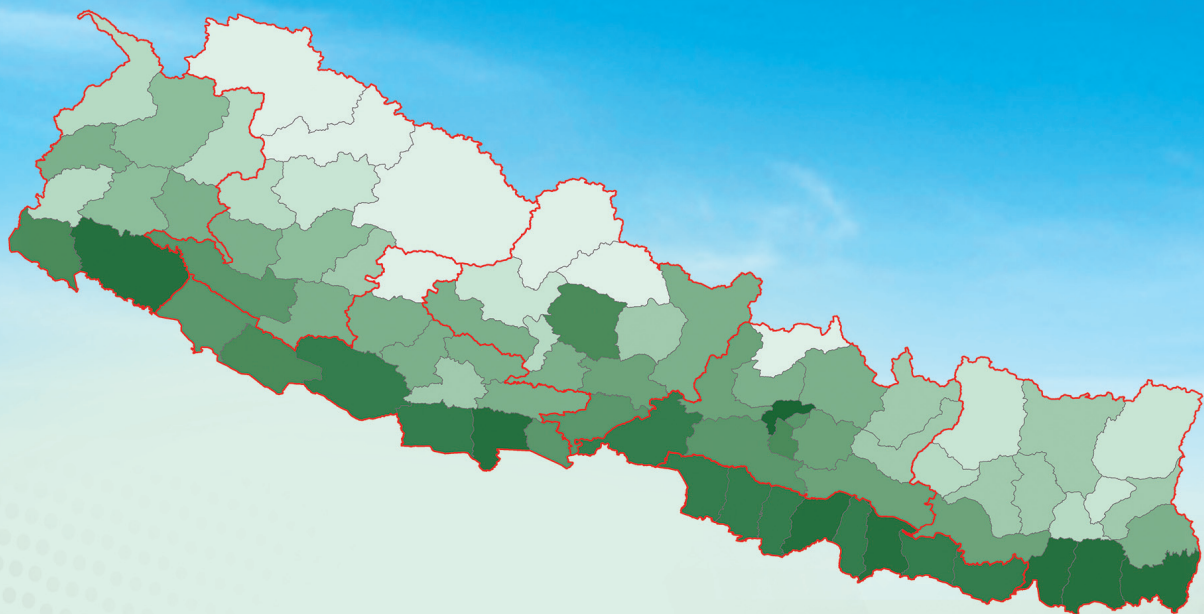

राष्ट्रिय जनगणना २०७८

दलितसम्बन्धी तथ्याङ्कीय प्रतिवेदन

नेपाल सरकार
प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय
राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय
थापाथली, काठमाडौं

राष्ट्रिय जनगणना २०७८

दलितसम्बन्धी तथ्याङ्कीय प्रतिवेदन

नेपाल सरकार
प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय
राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय
थापाथली, काठमाडौं

राष्ट्रिय जनगणना २०७८

दलितसम्बन्धी तथ्याङ्कीय प्रतिवेदन

प्रकाशक:

राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

रामशाहपथ, थापाथली, काठमाडौं, नेपाल

फोन नं.: +९७७-९५३६५३२३, ०९५३२९४०६, ०९५३४५९४७

फ्याक्स: +९७७-९५३२७७२० । पो.ब.नं.: ९९०३९

वेबसाइट: www.nsonepal.gov.np, www.censusnepal.cbs.gov.np

इमेल: info@nsonepal.gov.np, popcen@nsonepal.gov.np

प्रथम संस्करण: ५०० प्रति

प्रकाशन वर्ष: २०८२

ISBN: 978-9937-9844-6-1

आवरण नक्सा: जिल्लाअनुसार जनसङ्ख्या वितरण, राष्ट्रिय जनगणना २०७८

୧୩୪୫୬୭୮
 ୧୩୪୫୬୭୮
 ୧୩୪୫୬୭୮
 ୧୩୪୫୬୭୮
 ୧୩୪୫୬୭୮
 ୧୩୪୫୬୭୮

थापाथली, काठमाडौं

च.नं.:-

नेपालमा जनगणनाको परम्पराले एक शताब्दी पार गरिसकेको छ । जनगणनाको मुख्य उद्देश्य जनसङ्ख्याको आकार, संरचना, वितरण, वृद्धिदर र घरपरिवारसँग जोडिएका सामाजिक तथा आर्थिक सूचकका लागि आधार तथ्याङ्क उपलब्ध गराउनु हो । तथ्यमा आधारित नीति, योजना तथा कार्यक्रम निर्माणको लागि संघ, प्रदेश र स्थानीय तहसम्मको खण्डीकृत तथ्याङ्क जनगणनाबाट प्राप्त हुन्छ । अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा गरिने तथ्याङ्कीय तुलनाका लागि पनि जनगणनाले अपरिहार्य आधार तथ्याङ्क उपलब्ध गराउँदछ ।

राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयले विषयकेन्द्रित एवम् खण्डीकृत तथ्याङ्क उत्पादन तथा आपूर्तिलाई उच्च प्राथमिकतामा राखेको छ । प्रयोगकर्ताको आवश्यकता, माग, पृष्ठपोषण र सुभाबको कदर गर्दै नीति तथा योजना तर्जुमा प्रक्रियामा तथ्याङ्कको माग र प्रयोग निरन्तर बढिरहेको सन्दर्भमा तथ्याङ्क उत्पादन निकायका सामु निर्दिष्ट विषयकेन्द्रित तथ्याङ्क उत्पादन गर्नु चुनौतीपूर्ण रहेको छ । यी चुनौतीका पछाडि सांगठनिक क्षमता, वित्तीय व्यवस्था, तथ्याङ्कको विस्तारित माग र राष्ट्रिय तथ्याङ्क प्रणालीको सुदृढीकरणजस्ता प्रमुख सवाल जोडिएका छन् । यस्ता चुनौतीले प्रयोगकर्तामैत्री तथ्याङ्क उत्पादन, आपूर्ति तथा उच्चतम प्रयोगका लागि अवसरको ढोका पनि खोलिदिएको छ ।

राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयले विगत दुई वर्षयता जनगणनाबाट प्राप्त तथ्याङ्कलाई सरल भाषामा विश्लेषणसहित विषयगत एवम् जनसाङ्ख्यिक प्रतिवेदन तयार गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिएको छ । यसै सिलसिलामा कार्यालयले अपाङ्गतासम्बन्धी प्रतिवेदन, बालबालिकासम्बन्धी प्रतिवेदन, ६ ओटा स्थानीय तहका जनसाङ्ख्यिक प्रतिवेदन, ११ ओटा विश्लेषणात्मक विषयगत प्रतिवेदन तयार गरी सार्वजनिक गरिसकेको छ । थप १० ओटा विषयगत प्रतिवेदन प्रकाशनको अन्तिम अवस्थामा छन् । प्रस्तुत दलितसम्बन्धी तथ्याङ्कीय प्रतिवेदन राष्ट्रिय जनगणना २०७८ को तथ्याङ्कमा आधारित भई तयार गरिएको यसप्रकारको एक ऐतिहासिक प्रतिवेदन हो । तथ्याङ्कीय प्रतिवेदन भए तापनि यसमा प्रस्तुत तथ्याङ्कलाई आम प्रयोगकर्ताले सहजै बोध गर्न सक्नेगरी सरल भाषामा विश्लेषण, अर्थापन र मूलभूत प्रवृत्तिहरूको सङ्केत गरिएको छ । यस प्रतिवेदनले दलित जनसङ्ख्यासँग सम्बन्धित लक्षित नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्न सहज हुने अपेक्षा राखिएको छ ।

प्रतिवेदन तयार गर्ने कार्यमा संयोजन तथा समन्वय गर्नुहुने सामाजिक तथ्याङ्क महाशाखाका उपप्रमुख तथ्याङ्क अधिकारीसहित जनसङ्ख्या शाखाको सिङ्गो टोलीको विज्ञतापूर्ण परिश्रमका निमित्त विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु । प्रतिवेदन तयारीको विभिन्न चरणहरूमा सरोकार पक्षसँग आवश्यक समन्वय गरी सुझाव प्रदान गर्नुहुने दलित महिला संघ (FEDO) का सल्लाहकार र कार्यक्रम व्यवस्थापकलाई समेत विशेष धन्यवाद व्यक्त गर्दछु । प्रतिवेदनको तयारी र मुद्रणमा सघाउने The Lutheran World Federation (LWF) Nepal, CARE Nepal र Foundation For A Just Society (FJS) प्रति पनि कार्यालयको तर्फबाट आभार व्यक्त गर्दछु ।

भविष्यमा यस प्रतिवेदनको सुधार र परिमार्जनका लागि विज्ञ पाठकहरूबाट प्राप्त हुने रचनात्मक सुझावको राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय कार्यलय सदैव सम्मान र स्वागत गर्दछ ।

मिति : २०८२ वैशाख

मधु सुदन बुर्लाकोटी
प्रमुख तथ्याङ्क अधिकारी

प्रतिवेदन तयारीमा संलग्न कर्मचारीहरूको नामावली

मार्गदर्शन प्रदान गर्नुहुने

१. श्री मधु सुदन बुर्लाकोटी, प्रमुख तथ्याङ्क अधिकारी

समन्वय तथा राय-सुझाव प्रदान गर्नुहुने

१. उपप्रमुख तथ्याङ्क अधिकारी, श्री ढुण्डिराज लामिछाने
२. उपप्रमुख तथ्याङ्क अधिकारी (तत्कालीन), डा. हेमराज रेग्मी

तयारीमा संलग्न कर्मचारी

१. निर्देशक, श्री राजन सिलवाल
२. निर्देशक, श्री विनोद शरण आचार्य
३. तथ्याङ्क अधिकृत, श्री दीनानाथ लम्साल
४. कम्प्युटर अधिकृत, श्री डोल नारायण श्रेष्ठ
५. तथ्याङ्क अधिकृत, श्री कपिल धिताल
६. तथ्याङ्क सहायक, श्री अशोक प्रसाद न्यौपाने

दलित महिला संघ (FEDO)

१. संस्थापक तथा रणनीतिक सल्लाहकार, श्री दुर्गा सोब
२. कार्यक्रम व्यवस्थापक, श्री सुरेश विश्वकर्मा

विषयसूची

विषयसूची	vii
तालिकासूची	xii
चित्रसूची	xiv
नक्सासूची	xvi
प्राविधिक शब्द र परिभाषा	xvii
कार्यकारी सारांश	xxiii
खण्ड एक : परिचय	१
१.१ पृष्ठभूमि	१
१.२ प्रतिवेदनको उद्देश्य	१
१.३ प्रतिवेदन तयारी विधि	२
१.४ प्रतिवेदनको औचित्य	२
१.५ नेपालको संविधान, ऐन, नियम, विकास योजना आदिमा दलितसम्बन्धी व्यवस्था	२
१.६ प्रतिवेदनको सरोकारवाला पक्ष	४
१.७ प्रतिवेदनको सीमा	५
१.८ प्रतिवेदनको संरचना र ढाँचा	५
खण्ड दुई : दलितसम्बन्धी पारिवारिक अवस्था	७
२.१ आवासीय एकाइको स्वामित्व	७
२.२ आवासीय एकाइको बनोट	१०
२.३ परिवारमा खानेपानीको मुख्य स्रोत	१७
२.४ परिवारमा खाना पकाउन अक्सर प्रयोग गरिने इन्धन	२०
२.५ परिवारमा बत्ती बाल्न अक्सर प्रयोग गरिने इन्धन	२१
२.६ परिवारले प्रयोग गर्ने शौचालय	२२
२.७ परिवारमा उपलब्ध साधन/सुविधा	२४
२.८ परिवारमा महिलाको नाममा रहेको घरजग्गा	२६

२.९ कृषि बाहेकका साना आकारका घरेलु व्यवसाय सञ्चालन गर्ने परिवारको विवरण	२७
२.१० एकल तथा संयुक्त परिवारको संरचना	२८
२.११ घरको गुणस्तरअनुसार परिवारको वितरण	३०
२.१२ सम्पन्नताको वर्गीकरणअनुसार परिवारको वितरण	३१
२.१३ अनुपस्थित सदस्य विदेशमा हुने परिवार र जनसङ्ख्या	३४
२.१४ परिवारमा गत एक वर्षमा भएको मृत्युको घटना	३६
खण्ड तीन : जनसाङ्ख्यिक अवस्था	३८
३.१ जनसङ्ख्या र लैङ्गिक अनुपात	३८
३.२ जनसङ्ख्यामा दशकीय परिवर्तन	४०
३.३ ग्रामीण तथा सहरी जनसङ्ख्या	४१
३.४ पाँच वर्ष उमेरअनुसार जनसङ्ख्या संरचना र जनसङ्ख्या पिरामिड	४३
३.५ विशेष उमेर समूह अनुसारको जनसङ्ख्या	४५
३.६ एकल उमेर समूहअनुसार जनसङ्ख्या	४६
३.७ महिला परिवारमुली	४७
३.८ परिवारमुलीसँगको नाता	५०
३.९ सम्पन्नताको वर्गीकरणअनुसार जनसङ्ख्या संरचना	५१
खण्ड चार: मातृभाषासम्बन्धी अवस्था	५४
४.१ दलित समुदायभित्र मातृभाषाको अवस्था	५४
खण्ड पाँच : वैवाहिक अवस्था	५६
५.१ वैवाहिक स्थिति	५६
५.२ उमेरसमूहअनुसार वैवाहिक अवस्था	५८
५.३ एकल महिला तथा विधवा महिलाको अवस्था	६१
५.३ पहिलो विवाह गर्दाको उमेर	६३
खण्ड छ : शैक्षिक अवस्था	६६
६.१ साक्षरता विवरण	६६
६.२ उत्तीर्ण गरेका तह	७१
६.३ विद्यालयबाहिर रहेका व्यक्तिको विवरण	७५
६.४ अध्ययन गरेको क्षेत्र	७६

६.५ दलित र गैरदलित बालबालिकाको साक्षरतादर.....	७९
६.६ निरक्षर जनसङ्ख्या.....	८०
६.७ जातजातिको सामूहिक साक्षरता स्थितिमा दशकीय परिवर्तन	८१
खण्ड सात: बसाइँसराइ तथा अनुपस्थित विवरण	८३
७.१ जन्मस्थानअनुसार बसाइँसराइ	८३
७.२ हालको बसाइँसराइको अवस्था	८७
७.३ बसाइँसराइ गरी आउनुको कारण	८९
खण्ड आठ : आर्थिक क्रियाकलाप तथा रोजगारीको अवस्था	९२
८.१ आर्थिक काम गरेको अवधि	९३
८.२ आर्थिक रूपले सक्रिय र निष्क्रिय जनसङ्ख्या	९५
८.३ आर्थिक कामको पेसागत वर्गीकरणअनुसार जनसङ्ख्या वितरण.....	९८
८.४ आर्थिक कामको औद्योगिक क्षेत्र वर्गीकरणअनुसार जनसङ्ख्या वितरण	१००
८.५ आर्थिक कामको संस्थागत क्षेत्रअनुसार जनसङ्ख्या वितरण	१०३
८.६ आर्थिक काम गर्दाको भूमिका.....	१०६
८.७ आर्थिक काम नगर्नुको कारण.....	१०७
खण्ड नौ: बालबालिकाको अवस्था.....	१०९
९.१ अठार वर्षभन्दा कम उमेरका बालबालिकाको जनसाङ्ख्यिक विवरण	१०९
९.२ बालबालिकाको साक्षरतादर.....	१०९
९.३ विद्यालय बाहिर रहेका बालबालिकाको अवस्था.....	१११
९.४ बालविवाहको अवस्था.....	११२
९.५ जन्मदर्ताको अवस्था	११६
९.६ अठार वर्षभन्दा मुनिका बालबालिकाको बसोबासको अवस्था	११८
खण्ड दश: महिलाको प्रजननको अवस्था	१२०
१०.१ हालसम्म जीवित बच्चा जन्माएका १५ देखि ४९ वर्षका विवाहित दलित महिलाको विवरण ..	१२०
१०.२ हालसम्म जीवित जन्मेका बच्चाको विवरण.....	१२२
१०.३ जातजातिअनुसार उमेर-विशिष्ट र कुल प्रजननदर.....	१२३

खण्ड एघारः वृद्ध व्यक्तिहरुको अवस्था	१२५
११.१ वृद्ध व्यक्तिहरुको जनसाङ्ख्यिक अवस्था	१२५
११.२ वृद्ध आश्रित अनुपात	१२६
खण्ड बाह्रः अपाङ्गताको अवस्था	१२७
१२.१ अपाङ्गता भएका व्यक्तिको जनसाङ्ख्यिक अवस्था	१२७
१२.२ अपाङ्गताको प्रकारअनुसारको जनसङ्ख्या	१२९
१२.३ अपाङ्गता भएका व्यक्तिको साक्षरतादर.....	१३१
१२.४ अपाङ्गता भएका व्यक्तिको स्कूल गए नगएको अवस्था	१३३
खण्ड १३ : जीवनप्रत्याशा	१३५
१३.१ जातजातिअनुसार जीवनप्रत्याशा	१३५
अनुसूची	१३७
अनुसूची १: घरको स्वामित्व अनुसारको परिवारको विवरण, राष्ट्रिय जनगणना २०७८.....	१३८
अनुसूची २: घरको छानाको बनेटअनुसारको परिवारको विवरण, राष्ट्रिय जनगणना २०७८	१४८
अनुसूची ३: खानेपानीको मुख्य स्रोत प्रयोग गर्ने परिवार अनुसारको विवरण, राष्ट्रिय जनगणना २०७८	१६१
अनुसूची ४: परिवारमा खाना पकाउन अक्सर प्रयोग गरिने इन्धन अनुसारको विवरण, राष्ट्रिय जनगणना २०७८	१७३
अनुसूची ५: परिवारमा बत्ती बाल्न अक्सर प्रयोग गरिने स्रोत अनुसारको परिवारको विवरण, राष्ट्रिय जनगणना २०७८	१८५
अनुसूची ६: परिवारले प्रयोग गर्ने शौचालयको प्रकारअनुसारको विवरण, राष्ट्रिय जनगणना २०७८	१९४
अनुसूची ७: परिवारमा उपलब्ध साधन/सुविधाअनुसारको विवरण, राष्ट्रिय जनगणना २०७८	२०५
अनुसूची ८: महिलाको नाममा घरजग्गा रहेको परिवार अनुसारको विवरण, राष्ट्रिय जनगणना २०७८..	२२१
अनुसूची ९: परिवारमा कम्तीमा १ जना अनुपस्थित पारिवारिक विवरण, राष्ट्रिय जनगणना २०७८	२३०
अनुसूची १०: परिवारको संरचना अनुसारको विवरण, राष्ट्रिय जनगणना २०७८	२४०
अनुसूची ११: घरको गुणस्तर अनुसारको विवरण, राष्ट्रिय जनगणना २०७८	२५४
अनुसूची १२: सम्पन्नताको वर्गीकरणअनुसार परिवारको विवरण, राष्ट्रिय जनगणना २०७८	२६३
अनुसूची १३: विशेष उमेर समूह अनुसारको जनसङ्ख्या प्रतिशत, राष्ट्रिय जनगणना २०७८	२७८

अनुसूची १४: एकल उमेर समूह अनुसारको जनसङ्ख्या.....	२९०
अनुसूची १५: परिवारमुली अनुसारको विवरण, राष्ट्रिय जनगणना २०७८	२९३
अनुसूची १६: महिलाको वैवाहिक स्थितिअनुसारको विवरण, राष्ट्रिय जनगणना २०७८	३०६
अनुसूची १७: पहिलो विवाह गर्दाको औसत उमेर, राष्ट्रिय जनगणना २०७८.....	३१६
अनुसूची १८: ५+, १५+, ५-१७ वर्षका व्यक्तिको साक्षरतादर, राष्ट्रिय जनगणना २०७८	३२१
अनुसूची १९: ५ वर्ष वा सोभन्दा माथिका साक्षर व्यक्तिले उत्तीर्ण गरेको तह अनुसारको विवरण	३३१
अनुसूची २०: बसाइँसराइसम्बन्धी विवरण, राष्ट्रिय जनगणना २०७८	३४९
अनुसूची २१: बसाइँसराइको कारण अनुसारको विवरण, राष्ट्रिय जनगणना २०७८	३५९
अनुसूची २२ : १० वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसङ्ख्याको आर्थिक काम अनुसारको विवरण, राष्ट्रिय जनगणना २०७८	३७२
अनुसूची २३: दश वा सोभन्दा माथिका व्यक्तिका आर्थिक रूपले सक्रिय तथा रोजगार बेरोजगारको अवस्था अनुसारको विवरण, राष्ट्रिय जनगणना २०७८.....	३८४
अनुसूची २४: आर्थिक कामको पेशा अनुसारको विवरण, राष्ट्रिय जनगणना २०७८.....	४०१
अनुसूची २५: कृषि र गैरकृषि क्षेत्रमा संलग्न जनसङ्ख्या र दरसम्बन्धी विवरण, राष्ट्रिय जनगणना २०७८	४०७
अनुसूची २६: बालविवाहको अवस्था, राष्ट्रिय जनगणना २०७८.....	४१६
अनुसूची २७: अठार वर्षभन्दा कम उमेरका बालबालिकाको बसोबासको अवस्था अनुसारको विवरण, राष्ट्रिय जनगणना २०७८.....	४२७
अनुसूची २८: विशेष उमेर समूह अनुसारको लैङ्गिक र आश्रित अनुपात, राष्ट्रिय जनगणना २०७८.....	४४०
अनुसूची २९: अपाङ्गता अनुसारको विवरण, राष्ट्रिय जनगणना २०७८	४५०
अनुसूची ३०: घरको जोखिमअनुसार पारिवारिक विवरण, राष्ट्रिय जनगणना २०७८.....	४६०

तालिकासूची

तालिका १ :	घरको स्वामित्वअनुसार परिवारको सङ्ख्या.....	८
तालिका २ :	प्रदेशअनुसार दलित र गैरदलित जातजातिको घरको स्वामित्व.....	१०
तालिका ३ :	घरको बाहिरी गारोको प्रकारअनुसार दलित र गैरदलित जातजातिको अवस्था.....	१२
तालिका ४ :	सहरीकरणको तहअनुसार दलित र गैरदलित परिवारको घरको छानोको वितरण	१७
तालिका ५ :	दलित तथा गैरदलित परिवारको प्रदेशअनुसार खानेपानीको स्रोत	१८
तालिका ६ :	बत्ती बाल्ने इन्धनको प्रकारअनुसार दलित र गैरदलित परिवारको वितरण (%).....	२२
तालिका ७ :	परिवारमा उपलब्ध केही प्रमुख साधन र सुविधा (%).....	२५
तालिका ८ :	कृषि बाहेकका साना घरेलु व्यवसाय भएका दलित तथा गैरदलित परिवार	२८
तालिका ९ :	घरको गुणस्तरअनुसार दलित र गैरदलित जातजातिको पारिवारिक वितरण	३०
तालिका १० :	दलित र गैरदलित जातजाति परिवारमा मृत्युको विद्यमानतादर (%)	३७
तालिका ११ :	दलित जातजातिभिन्न विभिन्न जातिको सङ्ख्या र अनुपात	३९
तालिका १२ :	दलित र गैरदलित जातजातिको जनसङ्ख्यामा दशकीय परिवर्तन	४०
तालिका १३ :	ग्रामीण तथा सहरी क्षेत्रअनुसारको जनसङ्ख्या	४२
तालिका १४ :	विशेष उमेर समूहअनुसार दलित र गैरदलित जनसङ्ख्या (%)	४६
तालिका १५ :	दलित तथा गैरदलित जातजातिअनुसार परिवारमुली	४८
तालिका १६ :	परिवारका सदस्यको परिवारमुलीसँग नाता.....	५१
तालिका १७ :	मातृभाषाअनुसारको दलित तथा गैरदलितको जनसङ्ख्या प्रतिशतमा	५५
तालिका १८ :	दलित र गैरदलित जातजातिको १० वर्ष र सोभन्दा माथिको वैवाहिक स्थिति	५७
तालिका १९ :	प्रदेश तहमा दलित तथा गैरदलित जातजातिमा विधुर/विधवाको अवस्था	५८
तालिका २० :	उमेर समूहअनुसार विवाहित दलित तथा गैरदलित जातजाति.....	६०
तालिका २१ :	दलित र गैरदलित जातजातिका एकल महिलाको संरचना.....	६२
तालिका २२ :	दलित तथा गैरदलितको पहिलो विवाह गर्दाको औसत उमेर	६४
तालिका २३ :	दलित तथा गैरदलित जातजातिको प्रदेशअनुसार विवाहको औसत उमेर (वर्ष)	६४
तालिका २४ :	प्रदेशअनुसार दलित र गैरदलित जातजातिको समग्र साक्षरतादर (%).....	७०
तालिका २५ :	दलित र गैरदलित जातजातिले पूरा गरेको शैक्षिक तह	७२
तालिका २६ :	प्रदेशअनुसार दलित र गैरदलित जातजातिले पूरा गरेको शैक्षिक तह (%).....	७४
तालिका २७ :	हाल स्कूल गइरहेका, विगतमा स्कूल गएका र कहिल्यै स्कूल नगएका ५-२५ वर्षको जनसङ्ख्या (%).....	७६

तालिका २८ : दलित तथा गैरदलित जातजातिले अध्ययन गरेको विषयक्षेत्र	७८
तालिका २९ : सङ्कायअनुसार दलित र गैरदलितले अध्ययन पूरा गरेको विषयक्षेत्र (%)	७९
तालिका ३० : जन्मस्थानको आधारमा दलित र गैरदलित जातजातिको बसाइँसराइ.....	८४
तालिका ३१ : केही जातजाति र आन्तरिक बसाइँसराइको दशकीय प्रवृत्ति (वि.सं. २०४८- २०७८)	८५
तालिका ३२ : जातजातिअनुसार विदेशमा रहेका (अनुपस्थित) जनसङ्ख्या को वितरण (%).....	८६
तालिका ३३ : दलित र गैरदलित जातजातिअनुसार हालको बसाइँसराइ.....	८८
तालिका ३४ : दलित र गैरदलित जातजातिको बसाइँसराइ गर्नुको कारण (%).....	९०
तालिका ३५ : दलित र गैरदलित जातजातिको जनसङ्ख्यामा १० वर्ष र सोभन्दा माथिको जनसङ्ख्या र अनुपात	९३
तालिका ३६ : दलित र गैरदलित जातजातिअनुसार आर्थिक काम गरेको अवधि (%).....	९४
तालिका ३७ : दलित र गैरदलित जातजातिको रोजगारी र आर्थिक सक्रियता तथा निष्क्रियताको अवस्था (%).....	९६
तालिका ३८ : दलित र गैरदलित जातजातिको आर्थिक कामको पेसागत संलग्नताको प्रकार (%)	९९
तालिका ३९ : औद्योगिक क्षेत्रानुसार दलित र गैरदलित जातजातिको संलग्नता (%)	१०१
तालिका ४० : दलित र गैरदलित जातजातिको आर्थिक कामको संस्थागत क्षेत्र (%).....	१०४
तालिका ४१ : दलित र गैरदलित जातजातिको आर्थिक कामको संस्थागत क्षेत्र (%).....	१०५
तालिका ४२ : अध्ययनरत तथा विद्यालय बाहिर रहेका बालबालिकाको विवरण	१११
तालिका ४३ : दलित र गैरदलित जातजातिका महिला तथा पुरुषको बालविवाहको अवस्था	११४
तालिका ४४ : अठार वर्षमुनिका बालबालिकाको हालको बसोबासको अवस्था (%)	११८
तालिका ४५ : हालसम्म जीवित बच्चा जन्माएका १५ देखि ४९ वर्षका विवाहित दलित महिलाको विवरण.....	१२१
तालिका ४६ : विगत एक वर्षभित्र दलित र गैरदलित जातजातिका १५-४९ वर्षका महिलाले जन्माएका बच्चाको सङ्ख्या	१२३
तालिका ४७ : जातजातिअनुसार कुल प्रजननदर (TFR) र उमेरविशिष्ट (ASFR) प्रजननदर.....	१२४
तालिका ४८ : जातजातिअनुसार वृद्ध उमेरका व्यक्तिको वितरण	१२५
तालिका ४९ : दलित र गैरदलित जातजातिका वृद्ध आश्रित अनुपात	१२६
तालिका ५० : अपाङ्गताको प्रकारअनुसार दलित र गैरदलित जातजातिको वितरण (%).....	१३०
तालिका ५१ : अपाङ्गता भएका व्यक्तिको साक्षरता दर (%).....	१३१
तालिका ५२ : अपाङ्गता भएका व्यक्तिको विद्यालय गए नगएको अवस्था प्रतिशतमा.....	१३३
तालिका ५३ : जातजातिको समूहअनुसार जीवनप्रत्याशा	१३५

चित्रसूची

चित्र १ :	भौगोलिक क्षेत्रअनुसार दलित तथा गैरदलित जातजातिको घरको स्वामित्व	९
चित्र २ :	घरको जगको प्रकारअनुसार दलित र गैरदलित जातजातिको अवस्था	११
चित्र ३ :	घरको भुईँको प्रकारअनुसार दलित र गैरदलित जातजातिको अवस्था (%).....	१५
चित्र ४ :	छानोको प्रकारअनुसार दलित र गैरदलित जातजातिको अवस्था (%).....	१६
चित्र ५ :	प्रदेशअनुसार पाइप धाराको स्रोतबाट खानेपानी प्राप्त गर्ने दलित तथा गैरदलित परिवार (%).....	२०
चित्र ६ :	खाना पकाउने इन्धनको प्रकारअनुसार दलित र गैरदलित परिवारको वितरण (%).....	२१
चित्र ७ :	शौचालयको प्रकारअनुसार दलित र गैरदलित जातजातिको वितरण (%).....	२३
चित्र ८ :	दलित तथा गैरदलित परिवारमा उपलब्ध यातायातका साधन (%)	२६
चित्र ९ :	भौगोलिक क्षेत्रअनुसार महिलाको नाममा घरजग्गाको स्वामित्व (%).....	२७
चित्र १० :	दलित र गैरदलित जातजातिअनुसार एकल र संयुक्त परिवारको वितरण (%).....	२९
चित्र ११ :	पहाडी र तराई दलित बसोबास गर्ने परिवारको घरको गुणस्तर (%).....	३१
चित्र १२ :	सम्पन्नताको तहअनुसार दलित तथा गैरदलित जातजातिको अवस्था (%).....	३४
चित्र १३ :	दलित र गैरदलित जातजातिअनुसार विदेशमा अनुपस्थित सदस्य हुने परिवार (%)	३५
चित्र १४ :	दलित र गैरदलित जातजातिअनुसार विदेशमा अनुपस्थित सदस्य हुने परिवार (%)	३६
चित्र १५ :	दुई दशकमा भएको समष्टिगत (दलित र गैरदलित) परिवर्तनको अनुपात.....	४१
चित्र १६ :	पहाडी दलित र तराई दलितको जनसङ्ख्या पिरामिड.....	४४
चित्र १७ :	दलित र गैरदलित जातजातिको ६८ वर्ष र सोभन्दा माथिको जनसङ्ख्या (%)	४६
चित्र १८ :	भौगोलिक क्षेत्र र सहरीकरणको तहअनुसार दलित र गैरदलित परिवारका महिलामुली.....	४९
चित्र १९ :	प्रदेशअनुसार दलित र गैरदलित महिला परिवारमुली (%)	५०
चित्र २० :	दलित तथा गैरदलित जनसङ्ख्याको सम्पन्नताको वर्गीकरण (%).....	५३
चित्र २१ :	दलित तथा गैरदलित जातजातिका विवाहित पुरुष र महिलाको विवाह भएको उमेर समूह (%).....	६१
चित्र २२ :	दलित र गैरदलित जातजातिका एकल महिलाको स्थिति (%).....	६२
चित्र २३ :	प्रदेशअनुसार दलित र गैरदलित एकल महिलाको अनुपात (%).....	६३
चित्र २४ :	प्रदेशअनुसार दलित र गैरदलित महिलाको पहिलोपटक विवाह भएको औसत उमेर (वर्ष)...	६५

चित्र २५ :	भौगोलिक क्षेत्र र सहरीकरणको तहअनुसार दलित र गैरदलित जातजातिको साक्षरतादर (%).....	६९
चित्र २६ :	दलित र गैरदलित महिलाको प्रदेशस्तरमा साक्षरतादर (%).....	७०
चित्र २७ :	दलित र गैरदलित पुरुष साक्षरतादर (%)	७१
चित्र २८ :	दलित तथा गैरदलित महिलाले पूरा गरेको शैक्षिक तह (%).....	७३
चित्र २९ :	दलित र गैरदलित जातजातिअनुसार विद्यालयबाहिर रहेका व्यक्तिको अनुपात (%).....	७६
चित्र ३० :	दलित र गैरदलित बालबालिकाको साक्षरतादर (%).....	८०
चित्र ३१ :	दलित र गैरदलित जातजातिको निरक्षर जनसङ्ख्याको अवस्था (%).....	८१
चित्र ३२ :	जातजातिको समूहअनुसार साक्षरतादर (%)	८२
चित्र ३३ :	पहाडी दलित, तराई दलित र गैरदलित जातजातिको हालको बसाइँसराइ	८९
चित्र ३४ :	पछिल्लोपटक बसाइँसराइ गर्नुका प्रमुख चारओटा कारण (%)	९१
चित्र ३५ :	आर्थिक काम गरेको अवधिको आधारमा दलित र गैरदलित जातजातिको अवस्था (%).....	९५
चित्र ३६ :	दलित र गैरदलित जातजातिको रोजगारी र आर्थिक निष्क्रियता अनुपात (%).....	९६
चित्र ३७ :	दलित र गैरदलित जातजातिको प्रदेशअनुसार अक्सर रोजगार जनसङ्ख्या (%)	९७
चित्र ३८ :	दलित र गैरदलित जातजातिको प्रदेशअनुसार आर्थिक रूपले निष्क्रिय जनसङ्ख्या (%).....	९८
चित्र ३९ :	केही प्रमुख पेसामा दलित र गैरदलित जातजातिको संलग्नतादर (%).....	१००
चित्र ४० :	प्रदेशअनुसार औद्योगिक उत्पादन क्षेत्रमा जातजातिगत संलग्नता (%).....	१०२
चित्र ४१ :	प्रदेशअनुसार शिक्षा क्षेत्रमा जातजातिगत संलग्नता (%)	१०३
चित्र ४२ :	लैङ्गिक रूपमा दलित र गैरदलित जातजातिको घरायसी र गैरघरायसी संस्थागत क्षेत्रमा संलग्नता (%)	१०६
चित्र ४३ :	दलित र गैरदलित जातजातिअनुसार आर्थिक काम गर्दाको हैसियत (%)	१०७
चित्र ४४ :	दलित र गैरदलित जातजातिअनुसार आर्थिक काम नगर्नुका प्रमुख कारण (%).....	१०८
चित्र ४५ :	दलित र गैरदलित बालबालिकाको साक्षरतादर (%).....	११०
चित्र ४६ :	प्रदेश तहमा दलित र गैरदलित महिलाको बालविवाह विद्यमानतादर (%).....	११६
चित्र ४७ :	दलित र गैरदलित जातजातिका बालबालिकाको जन्मदर्ताको अवस्था	११७
चित्र ४८ :	भौगोलिक क्षेत्रअनुसार दलित र गैरदलित बालबालिकाको जन्मदर्ताको अवस्था (%)	११७
चित्र ४९ :	दलित र गैरदलित जातजातिका बालबालिकाको बसोबासको अवस्था (%)	११९
चित्र ५० :	दलित र गैरदलित जातजातिका १५-४९ वर्षका विवाहित महिलाले जन्माएका बच्चाहरू (%).....	१२२
चित्र ५१ :	दलित र गैरदलित जातजातिको अपाङ्गता विद्यमानतादर (%).....	१२८
चित्र ५२ :	प्रदेशअनुसार दलित र गैरदलित जनसङ्ख्यामा अपाङ्गता विद्यमानतादर (%).....	१२९
चित्र ५३ :	लैङ्गिक हिसाबले दलित र गैरदलित जातजातिको अपाङ्गता विद्यमानतादर (%).....	१३१

नक्सासूची

नक्सा १ : प्रदेश र जिल्लाअनुसार पहाडी दलितको विपन्न वर्ग (अति न्यून र न्यून) को अवस्था	३२
नक्सा २ : प्रदेश र जिल्लाअनुसार मधेशी/तराई दलितको विपन्न वर्ग (अतिन्यून र न्यून) को अवस्था ..	३३
नक्सा ३ : प्रदेश र जिल्लाअनुसार पहाडी दलितको साक्षरतादर	६७
नक्सा ४ : प्रदेश र जिल्लाअनुसार मधेशी/तराई दलितको साक्षरतादर	६८
नक्सा ५ : प्रदेश र जिल्लाअनुसार पहाडी दलितको बालविवाहको अवस्था	११३
नक्सा ६ : प्रदेश र जिल्लाअनुसार मधेशी/तराई दलितको बालविवाहको अवस्था	११४

प्राविधिक शब्द र परिभाषा

क्र.सं.	प्राविधिक शब्द/शब्दावली	परिभाषा र विधि
१	अक्सर आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्या (%)	कुनै पनि आर्थिक काम गरेको वा आर्थिक काम खोजेको समयको जोड ६ महिना वा सोभन्दा बढी भएका १० वर्ष वा सोभन्दा माथिका व्यक्तिहरू र सोही उमेर समूहका आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्याको समानुपात प्रतिशत (काम गरेको महिना + काम खोजेको अवधि $\geq$ १ महिना)
२	अक्सर रोजगार जनसङ्ख्या (%)	१० वर्ष वा सोभन्दा माथि उमेरका अक्सर रोजगारमा रहेको जनसङ्ख्या र सोही उमेर समूहका अक्सर आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्याको समानुपात प्रतिशत। अक्सर रोजगार जनसङ्ख्याको गणना गर्दा व्यक्तिले काम गरेको समय काम नगरेको समयभन्दा बढी भएको कुल जम्मा जनसङ्ख्यालाई अक्सर रोजगारमा रहेको जनसङ्ख्या मानिन्छ। अक्सर आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्यालाई अक्सर रोजगार र अक्सर बेरोजगार गरी दुई समूहमा विभाजन गर्न सकिन्छ। (काम गरेको महिना + काम खोजेको अवधि $\geq$ ६ महिना)
३	अक्सर बेरोजगार जनसङ्ख्या (%)	१० वर्ष वा सोभन्दा माथि उमेरका अक्सर बेरोजगारमा रहेको जनसङ्ख्या र सोही उमेर समूहका अक्सर आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्याको समानुपात प्रतिशत। अक्सर बेरोजगार जनसङ्ख्याको गणना गर्दा व्यक्तिले काम गरेको समय काम नगरेको भन्दा कम भएको कुल जम्मा जनसङ्ख्यालाई अक्सर बेरोजगारमा रहेको जनसङ्ख्या मानिन्छ।
४	अनुपस्थित स्वदेश जनसङ्ख्या (%)	परिवारबाट छुट्टी भित्र नभएका र परिवारमा पुनः फर्किआउने सम्भावना भएका कुनै सदस्य बसोबास गरिरहेको स्थान छोडी स्वदेशभित्रै अन्यत्र अक्सर बसोबास गरेको जनसङ्ख्या र कुल जनसङ्ख्याको समानुपात प्रतिशत
५	अनुपस्थित विदेश जनसङ्ख्या (%)	परिवारबाट छुट्टी भित्र नभएका र परिवारमा पुनः फर्किआउने सम्भावना भएका कुनै सदस्य बसोबास गरिरहेको स्थान छोडी हाल विदेशमा अक्सर बसोबास गरेको जनसङ्ख्या र कुल जनसङ्ख्याको समानुपात प्रतिशत

क्र.सं.	प्राविधिक शब्द/शब्दावली	परिभाषा रविधि
६	आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्या (%)	कम्तीमा एक महिना जुनसुकै आर्थिक काम जतिसुकै अवधिको लागि गरेका वा कुनै पनि आर्थिक कामको खोजी गरेका १० वर्ष वा सोभन्दा माथिका व्यक्तिहरू र सोही उमेर समूहका कुल जनसङ्ख्याको समानुपात प्रतिशत
७	आवासीय घरको प्रकारअनुसार परिवारको सङ्ख्या वितरण	
७.१	अर्धपक्की घर भएका परिवार (%)	घरको पर्खाल वा छानामध्ये एक स्थायी (सिमेन्ट, ईटा, ढुङ्गा, स्लेट, टाइल र ग्याल्भेनाइज्ड जस्तापाता) र अर्को अस्थायी सामग्री जस्तै: दाउरा, बाँस, पराल/खर, माटो, काँचो ईटाबाट बनेका घरहरू बसोबास गर्ने परिवार सङ्ख्या र कुल परिवार सङ्ख्याको समानुपात प्रतिशत
७.२	कच्ची घर भएका परिवार (%)	घरको पर्खाल र छत दुवैमा दाउरा, बाँस, पराल/खर, माटो, काँचो ईटा आदि जस्ता अस्थायी प्रकारका निर्माण सामग्रीबाट बनेका घरहरूमा बसोबास गर्ने परिवारको सङ्ख्या र कुल परिवार सङ्ख्याको समानुपात प्रतिशत
७.३	पक्की घर भएका परिवार (%)	घरको छाना र बाहिरी पर्खाल/गारोमा प्रयोग भएको निर्माण सामग्री जस्तै: सिमेन्ट, ईटा, ढुङ्गा, स्लेट, टाइल र ग्याल्भेनाइज्ड जस्तापाताले बनेकाको प्रकृतिका आधारमा घरहरू भएका परिवारको सङ्ख्या र कुल परिवार सङ्ख्याको समानुपात प्रतिशत
८	आश्रित अनुपात	शून्यदेखि १४ वर्षका बालबालिका र ६५ वर्ष वा सोभन्दा माथिका ज्येष्ठ नागरिकको जनसङ्ख्याको जोड र काम गर्ने उमेर समूह १५ देखि ६४ वर्षका जनसङ्ख्या अनुपात प्रतिशत
९	औसत आयु	कुनै पनि व्यक्तिको औसत बाँच्ने अवधि नै औसत आयु हो ।
१०	कुल प्रजननदर (Total Fertility Rate-TFR)	१५ देखि ४९ वर्षका महिलाले विशिष्टीकृत उमेर समूह (पाँच वर्षको उमेर समूह) मा जन्माएका बच्चाहरूको सङ्ख्या योगफल र उक्त विशिष्टीकृत उमेर समूहका महिलाको जनसङ्ख्याको अनुपातलाई पाँचले गुणन गरी आउने दर । अर्थात १५ देखि ४९ वर्षसम्मको एकजना महिलाले प्रजनन अवधिभर जन्माउने जीवित जन्मको जम्मा बच्चा सङ्ख्या नै कुल प्रजननदर हो । राष्ट्रिय जनगणना २०५८ र २०६८ मा जस्तै Arriaga अनुमान विधिको प्रयोग गरी २०७८ मा पनि कुल प्रजननदर तयार गरिएको छ । यस विधिमा जनगणना

क्र.सं.	प्राविधिक शब्द/शब्दावली	परिभाषा रविधि
		२०६८ र २०७८ को अवधिमा १५ देखि ४९ वर्षका महिलाले उक्त अवधिमा हालसम्म जन्माएका बच्चाहरू (Child Ever Born-CEB) को तथ्याङ्क प्रयोग गरिन्छ।
११	कोरा जन्मदर (प्रति 1000) (Crude Birth Rate-CBR)	कुनै निश्चित अवधिमा (एक वर्षमा) प्रतिहजार जनसङ्ख्यामा जिउँदै जन्मेका शिशुहरूको जनसङ्ख्या
१२	घरको संरचना र घरायसी सुविधाको आधारमा घरायसी उपयुक्तताको वर्गीकरण (Quality Index of household)	घरको संरचना र परिवारले उपयोग गर्ने सेवा/सुविधाका आधारमा पाँच प्रत्येक उपयुक्त वर्गमा पर्ने परिवारको सङ्ख्या र कुल परिवारको जनसङ्ख्याको समानुपात प्रतिशत। घरको संरचना र परिवारले उपयोग गर्ने सेवा/सुविधाको गुणस्तरको संयुक्त सूचकाङ्क हो। यसमा जग, गारो, छाना र भुईँमा प्रयोग हुने सामग्रीको राम्रो अर्थात् स्थायी सामग्रीलाई १ स्कोर र कमसल सामग्रीलाई ७ स्कोरसम्म वर्गीकरण गरिएको छ। त्यसैगरी खानेपानी, शौचालय, खाना पकाउने इन्धनको प्रकार र बत्ती बाल्न प्रयोग गरिने स्रोतको पहुँचको स्तरको समेत वर्गीकरण गरी परिवारले प्राप्त गर्ने कुल अङ्कको आधारमा पूर्ण उपयुक्त घर, उपयुक्त घर, मध्यम घर, अनुपयुक्त घर र पूर्ण अनुपयुक्त घर भनी पाँच वर्गमा वर्गीकरण गरिएको छ।
१३	जन्मदाको लैङ्गिक अनुपात	जीवित जन्म भएका एक वर्षमुनिका प्रति १०० जना बालिकाको जनसङ्ख्यामा बालकको जनसङ्ख्या
१४	पञ्चम सम्पन्नता (Wealth quintile) सूचकअनुसार परिवारको विवरण (%)	पाँचमध्ये प्रत्येक सम्पन्नता वर्गमा पर्ने परिवारको सङ्ख्या र कुल परिवारको जनसङ्ख्याको समानुपात प्रतिशत। घरको संरचना बोनोट (जग, पर्खाल, छानो, भुईँ), घरायसी सुविधा (खानेपानीको मुख्य स्रोत, खाना पकाउन तथा बत्ती बाल्न प्रयोग हुने इन्धन, शौचालयको प्रकार) र अन्य सेवा सुविधा तथा घरायसी सम्पत्ति (टेलिभिजन, ल्याण्डफोन, स्मार्टमोबाइल, कम्प्युटर/ल्यापटप, इन्टरनेट सुविधा, कार/जिप/भ्यान, मोटरसाइकल, रेफ्रिजेरेटर र वासिडमेसिन) जस्ता सामग्री प्रयोग उपभोग र स्वामित्वको आधारमा हाल देशका बसोबास गर्ने परिवारलाई पञ्चम सम्पन्नता सूचक भित्र समावेश गरिएको छ। यसरी, पहिलो भागमा परेका परिवार अति न्यून वर्ग, दोस्रोमा पर्ने न्यून वर्ग, तेस्रोमा पर्ने मध्यम वर्ग, चौथोमा पर्ने

क्र.सं.	प्राविधिक शब्द/शब्दावली	परिभाषा रविधि
		उच्च वर्ग र पाँचौं भागमा पर्ने परिवारलाई अति उच्च वर्ग भनेर वर्गीकरण गरिएको छ ।
१५	पारिवारिक संरचना	
१५.१	एकल परिवार	परिवारमा एक जना मात्र भएको र परिवारमा बाबु र/वा आमा र अविवाहित छोरा र/वा छोरी मात्र भएको परिवारको सङ्ख्या र जम्मा परिवारको समानुपात प्रतिशत
१५.२	संयुक्त परिवार	एकल परिवारबाहेक बाँकी सबै परिवार र जम्मा परिवारको समानुपात प्रतिशत
१६	पहिलोपटक विवाह गर्दाको औसत उमेर (Mean age at marriage)	१० वर्षभन्दा माथि उमेर भएका विवाहित व्यक्तिहरूको पहिलोपटक विवाह गर्दाको औसत उमेर
१७	बाल-आश्रित अनुपात (Child-Dependency Ratio)	काम गर्ने उमेरका (१५-६४ वर्षको) जनसङ्ख्यामा र बालबालिका (०-१४ वर्ष) को जनसङ्ख्याको अनुपात प्रतिशत
१८	बालविवाहको अनुपात (Child Marriage Ratio)	२० देखि २४ वर्ष उमेरका महिलाले १८ वर्ष नपुग्दै विवाह गरेको अनुपात प्रतिशत
१९	बाल मृत्युदर (Child Mortality Rate-CMR)	एक वर्षदेखि पाँच वर्षमुनिका (१-४ वर्ष) प्रतिहजार बालबालिकामध्ये कुनै एक वर्षभित्र मृत्यु हुने बालबालिकाको सङ्ख्या
२०	वृद्ध-आश्रित अनुपात (Aged Dependency Ratio)	काम गर्ने उमेरका (१५-६४ वर्षका) जनसङ्ख्यामा र वृद्ध (६५ वर्ष वा सोभन्दा माथि) को जनसङ्ख्याको अनुपात प्रतिशत
२१	लैङ्गिक अनुपात	पुरुषको जनसङ्ख्या र महिलाको जनसङ्ख्या अनुपात अर्थात् प्रति १०० जना महिलामा पुरुषको सङ्ख्या
२२	शिशु मृत्युदर (Infant Mortality Rate-IMR)	प्रतिहजार जीवित जन्मेका शिशुहरूमध्ये एक वर्षको उमेर नपुग्दै (शिशु उमेरमा) मृत्यु हुने शिशुहरूको सङ्ख्या
२३	सहरीकरण	
२३.१	सहरी जनसङ्ख्या (%)	न्यूनतम ३ देखि १५ भन्दा बढी व्यक्ति/हेक्टर जनघनत्व र ५,००० भन्दा बढी जनसङ्ख्यासहित ४ ग्रिडको निकटता भएको जनसङ्ख्या र कुल जनसङ्ख्याको समानुपात प्रतिशत
२३.२	सहरोन्मुख जनसङ्ख्या (%)	३ देखि १५ व्यक्ति/हेक्टरका बिचमा जनघनत्व र जनसङ्ख्याको न्यूनतम सीमाविना ८ ग्रिडको निकटता भएको जनसङ्ख्या र कुल जनसङ्ख्याको समानुपात प्रतिशत

क्र.सं.	प्राविधिक शब्द/शब्दावली	परिभाषा र विधि
२३.३	ग्रामीण जनसङ्ख्या (%)	३ व्यक्ति/हेक्टर वा सोभन्दा कम जनघनत्व र ५,००० भन्दा बढी जनसङ्ख्या नभई ८ ग्रिडको निकटता भएको जनसङ्ख्या र कुल जनसङ्ख्याको समानुपात प्रतिशत
२४	साक्षरतासम्बन्धी विवरण (५ वर्ष वा सोभन्दा माथि)	पाँच वर्ष वा सोभन्दा माथिका उमेर भएका पढ्न लेख्न जान्ने व्यक्ति र सोही उमेरका कुल जनसङ्ख्याको समानुपात प्रतिशत
२५	कृषिबाहेक साना घरेलु व्यवसाय संचालन गर्ने परिवार (%)	कृषिबाहेक नियमित वा तलबी कामदार नराखी एक वा एकभन्दा बढी परिवारका सदस्यहरूले मात्र चलाएको गैरकृषिजन्य व्यवसाय संचालन गर्ने परिवार र कुल परिवार सङ्ख्याको समानुपात प्रतिशत
२६	सुधारिएको खाना पकाउने इन्धन प्रयोग गर्ने परिवार (%)	विजुली, एल. पी. ग्यास र वायो ग्यास प्रयोग गरी खाना पकाउने परिवार सङ्ख्या र कुल परिवार सङ्ख्याको समानुपात प्रतिशत
२७	सुधारिएको खानेपानीको स्रोत प्रयोग गर्ने परिवार (%)	धारा पाइप ट्युबवेल ढाकिएको इनार कुवा र जार बोतलको पानी पिउने परिवारको सङ्ख्या र कुल परिवार सङ्ख्याको समानुपात प्रतिशत
२८	घरायसी क्षेत्र	व्यक्ति वा व्यक्तिहरू मिलेर असंगठित रूपमा घरपरिवारले सञ्चालन गरेका सबै प्रकारका आर्थिक क्रियाकलापहरू (वस्तु तथा सेवाको उत्पादन) यस अन्तर्गत पर्दछन्। घरपरिवारले सञ्चालन गरेको यस्ता आर्थिक क्रियाकलापमा आफ्नै घर परिवारको मात्र सदस्यहरू संलग्न भएका वा आफ्नो घरपरिवारको सदस्यको अतिरिक्त अर्को घरपरिवारका सदस्य पनि समावेश भई काम गरेका हुन सक्दछन्। उदाहरण: • घरपरिवारले पारिवारिक रूपमा सञ्चालन गरेको कृषि, मत्स्य, पशुपालन तथा वनबनेलोका क्रियाकलापहरू, • अनौपचारिक र असंगठित रूपमा व्यक्ति तथा घरपरिवारले सञ्चालन गर्ने पारिवारिक उद्योग व्यवसाय आदि, • स्वतन्त्र रूपमा काम गर्ने श्रमिक, सडक किनारामा बिक्री वितरण गर्ने व्यवसायी, कुनै घरपरिवारले चलाएको एक ढाकाको कपडा बुन्ने व्यवसायको काममा केही कामदार घरपरिवार भित्रका र केही

क्र.सं.	प्राविधिक शब्द/शब्दावली	परिभाषा रविधि
		अर्को घरपरिवारको पनि हुन सक्दछन्। यी दुवै प्रकारका कामदारहरू घरपरिवार क्षेत्रमै काम गर्नेमा गणना हुन्छन्।
२९	गैरघरायसी क्षेत्र	माथि उल्लिखित घरायसी क्षेत्रबाहेक अन्य सबै आर्थिक काममा संलग्न रहेका व्यक्तिहरूको काम गरेको स्थानको संस्थागत क्षेत्र (Institutional Sector) लाई गैरघरायसी क्षेत्रअन्तर्गत राखिएको छ। जस्तै: सरकारी, वित्तीय तथा गैरवित्तीय र नाफा नकमाउने संस्था।

कार्यकारी सारांश

दलितसम्बन्धी तथ्याङ्कीय प्रतिवेदन राष्ट्रिय जनगणना २०७८ को तथ्याङ्कमा आधारित भई तयार गरिएको विशेष प्रतिवेदन हो। तथ्याङ्कीय प्रतिवेदन भए तापनि यसमा प्रस्तुत तथ्याङ्कलाई आम प्रयोगकर्ताले सहजै बोध गर्न सक्ने गरी सरल भाषामा विश्लेषण, अर्थापन र मूलभूत प्रवृत्तिहरूको सङ्केत गरिएको छ। यस प्रतिवेदनले दलित जनसङ्ख्यासँग सम्बन्धित लक्षित नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्न सहज हुने अपेक्षा राखिएको छ। प्रतिवेदनमा प्रस्तुत विश्लेषणका आधारमा प्राप्त प्रमुख प्राप्ति र निचोडलाई यहाँ बुँदागत रूपमा प्रस्तुत गरिएको छ।

आवासीय एकाइको स्वामित्व

नेपालमा अक्सर परिवारहरू आफ्नै स्वामित्वको घरमा बसोबास गरेको देखिन्छ। नेपालको कुल परिवार अर्थात् ६६,६०,८४१ मध्ये ८६ प्रतिशत आफ्नै स्वामित्वको घरमा बसोबास गरेको देखिन्छ भने कुल ९०.७ प्रतिशत दलित आफ्नै स्वामित्वको घरमा बसोबास गरिरहेको देखिन्छ।

पहाडी दलित परिवारमध्ये ८८.४ प्रतिशत परिवार आफ्नै स्वामित्वको घरमा बसोबास गर्दछन् भने तराईका कुल दलित परिवारमध्ये ९५.७ प्रतिशतको आफ्नै स्वामित्वको घर रहेको देखिन्छ। भाडाको घरमा बसोबास गर्ने दलित परिवार तराईमा न्यूनतम अर्थात् १.८ प्रतिशत मात्र छन् भने पहाडी दलित परिवारमध्ये १०.४ प्रतिशत परिवार भाडाको घरमा बसोबास गर्दछन्। राष्ट्रिय औसत (१२.८%) को सापेक्षमा भाडाको घरमा बसोबास गर्ने दलित परिवार समग्र दलिततर्फसमेत तुलनात्मक रूपमा कम रहेका छन्। गैरदलित जातजातिको कुल परिवारमध्ये १३.५ प्रतिशत भाडाको घरमा बसोबास गरेको देखिन्छ।

घरको जग

नेपालका कुल परिवार सङ्ख्यामध्ये ३३.० प्रतिशत माटोजडित ईँटा वा ढुङ्गाको जग भएको घरमा बसोबास गर्दछन् भने गैरदलित जातजातिमध्ये यो मान ३१.६ प्रतिशत रहेको छ। कुल दलित परिवारमध्ये ४२.५ प्रतिशतको माटोको जडान भएको ढुङ्गा र माटोबाट निर्मित घरको जग रहेको देखिन्छ। यस प्रकारको जग हुने दलितमध्ये पहाडी दलित ५५.१ प्रतिशत छन् भने तराई दलित १५.८ प्रतिशत मात्र रहेका छन्। सबैभन्दा कमजोर घरको जग काठ/बाँसको खम्बा गाडेर निर्माण भएको अवस्थामा हुनसक्छ। समग्र नेपालमा यसप्रकारको घरको जग हुने परिवार १४.२ प्रतिशत हुँदा गैरदलित जातजातिको यो मान थोरै कम अर्थात् १३.१ प्रतिशत मात्र रहेको छ। दलित समूहतर्फ यो मान समग्रमा २१.६ प्रतिशत छ जुन राष्ट्रिय औसतभन्दा ७.४ प्रतिशत बिन्दुले उच्च रही कमजोर आवासीय अवस्थाको सङ्केतका रूपमा रहेको छ। तराई दलितहरूमध्ये सर्वाधिक (५०.२%) हिस्सा काठ वा बाँसको खम्बा गाडेर बनाइएको जग हुने घरमा बसोबास गर्दछन्।

घरको बाहिरी गारो

समग्र दलित समुदायतर्फ सिमेण्टजडित ईटा वा ढुङ्गाबाट निर्मित बाहिरी गारो भएको घरमा बसोबास गर्ने कुल परिवार हेर्दा राष्ट्रिय मानभन्दा १७.२ प्रतिशत विन्दुले कम अर्थात् ३५.० प्रतिशत मात्र रहेको छ । यसप्रकारको बाहिरी गारो हुने घर हुने तराई दलित परिवार ३०.५ प्रतिशत मात्र रहेका छन् भने पहाडी दलित परिवारको प्रयोगमा रहेका यस्ता घरहरूको हिस्सा ३७.१ प्रतिशत रहेको छ । तराई दलितको सर्वाधिक हिस्सा (५३.७%) काठ/फल्याक वा बाँसजन्य सामग्रीबाट निर्मित गारो भएको घरमा बसोबास गर्दछन् । पहाडी दलितको सर्वाधिक हिस्सा (५२.२%) माटोजडित ईटा वा ढुङ्गाको गारो भएको घरमा बसोबास गरिरहेको देखिन्छ । पहाडका गैरदलित जातजातिको अधिकतम हिस्सा (५१.९%) सिमेण्टजडित ईटा/ढुङ्गाको बाहिरी गारो भएको घरमा बसोबास गरेको देखिन्छ भने तराईका गैरदलित परिवारमध्ये अधिकतम परिवार (६०.९%) सिमेण्टजडित ईटा/ढुङ्गाबाट निर्मित बाहिरी गारो भएको घरमा बसोबास गरिरहेको देखिन्छ ।

घरको भुईँ

समग्र दलित परिवारमध्ये सिमेण्ट ढलानयुक्त भुईँ भएको घरमा बसोबास गर्ने हिस्सा राष्ट्रिय मानभन्दा १६.७ प्रतिशत विन्दुले न्यून अर्थात् ३०.६ प्रतिशत रहेको छ । पहाडी दलित र तराई दलित परिवारले बसोबास गरिरहेको घरको भुईँको प्रकारमा सार्थक भिन्नता रहेको देखिन्छ । तराई दलितको कुल २,७७,८७५ परिवारमध्ये सिमेण्ट ढलानयुक्त भुईँ भएको घरमा बसोबास गर्ने परिवारको हिस्सा १७.२ प्रतिशत छ भने कुल पहाडी दलित परिवार ५,९२,२७५ मध्ये ३६.९ परिवार बसोबास गरिरहेको घर यसप्रकारको रहेको देखिन्छ । नेपालमा कुल परिवारमध्ये ४७.३ प्रतिशत परिवार सिमेण्ट ढलानयुक्त भुईँ भएको घरमा बसोबास गर्दछन् भने अर्को ४६.२ प्रतिशत परिवार माटोको भुईँ भएको घरमा बसोबास गर्दछन् । गैरदलित जातजाति कुल परिवारमध्ये सिमेण्ट ढलानयुक्त भुईँ भएको घरमा बसोबास गर्ने हिस्सा राष्ट्रिय मान (४७.३%) भन्दा २.५ प्रतिशत विन्दुले बढी अर्थात् ४९.८ प्रतिशत रहेको छ ।

माटोको भुईँ हुने परिवार समग्र नेपालमा ४६.२ प्रतिशत हुँदा यो मान गैरदलित जातजातितर्फ २.८ प्रतिशत विन्दुले न्यून अर्थात् ४३.४ प्रतिशत रहेको छ । तराईका दलित परिवारमध्ये तीन चौथाइभन्दा बढी करिब ७८ प्रतिशत परिवार माटोको भुईँ भएको घरमा बसोबास गरिरहेको देखिन्छ भने पहाडी दलिततर्फ यो मान करिब ५९ प्रतिशत रहेको छ । समग्रमा करिब ६५ प्रतिशत दलित परिवार माटोको भुईँयुक्त घरहरूमा बसोबास गरेको देखिन्छ ।

घरको छानो

समग्र नेपालमा जस्ता वा टिनको छानो भएको घरमा बसोबास गर्ने परिवार ४१.९ प्रतिशत छन् भने गैरदलित जातजातिको हकमा यो मान १.१ प्रतिशत विन्दुले कम अर्थात् ४०.८ प्रतिशत रहेको छ । सिमेण्ट ढलानयुक्त छानो भएको घरमा बसोबास गर्ने परिवार नेपालमा ३७.८ प्रतिशत छन् । यो मान समग्र दलित समुदायको हकमा १७.८ प्रतिशत विन्दुले कम अर्थात् २०.० प्रतिशत मात्र रहेको छ । दलितभित्र पनि पहाडी दलितको तुलनामा तराई दलितमध्ये २०.७ प्रतिशत परिवार सिमेण्ट ढलानयुक्त छानो हुने घरमा बसोबास गर्दछन् । पहाडी दलितका हकमा यो मान १९.६ प्रतिशत रहेको छ ।

कुल दलित परिवारमध्ये भण्डै ८ प्रतिशत परिवारको खर, पराल वा छ्वालीको छानो भएको घरमा बसोबास भइरहेको देखिन्छ। पहाडी दलित (५.५%) को तुलनामा तराई दलित (१३.२%) भन् विपन्न अवस्थामा रहेको सङ्केत मिल्दछ। गैरदलित जातजातिको कुल परिवारमध्ये केवल ३.३ प्रतिशत परिवार मात्र यसप्रकारको छानो हुने घरहरूमा बसोबास गरिरहेको देखिन्छ। नेपालमा करिब ४ प्रतिशत परिवार मात्र खर/पराल/छ्वालीको छानो भएको घरमा बसोबास गर्दछन्।

परिवारमा खानेपानीको मुख्य स्रोत

नेपालका कुल परिवारमध्ये ५७ प्रतिशतले पाइप धारा (घरपरिसरभित्र र बाहिरसमेत) को स्रोतबाट खानेपानी प्राप्त गरेको देखिन्छ। तुलनात्मक रूपले सुरक्षित मानिने यस स्रोतबाट खानेपानी प्राप्त गर्ने कुल दलित परिवार नेपालमा ५२.९ प्रतिशत रहेको छ जुन राष्ट्रिय औसतभन्दा ४.१ प्रतिशत विन्दुले न्यून रहेको छ। दलितभित्र पनि तराई दलित र पहाडी दलितमा उल्लेखनीय विषमता रहेको देखिन्छ। तराईका कुल दलित परिवारमध्ये करिब १८ प्रतिशत परिवारले मात्र पाइप धाराबाट खानेपानी उपभोग गरेको देखिन्छ भने पहाडी दलिततर्फ यो मान करिब चारगुणा बढी अर्थात् ६९.४ प्रतिशत रहेको छ।

ट्युबवेल र हातेपम्प अक्सर तराई र भित्री मधेसका जिल्लामा प्रयोग गरिन्छ। तराईका दलितमध्ये ७७.० प्रतिशतले हातेपम्प वा ट्युबवेलबाट खानेपानी प्राप्त गरेको अवस्था छ भने नेपालमा गैरदलित जातजातितर्फ ट्युबवेलका पानी प्रयोक्ताको यो मान २९ प्रतिशत हाराहारी रहेको छ। केवल १४.३ प्रतिशत पहाडी दलितले मात्र ट्युबवेलको पानी खानेपानीका रूपमा उपभोग गरेको अवस्था छ।

परिवारमा खाना पकाउन अक्सर प्रयोग गरिने इन्धन

समग्र नेपालमा हेर्दा काठ वा दाउरा प्रयोग गरेर खाना पकाउने परिवार ५१.० प्रतिशत, एल.पी.ग्यास प्रयोग गरी खाना पकाउने परिवार ४४.३ प्रतिशत र गुइँठा प्रयोग गर्नेहरू २.९ प्रतिशत रहेको देखिन्छ। काठ दाउरा प्रयोग गरी खाना पकाउने गैरदलित जातजातिको अंश (४८.५%) राष्ट्रिय औसत (५१.०%) भन्दा कम रहेको छ जब कि यो मान पहाडी दलिततर्फ ६७.५ प्रतिशत र तराई दलिततर्फ ६९.९ प्रतिशत रहेको छ। एल.पी. ग्यासको प्रयोग नेपालमा यातायातका साधन पुगेका सबै स्थानमा पछिल्लो दशक उल्लेखनीय रूपले बढेको देखिन्छ। नेपालका कुल परिवारमध्ये ४४.३ प्रतिशत परिवारले खाना पकाउन यस्तो ग्यासको उपयोग गरेको देखिन्छ भने कुल दलित परिवारमध्ये २६.१ प्रतिशत परिवारले मात्र यसको उपयोग गरेको देखिन्छ। दलितभित्र पहाडी दलित परिवारमध्ये ३१.६ प्रतिशतले खाना पकाउन एल.पी. ग्यास प्रयोग गरेको तथ्याङ्क छ भने तराई दलित परिवारमध्ये केवल १४.६ प्रतिशतले मात्र यो इन्धनको उपभोग गरेको देखिन्छ। गैरदलित जातजातिमध्ये एल.पी. ग्यास प्रयोग गर्ने परिवारको हिस्सा राष्ट्रिय औसतभन्दा २.७ प्रतिशत विन्दुले माथि अर्थात् ४७.० प्रतिशत रहेको छ।

परिवारमा बत्ती बाल्न अक्सर प्रयोग गरिने स्रोत

नेपालमा बत्ती बाल्नका लागि बिजुली प्रयोग गर्ने परिवारको हिस्सा ९२.२ प्रतिशत रहेको छ भने ८७.६ प्रतिशत दलितले यो सुविधा उपभोग गरेको देखिन्छ। गैरदलित जातजातिले राष्ट्रिय औसतभन्दा थोरै बढी अर्थात् ९२.९ प्रतिशतले बत्ती बाल्नका लागि बिजुली उपभोग गरेको अवस्था छ भने ६.२ प्रतिशतले सौर्यऊर्जा

उपभोग गरेको देखिन्छ । बिजुलीको उपभोगमा पहाडी दलितभन्दा तराई दलितको अवस्था राम्रो देखिन्छ । बत्ती बाल्नका लागि बिजुली सुविधा उपभोग गरेका ८४.४ प्रतिशत पहाडी दलित छन् भने ९४.४ प्रतिशत तराई दलितहरूले यो सुविधा उपभोग गरेको देखिन्छ । नेपालका अन्य जातजातिको तुलनामा यो सुविधा उपयोगमा तराईका दलित अगाडि रहेका छन् । सौर्यऊर्जाको उपभोग पहाडका १३.२ प्रतिशत परिवारले गरेका छन् भने तराईमा यो मान केवल १.२ प्रतिशत रहेको छ ।

परिवारले प्रयोग गर्ने शौचालय

नेपालमा करिब ६५ प्रतिशत परिवारले फ्लस भएको शौचालय प्रयोग गरेको देखिन्छ । गैरदलित जातजाति परिवारमध्ये करिब ६७ प्रतिशतले यस्तो सुविधा उपभोग गरेको देखिन्छ भने दलित जातजातिहरू ५२.१ प्रतिशतले मात्र यसप्रकारको शौचालय सुविधा उपभोग गरिरहेको देखिन्छ । पहाडी र तराई दलितका बिचमा रहेको असमान स्थिति यहाँ पनि देख्न सकिन्छ । केवल २५.७ प्रतिशत तराई दलितले फ्लस सुविधा भएको शौचालय प्रयोग गरिरहेका छन् भने कुल पहाडी दलित परिवारमध्ये ६४.५ प्रतिशतले बसोबास गरिरहेको घरभित्र यस्तो सुविधा प्राप्त गरिरहेको देखिन्छ । यसर्थ, पहाडी दलितको अवस्था राष्ट्रिय औसतसँग लगभग बराबर रहेको छ ।

शौचालय नहुने परिवार नेपालमा ४.५ प्रतिशत रहेको छ । शौचालय नै नहुने गैरदलित जातजाति राष्ट्रिय औसतभन्दा न्यून अर्थात् ३.७ प्रतिशत छ भने दलित जातजातिका परिवारमध्ये १०.१ प्रतिशत शौचालयविहीन अवस्थामा रहेका छन् । कुल पहाडी दलित परिवारमध्ये ३.३ प्रतिशत शौचालय सुविधाविहीन छन् जुन गैरदलित जातजातिको अवस्थाभन्दा थोरै राम्रो अवस्थामा रहेको छ । तराईका कुल दलित परिवारमध्ये करिब एकचौथाइ (२४.६%) शौचालय सुविधाविमुख छन् ।

परिवारमा उपलब्ध साधन/सुविधा

नेपालमा ४९.४ प्रतिशत परिवारसँग टेलिभिजन रहेको देखिन्छ । कुल गैरदलित जातजातिका परिवारमध्ये करिब ५२ प्रतिशतसँग यो सुविधा छ भने पहाडी र तराई दुवै दलितसँग यो सुविधा राष्ट्रिय औसतभन्दा न्यून रहेको छ । करिब ३७ प्रतिशत पहाडी दलित परिवारमा टेलिभिजन छ भने तराईका करिब ३० प्रतिशत दलित परिवारमा मात्र टेलिभिजन रहेको छ । साधारण मोबाइल फोन नेपालमा ७३.२ प्रतिशत परिवारसँग छ । पहाडी दलित र गैरदलित जातजातिबिच यस सुविधामा समान स्थिति रहेको छ । साधारण मोबाइल फोन हुने तराई दलित राष्ट्रिय औसतभन्दा ६.४ प्रतिशत बिन्दुले न्यून पहुँचको स्थितिमा रहेका छन् ।

कम्प्युटर (साधन) र इन्टरनेट (सुविधा) हुने परिवारका बिच उल्लेख्य विषमता विद्यमान रहेको देखिन्छ । नेपालका १५ प्रतिशत परिवारसँग कम्प्युटर वा ल्यापटप रहेको छ । गैरदलित जातजातिका कुल परिवारमध्ये १६.५ प्रतिशतसँग यो साधन रहेको छ । पहाडी दलितमध्ये ५.६ प्रतिशत परिवारमा मात्र कम्प्युटर वा ल्यापटप रहेको छ भने तराईका दलित परिवारमध्ये केवल २.५ प्रतिशतसँग यो साधन रहेको छ । यसले सूचना र प्रविधिको क्षेत्रमा दलित जातजाति राष्ट्रिय औसत र गैरदलित जातजातिभन्दा उल्लेख्य अङ्गले पछाडि रहेको देखिन्छ ।

परिवारका महिलाको नाममा रहेको घरजग्गा

नेपालका कुल ६६,६०,८४१ परिवारमध्ये करिब २४ प्रतिशत परिवारका कम्तीमा एक जना महिलाको नाउँमा घर वा जग्गा वा घरजग्गा दुवैमाथि स्वामित्व रहेको देखिन्छ। यसलाई दलित र गैरदलित जातजातिमा विभक्त गरेर हेर्दा १५.७ प्रतिशत दलित परिवारभित्र कम्तीमा एक जना महिलाको नाउँमा यसप्रकारको स्वामित्व रहेको छ, भने गैरदलित जातजातिको राष्ट्रिय औसत दलितको भन्दा ९.४ प्रतिशत विन्दुले बढी अर्थात् २५.१ प्रतिशत रहेको छ।

दलित र गैरदलित जातजातिको तथ्याङ्कलाई तुलना गर्दा पहाडका १४.२ प्रतिशत दलित परिवारका महिलाको घर वा जग्गा वा ती दुवैमाथि स्वामित्व स्थापित देखिन्छ, भने गैरदलित जातजातितर्फ पहाडमा यो मान २३ प्रतिशत रहेको छ। तराईमा गैरदलित जातजाति र दलित जातजातिका महिलाको सशक्तीकरणको अवस्थामा उल्लेख्य भिन्नता रहेको स्पष्ट हुन्छ। गैरदलित जातजातिका २८.४ प्रतिशत परिवारमा महिलाको नाउँमा घरजग्गामाथि स्वामित्व रहेको छ, भने दलित जातजातितर्फ यो मान १०.६ प्रतिशत विन्दुले न्यून अर्थात् १७.८ प्रतिशत मात्र रहेको छ।

कृषिबाहेक साना घरेलु व्यवसाय सञ्चालन गर्ने परिवारको विवरण

नेपालका कुल ६६,६०,८४१ परिवारमध्ये ९.४ प्रतिशत परिवारले मात्र कृषि बाहेकका साना घरेलु व्यवसाय सञ्चालन गरेको देखिन्छ, भने ९० प्रतिशत परिवारले यसप्रकारको कुनै पनि व्यवसायमा संलग्न नरहेको पाइयो। दलित र गैरदलित जातजातिको तुलना गर्दा कुल गैरदलित जातजातिमध्ये ९.६ प्रतिशत यसप्रकारको घरेलु व्यवसायमा संलग्न रहेको देखिन्छ। दलित जातजातिको संलग्नता राष्ट्रिय औसतभन्दा १.२ प्रतिशत विन्दुले न्यून अर्थात् ८.२ प्रतिशत रहेको छ। दलितभित्रको भौगोलिक विभाजन हेर्दा तराई दलितको अवस्था पहाडी दलितको तुलनामा २.४ प्रतिशत विन्दुले कमजोर रहेको देखिन्छ। कमजोर कुन अर्थमा भने कृषिबाहेकका घरेलु व्यवसायलाई आय आर्जनको प्रमुख वा अतिरिक्त स्रोतका रूपमा हेर्ने गरिन्छ।

एकल तथा संयुक्त परिवारको संरचना

वि.सं. २०७८ को जनगणनाअनुसार देशमा ६० प्रतिशत एकल परिवार र ४० प्रतिशत संयुक्त परिवार रहेको देखिन्छ। जातजातिको प्रकारअनुसार पारिवारिक बनोटलाई हेर्ने हो भने गैरदलित जातजातिका कुल परिवारमध्ये करिब ६० प्रतिशत एकल र ४० प्रतिशत संयुक्त परिवार रहेको देखिन्छ। दलित परिवारमध्ये करिब ६२ प्रतिशत एकल परिवार र ३८ प्रतिशत संयुक्त परिवार देखिन्छ। यसबाट गैरदलित जातजातिको तुलनामा दलित परिवार भन् भन् एकल प्रवृत्तितर्फ उन्मुख भएको आँकलन गर्न सहज हुन्छ। पहाडी दलित परिवारमध्ये एकल परिवारको हिस्सा भन् ठुलो अर्थात् ६२.४ प्रतिशत रहेको छ, जब कि तराई दलितभित्र एकल परिवारमा बसोबास गर्नेको हिस्सा ६०.४ प्रतिशत रहेको छ। संयुक्त परिवारप्रतिको रुचि वा विद्यमानता सबैभन्दा न्यून अर्थात् ३७.६ प्रतिशत पहाडी दलित वर्गमा रहेको छ।

घरको गुणस्तरअनुसार परिवारको विवरण

नेपालका कुल ६६,६०,८४१ परिवारमध्ये २८.३ प्रतिशत परिवारले बसोबास गर्दै आएको घर अति गुणस्तरयुक्त रहेको छ भने २५.६ प्रतिशत परिवारको बसोबास रहेको घर गुणस्तरीय वर्गमा पर्दछन् । मध्यम गुणस्तरमा करिब एकतिहाइ (३४.३%) परिवारले बसोबास गरिरहेको घरहरू रहेका छन् । दलित र गैरदलित जातजातिका परिवारहरूमध्ये गुणस्तरीय (अति गुणस्तरीय र गुणस्तरीय) समूहमा र न्यून गुणस्तरीय (न्यून गुणस्तरीय र अति न्यून गुणस्तरीय) समूहमा पर्ने परिवारहरूको हिस्सामा उल्लेखनीय असमानता रहेको देखिन्छ । दलित जनसङ्ख्यामध्ये गुणस्तरीय समूहमा पर्ने परिवारको हिस्सा ३४.७ प्रतिशत रहेको छ । गैरदलित जनसङ्ख्यामध्ये गुणस्तरीय समूहका घरमा बसोबास गर्ने परिवारको हिस्सा ५६.८ प्रतिशत रहेको देखिन्छ । न्यून गुणस्तर वर्गका घरमा बसोबास गर्ने दलित परिवारको हिस्सा २२.६ प्रतिशत छ भने गैरदलित जातजातितर्फ यस वर्गका घरमा बसोबास गर्ने हिस्सा १०.२ प्रतिशत मात्र छ जुन दलितको तुलनामा आधाभन्दा कम देखिन्छ ।

सम्पन्नताको वर्गीकरणअनुसार परिवारको वितरण

नेपालमा एकचौथाइ परिवार मात्र अति न्यून वर्गमा रहँदा समग्र दलिततर्फ यो मान एक तिहाइभन्दा बढी अर्थात् ३६.० प्रतिशत रहेको छ । पहाडी दलित परिवारमध्ये ३२.० प्रतिशत परिवार अति न्यून वर्गमा हुँदा यस वर्गमा पर्ने तराई दलितको हिस्सा ४४.५ प्रतिशत रहेको छ । गैरदलित जातजातिको परिवार जो अति न्यून वर्गमा समेटिएका छन् तिनको हिस्सा १८.० प्रतिशत रहेको छ जुन राष्ट्रिय औसतभन्दा २.३ प्रतिशत, समग्र दलितको तुलनामा आधा कम, पहाडी दलितको तुलनामा १४.० प्रतिशत विन्दुले कम र तराई दलित परिवारको तुलनामा २६.५ प्रतिशत विन्दुले कम रहेको छ । यसबाट दलित परिवारको सम्पन्नताको तह गैरदलित र राष्ट्रिय औसतभन्दा उल्लेख्य रूपले कमजोर रहेको देखिन्छ जुन तराई दलितको हकमा भन्ने कमजोर प्रतीति हुन्छ ।

मध्यम सम्पन्नताको पञ्चमकभित्र नेपालमा २० प्रतिशत परिवार रहेका छन् भने गैरदलित जातजातितर्फ पनि यो मान राष्ट्रिय औसतको बराबरै छ । दलित जातजाति जो यस वर्गमा पर्दछन् तिनको हिस्सा कुल परिवार सङ्ख्याको एक चौथाइ रहेको देखिन्छ । नेपालका कुल २० प्रतिशत परिवार यस पञ्चमक (वर्ग) मा रहेका छन् भने गैरदलित जातजातितर्फ यो मान करिब २१ प्रतिशत रहेको छ । समग्र दलिततर्फ लगभग १४ प्रतिशत परिवार मात्र उच्च वर्गमा परेको देखिन्छ ।

अनुपस्थित सदस्य विदेशमा हुने परिवार र जनसङ्ख्या

परिवारका कम्तीमा एक जना सदस्य विदेशमा अनुपस्थित हुने दलित तथा गैरदलितका कुल परिवारलाई १०० प्रतिशत मानेर पुरुष र महिलाको वितरण प्रस्तुत गरिएको छ । नेपालमा गैरदलित जातजातिका परिवारबाट जति पुरुष (८२.२%) देशभन्दा बाहिर छन् उति नै गैरदलित जातजातिका परिवारबाट कम्तीमा एक जना सदस्य विदेशमा गएको देखिन्छ । तराईका दलित परिवारबाट विदेशमा गएकामध्ये महिलाको हिस्सा केवल २.२ प्रतिशत रहेको छ जब कि पहाडी दलित परिवारबाट विदेशमा जाने महिलाको हिस्सा २१.४ प्रतिशत छ भने पुरुषको अंश ७८.६ प्रतिशत रहेको छ । विदेशमा अनुपस्थित दलितको हिस्सा राष्ट्रिय औसतभन्दा खासै भिन्न रहेको देखिँदैन ।

परिवारमा गत एक वर्षमा भएको मृत्युको घटना

नेपालका कुल ६६,६०,८४१ परिवारमध्ये २.९ प्रतिशत परिवारमा जुनसुकै उमेर समूहका कम्तीमा एक जना सदस्यको मृत्यु भएको देखिएको छ । गैरदलित जातजातिको कुल ५७,९०,६९१ परिवारमध्ये २.५ प्रतिशत परिवारमा कम्तीमा एक जनाको मृत्यु भएको तथ्याङ्क देखिन्छ भने दलिततर्फ यो मान ६ गुणा कम अर्थात् ०.४ प्रतिशत मात्र रहेको छ । यो भिन्नता निकै ठूलो प्रतीत हुन्छ तर यसका पछाडि विद्यमान रहेका हुनसक्ने अन्तरनिहित कारणहरू अध्ययनको विषय हुनसक्दछन् । दलितभित्रको विषमता हेर्ने हो भने पहाडका दलित परिवारमध्ये ०.३ प्रतिशत परिवारमा कम्तीमा एक जना सदस्यको मृत्यु भएको देखिन्छ जब कि तराईका दलित परिवारमा यो मान तीनगुणा कम अर्थात् ०.१ प्रतिशत मात्र रहेको छ ।

जनसङ्ख्या र लैङ्गिक अनुपात

नेपालको कुल जनसङ्ख्या २,९१,६४,५७८ (१००%) मा दलितको जनसङ्ख्या ३८,९८,९९० (१३.४%) रहेको छ । कुल दलितमध्ये पहाडी दलित ८.६ प्रतिशत र तराई दलित करिब आधा अर्थात् ४.८ प्रतिशत रहेको छ । नेपालमा कुल गैरदलित जातजातिको हिस्सा ८६.२ प्रतिशत रहेको छ । गैरदलित जातजातिको यो ८६.२ प्रतिशतमध्ये ५६.२ प्रतिशत पहाडी गैरदलित र २५.० तराई गैरदलितको रहेको छ । यसबाहेक अन्य (धार्मिक तथा भाषिक अल्पसङ्ख्यक) वर्गमा पर्ने जनसङ्ख्याको हिस्सा ५.४ प्रतिशत रहेको छ ।

पहाडी दलितमा विश्वकर्मा/कामी, परियार/दमाई, मिजार/सार्की, बादी र गाइनेसहित पाँचओटा जातिहरू रहेका छन् । नेपालको कुल जनसङ्ख्यामा दलिततर्फ सबैभन्दा धेरै (५.०%) हिस्सा विश्वकर्माको रहेको छ भने दोस्रो (१.९%) र तेस्रो (१.६%) हिस्सा क्रमशः परियार र मिजारको रहेको छ । पहाडी दलितका बाँकी दुई जातिमध्ये देशभरिमा बादीको सङ्ख्या ११,४७० रहेको छ भने गाइनेको सङ्ख्या ६,९७१ रहेको छ ।

तराई दलित जातजाति समूहभित्र विभिन्न २२ ओटा जातिहरू समावेश गरिएका छन् । तराई दलितका यी २२ ओटा प्रकाशित जातिमध्ये कुल जनसङ्ख्यामा अनुपातका दृष्टिले शीर्षस्थ सात स्थानमा रहेको जातिहरू क्रमशः चमार/हरिजन/राम (१.४%), मुसहर (०.९%), दुसाध/पासवान/पासी (०.९%), तत्मा/तत्वा (०.४%), खत्वे (०.४%), धोबी (०.४%) र बाँतर/सरदार (०.२%) रहेका छन् । तराईका दलितमध्ये सबैभन्दा न्यून जनसङ्ख्या कलार जातिको रहेको छ जुन ९३१ मात्र रहेको छ ।

जनसङ्ख्या वृद्धिदर तथा परिवर्तन

वि.सं. २०५८ को जनगणनामा पूर्ण गणना भएका २,२७,३६,९३४ जना व्यक्तिहरूमध्ये ११.० प्रतिशत दलित जनसङ्ख्या रहेको छ । त्यस समयमा पहाडी दलितको हिस्सा ७.१ प्रतिशत र तराई दलितको हिस्सा ३.९ प्रतिशत रहेको थियो । त्यसको दश वर्षपछिको २०६८ को जनगणनामा नेपालको कुल जनसङ्ख्या २,६४,९४,५०४ मध्ये दलितको हिस्सा १२.५ प्रतिशत रहेको छ । यो १२.५ प्रतिशतभित्र पहाडी दलित ८.१ प्रतिशत र तराई दलित ४.४ प्रतिशत रहेको थियो । पछिल्लो (२०७८) जनगणनामा पनि पहाडी गैरदलितको अनुपात घटेको (५८.१% बाट ५६.१%) नै देखिन्छ भलै कुल सङ्ख्या भने करिब एक लाखले बढेको छ । वि.सं. २०६८ बाट २०७८ को अवधिमा दलितको कुल जनसाङ्ख्यिक अनुपात, पहाडी दलितको अनुपात र तराई

दलितको अनुपात निश्चित प्रतिशत विन्दुले बढेको देखिन्छ। खासगरी कुल दलितको अनुपात करिब १ प्रतिशत विन्दुले बढेको देखिन्छ।

विशेष उमेर समूह अनुसारको जनसङ्ख्या

एक वर्षभन्दा कम उमेर (० वर्ष) को जनसाङ्ख्यिक हिस्सा हेर्ने हो भने नेपालको औसत (१.४%) र गैरदलित जातजातिको औसत बराबर देखिन्छ। तराई दलितको कुल जनसङ्ख्या १३,९२,३७८ मध्ये एक वर्षभन्दा मुनिको जनसङ्ख्या १.९ प्रतिशत र पहाडी दलितको १.७ प्रतिशत रहेको छ। यसले तराई दलित परिवारमा शिशुहरूको सङ्ख्या उच्च रहेको प्रष्ट हुन्छ। पहाडी दलित परिवारमा पनि गैरदलित जातजातिको तुलनामा शिशुहरूको सङ्ख्या बढी नै देखिन्छ। पाँच वर्षमुनिको जनसङ्ख्या हेर्ने हो भने नेपालमा कुल जनसङ्ख्यामध्ये ८.४ प्रतिशत हिस्सा यस्ता बालबालिकाहरूको रहेको छ। गैरदलित जातजातिमा पाँच वर्षमुनिका बालबालिकाको हिस्सा लगभग राष्ट्रिय औसतसँग बराबर छ भने यस समूहमा पनि तराई दलिततर्फ नै सर्वाधिक (११.६%) अनुपात रहेको छ। पहाडी दलितको कुल जनसङ्ख्यामा तराई दलितभन्दा २.१ प्रतिशत विन्दुले न्यून अर्थात् ९.५ प्रतिशत पाँच वर्षभन्दा मुनिका बालबालिका रहेका छन्।

नेपाल सरकारले ६८ वर्ष र सोभन्दा माथिको जनसङ्ख्यालाई ज्येष्ठ नागरिक उमेरका व्यक्तिलाई भत्ता उपलब्ध गराउँदै आएको छ। यस समूहमा नेपालमा ५.२ प्रतिशत जनसङ्ख्या रहेको छ। दीर्घतर आयु समूहमा पर्ने यस्तो जनसङ्ख्याको हिस्सा गैरदलित जातजातितर्फ ५.४ प्रतिशत छ भने समग्र दलिततर्फ ३.९ प्रतिशत रहेको छ।

महिला परिवारमुली

समग्र नेपालका ६६,६६,९३७ परिवारमध्ये ३१.५ प्रतिशत परिवारमा महिला परिवारमुली रहेको देखिन्छ। पहाडी दलितको कुल ५,९२,४८७ परिवारमध्ये ४२.६ प्रतिशत परिवारमा महिलाले परिवारमुलीको जिम्मेवारी वहन गरेको देखिन्छ। यो मान राष्ट्रिय औसतभन्दा ११.१ प्रतिशत विन्दुले उच्च रहेको छ। महिला परिवारमुलीको अनुपात सबैभन्दा न्यून (३०.८%) तराई दलित जातजातिमा रहेको छ जुन समग्र दलितको भन्दा १३.२ प्रतिशतले र राष्ट्रिय अनुपातभन्दा ८.२ प्रतिशतले न्यून रहेको छ। गैरदलित जातजातिको कुल परिवारमध्ये ३०.८ प्रतिशत परिवारमा महिला परिवारमुली रहेका छन् जुन राष्ट्रिय औसतभन्दा ०.७ प्रतिशत विन्दुले न्यून देखिन्छ। पहाडी दलित परिवारमा महिला परिवारमुली ४० प्रतिशतभन्दा बढी हुनुको कारण पुनः अध्ययनको विषय हुनसक्छ। यसमा सशक्तीकरणको सवाल मात्र नभएर परिवारका पुरुष सदस्य रोजगारी, व्यवसाय, अध्ययन वा अन्य कुनै कारणले परिवारमा अनुपस्थित (स्वदेश वा विदेश) रहेको हुनसक्छ।

परिवारमुलीसँगको नाता

नेपालको कुल जनसङ्ख्यामध्ये २२.९ प्रतिशत जनसङ्ख्या स्वयं परिवारमुली रहेको देखिन्छ। त्यसपछिको दोस्रो ठुलो (२८.३%) समूह छोरा वा बुहारीको रहेको छ। तेस्रो (१६.३%) र चौथो (१५.४%) ठुलो समूह क्रमशः श्रीमान्/श्रीमती र छोरी वा ज्वाइँको रहेको देखिन्छ। नेपालको कुल जनसङ्ख्यामा १.१ प्रतिशत परिवारका सदस्यसँग कुनै नाता नपर्ने र घरेलु कामदारको रहेको छ। समग्र दलित जनसङ्ख्यामध्ये २२.३ प्रतिशत परिवारमुली, २९.० प्रतिशत छोरा वा बुहारी, १७.६ प्रतिशत छोरी वा ज्वाइँ र १५.३ प्रतिशत श्रीमान्/श्रीमती

नाता पर्ने व्यक्ति देखिन्छन् । गैरदलित जातजातिको परिवारमुलीको हिस्सा राष्ट्रिय मानसँग बराबर अर्थात् २२.९ प्रतिशत नै रहेको छ । गैरदलित जातजातिको समूह र दलित जातजातिको समूहमा खासै ठुलो भिन्नता छैन तर पहाडी दलित र तराई दलितका बिचमा भने सामान्य अङ्कको भिन्नता देख्न सकिन्छ ।

वैवाहिक स्थिति

समग्र नेपालमा दलित र गैरदलित जातजातिको वैवाहिक अवस्थासम्बन्धी तथ्याङ्क तुलना गर्दा त्यति ठुलो भिन्नता रहेको देखिँदैन । दश वर्ष र सोभन्दा माथिको कुल जनसङ्ख्या नेपालमा २ करोड ३९ लाख, ५८ हजार ८६८ रहेकोमा ३३ प्रतिशत जनसङ्ख्या अविवाहित देखिन्छ भने करिब ६२ प्रतिशत जनसङ्ख्या विवाहित देखिन्छ । एकपटक विवाहित भएका तर गणनाको समयमा विधुर वा विधवा जीवनमा रहेको जनसङ्ख्या ४.५ प्रतिशत छ भने पारपाचुके भएका र छुट्टिएर बसेको जनसङ्ख्याको हिस्सा क्रमशः ०.२ र ०.४ प्रतिशत रहेको छ ।

विवाहित जनसङ्ख्यालाई राष्ट्रिय मानसँग तुलना गर्दा राष्ट्रिय मानभन्दा तराई दलितको अनुपात १ प्रतिशत विन्दुले उच्च अर्थात् ६२.८ प्रतिशत रहेको छ । विवाहित जनसङ्ख्याको हिस्सा पहाडी दलितको राष्ट्रिय औसतभन्दा १.५ प्रतिशत विन्दुले न्यून अर्थात् ६०.३ प्रतिशत रहेको छ जब कि यो मान गैरदलित जातजातिको राष्ट्रिय औसतकै हाराहारीमा ६१.९ प्रतिशत रहेको देखिन्छ । विधुर वा विधवाको हिस्सा गैरदलित जातजातिको (४.५%) भन्दा दलित जातजातिको थोरैले बढी अर्थात् ४.७ प्रतिशत रहेको छ । समग्र दलितभित्र पनि पहाडी दलिततर्फ यो मान ४.९ प्रतिशत छ भने तराई दलितमा यो ४.२ प्रतिशत रहेको छ । छुट्टिएर बसेका दम्पतीको तुलना गर्दा यो मान सर्वाधिक अर्थात् ०.६ प्रतिशत पहाडी दलितमा देखिन्छ जुन तराई दलितका हकमा ०.२ प्रतिशत मात्र रहेको छ ।

पहिलो विवाह गर्दाको उमेर

विवाहित जनसङ्ख्यामध्ये नेपालमा पुरुष तथा महिलाको समग्र औसत उमेर १९.९ वर्ष रहेको छ । नेपालमा पुरुषहरूले पहिलो विवाह गर्दाको औसत उमेर महिलाको भन्दा ३.१ प्रतिशत विन्दुले माथि अर्थात् २१.६ वर्ष रहेको छ भने पहिलो विवाह गर्दा महिलाहरूको औसत उमेर १८.५ वर्ष रहेको देखिन्छ ।

दश वर्ष र सोभन्दा माथिको जनसङ्ख्याको समग्र दलित (पुरुष तथा महिला) मध्ये पहिलो विवाह गर्दाको औसत उमेर १८.७ वर्ष रहेको छ जुन पुरुषका हकमा २०.२ वर्ष र महिलाका हकमा १७.५ वर्ष रहेको छ । यसले दलित जातजातिको विवाहको औसत उमेर राष्ट्रिय मानभन्दा न्यून देखाएको छ । गैरदलित जातजातिको पहिलो विवाह गर्दाको समग्र औसत दलित जातजातिको भन्दा १.४ वर्ष बढी अर्थात् २०.१ वर्ष रहेको छ । गैरदलित जातजातिका पुरुषतर्फ पहिलोपटक विवाह हुँदाको औसत उमेर २१.८ वर्ष र महिलातर्फ १८.७ वर्ष रहेको छ जुन राष्ट्रिय मानभन्दा निश्चित अङ्कले उच्च रहेको छ ।

एकल महिला तथा विधवा महिलाको अवस्था

नेपालमा समग्रमा ८.० प्रतिशत एकल महिला रहेको देखिन्छ । गैरदलित जातजातिको एकल महिलाको अंश १० वर्ष र सोभन्दा माथिको जनसङ्ख्यामा (जनगणनामा विवाहसम्बन्धी प्रश्न यसै उमेर समूहलाई सोधिएको

थियो) ८.१ प्रतिशत रहेको छ। पहाडी दलित महिलाभित्र एकल महिलाको हिस्सा ८.६ प्रतिशत छ भने तराई दलित महिलाभित्र केवल ६.१ प्रतिशत मात्र एकल महिला रहेका छन्। समग्र दलिततर्फ १० वर्ष र सोभन्दा माथिको जनसङ्ख्यामा ७.८ प्रतिशत एकल महिला रहेको देखिन्छ। एकल महिलाभित्र समावेश हुने चार प्रकारका महिलाहरूमा कुन उपवर्ग (विधवा, पारपाचुके, छुट्टिएको र ३५ वर्षभन्दा माथिको उमेरमा अविवाहित नै बसेको) को कति योगदान रहेको छ भन्ने सवालले निर्णायक भूमिका खेलेको हुन्छ।

साक्षरता विवरण

नेपालमा ५ वर्ष र सोभन्दा माथिको साक्षरतादर ७६.२ रहेको छ। गैरदलित जातजातिको समग्र साक्षरतादर ७७.६ प्रतिशत रहेको छ। दलित जातजातिको कुल साक्षरतादर नेपालको औसत साक्षरतादर भन्दा ८.८ प्रतिशत विन्दुले न्यून अर्थात् ६७.४ प्रतिशत मात्र रहेको छ। यसलाई पनि पहाडी र तराई दलितमा खण्डीकरण गरेर हेर्दा थप असमानता देख्न सकिन्छ। तराई दलितको साक्षरतादर ५१.९ प्रतिशत छ भने पहाडी दलितको हकमा यो मान राष्ट्रिय औसतको नजिक ७५.७ प्रतिशत रहेको छ।

सहरी क्षेत्रमा समग्र साक्षरतादर नेपालको भन्दा पनि ८.३ प्रतिशत विन्दुले उच्च अर्थात् ८४.५ प्रतिशत रहेको छ। यसलाई दलित र गैरदलित जातजातितर्फ खण्डीकरण गरेर हेर्दा सहरी क्षेत्रका गैरदलित जनसङ्ख्याको साक्षरतादर ८५.४ प्रतिशत छ। समग्र दलित जातजातितर्फ सहरी क्षेत्रमा साक्षरतादर ७४.४ प्रतिशत रहेको छ जुन गैरदलित जातजातिको तुलनामा ११.१ प्रतिशत विन्दुले न्यून रहेको देखिन्छ। समग्र दलितलाई पहाडी र तराई दलितमा खण्डीकरण गरेर हेर्दा पहाडी दलितको साक्षरतादर सहरी क्षेत्रमा ८२.२ प्रतिशत छ जब कि तराई दलितको साक्षरतादर निकै न्यून अर्थात् ५४.६ प्रतिशत मात्र रहेको छ। ग्रामीण क्षेत्रमा दलित र गैरदलित जातजातिको साक्षरतादरमा पनि उल्लेख्य असमानता रहेको देखिन्छ। यहाँ समग्र साक्षरतादर ७४.८ प्रतिशत रहेको छ। समग्र दलितको साक्षरतादर ग्रामीण क्षेत्रमा ७१.८ प्रतिशत छ भने गैरदलित जातजातिको साक्षरतादर ३.६ प्रतिशत विन्दुले माथि अर्थात् ७५.४ प्रतिशत रहेको छ।

पहाडमा यी दुई समष्टिगत जातजातिको साक्षरतादर तुलना गर्दा पनि निश्चित अङ्कको विषमता देखिन्छ। पहाडमा समग्र साक्षरतादर करिब ८१ प्रतिशत रहेको छ। समग्र दलितको साक्षरतादर पहाडमा ७५.३ प्रतिशत छ भने गैरदलित जातजातिको साक्षरतादर दलितको भन्दा ६.४ प्रतिशत विन्दुले अधिक अर्थात् ८१.७ प्रतिशत रहेको छ। तराईमा समग्र गैरदलित जातजातिको साक्षरतादर ६१.४ प्रतिशत छ भने गैरदलित जातजातिको साक्षरतादर १३.५ प्रतिशत विन्दुले अधिक अर्थात् ७४.९ प्रतिशत रहेको छ।

उत्तीर्ण गरेको तह

समग्र नेपालमा पाँच वर्ष र सोभन्दा माथिको कुल जनसङ्ख्या २ करोड ४ लाख ८ हजार १२४ मध्ये ३३.१ प्रतिशतले आधारभूत तह (कक्षा १ देखि ८ सम्म) पूरा गरेको देखिन्छ भने माध्यमिक तह (कक्षा ९-१२) पूरा गर्ने साक्षर जनसङ्ख्याको अनुपात ५७.६ प्रतिशत रहेको छ। स्नातक वा सोभन्दा माथिको उच्च शिक्षा पूरा गर्ने जनसङ्ख्याको हिस्सा करिब ७ प्रतिशत मात्र रहेको छ। यदि दलित र गैरदलित जातजातितर्फ आधारभूत, माध्यमिक र उच्च शिक्षाका तीनओटा तह उत्तीर्ण गरेको जनसङ्ख्या तुलना गर्ने हो भने योजनाविद् र नीतिनिर्माताहरूले सोच्नैपर्ने असन्तुलन देख्न सकिन्छ।

माध्यमिक शिक्षा पूरा गर्ने गैरदलित जातजातिको जनसाङ्ख्यिक हिस्सा ५८.५ प्रतिशत छ जुन राष्ट्रिय मानभन्दा करिब १ प्रतिशत विन्दुले माथि छ । पाँच वर्ष र सोभन्दा माथिको उमेरका समग्र दलित जनसङ्ख्यामध्ये माध्यमिक तह पूरा गर्नेको अनुपात ५१.३ प्रतिशत छ जुन राष्ट्रिय औसतभन्दा ६.३ प्रतिशत विन्दुले कम र गैरदलित जातजातिको तुलनामा ७.२ प्रतिशत विन्दुले न्यून रहेको छ । उच्च शिक्षाको तहमा हेर्ने हो भने यो विषमता अझै फराकिलो देखिन्छ । गैरदलित जातजातिका पाँच वर्ष र सोभन्दा माथिका कुल १,८०,३९,२५५ जनसङ्ख्यामध्ये ७.४ प्रतिशतले स्नातक वा सोभन्दा माथिको तह पूरा गरेको देखिन्छ जब कि यस उमेर समूहका कुल २३,६८,८६९ जनसङ्ख्यामध्ये स्नातक वा सोभन्दा माथिको तह पूरा गर्नेको अनुपात केवल १.६ प्रतिशत रहेको छ ।

विद्यालयबाहिर रहेका व्यक्तिको विवरण

नेपालमा ५ देखि २५ वर्षसम्मको कुल जनसङ्ख्यामध्ये ८.१ प्रतिशत जनसङ्ख्या कहिल्यै विद्यालय नगएको देखिन्छ । यस्तो जनसङ्ख्याको अनुपात पुरुषतर्फ ६.७ प्रतिशत र महिलातर्फ ९.४ प्रतिशत रहेको छ । यसले छोरीहरू अझै पनि विद्यालय शिक्षाबाट सार्थक रूपले बाहिर रहेको देखिन्छ । यसलाई दलित र गैरदलित समूहमा तुलना गर्दा भन्ने सोचनीय असमानता रहेको छ । गैरदलित जातजातिको ५ देखि २५ वर्षका कुल जनसङ्ख्यामध्ये केवल ७.१ प्रतिशत कहिल्यै विद्यालय नगएका देखिन्छन् जब कि यो मान समग्र दलिततर्फ १३.१ प्रतिशत रहेको छ । दलितभित्र पनि थप विश्लेषण गर्दा तराई दलितका सोही उमेर समूहका कुल जनसङ्ख्यामध्ये २७.५ प्रतिशत कहिल्यै विद्यालय नगएका देखिन्छन् ।

महिलातर्फ कहिल्यै विद्यालय नगएका तराई दलितको हिस्सा सर्वाधिक (३१.६%) रहेको छ । पहाडी दलिततर्फका ५ देखि २५ वर्षसम्मका कुल महिलामध्ये केवल ४.५ प्रतिशत मात्र कहिल्यै पनि विद्यालय नगएको देखिन्छ तर यही सूचकको मान गैरदलित जातजातितर्फ पहाडी दलितको भन्दा ३.८ प्रतिशत विन्दुले बढी अर्थात् ८.३ प्रतिशत रहेको छ ।

अध्ययन गरेको क्षेत्र

समग्र दलिततर्फ हेर्ने हो भने १२ कक्षा वा सोभन्दा माथिको तह उत्तीर्ण गर्नेमध्ये सर्वाधिक (४०.६%) ले व्यवस्थापन र त्यसपछि शिक्षा (३०.४%) र मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र (९.८%) रहेको देखिन्छ । समग्र नेपालमा ७.१ प्रतिशतले विज्ञान तथा प्रविधिमा १२ कक्षा वा सोभन्दा माथिको तह उत्तीर्ण गरेको सन्दर्भमा दलिततर्फ केवल ४.६ प्रतिशतले मात्र विज्ञान र प्रविधितर्फ रुचि देखाएको अथवा अध्ययन गर्न समर्थ भएको देखिन्छ । पहाडी दलित (४.१%) को तुलनामा तराई दलितले नै बढी (६.६%) विज्ञान तथा प्रविधि विषयमा उच्च शिक्षा प्राप्त गरेको अवस्था छ । गैरदलित जातजातितर्फ सर्वाधिक (३५.४%) जनसङ्ख्याले व्यवस्थापन सञ्चालनमा १२ कक्षा र सोभन्दा माथिको तह उत्तीर्ण गरेका छन् । उनीहरूको दोस्रो (२९.४%) प्राथमिकता शिक्षा र तेस्रो (११.६%) मा मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र नै रहेको छ ।

इन्जिनियरिङ जस्तो प्राविधिक विषयमा १२ कक्षा वा सोभन्दा माथिको तह उत्तीर्ण गर्ने पहाडी दलितको अनुपात १.५ प्रतिशत मात्र छ जब कि तराई दलिततर्फ यो मान ३.१ प्रतिशत छ भने गैरदलित जातजातिमध्ये पनि ३.१ प्रतिशतले नै इन्जिनियरिङ सञ्चालनमा उच्च शिक्षा प्राप्त गरेको देखिन्छ । यसले तराईका गैरदलितहरू पहाडी दलितको तुलनामा प्राविधिक विषयको अध्ययनतर्फ बढी आकर्षित रहेको देखिन्छ । स्वास्थ्य तथा

चिकित्साशास्त्रमा हेर्ने हो भने पनि पहाडी दलितको मान ३.२ प्रतिशत मात्र छ भने तराई दलितको मान ४.१ प्रतिशत छ । कृषि तथा वन सङ्ग्राहमा १२ कक्षा वा सोभन्दा माथिको तह उत्तीर्ण गर्नेमा तराई दलितले गैरदलित जातजातिलाई पनि पछ्याडि छोडेको छ । पहाडी दलित र गैरदलित जातजातिका हकमा यो अनुपात १.० प्रतिशत मात्र छ भने तराई दलितका हकमा यो मान १.४ प्रतिशत रहेको छ ।

प्राविधिक विषयहरूमा तुलना गर्दा विज्ञान तथा प्रविधि र स्वास्थ्य/चिकित्साशास्त्रलाई लिन सकिन्छ । केवल २.५ प्रतिशत दलित पुरुषले इन्जिनियरिङमा १२ कक्षा वा सोभन्दा माथिको तह उत्तीर्ण गरेका छन् । गैरदलित पुरुषतर्फ यो मान ३.३ प्रतिशत रहेको छ । दलित महिलामध्ये केवल ०.५ प्रतिशतले मात्र कक्षा १२ र सोभन्दा माथिको तहमा इन्जिनियरिङतर्फको शिक्षा पूरा गरेका छन् जब कि गैरदलित महिलातर्फ यो मान दोब्बर अर्थात् १.० प्रतिशत रहेको छ ।

दलित र गैरदलित बालबालिकाको साक्षरतादर

समग्र दलिततर्फ बाल साक्षरतादर राष्ट्रिय औसतभन्दा ४ प्रतिशत विन्दुले न्यून अर्थात् ९० प्रतिशत रहेको छ । यसलाई बालक र बालिकामा थप खण्डीकरण गरेर हेर्दा खासै ठुलो भिन्नता रहेको देखिँदैन । दलित बालिकाको समग्र साक्षरतादर दलित बालकको तुलनामा १ प्रतिशतभन्दा कम अङ्गले न्यून रहेको छ तर गैरदलित बालिकाको तुलनामा दलित बालिकाको औसत साक्षरतादरमा ४.२ प्रतिशत विन्दुले न्यून हुनुको फरक छ । पहाडी दलित बालबालिकाको साक्षरतादर गैरदलित जातजातिका बालबालिका र बालबालिकाको समग्र राष्ट्रिय औसत (९४.१%) भन्दा उच्च रहेको छ । तराई दलित जातजातिभित्र पर्ने बालबालिकाको समग्र साक्षरतादर ७८.७ प्रतिशत मात्र छ । त्यसलाई पनि बालक र बालिकातर्फ खण्डीकृत गरेर हेर्दा बालकहरूको औसत साक्षरतादर करिब ८० प्रतिशत छ भने बालिकाहरूको साक्षरतादर ७७.३ प्रतिशत मात्र रहेको छ ।

निरक्षर जनसङ्ख्या

नेपालमा पाँच वर्ष र सोभन्दा माथिको उमेर समूहमा कुल निरक्षर जनसङ्ख्या करिब २४ प्रतिशत रहेको छ । यसको सोभो अर्थ यो हुन्छ कि देशमा करिब ७६ प्रतिशत जनसङ्ख्या साक्षर रहेको छ । सोही उमेर समूहका पुरुष जनसङ्ख्यामध्ये १६.४ प्रतिशत निरक्षर छन् भने महिलातर्फ यो मान पुरुषको भन्दा १४.२ प्रतिशत उच्च रही ३०.६ प्रतिशत रहेको छ । साक्षरतामा पुरुष र महिलामा उल्लेख्य असमानता रहेकै कारणले निरक्षरतामा पनि त्यो विषमता जोडिएर आएको छ । समग्र दलिततर्फ निरक्षरतादर ३२.६ प्रतिशत छ भने यो मान पुरुषको २५.८ र महिलाको ३८.७ प्रतिशत रहेको छ ।

जन्मस्थानअनुसार जनसङ्ख्या

नेपालको कुल जनसङ्ख्यामध्ये हाल बसोबास भएकै स्थानमा जन्मस्थान हुने जनसङ्ख्या ६९.० प्रतिशत रहेको छ । यसको अर्थ यो हो कि बाँकी ३१ प्रतिशत जनसङ्ख्या बसाइँसराइ (आन्तरिक र अन्तर्राष्ट्रियसमेत) भएको मान्न सकिन्छ । यसलाई पनि खण्डीकरण गरेर हेर्दा १९.५ प्रतिशत अर्को जिल्लामा जन्म भएका छन् । त्यस्तै, ९.० प्रतिशत अर्को गाउँपालिका वा नगरपालिकामा जन्म भएका छन् भने २.५ प्रतिशत जनसङ्ख्या विदेशमा जन्म भई हाल (गणनाको समयमा) नेपालमा बसोबास गरिरहेको जनसङ्ख्या रहेको छ । गैरदलित जातजातिमध्ये ६८.१ प्रतिशत हिस्सा हाल बसोबास गरिरहेकै स्थानमा जन्म भएका देखिन्छन् तर दलित

जातजातितर्फ ७४.४ प्रतिशत जनसङ्ख्या हाल बसोबास गरिरहेको स्थानमा जन्मेको देखिन्छ। यसले दलितको तुलनामा नेपालमा गैरदलित जातजातिहरूले बढी बसाइँसराइ गर्ने प्रवृत्तिलाई सङ्केत गर्दछ। एउटा जिल्ला छोडेर अर्को जिल्लामा गई अक्सर बसोबास गर्ने गैरदलितको हिस्सा २०.४ प्रतिशत छ जुन दलितका हकमा १४.० प्रतिशत मात्र छ। यसलाई दलितभित्र अझै खण्डीकरण गरेर हेर्दा तराई दलितको तुलनामा पहाडी दलित जनसङ्ख्या जिल्लान्तर बसाइँसराइमा निकै अगाडि देखिन्छ। एक जिल्लामा जन्मस्थान भई अर्को जिल्लामा अक्सर बसोबास गर्ने पहाडी दलितको हिस्सा १८.७ प्रतिशत छ भने तराई दलित जनसङ्ख्या केवल ५.४ प्रतिशत रहेको छ।

एकै जिल्लाको एउटा गाउँपालिका वा नगरपालिकाबाट अर्को पालिकामा बसाइँसराइ गर्नेमा तराई दलित सबैभन्दा अगाडि (११.७%) रहेका छन् जुन राष्ट्रिय मानभन्दा २.७ प्रतिशत बिन्दुले माथि रहेको छ।

हालको बसाइँसराइको अवस्था

निकटतम अधिल्लो बसोबासबाट हालको बसोबास भएको स्थानमा आउने कुल जनसङ्ख्याको हिस्सा नेपालमा ३२.० प्रतिशत रहेको छ। करिब ११ प्रतिशत जनसङ्ख्या एकै जिल्लाको कुनै गाउँपालिका वा नगरपालिकाबाट यस (हालको बसोबास भएको) पालिकामा बसाइँसराइ गरी आएको देखिन्छ। यसअघि देशकै कुनै जिल्लामा बसोबास भई हालको स्थानमा बसाइँसराइ गरी आएको जनसङ्ख्याको हिस्सा नेपालमा १८.२ प्रतिशत रहेको छ। विदेशमा निकटतम यसअघिको बसोबास भई हालको स्थानमा बसाइँसराइ गर्न आएको जनसङ्ख्याको हिस्सा ३.१ प्रतिशत देखिन्छ।

दलित र गैरदलित जातजातितर्फ तुलना गर्ने हो भने यसअघि पनि साविककै स्थानमा बसोबास भएका समग्र दलितको हिस्सा ७३.४ प्रतिशत छ भने गैरदलिततर्फ यो मान ३.३ प्रतिशत बिन्दुले न्यून अर्थात् ६७.१ प्रतिशत रहेको छ। राष्ट्रियस्तरमा हेर्दा यो विषमताले महत्त्व राख्दछ। यसको सामान्य निचोड यो हुन्छ कि दलितको सापेक्षतामा गैरदलित जातजातिका व्यक्तिहरूको पछिल्लोपटकको बसाइँसराइको दर उच्च छ। दलितभित्र पनि पहाडी र तराई दलितमा खण्डीकरण गरेर हेर्दा थप विषमता देख्न सकिन्छ। यसअघि बसोबास भएको स्थानबाट हालको स्थानमा बसाइँसराइ गरेका पहाडी दलितको हिस्सा २९.६ प्रतिशत रहेको छ जब कि तराई दलिततर्फ यो मान २१.४ प्रतिशत मात्र रहेको छ।

बसाइँसराइ गरी आउनुको कारण

नेपालमा बसाइँसराइ गर्नुको प्रमुख (३८.२%) कारण विवाह रहेको छ भने दोस्रो, तेस्रो र चौथोमा क्रमशः आश्रित (१९.५%) काम वा रोजगारी (१५.२%) र अध्ययन वा तालिम (७.८%) रहेका छन्। पाँचौँ ठुलो (४.१%) कारण विभिन्न कारणले घर फर्किएकाहरू रहेका छन्। प्राकृतिक प्रकोपका कारणले पनि नेपालमा मानिसहरूको बसाइँसराइ भएको छ तर यसको हिस्सा एक प्रतिशतभन्दा कम रहेको छ।

यी कारणहरूलाई दलित र गैरदलित जातजातिका बिचमा तुलना गर्ने हो भने पर्याप्त विषमता रहेको देख्न सकिन्छ। समग्र दलिततर्फ बसाइँसराइ हुनुको कारणमा भण्डै ५० प्रतिशत हिस्सा 'विवाह'को रहेको छ। दोस्रो र तेस्रोमा क्रमशः आश्रित (१९.५%) र काम/रोजगारी (१५.२%) रहेको छ। त्यस्तै, चौथो र पाँचौँ ठुलो कारणमा 'घर फर्किएको' (४.१%) र अध्ययन/तालिम (४.२%) रहेका छन्। गैरदलित जातजातितर्फ पनि

सर्वाधिक (३६.८%) बसाइँसराइ वैवाहिक कारणबाट उत्प्रेरित देखिन्छ भने दोस्रो (१९.८%) र तेस्रो (१५.६%) मा क्रमशः आश्रित अवस्था र काम/रोजगारी रहेका छन् । रोचक तथ्य यो पनि देखिन्छ कि अध्ययन वा रोजगारीका कारणले बसाइँसराइ हुने जनसङ्ख्या सर्वाधिक (८.३%) गैरदलित जातजातितर्फ नै रहेको छ जुन राष्ट्रिय (७.८%) र समग्र दलितको औसत (४.२%) भन्दा माथि रहेको छ ।

आर्थिक काम गरेको अवधि

नेपालमा ६ महिना र सोभन्दा बढी अवधि काम गर्ने जनसङ्ख्या ४१ प्रतिशत छ । दलितको कुल जनसङ्ख्यामध्ये ६ महिना वा सोभन्दा बढी समय काम गर्ने हिस्सा करिब ३९ प्रतिशत छ भने गैरदलितको १० वर्ष वा सोभन्दा माथिको कुल जनसङ्ख्यामध्ये ४१.३ प्रतिशतले ६ महिना र सोभन्दा बढी अवधि कार्य गरेको देखिन्छ । समग्र दलितलाई खण्डीकरण गरेर हेर्दा तराई दलित (३४.८%) को तुलनामा पहाडी दलित करिब ६ प्रतिशत विन्दुले माथि अर्थात् ४०.७ प्रतिशत अक्सर रोजगारमा गणना हुने गरी ६ महिना वा सोभन्दा बढी काम गर्नेमा रहेका छन् । यसबाट नेपालको अक्सर रोजगार जनसङ्ख्याको राष्ट्रिय औसत (४१.०%) सँग पहाडी दलित र गैरदलितको अक्सर रोजगार अनुपात लगभग बराबरै छ भने तराई दलितको अनुपात करिब ६ प्रतिशत विन्दुले न्यून रहेको देखिन्छ ।

कुनै पनि आर्थिक काम नगर्ने जनसङ्ख्या नेपालमा ३७.५ प्रतिशत छ र गैरदलित जातजातिको जनसाङ्ख्यिक हिस्सा पनि राष्ट्रिय औसतसँग लगभग बराबर नै छ । समग्र दलितमध्ये कुनै पनि आर्थिक काम नगर्ने जनसङ्ख्याको अनुपात ३१.३ प्रतिशत रहेको छ । पहाडी दलित (३३.९%) को तुलनामा कुनै पनि आर्थिक काम नगर्ने तराई दलितको अनुपात ८.३ प्रतिशत विन्दुले उच्च अर्थात् ४२.२ प्रतिशत रहेको छ ।

आर्थिक रूपले सक्रिय र निष्क्रिय जनसङ्ख्या

नेपालका १० वर्ष र सोभन्दा माथिका कुल जनसङ्ख्यामध्ये अक्सर रोजगार (विगत १२ महिनामा ६ महिना र सोभन्दा बढी अवधि काम गरेका) हुनेको अनुपात करिब ४३ प्रतिशत रहेको छ । त्यस्तै अक्सर बेरोजगार (विगत १२ महिनामा ६ महिनाभन्दा कम अवधि आर्थिक काम गरेका) को अनुपात ३.२ प्रतिशत रहेको देखिन्छ ।

कुल जनसङ्ख्यामा आर्थिक रूपले निष्क्रिय जनसङ्ख्या र आर्थिक रूपले अक्सर निष्क्रिय जनसङ्ख्या पनि हुने गर्दछ । आर्थिक रूपले निष्क्रिय जनसङ्ख्या कुनै पनि आर्थिक काममा संलग्न रहेको हुँदैन र सन्दर्भ अवधिभित्र कामको खोजी पनि गरेको हुँदैन । आर्थिक रूपले अक्सर निष्क्रिय जनसङ्ख्याले ६ महिनाभन्दा कम अवधि काम गरेको अथवा कामको खोजी र काम गरेको समयावधि पनि ६ महिनाभन्दा कम रहेको हुन्छ । नेपालका अक्सर निष्क्रिय जनसङ्ख्याको अनुपात २९.६ प्रतिशत छ । यस्तो जनसङ्ख्याको अनुपात समग्र दलितको हकमा ३२.४ प्रतिशत र गैरदलित जातजातिको हकमा २९.२ प्रतिशत रहेको छ । त्यस्तै, आर्थिक रूपले निष्क्रिय जनसङ्ख्या नेपालमा ३४.३ प्रतिशत, समग्र दलितका ३३.५ प्रतिशत, गैरदलितको ३४.४ प्रतिशत (राष्ट्रिय औसतसँग बराबर), पहाडी दलितको ३०.९ प्रतिशत र तराई दलितको ३८.६ प्रतिशत रहेको छ । यसमा पनि तराई दलित पहाडी दलितको सापेक्षतामा कमजोर देखिन्छन् ।

आर्थिक कामको पेसागत वर्गीकरणअनुसार जनसङ्ख्या वितरण

तराई दलितबाहेक अरू सबै समूहमा कृषि, वन र माछापालन कार्यसँग सम्बन्धी पेसामा नै ५० देखि ५८ प्रतिशतसम्म जनसङ्ख्या आर्थिक रूपले आवद्ध रहेको देखिन्छ। तराई दलिततर्फ भने सबैभन्दा ठुलो (५१.३%) पेसागत क्षेत्र सामान्य वा प्राथमिक पेसाका कामदारको रहेको छ भने दोस्रो (३३.६%) मा मात्र सामान्य वा प्राथमिक पेसाका कामदार रहेको छ। अर्को रोचक पाटो यो छ कि शिल्पकला तथा कालिगढ र यससम्बन्धी व्यापार गर्ने कामदार पेसामा सर्वाधिक (९.३%) हिस्सा पहाडी दलितको छ भने तराई दलितको हिस्सा (७.५%) गैरदलित (५.१%) को भन्दा पनि २.४ प्रतिशत विन्दुले उच्च रहेको छ। यसले शिल्पजन्य पेसामा गैरदलितभन्दा दलित जातजातिको बाहुल्य रहेको सङ्केत गर्दछ।

आर्थिक कामको औद्योगिक क्षेत्र वर्गीकरणअनुसार जनसङ्ख्या वितरण

नेपालमा आर्थिक काममा संलग्न जनसङ्ख्यामध्ये सर्वाधिक ठुलो (५७.३%) हिस्सा कृषि, वन र माछापालन क्षेत्रमा संलग्न देखिन्छ। पहाडी दलितको हिस्सा (६४.४%) राष्ट्रिय औसत (५७.३%) भन्दा माथि छ भने तराई दलितको राष्ट्रिय औसतसँग बराबर छ। गैरदलित जातजातिको मान राष्ट्रिय औसतभन्दा थोरै अङ्कले न्यून रहेको छ। नेपालमा दोस्रो (१२.५%) ठुलो औद्योगिक क्षेत्र थोक एवं खुद्रा व्यापार, मोटरगाडी तथा मोटरसाइकल मर्मत रहेको छ। यस क्षेत्रमा पहाडी दलित (९.०%) को तुलनामा तराई दलित (१०.६%) को संलग्नता थोरै बढी छ। गैरदलितको अनुपात राष्ट्रिय औसतभन्दा थोरै अङ्कले माथि (१३.०%) छ।

नेपालमा १० वर्ष र सोभन्दा माथिको आर्थिक काममा संलग्न कुल १,४९,८३,३१० जनसङ्ख्यामध्ये करिब ६२ प्रतिशत घरायसी क्षेत्रमा संलग्न देखिन्छन् भने गैरवित्तीय संस्थातर्फ करिब ३३ प्रतिशत रहेका छन्। सरकारी क्षेत्रमा संलग्न हुने अनुपात ४ प्रतिशत हाराहारी रहेको छ भने वित्तीय संस्थातर्फ १.१ प्रतिशत संलग्न रहेका देखिन्छन्।

घरायसी क्षेत्रमा गैरदलित जातजातिको संलग्नता करिब ६१ प्रतिशत रहेको छ जब कि आर्थिक काममा संलग्न कुल १३,१८,७६६ पहाडी दलितमध्ये ७१ प्रतिशत घरायसी क्षेत्रमा छन् जुन राष्ट्रिय औसत (६१.८%) भन्दा करिब ९ प्रतिशत विन्दुले उच्च रहेको छ भने गैरदलित जातजातिको तुलनामा करिब १० प्रतिशत विन्दुले अधिक देखिन्छ। आर्थिक काममा संलग्न तराई दलितको कुल ६,११,५२९ जनसङ्ख्यामध्ये करिब ६७ प्रतिशत घरायसी क्षेत्रमा छन् जुन पहाडी दलितको तुलनामा करिब ४ प्रतिशत विन्दुले न्यून छ भने गैरदलित जातजातिको तुलनामा लगभग ६ प्रतिशत विन्दुले उच्च रहेको छ।

आर्थिक काम गर्दाको भूमिका

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ को तथ्याङ्कअनुसार आर्थिक काममा संलग्न जनसङ्ख्यामध्ये नेपालमा ५५.३ प्रतिशतले आफ्नै काम गर्दछन्। करिब २९ प्रतिशतले अरूको काम गर्दछन् भने १४.५ प्रतिशतले परिवारलाई सघाउने मात्र गर्दछन्। केवल १.४ प्रतिशत मात्र रोजगारदाताको हैसियतमा देखिन्छन्। दलित र गैरदलित जातजातिको तुलना गर्ने हो भने अरूको काम गर्नेको हिस्सा तराई दलितको सर्वाधिक (५१.५%) छ भने पहाडी दलितको सबैभन्दा न्यून २३.८%) देखिन्छ। गैरदलित जातजातितर्फ अरूको काम गर्ने हिस्सा २८.१ प्रतिशत छ। परिवारमा सघाउनेको अनुपातमा खासै ठुलो अन्तर देखिँदैन तर रोजगारदाताको हैसियतमा काम

गर्नेको अनुपात सर्वाधिक (१.५%) गैरदलित जातजातितर्फ रहेको छ । रोजगारदाताको अनुपात तराई दलित (०.६%) को तुलनामा पहाडी दलित (०.९%) को उच्च रहेको छ ।

आर्थिक काम नगर्नुको कारण

नेपालमा दश वर्ष र सोभन्दा माथिका आर्थिक काम नगर्ने जनसङ्ख्यामध्ये करिब ३५ प्रतिशतले विद्यार्थी हुनुलाई मुख्य कारण मानेका छन् भने दोस्रो ठुलो (२३.१%) कारण घरधन्दा रहेको छ । वृद्धावस्थाको कारणले ८.१ प्रतिशत र पारिवारिक हेरचाहमा लाग्नुपरेको कारण ७.६ प्रतिशत जनसङ्ख्याले आर्थिक काम नगरेको देखिन्छ । पहाडी दलित जनसङ्ख्यातर्फ आर्थिक काम नगर्नुको प्रमुख कारण विद्यार्थी (३७.९%) हुनु रहेको छ भने दोस्रो (२३.१%) र तेस्रो (२०.५%) ठुलो कारणहरूमा घरधन्दा र अन्य (परीक्षा र नतिजा बिचको अन्तर, स्वास्थ्य जोखिमको सम्भावना, कामको खोजी इत्यादि) रहेका छन् । तराई दलितमध्ये आर्थिक काम नगर्ने जनसङ्ख्याको प्रमुख कारण घरधन्दा (२८.८%) रहेको देखिन्छ । दोस्रो (२६.०%) र तेस्रो (२५.९%) मुख्य कारणहरूमा क्रमशः 'अन्य' र 'विद्यार्थी' हुनु रहेका छन् । गैरदलिततर्फ हेर्ने हो भने एकतिहाइभन्दा बढीको 'विद्यार्थी' (३४.७%) हुनु रहेको छ । दोस्रो (३४.७%) र तेस्रो (३४.७%) मा क्रमशः घरधन्दा र 'अन्य' रहेका छन् । स्मरणीय कि यहाँ कारण उल्लेख नभएकोलाई समावेश गरिएको छैन ।

बालविवाहको अवस्था

नेपालमा २० देखि २४ वर्षसम्मका पुरुषले १८ वर्ष नपुग्दै विवाह गरेको सङ्ख्याका आधारमा हेर्दा पुरुषतर्फको बालविवाह ५ प्रतिशत मात्र छ जब कि महिलातर्फ यो मान करिब २२ प्रतिशत रहेको छ । नेपालमा समग्र बालविवाह विद्यमानतादर १४.१ प्रतिशत रहेको छ भने समग्र दलित जातजातितर्फ बालविवाह करिब २३ प्रतिशत र गैरदलिततर्फ यो मान करिब १३ प्रतिशत मात्र छ । यसले समग्रतामा बालविवाह विद्यमानता गैरदलित जातजातिको तुलनामा दलित जातजातिभित्र सार्थक अङ्कले उच्च रहेको देखाउँछ । दलित वा गैरदलित दुवै जातजातिमा बालविवाह विद्यमानतादर पुरुषको तुलनामा महिलातर्फ उच्च रहेको छ । नेपालमा ८.० प्रतिशत दलित पुरुष बालविवाह भएको समूहमा पर्दछन् भने ३४ प्रतिशत विवाहित महिला बालविवाह भएकोमा पर्दछन् । गैरदलित जातजातितर्फ बालविवाहमा पर्ने पुरुष ४.४ प्रतिशत मात्र छन् भने महिला करिब २० प्रतिशत रहेका छन् । प्रदेशहरू बिचमा तुलना गर्दा बालविवाहको सबैभन्दा उच्च (२०.१%) विद्यमानतादर कर्णालीमा र सबैभन्दा न्यून (८.४%) बागमतीमा रहेको छ ।

जन्मदर्ताको अवस्था

जनगणना २०७८ ले नेपालका ७४ प्रतिशत पाँच वर्षसम्मका बालबालिकाको जन्मदर्ता भएको देखाएको छ भने करिब एकचौथाइ अर्थात् २६ प्रतिशतले त्यो अधिकारको उपयोग गर्न नसकेको देखिन्छ । जन्मदर्ताको सवालमा गैरदलित जातजातिभन्दा दलित जातजाति अगाडि रहेको देखिन्छ । समग्र दलिततर्फ पाँच वर्षभन्दा मुनिका ७८.१ प्रतिशत बालबालिकाको जन्मदर्ता भएको देखिन्छ भने गैरदलित जातजातितर्फ यो मान ७३.२ प्रतिशत मात्र रहेको छ । यो निकै ठुलो अन्तर हो । यसको पछ्याडि रहेका कारणहरू थप अध्ययनको विषय हुनसक्छन् ।

पहाडी र तराई दलितबिच तुलना गर्दा तराई दलित (७३.९%) भन्दा पहाडी दलित (८०.९%) बालबालिकाको जन्मदत्ताको स्थिति ७.० प्रतिशत विन्दुले उच्च रहेको छ ।

१५-४५ वर्षका विवाहित महिलाले हालसम्म जीवित जन्माएका बच्चा र महिला

पहाडी दलिततर्फ प्रजनन उमेर (१५-४९) भित्रका कुल ५,५०,३४३ जना महिलामध्ये २९.२ प्रतिशतले २ ओटा बच्चा जन्माएको देखिन्छ भने तराई दलिततर्फका यसै उमेर समूहका विवाहित कुल २,९०,७२४ जनामध्ये २ ओटा बच्चा जन्माउनेको अनुपात २४.३ प्रतिशत रहेको छ । तराई दलितका यस उमेर समूहका सर्वाधिक (२५.५%) महिलाले ३ जना बच्चा जन्माएको देखिन्छ । यहाँ स्पष्टतः पहाडी दलित महिलाको तुलनामा तराई दलित महिलाले १ जना बच्चा बढी जन्माएको अवस्था छ । एक जना मात्र बच्चा जन्माउने पहाडी दलित महिलाहरूको अनुपात करिब २२ प्रतिशत रहेको छ जब कि तराई दलिततर्फ यो मान १५.३ प्रतिशत रहेको छ । गैरदलित जातजातिका १५ देखि ४९ वर्षका विवाहित कुल ५३,०३,९७२ महिलामध्ये २३.७ प्रतिशतले १ जना मात्र सन्तान जन्माएको देखिन्छ । गैरदलिततर्फका सर्वाधिक (३३.९%) महिलाले २ जना सन्तान जन्माएको अवस्था छ ।

यस उमेर समूहमा ३ जना बच्चा जन्माउने गैरदलित महिलाहरूको हिस्सा १७.४ प्रतिशत, पहाडी दलित महिला करिब १९ प्रतिशत रहेको छ र तराई दलित महिलाको हिस्सा २५.५ प्रतिशत रहेको छ । एउटा पनि बच्चा नजन्माउने विवाहित महिलाहरूको हिस्सा गैरदलिततर्फ १२.० प्रतिशत, पहाडी दलिततर्फ १२.० प्रतिशत र तराई दलिततर्फ ११.९ प्रतिशत रहेको छ । करिब १२.१ प्रतिशत रहेको छ । एकपटक विवाहित १५-४९ उमेर समूहका पहाडी दलित महिलामध्ये ४ जना बच्चा जन्माउनेको हिस्सा करिब १० प्रतिशत रहेको छ जब कि तराई दलिततर्फ ४ जना बच्चा जन्माउने महिलाको हिस्सा करिब १४ प्रतिशत रहेको छ । यसले धेरै जना बच्चा जन्माउनेमा पहाडी दलितभन्दा तराई दलितका महिला अगाडि रहेको देखाउँछ किनभने ५ जना बच्चा जन्माउने पहाडी दलिततर्फका महिला ४.६ प्रतिशत छन् भने तराई दलिततर्फ यो मान करिब १ प्रतिशत विन्दुले उच्च अर्थात् ५.७ प्रतिशत रहेको छ ।

वृद्ध व्यक्तिको जनसाङ्ख्यिक अवस्था

नेपालमा ६० वर्ष वा सोभन्दा माथि (वृद्ध उमेरका व्यक्ति) को कुल जनसङ्ख्या २९,७७,३१८ रहेको छ जुन नेपालको कुल जनसङ्ख्या २,९१,६४,५७८ को १०.२ प्रतिशत हुन आउँछ । वृद्ध उमेरका व्यक्तिको लैङ्गिक अनुपात ९४.२ रहेको छ । यसलाई १००० महिला वृद्ध उमेरका व्यक्तिका माझमा ९४२ जना वृद्ध उमेरका पुरुष रहेका छन् भन्ने अर्थमा बुझिन्छ । वृद्ध व्यक्तिहरूलाई गैरदलित, पहाडी दलित र तराई दलितको सन्दर्भमा तुलना र विश्लेषण गर्दा केही विशिष्ट स्वरूप र वितरण रहेको देखिन्छ ।

गैरदलिततर्फको कुल जनसङ्ख्या २,५२,६५,५८८ मध्ये १०.५ प्रतिशत वृद्ध उमेरका व्यक्ति रहेका छन् । कुल दलित जनसङ्ख्या ३८,९८,९९० मध्ये ८.३ प्रतिशत वृद्ध उमेरका व्यक्ति छन् जुन पहाडी र तराई दलितमा खण्डीकृत गर्दा भिन्न भिन्न अनुपातमा रहेको देखिन्छ । पहाडी दलितको कुल जनसङ्ख्या २५,०६,६१२ मध्ये ८.६ प्रतिशत वृद्ध उमेरका व्यक्ति छन् भने तराई दलितको कुल जनसङ्ख्या १३,९२,३७८ मध्ये ७.७ प्रतिशत जनसङ्ख्या ६० वर्ष र सोभन्दा माथिका रहेका छन् । यसले स्पष्टतः दलितको तुलनामा गैरदलित जातजातितर्फ

वृद्ध उमेरका व्यक्तिको सङ्ख्या र अनुपात उच्च रहेको देखिन्छ । वृद्ध उमेरका व्यक्तिको सङ्ख्याले जातजाति विशेषको औसत आयुलाई पनि प्रभावित गर्दछ । वृद्ध उमेरका व्यक्तिको अनुपात बढी हुनु भनेको औसत आयुलाई उच्चतम मानतर्फ प्रवृत्त हुनु हो । तराई दलितको तुलनामा पहाडी दलिततर्फ वृद्ध उमेरका व्यक्तिको अनुपात करिब १ प्रतिशत बिन्दुले उच्च रहेको छ ।

अपाङ्गता भएका व्यक्तिको जनसाङ्ख्यिक अवस्था

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार नेपालमा समग्र जनसङ्ख्या अर्थात् २,९१,६४,५७८ मध्ये २.२ प्रतिशतमा कुनै न कुनै प्रकारको अपाङ्गता रहेको देखिन्छ । गैरदलित जातजातिको जनसङ्ख्यामा अपाङ्गता विद्यमानतादर (Disability prevalence rate) राष्ट्रिय औसतसँग बराबर रहेको छ । समग्र दलित जनसङ्ख्या अर्थात् ३८,९८,९९० मध्ये २.४ प्रतिशत जनसङ्ख्यामा अपाङ्गता रहेको देखिन्छ भने यसलाई पहाडी र तराई दलितमा खण्डीकृत गरेर हेर्दा फरक तस्वीर देखिन्छ । तराई दलितको कुल जनसङ्ख्या १३,९२,३७८ मध्ये १.६ प्रतिशत जनसङ्ख्यामा मात्र कुनै न कुनै प्रकारको अपाङ्गता रहेको छ जुन राष्ट्रिय एवम् गैरदलित जातजातिको औसतभन्दा ०.६ प्रतिशत बिन्दुले कम रहेको देखिन्छ । नेपालमा पहाडी दलित जनसङ्ख्या २५,०६,६१२ रहेकोमा तीमध्ये २.९ प्रतिशत जनसङ्ख्यामा अपाङ्गता रहेको देखिन्छ जुन राष्ट्रिय औसतभन्दा ०.७ प्रतिशत बिन्दुले उच्च हो । यसका पछाडि विद्यमान कारणहरू जनगणनामा नसोधिएको भए तापनि अध्ययन तथा शोधका लागि यो महत्त्वपूर्ण विषय हुनसक्छ ।

अपाङ्गताको प्रकारअनुसारको जनसङ्ख्या

गत बाढी राष्ट्रिय जनगणनामा अपाङ्गताको प्रकारलाई यसअधिका जनगणनामाभै विभिन्न १२ ओटा वर्गमा विभाजन गरी त्यसैअनुरूप तथ्याङ्क सङ्कलन गरिएको थियो । अपाङ्गताको प्रकारमध्ये नेपालमा सबैभन्दा धेरै (३७.१%) शारीरिक अपाङ्गता रहेको छ । दोस्रो र तेस्रोमा क्रमशः न्यून दृष्टियुक्त (१७.१%) र बहुअपाङ्गता (८.९%) रहेका छन् । नेपालमा पूर्ण दृष्टिविहीन हुने जनसङ्ख्या ६.९ प्रतिशत रहेको छ । अपाङ्गताको प्रकारलाई दलित र गैरदलित जातजातिमा खण्डीकरण गरेर हेर्दा केही चाखलाग्दा प्रवृत्तिहरू देखिन्छन् । शारीरिक अपाङ्गता गैरदलित जातजातिको तुलनामा दलित जनसङ्ख्यामा करिब ३ प्रतिशत बिन्दुले बढी देखिन्छ । पहाडी र तराई दुवै दलितविच शारीरिक अपाङ्गताको विद्यमानतामा समान अवस्था रहेको छ । नेपालमा कुल अपाङ्गमध्ये १७.१ प्रतिशतमा न्यून दृष्टिजन्य अपाङ्गता छ जुन गैरदलितका हकमा लगभग १८ प्रतिशत रहेको छ । तर, दलितहरूको कुल अपाङ्ग जनसङ्ख्यामध्ये न्यून दृष्टि हुनेहरू १५.६ प्रतिशत छन् । न्यून दृष्टिको समस्या पहाडी दलितमा भन्दा तराई दलितमा १.७ प्रतिशत बिन्दुले उच्च रहेको छ ।

पूर्ण दृष्टिविहीनता हुने अपाङ्गताको विद्यमानता नेपालको कुल अपाङ्गतादरमध्ये ५.४ प्रतिशत रहेको छ । यस्तो अपाङ्गताको अधिकतम (७.८%) विद्यमानता तराईका दलित अपाङ्ग व्यक्तिहरू माझमा रहेको छ । पहाडी क्षेत्रका कुल अपाङ्गमध्ये केवल ४.६ प्रतिशत जनसङ्ख्यामा मात्र पूर्ण दृष्टिविहीनताको समस्या देखिन्छ । राष्ट्रिय औसत र गैरदलित जातजातिको औसत भने बराबर रहेको छ । सुस्तश्रवणतर्फ अर्को रोचक विषयमा देखिन्छ । नेपालमा कुल अपाङ्गमध्ये ८.० प्रतिशत जनसङ्ख्यामा सुस्तश्रवणजन्य अपाङ्गता छ जब कि यो तराई दलितका हकमा आधाभन्दा कम अर्थात् ३.५ प्रतिशत मात्र रहेको छ । गैरदलित जातजातिका अपाङ्गमध्ये ८.१ प्रतिशत र पहाडी दलित समुदायका अपाङ्गमध्ये ८.५ प्रतिशतमा यसप्रकारको अपाङ्गता रहेको छ ।

खण्ड एक : परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

राष्ट्रिय जनगणनालाई व्यक्ति र परिवारका सामाजिक तथा आर्थिक पक्षसँग सम्बन्धित तथ्याङ्कको सबैभन्दा ठुलो स्रोतका रूपमा लिइन्छ। जनसङ्ख्याको आकार, वृद्धिदर, वितरण र संरचनाको विस्तृत चित्र जनगणनाबाट प्राप्त हुन्छ। नेपालमा जनगणनाको इतिहास निकै लामो रहेको छ। राणा शासनकाल अर्थात् वि.सं. १९६८ मा नेपालको पहिलो जनगणना सम्पन्न भएको थियो। वि.सं. २०७८ को जनगणना यस शृङ्खलाको बाह्रौँ राष्ट्रिय जनगणना थियो जसमा विगतमा भैँ नेपालभित्र अक्सर बसोबास गरिरहेका व्यक्तिहरूको विस्तृत जनसाङ्ख्यिक तथा आर्थिक विवरणहरू सङ्कलन गरिएका थिए। जनगणनाका सम्पूर्ण तथ्याङ्कीय नतिजा प्रयोगकर्ताहरूका लागि सार्वजनिक भइसकेका छन्।

नीति निर्माण एवम् योजना तर्जुमाका चरणमा रहेका प्रयोगकर्ताहरूका साथसाथै अध्ययन, शोध, अनुसन्धान क्षेत्रका र आम प्रयोगकर्ताका लागि समेत खण्डीकृत (Disaggregated) तथ्याङ्कको उच्चतम माग रहेको छ र जनगणना नै त्यस्तो प्रमुख स्रोत हो जसले तल्लो प्रशासनिक एकाइ अर्थात् वडा तहसम्मका खण्डीकृत तथ्याङ्क उपलब्ध गराउँदछ। राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयले पछिल्लो बाह्रौँ राष्ट्रिय जनगणनाको पारिवारिक तथा व्यक्तिगत सरोकारका तथ्याङ्कहरू खण्डीकृत रूपमा उपलब्ध गराएको छ। जातजाति, भाषा, धर्म, लिङ्ग, अपाङ्गता, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, बसाइँसराइ, वैवाहिक अवस्था लगायतका तथ्याङ्कको आवश्यकता र मागलाई सम्बोधन गर्दै राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयले जनगणनामा संकलित तथ्याङ्कलाई प्रशोधन र पुनर्प्रशोधन गरेर अन्तरविषयक तथ्याङ्कीय र विश्लेषणात्मक प्रतिवेदनहरू क्रमशः प्रकाशनमा ल्याइरहेको छ।

विकास प्रयास र विकासका लाभहरूमा सहभागितात्मक, समन्यायिक र समावेशीताका लागि सामाजिक, आर्थिक तथा वातावरणीय क्षेत्रका खण्डीकृत तथ्याङ्क अपरिहार्य मानिन्छ। आधिकारिक स्रोतबाट उत्पादित तथ्याङ्क मात्र विश्वसनीय र उपयोगमूलक हुनसक्छ। अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा राज्यको वैधानिक तथ्याङ्कीय निकायबाट उत्पादित तथ्याङ्कले विशेष मान्यता र महत्त्व पाउँदै आएको तथ्य यहाँनेर मननीय हुन आउँछ। नेपालको सन्दर्भका राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयले वि.सं. २०१५ यता त्यस्तो वैधानिक हैसियत प्राप्त गरेको छ।

१.२ प्रतिवेदनको उद्देश्य

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ बाट प्राप्त तथ्याङ्कका आधारमा नेपालका दलित र विशेषतः दलित महिलाहरूको आर्थिक, सामाजिक र जनसाङ्ख्यिक अवस्थाको चित्रण र तुलनात्मक विश्लेषण गर्नु नै यस प्रतिवेदनको प्रमुख उद्देश्य रहेको छ। यस सन्दर्भमा दलित महिलाहरूको पारिवारिक र व्यक्तिगत सूचकहरूलाई भौगोलिक क्षेत्र (हिमाल, पहाड र तराई), सहरीकरणको अवस्था (सहरी, सहरोन्मुख र ग्रामीण), प्रादेशिक (सात प्रदेश), जातजातिगत (पहाडी दलित, तराई दलित र गैरदलित) लगायत अन्य सन्दर्भअनुसार तुलना, प्रवृत्ति विश्लेषण र नीति निर्माणका लागि सुझाव प्रस्तुत गर्नु अन्य सहायक उद्देश्यहरू रहेका छन्।

१.३ प्रतिवेदन तयारी विधि

यस प्रतिवेदनको तयारीमा राष्ट्रिय जनगणना २०७८ का प्रकाशित तथ्याङ्कको साथसाथै अप्रशोधित सूक्ष्म तथ्याङ्कको पुनर्प्रशोधनसमेत गरी नयाँ बहुआयामिक तालिकाहरू उत्पादन र तिनको सरल भाषामा विश्लेषण गरिएको छ। कतिपय सूचकहरूको आवधिक विकास र परिवर्तनहरूलाई चित्रण गर्नका लागि सम्भव भएसम्म अघिल्ला जनगणनाका समान सूचकहरूसँग तुलना गरिएको छ। त्यसैगरी महिला दलितको अवस्था समग्र दलित (पुरुष तथा महिला) को खास सूचकको मानभन्दा कति माथि वा तल छ, भन्ने सवालमा सन्दर्भअनुसार तुलना गरिएको छ।

दलित समुदायको सम्बन्धमा नेपालको संविधान, ऐन, नियम र योजनाका दस्तावेजहरूमा रहेका प्रस्तावना, धारा, उपधारा, दफा, उपदफा र बुँदालाई सन्दर्भअनुसार र आवश्यक देखिएसम्म उपयोग र सन्दर्भीकरण गरिएको छ। कुनै कुनै सूचकका सम्बन्धमा तथ्याङ्कीय ज्ञान अपर्याप्त रहेका पाठक तथा प्रयोगकर्ताका लागि बुझ्न सरल होस् भन्ने उद्देश्यले पादटिप्पणी र मूलपाठमा समेत तिनको परिभाषा र अवधारणालाई प्रस्तुत गरिएको छ।

प्रतिवेदनको मस्यौदा तयार भइसकेपछि प्राविधिक समितिभित्र विभिन्न चरणमा छलफल तथा परिमार्जन गरिएको छ, भने प्रस्तुत तथ्याङ्क र निचोडलाई सकेसम्म शुद्धता जाँच र सत्यापन गरिएको छ।

१.४ प्रतिवेदनको औचित्य

राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयले दलित जनसङ्ख्याको आधारमा तयार गरेको यो नै पहिलो प्रतिवेदन हो। यसअघि कार्यालयले अपाङ्गता भएका व्यक्तिको र बालबालिकाको दुईओटा छुट्टाछुट्टै प्रतिवेदन तयार गरी सार्वजनिक गरेको थियो। ती प्रतिवेदनहरूले तत् तत् क्षेत्रका सरोकारवालाहरूको लामो समयअघिदेखिको माग सम्बोधन गरेको पृष्ठपोषण प्राप्त भइरहेको सन्दर्भमा यस प्रतिवेदनले पनि नेपालमा करिब १३.४ प्रतिशत अनुपातमा रहेका दलित जनसङ्ख्या (गैरसंस्थागत) को आधा आकाश अर्थात् ५२.१ प्रतिशत दलित महिलाहरूको विद्यमान अवस्थाको बहुआयामिक चित्रण गर्ने हुनाले राज्यका विभिन्न निकाय, विकास साभेदार, दलित समुदाय र शोध तथा अनुसन्धानकर्ताहरूका लागि आधार दस्तावेज तयार हुने विश्वास लिइएको छ।

१.५ नेपालको संविधान, ऐन, नियम, विकास योजना आदिमा दलितसम्बन्धी व्यवस्था

(क) नेपालको संविधान

नेपालको संविधानको प्रस्तावनामा वर्गीय, जातीय, क्षेत्रीय, भाषिक, धार्मिक, लैङ्गिक विभेद र सबै प्रकारका जातीय छुवाछुतको अन्त्य गरी आर्थिक समानता, समृद्धि र सामाजिक न्याय सुनिश्चित गर्न समानुपातिक समावेशी र सहभागितामूलक सिद्धान्तका आधारमा समतामूलक समाजको निर्माण गर्ने सङ्कल्प गरिएको छ। मौलिक हकअन्तर्गत संविधानका धारा १८ (समानताको हक), धारा २४ (छुवाछुत तथा भेदभाव विरुद्धको हक), धारा ४० (दलितको हक) र धारा ४२ (सामाजिक न्यायको हक) मा दलित समुदायको हक, उत्थान र विशेष व्यवस्थाका लागि विभिन्न प्रावधानहरू राखिएका छन्। त्यस्तै राज्यका नीति तथा निर्देशक सिद्धान्त, नीति तथा दायित्वअन्तर्गत लैङ्गिक समानता, समानुपातिक समावेशीकरण, सहभागिता र सामाजिक न्यायको

माध्यमबाट राष्ट्रिय जीवनका सबै क्षेत्रमा न्यायपूर्ण व्यवस्था कायम गर्दै लोककल्याणकारी राज्यव्यवस्थाको स्थापना गर्ने लक्ष्य लिइएको छ । स्पष्टतः यस लक्ष्यले दलित, आदिवासी, अल्पसङ्ख्यक भाषिक तथा धार्मिक समुदाय, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, उत्पीडित र पिछ्छडिएको भौगोलिक क्षेत्रलाई विकास प्रयास र विकासको प्रतिफल उपभोगमा अधिकारपूर्ण सहभागिताको सुनिश्चित गरेको छ ।

(ख) जातीय भेदभाव तथा छुवाछुत (कसुर र सजाय) ऐन, २०६८

यस ऐनको प्रस्तावनाले प्रत्येक व्यक्तिको अधिकार र मानवीय मर्यादा समान हुनुपर्ने विषयलाई देहायानुसार उल्लेख गरेको छ :

प्रत्येक व्यक्तिको अधिकार र मानवीय मर्यादामा समान हुने सिद्धान्तलाई आत्मसात गर्दै प्रथा, परम्परा, धर्म, संस्कृति, रीतिरिवाज वा अन्य कुनै नाममा जात, जाति, वंश, समुदाय वा पेसाका आधारमा छुवाछुत तथा भेदभाव नहुने अवस्था सिर्जना गरी प्रत्येक व्यक्तिको समानता, स्वतन्त्रता र सम्मानपूर्वक बाँच्न पाउने अधिकारको संरक्षण गर्न तथा कुनै पनि स्थानमा गरिने छुवाछुत, बहिष्कार, प्रतिबन्ध, निष्काशन, अवहेलना वा त्यस्तै अन्य मानवता विरोधी भेदभावजन्य कार्यलाई दण्डनीय बनाई त्यस्तो कार्यबाट पीडित व्यक्तिलाई क्षतिपूर्तिको व्यवस्था गरी सर्वसाधारणबिच सुसम्बन्ध सुदृढ गरी राष्ट्रिय एकता अक्षुण्ण राखी समतामूलक समाजको सिर्जना गर्ने ...

यस ऐनका दफा ४ ले १३ ओटा उपदफाहरूमा जातीय भेदभाव तथा छुवाछुत गरेका मानिने कार्यहरूलाई विस्तृत रूपमा लिपिबद्ध गरेको छ । दफा ५ मा कोही कसैले त्यसप्रकारको कार्य गरेमा वा गर्न दुरुत्साहन गरेमा पीडित पक्षले उजुर गर्न सक्ने व्यवस्था रहेको छ भने दफा ७ मा विभिन्न प्रकारका कसुरमा हुने सजायसम्बन्धी प्रावधानहरू रहेका छन् ।

(ग) मुलुकी अपराध संहिता, २०७४

यस संहिताको परिच्छेद १० मा भेदभाव तथा अन्य अपमानजन्य व्यवहारसम्बन्धी कसुरसम्बन्धी व्यवस्थाहरू रहेका छन् । दफा १६० मा भेदभावपूर्ण व्यवहार गर्न नहुने व्यवस्था रहेका छन् । यसले कानूनबमोजिम अधिकार प्रयोग गर्ने अधिकारीले आफूलाई प्राप्त अधिकारको प्रयोग गर्दा उत्पत्ति, धर्म, वर्ण, जात, जाति, लिङ्ग शारीरिक अवस्था, अपाङ्गता, स्वास्थ्य स्थिति, वैवाहिक स्थिति, गर्भावस्था, आर्थिक अवस्था, भाषा वा क्षेत्र, वैचारिक आस्था वा त्यस्तै अन्य कुनै आधारमा कुनै पनि नागरिकमाथि जानीजानी भेदभावपूर्ण व्यवहार गर्न निषेध गरेको देखिन्छ ।

दफा १६१ ले कसैले कुनै वस्तु वा सेवाको खरिद वा बिक्री वितरण गर्दा गराउँदा कुनै खास जात, जाति वा सम्प्रदायको व्यक्तिबाट मात्र वा त्यस्ता व्यक्तिलाई मात्र खरिद वा बिक्री वितरण गर्ने वा कुनै खास जात, जाति वा सम्प्रदायका व्यक्तिलाई उपलब्ध नगराउने वा बिक्री वितरण नगर्ने जस्ता कार्यलाई पनि निषेध गरेको छ र त्यस्तो कार्यलाई दण्डनीय मानेको छ । त्यसैगरी दफा १६६ ले जातिपातिको आधारमा छुवाछुत वा अन्य भेदभावपूर्ण व्यवहार गर्न बन्देज लगाएको छ र कोही कसैले त्यस्तो कार्य गरे वा गराएमा दण्डनीय मानेको छ ।

(घ) राष्ट्रिय दलित आयोग ऐन २०७४

नेपालको संविधानले विभिन्न संवैधानिक आयोगहरूको व्यवस्था गरेको छ। संविधानको धारा २५५ मा राष्ट्रिय दलित आयोगको व्यवस्था गरेको छ र उक्त आयोगको काम, कर्तव्य एवम् अधिकारलाई धारा २५६ मा स्पष्टतासाथ उल्लेख गरेको छ। राष्ट्रिय दलित आयोगको काम, कर्तव्य र अधिकारलाई थप स्पष्ट पार्नका लागि वि.सं. २०७४ मा राष्ट्रिय दलित आयोग ऐन जारी भएको छ। यस ऐनको प्रस्तावनाले 'दलित समुदायको मानव अधिकारको सम्मान तथा हक, हितको संरक्षण र सम्बर्धन तथा सो समुदायको सशक्तीकरण गर्न तथा जातीय भेदभाव र छुवाछुतको अन्त्य गरी राष्ट्र निर्माण तथा विकासको मूल प्रवाहमा प्रभावकारी रूपमा समाहित गर्न' ऐन जारी भएको देखिन्छ।

(ङ) सोह्रौँ योजना (२०८१/८२ – २०८५/८६)

नेपालको सोह्रौँ योजनाले नेपाललाई अति कम विकसित राष्ट्रको विद्यमान हैसियतलाई स्तरोन्नति गर्दै सन् २०२६ मा विकासशील राष्ट्रमा पुर्‍याउने लक्ष्यका साथसाथै सन् २०३० मा दिगो विकास लक्ष्यले लिएका उद्देश्यहरू हासिल गर्ने उद्देश्य राखेको देखिन्छ।^१ यस योजनाको दीर्घकालीन सोच 'सुशासन, सामाजिक न्याय र समृद्धि' रहेको छ। योजनाले लिएका तीनओटा उद्देश्यमध्ये दोस्रो उद्देश्यमा 'स्वास्थ्य, शिक्षा, रोजगारी, आवास, सुरक्षा तथा सार्वजनिक सेवा प्रवाहमा सामाजिक न्याय स्थापना गर्ने' रहेको छ।

यस खण्डमा विकासको मूल प्रवाहमा पछि परेका महिला, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसङ्ख्यकसहित सीमान्तकृत, वञ्चितकरणमा परेका र विशेष संरक्षणको आवश्यकता रहेका वर्ग र समुदायको सरोकारलाई प्राथमिकताका साथ उठाइएको र तदनुरूप रणनीति, कार्यनीति र कार्यक्रमहरू अगाडि सारेको देखिन्छ। उपखण्ड ८.४ को रूपान्तरणकारी रणनीतिअन्तर्गत बुँदा नं. (१०) मा 'सकारात्मक विभेदको नीति अवलम्बन गर्ने व्यवस्था उल्लेख गरेको छ। यस बुँदामा जनसाङ्ख्यिक अनुपात र आर्थिक-सामाजिक तथा मानव विकासको अवस्थामा कमजोर रहेका खास जाति, वर्ग र समुदायलाई सकारात्मक विभेदको नीति अङ्गीकार गर्दै सार्वजनिक सेवा प्रवाह र रोजगारीको लागि आरक्षणमा प्राथमिकता दिने' विषय उल्लेख गरिएको छ।

१.६ प्रतिवेदनको सरोकारवाला पक्ष

विषयक्षेत्रगत खण्डीकृत तथ्याङ्कको लक्ष्य र सूचकहरूको निर्धारण साथसाथै लक्षित कार्यक्रम सञ्चालनका लागि विशेष महत्त्व हुन्छ। नीति निर्माण र निर्णय प्रक्रियामा संलग्न हुने पक्ष (खासगरी संघीय, प्रदेश र स्थानीय सरकार) ले नै खास वर्ग, समुदाय र जातजातिसँग सम्बन्धित तथ्याङ्कको अधिकतम उपयोग गर्ने गरेको देखिन्छ। त्यसअलावा शोध तथा अनुसन्धानसँग जोडिएका व्यक्ति तथा संघसंस्थाहरू पनि महिला, ज्येष्ठ नागरिक, दलित, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, भाषिक तथा धार्मिक अल्पसङ्ख्यक, पिछडिएको वर्ग आदिसँग प्रत्यक्ष सम्बन्धित तथ्याङ्कीय र विश्लेषणात्मक प्रतिवेदनको अन्य सरोकार पक्ष रहेका छन्।

^१ राष्ट्रिय योजना आयोग, सोह्रौँ योजना (२०८१/८२-२०८५/८६) २०८१ पृ. १६

स्वाभाविक रूपमा राष्ट्रिय दलित आयोग, दलित समुदायको क्षेत्रमा क्रियाशील सामुदायिक एवम् गैरसरकारी संघसंस्था र विकास साभेदारहरू पनि यस प्रतिवेदनका लागि सरोकार पक्षका रूपमा हेरिएको छ ।

१.७ प्रतिवेदनको सीमा

जनगणनाको तथ्याङ्कलाई नै उपयोग गरेर दलित र विशेषतः दलित महिलाको जनसाङ्ख्यिक, सामाजिक एवम् केही आर्थिक सवाललाई तथ्याङ्क र तिनको व्याख्यासहित तयार गरिएको यस प्रतिवेदनका आफ्नै सबलता र केही सीमा रहेका छन् ।

स्थानीय तहहरू विच जनसङ्ख्याको आकारमा ठुलो विषमता रहेको हुँदा कतिपय सूचकलाई स्थानीय तहस्तरमा विश्लेषण गर्नु तर्कसंगत हुँदैन किनभने हिमाली जिल्लाहरूको कुल जनसङ्ख्या केही महानगरपालिका र नगरपालिकाको जनसङ्ख्याभन्दा कम देखिन्छ । यसर्थ, यस प्रतिवेदनका निष्कर्षलाई प्रदेश र जिल्लास्तरसम्म बढी विश्वसनीय मान्न सकिन्छ । प्रतिवेदनलाई उपयुक्त आकारमा सीमित गर्नुपर्ने भएकोले सबै खण्ड, शीर्षक सूचक र तालिकालाई जिल्ला र स्थानीय तहसम्म पुगेर विश्लेषण गरिएको छैन । केही सीमित सूचकहरूलाई मात्र समग्र दलितभित्रका विभिन्न जातजातिअनुसार तिनको आकार र प्रवृत्ति प्रस्तुत गर्न सम्भव भएको छ । प्रतिवेदनका प्रमुख विशेषता निम्नानुसार रहेका छन् ।

- राष्ट्रिय जनगणना २०७८ को प्रश्नावलीअनुसार तथ्याङ्कको विश्लेषण गरिएको ।
- परिवारको घरायसी संसाधन र जनसाङ्ख्यिक तथा अन्य सामाजिक सूचकलाई बालबालिकाकै तहमा खण्डीकृत गरेर विश्लेषण गरिएको ।
- प्रतिवेदनभित्र दलित र गैरदलित जातजातिको अवस्थालाई तुलना गर्ने सिलसिलामा मुख्यतः प्रतिशत र दरलाई उपयोग गरिएको छ । सङ्ख्या र स्थानीय तहसम्मको विवरणमा रुचि हुने प्रयोगकर्ताका लागि अनुसूची तथा राष्ट्रिय जनगणनाको वेबसाइट (<https://censusnepal.cbs.gov.np/results/downloads/national>)मा विस्तृत विवरण उपलब्ध गराइएको छ ।
- विभिन्न जनगणनामा दलित (पहाडी र तराई) भित्र पर्ने जनसङ्ख्यामा 'नखुलेका दलित' अन्तर्गत रहेको जनसङ्ख्याले दलितको कुल जनसङ्ख्याको साथसाथै पहाडी र तराई दलितको हिस्सा निरूपण गर्न कठिनाई भएको ।

१.८ प्रतिवेदनको संरचना र ढाँचा

यस प्रतिवेदनलाई प्रारम्भिक भाग (मन्तव्य, विषयसूची, कार्यकारी सारांश) सहित १३ ओटा बेग्लाबेग्लै खण्डहरूमा संरचित गरिएको छ ।

प्रतिवेदनमा रहेका खण्डहरू देहायानुसार रहेका छन् :

कार्यकारी सारांश

खण्ड १: परिचय

खण्ड २: दलित समुदायको पारिवारिक अवस्था

- खण्ड ३: जनसाङ्ख्यिक अवस्था
- खण्ड ४: भाषासम्बन्धी अवस्था
- खण्ड ५: वैवाहिक अवस्था
- खण्ड ६: शैक्षिक अवस्था
- खण्ड ७: बसाइँसराइ तथा विदेशमा अनुपस्थित जनसङ्ख्या
- खण्ड ८: आर्थिक क्रियाकलापसम्बन्धी अवस्था
- खण्ड ९: बालबालिकाको अवस्था
- खण्ड १०: महिलाको प्रजननसम्बन्धी अवस्था
- खण्ड ११: वृद्ध व्यक्तिहरूको अवस्था
- खण्ड १२: अपाङ्गता भएका दलित जनसङ्ख्या
- खण्ड १३: जीवनप्रत्याशा

अनुसूचीहरू

प्रत्येक खण्डलाई विभिन्न अन्तरसम्बन्धित उपखण्डमा विभाजन गरिएको छ । पाठकको सुविधा र सहजताका लागि आवश्यकतानुसार तालिका र चित्र प्रस्तुत गरिएका छन् । प्रतिवेदनमा उपयोग गरिएका र प्रयोगकर्ताको लागि आवश्यक पर्न सक्ने जिल्ला र स्थानीय तहका विस्तृत तालिकाहरू अनुसूची खण्डमा समेटिएका छन् ।

खण्ड दुई : दलितसम्बन्धी पारिवारिक अवस्था

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ मा परिवारको उपभोग र उपयोगमा रहेका घरायसी संसाधन र सुविधाका बारेमा विवरणहरू सङ्कलन गरिएको थियो। परिवारका सदस्यको जीवनशैली, निर्भरता र आश्रय, शिक्षादीक्षा, स्वास्थ्य, मनोरञ्जन, आर्थिक क्रियाकलाप, पेसा, व्यवसाय लगायतका सवालहरू परिवारले उपभोग र उपयोग गर्ने सामूहिक संसाधनमा धेरै हदसम्म निर्भर गर्दछ। त्यस अलावा परिवारमुलीको शिक्षा, पेसा, व्यवसाय, आर्थिक काम गर्दाको हैसियत लिङ्ग, उमेर, निर्णय क्षमता आदिले पनि परिवारका अन्य सदस्यहरूको जीवनशैली र व्यक्तित्व विकासमा उल्लेख्य भूमिका खेल्दछ। यस खण्डमा परिवारका सेवासुविधा तथा संसाधनमा केन्द्रित रहेर उल्लेख गरिएको छ।

२.१ आवासीय एकाइको स्वामित्व

नेपालमा अधिकांश परिवारहरू आफ्नै स्वामित्वको घरमा बसोबास गरेको देखिन्छ। नेपालका ८६ प्रतिशत परिवार आफ्नै घरमा र १२.८ प्रतिशत परिवार भाडाको घरमा बसोबास गरिरहेको देखिन्छ भने केवल ०.६ प्रतिशत मात्र संस्थागत (छात्रावास, कार्यालयका क्वार्टर, आश्रम आदि) स्वामित्वको घरमा बसोबास गरिरहेको देखिन्छ। नेपालको कुल परिवार अर्थात् ६६,६०,८४१ मध्ये ८६ प्रतिशत आफ्नै स्वामित्वको घरमा बसोबास गरेको देखिन्छ भने कुल ९०.७ प्रतिशत दलित आफ्नै स्वामित्वको घरमा बसोबास गरिरहेको देखिन्छ। यसरी यस सूचकमा राष्ट्रिय औसतलाई दलित समुदायको आँकडाले २.७ प्रतिशत बिन्दुले अगाडि देखिन्छ।

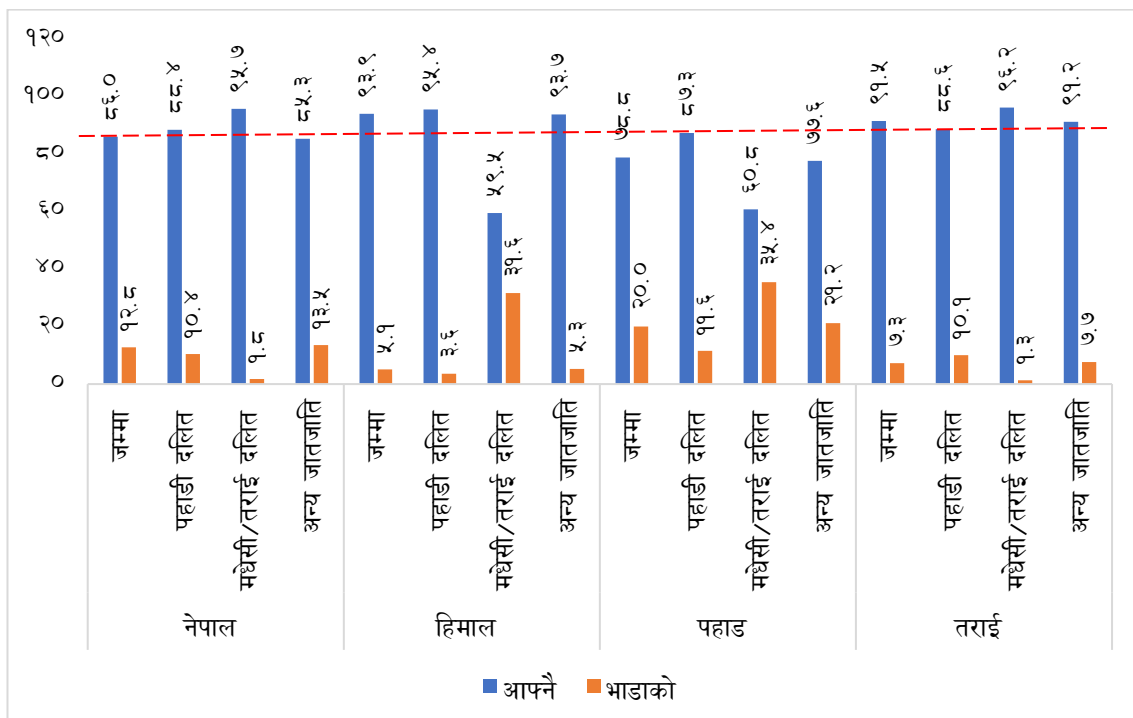
पहाडी दलितको तुलनामा आफ्नै स्वामित्वको घरमा बसोबास गर्ने परिवार तराईका दलितको धेरै देखिन्छ। पहाडी दलित परिवारमध्ये ८८.४ प्रतिशत परिवार आफ्नै स्वामित्वको घरमा बसोबास गर्दछन् भने तराईका कुल दलित परिवारमध्ये ९५.७ प्रतिशतको आफ्नै स्वामित्वको घर रहेको देखिन्छ। गैरदलित अर्थात् अन्य जातजातिको कुल परिवारसङ्ख्या ५७,९०,६९१ मध्ये ८५.३ प्रतिशत मात्र आफ्नै स्वामित्वको घरमा बस्दछन् जुन राष्ट्रिय औसतभन्दा ०.७ प्रतिशत बिन्दुले न्यून रहेको देखिन्छ। भाडाको घरमा बसोबास गर्ने दलित परिवार तराईमा न्यूनतम अर्थात् १.८ प्रतिशत मात्र छन् भने पहाडी दलित परिवारमध्ये १०.४ प्रतिशत परिवार भाडाको घरमा बसोबास गर्दछन्। राष्ट्रिय औसत (१२.८%) को सापेक्षमा भाडाको घरमा बसोबास गर्ने दलित परिवार समग्र दलिततर्फसमेत तुलनात्मक रूपमा कम रहेका छन्। गैरदलित जातजातिको कुल परिवारमध्ये १३.५ प्रतिशत भाडाको घरमा बसोबास गरेको देखिन्छ (तालिका १)।

तालिका १ : घरको स्वामित्वअनुसार परिवारको सङ्ख्या

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	घरको स्वामित्व			
			आफ्नै	भाडामा	संस्थागत	अन्य
नेपाल	जम्मा	६६,६०,८४१	८६.०	१२.८	०.६	०.७
	पहाडी दलित	५,९२,२७५	८८.४	१०.४	०.३	०.८
	मधेसी/तराई दलित	२,७७,८७५	९५.७	१.८	०.८	१.८
	अन्य जातजाति	५७,९०,६९१	८५.३	१३.५	०.६	०.६
हिमाल	जम्मा	४,०९,२६०	९३.९	५.१	०.५	०.५
	पहाडी दलित	५०,८८७	९५.४	३.६	०.३	०.६
	मधेसी/तराई दलित	७९	५९.५	३१.६	६.३	२.५
	अन्य जातजाति	३,५८,२९४	९३.७	५.३	०.५	०.५
पहाड	जम्मा	२९,४५,०३०	७८.८	२०.०	०.६	०.६
	पहाडी दलित	३,६५,१२१	८७.३	११.६	०.३	०.९
	मधेसी/तराई दलित	३,७११	६०.८	३५.४	२.४	१.४
	अन्य जातजाति	२५,७६,१९८	७७.६	२१.२	०.६	०.६
तराई	जम्मा	३३,०६,५५१	९१.५	७.३	०.५	०.७
	पहाडी दलित	१,७६,२६७	८८.६	१०.१	०.५	०.९
	मधेसी/तराई दलित	२,७४,०८५	९६.२	१.३	०.८	१.८
	अन्य जातजाति	२८,५६,१९९	९१.२	७.७	०.५	०.६

हिमाल, पहाड र तराईका दलित परिवारको घरको स्वामित्वलाई चित्र १ मा प्रस्तुत गरिएको छ। यस चित्रमा राष्ट्रिय औसतलाई तेर्सो खण्डित रातो रेखामार्फत सङ्केत गरिएको छ। हिमाल, पहाड र तराईमा भाडाको घरमा बसोबास गर्ने दलित परिवारका बिचमा रहेको विषम अवस्था चित्रमा स्पष्ट देख्न सकिन्छ। नेपालमा केवल १.८ प्रतिशत तराई/मधेसी दलित परिवार भाडाको घरमा बसोबास गरिरहेको सन्दर्भमा हिमालमा यो मान ३१.६ प्रतिशत छ भने पहाडमा ३५.४ प्रतिशत रहेको छ। पहाडी दलित परिवार जो हिमाल र तराई क्षेत्रमा भाडामा बसोबास गर्दछन् उनीहरूको हिस्सा पनि राष्ट्रिय औसत (१०.४%) भन्दा न्यून रहेको छ। यी पहाडी दलित परिवार रोजगारी, शिक्षा, व्यवसाय वा अन्य प्रयोजनले हिमाल र पहाडमा अक्सर बसोबास गर्दा भाडामा बस्नु स्वाभाविक देखिन्छ। तराई दलितहरू जो भाडाको घरमा पहाडी र हिमाली क्षेत्रमा बसोबास गर्दछन् उनीहरूको हिस्सा तराईमा भन्दा उच्च रहनुका पछाडि रोजगारी, व्यवसाय, शिक्षा आदि कारणले भएको अनुमान गर्न सकिन्छ।

चित्र १ : भौगोलिक क्षेत्रअनुसार दलित तथा गैरदलित जातजातिको घरको स्वामित्व

जातजातिअनुसार घरको स्वामित्वलाई प्रदेशअनुसार तुलना गर्दा केही भिन्नता विद्यमान रहेको देखिन्छ। कोशी प्रदेशको अवस्था हेर्दा अन्य जातजातिका परिवार ८९.६ प्रतिशत आफ्नै स्वामित्वको घरमा बसोबास गर्दछन् भने मधेसी/तराई दलित परिवारमध्ये ९३.४ प्रतिशतको आफ्नै स्वामित्वको घर रहेको छ। यो अन्य जातजातिको भन्दा ३.८ प्रतिशत विन्दुले उच्च रहेको देखिन्छ। मधेसमा पहाडी दलित परिवारको सङ्ख्या कम हुने भएकोले हुनसक्छ आफ्नै स्वामित्वको घर हुने परिवार केवल ८८.३ प्रतिशत मात्र रहेको छ।

मधेस प्रदेशमा आफ्नै स्वामित्वको घर हुने अन्य जातजाति (९६.७%) र तराई दलित (९६.५%) मा नगण्य भिन्नता रहेको देखिन्छ। बागमती प्रदेशमा आफ्नै स्वामित्वको घर हुने अन्य जातजातिका परिवार ६८.९ प्रतिशत हुँदा ७५.१ प्रतिशत पहाडी दलितको आफ्नै स्वामित्वको घर रहेको देखिन्छ। विकासको सवालमा अन्य प्रदेशको तुलनामा कमजोर रहेको मानिने कर्णाली प्रदेशमा अन्य जातजातिका कुल परिवारमध्ये ९३.३ प्रतिशत मात्र आफ्नै स्वामित्वको घरमा बसोबास गर्दछन् भने कुल पहाडी दलित परिवारमध्ये ९६.४ प्रतिशतको आफ्नै स्वामित्वको घर रहेको देखिन्छ (तालिका २)।

यी तथ्याङ्कबाट आफ्नै स्वामित्वको घर हुने गैरदलित जातजातिको तुलनामा दलित जातजातिको विद्यमान अवस्था सबल रहेको निचोडमा पुग्न सकिन्छ। विस्तृत विवरण अनुसूची १ मा दिइएको छ।

तालिका २ : प्रदेशअनुसार दलित र गैरदलित जातजातिको घरको स्वामित्व

प्रदेश	जातजाति	आफ्नै	भाडाको	संस्थागत	अन्य
कोशी	पहाडी दलित	८८.३	१०.०	०.६	१.२
	मधेसी/तराई दलित	९३.४	३.०	१.१	२.५
	अन्य जातजाति	८९.६	८.८	०.७	०.९
मधेस	पहाडी दलित	९४.३	४.१	०.६	१.१
	मधेसी/तराई दलित	९६.५	०.८	०.८	१.९
	अन्य जातजाति	९६.७	२.६	०.३	०.४
बागमती	पहाडी दलित	७५.१	२३.७	०.५	०.६
	मधेसी/तराई दलित	४१.६	५४.२	२.५	१.७
	अन्य जातजाति	६८.९	२९.९	०.७	०.५
गण्डकी	पहाडी दलित	८२.३	१५.९	०.४	१.४
	मधेसी/तराई दलित	६७.४	२५.१	५.३	२.२
	अन्य जातजाति	८०.१	१८.०	०.९	१.०
लुम्बिनी	पहाडी दलित	९०.९	८.१	०.३	०.७
	मधेसी/तराई दलित	९७.६	१.५	०.३	०.५
	अन्य जातजाति	९०.५	८.६	०.४	०.५
कर्णाली	पहाडी दलित	९६.४	३.०	०.२	०.५
	मधेसी/तराई दलित	६७.२	३१.३	१.६	०.०
	अन्य जातजाति	९३.३	६.०	०.४	०.३
सुदूरपश्चिम	पहाडी दलित	९७.३	२.०	०.२	०.५
	मधेसी/तराई दलित	८१.९	१६.०	०.७	१.४
	अन्य जातजाति	९४.३	४.९	०.५	०.४

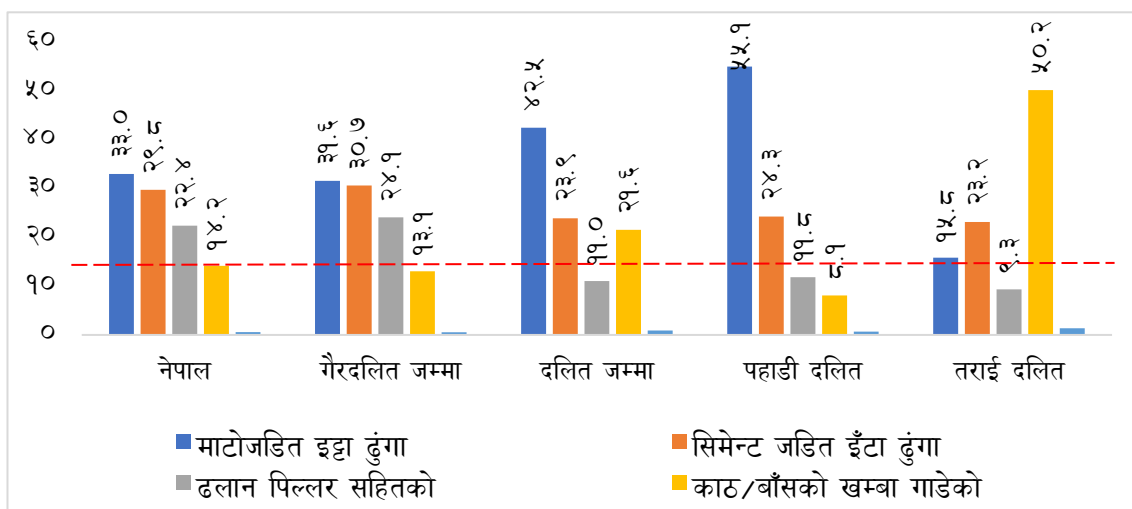
२.२ आवासीय एकाइको बोनट

अबका उपखण्डहरूमा घरको जग, बाहिरी गारो, छानो र भुईँअनुसार दलित र गैरदलित जातजातिको बसोबासलाई तुलनात्मक रूपमा हेरिएको छ। परिवारले प्रयोग गरिरहेको आवास सुरक्षित र सुविधाजनक छ वा छैन भन्ने सूचना घरको जग, गारो, छानो र भुईँको प्रकारबाट धेरै हदसम्म अनुमान गर्न सकिन्छ। यी चरहरूले परिवारको जीवनशैली र सम्पन्नताको तहलाई पनि अक्सर प्रतिबिम्बित गर्दछन्। खास प्रदेश र स्थानीय तहको आर्थिक एवम् सामाजिक विकासको अवस्थाले पनि यी चरहरूको मानलाई प्रभाव पार्ने यथार्थ पनि उत्तिकै मननीय हुन आउँछ।

२.२.१ घरको जग

गैरदलित जातजाति र दलित (पहाडी तथा तराई) जातजातिको उपयोगमा रहेका घरको जगको बनावटलाई यस उपखण्डमा तुलना गरिएको छ । नेपालका कुल परिवार सङ्ख्यामध्ये ३३.० प्रतिशत माटोजडित ईँटा वा ढुङ्गाको जग भएको घरमा बसोबास गर्दछन् भने गैरदलित जातजातिमध्ये यो मान ३१.६ प्रतिशत रहेको छ । कुल दलित परिवारमध्ये ४२.५ प्रतिशतको माटोको जडान भएको ढुङ्गा र माटोबाट निर्मित घरको जग रहेको देखिन्छ । यस प्रकारको जग हुने दलितमध्ये पहाडी दलित ५५.१ प्रतिशत छन् भने तराई दलित १५.८ प्रतिशत मात्र रहेका छन् । सबैभन्दा कमजोर घरको जग काठ/बाँसको खम्बा गाडेर निर्माण भएको अवस्थामा हुनसक्छ । समग्र नेपालमा यसप्रकारको घरको जग हुने परिवार १४.२ प्रतिशत हुँदा गैरदलित जातजातिको यो मान थोरै कम अर्थात् १३.१ प्रतिशत मात्र रहेको छ । दलित समूहतर्फ यो मान समग्रमा २१.६ प्रतिशत छ जुन राष्ट्रिय औसतभन्दा ७.४ प्रतिशत बिन्दुले उच्च रही कमजोर आवासीय अवस्थाको सङ्केतका रूपमा रहेको छ । तराई दलितहरूमध्ये सर्वाधिक (५०.२%) हिस्सा काठ वा बाँसको खम्बा गाडेर बनाइएको जग हुने घरमा बसोबास गर्दछन् । यसप्रकारको जग हुने पहाडी दलित परिवार केवल ८.१ प्रतिशत मात्र रहेका छन् । सिमेन्टजडित ईँटा वा ढुङ्गाको जग हुने र ढलान पिल्लरसहितको जग भएको परिवार नेपालमा क्रमशः २९.८ र २२.४ प्रतिशत रहेका छन् । गैरदलित जातजातिको यससम्बन्धी मान राष्ट्रिय औसतभन्दा केही माथि छ, पहाडी र तराई दलित दुवै राष्ट्रिय मान र गैरदलित जातजातिको मानभन्दा पछाडि रहेका छन् (चित्र २) । चित्रमा सिमेन्टजडित पिल्लरसहितको जग हुने परिवारहरू राष्ट्रिय औसतभन्दा कति तल वा माथि रहेका छन् भनेर रातो रङ्गको खण्डित रेखाबाट सङ्केत गरिएको छ ।

चित्र २ : घरको जगको प्रकारअनुसार दलित र गैरदलित जातजातिको अवस्था

यस सूचकलाई प्रदेश र भौगोलिक क्षेत्रअनुसार तुलना गर्ने हो भने पनि विषमताहरू विद्यमान रहेको देखिन सक्छ तर प्रतिवेदनको आकारलाई बढ्द नदिनको लागि विश्लेषणलाई यतिमा मात्र सीमित गरिएको छ ।

२.२.२ घरको बाहिरी गारो

घरको गारोको संरचना त्यसको जगसँग सम्बन्धित प्रत्यक्ष सम्बन्धित हुन्छ । त्यस्तै घरको जग, गारो, भुईँ र छानोमा प्रयोग हुने निर्माण सामग्री र तिनको संरचनामा पनि सामान्यतः प्रत्यक्ष सहसम्बन्ध हुने गर्दछ । माटोको जग भएपछि गारो पनि ढुङ्गा वा माटोको नै हुने सम्भावना हुन्छ भने छानोमा खर, पराल वा जस्ता प्रयोग हुने सम्भावना धेरै हुन्छ । सिमेण्टजडित पिल्लरसहितको जग भएको अवस्थामा घरको बाहिरी गारो पनि सिमेण्टको मसलाबाट निर्मित हुने गुञ्जायस बढी रहेको हुन्छ ।

नेपालमा सिमेण्टजडित ईँटा वा ढुङ्गाबाट निर्मित बाहिरी गारो भएको घरमा बसोबास गर्ने कुल परिवार ५२.२ प्रतिशत रहेको देखिन्छ भने गैरदलित जातजातितर्फ यो मान राष्ट्रिय मानभन्दा २.६ प्रतिशत विन्दुले बढी अर्थात् ५४.८ प्रतिशत रहेको छ । समग्र दलित समुदायतर्फ हेर्दा यो मान राष्ट्रिय मानभन्दा १७.२ प्रतिशत विन्दुले कम अर्थात् ३५.० प्रतिशत मात्र रहेको छ । यसप्रकारको बाहिरी गारो हुने घर हुने तराई दलित परिवार ३०.५ प्रतिशत मात्र रहेका छन् भने पहाडी दलित परिवारको प्रयोगमा रहेका यस्ता घरहरूको हिस्सा ३७.१ प्रतिशत रहेको छ । तराई दलितको सर्वाधिक हिस्सा (५३.७%) काठ/फल्याक वा बाँसजन्य सामग्रीबाट निर्मित गारो भएको घरमा बसोबास गर्दछन् । पहाडी दलितको सर्वाधिक हिस्सा (५२.२%) माटोजडित ईँटा वा ढुङ्गाको गारो भएको घरमा बसोबास गरिरहेको देखिन्छ । पहाडका गैरदलित जातजातिको अधिकतम हिस्सा (५१.९%) सिमेण्टजडित ईँटा/ढुङ्गाको बाहिरी गारो भएको घरमा बसोबास गरेको देखिन्छ भने तराईका गैरदलित परिवारमध्ये अधिकतम परिवार (६०.९%) सिमेण्टजडित ईँटा/ढुङ्गाबाट निर्मित बाहिरी गारो भएको घरमा बसोबास गरिरहेको देखिन्छ (तालिका ३) ।

तालिका ३ : घरको बाहिरी गारोको प्रकारअनुसार दलित र गैरदलित जातजातिको अवस्था

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	माटोजडित ईँटा ढुङ्गा	सिमेण्टजडित ईँटा ढुङ्गा	काठ/फल्याक /बाँसजन्य	कौँचो ईँटा	जस्ता/ टिन	अन्य
नेपाल	जम्मा	६६,६०,८४१	३०.७	५२.२	१४.९	०.४	१.२	०.६
	जम्मा दलित	८,७०,१५०	३९.९	३५.०	२२.६	०.५	१.१	०.९
	पहाडी दलित	५,९२,२७५	५२.२	३७.१	८.१	०.७	१.४	०.७
	तराई दलित	२,७७,८७५	१३.८	३०.५	५३.७	०.३	०.४	१.३
	गैरदलित जातजाति	५७,९०,६९१	२९.३	५४.८	१३.७	०.४	१.२	०.६
भौगोलिक क्षेत्र								
हिमाल	जम्मा	४,०९,२६०	७०.३	२४.६	३.०	०.१	१.७	०.२
	जम्मा दलित	५०,९६६	७९.४	१६.५	२.५	०.१	१.३	०.२
	पहाडी दलित	५०,८८७	७९.४	१६.४	२.५	०.१	१.३	०.२
	तराई दलित	७९	५५.७	३५.४	६.३	०.०	२.५	०.०
	गैरदलित जातजाति	३,५८,२९४	६९.१	२५.७	३.१	०.१	१.८	०.२
पहाड	जम्मा	२९,४५,०३०	४४.९	४९.३	३.७	०.२	१.७	०.३
	जम्मा दलित	३,६८,८३२	६३.५	३०.७	३.८	०.२	१.४	०.३

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	माटोजडित इँटा ढुंगा	सिमेन्टजडित इँटा ढुंगा	काठ/फल्याक /बाँसजन्य	काँचो इँटा	जस्ता/ टिन	अन्य
	पहाडी दलित	३,६५,१२१	६४.०	३०.४	३.७	०.२	१.४	०.३
	तराई दलित	३,७११	१५.२	६४.३	१५.४	०.३	४.२	०.६
	गैरदलित जातजाति	२५,७६,१९८	४२.२	५१.९	३.६	०.२	१.८	०.३
तराई	जम्मा	३३,०६,५५१	१३.१	५८.२	२६.३	०.७	०.७	१.०
	जम्मा दलित	४,५०,३५२	१६.१	४०.६	४०.३	०.९	०.७	१.५
	पहाडी दलित	१,७६,२६७	१९.७	५६.९	१८.७	१.७	१.४	१.६
	तराई दलित	२,७४,०८५	१३.८	३०.१	५४.२	०.३	०.३	१.३
	गैरदलित जातजाति	२८,५६,१९९	१२.६	६०.९	२४.१	०.७	०.७	१.०
प्रदेश								
कोशी	जम्मा	११,९०,७५५	२९.०	४२.४	२५.१	०.२	२.९	०.४
	जम्मा दलित	१,१२,७५२	२७.७	३२.०	३६.३	०.२	३.३	०.५
	पहाडी दलित	७४,९५३	३५.९	३५.४	२३.६	०.२	४.४	०.४
	तराई दलित	३७,७९९	११.५	२५.२	६१.४	०.२	१.१	०.६
	गैरदलित जातजाति	१०,७८,००३	२९.२	४३.५	२३.९	०.२	२.८	०.४
मधेस	जम्मा	११,५६,३८३	९.८	४७.८	४१.३	०.२	०.२	०.७
	जम्मा दलित	२,०१,९७४	१०.७	२७.१	६०.७	०.२	०.२	१.१
	पहाडी दलित	९,९९४	९.२	४६.१	४३.६	०.२	०.३	०.७
	तराई दलित	१,९१,९८०	१०.८	२६.२	६१.६	०.२	०.२	१.१
	गैरदलित जातजाति	९,५४,४०९	९.६	५२.१	३७.२	०.२	०.२	०.६
बागमती	जम्मा	१५,६७,९१७	२०.२	७४.३	२.६	०.२	२.४	०.४
	जम्मा दलित	९१,१६३	२७.३	६४.०	४.१	०.३	३.८	०.६
	पहाडी दलित	८८,६१०	२७.८	६३.६	४.०	०.३	३.७	०.६
	तराई दलित	२,५५३	९.७	७६.७	६.७	०.३	५.८	०.९
	गैरदलित जातजाति	१४,७६,७५४	१९.७	७४.९	२.५	०.१	२.३	०.४
गण्डकी	जम्मा	६,६१,६३२	४०.९	५६.८	१.४	०.२	०.४	०.३
	जम्मा दलित	१,१७,४९०	५१.३	४६.१	१.३	०.२	०.७	०.४
	पहाडी दलित	१,१७,०३९	५१.४	४६.०	१.३	०.२	०.७	०.४
	तराई दलित	४५१	१८.८	६७.६	११.३	१.१	०.९	०.२
	गैरदलित जातजाति	५,४४,१४२	३८.७	५९.१	१.४	०.२	०.४	०.३
लुम्बिनी	जम्मा	११,४१,३४५	३८.०	५३.३	६.१	१.४	०.२	१.१
	जम्मा दलित	१,६६,१६८	४८.२	४०.९	७.४	१.५	०.२	१.७
	पहाडी दलित	१,२१,२८४	५५.५	३७.३	४.०	१.७	०.२	१.३
	तराई दलित	४४,८८४	२८.७	५०.६	१६.४	१.१	०.३	२.९
	गैरदलित जातजाति	९,७५,१७७	३६.२	५५.४	५.९	१.३	०.२	१.०

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	माटोजडित इँटा ढुंगा	सिमेन्टजडित इँटा ढुंगा	काठ/फल्याक /बाँसजन्य	काँचो इँटा	जस्ता/ टिन	अन्य
कर्णाली	जम्मा	३,६६,०३७	८०.३	१७.२	२.०	०.२	०.२	०.१
	जम्मा दलित	८३,२२५	८४.३	१२.१	३.०	०.२	०.१	०.२
	पहाडी दलित	८३,१६१	८४.३	१२.१	३.०	०.२	०.१	०.२
	तराई दलित	६४	६२.५	२९.७	७.८	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२,८२,८१२	७९.१	१८.७	१.७	०.२	०.२	०.१
सुदूर- पश्चिम	जम्मा	५,७६,७७२	४६.८	३५.५	१५.०	०.७	०.४	१.६
	जम्मा दलित	९७,३७८	६०.५	२३.६	१३.६	१.०	०.४	०.९
	पहाडी दलित	९७,२३४	६०.५	२३.६	१३.६	१.०	०.४	०.९
	तराई दलित	१४४	१५.३	३६.८	३२.६	०.०	२.८	१२.५
	गैरदलित जातजाति	४,७९,३९४	४४.०	३८.०	१५.३	०.६	०.४	१.७

२.२.३ घरको भुईँ

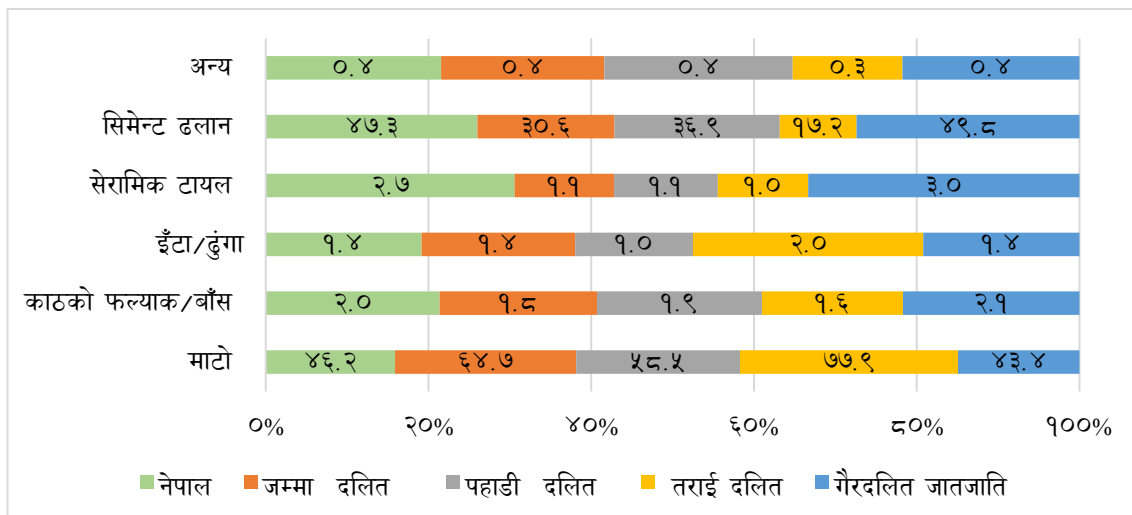
घरको भुईँलाई परिवारले आफ्नो आर्थिक क्षमता, रुचि र वातावरणीय परिवेशअनुसार फरक फरक प्रकारले निर्माण गर्ने गरेको पाइन्छ । तथापि, यो दिगोपनाको चाहना, सरसफाइको सहजता, स्वास्थ्य सरोकार, आधुनिकताप्रतिको मोह लगायतका कारणले सिमेन्ट ढलान, सेरामिक टायल, पार्केटिङ आदि गरिएको हुन्छ जुन अक्सर आर्थिक अवस्था सुदृढ भएका परिवारले निर्माण गरेको पाइन्छ । माटो, इँटा, ढुङ्गा र बाँस वा फल्याकका साधारण भुईँहरू विशेषतः ग्रामीण, अर्धसहरी क्षेत्र र तुलनात्मक रूपले आर्थिक अवस्था सबल नरहेका परिवारमा विद्यमान रहेको देखिन्छ ।

नेपालमा कुल परिवारमध्ये ४७.३ प्रतिशत परिवार सिमेन्ट ढलानयुक्त भुईँ भएको घरमा बसोबास गर्दछन् भने अर्को ४६.२ प्रतिशत परिवार माटोको भुईँ भएको घरमा बसोबास गर्दछन् । गैरदलित जातजाति कुल परिवारमध्ये सिमेन्ट ढलानयुक्त भुईँ भएको घरमा बसोबास गर्ने हिस्सा राष्ट्रिय मान (४७.३%) भन्दा २.५ प्रतिशत विन्दुले बढी अर्थात् ४९.८ प्रतिशत रहेको छ । समग्र दलित परिवारमध्ये सिमेन्ट ढलानयुक्त भुईँ भएको घरमा बसोबास गर्ने हिस्सा राष्ट्रिय मानभन्दा १६.७ प्रतिशत विन्दुले न्यून अर्थात् ३०.६ प्रतिशत रहेको छ । पहाडी दलित र तराई दलितका बिच घरको भुईँको प्रकारमा सार्थक भिन्नता रहेको देखिन्छ । तराई दलितको कुल २,७७,८७५ परिवारमध्ये सिमेन्ट ढलानयुक्त भुईँ भएको घरमा बसोबास गर्ने परिवारको हिस्सा केवल १७.२ प्रतिशत छ भने कुल पहाडी दलित परिवार ५,९२,२७५ मध्ये ३६.९ परिवार बसोबास गरिरहेको घर यसप्रकारको रहेको देखिन्छ ।

माटोको भुईँ हुने परिवार समग्र नेपालमा ४६.२ प्रतिशत हुँदा यो मान गैरदलित जातजातितर्फ २.८ प्रतिशत विन्दुले न्यून अर्थात् ४३.४ प्रतिशत रहेको छ । तराईका दलित परिवारमध्ये तीन चौथाइभन्दा बढी करिब ७८ प्रतिशत परिवार माटोको भुईँ भएको घरमा बसोबास गरिरहेको देखिन्छ भने पहाडी दलिततर्फ यो मान करिब ५९ प्रतिशत रहेको छ । समग्रमा करिब ६५ प्रतिशत दलित परिवार माटोको भुईँयुक्त घरहरूमा बसोबास गरेको देखिन्छ (चित्र ३) । यी आँकडाले समग्र नेपाल र गैरदलित जातजातिको तुलनामा दलित परिवारहरू तुलनात्मक रूपले कम गुणस्तरीय मानिने माटोको भुईँ भएको घरमा बसोबास गरेको देखिन्छ तर माटोको

भुईँलाई कतिपय विश्लेषकले सिमेण्टको तुलनामा कम चिसो हुने हुनाले स्वास्थ्यमैत्री मान्ने गरेको तथ्य पनि स्मरणीय हुन आउँछ ।

चित्र ३ : घरको भुईँको प्रकारअनुसार दलित र गैरदलित जातजातिको अवस्था (%)

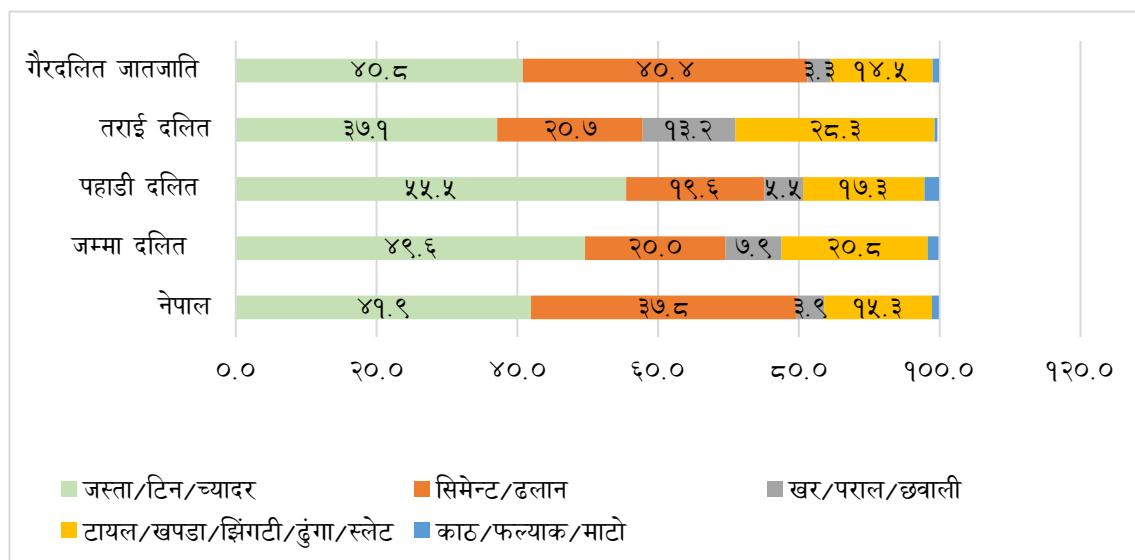
२.२.४ घरको छानो

परिवारले सोख, परम्परा र अन्य कारणले परम्परागत निर्माण सामग्री (खर, पराल, टायल/भिँगटी/खपडा, छ्वाली, काठ, ढुङ्गा, माटो) बाट घरको छानोको निर्माण गरेको अवस्थामा बाहेक सिमेण्ट ढलान, सिमेण्ट बोर्ड, टिन/जस्तापाता आदिको प्रयोगका आधारमा उनीहरूको सम्पन्नताको तह निर्धारण हुनसक्छ । परिवारको सम्पन्नताको वर्गीकरण गर्दा पनि यी सूचकहरूलाई आधार लिइएको तथ्य स्मरणीय छ । परिवारको आर्थिक हैसियत तथा आधुनिकता सँगसँगै घरको छानो सिमेण्ट ढलानतर्फ आकर्षित हुँदै गएको महसुस गरिएको छ । खासगरी वि.सं. २०७२ को भूकम्पपछि पक्की संरचना र त्यसमा पनि ढलान वा जस्तापाताको प्रयोग अधिकतम हुन थालेको देखिन्छ । वि.सं. २०७८ को जनगणनामा १० वर्षअघिको तुलनामा घरको छानोको प्रकारमा उल्लेख्य परिवर्तन भएको देखिएको छ ।

समग्र नेपालमा जस्ता वा टिनको छानो भएको घरमा बसोबास गर्ने परिवार ४१.९ प्रतिशत छन् भने गैरदलित जातजातिको हकमा यो मान १.१ प्रतिशत विन्दुले कम अर्थात् ४०.८ प्रतिशत रहेको छ । सिमेण्ट ढलानयुक्त छानो भएको घरमा बसोबास गर्ने परिवार नेपालमा ३७.८ प्रतिशत छन् । यो मान समग्र दलित समुदायको हकमा १७.८ प्रतिशत विन्दुले कम अर्थात् २०.० प्रतिशत मात्र रहेको छ । दलितभित्र पनि पहाडी दलितको तुलनामा तराई दलितमध्ये २०.७ प्रतिशत परिवार सिमेण्ट ढलान छानो हुने घरमा बसोबास गर्दछन् । पहाडी दलितका हकमा यो मान १९.६ प्रतिशत मात्र रहेको छ । यहाँ विचारणीय के छ भने यी घर आफ्नै पनि हुनसक्छ वा भाडाको पनि । कुनै परिवार संस्थागत स्वामित्वको घरमा बसेको हुनसक्ने सम्भावना पनि छँदैछ ।

खर वा पराल वा छ्वालीको छानो दिगो मानिंदैन र अन्य प्रकारको छानोको तुलनामा आगलागीका दृष्टिले असुरक्षित पनि । वर्तमान समयमा यस्ता छानो हुने घरहरू न्यून हुँदै गइरहेका छन् र यिनलाई परिवारको आर्थिक अवस्थसँग तुलना गरेर हेर्ने गरिएको छ । सोखका लागि मात्र बनाइएका हुनसक्ने सीमित आवासीय घरहरू बाहेक अन्य सन्दर्भमा यी घरहरूले कमजोर आर्थिक अवस्थालाई प्रतिबिम्बित गर्दछन् । नेपालमा करिब ४ प्रतिशत परिवार मात्र खर/पराल/छ्वालीको छानो भएको घरमा बसोबास गर्दछन् । कुल दलित परिवारमध्ये भण्डै ८ प्रतिशत परिवारको खर, पराल वा छ्वालीको छानो भएको घरमा बसोबास भइरहेको देखिन्छ । पहाडी दलित (५.५%) को तुलनामा तराई दलित (१३.२%) भन् विपन्न अवस्थामा रहेको सङ्केत मिल्दछ । गैरदलित जातजातिको कुल परिवारमध्ये केवल ३.३ प्रतिशत परिवार मात्र यसप्रकारको छानो हुने घरहरूमा बसोबास गरिरहेको देखिन्छ (चित्र ४) ।

चित्र ४ : छानोको प्रकारअनुसार दलित र गैरदलित जातजातिको अवस्था (%)

घरको छानोको प्रकारलाई सहरीकरणको तहअनुसार पनि हेर्न सकिन्छ । सहरी, सहरोन्मुख र ग्रामीण तीनओटै वर्गमा राष्ट्रिय औसत र गैरदलित जातजातिको तुलनामा दलित परिवारको बसोबास भएका घरहरू अर्धपक्की र कच्ची प्रकारका देखिएका छन् । उदाहरणको लागि नेपालको समग्र सहरी क्षेत्रमा खर, पराल वा छ्वालीको छानो भएको घरमा बसोबास गर्ने परिवार १.१ प्रतिशत मात्र छ भने सहरी क्षेत्रमा बसोबास गरिरहेका कुल दलित परिवारमध्ये १२.६ प्रतिशत परिवार यसप्रकारको छानो भएको घरमा बसोबास गरिरहेको देखिन्छ । दलितभित्र पनि खर वा परालको छानो हुने घरमा बस्ने पहाडी दलित केवल ७.७ प्रतिशत रहेका छन् जब कि तराईका दलित परिवारमध्ये २७.५ प्रतिशतको बसोबास भइरहेको घर खर, पराल वा छ्वालीबाट निर्मित रहेका छन् । गैरदलित जातजातिमध्ये खरको छानो हुने परिवार राष्ट्रिय औसतभन्दा ०.५ प्रतिशत न्यून अर्थात् ५.५ प्रतिशत मात्र रहेको छ ।

ग्रामीण क्षेत्रको तथ्याङ्क अवलोकन गर्ने हो भने नेपालका कुल परिवारमध्ये ११.२ प्रतिशत परिवारको बसोबास भएको घरको छानो सिमेन्ट ढलानयुक्त देखिन्छ । गैरदलित कुल जातजातिमध्ये ११.९ प्रतिशत परिवारको

सिमेण्ट ढलानयुक्त छानो भएको घरमा बसिरहेका देखिन्छन् । यसैगरी दलिततर्फ यो मान ७.१ प्रतिशत रहेको छ । सिमेण्ट ढलानयुक्त घरमा बस्ने पहाडी दलितको हिस्सा (७.०%) तराई दलितको तुलनामा (११.८%) ४.८ प्रतिशत बिन्दुले न्यून देखिन्छ । सहरोन्मुख क्षेत्रमा भने सिमेण्ट ढलानयुक्त छानो हुनेमा तराई दलित (१९.५%) लाई पहाडी दलित (२८.०%) ले पछाडि छोडेको देखिन्छ । तर, गैरदलित जातजातिको मान समग्र दलित समुदायको (२२.७%) भन्दा १७.२ प्रतिशत बिन्दुले अधिक अर्थात् ३९.८ प्रतिशत रहेको छ (तालिका ४) । विस्तृत विवरण अनुसूची २ मा दिइएको छ ।

तालिका ४ : सहरीकरणको तहअनुसार दलित र गैरदलित परिवारको घरको छानोको वितरण

सहरीकरणको तह	क्षेत्र/ जातजाति	जम्मा सङ्ख्या	जस्ता/टिन / च्यादर %	सिमेन्ट/ ढलान %	खर/पराल / छवाली %	टायल/ खपडा/झिगटी/ ढुंगा/स्लेट %	काठ/ फल्याक / माटो %	अन्य %
सहरी	नेपाल	१९,३९,००१	२२.७	६९.८	१.१	६.०	०.३	०.१
	जम्मा दलित	१,५७,५५३	४१.५	४१.६	३.४	१२.६	०.८	०.१
	पहाडी दलित	१,१८,८५७	४४.४	४५.६	१.३	७.७	१.०	०.१
	तराई दलित	३८,६९६	३२.३	२९.६	९.९	२७.५	०.३	०.३
	गैरदलित जातजाति	१७,८१,४४८	२१.१	७२.३	०.९	५.५	०.२	०.१
सहरोन्मुख	नेपाल	२४,३२,०७९	४०.३	३७.२	४.२	१७.९	०.२	०.१
	जम्मा दलित	३,६७,५००	४५.९	२२.७	९.५	२१.३	०.३	०.२
	पहाडी दलित	१,३८,१९९	५९.४	२८.०	२.८	९.६	०.१	०.१
	तराई दलित	२,२९,३०१	३७.७	१९.५	१३.५	२८.४	०.४	०.३
	गैरदलित जातजाति	२०,६४,५७९	३९.३	३९.८	३.३	१७.३	०.२	०.१
ग्रामीण	नेपाल	२२,८९,७६१	६०.०	११.२	५.९	२०.४	२.४	०.१
	जम्मा दलित	३,४५,०९७	५७.३	७.१	८.४	२३.९	३.१	०.१
	पहाडी दलित	३,३५,२१९	५७.८	७.०	८.१	२३.८	३.२	०.१
	तराई दलित	९,८७८	४२.५	११.८	१७.४	२७.७	०.४	०.२
	गैरदलित जातजाति	१९,४४,६६४	६०.४	११.९	५.५	१९.८	२.२	०.१

२.३ परिवारमा खानेपानीको मुख्य स्रोत

खानेपानीको स्रोत र यसको उपयोग मानिसको स्वास्थ्य र सम्पन्नता र खास स्थानको पूर्वाधारको स्तरसँग जोडिएको सूचक हो । परिवारभित्र बसोबास गर्ने सबैले साभ्हा स्रोत उपयोग गर्ने भए तापनि यस सूचकलाई स्रोतअनुसार प्रादेशिक तहमा वितरण हेर्दा असमान आँकडा देख्न सकिन्छ । नेपालका कुल परिवारमध्ये ५७ प्रतिशतले पाइप धारा (घरपरिसरभित्र र बाहिरसमेत) को स्रोतबाट खानेपानी प्राप्त गरेको देखिन्छ । तुलनात्मक रूपले सुरक्षित मानिने यस स्रोतबाट खानेपानी प्राप्त गर्ने कुल दलित परिवार नेपालमा ५२.९ प्रतिशत रहेको छ जुन राष्ट्रिय औसतभन्दा ४.१ प्रतिशत बिन्दुले न्यून रहेको छ । दलितभित्र पनि तराई दलित र पहाडी दलितमा उल्लेखनीय विषमता रहेको देखिन्छ । तराईका कुल दलित परिवारमध्ये करिब १८ प्रतिशत परिवारले

मात्र पाइप धाराबाट खानेपानी उपभोग गरेको देखिन्छ भने पहाडी दलिततर्फ यो मान करिब चारगुणा बढी अर्थात् ६९.४ प्रतिशत रहेको छ ।

ट्युबवेल र हातेपम्प अक्सर तराई र भित्री मधेसका जिल्लामा प्रयोग गरिन्छ । तराईका दलितमध्ये ७७.० प्रतिशतले हातेपम्प वा ट्युबवेलबाट खानेपानी प्राप्त गरेको अवस्था छ भने नेपालमा गैरदलित जातजातितर्फ ट्युबवेलका पानी प्रयोक्ताको यो मान २९ प्रतिशत हाराहारी रहेको छ । केवल १४.३ प्रतिशत पहाडी दलितले मात्र ट्युबवेलको पानी खानेपानीका रूपमा उपभोग गरेको अवस्था छ । मूलधाराको पानी तुलनात्मक रूपमा असुरक्षित स्रोत मानिन्छ तर यसको शुद्धता स्रोतको व्यवस्थापनमा भर पर्दछ । नेपालमा केवल ३.९ प्रतिशतले परिवार मूल धाराको पानी पिउने गरेको देखिन्छ भने कुल ५.८ दलित परिवारले यस्तो स्रोतको पानी पिउनका लागि उपभोग गर्ने गरेको देखिन्छ । अन्य जातजातिका कुल परिवारमध्ये ३.६ प्रतिशत मात्र मूल धाराको पानी उपभोग गर्दछन् । नदी वा खोलाको पानी सबैभन्दा असुरक्षित मानिन्छ । नेपालमा यस्तो स्रोतबाट खानेपानी प्राप्त गर्ने परिवार ०.४ प्रतिशत मात्र छ भने करिब १ प्रतिशत पहाडी दलितले खानेपानीका लागि यस स्रोतमा निर्भर हुनुपरेको देखिन्छ । नगण्य (०.१%) तराई दलित परिवारले पिउनका लागि खोलाको पानी उपभोग गरेको देखिन्छ (तालिका ५) ।

तालिका ५ : दलित तथा गैरदलित परिवारको प्रदेशअनुसार खानेपानीको स्रोत

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	धारा/पाइप	ट्युबवेल/हातेपम्प	इनार/कुवा	मूल धारा	नदी/खोला	जार/बोतल / अन्य
नेपाल	जम्मा	६६,६०,८४१	५७.०	२९.८	३.७	३.९	०.४	५.३
	जम्मा दलित	८,७०,१५०	५२.९	३४.३	३.८	५.८	०.६	२.६
	पहाडी दलित	५,९२,२७५	६९.४	१४.३	४.६	८.१	०.९	२.६
	तराई दलित	२,७७,८७५	१७.६	७७.०	१.९	०.९	०.१	२.५
	अन्य जातजाति	५७,९०,६९१	५७.६	२९.१	३.६	३.६	०.३	५.७
प्रदेश								
कोशी	जम्मा	११,९०,७५५	५४.४	४०.०	२.५	२.२	०.२	०.७
	जम्मा दलित	१,१२,७५२	४५.१	४७.८	३.०	३.०	०.३	०.८
	पहाडी दलित	७४,९५३	६२.८	२७.७	४.२	४.४	०.४	०.७
	तराई दलित	३७,७९९	१०.०	८७.७	०.८	०.३	०.०	१.१
	अन्य जातजाति	१०,७८,००३	५५.३	३९.२	२.४	२.१	०.२	०.७
मधेस	जम्मा	११,५६,३८३	२२.६	७१.८	२.९	१.२	०.१	१.४
	जम्मा दलित	२,०१,९७४	१७.१	७६.६	२.७	१.०	०.१	२.६
	पहाडी दलित	९,९९४	५१.५	३२.५	११.८	३.१	०.३	०.८
	तराई दलित	१,९१,९८०	१५.३	७८.९	२.२	०.९	०.१	२.७
	अन्य जातजाति	९५४४०९	२३.८	७०.८	३.०	१.२	०.१	१.१
बागमती	जम्मा	१५,६७,९१७	६८.०	४.८	५.०	४.०	०.२	१८.०
	जम्मा दलित	९१,१६३	६७.८	७.५	६.४	६.६	०.३	११.३
	पहाडी दलित	८८,६१०	६८.३	७.५	६.२	६.७	०.३	११.०

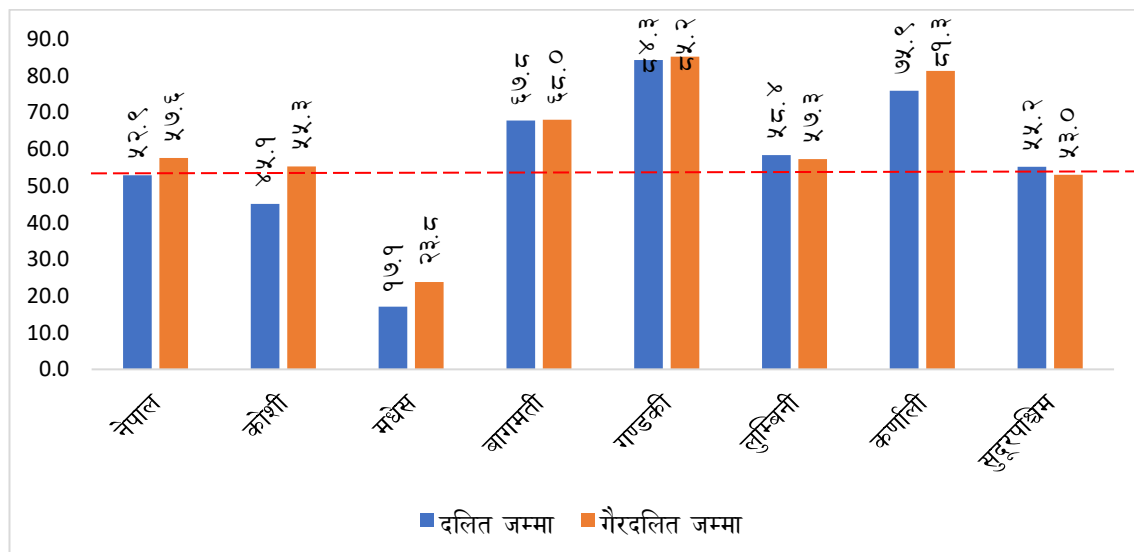
क्षेत्र	विवरण	जम्मा	धारा/ पाइप	ट्युबवेल/ हातेपम्प	इनार/ कुवा	मूल धारा	नदी/ खोला	जार/बोतल / अन्य
	तराई दलित	२५५३	५०.३	९.६	१४.८	२.३	०.३	२२.७
	अन्य जातजाति	१४,७६,७५४	६८.०	४.६	४.९	३.८	०.२	१८.४
गण्डकी	जम्मा	६,६१,६३२	८५.१	१.६	२.७	६.९	०.४	३.३
	जम्मा दलित	११७४९०	८४.३	०.९	३.३	८.७	०.५	२.३
	पहाडी दलित	११७०३९	८४.४	०.९	३.३	८.७	०.५	२.३
	तराई दलित	४५१	६६.७	१६.०	८.६	४.४	०.२	४.०
	अन्य जातजाति	५४४१४२	८५.२	१.८	२.६	६.५	०.३	३.५
लुम्बिनी	जम्मा	११,४१,३४५	५७.५	३२.८	४.९	२.६	०.४	१.९
	जम्मा दलित	१६६१६८	५८.४	३१.५	४.५	३.६	०.६	१.४
	पहाडी दलित	१२१२८४	६८.५	१९.३	५.८	४.३	०.९	१.२
	तराई दलित	४४८८४	३१.१	६४.५	०.९	१.५	०.०	२.०
	अन्य जातजाति	९७५१७७	५७.३	३३.०	५.०	२.४	०.३	२.०
कर्णाली	जम्मा	३,६६,०३७	८०.१	०.४	४.६	१३.३	१.२	०.४
	जम्मा दलित	८३२२५	७५.९	०.७	४.८	१६.७	१.५	०.४
	पहाडी दलित	८३१६१	७५.९	०.७	४.८	१६.७	१.५	०.४
	तराई दलित	६४	८७.५	०.०	३.१	४.७	१.६	३.१
	अन्य जातजाति	२८२८१२	८१.३	०.४	४.५	१२.३	१.१	०.४
सुदूरपश्चिम	जम्मा	५,७६,७७२	५३.३	३७.१	२.०	६.२	०.९	०.६
	जम्मा दलित	९७,३७८	५५.२	३०.२	२.९	९.७	१.६	०.५
	पहाडी दलित	९७२३४	५५.२	३०.२	२.९	९.७	१.६	०.५
	तराई दलित	१४४	४४.४	५०.०	०.७	१.४	०.७	२.८
	अन्य जातजाति	४७९३९४	५३.०	३८.५	१.८	५.४	०.८	०.६

प्रदेशअनुसार पिउने पानीको स्रोतको प्रकारअनुसार दलित र गैरदलित जातजातिको तुलना गर्दा स्पष्ट विषमता देख्न सकिन्छ । उदाहरणका लागि पाइपधाराको पानी उपभोग गर्ने परिवारलाई हेर्न सकिन्छ । नेपालमा दलित परिवारको तुलनामा पाइप धाराबाट खानेपानी प्राप्त गर्ने परिवार ४.७ प्रतिशत विन्दुले न्यून भए तापनि सबै प्रदेशमा स्थिति एकनास नरहेको देखिन्छ । सुदूरपश्चिम र लुम्बिनी प्रदेशमा पाइपधाराको खानेपानी उपभोग गर्ने गैरदलित परिवारभन्दा दलित परिवार अधिक रहेको देखिन्छ । सुदूरपश्चिममा दलिततर्फ यो मान ५५.२ प्रतिशत छ भने गैरदलिततर्फ ५३.० प्रतिशत रहेको छ ।

बागमती प्रदेशमा यस्तो स्रोत प्रयोग गर्ने दलित र गैरदलित परिवार लगभग समान देखिन्छ । सबैभन्दा धेरै विषमता मधेस र कर्णाली प्रदेशमा विद्यमान रहेको छ । मधेसमा पाइप धाराको पानी प्रयोग गर्ने दलित परिवार १७.१ प्रतिशत हुँदा गैरदलिततर्फ यो मान २३.८ प्रतिशत रहेको छ । कर्णाली प्रदेशमा लगभग ७६ प्रतिशत दलितले पाइप धाराको पानी उपभोग गरेको देखिन्छ भने गैरदलिततर्फ यो मान ५.४ प्रतिशत विन्दुले बढी अर्थात् ८२.३ प्रतिशत रहेको छ (चित्र ५) । चित्रमा दलितहरूको राष्ट्रिय औसतलाई रातो रङ्गको खण्डित

रेखाद्वारा सङ्केत गरिएको छ । यस रेखाले कोशी र मधेश प्रदेशमा बाहेक अरू सबै प्रदेशका दलितहरूको अवस्थालाई राष्ट्रिय औसतभन्दा माथि नै रहेको देखाएको छ । विस्तृत विवरण अनुसूची ३ मा दिइएको छ ।

चित्र ५ : प्रदेशअनुसार पाइप धाराको स्रोतबाट खानेपानी प्राप्त गर्ने दलित तथा गैरदलित परिवार (%)

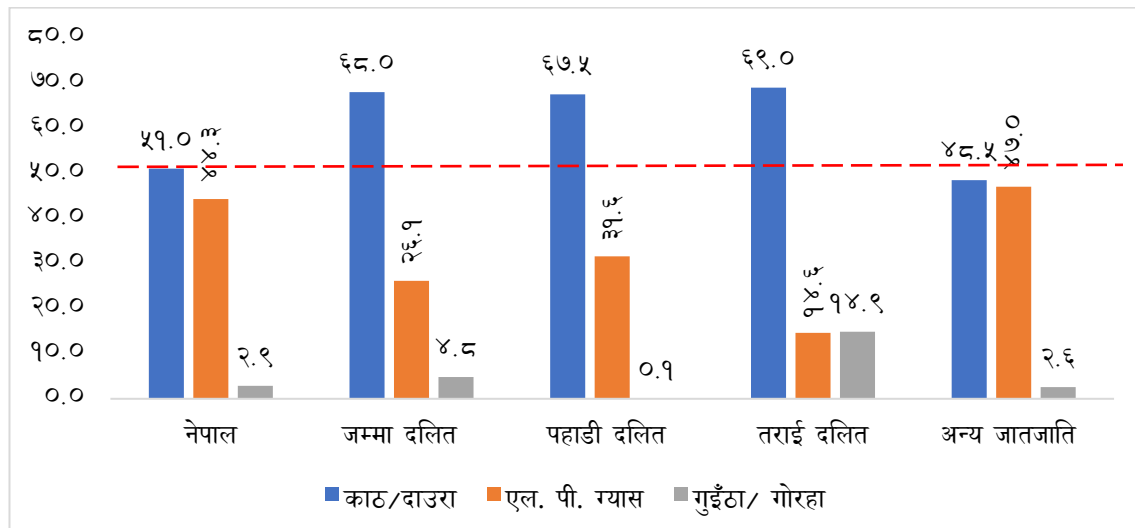
२.४ परिवारमा खाना पकाउन अक्सर प्रयोग गरिने इन्धन

खाना पकाउने इन्धनलाई परिवारका सदस्यको स्वास्थ्य, आर्थिक हैसियत र स्थानीय तहको विकासको स्तरसँग जोडिएको सूचकका रूपमा हेरिन्छ । यस सूचकको मान प्रदेश, भौगोलिक क्षेत्र र सहरीकरणको अवस्थानुसार भिन्न भिन्न हुनु स्वाभाविक हो । समग्र नेपालमा हेर्दा काठ वा दाउरा प्रयोग गरेर खाना पकाउने परिवार ५१.० प्रतिशत, एल.पी.ग्यास प्रयोग गरी खाना पकाउने परिवार ४४.३ प्रतिशत र गुइँठा प्रयोग गर्नेहरू २.९ प्रतिशत रहेको देखिन्छ । काठ दाउरा प्रयोग गरी खाना पकाउने गैरदलित जातजातिको अंश (४८.५%) राष्ट्रिय औसत (५१.०%) भन्दा कम रहेको छ जब कि यो मान पहाडी दलिततर्फ ६७.५ प्रतिशत र तराई दलिततर्फ ६९.९ प्रतिशत रहेको छ ।

एल.पी. ग्यासको प्रयोग नेपालमा यातायातका साधन पुगेका सबै स्थानमा पछिल्लो दशक उल्लेखनीय रूपले बढेको देखिन्छ । नेपालका कुल परिवारमध्ये ४४.३ प्रतिशत परिवारले खाना पकाउन यस्तो ग्यासको उपयोग गरेको देखिन्छ भने कुल दलित परिवारमध्ये २६.९ प्रतिशत परिवारले मात्र यसको उपयोग गरेको देखिन्छ । दलितभित्र पहाडी दलित परिवारमध्ये ३९.६ प्रतिशतले खाना पकाउन एल.पी. ग्यास प्रयोग गरेको तथ्याङ्क छ भने तराई दलित परिवारमध्ये केवल १४.६ प्रतिशतले मात्र यो इन्धनको उपभोग गरेको देखिन्छ । गैरदलित जातजातिमध्ये एल.पी. ग्यास प्रयोग गर्ने परिवारको हिस्सा राष्ट्रिय औसतभन्दा २.७ प्रतिशत बिन्दुले माथि अर्थात् ४७.० प्रतिशत रहेको छ । उता काठ वा दाउरा प्रयोग गरेर खाना पकाउने गैरदलित जातजातिको हिस्सा राष्ट्रिय औसतभन्दा २.५ प्रतिशत बिन्दुले न्यून अर्थात् ४८.५ प्रतिशत रहेको देखिन्छ । यस विश्लेषणबाट खाना पकाउने सुरक्षित र स्वास्थ्यमैत्री इन्धनको उपयोगमा दलितभन्दा गैरदलित जातजाति अगाडि रहेका

छन् भने दलित समुदायभित्र पनि सार्थक रूपले विषमता विद्यमान छ । खाना पकाउने इन्धनका सन्दर्भमा तराई दलितभन्दा पहाडी दलित तुलनात्मक दृष्टिले राम्रो अवस्थामा रहेका छन् (चित्र ६) । यससम्बन्धी विस्तृत विवरण अनुसूची ४ मा दिइएको छ ।

चित्र ६ : खाना पकाउने इन्धनको प्रकारअनुसार दलित र गैरदलित परिवारको वितरण (%)

२.५ परिवारमा बत्ती बाल्न अक्सर प्रयोग गरिने इन्धन

नेपालमा बत्ती बाल्न प्रयोग गरिने इन्धनको प्रमुख स्रोत बिजुली नै रहेको देखिन्छ । तथापि, खास भौगोलिक क्षेत्र, परिवारको सम्पन्नताको तह, जातजातिको समूह र सहरीकरणको स्तरअनुसार परिवारहरूले बत्ती बाल्नका लागि उपयोग गर्ने स्रोतमा समान अवस्था देखिंदैन । नेपालमा बत्ती बाल्नका लागि बिजुली प्रयोग गर्ने परिवारको हिस्सा ९२.२ प्रतिशत रहेको छ भने ८७.६ प्रतिशत दलितले यो सुविधा उपभोग गरेको देखिन्छ । गैरदलित जातजातिले राष्ट्रिय औसतभन्दा थोरै बढी अर्थात् ९२.९ प्रतिशतले बत्ती बाल्नका लागि बिजुली उपभोग गरेको अवस्था छ भने ६.२ प्रतिशतले सौर्यऊर्जा उपभोग गरेको देखिन्छ ।

बिजुलीको उपभोगमा पहाडी दलितभन्दा तराई दलितको अवस्था राम्रो देखिन्छ । बत्ती बाल्नका लागि बिजुली सुविधा उपभोग गरेका ८४.४ प्रतिशत पहाडी दलितको तुलनामा ९४.४ तराई दलितहरूले यो सुविधा उपभोग गरेको देखिन्छ । अझ नेपालका अन्य जातजातिको तुलनामा यो सुविधा उपयोगमा तराईका दलित अगाडि रहेका छन् । तराईका दलित परिवारले पहाडी दलितको तुलनामा कमै सौर्यऊर्जा उपभोग गरेको देखिन्छ । सौर्यऊर्जाको उपभोग पहाडका १३.२ प्रतिशत परिवारले गरेका छन् भने तराईमा यो मान केवल १.२ प्रतिशत रहेको छ ।

ग्रामीण र सहरी क्षेत्रमा तुलना गर्दा केही भिन्न तस्विर देख्न सकिन्छ । नेपालका ग्रामीण क्षेत्रमा बसोबास गर्ने कुल परिवार २२,८९,७६१ मध्ये ८१.२ प्रतिशतले बत्ती बाल्नका लागि बिजुली प्रयोग गरेको देखिन्छ भने कुल ग्रामीण दलित परिवार ३,४५,०९७ मध्ये ७५.६ प्रतिशतले यस्तो स्रोत उपयोग गरेको देखिन्छ जुन राष्ट्रिय औसतभन्दा ५.६ प्रतिशत विन्दुले न्यून रहेको छ । ग्रामीण क्षेत्रका कुल १९,४४,६६४ गैरदलित परिवारमध्ये

बत्ती बाल्नका लागि बिजुली प्रयोग गर्ने परिवारको हिस्सा ८२.२ प्रतिशत रहेको छ जुन राष्ट्रिय औसतभन्दा १.० प्रतिशत विन्दुले माथि रहेको छ ।

सहरोन्मुख क्षेत्रमा बसोबास गर्ने कुल परिवारमध्ये केवल १.४ प्रतिशतले मात्र मटितेल/बायोग्यास वा अन्य स्रोत बत्तीका लागि उपयोग गरेको देखिन्छ, जुन खण्डीकृत गरेर हेर्दा दलित समुदायतर्फ समग्रमा ३.३ प्रतिशत, पहाडी दलिततर्फ १.३ प्रतिशत र तराई दलिततर्फ ४.६ प्रतिशत रहेको छ । यसरी दलितभित्र पनि पहाडी दलित र तराई दलितको ऊर्जा उपभोगमा विषमता स्पष्ट देख्न सकिन्छ । मटितेल, बायोग्यास वा अन्य ऊर्जा प्रयोग गर्ने गैरदलित जातजातिको अंश राष्ट्रिय औसतभन्दा थोरै न्यून रहेको छ (तालिका ६) । यससम्बन्धी विस्तृत विवरण अनुसूची ५ मा दिइएको छ ।

तालिका ६ : बत्ती बाल्ने इन्धनको प्रकारअनुसार दलित र गैरदलित परिवारको वितरण (%)

क्षेत्र	विवरण	जम्मा सङ्ख्या	बिजुली	सोलार/सौर्यऊर्जा	मटितेल/ बायोग्यास/अन्य
नेपाल	जम्मा	६६,६०,८४१	९२.२	६.६	१.२
	जम्मा दलित	८,७०,१५०	८७.६	९.४	३.१
	पहाडी दलित	५,९२,२७५	८४.४	१३.२	२.४
	तराई दलित	२,७७,८७५	९४.४	१.२	४.४
	अन्य जातजाति	५७,९०,६९१	९२.९	६.२	१.०
सहरी	जम्मा	१९३९,००१	९८.२	१.५	०.३
	जम्मा दलित	१५७५५३	९४.९	३.८	१.३
	पहाडी दलित	११८८५७	९४.४	४.७	०.८
	तराई दलित	३८६९६	९६.५	०.७	२.८
	अन्य जातजाति	१७८१४४८	९८.५	१.३	०.३
सहरोन्मुख	जम्मा	२४३२०७९	९७.७	०.९	१.४
	जम्मा दलित	३६७५००	९५.७	१.०	३.३
	पहाडी दलित	१३८१९९	९७.७	१.१	१.३
	तराई दलित	२२९३०१	९४.४	१.०	४.६
	अन्य जातजाति	२०६४५७९	९८.१	०.९	१.०
ग्रामीण	जम्मा	२२८९७६१	८१.२	१७.०	१.८
	जम्मा दलित	३४५०९७	७५.६	२०.८	३.६
	पहाडी दलित	३३५२१९	७५.३	२१.२	३.५
	तराई दलित	९८७८	८४.९	८.९	६.२
	अन्य जातजाति	१९,४४,६६४	८२.२	१६.३	१.५

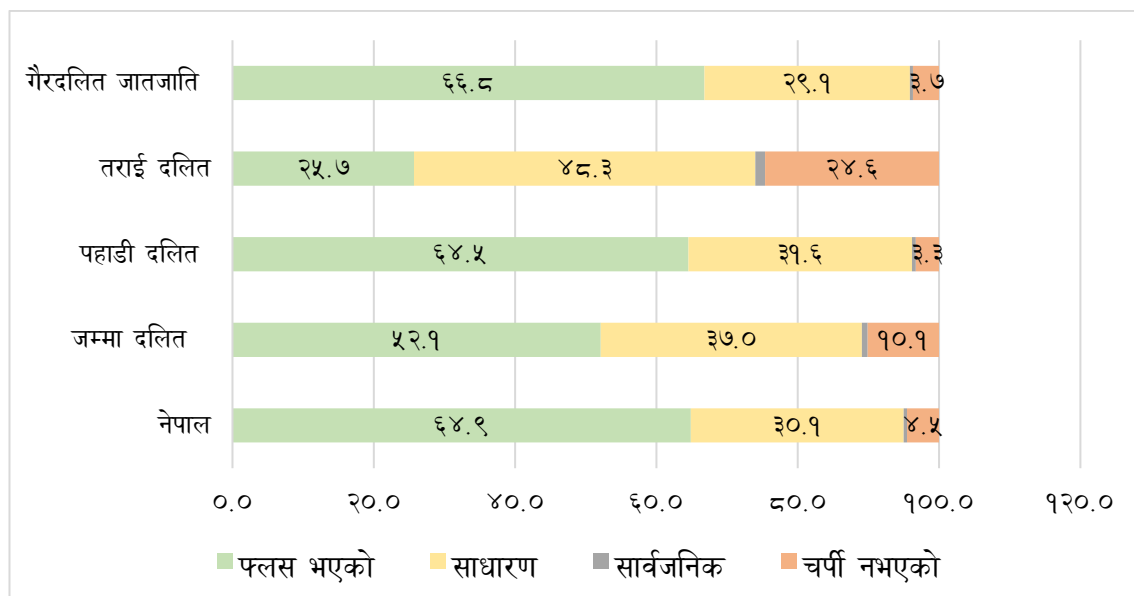
२.६ परिवारले प्रयोग गर्ने शौचालय

शौचालय हरेक परिवारको आधारभूत आवश्यकता हो र उन्नत जीवनस्तरको परिचायक पनि । परिवारमा भएको शौचालय सुविधाअनुसार परिवारका सदस्यको जीवनशैली र व्यक्तित्व विकासमा प्रभावित हुन्छ । यो

मानिसहरूको स्वास्थ्य र संस्कारसँग पनि जोडिएको विषय हो । सुविधाजनक शौचालयका रूपमा फ्लस भएको शौचालयलाई लिइन्छ । परिवारको उपयोगमा साधारण शौचालय हुनु पनि सन्तोषजनक मान्न सकिन्छ तर अझै पनि शौचालय नहुने परिवारको हिस्सा उल्लेख्य रहेको छ । नेपालमा करिब ६५ प्रतिशत परिवारले फ्लस भएको शौचालय प्रयोग गरेको देखिन्छ । गैरदलित जातजाति परिवारमध्ये करिब ६७ प्रतिशतले यस्तो सुविधा उपभोग गरेको देखिन्छ भने दलित जातजातितर्फ ५२.१ प्रतिशतले मात्र यसप्रकारको शौचालय सुविधा उपभोग गरिरहेको देखिन्छ । पहाडी र तराई दलितका बिचमा रहेको असमान स्थिति यहाँ पनि देख्न सकिन्छ । केवल २५.७ प्रतिशत तराई दलितले फ्लस सुविधा भएको शौचालय प्रयोग गरिरहेका छन् भने कुल पहाडी दलित परिवारमध्ये ६४.५ प्रतिशतले बसोबास गरिरहेको घरभित्र यस्तो सुविधा प्राप्त गरिरहेको देखिन्छ । यसर्थ, पहाडी दलितको अवस्था राष्ट्रिय औसतसँग लगभग बराबर रहेको छ ।

शौचालय नहुने परिवार नेपालमा ४.५ प्रतिशत रहेको छ । यसलाई जातजातिगत स्तरमा खण्डीकरण गरेर हेर्दा उल्लेख्य असमानता देख्न सकिन्छ । शौचालय नै नहुने गैरदलित जातजाति राष्ट्रिय औसतभन्दा न्यून अर्थात् ३.७ प्रतिशत छ भने दलित जातजातिका परिवारमध्ये १०.१ प्रतिशत शौचालयविहीन अवस्थामा रहेका छन् । कुल पहाडी दलित परिवारमध्ये ३.३ प्रतिशत शौचालय सुविधाविहीन छन् जुन गैरदलित जातजातिको अवस्थाभन्दा थोरै राम्रो अवस्थामा रहेको छ । तराईका कुल दलित परिवारमध्ये करिब एक चौथाइ (२४.६%) शौचालय सुविधाविमुख छन् । यसका पछाडि रहेका आर्थिक एवम् सामाजिक कारक तत्वहरूको बेग्लै अध्ययन हुनसक्दछ । गैरदलित जातजाति (२९.१%) को तुलनामा दलित जातजातिकै हिस्सा साधारण शौचालयतर्फ पनि उच्च (३७.०%) रहेको छ (चित्र ७) । शौचालय सुविधालाई प्रदेश तथा सहरीकरणको तहअनुसार पनि विश्लेषण गर्ने हो भने थप विषमता विद्यमान रहेको देख्न सकिनेछ । विस्तृत विवरण अनुसूची ६ मा दिइएको छ ।

चित्र ७ : शौचालयको प्रकारअनुसार दलित र गैरदलित जातजातिको वितरण (%)

२.७ परिवारमा उपलब्ध साधन/सुविधा

परिवारमा उपलब्ध सुविधाका साधनले परिवारका सदस्यहरूको जीवनस्तर, सिकाइ, बानीबेहोरा, मनोरञ्जन, व्यक्तित्व विकास आदिमा प्रत्यक्ष भूमिका खेलेको हुन्छ। कुनै परिवारमा सदस्यहरूको खुसी, सिकाइ र सुविधाका लागि परिवारमुली वा रोजगारप्राप्त सदस्यले नै टेलिभिजन, इन्टरनेट, कम्प्युटर, ल्यापटप, ट्याब्लेट, मोबाइल, पंखा, वासिङ मेसिनजस्ता साधन खरिद गरेका हुन्छन्। कतिपय अवस्थामा यी साधन अधिल्लो पुस्ताको विरासत वा विशेष परिवेशअनुसार उपहारमा प्राप्त भएका पनि हुनसक्छन्। राष्ट्रिय जनगणना २०७८ मा सामान्य स्तरका परिवारको लागि न्यूनतम आधारभूत साधनदेखि मध्यम र उच्च वर्गका परिवारले उपयोग गर्ने सवारी साधन (मोटरसाइकल, जिप, कार, भ्यान), एयरकन्डिसनर, रेफ्रिजेरेटर आदि १४ थरीका साधन र सुविधाको उपलब्धता सोधिएको थियो। यहाँ दलित र गैरदलित जातजातिका परिवारमा उपलब्ध केही प्रमुख साधन र सुविधाको तुलनात्मक विश्लेषण गरिएको छ।

मानिसहरूको आर्थिक-सामाजिक अवस्था, टोल/छिमेकको प्रभाव, स्वास्थ्य तथा सिकाइजन्य आवश्यकता, परिवारका सदस्यले अपनाएका कुनै पेसा विशेषले सिर्जना हुने अपरिहार्यता आदि कारणले परिवारले उपभोग गर्ने भौतिक साधन र सुविधा आधारभूत आवश्यकताका रूपमा, सोख वा मनोरञ्जनका रूपमा र सामाजिक प्रतिष्ठा प्राप्तिका उद्देश्यले उपयोग र उपभोग गरिएको हुनसक्ने सम्भावनालाई समेत दृष्टिगत गरेर यस सूचकलाई सावधानीपूर्वक विश्लेषण गर्नुपर्ने हुन्छ। वर्तमान समयमा मोबाइल फोन सञ्चारको साधन मात्र नभएर मनोरञ्जनको साधन पनि बनेको छ। साधारण मोबाइल फोनको तुलनामा मानिसहरू स्मार्ट मोबाइल फोनतर्फ आकर्षित भएको देखिन्छ। परिवारमा टेलिभिजन पनि आधारभूत आवश्यकताका रूपमा हेरिन्छ। परिवारमा विद्यालय र क्याम्पसमा पढ्ने विद्यार्थीहरूका लागि कम्प्युटर, ल्यापटप र इन्टरनेट सुविधा पनि अत्यावश्यक हुँदै गएको छ। भान्सामा एउटा रेफ्रिजेरेटर हुनु सोखभन्दा पनि आवश्यकताकै रूपमा हेरिन्छ। कार/जिप/भ्यान र वासिङ मेसिन अधिकांश परिवारका लागि अत्यावश्यक नहुन सक्छ। यस खण्डमा यिनै केही प्रमुख साधन र सुविधाको राष्ट्रियस्तरमा तुलना गरिएको छ।

नेपालमा ४९.४ प्रतिशत परिवारसँग टेलिभिजन रहेको देखिन्छ। कुल गैरदलित जातजातिका परिवारमध्ये करिब ५२ प्रतिशतसँग यो सुविधा छ भने पहाडी र तराई दलितसँग यो सुविधा राष्ट्रिय औसतभन्दा न्यून रहेको छ। करिब ३७ प्रतिशत पहाडी दलित परिवारमा टेलिभिजन छ भने तराईका करिब ३० प्रतिशत दलित परिवारमा मात्र टेलिभिजन रहेको छ। साधारण मोबाइल फोन नेपालमा ७३.२ प्रतिशत परिवारसँग छ। पहाडी दलित र गैरदलित जातजातिबिच यस सुविधामा समान स्थिति रहेको छ। साधारण मोबाइल फोन हुने तराई दलित राष्ट्रिय औसतभन्दा ६.४ प्रतिशत विन्दुले न्यून पहुँचको स्थितिमा रहेका छन्।

कम्प्युटर (साधन) र इन्टरनेट (सुविधा) हुने परिवारका विच उल्लेख्य विषमता विद्यमान रहेको देखिन्छ। नेपालका १५ प्रतिशत परिवारसँग कम्प्युटर वा ल्यापटप रहेको छ। गैरदलित जातजातिका कुल परिवारमध्ये १६.५ प्रतिशतसँग यो साधन रहेको छ। पहाडी दलितमध्ये ५.६ प्रतिशत परिवारमा मात्र कम्प्युटर वा ल्यापटप रहेको छ भने तराईका दलित परिवारमध्ये केवल २.५ प्रतिशतसँग यो साधन रहेको छ। यसले सूचना र प्रविधिका क्षेत्रमा दलित जातजाति राष्ट्रिय औसत र गैरदलित जातजातिभन्दा सार्थक अङ्गले पछाडि रहेको देखिन्छ।

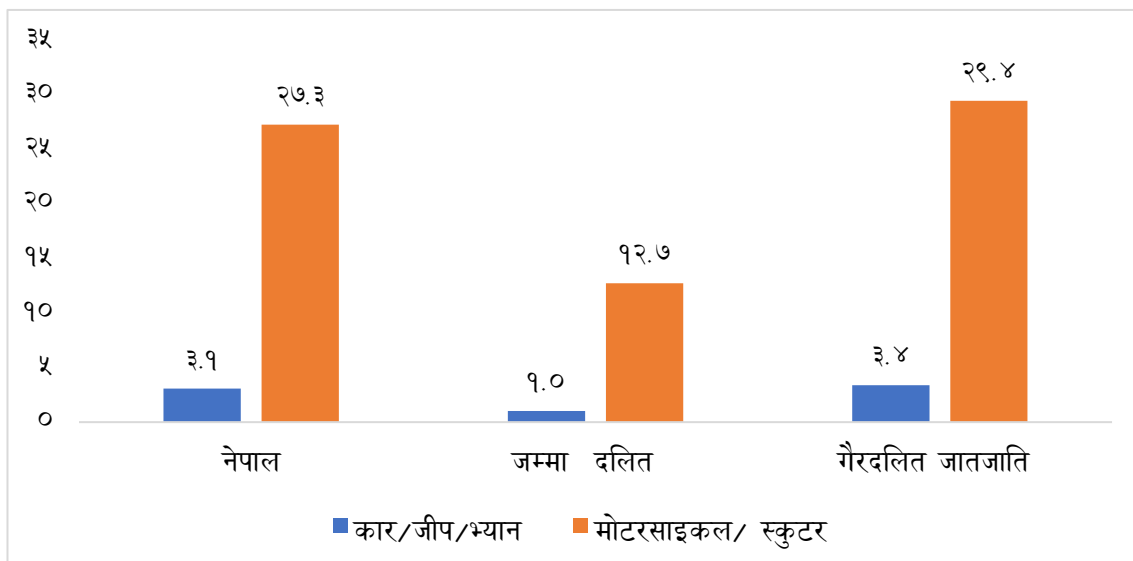
नेपालमा करिब २४ प्रतिशत परिवारसँग रेफ्रिजेरेटर रहेको छ । गैरदलित जातजातिका कुल परिवारमध्ये करिब २६ प्रतिशतसँग यो साधन रहेको छ । पहाडी दलित परिवारमध्ये १२.१ प्रतिशतसँग मात्र रेफ्रिजेरेटर रहेको छ भने तराई दलित परिवारमध्ये केवल ३.५ प्रतिशत परिवारसँग मात्र यो साधन रहेको छ । यो साधनको उपयोग अधिकतम आर्थिक क्षमता र केही हदसम्म आवश्यकता र रुचिमा निर्भर गर्दछ । विद्युतीय पंखाको आवश्यकता पहाडमा भन्दा तराईमा बढी हुन्छ । नेपालमा ५३.१ प्रतिशत परिवारसँग विद्युतीय पंखा उपलब्ध छ भने तराईका दलित परिवारसँग यो १३.० प्रतिशत विन्दुले बढी अर्थात् ६६.१ प्रतिशत रहेको छ । पहाडी दलितसँग यो सुविधा राष्ट्रिय औसतभन्दा करिब १९ प्रतिशत विन्दुले न्यून रहेको छ (तालिका ७) ।

तालिका ७ : परिवारमा उपलब्ध केही प्रमुख साधन र सुविधा (%)

विवरण	टेलिभिजन	मोबाइल फोन		कम्प्युटर/ ल्यापटप	इन्टरनेट सुविधा	रेफ्रिजेरेटर	विद्युतीय पंखा
		साधारण	स्मार्ट				
नेपाल	४९.४	७३.२	७३.०	१५.०	३७.८	२३.७	५३.१
पहाडी दलित	३६.७	७३.५	६३.८	५.६	२७.०	१२.१	३४.२
तराई दलित	२९.८	६६.८	५२.४	२.५	१२.४	३.५	६६.१
गैरदलित जातजाति	५१.७	७३.५	७४.९	१६.५	४०.१	२५.८	५४.४

मोटरसाइकल र स्कुटरजस्ता यातायातका साधनप्रति परिवारका सदस्यको आकर्षण क्रमशः बढिरहेको छ । नेपालमा कुल परिवारमध्ये २७.३ प्रतिशत परिवारसँग मोटरसाइकल र स्कुटरजस्ता यातायातका साधन उपलब्ध रहेको देखिन्छ । एउटै परिवारमा एकभन्दा बढी दुईपाङ्ग्रे र चारपाङ्ग्रे यातायातका साधन उपलब्ध हुनसक्छन् तर यो विश्लेषणले त्यसलाई समेटेको छैन । नेपालका कुल दलित परिवारमध्ये केवल १२.७ प्रतिशत परिवारसँग मोटरसाइकल वा स्कुटर रहेको देखिन्छ भने १ प्रतिशतसँग चार पाङ्ग्रे सवारी साधन (कार, जिप, भ्यान) उपलब्ध रहेको देखिन्छ । यही सूचकलाई गैरदलित जातजातिहरू हेर्दा उल्लेख्य भिन्नता देखिन्छ । गैरदलित जातजातिका २९.४ प्रतिशत परिवारसँग मोटरसाइकल र स्कुटरजस्ता सवारी साधन रहेको अवस्था छ जुन राष्ट्रिय औसतभन्दा २.१ प्रतिशत विन्दुले बढी हो । यसैगरी नेपालका कुल गैरदलित जातजातिमध्ये ३.४ प्रतिशत परिवारसँग चारपाङ्ग्रे सवारी साधन रहेको छ जुन दलित जातजातिको भन्दा २.४ प्रतिशत विन्दुले उच्च रहेको देखिन्छ (चित्र ८) । यस विश्लेषणबाट दलित र गैरदलित जातजातिका परिवारभित्र यातायातका साधनको उपलब्धतामा देखिने भिन्नता रहेको छ जसका पछाडि आर्थिक अवस्थाबाहेक अन्तरनिहित अन्य कारणहरूको बेग्लै अध्ययन हुनसक्दछ । विस्तृत विवरण अनुसूची ७ मा दिइएको छ ।

चित्र ८ : दलित तथा गैरदलित परिवारमा उपलब्ध यातायातका साधन (%)

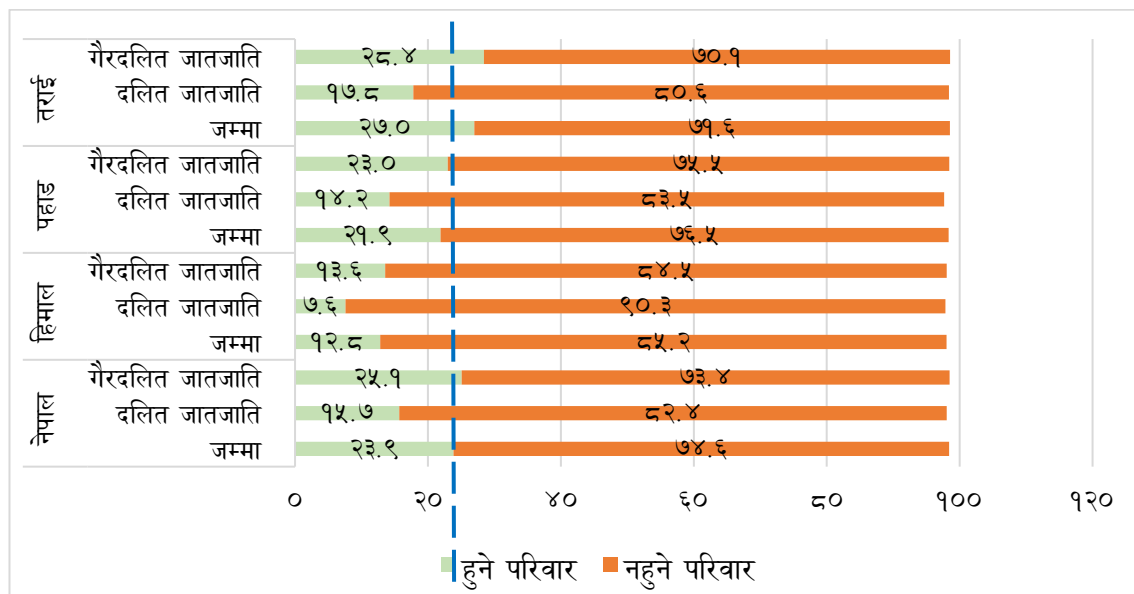
२.८ परिवारमा महिलाको नाममा रहेको घरजग्गा

महिला सशक्तीकरणको सवाल उनीहरूको शिक्षा, पेसा, व्यवसाय, अवसरहरूमा समतामूलक पहुँच, निर्णयको अधिकार, निर्णय प्रक्रियामा सहभागिता र सम्पत्तिमाथि स्वामित्व लगायतका चरहरूमा निर्भर रहन्छ। सरकारले घरजग्गाको रजिस्ट्रेसन पास गर्दा लाग्ने तोकिएको दस्तुरमा महिलाको लागि सहूलियतपूर्ण प्रावधान राखेको छ। यसका पछाडि सम्पत्तिमाथिको हकमा महिलाको स्वामित्व वृद्धि गर्ने उद्देश्य राखेको देखिन्छ। नेपालका कुल ६६,६०,८४१ परिवारमध्ये करिब २४ प्रतिशत परिवारका कम्तीमा एक जना महिलाको नाउँमा घर वा जग्गा वा घरजग्गा दुवैमाथि स्वामित्व रहेको देखिन्छ। यसलाई दलित र गैरदलित जातजातिमा विभक्त गरेर हेर्दा १५.७ प्रतिशत दलित परिवारभित्र कम्तीमा एक जना महिलाको नाउँमा यसप्रकारको स्वामित्व रहेको छ भने गैरदलित जातजातिको राष्ट्रिय औसत दलितको भन्दा ९.४ प्रतिशत विन्दुले बढी अर्थात् २५.१ प्रतिशत रहेको छ।

हिमाल, पहाड र तराईका महिलाको घरजग्गामाथिको स्वामित्व एकनास नरहेको स्पष्ट देखिन्छ। हिमाली क्षेत्रका केवल १२.८ प्रतिशत परिवारका कम्तीमा एक जना महिलाको नाउँमा यसप्रकारको स्वामित्व रहेको छ जब कि तराई क्षेत्रका कुल परिवारमध्ये २७.० प्रतिशत परिवारमा कम्तीमा यसप्रकारको स्वामित्व रहेको छ। दलित र गैरदलित जातजातिको तथ्याङ्कलाई तुलना गर्दा पहाडका १४.२ प्रतिशत दलित परिवारका महिलाको घर वा जग्गा वा ती दुवैमाथि स्वामित्व स्थापित देखिन्छ भने गैरदलित जातजातितर्फ पहाडमा यो मान २३ प्रतिशत रहेको छ। तराईमा गैरदलित जातजाति र दलित जातजातिका महिलाको सशक्तीकरणको अवस्थामा उल्लेख्य भिन्नता रहेको स्पष्ट हुन्छ। गैरदलित जातजातिका २८.४ प्रतिशत परिवारमा महिलाको नाउँमा घरजग्गामाथि स्वामित्व रहेको छ भने दलित जातजातितर्फ यो मान १०.६ प्रतिशत विन्दुले न्यून अर्थात् १७.८ प्रतिशत मात्र रहेको छ। तराईका दलित महिलाको सम्पत्तिमाथिको स्वामित्व समग्र नेपाली

दलित महिलाको भन्दा माथि नै रहेको छ (चित्र ९) । सम्पत्तिमाथि स्वामित्व भएको वा नभएको उल्लेख नभएको आँकडा यहाँ समावेश गरिएको छैन । विस्तृत विवरण अनुसूची ८ मा दिइएको छ ।

चित्र ९ : भौगोलिक क्षेत्रअनुसार महिलाको नाममा घरजग्गाको स्वामित्व (%)

२.५ कृषि बाहेकका साना आकारका घरेलु व्यवसाय सञ्चालन गर्ने परिवारको विवरण

गत जनगणनामा परिवारहरूसँग उनीहरूले कृषि बाहेकका साना आकारका घरेलु व्यवसाय सञ्चालन गरिएको थियो वा थिएन भनेर सोधिएको थियो । यस्ता व्यवसाय परिवारका एक वा एकभन्दा बढी सदस्यहरूले संलग्न भएर सञ्चालन गरेको र सो सिलसिलामा तलब वा ज्यालामा कुनै कामदार नराखेको हुनुपर्ने सर्त तोकिएको थियो । त्यसैगरी यसप्रकारका व्यवसायले परिवारको आय आर्जनमा भरथेग गर्ने र उत्पादित वस्तु तथा सेवा बजारमा बिक्री गर्ने प्रयोजन हुनुपर्ने थियो । पुनश्च: यी कृषि बाहेकका साना घरेलु व्यवसाय कुनै पनि सरकारी निकायमा दर्ता नभएका भए मात्र गणनामा समावेश गरिएको थियो ।

खाद्य तथा गैरखाद्य वस्तु उत्पादन गर्ने घरेलु उद्योग वा व्यवसायका केही नमुनामा दालमोठ, डोनट, भुजा, खुवा, मिठाइ, समोसा, तितौरा, मस्यौरा, डोका, डाला, मुढा, कुचो, ढकी, नाम्ला, हँसिया, खुर्पा, खुकुरी, कुटो कोदालो, डोरी, पोते, टीका, काँगियो, छाला वा कपडा वा परालका जुत्ता चप्पल, धुप, माला आदि पर्दछन् । सेवा वा व्यवसायान्तर्गत सामान ओसारपसार, पुरेत्याइँ, ज्योतिष, बिरामी जाँच, पुजारी, सिलाइकटाइ, धामीभाँकी कार्य, नाच्ने गाउने, कानुनी परामर्श, लेखापढी, सामान्य मर्मत, ट्युसन पढाउने, पथ प्रदर्शन गर्ने आदि थिए ।

तालिका ८ : कृषि बाहेकका साना घरेलु व्यवसाय भएका दलित तथा गैरदलित परिवार

क्षेत्र/जातजाति	जम्मा	साना उद्योग भएका	साना उद्योग नभएका	उल्लेख नभएको	घरेलु उद्योग	व्यापार/व्यवसाय	यातायात	सेवा	अन्य
नेपाल	६६,६०,८४१	९.४	९०.२	०.३	२१.९	४९.५	५.५	११.०	१२.०
दलित	८,७०,१५०	८.२	९१.५	०.४	२९.४	३६.९	५.६	१३.१	१५.१
पहाडी दलित	५,९२,२७५	८.९	९०.६	०.४	३०.९	३७.५	५.४	१३.६	१२.७
तराई दलित	२,७७,८७५	६.५	९३.२	०.३	२४.८	३५.१	६.२	११.८	२२.२
गैरदलित जातजाति	५७,९०,६९१	९.६	९०.१	०.३	२१.०	५१.१	५.५	१०.८	११.६

नेपालका कुल ६६,६०,८४१ परिवारमध्ये ९.४ प्रतिशत परिवारले मात्र कृषि बाहेकका साना घरेलु व्यवसाय सञ्चालन गरेको देखिन्छ भने ९० प्रतिशत परिवारले यसप्रकारको कुनै पनि व्यवसायमा संलग्न नरहेको पाइयो । दलित र गैरदलित जातजातिको तुलना गर्दा कुल गैरदलित जातजातिमध्ये ९.६ प्रतिशत यसप्रकारको घरेलु व्यवसायमा संलग्न रहेको देखिन्छ । दलित जातजातिको संलग्नता राष्ट्रिय औसतभन्दा १.२ प्रतिशत विन्दुले न्यून अर्थात् ८.२ प्रतिशत रहेको छ । दलितभित्रको भौगोलिक विभाजन हेर्दा तराई दलितको अवस्था पहाडी दलितको तुलनामा २.४ प्रतिशत विन्दुले कमजोर रहेको देखिन्छ । कमजोर कुन अर्थमा भने कृषिबाहेकका घरेलु व्यवसायलाई आय आर्जनको प्रमुख वा अतिरिक्त स्रोतका रूपमा हेर्ने गरिन्छ ।

कृषि बाहेकका साना घरेलु व्यवसाय सञ्चालन गर्ने परिवारलाई १०० मानेर उद्योग वा व्यवसायका प्रकारमा विभाजन गरेर हेर्दा नेपालमा सर्वाधिक (४९.५%) परिवारहरूले व्यापार/व्यवसाय सञ्चालन गरेको देखिन्छ भने दोस्रो र तेस्रो ठुला निर्दिष्ट उद्योग/व्यवसायमा क्रमशः घरेलु उद्योग (२१.९%) र सेवा (११.०%) रहेका छन् । कुल दलित परिवारमध्ये सर्वाधिक (३६.९%) हिस्सा उद्योग/व्यवसायका क्षेत्रमा र दोस्रोमा (२९.४%) घरेलु उद्योग रहेको देखिन्छ । गैरदलित जातजातिमा ५० प्रतिशतभन्दा बढी परिवार उद्योग/व्यवसायमा संलग्न रहेको देखिन्छ । गैरदलित जातजातिको दोस्रो ठुलो (२१.०%) हिस्सा घरेलु उद्योगमा संलग्न रहेको देखिन्छ । यसबाट यो निष्कर्षमा पुग्न सकिन्छ कि व्यापार व्यवसायका क्षेत्रमा दलित जातजाति परिवारभन्दा गैरदलित जातजाति परिवार उल्लेख्य रूपले माथि रहेका छन् । तर, घरेलु उद्योगका क्षेत्रमा गैरदलित जातजातिको (२१.०%) तुलनामा दलित जातजातिको संलग्नता ८.४ प्रतिशत विन्दुले उच्च अर्थात् २९.४ प्रतिशत रहेको छ (तालिका ८) ।

२.१० एकल तथा संयुक्त परिवारको संरचना

पारिवारिक संरचनामा मूलतः परिवारभित्रका सदस्य, उनीहरू बिचको नाता सम्बन्ध र विभिन्न पुस्ताका सदस्यको उपस्थिति समेटिएको हुन्छ । पारिवारिक संरचना खासगरी धार्मिक एवम् सांस्कृतिक परम्परा, स्थानीय परिवेश, आधुनिकीकरण, आर्थिक अवस्था, भूमण्डलीय प्रभाव आदि कारणबाट निर्देशित भएको देखिन्छ । पारिवारिक संरचनाको प्रकारले परिवारका सदस्यको जीवनशैली, व्यक्तित्व विकास, निर्णय क्षमता, स्वतन्त्रता र आत्मनिर्भरता जस्ता पक्षलाई प्रभावित गर्दछ ।

बालबालिकाको वृद्धि, रेखदेख, सिकाइ आदि महत्त्वपूर्ण सवाल उनीहरू एकल वा संयुक्त कस्तो पारिवारिक वातावरणमा बसोबास गरिरहेका छन् भन्ने तथ्यले समेत केही हदसम्म निर्धारण गर्दछ। पारिवारिक संरचनाले ज्येष्ठ नागरिकहरूको दैनिकी र हेरचाहमा समेत उल्लेख्य भूमिका खेलेको हुन्छ। कुनै परिवार र त्यसको संरचना कस्तो छ भन्ने कुराले महत्त्व राख्छ नै।

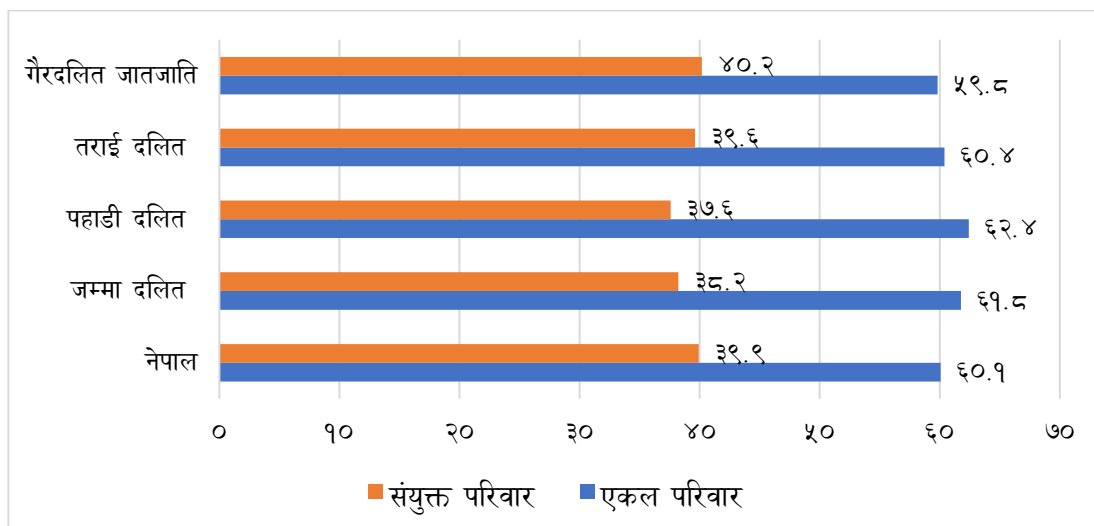
यहाँ एकल परिवार र संयुक्त परिवारको अवधारणा बारे स्पष्ट हुनु जरुरी छ। एकल परिवार भन्नाले एकै घरमा बसोबास गर्नुका साथसाथै देहायका कुनै सर्त पूरा भएको हुनुपर्दछ:

- क) बाबु, आमा (दुई जना) र अविवाहित छोरा/छोरी भएको परिवार,
- ख) श्रीमान्-श्रीमती मात्र भएको परिवार,
- ग) परिवारमा एक जना मात्र सदस्य भएको, र
- घ) अविवाहित दाजुभाइ वा/र दिदीबहिनी मात्र भएको परिवार सम्झनुपर्छ।

एकल परिवारको यस परिभाषाभित्र नपर्ने सम्पूर्ण परिवार संयुक्त परिवारमा पर्दछन्।

नेपालमा क्रमशः एकल परिवारको हिस्सा बढिरहेको देखिन्छ। वि.सं. २०७८ को जनगणनाअनुसार देशमा ६०.१ प्रतिशत एकल परिवार र ३९.९ प्रतिशत संयुक्त परिवार रहेको देखिन्छ। जातजातिको प्रकारअनुसार पारिवारिक बनोटलाई हेर्ने हो भने गैरदलित जातजातिका कुल परिवारमध्ये करिब ६० प्रतिशत एकल र ४० प्रतिशत संयुक्त परिवार रहेको देखिन्छ। दलित परिवारमध्ये करिब ६२ प्रतिशत एकल परिवार र ३८ प्रतिशत संयुक्त परिवार देखिन्छ। यसबाट गैरदलित जातजातिको तुलनामा दलित परिवार भन् भन् एकल प्रवृत्तितर्फ उन्मुख भएको आँकलन गर्न सहज हुन्छ। पहाडी दलित परिवारमध्ये एकल परिवारको हिस्सा भन् भन् ठुलो अर्थात् ६२.४ प्रतिशत रहेको छ जब कि तराई दलितभित्र एकल परिवारमा बसोबास गर्नेको हिस्सा ६०.४ प्रतिशत रहेको छ। संयुक्त परिवारप्रतिको रुचि वा विद्यमानता सबैभन्दा न्यून अर्थात् ३७.६ प्रतिशत पहाडी दलित वर्गमा रहेको छ (चित्र १०)। विस्तृत विवरण अनुसूची १० मा दिइएको छ।

चित्र १० : दलित र गैरदलित जातजातिअनुसार एकल र संयुक्त परिवारको वितरण (%)

२.११ घरको गुणस्तरअनुसार परिवारको वितरण

परिवारले बसोबास गरेका घरको आकार, बनोट र संरचना, उपलब्ध सेवा सुविधा जस्तै: सुधारिएको पिउने पानी, आधुनिक शौचालय र सुधारिएको ऊर्जा आदिका हिसाबले परिवारको जीवनस्तर र सम्पन्नताको सूचकसम्बन्धी तथ्याङ्क प्राप्त हुन्छ। घरको जग, घरको बाहिरी गारो, घरको भुईँ र घरको छानोका प्रकार र त्यसको निर्माणमा प्रयोग भएका सामग्रीका आधारमा घरको गुणस्तरलाई विभिन्न पाँचओटा (अति गुणस्तरीय, गुणस्तरीय, मध्यम, न्यून गुणस्तरीय, अति न्यून गुणस्तरीय) समूहमा वर्गीकरण गरिएको छ। ढुङ्गा, माटो, बाँस, खपडा, पराल, छ्वाली, फल्याक, टिनजस्ता सामग्रीबाट निर्मित संरचनाहरू न्यून वा मध्यम गुणस्तरमा पर्दछन् भने सिमेन्ट र छडको प्रयोगसहित अन्य उच्च गुणस्तरका सामग्रीबाट निर्मित संरचनाहरू उच्च र अति उच्च गुणस्तरमा पर्दछन्।

नेपालका कुल ६६,६०,८४१ परिवारमध्ये २८.३ प्रतिशत परिवारले बसोबास गर्दै आएको घर अति गुणस्तरयुक्त रहेको छ भने २५.६ प्रतिशत परिवारको बसोबास रहेको घर गुणस्तरीय वर्गमा पर्दछन्। मध्यम गुणस्तरमा करिब एकतिहाइ (३४.३%) परिवारले बसोबास गरिरहेको घरहरू रहेका छन्। दलित र गैरदलित जातजातिका परिवारहरूमध्ये गुणस्तरीय (अति गुणस्तरीय र गुणस्तरीय) समूहमा र न्यून गुणस्तरीय (न्यून गुणस्तरीय र अति न्यून गुणस्तरीय) समूहमा पर्ने परिवारहरूको हिस्सामा उल्लेखनीय असमानता रहेको देखिन्छ। दलित जातजातिमध्ये गुणस्तरीय समूहमा पर्ने परिवारको हिस्सा ३४.७ प्रतिशत रहेको छ। गैरदलित जातजातिमध्ये गुणस्तरीय समूहका घरमा बसोबास गर्ने परिवारको हिस्सा ५६.८ प्रतिशत रहेको देखिन्छ। न्यून गुणस्तर वर्गका घरमा बसोबास गर्ने दलित परिवारको हिस्सा २२.६ प्रतिशत छ भने गैरदलित जातजातितर्फ यस वर्गका घरमा बसोबास गर्ने हिस्सा १०.२ प्रतिशत मात्र छ जुन दलितको तुलनामा आधाभन्दा कम देखिन्छ। यसबाट गैरदलित जातजातिको तुलनामा दलित जातजातिका परिवारको बसोबास रहेका घरहरू न्यून गुणस्तरयुक्त रहेका छन् (तालिका ९)।

तालिका ९ : घरको गुणस्तरअनुसार दलित र गैरदलित जातजातिको पारिवारिक वितरण

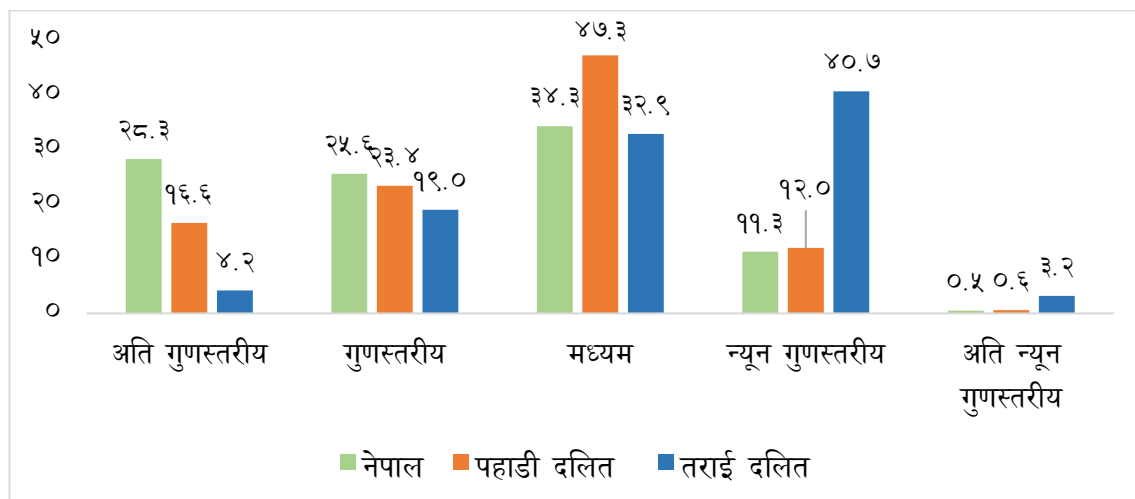
जातजाति	कुल परिवार सङ्ख्या	प्रतिशत				
		अति गुणस्तरीय	गुणस्तरीय	मध्यम	न्यून गुणस्तरीय	अति न्यून गुणस्तरीय
नेपाल	६६,६०,८४१	२८.३	२५.६	३४.३	११.३	०.५
जम्मा दलित	८,७०,१५०	१२.७	२२.०	४२.७	२१.२	१.४
पहाडी दलित	५,९२,२७५	१६.६	२३.४	४७.३	१२.०	०.६
तराई दलित	२,७७,८७५	४.२	१९.०	३२.९	४०.७	३.२
गैरदलित जातजाति	५७,९०,६९१	३०.६	२६.२	३३.०	९.८	०.४

न्यून वा उच्च गुणस्तरयुक्त घरमा बसोबास गर्ने पहाडी दलित र तराई दलित परिवारका बिचमा पनि उल्लेखनीय भिन्नता रहेको देखिन्छ। अन्य सूचकहरूमा भैं यहाँ पनि पहाडी दलित परिवारको तुलनामा तराईका दलित परिवार बस्ने घरहरू न्यून गुणस्तरका घरहरूमा बसोबास गरेको देखिन्छ। नेपालको राष्ट्रिय औसतसँग तुलना गर्दा गुणस्तरीय र अति गुणस्तरीय घरमा बसोबास गर्ने पहाडी तथा तराई दुवै दलितको

हिस्सा निकै कम देखिन्छ । अति गुणस्तरीय घरमा बसोबास गर्ने तराई दलित परिवार नेपालमा ४.२ प्रतिशत मात्र छन् भने नेपालका लागि यो मान करिब ७ गुणा बढी अर्थात् २८.३ प्रतिशत रहेको छ । अति गुणस्तरीय घरमा बसोबास गर्ने पहाडी दलित परिवारको हिस्सा १६.६ प्रतिशत छ जुन तराई दलितको तुलनामा चारगुणा बढी छ । मध्यम गुणस्तरीय घरमा बसोबास गर्ने परिवार नेपालमा ३४.३ प्रतिशत मात्र छ तर पहाडी दलिततर्फ यो मान १३ प्रतिशत विन्दुले उच्च अर्थात् ४७.३ प्रतिशत छ भने तराई दलिततर्फ ३२.९ प्रतिशत छ ।

न्यून गुणस्तरयुक्त घरमा हुने बसोबास तुलनात्मक रूपले न्यून स्तरको जीवनशैलीको प्रतिनिधि सूचक हो । नेपालमा न्यून गुणस्तरयुक्त घरमा बसोबास गर्ने परिवारको हिस्सा ११.३ प्रतिशत रहेको छ । न्यून गुणस्तरयुक्त घरमा बसोबास गर्ने तराई दलित परिवारको हिस्सा करिब ४१ प्रतिशत रहेको छ जुन पहाडी दलितको तुलनामा साँढे तीनगुणा बढी छ । अति न्यून गुणस्तरयुक्त घरमा बसोबास गर्ने परिवारहरू नेपालमा र पहाडी दलिततर्फ एक प्रतिशतभन्दा कम छन् जब कि तराई दलित परिवारतर्फ अझै पनि ३.२ प्रतिशत परिवारहरू न्यून गुणस्तरयुक्त घरमा बसोबास गरिरहेको अवस्था छ । समग्रमा के देखिन्छ भने नेपालको राष्ट्रिय औसत वा गैरदलित जातजातिको तुलनामा दलित परिवारहरू गुणस्तरीय (अति गुणस्तरीय र गुणस्तरीय) घरमा कम बसोबास गरिरहेको देखिन्छ भने न्यून गुणस्तरीय (अति न्यून गुणस्तरीय र न्यून गुणस्तरीय) घरमा बसोबास गर्ने परिवारको हिस्सा उच्च रहेको छ (चित्र ११) । विस्तृत विवरण अनुसूची ११ मा दिइएको छ ।

चित्र ११ : पहाडी र तराई दलित बसोबास गर्ने परिवारको घरको गुणस्तर (%)

२.१२ सम्पन्नताको वर्गीकरणअनुसार परिवारको वितरण

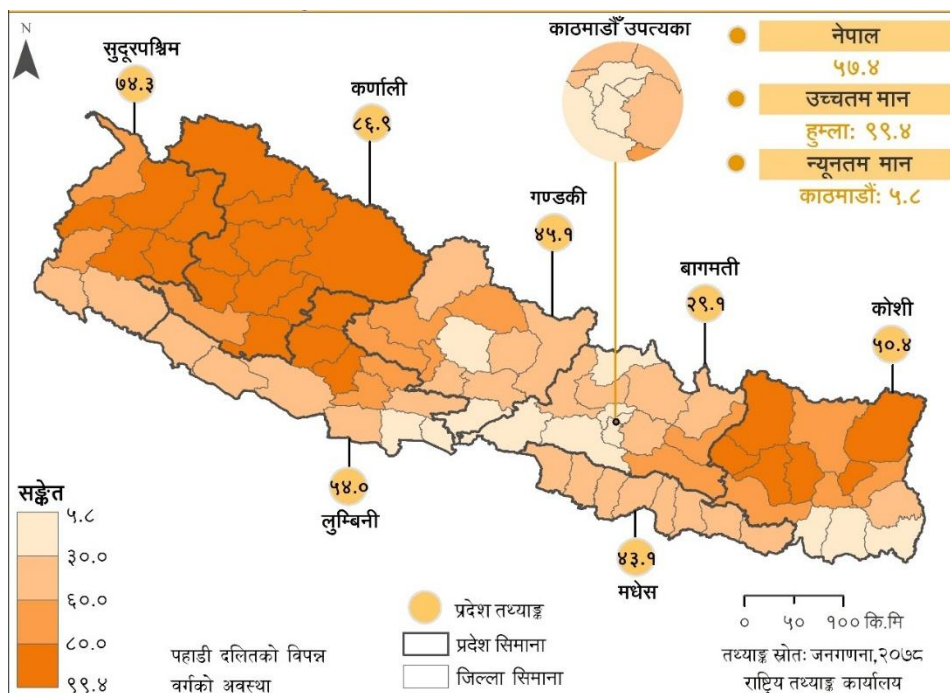
राष्ट्रिय जनगणना २०७८ मा सङ्कलन गरिएको घरको संरचना र किसिम (जग, पर्खाल, छानो, भुइँ आदि), खानेपानीको मुख्य स्रोत, खाना पकाउन र बत्ती बाल्न प्रयोग हुने इन्धन, शौचालयको सुविधा र अन्य घरायसी संसाधनको आधारमा देशका विभिन्न भौगोलिक क्षेत्रमा बसोबास गर्ने परिवारलाई पाँच बराबर भागमा विभाजन गरी सम्पन्नताको पञ्चमक (Wealth quintile) तयार गरिएको छ । यसरी सूचक तयार गर्दा घरायसी उपभोग, साधन तथा सुविधामा न्यून स्वामित्व र पहुँच भएका पहिलो (तल्लो २०%) वर्गमा र साधन

तथा सुविधामा सहज र अधिकतम पहुँच रहेका परिवार पाँचौ (माथिल्लो २०%) वर्गमा पर्ने गरी गरिएको छ ।

यस वर्गीकरणले देशका सबै परिवारलाई समान २० प्रतिशतमा विभाजन गर्ने हुनाले तल्लोदेखि माथिल्लो तहसम्मका पाँचै भागमा २० प्रतिशत नै परिवार भएको देखिन्छ । समग्र नेपालका कुल परिवार, दलित परिवार (पहाडी र तराई) र गैरदलित जातजाति परिवारलाई समान ५ भागमा वितरण गर्दा परिवार कुन तहमा रहेका छन् र तिनको वितरण कस्तो छ भनी यस उपखण्डमा विश्लेषण गरिएको छ ।

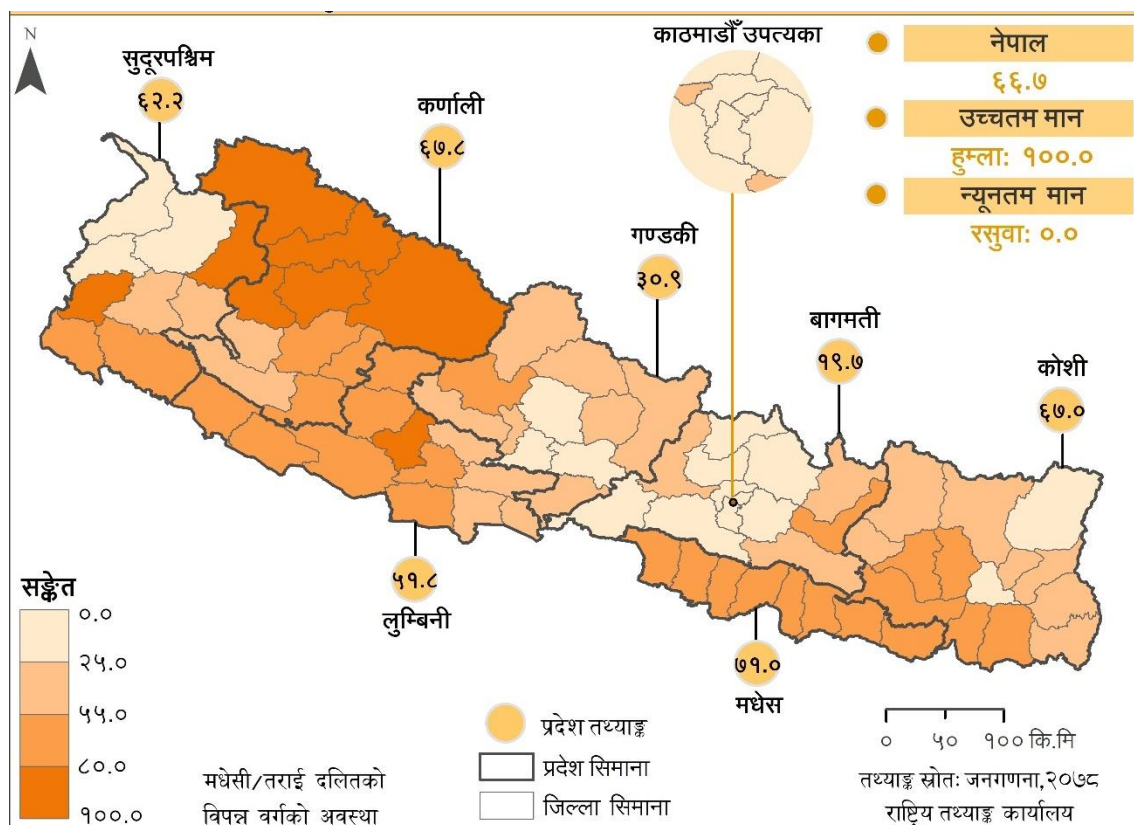
नेपालको सन्दर्भमा सम्पन्नताको अति न्यून, न्यून, मध्यम, उच्च र अति उच्च वर्गमा क्रमशः २०.३, १९.७, २०.०, २०.० र २०.० प्रतिशत परिवार रहेका छन् । यसरी मध्यम, उच्च र अति उच्च तीनओटा वर्गमा पर्ने परिवारको अंश बराबर रहेको छ । समग्र दलित, पहाडी दलित र तराई दलितको अवस्थामा उल्लेख्य भिन्नता चित्र १२ मा सहजै देख्न सकिन्छ । नेपालमा एक चौथाइ परिवार मात्र अति न्यून वर्गमा रहँदा समग्र दलिततर्फ यो मान एकतिहाइभन्दा बढी अर्थात् ३६.० प्रतिशत रहेको छ । पहाडी दलित परिवारमध्ये ३२.० प्रतिशत परिवार अति न्यून वर्गमा हुँदा यस वर्गमा पर्ने तराई दलितको हिस्सा ४४.५ प्रतिशत रहेको छ । गैरदलित जातजातिको परिवार जो अति न्यून वर्गमा समेटिएका छन् तिनको हिस्सा केवल १८.० प्रतिशत रहेको छ जुन राष्ट्रिय औसतभन्दा २.३ प्रतिशत, समग्र दलितको तुलनामा आधा कम, पहाडी दलितको तुलनामा १४.० प्रतिशत बिन्दुले कम र तराई दलित परिवारको तुलनामा २६.५ प्रतिशत बिन्दुले कम रहेको छ । यसबाट दलित परिवारको सम्पन्नताको तह गैरदलित र राष्ट्रिय औसतभन्दा सार्थक रूपले कमजोर रहेको देखिन्छ जुन तराई दलितको हकमा भन्ने कमजोर प्रतीत हुन्छ ।

नक्सा १ : प्रदेश र जिल्लाअनुसार पहाडी दलितको विपन्न वर्ग (अति न्यून र न्यून) को अवस्था

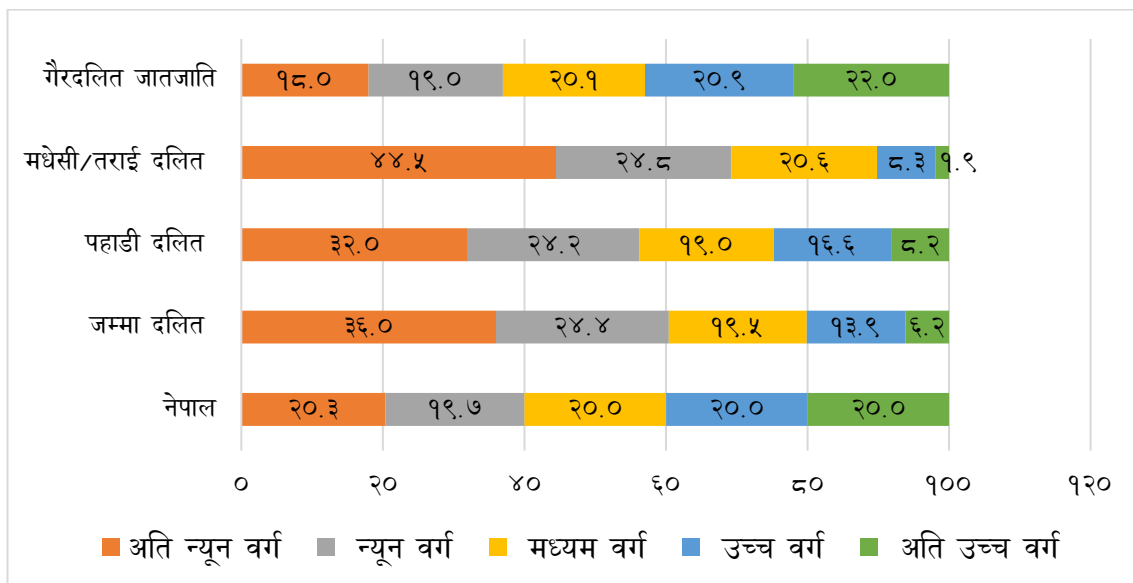
मध्यम सम्पन्नताको पञ्चमकभित्र नेपालमा २० प्रतिशत परिवार रहेका छन् भने गैरदलित जातजातितर्फ पनि यो मान राष्ट्रिय औसतको बराबरै छ । दलित जातजाति जो यस वर्गमा पर्दछन् तिनको हिस्सा कुल परिवार सङ्ख्याको एक-चौथाइ रहेको देखिन्छ । नेपालका कुल २० प्रतिशत परिवार यस पञ्चमक (वर्ग) मा रहेका छन् भने गैरदलित जातजातितर्फ यो मान करिब २१ प्रतिशत रहेको छ । समग्र दलिततर्फ लगभग १४ प्रतिशत परिवार मात्र उच्च वर्गमा परेको देखिन्छ । दलितभित्र पनि यस वर्गमा यथेष्ट विषमता विद्यमान देखिन्छ । करिब १७ प्रतिशत पहाडी दलित सम्पन्नताको चौथो वर्गमा रहेको अवस्थामा तराई दलिततर्फ केवल ८.३ प्रतिशत परिवार मात्र यस समूहमा रहेका छन् ।

नक्सा २ : प्रदेश र जिल्लाअनुसार मधेशी/तराई दलितको विपन्न वर्ग (अतिन्यून र न्यून) को अवस्था

गैरदलित जातजातितर्फ अति उच्च वर्गमा २२.० प्रतिशत परिवारहरू रहेका छन् जुन राष्ट्रिय औसतभन्दा २.० प्रतिशत बिन्दुले माथि रहेको छ । समग्र दलित परिवारमध्ये सम्पन्नताको माथिल्लो पञ्चमक (अति उच्च) मा पर्ने हिस्सा ६.२ प्रतिशत मात्र रहेको छ । यहाँ पनि पहाडी र तराई दलितका बिच ठुलो भिन्नता रहेको छ । करिब २ प्रतिशत तराई दलित परिवार मात्र यस पञ्चमकमा समाविष्ट देखिन्छ भने पहाडी दलिततर्फ यो मान ८.२ प्रतिशत रहेको छ (चित्र १२) । विस्तृत विवरण अनुसूची १२ मा दिइएको छ ।

चित्र १२ : सम्पन्नताको तहअनुसार दलित तथा गैरदलित जातजातिको अवस्था (%)

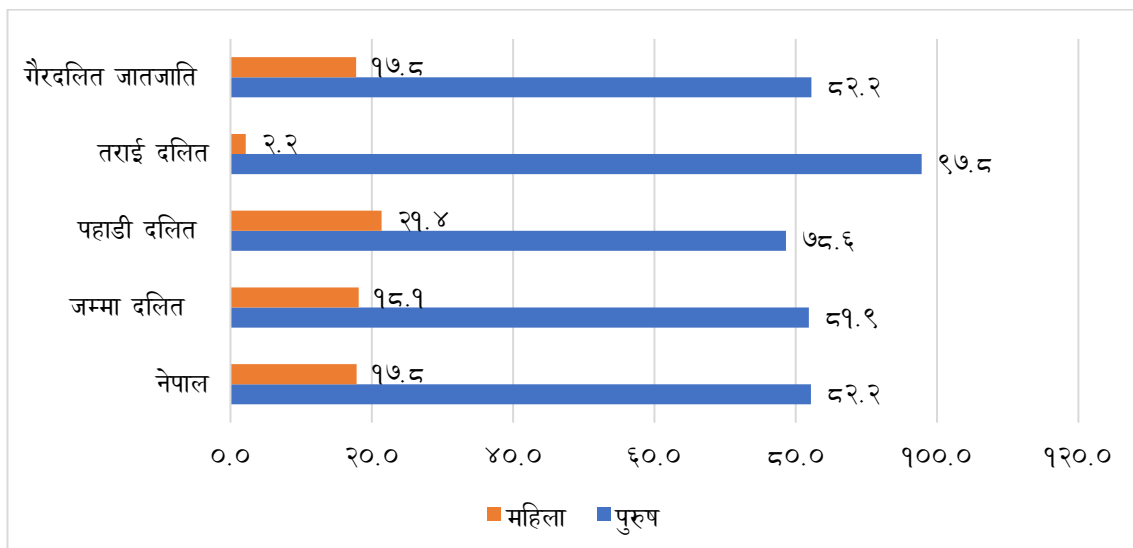

२.१३ अनुपस्थित सदस्य विदेशमा हुने परिवार र जनसङ्ख्या

परिवारका सदस्यहरूको लालनपालन, शिक्षादीक्षा र अन्य सामाजिक संस्कार परिवारका अभिभावकको जिम्मेवारीभित्र पर्दछ। स्वदेशमा सम्मानजनक र जीविकापर्याप्त पेसा वा व्यवसाय नभएका वा त्यससँग सन्तुष्ट नभएका वा कुनै बाध्यतामा परेका व्यक्ति रोजगारीका लागि विदेश जाने गरेको तथ्य जगजाहेर छ। पेसा, व्यवसाय, रोजगारी वा अध्ययनका लागि समेत परिवारबाट सदस्य विदेशमा गएका हुनसक्दछन्। स्मरणीय छ कि जनगणनामा त्यस्ता व्यक्तिलाई विदेशमा अनुपस्थितमध्ये मानिएको थियो जो स्वदेश फर्किएपछि तत् तत् परिवारमा पुनः सदस्य हुनसक्दछन्। विदेशमा अनुपस्थित भन्नाले परिवारको कुनै सदस्य जनगणनापूर्वनै कुनै निश्चित उद्देश्यले विदेशमा गई अक्सर बसोवास गरिरहेको व्यक्तिलाई बुझिन्छ।

चित्र १३ मा परिवारका कम्तीमा एक जना सदस्य विदेशमा अनुपस्थित हुने दलित तथा गैरदलितका कुल परिवारलाई १०० प्रतिशत मानेर पुरुष र महिलाको वितरण प्रस्तुत गरिएको छ। नेपालमा गैरदलित जातजातिका परिवारबाट जति पुरुष (८२.२%) देशभन्दा बाहिर छन् उति नै गैरदलित जातजातिका परिवारबाट कम्तीमा एक जना सदस्य विदेशमा गएको देखिन्छ। तराईका दलित परिवारबाट विदेशमा गएकामध्ये महिलाको हिस्सा केवल २.२ प्रतिशत रहेको छ जब कि पहाडी दलित परिवारबाट विदेशमा जाने महिलाको हिस्सा २१.४ प्रतिशत छ भने पुरुषको अंश ७८.६ प्रतिशत रहेको छ। विदेशमा अनुपस्थित दलितको हिस्सा राष्ट्रिय औसतभन्दा खासै भिन्न रहेको देखिदैन।

चित्र १३ : दलित र गैरदलित जातजातिअनुसार विदेशमा अनुपस्थित सदस्य हुने परिवार (%)

यो सूचक आर्थिक दृष्टिले विशेष महत्वपूर्ण रहेको हुँदा प्रादेशिक तहमा पनि दलित र गैरदलित जातजातिको तथ्याङ्क विश्लेषण गर्नु मनासिब देखिन्छ। यहाँ सातऔँटै प्रदेशबाट दलित तथा गैरदलित जातजातिका कति प्रतिशत परिवारबाट कम्तीमा एक जना सदस्य विदेशमा अनुपस्थित रहेको छन् सो तुलना गरिएको छ।

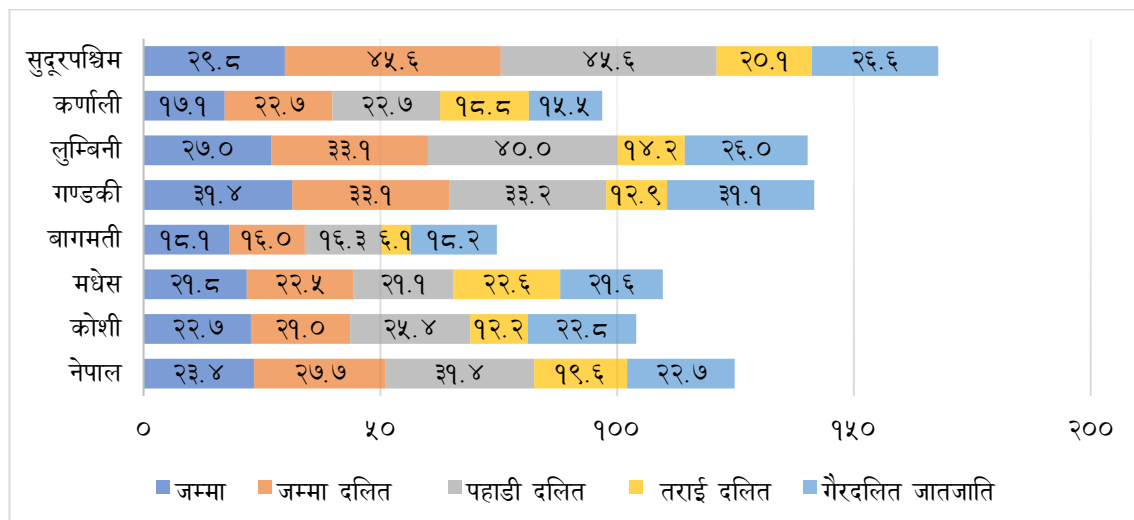
नेपालका कुल परिवारमध्ये २३.४ प्रतिशत परिवारका कम्तीमा एक जना सदस्य विदेशमा अनुपस्थित रहेको देखिन्छ। विदेशमा अनुपस्थित सदस्य विदेशमा जानुका कारण विविध हुनसक्छन्। उदाहरणका लागि रोजगारी, व्यापार, व्यवसाय, शिक्षा, आश्रित आदि। नेपालका ती २३.४ प्रतिशत परिवारमध्ये गैरदलित जातजातिका २२.७ प्रतिशत परिवारबाट कम्तीमा एक जना सदस्य विदेशमा अक्सर बसोबास भई अनुपस्थित रहेको देखिन्छ, भने दलित जातजातितर्फ यो मान ५.० प्रतिशत बिन्दुले अधिक अर्थात् २७.७ प्रतिशत विदेशमा अनुपस्थित देख्न सकिन्छ। यस आँकडाले गैरदलितभन्दा दलित जातजाति नै वैदेशिक रोजगारी, अध्ययन, व्यापार वा व्यवसाय आदि कारणले आकर्षित भएको देखिन्छ।

दलितभित्र पनि पहाडी र तराई दलितको तथ्याङ्क हेरेको खण्डमा तराईका १९.६ प्रतिशत दलित परिवारका कुनै एक जना वा एकभन्दा बढी सदस्य विदेशमा अनुपस्थित देखिन्छ भने पहाडी दलिततर्फ यो मान ११.८ प्रतिशत बिन्दुले उच्च अर्थात् ३१.४ प्रतिशत रहेको छ।

मधेस प्रदेशलाई तराई दलितको अधिक बाहुल्य भएको क्षेत्र मान्ने हो भने यहाँबाट २१.१ प्रतिशत पहाडी दलित परिवारका सदस्य र २२.६ प्रतिशत तराई दलित परिवारका सदस्य विदेशमा अनुपस्थित देखिन्छ। यहाँ मननीय यो छ कि मधेस प्रदेशमा पहाडी दलितको सङ्ख्या निकै नै कम रहेको छ। विदेशमा अनुपस्थित सदस्य हुने दलित परिवारको सर्वाधिक (४५.६%) हिस्सा सुदूरपश्चिममा रहेको छ। बागमती प्रदेशमा दलित परिवारको यस्तो हिस्सा सबैभन्दा कम (१६.०%) रहेको छ। लुम्बिनी प्रदेशको तथ्याङ्क केलाउने हो भने दलित जातजातिका ३३.१ प्रतिशत परिवारका कुनै सदस्य विदेशमा अनुपस्थित देखिन्छ भने गैरदलित जातजातितर्फ यो मान २६.० प्रतिशत मात्र रहेको छ। त्यस्तै कर्णाली प्रदेशबाट पनि दलित परिवारका कम्तीमा एक जना

सदस्य विदेशमा अनुपस्थित हुने परिवारको हिस्सा २२.७ प्रतिशत छ भने गैरदलित जातजातितर्फ यो मान ७.२ प्रतिशत विन्दुले न्यून अर्थात् १५.५ प्रतिशत मात्र रहेको छ (चित्र १४) । यी अवस्थाका पछाडि लुकेका कारणहरू तत् क्षेत्रका दलित र गैरदलित परिवारको विद्यमान आर्थिक अवस्था, शिक्षाका तह, छरछिमेकीको प्रभाव र साथीभाइ तथा परिचित व्यक्तिहरूसँगको सञ्जाल लगायत हुनसक्छन् । विस्तृत जानकारीका लागि थप आयाम र कारक तत्वहरूको विश्लेषण आवश्यक पर्दछ ।

चित्र १४ : दलित र गैरदलित जातजातिअनुसार विदेशमा अनुपस्थित सदस्य हुने परिवार (%)

२.१४ परिवारमा गत एक वर्षमा भएको मृत्युको घटना

गत जनगणनामा मृत्युसँग सम्बन्धित केही प्रश्न राखिएका थिए । मृत्युका घटना मूलतः शिशु, बालबालिका र ज्येष्ठतम नागरिक वर्गमा विद्यमान रहने भए तापनि दुर्घटना, आत्महत्या, महामारी, द्रन्ध्र, प्राकृतिक प्रकोप आदिका कारणले पनि खास भौगोलिक क्षेत्र र प्रशासनिक एकाइको मृत्युको अङ्क र दर निर्धारित हुने गर्दछ । खास भूगोलमा बसोबास गर्ने दलित वा गैरदलित दुवै समूहलाई प्राकृतिक प्रकोप र महामारीले एकै प्रकारले प्रभावित गर्दछ । दुर्घटना, आत्महत्या जस्ता मानवीय र मानवेतर परिघटना पनि अक्सर जातजातिको समूहसँग सहसम्बन्ध राख्ने निर्धारक चर मान्न सकिन्छ । आर्थिक अवस्थाका कारणले स्वास्थ्य सुविधामा हुने र हुनसक्ने सहज वा अपर्याप्त पहुँचका कारणले मृत्युका घटनाहरूमा निश्चित समयका लागि कमी आउनु स्वाभाविक मान्न सकिन्छ ।

जनगणना २०७८ मा गणनाको दिनभन्दा ठिक एक वर्षयता परिवारमा कसैको मृत्यु भएको वा नभएको प्रश्न सोधिएको थियो । नेपालका कुल ६६,६०,८४१ परिवारमध्ये २.९ प्रतिशत परिवारमा जुनसुकै उमेर समूहका कम्तीमा एक जना सदस्यको मृत्यु भएको देखिएको छ । गैरदलित जातजातिको कुल ५७,९०,६९१ परिवारमध्ये २.५ प्रतिशत परिवारमा कम्तीमा एक जनाको मृत्यु भएको तथ्याङ्क देखिन्छ भने दलिततर्फ यो मान ६ गुणा कम अर्थात् ०.४ प्रतिशत मात्र रहेको छ । यो भिन्नता निकै ठुलो प्रतीत हुन्छ तर यसका पछाडि विद्यमान रहेका हुनसक्ने अन्तरनिहित कारणहरू अध्ययनको विषय हुनसक्दछन् । दलितभित्रको विषमता हेर्ने हो भने

पहाडका दलित परिवारमध्ये ०.३ प्रतिशत परिवारमा कम्तीमा एक जना सदस्यको मृत्यु भएको देखिन्छ, जब कि तराईका दलित परिवारमा यो मान तीन गुणा कम अर्थात् ०.१ प्रतिशत मात्र रहेको छ (तालिका १०) ।

तालिका १० : दलित र गैरदलित जातजाति परिवारमा मृत्युको विद्यमानतादर (%)

क्षेत्र/जातजाति	जम्मा परिवार	कम्तीमा १ जना मृत्यु भएको परिवार	मृत्यु नभएको परिवार
नेपाल	६६,६०,८४१	२.९	९७.१
दलित	८,७०,१५०	०.४	९९.६
पहाडी दलित	५,९२,२७५	०.३	९९.७
तराई दलित	२,७७,८७५	०.१	९९.९
गैरदलित जातजाति	५७,९०,६९१	२.५	९७.५

खण्ड तीन : जनसाङ्ख्यिक अवस्था

यस खण्डमा दलित जातजातिसँग सम्बन्धित जनसाङ्ख्यिक आयामहरूको तुलना, प्रवृत्ति पहिचान र विश्लेषण गरिएको छ। मूलतः विभिन्न सूचकका राष्ट्रिय मानसँग दलित जातजातिको अवस्थालाई विश्लेषण गरिएको छ र गैरदलित जातजातिको समष्टिगत सूचकसँग पनि आवश्यकतानुसार भौगोलिक क्षेत्र, प्रदेश र ग्रामीण तथा सहरी क्षेत्रअनुसार तुलना गरिएको छ। जनसाङ्ख्यिक आयामभित्र एक दर्जनभन्दा बढी आयामहरू आकर्षित हुने भएकोले सुविधाका लागि तिनलाई बेग्लाबेग्लै उपखण्डहरूमा समेटिएको छ।

३.१ जनसङ्ख्या र लैङ्गिक अनुपात

जनसङ्ख्याको आकार सबैभन्दा महत्त्वपूर्ण सूचक हो। नेपालको समग्र जनसङ्ख्यामा दलित जनसङ्ख्या कति छ, वा दलितभित्र पनि पहाडी र तराई दलितको सङ्ख्या कसरी वितरण भएको छ भन्ने प्रश्न महत्त्वपूर्ण हुन्छ। दलितको जनसङ्ख्या तीनओटा भौगोलिक क्षेत्र (हिमाल, पहाड र तराई), सात प्रदेश र ७५३ ओटा स्थानीय तहमा कसरी छरिएको छ भन्ने सवालले नीति निर्माण तथा योजना तर्जुमाको लागि आधारभूत सूचना उपलब्ध गराउँछ। राष्ट्रिय जनगणना २०७८ का सम्पूर्ण तथ्याङ्कीय नतिजाहरू प्रकाशन भइसकेका छन् र राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयले ७५३ ओटै स्थानीय तहस्तरमा हरेक जातजातिको बेग्लाबेग्लै जनसङ्ख्या प्रयोगकर्ताको लागि उपलब्ध भइसकेको छ। तर, कुनै स्थानीय तह वा जिल्लामा खास जातिको सङ्ख्या १० जनाभन्दा कम रहेको अवस्थामा त्यसलाई माथिल्लो प्रशासनिक एकाइ (जिल्ला वा प्रदेश तह) अन्तर्गत एकमुष्ट गरी प्रस्तुत गरिएको छ।

जनसाङ्ख्यिक विश्लेषणमा प्रवेश गर्नुअगाडि नेपालको कुल दलित जनसङ्ख्या र त्यसभित्र पहाडी तथा तराई दलित वर्गमा समाविष्ट विभिन्न जातजातिको अनुपात अवलोकन गर्नु उपयुक्त हुन्छ। नेपालको कुल जनसङ्ख्या २,९९,६४,५७८ (१००%)मा दलितको जनसङ्ख्या ३८,९८,९९० (१३.४%) रहेको छ। कुल दलितमध्ये पहाडी दलित ८.६ प्रतिशत र तराई दलित करिब आधा अर्थात् ४.८ प्रतिशत रहेको छ। नेपालमा कुल गैरदलित जातजातिको हिस्सा ८६.२ प्रतिशत रहेको छ। गैरदलित जातजातिको यो ८६.२ प्रतिशतमध्ये ५६.२ प्रतिशत पहाडी गैरदलित र २५.० तराई गैरदलितको रहेको छ। यसबाहेक अन्य (धार्मिक तथा भाषिक अल्पसङ्ख्यक) वर्गमा पर्ने जनसङ्ख्याको हिस्सा ५.४ प्रतिशत रहेको छ।

पहाडी दलितमा विश्वकर्मा/कामी, परियार/दमाई, मिजार/सार्की, बादी र गाइनेसहित पाँचओटा जातिहरू रहेका छन्। नेपालको कुल जनसङ्ख्यामा दलिततर्फ सबैभन्दा धेरै (५.०%) हिस्सा विश्वकर्माको रहेको छ भने दोस्रो (१.९%) र तेस्रो (१.६%) मात्र क्रमशः परियार र मिजारको रहेको छ। पहाडी दलितका बाँकी दुई जातिमध्ये देशभरिमा बादीको सङ्ख्या ११,४७० रहेको छ भने गाइनेको सङ्ख्या ६,९७१ रहेको छ (तालिका ११)।

तालिका ११ : दलित जातजातिभिन्न विभिन्न जातिको सङ्ख्या र अनुपात

विवरण		२०७८	प्रतिशत
जम्मा जनसङ्ख्या		२,९१,६४,५७८	१००
जम्मा दलित		३८,९८,९९०	१३.४
पहाडी दलित		२५,०६,६१२	८.६
१	विश्वकर्मा/कामी	१४,७०,०१०	५.०
२	परियार/दमाई	५,६५,९३२	१.९
३	मिजार/सार्की	४,५२,२२९	१.६
४	बादी	११,४७०	०.०
५	गाइने	६,९७१	०.०
मधेसी/तराई दलित		१३,९२,३७८	४.८
६	चमार/हरिजन/राम	३,९३,२५५	१.४
७	मुसहर	२,६४,९७४	०.९
८	दुसाध/पासवान/पासी	२,५०,९७७	०.९
९	तत्मा/तत्वा	१,२६,०१८	०.४
१०	खत्वे	१,२४,०६२	०.४
११	धोवी	१,०१,०८९	०.४
१२	बाँतर/सरदार	६१,६८७	०.२
१३	कोरी	२०,६७०	०.०७
१४	डोम	१९,९०१	०.०७
१५	खटिक	९,१५२	०.०३
१६	सरवरिया	५,७९३	०.०२
१७	धन्कार/धरिकार	४,०९०	०.०१
१८	हलखोर	२,९२९	०.०१
१९	नटुवा	२,८९६	०.०१
२०	ढाँडी	२,३३९	०.०१
२१	चिडिमर	१,६१५	०.०१
२२	कलार	९३१	०.०००
जम्मा गैरदलित जातजाति		२,५२,६५,५८८	८६.६
पहाडी गैरदलित जातजाति		१,६३,९३,०६६	५६.२
तराई गैरदलित जातजाति		७२,९०,४६८	२५.०
अन्य		१५,८२,०५४	५.४

तराई दलित जातजाति समूहभित्र विभिन्न २२ ओटा जातिहरू समावेश गरिएका छन् । तराई दलितका यी २२ ओटा प्रकाशित जातिमध्ये कुल जनसङ्ख्यामा अनुपातका दृष्टिले शीर्षस्थ सात स्थानमा रहेको जातिहरू क्रमशः चमार/हरिजन/राम (१.४%), मुसहर (०.९%), दुसाध/पासवान/पासी (०.९%), तत्मा/तत्वा (०.४%), खत्वे (०.४%), धोबी (०.४%) र बाँतर/सरदार (०.२%) रहेका छन् । तराईका दलितमध्ये सबैभन्दा न्यून जनसङ्ख्या कलार जातिको रहेको छ जुन ९३१ मात्र रहेको छ (तालिका ११) ।

३.२ जनसङ्ख्यामा दशकीय परिवर्तन

पछिल्लो विस वर्षमा कुल जनसङ्ख्यामा दलित जातजातिको हिस्सा, दलितभित्र पहाडी तथा तराई दलितको संरचना र दशकीय आकारमा भएको परिवर्तनलाई तुलना गर्नु मनासिब हुन्छ । यहाँ मननीय के छ भने वि.सं. २०५८ को जनगणना देशको तत्कालीन राजनीतिक अवस्थाको कारणबाट केही स्थानीय तहमा पूर्ण विवरण सङ्कलन गर्न नसकिएको हुँदा सो जनगणना वर्ष र त्यसपछिका दुईओटा जनगणनामा हाल देखिएको दलित जनसङ्ख्याको अनुपातमा भएको भिन्नतालाई सावधानीपूर्वक ग्रहण गर्नुपर्ने हुन्छ ।

तालिका १२ : दलित र गैरदलित जातजातिको जनसङ्ख्यामा दशकीय परिवर्तन

विवरण	२०५८	प्रतिशत	२०६८*	प्रतिशत	२०७८	प्रतिशत
जम्मा जनसङ्ख्या	२२७३६९३४**	१००.०	२६४९४५०४	१००	२९,१६४,५७८	१००
जम्मा दलित	२५०१७८१	११.०	३३१९४१३	१२.५	३,८९८,९९०	१३.४
पहाडी दलित	१६१५५७७	७.१	२१५१६२६	८.१	२,५०६,६१२	८.६
मधेसी/तराई दलित	८८६२०४	३.९	११६७७८७	४.४	१,३९२,३७८	४.८
जम्मा गैरदलित जातजाति	२००५६५८३	८८.२	२३०१९७३७	८६.९	२५,२६५,५८८	८६.६
अन्य दलित	१७३४०१	०.८	१५५३५४	०.६	०	०.०

* दलित आयोगले सन् २०१४ मा कलार, नटुवा, धन्कार/धरिकार, कोरी र सरवरियालाई दलितमा समावेश गरेको ।

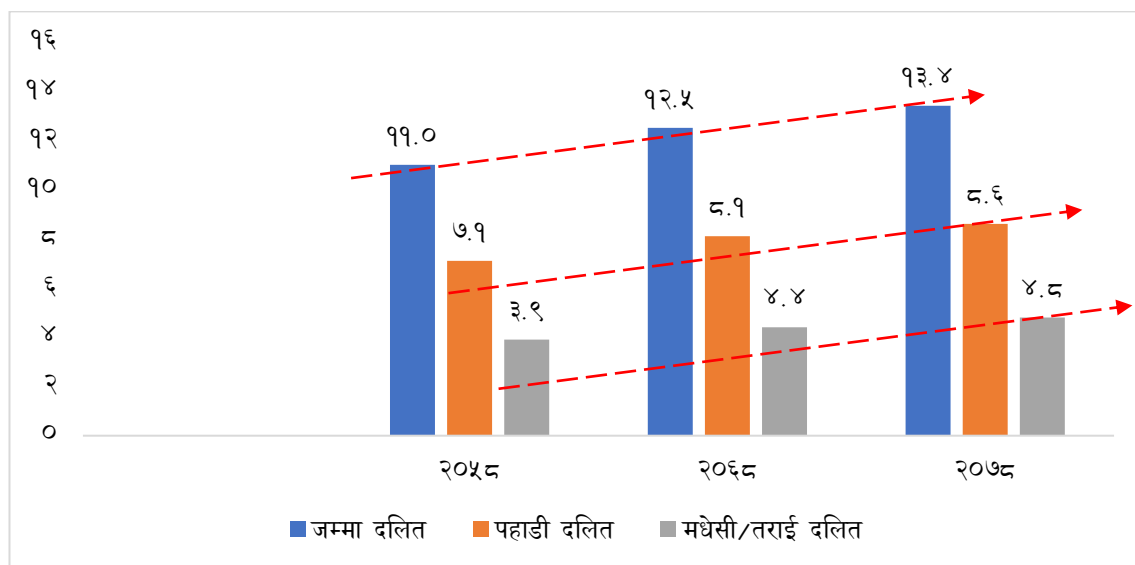
** गणना गरिएको जनसङ्ख्या मात्र ।

वि.सं. २०५८ को जनगणनामा पूर्ण गणना भएका २,२७,३६,९३४ जना व्यक्तिहरूमध्ये ११.० प्रतिशत दलित जनसङ्ख्या रहेको छ । त्यस समयमा पहाडी दलितको हिस्सा ७.१ प्रतिशत र तराई दलितको हिस्सा ३.९ प्रतिशत रहेको थियो । त्यसको दश वर्षपछिको २०६८ को जनगणनामा नेपालको कुल जनसङ्ख्या २,६४,९४,५०४ मध्ये दलितको हिस्सा १२.५ प्रतिशत रहेको छ । यो १२.५ प्रतिशतभित्र पहाडी दलित ८.१ प्रतिशत र तराई दलित ४.४ प्रतिशत रहेको थियो । तालिकामा एउटा रोचक पक्ष यो देखिन्छ कि तराई गैरदलित जनसाङ्ख्यिक अनुपात वि.सं. २०५८ र २०६८ मा बराबर रहेको छ (यद्यपि सङ्ख्यामा भने बढोत्तरी छ) तर यसबिच पहाडी गैरदलितको जनसङ्ख्या झण्डै दुई लाखले बढेको भए तापनि अनुपातमा भने सामान्य गिरावट आएको छ । पछिल्लो (२०७८) जनगणनामा पनि पहाडी गैरदलितको अनुपात घटेको (५८.१% बाट ५६.१%) नै देखिन्छ भलै कुल सङ्ख्या भने करिब एक लाखले बढेको छ । वि.सं. २०६८ बाट २०७८ को अवधिमा दलितको कुल जनसाङ्ख्यिक अनुपात, पहाडी दलितको अनुपात र तराई दलितको अनुपात निश्चित

प्रतिशत विन्दुले बढेको देखिन्छ । खासगरी कुल दलितको अनुपात करिब १ प्रतिशत विन्दुले बढेको देखिन्छ (तालिका १२) ।

विगत दुई दशकमा भएको समष्टिगत (दलित र गैरदलित) परिवर्तनको अनुपातलाई चित्र १५ मा प्रस्तुत गरिएको छ । अनुपातमा भएको वृद्धिदरलाई खण्डित रातो रङ्गको रेखाद्वारा सङ्केत गरिएको छ । पहाडी र तराई दलितको तुलनामा समग्र दलितको जनसङ्ख्या वृद्धिदरको तीब्रता बढी देखिन्छ ।

चित्र १५ : दुई दशकमा भएको समष्टिगत (दलित र गैरदलित) परिवर्तनको अनुपात

३.३ ग्रामीण तथा सहरी जनसङ्ख्या

विगतमा नगरपालिकालाई सहरी क्षेत्रका रूपमा र गाउँपालिकालाई ग्रामीण क्षेत्रका रूपमा स्वतः वर्गीकरण गरी सहरी तथा ग्रामीण जनसङ्ख्या प्रकाशन गर्ने अभ्यास रहेको थियो । राष्ट्रिय जनगणना २०७८ का विषयगत नतिजा प्रकाशन गर्ने सिलसिलामा सहरी तथा ग्रामीण क्षेत्रको वर्गीकरणमा नयाँ अवधारणा अनुशरण गरिएको छ । जसअनुसार नगरपालिकामा पनि सहरी, अर्धसहरी र ग्रामीण प्रकृतिका वडाहरू हुनसक्छन् भने गाउँपालिकामा पनि कुनै वडा सहरी, कुनै अर्धसहरी र कुनै वडा ग्रामीण प्रकृतिका हुनसक्दछन् । यसै वस्तुतथ्यलाई अङ्गीकार गर्दै राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयले वि.सं. २०८० मा सहरी तथा ग्रामीण क्षेत्रको श्रेणीगत वर्गीकरण नामक प्रतिवेदन प्रकाशन गरेको छ, र यसमा देशका ७५३ ओटै स्थानीय तहका वडाहरूलाई निश्चित आधारमा सहरी, अर्धसहरी र ग्रामीण वडाका रूपमा वर्गीकरण गरेको छ ।

तालिका १३ अनुसार सहरी क्षेत्रमा बसोबास गर्ने समग्र दलितको जनसङ्ख्या १७.१ प्रतिशत, अर्धसहरी क्षेत्रमा बसोबास गर्ने ४४.३ प्रतिशत र ग्रामीण क्षेत्रमा बसोबास गर्ने ३८.५ प्रतिशत रहेको छ । उक्त प्रतिशत मधेसी/तराई दलितमा हेर्दा क्रमशः १४.१, ८२.६ र ३.३ प्रतिशत छ । यसैगरी पहाडी दलितभित्र हेर्दा सबैभन्दा बढी ग्रामीण क्षेत्रमा ५८.२ प्रतिशत बसोबास देखिन्छ भने सहरी क्षेत्रमा १८.९ मात्र प्रतिशत बसोबास

देखिन्छ । हिमाली क्षेत्रमा अर्धसहरी क्षेत्रमा बसोबास गर्ने दलितको सङ्ख्या रहेको छैन भने ग्रामीण क्षेत्रमा अत्यधिक देखिन्छ । विस्तृत विवरण तालिका १३ मा दिइएको छ ।

तालिका १३ : ग्रामीण तथा सहरी क्षेत्रअनुसारको जनसङ्ख्या

क्षेत्र	विवरण	जम्मा जनसङ्ख्या (संस्थागत बाहेक)	सहरी	अर्धसहरी	ग्रामीण
			जनसङ्ख्या (% मा)		
नेपाल	जम्मा	२,८९,२५,४८०	२७.१	३९.७	३३.२
	जम्मा दलित	३८७८५४९	१७.२	४४.३	३८.५
	पहाडी दलित	२४८८२१७	१८.९	२३.०	५८.२
	मधेसी/तराई दलित	१३९०३३२	१४.१	८२.६	३.३
	गैरदलित जातजाति	२५०४६९३१	२८.६	३९.०	३२.४
भौगोलिक क्षेत्र					
हिमाल	जम्मा	१७५१२३१	११.९	०.०	८८.१
	जम्मा दलित	२४१४६१	१३.२	०.०	८६.८
	पहाडी दलित	२४११५७	१३.२	०.०	८६.८
	मधेसी/तराई दलित	३०४	२४.३	०.०	७५.७
	गैरदलित जातजाति	१५०९७७०	११.७	०.०	८८.३
पहाड	जम्मा	११६१९१९९	३५.६	९.३	५५.१
	जम्मा दलित	१५२०४४५	१९.७	९.३	७१.०
	पहाडी दलित	१५०५३८९	१९.३	९.३	७१.४
	मधेसी/तराई दलित	१५०५६	५१.२	१३.१	३५.७
	गैरदलित जातजाति	१००९८७५४	३८.०	९.३	५२.७
तराई	जम्मा	१५५५५०५०	२२.४	६७.०	१०.६
	जम्मा दलित	२११६६४३	१५.८	७४.५	९.६
	पहाडी दलित	७४१६७१	१९.८	५८.२	२२.०
	मधेसी/तराई दलित	१३७४९७२	१३.७	८३.४	३.०
	गैरदलित जातजाति	१३४३८४०७	२३.४	६५.८	१०.८
प्रदेश					
कोशी	जम्मा	४९२८०८६	२२.७	४१.२	३६.१
	जम्मा दलित	४७९१४०	१९.४	४८.५	३२.१
	पहाडी दलित	३०६३२०	१८.५	३२.६	४८.९
	मधेसी/तराई दलित	१७२८२०	२०.९	७६.६	२.५
	गैरदलित जातजाति	४४४८९४६	२३.१	४०.४	३६.६
मधेस	जम्मा	६१००६९७	२०.६	७३.५	५.८
	जम्मा दलित	१००५९४९	१४.०	८१.२	४.८
	पहाडी दलित	४३८३८	११.३	५३.०	३५.७
	मधेसी/तराई दलित	९६२१११	१४.१	८२.५	३.४
	गैरदलित जातजाति	५०९४७४८	२१.९	७२.०	६.१
बागमती	जम्मा	६०२१००३	५६.०	१४.३	२९.७
	जम्मा दलित	३५२८५६	३७.९	२१.३	४०.८

क्षेत्र	विवरण	जम्मा जनसङ्ख्या (संस्थागत बाहेक)	सहरी	अर्धसहरी	ग्रामीण
			जनसङ्ख्या (% मा)		
	पहाडी दलित	३४२५८०	३६.९	२९.५	४९.५
	मधेसी/तराई दलित	१०२७६	७९.९	११.६	१६.५
	गैरदलित जातजाति	५६६८१४७	५७.१	१३.९	२९.०
गण्डकी	जम्मा	२४३६५२१	२६.०	२३.१	५०.९
	जम्मा दलित	४४४३३३	१९.६	२२.१	५८.३
	पहाडी दलित	४४२४९६	१९.६	२२.०	५८.४
	मधेसी/तराई दलित	१८३७	२०.७	४९.९	२९.४
	गैरदलित जातजाति	१९९२१८८	२७.५	२३.३	४९.२
लुम्बिनी	जम्मा	५०८५२३२	१६.५	५२.२	३१.२
	जम्मा दलित	७३१५६४	१२.५	५०.९	३६.५
	पहाडी दलित	४८९३२८	१५.६	३१.३	५३.१
	मधेसी/तराई दलित	२४२२३६	६.४	९०.६	३.०
	गैरदलित जातजाति	४३५३६६८	१७.२	५२.५	३०.३
कर्णाली	जम्मा	१६७५२०४	१५.५	४.३	८०.१
	जम्मा दलित	३९४६४५	१६.८	३.३	७९.९
	पहाडी दलित	३९४३३४	१६.८	३.३	७९.९
	मधेसी/तराई दलित	३११	२०.३	७.७	७२.०
	गैरदलित जातजाति	१२८०५५९	१५.१	४.७	८०.२
सुदूरपश्चिम	जम्मा	२६७८७३७	१२.९	३१.०	५६.२
	जम्मा दलित	४७००६२	११.२	२३.७	६५.१
	पहाडी दलित	४६९३२१	११.२	२३.७	६५.२
	मधेसी/तराई दलित	७४१	२६.७	६०.१	१३.२
	गैरदलित जातजाति	२२०८६७५	१३.२	३२.५	५४.३

३.४ पाँच वर्ष उमेरअनुसार जनसङ्ख्या संरचना र जनसङ्ख्या पिरामिड

जनसङ्ख्याको संरचनाभित्र विभिन्न उमेर समूहअनुसार पुरुष र महिलाको अनुपात के कसरी वितरण भएको छ सोको तथ्याङ्क समेटिएको हुन्छ । त्यसैगरी जनघनत्व, जातजाति जस्ता विषय पनि यसभित्र पर्दछन् । जनसङ्ख्या पिरामिडबाट उमेर समूहअनुसार पुरुष र महिलाको वितरण कस्तो छ भन्ने सूचना सहजै प्राप्त गर्न सकिन्छ । भौगोलिक क्षेत्रको तुलनामा जातजातिअनुसार जनसङ्ख्या पिरामिडमा त्यति ठुलो विषमता नरहन वा नदेखिन सक्दछ । यहाँ पहाडी दलित र तराई दलित जातजातिको साथसाथै समग्र गैरदलित जातजातिको जनसङ्ख्या पिरामिडलाई छोटकरीमा तुलना गरिएको छ ।

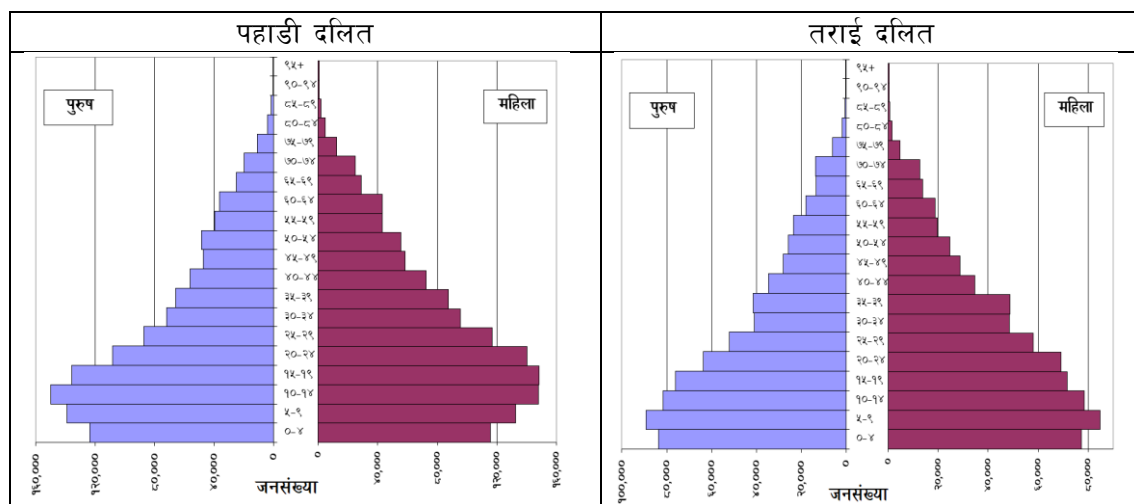
तराई दलिततर्फको सबैभन्दा तल्ला दुईओटा (०-४ र ५-९ वर्ष) उमेर समूहमा पुरुष तथा महिला दुवैको जनसङ्ख्या बढेको देखिन्छ तर १०-१४ देखि ३०-३४ वर्ष उमेर समूहसम्मै तराई दलिततर्फ प्रत्येक पाँच पाँच वर्षको उमेर समूहमा जनसङ्ख्याको अनुपात घट्दै गएको देखिन्छ । पैतिसदेखि ३९ वर्ष उमेर समूहमा यो स्थिर नै रहेको र त्यसपछि यो पुरुष तथा महिला दुवैतिर निरन्तर घटिरहेको छ । तल्लो उमेर समूहमा कम

जनसङ्ख्या हुनु भनेको बालआश्रित अनुपात न्यून हुनु हो जुन कुरा पिरामिडले पहाडी दलितको तुलनामा तराई दलितमा कम रहेको देखाएको छ (चित्र १६) ।

यदि १०-१४ वर्ष उमेर समूहका बालिकाहरूको अनुपात हेर्ने हो भने तराई दलितको तुलनामा पहाडी दलिततर्फ यो निकै नै माथि रहेको देखिन्छ । पहाडी दलिततर्फ ० देखि १४ वर्षसम्मको उमेर समूहमा जनसङ्ख्या तीव्र गतिमा माथि गइरहेको देखिन्छ । पहाडी दलितभित्र १०-१४ र १५-१९ उमेर समूहका महिलाको सङ्ख्या लगभग बराबर रहेको छ । यसले प्रजनन उमेरमा प्रवेश गर्ने महिलाको सङ्ख्या तराईको तुलनामा पहाडमा अत्यधिक थपिन जाने सङ्केत गर्दछ । माथिल्लो उमेर समूहमा पुरुष र महिलाको अनुपात तराई र पहाडी दलित दुवैतर्फ उस्तै उस्तै प्रवृत्तिमा रहेको देखिन्छ तर कतै कतै विषमता पनि देख्न सकिन्छ । उदाहरणको लागि तराई दलिततर्फका ६५-६९ र ७०-७४ उमेर समूहका पुरुष लगभग बराबर छन् भने सोही उमेर समूहका महिलामा केही भिन्नता रहेको छ । तराई दलिततर्फ ३०-३९ वर्ष उमेर समूहमा पुरुष र महिलाको हिस्सा समानजस्तै देखिन्छ भने पहाडी दलिततर्फ यस उमेर समूहमा घट्दो प्रवृत्ति रहेको देखिन्छ ।

पहाडी दलिततर्फ सबैभन्दा धेरै जनसङ्ख्या १०-१४ उमेर समूहमा रहेको छ भने तराई दलिततर्फ सबैभन्दा धेरै जनसङ्ख्या ५-९ उमेर समूहमा रहेको देखिन्छ (चित्र १६) ।

चित्र १६ : पहाडी दलित र तराई दलितको जनसङ्ख्या पिरामिड

पहाडी र तराई दुवै दलिततर्फ पुरुषको तुलनामा २० वर्षदेखि ४४ वर्षसम्मका महिलाहरूको अनुपात उल्लेखनीय रूपले बढी रहेको देखिन्छ जुन दायाँतर्फ फैलिएका पिरामिडको बनावटबाट देख्न सकिन्छ । रोजगारी, पेसा, व्यवसाय, अध्ययन लगायतका कारणले पुरुषहरू घरबाहिर हुने र महिलाहरू घरभित्र हुनसक्ने सम्भावनाले यस्तो भएको हुनसक्छ ।

३.५ विशेष उमेर समूह अनुसारको जनसङ्ख्या

नीति निर्माण र योजना तर्जुमाको लागि विभिन्न उमेर समूहअनुसारको जनसङ्ख्या आवश्यक पर्दछ। एक वर्षमुनिका शिशुको सङ्ख्या खोप व्यवस्थापन, जन्मदर्ताको अभिलेख तुलना लगायतको लागि उपयोगी हुनसक्छ। पाँच वर्षमुनिका बालबालिकाको जनसङ्ख्याले पूर्वप्राथमिक र प्राथमिक तहका सम्भाव्य सङ्ख्याको आँकलन गर्न तथा त्यस उमेरभित्र दिनुपर्ने खोपका लागि आवश्यक पर्दछ। त्यस्तै १४ वर्ष र सोभन्दा मुनिको जनसङ्ख्याले विद्यालय गइरहेका वा विद्यालयबाहिर रहेको जनसङ्ख्या र परिवारमा आश्रित जनसङ्ख्याबारे सूचना उपलब्ध हुन्छ। अठार वर्षभन्दा मुनिको जनसङ्ख्याले कुल बालबालिकाको जनसङ्ख्या थाहा हुन्छ। पुरुष र महिलाको ६८ वर्षभन्दा माथिको जनसङ्ख्या सामाजिक सुरक्षा भत्ताको लागि आवश्यक बजेट व्यवस्थापनका लागि महत्त्वपूर्ण हुन्छ।

तालिका १४ (अनुसूची १३) मा विभिन्न उमेर समूहअनुसार दलित र गैरदलित जातजातिको समग्र जनसङ्ख्यालाई प्रतिशतमा प्रस्तुत गरिएको छ। एक वर्षभन्दा कम उमेर (० वर्ष) को जनसाङ्ख्यिक हिस्सा हेर्ने हो भने नेपालको औसत (१.४%) र गैरदलित जातजातिको औसत बराबर देखिन्छ। तराई दलितको कुल जनसङ्ख्या १३,९२,३७८ मध्ये एक वर्षभन्दा मुनिको जनसङ्ख्या १.९ प्रतिशत र पहाडी दलितको १.७ प्रतिशत रहेको छ। यसले तराई दलित परिवारमा शिशुहरूको सङ्ख्या उच्च रहेको प्रष्ट हुन्छ। पहाडी दलित परिवारमा पनि गैरदलित जातजातिको तुलनामा शिशुहरूको सङ्ख्या बढी नै देखिन्छ। पाँच वर्षमुनिको जनसङ्ख्या हेर्ने हो भने नेपालमा कुल जनसङ्ख्यामध्ये ८.४ प्रतिशत हिस्सा यस्ता बालबालिकाहरूको रहेको छ। गैरदलित जातजातिमा पाँच वर्षमुनिका बालबालिकाको हिस्सा लगभग राष्ट्रिय औसतसँग बराबर छ भने यस समूहमा पनि तराई दलिततर्फ नै सर्वाधिक (११.६%) अनुपात रहेको छ। पहाडी दलितको कुल जनसङ्ख्यामा तराई दलितभन्दा २.१ प्रतिशत बिन्दुले तल अर्थात् ९.५ प्रतिशत पाँच वर्षभन्दा मुनिका बालबालिका रहेका छन्।

नेपालको कानुनले १८ वर्ष उमेर नपुगेको जनसङ्ख्यालाई बालबालिकाअन्तर्गत राखेको छ। नेपालको कुल जनसङ्ख्यामा शून्यदेखि १७ वर्षसम्मका बालबालिकाको हिस्सा ३३.८ प्रतिशत रहेको छ। यसलाई जातजातिअनुसार खण्डीकृत गरेर हेर्ने हो भने उल्लेखनीय असमानता रहेको देख्न सकिन्छ। समग्र पहाडी दलिततर्फ बालबालिकाको हिस्सा ३९.१ प्रतिशत छ भने तराई दलिततर्फ यो मान करिब ४२ प्रतिशत रहेको छ। गैरदलित जातजातिको कुल जनसङ्ख्यामा बालबालिकाको हिस्सा लगभग ३३ प्रतिशत मात्र रहेको छ। यसले गैरदलित परिवारमाभन्दा दलित परिवारमा बालबालिकाको अनुपात उच्च रहेको देखाउँछ।

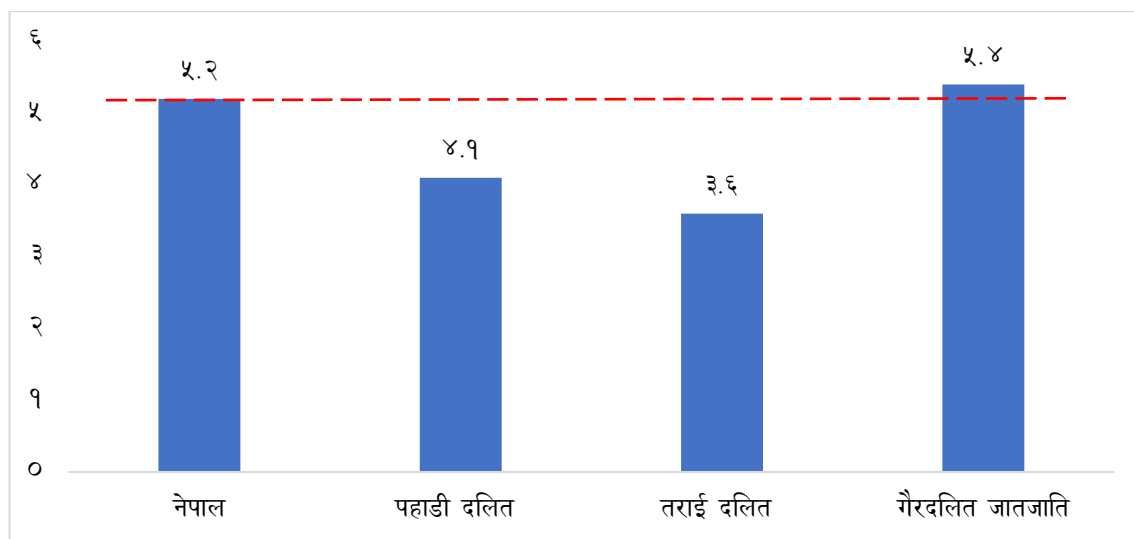
नेपालको कानुनले १६ वर्षभन्दा माथिको जनसङ्ख्यालाई नागरिकता प्रमाणपत्र प्राप्तिका लागि योग्य मानेको छ। नेपालमा यस समूहमा ७० प्रतिशत जनसङ्ख्या रहेको देखिन्छ। गैरदलित जातजातितर्फ १६ वर्षभन्दा माथिको जनसाङ्ख्यिक हिस्सा ७१ प्रतिशत छ जुन राष्ट्रिय मानभन्दा करिब १ प्रतिशत बिन्दुले उच्च रहेको छ। पहाडी दलितको कुल जनसङ्ख्यामा यस समूहको हिस्सा ६५.३ प्रतिशत छ भने तराई दलितको कुल जनसङ्ख्यामध्ये १६ वर्ष माथिको जनसाङ्ख्यिक हिस्सा ६२.२ प्रतिशत देखिन्छ। नेपाल सरकारले ६८ वर्ष र सोभन्दा माथिको जनसङ्ख्यालाई ज्येष्ठ नागरिक भत्ता उपलब्ध गराउँदै आएको छ। यस समूहमा नेपालमा ५.२ प्रतिशत जनसङ्ख्या रहेको छ। दीर्घतर आयु समूहमा पर्ने यस्तो जनसङ्ख्याको हिस्सा गैरदलित जातजातितर्फ ५.४ प्रतिशत छ भने समग्र दलिततर्फ ३.९ प्रतिशत रहेको छ। यसले ज्येष्ठ नागरिक वर्गमा दलितभन्दा गैरदलित जातजातिको हिस्सा र सङ्ख्या दुवै माथि रहेको देखाउँछ (तालिका १४, चित्र १७)।

चित्रमा ६८ वर्ष र सोभन्दा माथिको राष्ट्रिय औसतलाई खण्डित रातो रङ्गको रेखामार्फत देखाइएको छ । यसले पहाडी दलित र तराई दलित जातजातिको सो उमेर समूहको जनसङ्ख्याको अनुपात राष्ट्रिय औसतभन्दा न्यून रहेको देखाएको छ ।

तालिका १४ : विशेष उमेर समूहअनुसार दलित र गैरदलित जनसङ्ख्या (%)

विवरण	जम्मा जनसङ्ख्या	उमेर समूह								
		०	०-४	१०-१४	०-१७	१६+	१५-४९	१५-५९	६०+	६८+
नेपाल	२,९१,६४,५७८	१.४	८.४	२७.८	३३.८	७०.१	५५.२	६२.०	१०.२	५.२
जम्मा दलित	३८,९८,९९०	१.८	१०.३	३३.५	४०.१	६४.२	५३.१८	५८.३	८.३	३.९
पहाडी दलित	२५,०६,६१२	१.७	९.५	३२.३	३९.१	६५.३	५४.०	५९.१	८.६	४.१
तराई दलित	१३,९२,३७८	१.९	११.६	३५.६	४१.९	६२.२	५१.५	५६.८	७.७	३.६
गैरदलित जातजाति	२,५२,६५,५८८	१.४	८.१	२७.०	३२.९	७१.०	५५.५	६२.५	१०.५	५.४

चित्र १७ : दलित र गैरदलित जातजातिको ६८ वर्ष र सोभन्दा माथिको जनसङ्ख्या (%)

३.६ एकल उमेर समूहअनुसार जनसङ्ख्या

नीति तथा योजना तर्जुमाका चरणमा एकल उमेर समूहअनुसारको जनसङ्ख्या आवश्यक पर्दछ । प्रयोगकर्ताको आवश्यकता र उद्देश्यानुसार एकल उमेर समूहको जनसङ्ख्यालाई निश्चित उमेर समूहहरूभित्र एकीकृत गरेर प्रयोग गर्न सकिने भएकोले यस्तो खण्डीकृत तथ्याङ्क विभिन्न आयामहरूमा उपलब्ध हुँदै आएको छ । अनुसूची १४ मा दलित र गैरदलित जातजातितर्फ ० वर्षदेखि ९५ वर्ष र सोभन्दा माथिको जनसङ्ख्यालाई लिङ्गअनुसार खण्डीकृत गरी प्रस्तुत गरिएको छ ।

नेपालमा एकल उमेर समूहअनुसार हेर्दा सर्वाधिक अर्थात् ३,७३,४७३ जना १८ वर्ष उमेर समूहका छन् भने दोस्रो ठुलो समूहमा ३० वर्ष रहेको छ जसमा ३,५६,८९० जना रहेका छन् । दलिततर्फ हेर्दा सर्वाधिक जनसङ्ख्या १० वर्ष उमेर समूहमा रहेका देखिन्छन् जहाँ १,०६,१२१ जना रहेका छन् । दलिततर्फको दोस्रो ठुलो एकल उमेर समूह १८ वर्ष उमेर समूह रहेको छ जहाँ १,०४,६७८ जनसङ्ख्या रहेको छ । गैरदलिततर्फ सर्वाधिक ठुलो एकल उमेर समूह १८ वर्ष रहेको छ जसमा ६,०३,७१२ जनसङ्ख्या रहेको छ भने दोस्रो ठुलो एकल उमेर समूह २० वर्ष रहेको छ जसमा ६,००,४९३ जनसङ्ख्या रहेको देखिन्छ । विस्तृत विवरण अनुसूची १४ मा दिइएको छ ।

३.७ महिला परिवारमुली

परिवारभित्रै अक्सर बसोबास भएको सदस्यमध्येबाट परिवारको महत्त्वपूर्ण जिम्मेवारी वहन गर्ने, परिवार सञ्चालनको लागि आवश्यक चाँजोपाँजो मिलाउने र पारिवारिक विषयमा निर्णय लिने व्यक्ति नै परिवारमुली हो । परिवारमुली दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको उमेरको पुरुष वा महिला जो पनि हुनसक्दछ । महिला सशक्तीकरणमा केन्द्रित राज्यका नीति र संघसंस्थाको आधारभूमिबाट हेर्दा कुन स्थानमा कति महिला परिवारमुली छन् भन्ने सवाल महत्त्वपूर्ण हुन्छ । दलित र गैरदलित महिला परिवारमुलीका रूपमा कसरी जिम्मेवारी निर्वाह गरिरहेका छन् भन्ने सवाल नीति निर्माण र निर्णय प्रक्रियाका लागि महत्त्वपूर्ण रहन्छ ।

गुणस्तरीय तथ्याङ्क प्राप्तिको एउटा सर्त भनेको उत्तरदाताको परिपक्वता र इमान्दारी पनि हो । परिवारमुली नै उत्तरदाता हुँदाको अवस्थामा परिवारका सदस्य र परिवारको विवरण जति सत्यतथ्यको नजिक हुन्छ, त्यो अरू सदस्य उत्तरदाता भएको खण्डमा त्यति तथ्यपरक नहुन पनि सक्दछ । परिवारमुलीको उमेर, साक्षरता र अभिभावकीय सक्षमताले सिंगो परिवारको अवस्थालाई सकारात्मक वा नकारात्मक प्रभाव पार्दछ । यो सूचक सशक्तीकरणसँग जोडिएको सूचक हो ।

समग्र नेपालका ६६,६६,९३७ परिवारमध्ये ३१.५ प्रतिशत परिवारमा महिला परिवारमुली रहेको देखिन्छ । पहाडी दलितको कुल ५,९२,४८७ परिवारमध्ये ४२.६ प्रतिशत परिवारमा महिलाले परिवारमुलीको जिम्मेवारी वहन गरेको देखिन्छ । यो मान राष्ट्रिय औसतभन्दा ११.१ प्रतिशत विन्दुले उच्च रहेको छ । महिला परिवारमुलीको अनुपात सबैभन्दा न्यून (३०.८%) तराई दलित जातजातिमा रहेको छ जुन समग्र दलितको भन्दा १३.२ प्रतिशतले र राष्ट्रिय अनुपातभन्दा ८.२ प्रतिशतले न्यून रहेको छ । गैरदलित जातजातिको कुल परिवारमध्ये ३०.८ प्रतिशत परिवारमा महिला परिवारमुली रहेका छन् जुन राष्ट्रिय औसतभन्दा ०.७ प्रतिशत विन्दुले थोरै देखिन्छ । पहाडी दलित परिवारमा महिला परिवारमुली ४० प्रतिशतभन्दा बढी हुनुका पछाडि रहेका कारण पुनः अध्ययनको विषय हुनसक्छ । यसमा सशक्तीकरणको सवालमात्र नभएर परिवारका पुरुष सदस्य रोजगारी, व्यवसाय, अध्ययन वा अन्य कुनै कारणले परिवारमा अनुपस्थित (स्वदेश वा विदेश) रहेको हुनसक्दछ (तालिका १५) ।

हिमाल, पहाड र तराईमा दलित र गैरदलित जातजातिका महिलाले परिवारमुलीका रूपमा वहन गरेको भूमिका फरक हुनु स्वाभाविक हुन्छ । तराईमा पहाडी दलित परिवार कम हुने र हिमाल तथा पहाडमा तराई मूलका दलित परिवार कम हुने हुनाले यहाँ प्रत्येक भौगोलिक क्षेत्र, समग्र दलित र गैरदलितको तीनओटा वर्गमा मात्र परिवारमुलीलाई तुलना गर्नु मनासिब देखिएको छ ।

तालिका १५ : दलित तथा गैरदलित जातजातिअनुसार परिवारमुली

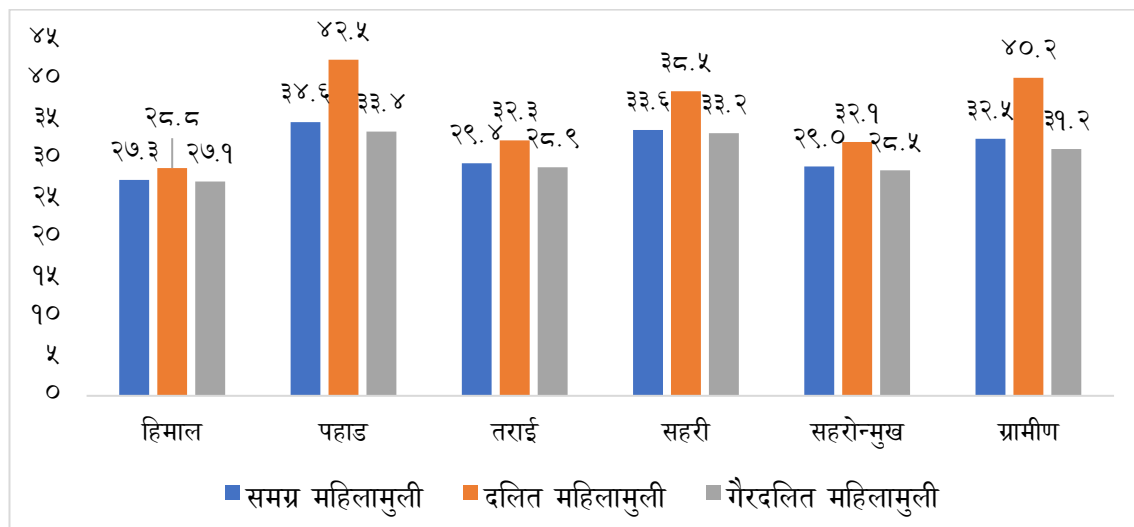
क्षेत्र	विवरण	जम्मा	पुरुष	महिला
नेपाल	जम्मा	६६,६६,९३७	६८.५	३१.५
	जम्मा दलित	८,७०,४०९	६३.५	३६.५
	पहाडी दलित	५,९२,४८७	५७.४	४२.६
	मधेसी/तराई दलित	२,७७,९२२	७६.७	२३.३
	गैरदलित जातजाति	५७,९६,५२८	६९.२	३०.८
हिमाल	जम्मा	४,०९,७९९	७२.७	२७.३
	जम्मा दलित	५०,९७९	७१.२	२८.८
	पहाडी दलित	५०,९००	७१.२	२८.८
	मधेसी/तराई दलित	७९	५८.२	४१.८
	गैरदलित जातजाति	३,५८,८२०	७२.९	२७.१
पहाड	जम्मा	२९,४९,०५६	६५.४	३४.६
	जम्मा दलित	३,६९,०१०	५७.५	४२.५
	पहाडी दलित	३,६५,२७७	५७.३	४२.७
	मधेसी/तराई दलित	३,७३३	७२.९	२७.१
	गैरदलित जातजाति	२५,८०,०४६	६६.६	३३.४
तराई	जम्मा	३३,०८,०८२	७०.६	२९.४
	जम्मा दलित	४,५०,४२०	६७.७	३२.३
	पहाडी दलित	१,७६,३१०	५३.५	४६.५
	मधेसी/तराई दलित	२,७४,११०	७६.८	२३.२
	गैरदलित जातजाति	२८,५७,६६२	७१.१	२८.९

भौगोलिक क्षेत्र, सहरीकरणको तह र प्रदेशअनुसार हेर्दा महिला परिवारमुलीको अनुपातमा उल्लेखनीय भिन्नताहरू रहेको देखिन्छ। उदाहरणका लागि पहाडमा समग्र दलित परिवारमध्ये ४२.५ प्रतिशत महिला परिवारमुली रहेका छन् जब कि गैरदलिततर्फ पहाडमा ३३.४ प्रतिशत मात्र परिवारमुली रहेका छन्। हिमाली क्षेत्रको कुल परिवारहरूमा २७.३ प्रतिशत महिला परिवारमुली रहेका छन् यसलाई दलित र गैरदलित परिवारतर्फ विभाजन गरेर हेर्दा पनि समग्र (पहाडी र तराई दुवै) दलित परिवारमध्ये २८.८ प्रतिशत परिवारमा महिला परिवारमुली रहेका छन् भने गैरदलित जातजातितर्फ यो मान २७.१ प्रतिशत रहेको छ।

तराई क्षेत्रमा पनि गैरदलित जातजातितर्फभन्दा समग्र दलित परिवारभित्र महिला परिवारमुली हुने परिवारको हिस्सा ३२.३ प्रतिशत रहेको छ जब कि गैरदलिततर्फ यो मान ३.४ प्रतिशत विन्दुले न्यून अर्थात् २८.९ प्रतिशत मात्र रहेको छ। सहरोन्मुख क्षेत्रको तुलनामा ग्रामीण क्षेत्रमा दलित र गैरदलित दुवै जातजातितर्फ महिला परिवारमुलीको हिस्सा बढी देखिन्छ। सहरोन्मुख क्षेत्रमा कुल दलित परिवारमध्ये ३२.१ प्रतिशत परिवारमा परिवारमुली महिला छन् भने गैरदलित जातजातिका कुल परिवारमध्ये २८.५ प्रतिशतमा मात्र महिला परिवारमुली रहेको देखिन्छ। ग्रामीण क्षेत्रमा दलित जातजातिका परिवारमध्ये महिला परिवारमुली ४०.२ प्रतिशत छ जुन गैरदलित जातजातिको तुलनामा ९ प्रतिशत विन्दुले उच्च रहेको छ। सहरी क्षेत्रको कुल परिवार सङ्ख्या १९,४२,५९९ मध्ये ३३.६ प्रतिशत परिवारमा महिला परिवारमुली छन्। यसलाई दलित र गैरदलिततर्फ खण्डीकरण गरेर हेर्दा समग्र १,५७,७०६ पहाडी दलित परिवारमध्ये ३८.५ प्रतिशत परिवारमा

महिलाले परिवारमुलीको जिम्मेवारी वहन गरेको देखिन्छ । उता सहरी क्षेत्रका कुल १७,८४,८९३ गैरदलित जातजातिका परिवारमध्ये ३३.२ प्रतिशत परिवारभित्र महिला सदस्यले परिवारमुलीको जिम्मेवारी लिएको देखिन्छ (चित्र १८) ।

चित्र १८ : भौगोलिक क्षेत्र र सहरीकरणको तहअनुसार दलित र गैरदलित परिवारका महिलामुली

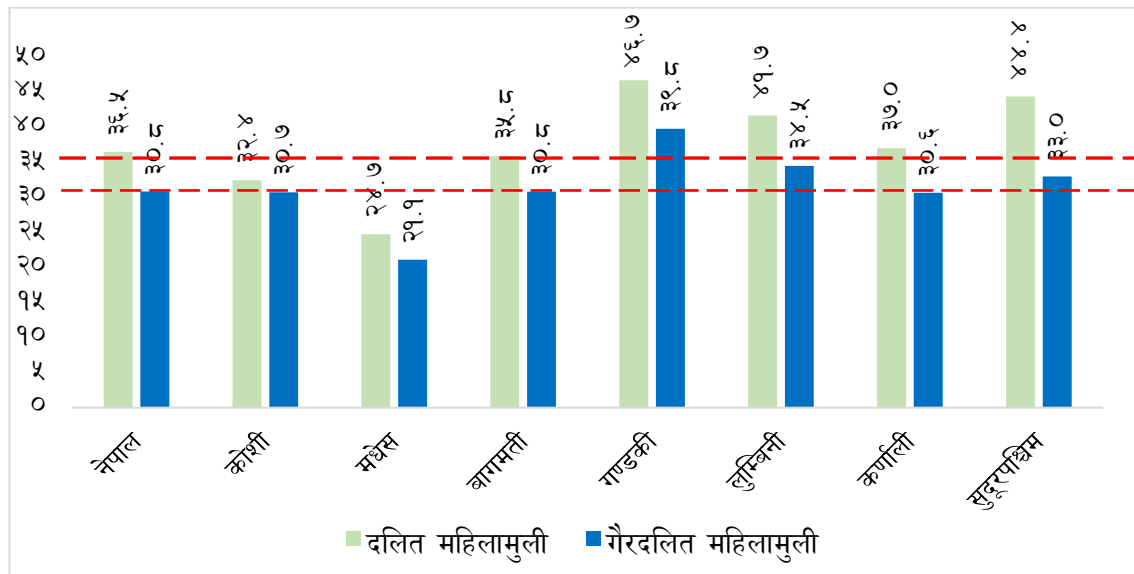

प्रदेश तहमा महिला परिवारमुलीको तथ्याङ्कलाई हेर्दा पनि थप अध्ययनका लागि प्रेरित गर्ने अवस्था विद्यमान रहेको देखिन्छ । मधेस प्रदेश र गण्डकी प्रदेशलाई तुलना गर्ने हो भने वा कोशी र सुदूरपश्चिमलाई तुलना गर्ने हो भने हामीसामु फरक दृश्य प्रस्तुत हुन्छ । चित्र १९ मा नेपालसहित सातओटै प्रदेशमा समग्र दलित र समग्र गैरदलित जातजाति परिवारमध्ये महिला परिवारमुलीको हिस्सालाई प्रस्तुत गरिएको छ । रातो रङ्गका दुईओटा खण्डित रेखाले नेपालको औसत मानभन्दा दलित र गैरदलित जातजातिका महिला परिवारमुली विभिन्न प्रदेशमा माथि वा तल रहेको अवस्थालाई प्रतिविम्बित गरेको छ । नेपालमा दलितहरूको कुल परिवारमध्ये ३६.५ प्रतिशत परिवारभित्र महिला परिवारमुली छन् । गण्डकी, लुम्बिनी, कर्णाली र सुदूरपश्चिम प्रदेशमा महिला परिवारमुलीको हिस्सा राष्ट्रिय औसतभन्दा माथि रहेको छ भने बाँकी प्रदेश अर्थात् कोशी, मधेस र बागमतीमा यो मान राष्ट्रिय औसतभन्दा न्यून रहेको छ । प्रदेशअनुसार दलित परिवारका महिला परिवारमुली सर्वाधिक (४६.७%) गण्डकी प्रदेशमा रहेका छन् भने सबैभन्दा न्यून (२४.७%) मधेस प्रदेशमा रहेका छन् । दलित जातजातिको परिवारभित्रबाट महिला परिवारमुलीको दोस्रो ठुलो (४४.४%) हिस्सा सुदूरपश्चिम प्रदेशमा रहेको देखिन्छ । यसका पछाडिका कारण स्पष्ट छैनन् तर सामाजिक-सांस्कृतिक कारणवाहेक परिवारका पुरुष सदस्यहरू स्वदेश वा विदेशमा अनुपस्थित भएको वा नभएको कारणबाट पनि प्रभावित हुनसक्ने सम्भावनालाई नकार्न सकिन्न ।

गैरदलित जातजातितर्फ सर्वाधिक (३९.८%) परिवारमुली गण्डकी प्रदेशमै रहेको देखिन्छ भने दोस्रो ठुलो (३४.५%) हिस्सा लुम्बिनी प्रदेशमा रहेको छ । गैरदलित जातजातिका कुल परिवारमध्ये महिला परिवारमुलीको अनुपात सबैभन्दा न्यून (२१.१%) मधेस प्रदेशमै रहेको देखिन्छ जुन गैरदलित जातजातिको राष्ट्रिय औसतभन्दा ९.७ प्रतिशत विन्दुले कम र सोही प्रदेशका दलित महिला परिवारमुलीको भन्दा ३.६ प्रतिशत विन्दुले न्यून

रहेको छ । यदि परिवारमुलीको भूमिकालाई सशक्तीकरणको एउटा प्रतिनिधि सूचक मान्ने हो भने गैरदलित जातजातिको तुलनामा सिङ्गो नेपाल र सातऔँटै प्रदेशमा दलित जातजातिका महिलाको आँकडा सार्थक अङ्कले माथि रहेको देखिन्छ (चित्र १९) । विस्तृत विवरण अनुसूची १५ मा दिइएको छ ।

चित्र १९ : प्रदेशअनुसार दलित र गैरदलित महिला परिवारमुली (%)

३.८ परिवारमुलीसँगको नाता

परिवारमुलीसँग परिवारका अन्य सदस्यको नाता सम्बन्धले खास भौगोलिक क्षेत्र वा प्रशासनिक तहका परिवारमा को को बसोबास गर्ने रहेछन् भन्ने जानकारीका साथसाथै एकल वा संयुक्त परिवारको संरचनाको बारेमा पनि सूचना प्राप्त हुन्छ । परिवारमा कति पुस्ता बसोबास गरिरहेको छ र नाता पर्ने वा नपर्ने सदस्य छन् कि छैनन् भन्ने जानकारी पनि परिवारमुलीसँगको नाताअनुसारको जनसङ्ख्याबाट ज्ञात हुन्छ । नेपालको कुल जनसङ्ख्यामध्ये २२.९ प्रतिशत जनसङ्ख्या स्वयं परिवारमुली रहेको देखिन्छ । त्यसपछिको दोस्रो ठुलो (२८.३%) समूह छोरा वा बुहारीको रहेको छ । तेस्रो (१६.३%) र चौथो (१५.४%) ठुलो समूह क्रमशः श्रीमान्/श्रीमती र छोरी वा ज्वाइँको रहेको देखिन्छ ।

नेपालको कुल जनसङ्ख्यामा १.१ प्रतिशत परिवारका सदस्यसँग कुनै नाता नपर्ने र घरेलु कामदारको रहेको छ । समग्र दलित जनसङ्ख्यामध्ये २२.३ प्रतिशत परिवारमुली, २९.० प्रतिशत छोरा वा बुहारी, १७.६ प्रतिशत छोरी वा ज्वाइँ र १५.३ प्रतिशत श्रीमान्/श्रीमती नाता पर्ने व्यक्ति देखिन्छन् । गैरदलित जातजातितर्फ परिवारमुलीको हिस्सा राष्ट्रिय मानसँग बराबर अर्थात् २२.९ प्रतिशत नै रहेको छ । गैरदलित जातजातिको समूह र दलित जातजातिको समूहमा खासै ठुलो भिन्नता छैन तर पहाडी दलित र तराई दलितका बिचमा भने सामान्य अङ्कको भिन्नता देख्न सकिन्छ । दलित परिवारमा छोरी ज्वाइँ नाता पर्ने जनसङ्ख्याको अनुपात १७.६ प्रतिशत छ भने गैरदलित जातजातितर्फ छोरी/ज्वाइँ नाता पर्ने जनसङ्ख्या केवल १५.० प्रतिशत रहेको छ । घरेलु कामदारको अनुपात हेर्ने हो भने समग्र नेपालमा ०.१ प्रतिशत, पहाडी दलितमा पनि ०.१ प्रतिशत,

गैरदलित जातजातिमा पनि ०.१ प्रतिशत रहेको छ तर तराई दलितमा यो मान्य शून्यप्रायः छ (तालिका १६) ।

तालिका १६ : परिवारका सदस्यको परिवारमुलीसँग नाता

विवरण	जम्मा सङ्ख्या	परिवारमुली	श्रीमान्/ श्रीमती	छोरा/ बुहारी	छोरी/ ज्वाइँ	बुबा/ आमा	सासु ससुरा	दाजुभाइ/ दिदीबहिनी	नाति/ नातिनी	अन्य	घरेलु कामदार	नाता नपने
नेपाल	२,९१,६४,५७८	२२.९	१६.३	२८.३	१५.४	२.६	०.८	१.८	९.५	१.४	०.१	१.०
जम्मा दलित	३८,९८,९९०	२२.३	१५.३	२९.०	१७.६	२.२	०.९	१.५	९.४	१.१	०.०	०.६
पहाडी दलित	२५,०६,६१२	२३.६	१५.२	२७.९	१७.७	१.९	१.०	१.६	८.९	१.२	०.१	०.९
तराई दलित	१३,९२,३७८	२०.०	१५.५	३१.०	१७.४	२.८	०.७	१.३	१०.३	०.८	०.०	०.२
गैरदलित जातजाति	२,५२,६५,५८८	२२.९	१६.४	२८.२	१५.०	२.७	०.७	१.९	९.५	१.५	०.१	१.१

३.५ सम्पन्नताको वर्गीकरणअनुसार जनसङ्ख्या संरचना

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ ले सङ्कलन गरेका घरको बनोट र किसिम (जग, पर्खाल, छानो, भुइँ आदि), खानेपानीको मुख्य स्रोत, खाना पकाउन र बत्ती बाल्न प्रयोग हुने इन्धन, शौचालयको सुविधा र अन्य घरायसी सम्पत्तिको आधारमा खास क्षेत्र (प्रदेश, जिल्ला, स्थानीय तह, हिमाल, पहाड, तराई, सहरी, ग्रामीण) बसोबास गर्ने परिवारलाई पाँच बराबर भागमा विभाजन गरी सम्पन्नताको पञ्चमक (Wealth quintile) निर्धारण गरिएको छ । यसरी सूचक निर्माण गर्दा घरायसी उपभोग, साधन तथा सुविधामा न्यून स्वामित्व र पहुँच भएका पहिलो (तल्लो २०%) वर्गमा र साधन तथा सुविधामा अधिकतम स्वामित्व र पहुँच रहेका परिवार पाँचौ (माथिल्लो २०%) वर्गमा पर्ने गरी गरिएको छ ।

यस वर्गीकरणले देशका सबै परिवारलाई समान २० प्रतिशतमा विभाजन गर्ने हुनाले तल्लोदेखि माथिल्लो तहसम्मका पाँचै भागमा २० प्रतिशत नै परिवार भएको देखिन्छ । दलित र गैरदलित जातजातिको समग्र परिवारलाई समान ५ भागमा वितरण वर्गीकृत गरी आवश्यक तुलना र विश्लेषण यस उपखण्डमा विश्लेषण गरिएको छ । यहाँ उल्लेख गर्नेपर्ने विषय यो छ कि नेपालको कुल जनसङ्ख्या २,९१,६४,५७८ मध्ये संस्थागत जनसङ्ख्या २,३९,०९८ रहेको छ । संस्थागत बाहेकको जनसङ्ख्या २,८९,२५,४८० को मात्र सम्पन्नताको वर्गीकरण गरिएको छ किनभने संस्थागत परिवारमा बसोबास गर्ने जनसङ्ख्यासँग सम्बन्धित कतिपय वैयक्तिक विवरणहरू जनगणनामा संकलन गरिएको थिएन ।

संस्थागत परिवार (ब्यारेक, छात्रावास, बालग्राम, वृद्धाश्रम, धर्मशाला, अनाथालय, आदि) मा बसोबास गर्ने बाहेक नेपालको कुल गैरसंस्थागत जनसङ्ख्या २,८९,२५,४८० मध्ये सम्पन्नताको न्यून वर्गीकरणमा पर्ने जनसङ्ख्याको हिस्सा करिब २० प्रतिशत रहेको छ । यस वर्गको जनसङ्ख्याको सेवा सुविधामा न्यून पहुँच र आर्थिक संसाधनमाथि पनि न्यूनतम स्वामित्व रहेको हुन्छ । राज्यले गरिबी न्यूनीकरणसम्बन्धी नीति बनाउँदा प्राथमिकतामा राख्ने वर्गमा अति न्यून र न्यून वर्ग पर्दछ । अति न्यून वर्गलाई दलित र गैरदलित जातजातिको समूहमा हेर्दा योजनाविद् र नीतिनिर्माताले विशेष ध्यान पुऱ्याउनुपर्ने अवस्था देखिन्छ । समग्र दलिततर्फ ३५.५

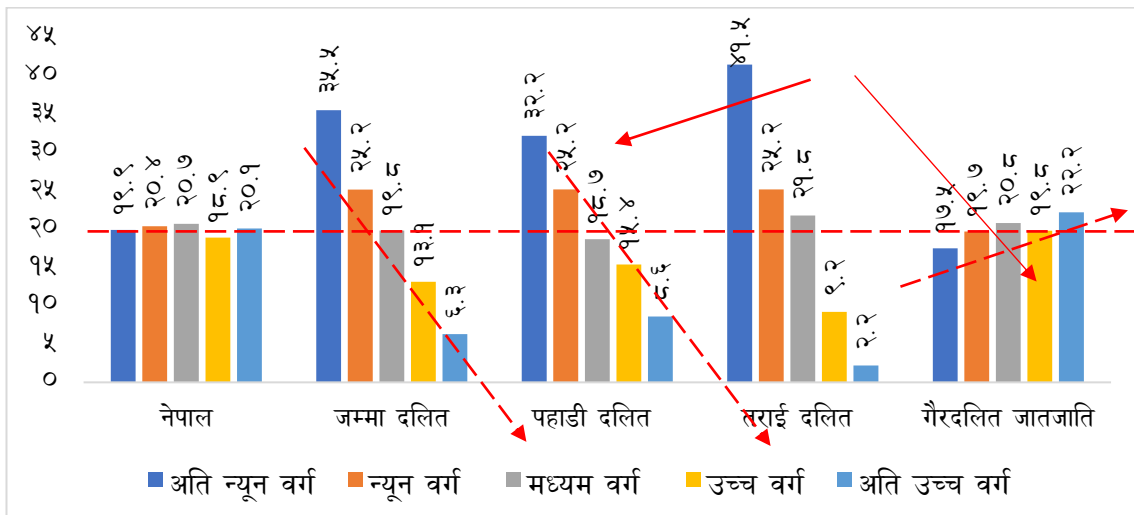
प्रतिशत जनसङ्ख्या अति न्यून वर्गमा रहेका छन् भने समग्र गैरदलित जातजातितर्फ यो मान राष्ट्रिय औसतभन्दा थोरै २.३ प्रतिशत बिन्दुले मात्र बढी अर्थात् २२.२ प्रतिशत रहेको छ । अति न्यून वर्गमा पर्ने पहाडी र तराई दलितको बिचमा पनि ठुलो अङ्कको असमानता रहेको देखिन्छ । पहाडी दलितको कुल जनसङ्ख्या २४,८८,२१७ मध्ये अति न्यून वर्गमा ३२.२ प्रतिशत जनसङ्ख्या रहेको छ । तराई दलितको कुल जनसङ्ख्या १३,९०,३३२ मध्ये सम्पन्नताको सबैभन्दा तल्लो (अति न्यून) वर्गमा रहेको जनसङ्ख्या ४१.५ प्रतिशत रहेको छ जुन पहाडी दलितको तुलनामा १३.३ प्रतिशत बिन्दुले अधिक छ । यस तथ्यले दलित र दलितका बिचमा रहेको अतिरिक्त असमानतालाई उजागर गरेको छ ।

सम्पन्नताको उच्च र अति उच्च वर्गमा पर्ने दलित र गैरदलित जनसङ्ख्यालाई हेरौं । सम्पन्नताको उच्च वर्गमा पर्ने जनसङ्ख्या नेपालमा करिब १९ प्रतिशत रहेको देखिन्छ । नेपालको समग्र दलित जनसङ्ख्या ३८,७८,५४९ मध्ये १३.१ प्रतिशत जनसङ्ख्या यो अर्थात् सम्पन्नताको चौथो पञ्चमक वर्गमा पर्दछ । गैरदलित जातजातितर्फ उच्च वर्गमा पर्ने जनसङ्ख्याको अनुपात करिब २० प्रतिशत रहेको छ । यसले दलित र गैरदलित जातजातिबिच सम्पन्नताको माथिल्लो सिंढीमा रहेको असमानतालाई स्पष्ट पारेको छ । यस समूहमा पनि पहाडी दलित र तराई दलितको बिचमा उल्लेखनीय असमानता रहेको छ । पहाडी दलितको कुल जनसङ्ख्यामध्ये सम्पन्नताको चौथो तहमा (उच्च वर्ग) पर्ने जनसङ्ख्या १५.४ प्रतिशत छ तर तराई दलिततर्फ यो मान केवल ९.२ प्रतिशत मात्र रहेको छ । सम्पन्नताको अति उच्च वर्गमा नेपालमा २०.१ प्रतिशत जनसङ्ख्या रहेको छ । समग्र दलिततर्फ केवल ६.३ प्रतिशत मात्र सम्पन्नताको यस उच्चतम पञ्चमकमा रहेका छन् । गैरदलित जातजातितर्फको कुल जनसङ्ख्यामध्ये सबैभन्दा ठुलो (२२.२%) समूह सम्पन्नताको उच्च वर्गमा रहेका छन् । दलितभित्रको खण्डीकरण हेर्दा सम्पन्नताको उच्चतम वर्गमा केवल २.२ प्रतिशत तराई दलित छन् भने ८.६ प्रतिशत पहाडी दलित जनसङ्ख्या रहेको छ । यसले नीतिनिर्माताहरूलाई दलित दलितबिचको सम्पन्नताको तह पनि तराई र पहाडमा समानता नहुनुका पछाडि रहेका कारणहरू पहिचान गर्न प्रेरित गरेको छ (चित्र २०) ।

चित्र २० को सामान्य अवलोकनबाट के देखिन्छ भने पहाडी र तराई दलितको जनसङ्ख्यामा तल्लो अति न्यून वर्गदेखि माथिल्लो अति उच्च वर्गसम्म अनुपात निरन्तर घटिरहेको छ र यो घट्ने दर तीब्रतर छ । गैरदलित जातजातितर्फ सबैभन्दा तल्लो वर्ग र सबैभन्दा माथिल्लो वर्गका बिचमा खासै ठुलो विषमता छैन । तल्लो वर्गबाट माथिल्लो वर्गमा पर्ने जनसङ्ख्या औसतमा बढेको देखिन्छ । गैरदलित जातजातितर्फ न्यून वर्ग र उच्च वर्गको अनुपात लगभग बराबर रहेको छ ।

सम्पन्नताको मध्यम वर्गमा पर्ने जनसङ्ख्याको सर्वाधिक (२१.८%) हिस्सा तराई दलित जातजातिमा रहेको छ भने सबैभन्दा न्यून अनुपात (१८.७%) पहाडी दलितको जनसङ्ख्यामा रहेको छ । नेपालमा प्रत्येक पञ्चमकभित्र समाहित हुने जनसङ्ख्या लगभग बराबर देखिन्छ जुन प्रवृत्ति गैरदलित र दलिततर्फ विपरीत दिशातिर मोडिएको अवस्था छ । यी प्रवृत्तिको स्वरूपलाई चित्रमा रातो अधोगामी र उर्ध्वगामी रङ्गको खण्डित रेखामार्फत सङ्केत गरिएको छ । सम्पन्नताको पञ्चमक प्रदेश, जिल्ला, हिमाल, पहाड, तराई, सहरी र ग्रामीण तहमा पनि विषम रहेको देख्न सकिन्छ । विश्लेषणको आयामगत परिसीमाले गर्दा यसलाई यतिमै सीमित गरिएको छ ।

चित्र २० : दलित तथा गैरदलित जनसङ्ख्याको सम्पन्नताको वर्गीकरण (%)

खण्ड चार: मातृभाषासम्बन्धी अवस्था

४.१ दलित समुदायभित्र मातृभाषाको अवस्था

मातृभाषाको प्रयोग विशेषतः पारिवारिक परम्परा र संस्कारसँग अन्योन्याश्रित हुने गर्दछ । तथापि, यसमा भौगोलिकता, सामाजिक बनावट, शिक्षा र सहरीकरण लगायतका तत्वहरूको पनि प्रभाव पारेको हुन्छ । अधिकांश (८८.७%) पहाडी दलितले मातृभाषाका रूपमा नेपाली भाषाको व्यवहार गरेको देखिन्छ । भौगोलिकता वा क्षेत्रीयताको प्रभावका कारणले ४.८ प्रतिशत पहाडी दलितले डोटेली भाषा बोलेको देखिन्छ । समग्र नेपालका पहाडी दलितमध्ये तराई दलिततर्फ पनि भौगोलिकताको प्रभाव स्पष्ट देख्न सकिन्छ । पूर्वी तराईमा मैथिली भाषा, मध्य तराईमा भोजपुरी र पश्चिम तराईमा अवधि भाषा प्रचलनमा रहेको छ र त्यसलाई ती क्षेत्रमा बसोबास गर्दै आएका तराई दलितहरूले अवलम्बन गरेको देखिनु स्वाभाविक हो ।

प्रदेशस्तरमा खण्डीकरण गरेर हेर्दा पनि पहाडी दलित र तराई दलितले बोल्ने मातृभाषामा स्पष्ट भिन्नता देख्न सकिन्छ । उदाहरणका लागि कोशी प्रदेशमा ९९.२ प्रतिशत पहाडी दलितले नेपालीलाई मातृभाषा अपनाएको देखिन्छ भने अन्य क्षेत्रीय भाषा न्यून रूपमा व्यवहारमा रहेको अवस्था छ । यसै प्रदेशमा बसोबास गर्ने तराई दलितमध्ये ८५.४ प्रतिशतले मैथिली भाषालाई मातृभाषाको रूपमा बोलेको र ३.३ प्रतिशतले नेपाली भाषालाई मातृभाषाका रूपमा अवलम्बन गरेको देखिन्छ । मधेश प्रदेशमा बसोबास गर्ने पहाडी दलितमध्ये ९०.० प्रतिशतले नेपाली र ६.८ प्रतिशतले मैथिली भाषालाई मातृभाषाका रूपमा व्यवहार गरेको देखिन्छ । त्यसैगरी सुदूरपश्चिम प्रदेशमा बसोबास गर्ने तराई दलितमध्ये ४.३ प्रतिशत तराई दलितले डोटेली भाषालाई मातृभाषाका रूपमा बोल्ने गरेको देखिन्छ । यी तथ्याङ्कले मातृभाषाको प्रयोगमा क्षेत्रीयताको प्रभाव रहने तथ्यलाई प्रतिबिम्बित गरेको छ ।

समग्र नेपालमा हेर्ने हो भने पहाडी दलितले प्रयोग गर्ने पाँचओटा प्रमुख मातृभाषाहरू अनुपातअनुसार क्रमशः नेपाली (८८.७%), डोटेली (४.८%), अछामी (१.८%), बैतडेली (१.१%) र खस (०.९%) देखिन्छ । त्यसैगरी तराई दलितले मातृभाषाका रूपमा व्यवहार गरेका प्रमुख पाँचओटा मातृभाषाहरूमा मैथिली (४९.७%), भोजपुरी (१८.७%), बज्जिका (१३.६%), अवधि (१०.१%) र मगही (३.८%) रहेका छन् (तालिका १७) । यसबाट पहाडी दलित र तराई दलितले व्यवहार गर्ने मातृभाषामा स्पष्ट भिन्नता रहेको देखिन्छ ।

तालिका १७ : मातृभाषाअनुसारको दलित तथा गैरदलितको जनसङ्ख्या प्रतिशतमा

क्षेत्र	मातृभाषा	जम्मा	नेपाली	मैथिली	भोजपुरी	बज्जिका	अवधि	डोटेली	मगही	अछामी	बैतेढेली	थारु	खस	बाजुरेली	बर्माही	अन्य
			मातृभाषा (%)													
नेपाल	जम्मा	२९९६४५७८	४४.९	११.०	६.२	३.९	३.०	१.७	०.८	०.५	०.५	५.९	०.४	०.२	०.३	२०.७
	जम्मा दलित	३८९८९९०	५७.५	१७.९	६.८	४.९	३.७	३.१	१.४	१.२	०.७	०.६	०.६	०.४	०.४	०.९
	पहाडी दलित	२५०६६९२	८८.७	०.२	०.१	०.०	०.१	४.८	०.०	१.८	१.१	०.०	०.९	०.७	०.७	०.८
	तराई दलित	१३९२३७८	१.२	४९.७	१८.७	१३.६	१०.१	०.०	३.८	०.०	०.०	१.८	०.०	०.०	०.०	१.१
	गैरदलित जातजाति	२५२६५५८८	४२.९	१०.०	६.२	३.७	२.९	१.५	०.७	०.४	०.५	६.७	०.४	०.२	०.३	२३.७
कोशी	जम्मा	४९६१४१२	४५.३	११.७	०.४	०.०	०.०	०.०	०.३	०.०	०.०	४.४	०.०	०.०	०.०	३७.९
	जम्मा दलित	४८१५४७	६४.६	३१.०	०.२	०.०	०.०	०.०	०.७	०.०	०.०	१.५	०.०	०.०	०.०	१.९
	पहाडी दलित	३०८९९६	९९.२	०.४	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.१	०.०	०.०	०.०	०.०	०.२
	तराई दलित	१७३३५१	३.३	८५.४	०.५	०.०	०.०	०.०	१.९	०.०	०.०	४.०	०.०	०.०	०.०	५.०
	गैरदलित जातजाति	४४७९८६५	४३.२	९.६	०.५	०.०	०.०	०.०	०.३	०.०	०.०	४.७	०.०	०.०	०.०	४१.७
मधेश	जम्मा	६११४६००	५.८	४१.७	१८.८	१८.४	०.०	०.०	३.५	०.०	०.०	४.२	०.०	०.०	०.०	७.६
	जम्मा दलित	१००६९२९	४.३	५३.९	१६.३	१८.८	०.०	०.०	५.०	०.०	०.०	१.५	०.०	०.०	०.०	०.३
	पहाडी दलित	४४२७८	९०.०	६.८	१.८	०.७	०.०	०.०	०.१	०.०	०.०	०.५	०.०	०.०	०.०	०.१
	तराई दलित	९६२६५१	०.३	५६.०	१७.०	१९.६	०.०	०.०	५.२	०.०	०.०	१.५	०.०	०.०	०.०	०.३
	गैरदलित जातजाति	५१०७६७१	६.१	३९.३	१९.३	१८.४	०.०	०.०	३.२	०.०	०.०	४.७	०.०	०.०	०.०	९.०
बागमती	जम्मा	६११६८६६	५६.०	१.२	१.१	०.१	०.०	०.१	०.०	०.०	०.०	१.६	०.०	०.०	०.०	३९.७
	जम्मा दलित	३५९५११	९७.२	१.२	०.८	०.१	०.०	०.१	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.५
	पहाडी दलित	३४८६८६	९९.५	०.१	०.१	०.०	०.०	०.१	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.१
	तराई दलित	१०८२५	२४.२	३५.८	२४.७	२.०	०.३	०.०	०.१	०.०	०.०	१.२	०.१	०.०	०.०	११.६
	गैरदलित जातजाति	५७५७३५५	५३.५	१.३	१.२	०.१	०.०	०.१	०.०	०.०	०.०	१.७	०.०	०.०	०.०	४२.२
गण्डकी	जम्मा	२४६६४२७	७३.४	०.१	०.६	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	१.७	०.१	०.०	०.०	२३.९
	जम्मा दलित	४४७८४४	९९.४	०.१	०.२	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.१	०.०	०.०	०.२
	पहाडी दलित	४४५९५८	९९.६	०.०	०.१	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.१	०.०	०.०	०.१
	तराई दलित	१८८६	३८.८	७.१	२५.१	०.५	०.४	०.०	०.०	०.०	०.०	८.१	०.०	०.०	०.०	२०.१
	गैरदलित जातजाति	२०१८५८३	६७.६	०.२	०.७	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	२.१	०.१	०.०	०.०	२९.२
लुम्बिनी	जम्मा	५१२२०७८	५०.९	०.१	११.०	०.०	१६.७	०.०	०.०	०.०	०.०	१३.६	०.१	०.०	०.०	७.७
	जम्मा दलित	७३५१५०	६६.८	०.१	१२.८	०.०	१९.३	०.०	०.०	०.०	०.०	०.४	०.१	०.०	०.०	०.५
	पहाडी दलित	४९२५६१	९८.७	०.०	०.३	०.०	०.५	०.०	०.०	०.१	०.०	०.०	०.१	०.०	०.०	०.२
	तराई दलित	२४२५८९	२.०	०.१	३८.१	०.०	५७.५	०.०	०.०	०.०	०.०	१.१	०.०	०.०	०.०	१.२
	गैरदलित जातजाति	४३८६९२८	४८.२	०.१	१०.७	०.०	१६.३	०.०	०.०	०.०	०.०	१५.८	०.०	०.०	०.०	८.९
कर्णाली	जम्मा	१६८८४१२	८८.९	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.१	०.०	०.५	६.३	०.०	०.०	४.१
	जम्मा दलित	३९६२३५	९३.७	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.१	०.०	०.०	५.६	०.०	०.०	०.५
	पहाडी दलित	३९५९०६	९३.७	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.१	०.०	०.०	५.६	०.०	०.०	०.५
	तराई दलित	३२९	७४.२	४.३	२.४	०.०	२.१	०.०	०.०	०.०	०.०	१०.०	०.०	०.०	०.०	७.०
	गैरदलित जातजाति	१२९२१७७	८७.४	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.६	६.६	०.०	०.०	५.२
सुदूरपश्चिम	जम्मा	२६९४७८३	४२.४	०.२	०.०	०.०	०.१	१८.१	०.०	५.१	५.६	१४.८	०.१	२.१	३.७	७.७
	जम्मा दलित	४७७७७४	४८.६	०.१	०.०	०.०	०.१	२५.५	०.०	९.५	५.९	०.०	०.०	३.६	३.६	३.१
	पहाडी दलित	४७१०२७	४८.७	०.०	०.०	०.०	०.०	२५.५	०.०	९.५	६.०	०.०	०.०	३.६	३.६	३.१
	तराई दलित	७४७	३१.९	११.६	०.८	०.३	३७.८	४.३	०.०	१.५	१.१	२.१	०.१	०.१	०.४	८.०
	गैरदलित जातजाति	२२२३००९	४१.१	०.२	०.१	०.०	०.१	१६.५	०.०	४.२	५.६	१७.९	०.१	१.८	३.७	८.७

खण्ड पाँच : वैवाहिक अवस्था

५.१ वैवाहिक स्थिति

जनगणनामा १० वर्ष र सोभन्दा माथिको उमेरका प्रत्येक व्यक्तिलाई निजको वैवाहिक अवस्थाबारे प्रश्न सोधिएको थियो। वैवाहिक स्थितिसम्बन्धी प्रश्नबाट कुनै व्यक्ति विवाहित वा अविवाहित के हो भन्ने सूचनाका साथसाथै विवाहितमध्ये कुनै व्यक्तिको अवस्था विधुर/विधवा, पारपाचुके वा छुट्टिएको कुन हो भन्ने तथ्याङ्क उपलब्ध हुन्छ। समग्र नेपालमा दलित र गैरदलित जातजातिको वैवाहिक अवस्थामा तथ्याङ्क तुलना गर्दा त्यति ठुलो भिन्नता रहेको देखिँदैन। दश वर्ष र सोभन्दा माथिको कुल जनसङ्ख्या नेपालमा २ करोड ३९ लाख, ५८ हजार ८६८ रहेकोमा ३३ प्रतिशत जनसङ्ख्या अविवाहित देखिन्छ भने करिब ६२ प्रतिशत जनसङ्ख्या विवाहित देखिन्छ। एकपटक विवाहित भएका तर गणनाको समयमा विधुर वा विधवा जीवनमा रहेको जनसङ्ख्या ४.५ प्रतिशत छ भने पारपाचुके भएका र छुट्टिएर बसेको जनसङ्ख्याको हिस्सा क्रमशः ०.२ र ०.४ प्रतिशत रहेको छ।

विवाहित जनसङ्ख्यालाई राष्ट्रिय मानसँग तुलना गर्दा तराई दलितको राष्ट्रिय मानभन्दा १ प्रतिशत विन्दुले उच्च अर्थात् ६२.८ प्रतिशत रहेको छ। विवाहित जनसङ्ख्याको हिस्सा पहाडी दलितको राष्ट्रिय औसतभन्दा १.५ प्रतिशत विन्दुले न्यून अर्थात् ६०.३ प्रतिशत रहेको छ जब कि यो मान गैरदलित जातजातितर्फ राष्ट्रिय औसतकै हाराहारीमा ६१.९ प्रतिशत रहेको देखिन्छ। विधुर वा विधवाको हिस्सा गैरदलित जातजातिको (४.५%) भन्दा दलित जातजातिको थोरैले बढी अर्थात् ४.७ प्रतिशत रहेको छ। समग्र दलितभित्र पनि पहाडी दलिततर्फ यो मान ४.९ प्रतिशत छ भने तराई दलितमा यो ४.२ प्रतिशत रहेको छ। छुट्टिएर बसेका दम्पतीको तुलना गर्दा यो मान सर्वाधिक अर्थात् ०.६ प्रतिशत पहाडी दलितमा देखिन्छ जुन तराई दलितका हकमा ०.२ प्रतिशत मात्र रहेको छ। छुट्टिएर बसेका गैरदलित जातजातितर्फका दम्पतीको हिस्सा ०.४ प्रतिशत देखिन्छ जुन राष्ट्रिय औसतसँग बराबरी छ (तालिका १८)।

पुरुष र महिलाको वैवाहिक स्थिति समान नहुनु स्वाभाविक हो किनभने हाम्रो देशमा पुरुषको तुलनामा महिलाको विवाह चाँडो हुने गरेको छ र यसका पछाडि सामाजिक सांस्कृतिक कारकहरू समेत जिम्मेवार रहेको विश्वास गरिन्छ। नेपालमा कुल ३८.२ प्रतिशत पुरुष अविवाहित देखिन्छन् भने महिलाको हकमा यो मान केवल २८.४ प्रतिशत मात्र छ। यसले अविवाहित पुरुष र महिलाको १० वर्ष र सोभन्दा माथिको जनसङ्ख्यामा करिब १० प्रतिशत विन्दुको अन्तर रहेको देखाउँछ। यसको सोभो अर्थ यो हो कि महिलाको विवाह पुरुषको तुलनामा चाँडो हुने गर्दछ। महिला र पुरुषको वैवाहिक अवस्थालाई जातजातिगत रूपमा केलाउने हो भने थप विषयमा हेर्न सकिन्छ। उदाहरणका लागि पहाडी दलित जातजातिका ६२.४ प्रतिशत महिलाको विवाह भएको देखिन्छ भने तराई दलिततर्फ यो मान ६६.६ प्रतिशत रहेको छ। यसको अर्थ पहाडी दलित समुदायमा भन्दा तराई दलित समुदायमा छोरीहरूको विवाह चाँडो हुने गर्दछ। तराईका गैरदलित जातजातिका महिलामध्ये ६४.४ प्रतिशत विवाहित छन् जुन तराई दलित महिलाको तुलनामा २.२ प्रतिशत

विन्दुले उच्च छ । यसको सामान्य अर्थ यो हुन्छ कि तराईका गैरदलित जातजातिको तुलनामा दलित जातजातिका छोरीहरूको विवाह चाँडो हुने गरेको छ ।

विधुर र विधवाको अवस्था तुलना गर्दा पनि पहाड र तराईका पुरुष तथा महिलाको अवस्थामा केही भिन्नताहरू अनुभव गर्न सकिन्छ । विधुरभन्दा नेपालमा विधवाको सङ्ख्या केही बढी छ । यसले विधुर भएपछि पुनः विवाह गर्ने पुरुषको सङ्ख्या बढी र पुनः विवाह नगरी विधवा जीवनमा रहने महिलाको सङ्ख्याविचको भिन्नतालाई उजागर गर्दछ । नेपालमा १० वर्ष र सोभन्दा माथिको कुल महिला जनसङ्ख्यामध्ये ६.६ प्रतिशत विधवा रहेका छन् तर यसै उमेर समूहका कुल जनसङ्ख्यामा विधुरको हिस्सा २.२ प्रतिशत मात्र रहेको छ । विधुर पुरुषहरू गैरदलित जातजातिमा भन्दा दलित जातजातिमा नगण्य बढी रहेको देखिन्छ । विधवाको सङ्ख्या तराई दलित (५.७%) को तुलनामा पहाडी दलिततर्फ उच्च (७.२%) रहेको देखिन्छ । यसका पछाडि दुईओटा कारण हुनसक्छन् । पहिलो, तराईमा पहाडको तुलनामा पुरुषहरू बढी बाँच्छन् वा त्यहाँका विधवाले पुनर्विवाह गरेको हुनसक्छ । दोस्रो, पहाडका पुरुषहरू कम बाँच्छन् वा पहाडका विधवा महिलाहरूमध्ये पुनर्विवाह कम सङ्ख्यामा हुने गर्दछ । गैरदलित जातजातिका विधवा महिलाको हिस्सा (६.६%) राष्ट्रिय मानसँग बराबरी रहेको देखिन्छ (तालिका १८) ।

तालिका १८ : दलित र गैरदलित जातजातिको १० वर्ष र सोभन्दा माथिको वैवाहिक स्थिति

विवरण	जम्मा सङ्ख्या	अविवाहित	विवाहित	विधुर/विधवा	पारपाचुके	छुट्टिएको
नेपाल	२,३९,५८,८६८	३३.१	६१.८	४.५	०.२	०.४
जम्मा दलित	३०,५२,६२२	३३.६	६१.१	४.७	०.१	०.४
पहाडी दलित	१९,९५,२७०	३४.१	६०.३	४.९	०.२	०.६
तराई दलित	१०,५७,३५२	३२.८	६२.८	४.२	०.१	०.२
गैरदलित जातजाति	२,०९,०६,२४६	३३.१	६१.९	४.५	०.२	०.४
पुरुष						
नेपाल	४४,०२,९६२	३८.२	५९.१	२.२	०.१	०.३
जम्मा दलित	५,६०,२११	३९.१	५८.१	२.३	०.१	०.४
पहाडी दलित	३,६०,५४२	३९.६	५७.६	२.२	०.२	०.५
तराई दलित	१,९९,६६९	३८.२	५९.०	२.६	०.१	०.२
गैरदलित जातजाति	३८,४२,७५१	३८.१	५९.३	२.२	०.१	०.३
महिला						
नेपाल	१,२४,३९,२४७	२८.४	६४.३	६.६	०.२	०.५
जम्मा दलित	१६,१८,९४३	२८.८	६३.८	६.७	०.२	०.५
पहाडी दलित	१०,८३,७८४	२९.४	६२.४	७.२	०.२	०.७
तराई दलित	५,३५,१५९	२७.५	६६.६	५.७	०.१	०.२
गैरदलित जातजाति	१,०८,२०,३०४	२८.३	६४.४	६.६	०.२	०.५

दलित र गैरदलित जातजातिको वैवाहिक अवस्थालाई प्रदेश तहमा पनि लैङ्गिक हिसाबले पनि हेर्नु मनासिब हुन्छ । तालिका १६ मा प्रदेशअनुसार दलित तथा गैरदलित जातजातिका महिला र पुरुषको विधुर/विधवा र पारपाचुके/छुट्टिएको अवस्थालाई प्रस्तुत गरिएको छ ।

कोशी प्रदेशमा गैरदलित जातजातितर्फ ७.१ प्रतिशत विधवा रहेकोमा दलिततर्फ यो मान थोरै न्यून (६.९%) रहेको छ तर पुरुषतर्फ कोशीमा दलित र गैरदलित विधुरको सङ्ख्या बराबर छ । गण्डकी प्रदेशमा दलिततर्फ विधुर पुरुष ५.५ प्रतिशत छ भने विधवाको सङ्ख्या ७.४ प्रतिशत छ । यस प्रदेशमा दलितभन्दा गैरदलित जातजातितर्फ विधुर (६.२%) र विधवा (८.६%) को हिस्सा अन्य प्रदेशको तुलनामा सर्वाधिक रहेको छ । गण्डकीमा दलित विधवाको हिस्सा ७.४ प्रतिशत रहेको छ जुन सातओटा प्रदेशमध्ये दोस्रो ठुलो हिस्सा हो । सुदूरपश्चिम प्रदेशमा दलित जातजातिका विधवा सर्वाधिक (८.४%) रहेको छ जहाँ गैरदलित जातजातिका विधवाको हिस्सा ७.१ प्रतिशत देखिन्छ । यसले ती स्थानमा विवाहित पुरुष र महिलाको (दम्पती) मृत्यु हुने उमेरमा न्यून अन्तर रहेको अथवा विधवाहरूले पुनर्विवाह गर्ने प्रवृत्ति अन्यत्रभन्दा कम रहेको अवस्थामा पर्न सक्ने गरेको छ (तालिका १९) ।

तालिका १९ : प्रदेश तहमा दलित तथा गैरदलित जातजातिमा विधुर/विधवाको अवस्था

प्रदेश	जातजाति	पुरुष	महिला
कोशी	जम्मा दलित	६.४	६.९
	गैरदलित जातजाति	६.४	७.१
मधेश	जम्मा दलित	६.४	५.६
	गैरदलित जातजाति	५.६	५.४
बागमती	जम्मा दलित	५.५	६.७
	गैरदलित जातजाति	५.०	६.४
गण्डकी	जम्मा दलित	५.५	७.४
	गैरदलित जातजाति	६.२	८.६
लुम्बिनी	जम्मा दलित	६.८	६.९
	गैरदलित जातजाति	६.६	६.७
कर्णाली	जम्मा दलित	४.७	५.९
	गैरदलित जातजाति	५.४	५.८
सुदूरपश्चिम	जम्मा दलित	४.९	८.४
	गैरदलित जातजाति	५.२	७.१

५.२ उमेरसमूहअनुसार वैवाहिक अवस्था

उमेरअनुसार १० वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसङ्ख्याको फरक फरक उमेरमा पहिलो विवाह भएको हुन्छ । सामाजिक संरचना, परम्परा, पारिवारिक अवस्था, प्रभाव, वैयक्तिक चाहना, बाध्यतालगायतका कारणले पुरुष र महिलाको विवाह गर्ने उमेर फरक फरक हुन्छ । कतिपय व्यक्तिले एकपटक भन्दा बढी विवाह गरेका हुनसक्छन् तर जनगणनामा व्यक्तिको पहिलोपटक कुन उमेरमा विवाह भएको थियो सोही तथ्याङ्क सङ्कलन र विश्लेषण गरिँदै आएको छ ।

कानुनले २० वर्ष नपुगी विवाह गर्न नपाइने भए तापनि समाजमा कानुनी उमेर हद नपुगी विवाह भइरहेको देखिन्छ र यसलाई तथ्याङ्कले पनि पुष्टि गरेको छ । यो प्रतिवेदन दलित जनसङ्ख्यासँग केन्द्रित भएको हुँदा दलित जातजातिका पुरुष तथा महिलाको विवाह हुने गरेको उमेर समूहलाई गैरदलित जातजाति एवम् राष्ट्रिय मानसँग तुलना गरिएको छ ।

नेपालमा कानुनतः दण्डनीय भए तापनि २० वर्ष उमेर नपुग्दै विवाह भएका पुरुष तथा महिलाको हिस्सा निकै ठुलो रहेको छ । तथ्याङ्कले नेपालमा ६४ प्रतिशत व्यक्तिहरूको २० वर्षभित्रै विवाह भइसकेको देखिन्छ । पुरुषतर्फ हेर्ने हो भने २० वर्षको उमेरभित्र विवाह हुने विभिन्न उमेर समूहको योग ४८.० प्रतिशत छ तर महिलातर्फ २० वर्ष उमेरभित्र विवाह भइसकेको हिस्सा ७७.० प्रतिशत रहेको छ । यसले नेपालमा छोराको भन्दा छोरीको विवाह निकै चाँडो हुने गरेको वस्तुस्थितिलाई उजागर गरेको छ जुन नीतिनिर्माताहरूको लागि समीक्षाको विषय रहेको छ । तराई क्षेत्रमा दलित र गैरदलित समुदायको उमेर नपुग्दै भएको विवाहलाई सूक्ष्म रूपमा हेर्दा भन्ने समस्याजनक स्थिति देखिन्छ । दशदेखि १४ वर्षको उमेर भनेको बाल्यावस्था नै हो । अन्तर्राष्ट्रिय अभ्यास र नेपालको कानुनले पनि १८ वर्षभन्दा मुनिको जनसङ्ख्यालाई बालबालिकाका रूपमा स्वीकार गरेको छ । यस उमेर समूहमा तराईमा १० वर्ष र सोभन्दा माथिको दलित समुदायभित्र ११.२ प्रतिशत जनसङ्ख्याको विवाह भइसकेको देखिन्छ जुन गैरदलित जातजातितर्फ ६.७ प्रतिशत मात्र रहेको छ । सचेतनाको तह, सामाजिक परम्परा, कानुनको कार्यान्वयनमा प्रभावकारिताको अभाव आदि यसका केही जिम्मेवार तत्व हुनसक्दछन् । बाल्यावस्थाको माथिल्लो उमेर समूह १५-१७ वर्ष हो । यस उमेर समूहमा नेपालमा दलिततर्फ ३०.८ प्रतिशत (१० वर्ष र सोभन्दा माथिको) जनसङ्ख्याको विवाह भइसकेको छ जुन गैरदलितका हकमा ९.५ प्रतिशत विन्दुले न्यून अर्थात् २१.३ प्रतिशत मात्र रहेको छ ।

विवाहको उमेरलाई लिङ्गानुसार दलित र गैरदलित जातजातिमा तुलना गर्दा उल्लेखनीय असमानता रहेको देख्न सकिन्छ । दशदेखि २० वर्ष उमेरभित्र विवाह भएका दलित महिलाको हिस्सा ८५.९ प्रतिशत रहेको छ । गैरदलित जातजातिको यसै उमेर समूहका महिलामध्ये विवाहित हुनेको अनुपात ७५.० प्रतिशत रहेको छ । यहाँ स्पष्ट रूपले देखिन्छ कि छोरीहरूको चाँडो विवाह हुने वा गरिदिने प्रवृत्ति दलित जातजातिभित्र निकै बढी छ ।

दलितभित्र पनि चाँडो विवाह हुने प्रवृत्ति पहाडी र तराई दलितमा फरक फरक छ । उदाहरणका लागि १० देखि २० वर्षसम्ममा विवाह भइसकेका तराई दलित जातजातिका किशोरी/महिलाको हिस्सा ९१.३ प्रतिशत रहेको छ । पहाडी दलित समुदायका सोही उमेर समूहभित्र विवाह भएका किशोरी/महिलाको हिस्सा ८३.१ प्रतिशत मात्र रहेको छ । यसले तराई दलितभन्दा पहाडी दलित समुदायमा छोरीहरूको चाँडो विवाह हुने प्रवृत्ति न्यून रहेको स्पष्ट हुन्छ ।

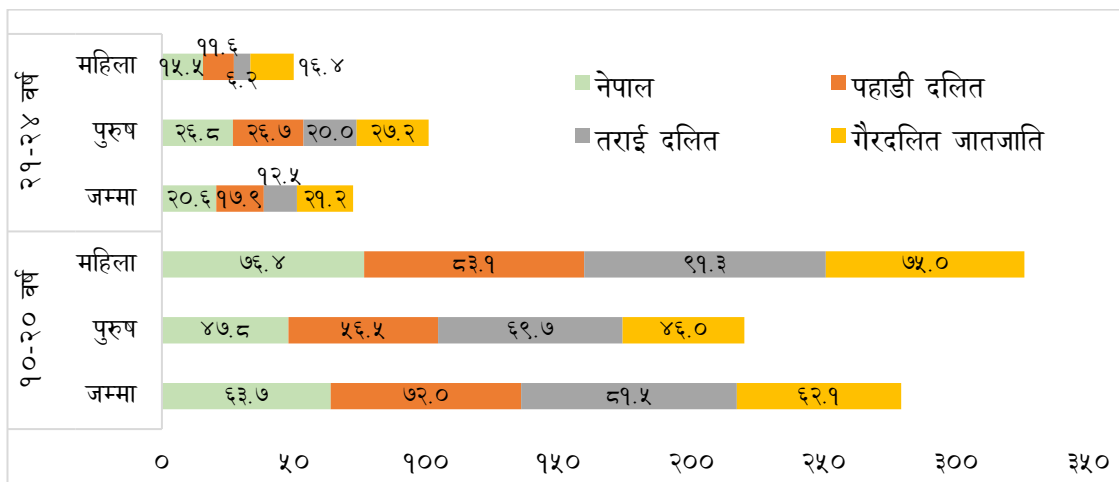
विवाह गर्नका लागि पुरुष तथा महिलालाई नेपालको कानुनले कम्तीमा २० वर्ष उमेर पूरा भएको हुनुपर्ने सर्त राखेको छ । नेपालमा २१-२४ वर्षभित्र विवाह हुने (पुरुष तथा महिला) १० वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसङ्ख्याको हिस्सा २०.६ प्रतिशत छ । यस उमेर समूहमा विवाह हुने पुरुषको हिस्सा २६.८ प्रतिशत र महिलाको हिस्सा १५.५ प्रतिशत रहेको छ । विवाहको लागि कानुनतः योग्यतम यस उमेर समूहमा दलित जातजातितर्फ १६.० प्रतिशत हिस्सा छ भने गैरदलिततर्फ २१.२ प्रतिशत हिस्सा छ । यसले परिपक्व उमेरमा विवाह गर्ने प्रवृत्ति दलितको तुलनामा गैरदलित जातजातिमा उच्च रहेको देखाएको छ । यसै उमेर समूह (

२१-२४) भित्र विवाह गर्ने तराई दलित जातजातिका महिलाको हिस्सा ९.८ प्रतिशत मात्र छ भने पहाडी दलित जातजातिका महिलाको हकमा यो मान ११.६ प्रतिशत छ। यी तुलना र तथ्याङ्कबाट समग्रमा र पुरुष तथा महिलामा समेत उमेर नपुग्दै विवाह हुने प्रवृत्ति दलित जातजातिमा बढी र दलितभित्र पनि पहाडी दलितको तुलनामा तराई दलितमा बढी विद्यमान रहेको देखिन्छ। त्यसै गरी पुरुषको तुलनामा महिलाहरूको नै चाँडो विवाह हुने गरेको अवस्थाले नीतिनिर्माताहरूलाई समाजसापेक्ष समयानुकूल समीक्षा र कानूनको कार्यान्वयनमा भए रहेका कमजोरीहरूको मूल्याङ्कनका लागि समस्यालाई सतहमा ल्याइदिएको छ (तालिका २०, चित्र २१)।

तालिका २० : उमेर समूहअनुसार विवाहित दलित तथा गैरदलित जातजाति

क्षेत्र/प्रकार	उमेर समूह							
	१० वर्षमुनि	१०-१४	१५-१७	१८-२०	२१-२४	२५-२९	३०-३४	३५+
नेपाल	०.३	७.०	२२.३	३४.४	२०.६	११.५	२.८	०.८
जम्मा दलित	०.३	९.४	२९.४	३६.५	१६.०	६.५	१.२	०.४
पहाडी दलित	०.२	८.५	२८.६	३४.९	१७.९	७.५	१.५	०.६
तराई दलित	०.३	११.२	३०.८	३९.५	१२.५	४.८	०.७	०.२
गैरदलित जातजाति	०.४	६.७	२१.३	३४.१	२१.२	१२.२	३.०	०.९
पुरुष								
नेपाल	०.१	३.०	१२.३	३२.६	२६.८	१८.६	५.०	०.०१
जम्मा दलित	०.१	३.९	१७.५	३९.९	२४.२	११.३	२.१	०.०१
पहाडी दलित	०.१	३.३	१६.५	३६.७	२६.७	१२.९	२.७	०.०१
तराई दलित	०.१	५.१	१९.२	४५.४	२०.०	८.५	१.२	०.००
गैरदलित जातजाति	०.१	२.९	११.५	३१.५	२७.२	१९.६	५.४	०.०२
महिला								
नेपाल	०.५	१०.२	३०.४	३५.९	१५.५	५.९	१.१	०.४
जम्मा दलित	०.४	१३.६	३८.४	३३.९	९.८	३.०	०.५	०.२
पहाडी दलित	०.३	१२.३	३७.३	३३.६	११.६	३.७	०.६	०.३
तराई दलित	०.४	१६.२	४०.४	३४.६	६.२	१.६	०.२	०.१
गैरदलित जातजाति	०.५	९.७	२९.२	३६.१	१६.४	६.३	१.२	०.४

चित्र २१ : दलित तथा गैरदलित जातजातिका विवाहित पुरुष र महिलाको विवाह भएको उमेर समूह (%)

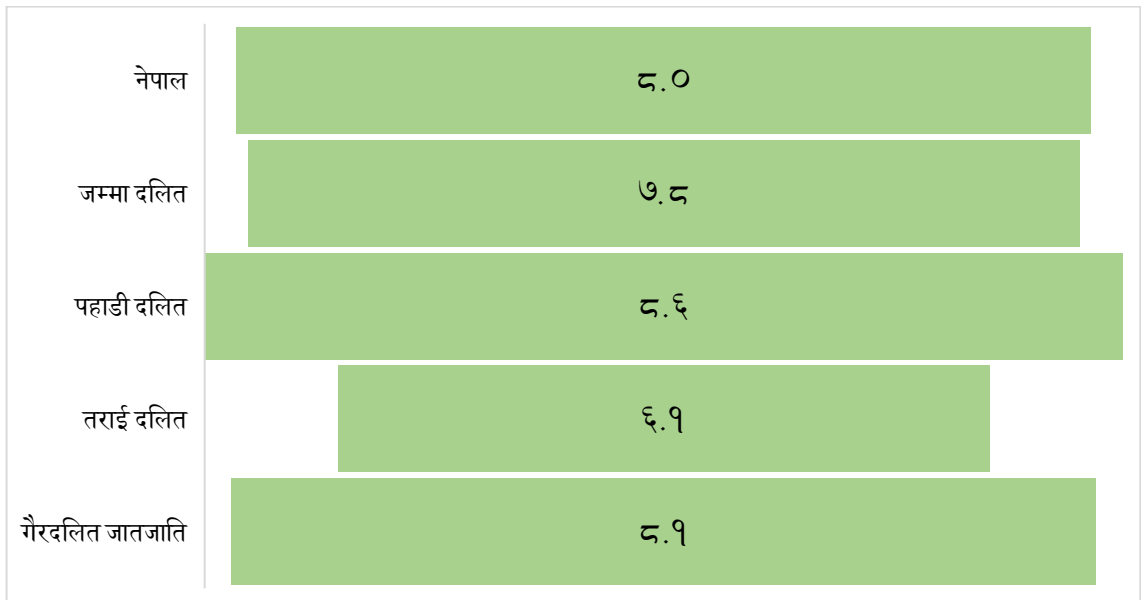
५.३ एकल महिला तथा विधवा महिलाको अवस्था

राज्यले एकल महिलालाई सामाजिक सुरक्षाको प्रबन्ध गरेको छ। नेपाली समाज पनि बिस्तारै एकल महिलाका समस्या र मुद्दाप्रति सकारात्मक हुँदै गएको देखिन्छ। नीतिनिर्माता र निर्णयकर्तालाई एकल महिलाको तथ्याङ्क आवश्यक र उपयोगी हुने गरेको छ। एकल महिलाको तथ्याङ्कले वैयक्तिक, पारिवारिक र सामाजिक संरचनाको बारेमा यथेष्ट सूचना प्रवाह गर्दछ। यहाँ एकल महिलाको परिभाषा प्रस्तुत गर्नु मनासिब ठानिएको छ।

एकल महिलामा गणना हुनका लागि कुनै महिला विधवा, पारपाचुके भएको, श्रीमानसँग छुट्टिएर बसेको, ३५ वर्षभन्दा माथिको उमेरसम्म पनि विवाह नगरी बसेको र श्रीमान् बेपत्ता भएका वा हराएका हुनुपर्दछ। तर, राष्ट्रिय जनगणनामा श्रीमान् बेपत्ता भएका वा हराएका महिलाको विवरण सङ्कलन नगरिएको कारणले यस प्रतिवेदनमा अधिल्ला चार प्रकारमा पर्ने महिलाहरूलाई एकल महिलाको रूपमा प्रस्तुत गरिएको छ। यस प्रतिवेदनका लागि दलित र गैरदलित जातजातिका एकल महिलाको राष्ट्रिय, प्रादेशिक र भौगोलिक क्षेत्रानुसार तुलना गरिएको छ।

नेपालमा समग्रमा ८.० प्रतिशत एकल महिला रहेको देखिन्छ। गैरदलित जातजातितर्फ एकल महिलाको अंश १० वर्ष र सोभन्दा माथिको जनसङ्ख्यामा (किनभने जनगणनामा विवाहसम्बन्धी प्रश्न यसै उमेर समूहलाई सोधिएको थियो) ८.१ प्रतिशत रहेको छ। पहाडी दलित महिलाभित्र एकल महिलाको हिस्सा ८.६ प्रतिशत छ भने तराई दलित महिलाभित्र केवल ६.१ प्रतिशत मात्र एकल महिला रहेका छन्। समग्र दलिततर्फ १० वर्ष र सोभन्दा माथिको जनसङ्ख्यामा ७.८ प्रतिशत एकल महिला रहेको देखिन्छ (चित्र २२)। एकल महिलाभित्र समावेश हुने चार प्रकारका महिलाहरूमा कुन उपवर्ग (विधवा, पारपाचुके, छुट्टिएको र ३५ वर्षभन्दा माथिको उमेरमा अविवाहित नै बसेको) को कति योगदान रहेको छ भन्ने सवालले निर्णायक भूमिका खेलेको हुन्छ। एकल महिलामा सबैभन्दा धेरै योगदान प्रत्येक उपवर्गमा विधवाहरूको रहेको छ (तालिका २१)।

चित्र २२ : दलित र गैरदलित जातजातिका एकल महिलाको स्थिति (%)

तालिका २१ : दलित र गैरदलित जातजातिका एकल महिलाको संरचना

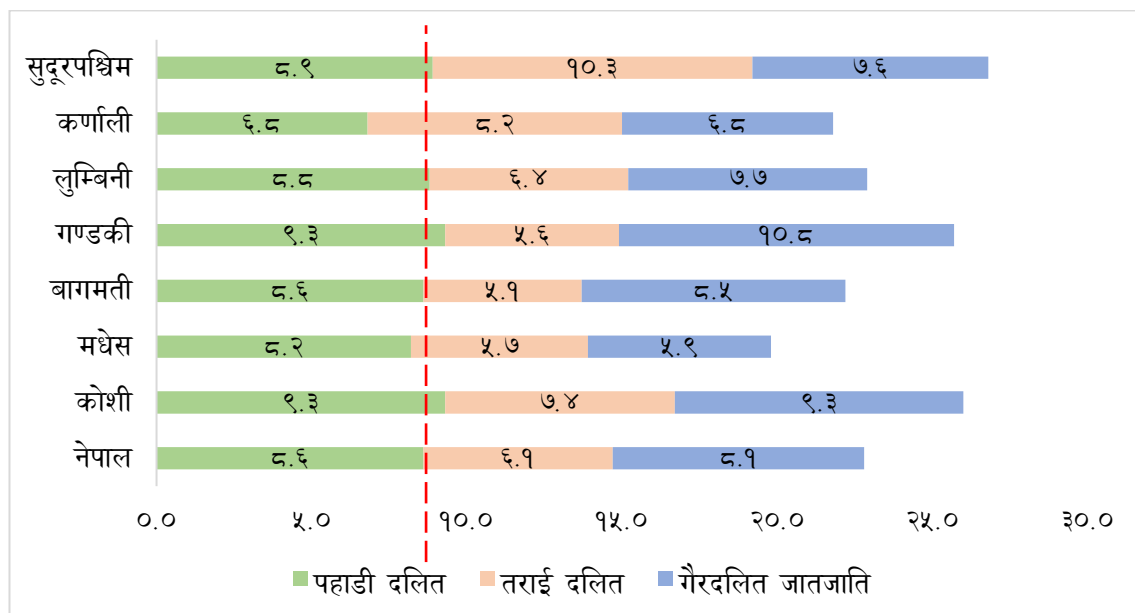
क्षेत्र/जातजाति	विवाहित	पारपाचुके	छुट्टिएको	३५ वर्षमाथिका अविवाहित	विधवा	एकल महिला
नेपाल	६४.३	०.२	०.५	०.७	६.६	५.०
जम्मा दलित	६३.८	०.२	०.५	०.४	६.७	६.७
पहाडी दलित	६२.४	०.२	०.७	०.५	७.२	५.६
तराई दलित	६६.६	०.१	०.२	०.१	५.७	६.९
गैरदलित जातजाति	६४.४	०.२	०.५	०.८	६.६	५.९

एकल महिलाको अनुपात निर्धारणमा माथि भनिएभै सर्वाधिक योगदान विधवाहरूको देखिन्छ । उदाहरणको लागि नेपालका कुल ८ प्रतिशत एकल महिलामध्ये विधवा उपवर्गको योगदानसङ्ख्या ६.६ प्रतिशत छ । अविवाहित रहेका ३५ वर्ष र सोभन्दा माथिका महिलाको योगदान ०.७ प्रतिशत छ । पहाडी दलितभित्रको कुल ५.६ प्रतिशत एकल महिलामध्ये विधवा उपवर्गको योगदान नै ७.२ प्रतिशत छ भने छुट्टिएको उपवर्गको योगदान ०.७ प्रतिशत मात्र छ (तालिका २१) ।

एकल महिलाको सवाल राज्यप्रदत्त सामाजिक सुरक्षा र स्वयं एकल महिला वर्गको आत्मसम्मान र सामाजिक समावेशीकरणका लागि महत्त्वपूर्ण हुने भएकोले यस सूचकलाई प्रदेश तहमा पनि तुलना गर्नु उपयुक्त हुन्छ । सात प्रदेशहरूबिच सामाजिक, आर्थिक, जनसाङ्ख्यिक र भौगोलिक आयामहरूमा समानता नरहेको हुँदा एकल महिलाको सङ्ख्या र त्यसको संरचनामा पनि सामान्य असमानता रहनु स्वाभाविक देखिन्छ । तराई दलिततर्फ

एकल महिलाको सर्वाधिक (१०.८%) छ भने सबैभन्दा कम (५.१%) बागमती प्रदेशमा रहेको देखिन्छ। पहाडी दलिततर्फ एकल महिलाको उच्चतम (९.३%) अनुपात कोशी र गण्डकी प्रदेशमा देखिन्छ भने सबैभन्दा न्यून (६.८%) कर्णाली प्रदेशमा रहेको छ। गैरदलित जातजातितर्फ एकल महिलाको सर्वाधिक (१०.८) अनुपात गण्डकी प्रदेशमा रहेको छ भने सबैभन्दा कम (५.९%) मधेस प्रदेशमा रहेको देखिन्छ (चित्र २३)। यी सात प्रदेशमा एकल महिलाको खण्डीकृत मान राष्ट्रिय मानभन्दा धेरै वा थोरै छ भन्ने जिज्ञासा महत्त्वपूर्ण छ। नेपालमा पहाडी दलित महिलाको राष्ट्रिय मान ८.६ प्रतिशत छ तर कोशी, गण्डकी, लुम्बिनी र सुदूरपश्चिममा एकल पहाडी दलित महिला सो अनुपातभन्दा माथि रहेका देखिन्छन्। अन्य प्रदेशमा पहाडी दलित महिलाको अनुपात राष्ट्रिय मानभन्दा न्यून वा बराबर (बागमती) रहेको छ। तराई दलित एकल महिलाको राष्ट्रिय मान ६.१ प्रतिशत छ तर सुदूरपश्चिम, कर्णाली, लुम्बिनी र कोशीले राष्ट्रिय मानलाई पछाडि छोडेको देखिन्छ। बाँकी प्रदेशमा तराई दलितका एकल महिलाको अनुपात राष्ट्रिय मानभन्दा न्यून रहेको छ। गैरदलिततर्फ एकल महिलाको राष्ट्रिय मान ८.१ प्रतिशत छ। कोशी, बागमती र गण्डकी प्रदेशमा गैरदलित जातजातिका एकल महिलाको अनुपात राष्ट्रिय मानभन्दा निश्चित प्रतिशत विन्दुले माथि रहेको छ भने बाँकी चारओटा प्रदेशमा यो अनुपात राष्ट्रिय मानभन्दा न्यून रहेको छ। विस्तृत विवरण अनुसूची १६ मा दिइएको छ।

चित्र २३ : प्रदेशअनुसार दलित र गैरदलित एकल महिलाको अनुपात (%)

५.३ पहिलो विवाह गर्दाको उमेर

समुदाय, समाज, भूगोल, परम्परा, पारिवारिक अवस्था आदि कारक आयामहरूले विवाह गर्ने उमेर पुरुष, महिला र जातजातिअनुसार फरक फरक हुन्छ। राज्यले जारी गरेको कानुनले पनि वैवाहिक उमेरको सीमालाई धेरै हदसम्म नियन्त्रण गरेको हुन्छ। विवाहित जनसङ्ख्यामध्ये नेपालमा पुरुष तथा महिलाको समग्र औसत

उमेर १९.९ वर्ष रहेको छ । नेपालमा पुरुषहरूले पहिलो विवाह गर्दाको औसत उमेर महिलाको भन्दा ३.१ प्रतिशत विन्दुले माथि अर्थात् २१.६ वर्ष रहेको छ भने पहिलो विवाह गर्दा महिलाहरूको औसत उमेर १८.५ वर्ष रहेको देखिन्छ ।

दश वर्ष र सोभन्दा माथिको जनसङ्ख्याको समग्र दलित (पुरुष तथा महिला) मध्ये पहिलो विवाह गर्दाको औसत उमेर १८.७ वर्ष रहेको छ जुन पुरुषका हकमा २०.२ वर्ष र महिलाका हकमा १७.५ वर्ष रहेको छ । यसले दलित जातजातिको विवाहको औसत उमेर राष्ट्रिय मानभन्दा न्यून देखाएको छ । गैरदलित जातजातितर्फ पहिलो विवाह गर्दाको समग्र औसत दलित जातजातिको भन्दा १.४ वर्ष बढी अर्थात् २०.१ वर्ष रहेको छ । गैरदलित जातजातिका पुरुषतर्फ पहिलोपटक विवाह हुँदाको औसत उमेर २१.८ वर्ष र महिलातर्फ १८.७ वर्ष रहेको छ जुन राष्ट्रिय मानभन्दा निश्चित अङ्कले उच्च रहेको छ (तालिका २२) ।

तालिका २२ : दलित तथा गैरदलितको पहिलो विवाह गर्दाको औसत उमेर

दलित/गैरदलित जातजाति	पहिलो विवाह गर्दाको औसत उमेर		
	जम्मा	पुरुष	महिला
जम्मा	१९.९	२१.६	१८.५
जम्मा दलित	१८.७	२०.२	१७.५
पहाडी दलित	१९.३	२०.७	१८.१
मधेसी/तराई दलित	१९.५	२१.१	१८.१
गैरदलित जातजाति	२०.१	२१.८	१८.७

प्रदेशस्तरमा पनि दलित र गैरदलित जातजातिको पहिलो विवाह गर्दाको औसत उमेरमा सामान्य अन्तर रहेको देखिन्छ । तालिका २० को अवलोकनबाट प्रत्येक प्रदेशमा गैरदलित जातजातिको तुलनामा दलित जातजातिको पहिलो विवाह गर्ने औसत उमेर लगभग एकदेखि दुई वर्षसम्म न्यून रहेको देखिन्छ । महिलातर्फ हेर्ने हो भने पनि गैरदलित जातजातिका महिलाको तुलनामा दलित जातजातिका महिलाको पहिलो विवाह भएको उमेर सातऔँटै प्रदेशमा लगभग एकदेखि डेढ वर्षसम्म न्यून रहेको छ । दलित पुरुषतर्फ विवाह गर्ने औसत उमेर सबैभन्दा न्यून औसत (१९.५ वर्ष) मधेस प्रदेशमा र सबैभन्दा उच्च औसत (२१.२ वर्ष) कोशी र गण्डकी प्रदेशमा रहेको देखिन्छ । गैरदलित पुरुषतर्फ सबैभन्दा कम औसत (२०.५ वर्ष) उमेरमा पहिलो विवाह हुने कर्णाली प्रदेश रहेको छ भने सबैभन्दा उच्च औसत (२३ वर्ष) हुने कोशी प्रदेश रहेको छ । महिलातर्फ सबैभन्दा कम (१६.९ वर्ष) मा पहिलोपटक विवाह हुने प्रदेश मधेस र गैरदलिततर्फ पनि सबैभन्दा चाँडो विवाह हुने प्रदेश मधेस नै रहेको छ जहाँ गैरदलित जातजातिका महिलाको पहिलो विवाह औसतमा १७.४ वर्षमा भएको देखिन्छ (तालिका २३) ।

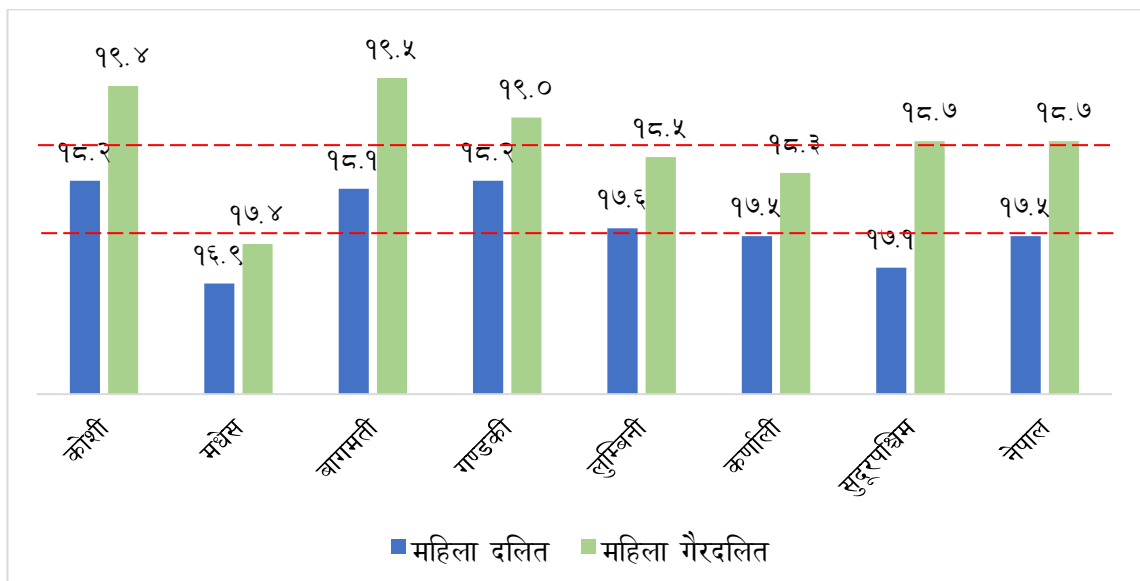
तालिका २३ : दलित तथा गैरदलित जातजातिको प्रदेशअनुसार विवाहको औसत उमेर (वर्ष)

प्रदेश	पुरुष		महिला	
	दलित	गैरदलित	दलित	गैरदलित
कोशी	२१.२	२३.०	१८.२	१९.४
मधेस	१९.५	२०.६	१६.९	१७.४

प्रदेश	पुरुष		महिला	
	दलित	गैरदलित	दलित	गैरदलित
बागमती	२१.०	२२.८	१८.१	१९.५
गण्डकी	२१.२	२२.८	१८.२	१९.०
लुम्बिनी	२०.१	२१.२	१७.६	१८.५
कर्णाली	१९.६	२०.५	१७.५	१८.३
सुदूरपश्चिम	१९.९	२१.८	१७.१	१८.७
नेपाल	२०.२	२१.८	१७.५	१८.७

राष्ट्रिय औसत मानसँग दलित र गैरदलित महिलाहरूको प्रदेशअनुसार पहिलोपटक विवाह भएको तथ्याङ्कलाई चित्र २४ मा प्रस्तुत गरिएको छ । यसमा दलित महिला (१७.५ वर्ष) र गैरदलित महिला (१८.७ वर्ष) को बेग्लाबेग्लै राष्ट्रिय औसतलाई रातो रङ्गका दुईओटा फरक फरक खण्डित रेखामार्फत देखाइएको छ । पहिलोपटक राष्ट्रिय औसतभन्दा कम उमेरमा मधेस र सुदूरपश्चिम प्रदेशका दलित महिलाको भएको छ भने कर्णाली प्रदेश र लुम्बिनी प्रदेशका दलित महिलाको पहिलो विवाह भएको उमेर राष्ट्रिय औसतसँग लगभग समान छ । बाँकी प्रदेशमा यो मान उच्च रही सुधारिएको अवस्था देखिन्छ । गैरदलित जातजातिका महिलाको राष्ट्रिय औसत (१८.७ वर्ष) भन्दा कम उमेरमा पहिलोपटक विवाह भएका प्रदेशहरूमा मधेस, लुम्बिनी र कर्णाली प्रदेश रहेका छन् भने बाँकी प्रदेशमा यो सूचक औसतभन्दा माथि रहेको छ । पहिलो विवाह गर्दाको औसत उमेरसम्बन्धी विस्तृत विवरण अनुसूची १७ मा दिइएको छ ।

चित्र २४ : प्रदेशअनुसार दलित र गैरदलित महिलाको पहिलोपटक विवाह भएको औसत उमेर (वर्ष)

खण्ड छ : शैक्षिक अवस्था

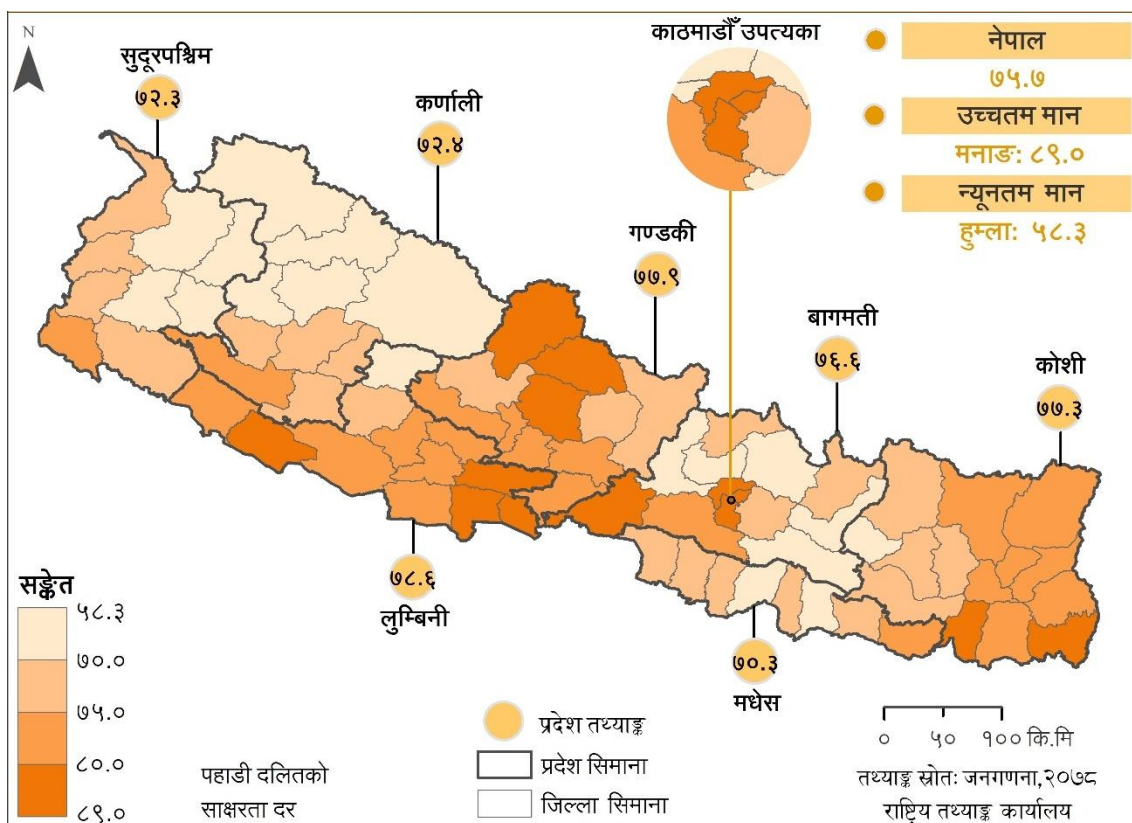
६.१ साक्षरता विवरण

उच्चतम साक्षरतादर त्यस्तो सूचक हो जसले कुनै पनि देशको शैक्षिक विकासको अवस्थालाई प्रतिबिम्बित गर्दछ । कुनै पनि देशको लागि साक्षर जनसङ्ख्या महत्त्वपूर्ण जनशक्ति मानिन्छ । साक्षर जनसङ्ख्याले विकास प्रयास र विकासका विभिन्न आयामलाई सहजीकरण र निर्देशित गर्ने हुनाले नीतिनिर्माता, योजनाविद् र निर्णयकर्ताका लागि यो तथ्याङ्क विशेष महत्त्वपूर्ण हुन्छ । साक्षरतादरलाई दलित र गैरदलित जातजातिको सन्दर्भमा लिङ्गगत, भौगोलिक क्षेत्र र सहरीकरणको तहअनुसार विश्लेषण गर्दा तथ्याङ्कमा फरक फरक अवस्था र प्रवृत्ति देखिने भएकोले यहाँ त्यसैअनुरूप सङ्क्षेपमा चर्चा गरिएको छ ।

जनगणनामा अन्तर्राष्ट्रिय अभ्यास र विगतका जनगणनाहरूको अनुशरण गर्दै ५ वर्ष र सोभन्दा माथिको जनसङ्ख्यालाई साक्षरतासम्बन्धी प्रश्न सोधिएको थियो । यस उमेर समूहका प्रत्येक व्यक्तिले यदि पढ्न र लेख्न दुवै जानेको भए साक्षर भएको मानी साक्षर जनसङ्ख्याभित्र समावेश गरिएको छ । विगतको तुलनामा साक्षर जनसङ्ख्या बढ्नु स्वाभाविक हो तर एक जनगणनादेखि अर्को जनगणनासम्म खास जातजातिको साक्षरतादर कति प्रतिशतले बढ्यो भन्ने प्रश्नले पनि राज्यको शैक्षिक नीति, नीतिको मूल्याङ्कन, सामाजिक समावेशीकरण र आगामी प्राथमिकता र लगानीको आकारलाई पहिचान गर्न सहज हुनेछ ।

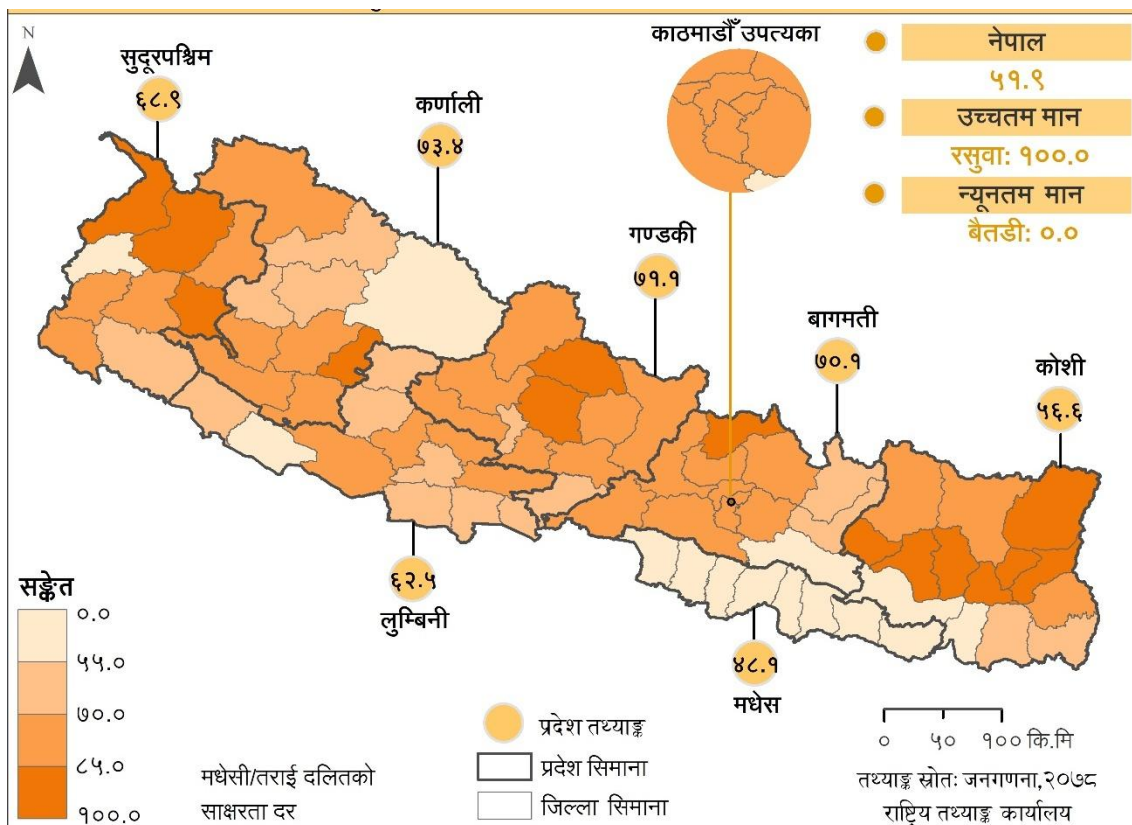
नेपालमा ५ वर्ष र सोभन्दा माथिको साक्षरतादर ७६.२ रहेको छ । गैरदलित जातजातिको समग्र साक्षरतादर ७७.६ प्रतिशत रहेको छ । दलित जातजातिको कुल साक्षरतादर नेपालको औसत साक्षरतादर भन्दा ८.८ प्रतिशत विन्दुले न्यून अर्थात् ६७.४ प्रतिशत मात्र रहेको छ । यसलाई पनि पहाडी र तराई दलितमा खण्डीकरण गरेर हेर्दा थप असमानता देख्न सकिन्छ । तराई दलितको साक्षरतादर ५१.९ प्रतिशत छ भने पहाडी दलितको हकमा यो मान राष्ट्रिय औसतको नजिक ७५.७ प्रतिशत रहेको छ ।

नक्सा ३ : प्रदेश र जिल्लाअनुसार पहाडी दलितको साक्षरतादर

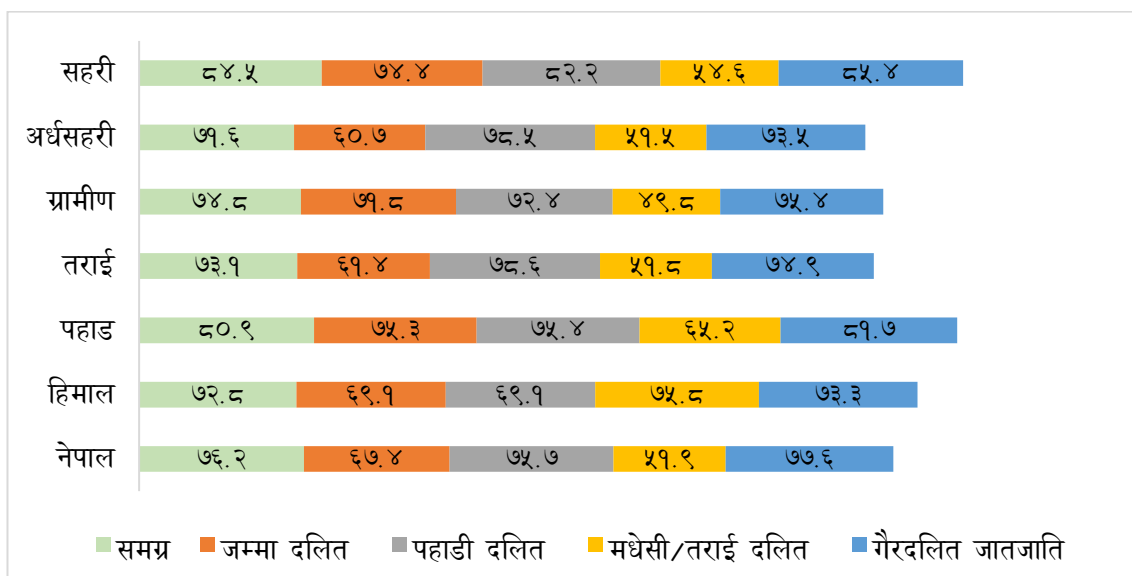
सहरी क्षेत्रमा समग्र साक्षरतादर नेपालको भन्दा पनि ८.३ प्रतिशत विन्दुले उच्च अर्थात् ८४.५ प्रतिशत रहेको छ । यसलाई दलित र गैरदलित जातजातितर्फ खण्डीकरण गरेर हेर्दा सहरी क्षेत्रका गैरदलित जनसङ्ख्याको साक्षरतादर ८५.४ प्रतिशत छ । समग्र दलित जातजातितर्फ सहरी क्षेत्रमा साक्षरतादर ७४.४ प्रतिशत रहेको छ जुन गैरदलित जातजातिको तुलनामा ११.१ प्रतिशत विन्दुले न्यून रहेको देखिन्छ । समग्र दलितलाई पहाडी र तराई दलितमा खण्डीकरण गरेर हेर्दा पहाडी दलितको साक्षरतादर सहरी क्षेत्रमा ८२.२ प्रतिशत छ जब कि तराई दलितको साक्षरतादर निकै न्यून अर्थात् ५४.६ प्रतिशत मात्र रहेको छ । ग्रामीण क्षेत्रमा दलित र गैरदलित जातजातिको साक्षरतादरमा पनि उल्लेख्य असमानता रहेको देखिन्छ । यहाँ समग्र साक्षरतादर ७४.८ प्रतिशत रहेको छ । समग्र दलितको साक्षरतादर ग्रामीण क्षेत्रमा ७१.८ प्रतिशत छ भने गैरदलित जातजातिको साक्षरतादर ३.६ प्रतिशत विन्दुले माथि अर्थात् ७५.४ प्रतिशत रहेको छ ।

नक्सा ४ : प्रदेश र जिल्लाअनुसार मधेसी/तराई दलितको साक्षरतादर

पहाडमा यी दुई समष्टिगत जातजातिको साक्षरतादर तुलना गर्दा पनि निश्चित अङ्कको विषमता देखिन्छ । पहाडमा समग्र साक्षरतादर करिब ८१ प्रतिशत रहेको छ । समग्र दलितको साक्षरतादर पहाडमा ७५.३ प्रतिशत छ भने गैरदलित जातजातिको साक्षरतादर दलितको भन्दा ६.४ प्रतिशत विन्दुले अधिक अर्थात् ८१.७ प्रतिशत रहेको छ । तराईमा समग्र गैरदलित जातजातिको साक्षरतादर ६१.४ प्रतिशत छ भने गैरदलित जातजातिको साक्षरतादर १३.५ प्रतिशत विन्दुले अधिक अर्थात् ७४.९ प्रतिशत रहेको छ । यी तुलनाबाट के देखिन्छ भने दलित जातजातिको तुलनामा गैरदलित जातजातिको साक्षरतादर सबै भौगोलिक क्षेत्रमा उल्लेखनीय अङ्कले न्यून रहेको छ । ग्रामीण तथः सहरी क्षेत्रमा पनि दलित र गैरदलित जातजातिको साक्षरतादरमा विषमता छ जसले दलित जातजाति साक्षरताका दृष्टिले पछाडि रहेको देखाउँछ (चित्र २५) ।

चित्र २५ : भौगोलिक क्षेत्र र सहरीकरणको तहअनुसार दलित र गैरदलित जातजातिको साक्षरतादर (%)

पुरुष र महिलाको साक्षरतादरमा नेपालमा विगतदेखि नै उल्लेख्य असमानता रहेको देखिएको छ । पछिल्लो जनगणनामा पनि त्यो प्रवृत्ति राष्ट्रिय, प्रादेशिक, भौगोलिक क्षेत्र, जिल्ला तथा स्थानीय तहमा विद्यमान रहेको देखिन्छ । लैङ्गिक असमानताको एउटा बलियो सूचकका रूपमा महिला र पुरुषको असमान साक्षरतादरलाई लिन सकिन्छ । नेपालमा पुरुष साक्षरतादर ८३.६ प्रतिशत हुँदा महिला साक्षरतादर ६९.४ प्रतिशत मात्र छ । यसलाई निकै ठुलो अन्तरका रूपमा लिने गरिएको छ । राष्ट्रिय साक्षरतादरलाई पुनः दलित र गैरदलित जातजातितर्फ खण्डीकरण गरेर हेर्दा पुरुष र महिला दुवैतर्फ असमान स्थिति देखापर्छ । पुरुषतर्फ दलित र गैरदलिततर्फ जुन स्तरको असमानता छ त्यो महिलातर्फ दलित र गैरदलितबिच अझै फराकिलो रहेको छ । नेपालमा दलित जातजातितर्फको समग्र पुरुष साक्षरतादर ७४.१ प्रतिशत छ जुन राष्ट्रिय औसतभन्दा ९.५ प्रतिशत विन्दुले न्यून र गैरदलित जातजातितर्फका पुरुष साक्षरतादरको सापेक्षतामा १०.८ प्रतिशत विन्दुले न्यून रहेको छ ।

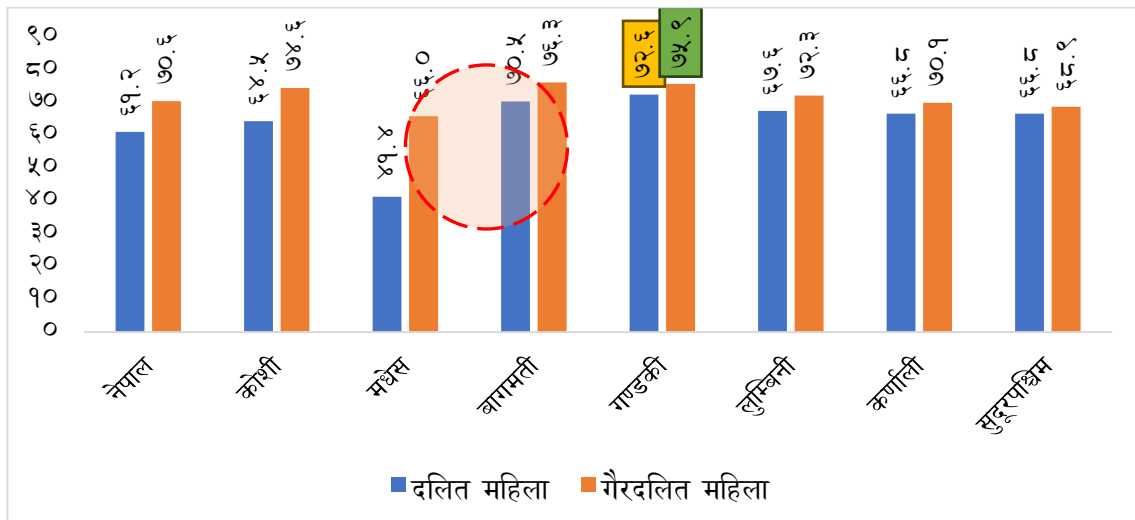
दलित महिलाको साक्षरतादर सबैभन्दा उच्च (७२.६%) गण्डकी प्रदेशमा छ भने उनीहरूको दोस्रो (७०.५%) र तेस्रो (६७.६%) ठुलो साक्षरतादर क्रमशः बागमती र लुम्बिनीमा रहेको छ । दलित र गैरदलित महिला तथा पुरुष सबैका साक्षरतादर सबैभन्दा न्यून मधेस प्रदेशमा रहेको छ जहाँ दलित महिलाको साक्षरतादर केवल ४१.४ प्रतिशत छ भने गैरदलित महिलाको साक्षरतादर ६६.० प्रतिशत रहेको छ । मधेस प्रदेशमा गैरदलित जातजातिका पुरुषको साक्षरतादर (८१.५%) भन्दा दलित जातजातिको पुरुषको साक्षरतादर २४.५ प्रतिशत विन्दुले न्यून अर्थात् ५७.० प्रतिशत मात्र रहेको छ । पुरुषतर्फ दलित जातजातिको सर्वाधिक (८४.२%) साक्षरतादर गण्डकी प्रदेशमा र गैरदलित जातजातिमध्ये पनि सर्वाधिक (८९.७%) साक्षरता गण्डकी प्रदेशमै रहेको देखिन्छ (तालिका २४ चित्र २६) ।

तालिका २४ : प्रदेशअनुसार दलित र गैरदलित जातजातिको समग्र साक्षरतादर (%)

क्षेत्र	समग्र		दलित		गैरदलित	
	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला
नेपाल	८३.६	६९.४	७४.१	६१.२	८४.९	७०.६
कोशी	८६.१	७३.६	७५.८	६४.५	८७.२	७४.६
मधेश	७२.५	५४.७	५७.०	४१.४	८१.५	६६.०
बागमती	८८.३	७६.०	८२.५	७०.५	८८.६	७६.३
गण्डकी	८८.८	७५.३	८४.२	७२.६	८९.७	७५.९
लुम्बिनी	८५.२	७१.७	७९.९	६७.६	८६.०	७२.३
कर्णाली	८३.३	६९.४	७८.६	६६.८	८४.६	७०.१
सुदूरपश्चिम	८५.४	६८.२	७८.६	६६.८	८६.३	६८.९

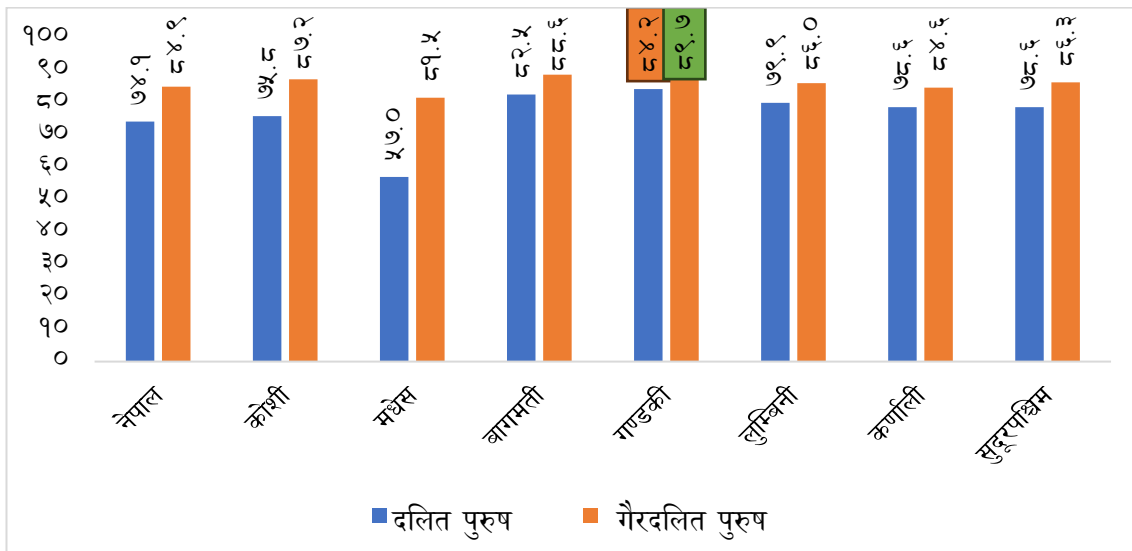
महिला साक्षरतादर समग्र नेपाल र सबै प्रदेशमा पुरुषको भन्दा महिलाको कम रहेको छ । महिलामध्ये पनि दलित महिलाको तुलनामा गैरदलित जातजातिका महिलाको साक्षरतादर उच्च रहेको देखिन्छ । दलित महिलातर्फ सबैभन्दा न्यून (४१.४%) साक्षरतादर मधेश प्रदेशमा रहेको छ भने अधिकतम (७२.६%) साक्षरतादर गण्डकी प्रदेशमा रहेको देखिन्छ । गैरदलिततर्फ सर्वाधिक (७५.९%) महिला साक्षरतादर गण्डकीमा र सबैभन्दा कम (६६.०%) मधेश प्रदेशमै रहेको छ (चित्र २६) ।

चित्र २६ : दलित र गैरदलित महिलाको प्रदेशस्तरमा साक्षरतादर (%)

समग्र नेपाल र सबै प्रदेशमा दलित पुरुषको तुलनामा गैरदलित जातजातिका पुरुषको साक्षरतादर उच्च रहेको देखिन्छ । दलित पुरुषतर्फ सबैभन्दा न्यून (५७%) साक्षरतादर मधेश प्रदेशमा रहेको छ भने अधिकतम (८४.२%) साक्षरतादर गण्डकी प्रदेशमा रहेको देखिन्छ । गैरदलिततर्फ सर्वाधिक (८९.७%) पुरुष साक्षरतादर गण्डकीमा र सबैभन्दा कम (८१.५%) मधेश प्रदेशमै रहेको छ (चित्र २७) । साक्षरता दर सम्बन्धी विवरण अनुसूची १८ मा दिइएको छ ।

चित्र २७: दलित र गैरदलित पुरुष साक्षरतादर (%)

६.२ उत्तीर्ण गरेका तह

साक्षरताको स्तरलाई साक्षर जनसङ्ख्याले उत्तीर्ण गरेको तहबाट मापन गर्न सकिन्छ। साक्षर जनसङ्ख्याले कुन तह उत्तीर्ण गरेको छ भन्ने सूचनाले देशका लागि आवश्यक जनशक्तिको श्रेणीसम्बन्धी सूचना प्राप्त हुन्छ। राष्ट्रिय शिक्षा नीति २०७६ ले 'सबै तहको शिक्षालाई प्रतिस्पर्धी, प्रविधिमैत्री, रोजगारमूलक र उत्पादनमुखी बनाई देशको आवश्यकता अनुरूपको मानव संसाधन विकास गर्ने' लक्ष्य लिएको देखिन्छ।^२ यस नीतिले सबैका लागि निशुल्क तथा अनिवार्य आधारभूत शिक्षाको वकालत गरेको छ। उच्च शिक्षा प्राप्त जनशक्ति कुनै पनि देशको लागि अमूल्य मानव संसाधन हुने कुरामा दुई मत रहँदैन। हाम्रो जस्तो बहुजातीय, बहुभाषिक, बहुधार्मिक र बहुसांस्कृतिक देशमा सबै जातजातिको साक्षरताको तह विविध कारणले समान नरहेको तथ्य विगतका जनगणनाका नतिजाबाट पनि देखिएको छ।

यस प्रतिवेदनको उद्देश्यानुसार यहाँ दलित र गैरदलित जातजातिको साक्षरतादरलाई अध्ययनको तहअनुसार तुलना गरिएको छ। समग्र नेपालमा पाँच वर्ष र सोभन्दा माथिको कुल जनसङ्ख्या २ करोड ४ लाख ८ हजार १२४ मध्ये ३३.१ प्रतिशतले आधारभूत तह (कक्षा १ देखि ८ सम्म) पूरा गरेको देखिन्छ भने माध्यमिक तह (कक्षा ९-१२) पूरा गर्ने साक्षर जनसङ्ख्याको अनुपात ५७.६ प्रतिशत रहेको छ। स्नातक वा सोभन्दा माथिको उच्च शिक्षा पूरा गर्ने जनसङ्ख्याको हिस्सा करिब ७ प्रतिशत मात्र रहेको छ। यदि दलित र गैरदलित जातजातितर्फ आधारभूत, माध्यमिक र उच्च शिक्षाका तीनओटा तह उत्तीर्ण गरेको जनसङ्ख्या तुलना गर्ने हो भने योजनाविद् र नीतिनिर्माताहरूले सोच्नैपर्ने असन्तुलन देख्न सकिन्छ।

माध्यमिक शिक्षा पूरा गर्ने गैरदलित जातजातिको जनसङ्ख्याक हिस्सा ५८.५ प्रतिशत छ जुन राष्ट्रिय मानभन्दा करिब १ प्रतिशत विन्दुले माथि छ। पाँच वर्ष र सोभन्दा माथिको उमेरका समग्र दलित

^२ हेर्नुहोस्, नेपाल सरकार, शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय (२०७६) *राष्ट्रिय शिक्षा नीति २०७६*, पृ. ६

जनसङ्ख्यामध्ये माध्यमिक तह पूरा गर्नेको अनुपात ५१.३ प्रतिशत छ जुन राष्ट्रिय औसतभन्दा ६.३ प्रतिशत विन्दुले कम र गैरदलित जातजातिको तुलनामा ७.२ प्रतिशत विन्दुले न्यून रहेको छ । उच्च शिक्षाको तहमा हेर्ने हो भने यो विषमता अझै फराकिलो देखिन्छ । गैरदलित जातजातिका पाँच वर्ष र सोभन्दा माथिका कुल १,८०,३९,२५५ जनसङ्ख्यामध्ये ७.४ प्रतिशतले स्नातक वा सोभन्दा माथिको तह पूरा गरेको देखिन्छ जब कि यस उमेर समूहका कुल २३,६८,८६९ जनसङ्ख्यामध्ये स्नातक वा सोभन्दा माथिको तह पूरा गर्नेको अनुपात केवल १.६ प्रतिशत रहेको छ । यसप्रकारको विषमताका पछाडि पहुँचका अलावा आर्थिक, सामाजिक र अन्य कारणहरू जिम्मेवार हुनसक्छन् जसको बेग्लै अध्ययन हुनसक्दछ । समग्र दलित जातजातिभित्र पाँच वर्ष र सोभन्दा माथिको भण्डै ४५ प्रतिशत जनसङ्ख्याले आधारभूत तह मात्र पूरा गरेको देखिन्छ । दलितभित्र पनि साक्षरताको सवालमा उल्लेखनीय असमानता रहेको यथार्थ तथ्याङ्कबाट देखिन्छ । उदाहरणका लागि माध्यमिक शिक्षा पूरा गर्ने पहाडी दलितको हिस्सा ५३.३ प्रतिशत छ भने तराई दलितको हिस्सा ४६.० प्रतिशत मात्र छ । स्नातक वा सोभन्दा माथिको उच्च शिक्षा पूरा गर्ने पहाडी दलित १.७ प्रतिशत रहेका छन् भने तराई दलिततर्फ यो मान १.१ प्रतिशत मात्र रहेको छ (तालिका २५) । यसर्थ, शिक्षामा विषमताभित्र पनि थप विषमता रहेको अवस्था देखिन्छ ।

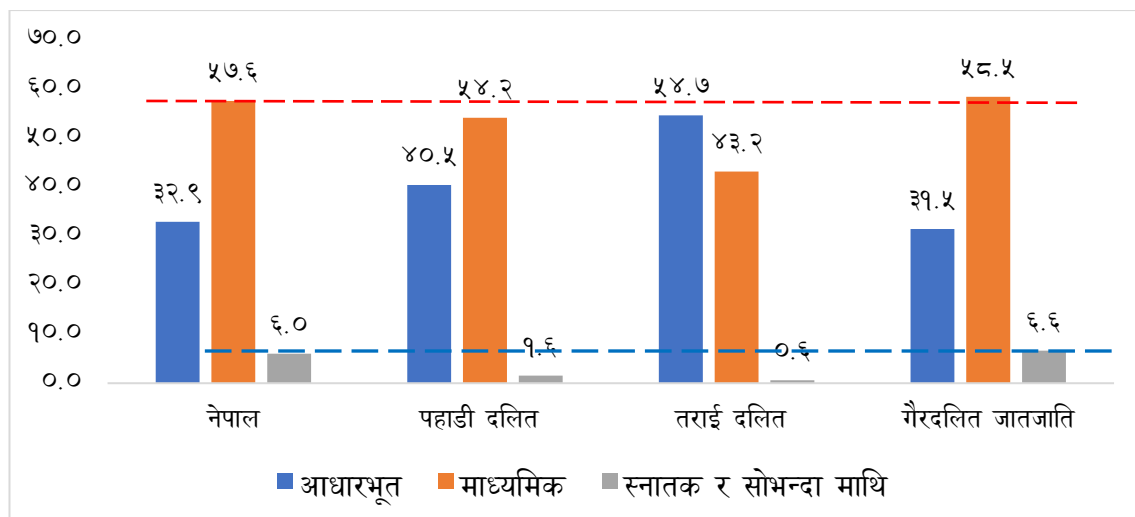
तालिका २५ : दलित र गैरदलित जातजातिले पूरा गरेको शैक्षिक तह

विवरण	जम्मा	पूरा गरेको शैक्षिक तह (%)			
		आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सोभन्दा माथि	तह नखुलेको
नेपाल	२,०४,०८,१२४	३३.१	५७.६	६.७	२.६
जम्मा दलित	२३,६८,८६९	४४.७	५१.३	१.६	२.५
पहाडी दलित	१७,२५,३६५	४२.१	५३.३	१.७	२.९
मधेसी/तराई दलित	६,४३,५०४	५१.६	४६.०	१.१	१.३
गैरदलित जातजाति	१,८०,३९,२५५	३१.६	५८.५	७.४	२.६

दलित र गैरदलित जातजातिको साक्षर जनसङ्ख्याले पूरा गरेको शैक्षिक तहलाई अझै खण्डीकरण गरेर हेर्नुपर्ने हुन्छ । पुरुष र महिलाले पूरा गरेको शैक्षिक तहमा थप विषमता देखिन्छ । स्वाभाविक रूपमा यस्तो विषमता दलित महिला र गैरदलित महिलाले उत्तीर्ण गरेको शैक्षिक तहमा फराकिलो रहेको हुन्छ । चित्र २९ मा दलित र गैरदलित महिला (बालिकासमेत) ले उत्तीर्ण गरेको शैक्षिक तहलाई देखाइएको छ । पाँच वर्ष र सोभन्दा माथिका तराईका गैरदलित जनसङ्ख्यामध्ये ४३.२ प्रतिशतले माध्यमिक शिक्षा पूरा गरेका छन् भने पहाडी दलितका सोही उमेर समूहका महिलामध्ये ५४.२ प्रतिशतले माध्यमिक तहको शिक्षा पूरा गरेको देखिन्छ । गैरदलित जातजातिका महिलातर्फ माध्यमिक शिक्षा पूरा गर्ने हिस्सा ५८.५ प्रतिशत छ । जुन नेपालको औसत मानभन्दा करिब १ प्रतिशत विन्दुले उच्च रहेको छ । चित्रमा माध्यमिक शिक्षाको राष्ट्रिय औसतलाई रातो रङ्गको खण्डित रेखा र उच्च शिक्षा (स्नातक वा सोभन्दा माथि) पूरा गरेको राष्ट्रिय औसतलाई निलो रङ्गको खण्डित रेखाबाट सङ्केत गरिएको छ जसले पहाडी र तराई दुवै समुदायका दलित महिलाको माध्यमिक तह र उच्च तहको साक्षरतादर औसतभन्दा कम रहेको देखाएको छ ।

आधारभूत तह मात्र पूरा गरेका महिलाहरूको सर्वाधिक (५४.७%) हिस्सा तराईका दलित महिलाको छ भने पहाडी दलित महिलातर्फ यो मान १४.२ प्रतिशत विन्दुले न्यून अर्थात् ४०.५ प्रतिशत मात्र छ। स्नातक र सोभन्दा माथिको तह पूरा गरेका महिलाको खण्डीकृत तथ्याङ्कमा पनि उल्लेख्य असमानता रहेको छ। गैरदलित जातजातिका महिलामध्ये स्नातक वा सोभन्दा माथिको तह पूरा गर्नेको अनुपात ६.६ प्रतिशत छ जब कि तराईका दलित महिलामध्ये यो तह पूरा गर्नेको अंश ०.६ प्रतिशत मात्र छ भने यो पहाडी दलित महिलाको अनुपात गैरदलित जातजातिका महिलाकोभन्दा ५ प्रतिशत विन्दुले न्यून अर्थात् १.६ प्रतिशत रहेको छ। यहाँ पनि पहाडी दलित महिला र तराई दलित महिलाबिच उच्च शिक्षा प्राप्तिमा असमानता रहेको देखिन्छ (चित्र २८)।

चित्र २८ : दलित तथा गैरदलित महिलाले पूरा गरेको शैक्षिक तह (%)

दलित जनसङ्ख्याको साक्षरतादरलाई प्रदेश तहमा पनि तुलना गर्नु वाञ्छनीय हुन्छ। शिक्षामा प्रादेशिक तहको असमानता कति गहिरो छ भन्ने सूचना यसबाट प्राप्त गर्न सकिन्छ। मधेश प्रदेशमा माध्यमिक तह पूरा गरेका पहाडी दलितको हिस्सा ५७.९ प्रतिशत हुँदा तराई दलिततर्फ ५ वर्ष र सोभन्दा माथिका ४६.८ प्रतिशतले मात्र यो तह पूरा गरेको देखिन्छ। गैरदलित जातजातिमध्ये तराईमा माध्यमिक तह पूरा गर्नेको अनुपात ५६ प्रतिशत छ। मधेश प्रदेशमा गैरदलिततर्फ ५.२ प्रतिशत परिवारले स्नातक र सोभन्दा माथिको तह पूरा गरेका छन् तर दुवै समूहका दलित गैरदलितको तुलनामा निकै तल रहेका छन्। पाँच वर्ष र सोभन्दा माथिका पहाडी दलितमध्ये २.४ प्रतिशतले उच्च शिक्षा (स्नातक वा सोभन्दा माथि) पूरा गरेका छन् भने तराई दलितको हिस्सा पहाडी दलितको आधा अर्थात् १.२ प्रतिशत मात्र छ (तालिका २६)।

गण्डकी प्रदेशमा स्नातक र सोभन्दा माथिको तह पूरा गर्ने गैरदलितको हिस्सा ७.१ प्रतिशत छ। यहाँ यो तह पूरा गर्ने पहाडी दलितको हिस्सा १.७ प्रतिशत मात्र छ। खासगरी बागमती, गण्डकी, कर्णाली र सुदूरपश्चिममा तराई दलितको सङ्ख्या कम रहेको र त्यहाँ रोजगारी, अध्ययन वा व्यवसायका लागि गएका हुनसक्ने तराई दलितको माध्यमिक तह र उच्च शिक्षा पूरा गर्ने अनुपात उच्च रहेको तथ्यलाई सावधानीपूर्वक ग्रहण गर्नुपर्ने हुन्छ। उदाहरणका लागि कर्णाली प्रदेशमा स्नातक वा सोभन्दा माथिको अध्ययन पूरा गर्ने तराई दलितको

अनुपात ३.९ प्रतिशत छ जुन मधेस प्रदेशमा १.२ प्रतिशत मात्र छ । यसका पछाडि नोकरी वा अध्ययनका सिलसिलामा कर्णाली प्रदेशमा बसोबास गरेका तराई दलितको सङ्ख्या नै जिम्मेवार रहेको अनुमान गर्न सकिन्छ । कर्णाली प्रदेशमा उच्च शिक्षा पूरा गरेका पाँच वर्ष र सोभन्दा माथिको उमेरका पहाडी दलित केवल १.१ प्रतिशत छन् जब कि यस प्रदेशमा ४.६ प्रतिशत गैरदलितले स्नातक र सोभन्दा माथिको तह पूरा गरेको देखिन्छ (तालिका २६) ।

यसबाट प्रदेशस्तरमा दलित र गैरदलित जातजातिका बिचमा साक्षरताको तहमा उल्लेख्य असमानता रहेको स्पष्ट हुन्छ । मधेस प्रदेशमै पनि पहाडी दलितको तुलनामा तराई दलितको माध्यमिक तह र सोभन्दा माथिका तहहरूमा शैक्षिक तहगत विषमता रहेको देखिन्छ । सङ्ख्यात्मक हिसाबले हेर्ने हो भने पहाडी दलितको तुलनामा तराई दलित जनसङ्ख्या माध्यमिक तह र सोभन्दा माथिको शिक्षा प्राप्तिमा पछाडि नै परेको अवस्था छ । विस्तृत विवरण अनुसूची १९ मा दिइएको छ ।

तालिका २६ : प्रदेशअनुसार दलित र गैरदलित जातजातिले पूरा गरेको शैक्षिक तह (%)

प्रदेश	जातजाति	आधारभूत	माध्यमिक	स्नातक र सोभन्दा माथि
कोशी	पहाडी दलित	४०.०	५६.५	१.६
	तराई दलित	५२.६	४५.०	०.८
	गैरदलित जातजाति	३१.२	६१.६	५.२
मधेस	पहाडी दलित	३८.३	५७.९	२.४
	तराई दलित	५१.०	४६.८	१.२
	गैरदलित जातजाति	३७.७	५६.०	५.२
बागमती	पहाडी दलित	३८.६	५५.४	३.३
	तराई दलित	३७.१	५३.८	७.४
	गैरदलित जातजाति	२६.०	५७.७	१३.६
गण्डकी	पहाडी दलित	३८.९	५५.७	१.७
	तराई दलित	४४.४	४८.९	२.७
	गैरदलित जातजाति	२७.६	६१.५	७.१
लुम्बिनी	पहाडी दलित	४३.९	५१.४	१.३
	तराई दलित	५३.५	४३.६	०.८
	गैरदलित जातजाति	३४.६	५७.०	५.१
कर्णाली	पहाडी दलित	४३.९	५२.३	१.१
	तराई दलित	३१.०	६०.१	३.९
	गैरदलित जातजाति	३२.८	५९.७	४.६
सुदूरपश्चिम	पहाडी दलित	४६.४	४९.२	१.४
	तराई दलित	४२.२	५०.५	३.६
	गैरदलित जातजाति	३३.२	५७.६	५.५

६.३ विद्यालयबाहिर रहेका व्यक्तिको विवरण

नेपालको शिक्षा नीतिले पूर्वप्राथमिक र प्राथमिक तहमा भर्ना हुनका लागि बालबालिकाको न्यूनतम उमेर तोकेको भए तापनि कतिपय व्यक्तिहरू विविध कारणले युवावस्थामा पनि विद्यालयमा अध्ययनार्थ जाने गरेको देखिन्छ। विद्यालयबाहिर रहने जनसङ्ख्या गणना गर्दा ५ देखि २५ वर्षसम्मको जनसङ्ख्यालाई आधार लिने प्रचलन रहेको छ। नीतिनिर्माता र योजनाविद्का लागि ५-२५ वर्ष उमेरका व्यक्तिमध्ये कति जना हाल विद्यालय गइरहेका छन् र कति जनसङ्ख्या विगतमा विद्यालय जाने गरेको भए पनि हाल विद्यालय जान छोडिसकेका छन् भन्ने तथ्याङ्क महत्त्वपूर्ण रहेको छ। त्यसैगरी कहिल्यै पनि विद्यालय नगएको त्यस उमेरको जनसङ्ख्यालाई पनि राज्यको शैक्षिक नीतिको समयसापेक्ष मूल्याङ्कनका लागि आधार तथ्याङ्कका रूपमा लिइन्छ। राज्यले प्राथमिक तहसम्मको शिक्षालाई अनिवार्य गर्ने नीति लिएको भए तापनि कैयन् विद्यार्थीले प्राथमिक तह नै पूरा नगरी विद्यालय छाड्ने प्रवृत्ति अझै पनि देखिएको छ भने निशुल्क भनिएको माध्यमिक तहमा पनि लाखौं बालबालिका अध्ययनविमुख भएको अवस्था तथ्याङ्कबाट देखिन्छ।

नेपालमा ५ वर्ष र सोभन्दा माथिको कुल जनसङ्ख्यामध्ये हाल स्कूल गइरहेको जनसङ्ख्याक हिस्सा ७०.६ प्रतिशत, विगतमा मात्र स्कूल गएका सोही उमेरको जनसङ्ख्याको हिस्सा २१.२ प्रतिशत र कहिल्यै पनि स्कूल नगएको जनसङ्ख्याको हिस्सा ८.१ प्रतिशत रहेको छ। लिङ्गानुसार थप खण्डीकृत गरेर हेर्दा हाल स्कूल गइरहेकामध्ये अधिकांशमा पुरुषको हिस्सा ४ देखि ५ प्रतिशत विन्दुले बढी छ। विगतमा स्कूल गएको वर्गमा हेर्ने हो भने तराई दलितबाहेक अरु सबै समूह (नेपाल, पहाडी दलित, गैरदलित) मा महिलाको हिस्सा २ देखि ७ प्रतिशत विन्दुले बढी छ। पूर्ण साक्षरताको राष्ट्रिय संकल्पमा अवरोध भनेको कहिल्यै स्कूल नगएको जनसङ्ख्या हो।

नेपालमा ५ देखि २५ वर्षसम्मको कुल जनसङ्ख्यामध्ये ८.१ प्रतिशत जनसङ्ख्या कहिल्यै स्कूल नगएको देखिन्छ। यस्तो जनसङ्ख्याको अनुपात पुरुषतर्फ ६.७ प्रतिशत र महिलातर्फ ९.४ प्रतिशत रहेको छ। यसले छोरीहरू अझै पनि विद्यालय शिक्षाबाट सार्थक रूपले बाहिर रहेको देखिन्छ। यसलाई दलित र गैरदलित समूहमा तुलना गर्दा भन्नै सोचनीय असमानता रहेको छ। गैरदलित जातजातिको ५ देखि २५ वर्षका कुल जनसङ्ख्यामध्ये केवल ७.१ प्रतिशत कहिल्यै विद्यालय नगएका देखिन्छन् जब कि यो मान समग्र दलिततर्फ १३.१ प्रतिशत रहेको छ। दलितभित्र पनि थप विश्लेषण गर्दा तराई दलितका सोही उमेर समूहका कुल जनसङ्ख्यामध्ये २७.५ प्रतिशत कहिल्यै स्कूल नगएका देखिन्छन्।

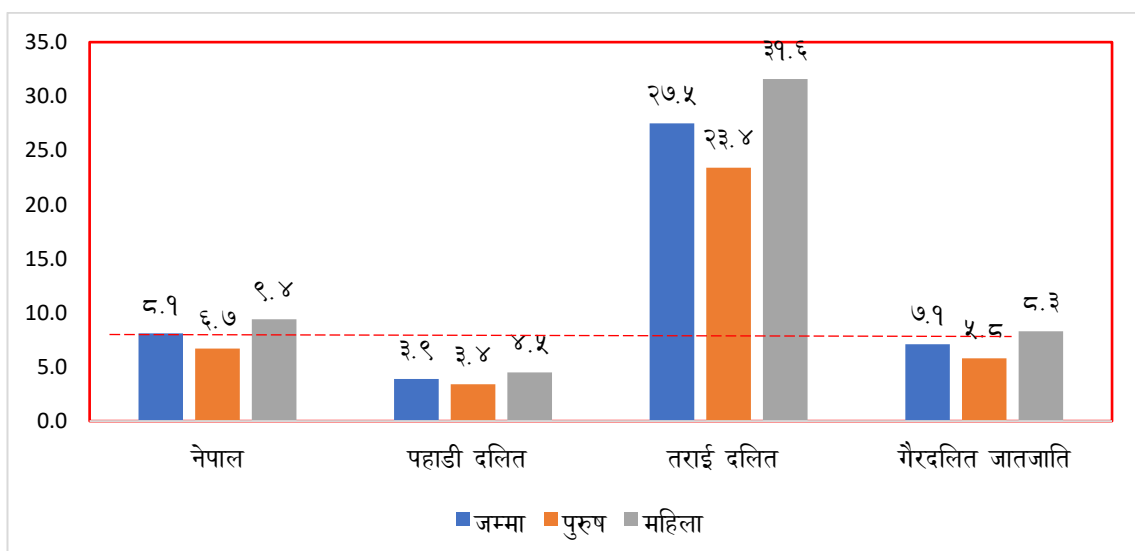
महिलातर्फ कहिल्यै स्कूल नगएका तराई दलितको हिस्सा सर्वाधिक (३१.६%) रहेको छ। पहाडी दलिततर्फका ५ देखि २५ वर्षसम्मका कुल महिलामध्ये केवल ४.५ प्रतिशत मात्र कहिल्यै पनि विद्यालय नगएको देखिन्छ, तर यही सूचकको मान गैरदलित जातजातितर्फ पहाडी दलितको भन्दा ३.८ प्रतिशत विन्दुले बढी अर्थात् ८.३ प्रतिशत रहेको छ।

तालिका २७ : हाल स्कुल गइरहेका, विगतमा स्कुल गएका र कहिल्यै स्कुल नगएका ५-२५ वर्षको जनसङ्ख्या (%)

विवरण	हाल स्कुल गइरहेका			विगतमा स्कुल गएका			कहिल्यै स्कुल नगएका		
	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
नेपाल	७०.६	७२.७	६८.४	२१.२	२०.४	२२.०	८.१	६.७	९.४
जम्मा दलित	६३.२	६५.८	६०.७	२३.६	२२.९	२४.४	१३.१	११.२	१४.८
पहाडी दलित	७०.३	७२.९	६७.८	२५.६	२३.६	२७.५	३.९	३.४	४.५
तराई दलित	५१.९	५४.८	४९.०	२०.५	२१.७	१९.४	२७.५	२३.४	३१.६
गैरदलित जातजाति	७२.१	७४.१	७०.१	२०.७	१९.९	२१.५	७.१	५.८	८.३

चित्र २९ मा विद्यालयबाहिर रहेका ५ देखि २५ वर्षसम्मको राष्ट्रिय औसत (८.१%) लाइ रातो रङ्गको खण्डित रेखामार्फत देखाइएको छ, जसले तराई दलितको अवस्था निकै नै कमजोर रहेको र गैरदलित जातजातिभन्दा पनि पहाडी दलित जातिका सोही उमेर समूहका व्यक्तिहरू विद्यालय शिक्षाको पहुँचका सन्दर्भमा सुदृढ अवस्थामा रहेको देखाउँछ ।

चित्र २९ : दलित र गैरदलित जातजातिअनुसार विद्यालयबाहिर रहेका व्यक्तिको अनुपात (%)

६.४ अध्ययन गरेको क्षेत्र

साक्षर जनसङ्ख्याले कुन कुन विषयमा उच्च शिक्षा अध्ययन गरिरहेको छ भन्ने सवाल शैक्षिक नीति निर्माण जनशक्ति विकासको रणनीति तर्जुमाका लागि अत्यन्त महत्त्वपूर्ण छ । सन्तुलित विकासको लागि राज्यलाई विविध विषयको जनशक्ति आवश्यक पर्दछ । देशको युवा शक्ति के कस्तो विषयको अध्ययनमा आकर्षित छ भन्ने यथार्थ उनीहरूले अध्ययन गरेको विषयबाट ज्ञात हुन आउँछ । उच्च शिक्षा प्राप्त गर्ने जनशक्तिले के कस्ता प्राविधिक विषय र गैरप्राविधिक विषय अध्ययन गरिरहेको वा गरेको छ र राज्यको विकास अभियानमा

भावी दिनमा माग हुने विषयनिर्दिष्ट जनशक्तिको आपूर्ति कस्तो हुनेछ भनेर यस तथ्याङ्कबाट स्पष्ट हुन सकिन्छ । कम्तीमा १२ कक्षा वा सोभन्दा माथिको तह उत्तीर्ण गरेको जनसङ्ख्यासँग मात्र यो उपखण्ड सम्बन्धित छ ।

कुनै पनि स्थानीय तहमा अक्सर बसोबास भएका व्यक्ति (विद्यार्थी) हरूले अध्ययन गरेको विषयले त्यस स्थानीय तहको शैक्षिक अवस्था, प्राथमिकता र जनशक्ति आपूर्तिको सम्भावनालाई इङ्गित गर्दछ । नेपालमा दलित र गैरदलित जातजातिको जनसङ्ख्याले विशेषतः कुन सङ्कायको अध्ययन गरेको छ भन्ने सवाल पनि अनेक निर्भर चर वा आयामहरूमाथि भर पर्दछ । व्यक्तिको रुचि, परिवारको आर्थिक अवस्था, साथीसंगातिको प्रभाव, स्थानीय तहमा उपलब्ध उच्च शिक्षाको अवसर, खास विषयको अध्ययनपछि वृत्ति विकासका लागि हुने रोजगारीको दायरा, सामाजिक मान्यता आदिले अध्ययनको विषय व्यक्तिहरूको रोजाइमा पर्दछन् । दश जोड दुई र सोभन्दा माथिका तहमा मात्र अध्ययनका विषयक्षेत्र छुट्टिने हुनाले यस विश्लेषणमा तिनैलाई मात्र समावेश गरिएको छ । यसमा विषय उल्लेख नभएका र 'अन्य' उल्लेख भएकालाई नेपालमा वि.सं. २०७८ को जनगणनाले सर्वाधिक (३५.१%) ले व्यवस्थापन अध्ययन गरेको देखिन्छ भने दोस्रो (२९.९%) र तेस्रो (११.५%) मा शिक्षा र मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र अध्ययन गर्नेहरू देखिन्छन् । विज्ञान तथा प्रविधि, स्वास्थ्य तथा चिकित्साशास्त्र र इन्जिनियरिङ अध्ययन गर्नेको हिस्सा क्रमशः ७.१, ४.४ र ३.० प्रतिशत रहेको छ ।

समग्र दलिततर्फ हेर्ने हो भने १२ कक्षा वा सोभन्दा माथिको तह उत्तीर्ण गर्नेमध्ये सर्वाधिक (४०.६%) ले व्यवस्थापन र त्यसपछि शिक्षा (३०.४%) र मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र (९.८%) रहेको देखिन्छ । समग्र नेपालमा ७.१ प्रतिशतले विज्ञान तथा प्रविधिमा १२ कक्षा वा सोभन्दा माथिको तह उत्तीर्ण गरेको सन्दर्भमा दलिततर्फ केवल ४.६ प्रतिशतले मात्र विज्ञान र प्रविधितर्फ रुचि देखाएको अथवा अध्ययन गर्न समर्थ भएको देखिन्छ । पहाडी दलित (४.१%) को तुलनामा तराई दलितले नै बढी (६.६%) विज्ञान तथा प्रविधि विषयमा उच्च शिक्षा प्राप्त गरेको अवस्था छ । गैरदलित जातजातितर्फ सर्वाधिक (३५.४%) जनसङ्ख्याले व्यवस्थापन सङ्कायमा १२ कक्षा र सोभन्दा माथिको तह उत्तीर्ण गरेका छन् । उनीहरूको दोस्रो (२९.४%) प्राथमिकता शिक्षा र तेस्रो (११.६%) मा मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र नै रहेको छ (तालिका २८) ।

इन्जिनियरिङ जस्तो प्राविधिक विषयमा १२ कक्षा वा सोभन्दा माथिको तह उत्तीर्ण गर्ने पहाडी दलितको अनुपात १.५ प्रतिशत मात्र छ जब कि तराई दलिततर्फ यो मान ३.१ प्रतिशत छ भने गैरदलित जातजातिमध्ये पनि ३.१ प्रतिशतले नै इन्जिनियरिङ सङ्कायमा उच्च शिक्षा प्राप्त गरेको देखिन्छ । यसले तराईका गैरदलित जनसङ्ख्या पहाडी दलितको तुलनामा प्राविधिक विषयको अध्ययनतर्फ बढी आकर्षित रहेको देखिन्छ । स्वास्थ्य तथा चिकित्साशास्त्रमा हेर्ने हो भने पनि पहाडी दलितको मान ३.२ प्रतिशत मात्र छ भने तराई दलितको मान ४.१ प्रतिशत छ । कृषि तथा वन सङ्कायमा १२ कक्षा वा सोभन्दा माथिको तह उत्तीर्ण गर्नेमा तराई दलितले गैरदलित जातजातिलाई पनि पछाडि छोडेको छ । पहाडी दलित र गैरदलित जातजातिका हकमा यो अनुपात १.० प्रतिशत मात्र छ भने तराई दलितका हकमा यो मान १.४ प्रतिशत रहेको छ (तालिका २८) ।

तालिका २८ : दलित तथा गैरदलित जातजातिले अध्ययन गरेको विषयक्षेत्र

विवरण	नेपाल	जम्मा दलित	पहाडी	मधेसी/तराई दलित	गैरदलित जातजाति
पाँच वर्षमाथिको जनसङ्ख्या	३९७२६६४	१९८३८०	१६१५५३	३६८२७	३७७४२८४
मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र	११.५	९.८	१०.१	८.१	११.६
व्यवस्थापन	३५.१	३०.४	३०.६	२९.१	३५.४
शिक्षा	२९.९	४०.६	४१.४	३७.०	२९.४
विज्ञान तथा प्रविधि	७.१	४.६	४.१	६.६	७.२
स्वास्थ्य/चिकित्साशास्त्र	४.४	३.४	३.२	४.१	४.४
इन्जिनियरिङ्ग	३.०	१.८	१.५	३.१	३.१
कानून	०.८	०.४	०.४	०.४	०.८
कृषि तथा वन	१.०	१.०	१.०	१.४	१.०
पशुविज्ञान/पशुचिकित्सा/मत्स्यपालन	०.२	०.३	०.३	०.३	०.२
कम्प्युटर/सूचना प्रविधि	१.२	०.८	०.८	०.७	१.२

अध्ययन गरेको क्षेत्रमा पुरुष र महिलाका बिचमा पनि एकरूपता नहुनु स्वाभाविक हो । सामान्यतया गैरप्राविधिक सङ्घायमा नै छात्राहरूको सङ्ख्या बढी हुने गरेको देखिन्छ । विश्लेषणलाई सीमित आकारमा राख्नुपर्ने भएकोले यहाँ शिक्षा, व्यवस्थापन, मानविकी, विज्ञान तथा प्रविधि, स्वास्थ्य तथा चिकित्साशास्त्र, कानून र कम्प्युटर तथा सूचना प्रविधि सङ्घायलाई मात्र राष्ट्रियस्तरमा तुलना गरिएको छ । सरलताका लागि दलित पुरुषसँग गैरदलित पुरुष र दलित महिलसँग गैरदलित महिलाले अध्ययन गरेको विषय तुलना गरिएको छ । पुरुषको समग्र र खण्डीकृत साक्षरतादर महिलाको तुलनामा उच्च देखिएको तथ्य त यसमाथिका विश्लेषणबाट पनि स्पष्ट भइसकेकै छ ।

नेपालमा १२ कक्षा र सोभन्दा माथिको तह पूरा गरेका ३५.३ प्रतिशत दलितले शिक्षा विषय अध्ययन गरेको देखिन्छ । गैरदलित पुरुषतर्फ यो मान २४.० प्रतिशत मात्र रहेको छ । गैरदलित महिला (३५.६%) को तुलनामा अत्यधिक (४६.५%) दलित महिलाले शिक्षा विषय अध्ययन गरेको देखिन्छ । व्यवस्थापन विषयतर्फ गैरदलित पुरुष तथा महिलाको अनुपात दलित महिला तथा पुरुषको तुलनामा अधिक रहेको छ । उदाहरणका लागि दलितका २७.८ प्रतिशत महिलाले व्यवस्थापनमा १२ कक्षा वा सोभन्दा माथिको तह उत्तीर्ण गरेका छन् भने ३३.३ प्रतिशत गैरदलित महिलाले यो तहमा शिक्षा पूरा गरेको देखिन्छ ।

प्राविधिक विषयहरूमा तुलना गर्दा विज्ञान तथा प्रविधि र स्वास्थ्य/चिकित्साशास्त्रलाई लिन सकिन्छ । केवल २.५ प्रतिशत दलित पुरुषले इन्जिनियरिङमा १२ कक्षा वा सोभन्दा माथिको तह उत्तीर्ण गरेका छन् । गैरदलित पुरुषतर्फ यो मान ३.३ प्रतिशत रहेको छ । दलित महिलामध्ये केवल ०.५ प्रतिशतले मात्र कक्षा १२ र सोभन्दा माथिको तहमा इन्जिनियरिङतर्फको शिक्षा पूरा गरेका छन् जब कि गैरदलित महिलातर्फ यो मान दोब्बर अर्थात् १.० प्रतिशत रहेको छ । स्वास्थ्य तथा चिकित्साशास्त्र विषयमा हेर्ने हो भने पनि दलित पुरुष र महिलाको अवस्थामा सार्थक अङ्कको भिन्नता रहेको छ । दलित महिलामध्ये ४.३ प्रतिशतले मात्र स्वास्थ्य/चिकित्साशास्त्रतर्फको उच्च शिक्षा प्राप्त गरेको देखिन्छ भने गैरदलित महिलातर्फ यो मान १.४

प्रतिशत विन्दुले बढी अर्थात् ५.७ प्रतिशत रहेको छ । दलित पुरुष र गैरदलित पुरुषतर्फ पनि यस्तो विषमता छँदैछ (तालिका २९) ।

तालिका २९ : सङ्कायअनुसार दलित र गैरदलितले अध्ययन पूरा गरेको विषयक्षेत्र (%)

विषय	पुरुष		महिला	
	दलित	गैरदलित	दलित	गैरदलित
शिक्षा	३५.३	२४.०	४६.५	३५.६
व्यवस्थापन	३२.६	३७.१	२७.८	३३.३
मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र	१०.१	११.६	९.४	११.७
विज्ञान तथा प्रविधि	६.०	८.९	३.१	५.३
इन्जिनियरिङ्ग	३.०	४.९	०.५	१.०
स्वास्थ्य/चिकित्साशास्त्र	२.५	३.३	४.३	५.७
कम्प्युटर/सूचना प्रविधि	१.०	१.७	०.४	०.६
कानुन	०.५	१.०	०.४	०.५

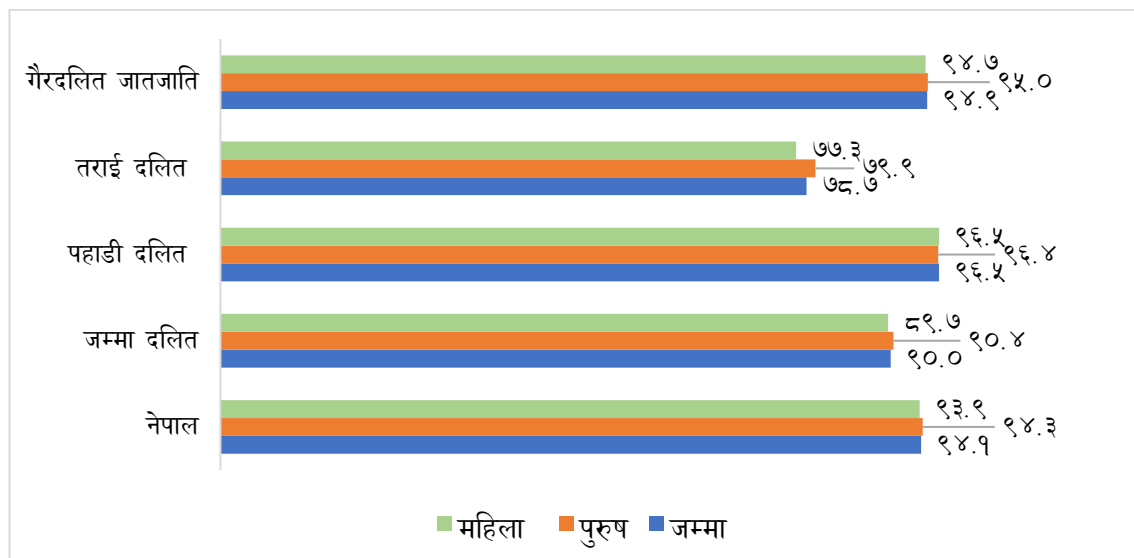
६.५ दलित र गैरदलित बालबालिकाको साक्षरतादर

नेपालको कानुनले १८ वर्षभन्दा मुनिको उमेरका व्यक्तिहरूलाई बालबालिकालाई मानेको छ । अन्तर्राष्ट्रिय रूपमा पनि यही मान्यता रहेको छ । गत बाह्रौँ जनगणनामा सोभन्दा अघिल्ला जनगणनाहरूमाभैँ ५ वर्षभन्दा माथिको उमेरका व्यक्तिलाई साक्षरतासम्बन्धी प्रश्न सोधिएको थियो । बालबालिकाको साक्षरतादर निकाल्नको लागि ५-१७ वर्षसम्मका बालबालिकालाई समेटनुपर्ने हुन्छ । नेपालमा समग्र बाल साक्षरतादर ९४.१ प्रतिशत रहेको छ । बालकहरूको साक्षरतादर र बालिकाहरूको साक्षरतादरमा १ प्रतिशत विन्दुभन्दा कम अन्तर रहेको छ । पाँचदेखि १७ वर्षसम्मका ९४.३ प्रतिशत बालक साक्षर छन् भने बालिकातर्फ यो मान ९३.९ प्रतिशत रहेको छ । यसले समग्रमा बालक र बालिकाको बिचमा साक्षरतादरमा नगण्य मात्र असमानता रहेको देखाउँछ ।

समग्र दलिततर्फ बाल साक्षरतादर राष्ट्रिय औसतभन्दा ४ प्रतिशत विन्दुले न्यून अर्थात् ९० प्रतिशत रहेको छ । यसलाई बालक र बालिकामा थप खण्डीकरण गरेर हेर्दा खासै ठुलो भिन्नता रहेको देखिँदैन । दलित बालिकाहरूको साक्षरतादर दलित बालकको तुलनामा १ प्रतिशतभन्दा कम अङ्कले न्यून रहेको छ तर गैरदलित बालिकाको तुलनामा दलित बालिकाको औसत साक्षरतादरमा ४.२ प्रतिशत विन्दुले न्यून हुनुको फरक छ । अरू सूचकमा भैँ बाल साक्षरतादरमा पनि पहाडी र तराई दलितको अवस्थामा फराकिलो विषमता रहेको छ । पहाडी दलित बालबालिकाको साक्षरतादर गैरदलित जातजातिका बालबालिका र बालबालिकाको समग्र राष्ट्रिय औसत (९४.१%) भन्दा उच्च रहेको छ । तराई दलित जातजातिभित्र पर्ने बालबालिकाको समग्र साक्षरतादर ७८.७ प्रतिशत मात्र छ । त्यसलाई पनि बालक र बालिकातर्फ खण्डीकृत गरेर हेर्दा बालकहरूको औसत साक्षरतादर करिब ८० प्रतिशत छ भने बालिकाहरूको साक्षरतादर ७७.३ प्रतिशत मात्र रहेको छ ।

चित्र ३०) । तराईका दलित बालबालिकाको साक्षरतादर माथि उठाउनका लागि नीतिनिर्माता र योजनाविद्हरूले सशक्त रणनीतिका साथ अघि बढ्नुपर्ने देखिन्छ ।

चित्र ३० : दलित र गैरदलित बालबालिकाको साक्षरतादर (%)

६.६ निरक्षर जनसङ्ख्या

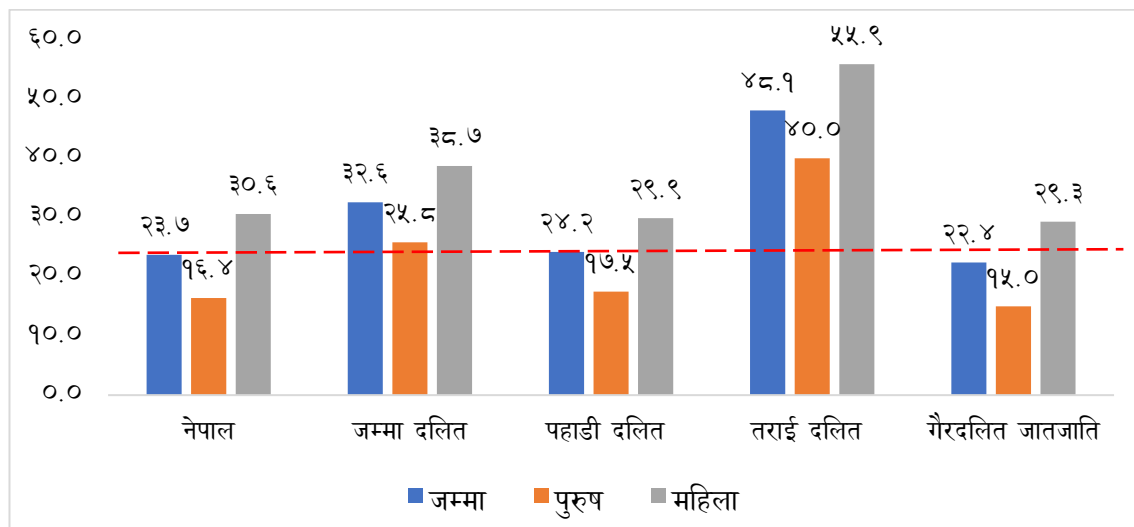
विश्व साक्षरता फाउण्डेसन (World Literacy Foundation) नामक संस्थाले अनुमान गरेको एक आँकडाअनुसार विश्व अर्थतन्त्रलाई निरक्षर जनसङ्ख्याको कारण वर्षेनी अनुमानित ८ खर्ब अमेरिकी डलर बराबरको प्रतिकूल प्रभाव पर्दछ वा विभिन्न देशहरूले त्यति रकम बराबरको मूल्य चुकाउनुपर्दछ।^३ न्यून साक्षर जनसङ्ख्याले अक्सर श्रमप्रधान रोजगारीका अवसरहरूमा केन्द्रित हुनुपर्ने र यस्तो जनसङ्ख्याले रोजगारी र वृत्ति विकासका अवसरहरूमा साक्षरको तुलनामा कम पहुँच, कम सूचना र कम प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता राखेका हुन्छन् । सोही संस्थाको प्रतिवेदनअनुसार निरक्षर अभिभावकहरूले सामान्यतया शिक्षालाई भन्दा कामलाई बढी महत्त्व दिन्छन् । यसले अन्ततः बालबालिकाको भविष्य र देशको भावी जनशक्ति विकासलाई प्रभावित गर्दछ । नीतिनिर्माता र योजनाविद्का लागि जातजाति अनुसारको निरक्षर जनसङ्ख्या पनि चासोको विषय हुन्छ नै ।

नेपालमा पाँच वर्ष र सोभन्दा माथिको उमेर समूहमा कुल निरक्षर जनसङ्ख्या करिब २४ प्रतिशत रहेको छ । यसको सोझो अर्थ यो हुन्छ कि देशमा करिब ७६ प्रतिशत जनसङ्ख्या साक्षर रहेको छ । सोही उमेर समूहका पुरुष जनसङ्ख्यामध्ये १६.४ प्रतिशत निरक्षर छन् भने महिलातर्फ यो मान पुरुषको भन्दा १४.२ प्रतिशत उच्च रही ३०.६ प्रतिशत रहेको छ । साक्षरतमा पुरुष र महिलामा उल्लेख्य असमानता रहेकै कारणले

^३ हेर्नुहोस् <https://worldliteracyfoundation.org/early-intervention-reduces-illiteracy/>

निरक्षरतामा पनि त्यो विषमता जोडिएर आएको छ । समग्र दलिततर्फ निरक्षरतादर ३२.६ प्रतिशत छ भने यो मान पुरुषको २५.८ र महिलाको ३८.७ प्रतिशत रहेको छ (चित्र ३१) ।

चित्र ३१ : दलित र गैरदलित जातजातिको निरक्षर जनसङ्ख्याको अवस्था (%)

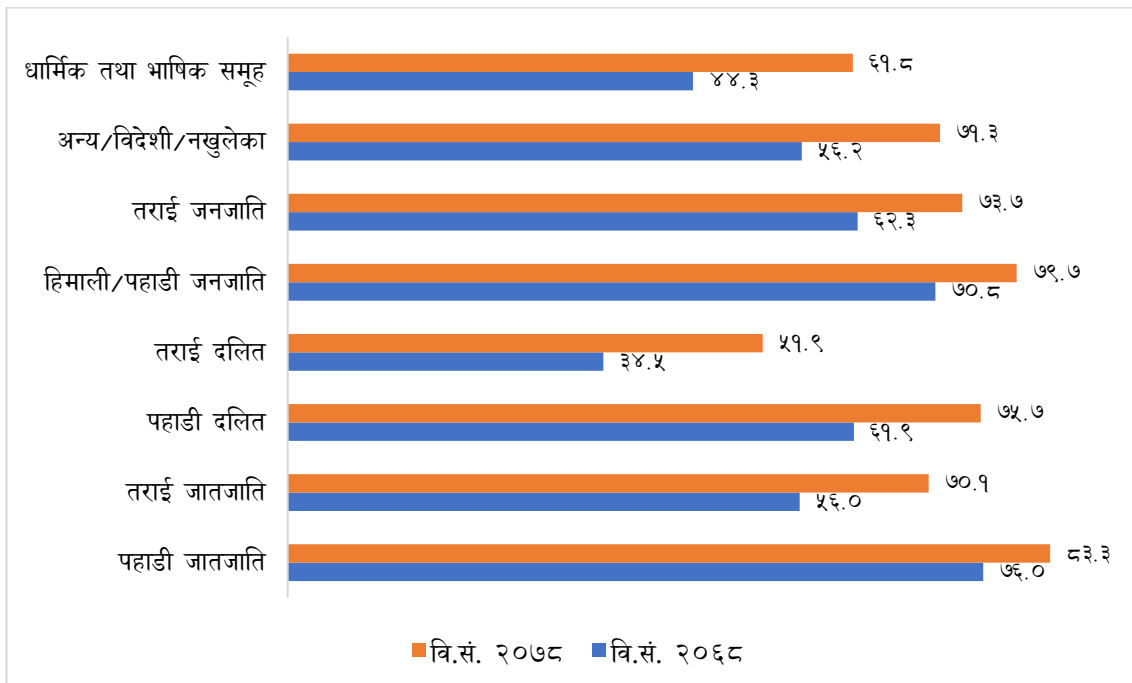

६.७ जातजातिको सामूहिक साक्षरता स्थितिमा दशकीय परिवर्तन

राज्यले शिक्षामा गरेको लगानी र खास वर्ग, समुदाय र क्षेत्रलक्षित साक्षरता कार्यक्रमहरूको प्रगति स्थिति समीक्षा गर्नका लागि कम्तीमा पनि दुईओटा सन्दर्भ समयको तथ्याङ्क हेर्नुपर्ने हुन्छ । पछिल्लो बाह्रौँ जनगणनामा केही अपवादलाई छोडेर अन्य जातजातिको तुलनामा दलिततर्फको साक्षरता स्थिति र उच्च शिक्षाका विभिन्न तह पूरा गर्ने जनसंख्याको अनुपात निश्चित अंकले कम रहेको छ । वि.सं. २०६८ र २०७८ को तथ्याङ्कलाई तुलना गरेर हेर्दा समग्र र जातजातिस्तरको साक्षरतामा उल्लेखनीय परिवर्तन भएको देखिन्छ ।

पछिल्लो दश वर्षमा पहाडी दलितको साक्षरतादर ६९.९ प्रतिशतबाट ७५.७ प्रतिशत र तराई दलितको ३४.५ प्रतिशतबाट ५९.९ प्रतिशत पुगेको छ । यसले तराई दलिततर्फ १७.४ प्रतिशत बिन्दुको वृद्धि र पहाडी दलिततर्फ १३.८ प्रतिशत बिन्दुको वृद्धि भएको देखिन्छ । यसै अवधिमा तराई जातजातिको साक्षरतादर ५६ प्रतिशतबाट ७०.९ प्रतिशत र पहाडी जातजातिको साक्षरतादर ७६.० प्रतिशतबाट ८३.३ प्रतिशत पुगेको देखिन्छ (चित्र ३२) । वास्तवमा यस अवधिमा साक्षरतादर सर्वाधिक वृद्धि भएको समूह तराई दलित नै हो ।

चित्र ३२ : जातजातिको समूहअनुसार साक्षरतादर (%)

खण्ड सात: बसाइँसराइ तथा अनुपस्थित विवरण

७.१ जन्मस्थानअनुसार बसाइँसराइ

गणनाको समयमा नेपालभित्र अक्सर बसोबास गरिरहेका व्यक्तिहरूको जन्मस्थानको आधारमा पनि बसाइँसराइ भएको जनसङ्ख्यासम्बन्धी तथ्याङ्क प्राप्त हुन्छ। बसाइँसराइले कुनै खास स्थानको जनसङ्ख्याको आकार, संरचना, वितरण र वृद्धिदरलाई प्रत्यक्ष प्रभाव पारिरहेको हुन्छ। जनगणनामा कुनै खास ठाउँमा बसोबास गरिरहेका मानिसहरूको जन्मस्थान देहायका चारमध्ये कुनै एकमा भएको हुनसक्छ।

- क) बसोबास गरिरहेकै पालिकाभित्र वा
- ख) बसोबास गरिरहेकै जिल्लाको अर्को कुनै पालिकामा वा
- ग) बसोबास गरिरहेको जिल्ला बाहेक नेपालकै कुनै जिल्लामा वा
- घ) विदेशमा।

बाह्रौँ राष्ट्रिय जनगणनाको तथ्याङ्क विश्लेषण गर्दा आन्तरिक र बाह्य दुवै प्रकारको बसाइँसराइमा माथिका ख देखि घ सम्मको बुँदामा समेटिने जनसङ्ख्याकै आधार लिइन्छ। हाल बसोबास गरिरहेको स्थानीय तह रहेको जिल्लाकै कुनै अर्को गाउँपालिका वा नगरपालिकामा जन्म भएको व्यक्ति आन्तरिक बसाइँसराइ अन्तर्गतको जिल्लाभित्रको (Intra-district migration) बसाइँसराइका रूपमा लिइन्छ। अघिल्लो ११ औँ राष्ट्रिय जनगणनामा अन्तरजिल्ला (Inter-district migration) बसाइँसराइलाई मात्र आन्तरिक बसाइँसराइका रूपमा लिई व्याख्या र विश्लेषण गरिएको सन्दर्भ यहाँ स्मरणीय छ। बसाइँसराइ खास स्थानको जनसङ्ख्या प्रक्षेपणका लागि एक महत्त्वपूर्ण चर हो। बसाइँसराइले गन्तव्य (Destination) मा सहरीकरणलाई प्रवर्धन गर्ने गुञ्जायस रहन्छ भने उत्पत्ति (Origin) मा जनसङ्ख्या घट्ने, स्थिर रहने वा राज्यले उपयुक्त नीतिमार्फत सम्बोधन गर्नुपर्ने अवस्था आउँछ।

नेपालको कुल जनसङ्ख्यामध्ये हाल बसोबास भएकै स्थानमा जन्मस्थान हुने जनसङ्ख्या ६९.० प्रतिशत रहेको छ। यसको अर्थ यो हो कि बाँकी ३१ प्रतिशत जनसङ्ख्या बसाइँसराइ (आन्तरिक र अन्तर्राष्ट्रियसमेत) भएको मान्न सकिन्छ। यसलाई पनि खण्डीकरण गरेर हेर्दा १९.५ प्रतिशत अर्को जिल्लामा जन्म भएका छन्। त्यस्तै, ९.० प्रतिशत अर्को गाउँपालिका वा नगरपालिकामा जन्म भएका छन् भने २.५ प्रतिशत जनसङ्ख्या विदेशमा जन्म भई हाल (गणनाको समयमा) नेपालमा बसोबास गरिरहेको जनसङ्ख्या रहेको छ। गैरदलित जातजातिमध्ये ६८.१ प्रतिशत हिस्सा हाल बसोबास गरिरहेकै स्थानमा जन्म भएका देखिन्छन् तर दलित जातजातितर्फ ७४.४ प्रतिशत जनसङ्ख्या हाल बसोबास गरिरहेको स्थानमा जन्मेको देखिन्छ। यसले दलितको तुलनामा नेपालमा गैरदलित जातजातिहरूले बढी बसाइँसराइ गर्ने प्रवृत्तिलाई सङ्केत गर्दछ। एउटा जिल्ला छोडेर अर्को जिल्लामा गई अक्सर बसोबास गर्ने गैरदलितको हिस्सा २०.४ प्रतिशत छ जुन दलितका हकमा १४.० प्रतिशत मात्र छ। यसलाई दलितभित्र अझै खण्डीकरण गरेर हेर्दा तराई दलितको तुलनामा पहाडी

दलित जनसङ्ख्या जिल्लान्तर बसाइँसराइमा निकै अगाडि देखिन्छ । एक जिल्लामा जन्मस्थान भई अर्को जिल्लामा अक्सर बसोबास गर्ने पहाडी दलितको हिस्सा १८.७ प्रतिशत छ भने तराई दलित जनसङ्ख्या केवल ५.४ प्रतिशत रहेको छ ।

विदेशमा जन्म भई हालको स्थानमा बसोबास गर्ने सर्वाधिक (३.९%) हिस्सा तराई दलितको छ । तराई दलित जनसङ्ख्या हाल बसोबास गरेकै स्थानमा बसोबास गर्ने सबैभन्दा ठुलो (७९.०%) समूह पनि हो । पहाडी दलिततर्फ यस्तो जनसङ्ख्याको हिस्सा २.२ प्रतिशत र गैरदलित जातजातितर्फ २.६ प्रतिशत रहेको छ । प्रस्तुत तथ्याङ्कबाट नेपालमा करिब एकतिहाइ जनसङ्ख्याले हालको बसोबास भएको स्थानमा बसाइँसराइ गरी आएको देखिन्छ । जिल्लान्तर बसाइँसराइमा दलितको तुलनामा गैरदलित जातजाति अगाडि देखिन्छ तर एकै जिल्लाको एउटा गाउँपालिका वा नगरपालिकाबाट अर्को पालिकामा बसाइँसराइ गर्नेमा तराई दलित सबैभन्दा अगाडि (११.७%) रहेका छन् जुन राष्ट्रिय मानभन्दा २.७ प्रतिशत विन्दुले माथि रहेको छ (तालिका ३०) । विस्तृत विवरण अनुसूची २० मा दिइएको छ ।

तालिका ३० : जन्मस्थानको आधारमा दलित र गैरदलित जातजातिको बसाइँसराइ

विवरण	जम्मा	जन्मस्थान				
		यही गाउँपालिका/ नगरपालिका	अर्को गाउँपालिका / नगरपालिका	अर्को जिल्ला	विदेश	नखुलेको
नेपाल	२,९१,६४,५७८	६९.०	९.०	१९.५	२.५	०.०
जम्मा दलित	३८,९८,९९०	७४.४	९.५	१४.०	२.२	०.०
पहाडी दलित	२५,०६,६१२	७१.८	८.२	१८.७	१.२	०.०
तराई दलित	१३,९२,३७८	७९.०	११.७	५.४	३.९	०.०
गैरदलित जातजाति	२,५२,६५,५८८	६८.१	८.९	२०.४	२.६	०.०

७.१.२ जातजातिअनुसार बसाइँसराइको अवस्था

राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयले सार्वजनिक गरेको नेपालमा आन्तरिक बसाइँसराइको स्थिति (Internal migration in Nepal) मा केही जातजातिहरूको वि.सं. २०४८ देखि २०७८ सम्मको बसाइँसराइको दरमा आएको प्रवृत्तिलाई प्रस्तुत गरेको छ । सो प्रतिवेदनले ब्राह्मण, क्षेत्री, नेवार, मगर, तामाङ, कामी/विश्वकर्मा, राई, गुरुङ, थारु, दमाई/ढोली, यादव, मुस्लिम, साकी/मिजार, चमार/हरिजन र अन्य लगायतका २५ ओटा जातजातिको बसाइँसराइको प्रवृत्तिलाई प्रस्तुत गरेको छ । उक्त प्रतिवेदनमा समावेश तालिकाको आधारमा (तालिका ३१) केही जातजातिको आन्तरिक बसाइँसराइ प्रवृत्तिलाई प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ३१ : केही जातजाति र आन्तरिक बसाइँसराइको दशकीय प्रवृत्ति (वि.सं. २०४८- २०७८)

जातजाति	पुरुष				महिला			
	जनगणना वर्ष				जनगणना वर्ष			
	२०४८	२०५८	२०६८	२०७८	२०४८	२०५८	२०६८	२०७८
ब्राह्मण (पहाड)	२६.८	२७.६	२७.५	२२.७	१७.०	२२.४	२४.८	१७.०
क्षेत्री	२२.२	१९.३	२२.१	२१.४	१८.१	१६.८	२१.५	१८.१
नेवार	६.७	६.६	६.५	६.१	५.३	७.१	६.९	५.३
मगर	६.३	६.४	७.०	७.६	६.८	५.६	७.१	६.८
कामी/विश्वकर्मा	४.२	२.९	३.९	४.६	४.७	२.८	४.३	४.७
दमाई/ढोली	२.१	१.४	१.६	०.१	०.२	१.५	१.९	०.२
सार्की/मिजार			०.७	१.१	१.६		१.०	१.६
थारु	३.०	२.५	२.६	३.५	५.१	२.४	२.५	५.१
राई	३.४	३.०	३.३	२.९	२.४	२.५	३.१	२.४
मुस्लिम/मुसलमान	०.९	२.१	१.०	१.४	२.५	३.४	१.०	२.५
चमार/हरिजन			०.१	०.२	१.१		०.३	१.१

स्रोत : National Statistics Office (NSO) (2025). *Internal Migration in Nepal*, p. 93

यस प्रतिवेदनमा जातजातिहरूको पछिल्ला चारओटा जनगणनामा बेग्लाबेग्लै आन्तरिक बसाइँसराइको प्रवृत्ति स्पष्ट देख्न सकिन्छ । पुरुष र महिलाको अवस्थामा मात्र होइन कि जातजातिअनुसार पनि बसाइँसराइको प्रवृत्ति असमान रहेको छ । पहाडी र तराई दलितको प्रवृत्तिमा पनि उल्लेखनीय विषमता रहेको देखिन्छ ।

७.१.३ अन्तर्राष्ट्रिय बसाइँसराइ र केही प्रमुख जातजातिको अवस्था

राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयले सार्वजनिक गरेको नेपालमा आन्तरिक बसाइँसराइको स्थिति (International migration in Nepal) मा केही जातजातिहरूको वि.सं. २०७८ को अन्तर्राष्ट्रिय बसाइँसराइमा रहेको विषमतालाई समेत प्रस्तुत गरिएको छ । घरपरिवारमा अक्सर बसोबास नगर्ने तर विदेशमा रहेको जनसङ्ख्या लाई विदेशमा अनुपस्थित अर्थात् विदेशमा रहेको जनसङ्ख्या को रूपमा गणना गरिएको छ जुन नेपालको कुल जनसङ्ख्या मा भने समावेश गरिएको हुँदैन । जातजातिअनुसार हेर्दा विदेशमा रहेको तर विदेश जानुअघि नेपालको जनसङ्ख्या मा पर्ने जनसङ्ख्या को वितरणमा पनि भिन्नताहरू रहेका छन् । विदेशमा अनुपस्थित हुनुका प्रमुख कारणमा रोजगारी, कामको खोजी, अध्ययन, आश्रित हुनु आदि रहेका छन् । पछिल्ला वर्षहरूमा वैदेशिक रोजगारी र अध्ययनका लागि नै परिवारबाट सदस्यहरू विदेश गएको देखिन्छ । तालिका ३२ मा प्रतिशत र सङ्ख्या का आधारमा शीर्षस्थ २० ओटा जातजातिका परिवारबाट कम्तीमा एक जना विदेश गएको अवस्थालाई प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ३२ : जातजातिअनुसार विदेशमा रहेका (अनुपस्थित) जनसङ्ख्या को वितरण (%)

जातजाति	कोशी	मधेस	बागमती	गण्डकी	लुम्बिनी	कर्णाली	सुदूरपश्चिम	जम्मा	जम्मा सङ्ख्या
क्षेत्री	१३.७	१.४	१६.५	९.५	१९.०	७.८	३२.१	२०.२	४,४१,९८४
ब्राह्मण पहाड	१३.८	१.५	२९.१	१९.७	२२.५	१.६	११.८	१३.३	२,९२,०१९
मगर	७.८	२.४	११.१	२८.२	४३.०	५.२	२.४	८.९	१,९४,६३२
विश्वकर्मा	६.८	०.९	४.६	१३.८	२४.१	१२.०	३७.८	८.६	१,८८,९६४
तामाङ	१६.६	८.३	६९.८	३.६	०.७	०.१	०.९	५.१	१,११,२७८
मुसलमान	१३.८	६२.०	१.०	१.८	२१.२	०.१	०.१	४.२	९२,३२८
नेवार	१५.४	२.०	६३.०	१२.२	६.८	०.३	०.३	४.०	८६,९५८
गुरुङ	९.७	०.४	२२.८	५६.४	९.०	१.०	०.६	३.२	७०,९९८
परियार	१०.५	०.८	६.९	१४.९	१८.९	८.४	३९.५	३.२	७०,९०३
थारु	१५.०	१३.५	७.७	५.१	३५.१	०.१	२३.५	३.०	६५,२०४
मिजार	५.६	०.८	७.२	२३.२	२४.५	७.६	३१.२	२.३	५१,३५२
राई	८०.५	१.१	१७.१	०.७	०.४	०.०	०.२	२.३	५०,८७५
यादव	३.५	८३.८	०.७	०.०	११.९	०.०	०.१	२.३	५०,७७५
ठकुरी	१.२	१.२	७.८	१३.३	१८.३	१७.६	४०.६	१.९	४२,४२५
याक्थुङ्ग/लिम्बु	९२.३	०.१	७.२	०.२	०.२	०.०	०.१	१.८	३९,२८२
चमार/हरिजन	२.६	७८.४	०.२	०.०	१८.७	०.०	०.२	०.९	१८,६५५
सन्यासी/दशनामी	१६.९	३.४	१७.५	९.८	२७.५	७.२	१७.८	०.८	१७,६४७
धानुक	६.३	९२.७	०.४	०.१	०.१	०.०	०.५	०.७	१६,३१५
तेली	८.३	७८.३	१.३	०.१	११.५	०.०	०.४	०.७	१५,४३८
कोइरी/कुशवाहा	११.०	८१.१	०.७	०.१	७.१	०.०	०.०	०.६	१३,५८३

स्रोत : National Statistics Office (NSO). (2025). *International Migration in Nepal*, p. 110

यस तालिकाले परिवारबाट विदेशमा जाने जनसङ्ख्या को सर्वाधिक अनुपात क्रमशः क्षेत्री (२०.२%), ब्राह्मण पहाड (१३.३%), मगर (८.९%), विश्वकर्मा (८.६%) र तामाङ (५.१%) क्रमशः पहिलोदेखि पाँचौँ स्थानसम्म रहेको देखिन्छ। परियार समुदायबाट ३.२ प्रतिशत, मिजार समुदायबाट २.३ प्रतिशत, चमार/हरिजनबाट ०.९ प्रतिशत र बिसौँ क्रममा रहेको कोइरी/कुशवाहा समुदायबाट ०.६ प्रतिशत विदेशमा रहेको देखिन्छ। यस तालिकाले पुनः दलित जातजातिभित्रै पनि अन्तर रहेको देखाएको छ भने प्रादेशिक स्तरमा हेर्दा रोचक तथ्याङ्क प्रस्तुत गरेको छ। उदाहरणको लागि लुम्बिनी प्रदेशबाट क्षेत्री परिवारबाट कम्तीमा एक जना सदस्य विदेशमा हुने परिवारको प्रतिशत १९.० रहेको छ भने मगर समुदायबाट ४३.० प्रतिशत र विश्वकर्मा समुदायबाट २४.१ प्रतिशत रहेको छ। यस प्रदेशमा विश्वकर्माको आँकडाले क्षेत्री र पहाडी ब्राह्मणलाई समेत उछिनेको छ।

विश्वकर्मा समुदायबाट विदेशमा कम्तीमा एक जना सदस्य रहेका परिवारको विद्यमानतादर सर्वाधिक (३७.८%) सुदूरपश्चिम प्रदेशमा रहेको देखिन्छ। यसै प्रदेशबाट परियार समुदायका ३९.५ प्रतिशत परिवारका कम्तीमा

एक जना सदस्य विदेशमा अनुपस्थित रहेको देखिन्छ जुन ब्राह्मण, क्षेत्री, अन्य जातजाति आदिभन्दा अधिक रहेको छ । लुम्बिनी प्रदेशबाट ठकुरी (४०.६%) समुदायबाट सर्वाधिक परिवारका सदस्य विदेश गएको देखिन्छ । तालिकामा प्रस्तुत विद्यमानतादरलाई विभिन्न प्रदेशस्तरमा तुलना गर्दा तत् तत् प्रदेशमा खास जातजातिको कुल परिवार सङ्ख्यालाई समेत ध्यानमा राखी कुनै निचोडमा पुग्नुपर्ने हुन्छ ।

७.२ हालको बसाइँसराइको अवस्था

जनसङ्ख्यालाई चलायमान प्रवृत्ति भएको चरका रूपमा लिइन्छ । नेपालको संविधानले पनि नेपाली नागरिकलाई देशभित्र एक ठाउँबाट अर्को ठाउँमा स्वतन्त्र रूपमा आवतजावत गर्न र बसोबास गर्ने स्वतन्त्रता दिएको छ ।^४ त्यसै गरी नेपाली नागरिकले नेपालको कुनै पनि भागमा पेसा, रोजगार गर्ने र उद्योग, व्यापार तथा व्यवसायको स्थापना र सञ्चालन गर्ने स्वतन्त्रता प्राप्त गरेका छन् (धारा १७, उपधारा १ ड) । सवैधानिक तथा कानुनी अधिकारानुरूप विद्यमान उदार व्यवस्थाले मात्र नभई मानिसहरू आदिम कालदेखि नै एक स्थानबाट अर्को स्थानमा बसाइँसराइ गर्दै आएका छन् । बसाइँसराइका पछाडि दृश्य र अदृश्य प्रेरक (Motivating) एवम् दबावजन्य (Compelling) कारण रहेका हुन्छन् ।

बसाइँसराइले जनसङ्ख्या व्यवस्थापन र विकास अभियानमा अवसर र चुनौती दुवै सिर्जना गर्दछ । देशको विकास प्रयासमा बसाइँसराइलाई आबद्ध गरेर लैजानका लागि बसाइँसराइका पछाडि अन्तरनिहित कारण पहिचान गर्नु जरुरी हुन्छ । जनगणना २०७८ को प्रश्नावलीमा मानिसहरू के कति कारणले हाल बसोबास गरिरहेको स्थानमा पछिल्लोपटक बसाइँसराइ गरेको रहेछन् भन्ने प्रश्न समावेश गरिएको थियो ।

विभिन्न गणना तथा सर्वेक्षणबाट देखिएको छ कि मानिसहरू अक्सर काम वा रोजगारी, विवाह, अध्ययन/तालिम, आश्रित अवस्था, प्राकृतिक प्रकोप, कृषिलगायतका उद्देश्यले बसाइँसराइ गर्दछन् । कतिपय मानिसहरू पहिले परिवारबाट अन्यत्र गएको तर गणनाको समयमा अक्सर बसोबास गर्ने गरी घर फर्किएका पनि हुन्छन् । यी कारणहरू पनि पुरुष, महिला, बालबालिका, वृद्धवृद्धा र युवायुवतीको लागि भिन्दाभिन्दै प्रभावयुक्त हुने गर्दछन् ।

गणनाको दिनभन्दा अगाडि अन्यत्रै अक्सर बसोबास भई साविक स्थानबाट यस स्थानमा बसोबास गर्न आएको सम्पूर्ण जनसङ्ख्या हालको बसाइँसराइमा समावेश भएको छ । एकै जिल्लाको एउटा पालिकाबाट अर्को पालिकामा बसाइँ सरी आएका, एक जिल्लाबाट अर्को जिल्लामा बसाइँसराइ भएका र विदेशबाट स्वदेशमा अक्सर बसोबास गर्ने गरी आएका सबै व्यक्ति यसमा पर्दछन् । निकटतम अधिल्लो बसोबासबाट हालको बसोबास भएको स्थानमा आउने कुल जनसङ्ख्याको हिस्सा नेपालमा ३२.० प्रतिशत रहेको छ । करिब ११ प्रतिशत जनसङ्ख्या एकै जिल्लाको कुनै गाउँपालिका वा नगरपालिकाबाट यस (हालको बसोबास भएको) पालिकामा बसाइँसराइ गरी आएको देखिन्छ । यसअघि देशकै कुनै जिल्लामा बसोबास भई हालको स्थानमा बसाइँसराइ गरी आएको जनसङ्ख्याको हिस्सा नेपालमा १८.२ प्रतिशत रहेको छ । विदेशमा निकटतम यसअघिको बसोबास भई हालको स्थानमा बसाइँसराइ गर्न आएको जनसङ्ख्याको हिस्सा ३.१ प्रतिशत देखिन्छ ।

^४ हेर्नुहोस्: नेपालको संविधान २०७२ धारा १७ को उपधारा १ (ड)

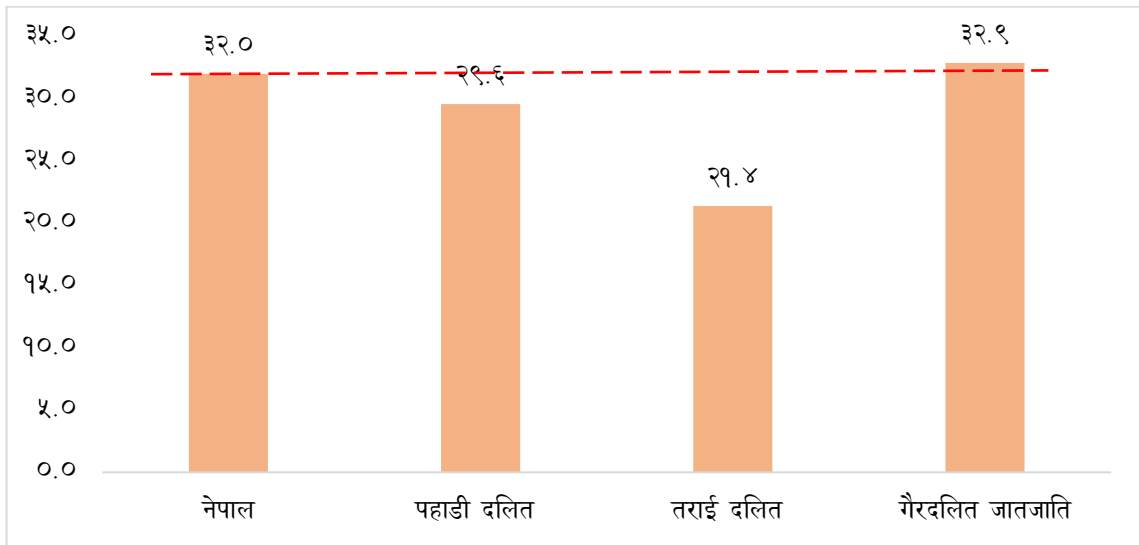
दलित र गैरदलित जातजातिहरूको तुलना गर्ने हो भने यसअघि पनि साविककै स्थानमा बसोबास भएको समग्र दलितको हिस्सा ७३.४ प्रतिशत छ भने गैरदलिततर्फ यो मान ३.३ प्रतिशत विन्दुले न्यून अर्थात् ६७.१ प्रतिशत रहेको छ । राष्ट्रियस्तरमा हेर्दा यो विषमताले महत्त्व राख्दछ । यसको सामान्य निचोड यो हुन्छ कि दलितको सापेक्षतामा गैरदलित जातजातिको व्यक्तिहरूको पछिल्लोपटकको बसाइँसराइको दर उच्च छ । दलितभित्र पनि पहाडी र तराई दलितमा खण्डीकरण गरेर हेर्दा थप विषमता देख्न सकिन्छ । यसअघि बसोबास भएको स्थानबाट हालको स्थानमा बसाइँसराइ गरेका पहाडी दलितको हिस्सा २९.६ प्रतिशत रहेको छ जब कि तराई दलिततर्फ यो मान २१.४ प्रतिशत मात्र रहेको छ । यसले तराई दलितको तुलनामा पहाडी दलितको जनसङ्ख्या बढी चलायमान प्रवृत्तिमा रहेको देखाउँछ (तालिका ३३) ।

तालिका ३३ : दलित र गैरदलित जातजातिअनुसार हालको बसाइँसराइ

क्षेत्र / जातजाति	जम्मा	यस अघिको बसोबास			
		यही गाउँपालिका / नगरपालिका	अर्को गाउँपालिका / नगरपालिका	अर्को जिल्ला	विदेश
नेपाल	२,९१,६४,५७८	६८.०	१०.८	१८.२	३.१
जम्मा दलित	३८,९८,९९०	७३.४	१०.४	१३.४	२.९
पहाडी दलित	२५,०६,६१२	७०.४	९.५	१७.८	२.३
मधेसी/तराई दलित	१३,९२,३७८	७८.६	११.९	५.४	४.१
गैरदलित जातजाति	२५२,६५,५८८	६७.१	१०.८	१८.९	३.१

दलितभित्र पनि पहाडी र तराई दलितमा खण्डीकरण गरेर हेर्दा थप विषमता देख्न सकिन्छ । यसअघि बसोबास भएको स्थानबाट हालको स्थानमा बसाइँसराइ गरेका पहाडी दलितको हिस्सा २९.६ प्रतिशत रहेको छ जब कि तराई दलिततर्फ यो मान २१.४ प्रतिशत मात्र रहेको छ । यसले तराई दलितको तुलनामा पहाडी दलितको जनसङ्ख्या बढी चलायमान प्रवृत्तिमा रहेको देखाउँछ (चित्र ३३) । पछिल्लोपटक वा हालको बसाइँसराइ भएको जनसङ्ख्याको राष्ट्रिय औसत (३२.०%) भन्दा गैरदलित जातजातिको औसत (३२.९%) उच्च रहेको छ भने दलित (तराई र पहाड) को न्यून रहेको छ ।

चित्र ३३ : पहाडी दलित, तराई दलित र गैरदलित जातजातिको हालको बसाइँसराइ

७.३ बसाइँसराइ गरी आउनुको कारण

बसाइँसराइका कारणहरूका सम्बन्धमा थुप्रै सिद्धान्त र मान्यताहरू रहेका छन् । परम्परागत सिद्धान्त वा मान्यताले आकर्षक तत्व (Pull factors) र विकर्षण वा बाध्यात्मक तत्व (Push factors) लाई स्वीकार गर्दछ । उत्पत्ति (Origin) मा हुने प्राकृतिक र मानवसिर्जित कारणहरूले गर्दा सिंगो परिवार वा परिवारका एक अथवा एकभन्दा बढी सदस्यले बसाइँसराइ गरेको रहेका छ भने त्यसलाई विकर्षक तत्व मानिएको देखिन्छ । केही दृष्टान्तहरूमा प्राकृतिक प्रकोप, भोकमरी, खडेरी, भूकम्प, बाढीपहिरो, जंगली जनावर, भेदभाव, शोषण, उत्पीडन, बहिष्करण, द्वन्द्व, युद्ध आदि पर्दछन् । त्यस्तै गन्तव्य (Destination) मा उपलब्ध सेवा, सुविधा, व्यवसाय, रोजगारी, शिक्षा, अवसर, सम्भावना, पूर्वाधार, समाज, परिवार आदि आकर्षण तत्वहरूले पनि व्यक्तिहरूलाई बसाइँसराइको निर्णय लिन बाध्य र उत्प्रेरित गर्दछन् । यसलाई लीको सिद्धान्त पनि भनिन्छ ।^५

यी बाहेक पनि बसाइँसराइका कारणसम्बन्धी थुप्रै मान्यता र सिद्धान्त रहेका छन् । गत जनगणनामा पनि विगतमाभै परिवारका सदस्यहरूलाई के कारणले हाल बसोबास भएको स्थानमा यसअघिको स्थानबाट बसाइँसराइ गरी आएको हो भनेर सोधिएको थियो । उपलब्ध तथ्याङ्कबाट नेपालमा बसाइँसराइ गर्नुको प्रमुख (३८.२%) कारण विवाह रहेको छ भने दोस्रो, तेस्रो र चौथोमा क्रमशः आश्रित (१९.५%) काम वा रोजगारी (१५.२%) र अध्ययन वा तालिम (७.८%) रहेका छन् । पाँचौँ ठुलो (४.१%) कारण विभिन्न कारणले घर फर्किएकाहरू रहेका छन् । प्राकृतिक प्रकोपका कारणले पनि नेपालमा मानिसहरूको बसाइँसराइ भएको छ, तर यसको हिस्सा एक प्रतिशतभन्दा कम रहेको छ ।

^५ हेर्नुहोस् E. S. Lee (1966), "A Theory of Migration," University of Pennsylvania, Pennsylvania

यी कारणहरूलाई दलित र गैरदलित जातजातिका बिचमा तुलना गर्ने हो भने पर्याप्त विषमता रहेको देख्न सकिन्छ । समग्र दलिततर्फ बसाइँसराइ हुनुको कारणमा भण्डै ५० प्रतिशत हिस्सा 'विवाह'को रहेको छ । दोस्रो र तेस्रोमा क्रमशः आश्रित (१९.५%) र काम/रोजगारी (१५.२%) रहेको छ । त्यस्तै, चौथो र पाँचौँ ठुलो कारणमा 'घर फर्किएको' (४.१%) र अध्ययन/तालिम (४.२%) रहेका छन् (तालिका ३४) । गैरदलित जातजातितर्फ पनि सर्वाधिक (३६.८%) बसाइँसराइ वैवाहिक कारणबाट उत्प्रेरित देखिन्छ भने दोस्रो (१९.८%) र तेस्रो (१५.६%) मा क्रमशः आश्रित अवस्था र काम/रोजगारी रहेका छन् । रोचक तथ्य यो पनि देखिन्छ कि अध्ययन वा रोजगारीका कारणले बसाइँसराइ हुने जनसङ्ख्या सर्वाधिक (८.३%) गैरदलित जातजातितर्फ नै रहेको छ जुन राष्ट्रिय (७.८%) र समग्र दलितको औसत (४.२%) भन्दा माथि रहेको छ ।

तालिका ३४ : दलित र गैरदलित जातजातिको बसाइँसराइ गर्नुको कारण (%)

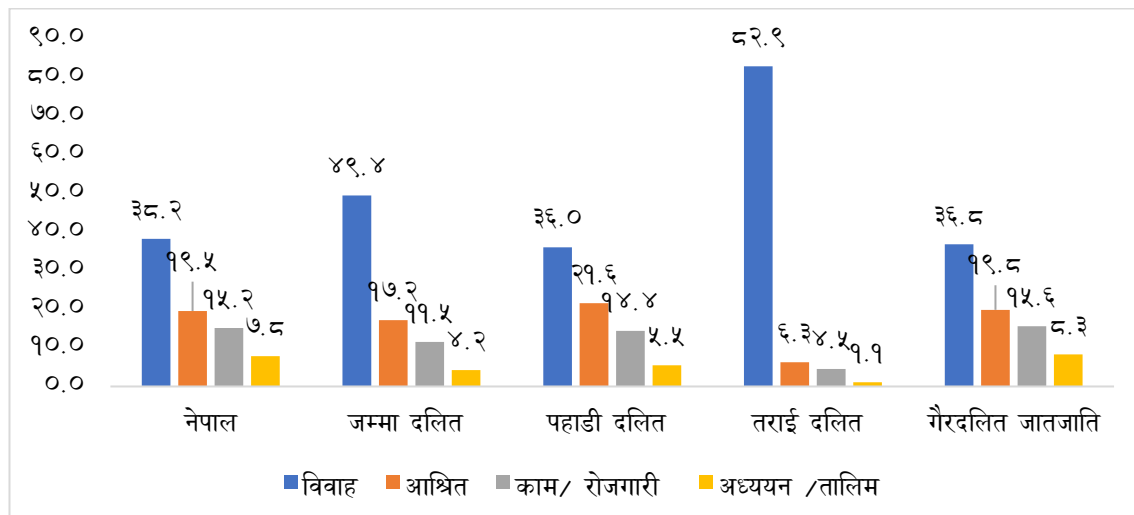
विवरण	विवाह	आश्रित	काम/ रोजगारी	अध्ययन /तालिम	घर फर्किएको	कृषि	व्यापार/ व्यवसाय	प्राकृतिक प्रकोप	अन्य/ उल्लेख नभएको
नेपाल	३८.२	१९.५	१५.२	७.८	४.१	३.९	२.८	०.७	७.८
जम्मा दलित	४९.४	१७.२	११.५	४.२	४.७	३.६	१.७	०.८	६.८
पहाडी दलित	३६.०	२१.६	१४.४	५.५	६.१	४.९	२.२	१.०	८.५
तराई दलित	८२.९	६.३	४.५	१.१	१.४	०.६	०.६	०.३	२.४
गैरदलित जातजाति	३६.८	१९.८	१५.६	८.३	४.०	४.०	२.९	०.६	८.०

अन्य सूचकहरूमा भैं बसाइँसराइका कारणहरू विशेषमा पनि दलितभित्र पर्याप्त विषमता रहेको देखिन्छ । वैवाहिक कारणले बसाइँसराइ गरेका पहाडी दलितको अंश केवल ३६.० प्रतिशत रहेका छन् जब कि यो मान तराई दलितको हकमा करिब ८३ प्रतिशत रहेको देखिन्छ । आश्रित भएको कारणले बसाइँसराइ गरेका पहाडी दलित करिब २२ प्रतिशत छन् जब कि यो तराई दलितका सन्दर्भमा ६ प्रतिशतको वरिपरि रहेको छ । अध्ययन वा तालिमका कारणले बसाइँसराइ गरेका तराई दलितको हिस्सा १.१ प्रतिशत छ जब कि यो सूचकको मान पहाडी दलितको हकमा ५ गुणा बढी अर्थात् ५.५ प्रतिशत रहेको छ । कृषिजन्य उद्देश्यले बसाइँसराइ गरेका तराई दलित ०.६ प्रतिशत मात्र देखिन्छन् भने पहाडी दलिततर्फ यो मान आठगुणा बढी अर्थात् ४.९ प्रतिशत रहेको छ । व्यापार/व्यवसायजन्य कारणले बसाइँसराइ गर्नेमा पनि तराई दलित (०.६%) भन्दा पहाडी दलित (२.२%) करिब चारगुणा बढी देखिन्छन् ।

केही प्रमुख कारणहरूलाई मात्र हेर्ने हो भने पनि दलित र गैरदलित जातजातिको तथ्याङ्कमा उल्लेख्य असमानता रहेको देखिन्छ । उदाहरणका लागि यहाँ आश्रित अवस्था, काम वा रोजगारी, तालिम वा अध्ययन र विवाहलाई हेरिएको छ । तराई दलितमा ८३ प्रतिशत जनसङ्ख्याको बसाइँसराइ गर्नुको मुख्य कारण विवाह रहेको छ जसले समग्र दलितको औसतलाई समेत ५० प्रतिशतको हाराहारीमा उठाएको देखिन्छ । पहाडी दलित र गैरदलित जातजातिमा विवाहले एकतिहाइभन्दा थोरै बढी अंश ओगटेको छ । आश्रित अवस्था दलित र गैरदलित दुवैतर्फ दोस्रो प्रमुख कारणमा रहेको छ जुन २० प्रतिशतको वरिपरि रहेको छ । काम वा रोजगारीले अभिप्रेरित भई बसाइँसराइ गर्नेको हिस्सा नेपालमा १५ प्रतिशत हाराहारी छ जुन गैरदलित जातजाति र पहाडी

दलिततर्फ पनि लगभग समान देखिन्छ । तराई दलिततर्फ काम वा रोजगारीका कारणले बसाइँसराइ गर्ने जनसङ्ख्याको हिस्सा ५ प्रतिशत पनि छैन । अध्ययन वा तालिमको कारणले नेपालमा लगभग ८ प्रतिशत जनसङ्ख्याको पछिल्लोपटक बसाइँसराइ भएको छ । पहाडी दलिततर्फ यो मान ५.५ प्रतिशत, गैरदलिततर्फ ८.३ प्रतिशत र तराई दलिततर्फ १.१ प्रतिशत रहेको छ । यसले अध्ययन र तालिमप्रेरित बसाइँसराइ तराई दलितका हकमा नगण्यप्रायः रहेको देखाउँछ (चित्र ३४) । विस्तृत विवरण अनुसूची २१ मा दिइएको छ ।

चित्र ३४ : पछिल्लोपटक बसाइँसराइ गर्नुका प्रमुख चारओटा कारण (%)

खण्ड आठ : आर्थिक क्रियाकलाप तथा रोजगारीको अवस्था

यस खण्डमा १० वर्ष र सोभन्दा माथिको जनसङ्ख्यासँग सम्बन्धित आर्थिक काम, आर्थिक काम गरेको अवधि, आर्थिक काम गरेको क्षेत्र, आर्थिक काम गर्दाको हैसियत, आर्थिक कामको प्रकृति र निश्चित परिभाषाअनुसार रोजगारी वा बेरोजगारीको अवस्थालाई सम्बन्धित सूचकहरूको तुलनात्मक विश्लेषण गरिएको छ । प्रत्येक उपखण्डमा प्रतिशतको आधारमा तुलना र विश्लेषण गरिएको हुँदा प्रारम्भमा नेपालको १० वर्ष र सोभन्दा माथिको जनसङ्ख्यालाई समग्र दलित, पहाडी दलित, तराई दलित र गैरदलित जातजातिको सङ्ख्या र अनुपात प्रस्तुत गरिएको छ ।

कुनै व्यक्तिले गरेको कुनै काम आर्थिक काम हुनका लागि केही आधारहरू रहेका छन् । यदि कसैले आफ्नै उपभोग वा बिक्री गर्ने उद्देश्यले कुनै वस्तु वा सेवा उत्पादन गरेको रहेछ भने त्यो आर्थिक कामभित्र पर्दछ । त्यसैगरी आफ्नो परिवारबाहेक अरू कसैको (संघसंस्था, व्यक्ति वा सरकार) का लागि तलब, ज्याला वा पारिश्रमिक (नगदी वा जिन्सी वा दुवै) लिई काम गरेका सबै कामहरू पनि आर्थिक कामभित्र पर्दछ । तर, आफू र आफ्नो परिवारको सेवाका लागि मात्र गरिएका कार्यहरू भने आर्थिक कामअन्तर्गत गणना हुँदैनन् । उदाहरणका लागि बालबच्चाको हेरचाह गर्ने, वृद्धवृद्धाको रेखदेख गर्ने, खाना पकाउने, किनमेल गर्ने र घरघन्दा आदि गैरआर्थिक काममा समावेश गरिएका छन् र ती कुनै पनि काम यस विश्लेषणभन्दा बाहिर रहेका छन् । आर्थिक काममा गणना हुनका लागि कुनै व्यक्तिले अनिवार्य रूपमा श्रम (बौद्धिक वा शारीरिक) लगाएकै हुनुपर्दछ । पुँजी मात्र लगानी गरेको कारणले आर्थिक काममा गणना हुँदैन ।

यहाँ प्रमुख तीनओटा अवधारणा बुझ्नु सान्दर्भिक हुन्छ । आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्या, आर्थिक रूपले निष्क्रिय जनसङ्ख्या र अक्सर आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्या । तिनको सङ्क्षिप्त चर्चा यहाँ गरिएको छ ।

आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्या: सन्दर्भ अवधिमा जुनसुकै आर्थिक काम जतिसुकै अवधिको लागि गरेका वा कुनै पनि आर्थिक कामको खोजी गरेका १० वर्ष वा सोभन्दा माथिका व्यक्तिहरू आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्याअन्तर्गत पर्दछन् ।

आर्थिक रूपले निष्क्रिय जनसङ्ख्या: सन्दर्भ अवधिमा कुनै पनि आर्थिक काम नगरेका र आर्थिक काम नखोजेका व्यक्तिहरू आर्थिक रूपले निष्क्रिय जनसङ्ख्याअन्तर्गत पर्दछन् ।

अक्सर आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्या: सन्दर्भ अवधिमा कुनै पनि आर्थिक काम गरेको वा आर्थिक काम खोजेको समयावधिको जोड ६ महिना वा सोभन्दा बढी भएको व्यक्तिलाई अक्सर आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्याभित्र समावेश गरिन्छ ।

अक्सर आर्थिक रूपले निष्क्रिय जनसङ्ख्या: आर्थिक काम गरेको अवधि र आर्थिक काम खोजेको अवधिको जोड ६ महिनाभन्दा कम भएमा त्यस्तो व्यक्तिलाई अक्सर आर्थिक रूपले निष्क्रिय जनसङ्ख्यामा समावेश गरिन्छ ।

नेपालको कुल जनसङ्ख्या २,९९,६४,५७८ मध्ये १० वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसङ्ख्या २,३९,५८,८६८ अर्थात् ८२.२ प्रतिशत रहेको छ । दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको कुल जनसङ्ख्यामध्ये समग्र दलितको हिस्सा १२.७ प्रतिशत रहेको छ र गैरदलितको हिस्सा ८७.३ प्रतिशत रहेको छ । समग्र दलितमध्ये पहाडी दलितको अंश ८.३ प्रतिशत छ भने तराई दलितको हिस्सा आधा अर्थात् ४.४ प्रतिशत रहेको छ । पुरुष र महिलाको लैङ्गिक अनुपातअनुसार १० वर्ष र सोभन्दा माथिको जनसङ्ख्या पनि पुरुषको भन्दा महिलाको निश्चित प्रतिशत विन्दुले माथि रहेको देखिन्छ । उदाहरणका लागि पहाडी दलिततर्फ पुरुषको अनुपात ४५.७ प्रतिशत छ भने महिलाको अनुपात ५४.३ प्रतिशत रहेको छ । तराई दलितमा पुरुष र महिलाको हिस्सामा त्यति ठुलो अन्तर देखिंदैन । गैरदलिततर्फ पुरुषको हिस्सा ४८ प्रतिशत र महिलाको हिस्सा ५२ प्रतिशत हाराहारी रहेको छ । समग्र दलिततर्फ पुरुषको हिस्सा ४७ प्रतिशत र महिलाको हिस्सा ५३ प्रतिशत रहेको छ (तालिका ३५) ।

तालिका ३५ : दलित र गैरदलित जातजातिको जनसङ्ख्यामा १० वर्ष र सोभन्दा माथिको जनसङ्ख्या र अनुपात

विवरण	जम्मा सङ्ख्या	पुरुष		महिला	
		सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत
नेपाल	२,३९,५८,८६८ (१००.०)	१,१५,१९,६२१	४८.१	१,२४,३९,२४७	५१.९
जम्मा दलित	३०,५२,६२२ (१२.७)	१४,३३,६७९	४७.०	१६,१८,९४३	५३.०
पहाडी दलित	१९,९५,२७० (८.३)	९,११,४८६	४५.७	१०,८३,७८४	५४.३
तराई दलित	१०,५७,३५२ (४.४)	५,२२,१९३	४९.४	५,३५,१५९	५०.६
गैरदलित जातजाति	२,०९,०६,२४६ (८७.३)	१,००,८५,९४२	४८.२	१,०८,२०,३०४	५१.८

द्रष्टव्य: जम्मा सङ्ख्याको महलमा कोष्ठकभित्र रहेको अङ्कले नेपालको १० वर्ष र सोभन्दा माथिको कुल २,३९,५८,८६८ जनसङ्ख्यामा पहिलो महलमा दिइएको प्रत्येक लहरको अङ्कले लिने प्रतिशत जनाउँदछ ।

८.१ आर्थिक काम गरेको अवधि

जनगणना २०७८ मा आर्थिक काम गरेका १० वर्ष र सोभन्दा माथिको जनसङ्ख्यालाई विगत १२ महिनामा कति महिना आर्थिक काम गरेको भन्ने प्रश्न सोधिएको थियो । काम गरेको अवधिको आधारमा जनसङ्ख्यालाई अक्सर रोजगार र अक्सर बेरोजगार भनेर वर्गीकरण गरिएको छ । यदि कसैले विगत १२ महिनामा ६ महिना र सोभन्दा बढी अवधि काम गरेको भए अक्सर रोजगार र सोभन्दा कम अवधि काम गरेको भए अक्सर बेरोजगारको समूहमा राखिएको छ । नेपालमा ६ महिना र सोभन्दा बढी अवधि काम गर्ने जनसङ्ख्या ४१ प्रतिशत छ । दलितको कुल जनसङ्ख्यामध्ये ६ महिना वा सोभन्दा बढी समय काम गर्ने हिस्सा करिब ३९ प्रतिशत छ भने गैरदलितको १० वर्ष वा सोभन्दा माथिको कुल जनसङ्ख्यामध्ये ४१.३ प्रतिशतले ६ महिना र सोभन्दा बढी अवधि कार्य गरेको देखिन्छ । समग्र दलितलाई खण्डीकरण गरेर हेर्दा तराई दलित (३४.८%) को तुलनामा पहाडी दलित करिब ६ प्रतिशत विन्दुले माथि अर्थात् ४०.७ प्रतिशत अक्सर रोजगारमा गणना हुने गरी ६ महिना वा सोभन्दा बढी काम गर्नेमा रहेका छन् । यसबाट नेपालको अक्सर रोजगार जनसङ्ख्याको राष्ट्रिय औसत (४१.०%) सँग पहाडी दलित र गैरदलितको अक्सर रोजगार अनुपात लगभग बराबर छ भने तराई दलितको अनुपात करिब ६ प्रतिशत विन्दुले न्यून रहेको देखिन्छ ।

नेपालमा १० वर्ष र सोभन्दा माथिका कुल पुरुषमध्ये ६ महिना वा सोभन्दा बढी अवधि काम गर्नेको अनुपात करिब ५१ प्रतिशत छ भने महिलाको अनुपात केवल ३२.० प्रतिशत रहेको छ । समग्र दलितमध्ये ६ महिना वा सोभन्दा बढी अवधि आर्थिक काम गर्ने पुरुषको अनुपात ४८.० प्रतिशत रहेको छ भने महिलातर्फ यो मान ३०.३ प्रतिशत रहेको छ । गैरदलित जातजातिका सोही उमेर समूहका पुरुषमध्ये ५१.१ प्रतिशतले ६ महिना वा सोभन्दा बढी अवधि काम गरेकोमा महिलातर्फ यो मान ३२.३ प्रतिशत मात्र रहेको छ । यसबाट गैरदलित जातजातिका पुरुष तथा महिला दुवैको अक्सर रोजगारको स्थिति दलित जातजातिका पुरुष तथा महिलाको तुलनामा उच्च रहेको छ । यसो हुनुका पछाडि विद्यमान रहेका सम्भावित कारणहरूको खोजी बेग्लै अध्ययनको विषय हुनसक्दछ ।

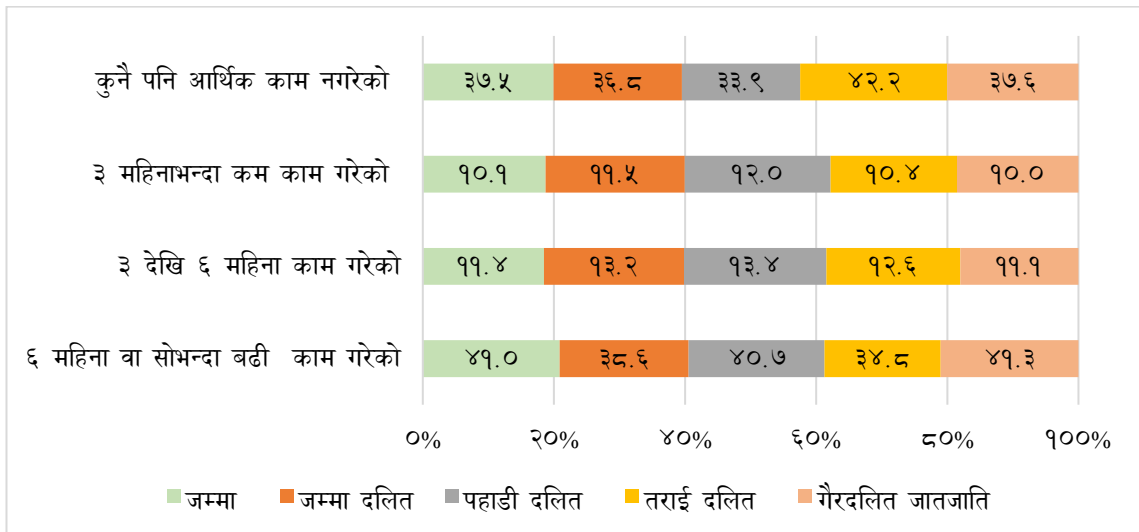
कुनै पनि आर्थिक काम नगर्ने जनसङ्ख्याको अनुपात हेरौं । कुनै पनि आर्थिक काम नगर्ने जनसङ्ख्या नेपालमा ३७.५ प्रतिशत छ र गैरदलित जातजातिको जनसाङ्ख्यिक हिस्सा पनि राष्ट्रिय औसतसँग लगभग बराबर नै छ । समग्र दलितमध्ये कुनै पनि आर्थिक काम नगर्ने जनसङ्ख्याको अनुपात ३१.३ प्रतिशत रहेको छ । पहाडी दलित (३३.९%) को तुलनामा कुनै पनि आर्थिक काम नगर्ने तराई दलितको अनुपात ८.३ प्रतिशत विन्दुले उच्च अर्थात् ४२.२ प्रतिशत रहेको छ । कुनै पनि आर्थिक काम नगर्ने कुल जनसङ्ख्यामा पुरुषको तुलनामा महिलाको अनुपात सार्थक रूपले उच्च रहेको छ । उदाहरणको लागि, नेपालका ३१.६ प्रतिशत पुरुषले कुनै पनि आर्थिक काम नगरेको अवस्था छ भने महिलातर्फ यो मान करिब ४३ प्रतिशत रहेको छ । समग्र दलिततर्फ कुनै पनि आर्थिक काम नगर्ने पुरुषको हिस्सा ३१.३ प्रतिशत छ भने महिलाको हिस्सा १०.३ प्रतिशत विन्दुले बढी अर्थात् ४१.६ प्रतिशत रहेको छ । गैरदलित जातजातिका समग्र पुरुषमध्ये ३१.७ प्रतिशत पुरुषले कुनै पनि आर्थिक काम नगरेको अवस्था छ भने महिलातर्फ यो मान ४३.१ प्रतिशत रहेको छ (तालिका ३६) ।

तालिका ३६ : दलित र गैरदलित जातजातिअनुसार आर्थिक काम गरेको अवधि (%)

जातजाति	६ महिना वा सोभन्दा बढी काम गरेको			३ देखि ६ महिना काम गरेको			३ महिनाभन्दा कम काम गरेको			कुनैपनि आर्थिक काम नगरेको		
	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
नेपाल	४१.०	५०.७	३२.०	११.४	९.४	१३.२	१०.१	८.३	११.९	३७.५	३१.६	४२.९
जम्मा दलित	३८.६	४८.०	३०.३	१३.२	११.२	१४.९	११.५	९.५	१३.२	३६.८	३१.३	४१.६
पहाडी दलित	४०.७	४७.५	३४.९	१३.४	११.५	१५.१	१२.०	१०.४	१३.४	३३.९	३०.६	३६.७
तराई दलित	३४.८	४८.९	२१.०	१२.६	१०.७	१४.५	१०.४	८.०	१२.९	४२.२	३२.५	५१.६
गैरदलित जातजाति	४१.३	५१.१	३२.३	११.१	९.२	१३.०	१०.०	८.१	११.७	३७.६	३१.७	४३.१

नेपालको राष्ट्रिय औसतको सापेक्षमा निश्चित अवधि आर्थिक काम गरेका र नगरेका दलित तथा गैरदलित जातजातिको अवस्था चित्र ३५ मा प्रस्तुत गरिएको छ । चित्रमा प्रत्येक रङ्गमा उल्लेख भएका अङ्कहरूको योग १०० प्रतिशत हुन्छ । यसर्थ, चित्रमा अङ्कहरूलाई प्रत्येक समूह (नेपाल, दलित, गैरदलित, पहाडी र तराई दलित) को विभाजन हेर्न सम्बन्धित रङ्गमा तलदेखि माथि वा माथिदेखि तल हेर्नुपर्ने हुन्छ जसको योग १०० प्रतिशत रहेको छ । आर्थिक काम गरेको अवधिअनुसारको विस्तृत विवरण अनुसूची २२ मा दिइएको छ ।

चित्र ३५ : आर्थिक काम गरेको अवधिको आधारमा दलित र गैरदलित जातजातिको अवस्था (%)

८.२ आर्थिक रूपले सक्रिय र निष्क्रिय जनसङ्ख्या

यस खण्डको प्रारम्भमा आर्थिक रूपले सक्रिय र निष्क्रिय जनसङ्ख्याको अवधारणा स्पष्ट पारिसकिएको छ । व्यक्तिको उमेर, लिङ्ग, शारीरिक अवस्था एवम् क्षमता, कामको उपलब्धता, संलग्नता, व्यक्तिको रुचि, सामाजिक मान्यता, पारिवारिक पृष्ठभूमि लगायतका कारणले कुनै व्यक्ति आर्थिक रूपले सक्रिय वा निष्क्रिय हुने गरेको देखिन्छ । नेपालका १० वर्ष र सोभन्दा माथिका कुल जनसङ्ख्यामध्ये अक्सर रोजगार (विगत १२ महिनामा ६ महिना र सोभन्दा बढी अवधि काम गरेका) हुनेको अनुपात करिब ४३ प्रतिशत रहेको छ । त्यस्तै अक्सर बेरोजगार (विगत १२ महिनामा ६ महिनाभन्दा कम अवधि आर्थिक काम गरेका) को अनुपात ३.२ प्रतिशत रहेको देखिन्छ ।

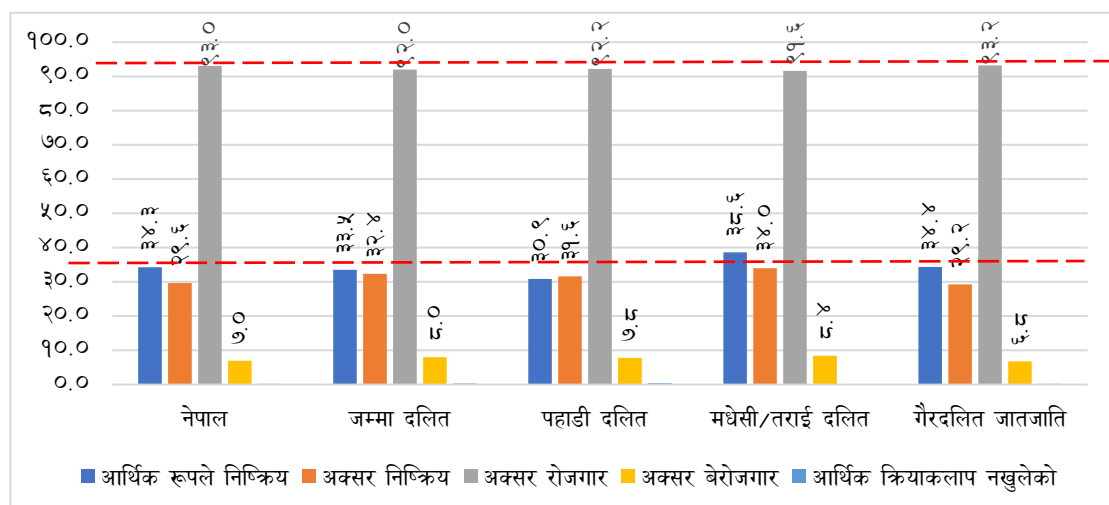
कुल जनसङ्ख्यामा आर्थिक रूपले निष्क्रिय जनसङ्ख्या र आर्थिक रूपले अक्सर निष्क्रिय जनसङ्ख्या पनि हुने गर्दछ । आर्थिक रूपले निष्क्रिय जनसङ्ख्या कुनै पनि आर्थिक काममा संलग्न रहेको हुँदैन र सन्दर्भ अवधिभित्र कामको खोजी पनि गरेको हुँदैन । आर्थिक रूपले अक्सर निष्क्रिय जनसङ्ख्याले ६ महिनाभन्दा कम अवधि काम गरेको अथवा कामको खोजी र काम गरेको समयावधि पनि ६ महिनाभन्दा कम रहेको हुन्छ । नेपालका अक्सर निष्क्रिय जनसङ्ख्याको अनुपात २९.६ प्रतिशत छ । यस्तो जनसङ्ख्याको अनुपात समग्र दलितको हकमा ३२.४ प्रतिशत र गैरदलित जातजातिको हकमा २९.२ प्रतिशत रहेको छ । त्यस्तै, आर्थिक रूपले निष्क्रिय जनसङ्ख्या नेपालमा ३४.३ प्रतिशत, समग्र दलितका ३३.५ प्रतिशत, गैरदलितको ३४.४ प्रतिशत (राष्ट्रिय औसतसँग बराबर), पहाडी दलितको ३०.९ प्रतिशत र तराई दलितको ३८.६ प्रतिशत रहेको छ । यसमा पनि तराई दलित पहाडी दलितको सापेक्षतामा कमजोर देखिन्छन् (तालिका ३७) । आर्थिक रूपले निष्क्रिय हुनु भनेको सामान्यतः बेरोजगार हुनु वा कामप्रति अनुत्साही रहनु वा खोजेजस्तो काम नपाउनु वा काम गर्नसक्ने अवस्थामा नरहनु लगायतका प्रमुख अवस्थामा रहेको बुझ्न सकिन्छ ।

तालिका ३७ : दलित र गैरदलित जातजातिको रोजगारी र आर्थिक सक्रियता तथा निष्क्रियताको अवस्था (%)

विवरण	दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसंख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता (जम्मा %)				
		आर्थिक रूपले निष्क्रिय	आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप नखुलेको
			अक्सर निष्क्रिय	अक्सर सक्रिय		
				अक्सर रोजगार	अक्सर बेरोजगार	
जम्मा	२३९५८८६८	३४.३	२९.६	९३.०	७.०	०.२
जम्मा दलित	३०५२६२२	३३.५	३२.४	९२.०	८.०	०.३
पहाडी दलित	१९९५२७०	३०.९	३१.६	९२.२	७.८	०.४
मधेसी/तराई दलित	१०५७३५२	३८.६	३४.०	९१.६	८.४	०.२
गैरदलित जातजाति	२०९०६२४६	३४.४	२९.२	९३.२	६.८	०.२

चित्र ३६ मा पहाडी दलित, तराई दलित र गैरदलित जातजातिमध्ये अक्सर रोजगार तथा बेरोजगारका अनुपात र आर्थिक रूपले निष्क्रिय जनसङ्ख्याको अनुपात प्रस्तुत गरिएको छ। यसबाट समग्र र उपवर्गभित्र रहेको असमान प्रवृत्ति स्पष्ट देख्न सकिन्छ। चित्रमा अक्सर रोजगार र आर्थिक रूपले निष्क्रिय जनसङ्ख्याको राष्ट्रिय औसतलाई रातो रङ्गको खण्डित रेखामार्फत देखाइएको छ। अक्सर रोजगार औसत रेखाभन्दा मुनि जम्मा दलित, पहाडी दलित र तराई दलित रहेका छन् भने गैरदलित जातजातिको औसत राष्ट्रिय औसतभन्दा थोरै विन्दुले माथि नै रहेको देखिन्छ। अक्सर बेरोजगार जनसङ्ख्या दलिततर्फ ८.० प्रतिशत र गैरदलित ६.८ प्रतिशतको बिचमा रहेको छ।

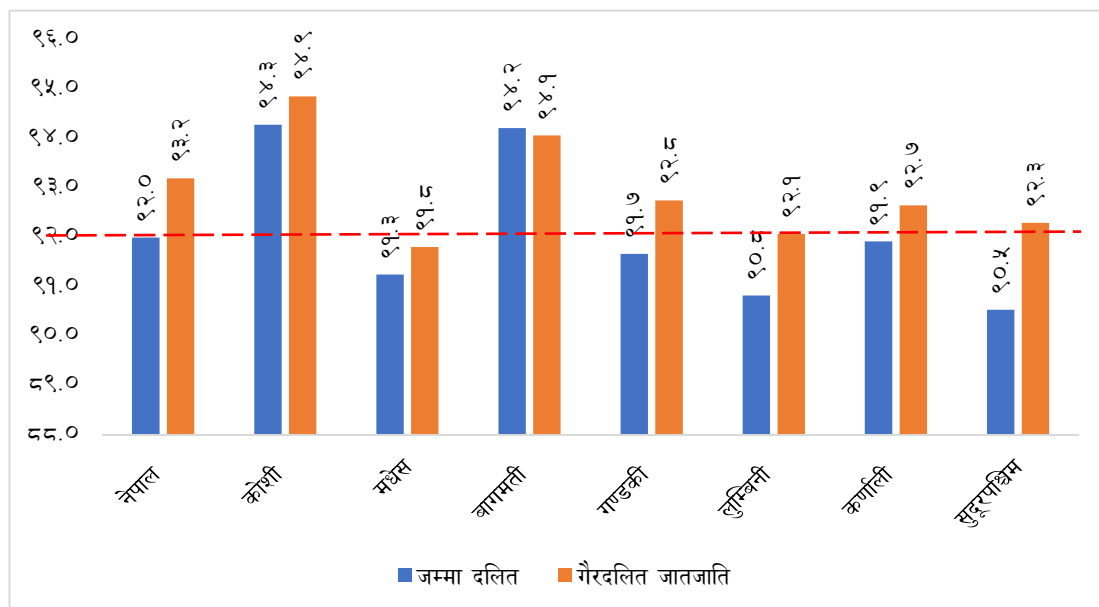
चित्र ३६ : दलित र गैरदलित जातजातिको रोजगारी र आर्थिक निष्क्रियता अनुपात (%)

यस सूचकलाई प्रदेश तहमा जातजातिअनुसार खण्डीकृत गरेर हेर्ने हो भने पनि केही असमानता स्पष्ट देख्न सकिन्छ। उदाहरणस्वरूप यहाँ अक्सर रोजगार र आर्थिक रूपले निष्क्रिय जनसङ्ख्याको अनुपातलाई प्रदेशअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ। चित्रमा रातो रङ्गको खण्डित रेखामार्फत अक्सर बेरोजगार दलित र

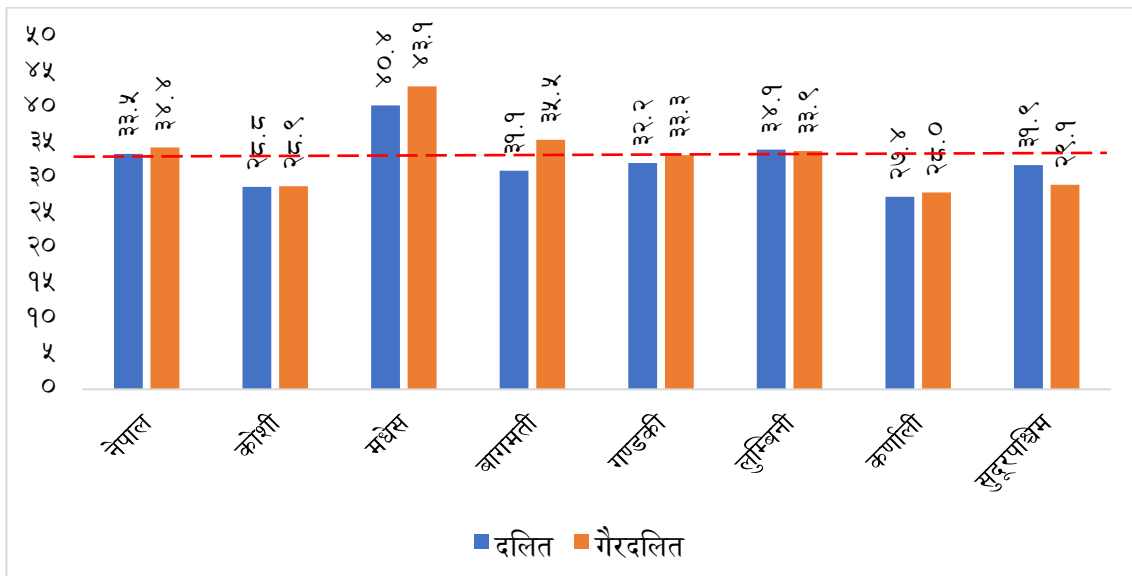
गैरदलित जनसङ्ख्याको राष्ट्रिय औसतलाई देखाइएको छ जसले औसतभन्दा माथि र तल रहेका प्रदेशहरूलाई सहज रूपमा प्रतिविम्बित गरेको छ । अक्सर रोजगार दलित जनसङ्ख्याको अनुपात मधेस, गण्डकी, लुम्बिनी, कर्णाली र सुदूरपश्चिममा दलित जातजातिको राष्ट्रिय औसत (९२.०%) भन्दा तल रहेको छ भने कोशी प्रदेशमा मात्र यो माथि रहेको छ । त्यस्तै, गैरदलिततर्फ अक्सर रोजगार जनसङ्ख्याको अनुपात सर्वाधिक (९४.३%) कोशी प्रदेशमा रहेको छ भने सबैभन्दा न्यून (९१.८%) मधेस प्रदेशमा रहेको देखिन्छ (चित्र ३७) ।

चित्र ३७: दलित र गैरदलित जातजातिको प्रदेशअनुसार अक्सर रोजगार जनसङ्ख्या (%)

आर्थिक रूपले निष्क्रिय जनसङ्ख्या राष्ट्रिय अर्थतन्त्र, परिवार र व्यक्ति स्वयम्का लागि पनि ग्राह्य मानिदैन । यसका पछाडि विभिन्न प्रमुख तथा सहायक कारणहरू लुकेका हुनसक्दछन् । प्रदेश तहमा दलित र गैरदलित जातजातिको आर्थिक रूपले निष्क्रिय जनसङ्ख्या हेर्ने हो भने पनि अन्य प्रदेशको तुलनामा मधेस प्रदेशको अवस्था नीतिनिर्माताका लागि विशेष चासोको विषय हुनसक्छ । आर्थिक रूपले निष्क्रिय जनसङ्ख्या दलित जातजातितर्फ नेपालमा ३३.५ प्रतिशत रहेको छ भने गैरदलिततर्फ करिब १ प्रतिशत बिन्दुले उच्च अर्थात् ३४.४ प्रतिशत रहेको छ । दलितको राष्ट्रिय औसत (३३.५%) लाई रातो रङ्गको खण्डित रेखामार्फत सङ्केत गरिएको छ जसले प्रदेश तहमा औसतभन्दा माथि र तल रहेका मानहरूलाई स्पष्ट पारेको छ । कोशी, बागमती, गण्डकी, कर्णाली र सुदूरपश्चिममा आर्थिक रूपले निष्क्रिय दलित जातजातिको सङ्ख्या औसतभन्दा न्यून रहेको छ भने मधेस (४०.१%) र लुम्बिनी (३४.१%) मा यो औसतभन्दा माथि रहेको छ । प्रदेशतर्फ गैरदलितको आर्थिक रूपले निष्क्रिय जनसङ्ख्या सर्वाधिक (४३.१%) मधेस प्रदेशमा छ भने सबैभन्दा न्यून (२८.९%) कोशी प्रदेशमा रहेको छ (चित्र ३८) । यस विश्लेषणबाट दलित वा गैरदलित दुवै जातजातितर्फ अक्सर रोजगार जनसङ्ख्या मधेसमा अन्य प्रदेशको तुलनामा कम रहेको र स्वभावतः आर्थिक रूपले निष्क्रिय जनसङ्ख्याको घनत्व पनि मधेस प्रदेशमै अत्यधिक रहेको देखिन्छ । आर्थिक रूपले सक्रिय तथा निष्क्रिय जनसङ्ख्याको विस्तृत विवरण अनुसूची २३ मा दिइएको छ ।

चित्र ३८ : दलित र गैरदलित जातजातिको प्रदेशअनुसार आर्थिक रूपले निष्क्रिय जनसङ्ख्या (%)

८.३ आर्थिक कामको पेसागत वर्गीकरणअनुसार जनसङ्ख्या वितरण

आर्थिक काम गरिरहेको जनसङ्ख्याको पेसाअनुसार वर्गीकरण र विश्लेषण महत्त्वपूर्ण हुन्छ । आर्थिक काम गर्दा व्यक्तिको भूमिका कस्तो प्रकारको थियो भन्ने प्रश्न पनि उत्तिकै सरोकारको विषय हो । आर्थिक काम कृषि वा गैरकृषि क्षेत्रसम्बन्धी हुनसक्दछ । त्यस्तै औद्योगिक, व्यापारिक, सेवामूलक र सामान्य प्राथमिक पेसासँग सम्बन्धित आर्थिक कामहरू हुन्छन् । पेसा र व्यवसायसम्बन्धी तथ्याङ्कले खास स्थानसँग सम्बन्धित १० वर्ष र सोभन्दा माथिको आर्थिक अवस्था र अर्थतन्त्रको संरचनालाई प्रतिबिम्बित गर्दछन् । यस सवालमा पनि व्यक्तिको उमेर, लिङ्ग, रुचि, क्षमता, ज्ञान, सिप, सामाजिक, पारिवारिक एवम् आर्थिक पृष्ठभूमि, शारीरिक अवस्था, पहुँच आदि तत्वले व्यक्तिले अवलम्बन गर्ने पेसालाई प्रभावित गर्दछन् ।

आर्थिक कामलाई पेसाअनुसार वर्गीकरण गरेर हेर्दा दलित, गैरदलित, पहाडी दलित र तराई दलितका बिचमा विभिन्न आयाममा असमानताहरू विद्यमान रहेको देखिन्छ । नेपालमा १० वर्ष र सोभन्दा माथिको उमेर समूहका आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्न जनसङ्ख्यामध्ये सर्वाधिक (५०.१%) हिस्सा कृषि, वन र माछापालन कार्यसँग सम्बन्धित दक्ष कामदारहरूको रहेको छ । दोस्रो (२३.०%), तेस्रो (५.८%), चौथो (५.६%) र पाँचौ (५.१%) ठुलो पेसागत क्षेत्र क्रमशः सामान्य वा प्राथमिक पेसाका कामदार, सेवा तथा वस्तु विक्री गर्ने कामदार, शिल्पकला तथा कालिगढ र यससम्बन्धी व्यापार गर्ने कामदार, र व्यवस्थापक पर्दछन् । यसलाई जातजातिको खण्डीकृत तहमा हेर्दा तराई दलितबाहेक अरू सबै समूहमा कृषि, वन र माछापालन कार्यसँग सम्बन्धी पेसामा नै ५० देखि ५८ प्रतिशतसम्म जनसङ्ख्या आर्थिक रूपले आवद्ध रहेको देखिन्छ । तराई दलिततर्फ भने सबैभन्दा ठुलो (५१.३%) पेसागत क्षेत्र सामान्य वा प्राथमिक पेसाका कामदारको रहेको छ भने दोस्रो (३३.६%) मा मात्र सामान्य वा प्राथमिक पेसाका कामदार रहेको छ । अर्को रोचक पाटो यो छ कि शिल्पकला तथा कालिगढ र यससम्बन्धी व्यापार गर्ने कामदार पेसामा सर्वाधिक (९.३%) हिस्सा पहाडी दलितको छ भने तराई दलितको

हिस्सा (७.५%) गैरदलित (५.१%) को भन्दा पनि २.४ प्रतिशत विन्दुले उच्च रहेको छ । यसले शिल्पजन्य पेसामा गैरदलितभन्दा दलित जातजातिको बाहुल्य रहेको सङ्केत गर्दछ ।

व्यवस्थापकीय कार्य जिम्मेवारीले सामान्यतः विशेष योग्यता, अनुभव र क्षमताको माग गर्दछ । आर्थिक काममा संलग्न नेपालको कुल जनसङ्ख्यामध्ये केवल ५.१ प्रतिशत जनसङ्ख्याक हिस्सा व्यवस्थापकीय पेसासँग आवद्ध देखिन्छ । यसलाई दलित र गैरदलिततर्फ खण्डीकृत गरेर हेर्दा उल्लेखनीय असमानता रहेको अवस्था छ । गैरदलित जातजातितर्फ ५.६ प्रतिशत आर्थिक काममा संलग्न जनसङ्ख्या व्यवस्थापकीय पेसामा रहेका छन् भने समग्र दलितको हकमा यो २.३ प्रतिशत मात्र छ जुन गैरदलितको सापेक्षतामा आधाभन्दा कम देखिन्छ । समग्र दलितभित्र थप सोच्न बाध्य तुल्याउने विषमता रहेको छ । पहाडी दलित जनसङ्ख्याको २.८ प्रतिशत व्यवस्थापकीय पेसामा छन् भने तराई दलिततर्फ यो मान पहाडी दलितको आधाभन्दा कम (१.२%) मात्र रहेको छ (तालिका ३८) । विशेष योग्यता, सिप र ज्ञानको आवश्यकता पर्ने (पेसाविद्, प्राविधिक तथा सहायक पेसाविद्, कार्यालय सहायक, आदि) क्षेत्रमा राष्ट्रिय औसतभन्दा गैरदलित जातजातिको अनुपात उच्च छ भने दलित जातजातिको न्यून रहेको छ ।

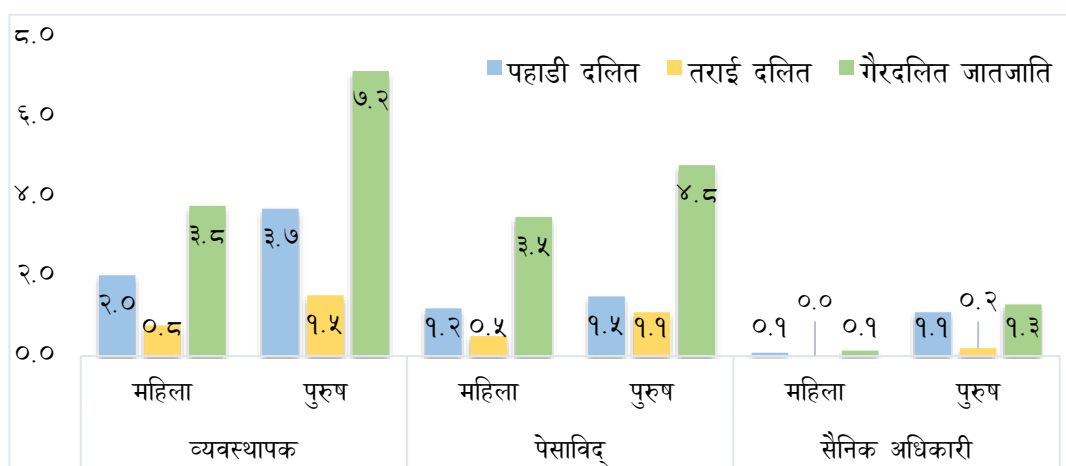
तालिका ३८ : दलित र गैरदलित जातजातिको आर्थिक कामको पेसागत संलग्नताको प्रकार (%)

क्षेत्र/जातजाति	कृषि, वन र माछापालन कार्यका दक्ष कामदार	सामान्य वा प्राथमिक पेसाका कामदार	शिल्पकला तथा कालिगढ र यस सम्बन्धी व्यापार गर्ने कामदार	श्रम सेवा तथा वस्तुबिक्री गर्ने कामदार	व्यवस्थापक	पेसाविद्	यन्त्र तथा मेसिन अपरेटर र जडान गर्ने कामदार	प्राविधिक तथा सहायक पेसाविद्	कार्यालय सहायक	सैनिक अधिकारी
जम्मा	५०.१	२३.०	५.६	५.८	५.१	३.८	२.७	१.९	१.३	०.७
जम्मा दलित	५०.४	३०.३	८.७	२.९	२.३	१.२	२.४	०.७	०.५	०.४
पहाडी दलित	५८.२	२०.६	९.३	३.३	२.८	१.४	२.५	०.८	०.५	०.६
तराई दलित	३३.६	५१.३	७.५	२.०	१.२	०.८	२.४	०.५	०.३	०.१
गैरदलित जातजाति	५०.०	२१.९	५.१	६.२	५.६	४.२	२.७	२.०	१.४	०.७

असमानताको तहलाई आँकलन गर्नका लागि केही निश्चित पेसामा दलित र गैरदलित महिला तथा पुरुषको संलग्नताको दर हेर्न सकिन्छ । यहाँ यस प्रयोजनका लागि व्यवस्थापक, पेसाविद् र सैनिक अधिकारी तीनओटा विषयलाई लिइएको छ । चित्र (३९) को सामान्य अवलोकनबाट तराई दलित प्रस्तुत तीनओटै पेसामा पहाडी दलित र गैरदलित जातजातिको तुलनामा कमजोर अवस्थामा देखिन्छन् । तराई दलित समुदायका समग्र महिला पहाडी दलित समुदायका समग्र महिलाको तुलनामा निकै नै पछाडि रहेका देखिन्छन् । गैरदलित जातजातिका समग्र महिला पहाडी दलित महिलाको सापेक्षतामा निकै नै मजबुत अवस्थामा रहेका देखिन्छन् । पुरुषतर्फ पनि पहाडी र तराई दलिततर्फ उल्लेख्य अन्तर रहेको देख्न सकिन्छ । व्यवस्थापकीय जिम्मेवारीमा आर्थिक काममा संलग्न कुल पहाडी दलित जनसङ्ख्याको ३.७ प्रतिशत रहेका छन् भने तराई दलित पुरुषतर्फ यो मान १.५ प्रतिशत मात्र रहेको छ । गैरदलिततर्फ यो मान ७.२ प्रतिशत रहेको छ । सैनिक

अधिकारीतर्फको पेसागत वितरणलाई हेरौं ।^६ गैरदलित पुरुषतर्फको हिस्सा १.३ प्रतिशत छ भने पहाडी दलिततर्फ १.१ प्रतिशत रहेको छ तर तराई दलिततर्फ यो हिस्सा केवल ०.२ प्रतिशत रहेको छ । महिलातर्फ पहाडी दलित ०.०८, गैरदलित जातजातिको ०.१३ र तराई दलितको दुवैको हिस्सा ०.०१ रहेको छ (चित्र ३९) । एक स्थानसम्म शून्यान्तरका कारणले चित्रमा तराई दलित महिलाको मान शून्य देखिएको हो । सारमा के निचोड निकाल्न सकिन्छ भने दलित र गैरदलित जातजातिको पेसागत संलग्नतामा निश्चित स्तरको भिन्नता छ र लैंगिक हिसाबले विश्लेषण गर्ने हो भने पुरुषका तुलनामा महिलाहरू व्यवस्थापकीय, विशेषज्ञताजन्य र सीपमूलक पेसामा कम उपस्थित छन् । विषमताको गहनता दलित र गैरदलित जातजातिमा रहेजस्तै पहाडी दलित र तराई दलितमा पनि यस्तो विषमता उत्तिकै टड्कारो रहेको छ । विस्तृत विवरण अनुसूची २४ मा दिइएको छ ।

चित्र ३९ : केही प्रमुख पेसामा दलित र गैरदलित जातजातिको संलग्नतादर (%)

८.४ आर्थिक कामको औद्योगिक क्षेत्र वर्गीकरणअनुसार जनसङ्ख्या वितरण

देशको अर्थतन्त्रलाई विभिन्न उपक्षेत्रमा वर्गीकरण गरिएको हुन्छ । पिछिल्लो जनगणनामा आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्याले गरेको कामलाई विभिन्न २१ ओटा औद्योगिक क्षेत्रमा वर्गीकरण गरिएको छ । देश, प्रदेश र स्थानीय तहको आर्थिक अवस्था र विकासअनुसार यी २१ ओटा औद्योगिक क्षेत्र उन्नत वा पिछडिएको अवस्थामा रहेका हुनसक्छन् । त्यसैगरी महिला र पुरुषको आर्थिक कामको क्षेत्र पनि स्वभावतः भिन्नभिन्न रहने गर्दछ । एकै औद्योगिक क्षेत्रमा काम गर्ने पुरुष र महिलाको अनुपातमा भिन्नता हुनु पनि स्वाभाविकै देखिन्छ । नेपालमा आर्थिक काममा संलग्न जनसङ्ख्यामध्ये सर्वाधिक ठुलो (५७.३%) हिस्सा कृषि, वन र माछापालन क्षेत्रमा संलग्न देखिन्छ । पहाडी दलितको हिस्सा (६४.४%) राष्ट्रिय औसत (५७.३%) भन्दा माथि छ भने तराई दलितको राष्ट्रिय औसतसँग बराबर छ । गैरदलित जातजातिको मान राष्ट्रिय औसतभन्दा थोरै अङ्गले न्यून रहेको छ । नेपालमा दोस्रो (१२.५%) ठुलो औद्योगिक क्षेत्र थोक एवं खुद्रा व्यापार, मोटरगाडी तथा

^६ सैनिक अधिकारीअन्तर्गत नेपाली सेनामा कार्यरत जुनसुकै दर्जाका प्राविधिक र गैरप्राविधिक कर्मचारीहरू पर्दछन् ।

मोटरसाइकल मर्मत रहेको छ । यस क्षेत्रमा पहाडी दलित (९.०%) को तुलनामा तराई दलित (१०.६%) को संलग्नता थोरै बढी छ । गैरदलितको अनुपात राष्ट्रिय औसतभन्दा थोरै अझले माथि (१३.०%) छ ।

औद्योगिक उत्पादन क्षेत्रमा रोचक तथ्याङ्क देखिन्छ । पहाडी दलितको अनुपात यस क्षेत्रमा अन्य समूहको तुलनामा सर्वाधिक (६.०%) रहेको छ जुन राष्ट्रिय औसत (३.८%) भन्दा दोब्बर रहेको छ भने तराई दलितको तुलनामा करिब २ प्रतिशत विन्दुले अधिक छ । यस क्षेत्रमा गैरदलितको संलग्नता केवल ३.६ प्रतिशत रहेको देखिन्छ । अर्थतन्त्रभित्र अन्य सेवा प्रदान गर्ने क्रियाकलापमा पनि पहाडी दलितको अनुपात (२.९ %) तराई दलित (४.२%) र गैरदलित जातजाति (३.९%) को तुलनामा अधिक छ (तालिका ३९, चित्र ४०) । यसले खास औद्योगिक क्षेत्रमा खास जातजातिको पकड वा विशेष संलग्नतालाई उजागर गरेको छ ।

औद्योगिक क्षेत्रको वर्गिकरण अनुसार कृषि, वन र माछापालनलाई कृषि क्षेत्र अन्तर्गत र बाँकी अन्यलाई गैरकृषि क्षेत्र अन्तर्गत राखिएको छ । कृषि तथा गैरकृषि क्षेत्रमा संलग्न जनसङ्ख्याको विवरण अनुसूची २५ मा दिइएको छ ।

तालिका ३९ : औद्योगिक क्षेत्रानुसार दलित र गैरदलित जातजातिको संलग्नता (%)

औद्योगिक क्षेत्र	नेपाल	पहाडी दलित	तराई दलित	गैरदलित जातजाति
कृषि, वन र माछापालन	५७.३	६४.४	५७.३	५६.६
खानी तथा उत्खनन्	०.२	०.२	०.२	०.२
औद्योगिक उत्पादन	३.८	६.०	३.९	३.६
विद्युत, ग्यास, बाफ तथा वातानुकूलित सेवा	०.३	०.१	०.१	०.३
पानीको आपूर्ति, ढलनिकास, फोहर व्यवस्थापन र शुद्धीकरणका क्रियाकलाप	०.२	०.१	०.२	०.२
निर्माण	८.१	८.६	१६.९	७.६
थोक एवं खुद्रा व्यापार, मोटरगाडी तथा मोटरसाइकल मर्मतका कार्य	१२.५	९.०	१०.६	१३.०
यातायात तथा भण्डारण	२.२	२.२	१.७	२.३
आवास तथा भोजनसम्बन्धी क्रियाकलाप	१.७	०.८	०.४	१.८
सूचना तथा सञ्चार	०.३	०.१	०.१	०.४
वित्तीय तथा बिमासम्बन्धी क्रियाकलाप	१.१	०.३	०.२	१.२
घरजग्गा कारोबारका व्यावसायिक क्रियाकलाप	०.२	०.१	०.०	०.२
पेसागत, वैज्ञानिक तथा प्राविधिक क्रियाकलाप	०.५	०.२	०.१	०.६
प्रशासनिक तथा सहयोगी सेवाका क्रियाकलाप	०.३	०.१	०.१	०.४
सार्वजनिक प्रशासन र सुरक्षासम्बन्धी क्रियाकलाप	१.९	१.४	०.६	२.१
शिक्षा	२.९	१.१	०.६	३.१
मानव स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्यका क्रियाकलाप	१.१	०.५	०.४	१.२

औद्योगिक क्षेत्र	नेपाल	पहाडी दलित	तराई दलित	गैरदलित जातजाति
कला, मनोरञ्जन तथा मनोविनोद	०.४	०.४	०.२	०.४
अन्य सेवा प्रदान गर्ने क्रियाकलाप	३.९	२.९	४.२	३.९
घरपरिवारका घरायसी क्रियाकलाप	०.८	१.०	१.९	०.८
बाह्य संघसंस्था एवं यसका अङ्गहरूका क्रियाकलाप	०.१	०.१	०.०	०.१

स्वाभाविक रूपमा अर्थतन्त्रका विविध औद्योगिक क्षेत्रमा दलित र गैरदलित जातजातिको संलग्नता भौगोलिक क्षेत्र, सहरीकरणको तह र प्रदेशअनुसार केही न केही फरक हुन्छ । त्यसलाई अबै गहिराइमा गएर तराई दलित, पहाडी दलित र गैरदलित जातजातिअनुसार हेर्ने हो भने फरक तस्विर देखापर्दछ । उदाहरणका लागि शिक्षा र औद्योगिक उत्पादन गरी दुईओटा औद्योगिक क्षेत्रलाई लिन सकिन्छ । चित्र ४० मा दलित र गैरदलितको प्रदेश तहमा विद्यमान औद्योगिक उत्पादन क्षेत्रको आर्थिक काममा संलग्नतासँग रहेको भिन्नता स्पष्ट देख्न सकिन्छ । मधेसबाहेक अन्य सबै प्रदेशमा गैरदलित जातजातिको संलग्नता न्यून रहेको छ । मधेस प्रदेशमा पहाडी दलितको सङ्ख्या कम रहेको छ । प्रतिशतका दृष्टिले पहाडी दलित अगाडि देखिए पनि सङ्ख्यात्मक हिसाबले तराई दलित नै अर्थतन्त्रको यस उत्पादनशील क्षेत्रमा बढी सक्रिय देखिन्छन् ।

बागमती र गण्डकी प्रदेशमा तराई दलित र पहाडी दलित लगभग बराबर स्थितिमा छन् । कर्णाली प्रदेशमा स्थानीय (पहाडी) दलितलाई तराई दलितले पछाडि पारेको देखिन्छ । यसमा सिपयुक्त तराई दलित रोजगारी आदि उद्देश्यले त्यहाँ पुगेको हुनसक्ने देखिन्छ । प्रतिशतका आधारले मात्र त्यहाँ तराई दलित उच्च देखिएको हो । कर्णाली प्रदेशमा आर्थिक काममा संलग्न कुल १६८ तराई दलितमध्ये केवल ९ जना मात्र औद्योगिक उत्पादन क्षेत्रमा संलग्न रहेका देखिन्छन् । सङ्ख्याका आधारमा हेर्ने हो भने कर्णाली प्रदेशमा आर्थिक काममा संलग्न कुल २,१०,१६९ जना पहाडी दलितमध्ये ७,२९६ जना औद्योगिक उत्पादनसम्बन्धी क्षेत्रमा संलग्न रहेको देखिन्छ (चित्र ४०) । प्रतिशतका आधारमा सुदूरपश्चिम प्रदेशमा समग्र गैरदलित जातजातिको १० वर्ष र सोभन्दा माथिको उमेर समूहका व्यक्तिको संलग्नता पहाडी दलित (३.६%) र तराई दलित (२.८%) को भन्दा न्यून (१.७%) रहेको छ ।

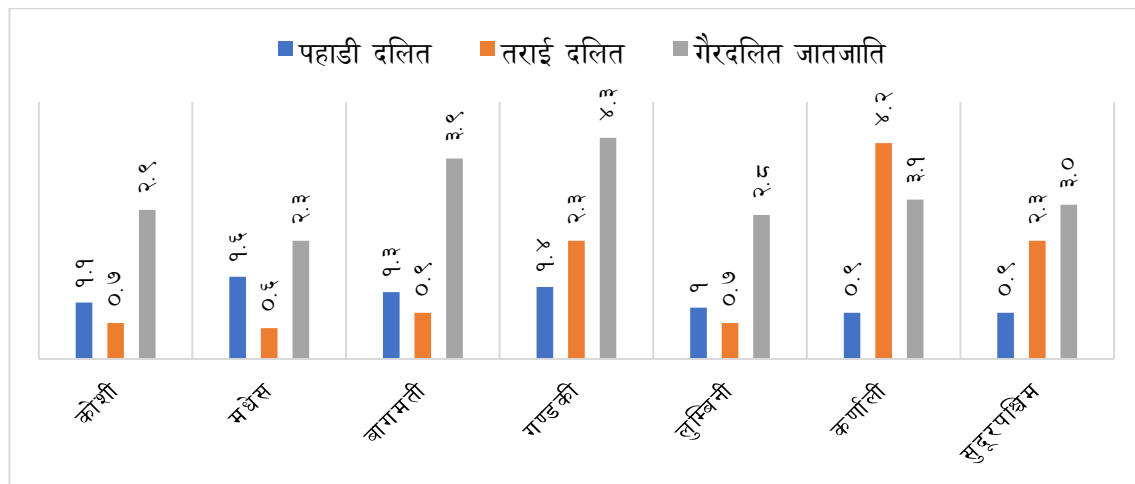
चित्र ४० : प्रदेशअनुसार औद्योगिक उत्पादन क्षेत्रमा जातजातिगत संलग्नता (%)

शिक्षा अर्थतन्त्रको अर्को प्रमुख औद्योगिक क्षेत्र हो । यस क्षेत्रमा पनि प्रदेशअनुसार दलित र गैरदलित जातजातिको संलग्नतादरमा उल्लेख्य भिन्नता देख्न सकिन्छ । कर्णाली प्रदेशबाहेक बाँकी सबै प्रदेशमा प्रतिशतका आधारमा गैरदलित जातजातिको संलग्नता शिक्षा क्षेत्रको आर्थिक कामसँग सम्बन्धित संलग्नता सार्थक अङ्गले माथि रहेको देखिन्छ । कर्णाली प्रदेशमा आर्थिक काममा संलग्न तराई दलितको कुल सङ्ख्या १६८ मध्ये केवल ७ जना शिक्षासँग सम्बन्धित काममा संलग्न छन् । प्रतिशतका आधारमा मात्र यो पहाडी दलित र गैरदलितभन्दा माथि देखिएको हो । सङ्ख्याका आधारमा हेर्ने हो भने आर्थिक काममा संलग्न कर्णाली प्रदेशका कुल २,१०,१६९ जना पहाडी दलितमध्ये १,८०२ जना यस औद्योगिक उपक्षेत्रमा क्रियाशील देखिन्छन् । गैरदलिततर्फ पनि कर्णाली प्रदेशका आर्थिक काममा संलग्न कुल ७,१६,००३ जना गैरदलित जनसङ्ख्यामध्ये २२,२८७ जना यस क्षेत्रमा आर्थिक रूपले संलग्न छन् (चित्र ४१) ।

गण्डकी र सुदूरपश्चिम प्रदेशमा पनि पहाडी दलितको सापेक्षतामा तराई दलित प्रतिशतका आधारमा मात्र माथि देखिन्छन् । विशुद्ध सङ्ख्याका आधारमा हेर्ने हो भने गण्डकी प्रदेशका शिक्षा क्षेत्रमा संलग्न पहाडी दलितको सङ्ख्या ३,१५१ जना र तराई दलितको सङ्ख्या २५ जना रहेको छ । सुदूरपश्चिम प्रदेशमा शिक्षा क्षेत्रमा संलग्न पहाडी दलित २,१०३ जना र तराई दलित केवल ९ जना रहेका छन् । यसर्थ, तथ्याङ्क प्रयोगकर्ताले कुनै निष्कर्षमा पुग्नुअगाडि उच्च र न्यून अङ्कलाई मापनको आधार पनि मनन गर्नु वाञ्छनीय हुन्छ ।

चित्र ४१ : प्रदेशअनुसार शिक्षा क्षेत्रमा जातजातिगत संलग्नता (%)

८.५ आर्थिक कामको संस्थागत क्षेत्रअनुसार जनसङ्ख्या वितरण

आर्थिक कामको संस्थागत क्षेत्र भन्नाले कुनै व्यक्तिले कस्तो क्षेत्रमा काम गरेको थियो भन्ने हो । संस्थागत क्षेत्रका प्रमुख प्रकारमा घरायसी, सरकारी, वितीय, गैरवितीय, नाफा नकमाउने संस्था आदि पर्दछन् । घरायसी बाहेकका सबै क्षेत्रलाई गैरघरायसी क्षेत्रका रूपमा समूहीकृत गर्न पनि सकिन्छ । खास पृष्ठभूमि (उमेर, लिङ्ग, शैक्षिक स्थिति, सामाजिक समूह) को व्यक्तिले कस्तो आर्थिक क्षेत्रमा आर्थिक काम गरिरहेको छ भन्ने सवालले सन्तुलित र समन्यायिक विकासको राष्ट्रिय आकांक्षालाई प्रभावित गर्दछ । घरायसी क्षेत्रमा काम गर्नको लागि

कुनै विशेष योग्यता वा विशेष क्षमताको आवश्यकता पर्दैन तर सरकारी वा वित्तीय संस्थामा काम गर्नको लागि त्यसअनुरूपको योग्यतासहित प्रतिस्पर्धामा जानुपर्ने हुनसक्छ। स्वाभाविक रूपमा घरायसी क्षेत्र सबैभन्दा ठुलो संस्थागत क्षेत्र हो। त्यसपछिको दोस्रो ठुलो संस्थागत क्षेत्रमा गैरवित्तीय क्षेत्र पर्दछ। नेपालमा १० वर्ष र सोभन्दा माथिको आर्थिक काममा संलग्न कुल १,४९,८३,३१० जनसङ्ख्यामध्ये करिब ६२ प्रतिशत घरायसी क्षेत्रमा संलग्न देखिन्छन् भने गैरवित्तीय संस्थातर्फ करिब ३३ प्रतिशत रहेका छन्। सरकारी क्षेत्रमा संलग्न हुने अनुपात ४ प्रतिशत हाराहारी रहेको छ भने वित्तीय संस्थातर्फ १.१ प्रतिशत संलग्न रहेका देखिन्छन् (तालिका ४०)।

आर्थिक कामको संस्थागत क्षेत्रलाई जातजातिअनुसार खण्डीकृत गरेर हेर्ने हो भने अन्तरनिहित विषमता अनुभव गर्न सकिन्छ। घरायसी क्षेत्रमा गैरदलित जातजातिको संलग्नता करिब ६१ प्रतिशत रहेको छ जब कि आर्थिक काममा संलग्न कुल १३,१८,७६६ पहाडी दलितमध्ये ७१ प्रतिशत घरायसी क्षेत्रमा छन् जुन राष्ट्रिय औसत (६१.८%) भन्दा करिब ९ प्रतिशत विन्दुले उच्च रहेको छ भने गैरदलित जातजातिको तुलनामा करिब १० प्रतिशत विन्दुले अधिक देखिन्छ। आर्थिक काममा संलग्न तराई दलितको कुल ६,११,५२९ जनसङ्ख्यामध्ये करिब ६७ प्रतिशत घरायसी क्षेत्रमा छन् जुन पहाडी दलितको तुलनामा करिब ४ प्रतिशत विन्दुले न्यून छ भने गैरदलित जातजातिको तुलनामा लगभग ६ प्रतिशत विन्दुले उच्च रहेको छ। गैरदलित जातजातितर्फ सरकारी क्षेत्रमा ४.२ प्रतिशत संलग्न छन् जब कि समग्र दलिततर्फ यो मान करिब २ प्रतिशत मात्र रहेको छ। यसले गैरदलित जातजातिको तुलनामा स्पष्टतः दलित जातजाति सरकारी क्षेत्रको आर्थिक काममा उल्लेखनीय रूपले न्यून सहभागी भएको देखिन्छ। यसैलाई पहाडी र तराई दलितमा विभक्त गरेर हेर्दा थप विषमता सतहमा देखापर्दछ। सरकारी क्षेत्रमा पहाडी दलितको २.३ प्रतिशत हिस्सा छ भने तराई दलिततर्फ यो मान केवल १.२ प्रतिशत रहेको छ। गैरवित्तीय संस्थातर्फ हेर्ने हो भने तराई दलित (३१.४%) ले पहाडी दलित (२५.९%) लाई उछिनेको अवस्था छ (तालिका ४०)।

तालिका ४० : दलित र गैरदलित जातजातिको आर्थिक कामको संस्थागत क्षेत्र (%)

क्षेत्र/जातजाति	आर्थिक काममा संलग्न सङ्ख्या	घरायसी क्षेत्र	गैरवित्तीय संस्था	सरकारी	वित्तीय संस्था	नाफा नकमाउने संस्था	उल्लेख नभएको
नेपाल	१,४९,८३,३१०	६१.८	३२.७	३.९	१.१	०.४	०.१
जम्मा दलित	१९,३०,२९५	६९.७	२७.६	१.९	०.३	०.४	०.१
पहाडी दलित	१३,१८,७६६	७१.०	२५.९	२.३	०.३	०.४	०.१
तराई दलित	६,११,५२९	६६.८	३१.४	१.२	०.२	०.३	०.०
गैरदलित जातजाति	१,३०,५३,०१५	६०.६	३३.४	४.२	१.२	०.४	०.१

जातजातिअनुसार आर्थिक कामको संलग्नताको क्षेत्र प्रदेश, भौगोलिक क्षेत्र र सहरीकरणको तहअनुसार पनि केही हदसम्म फरक पर्नु स्वाभाविक रहन्छ। ती सबै तहमा आवश्यकतानुसार थप विश्लेषण गर्न सकिन्छ तर यहाँ पुरुष र महिलाको आर्थिक कामको संस्थागत क्षेत्रलाई हेर्ने कोसिस गरिएको छ। पुरुष र महिलाको साक्षरताको तह, पारिवारिक जिम्मेवारी, आर्थिक अवस्था, सामाजिक मूल्य र मान्यता, अवसरमा पहुँच, शशक्तीकरणको तह आदिले आर्थिक काममा संलग्नताको क्षेत्रमा असमानता रहेको बाह्य अवलोकनका

सन्दर्भमा तथ्याङ्कका आधारमा त्यसको गहनताको पहिचान गर्नु वाञ्छनीय हुन्छ । प्रमाणमा आधारित नीति निर्माण र निर्णय प्रक्रियाका लागि पनि यी तथ्याङ्कहरू मजबुत आधार हुनेछन् ।

नेपालमा आर्थिक काममा संलग्न कुल पुरुषमध्ये ५७.६ प्रतिशत घरायसी क्षेत्रमा छन् भने महिलातर्फ यो मान करिब ९ प्रतिशत विन्दुले उच्च अर्थात् ६६.५ प्रतिशत रहेको छ । यसले कामका क्षेत्रमा रहेका लैंगिक असमानतालाई पुनः प्रकट गरेको छ । नेपालमा ५.३ प्रतिशत पुरुष सरकारी क्षेत्रमा संलग्न छन् भने महिलाको हिस्सा त्यसको आधाभन्दा पनि कम अर्थात् २.४ प्रतिशत मात्र रहेको छ । जनसङ्ख्या पिरामिडमा आधाभन्दा बढी हिस्सा ओगटेका महिलाहरूको सरकारी क्षेत्रमा पुरुष सरह पहुँच र सहभागिताका लागि नीतिनिर्माताहरूलाई यसले थप योजना, कार्यक्रम र रणनीतिको आवश्यकतातर्फ अभिप्रेरित गर्नसक्दछ । पुरुष र महिलाको संलग्नता गैरवित्तीय संस्था (गैरवित्तीय वस्तु तथा सेवा उत्पादन गर्ने संस्था)^९ मा पनि उल्लेखनीय रूपले असमान रहेको देखिन्छ । नेपालमा ३५.३ प्रतिशत पुरुष गैरवित्तीय संस्थासँग सम्बन्धित आर्थिक काममा संलग्न रहँदा करिब ३० प्रतिशत महिलाहरू मात्र यस क्षेत्रमा क्रियाशील देखिन्छन् ।

दलित र गैरदलित दुवै जातजातितर्फ महिलाहरू पछाडि देखिन्छन् । सरकारी क्षेत्रमा समग्र दलितमध्ये २.७ प्रतिशत पुरुष संलग्न छन् भने महिलातर्फ आधाभन्दा कम अर्थात् केवल १.१ प्रतिशत मात्र संलग्न छन् । गैरवित्तीय संस्थामा सक्रिय दलित पुरुष ३०.५ प्रतिशत हुँदा दलित महिलाको हिस्सा २४.६ प्रतिशत मात्र रहेको छ । घरायसी काममा संलग्न दलित महिलाको हिस्सा करिब ७४ प्रतिशत छ जब कि दलित पुरुषहरूमध्ये यस क्षेत्रमा करिब ६६ प्रतिशत मात्र संलग्न देखिन्छन् (तालिका ४१) । पहाडी दलित र तराई दलितबिचको असमानता यहाँ पनि स्पष्ट देख्न सकिन्छ । सरकारी क्षेत्रमा तराई दलितका केवल ०.७ प्रतिशत महिला मात्र संलग्न छन् भने पहाडी दलित महिलाको अनुपात लगभग दोब्बर अर्थात् १.३ प्रतिशत रहेको छ । सरकारी क्षेत्रमा तराई दलितका १.६ प्रतिशत पुरुष मात्र संलग्न रहँदा पहाडी दलित पुरुषको संलग्नता दोब्बर अर्थात् ३.३ प्रतिशत रहेको छ । महिला र पुरुष बिचको असमानता गैरदलित जातजातितर्फ पनि उल्लेखनीय रहेको छ । उदाहरणका लागि सरकारी क्षेत्रमा ५.६ प्रतिशत पुरुष संलग्न छन् भने महिलाको हिस्सा केवल २.६ प्रतिशत छ जुन समग्र दलित महिला (१.१%) को तुलनामा दोब्बरभन्दा माथि छ । गैरदलित जातजातिभित्र पनि घरायसी क्षेत्रमा पुरुष र महिलाको अवस्था फरक छ । पुरुष करिब ५६ प्रतिशत मात्र घरायसी क्षेत्रमा सीमित छन् भने महिलाको हिस्सा ९ प्रतिशत विन्दुले बढी अर्थात् ६५ प्रतिशत हाराहारी छ ।

तालिका ४१ : दलित र गैरदलित जातजातिको आर्थिक कामको संस्थागत क्षेत्र (%)

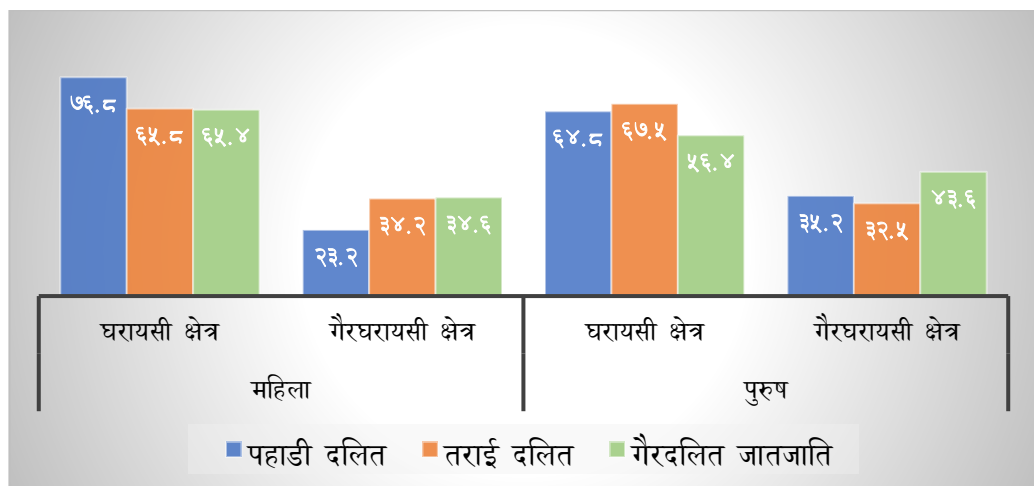
विवरण	पुरुष/महिला	घरायसी क्षेत्र	सरकारी	गैरवित्तीय संस्था	वित्तीय संस्था	नाफा नकमाउने संस्था	नखुलेको
नेपाल	पुरुष	५७.६	५.३	३५.३	१.१	०.६	०.१
	महिला	६६.५	२.४	२९.७	१.०	०.३	०.१
जम्मा दलित	पुरुष	६५.८	२.७	३०.५	०.३	०.६	०.१

^९ गैरवित्तीय संस्थामा गैरवित्तीय वस्तु वा सेवा उत्पादन गर्ने सरकारी संस्थान, गैरवित्तीय निजी संस्था (विद्यालय, अस्पताल, क्लिनिक, होटल, यातायात, उद्योग, थोक तथा खुद्रा व्यापार), वैदेशिक लगानीका उद्योग र व्यापार, कृषक सहकारी संस्था, दुग्ध सहकारी संस्था आदि पर्दछन् ।

विवरण	पुरुष/महिला	घरायसी क्षेत्र	सरकारी	गैरवित्तीय संस्था	वित्तीय संस्था	नाफा नकमाउने संस्था	नखुलेको
	महिला	७३.८	१.१	२४.६	०.२	०.२	०.१
पहाडी दलित	पुरुष	६४.८	३.३	३०.८	०.३	०.६	०.२
	महिला	७६.८	१.३	२१.३	०.३	०.२	०.१
तराई दलित	पुरुष	६७.५	१.६	३०.१	०.३	०.५	०.१
	महिला	६५.८	०.७	३३.२	०.१	०.२	०.०
गैरदलित	पुरुष	५६.४	५.६	३६.०	१.३	०.६	०.१
	महिला	६५.४	२.६	३०.५	१.२	०.३	०.१

तुलनात्मक सहजताका लागि दलित र गैरदलित जातजातिअनुसार पुरुष र महिलाको आर्थिक काममा संलग्नताको अवस्थालाई घरायसी र गैरघरायसी क्षेत्रमा समूहीकृत गरी चित्र ४१ मा प्रस्तुत गरिएको छ। चित्रअनुसार घरायसी क्षेत्रमा महिलाको हिस्सा पुरुषको सापेक्षमा उच्च रहेको र त्यसभित्र पनि पहाडी दलित (७६.८%) को तुलनामा तराई दलित (६५.८%) र गैरदलित (६५.४%) महिला दुवैको न्यून रहेको देखिन्छ। गैरघरायसी क्षेत्र समूहमा महिलातर्फ सर्वाधिक हिस्सा (३४.६%) तराई दलित महिलाको सबैभन्दा न्यून (२३.२%) पहाडी दलित महिलाको रहेको देखिन्छ। घरायसी क्षेत्रमा सर्वाधिक (६७.५%) पुरुष तराई दलितका छन् भने गैरघरायसी क्षेत्रमा सबैभन्दा न्यून (३२.५%) पनि तराई पुरुष नै रहेको छन्। गैरघरायसी क्षेत्रमा सर्वाधिक (४३.६%) गैरदलित जातजातिका पुरुषको रहेको छ (चित्र ४२)।

चित्र ४२ : लैङ्गिक रूपमा दलित र गैरदलित जातजातिको घरायसी र गैरघरायसी संस्थागत क्षेत्रमा संलग्नता (%)

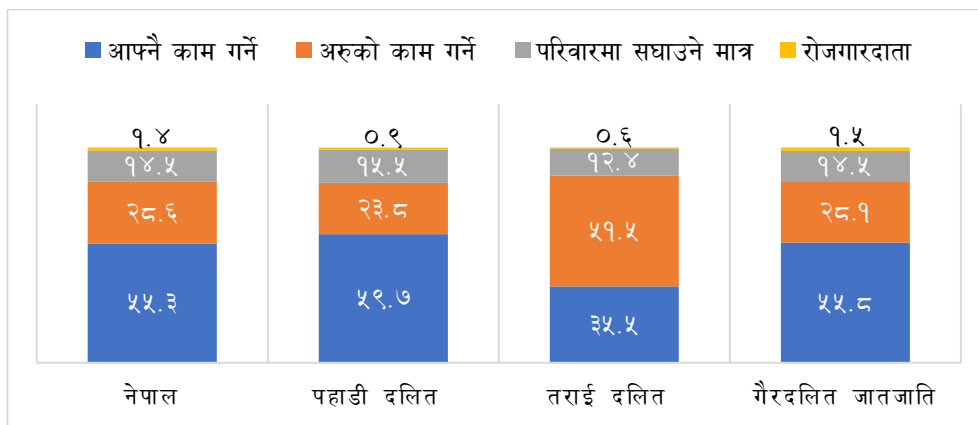
८.६ आर्थिक काम गर्दाको भूमिका

आर्थिक काममा संलग्न १० वर्ष र सोभन्दा माथिको कुल जनसङ्ख्यामध्ये कसले कुन मा भूमिकाम गऱ्यो अथवा कस्तो प्रकारको काम गऱ्यो भन्ने प्रश्न पनि नीतिनिर्माता र निर्णयकर्ताको लागि महत्वपूर्ण हुन्छ। त्यस्तै खास प्रशासनिक एकाइको आर्थिक काममा संलग्न जनशक्ति कसरी संरचित छ भनेर बुझ्न पनि

सघाउ पुग्दछ । जनगणनामा आर्थिक रूपले सक्रिय प्रत्येक व्यक्तिलाई उसले आर्थिक काम गर्दाको हैसियत के हो भनेर सोधिएको थियो । आर्थिक काम गर्दाको हैसियत पनि सामान्यतः व्यक्तिको योग्यता, क्षमता, रुचि, अनुभव, लिङ्ग, आर्थिक-सामाजिक पृष्ठभूमि, भौगोलिक अवस्था, बाध्यता आदि कारणले निर्धारित हुने गर्दछन् ।

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ को तथ्याङ्कअनुसार आर्थिक काममा संलग्न जनसङ्ख्यामध्ये नेपालमा ५५.३ प्रतिशतले आफ्नै काम गर्दछन् । करिब २९ प्रतिशतले अरूको काम गर्दछन् भने १४.५ प्रतिशतले परिवारलाई सघाउने मात्र गर्दछन् । केवल १.४ प्रतिशत मात्र रोजगारदाताको हैसियतमा देखिन्छन् ।^५ दलित र गैरदलित जातजातिको तुलना गर्ने हो भने अरूको काम गर्नेको हिस्सा तराई दलितको सर्वाधिक (५१.५%) छ भने पहाडी दलितको सबैभन्दा न्यून २३.८% देखिन्छ । गैरदलित जातजातितर्फ अरूको काम गर्ने हिस्सा २८.१ प्रतिशत छ । परिवारमा सघाउनेको अनुपातमा खासै ठुलो अन्तर देखिँदैन तर रोजगारदाताको हैसियतमा काम गर्नेको अनुपात सर्वाधिक (१.५%) गैरदलित जातजातितर्फ रहेको छ । रोजगारदाताको अनुपात तराई दलित (०.६%) को तुलनामा पहाडी दलित (०.९%) को उच्च रहेको छ (चित्र ४३) ।

चित्र ४३: दलित र गैरदलित जातजातिअनुसार आर्थिक काम गर्दाको हैसियत (%)

८.७ आर्थिक काम नगर्नुको कारण

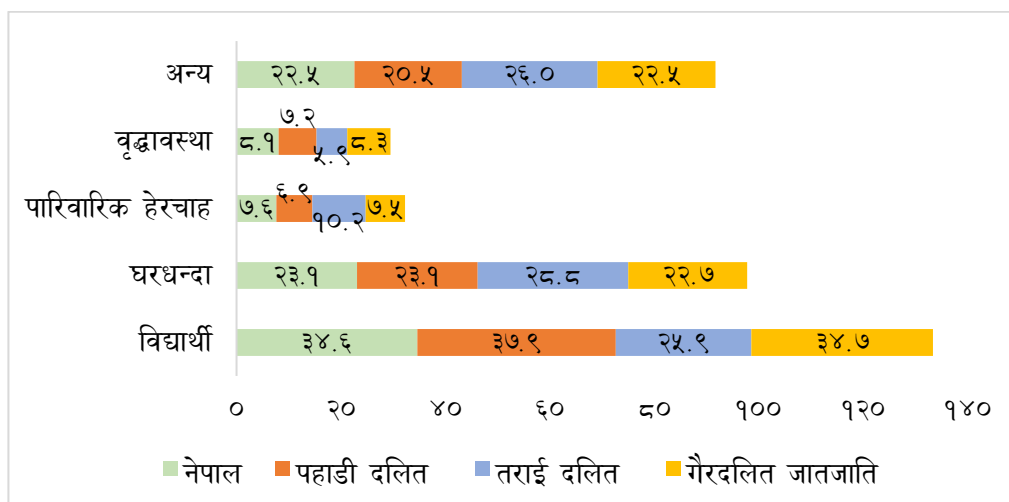
जनगणनामा १० वर्ष र सोभन्दा माथिको उमेर समूहका आर्थिक रूपले निष्क्रिय र अक्सर बेरोजगार जनसङ्ख्यालाई आर्थिक काम नगर्नुको प्रमुख कारण सोधिएको थियो । काम नगर्नुका पछाडि पुरुष र महिलाका बेग्लाबेग्लै कारणहरू हुनसक्दछन् । बालबालिका, वृद्धवृद्धा, अशक्त, विरामी, विद्यार्थीका पनि भिन्दाभिन्दै कारणहरू हुनसक्छन् । भूगोलको कारणले पनि आर्थिक कामको अवधि र अवस्थालाई केही हदसम्म प्रभावित गर्न सक्दछ । पहाडी दलित, तराई दलित र गैरदलित जातजातिहरूले कुनै पनि आर्थिक काम नगर्नु वा ६

^५ कुनै व्यक्ति रोजगारदाता हुनको लागि आफैले पुँजी लगानी गरी नाफा वा नोक्सान आफै बेहोर्ने गरी एक वा एकभन्दा बढी व्यक्तिलाई सन्दर्भ समयभित्र तलब ज्याला दिने गरी सञ्चालन गरेको व्यवसाय (उद्योग, व्यापार वा पेसागत व्यवसाय) हुनुपर्दछ ।

महिनाभन्दा कम अवधि मात्र आर्थिक काम गर्नुका प्रमुख कारणहरूमा विद्यार्थी हुनु, घरधन्दामा केन्द्रित हुनु, वृद्धावस्था, पारिवारिक हेरचाहमा खटिन पर्नु र अन्य केही प्रमुख कारणहरू रहेका छन् ।

नेपालमा दश वर्ष र सोभन्दा माथिका आर्थिक काम नगर्ने जनसङ्ख्यामध्ये करिब ३५ प्रतिशतले विद्यार्थी हुनुलाई मुख्य कारण मानेका छन् भने दोस्रो ठुलो (२३.१%) कारण घरधन्दा रहेको छ । वृद्धावस्थाको कारणले ८.१ प्रतिशत र पारिवारिक हेरचाहमा लाग्नुपरेको कारण ७.६ प्रतिशत जनसङ्ख्याले आर्थिक काम नगरेको देखिन्छ । पहाडी दलित जनसङ्ख्यातर्फ आर्थिक काम नगर्नुको प्रमुख कारण विद्यार्थी (३७.९%) हुनु रहेको छ भने दोस्रो (२३.१%) र तेस्रो (२०.५%) ठुलो कारणहरूमा घरधन्दा र अन्य (परीक्षा र नतिजा बिचको अन्तर, स्वास्थ्य जोखिमको सम्भावना, कामको खोजी इत्यादि) रहेका छन् । तराई दलितमध्ये आर्थिक काम नगर्ने जनसङ्ख्याको प्रमुख कारण घरधन्दा (२८.८%) रहेको देखिन्छ । दोस्रो (२६.०%) र तेस्रो (२५.९%) मुख्य कारणहरूमा क्रमशः 'अन्य' र 'विद्यार्थी' हुनु रहेका छन् । गैरदलिततर्फ हेर्ने हो भने एक तिहाइभन्दा बढीको 'विद्यार्थी' (३४.७%) हुनु रहेको छ । दोस्रो (३४.७%) र तेस्रो (३४.७%) मा क्रमशः घरधन्दा र 'अन्य' रहेका छन् । स्मरणीय कि यहाँ कारण उल्लेख नभएकोलाई समावेश गरिएको छैन । तसर्थ, हरेक रङ्गले समेटेको प्रतिशतको योग १०० भन्दा कम रहेको छ (चित्र ४४) ।

चित्र ४४ : दलित र गैरदलित जातजातिअनुसार आर्थिक काम नगर्नुका प्रमुख कारण (%)

आर्थिक काम नगर्नुका कारणहरू पुरुष र महिलाको कामको प्रकृति, पारिवारिक तथा सामाजिक पृष्ठभूमि र पारिवारिक जिम्मेवारीअनुसार सर्वथा फरक हुने हुनाले विश्लेषणका सबै तह (नेपाल, प्रदेश, सहरीकरणको तह, भौगोलिक क्षेत्र) अनुसार कतै उल्लेखनीय र कतै नगण्य रूपमा फरक हुनसक्दछन् ।

खण्ड नौ: बालबालिकाको अवस्था

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ मा कुल जनसङ्ख्याको ३३.८ प्रतिशत हिस्सा बालबालिकाको रहेको छ। युवा, प्रौढ र ज्येष्ठ नागरिकहरूभन्दा बालबालिका भिन्नै प्रकृति र आवश्यकता भएका जनसङ्ख्या हुन्। बालबालिकालाई विशेष हेरचाह, पारिवारिक तथा सामाजिक वातावरण र राज्यको प्राथमिकतापूर्ण लगानी आवश्यक पर्दछ। अठार वर्षभन्दा कम उमेर अर्थात् ० देखि १७ वर्षसम्मको जनसङ्ख्यालाई विश्वव्यापी रूपमा बालबालिका मान्ने गरिएको छ र यस प्रतिवेदनमा पनि त्यसै सीमालाई आत्मसात गर्दै बालबालिकासँग सम्बन्धित केही प्रमुख सूचकहरूलाई दलित र गैरदलित जातजातिको समग्रतामा विश्लेषण गरिएको छ।

बालबालिकाको अवस्थाले कुनै पनि देशको भविष्यको सङ्केत गर्दछ। उनीहरूको शिक्षा, स्वास्थ्य, पारिवारिक पृष्ठभूमि, आश्रय, बसाइँसराइको अवस्था, जन्मदरता, परिवारले उपभोग गरेका सुविधा, परिवारका बालिग सदस्यहरूको पेसा, व्यवसाय आदिको अध्ययनबाट राज्यले भावी दिनमा चाल्नुपर्ने कदम र अवलम्बन गर्नुपर्ने प्राथमिकता यकिन गर्न मद्दत पुग्दछ। यहाँ बालबालिकाको जन्मदरता, साक्षरता, आर्थिक काममा संलग्नता, बाल विवाह, अपाङ्गता आदिजस्ता सवालहरूलाई प्राथमिकतासाथ विश्लेषण गरिएको छ।

५.१ अठार वर्षभन्दा कम उमेरका बालबालिकाको जनसाङ्ख्यिक विवरण

नेपालको कानुनले १८ वर्ष उमेर पूरा नभएका सबैलाई बालबालिका स्वीकार गरेको छ। विश्वका विभिन्न देशहरूका बिच बालबालिकासम्बन्धी तथ्याङ्कको तुलना गर्दा पनि यही १८ वर्षको सीमालाई आत्मसात गरेको देखिन्छ। बालबालिकालाई समग्र जनसङ्ख्यामा आश्रित जनसङ्ख्या मानिन्छ। बालबालिकाको जनसङ्ख्या कुनै पनि देशको जनसङ्ख्या संरचनाको एक महत्त्वपूर्ण हिस्सा पनि हो।

५.२ बालबालिकाको साक्षरतादर

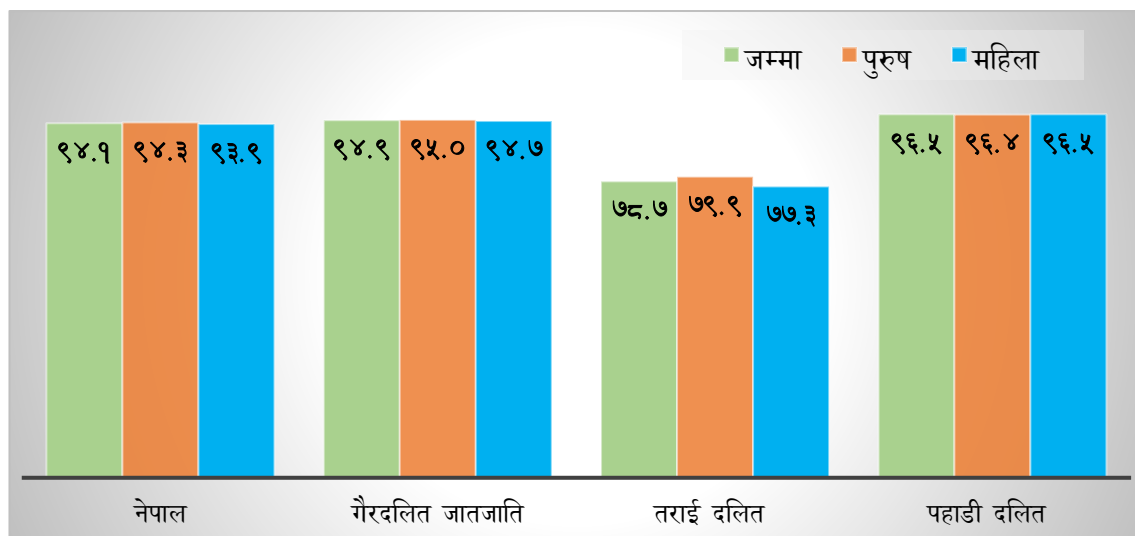
बालबालिका परिवार, समाज र देशको भविष्य हुन् भन्ने मान्यता रहेको छ। विकासको माथिल्लो अवस्थामा विद्यालय जाने उमेरको जनसङ्ख्या शत प्रतिशत साक्षर हुनुलाई एक महत्त्वपूर्ण सूचक मानिएको छ। साक्षरता जति बढी हुन्छ त्यहाँको सामाजिक र आर्थिक विकास त्यत्तिकै सहज हुन्छ। साक्षरता मानव विकास सूचकाङ्कको एक आयाम पनि हो। जनगणनामा साक्षरतासम्बन्धी प्रश्न पाँच वर्ष र सोभन्दा माथिको जनसङ्ख्यालाई मात्र सोध्ने गरिएको छ। साक्षर हुनको लागि कुनै व्यक्तिले पढ्न र लेख्न दुवै जानेको हुनुपर्दछ।

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार नेपालमा पाँच वर्षमाथिका बालबालिकाको कुल जनसङ्ख्या ७४,३०,३०० रहेको छ जसमध्ये ९४.१ प्रतिशत जनसङ्ख्या साक्षर देखिएको छ। साक्षरतादरलाई समग्रतामा मात्र हेरेर पुग्दैन। लिङ्ग, जातजाति, भौगोलिक क्षेत्र, प्रदेश, सहरीकरणको तह आदि आधारमा वर्गीकृत गरेर हेरिएमा मात्र त्यहाँभित्र रहेका समता र विषमताको बारेमा सूचना पाउन सकिन्छ। नेपालमा पाँच वर्षदेखि १७ वर्षसम्मको कुल जनसङ्ख्या ७४,३०,३०० मध्ये ९४.१ प्रतिशतले पढ्न र लेख्न जानेको देखिन्छ र यो नै

बालबालिकाको राष्ट्रिय साक्षरतादर हो । बालक र बालिकाको साक्षरतादरमा खासै ठुलो भिन्नता रहेको छैन । यस उमेर समूहका कुल ३८,२३,९८० बालकमध्ये ९४.३ प्रतिशत साक्षर छन् भने कुल ३६,०६,३२० बालिकामध्ये ९३.९ प्रतिशत साक्षर देखिन्छन् । बालबालिकाको यस राष्ट्रिय औसत साक्षरतादरलाई दलित र गैरदलित जातजातितर्फ खण्डीकृत गरेर हेरौं ।

समग्र गैरदलित जातजातिका बालबालिकाको साक्षरतादर ९४.९ प्रतिशत रहेको छ जुन राष्ट्रिय औसतभन्दा केवल ०.८ प्रतिशत विन्दुले उच्च रहेको छ । पहाडी दलित जातजातिका ५ देखि १७ वर्षसम्मका बालबालिकाको साक्षरतादर ९६.५ प्रतिशत रहेको छ जसले राष्ट्रिय औसत र गैरदलित जातजातिका बालबालिकाको स्तरलाई पनि उछिनेको छ । तराई दलितका बालबालिकाको साक्षरतादर भने राष्ट्रिय औसतभन्दा १५.४ प्रतिशत विन्दुले र पहाडी दलित बालबालिकाको भन्दा १७.८ प्रतिशत विन्दुले न्यून रहेको अवस्था छ । राज्यका नीतिनिर्माताले तराई दलित बालबालिकाको साक्षरता माथि उठाउनुपर्ने आवश्यकतालाई यस तथ्याङ्कले बलियो आधार प्रस्तुत गरेको छ । साक्षरताको तह लिङ्गानुसार असमान रहेको छ । पुरुषको तुलनामा महिलाको साक्षरता नेपालमा न्यून हुने गरेको तथ्याङ्क छ । नेपालको, गैरदलित जातजातिको र तराई दलितको हकमा पनि यो प्रवृत्ति यथावत् रहेको देखिन्छ किनभने ती तीनओटै समूहमा बालकको भन्दा बालिकाको साक्षरतादर केही विन्दुले न्यून रहेको छ । तर, पहाडी दलिततर्फ बालकहरूको साक्षरतादर (९६.४%) लाई बालिकाहरूको साक्षरतादर (९६.५%) ले थोरै पछाडि पारेको देखिन्छ (चित्र ४५) । यस तथ्याङ्कले बालबालिकाको शिक्षाप्रति तराई दलित जातजातिको तुलनामा पहाडी दलित निकै अगाडि रहेको देखिन्छ । भौगोलिक क्षेत्र, प्रदेश, सहरीकरणको तह र जिल्लास्तरको दलित एवम् गैरदलित बालबालिकाको साक्षरता स्थिति अनुसूची १८ मा दिइएको छ ।

चित्र ४५ : दलित र गैरदलित बालबालिकाको साक्षरतादर (%)

५.३ विद्यालय बाहिर रहेका बालबालिकाको अवस्था

राष्ट्रिय जनगणनामा ५ वर्ष वा सोभन्दा माथिका व्यक्तिलाई अध्ययन गर्न हाल विद्यालय गइरहनुभएको छ भनी सोधिएको प्रश्नमा प्राप्त उत्तरको विश्लेषण गर्दा यस दलित समुदायभित्र रहेका जम्मा कुल ११,६२,६६१ जना ५ देखि १७ वर्षका बालबालिकामध्ये ८४.१ प्रतिशत हाल विद्यालय गइरहेको देखिन्छ भने ६.८ प्रतिशत विगतमा गएको तर हाल विद्यालय नगएको तथ्याङ्कले देखाएको छ। कहिल्यै विद्यालय नगएका बालबालिकाको हिस्सा ९.० प्रतिशत रहेको छ। कहिल्यै पनि विद्यालय नगएका ५ देखि १७ वर्षसम्मका बालबालिका पहाडी दलितमा २.५ र तराई दलितमा २०.३ प्रतिशत देखिन्छ जुन राष्ट्रिय मान ५.१ प्रतिशतभन्दा करिब १५ प्रतिशत विन्दुले बढी हो। यससम्बन्धी विस्तृत विवरण तालिका ४२ मा दिइएको छ।

तालिका ४२ : अध्ययनरत तथा विद्यालय बाहिर रहेका बालबालिकाको विवरण

क्षेत्र	विवरण	५-१७ वर्षका जम्मा बालबालिका	हाल स्कूल कलेज गइरहेका	विगतमा स्कूल कलेज गइरहेको	कहिल्यै स्कूल कलेज नगएका	नखुलेको
नेपाल	जम्मा	७४,३०,३००	८९.५	५.२	५.१	०.१
	जम्मा दलित	११,६२,६६१	८४.१	६.८	९.०	०.१
	पहाडी दलित	७,४०,८९४	९०.९	६.४	२.५	०.२
	मधेसी/तराई दलित	४,२१,७६७	७२.१	७.५	२०.३	०.१
	गैरदलित जातजाति	६२,६७,६३९	९०.५	५.०	४.४	०.१
हिमाल	जम्मा	४,९०,४०२	९२.३	४.५	३.१	०.१
	जम्मा दलित	७८,९६१	८९.६	५.६	४.५	०.२
	पहाडी दलित	७८,८९७	८९.६	५.६	४.५	०.२
	मधेसी/तराई दलित	६४	९०.६	६.३	१.६	१.६
	गैरदलित जातजाति	४,११,४४१	९२.८	४.३	२.८	०.१
पहाड	जम्मा	२८,०८,२१९	९३.५	४.६	१.७	०.१
	जम्मा दलित	४,५४,१४४	९०.७	६.५	२.६	०.२
	पहाडी दलित	४,४९,९३०	९०.८	६.५	२.५	०.२
	मधेसी/तराई दलित	४,२१४	७४.७	१०.९	१४.३	०.०
	गैरदलित जातजाति	२३,५४,०७५	९४.१	४.३	१.५	०.१
तराई	जम्मा	४१,३१,६७९	८६.५	५.८	७.७	०.१
	जम्मा दलित	६,२९,५५६	७८.६	७.२	१४.२	०.१
	पहाडी दलित	२,१२,०६७	९१.४	६.६	१.९	०.१
	मधेसी/तराई दलित	४,१७,४८९	७२.१	७.४	२०.४	०.१
	गैरदलित जातजाति	३५,०२,१२३	८७.९	५.५	६.५	०.१
	जम्मा	१८,२२,०३४	९१.९	४.१	३.९	०.१
	जम्मा दलित	१,८८,३४६	८५.६	६.२	८.०	०.२
	पहाडी दलित	१,२९,३५३	९२.१	५.८	१.९	०.२

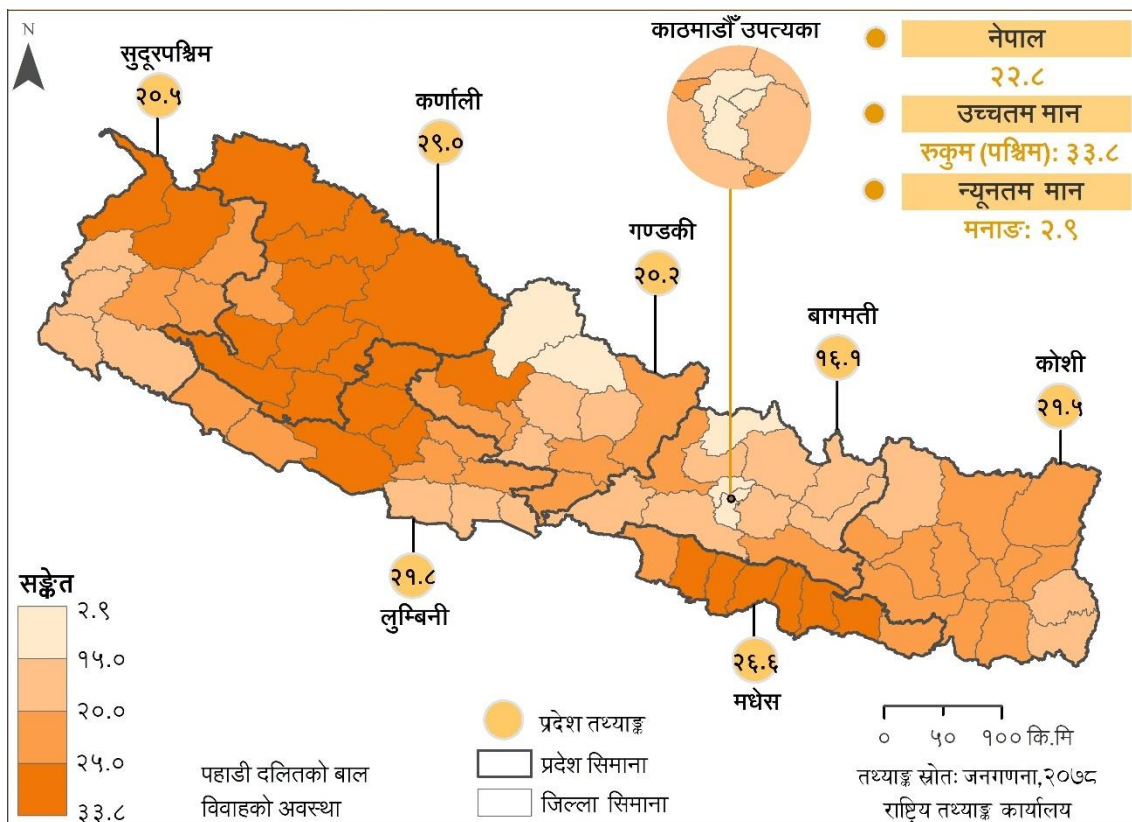
क्षेत्र	विवरण	५-१७ वर्षका जम्मा बालबालिका	हाल स्कूल कलेज गइरहेका	विगतमा स्कूल कलेज गइरहेको	कहिल्यै स्कूल कलेज नगएका	नखुलेको
सहरी	मधेसी/तराई दलित	५८,९९३	७१.५	७.०	२१.५	०.०
	गैरदलित जातजाति	१६,३३,६८८	९२.७	३.८	३.५	०.१
अर्धसहरी	जम्मा	३०,६२,४११	८६.२	५.८	७.९	०.१
	जम्मा दलित	५,०९,६२४	७८.५	७.१	१४.३	०.१
	पहाडी दलित	१,६०,७०२	९२.०	६.२	१.७	०.२
	मधेसी/तराई दलित	३,४८,९२२	७२.३	७.५	२०.१	०.१
	गैरदलित जातजाति	२५,५२,७८७	८७.७	५.६	६.६	०.१
ग्रामीण	जम्मा	२५,४५,८५५	९१.८	५.४	२.६	०.१
	जम्मा दलित	४,६४,६९१	८९.५	६.७	३.६	०.२
	पहाडी दलित	४,५०,८३९	९०.१	६.७	३.०	०.२
	मधेसी/तराई दलित	१३,८५२	६९.४	८.५	२२.०	०.१
	गैरदलित जातजाति	२०,८१,१६४	९२.४	५.१	२.४	०.१

५.४ बालविवाहको अवस्था

समाजमा विद्यमान रहेको भए तापनि बालविवाहलाई वैयक्तिक, सामाजिक र कानुनी तीनओटै दृष्टिकोणबाट स्वीकार गर्न सकिँदैन । बालक वा बालिकाको शारीरिक वृद्धि र व्यक्तित्व विकासमा बालविवाह बाधक हुने भएकोले यसलाई हतोत्साहित गर्ने उद्देश्यले कानुनी व्यवस्थासमेत गरिएको छ । अनुपात फरक फरक भए तापनि बालविवाह केन्द्रदेखि सबै स्थानीय तहसम्म विद्यमान रहेको तथ्याङ्कबाट देखिएको छ । बालविवाहको तथ्याङ्क प्रस्तुत गर्नुअघि यहाँ बाल विवाहको अवधारणा बारेमा स्पष्ट हुनु जरुरी छ । विगतमा भैँ गत बाह्रौँ राष्ट्रिय जनगणनामा पनि १० वर्ष र सोभन्दा माथिको जनसङ्ख्यालाई विवाहसम्बन्धी प्रश्न सोधिएको सन्दर्भ यहाँ स्मरणीय छ ।

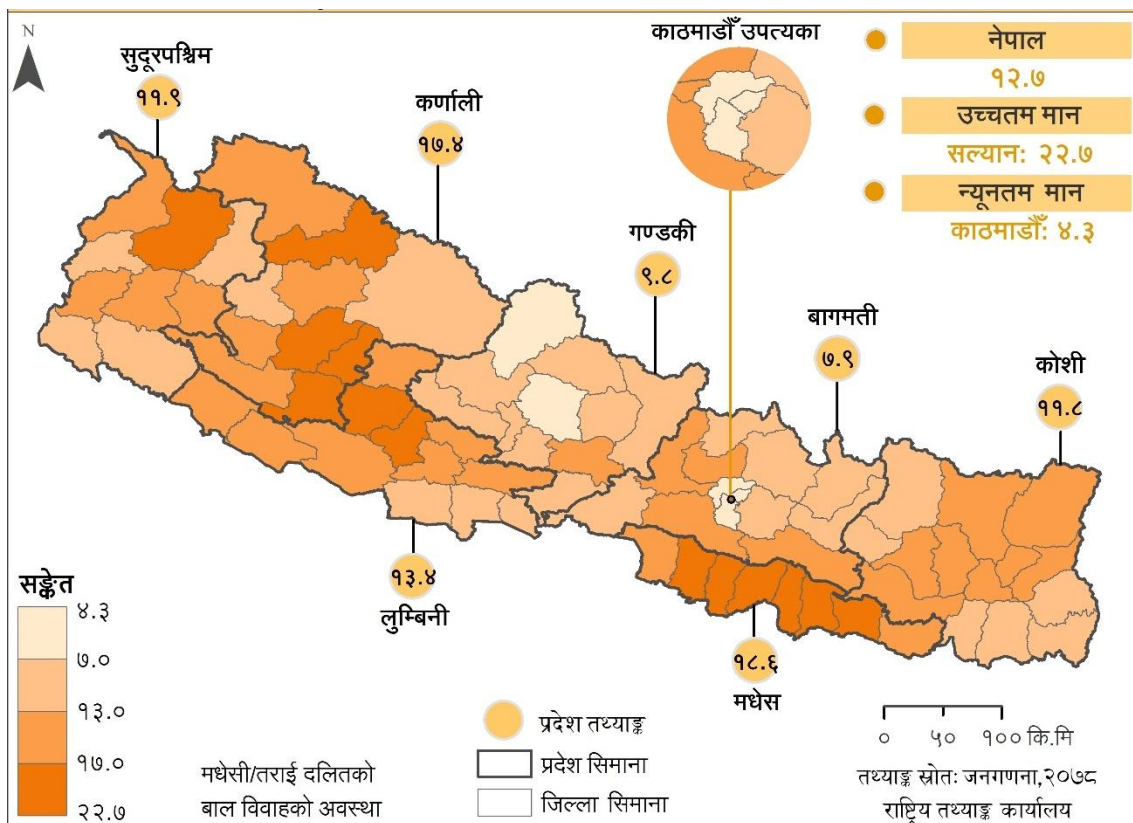
सामान्यतः कानुनले बालबालिकाअन्तर्गत गणना गरेको उमेरभित्र विवाह भएको अवस्था नै बालविवाह हो । विवाह बन्धनमा बाँधिने पुरुष वा महिला दुवैजना १८ वर्षभन्दा मुनि भएको अवस्थामा वा ती दुईमध्ये एक जना १८ वर्षभन्दा कम उमेरको भए पनि बालविवाहमै गणना हुन्छ किनभने नेपालको कानुनले १८ वर्षभन्दा मुनिको जनसङ्ख्यालाई बालबालिकाका मानेको छ । बालविवाहको विश्लेषण गर्दा जोडिएर आउने अर्को प्रमुख सवाल कानुनले तोकेको उमेर हद पूरा नभई विवाह गरेका व्यक्तिहरूको विचमा भएको विवाह पनि हो । नेपालमा कानुनले २० वर्ष पूरा नभएका केटा र केटीलाई विवाहका लागि अयोग्य मानेको छ । तसर्थ, १८ र १९ वर्षको उमेरमा विवाह भएको जनसङ्ख्याको अनुपात पनि यहाँ विश्लेषण गर्नु उपयुक्त हुन्छ ।

नक्सा ५ : प्रदेश र जिल्लाअनुसार पहाडी दलितको बालविवाहको अवस्था

अन्तर्राष्ट्रिय अभ्यासअनुसार गणनाको समयमा २० देखि २४ वर्षको उमेर समूहभित्र रहेका पुरुष र महिलालाई उनीहरूको पहिलोपटक विवाह हुँदा उमेर कति थियो भन्ने आधारमा बालविवाहको विद्यमानतादर निकाल्ने गरिएको छ । यस खण्डमा दलित र गैरदलित जातजातिको बालविवाहको विद्यमानतालाई समग्र नेपाल र प्रदेशअनुसार तुलना गरिएको छ । नेपालमा २० देखि २४ वर्षसम्मका पुरुषले १८ वर्ष नपुग्दै विवाह गरेको सङ्ख्याका आधारमा हेर्दा पुरुषतर्फको बालविवाह ५ प्रतिशत मात्र छ जब कि महिलातर्फ यो मान करिब २२ प्रतिशत रहेको छ । नेपालमा समग्र बालविवाह विद्यमानतादर १४.१ प्रतिशत रहेको छ भने समग्र दलित जातजातितर्फ बालविवाह करिब २३ प्रतिशत र गैरदलिततर्फ यो मान करिब १३ प्रतिशत मात्र छ । यसले समग्रतामा बालविवाह विद्यमानता गैरदलित जातजातिको तुलनामा दलित जातजातिभित्र सार्थक अङ्गले उच्च रहेको देखाउँछ । दलित वा गैरदलित दुवै जातजातिमा बालविवाह विद्यमानतादर पुरुषको तुलनामा महिलातर्फ उच्च रहेको छ ।

नक्सा ६ : प्रदेश र जिल्लाअनुसार मधेसी/तराई दलितको बालविवाहको अवस्था

नेपालमा ८.९ प्रतिशत दलित पुरुष बालविवाह भएको समूहमा पर्दछन् भने ३४.० प्रतिशत विवाहित महिला बालविवाह भएकोमा पर्दछन् । गैरदलित जातजातितर्फ बालविवाहमा पर्ने पुरुष ४.४ प्रतिशत मात्र छन् भने महिला करिब २० प्रतिशत रहेका छन् । प्रदेशहरू विचमा तुलना गर्दा बालविवाहको सबैभन्दा उच्च (२०.९%) विद्यमानतादर कर्णालीमा र सबैभन्दा न्यून (८.४%) बागमतीमा रहेको छ (तालिका ४३) ।

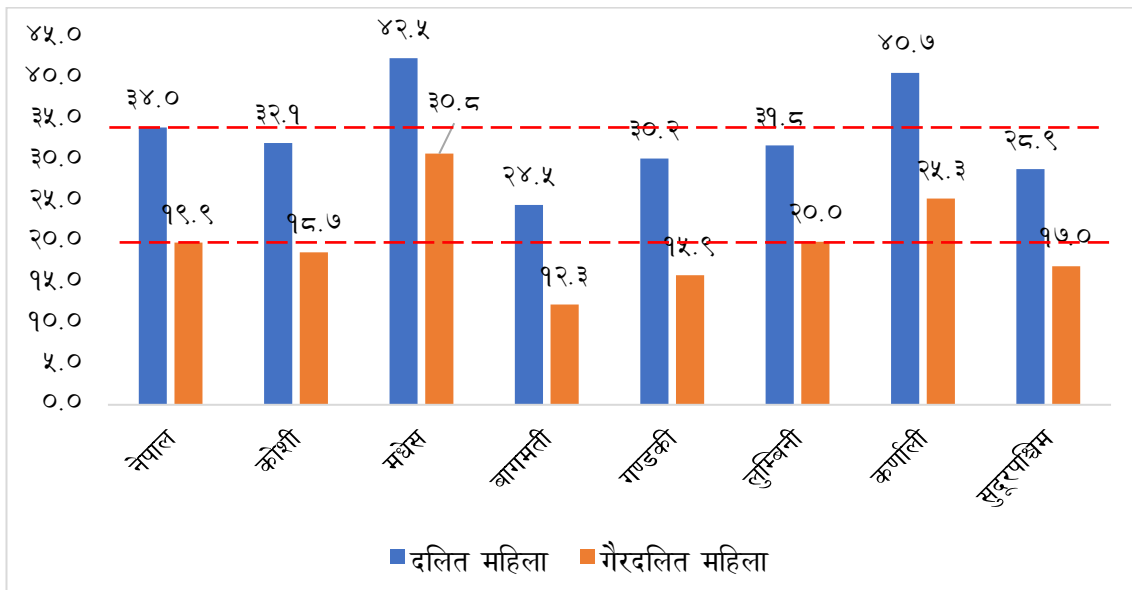
तालिका ४३ : दलित र गैरदलित जातजातिका महिला तथा पुरुषको बालविवाहको अवस्था

क्षेत्र	दलित/गैरदलित	२०-२४ वर्षसम्मको जनसङ्ख्या			१८ वर्षभन्दा पहिले विवाह गर्ने (%)		
		जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
नेपाल	जम्मा	२७,३९,३३९	१२,५९,२९७	१४,७२,९२२	१४.९	५.०	२९.९
	दलित जातजाति	३,७५,९२७	१,६७,२४८	२,०८,६७९	२२.८	८.९	३४.०
	गैरदलित जातजाति	२३,५५,४१२	१०,९१,९६९	१२,६३,४४३	१२.७	४.४	१९.९
कोशी	जम्मा	४,४३,५४४	२,०४,२९३	२,३९,२५१	१२.८	४.३	२०.९
	दलित जातजाति	४६,७३८	२१,२४१	२५,४९७	२१.५	८.९	३२.९
	गैरदलित जातजाति	३,९६,८०६	१,८३,०५२	२,१३,७५४	११.८	३.८	१८.७
मधेस	जम्मा	५,६५,७९०	२,६८,५३७	२,९७,२५३	१९.९	५.७	३२.८
	दलित जातजाति	९३,८४०	४४,४९९	४९,३४१	२६.६	९.०	४२.५

क्षेत्र	दलित/गैरदलित	२०-२४ वर्षसम्मको जनसङ्ख्या			१८ वर्षभन्दा पहिले विवाह गर्ने (%)		
		जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
	गैरदलित जातजाति	४,७१,९५०	२,२४,०३८	२,४७,९१२	१८.६	५.१	३०.८
बागमती	जम्मा	५,९०,०५३	२,८७,४३८	३०,२६१५	८.४	३.५	१३.२
	दलित जातजाति	३७,९०७	१७,७४३	२०,१६४	१६.१	६.६	२४.५
	गैरदलित जातजाति	५,५२,१४६	२,६९,६९५	२८२,४५१	७.९	३.३	१२.३
	जम्मा	२,१९,१७७	९९,८०३	१,१९,३७४	११.९	३.५	१८.९
गण्डकी	दलित जातजाति	४३,९०९	१८,६३५	२५,२७४	२०.२	६.७	३०.२
	गैरदलित जातजाति	१,७५,२६८	८१,१६८	९४,१००	९.८	२.७	१५.९
	जम्मा	४,८७,२८६	२,१४,८८९	२,७२,३९७	१४.६	५.५	२१.८
लुम्बिनी	दलित जातजाति	७०,८१३	३०,०८७	४०,७२६	२१.८	८.३	३१.८
	गैरदलित जातजाति	४,१६,४७३	१,८४,८०२	२३१,६७१	१३.४	५.१	२०.०
	जम्मा	१,६८,५४३	७६,४४२	९२,१०१	२०.१	९.५	२९.०
कर्णाली	दलित जातजाति	३९,४५२	१७,७५७	२१,६९५	२९.०	१४.८	४०.७
	गैरदलित जातजाति	१,२९,०९१	५८६,८५	७०,४०६	१७.४	७.९	२५.३
	जम्मा	२,५६,९४६	१,०७,८१५	१,४९,१३१	१३.४	५.५	१९.१
सुदूरपश्चिम	दलित जातजाति	४३,२६८	१७,२८६	२५,९८२	२०.५	८.०	२८.९
	गैरदलित जातजाति	२,१३,६७८	९०,५२९	१,२३,१४९	११.९	५.०	१७.०
	जम्मा	२,५८,९४६	१,०७,८१५	१,४९,१३१	१३.४	५.५	१९.१

प्रदेशस्तरमा रहेको दलित र गैरदलित जातजातिका महिलाको असमान बालविवाह विद्यमानतादरलाई चित्र ४६ मा प्रस्तुत गरिएको छ। यस चित्रमा दलित र गैरदलित जातिका महिलाको बालविवाहको राष्ट्रिय मानलाई रातो रङ्गका दुईओटा खण्डित रेखाद्वारा सङ्केत गरिएको छ। दलित महिलातर्फको बाल विवाह दर पहिलो (४२.५%) मधेस, दोस्रो (४०.७%) कर्णाली र तेस्रो (३२.१%) मा कोशी प्रदेश रहेको छ। दलित महिलातर्फ सबैभन्दा न्यून (२४.५%) बाल विवाहदर बागमती प्रदेशमा रहेको छ। गैरदलित महिलातर्फ सबैभन्दा उच्च (३०.८%) बाल विवाहदर मधेसमा छ भने दोस्रो (२५.३%) र तेस्रो (२०.०%) मा क्रमशः कर्णाली र लुम्बिनी रहेका छन्। दलित महिलातर्फको बालविवाह विद्यमानतादर राष्ट्रिय औसत (३४.०%) भन्दा उच्च अनुपात रहेको प्रदेशहरू मधेस (४२.५%) र कर्णाली (४०.७%) हुन्। बाँकी प्रदेशहरूमा यो राष्ट्रिय औसतभन्दा तल रहेको छ। गैरदलित महिलाको राष्ट्रियस्तरको बालविवाह विद्यमानतादर ((१९.९%) भन्दा उच्च अनुपात रहेका दुईओटा प्रदेश पनि मधेस (३०.८%) र कर्णाली (२५.३%) नै रहेका छन्। बाँकी पाँचओटा प्रदेशमा यो राष्ट्रिय औसतको हाराहारी र त्योभन्दा न्यून रहेको छ। बालविवाहसम्बन्धी विस्तृत विवरण अनुसूची २६ मा दिइएको छ।

चित्र ४६ : प्रदेश तहमा दलित र गैरदलित महिलाको बालविवाह विद्यमानतादर (%)

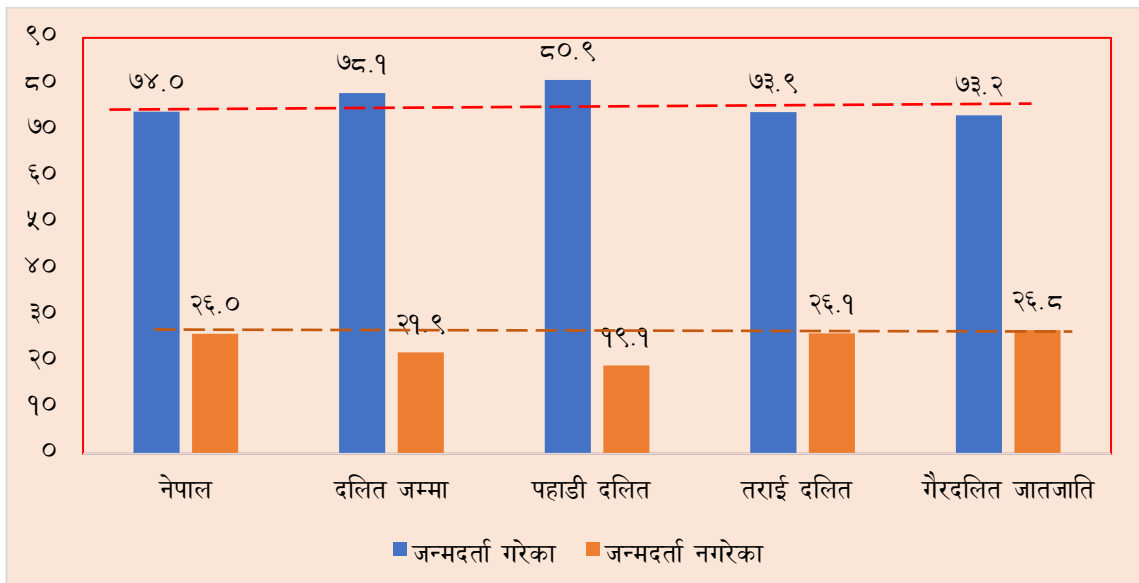

५.५ जन्मदर्ताको अवस्था

नेपालको संविधानको धारा ३९(१) ले प्रत्येक बालक वा बालिकालाई जन्मदर्ताको हक प्रत्याभूति गरेको छ । विद्यालयमा भर्नालगायत राज्यप्रदत्त कतिपय सेवा र सुविधामा जन्मदर्ताको प्रमाणपत्र महत्त्वपूर्ण मानिन्छ । व्यक्तिगत घटनाका पाँच (जन्म, विवाह, बसाइँसराइ, सम्बन्धविच्छेद र मृत्यु) प्रमुख आयाममध्ये जन्मदर्ताले पनि एक हो । व्यक्तिगत घटना दर्तालाई अनिवार्य गर्ने सरकारको नीति कति हदसम्म प्रभावकारी भयो भनेर यस तथ्याङ्कले आधार प्रदान गर्दछ । जनगणना २०७८ ले नेपालका ७४ प्रतिशत पाँच वर्षसम्मका बालबालिकाको जन्मदर्ता भएको देखाएको छ भने करिब एक चौथाइ अर्थात् २६ प्रतिशतले त्यो अधिकारको उपयोग गर्न नसकेको देखिन्छ ।

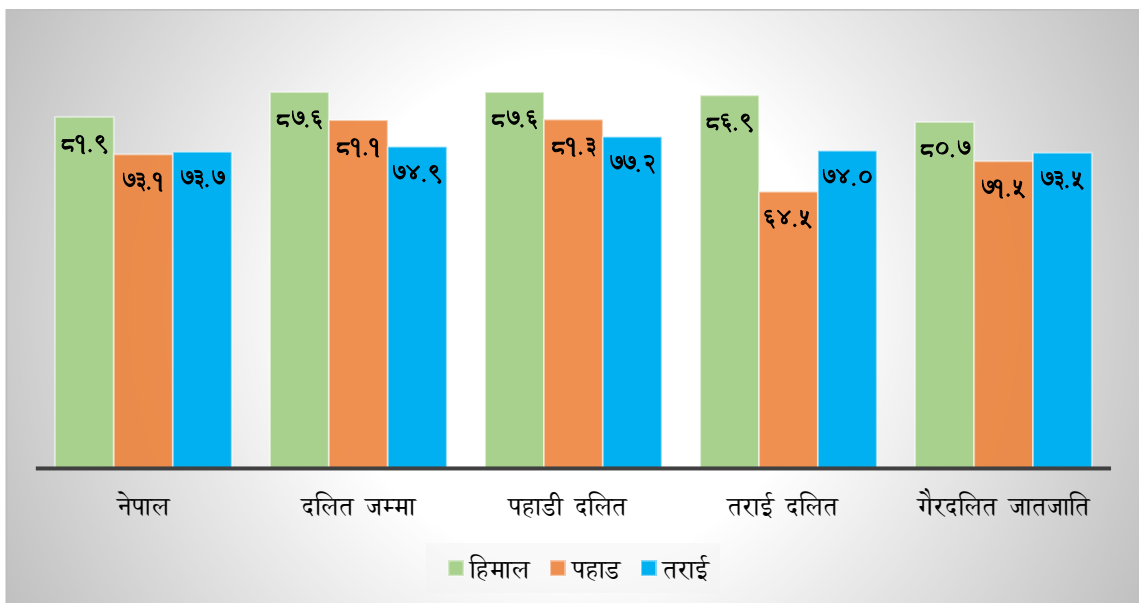
जन्मदर्ताको सवालमा गैरदलित जातजातिभन्दा दलित जातजाति अगाडि रहेको देखिन्छ । समग्र दलिततर्फ पाँच वर्षभन्दा मुनिका ७८.१ प्रतिशत बालबालिकाको जन्मदर्ता भएको देखिन्छ भने गैरदलित जातजातितर्फ यो मान ७३.२ प्रतिशत मात्र रहेको छ । यो निकै ठुलो अन्तर हो । यसका पछाडि रहेका कारणहरू थप अध्ययनको विषय हुनसक्छन् । पहाडी र तराई दलितविच तुलना गर्दा तराई दलित (७३.९%) भन्दा पहाडी दलित (८०.९%) बालबालिकाको जन्मदर्ताको स्थिति ७.० प्रतिशत विन्दुले उच्च रहेको छ । जन्मदर्ताको राष्ट्रिय औसत (७४.०%) लाई रातो रङ्गको खण्डित रेखाले देखाइएको छ जसले स्पष्टतः समग्र दलित र पहाडी दलितको स्थितिलाई मजबुत देखाएको छ । जन्मदर्ता नभएका बालबालिकाको अवस्थालाई पनि रातो रङ्गको खण्डित रेखामार्फत प्रस्तुत गरिएको छ (चित्र ४७) ।

चित्र ४७ : दलित र गैरदलित जातजातिका बालबालिकाको जन्मदरताको अवस्था

जन्मदरताको अवस्था भौगोलिक क्षेत्र, प्रदेश र सहरीकरणको तहअनुसार पनि हेर्न सकिन्छ । चित्र ४८ मा भौगोलिक क्षेत्रानुसार जन्मदरताको अवस्थालाई प्रस्तुत गरिएको छ । हिमाली क्षेत्रका बालबालिकाको जन्मदरता पहाड र तराईको भन्दा निकै माथि रहेको देखिन्छ । समग्र दलित र पहाडी दलितको हिमाली क्षेत्रमा अधिकतम (८७.६%) जन्मदरता गरिएको देखिन्छ । गैरदलित जातजातिमध्ये सबैभन्दा न्यून (७३.५%) जन्मदरता तराई क्षेत्रमै रहेको छ (चित्र ४८) ।

चित्र ४८ : भौगोलिक क्षेत्रअनुसार दलित र गैरदलित बालबालिकाको जन्मदरताको अवस्था (%)

५.६ अठार वर्षभन्दा मुनिका बालबालिकाको बसोबासको अवस्था

बालबालिकाको मानसिक, शारीरिक र व्यक्तित्व विकासमा उनीहरूको परिवार र संरक्षणको प्रकारले विशेष भूमिका खेलेको हुन्छ । स्वाभाविक रूपमा बालबालिकालाई सबैभन्दा बढी माया तथा हेरचाह उनीहरूको आमाबाबु, दाजुदिदी र हजुरबा एवम् हजुरआमाले गर्ने गरेको देखिन्छ । परिस्थिति, समय र अन्य बाध्यताजन्य कारणले बालबालिका नजिकका नातेदार, काम लगाउने व्यक्ति र अन्य प्रकारका संरक्षण दिने व्यक्तिसँग पनि बसोबास गर्दछन् । बालबालिकाको भरणपोषण, शिक्षादीक्षा, स्वास्थ्य, मनोरञ्जन, सुविधा र भविष्यसँग प्रत्यक्ष जोडिएको हुँदा गत जनगणनामा १८ वर्षभन्दा मुनिका बालबालिका हाल कोसँग बसोबास गरिरहेका छन् भन्ने प्रश्न सोधिएको थियो ।

नेपालमा कुल बालबालिकामध्ये करिब ७८ प्रतिशत आमाबाबु दुवैसँग बसोबास गरिरहेको देखिन्छ । त्यसैगरी १७.१ प्रतिशत बालबालिका आमासँग मात्र बसेका र ३.० प्रतिशत बालबालिका अन्य नातेदारसँग बसिरहेको देखिन्छ । बाबुसँग मात्र बस्ने बालबालिकाको सङ्ख्या केवल १.० प्रतिशत रहेको छ । जनगणनामा आमा वा बाबुसँग मात्र बस्न पर्नुको कारण सोधिएको थिएन । परिवारभन्दा बाहिर रोजगारी, व्यापार व्यवसाय, शिक्षा, तालिम वा मृत्यु लगायतका कारणले त्यस्तो अवस्था सिर्जना भएको हुनसक्छ । कुल बालबालिकामध्ये ०.५ प्रतिशत बालबालिका कुनै नाता नपर्ने अन्य व्यक्तिसँग बसोबास गरिरहेको देखिन्छ (तालिका ४४) ।

तालिका ४४ : अठार वर्षमुनिका बालबालिकाको हालको बसोबासको अवस्था (%)

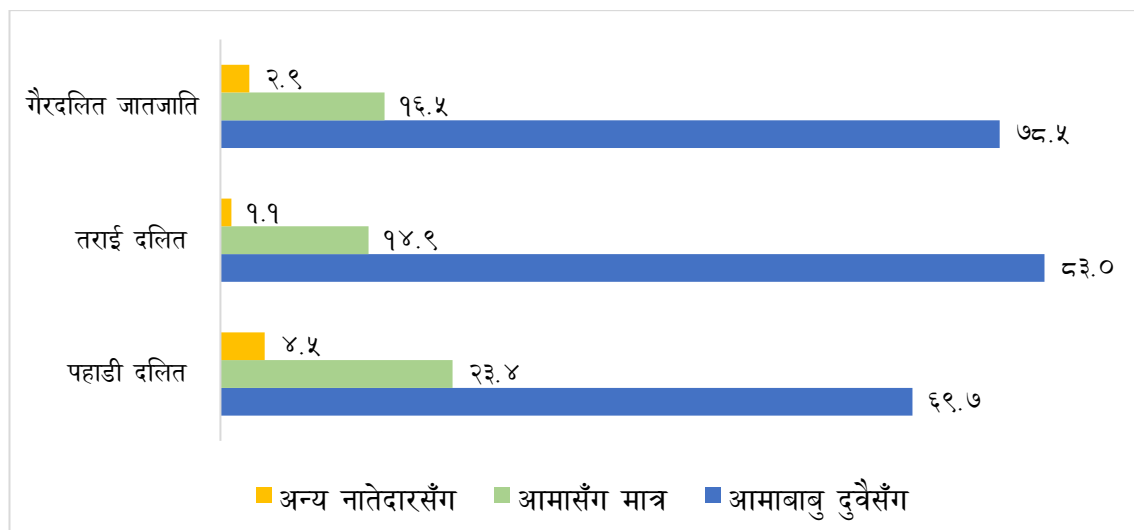
विवरण	आमाबाबु दुवैसँग	आमासँग मात्र	बाबुसँग मात्र	बाबु र सौतेनी आमासँग	आमा र सौतेनी बाबुसँग	अन्य नातेदारसँग	काम लगाउने व्यक्तिसँग	अन्य व्यक्तिसँग
नेपाल	७७.९	१७.१	१.०	०.३	०.१	३.०	०.०	०.५
जम्मा दलित	७४.७	२०.२	१.०	०.४	०.१	३.२	०.०	०.३
पहाडी दलित	६९.७	२३.४	१.२	०.५	०.१	४.५	०.०	०.५
तराई दलित	८३.०	१४.९	०.६	०.२	०.०	१.१	०.०	०.१
गैरदलित जातजाति	७८.५	१६.५	१.०	०.३	०.१	२.९	०.०	०.५

बालबालिकाको संरक्षकत्वको तथ्याङ्कले केही रोचक पाटोलाई उजागर गरेको देखिन्छ । दलित, गैरदलित, पहाडी दलित र तराई दलितका बिचमा केही दृश्यमान असमानताहरू रहेको छन् । तुलनाका लागि आमाबाबु दुवैसँग बस्ने, आमासँग मात्र बस्ने र अन्य नातेदारसँग बस्ने बालबालिकाको अवस्थालाई पहाडी दलित, तराई दलित र गैरदलित जातजातिअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ । आमाबाबु दुवैसँग बस्ने बालबालिकाको सर्वाधिक (८३.०%) अनुपात तराई दलिततर्फ देखिएको छ । दोस्रो (७८.५%) मा गैरदलित जातजातिका बालबालिका रहेका छन् भने पहाडी दलिततर्फ करिब ७० प्रतिशत बालबालिकाले मात्र आमाबाबु दुवै जनासँग बसोबास गर्ने अवसर पाएको देखिन्छ ।

परिवारमा आमासँग मात्र बसोबास गर्ने बालबालिका पहाडी दलिततर्फ सर्वाधिक (२३.४%) रहेको छ भने गैरदलित जातजातितर्फ आमासँग मात्र बस्ने बालबालिकाको अनुपात १६.५ प्रतिशत रहेको देखिन्छ । तराई दलिततर्फ करिब १५ प्रतिशत बालबालिका आमासँग मात्र बसोबास गरिरहेको अवस्था छ । बाबु रोजगारी वा

पेसा वा व्यवसाय वा अन्य कारणले बाहिर गएको वा कतिपय परिवारमा भिन्दै बसेको वा मृत्यु भइसकेको कारणले पनि यसप्रकारको अवस्था सिर्जित भएको अनुमान गर्न सकिन्छ, जुन थप अध्ययनको विषय हुनसक्छ । अन्य नातेदार जसमा हजुरबा, हजुरआमा, सौतेनी बाबुआमा, दिदी दाजु वा त्यसबाहेकका नातेदारसँग बस्ने बालबालिकाको वितरणमा पनि उल्लेख्य विषमता रहेको देखिन्छ । पहाडी दलिततर्फ ४.५ प्रतिशत बालबालिका र गैरदलिततर्फ २.९ प्रतिशत बालबालिका अन्य नातेदारसँग बसोबास गरिरहेको देखिन्छ भने तराई दलिततर्फ यो मान निकै न्यून अर्थात् १.१ प्रतिशत मात्र रहेको छ (चित्र ४९) । बालबालिकाको बसोबासको अवस्थामा सम्बन्धी विवरण अनुसूची २७ मा दिइएको छ ।

चित्र ४९ : दलित र गैरदलित जातजातिका बालबालिकाको बसोबासको अवस्था (%)

खण्ड दश: महिलाको प्रजननको अवस्था

प्रजननसम्बन्धी विवरण जन्मदर, मृत्युदर, सुरक्षित मातृत्व, जनसङ्ख्या वृद्धिदर र जनसङ्ख्या प्रक्षेपणका लागि समेत अत्यन्त उपयोगी हुँदै आएको छ । पन्ध्रदेखि ४९ वर्षसम्मका विवाहित महिलाहरूले आफ्नो प्रजननकालमा जीवितै जन्माएका बच्चा, यसरी जन्मिएका कुल बच्चाहरूको सङ्ख्या, प्रत्येक विवाहित महिलाबाट प्रजनन कालमा जन्मेका बच्चाहरूको सङ्ख्या जस्ता सूचकहरू जनसङ्ख्या अध्ययन र नीतिनिर्माताका लागि निकै महत्त्वपूर्ण हुन्छन् । यस खण्डमा यिनै सूचकहरूको सङ्क्षिप्त विश्लेषण र तुलना गरिएको छ ।

१०.१ हालसम्म जीवित बच्चा जन्माएका १५ देखि ४९ वर्षका विवाहित दलित महिलाको विवरण

पन्ध्रदेखि ४९ वर्षसम्मका दलित वा गैरदलित महिलाको प्रजननदर र अवस्था उनीहरूको प्रजनन उमेर, सामाजिक-आर्थिक पृष्ठभूमि, शैक्षिक स्तर, पति वा पत्नीको चेतनाको स्तर, भौगोलिकता लगायतका कारणले प्रभावित हुनसक्दछ । कानुनतः २० वर्ष पूरा भएपछि मात्र विवाह गर्न पाइने भए तापनि नेपाली समाजमा बाल विवाह अझै कायम रहेको देखिन्छ । केटा वा केटी दुवैको २० वर्ष नपुग्दै विवाह हुने गरेको अझै पनि देखिन्छ । तालिका १०.१ मा पहाडी दलित र तराई दलित जातजातिका १५ देखि ४९ वर्षसम्मका महिलाले आफ्नो प्रजनन उमेरभित्र कति जना बच्चा जन्माए भन्ने तथ्याङ्क प्रस्तुत गरिएको छ ।

पहाडी दलिततर्फ प्रजनन उमेर (१५-४९) भित्रका कुल ५,५०,३४३ जना महिलामध्ये २९.२ प्रतिशतले २ ओटा बच्चा जन्माएको देखिन्छ भने तराई दलिततर्फका यसै उमेर समूहका विवाहित कुल २,९०,७२४ जनामध्ये २ ओटा बच्चा जन्माउनेको अनुपात २४.३ प्रतिशत रहेको छ । तराई दलितका यस उमेर समूहका सर्वाधिक (२५.५%) महिलाले ३ जना बच्चा जन्माएको देखिन्छ । यहाँ स्पष्टतः पहाडी दलित महिलाको तुलनामा तराई दलित महिलाले १ जना बच्चा बढी जन्माएको अवस्था छ । एक जना मात्र बच्चा जन्माउने पहाडी दलित महिलाहरूको अनुपात करिब २२ प्रतिशत रहेको छ जब कि तराई दलिततर्फ यो मान १५.३ प्रतिशत रहेको छ । गैरदलित जातजातिका १५ देखि ४९ वर्षका विवाहित कुल ५३,०३,९७२ महिलामध्ये २३.७ प्रतिशतले १ जना मात्र सन्तान जन्माएको देखिन्छ । गैरदलिततर्फका सर्वाधिक (३३.९%) महिलाले २ जना सन्तान जन्माएको अवस्था छ ।

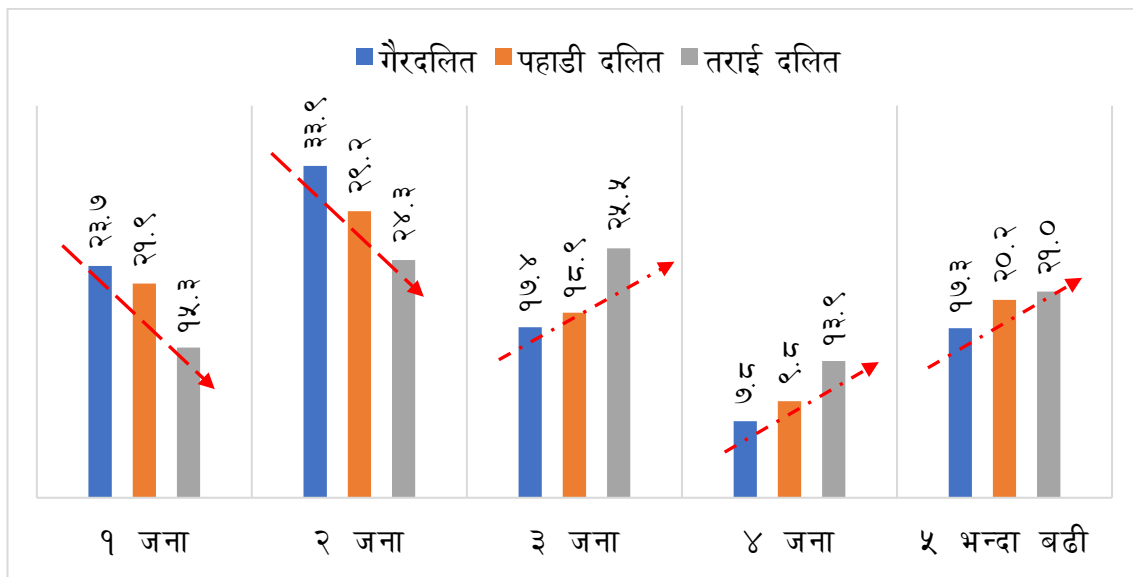
यस उमेर समूहमा ३ जना बच्चा जन्माउने गैरदलित महिलाहरूको हिस्सा १७.४ प्रतिशत, पहाडी दलित महिला करिब १९ प्रतिशत रहेको छ र तराई दलित महिलाको हिस्सा २५.५ प्रतिशत रहेको छ । एउटा पनि बच्चा नजन्माउने विवाहित महिलाहरूको हिस्सा गैरदलिततर्फ १२.० प्रतिशत, पहाडी दलिततर्फ १२.० प्रतिशत र तराई दलिततर्फ ११.९ प्रतिशत रहेको छ । करिब १२.१ प्रतिशत प्रतिशत रहेको छ । एकपटक विवाहित १५-४९ उमेर समूहका पहाडी दलित महिलामध्ये ४ जना बच्चा जन्माउनेको हिस्सा करिब १०

प्रतिशत रहेको छ, जब कि तराई दलिततर्फ ४ जना बच्चा जन्माउने महिलाको हिस्सा करिब १४ प्रतिशत रहेको छ । यसले धेरै जना बच्चा जन्माउनेमा पहाडी दलितभन्दा तराई दलितका महिला अगाडि रहेको देखाउँछ, किनभने ५ जना बच्चा जन्माउने पहाडी दलिततर्फका महिला ४.६ प्रतिशत छन् भने तराई दलिततर्फ यो मान करिब १ प्रतिशत बिन्दुले उच्च अर्थात् ५.७ प्रतिशत रहेको छ (तालिका ४५) ।

तालिका ४५ : हालसम्म जीवित बच्चा जन्माएका १५ देखि ४९ वर्षका विवाहित दलित महिलाको विवरण

हालसम्म जीवित जन्मेका बच्चाको सख्या	एकपटक विवाह भएका १५ देखि ४९ वर्षका महिला	%	उमेर समूह (वर्ष)						
			१५-१९	२०-२४	२५-२९	३०-३४	३५-३९	४०-४४	४५-४९
पहाडी दलित									
जम्मा	५,५०,३४३	१००.०	३३८३०	१०१३९६	१०७०३२	९२६२९	८५,९९७	७१७०१	५७७५८
०	६५,३७४	११.९	१८२२०	२२४५५	९७९९	४४१९	३०४९	३३३९	४१७३
१	१,२०,३०२	२१.९	१३५८०	४८०९४	३०८५७	१३०७३	६५९७	४३६४	३७३७
२	१,६०,९०२	२९.२	१७७४	२४८२३	४३५६४	३६९१७	२७२५४	१६६१७	९९५३
३	१,०३,८७७	१८.९	२१५	५०२६	१६८८०	२३२२९	२५१७३	१९७८०	१३५७४
४	५४,२०८	९.८	३१	८३३	४६१०	९८४२	१३८४२	१३७६९	११२८१
५	२५,५८८	४.६	१०	१४०	१०५५	३४७५	६१३१	७४९४	७२८३
६	११,६९९	२.१	०	२३	२९१	११९७	२४४५	३६१२	४१३१
७	५,०५२	०.९	०	२	५६	३३६	९८३	१६३१	२०४४
८	२,२२८	०.४	०	०	०	१२२	४०९	७२९	९६८
९+	१,११३	०.२	०	०	०	१९	११४	३६६	६१४
मधेसी/तराई दलित									
जम्मा	२,९०,७२४	१००.०	१५४६४	५८९४६	५६६२०	४८१०४	४८४४७	३४५५२	२८५९१
०	३५,३११	१२.१	८७२२	१४४८७	४६८७	२११५	१५९४	१५६४	२१४२
१	४४,५३५	१५.३	४९२३	२०३२४	९३१३	३५५०	२४७२	१९३८	२०१५
२	७०,५१४	२४.३	१५०७	१६७४९	१९४५५	१२१८४	९७०४	६१८३	४७३२
३	७३,९९१	२५.५	२६२	५९२८	१५९२९	१६७६५	१६८७९	१०५७४	७६५४
४	४०,५४२	१३.९	४७	१२५०	५६०६	९०९३	१०७६६	७७७९	६००१
५	१६,५५०	५.७	३	१८४	१२९३	३१५९	४६१४	३९१२	३३८५
६	६,२६८	२.२	०	२२	२८७	९२७	१६९१	१६८७	१६५४
७	२,०३६	०.७	०	२	५०	२३२	५०७	६०८	६३७
८	७७०	०.३	०	०	०	७४	१८०	२३७	२७९
९+	२०७	०.१	०	०	०	५	४०	७०	९२

चित्र ५० : दलित र गैरदलित जातजातिका १५-४९ वर्षका विवाहित महिलाले जन्माएका बच्चाहरू (%)

१०.२ हालसम्म जीवित जन्मेका बच्चाको विवरण

जीवितै जन्मने बच्चाको तुलनामा मृत बच्चा जन्मिने विद्यमानतादर न्यून रहेको देखिन्छ । यसलाई पनि अध्ययन र विश्लेषणको उद्देश्यानुसार विभिन्न उमेर समूहमा विभक्त गरेर हेर्न सकिन्छ । एकपटक विवाह भएका र प्रजनन उमेरभित्र समेटिएका कुल ७ ओटा उमेर समूहमध्ये २०-२४ वर्षको उमेर समूहका महिलाले १ जनाको दरले कुल १,२१,२८९ जना बच्चा जन्माएको देखिन्छ । त्यस्तै २५-२९ वर्ष उमेर समूहका गैरदलित जातजातिका महिलाले एक वर्षभित्र १ जनाको दरले जन्माएका बच्चाहरूको कुल सङ्ख्या १,०२,३३३ रहेको छ । जनगणनाको सन्दर्भ समयलाई आधार लिँदा बितेको १२ महिनामा कुल ४,१०४ जना बच्चाहरू जीवितै जन्मिएको देखिन्छ । बितेको १२ महिनामा सर्वाधिक २ जना वा सोभन्दा बढी बच्चा जन्माउने महिलाको उमेर समूह २०-२४, २५-२९ र ३०-३४ रहेको छ । महिलाहरूको उमेर समूह बढ्दै जाँदा खासगरी ३४ वर्षपछि जन्मने बच्चाको सङ्ख्या न्यून हुँदै गएको देखिन्छ र यो प्रवृत्ति दलित र गैरदलित दुवैतर्फ विद्यमान रहेको छ ।

सन्दर्भ अवधिभित्र पहाडी दलिततर्फ कुल ४२,८०० बच्चालाई विभिन्न उमेर समूहका आमाहरूले एकपटकमा एउटाका दरले जीवितै जन्म दिएको देखिन्छ । तराई दलिततर्फ यो मान २५,०२८ रहेको छ । एकपटकमा दुई जना र सोभन्दा बढीका दरले पहाडी दलिततर्फ कुल ३९२ जना र तराई दलिततर्फ कुल ३०३ जना बच्चा जीवितै जन्मिएका देखिन्छ । आमाहरूको कुल सङ्ख्यालाई हेर्ने हो भने एकैपल्ट दुईजना बच्चा जन्मिने प्रवृत्ति तराई दलिततर्फ नै उच्च रहेको देखिन्छ (तालिका ४६) ।

तालिका ४६ : विगत एक वर्षभित्र दलित र गैरदलित जातजातिका १५-४९ वर्षका महिलाले जन्माएका बच्चाको सङ्ख्या

क्षेत्र/ बच्चाको सङ्ख्या	गत १२ महिनामा जीवितै जन्माइएका बच्चाको सङ्ख्या	उमेर समूह (वर्ष)						
		१५-१९	२०-२४	२५-२९	३०-३४	३५-३९	४०-४४	४५-४९
नेपाल								
गैरदलित जातजाति								
जम्मा	५३,०३,९७२	१,६४,०२६	७,६०,३२३	१०,०६,८२८	९,७९,५४६	९,४५,६५०	७,९७,०३०	६,५०,५६९
०	४९,६४,३७२	१३६१६७	६३७९६३	९०३२६२	९२५२२६	९२३८५८	७९०४९९	६४७३९७
१	३,३५,४९६	२७७२	१२१२८९	१०२३३३	५३५०४	२१३४२	६२८९	३०२७
२+	४,१०४	१४७	१०७१	१२३३	८१६	४५०	२४२	१४५
पहाडी दलित								
जम्मा	५५०३४३	३३८३०	१०१३९६	१०७०३२	९२६२९	८५९९७	७१७०१	५७७५८
०	५०७१५१	२७२७८	८४१७३	९६२४१	८७५२६	८३८१४	७०८०१	५७३१८
१	४२८००	६५१८	१७१००	१०६८८	५०३५	२१५४	८७४	४३१
२+	३९२	३४	१२३	१०३	६८	२९	२६	९
तराई दलित								
जम्मा	२९०७२४	१५४६४	५८९४६	५६६२०	४८१०४	४८४४७	३४५५२	२८५९१
०	२६५३९३	१२८८२	४७७९५	४९८७९	४५३७४	४७०७७	३४०६५	२८३२१
१	२५०२८	२५७१	११०३८	६६४७	२६८६	१३४६	४७५	२६५
२+	३०३	११	११३	९४	४४	२४	१२	५

१०.३ जातजातिअनुसार उमेर-विशिष्ट र कुल प्रजननदर

राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयले हालै सार्वजनिक गरेको नेपालमा प्रजननदर स्थिति (Fertility in Nepal) शीर्षकको विषयगत प्रतिवेदनमा प्रजनन उमेर समूहका महिलाहरूको जातजातिअनुसारको कुल प्रजननदर र उमेर-विशिष्ट प्रजननदर प्रस्तुत गरिएको छ। उक्त प्रतिवेदनले प्रस्तुत गरेको दुवैथरी प्रजननदरलाई तालिका ४७ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ४७ को अवलोकनबाट ज्ञात हुन्छ कि १५-१९ वर्ष उमेर समूहको उमेरविशिष्ट प्रजननदर सर्वाधिक तराई दलित महिलातर्फ रहेको छ। केही अपवादलाई छोडेर हेर्ने हो भने उमेरविशिष्ट प्रजननदर धार्मिक तथा भाषिक समूहपछि सर्वाधिक तराई दलित र पहाडी दलित समुदायका महिलामा विद्यमान रहेको देखिन्छ। कुल प्रजननदर सर्वाधिक (४.१०) धार्मिक तथा भाषिक समूहमा छ भने दोस्रो (३.३०) स्थान तराई दलित महिलाको

छ। पहाडका अन्य जातिको कुल प्रजननदर (२.७५) को तुलनामा पहाडी दलितको कुल प्रजननदर (१.९४) भने करिब करिब १ प्रतिशत बिन्दुले न्यून रहेको देखिन्छ। प्रजननदर अक्सर धेरै हुने उमेर समूह २०-२४, २५-२९ र ३०-३४ हो। यी तीनओटै उमेर समूहको उमेरविशिष्ट प्रजननदर हिमाली/पहाडी जनजातिकोभन्दा पहाडी दलितको निश्चित अझले उच्च रहेको देखिन्छ। त्यसैगरी २०-२४, २५-२९ र ३०-३४ उमेर समूहका तराई जनजातिको उमेरविशिष्ट प्रजननदरभन्दा सोही उमेर समूहका तराई दलित महिलाको उमेरविशिष्ट प्रजननदर दोब्बरभन्दा बढी रहेको देखिन्छ। प्रजननदर अत्यधिक हुनुमा शिशु मृत्युदर वा बाल मृत्युदर अधिक हुनु, शिक्षाको कमी, परिवार नियोजन कार्यक्रमसँग सम्बन्धित सवाल, दम्पती र परिवारको छोराको चाहना लगायतका कारणहरू जिम्मेवार रहेको अनुमान गर्न सकिन्छ, जुन थप अध्ययनको विषय हुनसक्दछ।

तालिका ४७: जातजातिअनुसार कुल प्रजननदर (TFR) र उमेरविशिष्ट (ASFR) प्रजननदर

जातजाति	उमेरविशष्ट प्रजननदर							कुल प्रजननदर
	१५-१९	२०-२४	२५-२९	३०-३४	३५-३९	४०-४४	४५-४९	
जाति								
पहाडी जाति	०.०२३	०.१४४	०.१४२	०.१०४	०.०६५	०.०४७	०.०२५	२.७५
मधेस/तराई जाति	०.०५६	०.२२७	०.१७३	०.१०५	०.०५०	०.०१७	०.००१	३.१५
दलित								
पहाडी दलित	०.०६६	०.१५७	०.१०५	०.०५२	०.०१०	०.०००	०.०००	१.९४
तराई दलित	०.०९१	०.२४३	०.१७९	०.०९७	०.०४१	०.००९	०.०००	३.३०
जनजाति								
हिमाली / पहाडी जनजाति	०.०३५	०.१११	०.०९१	०.०५५	०.०१७	०.०००	०.०००	१.५५
तराई जनजाति	०.०३२	०.११५	०.०८३	०.०४५	०.००८	०.०००	०.०००	१.४१
धार्मिक तथा भाषिक समूह	०.०६६	०.२४५	०.२११	०.१४८	०.०८६	०.०५०	०.०१४	४.१०

स्रोत : National Statistics Office (NSO). (2025), *Fertility in Nepal*, p. 55

खण्ड एघार: वृद्ध व्यक्तिहरूको अवस्था

११.१ वृद्ध व्यक्तिहरूको जनसाङ्ख्यिक अवस्था

वृद्ध उमेरका व्यक्ति, नागरिक परिवार एवम् समाजका अभिभावक हुन्। हरेक व्यक्तिले आफ्नो जीवनकालमा यो अवस्थालाई अनुभव गर्नुपर्दछ। राज्यले पनि सामाजिक सुरक्षा भत्तालगायतका नीति तथा कार्यक्रममार्फत वृद्ध उमेरका व्यक्तिको पक्षपोषण गरेको देखिन्छ। आश्रित जनसङ्ख्याको गणना गर्दा वृद्ध व्यक्तिको सङ्ख्या आवश्यक पर्दछ। वृद्ध व्यक्तिको सङ्ख्याले जनसङ्ख्याको बनावट र जीवन प्रत्याशासमेतलाई प्रतिबिम्बित गर्दछ।

नेपालमा ६० वर्ष वा सोभन्दा माथि (वृद्ध उमेरका व्यक्ति) को कुल जनसङ्ख्या २९,७७,३१८ रहेको छ जुन नेपालको कुल जनसङ्ख्या २,९१,६४,५७८ को १०.२ प्रतिशत हुन आउँछ। वृद्ध उमेरका व्यक्तिको लैङ्गिक अनुपात ९४.२ रहेको छ। यसलाई १००० महिला वृद्ध उमेरका व्यक्तिका माथमा ९४२ जना वृद्ध उमेरका पुरुष रहेका छन् भन्ने अर्थमा बुझिन्छ। वृद्ध व्यक्तिहरूलाई गैरदलित, पहाडी दलित र तराई दलितको सन्दर्भमा तुलना र विश्लेषण गर्दा केही विशिष्ट स्वरूप र वितरण रहेको देखिन्छ।

गैरदलिततर्फको कुल जनसङ्ख्या २,५२,६५,५८८ मध्ये १०.५ प्रतिशत वृद्ध उमेरका व्यक्ति रहेका छन्। कुल दलित जनसङ्ख्या ३८,९८,९९० मध्ये ८.३ प्रतिशत वृद्ध उमेरका व्यक्ति छन् जुन पहाडी र तराई दलितमा खण्डीकृत गर्दा भिन्न भिन्न अनुपातमा रहेको देखिन्छ। पहाडी दलितको कुल जनसङ्ख्या २५,०६,६१२ मध्ये ८.६ प्रतिशत वृद्ध उमेरका व्यक्ति छन् भने तराई दलितको कुल जनसङ्ख्या १३,९२,३७८ मध्ये ७.७ प्रतिशत जनसङ्ख्या ६० वर्ष र सोभन्दा माथिका रहेका छन्। यसले स्पष्टतः दलितको तुलनामा गैरदलित जातजातितर्फ वृद्ध उमेरका व्यक्तिको सङ्ख्या र अनुपात उच्च रहेको देखिन्छ। वृद्ध उमेरका व्यक्तिको सङ्ख्याले जातजाति विशेषको औसत आयुलाई पनि प्रभावित गर्दछ। वृद्ध उमेरका व्यक्तिको अनुपात बढी हुनु भनेको औसत आयुलाई उच्चतम मानतर्फ प्रवृत्त हुनु हो। तराई दलितको तुलनामा पहाडी दलिततर्फ वृद्ध उमेरका व्यक्तिको अनुपात करिब १ प्रतिशत बिन्दुले उच्च रहेको छ (तालिका ४८)। यसका पछाडि विद्यमान कारणहरू थप अध्ययनको विषय हुनसक्दछ। यससम्बन्धी विस्तृत विवरण अनुसूची १३ र २८ मा दिइएको छ।

तालिका ४८ : जातजातिअनुसार वृद्ध उमेरका व्यक्तिको वितरण

विवरण	कुल जनसङ्ख्या	वृद्ध व्यक्तिको सङ्ख्या (६०+)	वृद्ध व्यक्ति (६०+) प्रतिशत
नेपाल	२९१६४५७८	२९७७३१८	१०.२
जम्मा दलित	३८९८९९०	३२३१५७	८.३
पहाडी दलित	२५०६६१२	२१६४९५	८.६
तराई दलित	१३९२३७८	१०६६६२	७.७
गैरदलित जातजाति	२५२६५५८८	२६५४१६१	१०.५

११.२ वृद्ध आश्रित अनुपात

कुनै पनि देशको जनसङ्ख्यामा आश्रित वा निर्भर जनसङ्ख्याको निश्चित अंश रहेको हुन्छ। आश्रित जनसङ्ख्या दुई प्रकारको हुन्छ। पहिलो, बाल आश्रित अनुपात हो भने दोस्रो वृद्ध आश्रित अनुपात। बाल आश्रित अनुपातमा ० देखि १४ वर्षसम्मका बालबालिकाको जनसङ्ख्यालाई १५ देखि ६४ वर्षसम्मका आर्थिक रूपले सक्रिय मानिएको जनसङ्ख्या हिस्साले भाग गरेर अनुपात निकालिन्छ। वृद्ध उमेरका व्यक्तिको निर्भरता भनेको ६५ वर्ष र सोभन्दा माथिको जनसङ्ख्यालाई १५ देखि ६४ वर्षसम्मको कुल जनसङ्ख्याले भाग गरेर अनुपात निकालिन्छ। विकसित देशहरूमा सामान्यतः औसत आयु उच्च हुने हुँदा वृद्ध उमेरका व्यक्तिको जनसङ्ख्या स्वभावतः ठुलो हुने हुँदा वृद्ध उमेरका व्यक्तिको आश्रित अनुपात उच्च रहन सक्छ तर १५ देखि ६४ वर्षसम्मको जनसङ्ख्या थोरै भयो भने पनि वृद्ध उमेरका व्यक्तिको आश्रित अनुपात उच्च रहन सक्छ।

आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्या (१५-६४ वर्ष) ले कति वृद्ध उमेरका व्यक्तिलाई लालनपालन वा भरणपोषण गर्नुपर्ने स्थितिको आँकलन यस सूचकबाट देखिन्छ। वृद्ध उमेरका व्यक्तिको आश्रित अनुपात जति न्यून रह्यो क्रियाशील श्रमशक्तिलाई भरणपोषणको दायित्व र दबाव उति नै कम हुन्छ, भनिन्छ। जनसङ्ख्या संरचनामा १५ देखि ६४ वर्षसम्मको जनसङ्ख्याको आकारले वृद्ध व्यक्तिको आश्रित अनुपातलाई विशेष निर्धारण गर्दछ। नेपालमा वृद्ध उमेरका व्यक्तिको समग्र आश्रित अनुपात १०.६ प्रतिशत रहेको छ। गैरदलित जातजातिहरू यो मान राष्ट्रिय औसतकै हाराहारी अर्थात् १०.९ प्रतिशत छ भने समग्र दलितहरू यो मान ८.७ प्रतिशत मात्र रहेको छ। पहाडी दलितको तुलनामा तराई दलितको वृद्ध उमेरका व्यक्तिको निर्भरतादर ०.३ प्रतिशत विन्डुले न्यून अर्थात् ८.५ प्रतिशत रहेको छ (तालिका ४९)।

तालिका ४९ : दलित र गैरदलित जातजातिका वृद्ध आश्रित अनुपात

विवरण	१५-५९ वर्षको जनसङ्ख्या	६५ वर्ष र सोभन्दा माथिको जनसङ्ख्या	आश्रित अनुपात (%)
नेपाल	१,९०,२७,२८९	२०,२१,७१४	१०.६
जम्मा दलित	२३,८७,४०८	२,०७,०३५	८.७
पहाडी दलित	१५,६०,२३६	१,३७,०५८	८.८
तराई दलित	८,२७,१७२	६९,९७७	८.५
गैरदलित जातजाति	१,६६,३९,८८१	१८,१४,६७९	१०.९

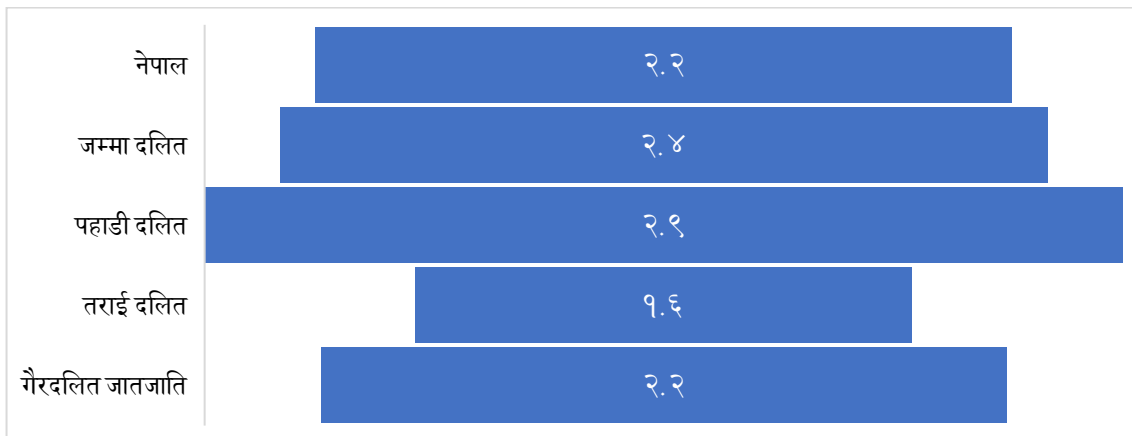
खण्ड बाह्र: अपाङ्गताको अवस्था

१२.१ अपाङ्गता भएका व्यक्तिको जनसाङ्ख्यिक अवस्था

सामाजिक तथ्याङ्कलाई विभिन्न वर्गमा खण्डीकृत गर्ने सन्दर्भमा अपाङ्गता भएको जनसङ्ख्या पनि महत्त्वपूर्ण मानिन्छ। समावेशी विकास र राज्यप्रदत्त अवसरमा समान पहुँचका लागि जुनसुकै शारीरिक तथा मानसिक क्षमता भएका व्यक्तिहरूका लागि राज्यले नीति, योजना तथा कार्यक्रम अगाडि ल्याउने सिलसिलामा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको जनसङ्ख्या अपरिहार्य हुन्छ। मूलतः प्राकृतिक वा मानवसिर्जित कारणले नै मानिसमा अपाङ्गता हुनसक्दछ। त्यसबाहेक मानिसहरूमा जन्मजात अपाङ्गता पनि हुने गर्दछ। शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगारी, राज्य सञ्चालन, सामाजिक सुरक्षालगायतका क्षेत्रमा अपाङ्गता भएका जनसङ्ख्याको बेग्लै पहुँच र सहभागिता सुनिश्चितता गर्नका लागि अपाङ्गता भएको जनसङ्ख्याको खण्डीकृत तथ्याङ्क आवश्यक पर्दछ। यस खण्डमा दलित र गैरदलित जातजातिको अपाङ्गता विद्यमानतादर, अपाङ्गताको प्रकार, उनीहरूको शैक्षिक अवस्था, आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता आदि आयामहरूलाई राष्ट्रिय र प्रदेश तहमा विश्लेषण गरिएको छ।

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार नेपालमा समग्र जनसङ्ख्या अर्थात् २,९१,६४,५७८ मध्ये २.२ प्रतिशतमा कुनै न कुनै प्रकारको अपाङ्गता रहेको देखिन्छ। गैरदलित जातजातिको जनसङ्ख्यामा अपाङ्गता विद्यमानतादर (Disability prevalence rate) राष्ट्रिय औसतसँग बराबर रहेको छ। समग्र दलित जनसङ्ख्या अर्थात् ३८,९८,९९० मध्ये २.४ प्रतिशत जनसङ्ख्यामा अपाङ्गता रहेको देखिन्छ, भने यसलाई पहाडी र तराई दलितमा खण्डीकृत गरेर हेर्दा फरक तस्विर देखा पर्दछ। तराई दलितको कुल जनसङ्ख्या १३,९२,३७८ मध्ये १.६ प्रतिशत जनसङ्ख्यामा मात्र कुनै न कुनै प्रकारको अपाङ्गता रहेको छ, जुन राष्ट्रिय एवम् गैरदलित जातजातिको औसतभन्दा ०.६ प्रतिशत विन्दुले कम रहेको देखिन्छ। नेपालमा पहाडी दलित जनसङ्ख्या २५,०६,६१२ रहेकोमा तीमध्ये २.९ प्रतिशत जनसङ्ख्यामा अपाङ्गता रहेको देखिन्छ, जुन राष्ट्रिय औसतभन्दा ०.७ प्रतिशत विन्दुले उच्च हो (चित्र ५१)। यसका पछाडि विद्यमान रहेका कारणहरू जनगणनामा नसोधिएको भए तापनि अध्ययन तथा शोधका लागि यो महत्त्वपूर्ण विषय हुनसक्छ।

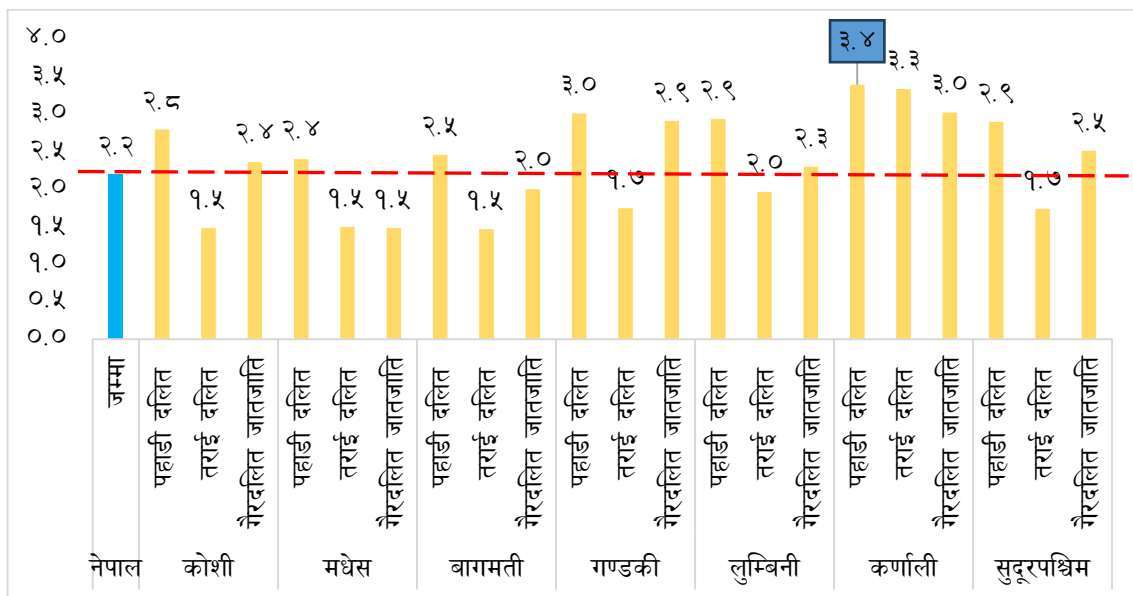
चित्र ५१ : दलित र गैरदलित जातजातिको अपाङ्गता विद्यमानतादर (%)

दलित जातजाति र गैरदलित जातजातिको अपाङ्गता विद्यमानतादरलाई प्रदेशस्तरमा पनि हेर्न सकिन्छ र यसले केही समता र केही विषमतालाई प्रतिबिम्बित गरेको छ। चित्र ५१ मा प्रदेशअनुसार पहाडी दलित, तराई दलित र गैरदलित जातजातिको अपाङ्गता विद्यमानतादरलाई प्रस्तुत गरिएको छ। नेपालको राष्ट्रिय अपाङ्गता विद्यमानतादर २.२ भन्दा सातऔँटै प्रदेशमा पहाडी दलितको अपाङ्गता विद्यमानतादर उच्च रहेको छ। रोचक यो छ कि कर्णाली प्रदेशका पहाडी दलितको जनसङ्ख्यामा अपाङ्गता विद्यमानतादर सर्वाधिक (३.४%) रहेको छ। यस प्रदेशमा गैरदलित जातजातिको अपाङ्गता विद्यमानतादर पनि बाँकी ६ ओटै प्रदेशको भन्दा उच्च अर्थात् ३.० प्रतिशत रहेको छ। कर्णाली प्रदेशमा तराई दलितको कुल ३२९ जनसङ्ख्यामध्ये ११ जना (३.३%) मा अपाङ्गता रहेको छ। कर्णाली प्रदेशमा समग्र र खण्डीकृत दुवै हिसाबले अपाङ्गता विद्यमानतादर उच्च रहेको छ। खोजकर्ता र अध्येताहरूका लागि यो पनि एक रोचक विषय हुनसक्छ।

दलित जनसङ्ख्यामा सबैभन्दा न्यून अपाङ्गता विद्यमानतादर मधेस प्रदेशमा नै रहेको छ। यहाँ पहाडी दलित जनसङ्ख्यामा २.५ प्रतिशत अपाङ्गता छ भने तराई दलितको कुल जनसङ्ख्याभित्र १.५ प्रतिशतमा अपाङ्गता रहेको देखिन्छ। मधेसमा गैरदलित कुल गैरदलित जनसङ्ख्या ५१,०७,६७१ मध्ये १.५ प्रतिशतमा कुनै न कुनै प्रकारको अपाङ्गता विद्यमान रहेको छ। कर्णाली (२.९%) र गण्डकी (३.०%) प्रदेशबाहेक सुदूरपश्चिम (२.९%), लुम्बिनी (२.९%) र कोशी प्रदेश (२.८%) मा पहाडी दलित जनसङ्ख्यामा अपाङ्गता विद्यमानतादर उच्च रहेको छ। अर्को एउटा रोचक प्रवृत्ति यो छ कि सातऔँटै प्रदेशमा गैरदलित जातजातिको भन्दा पहाडी दलित जातजातिको अपाङ्गता विद्यमानतादर निश्चित प्रतिशत बिन्दुले उच्च रहेको छ।

चित्र ५२ : प्रदेशअनुसार दलित र गैरदलित जनसङ्ख्यामा अपाङ्गता विद्यमानतादर (%)

१२.२ अपाङ्गताको प्रकारअनुसारको जनसङ्ख्या

गत बाह्रौँ राष्ट्रिय जनगणनामा अपाङ्गताको प्रकारलाई यसअधिका जनगणनामाभै विभिन्न १२ ओटा वर्गमा विभाजन गरी त्यसैअनुरूप तथ्याङ्क सङ्कलन गरिएको थियो । अपाङ्गताको प्रकारमध्ये नेपालमा सबैभन्दा धेरै (३७.१%) शारीरिक अपाङ्गता रहेको छ । दोस्रो र तेस्रोमा क्रमशः न्यून दृष्टियुक्त (१७.१%) र बहुअपाङ्गता (८.९%) रहेका छन् । नेपालमा पूर्ण दृष्टिविहीन हुने जनसङ्ख्या ६.९ प्रतिशत रहेको छ । अपाङ्गताको प्रकारलाई दलित र गैरदलित जातजातिमा खण्डीकरण गरेर हेर्दा केही चाखलाग्दा प्रवृत्तिहरू देखिन्छन् । शारीरिक अपाङ्गता गैरदलित जातजातिको तुलनामा दलित जनसङ्ख्यामा करिब ३ प्रतिशत विन्दुले बढी देखिन्छ । पहाडी र तराई दुवै दलितविच शारीरिक अपाङ्गताको विद्यमानतामा समान अवस्था रहेको छ । नेपालमा कुल अपाङ्गमध्ये १७.१ प्रतिशतमा न्यून दृष्टिजन्य अपाङ्गता छ, जुन गैरदलितका हकमा लगभग १८ प्रतिशत रहेको छ । तर, दलितहरूको कुल अपाङ्ग जनसङ्ख्यामध्ये न्यून दृष्टि हुनेहरू १५.६ प्रतिशत छन् । न्यून दृष्टिको समस्या पहाडी दलितमा भन्दा तराई दलितमा १.७ प्रतिशत विन्दुले उच्च रहेको छ ।

पूर्ण दृष्टिविहीनता हुने अपाङ्गताको विद्यमानता नेपालको कुल अपाङ्गतादरमध्ये ५.४ प्रतिशत रहेको छ । यस्तो अपाङ्गताको अधिकतम (७.८%) विद्यमानता तराईका दलित अपाङ्ग व्यक्तिहरू माझमा रहेको छ । पहाडी क्षेत्रका कुल अपाङ्गमध्ये केवल ४.६ प्रतिशत जनसङ्ख्यामा मात्र पूर्ण दृष्टिविहीनताको समस्या देखिन्छ । राष्ट्रिय औसत र गैरदलित जातजातिको औसत भन्ने बराबर रहेको छ । सुस्तश्रवणतर्फ अर्को रोचक विषयमा देखिन्छ । नेपालमा कुल अपाङ्गमध्ये ८.० प्रतिशत जनसङ्ख्यामा सुस्तश्रवणजन्य अपाङ्गता छ, जब कि यो तराई दलितका हकमा आधाभन्दा कम अर्थात् ३.५ प्रतिशत मात्र रहेको छ । गैरदलित जातजातिका अपाङ्गमध्ये ८.१ प्रतिशत र पहाडी दलित समुदायका अपाङ्गमध्ये ८.५ प्रतिशतमा यसप्रकारको अपाङ्गता रहेको छ ।

बौद्धिक अपाङ्गतालाई दलित र गैरदलित जातजातिका आधारमा हेर्दा पनि केही सोचनीय प्रवृत्ति देखापर्दछ । अपाङ्गताका विभिन्न प्रकारमध्ये नेपालमा बौद्धिक अपाङ्गता विद्यमानतादर १.८ प्रतिशत रहेको छ । तराई दलित समुदायका कुल अपाङ्ग जनसङ्ख्यामध्ये बौद्धिक अपाङ्गताको अंश २.२ प्रतिशत छ जब कि यो पहाडी दलितका हकमा १.५ प्रतिशत मात्र छ भने गैरदलित जातजातिको बौद्धिक अपाङ्गता समग्र दलित (१.६%) भन्दा थोरै (०.२%) ले बढी छ (तालिका ५०) ।

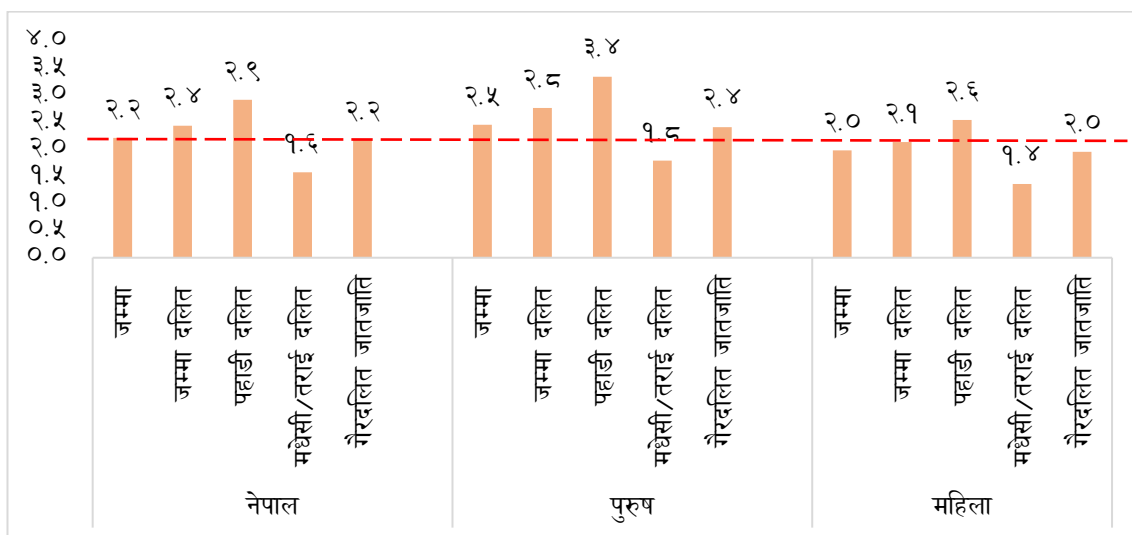
तालिका ५० : अपाङ्गताको प्रकारअनुसार दलित र गैरदलित जातजातिको वितरण (%)

विवरण	नेपाल	जम्मा दलित	पहाडी दलित	तराई दलित	गैरदलित जातजाति
शारीरिक अपाङ्गता	३७.१	३९.८	३९.८	३९.८	३६.७
न्यून दृष्टियुक्त	१७.१	१५.६	१५.२	१६.९	१७.३
पूर्ण दृष्टिविहीन	५.४	५.३	४.६	७.८	५.४
बहिरोपन	७.९	८.३	९	६.२	७.९
सुस्तश्रवण	८.०	७.४	८.५	३.५	८.१
श्रवण दृष्टिविहीन	१.६	१.६	१.६	१.५	१.६
स्वर र बोलाइ	६.४	६.७	६.७	६.५	६.४
मानसिक वा मनोसामाजिक	४.३	४.१	४.१	४.१	४.४
बौद्धिक अपाङ्गता	१.८	१.६	१.५	२.२	१.८
अनुवंशीय रक्तश्राव (हेमोफेलिया)	०.८	०.७	०.६	०.९	०.८
अटिजम्	०.८	०.७	०.६	०.९	०.८
बहुअपाङ्गता	८.९	८.४	८	९.७	९

अपाङ्गताको प्रकारअनुसार पुरुष र महिलाको अवस्थामा पनि भिन्नताहरू विद्यमान देखिन्छ । अर्को शब्दमा, खास प्रकारको अपाङ्गता पुरुषमा बढी महिलामा कम वा महिलामा बढी पुरुषमा कम हुने गर्दछ । अझ कुनै कुनै अपाङ्गता कि त पुरुषमा कि त महिलामा मात्र सीमित हुने गरेको देखिन्छ । यहाँ केही प्रतिनिधि अपाङ्गताको प्रकारलाई लिङ्गअनुसार विश्लेषण गर्न खोजिएको छ । यसका लागि शारीरिक अपाङ्गता, पूर्ण दृष्टिविहीनता, बहिरोपन, अटिजम् र बौद्धिक अपाङ्गता लिइएको छ ।

सबैभन्दा पहिले पुरुष र महिलाको दलित र गैरदलित जातजातिअनुसार अपाङ्गता विद्यमानतादर हेरौं । चित्र ५४ मा राष्ट्रियस्तरको अपाङ्गता विद्यमानतादर (२.२%) लाई रातो रङ्गको खण्डित तेर्सो रेखाद्वारा सङ्केत गरिएको छ । महिलाहरूको मात्र अपाङ्गता विद्यमानता दर राष्ट्रिय औसतभन्दा न्यून (२.०%) रहेको छ तर पहाडी दलित महिलामा अपाङ्गता विद्यमानतादर राष्ट्रिय औसतभन्दा बढी अर्थात् २.६ प्रतिशत रहेको छ । गैरदलित जातजातिका महिलामा पनि अपाङ्गता विद्यमानतादर राष्ट्रिय औसतभन्दा कम (२.०%) रहेको छ । तराईका महिलामा अपाङ्गता विद्यमानतादर उल्लेखनीय रूपले न्यून अर्थात् १.४ प्रतिशत मात्र रहेको छ भने तराईका दलित पुरुषमध्ये १.८ प्रतिशतमा कुनै न कुनै प्रकारको अपाङ्गता रहेको देखिन्छ । पुरुषतर्फ पहाडी दलितमा सबैभन्दा उच्चतम (३.४%) अपाङ्गता विद्यमानता रहेको देखिन्छ । अपाङ्गता अनुसारको विस्तृत विवरण अनुसूची २९ मा दिइएको छ ।

चित्र ५३ : लैङ्गिक हिसाबले दलित र गैरदलित जातजातिको अपाङ्गता विद्यमानतादर (%)

१२.३ अपाङ्गता भएका व्यक्तिको साक्षरतादर

अपाङ्गताले कुनै पनि मानिसको दैनिकीलाई असर पार्दछ। अपाङ्गताको प्रकारअनुसार यस्ता असरको गहनता फरक फरक हुने गर्दछ। कुनै व्यक्तिमा अपाङ्गता छ भने उसको कार्यक्षमतामा अपाङ्गताको कारण सीमितता पैदा हुन्छ, फलस्वरूप सामान्य मानिसको जस्तो प्रभावकारी कार्यसम्पादन नहुने वा गर्न नसक्ने स्थिति पैदा हुन्छ। हाम्रो जस्तो विकासका पूर्वाधार कमजोर, अपर्याप्त र अपाङ्गमैत्री विरलै हुने देशमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको साक्षरता पनि स्वाभाविक रूपमा प्रभावित हुन्छ।

दलितभित्र अपाङ्गता भएका व्यक्तिको समग्र साक्षरतादर ४३.६ प्रतिशत रहेको छ जुन पहाडी दलितमा ४६.९ र मधेशी/तराई दलितमा मात्र ३२.९ प्रतिशत छ। राष्ट्रियस्तरमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिको साक्षरता दर ५०.९ प्रतिशत छ भने गैरदलितभित्रका अपाङ्गता भएका व्यक्तिको साक्षरतादर ५९.३ प्रतिशत छ। साक्षरता दर हेर्दा हिमाल तथा पहाडमा भन्दा तराईमा बसोबास गर्ने दलित समुदायभित्रका अपाङ्गता भएका व्यक्तिको साक्षरतादर धेरै कम देखिएको छ (तालिका ५१)।

तालिका ५१ : अपाङ्गता भएका व्यक्तिको साक्षरता दर (%)

क्षेत्र	विवरण	५ वर्ष र सोभन्दा माथिका जम्मा अपाङ्गता भएका व्यक्ति	पढ्न लेख्न दुवै जानेका अपाङ्गता भएका व्यक्ति	साक्षरतादर
नेपाल	जम्मा	६२९,४२३	३,९९,६३०	५०.९
	जम्मा दलित	९०,७९४	३९,५६८	४३.६
	पहाडी दलित	७०,२६९	३२,९६८	४६.९
	मधेशी/तराई दलित	२०,५३३	६,६००	३२.९
	गैरदलित जातजाति	५,३०,६२९	२,७२,०६२	५९.३

क्षेत्र	विवरण	५ वर्ष र सोभन्दा माथिका जम्मा अपाङ्गता भएका व्यक्ति	पढ्न लेख्न दुवै जानेका अपाङ्गता भएका व्यक्ति	साक्षरतादर
भौगोलिक क्षेत्र				
हिमाल	जम्मा	४९०३३	२२८४०	४६.६
	जम्मा दलित	७०१२	३२५५	४६.४
	पहाडी दलित	७००९	३२५३	४६.४
	मधेसी/तराई दलित	३	२	६६.७
	गैरदलित जातजाति	४२०२१	१९५८५	४६.६
पहाड	जम्मा	२८६५६३	१४८३६३	५१.८
	जम्मा दलित	४४१८४	२०६७६	४६.८
	पहाडी दलित	४३९१०	२०५६०	४६.८
	मधेसी/तराई दलित	२७४	११६	४२.३
	गैरदलित जातजाति	२४२३७९	१२७६८७	५२.७
तराई	जम्मा	२८५८२७	१४०४२७	४९.१
	जम्मा दलित	३९५९८	१५६३७	३९.५
	पहाडी दलित	१९३४२	९१५५	४७.३
	मधेसी/तराई दलित	२०२५६	६४८२	३२.०
	गैरदलित जातजाति	२४६२२९	१२४७९०	५०.७
सहरी/अर्धसहरी				
सहरी	जम्मा	१२९२३९	७९५०३	६१.५
	जम्मा दलित	१३२०२	६६४१	५०.३
	पहाडी दलित	१०४५९	५६९३	५४.४
	मधेसी/तराई दलित	२७४३	९४८	३४.६
	गैरदलित जातजाति	११६०३७	७२८६२	६२.८
अर्धसहरी	जम्मा	२१२३३७	१००६४३	४७.४
	जम्मा दलित	३१७४०	१२३८०	३९.०
	पहाडी दलित	१४७१९	६९६५	४७.३
	मधेसी/तराई दलित	१७०२१	५४१५	३१.८
	गैरदलित जातजाति	१८०५९७	८८२६३	४८.९
ग्रामीण	जम्मा	२७९८४७	१३१४८४	४७.०
	जम्मा दलित	४५८५२	२०५४७	४४.८
	पहाडी दलित	४५०८३	२०३१०	४५.१
	मधेसी/तराई दलित	७६९	२३७	३०.८
	गैरदलित जातजाति	२३३९९५	११०९३७	४७.४

१२.४ अपाङ्गता भएका व्यक्तिको स्कूल गए नगएको अवस्था

राष्ट्रिय जनगणनामा ५ वर्ष वा सोभन्दा माथिका व्यक्तिलाई अध्ययन गर्न हाल स्कूल गइरहनुभएको छ भनी सोधिएको प्रश्नमा प्राप्त उत्तरको विश्लेषण गर्दा यस दलित समुदायभित्र रहेका जम्मा कुल १,६२,१८१ जना ५ देखि २५ वर्षका अपाङ्गता भएका व्यक्ति मध्ये ५४.४ प्रतिशत हाल स्कूल गइरहेको देखिन्छ भने २४.१ प्रतिशत विगतमा गएको तर हाल स्कूल नगएको तथ्याङ्कले देखाएको छ । कहिल्यै स्कूल नगएका अपाङ्गता भएका व्यक्तिको हिस्सा २१.३ प्रतिशत रहेको छ । कहिल्यै पनि स्कूल नगएका ५ देखि १७ वर्षसम्मका अपाङ्गता भएका व्यक्तिमध्ये पहाडी दलितमा १५.३ र तराई दलितमा ३९.५ प्रतिशत देखिन्छ जुन राष्ट्रिय मान १९.० प्रतिशत भन्दा करिब २० प्रतिशत विन्दुले बढी हो । यससम्बन्धी विस्तृत विवरण तालिका ५२ मा दिइएको छ ।

तालिका ५२ : अपाङ्गता भएका व्यक्तिको विद्यालय गए नगएको अवस्था प्रतिशतमा

क्षेत्र	विवरण	५-२५ वर्षका जम्मा सङ्ख्या	हाल स्कूल/कलेज गईरहेका	विगतमा स्कूल/कलेज गईरहेका (%)	कहिल्यै स्कूल/कलेज नगएका (%)	नखुलेको (%)
नेपाल	जम्मा	१६२१८१	५८.१	२२.७	१९.०	०.१
	जम्मा दलित	२८१८६	५४.४	२४.१	२१.३	०.२
	पहाडी दलित	२११५३	५९.१	२५.४	१५.३	०.२
	मधेसी/तराई दलित	७०३३	४०.४	१९.९	३९.५	०.१
	गैरदलित जातजाति	१३३९९५	५८.९	२२.४	१८.५	०.१
भौगोलिक क्षेत्र						
हिमाल	जम्मा	१३४१६	६५.२	२०.५	१४.२	०.२
	जम्मा दलित	२४६६	६४.७	२०.९	१४.१	०.३
	पहाडी दलित	२४६५	६४.७	२०.९	१४.१	०.३
	मधेसी/तराई दलित	१	१००.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१०९५०	६५.३	२०.४	१४.२	०.२
पहाड	जम्मा	७१९१	६१.४	२३.३	१५.१	०.२
	जम्मा दलित	१३६५१	५९.२	२५.४	१५.२	०.२
	पहाडी दलित	१३५५१	५९.३	२५.४	१५.१	०.२
	मधेसी/तराई दलित	१००	४६.०	२२.०	३२.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	५७५४०	६१.९	२२.८	१५.१	०.२
तराई	जम्मा	७७५७४	५३.९	२२.५	२३.४	०.१
	जम्मा दलित	१२०६९	४६.९	२३.२	२९.७	०.१
	पहाडी दलित	५१३७	५५.८	२७.७	१६.४	०.१
	मधेसी/तराई दलित	६९३२	४०.३	१९.९	३९.६	०.१
	गैरदलित जातजाति	६५५०५	५५.२	२२.४	२२.३	०.१
सहरी/अर्धसहरी						
	जम्मा	३५७३३	६१.२	२१.१	१७.६	०.१
	जम्मा दलित	४३६३	५३.०	२५.६	२१.३	०.१

क्षेत्र	विवरण	५-२५ वर्षका जम्मा सङ्ख्या	हाल स्कुल/ कलेज गईरहेका	विगतमा स्कुल/ कलेज गईरहेका (%)	कहिल्यै स्कुल/कलेज नगएका (%)	नखुलेको (%)
सहरी	पहाडी दलित	३३६५	५७.७	२७.२	१५.०	०.१
	मधेसी/तराई दलित	९९८	३७.२	२०.३	४२.५	०.०
	गैरदलित जातजाति	३१३७०	६२.४	२०.४	१७.१	०.१
अर्धसहरी	जम्मा	५६९७४	५३.३	२२.६	२४.०	०.१
	जम्मा दलित	९६६८	४७.३	२२.९	२९.७	०.२
	पहाडी दलित	३८९१	५६.४	२७.५	१५.९	०.२
	मधेसी/तराई दलित	५७७७	४१.१	१९.८	३८.९	०.२
	गैरदलित जातजाति	४७३०६	५४.५	२२.६	२२.८	०.१
ग्रामीण	जम्मा	६९४७४	६०.५	२३.६	१५.७	०.२
	जम्मा दलित	१४१५५	५९.८	२४.४	१५.७	०.२
	पहाडी दलित	१३८९७	६०.२	२४.४	१५.२	०.२
	मधेसी/तराई दलित	२५८	३६.८	२२.९	४०.३	०.०
	गैरदलित जातजाति	५५३१९	६०.७	२३.४	१५.७	०.२

खण्ड १३ : जीवनप्रत्याशा

१३.१ जातजातिअनुसार जीवनप्रत्याशा

कुनै व्यक्तिको जीवनप्रत्याशालाई प्रभाव पार्ने विभिन्न तत्वहरू हुन्छन् । तिनमा स्वास्थ्य सुविधामा पहुँच र गुणस्तर, खानपान तथा पोषण, सरसफाइ र स्वच्छ पानी, जीवनशैली, वातावरणीय स्वच्छता, शान्ति र स्थायित्व, स्वास्थ्यप्रतिको सचेतना र शिक्षा जस्ता आयामहरू महत्वपूर्ण रहेको हुन्छ । केही हदसम्म यसमा अनुवंशीय गुणको पनि भूमिका रहने विश्वास गरिन्छ । राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयले हालै प्रकाशन गरेको एक प्रतिवेदनले नेपालका सम्पूर्ण जातजातिलाई विभिन्न आठओटा समूहमा वर्गीकृत गरी जीवनप्रत्याशा अनुमान गरेको छ । उक्त प्रतिवेदनबाट साभार गरिएको एउटा तालिका यहाँ प्रस्तुत छ ।

नेपालमा सबैभन्दा कम जीवनप्रत्याशा पहाडी दलित (६७.३ वर्ष) को रहेको देखिन्छ । यसभित्र पनि लैङ्गिक हिसाबले हेर्दा महिलाको निश्चित अङ्कले बढी र पुरुषको कम रहेको देखिन्छ । पहाडी दलित महिलाको जीवनप्रत्याशा ७१.५ वर्ष हुँदा पुरुषतर्फ यो मान ६३.१ वर्ष मात्र रहेको छ । पहाडी दलितको तुलनामा तराई दलितको समग्र (पुरुष तथा महिलाको) जीवनप्रत्याशा १.५ वर्षले अधिक अर्थात् ६८.८ वर्ष रहेको छ । तराई दलिततर्फ पनि पुरुषको तुलनामा महिलाकै जीवनप्रत्याशा बढी देखिन्छ । जीवनप्रत्याशा सर्वाधिक (७५.५ वर्ष) अन्य/विदेशी/नखुलेका वर्गको छ भने दोस्रो र तेस्रो स्थानमा क्रमशः पहाडी जातजाति (७४.३ वर्ष) र तराई जातजाति (७२.४ वर्ष) रहेका छन् (तालिका ५३) । प्रस्तुत तथ्याङ्कले अन्य जातिको तुलनामा दलित (पहाडी तथा तराई) जनसङ्ख्याको जीवनप्रत्याशा कम्तीमा २ देखि बढीमा ७ वर्षसम्म न्यून रहेको देखिन्छ ।

तालिका ५३ : जातजातिको समूहअनुसार जीवनप्रत्याशा

जातजाति समूह	जम्मा	महिला	पुरुष
पहाडी जातजाति	७४.३	७७.४	७१.३
तराई जातजाति	७२.४	७३.६	७१.३
हिमाली/पहाडी जनजाति	७१.२	७४.३	६८.२
तराई जनजाति	७०.६	७३.३	६८.१
धार्मिक तथा भाषिक समूह	७०.५	७२.०	६८.९
तराई दलित	६८.८	७०.६	६७.१
पहाडी दलित	६७.३	७१.५	६३.१
अन्य/विदेशी/नखुलेका	७५.५	८०.७	७०.३

स्रोत : National Statistics Office (NSO). (2025). *Mortality in Nepal*

અનુસૂચી

अनुसूची १: घरको स्वामित्व अनुसारको परिवारको विवरण, राष्ट्रिय जनगणना २०७८

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा परिवार	घरको स्वामित्व (सङ्ख्या)			घरको स्वामित्व (प्रतिशत)		
			आफ्नो	भाडाको	अन्य	आफ्नो	भाडाको	अन्य
नेपाल	जम्मा	६६६०८४१	५७२८५८६	८५०५६२	८१६९३	८६.०	१२.८	१.२
	पहाडी दलित	५९२२७५	५२३४७०	६१८०४	७००१	८८.४	१०.४	१.२
	मधेसी/तराई दलित	२७७८७५	२६५८५९	४८७९	७१३७	९५.७	१.८	२.६
	गैरदलित जातजाति	५७९०६९१	४९३९२५७	७८३८७९	६७५५५	८५.३	१३.५	१.२
प्रदेश								
कोशी	जम्मा	११९०७५५	१०६७२४०	१०३५८६	११९२९	८९.६	८.७	१.७
	पहाडी दलित	७४९५३	६६१६८	७४८१	१३०४	८८.३	१०	१.७
	मधेसी/तराई दलित	३७७९९	३५२९८	११२१	१३८०	९३.४	३	३.७
	गैरदलित जातजाति	१०७८००३	९६५७७४	९४९८४	१७२४५	८९.६	८.८	१.६
मधेस	जम्मा	११५६३८३	१११७१८८	२६६३३	१२५६२	९६.६	२.३	१.१
	पहाडी दलित	९९९४	९४२०	४११	१६३	९४.३	४.१	१.६
	मधेसी/तराई दलित	१९१९८०	१८५२११	१५३६	५२३३	९६.५	०.८	२.७
	गैरदलित जातजाति	९५४४०९	९२२५५७	२४६८६	७६६	९६.७	२.६	०.८
बागमती	जम्मा	१५६७९१७	१०८४६७२	४६४५१२	१८७३३	६९.२	२९.६	१.२
	पहाडी दलित	८८६१०	६६५७८	२१०४१	९९१	७५.१	२३.७	१.१
	मधेसी/तराई दलित	२५५३	१०६३	१३८३	१०७	४१.६	५४.२	४.२
	गैरदलित जातजाति	१४७६७५४	१०१७०३१	४४२०८८	१७६३५	६८.९	२९.९	१.२
गण्डकी	जम्मा	६६१६३२	५३२५१८	११६७२१	१२३९३	८०.५	१७.६	१.९
	पहाडी दलित	११७०३९	९६३४१	१८५८९	२१०९	८२.३	१५.९	१.८
	मधेसी/तराई दलित	४५१	३०४	११३	३४	६७.४	२५.१	७.५
	गैरदलित जातजाति	५४४१४२	४३५८७३	९८०१९	१०२५०	८०.१	१८	१.९
लुम्बिनी	जम्मा	११४१३४५	१०३६३११	९४३३६	१०६९८	९०.८	८.३	०.९
	पहाडी दलित	१२१२८४	११०१९६	९८५३	१२३५	९०.९	८.१	१
	मधेसी/तराई दलित	४४८८४	४३८२२	६८३	३७९	९७.६	१.५	०.८
	गैरदलित जातजाति	९७५१७७	८८२२९३	८३८००	९०८४	९०.५	८.६	०.९
कर्णाली	जम्मा	३६६०३७	३४४०७९	१९३९३	२५६५	९४	५.३	०.७
	पहाडी दलित	८३१६१	८०१७७	२४६५	५१९	९६.४	३	०.६
	मधेसी/तराई दलित	६४	४३	२०	१	६७.२	३१.२	१.६
	गैरदलित जातजाति	२८२८१२	२६३८५९	१६९०८	२०४५	९३.३	६	०.७
सुदूरपश्चिम	जम्मा	५७६७७२	५४६५७८	२५३८१	४८१३	९४.८	४.४	०.८
	पहाडी दलित	९७२३४	९४५९०	१९६४	६८०	९७.३	२	०.७
	मधेसी/तराई दलित	१४४	११८	२३	३	८१.९	१६	२.१
	गैरदलित जातजाति	४७९३९४	४५१८७०	२३३९४	४१३०	९४.३	४.९	०.९

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा परिवार	घरको स्वामित्व (सङ्ख्या)			घरको स्वामित्व (प्रतिशत)		
			आफ्नो	भाडाको	अन्य	आफ्नो	भाडाको	अन्य
जिल्ला								
ताप्लेजुङ	जम्मा	२७७७६	२४७३२	२५४१	५०३	८९	९.१	१.८
	पहाडी दलित	१९१३	१६१५	२३२	६६	८४.४	१२.१	३.५
	मधेसी/तराई दलित	१	१	०	०	१००	०	०
	गैरदलित जातजाति	२५८६२	२३११६	२३०९	४३७	८९.४	८.९	१.७
संखुवासभा	जम्मा	३९११८	३५६७७	२७९६	६४५	९१.२	७.१	१.६
	पहाडी दलित	३२१२	२८७९	२४२	९१	८९.६	७.५	२.८
	मधेसी/तराई दलित	१७	१२	३	२	७०.६	१७.६	११.८
	गैरदलित जातजाति	३५८८९	३२७८६	२५५१	५५२	९१.४	७.१	१.५
सोलुखुम्बु	जम्मा	२६२३९	२३५८६	२३४१	३१२	८९.९	८.९	१.२
	पहाडी दलित	२१०३	१९२०	१४८	३५	९१.३	७	१.७
	मधेसी/तराई दलित	११	४	५	२	३६.४	४५.५	१८.२
	गैरदलित जातजाति	२४१२५	२१६६२	२१८८	२७५	८९.८	९.१	१.१
ओखलढुङ्गा	जम्मा	३४२८६	३३६४३	५२२	१२१	९८.१	१.५	०.४
	पहाडी दलित	३६९६	३६१५	६०	२१	९७.८	१.६	०.६
	मधेसी/तराई दलित	८	४	४	०	५०	५०	०
	गैरदलित जातजाति	३०५८२	३००२४	४५८	१००	९८.२	१.५	०.३
खोटाङ	जम्मा	४१७२०	३९९३३	१४७४	३१३	९५.७	३.५	०.८
	पहाडी दलित	४५८३	४३८४	१६८	३१	९५.७	३.७	०.७
	मधेसी/तराई दलित	९	७	२	०	७७.८	२२.२	०
	गैरदलित जातजाति	३७१२८	३५५४२	१३०४	२८२	९५.७	३.५	०.८
भोजपुर	जम्मा	३८५८०	३६३४८	१५४३	६८९	९४.२	४	१.८
	पहाडी दलित	३५७५	३३६२	१४५	६८	९४	४.१	१.९
	मधेसी/तराई दलित	८	५	२	१	६२.५	२५	१२.५
	गैरदलित जातजाति	३४९९७	३२९८१	१३९६	६२०	९४.२	४	१.८
धनकुटा	जम्मा	३७६१६	३३९३०	२९८५	७०१	९०.२	७.९	१.९
	पहाडी दलित	२६७०	२३९०	२२७	५३	८९.५	८.५	२
	मधेसी/तराई दलित	१२	२	९	१	१६.७	७५	८.३
	गैरदलित जातजाति	३४९३४	३१५३८	२७४९	६४७	९०.३	७.९	१.९
तेह्रथुम	जम्मा	२१८४५	१९५४३	१७४२	५६०	८९.५	८	२.६
	पहाडी दलित	२०११	१७७५	१६८	६८	८८.३	८.४	३.४
	मधेसी/तराई दलित	५	३	१	१	६०	२०	२०
	गैरदलित जातजाति	१९८२९	१७७६५	१५७३	४९१	८९.६	७.९	२.५
पाँचथर	जम्मा	४२४३७	३८३९२	३४१५	६३०	९०.५	८	१.५
	पहाडी दलित	२४६४	२०९८	३१५	५१	८५.१	१२.८	२.१

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा परिवार	घरको स्वामित्व (सङ्ख्या)			घरको स्वामित्व (प्रतिशत)		
			आफ्नो	भाडाको	अन्य	आफ्नो	भाडाको	अन्य
	मधेसी/तराई दलित	५	२	३	०	४०	६०	०
	गैरदलित जातजाति	३९९६८	३६२९२	३०९७	५७९	९०.८	७.७	१.४
इलाम	जम्मा	७०५०१	६६५००	३३०५	६९६	९४.३	४.७	१
	पहाडी दलित	३७९३	३४६२	२८०	५१	९१.३	७.४	१.३
	मधेसी/तराई दलित	३९	२४	१४	१	६१.५	३५.९	२.६
	गैरदलित जातजाति	६६६६९	६३०१४	३०११	६४४	९४.५	४.५	१
झापा	जम्मा	२४५०१९	२१०५३६	२९५४६	४९३७	८५.९	१२.१	२
	पहाडी दलित	१५०९६	१२५४५	२१८६	३६५	८३.१	१४.५	२.४
	मधेसी/तराई दलित	१९१५	१५९९	२३०	८६	८३.५	१२	४.५
	गैरदलित जातजाति	२२८००८	१९६३९२	२७९३०	४४८६	८६.१	११.९	२
मोरङ	जम्मा	२७२१६०	२४४८३५	२३००४	४३२१	९०	८.५	१.६
	पहाडी दलित	११८५१	१०४२२	१२६७	१६२	८७.९	१०.७	१.४
	मधेसी/तराई दलित	१९००३	१७७४२	५१८	७४३	९३.४	२.७	३.९
	गैरदलित जातजाति	२४१३०६	२१६६७१	२१२१९	३४१६	८९.८	८.८	१.४
सुनसरी	जम्मा	२१२४०७	१८२८४७	२४८८३	४६७७	८६.१	११.७	२.२
	पहाडी दलित	९०६५	७२०७	१६८७	१७१	७९.५	१८.६	१.९
	मधेसी/तराई दलित	१५५१३	१४७२३	२९०	५००	९४.९	१.९	३.२
	गैरदलित जातजाति	१८७८२९	१६०९१७	२२९०६	४००६	८५.७	१२.२	२.१
उदयपुर	जम्मा	८१०५१	७६७३८	३४८९	८२४	९४.७	४.३	१
	पहाडी दलित	८९२१	८४९४	३५६	७१	९५.२	४	०.८
	मधेसी/तराई दलित	१२५३	११७०	४०	४३	९३.४	३.२	३.४
	गैरदलित जातजाति	७०८७७	६७०७४	३०९३	७१०	९४.६	४.४	१
सप्तरी	जम्मा	१४६८१६	१४३६२८	१२४५	१९४३	९७.८	०.८	१.३
	पहाडी दलित	१०११	९४१	४०	३०	९३.१	४	३
	मधेसी/तराई दलित	३६७६३	३५५००	१३८	११२५	९६.६	०.४	३.१
	गैरदलित जातजाति	१०९०४२	१०७८७७	१०६७	७८८	९८.३	१	०.७
सिराहा	जम्मा	१४८५४९	१४४३७६	१९०४	२२६९	९७.२	१.३	१.५
	पहाडी दलित	११८७	१०९६	६३	२८	९२.३	५.३	२.४
	मधेसी/तराई दलित	३४००३	३२३३०	१५६	१५१७	९५.१	०.५	४.५
	गैरदलित जातजाति	११३३५९	११०९५०	१६८५	७२४	९७.९	१.५	०.६
धनुषा	जम्मा	१७७०९१	१६८४३९	६८०९	१८४३	९५.१	३.८	१
	पहाडी दलित	११९२	११२१	३७	३४	९४	३.१	२.९
	मधेसी/तराई दलित	३०३५०	२९३५४	४५४	५४२	९६.७	१.५	१.८
	गैरदलित जातजाति	१४५५४९	१३७९६४	६३१८	१२६७	९४.८	४.३	०.९

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा परिवार	घरको स्वामित्व (सङ्ख्या)			घरको स्वामित्व (प्रतिशत)		
			आफ्नो	भाडाको	अन्य	आफ्नो	भाडाको	अन्य
महोत्तरी	जम्मा	१३७८८६	१३४१५३	२१६४	१५६९	९७.३	१.६	१.१
	पहाडी दलित	१५६२	१४५८	८६	१८	९३.३	५.५	१.२
	मधेसी/तराई दलित	२२६९७	२१७४७	१३१	८१९	९५.८	०.६	३.६
	गैरदलित जातजाति	११३६२७	११०९४८	१९४७	७३२	९७.६	१.७	०.६
सर्लाही	जम्मा	१६४८२४	१६११३५	२३०६	१३८३	९७.८	१.४	०.८
	पहाडी दलित	२७८३	२६९४	५२	३७	९६.८	१.९	१.३
	मधेसी/तराई दलित	२१४९१	२०९६०	१४२	३८९	९७.५	०.७	१.८
	गैरदलित जातजाति	१४०५५०	१३७४८१	२११२	९५७	९७.८	१.५	०.७
रौतहट	जम्मा	१३७०२५	१३३९११	१८७०	१२४४	९७.७	१.४	०.९
	पहाडी दलित	७३२	६९३	३२	७	९४.७	४.४	१
	मधेसी/तराई दलित	१८४२७	१७८४२	१५३	४३२	९६.८	०.८	२.३
	गैरदलित जातजाति	११७८६६	११५३७६	१६८५	८०५	९७.९	१.४	०.७
बारा	जम्मा	१३११७९	१२६७५२	३३४४	१०८३	९६.६	२.५	०.८
	पहाडी दलित	९७८	९१५	६१	२	९३.६	६.२	०.२
	मधेसी/तराई दलित	१४४३०	१४११४	१३४	१८२	९७.८	०.९	१.३
	गैरदलित जातजाति	११५७७१	१११७२३	३१४९	८९९	९६.५	२.७	०.८
पर्सा	जम्मा	११३०१३	१०४७९४	६९९१	१२२८	९२.७	६.२	१.१
	पहाडी दलित	५४९	५०२	४०	७	९१.४	७.३	१.३
	मधेसी/तराई दलित	१३८१९	१३३६४	२२८	२२७	९६.७	१.६	१.६
	गैरदलित जातजाति	९८६४५	९०९२८	६७२३	९९४	९२.२	६.८	१
दोलखा	जम्मा	४९४९३	४६८८९	२२८७	३१७	९४.७	४.६	०.६
	पहाडी दलित	४०४३	३८९०	१३६	१७	९६.२	३.४	०.४
	मधेसी/तराई दलित	१३	७	६	०	५३.८	४६.२	०
	गैरदलित जातजाति	४५४३७	४२९९२	२१४५	३००	९४.६	४.७	०.७
सिन्धुपाल्चोक	जम्मा	७९६९७	६९४५०	१८३९	४०८	९६.९	२.६	०.६
	पहाडी दलित	५२५०	५११३	१०६	३१	९७.४	२	०.६
	मधेसी/तराई दलित	८	४	४	०	५०	५०	०
	गैरदलित जातजाति	६६४३९	६४३३३	१७२९	३७७	९६.८	२.६	०.६
रसुवा	जम्मा	१११३१	१०७५२	२४३	१३६	९६.६	२.२	१.२
	पहाडी दलित	३६१	३३७	१५	९	९३.४	४.२	२.५
	मधेसी/तराई दलित	२	२	०	०	१००	०	०
	गैरदलित जातजाति	१०७६८	१०४१३	२२८	१२७	९६.७	२.१	१.२
धादिङ	जम्मा	८३६२२	७७६७०	५३५३	५९९	९२.९	६.४	०.७
	पहाडी दलित	९९९०	९४४२	४९४	५४	९४.५	४.९	०.५

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा परिवार	घरको स्वामित्व (सङ्ख्या)			घरको स्वामित्व (प्रतिशत)		
			आफ्नो	भाडाको	अन्य	आफ्नो	भाडाको	अन्य
	मधेसी/तराई दलित	९	६	३	०	६६.७	३३.३	०
	गैरदलित जातजाति	७३६२३	६८२२२	४८५६	५४५	९२.७	६.६	०.७
नुवाकोट	जम्मा	६८६४६	६५३३८	२६२४	६८४	९५.२	३.८	१
	पहाडी दलित	४७३४	४५३७	१५१	४६	९५.८	३.२	१
	मधेसी/तराई दलित	११	४	६	१	३६.४	५४.५	९.१
	गैरदलित जातजाति	६३९०१	६०७९७	२४६७	६३७	९५.१	३.९	१
काठमाडौँ	जम्मा	५४२८९२	२३४०८४	३०१५०९	७२९९	४३.१	५५.५	१.३
	पहाडी दलित	१८११३	५५७५	१२२५५	२८३	३०.८	६७.७	१.६
	मधेसी/तराई दलित	९५४	१५७	७५४	४३	१६.५	७९	४.५
	गैरदलित जातजाति	५२३८२५	२२८३५२	२८८५००	६९७३	४३.६	५५.१	१.३
भक्तपुर	जम्मा	१०८४०६	६६७२२	४०३३६	१३४८	६१.५	३७.२	१.२
	पहाडी दलित	२९७७	१३९७	१५१९	६१	४६.९	५१	२
	मधेसी/तराई दलित	१२४	१८	१००	६	१४.५	८०.६	४.८
	गैरदलित जातजाति	१०५३०५	६५३०७	३८७१७	१२८१	६२	३६.८	१.२
ललितपुर	जम्मा	१४०१३०	८३२८९	५४२७९	२५६२	५९.४	३८.७	१.८
	पहाडी दलित	४६९४	२१८२	२३९४	११८	४६.५	५१	२.५
	मधेसी/तराई दलित	२०१	४२	१४७	१२	२०.९	७३.१	६
	गैरदलित जातजाति	१३५२३५	८१०६५	५१७३८	२४३२	५९.९	३८.३	१.८
काभ्रेपलाञ्चोक	जम्मा	९१३३०	८११६३	९४१८	७४९	८८.९	१०.३	०.८
	पहाडी दलित	५८८८	५३८५	४६१	४२	९१.५	७.८	०.७
	मधेसी/तराई दलित	२३	६	१६	१	२६.१	६९.६	४.३
	गैरदलित जातजाति	८५४१९	७५७७२	८९४१	७०६	८८.७	१०.५	०.८
रामेछाप	जम्मा	४६४६६	४४७५०	१५०९	२०७	९६.३	३.२	०.४
	पहाडी दलित	४०१५	३८५३	१४८	१४	९६	३.७	०.३
	मधेसी/तराई दलित	१६	१०	६	०	६२.५	३७.५	०
	गैरदलित जातजाति	४२४३५	४०८८७	१३५५	१९३	९६.४	३.२	०.५
सिन्धुली	जम्मा	६९३१७	६५४४७	३४७०	४००	९४.४	५	०.६
	पहाडी दलित	८१५५	७८११	३११	३३	९५.८	३.८	०.४
	मधेसी/तराई दलित	६०१	५७२	१९	१०	९५.२	३.२	१.७
	गैरदलित जातजाति	६०५६१	५७०६४	३१४०	३५७	९४.२	५.२	०.६
मकवानपुर	जम्मा	१०५६२०	९५२९०	९३१७	१०१३	९०.२	८.८	१
	पहाडी दलित	४४६९	४०५२	३७४	४३	९०.७	८.४	१
	मधेसी/तराई दलित	१३०	५४	७०	६	४१.५	५३.८	४.६
	गैरदलित जातजाति	१०१०२१	९११८४	८८७३	९६४	९०.३	८.८	१

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा परिवार	घरको स्वामित्व (सङ्ख्या)			घरको स्वामित्व (प्रतिशत)		
			आफ्नो	भाडाको	अन्य	आफ्नो	भाडाको	अन्य
चितवन	जम्मा	१७९१६७	१४३८२८	३२३२८	३०११	८०.३	१८	१.७
	पहाडी दलित	१५९२१	१३००४	२६७७	२४०	८१.७	१६.८	१.५
	मधेसी/तराई दलित	४६१	१८१	२५२	२८	३९.३	५४.७	६.१
	गैरदलित जातजाति	१६२७८५	१३०६४३	२९३९९	२७४३	८०.३	१८.१	१.७
गोरखा	जम्मा	७१७२९	६६३८४	४८२१	५२४	९२.५	६.७	०.७
	पहाडी दलित	११८९५	१११०८	६८५	१०२	९३.४	५.८	०.९
	मधेसी/तराई दलित	२९	२१	८	०	७२.४	२७.६	०
	गैरदलित जातजाति	५९८०५	५५२५५	४१२८	४२२	९२.४	६.९	०.७
मनाङ	जम्मा	१५४७	१०४६	३१९	१८२	६७.६	२०.६	११.८
	पहाडी दलित	८१	४९	२६	६	६०.५	३२.१	७.४
	मधेसी/तराई दलित	५	२	१	२	४०	२०	४०
	गैरदलित जातजाति	१४६१	९९५	२९२	१७४	६८.१	२०	११.९
मुस्ताङ	जम्मा	३६०६	२३४८	९४८	३१०	६५.१	२६.३	८.६
	पहाडी दलित	५६७	३०९	२१६	४२	५४.५	३८.१	७.४
	मधेसी/तराई दलित	२	१	०	१	५०	०	५०
	गैरदलित जातजाति	३०३७	२०३८	७३२	२६७	६७.१	२४.१	८.८
म्याग्दी	जम्मा	२८७६६	२४२३७	३६३३	८९६	८४.३	१२.६	३.१
	पहाडी दलित	७२०९	६३१०	७०२	१९७	८७.५	९.७	२.७
	मधेसी/तराई दलित	१२	१०	२	०	८३.३	१६.७	०
	गैरदलित जातजाति	२१५४५	१७९१७	२९२९	६९९	८३.२	१३.६	३.२
कास्की	जम्मा	१६०४१६	९९८८५	५६३३४	४१९७	६२.३	३५.१	२.६
	पहाडी दलित	२६३३८	१६९७६	८७५६	६०६	६४.५	३३.२	२.३
	मधेसी/तराई दलित	७८	१८	५२	८	२३.१	६६.७	१०.३
	गैरदलित जातजाति	१३४०००	८२८९१	४७५२६	३५८३	६१.९	३५.५	२.७
लमजुङ	जम्मा	४४०७४	३७८७७	५४९९	६९८	८५.९	१२.५	१.६
	पहाडी दलित	७८१७	६७१४	८९३	२१०	८५.९	११.४	२.७
	मधेसी/तराई दलित	८	६	२	०	७५	२५	०
	गैरदलित जातजाति	३६२४९	३११५७	४६०४	४८८	८६	१२.७	१.३
तनहुँ	जम्मा	८८५१३	७३४५९	१३५०९	१५४५	८३	१५.३	१.७
	पहाडी दलित	१४८७४	१२४३८	२२०४	२३२	८३.६	१४.८	१.६
	मधेसी/तराई दलित	२४	९	१३	२	३७.५	५४.२	८.३
	गैरदलित जातजाति	७३६१५	६१०१२	११२९२	१३११	८२.९	१५.३	१.८
नवलपरासी -पूर्व	जम्मा	९३८५०	७९७१०	१२४६५	१६७५	८४.९	१३.३	१.८
	पहाडी दलित	९७८८	८३३९	१२९४	१५५	८५.२	१३.२	१.६

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा परिवार	घरको स्वामित्व (सङ्ख्या)			घरको स्वामित्व (प्रतिशत)		
			आफ्नो	भाडाको	अन्य	आफ्नो	भाडाको	अन्य
	मधेसी/तराई दलित	२६७	२२१	२६	२०	८२.८	९.७	७.५
	गैरदलित जातजाति	८३७९५	७११५०	१११४५	१५००	८४.९	१३.३	१.८
स्याङ्जा	जम्मा	६८९२३	६०८७४	७९६९	८८०	८८.३	१०.४	१.३
	पहाडी दलित	११३३०	९९७१	१२२०	१३९	८८	१०.८	१.२
	मधेसी/तराई दलित	९	६	३	०	६६.७	३३.३	०
	गैरदलित जातजाति	५७५८४	५०८९७	५९४६	७४१	८८.४	१०.३	१.३
पर्वत	जम्मा	३६११२	३०९४४	४५५६	६१२	८५.७	१२.६	१.७
	पहाडी दलित	९०५५	७८७१	१००९	१७५	८६.९	११.१	१.९
	मधेसी/तराई दलित	४	२	२	०	५०	५०	०
	गैरदलित जातजाति	२७०५३	२३०७१	३५४५	४३७	८५.३	१३.१	१.६
बागलुङ	जम्मा	६४०९६	५५७५४	७४६८	८७४	८७	११.७	१.४
	पहाडी दलित	१८०८५	१६२५६	१५८४	२४५	८९.९	८.८	१.४
	मधेसी/तराई दलित	१३	८	४	१	६१.५	३०.८	७.७
	गैरदलित जातजाति	४५९९८	३९४९०	५८८०	६२८	८५.९	१२.८	१.४
रुकुम-पूर्व	जम्मा	१२८७८	१२४१८	३६५	९५	९६.४	२.८	०.७
	पहाडी दलित	२७५१	२६४८	८१	२२	९६.३	२.९	०.८
	मधेसी/तराई दलित	२	२	०	०	१००	०	०
	गैरदलित जातजाति	१०१२५	९७६८	२८४	७३	९६.५	२.८	०.७
रोल्पा	जम्मा	५२२०६	४९३८१	२५५८	२६७	९४.६	४.९	०.५
	पहाडी दलित	९०८६	८७३७	२९०	५९	९६.२	३.२	०.६
	मधेसी/तराई दलित	५	४	१	०	८०	२०	०
	गैरदलित जातजाति	४३११५	४०६४०	२२६७	२०८	९४.३	५.३	०.५
प्युठान	जम्मा	५६११५	५४००२	१८१७	३७६	९६.१	३.२	०.७
	पहाडी दलित	१२०४०	११७०८	२५१	८१	९७.२	२.१	०.७
	मधेसी/तराई दलित	१०	७	३	०	७०	३०	०
	गैरदलित जातजाति	४४१४५	४२२८७	१५६३	२९५	९५.८	३.५	०.७
गुल्मी	जम्मा	६६१००	६१०१२	४४१०	६७८	९२.३	६.७	१
	पहाडी दलित	१४३२८	१३४१८	७३०	१८०	९३.६	५.१	१.३
	मधेसी/तराई दलित	७	५	२	०	७१.४	२८.६	०
	गैरदलित जातजाति	५१७६५	४७५८९	३६७८	४९८	९१.९	७.१	१
अर्घाखाँची	जम्मा	४८४४९	४५१५४	२८७३	४२२	९३.२	५.९	०.९
	पहाडी दलित	१०५६०	९८७८	५७६	१०६	९३.५	५.५	१
	मधेसी/तराई दलित	३	२	१	०	६६.७	३३.३	०
	गैरदलित जातजाति	३७८८६	३५२७४	२२९६	३१६	९३.१	६.१	०.८

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा परिवार	घरको स्वामित्व (सङ्ख्या)			घरको स्वामित्व (प्रतिशत)		
			आफ्नो	भाडाको	अन्य	आफ्नो	भाडाको	अन्य
पाल्पा	जम्मा	६४९९१	५६८१०	७४३६	७४५	८७.४	११.४	१.१
	पहाडी दलित	८१४२	७२९३	७७६	७३	८९.६	९.५	०.९
	मधेसी/तराई दलित	३२	२३	७	२	७१.९	२१.९	६.२
	गैरदलित जातजाति	५६८१७	४९४९४	६६५३	६७०	८७.१	११.७	१.२
नवलपरासी - पश्चिम	जम्मा	८२७०९	७७५१८	४२५६	९३५	९३.७	५.१	१.१
	पहाडी दलित	४५००	३९२४	४६०	११६	८७.२	१०.२	२.६
	मधेसी/तराई दलित	८५७७	८४०२	८४	९१	९८	१	१.१
	गैरदलित जातजाति	६९६३२	६५१९२	३७१२	७२८	९३.६	५.३	१
रूपन्देही	जम्मा	२३८१७१	१९८९०५	३६७०७	२५५९	८३.५	१५.४	१.१
	पहाडी दलित	१५०६५	११६५२	३२६७	१४६	७७.३	२१.७	१
	मधेसी/तराई दलित	१३०८९	१२६६८	३२७	९४	९६.८	२.५	०.७
	गैरदलित जातजाति	२१००१७	१७४५८५	३३११३	२३१९	८३.१	१५.८	१.१
कपिलवस्तु	जम्मा	१२१८६१	११६०२८	४९०५	९२८	९५.२	४	०.८
	पहाडी दलित	५०३०	४५२७	४४८	५५	९०	८.९	१.१
	मधेसी/तराई दलित	१३१०१	१२८९२	९०	११९	९८.४	०.७	०.९
	गैरदलित जातजाति	१०३७३०	९८६०९	४३६७	७५४	९५.१	४.२	०.७
दाङ	जम्मा	१६२२६६	१४४७२०	१५२४४	१३०२	८९.८	९.४	०.८
	पहाडी दलित	१९३४९	१७३६०	१८१७	१७२	८९.७	९.४	०.९
	मधेसी/तराई दलित	२६६	२४४	१९	३	९१.७	७.१	१.१
	गैरदलित जातजाति	१४२६५१	१२८११६	१३४०८	११२७	८९.८	९.४	०.८
बाँके	जम्मा	१२९२३४	११६१८९	११७०७	१३३८	८९.९	९.१	१
	पहाडी दलित	१०२६६	९२२२	९४१	१०३	८९.८	९.२	१
	मधेसी/तराई दलित	८००७	७८२१	१३७	४९	९७.७	१.७	०.६
	गैरदलित जातजाति	११०९६१	९९१४६	१०६२९	११८६	८९.४	९.६	१.१
बर्दिया	जम्मा	१०६२८५	१०३१७४	२०५८	१०५३	९७.१	१.९	१
	पहाडी दलित	१०१६७	९८२९	२१६	१२२	९६.७	२.१	१.२
	मधेसी/तराई दलित	१७८५	१७५२	१२	२१	९८.२	०.७	१.२
	गैरदलित जातजाति	९४३३३	९१५९३	१८३०	९१०	९७.१	१.९	१
डोल्पा	जम्मा	९३८०	८७६६	५०३	१११	९३.५	५.४	१.२
	पहाडी दलित	१२७९	१२०६	५७	१६	९४.३	४.५	१.३
	मधेसी/तराई दलित	३	१	२	०	३३.३	६६.७	०
	गैरदलित जातजाति	८०९८	७५५९	४४४	९५	९३.३	५.५	१.२
मुगु	जम्मा	१२४३०	११५९१	७२७	११२	९३.३	५.८	०.९
	पहाडी दलित	२६२६	२५४४	७१	११	९६.९	२.७	०.४

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा परिवार	घरको स्वामित्व (सङ्ख्या)			घरको स्वामित्व (प्रतिशत)		
			आफ्नो	भाडाको	अन्य	आफ्नो	भाडाको	अन्य
	मधेसी/तराई दलित	३	१	२	०	३३.३	६६.७	०
	गैरदलित जातजाति	९८०१	९०४६	६५४	१०१	९२.३	६.७	१
हुम्ला	जम्मा	११२०४	१०६६९	४४२	९३	९५.२	३.९	०.८
	पहाडी दलित	१७०८	१६७३	३३	२	९८	१.९	०.१
	मधेसी/तराई दलित	३	२	१	०	६६.७	३३.३	०
	गैरदलित जातजाति	९४९३	८९९४	४०८	९१	९४.७	४.३	१
जुम्ला	जम्मा	२४४२२	२२९११	१३००	२११	९३.८	५.३	०.९
	पहाडी दलित	४२६२	४१२६	९२	४४	९६.८	२.२	१
	मधेसी/तराई दलित	२	२	०	०	१००	०	०
	गैरदलित जातजाति	२०१५८	१८७८३	१२०८	१६७	९३.२	६	०.८
कालीकोट	जम्मा	२६७७०	२५८६७	७५७	१४६	९६.६	२.८	०.५
	पहाडी दलित	७२८५	७१४४	१०२	३९	९८.१	१.४	०.५
	मधेसी/तराई दलित	२	२	०	०	१००	०	०
	गैरदलित जातजाति	१९४८३	१८७२१	६५५	१०७	९६.१	३.४	०.५
दैलेख	जम्मा	५४५९४	५२६६३	१६२४	३०७	९६.५	३	०.६
	पहाडी दलित	१४८५२	१४५४२	२१४	९६	९७.९	१.४	०.६
	मधेसी/तराई दलित	१२	७	५	०	५८.३	४१.७	०
	गैरदलित जातजाति	३९७३०	३८११४	१४०५	२११	९५.९	३.५	०.५
जाजरकोट	जम्मा	३७४५३	३५९६८	१३१०	१७५	९६	३.५	०.५
	पहाडी दलित	१०५१२	१०२१२	२५६	४४	९७.१	२.४	०.४
	मधेसी/तराई दलित	५	४	०	१	८०	०	२०
	गैरदलित जातजाति	२६९३६	२५७५२	१०५४	१३०	९५.६	३.९	०.५
रुकुम - पश्चिम	जम्मा	३७२९०	३५१४९	१९६७	१७४	९४.३	५.३	०.५
	पहाडी दलित	७७३४	७३७४	३१४	४६	९५.३	४.१	०.६
	मधेसी/तराई दलित	२	१	१	०	५०	५०	०
	गैरदलित जातजाति	२९५५४	२७७७४	१६५२	१२८	९४	५.६	०.४
सल्यान	जम्मा	५४६७२	५२६७५	१७३६	२६१	९६.३	३.२	०.५
	पहाडी दलित	८७८५	८५२१	२२१	४३	९७	२.५	०.५
	मधेसी/तराई दलित	७	५	२	०	७१.४	२८.६	०
	गैरदलित जातजाति	४५८८०	४४१४९	१५१३	२१८	९६.२	३.३	०.५
सुर्खेत	जम्मा	९७८२२	८७८२०	९०२७	९७५	८९.८	९.२	१
	पहाडी दलित	२४११८	२२८३५	११०५	१७८	९४.७	४.६	०.७
	मधेसी/तराई दलित	२५	१८	७	०	७२	२८	०
	गैरदलित जातजाति	७३६७९	६४९६७	७९१५	७९७	८८.२	१०.७	१.१

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा परिवार	घरको स्वामित्व (सङ्ख्या)			घरको स्वामित्व (प्रतिशत)		
			आफ्नो	भाडाको	अन्य	आफ्नो	भाडाको	अन्य
बाजुरा	जम्मा	२८०४१	२६८४९	१०६५	१२७	९५.७	३.८	०.५
	पहाडी दलित	७२२३	७०६९	१३१	२३	९७.९	१.८	०.३
	मधेसी/तराई दलित	१	१	०	०	१००	०	०
	गैरदलित जातजाति	२०८१७	१९७७९	९३४	१०४	९५	४.५	०.५
बझाङ	जम्मा	३८०२५	३६८०१	१०६०	१६४	९६.८	२.८	०.४
	पहाडी दलित	५६६४	५५४४	९९	२१	९७.९	१.७	०.४
	मधेसी/तराई दलित	४	४	०	०	१००	०	०
	गैरदलित जातजाति	३२३५७	३१२५३	९६१	१४३	९६.६	३	०.४
दार्चुला	जम्मा	२८३८१	२६५६१	१६२४	१९६	९३.६	५.७	०.७
	पहाडी दलित	३३१०	३१५१	१३१	२८	९५.२	४	०.८
	मधेसी/तराई दलित	२	१	१	०	५०	५०	०
	गैरदलित जातजाति	२५०६९	२३४०९	१४९२	१६८	९३.४	६	०.७
बैतडी	जम्मा	४९४०७	४८४२८	७६०	२१९	९८	१.५	०.४
	पहाडी दलित	९८२१	९६७६	१००	४५	९८.५	१	०.५
	गैरदलित जातजाति	३९५८६	३८७५२	६६०	१७४	९७.९	१.७	०.४
डडेल्धुरा	जम्मा	३११७२	२९२२६	१५४४	४०२	९३.८	५	१.३
	पहाडी दलित	६४९१	६२९२	१४८	५१	९६.९	२.३	०.८
	मधेसी/तराई दलित	६	६	०	०	१००	०	०
	गैरदलित जातजाति	२४६७५	२२९२८	१३९६	३५१	९२.९	५.७	१.४
डोटी	जम्मा	४५१४०	४२९१९	१५५०	६७१	९५.१	३.४	१.५
	पहाडी दलित	१०५९३	१०३३५	१४०	११८	९७.६	१.३	१.१
	मधेसी/तराई दलित	७	३	२	२	४२.९	२८.६	२८.६
	गैरदलित जातजाति	३४५४०	३२५८१	१४०८	५५१	९४.३	४.१	१.६
अछाम	जम्मा	४९५६७	४७८९१	१३४४	३३२	९६.६	२.७	०.७
	पहाडी दलित	१३९५७	१३७४५	१६३	४९	९८.५	१.२	०.४
	मधेसी/तराई दलित	३	२	१	०	६६.७	३३.३	०
	गैरदलित जातजाति	३५६०७	३४१४४	११८०	२८३	९५.९	३.३	०.८
कैलाली	जम्मा	१९५८७२	१८१९८१	१२२१८	१६७३	९२.९	६.२	०.९
	पहाडी दलित	२५३७०	२४४८१	७४२	१४७	९६.५	२.९	०.६
	मधेसी/तराई दलित	१०६	८६	१९	१	८१.१	१७.९	०.९
	गैरदलित जातजाति	१७०३९६	१५७४१४	११४५७	१५२५	९२.४	६.७	०.९
कञ्चनपुर	जम्मा	११११६७	१०५९२२	४२१६	१०२९	९५.३	३.८	०.९
	पहाडी दलित	१४८०५	१४२९७	३१०	१९८	९६.६	२.१	१.३
	मधेसी/तराई दलित	१५	१५	०	०	१००	०	०
	गैरदलित जातजाति	९६३४७	९१६१०	३९०६	८३१	९५.१	४.१	०.९

अनुसूची २: घरको छानाको बोटअनुसारको परिवारको विवरण, राष्ट्रिय जनगणना २०७८

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	जस्ता/ टिन	सिमेन्ट/ ढलान	खर/ पराल/ छवाली	टायल/ खपडा/ झिगटी	ढुंगा/ स्लेट	काठ/ फल्याक	माटो	अन्य
			प्रतिशत							
नेपाल	जम्मा	६६६०८४	४१.९	३७.८	३.९	९.२	६.१	०.३	०.७	०.१
	जम्मा दलित	८७०१५०	४९.६	२०.०	७.९	११.८	९.०	०.३	१.२	०.२
	पहाडी दलित	५९२२७५	५५.५	१९.६	५.५	४.१	१३.२	०.३	१.८	०.१
	तराई दलित	२७७८७५	३७.१	२०.७	१३.२	२८.१	०.२	०.४	०.०	०.३
	गैरदलित जातजाति	५७९०६९	४०.८	४०.४	३.३	८.८	५.७	०.३	०.६	०.१
भौगोलिक क्षेत्र										
हिमाल	जम्मा	४०९२६०	५४.३	१२.३	४.७	०.४	१६.७	१.२	१०.१	०.२
	जम्मा दलित	५०९६६	४७.६	७.४	६.१	०.४	२१.८	१.०	१५.५	०.२
	पहाडी दलित	५०८८७	४७.६	७.३	६.१	०.४	२१.९	१.०	१५.५	०.२
	तराई दलित	७९	५४.४	२५.३	५.१	०.०	५.१	१.३	७.६	१.३
	गैरदलित जातजाति	३५८२९४	५५.३	१३.०	४.५	०.४	१६.०	१.२	९.४	०.२
पहाड	जम्मा	२९४५०३	४५.७	३७.८	३.३	१.९	११.०	०.२	०.२	०.१
	जम्मा दलित	३६८८३२	५६.५	१७.१	५.६	१.९	१७.९	०.२	०.७	०.१
	पहाडी दलित	३६५१२१	५६.५	१६.९	५.७	१.८	१८.१	०.२	०.७	०.१
	तराई दलित	३७११	५१.५	३३.८	२.७	१०.१	१.२	०.२	०.०	०.५
	गैरदलित जातजाति	२५७६१९	४४.२	४०.७	२.९	१.९	१०.०	०.२	०.१	०.१
तराई	जम्मा	३३०६५१	३७.०	४०.९	४.४	१६.९	०.४	०.२	०.०	०.१
	जम्मा दलित	४५०३५२	४४.२	२३.८	१०.१	२१.१	०.३	०.३	०.०	०.२
	पहाडी दलित	१७६२६७	५५.६	२८.८	५.०	१०.०	०.४	०.१	०.०	०.१
	तराई दलित	२७४०८५	३६.९	२०.५	१३.३	२८.३	०.२	०.४	०.०	०.३
	गैरदलित जातजाति	२८५६१९	३५.९	४३.६	३.५	१६.२	०.५	०.२	०.०	०.१
ग्रामीण/सहरी										
सहरी	जम्मा	१९३९००१	२२.७	६९.८	१.१	४.१	१.९	०.२	०.१	०.१
	जम्मा दलित	१५७५५३	४१.५	४१.६	३.४	८.४	४.२	०.२	०.६	०.१
	पहाडी दलित	११८८५७	४४.४	४५.६	१.३	२.२	५.५	०.२	०.९	०.१
	तराई दलित	३८६९६	३२.३	२९.६	९.९	२७.२	०.३	०.३	०.०	०.३
	गैरदलित जातजाति	१७८१४४	२१.१	७२.३	०.९	३.८	१.७	०.२	०.१	०.१
सहरोन्मुख	जम्मा	२४३२०७	४०.३	३७.२	४.२	१७.२	०.७	०.२	०.०	०.१
	जम्मा दलित	३६७५००	४५.९	२२.७	९.५	२०.६	०.७	०.३	०.०	०.२
	पहाडी दलित	१३८१९९	५९.४	२८.०	२.८	७.९	१.६	०.१	०.०	०.१
	तराई दलित	२२९३०१	३७.७	१९.५	१३.५	२८.३	०.२	०.४	०.०	०.३
	गैरदलित जातजाति	२०६४५७	३९.३	३९.८	३.३	१६.६	०.७	०.२	०.०	०.१
ग्रामीण	जम्मा	२२८९७६१	६०.०	११.२	५.९	५.०	१५.३	०.४	२.०	०.१
	जम्मा दलित	३४५०९७	५७.३	७.१	८.४	३.९	२०.१	०.४	२.८	०.१
	पहाडी दलित	३३५२१९	५७.८	७.०	८.१	३.२	२०.६	०.४	२.९	०.१

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	जस्ता/ टिन /च्यादर	सिमेन्ट/ ढलान	खर/ पराल/ छवाली	टायल/ खपडा/ झिंगटी	ढुंगा/ स्लेट	काठ/ फल्याक	माटो	अन्य
			प्रतिशत							
	तराई दलित	९८७८	४२.५	११.८	१७.४	२७.३	०.४	०.३	०.१	०.२
	गैरदलित जातजाति	१९४४६६	६०.४	११.९	५.५	५.२	१४.५	०.४	१.८	०.१
प्रदेश										
कोशी	जम्मा	११९०७५	६९.८	२२.२	५.६	१.५	०.५	०.२	०.०	०.१
	जम्मा दलित	११२७५२	७७.१	११.७	८.६	१.९	०.४	०.२	०.०	०.१
	पहाडी दलित	७४९५३	७३.८	१३.९	९.४	१.९	०.६	०.२	०.०	०.१
	तराई दलित	३७७९९	८३.७	७.३	६.९	१.७	०.१	०.१	०.०	०.२
	गैरदलित जातजाति	१०७८००	६९.०	२३.३	५.३	१.५	०.६	०.२	०.०	०.१
मधेस	जम्मा	११५६३८३	१९.२	३५.२	७.२	३७.४	०.४	०.४	०.०	०.२
	जम्मा दलित	२०१९७४	२९.५	१६.२	१४.५	३८.७	०.२	०.५	०.०	०.३
	पहाडी दलित	९९९४	२३.६	२०.५	४.७	५०.५	०.२	०.३	०.०	०.२
	तराई दलित	१९१९८०	२९.८	१६.०	१५.०	३८.१	०.२	०.५	०.०	०.३
	गैरदलित जातजाति	९५४४०९	१७.०	३९.२	५.६	३७.१	०.५	०.४	०.०	०.१
बागमती	जम्मा	१५६७९१७	३८.७	५७.६	०.६	२.१	०.८	०.१	०.०	०.१
	जम्मा दलित	९११६३	५९.३	३४.९	१.२	३.२	१.१	०.२	०.०	०.१
	पहाडी दलित	८८६१०	५९.८	३४.६	१.२	३.१	१.१	०.२	०.०	०.१
	तराई दलित	२५५३	४२.६	४६.९	१.६	७.६	०.४	०.२	०.०	०.६
	गैरदलित जातजाति	१४७६७५	३७.४	५९.०	०.६	२.०	०.८	०.१	०.०	०.१
गण्डकी	जम्मा	६६१६३२	५२.८	३४.१	१.१	०.४	१०.९	०.१	०.५	०.०
	जम्मा दलित	११७४९०	६३.७	२०.४	१.६	०.२	१३.६	०.२	०.३	०.०
	पहाडी दलित	११७०३९	६३.७	२०.४	१.६	०.२	१३.६	०.२	०.३	०.०
	तराई दलित	४५१	६०.८	२१.७	२.९	९.८	४.०	०.०	०.७	०.२
	गैरदलित जातजाति	५४४१४२	५०.५	३७.१	०.९	०.४	१०.४	०.१	०.५	०.०
लुम्बिनी	जम्मा	११४१३४५	४०.२	४५.४	४.३	४.८	४.७	०.२	०.१	०.१
	जम्मा दलित	१६६१६८	५२.०	३०.३	७.६	४.५	४.८	०.३	०.३	०.१
	पहाडी दलित	१२१२८४	६०.७	२२.९	६.२	२.९	६.५	०.२	०.४	०.१
	तराई दलित	४४८८४	२८.६	५०.४	११.३	८.८	०.३	०.४	०.०	०.३
	गैरदलित जातजाति	९७५१७७	३८.२	४८.०	३.८	४.९	४.७	०.२	०.१	०.१
कर्णाली	जम्मा	३६६०३७	४४.३	१२.०	६.५	१.७	२३.५	१.०	११.०	०.१
	जम्मा दलित	८३२२५	४६.७	६.८	१०.०	२.३	२२.९	०.६	१०.६	०.१
	पहाडी दलित	८३१६१	४६.७	६.८	१०.०	२.३	२२.९	०.६	१०.६	०.१
	तराई दलित	६४	५०.०	२१.९	३.१	४.७	१४.१	१.६	४.७	०.०
	गैरदलित जातजाति	२८२८१२	४३.५	१३.५	५.४	१.५	२३.७	१.१	११.१	०.१
सुदूरपश्चिम	जम्मा	५७६७७२	२८.२	२६.६	३.५	११.६	२९.३	०.२	०.५	०.१
	जम्मा दलित	९७३७८	३१.७	१६.४	६.४	९.६	३४.५	०.३	१.०	०.२

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	जस्ता/ टिन	सिमेन्ट/ ढलान	खर/ पराल/ छवाली	टायल/ खपडा/ झिगटी	ढुंगा/ स्लेट	काठ/ फल्याक	माटो	अन्य
			प्रतिशत							
	पहाडी दलित	९७२३४	३१.७	१६.४	६.४	९.६	३४.५	०.३	१.०	०.२
	तराई दलित	१४४	४८.६	२९.९	६.९	८.३	५.६	०.०	०.०	०.७
	गैरदलित जातजाति	४७९३९४	२७.५	२८.७	२.९	१२.०	२८.२	०.२	०.४	०.१
जिल्ला										
ताप्लेजुङ	जम्मा	२७७७६	८३.२	३.७	११.९	०.४	०.२	०.४	०.०	०.४
	जम्मा दलित	१९१४	७७.०	२.८	१९.१	०.६	०.२	०.१	०.०	०.३
	पहाडी दलित	१९१३	७७.०	२.८	१९.१	०.६	०.२	०.१	०.०	०.३
	तराई दलित	१	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२५८६२	८३.६	३.७	११.३	०.३	०.२	०.५	०.०	०.४
संखुवासभा	जम्मा	३९११८	७२.५	४.२	२१.१	०.८	०.१	०.६	०.०	०.७
	जम्मा दलित	३२२९	६७.५	२.९	२८.५	०.६	०.१	०.२	०.०	०.३
	पहाडी दलित	३२१२	६७.५	२.८	२८.५	०.६	०.१	०.२	०.०	०.३
	तराई दलित	१७	५८.८	१७.६	२३.५	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३५८८९	७२.९	४.३	२०.४	०.८	०.१	०.६	०.०	०.८
सोलुखुम्बु	जम्मा	२६२३९	८७.७	१.६	४.३	०.३	३.५	२.१	०.०	०.५
	जम्मा दलित	२११४	८९.१	०.९	५.७	०.४	२.०	१.५	०.०	०.५
	पहाडी दलित	२१०३	८९.२	०.७	५.८	०.४	२.०	१.५	०.०	०.५
	तराई दलित	११	७२.७	२७.३	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२४१२५	८७.५	१.७	४.२	०.३	३.७	२.१	०.०	०.५
ओखलढुङ्गा	जम्मा	३४२८६	८२.४	३.५	६.७	०.२	६.९	०.२	०.०	०.१
	जम्मा दलित	३७०४	८३.६	२.६	७.७	०.२	५.५	०.२	०.०	०.२
	पहाडी दलित	३६९६	८३.७	२.५	७.७	०.२	५.५	०.२	०.०	०.२
	तराई दलित	८	१२.५	६२.५	१२.५	०.०	१२.५	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३०५८२	८२.३	३.६	६.६	०.२	७.०	०.२	०.०	०.१
खोटाङ	जम्मा	४१७२०	६८.२	२.५	२४.७	३.७	०.४	०.२	०.०	०.३
	जम्मा दलित	४५९२	६१.०	२.०	३२.९	३.१	०.२	०.३	०.०	०.४
	पहाडी दलित	४५८३	६०.९	२.१	३२.९	३.१	०.२	०.३	०.०	०.४
	तराई दलित	९	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३७१२८	६९.१	२.५	२३.७	३.७	०.५	०.२	०.०	०.३
भोजपुर	जम्मा	३८५८०	७०.४	१.७	२५.८	१.६	०.१	०.२	०.०	०.२
	जम्मा दलित	३५८३	६४.९	०.८	३२.५	१.१	०.१	०.२	०.०	०.४
	पहाडी दलित	३५७५	६४.९	०.८	३२.५	१.१	०.१	०.२	०.०	०.४
	तराई दलित	८	७५.०	०.०	२५.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३४९९७	७०.९	१.८	२५.२	१.७	०.१	०.२	०.०	०.२
धनकुटा	जम्मा	३७६१६	८०.८	९.४	९.२	०.२	०.१	०.१	०.०	०.१
	जम्मा दलित	२६८२	७७.९	७.१	१४.४	०.१	०.१	०.२	०.०	०.१

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	जस्ता/ टिन /च्यादर	सिमेन्ट/ ढलान	खर/ पराल/ छवाली	टायल/ खपडा/ झिंगटी	ढुंगा/ स्लेट	काठ/ फल्याक	माटो	अन्य
			प्रतिशत							
	पहाडी दलित	२६७०	७८.०	६.९	१४.४	०.१	०.१	०.२	०.०	०.१
	तराई दलित	१२	५८.३	४१.७	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३४९३४	८१.१	९.६	८.८	०.२	०.१	०.१	०.०	०.१
तेहथुम	जम्मा	२१८४५	८१.४	३.७	१४.०	०.६	०.१	०.१	०.०	०.१
	जम्मा दलित	२०१६	७७.१	२.७	१९.५	०.३	०.१	०.०	०.०	०.१
	पहाडी दलित	२०११	७७.१	२.७	१९.५	०.३	०.१	०.०	०.०	०.१
	तराई दलित	५	८०.०	२०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१९८२९	८१.९	३.८	१३.५	०.६	०.१	०.१	०.०	०.१
पाँचथर	जम्मा	४२४३७	८३.५	५.६	१०.०	०.३	०.१	०.३	०.०	०.३
	जम्मा दलित	२४६९	७९.२	७.०	१३.१	०.४	०.१	०.१	०.०	०.१
	पहाडी दलित	२४६४	७९.२	७.०	१३.१	०.४	०.१	०.१	०.०	०.१
	तराई दलित	५	८०.०	२०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३९९६८	८३.७	५.६	९.८	०.३	०.१	०.३	०.०	०.३
इलाम	जम्मा	७०५०१	९०.३	७.८	०.८	०.२	०.३	०.४	०.०	०.२
	जम्मा दलित	३८३२	९१.४	६.५	०.७	०.३	०.६	०.४	०.०	०.१
	पहाडी दलित	३७९३	९१.७	६.३	०.६	०.३	०.६	०.४	०.०	०.१
	तराई दलित	३९	६४.१	२८.२	५.१	०.०	०.०	२.६	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	६६६६९	९०.२	७.९	०.८	०.२	०.३	०.४	०.०	०.२
झापा	जम्मा	२४५०१९	६५.८	३२.९	०.६	०.२	०.३	०.२	०.०	०.०
	जम्मा दलित	१७०११	७६.४	२२.०	१.०	०.२	०.२	०.२	०.०	०.०
	पहाडी दलित	१५०९६	७५.८	२३.१	०.५	०.२	०.३	०.२	०.०	०.०
	तराई दलित	१९१५	८१.०	१३.४	४.८	०.४	०.२	०.३	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२२८००८	६५.०	३३.७	०.६	०.२	०.३	०.२	०.०	०.०
मोरङ	जम्मा	२७२१६०	६७.७	२८.७	२.३	०.९	०.२	०.१	०.०	०.१
	जम्मा दलित	३०८५४	८१.२	१२.१	५.१	१.२	०.१	०.१	०.०	०.२
	पहाडी दलित	११८५१	७८.०	२०.०	१.२	०.४	०.२	०.१	०.०	०.१
	तराई दलित	१९००३	८३.१	७.२	७.६	१.६	०.१	०.१	०.०	०.२
	गैरदलित जातजाति	२४१३०६	६६.०	३०.९	१.९	०.९	०.२	०.१	०.०	०.०
सुनसरी	जम्मा	२१२४०७	६१.९	३५.२	१.६	०.६	०.५	०.२	०.०	०.१
	जम्मा दलित	२४५७८	७९.३	१५.२	४.३	०.७	०.३	०.१	०.०	०.१
	पहाडी दलित	९०६५	६८.४	२९.८	०.७	०.४	०.५	०.३	०.०	०.०
	तराई दलित	१५५१३	८५.६	६.७	६.५	०.९	०.१	०.१	०.०	०.१
	गैरदलित जातजाति	१८७८२९	५९.६	३७.९	१.२	०.६	०.५	०.२	०.०	०.१
उदयपुर	जम्मा	८१०५१	५९.५	१५.०	११.४	१३.४	०.५	०.१	०.०	०.१
	जम्मा दलित	१०१७४	६४.७	८.८	१३.५	१२.३	०.४	०.१	०.०	०.१

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	जस्ता/ टिन /च्यादर	सिमेन्ट/ ढलान	खर/ पराल/ छवाली	टायल/ खपडा/ झिंगटी	ढुंगा/ स्लेट	काठ/ फल्याक	माटो	अन्य
			प्रतिशत							
	पहाडी दलित	८९२१	६३.४	९.२	१४.७	१२.१	०.४	०.१	०.०	०.१
	तराई दलित	१२५३	७३.९	६.२	४.९	१४.०	०.७	०.१	०.०	०.२
	गैरदलित जातजाति	७०८७७	५८.७	१५.९	११.०	१३.६	०.५	०.१	०.०	०.१
सप्तरी	जम्मा	१४६८१६	६१.३	२७.१	६.५	४.३	०.३	०.३	०.०	०.३
	जम्मा दलित	३७७७४	७२.३	१०.६	१२.२	४.२	०.१	०.३	०.०	०.३
	पहाडी दलित	१०११	६२.७	२५.७	४.९	५.९	०.२	०.४	०.०	०.१
	तराई दलित	३६७६३	७२.६	१०.२	१२.४	४.२	०.१	०.३	०.०	०.३
	गैरदलित जातजाति	१०९०४२	५७.५	३२.८	४.५	४.३	०.४	०.३	०.०	०.३
सिराहा	जम्मा	१४८५४९	३८.०	३४.८	८.३	१८.०	०.३	०.४	०.०	०.३
	जम्मा दलित	३५१९०	४६.५	१५.५	१६.५	२०.४	०.१	०.५	०.०	०.४
	पहाडी दलित	११८७	३७.४	२५.४	८.४	२७.७	०.१	०.३	०.०	०.७
	तराई दलित	३४००३	४६.८	१५.२	१६.८	२०.२	०.१	०.५	०.०	०.४
	गैरदलित जातजाति	११३३५९	३५.४	४०.८	५.७	१७.२	०.३	०.३	०.०	०.२
धनुषा	जम्मा	१७७०९१	१२.२	४४.५	३.६	३८.७	०.३	०.४	०.०	०.२
	जम्मा दलित	३१५४२	१७.५	२४.३	७.५	४९.७	०.३	०.४	०.०	०.४
	पहाडी दलित	११९२	१०.२	१९.८	३.४	६५.८	०.३	०.५	०.०	०.१
	तराई दलित	३०३५०	१७.८	२४.४	७.७	४९.१	०.३	०.४	०.०	०.४
	गैरदलित जातजाति	१४५५४९	११.१	४८.९	२.८	३६.४	०.३	०.४	०.०	०.१
महोत्तरी	जम्मा	१३७८८६	५.५	३३.८	४.८	५४.५	०.३	०.९	०.०	०.१
	जम्मा दलित	२४२५९	९.७	१६.६	९.४	६३.३	०.२	०.६	०.०	०.२
	पहाडी दलित	१५६२	११.८	२०.४	३.९	६३.५	०.२	०.२	०.०	०.०
	तराई दलित	२२६९७	९.५	१६.३	९.८	६३.२	०.२	०.७	०.०	०.३
	गैरदलित जातजाति	११३६२७	४.६	३७.५	३.९	५२.७	०.४	०.९	०.०	०.१
सर्लाही	जम्मा	१६४८२४	६.१	२५.८	७.९	५९.३	०.३	०.४	०.०	०.२
	जम्मा दलित	२४२७४	९.१	११.८	१८.८	५९.२	०.१	०.६	०.०	०.३
	पहाडी दलित	२७८३	११.७	१७.०	४.४	६६.३	०.२	०.२	०.०	०.२
	तराई दलित	२१४९१	८.८	११.१	२०.७	५८.३	०.१	०.६	०.०	०.३
	गैरदलित जातजाति	१४०५५०	५.६	२८.३	६.१	५९.३	०.३	०.४	०.०	०.२
रौतहट	जम्मा	१३७०२५	७.४	३१.१	९.७	५०.७	०.६	०.४	०.०	०.२
	जम्मा दलित	१९१५९	१०.७	१५.९	१९.८	५२.१	०.४	०.६	०.०	०.५
	पहाडी दलित	७३२	१५.०	१७.२	३.३	६३.७	०.५	०.३	०.०	०.०
	तराई दलित	१८४२७	१०.५	१५.९	२०.४	५१.७	०.४	०.६	०.०	०.६
	गैरदलित जातजाति	११७८६६	६.९	३३.५	८.०	५०.५	०.६	०.४	०.०	०.१
बारा	जम्मा	१३११७९	११.७	४०.०	८.६	३८.५	०.७	०.३	०.०	०.१
	जम्मा दलित	१५४०८	१३.३	१९.५	१९.१	४७.५	०.३	०.३	०.०	०.२
	पहाडी दलित	९७८	३५.२	२२.१	२.५	३९.९	०.२	०.२	०.०	०.०

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	जस्ता/ टिन /च्यादर	सिमेन्ट/ ढलान	खर/ पराल/ छवाली	टायल/ खपडा/ झिगटी	ढुंगा/ स्लेट	काठ/ फल्याक	माटो	अन्य
			प्रतिशत							
	तराई दलित	१४४३०	११.८	१९.३	२०.२	४८.०	०.३	०.३	०.०	०.२
	गैरदलित जातजाति	११५७७	११.५	४२.८	७.२	३७.३	०.७	०.३	०.०	०.१
पर्सा	जम्मा	११३०१३	९.७	४६.५	९.२	३३.४	०.७	०.३	०.०	०.१
	जम्मा दलित	१४३६८	१२.७	१८.६	२१.०	४६.९	०.४	०.४	०.०	०.१
	पहाडी दलित	५४९	३६.४	२२.०	८.०	३२.६	०.४	०.४	०.०	०.२
	तराई दलित	१३८१९	११.७	१८.५	२१.५	४७.५	०.४	०.४	०.०	०.१
	गैरदलित जातजाति	९८६४५	९.३	५०.६	७.५	३१.४	०.८	०.३	०.०	०.१
दोलखा	जम्मा	४९४९३	८२.३	१६.३	०.१	०.१	१.०	०.१	०.०	०.०
	जम्मा दलित	४०५६	८८.१	१०.८	०.१	०.०	०.८	०.०	०.०	०.०
	पहाडी दलित	४०४३	८८.२	१०.८	०.१	०.०	०.८	०.०	०.०	०.०
	तराई दलित	१३	६९.२	३०.८	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	४५४३७	८१.८	१६.८	०.१	०.१	१.०	०.१	०.०	०.०
सिन्धुपाल्चोक	जम्मा	७९६९७	६९.६	२९.३	०.२	०.१	०.७	०.१	०.०	०.१
	जम्मा दलित	५२५८	७८.४	२०.४	०.२	०.२	०.६	०.१	०.०	०.१
	पहाडी दलित	५२५०	७८.४	२०.४	०.२	०.२	०.६	०.१	०.०	०.१
	तराई दलित	८	३७.५	६२.५	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	६६४३९	६८.९	३०.०	०.२	०.१	०.७	०.१	०.०	०.१
रसुवा	जम्मा	१११३१	७२.९	२५.२	०.३	०.१	०.३	१.१	०.०	०.१
	जम्मा दलित	३६३	८४.३	१४.३	०.३	०.०	०.३	०.८	०.०	०.०
	पहाडी दलित	३६१	८४.५	१४.१	०.३	०.०	०.३	०.८	०.०	०.०
	तराई दलित	२	५०.०	५०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१०७६८	७२.५	२५.६	०.३	०.१	०.३	१.१	०.०	०.१
धादिङ	जम्मा	८३६२२	६८.०	२७.६	०.३	०.१	३.८	०.१	०.०	०.१
	जम्मा दलित	९९९९	७७.४	१८.०	०.३	०.२	४.०	०.२	०.०	०.१
	पहाडी दलित	९९९०	७७.४	१८.०	०.३	०.२	४.०	०.२	०.०	०.१
	तराई दलित	९	७७.८	२२.२	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	७३६२३	६६.८	२८.९	०.३	०.१	३.८	०.१	०.०	०.१
नुवाकोट	जम्मा	६८६४६	७१.४	२७.४	०.१	०.१	१.०	०.०	०.०	०.०
	जम्मा दलित	४७४५	८०.१	१७.६	०.१	०.१	२.०	०.०	०.०	०.०
	पहाडी दलित	४७३४	८०.२	१७.६	०.१	०.१	२.०	०.०	०.०	०.०
	तराई दलित	११	६३.६	३६.४	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	६३९०१	७०.७	२८.१	०.१	०.१	०.९	०.०	०.०	०.०
काठमाडौं	जम्मा	५४२८९२	१२.४	८६.८	०.१	०.३	०.२	०.१	०.०	०.१
	जम्मा दलित	१९०६७	२५.४	७३.६	०.१	०.२	०.३	०.२	०.०	०.२
	पहाडी दलित	१८११३	२५.३	७३.८	०.१	०.२	०.३	०.३	०.०	०.१

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	जस्ता/ टिन /च्यादर	सिमेन्ट/ ढलान	खर/ पराल/ छवाली	टायल/ खपडा/ झिंगटी	ढुंगा/ स्लेट	काठ/ फल्याक	माटो	अन्य
			प्रतिशत							
	तराई दलित	९५४	२८.६	६९.५	०.०	०.३	०.०	०.१	०.०	१.५
	गैरदलित जातजाति	५२३८२५	१२.०	८७.३	०.१	०.३	०.२	०.१	०.०	०.१
भक्तपुर	जम्मा	१०८४०६	१७.८	८०.४	०.२	०.८	०.५	०.१	०.०	०.१
	जम्मा दलित	३१०१	३१.६	६७.१	०.२	०.५	०.४	०.१	०.०	०.१
	पहाडी दलित	२९७७	३१.७	६७.०	०.२	०.५	०.४	०.१	०.०	०.१
	तराई दलित	१२४	२९.०	६९.४	०.८	०.८	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१०५३०५	१७.४	८०.८	०.२	०.८	०.५	०.१	०.०	०.१
ललितपुर	जम्मा	१४०१३०	२०.७	७७.९	०.२	०.४	०.५	०.२	०.०	०.१
	जम्मा दलित	४८९५	३२.४	६६.०	०.४	०.४	०.३	०.३	०.०	०.१
	पहाडी दलित	४६९४	३२.७	६५.९	०.४	०.४	०.३	०.३	०.०	०.१
	तराई दलित	२०१	२६.९	६९.७	०.५	१.०	१.०	१.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१३५२३५	२०.२	७८.३	०.२	०.४	०.५	०.२	०.०	०.१
काभ्रेपलाञ्चोक	जम्मा	९१३३०	५७.१	४०.६	०.३	१.४	०.५	०.१	०.०	०.०
	जम्मा दलित	५९११	६५.१	३३.८	०.३	०.५	०.२	०.१	०.०	०.०
	पहाडी दलित	५८८८	६५.२	३३.७	०.३	०.५	०.२	०.१	०.०	०.०
	तराई दलित	२३	३९.१	६०.९	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	८५४१९	५६.६	४१.०	०.३	१.५	०.६	०.१	०.०	०.०
रामेछाप	जम्मा	४६४६६	८२.५	९.५	०.९	२.८	४.२	०.१	०.०	०.०
	जम्मा दलित	४०३१	८८.४	७.१	०.५	१.५	२.३	०.१	०.०	०.०
	पहाडी दलित	४०१५	८८.४	७.०	०.५	१.५	२.३	०.१	०.०	०.०
	तराई दलित	१६	८१.३	१८.८	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	४२४३५	८१.९	९.७	०.९	२.९	४.४	०.१	०.०	०.०
सिन्धुली	जम्मा	६९३१७	४७.३	१७.२	३.१	३१.०	१.२	०.१	०.०	०.१
	जम्मा दलित	८७५६	५४.८	१२.०	४.२	२८.०	०.८	०.१	०.०	०.१
	पहाडी दलित	८१५५	५४.९	१२.१	४.२	२७.८	०.९	०.१	०.०	०.१
	तराई दलित	६०१	५४.१	१०.१	४.८	३०.६	०.०	०.२	०.०	०.२
	गैरदलित जातजाति	६०५६१	४६.३	१८.०	२.९	३१.४	१.३	०.१	०.०	०.१
मकवानपुर	जम्मा	१०५६२०	६३.९	२९.१	२.४	३.६	०.८	०.१	०.०	०.०
	जम्मा दलित	४५९९	७१.४	२२.०	२.२	३.४	०.६	०.३	०.०	०.१
	पहाडी दलित	४४६९	७२.३	२१.१	२.२	३.४	०.६	०.३	०.०	०.१
	तराई दलित	१३०	३९.२	५५.४	०.०	३.१	१.५	०.८	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१०१०२१	६३.६	२९.५	२.४	३.६	०.८	०.१	०.०	०.०
चितवन	जम्मा	१७९१६७	५३.५	४३.०	१.६	०.९	०.९	०.१	०.०	०.१
	जम्मा दलित	१६३८२	७१.०	२४.१	३.२	०.७	०.८	०.१	०.०	०.०
	पहाडी दलित	१५९२१	७१.२	२३.९	३.३	०.७	०.७	०.१	०.०	०.०

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	जस्ता/ टिन /च्यादर	सिमेन्ट/ ढलान	खर/ पराल/ छवाली	टायल/ खपडा/ झिगटी	ढुंगा/ स्लेट	काठ/ फल्याक	माटो	अन्य
			प्रतिशत							
	तराई दलित	४६१	६५.१	३०.८	२.४	०.०	१.५	०.२	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१६२७८५	५१.७	४४.९	१.४	०.९	०.९	०.१	०.०	०.१
गोरखा	जम्मा	७१७२९	७१.३	२५.०	०.३	०.२	२.९	०.३	०.०	०.०
	जम्मा दलित	११९२४	७८.०	१९.८	०.३	०.२	१.५	०.१	०.०	०.०
	पहाडी दलित	११८९५	७८.०	१९.८	०.३	०.२	१.५	०.१	०.०	०.०
	तराई दलित	२९	६९.०	३१.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	५९८०५	६९.९	२६.०	०.३	०.२	३.२	०.४	०.०	०.०
मनाङ	जम्मा	१५४७	५९.७	४.४	०.३	०.१	१.८	३.६	२९.७	०.५
	जम्मा दलित	८६	६८.६	५.८	०.०	०.०	०.०	१.२	२४.४	०.०
	पहाडी दलित	८१	७०.४	६.२	०.०	०.०	०.०	१.२	२२.२	०.०
	तराई दलित	५	४०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	६०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१४६१	५९.२	४.३	०.३	०.१	१.९	३.७	३०.०	०.५
मुस्ताङ	जम्मा	३६०६	१७.१	८.५	०.२	०.१	१.६	१.४	७०.८	०.३
	जम्मा दलित	५६९	३३.९	५.६	०.५	०.०	२.३	१.२	५६.१	०.४
	पहाडी दलित	५६७	३४.०	५.५	०.५	०.०	२.३	१.२	५६.३	०.२
	तराई दलित	२	०.०	५०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	५०.०
	गैरदलित जातजाति	३०३७	१३.९	९.१	०.१	०.१	१.५	१.४	७३.६	०.३
म्याग्दी	जम्मा	२८७६६	२५.९	१२.९	१.१	०.३	५९.७	०.१	०.०	०.०
	जम्मा दलित	७२२१	३५.३	७.३	१.८	०.१	५५.४	०.१	०.०	०.०
	पहाडी दलित	७२०९	३५.३	७.३	१.८	०.१	५५.३	०.१	०.०	०.०
	तराई दलित	१२	१६.७	८.३	०.०	०.०	७५.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२१५४५	२२.८	१४.८	०.९	०.३	६९.१	०.१	०.०	०.०
कास्की	जम्मा	१६०४१६	४०.०	५६.७	०.३	०.२	२.७	०.१	०.०	०.०
	जम्मा दलित	२६४१६	६४.१	३२.७	०.४	०.१	२.७	०.०	०.०	०.०
	पहाडी दलित	२६३३८	६४.१	३२.७	०.४	०.१	२.७	०.०	०.०	०.०
	तराई दलित	७८	४४.९	५३.८	०.०	०.०	१.३	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१३४०००	३५.३	६१.४	०.३	०.२	२.७	०.१	०.०	०.०
लमजुङ	जम्मा	४४०७४	७०.५	२६.२	०.५	०.२	२.५	०.१	०.०	०.०
	जम्मा दलित	७८२५	८१.६	१६.०	१.०	०.१	१.२	०.१	०.०	०.१
	पहाडी दलित	७८१७	८१.६	१६.०	१.०	०.१	१.२	०.१	०.०	०.१
	तराई दलित	८	७५.०	१२.५	०.०	०.०	१२.५	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३६२४९	६८.१	२८.५	०.४	०.२	२.८	०.०	०.०	०.०
तनहुँ	जम्मा	८८५१३	५४.४	३६.९	१.७	०.२	६.७	०.१	०.०	०.०
	जम्मा दलित	१४८९८	६५.८	२६.६	२.१	०.१	५.२	०.१	०.०	०.०
	पहाडी दलित	१४८७४	६५.८	२६.६	२.१	०.१	५.२	०.१	०.०	०.०
	तराई दलित	२४	४१.७	५०.०	०.०	०.०	८.३	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	७३६१५	५२.१	३९.०	१.६	०.२	७.०	०.०	०.०	०.०

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	जस्ता/ टिन /च्यादर	सिमेन्ट/ ढलान	खर/ पराल/ छवाली	टायल/ खपडा/ झिंगटी	ढुंगा/ स्लेट	काठ/ फल्याक	माटो	अन्य
			प्रतिशत							
नवलपरासी -पूर्व	जम्मा	९३८५०	६०.५	३६.२	१.३	१.४	०.४	०.१	०.०	०.१
	जम्मा दलित	१००५५	७३.६	२१.८	२.७	१.४	०.३	०.१	०.०	०.१
	पहाडी दलित	९७८८	७३.७	२२.२	२.७	०.९	०.३	०.१	०.०	०.१
	तराई दलित	२६७	७०.८	७.९	४.९	१६.५	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	८३७९५	५८.९	३८.०	१.१	१.४	०.४	०.१	०.०	०.०
स्याङ्जा	जम्मा	६८९२३	६७.६	२८.८	१.६	०.१	१.८	०.१	०.०	०.०
	जम्मा दलित	११३३९	७३.१	२३.५	१.६	०.१	१.६	०.१	०.०	०.०
	पहाडी दलित	११३३०	७३.२	२३.४	१.६	०.१	१.६	०.१	०.०	०.०
	तराई दलित	९	३३.३	६६.७	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	५७५८४	६६.६	२९.८	१.६	०.१	१.८	०.१	०.०	०.०
पर्वत	जम्मा	३६११२	६३.४	१६.६	०.९	०.१	१८.९	०.०	०.०	०.०
	जम्मा दलित	९०५९	७२.२	९.८	१.१	०.१	१६.८	०.०	०.०	०.०
	पहाडी दलित	९०५५	७२.२	९.८	१.१	०.१	१६.८	०.०	०.०	०.०
	तराई दलित	४	७५.०	२५.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२७०५३	६०.५	१८.९	०.८	०.१	१९.७	०.०	०.०	०.०
बागलुङ	जम्मा	६४०९६	३०.९	१३.८	२.५	०.४	५२.०	०.४	०.०	०.०
	जम्मा दलित	१८०९८	४०.७	८.०	३.५	०.२	४६.८	०.८	०.०	०.०
	पहाडी दलित	१८०८५	४०.७	७.९	३.५	०.२	४६.९	०.८	०.०	०.०
	तराई दलित	१३	३०.८	३०.८	०.०	०.०	३८.५	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	४५९९८	२७.०	१६.०	२.०	०.५	५४.१	०.३	०.०	०.०
रुकुम-पूर्व	जम्मा	१२८७८	४५.१	३.२	२.८	०.२	३६.३	१.१	११.३	०.१
	जम्मा दलित	२७५३	५३.४	२.०	३.९	०.४	२१.३	१.७	१७.२	०.१
	पहाडी दलित	२७५१	५३.४	२.०	३.९	०.४	२१.३	१.७	१७.२	०.१
	तराई दलित	२	५०.०	०.०	०.०	०.०	५०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१०१२५	४२.८	३.५	२.५	०.१	४०.४	०.९	९.७	०.१
रोल्पा	जम्मा	५२२०६	४६.४	४.९	११.१	०.२	३५.६	१.७	०.०	०.१
	जम्मा दलित	९०९१	५३.१	३.२	१७.७	०.२	२३.९	१.९	०.०	०.१
	पहाडी दलित	९०८६	५३.०	३.२	१७.७	०.२	२३.९	१.९	०.०	०.१
	तराई दलित	५	८०.०	०.०	२०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	४३११५	४५.०	५.३	९.७	०.२	३८.१	१.७	०.०	०.१
प्युठान	जम्मा	५६१९५	७१.४	९.८	३.७	१.२	१३.९	०.०	०.०	०.०
	जम्मा दलित	१२०५०	७८.९	५.७	४.५	१.०	९.८	०.१	०.०	०.०
	पहाडी दलित	१२०४०	७९.०	५.७	४.५	१.०	९.८	०.१	०.०	०.०
	तराई दलित	१०	७०.०	३०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	४४१४५	६९.३	१०.९	३.५	१.२	१५.०	०.०	०.०	०.०

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	जस्ता/ टिन /च्यादर	सिमेन्ट/ ढलान	खर/ पराल/ छवाली	टायल/ खपडा/ झिंगटी	ढुंगा/ स्लेट	काठ/ फल्याक	माटो	अन्य
			प्रतिशत							
गुल्मी	जम्मा	६६१००	६४.९	१२.२	१.४	०.३	२१.०	०.१	०.०	०.०
	जम्मा दलित	१४३३५	६९.८	७.७	१.९	०.२	२०.२	०.१	०.०	०.०
	पहाडी दलित	१४३२८	६९.८	७.७	१.९	०.२	२०.२	०.१	०.०	०.०
	तराई दलित	७	७१.४	१४.३	१४.३	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	५१७६५	६३.५	१३.४	१.३	०.४	२१.२	०.१	०.०	०.०
अर्घाखाँची	जम्मा	४८४४९	७४.४	११.४	३.७	०.३	१०.१	०.०	०.०	०.०
	जम्मा दलित	१०५६३	७९.७	७.७	४.९	०.२	७.४	०.०	०.०	०.०
	पहाडी दलित	१०५६०	७९.७	७.७	४.९	०.२	७.४	०.०	०.०	०.०
	तराई दलित	३	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३७८८६	७२.९	१२.५	३.४	०.४	१०.८	०.०	०.०	०.०
पाल्पा	जम्मा	६४९९१	७१.३	२६.८	१.१	०.१	०.७	०.०	०.०	०.०
	जम्मा दलित	८१७४	७६.९	२१.३	१.०	०.१	०.७	०.०	०.०	०.०
	पहाडी दलित	८१४२	७७.०	२१.२	१.०	०.१	०.७	०.०	०.०	०.०
	तराई दलित	३२	५६.३	४३.८	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	५६८१७	७०.५	२७.६	१.१	०.१	०.७	०.०	०.०	०.०
नवलपरासी - पश्चिम	जम्मा	८२७०९	२८.४	५८.७	२.३	९.७	०.५	०.३	०.०	०.२
	जम्मा दलित	१३०७७	४१.४	३९.०	४.७	१४.१	०.३	०.३	०.०	०.३
	पहाडी दलित	४५००	४५.४	४६.२	२.१	५.६	०.४	०.१	०.०	०.२
	तराई दलित	८५७७	३९.३	३५.३	६.०	१८.६	०.२	०.४	०.०	०.३
	गैरदलित जातजाति	६९६३२	२५.९	६२.४	१.९	८.९	०.५	०.३	०.०	०.१
रूपन्देही	जम्मा	२३८१७१	१७.१	७८.३	२.०	२.०	०.४	०.१	०.०	०.१
	जम्मा दलित	२८१५४	३०.८	६०.६	४.५	३.४	०.३	०.२	०.०	०.२
	पहाडी दलित	१५०६५	४०.८	५५.२	१.५	१.९	०.३	०.१	०.०	०.२
	तराई दलित	१३०८९	१९.२	६६.९	८.०	५.०	०.४	०.४	०.०	०.२
	गैरदलित जातजाति	२१००१७	१५.३	८०.७	१.७	१.८	०.४	०.१	०.०	०.१
कपिलवस्तु	जम्मा	१२१८६१	१४.५	७४.८	७.४	२.२	०.६	०.३	०.०	०.२
	जम्मा दलित	१८१३१	२२.८	५८.२	१५.७	२.१	०.४	०.५	०.०	०.३
	पहाडी दलित	५०३०	३७.१	४७.४	१२.३	२.४	०.४	०.२	०.०	०.२
	तराई दलित	१३१०१	१७.४	६२.४	१७.०	२.०	०.४	०.६	०.०	०.३
	गैरदलित जातजाति	१०३७३०	१३.१	७७.७	६.०	२.२	०.६	०.३	०.०	०.२
दाङ	जम्मा	१६२२६६	५३.६	३६.४	७.०	२.३	०.६	०.०	०.०	०.०
	जम्मा दलित	१९६१५	६२.९	२३.७	११.०	१.८	०.४	०.०	०.०	०.१
	पहाडी दलित	१९३४९	६३.०	२३.७	११.०	१.८	०.५	०.०	०.०	०.१
	तराई दलित	२६६	५९.४	२२.२	१७.७	०.८	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१४२६५१	५२.३	३८.२	६.४	२.४	०.६	०.०	०.०	०.०

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	जस्ता/ टिन /च्यादर	सिमेन्ट/ ढलान	खर/ पराल/ छवाली	टायल/ खपडा/ झिगटी	ढुंगा/ स्लेट	काठ/ फल्याक	माटो	अन्य
			प्रतिशत							
बाँके	जम्मा	१२९२३४	३०.८	५३.६	५.०	९.८	०.३	०.२	०.०	०.२
	जम्मा दलित	१८२७३	४७.०	३४.५	७.६	१०.३	०.३	०.२	०.०	०.२
	पहाडी दलित	१०२६६	४७.८	३८.३	३.२	१०.३	०.४	०.०	०.०	०.१
	तराई दलित	८००७	४६.०	२९.६	१३.२	१०.२	०.२	०.५	०.०	०.२
	गैरदलित जातजाति	११०९६१	२८.२	५६.७	४.६	९.७	०.३	०.२	०.०	०.२
बर्दिया	जम्मा	१०६२८५	५१.७	२३.०	४.१	२०.८	०.४	०.१	०.०	०.१
	जम्मा दलित	११९५२	५७.१	१७.१	९.६	१५.७	०.४	०.१	०.०	०.२
	पहाडी दलित	१०१६७	५९.३	१८.०	९.६	१२.५	०.४	०.०	०.०	०.१
	तराई दलित	१७८५	४४.३	११.५	९.७	३३.७	०.२	०.२	०.०	०.५
	गैरदलित जातजाति	९४३३३	५१.०	२३.७	३.४	२१.४	०.४	०.१	०.०	०.१
डोल्पा	जम्मा	९३८०	२७.३	०.८	०.५	०.१	०.२	५.३	६४.९	०.७
	जम्मा दलित	१२८२	३१.३	०.४	०.७	०.०	०.१	४.६	६२.९	०.१
	पहाडी दलित	१२७९	३१.४	०.४	०.७	०.०	०.१	४.५	६२.९	०.१
	तराई दलित	३	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	३३.३	६६.७	०.०
	गैरदलित जातजाति	८०९८	२६.७	०.९	०.५	०.१	०.३	५.५	६५.३	०.८
मुगु	जम्मा	१२४३०	३५.३	३.०	१.५	०.२	१.९	८.७	४९.३	०.१
	जम्मा दलित	२६२९	३१.०	१.४	२.८	०.१	१.६	७.४	५५.६	०.१
	पहाडी दलित	२६२६	३१.०	१.४	२.८	०.१	१.६	७.४	५५.६	०.१
	तराई दलित	३	६६.७	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	३३.३	०.०
	गैरदलित जातजाति	९८०१	३६.५	३.५	१.२	०.२	२.०	९.०	४७.६	०.१
हुम्ला	जम्मा	११२०४	२१.२	०.५	१.०	०.१	०.०	२.९	७४.३	०.०
	जम्मा दलित	१७११	१२.२	०.१	०.५	०.२	०.०	०.८	८६.३	०.१
	पहाडी दलित	१७०८	१२.१	०.१	०.५	०.२	०.०	०.८	८६.४	०.१
	तराई दलित	३	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	९४९३	२२.८	०.६	१.१	०.१	०.०	३.२	७२.१	०.०
जुम्ला	जम्मा	२४४२२	३९.९	३.३	०.१	०.१	०.२	२.२	५४.१	०.१
	जम्मा दलित	४२६४	३८.६	१.७	०.२	०.२	०.०	०.४	५८.८	०.१
	पहाडी दलित	४२६२	३८.५	१.७	०.२	०.२	०.०	०.४	५८.९	०.१
	तराई दलित	२	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२०१५८	४०.२	३.७	०.०	०.१	०.३	२.६	५३.१	०.०
कालीकोट	जम्मा	२६७७०	४१.२	४.०	७.१	०.२	३२.६	३.५	११.१	०.२
	जम्मा दलित	७२८७	४४.८	२.२	१०.९	०.१	२९.०	१.८	११.१	०.२
	पहाडी दलित	७२८५	४४.८	२.२	१०.९	०.१	२९.०	१.८	११.१	०.२
	तराई दलित	२	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१९४८३	३९.९	४.७	५.७	०.३	३४.०	४.१	११.१	०.२
दैलेख	जम्मा	५४५९४	४१.५	६.२	४.६	१.१	४२.१	०.२	४.२	०.१
	जम्मा दलित	१४८६४	४३.८	३.२	७.०	१.२	३५.१	०.३	९.३	०.१

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	जस्ता/ टिन	सिमेन्ट/ ढलान	खर/ पराल/ छवाली	टायल/ खपडा/ झिगटी	ढुंगा/ स्लेट	काठ/ फल्याक	माटो	अन्य
			प्रतिशत							
	पहाडी दलित	१४८५२	४३.८	३.१	७.०	१.२	३५.१	०.३	९.३	०.१
	तराई दलित	१२	२५.०	२५.०	०.०	०.०	५०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३९७३०	४०.६	७.३	३.७	१.१	४४.७	०.२	२.३	०.१
जाजरकोट	जम्मा	३७४५३	१७.१	३.२	५.२	०.२	७३.३	०.२	०.७	०.१
	जम्मा दलित	१०५१७	२०.६	१.९	८.६	०.२	६६.९	०.२	१.५	०.१
	पहाडी दलित	१०५१२	२०.६	१.९	८.६	०.२	६६.९	०.२	१.५	०.१
	तराई दलित	५	६०.०	०.०	०.०	०.०	४०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२६९३६	१५.८	३.७	३.८	०.१	७५.८	०.२	०.४	०.१
रुकुम - पश्चिम	जम्मा	३७२९०	४३.०	७.३	६.५	०.१	४२.९	०.०	०.१	०.१
	जम्मा दलित	७७३६	४१.९	४.९	११.६	०.२	४१.१	०.१	०.१	०.१
	पहाडी दलित	७७३४	४१.९	४.९	११.६	०.२	४१.१	०.१	०.१	०.१
	तराई दलित	२	०.०	५०.०	०.०	०.०	५०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२९५५४	४३.३	७.९	५.२	०.१	४३.४	०.०	०.१	०.०
सल्यान	जम्मा	५४६७२	६६.०	६.९	८.३	०.५	१६.८	०.१	१.४	०.१
	जम्मा दलित	८७९२	६७.४	४.८	१२.२	०.२	१३.२	०.१	१.९	०.१
	पहाडी दलित	८७८५	६७.४	४.८	१२.२	०.२	१३.२	०.१	१.९	०.१
	तराई दलित	७	५७.१	२८.६	१४.३	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	४५८८०	६५.७	७.३	७.५	०.६	१७.४	०.१	१.३	०.१
सुर्खेत	जम्मा	९७८२२	५१.८	३१.०	१०.२	५.१	१.६	०.१	०.१	०.१
	जम्मा दलित	२४१४३	६०.७	१६.३	१४.५	६.९	१.३	०.१	०.२	०.१
	पहाडी दलित	२४११८	६०.७	१६.३	१४.५	६.९	१.३	०.१	०.२	०.१
	तराई दलित	२५	५२.०	३२.०	४.०	१२.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	७३६७९	४८.९	३५.८	८.८	४.६	१.७	०.०	०.१	०.०
बाजुरा	जम्मा	२८०४१	२७.५	४.९	६.६	१.७	५२.२	०.७	६.२	०.१
	जम्मा दलित	७२२४	३३.१	३.१	५.७	१.४	४९.१	०.६	६.८	०.२
	पहाडी दलित	७२२३	३३.१	३.१	५.७	१.४	४९.१	०.६	६.८	०.२
	तराई दलित	१	०.०	०.०	०.०	०.०	१००.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२०८१७	२५.६	५.६	६.९	१.८	५३.३	०.७	६.०	०.१
बझाङ	जम्मा	३८०२५	१८.१	११.२	५.०	०.४	६५.१	०.१	०.०	०.१
	जम्मा दलित	५६६८	२३.०	११.०	५.५	०.३	५९.८	०.१	०.१	०.३
	पहाडी दलित	५६६४	२३.०	१०.९	५.५	०.३	५९.८	०.१	०.१	०.३
	तराई दलित	४	०.०	२५.०	०.०	०.०	७५.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३२३५७	१७.२	११.२	४.९	०.४	६६.०	०.१	०.०	०.१
दार्चुला	जम्मा	२८३८१	१०.५	२४.४	०.८	१.०	६३.०	०.२	०.१	०.१
	जम्मा दलित	३३१२	१२.८	२६.४	१.३	१.२	५७.८	०.२	०.२	०.१
	पहाडी दलित	३३१०	१२.८	२६.४	१.३	१.२	५७.८	०.२	०.२	०.१

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	जस्ता/ टिन /च्यादर	सिमेन्ट/ ढलान	खर/ पराल/ छवाली	टायल/ खपडा/ झिंगटी	ढुंगा/ स्लेट	काठ/ फल्याक	माटो	अन्य
			प्रतिशत							
	तराई दलित	२	०.०	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२५०६९	१०.२	२४.१	०.७	०.९	६३.७	०.२	०.१	०.०
बैतडी	जम्मा	४९४०७	६.४	११.७	०.६	०.८	७९.६	०.३	०.६	०.१
	जम्मा दलित	९८२१	८.३	१०.४	०.८	१.०	७८.०	०.४	१.०	०.१
	पहाडी दलित	९८२१	८.३	१०.४	०.८	१.०	७८.०	०.४	१.०	०.१
	गैरदलित जातजाति	३९५८६	५.९	१२.१	०.५	०.७	८०.०	०.३	०.५	०.१
डडेल्धुरा	जम्मा	३११७२	२९.४	१९.७	२.१	३.०	४४.५	०.२	१.०	०.१
	जम्मा दलित	६४९७	३२.६	१५.५	२.८	१.९	४५.८	०.२	१.१	०.१
	पहाडी दलित	६४९१	३२.५	१५.५	२.९	१.९	४५.८	०.२	१.१	०.१
	तराई दलित	६	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२४६७५	२८.६	२०.८	१.९	३.३	४४.२	०.२	१.०	०.१
डोटी	जम्मा	४५१४०	२३.७	१०.०	४.०	०.८	६१.०	०.३	०.२	०.१
	जम्मा दलित	१०६००	२६.१	७.२	५.०	१.०	५९.९	०.३	०.४	०.१
	पहाडी दलित	१०५९३	२६.१	७.२	५.०	१.०	५९.९	०.३	०.४	०.१
	तराई दलित	७	५७.१	०.०	०.०	०.०	४२.९	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३४५४०	२३.०	१०.९	३.६	०.७	६१.३	०.२	०.१	०.१
अछाम	जम्मा	४९५६७	२६.५	४.३	८.७	०.४	५९.०	०.१	१.०	०.१
	जम्मा दलित	१३९६०	२८.६	२.१	१२.९	०.३	५४.२	०.१	१.७	०.२
	पहाडी दलित	१३९५७	२८.६	२.१	१२.९	०.३	५४.२	०.१	१.७	०.२
	तराई दलित	३	०.०	६६.७	०.०	०.०	३३.३	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३५६०७	२५.६	५.२	७.१	०.४	६०.९	०.१	०.७	०.०
कैलाली	जम्मा	१९५८७२	४३.७	३३.९	३.१	१८.३	०.७	०.२	०.०	०.१
	जम्मा दलित	२५४७६	४४.५	२४.१	७.४	२३.२	०.४	०.२	०.०	०.१
	पहाडी दलित	२५३७०	४४.५	२४.०	७.४	२३.३	०.४	०.२	०.०	०.१
	तराई दलित	१०६	५०.०	३३.०	७.५	८.५	०.०	०.०	०.०	०.९
	गैरदलित जातजाति	१७०३९६	४३.६	३५.४	२.४	१७.५	०.७	०.२	०.०	०.१
कञ्चनपुर	जम्मा	११११६७	२१.०	५०.१	२.६	२५.६	०.३	०.१	०.०	०.१
	जम्मा दलित	१४८२०	३८.७	३३.९	६.७	१९.९	०.३	०.३	०.०	०.३
	पहाडी दलित	१४८०५	३८.७	३३.९	६.७	१९.९	०.३	०.३	०.०	०.३
	तराई दलित	१५	४६.७	२०.०	१३.३	२०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	९६३४७	१८.३	५२.६	२.०	२६.५	०.३	०.१	०.०	०.१

**अनुसूची ३: खानेपानीको मुख्य स्रोत प्रयोग गर्ने परिवार अनुसारको विवरण,
राष्ट्रिय जनगणना २०७८**

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	घारा/ पाइप	ट्युबवेल/ हातेपम्प	ढाकिएको इनार/कुवा	खुला इनार/कुवा	मूल धारा	अन्य
			प्रतिशत					
नेपाल	जम्मा	६६६०८४१	५७.०	२९.८	१.५	२.१	३.९	५.७
	जम्मा दलित	८७०१५०	५२.९	३४.३	१.४	२.४	५.८	३.२
	पहाडी दलित	५९२२७५	६९.४	१४.३	१.८	२.९	८.१	३.४
	तराई दलित	२७७८७५	१७.६	७७.०	०.६	१.४	०.९	२.६
	गैरदलित जातजाति	५७९०६९१	५७.६	२९.१	१.६	२.१	३.६	६.०
भौगोलिक क्षेत्र								
हिमाल	जम्मा	४०९२६०	८७.०	०.०	०.५	१.२	१०.४	०.९
	जम्मा दलित	५०९६६	८०.४	०.०	०.६	१.२	१६.३	१.५
	पहाडी दलित	५०८८७	८०.४	०.०	०.६	१.२	१६.३	१.५
	तराई दलित	७९	८७.३	०.०	०.०	०.०	११.४	१.३
	गैरदलित जातजाति	३५८२९४	८८.०	०.०	०.५	१.२	९.५	०.९
पहाड	जम्मा	२९४५०३०	७६.५	२.१	१.८	२.७	६.०	१०.९
	जम्मा दलित	३६८८३२	७९.२	१.५	१.६	३.३	९.७	४.६
	पहाडी दलित	३६५१२१	७९.६	१.३	१.६	३.३	९.८	४.५
	तराई दलित	३७११	४४.४	२४.७	३.४	८.१	२.५	१६.८
	गैरदलित जातजाति	२५७६१९८	७६.१	२.२	१.९	२.६	५.५	११.८
तराई	जम्मा	३३०६५५१	३५.८	५८.१	१.४	१.८	१.३	१.६
	जम्मा दलित	४५०३४२	२८.२	६५.१	१.३	१.८	१.५	२.२
	पहाडी दलित	१७६२६७	४५.३	४५.५	२.४	२.६	२.४	१.९
	तराई दलित	२७४०८५	१७.२	७७.७	०.५	१.३	०.९	२.४
	गैरदलित जातजाति	२८५६१९९	३७.१	५७.०	१.४	१.८	१.३	१.५
ग्रामीण/सहरी								
सहरी	जम्मा	१९३९००१	६०.०	१७.९	१.७	१.३	२.८	१६.३
	जम्मा दलित	१५७५५३	५६.६	२५.३	१.८	१.७	५.४	९.२
	पहाडी दलित	११८८५७	६७.४	१०.७	२.१	२.०	६.८	११.०
	तराई दलित	३८६९६	२३.४	७०.२	०.६	१.०	०.८	३.९
	गैरदलित जातजाति	१७८१४४८	६०.३	१७.३	१.७	१.३	२.५	१६.९
सहरोन्मुख	जम्मा	२४३२०७९	३३.१	६०.३	१.६	१.८	१.८	१.५
	जम्मा दलित	३६७५००	२७.९	६५.२	१.२	१.६	२.०	२.०
	पहाडी दलित	१३८१९९	४७.४	४२.४	२.४	२.४	३.९	१.४
	तराई दलित	२२९३०१	१६.२	७८.९	०.६	१.२	०.९	२.४
	गैरदलित जातजाति	२०६४५७९	३४.०	५९.४	१.७	१.८	१.७	१.४
ग्रामीण	जम्मा	२२८९७६१	७९.८	७.४	१.३	३.२	७.२	१.२
	जम्मा दलित	३४५०९७	७७.८	५.६	१.४	३.५	१०.१	१.६
	पहाडी दलित	३३५२१९	७९.२	४.०	१.४	३.४	१०.४	१.६

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	धारा/ पाइप	ट्युबवेल/ हातेपम्प	ढाकिएको इनार/कुवा	खुला इनार/कुवा	मूल धारा	अन्य
			प्रतिशत					
	तराई दलित	९८७८	२७.२	५९.४	१.०	६.८	३.१	२.५
	गैरदलित जातजाति	१९४४६६४	८०.२	७.७	१.२	३.१	६.७	१.१
प्रदेश								
कोशी	जम्मा	११९०७५५	५४.४	४०.०	०.८	१.६	२.२	०.९
	जम्मा दलित	११२७५२	४५.१	४७.८	१.०	२.१	३.०	१.१
	पहाडी दलित	७४९५३	६२.८	२७.७	१.३	२.९	४.४	१.०
	तराई दलित	३७७९९	१०.०	८७.७	०.४	०.४	०.३	१.१
	गैरदलित जातजाति	१०७८००३	५५.३	३९.२	०.८	१.६	२.१	०.९
मधेस	जम्मा	११५६३८३	२२.६	७१.८	०.७	२.२	१.२	१.४
	जम्मा दलित	२०१९७४	१७.१	७६.६	०.७	२.०	१.०	२.७
	पहाडी दलित	९९९४	५१.५	३२.५	२.५	९.४	३.१	१.१
	तराई दलित	१९१९८०	१५.३	७८.९	०.६	१.६	०.९	२.८
	गैरदलित जातजाति	९५४४०९	२३.८	७०.८	०.७	२.३	१.२	१.२
बागमती	जम्मा	१५६७९१७	६८.०	४.८	२.३	२.७	४.०	१८.२
	जम्मा दलित	९११६३	६७.८	७.५	२.२	४.२	६.६	११.७
	पहाडी दलित	८८६१०	६८.३	७.५	२.२	४.०	६.७	११.४
	तराई दलित	२५५३	५०.३	९.६	४.२	१०.७	२.३	२३.०
	गैरदलित जातजाति	१४७६७५४	६८.०	४.६	२.३	२.६	३.८	१८.६
गण्डकी	जम्मा	६६१६३२	८५.१	१.६	१.२	१.६	६.९	३.७
	जम्मा दलित	११७४९०	८४.३	०.९	१.२	२.१	८.७	२.८
	पहाडी दलित	११७०३९	८४.४	०.९	१.२	२.१	८.७	२.८
	तराई दलित	४५१	६६.७	१६.०	८.४	०.२	४.४	४.२
	गैरदलित जातजाति	५४४१४२	८५.२	१.८	१.२	१.४	६.५	३.९
लुम्बिनी	जम्मा	११४१३४५	५७.५	३२.८	२.६	२.३	२.६	२.३
	जम्मा दलित	१६६१६८	५८.४	३१.५	२.२	२.२	३.६	२.१
	पहाडी दलित	१२१२८४	६८.५	१९.३	२.९	२.९	४.३	२.१
	तराई दलित	४४८८४	३१.१	६४.५	०.३	०.६	१.५	२.०
	गैरदलित जातजाति	९७५१७७	५७.३	३३.०	२.७	२.३	२.४	२.३
कर्णाली	जम्मा	३६६०३७	८०.१	०.४	२.१	२.५	१३.३	१.६
	जम्मा दलित	८३२२५	७५.९	०.७	१.७	३.१	१६.७	१.९
	पहाडी दलित	८३१६१	७५.९	०.७	१.७	३.१	१६.७	१.९
	तराई दलित	६४	८७.५	०.०	१.६	१.६	४.७	४.७
	गैरदलित जातजाति	२८२८१२	८१.३	०.४	२.२	२.४	१२.३	१.५
सुदूरपश्चिम	जम्मा	५७६७७२	५३.३	३७.१	०.६	१.४	६.२	१.५
	जम्मा दलित	९७३७८	५५.२	३०.२	१.०	१.९	९.७	२.१
	पहाडी दलित	९७२३४	५५.२	३०.२	१.०	१.९	९.७	२.१
	तराई दलित	१४४	४४.४	५०.०	०.०	०.७	१.४	३.५
	गैरदलित जातजाति	४७९३९४	५३.०	३८.५	०.५	१.३	५.४	१.४

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	धारा/ पाइप	ट्युबवेल/ हातेपम्प	ढाकिएको इनार/कुवा	खुला इनार/कुवा	मूल धारा	अन्य
			प्रतिशत					
जिल्ला								
ताप्लेजुङ	जम्मा	२७७७६	९६.५	०.०	०.१	०.८	१.९	०.७
	जम्मा दलित	१९१४	९३.८	०.०	०.१	१.०	४.०	१.१
	पहाडी दलित	१९१३	९३.८	०.०	०.१	१.०	४.०	१.१
	तराई दलित	१	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२५८६२	९६.७	०.०	०.१	०.८	१.८	०.६
संखुवासभा	जम्मा	३९११८	७८.८	०.०	२.०	२.३	१५.८	१.१
	जम्मा दलित	३२२९	६७.९	०.०	३.६	३.५	२४.०	१.०
	पहाडी दलित	३२१२	६७.९	०.०	३.६	३.५	२४.०	१.०
	तराई दलित	१७	७६.५	०.०	०.०	०.०	२३.५	०.०
	गैरदलित जातजाति	३५८८९	७९.७	०.०	१.९	२.२	१५.१	१.१
सोलुखुम्बु	जम्मा	२६२३९	९४.९	०.०	०.४	०.८	३.५	०.४
	जम्मा दलित	२११४	९३.८	०.०	०.३	२.०	२.९	१.०
	पहाडी दलित	२१०३	९३.८	०.०	०.३	२.०	२.९	१.०
	तराई दलित	११	९०.९	०.०	०.०	०.०	९.१	०.०
	गैरदलित जातजाति	२४१२५	९५.०	०.०	०.४	०.७	३.६	०.३
ओखलढुङ्गा	जम्मा	३४२८६	९१.५	०.०	०.७	१.८	४.९	१.२
	जम्मा दलित	३७०४	८७.५	०.०	१.०	२.४	७.१	२.०
	पहाडी दलित	३६९६	८७.५	०.०	१.०	२.४	७.१	२.०
	तराई दलित	८	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३०५८२	९१.९	०.०	०.७	१.७	४.७	१.१
खोटाङ	जम्मा	४१७२०	८८.८	०.०	१.२	३.५	५.६	०.८
	जम्मा दलित	४५९२	८५.९	०.०	१.२	४.८	६.९	१.२
	पहाडी दलित	४५८३	८५.९	०.०	१.२	४.८	६.९	१.२
	तराई दलित	९	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३७१२८	८९.२	०.०	१.२	३.४	५.४	०.८
भोजपुर	जम्मा	३८५८०	८८.८	०.०	१.२	२.३	७.२	०.४
	जम्मा दलित	३५८३	८३.९	०.०	१.६	३.२	११.०	०.३
	पहाडी दलित	३५७५	८३.८	०.०	१.६	३.२	११.०	०.३
	तराई दलित	८	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३४९९७	८९.३	०.०	१.२	२.२	६.८	०.४
धनकुटा	जम्मा	३७६१६	९२.३	०.०	१.०	२.८	३.३	०.५
	जम्मा दलित	२६८२	८९.४	०.०	१.४	३.७	४.२	१.३
	पहाडी दलित	२६७०	८९.४	०.०	१.४	३.७	४.२	१.३
	तराई दलित	१२	९१.७	०.०	८.३	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३४९३४	९२.५	०.०	१.०	२.७	३.३	०.५
तेह्रथुम	जम्मा	२१८४५	९३.२	०.०	०.६	१.४	४.६	०.२
	जम्मा दलित	२०१६	९२.२	०.०	०.३	१.४	५.९	०.३
	पहाडी दलित	२०११	९२.२	०.०	०.३	१.४	५.८	०.३

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	धारा/ पाइप	ट्युबवेल/ हातेपम्प	ढाकिएको इनार/कुवा	खुला इनार/कुवा	मूल धारा	अन्य
			प्रतिशत					
	तराई दलित	५	८०.०	०.०	०.०	०.०	२०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१९८२९	९३.३	०.०	०.७	१.४	४.४	०.२
पाँचथर	जम्मा	४२४३७	९४.३	०.१	०.५	१.९	२.४	०.७
	जम्मा दलित	२४६९	९०.२	०.०	०.८	२.९	५.३	०.७
	पहाडी दलित	२४६४	९०.२	०.०	०.८	२.९	५.३	०.७
	तराई दलित	५	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३९९६८	९४.६	०.१	०.५	१.९	२.३	०.७
इलाम	जम्मा	७०५०१	८५.७	६.०	०.८	३.६	२.७	१.३
	जम्मा दलित	३८३२	८१.६	७.२	०.९	४.५	४.८	१.२
	पहाडी दलित	३७९३	८१.६	७.१	०.९	४.४	४.८	१.२
	तराई दलित	३९	७६.९	१२.८	०.०	७.७	२.६	०.०
	गैरदलित जातजाति	६६६६९	८६.०	५.९	०.८	३.५	२.६	१.३
झापा	जम्मा	२४५०१९	४०.१	५६.८	१.१	१.२	०.४	०.४
	जम्मा दलित	१७०११	३७.२	५८.९	१.३	१.४	०.६	०.७
	पहाडी दलित	१५०९६	३९.३	५६.५	१.४	१.५	०.६	०.७
	तराई दलित	१९१५	२०.२	७८.४	०.३	०.२	०.३	०.६
	गैरदलित जातजाति	२२८००८	४०.३	५६.७	१.१	१.२	०.४	०.४
मोरङ	जम्मा	२७२१६०	२६.९	७०.०	०.३	०.४	०.६	१.८
	जम्मा दलित	३०८५४	१६.७	८०.६	०.३	०.३	०.७	१.३
	पहाडी दलित	११८५१	३४.६	६१.६	०.३	०.६	१.७	१.२
	तराई दलित	१९००३	५.६	९२.५	०.३	०.२	०.१	१.४
	गैरदलित जातजाति	२४१३०६	२८.१	६८.६	०.३	०.४	०.६	१.९
सुनसरी	जम्मा	२१२४०७	४२.३	५५.२	०.४	०.६	१.०	०.६
	जम्मा दलित	२४५७८	३२.७	६४.२	०.४	०.५	१.२	०.९
	पहाडी दलित	९०६५	६७.६	२७.८	०.२	०.६	२.५	१.२
	तराई दलित	१५५१३	१२.३	८५.५	०.५	०.५	०.४	०.८
	गैरदलित जातजाति	१८७८२९	४३.५	५४.१	०.३	०.६	१.०	०.५
उदयपुर	जम्मा	८१०५१	५६.२	३१.३	२.९	६.५	२.३	०.८
	जम्मा दलित	१०१७४	५४.७	२८.९	३.२	८.६	३.३	१.२
	पहाडी दलित	८९२१	५८.६	२३.८	३.४	९.५	३.६	१.२
	तराई दलित	१२५३	२७.३	६५.२	१.६	२.६	१.४	१.८
	गैरदलित जातजाति	७०८७७	५६.५	३१.६	२.८	६.३	२.१	०.७
सप्तरी	जम्मा	१४६८१६	४.६	९३.४	०.४	०.७	०.१	०.७
	जम्मा दलित	३७७७४	३.१	९४.५	०.४	०.६	०.१	१.३
	पहाडी दलित	१०११	१०.३	८४.८	०.३	१.९	२.१	०.७
	तराई दलित	३६७६३	२.९	९४.८	०.४	०.६	०.०	१.३
	गैरदलित जातजाति	१०९०४२	५.१	९३.१	०.४	०.८	०.२	०.५
सिराहा	जम्मा	१४८५४९	१५.७	७८.६	१.०	२.७	०.५	१.५
	जम्मा दलित	३५१९०	१४.७	७८.४	०.९	३.१	०.४	२.४

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	धारा/ पाइप	ट्युबवेल/ हातेपम्प	ढाकिएको इनार/कुवा	खुला इनार/कुवा	मूल धारा	अन्य
			प्रतिशत					
	पहाडी दलित	११८७	३७.६	४१.८	४.३	१२.४	१.१	२.९
	तराई दलित	३४००३	१४.०	७९.७	०.८	२.८	०.४	२.४
	गैरदलित जातजाति	११३३५९	१६.०	७८.७	१.१	२.६	०.५	१.२
धनुषा	जम्मा	१७७०९१	१५.६	७५.३	१.१	५.९	०.९	१.३
	जम्मा दलित	३१५४२	१२.०	७८.६	१.१	५.४	०.७	२.२
	पहाडी दलित	११९२	३८.४	११.६	७.९	३८.६	३.३	०.३
	तराई दलित	३०३५०	११.०	८१.२	०.८	४.१	०.६	२.२
	गैरदलित जातजाति	१४५५४९	१६.४	७४.६	१.१	६.०	०.९	१.१
महोत्तरी	जम्मा	१३७८८६	३०.२	६३.२	०.७	१.५	१.६	२.६
	जम्मा दलित	२४२५९	२७.३	६२.२	०.७	१.५	२.७	५.७
	पहाडी दलित	१५६२	८४.३	५.८	०.४	२.९	६.३	०.४
	तराई दलित	२२६९७	२३.४	६६.१	०.७	१.४	२.४	६.१
	गैरदलित जातजाति	११३६२७	३०.९	६३.५	०.८	१.६	१.४	२.०
सर्लाही	जम्मा	१६४८२४	२५.७	६७.६	१.०	३.५	०.८	१.५
	जम्मा दलित	२४२७४	१९.९	७४.६	०.८	१.६	०.६	२.५
	पहाडी दलित	२७८३	५४.१	३२.५	२.८	७.५	१.७	१.४
	तराई दलित	२१४९१	१५.५	८०.०	०.६	०.८	०.५	२.६
	गैरदलित जातजाति	१४०५५०	२६.७	६६.४	१.०	३.८	०.८	१.३
रौतहट	जम्मा	१३७०२५	२६.८	६९.२	०.५	०.६	१.४	१.५
	जम्मा दलित	१९१५९	२२.७	७१.८	०.६	०.४	१.३	३.१
	पहाडी दलित	७३२	४५.८	४८.९	१.२	१.०	२.६	०.५
	तराई दलित	१८४२७	२१.८	७२.७	०.६	०.४	१.३	३.२
	गैरदलित जातजाति	११७८६६	२७.५	६८.७	०.५	०.६	१.४	१.३
बारा	जम्मा	१३११७९	३५.२	६०.६	०.३	०.८	२.०	१.१
	जम्मा दलित	१५४०८	२८.१	६६.२	०.४	०.५	१.९	३.०
	पहाडी दलित	९७८	७०.७	२३.०	०.२	१.२	३.९	१.०
	तराई दलित	१४४३०	२५.२	६९.१	०.४	०.५	१.७	३.१
	गैरदलित जातजाति	११५७७१	३६.१	५९.९	०.३	०.८	२.०	०.९
पर्सा	जम्मा	११३०१३	३२.९	६२.०	०.२	०.६	३.०	१.३
	जम्मा दलित	१४३६८	२९.५	६५.५	०.२	०.५	२.०	२.३
	पहाडी दलित	५४९	५३.२	३२.४	०.५	७.१	६.६	०.२
	तराई दलित	१३८१९	२८.५	६६.८	०.२	०.३	१.८	२.४
	गैरदलित जातजाति	९८६४५	३३.४	६१.५	०.२	०.७	३.१	१.१
दोलखा	जम्मा	४९४९३	९२.९	०.०	०.३	१.५	४.९	०.४
	जम्मा दलित	४०५६	८९.५	०.०	०.५	१.९	७.३	०.८
	पहाडी दलित	४०४३	८९.५	०.०	०.५	१.९	७.३	०.८
	तराई दलित	१३	९२.३	०.०	०.०	०.०	७.७	०.०
	गैरदलित जातजाति	४५४३७	९३.२	०.०	०.३	१.५	४.७	०.४

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	धारा/ पाइप	ट्युबवेल/ हातेपम्प	ढाकिएको इनार/कुवा	खुला इनार/कुवा	मूल धारा	अन्य
			प्रतिशत					
सिन्धुपाल्चोक	जम्मा	७१६९७	८८.४	०.०	०.३	१.७	९.१	०.५
	जम्मा दलित	५२५८	८३.८	०.०	०.२	२.२	१२.८	१.०
	पहाडी दलित	५२५०	८३.८	०.०	०.२	२.२	१२.८	१.०
	तराई दलित	८	७५.०	०.०	०.०	०.०	२५.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	६६४३९	८८.८	०.०	०.३	१.७	८.८	०.५
रसुवा	जम्मा	१११३१	९३.७	०.०	०.१	०.७	४.८	०.६
	जम्मा दलित	३६३	९५.०	०.०	०.०	०.०	४.४	०.६
	पहाडी दलित	३६१	९५.०	०.०	०.०	०.०	४.४	०.६
	तराई दलित	२	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१०७६८	९३.७	०.०	०.१	०.७	४.८	०.६
धादिङ	जम्मा	८३६२२	८५.४	०.३	०.६	२.१	१०.६	०.९
	जम्मा दलित	९९९९	८०.२	०.३	०.८	३.६	१४.२	०.९
	पहाडी दलित	९९९०	८०.२	०.३	०.८	३.६	१४.२	०.९
	तराई दलित	९	७७.८	०.०	११.१	११.१	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	७३६२३	८६.१	०.३	०.६	१.९	१०.१	०.९
नुवाकोट	जम्मा	६८६४६	८७.८	०.०	१.३	२.२	८.१	०.७
	जम्मा दलित	४७४५	८२.८	०.०	१.३	३.०	१२.३	०.६
	पहाडी दलित	४७३४	८२.८	०.०	१.४	३.०	१२.३	०.६
	तराई दलित	११	९०.९	०.०	०.०	०.०	९.१	०.०
	गैरदलित जातजाति	६३९०१	८८.२	०.०	१.३	२.१	७.८	०.७
काठमाडौं	जम्मा	५४२८९२	५५.०	२.६	२.२	१.१	२.३	३६.८
	जम्मा दलित	१९०६७	५०.१	२.६	२.६	१.७	४.५	३८.६
	पहाडी दलित	१८११३	५०.१	२.६	२.७	१.७	४.६	३८.३
	तराई दलित	९५४	४९.०	३.१	०.९	१.७	१.६	४३.७
	गैरदलित जातजाति	५२३८२५	५५.१	२.६	२.२	१.१	२.२	३६.७
भक्तपुर	जम्मा	१०८४०६	६१.५	२.०	५.५	२.६	२.७	२५.६
	जम्मा दलित	३१०१	६०.२	२.१	४.०	२.५	४.६	२६.५
	पहाडी दलित	२९७७	६०.९	२.१	३.८	२.७	४.८	२५.८
	तराई दलित	१२४	४४.४	२.४	८.९	०.०	०.८	४३.५
	गैरदलित जातजाति	१०५३०५	६१.५	२.०	५.६	२.७	२.७	२५.६
ललितपुर	जम्मा	१४०१३०	५६.३	०.६	२.५	२.४	२.८	३५.४
	जम्मा दलित	४८९५	५४.५	०.७	१.७	२.१	४.२	३६.९
	पहाडी दलित	४६९४	५५.१	०.६	१.७	२.१	४.३	३६.२
	तराई दलित	२०१	४२.३	१.०	०.५	२.०	१.५	५२.७
	गैरदलित जातजाति	१३५२३५	५६.४	०.६	२.५	२.४	२.७	३५.४
काभ्रेपलाञ्चोक	जम्मा	९१३३०	७९.८	०.३	४.६	४.५	८.१	२.७
	जम्मा दलित	५९११	७६.३	०.३	५.१	६.३	१०.६	१.४
	पहाडी दलित	५८८८	७६.३	०.३	५.१	६.३	१०.६	१.४
	तराई दलित	२३	७३.९	०.०	१७.४	०.०	८.७	०.०

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	धारा/ पाइप	ट्युबवेल/ हातेपम्प	ढाकिएको इनार/कुवा	खुला इनार/कुवा	मूल धारा	अन्य
			प्रतिशत					
	गैरदलित जातजाति	८५४१९	८०.०	०.३	४.५	४.३	८.०	२.८
रामेछाप	जम्मा	४६४६६	९१.१	०.०	०.९	२.८	३.८	१.३
	जम्मा दलित	४०३१	८८.९	०.०	१.३	४.७	४.०	१.१
	पहाडी दलित	४०१५	८८.९	०.०	१.३	४.७	४.१	१.१
	तराई दलित	१६	९३.८	०.०	०.०	६.३	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	४२४३५	९१.३	०.०	०.८	२.७	३.८	१.३
सिन्धुली	जम्मा	६९३१७	६८.१	४.६	५.४	१४.६	५.८	१.६
	जम्मा दलित	८७५६	६६.६	३.५	५.९	१६.०	६.६	१.४
	पहाडी दलित	८१५५	६८.९	३.१	५.४	१४.३	६.८	१.४
	तराई दलित	६०१	३४.६	७.८	१२.६	३९.४	४.२	१.३
	गैरदलित जातजाति	६०५६१	६८.३	४.७	५.३	१४.४	५.७	१.६
मकवानपुर	जम्मा	१०५६२०	८२.४	५.६	१.५	५.९	३.७	०.९
	जम्मा दलित	४५९९	७९.९	८.४	१.३	५.५	४.०	१.०
	पहाडी दलित	४४६९	७९.७	८.३	१.३	५.६	४.१	१.०
	तराई दलित	१३०	८५.४	१०.८	०.०	३.१	०.८	०.०
	गैरदलित जातजाति	१०१०२१	८२.५	५.४	१.५	६.०	३.६	०.९
चितवन	जम्मा	१७९१६७	६७.९	२७.०	१.३	१.७	१.२	०.८
	जम्मा दलित	१६३८२	५९.६	३३.७	१.३	२.६	१.७	१.१
	पहाडी दलित	१५९२१	५९.५	३३.८	१.३	२.६	१.८	१.१
	तराई दलित	४६१	६२.९	३२.३	०.९	२.०	१.५	०.४
	गैरदलित जातजाति	१६२७८५	६८.८	२६.३	१.४	१.७	१.२	०.८
गोरखा	जम्मा	७१७२९	७६.६	०.०	१.१	२.०	१९.७	०.६
	जम्मा दलित	११९२४	७१.८	०.०	१.१	२.२	२४.५	०.५
	पहाडी दलित	११८९५	७१.८	०.०	१.१	२.२	२४.४	०.५
	तराई दलित	२९	५१.७	०.०	०.०	०.०	४४.८	३.४
	गैरदलित जातजाति	५९८०५	७७.६	०.०	१.०	१.९	१८.८	०.७
मनाङ	जम्मा	१५४७	९८.२	०.०	०.०	०.१	१.६	०.१
	जम्मा दलित	८६	९७.७	०.०	०.०	०.०	२.३	०.०
	पहाडी दलित	८१	९८.८	०.०	०.०	०.०	१.२	०.०
	तराई दलित	५	८०.०	०.०	०.०	०.०	२०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१४६१	९८.२	०.०	०.०	०.१	१.५	०.१
मुस्ताङ	जम्मा	३६०६	९०.२	०.०	०.६	०.२	५.५	३.४
	जम्मा दलित	५६९	९३.३	०.०	०.२	०.४	५.१	१.१
	पहाडी दलित	५६७	९३.३	०.०	०.२	०.४	५.१	१.१
	तराई दलित	२	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३०३७	८९.६	०.०	०.७	०.२	५.६	३.९
म्याग्दी	जम्मा	२८७६६	९०.८	०.०	०.१	०.४	८.२	०.६
	जम्मा दलित	७२२१	८९.२	०.०	०.१	०.७	९.१	१.०
	पहाडी दलित	७२०९	८९.२	०.०	०.१	०.७	९.१	१.०

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	धारा/ पाइप	ट्युबवेल/ हातेपम्प	ढाकिएको इनार/कुवा	खुला इनार/कुवा	मूल धारा	अन्य
			प्रतिशत					
	तराई दलित	१२	९१.७	०.०	०.०	०.०	८.३	०.०
	गैरदलित जातजाति	२१५४५	९१.३	०.०	०.१	०.४	७.९	०.४
कास्की	जम्मा	१६०४१६	८१.५	०.२	०.५	०.७	५.०	१२.३
	जम्मा दलित	२६४१६	८२.७	०.२	०.६	१.०	६.७	८.८
	पहाडी दलित	२६३३८	८२.७	०.२	०.६	१.०	६.७	८.८
	तराई दलित	७८	८२.१	०.०	१.३	१.३	१.३	१४.१
	गैरदलित जातजाति	१३४०००	८१.२	०.२	०.४	०.६	४.६	१२.९
लमजुङ	जम्मा	४४०७४	९१.७	०.०	०.२	१.०	६.०	१.१
	जम्मा दलित	७८२५	९०.६	०.०	०.३	१.४	६.६	१.१
	पहाडी दलित	७८१७	९०.५	०.०	०.३	१.४	६.६	१.१
	तराई दलित	८	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३६२४९	९१.९	०.०	०.२	०.९	५.९	१.१
तनहुँ	जम्मा	८८५१३	८६.३	०.०	२.३	३.६	६.४	१.४
	जम्मा दलित	१४८९८	८२.४	०.०	३.२	५.४	७.४	१.६
	पहाडी दलित	१४८७४	८२.४	०.०	३.२	५.५	७.४	१.६
	तराई दलित	२४	८७.५	०.०	८.३	०.०	०.०	४.२
	गैरदलित जातजाति	७३६१५	८७.०	०.०	२.२	३.३	६.१	१.४
नवलपरासी -पूर्व	जम्मा	९३८५०	८०.०	१०.९	३.८	२.३	२.३	०.८
	जम्मा दलित	१००५५	७८.८	१०.३	४.६	२.९	२.४	१.१
	पहाडी दलित	९७८८	७९.३	९.८	४.४	३.०	२.४	१.१
	तराई दलित	२६७	५७.३	२७.०	१३.१	०.०	०.७	१.९
	गैरदलित जातजाति	८३७९५	८०.१	११.०	३.७	२.२	२.३	०.७
स्याङ्जा	जम्मा	६८९२३	८९.५	०.४	०.७	१.४	७.५	०.६
	जम्मा दलित	११३३९	८५.०	०.१	०.६	२.९	१०.६	०.७
	पहाडी दलित	११३३०	८५.०	०.१	०.६	२.९	१०.६	०.७
	तराई दलित	९	८८.९	०.०	०.०	०.०	११.१	०.०
	गैरदलित जातजाति	५७५८४	९०.४	०.४	०.७	१.१	६.९	०.५
पर्वत	जम्मा	३६११२	९४.१	०.०	०.१	०.९	४.६	०.३
	जम्मा दलित	९०५९	९२.२	०.०	०.३	१.३	६.०	०.३
	पहाडी दलित	९०५५	९२.१	०.०	०.३	१.३	६.०	०.३
	तराई दलित	४	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२७०५३	९४.७	०.०	०.१	०.८	४.२	०.२
बागलुङ	जम्मा	६४०९६	९१.७	०.१	०.१	०.८	५.६	१.७
	जम्मा दलित	१८०९८	९०.१	०.१	०.२	१.४	६.७	१.५
	पहाडी दलित	१८०८५	९०.१	०.१	०.२	१.४	६.७	१.५
	तराई दलित	१३	८४.६	०.०	०.०	०.०	७.७	७.७
	गैरदलित जातजाति	४५९९८	९२.३	०.१	०.१	०.६	५.२	१.७
रुकुम-पूर्व	जम्मा	१२८७८	८८.१	०.०	०.१	०.७	१०.६	०.५
	जम्मा दलित	२७५३	८६.१	०.०	०.१	०.८	१२.५	०.५

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	धारा/ पाइप	ट्युबवेल/ हातेपम्प	ढाकिएको इनार/कुवा	खुला इनार/कुवा	मूल धारा	अन्य
			प्रतिशत					
	पहाडी दलित	२७५१	८६.०	०.०	०.१	०.८	१२.५	०.५
	तराई दलित	२	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१०१२५	८८.६	०.०	०.१	०.६	१०.२	०.५
रोल्पा	जम्मा	५२२०६	८९.२	०.०	०.२	२.४	७.२	०.९
	जम्मा दलित	९०९१	८८.३	०.०	०.३	२.५	७.४	१.५
	पहाडी दलित	९०८६	८८.३	०.०	०.३	२.५	७.३	१.५
	तराई दलित	५	६०.०	०.०	०.०	०.०	४०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	४३११५	८९.४	०.०	०.२	२.४	७.१	०.८
प्युठान	जम्मा	५६१९५	८९.१	०.७	१.५	२.१	६.०	०.६
	जम्मा दलित	१२०५०	८६.९	०.५	१.८	२.२	७.९	०.६
	पहाडी दलित	१२०४०	८६.९	०.५	१.८	२.२	७.९	०.६
	तराई दलित	१०	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	४४१४५	८९.८	०.७	१.४	२.०	५.५	०.५
गुल्मी	जम्मा	६६१००	९५.२	०.०	०.४	१.१	२.६	०.६
	जम्मा दलित	१४३३५	९३.२	०.०	१.०	१.३	३.७	०.९
	पहाडी दलित	१४३२८	९३.२	०.०	१.०	१.३	३.७	०.९
	तराई दलित	७	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	५१७६५	९५.८	०.०	०.३	१.१	२.४	०.५
अर्घाखाँची	जम्मा	४८४४९	८९.२	१.४	१.२	२.२	४.०	२.०
	जम्मा दलित	१०५६३	८७.५	१.६	१.४	२.५	५.१	२.०
	पहाडी दलित	१०५६०	८७.५	१.६	१.४	२.५	५.१	२.०
	तराई दलित	३	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३७८८६	८९.७	१.३	१.२	२.१	३.७	२.०
पाल्पा	जम्मा	६४९९१	८९.१	१.६	१.०	२.५	५.३	०.४
	जम्मा दलित	८१७४	८७.६	१.२	१.२	२.८	६.७	०.५
	पहाडी दलित	८१४२	८७.६	१.२	१.२	२.८	६.६	०.५
	तराई दलित	३२	८७.५	०.०	०.०	०.०	१२.५	०.०
	गैरदलित जातजाति	५६८१७	८९.४	१.७	१.०	२.५	५.१	०.३
नवलपरासी - पश्चिम	जम्मा	८२७०९	४२.६	५१.५	०.३	०.८	२.०	२.८
	जम्मा दलित	१३०७७	३७.७	५७.५	०.४	०.७	१.८	१.९
	पहाडी दलित	४५००	५२.७	४१.०	०.६	१.०	२.२	२.४
	तराई दलित	८५७७	२९.८	६६.२	०.३	०.५	१.६	१.७
	गैरदलित जातजाति	६९६३२	४३.६	५०.४	०.३	०.८	२.०	३.०
रूपन्देही	जम्मा	२३८१७	५९.८	३८.०	०.१	०.३	०.९	१.०
	जम्मा दलित	२८१५४	५४.२	४३.४	०.१	०.४	०.८	१.२
	पहाडी दलित	१५०६५	७१.८	२५.६	०.१	०.५	०.९	१.०
	तराई दलित	१३०८९	३३.८	६३.८	०.१	०.२	०.६	१.४
	गैरदलित जातजाति	२१००१७	६०.६	३७.२	०.१	०.३	०.९	०.९

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	धारा/ पाइप	ट्युबवेल/ हातेपम्प	ढाकिएको इनार/कुवा	खुला इनार/कुवा	मूल धारा	अन्य
			प्रतिशत					
कपिलवस्तु	जम्मा	१२१८६१	३१.१	६५.३	०.२	०.५	०.७	२.२
	जम्मा दलित	१८१३१	२६.१	६९.७	०.२	०.५	०.६	२.८
	पहाडी दलित	५०३०	३६.८	५९.८	०.१	०.४	१.४	१.६
	तराई दलित	१३१०१	२२.१	७३.६	०.३	०.६	०.२	३.३
	गैरदलित जातजाति	१०३७३०	३१.९	६४.५	०.२	०.४	०.८	२.१
दाङ	जम्मा	१६२२६६	५६.१	१२.१	१६.०	१०.२	२.९	२.६
	जम्मा दलित	१९६१५	५९.४	६.८	१४.८	१०.१	४.४	४.५
	पहाडी दलित	१९३४९	५९.९	६.५	१४.७	९.९	४.५	४.६
	तराई दलित	२६६	२४.१	२७.४	२२.९	२२.६	२.३	०.८
	गैरदलित जातजाति	१४२६५१	५५.७	१२.९	१६.१	१०.३	२.७	२.४
बाँके	जम्मा	१२९२३४	३६.२	५०.९	०.३	०.९	३.२	८.४
	जम्मा दलित	१८२७३	३३.६	५६.५	०.३	१.०	४.६	४.०
	पहाडी दलित	१०२६६	२४.२	६४.१	०.४	१.४	४.०	५.९
	तराई दलित	८००७	४५.८	४६.७	०.१	०.५	५.३	१.६
	गैरदलित जातजाति	११०९६१	३६.७	५०.०	०.४	०.९	३.०	९.१
बर्दिया	जम्मा	१०६२८५	२८.२	६९.४	०.२	०.५	०.५	१.१
	जम्मा दलित	११९५२	३१.१	६६.५	०.१	०.६	०.७	१.१
	पहाडी दलित	१०१६७	३३.५	६३.७	०.१	०.७	०.९	१.२
	तराई दलित	१७८५	१७.४	८२.१	०.१	०.१	०.०	०.३
	गैरदलित जातजाति	९४३३३	२७.९	६९.८	०.२	०.५	०.५	१.१
डोल्पा	जम्मा	९३८०	७९.१	०.०	०.२	१.६	१५.१	४.०
	जम्मा दलित	१२८२	७५.१	०.०	०.१	०.०	२०.४	४.४
	पहाडी दलित	१२७९	७५.१	०.०	०.१	०.०	२०.५	४.३
	तराई दलित	३	६६.७	०.०	०.०	०.०	०.०	३३.३
	गैरदलित जातजाति	८०९८	७९.८	०.०	०.२	१.९	१४.२	३.९
मुगु	जम्मा	१२४३०	६२.६	०.०	०.०	०.३	३४.१	२.९
	जम्मा दलित	२६२९	५९.६	०.०	०.१	०.३	३८.५	१.५
	पहाडी दलित	२६२६	५९.६	०.०	०.१	०.३	३८.६	१.५
	तराई दलित	३	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	९८०१	६३.४	०.०	०.०	०.४	३३.०	३.३
हुम्ला	जम्मा	११२०४	८३.७	०.०	०.०	०.२	१३.९	२.२
	जम्मा दलित	१७११	८१.३	०.१	०.१	०.१	१७.२	१.३
	पहाडी दलित	१७०८	८१.३	०.१	०.१	०.१	१७.२	१.३
	तराई दलित	३	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	९४९३	८४.२	०.०	०.०	०.२	१३.३	२.३
जुम्ला	जम्मा	२४४२२	८२.८	०.०	०.१	०.२	१५.९	१.१
	जम्मा दलित	४२६४	७७.२	०.०	०.०	०.४	१९.८	२.६
	पहाडी दलित	४२६२	७७.२	०.०	०.०	०.४	१९.८	२.६

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	धारा/ पाइप	ट्युबवेल/ हातेपम्प	ढाकिएको इनार/कुवा	खुला इनार/कुवा	मूल धारा	अन्य
			प्रतिशत					
	तराई दलित	२	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२०१५८	८४.०	०.०	०.१	०.१	१५.०	०.८
कालीकोट	जम्मा	२६७७०	७४.३	०.०	०.२	०.९	२३.८	०.९
	जम्मा दलित	७२८७	७०.३	०.०	०.१	०.७	२८.१	०.७
	पहाडी दलित	७२८५	७०.३	०.०	०.१	०.७	२८.२	०.७
	तराई दलित	२	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१९४८३	७५.८	०.०	०.२	०.९	२२.१	१.०
दैलेख	जम्मा	५४५९४	७९.६	०.०	१.०	२.३	१६.४	०.७
	जम्मा दलित	१४८६४	७२.२	०.०	१.३	३.०	२२.७	०.८
	पहाडी दलित	१४८५२	७२.२	०.०	१.३	३.०	२२.८	०.८
	तराई दलित	१२	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३९७३०	८२.४	०.०	०.९	२.०	१४.०	०.७
जाजरकोट	जम्मा	३७४५३	८४.०	०.०	०.२	१.०	१३.५	१.३
	जम्मा दलित	१०५१७	८०.४	०.०	०.२	१.४	१५.६	२.४
	पहाडी दलित	१०५१२	८०.३	०.०	०.२	१.४	१५.६	२.४
	तराई दलित	५	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२६९३६	८५.४	०.०	०.२	०.९	१२.६	०.९
रुकुम - पश्चिम	जम्मा	३७२९०	९१.६	०.०	०.१	०.८	७.०	०.६
	जम्मा दलित	७७३६	८८.५	०.०	०.०	१.१	९.२	१.१
	पहाडी दलित	७७३४	८८.५	०.०	०.०	१.१	९.२	१.१
	तराई दलित	२	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२९५५४	९२.३	०.०	०.१	०.७	६.४	०.५
सल्यान	जम्मा	५४६७२	८४.३	०.०	१.३	३.१	९.९	१.५
	जम्मा दलित	८७९२	८२.५	०.०	१.२	३.४	११.४	१.५
	पहाडी दलित	८७८५	८२.५	०.०	१.२	३.४	११.४	१.५
	तराई दलित	७	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	४५८८०	८४.६	०.०	१.३	३.०	९.६	१.५
सुर्खेत	जम्मा	९७८२२	७४.९	१.७	६.३	५.२	९.५	२.५
	जम्मा दलित	२४१४३	७२.७	२.३	४.५	६.२	११.२	३.०
	पहाडी दलित	२४११८	७२.७	२.३	४.५	६.२	११.२	३.०
	तराई दलित	२५	७२.०	०.०	४.०	४.०	१२.०	८.०
	गैरदलित जातजाति	७३६७९	७५.६	१.५	६.९	४.९	८.९	२.३
बाजुरा	जम्मा	२८०४१	८९.३	०.०	०.१	०.३	९.४	०.८
	जम्मा दलित	७२२४	८५.०	०.०	०.१	०.३	१३.२	१.४
	पहाडी दलित	७२२३	८५.०	०.०	०.१	०.३	१३.२	१.४
	तराई दलित	१	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२०८१७	९०.८	०.०	०.१	०.४	८.१	०.६
बझाङ	जम्मा	३८०२५	८६.३	०.०	१.१	१.३	१०.१	१.१
	जम्मा दलित	५६६८	८१.६	०.०	१.३	२.१	१३.०	२.०

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	धारा/ पाइप	ट्युबवेल/ हातेपम्प	ढाकिएको इनार/कुवा	खुला इनार/कुवा	मूल धारा	अन्य
			प्रतिशत					
	पहाडी दलित	५६६४	८१.६	०.०	१.३	२.१	१३.०	२.०
	तराई दलित	४	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३२३५७	८७.१	०.०	१.०	१.२	९.६	१.०
दार्चुला	जम्मा	२८३८१	९३.७	०.०	०.५	०.९	४.१	०.९
	जम्मा दलित	३३१२	८८.१	०.०	२.१	१.२	६.०	२.५
	पहाडी दलित	३३१०	८८.१	०.०	२.१	१.२	६.०	२.५
	तराई दलित	२	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२५०६९	९४.४	०.०	०.२	०.९	३.८	०.६
बैतडी	जम्मा	४९४०७	८३.६	०.०	१.१	३.८	९.७	१.८
	जम्मा दलित	९८२१	७७.९	०.०	१.६	५.०	१२.४	३.१
	पहाडी दलित	९८२१	७७.९	०.०	१.६	५.०	१२.४	३.१
	गैरदलित जातजाति	३९५८६	८५.०	०.०	१.०	३.५	९.०	१.५
डडेल्धुरा	जम्मा	३११७२	८५.०	०.७	२.४	२.४	७.४	२.०
	जम्मा दलित	६४९७	८०.१	०.६	४.२	२.४	१०.४	२.३
	पहाडी दलित	६४९१	८०.१	०.६	४.२	२.४	१०.४	२.३
	तराई दलित	६	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२४६७५	८६.४	०.८	१.९	२.४	६.६	१.९
डोटी	जम्मा	४५१४०	७६.६	०.०	१.१	३.९	१४.१	४.३
	जम्मा दलित	१०६००	७४.५	०.०	१.३	४.९	१४.५	४.७
	पहाडी दलित	१०५९३	७४.५	०.०	१.३	४.९	१४.५	४.७
	तराई दलित	७	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३४५४०	७७.३	०.०	१.०	३.५	१३.९	४.२
अछाम	जम्मा	४९५६७	७८.०	०.६	०.८	२.०	१७.२	१.४
	जम्मा दलित	१३९६०	७४.४	०.४	१.०	२.०	२०.९	१.४
	पहाडी दलित	१३९५७	७४.४	०.४	१.०	२.०	२०.९	१.४
	तराई दलित	३	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३५६०७	७९.४	०.७	०.८	२.०	१५.७	१.४
कैलाली	जम्मा	१९५८७२	३०.९	६४.२	०.२	०.७	२.५	१.५
	जम्मा दलित	२५४७६	२७.८	६५.२	०.३	०.७	४.१	१.९
	पहाडी दलित	२५३७०	२७.७	६५.२	०.३	०.७	४.१	१.९
	तराई दलित	१०६	३१.१	६२.३	०.०	०.९	०.९	४.७
	गैरदलित जातजाति	१७०३९६	३१.४	६४.१	०.२	०.७	२.३	१.४
कञ्चनपुर	जम्मा	११११६७	१९.४	७८.६	०.२	०.३	०.९	०.६
	जम्मा दलित	१४८२०	१२.३	८५.७	०.१	०.३	१.०	०.६
	पहाडी दलित	१४८०५	१२.३	८५.८	०.१	०.३	१.०	०.६
	तराई दलित	१५	५३.३	४०.०	०.०	०.०	६.७	०.०
	गैरदलित जातजाति	९६३४७	२०.५	७७.५	०.२	०.३	०.९	०.६

**अनुसूची ४: परिवारमा खाना पकाउन अक्सर प्रयोग गरिने इन्धन अनुसारको विवरण,
राष्ट्रिय जनगणना २०७८**

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	काठ/दाउरा	एल. पी.ग्यास	बिजुली	गुइठा/ गोरहा	बायो ग्यास	अन्य
			प्रतिशत					
नेपाल	जम्मा	६६६०८४१	५१.०	४४.३	०.५	२.९	१.२	०.२
	जम्मा दलित	८७०१५०	६८.०	२६.१	०.४	४.८	०.४	०.२
	पहाडी दलित	५९२२७५	६७.५	३१.६	०.२	०.१	०.५	०.१
	तराई दलित	२७७८७५	६९.०	१४.६	०.८	१४.९	०.३	०.४
	गैरदलित जातजाति	५७९०६९१	४८.५	४७.०	०.५	२.६	१.३	०.१
भौगोलिक क्षेत्र								
हिमाल	जम्मा	४०९२६०	८५.५	१३.५	०.२	०.१	०.५	०.२
	जम्मा दलित	५०९६६	९१.३	८.२	०.१	०.०	०.२	०.२
	पहाडी दलित	५०८८७	९१.३	८.१	०.१	०.०	०.२	०.२
	तराई दलित	७९	५५.७	४३.०	१.३	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३५८२९४	८४.६	१४.३	०.२	०.२	०.६	०.२
पहाड	जम्मा	२९४५०३०	५१.९	४७.१	०.४	०.०	०.५	०.१
	जम्मा दलित	३६८८३२	७३.०	२६.३	०.१	०.०	०.३	०.१
	पहाडी दलित	३६५१२१	७३.२	२६.१	०.१	०.०	०.३	०.१
	तराई दलित	३७१	५०.५	४७.८	१.२	०.०	०.२	०.३
	गैरदलित जातजाति	२५७६१९८	४८.९	५०.१	०.४	०.०	०.६	०.१
तराई	जम्मा	३३०६५५१	४६.०	४५.६	०.६	५.८	१.८	०.२
	जम्मा दलित	४५०३५२	६१.२	२८.०	०.७	९.३	०.६	०.३
	पहाडी दलित	१७६२६७	४८.७	४९.६	०.४	०.३	१.०	०.१
	तराई दलित	२७४०८५	६९.२	१४.१	०.८	१५.१	०.३	०.४
	गैरदलित जातजाति	२८५६१९९	४३.६	४८.४	०.६	५.२	२.०	०.२
ग्रामीण/सहरी								
सहरी	जम्मा	१९३९००१	१५.७	८२.२	०.६	०.८	०.५	०.१
	जम्मा दलित	१५७५५३	३६.७	६०.८	०.४	१.५	०.४	०.२
	पहाडी दलित	११८८५७	३०.३	६८.९	०.३	०.०	०.४	०.१
	तराई दलित	३८६९६	५६.३	३६.०	०.९	६.२	०.२	०.४
	गैरदलित जातजाति	१७८१४४८	१३.९	८४.१	०.७	०.७	०.५	०.१
सहरोन्मुख	जम्मा	२४३२०७९	४८.६	४१.४	०.७	७.१	२.०	०.२
	जम्मा दलित	३६७५००	६१.४	२६.५	०.७	१०.६	०.६	०.३
	पहाडी दलित	१३८१९९	४६.८	५१.५	०.४	०.३	१.०	०.१
	तराई दलित	२२९३०१	७०.२	११.४	०.८	१६.९	०.३	०.५
	गैरदलित जातजाति	२०६४५७९	४६.४	४४.०	०.६	६.५	२.२	०.२
ग्रामीण	जम्मा	२२८९७६१	८३.४	१५.३	०.२	०.१	०.९	०.१
	जम्मा दलित	३४५०९७	८९.३	१०.०	०.१	०.१	०.४	०.२
	पहाडी दलित	३३५२१९	८९.२	१०.१	०.१	०.०	०.४	०.२

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	काठ/दाउरा	एल. पी. ग्यास	बिजुली	गुइठा/ गोरहा	बायो ग्यास	अन्य
			प्रतिशत					
	तराई दलित	९८७८	९०.१	६.१	०.६	३.०	०.१	०.१
	गैरदलित जातजाति	१९४४६६४	८२.४	१६.२	०.२	०.१	१.०	०.१
प्रदेश								
कोशी	जम्मा	११९०७५५	५३.४	४१.२	०.५	३.४	१.३	०.२
	जम्मा दलित	११२७५२	६२.६	३०.८	०.६	५.२	०.४	०.४
	पहाडी दलित	७४९५३	६०.६	३८.२	०.४	०.२	०.६	०.१
	तराई दलित	३७७९९	६६.६	१६.३	१.०	१५.०	०.२	०.९
	गैरदलित जातजाति	१०७८००३	५२.४	४२.३	०.५	३.२	१.४	०.२
मधेश	जम्मा	११५६३८३	५८.६	२८.७	०.८	१०.९	०.७	०.२
	जम्मा दलित	२०१९७४	७१.०	११.९	०.८	१५.५	०.३	०.४
	पहाडी दलित	९९९४	६०.०	३६.७	०.३	१.५	१.४	०.१
	तराई दलित	१९१९८०	७१.६	१०.६	०.८	१६.२	०.३	०.४
	गैरदलित जातजाति	९५४४०९	५६.०	३२.३	०.८	९.९	०.८	०.२
बागमती	जम्मा	१५६७९१७	२९.०	६९.८	०.६	०.०	०.६	०.१
	जम्मा दलित	९११६३	४५.३	५३.८	०.३	०.०	०.४	०.१
	पहाडी दलित	८८६१०	४५.७	५३.४	०.३	०.०	०.५	०.१
	तराई दलित	२५५३	३०.२	६८.७	०.५	०.०	०.२	०.४
	गैरदलित जातजाति	१४७६७५४	२७.९	७०.८	०.६	०.०	०.६	०.१
गण्डकी	जम्मा	६६१६३२	४७.१	५१.५	०.२	०.०	१.०	०.१
	जम्मा दलित	११७४९०	६०.०	३९.३	०.१	०.०	०.५	०.१
	पहाडी दलित	११७०३९	६०.०	३९.३	०.१	०.०	०.५	०.१
	तराई दलित	४५१	५८.८	४०.८	०.०	०.०	०.४	०.०
	गैरदलित जातजाति	५४४१४२	४४.४	५४.२	०.२	०.०	१.१	०.१
लुम्बिनी	जम्मा	११४१३४५	५३.७	४२.२	०.४	२.१	१.५	०.१
	जम्मा दलित	१६६१६८	६६.१	३०.०	०.४	२.८	०.६	०.२
	पहाडी दलित	१२१२८४	६७.७	३१.२	०.३	०.१	०.६	०.१
	तराई दलित	४४८८४	६१.९	२६.७	०.७	१०.०	०.४	०.३
	गैरदलित जातजाति	९७५१७७	५१.६	४४.३	०.४	२.०	१.७	०.१
कर्णाली	जम्मा	३६६०३७	८२.२	१६.९	०.१	०.१	०.४	०.२
	जम्मा दलित	८३२२५	८७.१	१२.३	०.१	०.०	०.२	०.३
	पहाडी दलित	८३१६१	८७.१	१२.३	०.१	०.०	०.२	०.३
	तराई दलित	६४	५१.६	४८.४	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२८२८१२	८०.८	१८.२	०.१	०.२	०.५	०.२
सुदूरपश्चिम	जम्मा	५७६७७२	७०.३	२५.८	०.३	०.१	३.४	०.१
	जम्मा दलित	९७३७८	८५.३	१३.७	०.२	०.०	०.६	०.१
	पहाडी दलित	९७२३४	८५.३	१३.७	०.२	०.०	०.६	०.१
	तराई दलित	१४४	६१.८	३७.५	०.७	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	४७९३९४	६७.२	२८.३	०.३	०.१	४.०	०.१

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	काठ/दाउरा	एल. पी.ग्यास	बिजुली	गुइठा/ गोरहा	बायो ग्यास	अन्य
			प्रतिशत					
जिल्ला								
ताप्लेजुङ	जम्मा	२७७७६	८८.७	१०.८	०.१	०.०	०.२	०.२
	जम्मा दलित	१९१४	८९.६	९.७	०.२	०.१	०.२	०.४
	पहाडी दलित	१९१३	८९.६	९.६	०.२	०.१	०.२	०.४
	तराई दलित	१	०.०	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२५८६२	८८.६	१०.९	०.१	०.०	०.२	०.२
संखुवासभा	जम्मा	३९११८	८४.२	१५.१	०.२	०.०	०.४	०.१
	जम्मा दलित	३२२९	८६.४	१२.७	०.२	०.०	०.६	०.१
	पहाडी दलित	३२१२	८६.५	१२.६	०.२	०.०	०.६	०.१
	तराई दलित	१७	७०.६	२९.४	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३५८८९	८४.०	१५.३	०.२	०.०	०.४	०.१
सोलुखुम्बु	जम्मा	२६२३९	८३.०	१५.०	१.५	०.०	०.२	०.२
	जम्मा दलित	२११४	८८.१	१०.९	०.८	०.०	०.१	०.१
	पहाडी दलित	२१०३	८८.४	१०.७	०.७	०.०	०.१	०.१
	तराई दलित	११	२७.३	६३.६	९.१	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२४१२५	८२.६	१५.४	१.६	०.०	०.२	०.२
ओखलढुङ्गा	जम्मा	३४२८६	९१.२	७.९	०.१	०.०	०.६	०.१
	जम्मा दलित	३७०४	९४.२	४.७	०.१	०.०	०.९	०.१
	पहाडी दलित	३६९६	९४.३	४.६	०.१	०.०	०.९	०.१
	तराई दलित	८	५०.०	५०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३०५८२	९०.९	८.३	०.१	०.०	०.६	०.१
खोटाङ	जम्मा	४१७२०	९१.२	८.०	०.१	०.०	०.६	०.१
	जम्मा दलित	४५९२	९३.२	६.३	०.०	०.०	०.४	०.१
	पहाडी दलित	४५८३	९३.३	६.२	०.०	०.०	०.४	०.१
	तराई दलित	९	४४.४	५५.६	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३७१२८	९०.९	८.२	०.१	०.०	०.६	०.१
भोजपुर	जम्मा	३८५८०	९२.३	७.४	०.१	०.०	०.१	०.२
	जम्मा दलित	३५८३	९३.६	६.०	०.१	०.०	०.१	०.३
	पहाडी दलित	३५७५	९३.७	५.९	०.१	०.०	०.१	०.३
	तराई दलित	८	६२.५	३७.५	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३४९९७	९२.२	७.५	०.१	०.०	०.१	०.२
धनकुटा	जम्मा	३७६१६	७३.४	२६.०	०.१	०.०	०.४	०.१
	जम्मा दलित	२६८२	७९.९	१९.६	०.०	०.०	०.३	०.१
	पहाडी दलित	२६७०	८०.२	१९.३	०.०	०.०	०.३	०.१
	तराई दलित	१२	८.३	९१.७	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३४९३४	७२.९	२६.५	०.१	०.०	०.४	०.१
तेह्रथुम	जम्मा	२१८४५	८५.६	१३.८	०.०	०.०	०.४	०.१
	जम्मा दलित	२०१६	८९.०	१०.२	०.०	०.०	०.४	०.३
	पहाडी दलित	२०११	८९.१	१०.२	०.०	०.०	०.४	०.३

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	काठ/दाउरा	एल. पी. ग्यास	बिजुली	गुइठा/ गोरहा	बायो ग्यास	अन्य
			प्रतिशत					
	तराई दलित	५	८०.०	२०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१९८२९	८५.३	१४.२	०.०	०.०	०.४	०.१
पाँचथर	जम्मा	४२४३७	८५.९	१३.४	०.१	०.०	०.४	०.२
	जम्मा दलित	२४६९	८३.९	१५.३	०.१	०.०	०.६	०.१
	पहाडी दलित	२४६४	८४.०	१५.२	०.१	०.०	०.६	०.१
	तराई दलित	५	४०.०	६०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३९९६८	८६.०	१३.३	०.१	०.०	०.४	०.२
इलाम	जम्मा	७०५०१	७८.३	२०.२	०.२	०.०	१.३	०.१
	जम्मा दलित	३८३२	७९.४	१९.६	०.३	०.०	०.८	०.१
	पहाडी दलित	३७९३	७९.७	१९.२	०.२	०.०	०.८	०.१
	तराई दलित	३९	४३.६	५३.८	२.६	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	६६६६९	७८.२	२०.२	०.२	०.०	१.३	०.१
झापा	जम्मा	२४५०१९	३२.५	६२.७	०.५	१.४	२.९	०.१
	जम्मा दलित	१७०११	३६.६	६१.१	०.५	१.१	०.७	०.०
	पहाडी दलित	१५०९६	३३.५	६५.१	०.५	०.१	०.८	०.०
	तराई दलित	१९१५	६१.०	२९.७	०.५	८.६	०.१	०.०
	गैरदलित जातजाति	२२८००८	३२.२	६२.८	०.५	१.४	३.१	०.१
मोरङ	जम्मा	२७२१६०	३७.९	५३.४	०.६	५.९	१.७	०.५
	जम्मा दलित	३०८५४	५६.८	३३.५	०.७	७.७	०.४	१.०
	पहाडी दलित	११८५१	३९.६	५८.६	०.६	०.६	०.७	०.०
	तराई दलित	१९००३	६७.५	१७.८	०.७	१२.२	०.१	१.६
	गैरदलित जातजाति	२४१३०६	३५.४	५६.०	०.६	५.६	१.९	०.५
सुनसरी	जम्मा	२१२४०७	३५.०	५३.६	०.८	९.८	०.६	०.२
	जम्मा दलित	२४५७८	४९.७	३५.७	१.०	१३.२	०.३	०.२
	पहाडी दलित	९०६५	२३.८	७४.६	०.५	०.६	०.६	०.०
	तराई दलित	१५५१३	६४.८	१३.०	१.३	२०.५	०.२	०.३
	गैरदलित जातजाति	१८७८२९	३३.१	५५.९	०.८	९.४	०.७	०.२
उदयपुर	जम्मा	८१०५१	६९.८	२८.६	०.९	०.०	०.६	०.१
	जम्मा दलित	१०१७४	७९.८	१८.७	०.९	०.०	०.४	०.१
	पहाडी दलित	८९२१	७८.९	१९.९	०.६	०.०	०.५	०.२
	तराई दलित	१२५३	८६.४	१०.६	२.९	०.०	०.०	०.१
	गैरदलित जातजाति	७०८७७	६८.३	३०.०	०.९	०.०	०.६	०.१
सप्तरी	जम्मा	१४६८१६	५५.२	१३.०	०.७	३०.५	०.५	०.२
	जम्मा दलित	३७७७४	६२.२	३.२	०.७	३३.५	०.२	०.२
	पहाडी दलित	१०११	६१.९	२५.३	०.३	९.५	२.९	०.१
	तराई दलित	३६७६३	६२.२	२.६	०.७	३४.२	०.१	०.२
	गैरदलित जातजाति	१०९०४२	५२.७	१६.४	०.७	२९.४	०.५	०.२
सिराहा	जम्मा	१४८५४९	५८.५	२२.३	०.७	१७.९	०.५	०.१
	जम्मा दलित	३५१९०	६९.६	९.४	०.८	१९.६	०.४	०.२

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	काठ/दाउरा	एल. पी.ग्यास	बिजुली	गुइठा/ गोरहा	बायो ग्यास	अन्य
			प्रतिशत					
	पहाडी दलित	११८७	५९.७	३३.२	०.३	४.०	२.७	०.०
	तराई दलित	३४००३	६९.९	८.६	०.८	२०.२	०.३	०.२
	गैरदलित जातजाति	११३३५९	५५.०	२६.४	०.७	१७.३	०.५	०.१
धनुषा	जम्मा	१७७०९१	४९.५	३७.४	०.६	११.७	०.३	०.४
	जम्मा दलित	३१५४२	६४.३	१७.९	०.६	१६.४	०.२	०.६
	पहाडी दलित	११९२	७०.९	२८.३	०.२	०.३	०.३	०.१
	तराई दलित	३०३५०	६४.१	१७.५	०.६	१७.०	०.२	०.६
	गैरदलित जातजाति	१४५५४९	४६.२	४१.७	०.७	१०.७	०.४	०.३
महोत्तरी	जम्मा	१३७८८६	६४.०	२७.०	०.५	७.३	०.९	०.३
	जम्मा दलित	२४२५९	७६.०	१३.१	०.४	९.५	०.५	०.५
	पहाडी दलित	१५६२	५८.४	३९.९	०.१	०.०	१.६	०.०
	तराई दलित	२२६९७	७७.२	११.३	०.५	१०.१	०.४	०.५
	गैरदलित जातजाति	११३६२७	६१.४	२९.९	०.५	६.८	१.०	०.२
सर्लाही	जम्मा	१६४८२४	६६.६	२७.२	०.८	४.१	१.१	०.२
	जम्मा दलित	२४२७४	८१.०	११.१	०.९	६.१	०.३	०.५
	पहाडी दलित	२७८३	५६.१	४२.०	०.४	०.१	१.३	०.१
	तराई दलित	२१४९१	८४.३	७.२	१.०	६.९	०.२	०.५
	गैरदलित जातजाति	१४०५५०	६४.१	३०.०	०.७	३.८	१.२	०.२
रौतहट	जम्मा	१३७०२५	६२.४	२६.२	१.२	८.५	१.३	०.४
	जम्मा दलित	१९१५९	७४.०	१३.५	१.३	९.९	०.८	०.६
	पहाडी दलित	७३२	५९.६	३८.९	०.३	०.३	१.०	०.०
	तराई दलित	१८४२७	७४.६	१२.५	१.३	१०.३	०.७	०.६
	गैरदलित जातजाति	११७८६६	६०.६	२८.२	१.२	८.३	१.४	०.३
बारा	जम्मा	१३११७९	५९.९	३४.३	१.२	३.६	०.८	०.१
	जम्मा दलित	१५४०८	७५.२	१८.१	१.४	४.७	०.३	०.३
	पहाडी दलित	९७८	५२.८	४५.७	०.६	०.१	०.७	०.१
	तराई दलित	१४४३०	७६.७	१६.२	१.४	५.१	०.२	०.४
	गैरदलित जातजाति	११५७७१	५७.९	३६.५	१.२	३.४	०.९	०.१
पर्सा	जम्मा	११३०१३	५३.२	४४.६	०.८	१.०	०.४	०.१
	जम्मा दलित	१४३६८	७९.३	१८.६	०.८	१.२	०.१	०.०
	पहाडी दलित	५४९	७०.९	२८.६	०.०	०.०	०.४	०.२
	तराई दलित	१३८१९	७९.६	१८.२	०.९	१.२	०.१	०.०
	गैरदलित जातजाति	९८६४५	४९.४	४८.४	०.७	०.९	०.४	०.१
दोलखा	जम्मा	४९४९३	८३.५	१५.८	०.०	०.०	०.७	०.०
	जम्मा दलित	४०५६	९०.५	९.१	०.०	०.०	०.३	०.१
	पहाडी दलित	४०४३	९०.६	९.०	०.०	०.०	०.३	०.१
	तराई दलित	१३	५३.८	४६.२	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	४५४३७	८२.८	१६.४	०.०	०.०	०.७	०.०

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	काठ/दाउरा	एल. पी.ग्यास	बिजुली	गुइठा/ गोरहा	बायो ग्यास	अन्य
			प्रतिशत					
सिन्धुपाल्चोक	जम्मा	७९६९७	८०.३	१९.०	०.१	०.०	०.४	०.१
	जम्मा दलित	५२५८	८७.८	१२.०	०.०	०.०	०.१	०.१
	पहाडी दलित	५२५०	८७.८	१२.०	०.०	०.०	०.१	०.१
	तराई दलित	८	३७.५	६२.५	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	६६४३९	७९.७	१९.६	०.१	०.०	०.४	०.२
रसुवा	जम्मा	१११३१	६८.०	३१.६	०.२	०.०	०.२	०.१
	जम्मा दलित	३६३	६१.४	३८.६	०.०	०.०	०.०	०.०
	पहाडी दलित	३६१	६१.५	३८.५	०.०	०.०	०.०	०.०
	तराई दलित	२	५०.०	५०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१०७६८	६८.२	३१.४	०.२	०.०	०.२	०.१
धादिङ	जम्मा	८३६२२	६१.९	३६.२	०.२	०.०	१.५	०.२
	जम्मा दलित	९९९९	७३.०	२५.७	०.३	०.०	०.९	०.३
	पहाडी दलित	९९९०	७३.०	२५.६	०.३	०.०	०.९	०.३
	तराई दलित	९	६६.७	३३.३	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	७३६२३	६०.४	३७.७	०.२	०.०	१.६	०.२
नुवाकोट	जम्मा	६८६४६	६६.६	३२.६	०.१	०.०	०.६	०.०
	जम्मा दलित	४७४५	७५.६	२३.९	०.१	०.०	०.३	०.१
	पहाडी दलित	४७३४	७५.८	२३.८	०.१	०.०	०.३	०.१
	तराई दलित	११	९.१	८१.८	९.१	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	६३९०१	६६.०	३३.२	०.१	०.०	०.६	०.०
काठमाडौं	जम्मा	५४२८९२	१.९	९७.१	०.९	०.०	०.१	०.१
	जम्मा दलित	१९०६७	३.६	९५.७	०.५	०.०	०.१	०.१
	पहाडी दलित	१८११३	३.७	९५.६	०.५	०.०	०.१	०.१
	तराई दलित	९५४	२.५	९६.३	०.५	०.०	०.१	०.५
	गैरदलित जातजाति	५२३८२५	१.८	९७.१	०.९	०.०	०.१	०.१
भक्तपुर	जम्मा	१०८४०६	७.४	९१.५	०.८	०.०	०.३	०.१
	जम्मा दलित	३१०१	१२.४	८७.३	०.१	०.०	०.१	०.१
	पहाडी दलित	२९७७	१२.७	८७.०	०.१	०.०	०.१	०.१
	तराई दलित	१२४	६.५	९३.५	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१०५३०५	७.२	९१.६	०.८	०.०	०.३	०.१
ललितपुर	जम्मा	१४०१३०	९.७	८८.६	०.९	०.०	०.६	०.१
	जम्मा दलित	४८९५	११.२	८८.१	०.३	०.०	०.२	०.१
	पहाडी दलित	४६९४	११.३	८८.१	०.३	०.०	०.२	०.१
	तराई दलित	२०१	८.५	८९.१	०.५	०.०	०.५	१.५
	गैरदलित जातजाति	१३५२३५	९.७	८८.६	०.९	०.०	०.७	०.१
काभ्रेपलाञ्चोक	जम्मा	९१३३०	४९.६	४९.१	०.२	०.०	१.०	०.१
	जम्मा दलित	५९११	६२.१	३६.७	०.१	०.०	०.८	०.२
	पहाडी दलित	५८८८	६२.३	३६.५	०.१	०.०	०.८	०.२

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	काठ/दाउरा	एल. पी.ग्यास	बिजुली	गुइठा/ गोरहा	बायो ग्यास	अन्य
			प्रतिशत					
	तराई दलित	२३	१७.४	८२.६	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	८५४१९	४८.७	४९.९	०.२	०.०	१.०	०.१
रामेछाप	जम्मा	४६४६६	८७.५	१२.०	०.१	०.०	०.४	०.१
	जम्मा दलित	४०३१	९०.६	९.०	०.१	०.०	०.२	०.१
	पहाडी दलित	४०१५	९०.७	८.९	०.१	०.०	०.२	०.१
	तराई दलित	१६	७५.०	२५.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	४२४३५	८७.२	१२.२	०.१	०.०	०.४	०.१
सिन्धुली	जम्मा	६९३१७	७१.९	२७.१	०.१	०.०	०.८	०.१
	जम्मा दलित	८७५६	८०.८	१८.६	०.१	०.०	०.३	०.२
	पहाडी दलित	८१५५	८०.१	१९.३	०.१	०.०	०.३	०.२
	तराई दलित	६०१	९०.५	८.८	०.२	०.०	०.५	०.०
	गैरदलित जातजाति	६०५६१	७०.६	२८.३	०.२	०.०	०.८	०.१
मकवानपुर	जम्मा	१०५६२०	४६.९	५२.१	०.३	०.०	०.६	०.१
	जम्मा दलित	४५९९	४२.१	५७.३	०.२	०.०	०.३	०.१
	पहाडी दलित	४४६९	४२.९	५६.५	०.१	०.०	०.४	०.१
	तराई दलित	१३०	१४.६	८३.८	०.८	०.०	०.०	०.८
	गैरदलित जातजाति	१०१०२१	४७.१	५१.९	०.३	०.०	०.६	०.१
चितवन	जम्मा	१७९१६७	१८.३	७९.३	०.६	०.०	१.७	०.०
	जम्मा दलित	१६३८२	२४.०	७४.३	०.५	०.१	०.९	०.१
	पहाडी दलित	१५९२१	२४.०	७४.४	०.५	०.१	०.९	०.१
	तराई दलित	४६१	२६.९	७१.८	०.७	०.०	०.२	०.४
	गैरदलित जातजाति	१६२७८५	१७.७	७९.८	०.६	०.०	१.८	०.०
गोरखा	जम्मा	७१७२९	६३.९	३४.१	०.२	०.०	१.६	०.२
	जम्मा दलित	११९२४	७०.५	२८.३	०.१	०.०	०.९	०.२
	पहाडी दलित	११८९५	७०.५	२८.२	०.१	०.०	०.९	०.२
	तराई दलित	२९	५१.७	४८.३	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	५९८०५	६२.६	३५.३	०.२	०.०	१.७	०.२
मनाङ	जम्मा	१५४७	६८.४	२९.३	०.१	०.०	१.९	०.३
	जम्मा दलित	८६	६८.६	३०.२	०.०	०.०	१.२	०.०
	पहाडी दलित	८१	६९.१	२९.६	०.०	०.०	१.२	०.०
	तराई दलित	५	६०.०	४०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१४६१	६८.४	२९.३	०.१	०.०	२.०	०.३
मुस्ताङ	जम्मा	३६०६	३३.५	५४.१	०.१	३.१	९.०	०.१
	जम्मा दलित	५६९	५०.१	४९.६	०.०	०.०	०.४	०.०
	पहाडी दलित	५६७	५०.३	४९.४	०.०	०.०	०.४	०.०
	तराई दलित	२	०.०	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३०३७	३०.४	५५.०	०.१	३.७	१०.६	०.१
म्याग्दी	जम्मा	२८७६६	७३.५	२५.७	०.१	०.०	०.६	०.१
	जम्मा दलित	७२२१	८२.५	१६.८	०.२	०.०	०.४	०.२

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	काठ/दाउरा	एल. पी.ग्यास	बिजुली	गुइठा/ गोरहा	बायो ग्यास	अन्य
			प्रतिशत					
	पहाडी दलित	७२०९	८२.५	१६.७	०.२	०.०	०.४	०.२
	तराई दलित	१२	५८.३	४१.७	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२१५४५	७०.५	२८.७	०.१	०.०	०.६	०.१
कास्की	जम्मा	१६०४१६	१६.१	८३.२	०.२	०.०	०.४	०.१
	जम्मा दलित	२६४१६	२७.८	७१.८	०.२	०.०	०.२	०.१
	पहाडी दलित	२६३३८	२७.९	७१.७	०.२	०.०	०.२	०.१
	तराई दलित	७८	१०.३	८९.७	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१३४०००	१३.८	८५.५	०.३	०.०	०.४	०.०
लमजुङ	जम्मा	४४०७४	५२.१	४५.८	०.३	०.०	१.७	०.१
	जम्मा दलित	७८२५	६३.३	३५.३	०.२	०.०	१.२	०.०
	पहाडी दलित	७८१७	६३.३	३५.३	०.२	०.०	१.२	०.०
	तराई दलित	८	२५.०	७५.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३६२४९	४९.७	४८.१	०.३	०.०	१.८	०.१
तनहुँ	जम्मा	८८५१३	४४.६	५३.८	०.२	०.०	१.२	०.१
	जम्मा दलित	१४८९८	५४.९	४४.२	०.१	०.०	०.६	०.१
	पहाडी दलित	१४८७४	५५.०	४४.२	०.१	०.०	०.६	०.१
	तराई दलित	२४	२९.२	७०.८	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	७३६१५	४२.५	५५.८	०.३	०.०	१.४	०.१
नवलपरासी -पूर्व	जम्मा	९३८५०	३५.३	६२.८	०.३	०.०	१.५	०.०
	जम्मा दलित	१००५५	४४.२	५४.८	०.१	०.१	०.७	०.०
	पहाडी दलित	९७८८	४३.३	५५.८	०.१	०.१	०.७	०.०
	तराई दलित	२६७	७९.०	२०.२	०.०	०.०	०.७	०.०
	गैरदलित जातजाति	८३७९५	३४.२	६३.८	०.३	०.०	१.६	०.०
स्याङ्जा	जम्मा	६८९२३	६५.७	३२.९	०.२	०.०	१.२	०.०
	जम्मा दलित	११३३९	७३.१	२६.०	०.१	०.०	०.७	०.१
	पहाडी दलित	११३३०	७३.१	२६.०	०.१	०.०	०.७	०.१
	तराई दलित	९	३३.३	६६.७	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	५७५८४	६४.३	३४.२	०.२	०.०	१.३	०.०
पर्वत	जम्मा	३६११२	७२.१	२७.५	०.१	०.०	०.२	०.०
	जम्मा दलित	९०५९	७९.४	२०.४	०.१	०.०	०.१	०.१
	पहाडी दलित	९०५५	७९.४	२०.४	०.१	०.०	०.१	०.१
	तराई दलित	४	५०.०	५०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२७०५३	६९.६	२९.९	०.२	०.०	०.२	०.०
बागलुङ	जम्मा	६४०९६	७८.१	२१.६	०.१	०.०	०.१	०.१
	जम्मा दलित	१८०९८	८५.१	१४.६	०.१	०.०	०.१	०.१
	पहाडी दलित	१८०८५	८५.१	१४.६	०.१	०.०	०.१	०.१
	तराई दलित	१३	५३.८	४६.२	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	४५९९८	७५.३	२४.३	०.१	०.०	०.१	०.१

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	काठ/दाउरा	एल. पी.ग्यास	बिजुली	गुइठा/ गोरहा	बायो ग्यास	अन्य
			प्रतिशत					
रुकुम-पूर्व	जम्मा	१२८७८	९२.९	६.४	०.१	०.०	०.३	०.२
	जम्मा दलित	२७५३	९४.२	५.०	०.१	०.०	०.५	०.३
	पहाडी दलित	२७५१	९४.२	५.०	०.१	०.०	०.५	०.३
	तराई दलित	२	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१०१२५	९२.६	६.८	०.१	०.०	०.३	०.२
रोल्पा	जम्मा	५२२०६	९०.९	८.१	०.२	०.०	०.६	०.२
	जम्मा दलित	९०९१	९३.५	५.६	०.२	०.०	०.४	०.२
	पहाडी दलित	९०८६	९३.६	५.६	०.२	०.०	०.४	०.२
	तराई दलित	५	६०.०	४०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	४३११५	९०.३	८.७	०.२	०.०	०.६	०.२
प्युठान	जम्मा	५६१९५	८८.७	१०.९	०.१	०.०	०.२	०.१
	जम्मा दलित	१२०५०	९२.७	७.०	०.१	०.०	०.१	०.१
	पहाडी दलित	१२०४०	९२.७	७.०	०.१	०.०	०.१	०.१
	तराई दलित	१०	८०.०	२०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	४४१४५	८७.६	११.९	०.१	०.०	०.३	०.१
गुल्मी	जम्मा	६६१००	८६.३	१३.२	०.१	०.०	०.४	०.१
	जम्मा दलित	१४३३५	९१.८	७.८	०.०	०.०	०.२	०.१
	पहाडी दलित	१४३२८	९१.९	७.८	०.०	०.०	०.२	०.१
	तराई दलित	७	५७.१	४२.९	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	५१७६५	८४.७	१४.६	०.१	०.०	०.५	०.१
अर्घाखाँची	जम्मा	४८४४९	८८.३	११.५	०.१	०.०	०.१	०.१
	जम्मा दलित	१०५६३	९२.१	७.७	०.१	०.०	०.०	०.१
	पहाडी दलित	१०५६०	९२.१	७.७	०.१	०.०	०.०	०.१
	तराई दलित	३	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३७८८६	८७.३	१२.५	०.१	०.०	०.१	०.१
पाल्पा	जम्मा	६४९९१	६५.८	३२.९	०.२	०.०	०.९	०.२
	जम्मा दलित	८१७४	७१.७	२७.३	०.३	०.०	०.६	०.१
	पहाडी दलित	८१४२	७१.८	२७.२	०.३	०.०	०.६	०.१
	तराई दलित	३२	४३.८	५३.१	०.०	०.०	३.१	०.०
	गैरदलित जातजाति	५६८१७	६४.९	३३.७	०.२	०.०	०.९	०.२
नवलपरासी - पश्चिम	जम्मा	८२७०९	४१.३	५६.३	०.६	०.५	१.१	०.२
	जम्मा दलित	१३०७७	५५.७	४२.१	०.७	०.६	०.६	०.२
	पहाडी दलित	४५००	३४.८	६३.७	०.६	०.१	०.६	०.२
	तराई दलित	८५७७	६६.७	३०.८	०.७	०.९	०.६	०.३
	गैरदलित जातजाति	६९६३२	३८.६	५९.०	०.६	०.४	१.२	०.२
रूपन्देही	जम्मा	२३८१७१	२२.१	७१.७	०.४	४.९	०.९	०.१
	जम्मा दलित	२८१५४	३३.३	५८.९	०.४	६.९	०.५	०.१
	पहाडी दलित	१५०६५	२२.५	७६.४	०.३	०.१	०.७	०.१

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	काठ/दाउरा	एल. पी. ग्यास	बिजुली	गुइठा/ गोरहा	बायो ग्यास	अन्य
			प्रतिशत					
	तराई दलित	१३०८९	४५.८	३८.८	०.६	१४.६	०.२	०.१
	गैरदलित जातजाति	२१००१७	२०.६	७३.४	०.४	४.६	०.९	०.१
कपिलवस्तु	जम्मा	१२१८६१	५१.३	३७.८	०.७	८.३	१.७	०.२
	जम्मा दलित	१८१३१	६२.८	२१.४	०.९	१३.८	०.६	०.५
	पहाडी दलित	५०३०	६०.४	३७.९	०.६	०.३	०.८	०.०
	तराई दलित	१३१०१	६३.८	१५.१	१.०	१९.०	०.५	०.७
	गैरदलित जातजाति	१०३७३०	४९.३	४०.७	०.७	७.३	१.९	०.१
दाङ	जम्मा	१६२२६६	५२.९	४३.६	०.३	०.७	२.३	०.२
	जम्मा दलित	१९६१५	६१.८	३६.३	०.२	०.३	१.२	०.१
	पहाडी दलित	१९३४९	६१.७	३६.४	०.२	०.३	१.२	०.१
	तराई दलित	२६६	६९.९	२९.३	०.०	०.४	०.४	०.०
	गैरदलित जातजाति	१४२६५१	५१.७	४४.६	०.३	०.८	२.४	०.२
बाँके	जम्मा	१२९२३४	४४.९	५२.८	०.५	०.२	१.५	०.१
	जम्मा दलित	१८२७३	५६.३	४२.३	०.६	०.२	०.५	०.१
	पहाडी दलित	१०२६६	४३.१	५५.४	०.७	०.०	०.७	०.१
	तराई दलित	८००७	७३.२	२५.५	०.४	०.४	०.४	०.१
	गैरदलित जातजाति	११०९६१	४३.१	५४.६	०.४	०.२	१.७	०.१
बर्दिया	जम्मा	१०६२८५	६३.५	३०.६	०.९	०.१	४.८	०.०
	जम्मा दलित	११९५२	७०.०	२८.१	०.७	०.१	१.०	०.१
	पहाडी दलित	१०१६७	६६.२	३१.७	०.७	०.१	१.२	०.१
	तराई दलित	१७८५	९१.७	७.३	०.६	०.१	०.१	०.२
	गैरदलित जातजाति	९४३३३	६२.७	३०.९	०.९	०.१	५.३	०.०
डोल्पा	जम्मा	९३८०	८६.१	५.९	०.०	४.६	२.५	०.९
	जम्मा दलित	१२८२	९१.५	६.३	०.०	०.०	१.६	०.५
	पहाडी दलित	१२७९	९१.६	६.३	०.०	०.०	१.६	०.५
	तराई दलित	३	६६.७	३३.३	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	८०९८	८५.३	५.९	०.०	५.३	२.६	०.९
मुगु	जम्मा	१२४३०	८९.६	९.१	०.१	०.०	०.७	०.६
	जम्मा दलित	२६२९	९३.८	४.८	०.१	०.०	०.४	०.८
	पहाडी दलित	२६२६	९३.९	४.८	०.१	०.०	०.४	०.८
	तराई दलित	३	३३.३	६६.७	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	९८०१	८८.४	१०.३	०.१	०.०	०.७	०.५
हुम्ला	जम्मा	११२०४	९८.५	१.२	०.१	०.०	०.१	०.१
	जम्मा दलित	१७११	९८.५	१.४	०.०	०.०	०.१	०.०
	पहाडी दलित	१७०८	९८.५	१.४	०.०	०.०	०.१	०.०
	तराई दलित	३	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	९४९३	९८.५	१.१	०.१	०.०	०.१	०.१
जुम्ला	जम्मा	२४४२२	९०.२	९.५	०.१	०.०	०.१	०.२
	जम्मा दलित	४२६४	९५.६	४.०	०.०	०.०	०.१	०.३

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	काठ/दाउरा	एल. पी.ग्यास	बिजुली	गुइठा/ गोरहा	बायो ग्यास	अन्य
			प्रतिशत					
	पहाडी दलित	४२६२	९५.६	४.०	०.०	०.०	०.१	०.३
	तराई दलित	२	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२०१५८	८९.०	१०.६	०.१	०.०	०.१	०.२
कालीकोट	जम्मा	२६७७०	९१.५	७.७	०.०	०.०	०.४	०.४
	जम्मा दलित	७२८७	९३.१	६.४	०.०	०.०	०.१	०.३
	पहाडी दलित	७२८५	९३.१	६.४	०.०	०.०	०.१	०.३
	तराई दलित	२	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१९४८३	९०.९	८.१	०.०	०.०	०.६	०.४
दैलेख	जम्मा	५४५९४	८९.६	९.६	०.२	०.०	०.३	०.४
	जम्मा दलित	१४८६४	९२.९	६.२	०.१	०.०	०.३	०.५
	पहाडी दलित	१४८५२	९२.९	६.२	०.१	०.०	०.३	०.५
	तराई दलित	१२	५०.०	५०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३९७३०	८८.३	१०.८	०.२	०.०	०.४	०.३
जाजरकोट	जम्मा	३७४५३	९०.७	८.६	०.२	०.१	०.१	०.३
	जम्मा दलित	१०५१७	९३.२	६.१	०.२	०.१	०.१	०.४
	पहाडी दलित	१०५१२	९३.२	६.०	०.२	०.१	०.१	०.४
	तराई दलित	५	२०.०	८०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२६९३६	८९.७	९.६	०.२	०.१	०.१	०.३
रुकुम - पश्चिम	जम्मा	३७२९०	८८.६	१०.९	०.१	०.०	०.३	०.१
	जम्मा दलित	७७३६	९०.९	८.६	०.०	०.०	०.३	०.१
	पहाडी दलित	७७३४	९०.९	८.६	०.०	०.०	०.३	०.१
	तराई दलित	२	५०.०	५०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२९५५४	८८.०	११.५	०.१	०.०	०.३	०.१
सल्यान	जम्मा	५४६७२	८९.७	९.९	०.०	०.०	०.२	०.१
	जम्मा दलित	८७९२	९२.३	७.५	०.०	०.०	०.१	०.१
	पहाडी दलित	८७८५	९२.३	७.५	०.०	०.०	०.१	०.१
	तराई दलित	७	५७.१	४२.९	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	४५८८०	८९.२	१०.४	०.०	०.०	०.२	०.२
सुर्खेत	जम्मा	९७८२२	६०.६	३८.४	०.१	०.०	०.७	०.१
	जम्मा दलित	२४१४३	७२.७	२६.८	०.१	०.०	०.३	०.१
	पहाडी दलित	२४११८	७२.८	२६.८	०.१	०.०	०.३	०.१
	तराई दलित	२५	४४.०	५६.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	७३६७९	५६.६	४२.३	०.१	०.०	०.९	०.१
बाजुरा	जम्मा	२८०४१	९१.८	७.१	०.१	०.०	०.९	०.१
	जम्मा दलित	७२२४	९५.६	३.८	०.०	०.०	०.४	०.२
	पहाडी दलित	७२२३	९५.६	३.८	०.०	०.०	०.४	०.२
	तराई दलित	१	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२०८१७	९०.५	८.३	०.१	०.०	१.०	०.१

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	काठ/दाउरा	एल. पी. ग्यास	बिजुली	गुइठा/ गोरहा	बायो ग्यास	अन्य
			प्रतिशत					
बझाङ	जम्मा	३८०२५	९२.९	६.७	०.१	०.०	०.३	०.१
	जम्मा दलित	५६६८	९४.८	४.८	०.१	०.०	०.१	०.१
	पहाडी दलित	५६६४	९४.८	४.८	०.१	०.०	०.१	०.१
	तराई दलित	४	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३२३५७	९२.६	७.०	०.०	०.०	०.३	०.१
दार्चुला	जम्मा	२८३८१	८४.१	१५.७	०.१	०.०	०.२	०.१
	जम्मा दलित	३३१२	८५.७	१४.०	०.२	०.०	०.१	०.०
	पहाडी दलित	३३१०	८५.८	१४.०	०.२	०.०	०.१	०.०
	तराई दलित	२	०.०	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२५०६९	८३.८	१५.९	०.१	०.०	०.२	०.१
बैतडी	जम्मा	४९४०७	९५.२	४.६	०.१	०.०	०.१	०.०
	जम्मा दलित	९८२१	९७.१	२.७	०.०	०.०	०.१	०.१
	पहाडी दलित	९८२१	९७.१	२.७	०.०	०.०	०.१	०.१
	गैरदलित जातजाति	३९५८६	९४.७	५.१	०.१	०.०	०.१	०.०
डडेल्धुरा	जम्मा	३११७२	८७.७	११.८	०.१	०.०	०.३	०.१
	जम्मा दलित	६४९७	९३.४	६.४	०.१	०.०	०.१	०.०
	पहाडी दलित	६४९१	९३.३	६.४	०.१	०.०	०.१	०.०
	तराई दलित	६	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२४६७५	८६.३	१३.३	०.१	०.०	०.३	०.१
डोटी	जम्मा	४५१४०	८९.९	९.६	०.१	०.०	०.३	०.२
	जम्मा दलित	१०६००	९४.३	५.३	०.०	०.०	०.२	०.२
	पहाडी दलित	१०५९३	९४.३	५.३	०.०	०.०	०.२	०.२
	तराई दलित	७	४२.९	५७.१	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३४५४०	८८.६	१०.८	०.१	०.०	०.३	०.२
अछाम	जम्मा	४९५६७	९३.५	५.९	०.१	०.०	०.३	०.२
	जम्मा दलित	१३९६०	९६.९	२.७	०.१	०.०	०.१	०.२
	पहाडी दलित	१३९५७	९६.९	२.७	०.१	०.०	०.१	०.२
	तराई दलित	३	६६.७	३३.३	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३५६०७	९२.२	७.२	०.१	०.०	०.३	०.२
कैलाली	जम्मा	१९५८७२	५१.९	४१.२	०.५	०.१	६.१	०.१
	जम्मा दलित	२५४७६	७२.८	२५.८	०.४	०.१	०.८	०.०
	पहाडी दलित	२५३७०	७२.९	२५.७	०.४	०.१	०.९	०.०
	तराई दलित	१०६	५९.४	३९.६	०.९	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१७०३९६	४८.८	४३.६	०.५	०.२	६.९	०.१
कञ्चनपुर	जम्मा	११११६७	५१.७	४१.४	०.४	०.१	६.३	०.१
	जम्मा दलित	१४८२०	६९.४	२८.२	०.४	०.१	१.९	०.०
	पहाडी दलित	१४८०५	६९.४	२८.२	०.४	०.१	१.९	०.०
	तराई दलित	१५	६६.७	३३.३	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	९६३४७	४९.०	४३.४	०.४	०.२	७.०	०.१

**अनुसूची ५: परिवारमा बत्ती बाल्न अक्सर प्रयोग गरिने स्रोत अनुसारको परिवारको विवरण,
राष्ट्रिय जनगणना २०७८**

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	परिवार सङ्ख्या		परिवार (%)	
			(बिजुली बत्ती र सोलार)	अन्य (मटितेल, बायोग्यास र अन्य)	(बिजुली बत्ती र सोलार)	अन्य (मटितेल, बायोग्यास र अन्य)
नेपाल	जम्मा	६६६०८४१	६५८०४५५	८०३८६	९८.८	१.२
	पहाडी दलित	५९२२७५	५७७९७०	१४३०५	९७.६	२.४
	मधेसी/तराई दलित	२७७८७५	२६६०६५	११८१०	९५.७	४.३
	गैरदलित जातजाति	५७९०६९१	५७३६४२०	५४२७१	९९.१	०.९
प्रदेश						
कोशी	जम्मा	११९०७५५	११७५८४५	१४९१०	९८.७	१.३
	पहाडी दलित	७४९५३	७३६६९	१२८४	९८.३	१.७
	मधेसी/तराई दलित	३७७९९	३५६८१	२११८	९४.४	५.६
	गैरदलित जातजाति	१०७८००३	१०६६४९५	११५०८	९८.९	१.१
मधेस	जम्मा	११५६३८३	११४२२०२	१४४८१	९८.८	१.२
	पहाडी दलित	९९९४	९८६६	१२८	९८.७	१.३
	मधेसी/तराई दलित	१९१९८०	१८५८४३	६६३७	९६.८	३.२
	गैरदलित जातजाति	९५४४०९	९४६४९३	७९१६	९९.२	०.८
बागमती	जम्मा	१५६७९१७	१५६२६८७	५२३०	९९.७	०.३
	पहाडी दलित	८८६१०	८७९५३	६५७	९९.३	०.७
	मधेसी/तराई दलित	२५५३	२५२२	३१	९८.८	१.२
	गैरदलित जातजाति	१४७६७५४	१४७२२१२	४५४२	९९.७	०.३
गण्डकी	जम्मा	६६१६३२	६५८५१८	३११४	९९.५	०.५
	पहाडी दलित	११७०३९	११५७१८	१३२१	९८.९	१.१
	मधेसी/तराई दलित	४५१	४२१	३०	९३.३	६.७
	गैरदलित जातजाति	५४४१४२	५४२३७९	१७६३	९९.७	०.३
लुम्बिनी	जम्मा	११४१३४५	११२१०५५	२०२९०	९८.२	१.८
	पहाडी दलित	१२१२८४	११८९३२	२३५२	९८.१	१.९
	मधेसी/तराई दलित	४४८८४	४१३९८	३४८६	९२.२	७.८
	गैरदलित जातजाति	९७५१७७	९६०७२५	१४४५२	९८.५	१.५
कर्णाली	जम्मा	३६६०३७	३५७१२७	८९१०	९७.६	२.४
	पहाडी दलित	८३१६१	७९५६५	३५९६	९५.७	४.३
	मधेसी/तराई दलित	६४	६१	३	९५.३	४.७
	गैरदलित जातजाति	२८२८१२	२७७५०१	५३११	९८.१	१.९
सुदूरपश्चिम	जम्मा	५७६७७२	५६३०२१	१३७५१	९७.६	२.४
	पहाडी दलित	९७२३४	९२२६७	४९६७	९४.९	५.१
	मधेसी/तराई दलित	१४४	१३९	५	९६.५	३.५
	गैरदलित जातजाति	४७९३९४	४७०६१५	८७७९	९८.२	१.८

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	परिवार सङ्ख्या		परिवार (%)	
			(बिजुली बत्ती र सोलार)	अन्य (मटितेल, बायोग्यास र अन्य)	(बिजुली बत्ती र सोलार)	अन्य (मटितेल, बायोग्यास र अन्य)
जिल्ला						
ताप्लेजुङ	जम्मा	२७७७६	२७२०३	५७३	९७.९	२.१
	पहाडी दलित	१९१३	१८४२	७१	९६.३	३.७
	मधेसी/तराई दलित	१	१	०	१००	०
	गैरदलित जातजाति	२५८६२	२५३६०	५०२	९८.१	१.९
संखुवासभा	जम्मा	३९११८	३८२९८	८२०	९७.९	२.१
	पहाडी दलित	३२१२	३१२५	८७	९७.३	२.७
	मधेसी/तराई दलित	१७	१३	४	७६.५	२३.५
	गैरदलित जातजाति	३५८८९	३५१६०	७२९	९८	२
सोलुखुम्बु	जम्मा	२६२३९	२५८८०	३५९	९८.६	१.४
	पहाडी दलित	२१०३	२०५९	४४	९७.९	२.१
	मधेसी/तराई दलित	११	११	०	१००	०
	गैरदलित जातजाति	२४१२५	२३८१०	३१५	९८.७	१.३
ओखलढुङ्गा	जम्मा	३४२८६	३३८४५	४४१	९८.७	१.३
	पहाडी दलित	३६९६	३६१४	८२	९७.८	२.२
	मधेसी/तराई दलित	८	८	०	१००	०
	गैरदलित जातजाति	३०५८२	३०२२३	३५९	९८.८	१.२
खोटाङ	जम्मा	४१७२०	४०७८९	९३१	९७.८	२.२
	पहाडी दलित	४५८३	४४६६	११७	९७.४	२.६
	मधेसी/तराई दलित	९	९	०	१००	०
	गैरदलित जातजाति	३७१२८	३६३१४	८१४	९७.८	२.२
भोजपुर	जम्मा	३८५८०	३७४६६	१११४	९७.१	२.९
	पहाडी दलित	३५७५	३३९४	१८१	९४.९	५.१
	मधेसी/तराई दलित	८	८	०	१००	०
	गैरदलित जातजाति	३४९९७	३४०६४	९३३	९७.३	२.७
धनकुटा	जम्मा	३७६१६	३७१९७	४१९	९८.९	१.१
	पहाडी दलित	२६७०	२६१८	५२	९८.१	१.९
	मधेसी/तराई दलित	१२	१२	०	१००	०
	गैरदलित जातजाति	३४९३४	३४५६७	३६७	९८.९	१.१
तेह्रथुम	जम्मा	२१८४५	२१६२३	२२२	९९	१
	पहाडी दलित	२०११	१९६४	४७	९७.७	२.३
	मधेसी/तराई दलित	५	५	०	१००	०
	गैरदलित जातजाति	१९८२९	१९६५४	१७५	९९.१	०.९
पाँचथर	जम्मा	४२४३७	४१७७२	६६५	९८.४	१.६
	पहाडी दलित	२४६४	२३९७	६७	९७.३	२.७
	मधेसी/तराई दलित	५	५	०	१००	०
	गैरदलित जातजाति	३९९६८	३९३७०	५९८	९८.५	१.५
इलाम	जम्मा	७०५०१	६९४९८	१००३	९८.६	१.४
	पहाडी दलित	३७९३	३७४३	५०	९८.७	१.३

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	परिवार सङ्ख्या		परिवार (%)	
			(बिजुली बत्ती र सोलार)	अन्य (मटितेल, बायोग्यास र अन्य)	(बिजुली बत्ती र सोलार)	अन्य (मटितेल, बायोग्यास र अन्य)
	मधेसी/तराई दलित	३९	३७	२	९४.९	५.१
	गैरदलित जातजाति	६६६६९	६५७५८	९५१	९८.६	१.४
झापा	जम्मा	२४५०१९	२४३१४५	१८७४	९९.२	०.८
	पहाडी दलित	१५०९६	१४९६७	१२९	९९.१	०.९
	मधेसी/तराई दलित	१९१५	१८१५	१००	९४.८	५.२
	गैरदलित जातजाति	२२८००८	२२६३६३	१६४५	९९.३	०.७
मोरङ	जम्मा	२७२१६०	२६८६२३	३५३७	९८.७	१.३
	पहाडी दलित	११८५१	११७५१	१००	९९.२	०.८
	मधेसी/तराई दलित	१९००३	१७७७६	१२२७	९३.५	६.५
	गैरदलित जातजाति	२४१३०६	२३९०९६	२२१०	९९.१	०.९
सुनसरी	जम्मा	२१२४०७	२१०७२०	१६८७	९९.२	०.८
	पहाडी दलित	९०६५	९०१०	५५	९९.४	०.६
	मधेसी/तराई दलित	१५५१३	१४८१३	७००	९५.५	४.५
	गैरदलित जातजाति	१८७८२९	१८६८९७	९३२	९९.५	०.५
उदयपुर	जम्मा	८१०५१	७९७८६	१२६५	९८.४	१.६
	पहाडी दलित	८९२१	८७१९	२०२	९७.७	२.३
	मधेसी/तराई दलित	१२५३	११६८	८५	९३.२	६.८
	गैरदलित जातजाति	७०८७७	६९८९९	९७८	९८.६	१.४
सप्तरी	जम्मा	१४६८१६	१४४९५०	१८६६	९८.७	१.३
	पहाडी दलित	१०११	१००१	१०	९९	१
	मधेसी/तराई दलित	३६७६३	३५४५०	१३१३	९६.४	३.६
	गैरदलित जातजाति	१०९०४२	१०८४९९	५४३	९९.५	०.५
सिराहा	जम्मा	१४८५४९	१४७३५९	११९०	९९.२	०.८
	पहाडी दलित	११८७	११७०	१७	९८.६	१.४
	मधेसी/तराई दलित	३४००३	३३२८८	७१५	९७.९	२.१
	गैरदलित जातजाति	११३३५९	११२९०१	४४८	९९.६	०.४
धनुषा	जम्मा	१७७०९१	१७५९७८	१११३	९९.४	०.६
	पहाडी दलित	११९२	११७६	१६	९८.७	१.३
	मधेसी/तराई दलित	३०३५०	२९८१७	५३३	९८.२	१.८
	गैरदलित जातजाति	१४५५४९	१४४९८५	५६४	९९.६	०.४
महोत्तरी	जम्मा	१३७८८६	१३६२४०	१६४६	९८.८	१.२
	पहाडी दलित	१५६२	१५५३	९	९९.४	०.६
	मधेसी/तराई दलित	२२६९७	२१८२५	८७२	९६.२	३.८
	गैरदलित जातजाति	११३६२७	११२८६२	७६५	९९.३	०.७
सर्लाही	जम्मा	१६४८२४	१६१९७१	२८५३	९८.३	१.७
	पहाडी दलित	२७८३	२७१८	६५	९७.७	२.३
	मधेसी/तराई दलित	२१४९१	२०५७४	९१७	९५.७	४.३
	गैरदलित जातजाति	१४०५५०	१३८६७९	१८७१	९८.७	१.३

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	परिवार सङ्ख्या		परिवार (%)	
			(बिजुली बत्ती र सोलार)	अन्य (मटितेल, बायोग्यास र अन्य)	(बिजुली बत्ती र सोलार)	अन्य (मटितेल, बायोग्यास र अन्य)
रौतहट	जम्मा	१३७०२५	१३४६४५	२३८०	९८.३	१.७
	पहाडी दलित	७३२	७३२	०	१००	०
	मधेसी/तराई दलित	१८४२७	१७७५७	६७०	९६.४	३.६
	गैरदलित जातजाति	११७८६६	११६१५६	१७१०	९८.५	१.५
बारा	जम्मा	१३११७९	१२९४६१	१७१८	९८.७	१.३
	पहाडी दलित	९७८	९७०	८	९९.२	०.८
	मधेसी/तराई दलित	१४४३०	१३८५७	५७३	९६	४
	गैरदलित जातजाति	११५७७१	११४६३४	११३७	९९	१
पर्सा	जम्मा	११३०१३	१११५९८	१४१५	९८.७	१.३
	पहाडी दलित	५४९	५४६	३	९९.५	०.५
	मधेसी/तराई दलित	१३८१९	१३२७५	५४४	९६.१	३.९
	गैरदलित जातजाति	९८६४५	९७७७७	८६८	९९.१	०.९
दोलखा	जम्मा	४९४९३	४९३५५	१३८	९९.७	०.३
	पहाडी दलित	४०४३	४०१९	२४	९९.४	०.६
	मधेसी/तराई दलित	१३	१३	०	१००	०
	गैरदलित जातजाति	४५४३७	४५३२३	११४	९९.७	०.३
सिन्धुपाल्चोक	जम्मा	७१६९७	७१४७७	२२०	९९.७	०.३
	पहाडी दलित	५२५०	५२१३	३७	९९.३	०.७
	मधेसी/तराई दलित	८	८	०	१००	०
	गैरदलित जातजाति	६६४३९	६६२५६	१८३	९९.७	०.३
रसुवा	जम्मा	१११३१	११०२५	१०६	९९	१
	पहाडी दलित	३६१	३५३	८	९७.८	२.२
	मधेसी/तराई दलित	२	२	०	१००	०
	गैरदलित जातजाति	१०७६८	१०६७०	९८	९९.१	०.९
धादिङ	जम्मा	८३६२२	८२९७६	६४६	९९.२	०.८
	पहाडी दलित	९९९०	९८५१	१३९	९८.६	१.४
	मधेसी/तराई दलित	९	९	०	१००	०
	गैरदलित जातजाति	७३६२३	७३११६	५०७	९९.३	०.७
नुवाकोट	जम्मा	६८६४६	६८३३५	३११	९९.५	०.५
	पहाडी दलित	४७३४	४६९४	४०	९९.२	०.८
	मधेसी/तराई दलित	११	११	०	१००	०
	गैरदलित जातजाति	६३९०१	६३६३०	२७१	९९.६	०.४
काठमाडौं	जम्मा	५४२८९२	५४२६५६	२३६	१००	०
	पहाडी दलित	१८११३	१८०९१	२२	९९.९	०.१
	मधेसी/तराई दलित	९५४	९४१	१३	९८.६	१.४
	गैरदलित जातजाति	५२३८२५	५२३६२४	२०१	१००	०
भक्तपुर	जम्मा	१०८४०६	१०८३३६	७०	९९.९	०.१
	पहाडी दलित	२९७७	२९७४	३	९९.९	०.१

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	परिवार सङ्ख्या		परिवार (%)	
			(बिजुली बत्ती र सोलार)	अन्य (मटितेल, बायोग्यास र अन्य)	(बिजुली बत्ती र सोलार)	अन्य (मटितेल, बायोग्यास र अन्य)
ललितपुर	मधेसी/तराई दलित	१२४	१२४	०	१००	०
	गैरदलित जातजाति	१०५३०५	१०५२३८	६७	९९.९	०.१
	जम्मा	१४०१३०	१४००२४	१०६	९९.९	०.१
	पहाडी दलित	४६९४	४६८५	९	९९.८	०.२
	मधेसी/तराई दलित	२०१	२०१	०	१००	०
काभ्रेपलाञ्चोक	गैरदलित जातजाति	१३५२३५	१३५१३८	९७	९९.९	०.१
	जम्मा	९१३३०	९११३४	१९६	९९.८	०.२
	पहाडी दलित	५८८८	५८६२	२६	९९.६	०.४
	मधेसी/तराई दलित	२३	२३	०	१००	०
	गैरदलित जातजाति	८५४१९	८५२४९	१७०	९९.८	०.२
रामेछाप	जम्मा	४६४६६	४६२६२	२०४	९९.६	०.४
	पहाडी दलित	४०१५	३९८८	२७	९९.३	०.७
	मधेसी/तराई दलित	१६	१६	०	१००	०
	गैरदलित जातजाति	४२४३५	४२२५८	१७७	९९.६	०.४
	जम्मा	६९३१७	६८५१८	७९९	९८.८	१.२
सिन्धुली	पहाडी दलित	८१५५	७९९७	१५८	९८.१	१.९
	मधेसी/तराई दलित	६०१	५८७	१४	९७.७	२.३
	गैरदलित जातजाति	६०५६१	५९९३४	६२७	९९	१
	जम्मा	१०५६२०	१०४६००	१०२०	९९	१
	पहाडी दलित	४४६९	४४४४	२५	९९.४	०.६
मकवानपुर	मधेसी/तराई दलित	१३०	१३०	०	१००	०
	गैरदलित जातजाति	१०१०२१	१०००२६	९९५	९९	१
	जम्मा	१०११५१	१००१५६	११७८	९९.३	०.७
	पहाडी दलित	१५९२१	१५७८२	१३९	९९.१	०.९
	मधेसी/तराई दलित	४६१	४५७	४	९९.१	०.९
गोरखा	गैरदलित जातजाति	१६२७८५	१६१७५०	१०३५	९९.४	०.६
	जम्मा	७१७२९	७१३२१	४०८	९९.४	०.६
	पहाडी दलित	११८९५	११७३५	१६०	९८.७	१.३
	मधेसी/तराई दलित	२९	२९	०	१००	०
	गैरदलित जातजाति	५९८०५	५९५५७	२४८	९९.६	०.४
मनाङ	जम्मा	१५४७	१५४४	३	९९.८	०.२
	पहाडी दलित	८१	८१	०	१००	०
	मधेसी/तराई दलित	५	५	०	१००	०
	गैरदलित जातजाति	१४६१	१४५८	३	९९.८	०.२
	जम्मा	३६०६	३५९०	१६	९९.६	०.४
मुस्ताङ	पहाडी दलित	५६७	५६१	६	९८.९	१.१
	मधेसी/तराई दलित	२	२	०	१००	०
	गैरदलित जातजाति	३०३७	३०२७	१०	९९.७	०.३
	जम्मा	३६०६	३५९०	१६	९९.६	०.४
	पहाडी दलित	५६७	५६१	६	९८.९	१.१

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	परिवार सङ्ख्या		परिवार (%)	
			(बिजुली बत्ती र सोलार)	अन्य (मटितेल, बायोग्यास र अन्य)	(बिजुली बत्ती र सोलार)	अन्य (मटितेल, बायोग्यास र अन्य)
म्याग्दी	जम्मा	२८७६६	२८३५२	४१४	९८.६	१.४
	पहाडी दलित	७२०९	७००२	२०७	९७.१	२.९
	मधेसी/तराई दलित	१२	१२	०	१००	०
	गैरदलित जातजाति	२१५४५	२१३३८	२०७	९९	१
कास्की	जम्मा	१६०४१६	१६०१६३	२५३	९९.८	०.२
	पहाडी दलित	२६३३८	२६१९३	१४५	९९.४	०.६
	मधेसी/तराई दलित	७८	७८	०	१००	०
	गैरदलित जातजाति	१३४०००	१३३८९२	१०८	९९.९	०.१
लमजुङ	जम्मा	४४०७४	४३८९४	१८०	९९.६	०.४
	पहाडी दलित	७८१७	७७२६	९१	९८.८	१.२
	मधेसी/तराई दलित	८	८	०	१००	०
	गैरदलित जातजाति	३६२४९	३६१६०	८९	९९.८	०.२
तनहुँ	जम्मा	८८५१३	८८०२६	४८७	९९.४	०.६
	पहाडी दलित	१४८७४	१४७३४	१४०	९९.१	०.९
	मधेसी/तराई दलित	२४	२४	०	१००	०
	गैरदलित जातजाति	७३६१५	७३२६८	३४७	९९.५	०.५
नवलपरासी -पूर्व	जम्मा	९३८५०	९३४२७	४२३	९९.५	०.५
	पहाडी दलित	९७८८	९७०३	८५	९९.१	०.९
	मधेसी/तराई दलित	२६७	२३७	३०	८८.८	११.२
	गैरदलित जातजाति	८३७९५	८३४८७	३०८	९९.६	०.४
स्याङ्जा	जम्मा	६८९२३	६८७५२	१७१	९९.८	०.२
	पहाडी दलित	११३३०	११२७०	६०	९९.५	०.५
	मधेसी/तराई दलित	९	९	०	१००	०
	गैरदलित जातजाति	५७५८४	५७४७३	१११	९९.८	०.२
पर्वत	जम्मा	३६११२	३५९९०	१२२	९९.७	०.३
	पहाडी दलित	९०५५	८९९०	६५	९९.३	०.७
	मधेसी/तराई दलित	४	४	०	१००	०
	गैरदलित जातजाति	२७०५३	२६९९६	५७	९९.८	०.२
बागलुङ	जम्मा	६४०९६	६३४५९	६३७	९९	१
	पहाडी दलित	१८०८५	१७७२३	३६२	९८	२
	मधेसी/तराई दलित	१३	१३	०	१००	०
	गैरदलित जातजाति	४५९९८	४५७२३	२७५	९९.४	०.६
रुकुम-पूर्व	जम्मा	१२८७८	१२६९४	१८४	९८.६	१.४
	पहाडी दलित	२७५१	२७१०	४१	९८.५	१.५
	मधेसी/तराई दलित	२	२	०	१००	०
	गैरदलित जातजाति	१०१२५	९९८२	१४३	९८.६	१.४
रोल्पा	जम्मा	५२२०६	५११२२	१०८४	९७.९	२.१
	पहाडी दलित	९०८६	८७६६	३२०	९६.५	३.५
	मधेसी/तराई दलित	५	५	०	१००	०

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	परिवार सङ्ख्या		परिवार (%)	
			(बिजुली बत्ती र सोलार)	अन्य (मटितेल, बायोग्यास र अन्य)	(बिजुली बत्ती र सोलार)	अन्य (मटितेल, बायोग्यास र अन्य)
	गैरदलित जातजाति	४३११५	४२३५१	७६४	९८.२	१.८
प्युठान	जम्मा	५६१९५	५५३२४	८७१	९८.५	१.५
	पहाडी दलित	१२०४०	११६८१	३५९	९७	३
	मधेसी/तराई दलित	१०	१०	०	१००	०
	गैरदलित जातजाति	४४१४५	४३६३३	५१२	९८.८	१.२
गुल्मी	जम्मा	६६१००	६५६८१	४१९	९९.४	०.६
	पहाडी दलित	१४३२८	१४१२१	२०७	९८.६	१.४
	मधेसी/तराई दलित	७	७	०	१००	०
	गैरदलित जातजाति	५१७६५	५१५५३	२१२	९९.६	०.४
अर्घाखाँची	जम्मा	४८४४९	४८०३०	४१९	९९.१	०.९
	पहाडी दलित	१०५६०	१०४१६	१४४	९८.६	१.४
	मधेसी/तराई दलित	३	३	०	१००	०
	गैरदलित जातजाति	३७८८६	३७६११	२७५	९९.३	०.७
पाल्पा	जम्मा	६४९९१	६४७०४	२८७	९९.६	०.४
	पहाडी दलित	८१४२	८०८०	६२	९९.२	०.८
	मधेसी/तराई दलित	३२	३२	०	१००	०
	गैरदलित जातजाति	५६८१७	५६५९२	२२५	९९.६	०.४
नवलपरासी - पश्चिम	जम्मा	८२७०९	८१६०६	११०३	९८.७	१.३
	पहाडी दलित	४५००	४४५७	४३	९९	१
	मधेसी/तराई दलित	८५७७	८१९२	३८५	९५.५	४.५
	गैरदलित जातजाति	६९६३२	६८९५७	६७५	९९	१
रूपन्देही	जम्मा	२३८१७१	२३४९७७	३१९४	९८.७	१.३
	पहाडी दलित	१५०६५	१४९९९	६६	९९.६	०.४
	मधेसी/तराई दलित	१३०८९	१२२९०	७९९	९३.९	६.१
	गैरदलित जातजाति	२१००१७	२०७६८८	२३२९	९८.९	१.१
कपिलवस्तु	जम्मा	१२१८६१	११७३५८	४५०३	९६.३	३.७
	पहाडी दलित	५०३०	४९५१	७९	९८.४	१.६
	मधेसी/तराई दलित	१३१०१	११७६९	१३३२	८९.८	१०.२
	गैरदलित जातजाति	१०३७३०	१००६३८	३०९२	९७	३
दाङ	जम्मा	१६२२६६	१५९८०४	२४६२	९८.५	१.५
	पहाडी दलित	१९३४९	१८६९९	६५०	९६.६	३.४
	मधेसी/तराई दलित	२६६	२५०	१६	९४	६
	गैरदलित जातजाति	१४२६५१	१४०८५५	१७९६	९८.७	१.३
बाँके	जम्मा	१२९२३४	१२६०३१	३२०३	९७.५	२.५
	पहाडी दलित	१०२६६	१०१५६	११०	९८.९	१.१
	मधेसी/तराई दलित	८००७	७२९१	७१६	९१.१	८.९
	गैरदलित जातजाति	११०९६१	१०८५८४	२३७७	९७.९	२.१
बर्दिया	जम्मा	१०६२८५	१०३७२४	२५६१	९७.६	२.४
	पहाडी दलित	१०१६७	९८९६	२७१	९७.३	२.७

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	परिवार सङ्ख्या		परिवार (%)	
			(बिजुली बत्ती र सोलार)	अन्य (मटितेल, बायोग्यास र अन्य)	(बिजुली बत्ती र सोलार)	अन्य (मटितेल, बायोग्यास र अन्य)
	मधेसी/तराई दलित	१७८५	१५४७	२३८	८६.७	१३.३
	गैरदलित जातजाति	९४३३३	९२२८१	२०५२	९७.८	२.२
डोल्पा	जम्मा	९३८०	९२९४	८६	९९.१	०.९
	पहाडी दलित	१२७९	१२४८	३१	९७.६	२.४
	मधेसी/तराई दलित	३	३	०	१००	०
	गैरदलित जातजाति	८०९८	८०४३	५५	९९.३	०.७
मुगु	जम्मा	१२४३०	१२११३	३१७	९७.४	२.६
	पहाडी दलित	२६२६	२४९५	१३१	९५	५
	मधेसी/तराई दलित	३	३	०	१००	०
	गैरदलित जातजाति	९८०१	९६१५	१८६	९८.१	१.९
हुम्ला	जम्मा	११२०४	१०७९३	४११	९६.३	३.७
	पहाडी दलित	१७०८	१५९५	११३	९३.४	६.६
	मधेसी/तराई दलित	३	३	०	१००	०
	गैरदलित जातजाति	९४९३	९१९५	२९८	९६.९	३.१
जुम्ला	जम्मा	२४४२२	२४२२४	१९८	९९.२	०.८
	पहाडी दलित	४२६२	४२०९	५३	९८.८	१.२
	मधेसी/तराई दलित	२	२	०	१००	०
	गैरदलित जातजाति	२०१५८	२००१३	१४५	९९.३	०.७
कालीकोट	जम्मा	२६७७०	२६१९०	५८०	९७.८	२.२
	पहाडी दलित	७२८५	६९९२	२९३	९६	४
	मधेसी/तराई दलित	२	२	०	१००	०
	गैरदलित जातजाति	१९४८३	१९१९६	२८७	९८.५	१.५
दैलेख	जम्मा	५४५९४	५२८४१	१७७३	९६.८	३.२
	पहाडी दलित	१४८५२	१४०६१	७९१	९४.७	५.३
	मधेसी/तराई दलित	१२	११	१	९१.७	८.३
	गैरदलित जातजाति	३९७३०	३८७६९	९६१	९७.६	२.४
जाजरकोट	जम्मा	३७४५३	३५४४९	१९०४	९४.९	५.१
	पहाडी दलित	१०५१२	९७११	८०१	९२.४	७.६
	मधेसी/तराई दलित	५	५	०	१००	०
	गैरदलित जातजाति	२६९३६	२५८३३	११०३	९५.९	४.१
रुकुम - पश्चिम	जम्मा	३७२९०	३६६२१	६६९	९८.२	१.८
	पहाडी दलित	७७३४	७४८५	२४९	९६.८	३.२
	मधेसी/तराई दलित	२	२	०	१००	०
	गैरदलित जातजाति	२९५५४	२९१३४	४२०	९८.६	१.४
सल्यान	जम्मा	५४६७२	५३४९०	११८२	९७.८	२.२
	पहाडी दलित	८७८५	८४९७	२८८	९६.७	३.३
	मधेसी/तराई दलित	७	६	१	८५.७	१४.३
	गैरदलित जातजाति	४५८८०	४४९८७	८९३	९८.१	१.९

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	परिवार सङ्ख्या		परिवार (%)	
			(बिजुली बत्ती र सोलार)	अन्य (मटितेल, बायोग्यास र अन्य)	(बिजुली बत्ती र सोलार)	अन्य (मटितेल, बायोग्यास र अन्य)
सुर्खेत	जम्मा	९७८२२	९६०१२	१८१०	९८.१	१.९
	पहाडी दलित	२४११८	२३२७२	८४६	९६.५	३.५
	मधेसी/तराई दलित	२५	२४	१	९६	४
	गैरदलित जातजाति	७३६७९	७२७१६	९६३	९८.७	१.३
बाजुरा	जम्मा	२८०४१	२७२७०	७७१	९७.३	२.७
	पहाडी दलित	७२२३	६९१२	३११	९५.७	४.३
	मधेसी/तराई दलित	१	१	०	१००	०
	गैरदलित जातजाति	२०८१७	२०३५७	४६०	९७.८	२.२
बझाङ	जम्मा	३८०२५	३६८३०	११९५	९६.९	३.१
	पहाडी दलित	५६६४	५२७१	३९३	९३.१	६.९
	मधेसी/तराई दलित	४	४	०	१००	०
	गैरदलित जातजाति	३२३५७	३१५५५	८०२	९७.५	२.५
दार्चुला	जम्मा	२८३८१	२७५५९	८२२	९७.१	२.९
	पहाडी दलित	३३१०	३०९०	२२०	९३.४	६.६
	मधेसी/तराई दलित	२	२	०	१००	०
	गैरदलित जातजाति	२५०६९	२४४६७	६०२	९७.६	२.४
बैतडी	जम्मा	४९४०७	४८३६५	१०४२	९७.९	२.१
	पहाडी दलित	९८२१	९४५७	३६४	९६.३	३.७
	गैरदलित जातजाति	३९५८६	३८९०८	६७८	९८.३	१.७
डडेल्धुरा	जम्मा	३११७२	३०१०१	१०७१	९६.६	३.४
	पहाडी दलित	६४९१	६०६३	४२८	९३.४	६.६
	मधेसी/तराई दलित	६	६	०	१००	०
	गैरदलित जातजाति	२४६७५	२४०३२	६४३	९७.४	२.६
डोटी	जम्मा	४५१४०	४३१७६	१९६४	९५.६	४.४
	पहाडी दलित	१०५९३	९८५८	७३५	९३.१	६.९
	मधेसी/तराई दलित	७	७	०	१००	०
	गैरदलित जातजाति	३४५४०	३३३११	१२२९	९६.४	३.६
अछाम	जम्मा	४९५६७	४५७६०	३८०७	९२.३	७.७
	पहाडी दलित	१३९५७	१२४७४	१४८३	८९.४	१०.६
	मधेसी/तराई दलित	३	३	०	१००	०
	गैरदलित जातजाति	३५६०७	३३२८३	२३२४	९३.५	६.५
कैलाली	जम्मा	१९५८७२	१९४१२५	१७४७	९९.१	०.९
	पहाडी दलित	२५३७०	२४८००	५७०	९७.८	२.२
	मधेसी/तराई दलित	१०६	१०२	४	९६.२	३.८
	गैरदलित जातजाति	१७०३९६	१६९२२३	११७३	९९.३	०.७
कञ्चनपुर	जम्मा	११११६७	१०९८३५	१३३२	९८.८	१.२
	पहाडी दलित	१४८०५	१४३४२	४६३	९६.९	३.१
	मधेसी/तराई दलित	१५	१४	१	९३.३	६.७
	गैरदलित जातजाति	९६३४७	९५४७९	८६८	९९.१	०.९

अनुसूची ६: परिवारले प्रयोग गर्ने शौचालयको प्रकारअनुसारको विवरण, राष्ट्रिय जनगणना २०७८

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार संख्या	शौचालय (%)		
			सुधारिएको	साधारण/सार्वजनिक	चर्पी नभएको
नेपाल	जम्मा	६६६०८४१	६४.९	३०.६	४.५
	जम्मा दलित	८७०१५०	५२.१	३७.८	१०.१
	पहाडी दलित	५९२२७५	६४.५	३२.२	३.३
	तराई दलित	२७७८७५	२५.७	४९.७	२४.६
	अन्य जातजाति	५७९०६९१	६६.८	२९.५	३.७
भौगोलिक क्षेत्र					
हिमाल	जम्मा	४०९२६०	७०.२	२७.८	२.०
	जम्मा दलित	५०९६६	६२.९	३३.०	४.१
	पहाडी दलित	५०८८७	६२.९	३३.०	४.१
	तराई दलित	७९	६७.१	२६.६	६.३
	अन्य जातजाति	३५८२९४	७१.२	२७.१	१.७
पहाड	जम्मा	२९४५०३०	७८.५	२०.१	१.५
	जम्मा दलित	३६८८३२	६९.४	२७.८	२.७
	पहाडी दलित	३६५१२१	६९.५	२७.८	२.७
	तराई दलित	३७११	६१.८	२६.९	११.२
	अन्य जातजाति	२५७६१९८	७९.८	१८.९	१.३
तराई	जम्मा	३३०६५५१	५२.१	४०.३	७.६
	जम्मा दलित	४५०३५२	३६.७	४६.४	१६.८
	पहाडी दलित	१७६२६७	५४.७	४०.९	४.४
	तराई दलित	२७४०८५	२५.२	५०.०	२४.८
	अन्य जातजाति	२८५६१९९	५४.५	३९.४	६.१
ग्रामीण/सहरी					
सहरी	जम्मा	१९३९००१	८१.२	१७.२	१.६
	जम्मा दलित	१५७५५३	६५.४	२८.८	५.८
	पहाडी दलित	११८८५७	७५.२	२३.२	१.६
	तराई दलित	३८६९६	३५.२	४६.०	१८.७
	अन्य जातजाति	१७८१४४८	८२.६	१६.२	१.२
सहरोन्मुख	जम्मा	२४३२०७९	४९.९	४१.८	८.३
	जम्मा दलित	३६७५००	३६.८	४६.०	१७.२
	पहाडी दलित	१३८१९९	५७.६	३९.०	३.४
	तराई दलित	२२९३०१	२४.२	५०.२	२५.६
	अन्य जातजाति	२०६४५७९	५२.२	४१.१	६.७
ग्रामीण	जम्मा	२२८९७६१	६७.०	३०.०	३.०
	जम्मा दलित	३४५०९७	६२.४	३३.१	४.५
	पहाडी दलित	३३५२१९	६३.६	३२.५	३.९
	तराई दलित	९८७८	२२.१	५२.४	२५.५
	अन्य जातजाति	१९४४६६४	६७.८	२९.४	२.८
प्रदेश					
कोशी	जम्मा	११९०७५५	६३.२	३३.६	३.२
	जम्मा दलित	११२७५२	५०.१	४१.४	८.५
	पहाडी दलित	७४९५३	५७.९	३९.६	२.५

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार संख्या	शौचालय (%)		
			सुधारिएको	साधारण/सार्वजनिक	चर्पी नभएको
	तराई दलित	३७७९९	३४.६	४४.९	२०.५
	अन्य जातजाति	१०७८००३	६४.६	३२.८	२.६
मधेस	जम्मा	११५६३८३	३८.५	४९.५	१२.०
	जम्मा दलित	२०१९७४	२४.३	५०.९	२४.७
	पहाडी दलित	९९९४	४४.०	४९.२	६.८
	तराई दलित	१९१९८०	२३.३	५१.०	२५.७
	अन्य जातजाति	९५४४०९	४१.५	४९.२	९.३
बागमती	जम्मा	१५६७९१७	८२.३	१६.५	१.२
	जम्मा दलित	९११६३	७३.०	२४.९	२.१
	पहाडी दलित	८८६१०	७३.१	२५.०	१.९
	तराई दलित	२५५३	७१.६	२०.९	७.५
	अन्य जातजाति	१४७६७५४	८२.८	१६.०	१.२
गण्डकी	जम्मा	६६१६३२	७८.६	२०.४	१.०
	जम्मा दलित	११७४९०	७१.६	२६.६	१.८
	पहाडी दलित	११७०३९	७१.७	२६.५	१.८
	तराई दलित	४५१	५५.०	३३.९	११.१
	अन्य जातजाति	५४४१४२	८०.२	१९.१	०.८
लुम्बिनी	जम्मा	११४१३४५	६२.६	३१.८	५.६
	जम्मा दलित	१६६१६८	५५.५	३५.७	८.८
	पहाडी दलित	१२१२८४	६६.७	३०.४	२.९
	तराई दलित	४४८८४	२५.२	५०.०	२४.८
	अन्य जातजाति	९७५१७७	६३.८	३१.१	५.१
कर्णाली	जम्मा	३६६०३७	६२.४	३५.०	२.६
	जम्मा दलित	८३२२५	५६.८	३८.७	४.४
	पहाडी दलित	८३१६१	५६.८	३८.७	४.४
	तराई दलित	६४	६८.८	२९.७	१.६
	अन्य जातजाति	२८२८१२	६४.०	३३.९	२.१
सुदूरपश्चिम	जम्मा	५७६७७२	६४.१	३१.५	४.४
	जम्मा दलित	९७३७८	५९.३	३४.६	६.१
	पहाडी दलित	९७२३४	५९.३	३४.६	६.१
	तराई दलित	१४४	५२.१	३४.७	१३.२
	अन्य जातजाति	४७९३९४	६५.१	३०.८	४.०
जिल्ला					
ताप्लेजुङ	जम्मा	२७७७६	७३.६	२४.७	१.८
	जम्मा दलित	१९१४	६७.५	२९.१	३.४
	पहाडी दलित	१९१३	६७.५	२९.१	३.४
	तराई दलित	१	१००.०	०.०	०.०
	अन्य जातजाति	२५८६२	७४.०	२४.३	१.७
संखुवासभा	जम्मा	३९११८	७१.८	२६.७	१.५
	जम्मा दलित	३२२९	६५.१	३२.८	२.०
	पहाडी दलित	३२१२	६५.२	३२.८	२.०
	तराई दलित	१७	४७.१	३५.३	१७.६
	अन्य जातजाति	३५८८९	७२.५	२६.१	१.४

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार संख्या	शौचालय (%)		
			सुधारिएको	साधारण/सार्वजनिक	चर्पी नभएको
सोलुखुम्बु	जम्मा	२६२३९	८५.५	१२.७	१.८
	जम्मा दलित	२११४	८५.२	१२.३	२.५
	पहाडी दलित	२१०३	८५.२	१२.३	२.५
	तराई दलित	११	९०.९	९.१	०.०
	अन्य जातजाति	२४१२५	८५.५	१२.८	१.७
ओखलढुङ्गा	जम्मा	३४२८६	७८.७	२०.०	१.३
	जम्मा दलित	३७०४	७४.२	२३.३	२.५
	पहाडी दलित	३६९६	७४.२	२३.३	२.५
	तराई दलित	८	७५.०	२५.०	०.०
	अन्य जातजाति	३०५८२	७९.२	१९.६	१.२
खोटाङ	जम्मा	४१७२०	६४.७	३२.९	२.४
	जम्मा दलित	४५९२	५७.७	३८.७	३.६
	पहाडी दलित	४५८३	५७.७	३८.७	३.६
	तराई दलित	९	६६.७	३३.३	०.०
	अन्य जातजाति	३७१२८	६५.६	३२.१	२.३
भोजपुर	जम्मा	३८५८०	६१.९	३६.२	१.९
	जम्मा दलित	३५८३	५५.३	४१.५	३.२
	पहाडी दलित	३५७५	५५.२	४१.६	३.२
	तराई दलित	८	१००.०	०.०	०.०
	अन्य जातजाति	३४९९७	६२.५	३५.७	१.८
धनकुटा	जम्मा	३७६१६	७३.४	२५.२	१.४
	जम्मा दलित	२६८२	६४.५	३३.२	२.३
	पहाडी दलित	२६७०	६४.४	३३.३	२.३
	तराई दलित	१२	९१.७	८.३	०.०
	अन्य जातजाति	३४९३४	७४.१	२४.६	१.३
तेह्रथुम	जम्मा	२१८४५	७९.९	१८.४	१.७
	जम्मा दलित	२०१६	७४.०	२३.१	२.९
	पहाडी दलित	२०११	७४.०	२३.१	२.९
	तराई दलित	५	८०.०	२०.०	०.०
	अन्य जातजाति	१९८२९	८०.५	१७.९	१.६
पाँचथर	जम्मा	४२४३७	७८.८	२०.१	१.१
	जम्मा दलित	२४६९	६८.९	२९.५	१.६
	पहाडी दलित	२४६४	६८.९	२९.५	१.६
	तराई दलित	५	८०.०	२०.०	०.०
	अन्य जातजाति	३९९६८	७९.४	१९.५	१.१
इलाम	जम्मा	७०५०१	७६.०	२२.३	१.७
	जम्मा दलित	३८३२	६९.४	२८.४	२.१
	पहाडी दलित	३७९३	६९.५	२८.४	२.१
	तराई दलित	३९	६४.१	३३.३	२.६
	अन्य जातजाति	६६६६९	७६.४	२२.०	१.६
झापा	जम्मा	२४५०१९	६१.३	३६.०	२.६
	जम्मा दलित	१७०११	५१.७	४५.०	३.३
	पहाडी दलित	१५०९६	५४.६	४३.२	२.२

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार संख्या	शौचालय (%)		
			सुधारिएको	साधारण/सार्वजनिक	चर्पी नभएको
	तराई दलित	१९१५	२८.८	५९.७	११.४
	अन्य जातजाति	२२८००८	६२.०	३५.४	२.६
मोरङ	जम्मा	२७२१६०	५६.८	३८.२	५.०
	जम्मा दलित	३०८५४	४३.८	४२.२	१४.०
	पहाडी दलित	११८५१	५०.२	४७.७	२.१
	तराई दलित	१९००३	३९.९	३८.७	२१.४
	अन्य जातजाति	२४१३०६	५८.४	३७.७	३.९
सुनसरी	जम्मा	२१२४०७	५८.९	३७.०	४.१
	जम्मा दलित	२४५७८	३८.६	४७.७	१३.७
	पहाडी दलित	९०६५	५५.९	४२.८	१.३
	तराई दलित	१५५१३	२८.४	५०.७	२०.९
	अन्य जातजाति	१८७८२९	६१.६	३५.६	२.८
उदयपुर	जम्मा	८१०५१	५२.३	४४.५	३.२
	जम्मा दलित	१०१७४	४४.८	४९.६	५.६
	पहाडी दलित	८९२१	४५.९	५०.२	३.९
	तराई दलित	१२५३	३६.४	४५.५	१८.१
	अन्य जातजाति	७०८७७	५३.४	४३.८	२.८
सप्तरी	जम्मा	१४६८१६	२८.१	५९.१	१२.८
	जम्मा दलित	३७७७४	१७.०	५८.०	२५.०
	पहाडी दलित	१०११	३१.५	६३.७	४.८
	तराई दलित	३६७६३	१६.७	५७.८	२५.५
	अन्य जातजाति	१०९०४२	३१.९	५९.५	८.६
सिराहा	जम्मा	१४८५४९	३८.२	५२.६	९.२
	जम्मा दलित	३५१९०	२४.६	५४.९	२०.५
	पहाडी दलित	११८७	३५.५	५३.२	११.४
	तराई दलित	३४००३	२४.२	५५.०	२०.८
	अन्य जातजाति	११३३५९	४२.४	५१.९	५.७
धनुषा	जम्मा	१७७०९१	४४.७	४२.७	१२.६
	जम्मा दलित	३१५४२	३०.६	४२.९	२६.५
	पहाडी दलित	११९२	५९.१	३४.३	६.५
	तराई दलित	३०३५०	२९.५	४३.३	२७.२
	अन्य जातजाति	१४५५४९	४७.८	४२.६	९.६
महोत्तरी	जम्मा	१३७८८६	३१.६	५३.०	१५.४
	जम्मा दलित	२४२५९	१७.४	४८.९	३३.७
	पहाडी दलित	१५६२	३२.०	६२.३	५.७
	तराई दलित	२२६९७	१६.४	४७.९	३५.६
	अन्य जातजाति	११३६२७	३४.६	५३.९	११.५
सर्लाही	जम्मा	१६४८२४	३८.९	५२.०	९.१
	जम्मा दलित	२४२७४	२८.१	५३.४	१८.५
	पहाडी दलित	२७८३	४३.९	४९.८	६.३
	तराई दलित	२१४९१	२६.१	५३.८	२०.१
	अन्य जातजाति	१४०५५०	४०.८	५१.७	७.५

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार संख्या	शौचालय (%)		
			सुधारिएको	साधारण/सार्वजनिक	चर्पी नभएको
रौतहट	जम्मा	१३७०२५	३७.८	४८.६	१३.५
	जम्मा दलित	१९१५९	२५.१	४९.६	२५.३
	पहाडी दलित	७३२	५४.५	३८.५	७.०
	तराई दलित	१८४२७	२३.९	५०.०	२६.०
	अन्य जातजाति	११७८६६	३९.९	४८.५	११.६
बारा	जम्मा	१३११७९	३७.८	५३.१	९.१
	जम्मा दलित	१५४०८	२४.०	५८.२	१७.८
	पहाडी दलित	९७८	४६.१	४८.५	५.४
	तराई दलित	१४४३०	२२.५	५८.८	१८.६
	अन्य जातजाति	११५७७१	३९.६	५२.४	८.०
पर्सा	जम्मा	११३०१३	५२.२	३२.२	१५.६
	जम्मा दलित	१४३६८	३३.५	३३.३	३३.२
	पहाडी दलित	५४९	६९.४	२०.९	९.७
	तराई दलित	१३८१९	३२.१	३३.८	३४.१
	अन्य जातजाति	९८६४५	५४.९	३२.०	१३.०
दोलखा	जम्मा	४९४९३	७५.१	२४.२	०.७
	जम्मा दलित	४०५६	६७.६	३१.५	१.०
	पहाडी दलित	४०४३	६७.५	३१.५	१.०
	तराई दलित	१३	८४.६	१५.४	०.०
	अन्य जातजाति	४५४३७	७५.८	२३.५	०.७
सिन्धुपाल्चोक	जम्मा	७९६९७	८४.१	१५.१	०.९
	जम्मा दलित	५२५८	७८.९	१९.८	१.३
	पहाडी दलित	५२५०	७८.८	१९.९	१.३
	तराई दलित	८	१००.०	०.०	०.०
	अन्य जातजाति	६६४३९	८४.५	१४.७	०.८
रसुवा	जम्मा	१११३१	६८.४	२९.०	२.६
	जम्मा दलित	३६३	६८.०	३०.६	१.४
	पहाडी दलित	३६१	६८.१	३०.५	१.४
	तराई दलित	२	५०.०	५०.०	०.०
	अन्य जातजाति	१०७६८	६८.५	२८.९	२.६
धादिङ	जम्मा	८३६२२	६५.३	३१.९	२.७
	जम्मा दलित	९९९९	५९.६	३६.९	३.४
	पहाडी दलित	९९९०	५९.६	३६.९	३.४
	तराई दलित	९	७७.८	२२.२	०.०
	अन्य जातजाति	७३६२३	६६.१	३१.३	२.६
नुवाकोट	जम्मा	६८६४६	७६.१	२२.३	१.६
	जम्मा दलित	४७४५	७०.२	२७.६	२.३
	पहाडी दलित	४७३४	७०.१	२७.६	२.३
	तराई दलित	११	१००.०	०.०	०.०
	अन्य जातजाति	६३९०१	७६.६	२१.९	१.५
काठमाडौं	जम्मा	५४२८९२	९०.२	९.७	०.१
	जम्मा दलित	१९०६७	८४.३	१५.५	०.२
	पहाडी दलित	१८११३	८४.३	१५.६	०.१

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार संख्या	शौचालय (%)		
			सुधारिएको	साधारण/सार्वजनिक	चर्पी नभएको
	तराई दलित	९५४	८४.२	१४.५	१.४
	अन्य जातजाति	५२३८२५	९०.४	९.५	०.१
भक्तपुर	जम्मा	१०८४०६	९१.७	८.१	०.२
	जम्मा दलित	३१०१	८२.५	१६.९	०.६
	पहाडी दलित	२९७७	८२.६	१६.८	०.६
	तराई दलित	१२४	८१.५	१८.५	०.०
	अन्य जातजाति	१०५३०५	९२.०	७.८	०.२
ललितपुर	जम्मा	१४०१३०	८८.८	११.०	०.२
	जम्मा दलित	४८९५	८१.६	१८.१	०.३
	पहाडी दलित	४६९४	८१.३	१८.४	०.३
	तराई दलित	२०१	८७.१	१२.४	०.५
	अन्य जातजाति	१३५२३५	८९.०	१०.८	०.२
काभ्रेपलाञ्चोक	जम्मा	९१३३०	८०.३	१७.६	२.१
	जम्मा दलित	५९११	७०.१	२६.७	३.२
	पहाडी दलित	५८८८	७०.१	२६.७	३.२
	तराई दलित	२३	८२.६	१७.४	०.०
	अन्य जातजाति	८५४१९	८१.०	१७.०	२.०
रामेछाप	जम्मा	४६४६६	८२.५	१५.८	१.७
	जम्मा दलित	४०३१	८०.२	१७.०	२.८
	पहाडी दलित	४०१५	८०.१	१७.१	२.८
	तराई दलित	१६	९३.८	६.३	०.०
	अन्य जातजाति	४२४३५	८२.७	१५.७	१.६
सिन्धुली	जम्मा	६९३१७	७४.८	२२.०	३.३
	जम्मा दलित	८७५६	७१.७	२३.५	४.९
	पहाडी दलित	८१५५	७३.५	२३.३	३.२
	तराई दलित	६०१	४६.१	२५.८	२८.१
	अन्य जातजाति	६०५६१	७५.२	२१.८	३.०
मकवानपुर	जम्मा	१०५६२०	६८.९	२५.२	५.९
	जम्मा दलित	४५९९	६७.८	२८.२	४.१
	पहाडी दलित	४४६९	६७.३	२८.६	४.२
	तराई दलित	१३०	८४.६	१४.६	०.८
	अन्य जातजाति	१०१०२१	६९.०	२५.०	६.०
चितवन	जम्मा	१७९१६७	७१.७	२६.९	१.५
	जम्मा दलित	१६३८२	६५.६	३२.३	२.१
	पहाडी दलित	१५९२१	६५.७	३२.२	२.२
	तराई दलित	४६१	६२.९	३५.६	१.५
	अन्य जातजाति	१६२७८५	७२.३	२६.३	१.४
गोरखा	जम्मा	७१७२९	७६.८	२१.९	१.३
	जम्मा दलित	११९२४	७०.६	२७.९	१.६
	पहाडी दलित	११८९५	७०.५	२७.९	१.६
	तराई दलित	२९	८६.२	१३.८	०.०
	अन्य जातजाति	५९८०५	७८.१	२०.७	१.३

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार संख्या	शौचालय (%)		
			सुधारिएको	साधारण/सार्वजनिक	चर्पी नभएको
मनाङ	जम्मा	१५४७	९५.९	२.३	१.८
	जम्मा दलित	८६	९१.९	४.७	३.५
	पहाडी दलित	८१	९२.६	४.९	२.५
	तराई दलित	५	८०.०	०.०	२०.०
	अन्य जातजाति	१४६१	९६.२	२.१	१.७
मुस्ताङ	जम्मा	३६०६	७४.८	१९.३	५.९
	जम्मा दलित	५६९	८२.४	१२.३	५.३
	पहाडी दलित	५६७	८२.४	१२.३	५.३
	तराई दलित	२	१००.०	०.०	०.०
	अन्य जातजाति	३०३७	७३.४	२०.६	६.०
म्याग्दी	जम्मा	२८७६६	७९.४	१९.०	१.६
	जम्मा दलित	७२२१	७३.०	२४.०	३.१
	पहाडी दलित	७२०९	७२.९	२४.०	३.१
	तराई दलित	१२	८३.३	१६.७	०.०
	अन्य जातजाति	२१५४५	८१.५	१७.४	१.१
कास्की	जम्मा	१६०४१६	९१.३	८.४	०.३
	जम्मा दलित	२६४१६	८५.३	१४.१	०.६
	पहाडी दलित	२६३३८	८५.२	१४.२	०.६
	तराई दलित	७८	९१.०	७.७	१.३
	अन्य जातजाति	१३४०००	९२.५	७.३	०.२
लमजुङ	जम्मा	४४०७४	७९.३	२०.०	०.७
	जम्मा दलित	७८२५	६९.०	२९.५	१.४
	पहाडी दलित	७८१७	६९.१	२९.५	१.४
	तराई दलित	८	५०.०	५०.०	०.०
	अन्य जातजाति	३६२४९	८१.५	१७.९	०.५
तनहुँ	जम्मा	८८५१३	७४.०	२५.०	१.०
	जम्मा दलित	१४८९८	६७.८	३०.८	१.३
	पहाडी दलित	१४८७४	६७.८	३०.९	१.३
	तराई दलित	२४	८७.५	१२.५	०.०
	अन्य जातजाति	७३६१५	७५.३	२३.८	०.९
नवलपरासी -पूर्व	जम्मा	९३८५०	७४.४	२४.४	१.२
	जम्मा दलित	१००५५	६९.२	२८.२	२.५
	पहाडी दलित	९७८८	७०.२	२७.७	२.१
	तराई दलित	२६७	३४.१	४८.३	१७.६
	अन्य जातजाति	८३७९५	७५.०	२४.०	१.१
स्याङ्जा	जम्मा	६८९२३	७६.८	२२.२	१.०
	जम्मा दलित	११३३९	७१.८	२५.७	२.५
	पहाडी दलित	११३३०	७१.८	२५.७	२.५
	तराई दलित	९	१००.०	०.०	०.०
	अन्य जातजाति	५७५८४	७७.८	२१.५	०.७
पर्वत	जम्मा	३६११२	५३.७	४५.४	०.९
	जम्मा दलित	९०५९	४५.१	५२.९	२.०
	पहाडी दलित	९०५५	४५.१	५२.९	२.०

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार संख्या	शौचालय (%)		
			सुधारिएको	साधारण/सार्वजनिक	चर्पी नभएको
	तराई दलित	४	५०.०	५०.०	०.०
	अन्य जातजाति	२७०५३	५६.६	४२.९	०.५
बागलुङ	जम्मा	६४०९६	७६.६	२२.०	१.३
	जम्मा दलित	१८०९८	७०.१	२७.०	२.९
	पहाडी दलित	१८०८५	७०.१	२७.०	२.९
	तराई दलित	१३	६९.२	२३.१	७.७
	अन्य जातजाति	४५९९८	७९.२	२०.०	०.८
रुकुम-पूर्व	जम्मा	१२८७८	५१.३	४२.९	५.८
	जम्मा दलित	२७५३	४७.३	४३.३	९.४
	पहाडी दलित	२७५१	४७.३	४३.३	९.५
	तराई दलित	२	५०.०	५०.०	०.०
	अन्य जातजाति	१०१२५	५२.४	४२.८	४.८
रोल्पा	जम्मा	५२२०६	७८.०	२०.०	२.१
	जम्मा दलित	९०९१	७७.०	२०.१	२.९
	पहाडी दलित	९०८६	७७.०	२०.१	२.९
	तराई दलित	५	८०.०	२०.०	०.०
	अन्य जातजाति	४३११५	७८.२	१९.९	१.९
प्युठान	जम्मा	५६१९५	८०.२	१८.१	१.७
	जम्मा दलित	१२०५०	७८.३	१९.२	२.५
	पहाडी दलित	१२०४०	७८.३	१९.२	२.५
	तराई दलित	१०	८०.०	२०.०	०.०
	अन्य जातजाति	४४१४५	८०.७	१७.८	१.४
गुल्मी	जम्मा	६६१००	८८.५	१०.५	१.१
	जम्मा दलित	१४३३५	८२.५	१५.३	२.२
	पहाडी दलित	१४३२८	८२.५	१५.३	२.२
	तराई दलित	७	८५.७	१४.३	०.०
	अन्य जातजाति	५१७६५	९०.१	९.२	०.७
अर्घाखाँची	जम्मा	४८४४९	८८.७	१०.२	१.१
	जम्मा दलित	१०५६३	८५.६	१२.९	१.५
	पहाडी दलित	१०५६०	८५.६	१२.९	१.५
	तराई दलित	३	६६.७	०.०	३३.३
	अन्य जातजाति	३७८८६	८९.६	९.४	१.०
पाल्पा	जम्मा	६४९९१	८८.४	१०.९	०.७
	जम्मा दलित	८१७४	८५.५	१३.४	१.१
	पहाडी दलित	८१४२	८५.५	१३.४	१.१
	तराई दलित	३२	९३.८	३.१	३.१
	अन्य जातजाति	५६८१७	८८.८	१०.५	०.७
नवलपरासी - पश्चिम	जम्मा	८२७०९	३९.१	५६.५	४.४
	जम्मा दलित	१३०७७	२८.७	६३.२	८.२
	पहाडी दलित	४५००	४०.५	५७.९	१.६
	तराई दलित	८५७७	२२.४	६६.०	११.६
	अन्य जातजाति	६९६३२	४१.१	५५.२	३.७

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार संख्या	शौचालय (%)		
			सुधारिएको	साधारण/सार्वजनिक	चर्पी नभएको
रुपन्देही	जम्मा	२३८१७१	६४.९	३१.४	३.७
	जम्मा दलित	२८१५४	५१.२	४२.५	६.३
	पहाडी दलित	१५०६५	६५.८	३३.२	१.०
	तराई दलित	१३०८९	३४.५	५३.१	१२.५
	अन्य जातजाति	२१००१७	६६.७	२९.९	३.४
कपिलवस्तु	जम्मा	१२१८६१	४४.३	३३.७	२२.०
	जम्मा दलित	१८१३१	३०.०	३५.१	३४.९
	पहाडी दलित	५०३०	५१.१	४१.८	७.१
	तराई दलित	१३१०१	२२.०	३२.५	४५.६
	अन्य जातजाति	१०३७३०	४६.७	३३.५	१९.८
दाङ	जम्मा	१६२२६६	७०.२	२७.२	२.६
	जम्मा दलित	१९६१५	६३.८	३२.१	४.१
	पहाडी दलित	१९३४९	६३.९	३२.०	४.१
	तराई दलित	२६६	५९.४	३५.०	५.६
	अन्य जातजाति	१४२६५१	७१.१	२६.५	२.४
बाँके	जम्मा	१२९२३४	४४.७	४५.८	९.५
	जम्मा दलित	१८२७३	२९.१	५५.७	१५.२
	पहाडी दलित	१०२६६	३८.१	५७.६	४.३
	तराई दलित	८००७	१७.६	५३.२	२९.२
	अन्य जातजाति	११०९६१	४७.२	४४.२	८.६
बर्दिया	जम्मा	१०६२८५	४७.८	४८.७	३.५
	जम्मा दलित	११९५२	४३.२	५२.४	४.४
	पहाडी दलित	१०१६७	४६.८	४९.७	३.५
	तराई दलित	१७८५	२२.४	६७.७	९.९
	अन्य जातजाति	९४३३३	४८.४	४८.२	३.४
डोल्पा	जम्मा	९३८०	४७.१	४४.९	८.०
	जम्मा दलित	१२८२	४६.१	४७.६	६.३
	पहाडी दलित	१२७९	४६.१	४७.६	६.३
	तराई दलित	३	३३.३	३३.३	३३.३
	अन्य जातजाति	८०९८	४७.३	४४.५	८.३
सुगु	जम्मा	१२४३०	२५.३	६९.२	५.५
	जम्मा दलित	२६२९	२४.५	६६.९	८.६
	पहाडी दलित	२६२६	२४.५	६६.९	८.६
	तराई दलित	३	३३.३	६६.७	०.०
	अन्य जातजाति	९८०१	२५.५	६९.८	४.७
हुम्ला	जम्मा	११२०४	१४.७	७९.९	५.४
	जम्मा दलित	१७११	१०.९	८०.७	८.४
	पहाडी दलित	१७०८	१०.९	८०.७	८.४
	तराई दलित	३	०.०	१००.०	०.०
	अन्य जातजाति	९४९३	१५.४	७९.८	४.८
जुम्ला	जम्मा	२४४२२	५३.०	४४.४	२.७
	जम्मा दलित	४२६४	४६.२	४८.१	५.७
	पहाडी दलित	४२६२	४६.२	४८.१	५.७

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार संख्या	शौचालय (%)		
			सुधारिएको	साधारण/सार्वजनिक	चर्पी नभएको
	तराई दलित	२	०.०	१००.०	०.०
	अन्य जातजाति	२०१५८	५४.४	४३.६	२.०
कालीकोट	जम्मा	२६७७०	८१.४	१५.१	३.५
	जम्मा दलित	७२८७	७५.२	१८.२	६.७
	पहाडी दलित	७२८५	७५.२	१८.१	६.७
	तराई दलित	२	५०.०	५०.०	०.०
	अन्य जातजाति	१९४८३	८३.७	१४.०	२.३
दैलेख	जम्मा	५४५९४	४७.५	५०.४	२.१
	जम्मा दलित	१४८६४	४२.६	५३.४	४.०
	पहाडी दलित	१४८५२	४२.५	५३.५	४.०
	तराई दलित	१२	८३.३	१६.७	०.०
	अन्य जातजाति	३९७३०	४९.४	४९.३	१.३
जाजरकोट	जम्मा	३७४५३	५८.६	३८.६	२.८
	जम्मा दलित	१०५१७	५१.९	४३.०	५.०
	पहाडी दलित	१०५१२	५१.९	४३.०	५.०
	तराई दलित	५	८०.०	२०.०	०.०
	अन्य जातजाति	२६९३६	६१.२	३६.८	२.०
रुकुम - पश्चिम	जम्मा	३७२९०	६०.४	३८.१	१.४
	जम्मा दलित	७७३६	५३.०	४४.२	२.८
	पहाडी दलित	७७३४	५३.०	४४.२	२.८
	तराई दलित	२	१००.०	०.०	०.०
	अन्य जातजाति	२९५५४	६२.४	३६.६	१.१
सल्यान	जम्मा	५४६७२	७३.७	२४.४	२.०
	जम्मा दलित	८७९२	७२.०	२५.०	३.०
	पहाडी दलित	८७८५	७२.०	२५.०	३.०
	तराई दलित	७	१००.०	०.०	०.०
	अन्य जातजाति	४५८८०	७४.०	२४.२	१.८
सुर्खेत	जम्मा	९७८२२	७५.४	२२.४	२.२
	जम्मा दलित	२४१४३	६७.२	२९.१	३.७
	पहाडी दलित	२४११८	६७.२	२९.१	३.७
	तराई दलित	२५	७२.०	२८.०	०.०
	अन्य जातजाति	७३६७९	७८.१	२०.२	१.७
बाजुरा	जम्मा	२८०४१	६७.६	३०.८	१.६
	जम्मा दलित	७२२४	६७.६	२९.७	२.७
	पहाडी दलित	७२२३	६७.६	२९.७	२.७
	तराई दलित	१	०.०	१००.०	०.०
	अन्य जातजाति	२०८१७	६७.६	३१.१	१.३
बझाङ	जम्मा	३८०२५	६५.०	३२.९	२.१
	जम्मा दलित	५६६८	६२.०	३३.७	४.३
	पहाडी दलित	५६६४	६२.०	३३.८	४.३
	तराई दलित	४	१००.०	०.०	०.०
	अन्य जातजाति	३२३५७	६५.५	३२.७	१.७

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार संख्या	शौचालय (%)		
			सुधारिएको	साधारण/सार्वजनिक	चर्पी नभएको
दार्चुला	जम्मा	२८३८१	६८.५	३०.३	१.२
	जम्मा दलित	३३१२	५८.१	३८.०	३.९
	पहाडी दलित	३३१०	५८.१	३८.०	३.९
	तराई दलित	२	५०.०	५०.०	०.०
	अन्य जातजाति	२५०६९	६९.९	२९.३	०.८
बैतडी	जम्मा	४९४०७	५९.२	३९.५	१.३
	जम्मा दलित	९८२१	५६.२	४१.०	२.८
	पहाडी दलित	९८२१	५६.२	४१.०	२.८
	अन्य जातजाति	३९५८६	६०.०	३९.१	०.९
डडेल्धुरा	जम्मा	३११७२	८२.७	१५.६	१.७
	जम्मा दलित	६४९७	७९.३	१८.०	२.७
	पहाडी दलित	६४९१	७९.३	१८.०	२.७
	तराई दलित	६	८३.३	१६.७	०.०
	अन्य जातजाति	२४६७५	८३.६	१५.०	१.४
डोटी	जम्मा	४५१४०	६२.९	३३.८	३.४
	जम्मा दलित	१०६००	६०.६	३४.१	५.३
	पहाडी दलित	१०५९३	६०.६	३४.१	५.३
	तराई दलित	७	८५.७	१४.३	०.०
	अन्य जातजाति	३४५४०	६३.६	३३.७	२.८
अछाम	जम्मा	४९५६७	७५.०	२१.२	३.८
	जम्मा दलित	१३९६०	७२.५	२२.३	५.२
	पहाडी दलित	१३९५७	७२.५	२२.३	५.२
	तराई दलित	३	१००.०	०.०	०.०
	अन्य जातजाति	३५६०७	७६.०	२०.८	३.२
कैलाली	जम्मा	१९५८७२	५१.१	४१.८	७.२
	जम्मा दलित	२५४७६	४१.४	४९.६	९.०
	पहाडी दलित	२५३७०	४१.४	४९.६	९.०
	तराई दलित	१०६	४४.३	३७.७	१७.९
	अन्य जातजाति	१७०३९६	५२.५	४०.६	६.९
कञ्चनपुर	जम्मा	११११६७	७७.५	१७.८	४.७
	जम्मा दलित	१४८२०	६५.०	२५.७	९.३
	पहाडी दलित	१४८०५	६५.०	२५.७	९.३
	तराई दलित	१५	६०.०	४०.०	०.०
	अन्य जातजाति	९६३४७	७९.५	१६.६	३.९

अनुसूची ७: परिवारमा उपलब्ध साधन/सुविधाअनुसारको विवरण, राष्ट्रिय जनगणना २०७८

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	कम्तिमा एक सुविधा भएको	कुनै सुविधा नभएको	रेडियो सुविधा	टेलिभिजन	ल्याण्डलाइन टेलिफोन	मोबाइल फोन (साधारण)	स्मार्ट मोबाइल फोन	कम्प्युटर/ल्यापटप	इन्टरनेट सुविधा	कार/जिप/भ्यान	मोटरसाइकल/स्कुटर	साइकल	विद्युतीय पंखा	रेफ्रिजरेटर	वासिङ मेसिन	एयर कन्डिसनर
प्रतिशत																		
नेपाल	जम्मा	६६६०८४१	९६.१	३.९	३४.२	४९.४	४.५	७३.२	७३.०	१५.०	३७.८	३.१	२७.३	३५.२	५३.१	२३.७	४.२	०.८
	जम्मा दलित	८७०१५०	९२.९	७.१	३०.७	३४.५	१.१	७१.४	६०.१	४.६	२२.३	१.०	१२.७	३२.६	४४.४	९.३	०.५	०.२
	पहाडी दलित	५९२२७५	९३.९	६.१	३७.८	३६.७	१.३	७३.५	६३.८	५.६	२७.०	१.३	११.१	१७.७	३४.२	१२.१	०.७	०.२
	तराई दलित	२७७८७५	९०.९	९.१	१५.६	२९.८	०.६	६६.८	५२.४	२.५	१२.४	०.५	१६.३	६४.३	६६.१	३.५	०.२	०.१
	गैरदलित जातजाति	५७९०६९१	९६.६	३.४	३४.८	५१.७	५.०	७३.५	७४.९	१६.५	४०.१	३.४	२९.४	३५.६	५४.४	२५.८	४.८	१.०
भौगोलिक क्षेत्र																		
हिमाल	जम्मा	४०९२६०	९१.९	८.१	५१.४	२८.६	२.२	८२.०	५३.६	४.८	१७.०	०.९	५.५	१.०	४.४	३.७	०.३	०.१
	जम्मा दलित	५०९६६	८९.१	१०.९	४७.९	१७.७	१.०	८०.५	४२.९	२.०	११.७	०.३	२.४	०.५	२.४	१.०	०.१	०.०
	पहाडी दलित	५०८८७	८९.१	१०.९	४७.९	१७.७	१.०	८०.५	४२.८	२.०	११.७	०.३	२.४	०.५	२.४	१.०	०.१	०.०
	तराई दलित	७९	९३.७	६.३	४३.०	३२.९	७.६	६९.६	६४.६	१०.१	२९.१	०.०	११.४	१.३	७.६	३.८	२.५	०.०
	गैरदलित जातजाति	३५८२९४	९२.३	७.७	५१.९	३०.१	२.४	८२.२	५५.१	५.२	१७.८	१.०	५.९	१.१	४.७	४.०	०.४	०.१
पहाड	जम्मा	२९४५०३०	९५.९	४.१	३९.३	५०.१	६.८	७३.३	७४.०	१९.८	४३.४	४.२	२३.८	७.४	२९.५	२३.६	६.१	०.७
	जम्मा दलित	३६८८३२	९३.०	७.०	३९.४	३३.५	१.४	७५.१	६१.६	५.७	२५.६	१.२	९.१	३.८	१८.३	८.०	०.६	०.१
	पहाडी दलित	३६५१२१	९३.१	६.९	३९.६	३३.५	१.४	७५.३	६१.६	५.६	२५.६	१.२	९.०	३.७	१८.२	८.०	०.६	०.१
	तराई दलित	३७११	८७.२	१२.८	१९.३	३५.२	३.०	५७.५	६१.५	१३.३	२९.७	१.७	१६.०	१८.०	२९.७	१०.०	२.३	०.५
	गैरदलित जातजाति	२५७६१९८	९६.३	३.७	३९.३	५२.५	७.६	७३.०	७५.८	२१.९	४५.९	४.७	२६.०	७.९	३१.१	२५.९	६.९	०.८
तराई	जम्मा	३३०६५५१	९६.८	३.२	२७.६	५१.४	२.८	७२.१	७४.५	११.९	३५.३	२.३	३३.०	६४.३	८०.१	२६.२	३.०	१.१
	जम्मा दलित	४५०३५२	९३.३	६.७	२१.६	३७.१	०.८	६७.३	६०.९	४.१	२०.९	०.९	१६.९	५९.७	७०.५	११.४	०.५	०.२
	पहाडी दलित	१७६२६७	९७.०	३.०	३१.१	४८.७	१.१	६७.८	७४.३	६.८	३४.४	१.५	१७.९	५१.६	७६.५	२३.७	०.९	०.३
	तराई दलित	२७४०८५	९१.०	९.०	१५.५	२९.७	०.६	६७.०	५२.३	२.३	१२.१	०.५	१६.३	६५.०	६६.६	३.४	०.२	०.१
	गैरदलित जातजाति	२८५६१९९	९७.४	२.६	२८.५	५३.६	३.१	७२.८	७६.६	१३.२	३७.६	२.५	३५.६	६५.०	८१.७	२८.५	३.४	१.२
सहरी/ग्रामीण																		
सहरी	जम्मा	१९३९००१	९८.४	१.६	३३.३	६५.५	११.७	६४.८	८७.१	३३.३	६३.०	६.९	४२.०	२८.९	६३.६	४३.९	११.७	२.२
	जम्मा दलित	१५७५५३	९५.८	४.२	३१.३	४९.३	२.६	६६.६	७३.९	११.४	३९.१	२.३	२१.१	२८.६	५६.४	२०.९	१.९	०.४
	पहाडी दलित	११८८५७	९६.७	३.३	३४.८	५२.१	३.०	६६.१	७८.१	१३.५	४५.५	२.७	२१.६	१८.२	५१.४	२५.१	२.३	०.५
	तराई दलित	३८६९६	९२.९	७.१	२०.७	४०.५	१.४	६८.२	६०.९	५.१	१९.७	०.९	१९.९	६०.४	७१.६	८.०	०.७	०.२
	गैरदलित जातजाति	१७८१४४८	९८.६	१.४	३३.५	६७.०	१२.५	६४.६	८८.३	३५.२	६५.१	७.३	४३.९	२९.०	६४.२	४५.९	१२.६	२.४

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	कम्तिमा एक सुबिधा भएको	कुनै सुबिधा नभएको	रेडियो सुबिधा	टेलिभिजन	ल्याण्डलाइन टेलिफोन	मोबाइल फोन (साधारण)	स्मार्ट मोबाइल फोन	कम्प्युटर/ल्यापटप	इन्टरनेट सुबिधा	कार/बिप/भ्यान	मोटरसाइकल/स्कुटर	साइकल	विद्युतीय पंखा	रेफ्रिजेरेटर	वासिङ मेसिन	एयर कन्डिसनर
प्रतिशत																		
सहरोन्मुख	जम्मा	२४३२०७९	९६.७	३.३	२६.६	५०.७	१.९	७३.०	७३.१	१०.१	३३.२	२.०	३२.१	६३.९	७६.९	२२.९	१.९	०.५
	जम्मा दलित	३६७५००	९३.२	६.८	२०.९	३७.२	०.७	६७.७	६०.३	३.८	२०.८	०.९	१६.७	५८.५	६७.४	१०.१	०.३	०.१
	पहाडी दलित	१३८१९९	९७.१	२.९	३१.०	५२.२	१.०	६९.३	७५.१	६.६	३६.४	१.५	१८.०	४६.८	६९.८	२२.२	०.७	०.२
	तराई दलित	२२९३०१	९०.९	९.१	१४.८	२८.१	०.५	६६.८	५१.४	२.०	११.३	०.५	१५.९	६५.४	६६.०	२.८	०.१	०.१
	गैरदलित जातजाति	२०६४५७९	९७.४	२.६	२७.७	५३.१	२.१	७३.९	७५.४	११.२	३५.४	२.२	३४.९	६४.९	७८.५	२५.२	२.१	०.५
ग्रामीण	जम्मा	२२८९७६१	९३.५	६.५	४३.१	३४.४	१.२	८०.६	६०.९	४.७	२१.३	१.०	९.६	१०.२	१८.९	७.३	०.३	०.१
	जम्मा दलित	३४५०९७	९१.४	८.६	४०.८	२४.८	०.८	७७.४	५३.७	२.४	१६.४	०.६	४.७	६.८	१४.४	३.३	०.१	०.०
	पहाडी दलित	३३५२१९	९१.६	८.४	४१.६	२४.८	०.८	७७.९	५४.०	२.४	१६.६	०.६	४.५	५.४	१३.४	३.३	०.१	०.०
	तराई दलित	९८७८	८३.३	१६.७	१३.४	२५.६	०.४	६२.१	४२.६	१.८	७.९	०.४	१०.२	५३.९	४६.१	२.५	०.१	०.१
	गैरदलित जातजाति	१९४४६६४	९३.९	६.१	४३.५	३६.१	१.३	८१.२	६२.२	५.१	२२.२	१.१	१०.५	१०.७	१९.७	८.१	०.३	०.१
प्रदेश																		
कोशी	जम्मा	११९०७५५	९६.३	३.७	३७.२	५४.६	३.१	७२.६	७४.२	११.८	३८.१	२.२	२४.८	४०.८	५५.९	२५.८	२.५	०.८
	जम्मा दलित	११२७५२	९३.५	६.५	३२.६	४४.९	०.९	६९.१	६२.६	४.८	२४.५	१.०	१३.४	४२.२	५०.४	१३.१	०.५	०.२
	पहाडी दलित	७७९५३	९५.३	४.७	३९.३	४५.५	१.१	७२.५	६८.४	५.९	३०.२	१.२	१३.२	२८.९	४६.०	१६.७	०.६	०.२
	तराई दलित	३७७९९	९०.०	१०.०	१९.४	४३.८	०.४	६२.५	५१.१	२.५	१३.३	०.५	१३.८	६८.८	५९.०	६.०	०.२	०.१
	गैरदलित जातजाति	१०७८००३	९६.६	३.४	३७.७	५४.६	३.३	७२.९	७५.४	१२.५	३९.५	२.३	२६.०	४०.७	५६.४	२७.१	२.७	०.९
मधेश	जम्मा	११५६३८३	९५.६	४.४	२२.२	४३.६	१.६	७४.८	६६.९	७.८	२१.४	१.४	३४.१	६७.४	७८.८	१०.९	१.३	०.५
	जम्मा दलित	२०१९७४	९०.८	९.२	१६.१	२८.५	०.६	६७.२	५२.८	२.४	११.९	०.५	१५.८	६०.७	६८.५	२.७	०.२	०.१
	पहाडी दलित	९९९४	९५.७	४.३	२५.६	५१.१	०.९	७३.७	६६.७	५.०	२०.३	१.२	२०.५	५४.७	७७.०	१४.१	०.५	०.३
	तराई दलित	१९९९८०	९०.५	९.५	१५.७	२७.३	०.६	६६.९	५२.१	२.२	११.५	०.४	१५.६	६१.०	६८.१	२.२	०.१	०.१
	गैरदलित जातजाति	९५४४०९	९६.६	३.४	२३.५	४६.८	१.९	७६.४	६९.८	९.०	२३.५	१.७	३८.०	६८.८	८१.०	१२.६	१.६	०.६
बागमती	जम्मा	१५६७९१७	९६.९	३.१	३४.४	६२.०	१०.१	६८.२	८०.०	३०.३	५५.२	६.४	३५.८	१५.५	४१.८	३६.४	१०.८	१.४
	जम्मा दलित	९११६३	९५.४	४.६	३५.७	५०.०	२.२	७२.१	६८.४	११.१	३४.९	१.९	१९.८	१५.४	३४.३	१८.१	१.८	०.३
	पहाडी दलित	८८६१०	९५.५	४.५	३६.१	५०.३	२.२	७२.५	६८.३	१०.९	३४.७	१.९	१९.७	१५.२	३४.३	१८.२	१.७	०.३
	तराई दलित	२५५३	९१.७	८.३	२२.२	३९.१	३.७	५९.९	७०.७	१७.१	४०.४	२.१	२१.३	१९.६	३६.३	१४.६	३.६	०.७
	गैरदलित जातजाति	१४७६७५४	९७.०	३.०	३४.३	६२.७	१०.६	६७.९	८०.७	३१.४	५६.४	६.६	३६.८	१५.५	४२.२	३७.५	११.४	१.५
गण्डकी	जम्मा	६६१६३२	९६.९	३.१	३६.७	५९.६	५.२	७१.१	७७.८	१६.२	४७.९	३.६	२४.२	१३.६	४४.६	३१.६	४.६	०.५
	जम्मा दलित	११७४९०	९५.४	४.६	३२.७	४९.०	१.४	७०.९	७०.९	६.७	३३.८	१.७	११.९	८.०	३१.२	१४.९	०.९	०.१
	पहाडी दलित	११७०३९	९५.४	४.६	३२.८	४९.०	१.४	७०.९	७०.९	६.७	३३.८	१.७	११.९	७.९	३१.१	१४.९	०.९	०.१

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	कम्तिमा एक सुविधा भएको	कुनै सुविधा नभएको	रेडियो सुविधा	टेलिभिजन	ल्याण्डलाइन टेलिफोन	मोबाइल फोन (साधारण)	स्मार्ट मोबाइल फोन	कम्प्युटर/ल्यापटप	इन्टरनेट सुविधा	कार/बिप /भ्यान	मोटरसाइकल / स्कुटर	साइकल	विद्युतीय पंखा	रेफ्रिजेरेटर	वासिङ मेसिन	एयर कन्डिसनर
प्रतिशत																		
	तराई दलित	४५१	९३.६	६.४	२६.४	४३.७	१.८	६१.६	६५.४	८.०	३३.३	०.९	१५.१	४२.४	५२.५	१४.०	१.१	०.२
	गैरदलित जातजाति	५४४१४२	९७.२	२.८	३७.५	६१.९	६.०	७१.२	७९.३	१८.२	५१.०	४.१	२६.९	१४.८	४७.५	३५.२	५.४	०.६
लुम्बिनी	जम्मा	११४१३४५	९६.९	३.१	३३.८	४७.०	३.०	७४.६	७५.५	११.१	३६.०	२.५	२५.५	४६.१	५९.९	२४.४	२.७	१.२
	जम्मा दलित	१६६१६८	९५.१	४.९	३२.५	३६.६	१.२	७२.३	६६.६	४.९	२५.५	१.३	१३.८	३९.८	४८.२	१२.४	०.५	०.३
	पहाडी दलित	१२१२८४	९५.८	४.२	४०.३	३९.९	१.४	७२.९	७१.५	५.८	२९.८	१.४	११.२	२५.७	४१.९	१४.७	०.६	०.३
	तराई दलित	४४८८४	९३.३	६.७	११.४	२७.६	०.७	७०.७	५३.४	२.५	१३.६	०.९	२१.०	७७.७	६५.३	६.३	०.४	०.२
	गैरदलित जातजाति	९७५१७७	९७.२	२.८	३४.०	४८.७	३.३	७५.०	७७.०	१२.२	३७.८	२.७	२७.५	४७.२	६१.९	२६.४	३.१	१.३
कर्णाली	जम्मा	३६६०३७	९२.८	७.२	४५.९	१७.६	१.९	८२.२	५८.४	५.६	२०.३	०.८	६.७	१.८	१२.४	४.७	०.३	०.१
	जम्मा दलित	८३२२५	९०.१	९.९	४१.४	१२.१	१.०	७९.५	४९.९	२.५	१५.३	०.५	३.४	१.३	१०.४	२.२	०.१	०.०
	पहाडी दलित	८३१६१	९०.१	९.९	४१.४	१२.१	०.९	७९.५	४९.९	२.५	१५.३	०.५	३.४	१.३	१०.४	२.२	०.१	०.०
	तराई दलित	६४	९६.९	३.१	४२.२	२९.७	४.७	८२.८	६५.६	७.८	३१.३	१.६	४.७	३.१	२३.४	९.४	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२८२८१२	९३.५	६.५	४७.२	१९.३	२.२	८३.०	६०.९	६.५	२१.७	०.९	७.७	१.९	१३.०	५.४	०.३	०.१
सुदूरपश्चिम	जम्मा	५७६७७२	९४.५	५.५	४२.६	२९.५	२.१	७९.१	६२.७	६.६	२५.२	१.१	१५.६	३७.६	४८.४	१२.२	०.५	०.३
	जम्मा दलित	९७३७८	९०.३	९.७	३९.२	१८.१	०.५	७३.९	४९.४	२.०	१६.६	०.६	६.१	२३.२	३५.२	४.५	०.१	०.१
	पहाडी दलित	९७२३४	९०.३	९.७	३९.२	१८.०	०.५	७३.९	४९.४	२.०	१६.६	०.६	६.१	२३.२	३५.१	४.५	०.१	०.१
	तराई दलित	१४४	९७.९	२.१	२१.५	३५.४	२.८	७७.८	६१.८	७.६	२०.१	१.४	१९.४	५०.०	७१.५	१२.५	१.४	०.०
	गैरदलित जातजाति	४७९३९४	९५.३	४.७	४३.३	३१.८	२.५	८०.१	६५.४	७.५	२७.०	१.३	१७.५	४०.६	५१.१	१३.७	०.५	०.४
जिल्ला																		
ताप्लेजुङ	जम्मा	२७७७६	९३.६	६.४	५६.१	३१.६	३.६	८५.३	६०.२	५.९	१८.४	०.९	४.८	०.९	१.१	१.२	०.५	०.३
	जम्मा दलित	१९१४	९४.६	५.४	५७.२	२६.१	२.२	८५.८	५५.६	४.९	१६.८	०.६	२.८	०.८	१.१	०.४	०.४	०.३
	पहाडी दलित	१९१३	९४.६	५.४	५७.२	२६.०	२.२	८५.८	५५.६	४.९	१६.८	०.६	२.८	०.८	१.२	०.४	०.४	०.३
	तराई दलित	१	१००.०	०.०	१००.०	१००.०	०.०	०.०	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२५८६२	९३.५	६.५	५६.१	३२.०	३.७	८५.३	६०.६	६.०	१८.६	०.९	४.९	०.९	१.१	१.३	०.५	०.३
संखुवासभा	जम्मा	३९११८	९३.४	६.६	५३.३	३६.१	३.३	८०.२	६३.९	६.२	३२.२	०.९	८.०	१.५	८.३	६.०	०.२	०.१
	जम्मा दलित	३२२९	९३.९	६.१	५६.७	३४.१	१.५	८१.५	६०.३	४.०	३०.६	०.६	५.८	१.४	८.२	३.२	०.१	०.१
	पहाडी दलित	३२१२	९४.०	६.०	५७.०	३४.२	१.५	८१.७	६०.३	४.०	३०.६	०.६	५.८	१.४	८.२	३.२	०.१	०.१
	तराई दलित	१७	७६.५	२३.५	५.९	११.८	०.०	४१.२	५२.९	५.९	२९.४	०.०	५.९	०.०	५.९	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३५८८९	९३.३	६.७	५३.०	३६.३	३.४	८०.१	६४.३	६.४	३२.३	०.९	८.१	१.६	८.४	६.२	०.२	०.१
सोलुखुम्बु	जम्मा	२६२३९	९३.०	७.०	५५.९	३४.०	४.४	८०.०	५८.२	५.६	२२.०	१.०	५.७	०.९	०.६	४.०	०.९	०.१
	जम्मा दलित	२११४	९१.५	८.५	५४.२	२९.५	१.९	७८.८	५२.९	३.३	१८.१	०.८	३.८	१.१	०.२	१.१	०.३	०.०

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	कम्तिमा एक सुविधा भएको	कुनै सुविधा नभएको	रेडियो सुविधा	टेलिभिजन	ल्याण्डलाइन टेलिफोन	मोबाइल फोन (साधारण)	स्मार्ट मोबाइल फोन	कम्प्युटर/ल्यापटप	इन्टरनेट सुविधा	कार/बिप/भ्यान	मोटरसाइकल/स्कुटर	साइकल	विद्युतीय पंखा	रेफ्रिजेरेटर	वासिङ मेसिन	एयर कन्डिसनर
प्रतिशत																		
गैरदलित	पहाडी दलित	२१०३	९१.५	८.५	५४.४	२९.५	१.८	७८.८	५२.७	३.३	१८.०	०.८	३.७	१.१	०.२	१.०	०.३	०.०
	तराई दलित	११	१००.०	०.०	९.१	३६.४	१८.२	६३.६	९०.९	९.१	३६.४	०.०	२७.३	०.०	०.०	९.१	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२४१२५	९३.१	६.९	५६.१	३४.४	४.६	८०.१	५८.७	५.८	२२.३	१.०	५.९	०.९	०.७	४.३	०.९	०.१
	जम्मा	३४२८६	९१.८	८.२	५८.०	२७.४	१.९	८२.६	५४.४	३.८	१२.६	०.६	५.२	०.६	१.४	१.६	०.१	०.०
	जम्मा दलित	३७०४	८९.७	१०.३	४६.८	२३.९	१.१	८०.४	४४.४	२.०	१०.२	०.२	२.७	०.४	०.८	०.४	०.१	०.१
खोटाङ	पहाडी दलित	३६९६	८९.७	१०.३	४६.८	२३.९	१.१	८०.४	४४.४	१.९	१०.२	०.२	२.६	०.४	०.८	०.४	०.१	०.१
	तराई दलित	८	८७.५	१२.५	५०.०	६२.५	०.०	७५.०	५०.०	२५.०	१२.५	०.०	२५.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३०५८२	९२.१	७.९	४८.१	२७.८	२.०	८२.९	५५.६	४.०	१२.८	०.७	५.६	०.६	१.४	१.७	०.१	०.०
	जम्मा	४१७२०	९१.६	८.४	३९.१	२५.६	१.७	८२.६	५६.२	४.४	१५.२	०.६	६.८	१.३	१.२	१.९	०.३	०.१
	जम्मा दलित	४५९२	८९.८	१०.२	४१.१	१८.६	०.७	८०.७	४८.३	२.१	११.७	०.५	३.०	१.२	०.९	०.६	०.२	०.१
भोजपुर	पहाडी दलित	४५८३	८९.८	१०.२	४१.२	१८.७	०.७	८०.७	४८.२	२.१	११.६	०.५	३.०	१.२	०.९	०.६	०.२	०.१
	तराई दलित	९	१००.०	०.०	२२.२	११.१	०.०	५५.६	७७.८	११.१	३३.३	११.१	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३७१२८	९१.९	८.१	३८.८	२६.४	१.८	८२.९	५७.२	४.७	१५.६	०.६	७.३	१.३	१.२	२.०	०.३	०.१
	जम्मा	३८५८०	९२.५	७.५	५६.८	२४.६	१.७	८३.५	५७.२	४.०	२६.०	०.५	४.५	०.६	१.२	१.५	०.१	०.१
	जम्मा दलित	३५८३	९१.१	८.९	५३.७	१९.०	०.८	८२.६	४८.१	२.१	१७.८	०.२	२.३	०.३	०.८	०.५	०.०	०.१
धनकुटा	पहाडी दलित	३५७५	९१.१	८.९	५३.७	१९.०	०.८	८२.६	४८.०	२.०	१७.७	०.२	२.३	०.३	०.८	०.५	०.०	०.१
	तराई दलित	८	१००.०	०.०	२५.०	१२.५	०.०	७५.०	८७.५	३७.५	५०.०	०.०	१२.५	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३४९९७	९२.७	७.३	५७.२	२५.२	१.८	८३.६	५८.१	४.२	२६.९	०.६	४.८	०.६	१.२	१.६	०.१	०.०
	जम्मा	३७६१६	९७.०	३.०	५७.७	५४.४	३.७	८२.५	७६.७	८.८	५४.५	१.६	१२.८	१.४	७.५	६.९	०.८	०.१
	जम्मा दलित	२६८२	९५.५	४.५	५५.७	४५.६	१.६	८३.०	६८.३	४.७	४१.५	०.८	८.२	१.०	६.३	३.४	०.२	०.०
तेह्रथुम	पहाडी दलित	२६७०	९५.५	४.५	५५.७	४५.६	१.६	८३.०	६८.२	४.६	४१.३	०.८	८.०	१.०	६.३	३.३	०.२	०.०
	तराई दलित	१२	१००.०	०.०	६६.७	५०.०	०.०	७५.०	१००.०	२५.०	७५.०	०.०	४१.७	०.०	१६.७	१६.७	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३४९३४	९७.१	२.९	५७.८	५५.१	३.९	८२.५	७७.३	९.१	५५.५	१.७	१३.२	१.५	७.६	७.१	०.९	०.१
	जम्मा	२१८४५	९६.०	४.०	५३.९	४८.१	२.४	८५.६	६७.४	६.४	१९.८	०.५	७.५	०.७	०.९	२.०	०.३	०.१
	जम्मा दलित	२०१६	९४.८	५.२	५४.२	३६.८	०.६	८४.९	५९.५	३.४	१३.९	०.३	३.९	०.५	०.५	०.८	०.०	०.०
पाँचथर	पहाडी दलित	२०११	९४.८	५.२	५४.२	३६.८	०.६	८४.८	५९.५	३.४	१३.९	०.३	३.८	०.५	०.५	०.८	०.०	०.०
	तराई दलित	५	१००.०	०.०	६०.०	४०.०	०.०	१००.०	८०.०	०.०	२०.०	०.०	२०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१९८२९	९६.२	३.८	५३.८	४९.३	२.६	८५.७	६८.२	६.७	२०.३	०.६	७.९	०.७	०.९	२.१	०.३	०.१
	जम्मा	४२४३७	९४.६	५.४	४९.२	३८.०	२.०	८४.०	६६.९	५.५	२९.०	०.९	१०.७	०.९	३.४	२.४	०.३	०.१
	जम्मा दलित	२४६९	९४.४	५.६	५२.४	३३.१	१.२	८२.९	६१.२	३.२	२४.२	०.६	७.०	०.९	३.१	२.१	०.३	०.२

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	कम्तिमा एक सुबिधा भएको	कुनै सुबिधा नभएको	रेडियो सुबिधा	टेलिभिजन	ल्याण्डलाइन टेलिफोन	मोबाइल फोन (साधारण)	स्मार्ट मोबाइल फोन	कम्प्युटर/ल्यापटप	इन्टरनेट सुबिधा	कार/बिप/भ्यान	मोटरसाइकल/स्कुटर	साइकल	विद्युतीय पंखा	रेफ्रिजरेटर	वासिङ मेसिन	एयर कन्डिसनर
प्रतिशत																		
इलाम	पहाडी दलित	२४६४	९४.४	५.६	५२.४	३३.१	१.२	८३.०	६१.१	३.२	२४.१	०.६	७.०	०.९	३.१	२.१	०.३	०.२
	तराई दलित	५	१००.०	०.०	२०.०	४०.०	०.०	६०.०	१००.०	०.०	६०.०	०.०	४०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३९९६८	९४.६	५.४	४९.०	३८.३	२.१	८४.०	६७.२	५.७	२९.३	०.९	१०.९	०.९	३.४	२.४	०.३	०.१
	जम्मा	७०५०१	९६.५	३.५	५६.६	५४.३	२.७	८३.८	७२.९	८.४	३४.०	२.३	१६.७	७.१	१३.७	६.६	०.८	०.१
	जम्मा दलित	३८३२	९६.२	३.८	५९.४	४९.६	१.६	८२.६	६८.९	५.४	२९.८	१.५	११.१	७.८	१६.१	४.५	०.३	०.१
झापा	पहाडी दलित	३७९३	९६.३	३.७	५९.७	४९.६	१.६	८२.७	६९.०	५.४	२९.८	१.५	११.१	७.७	१६.०	४.५	०.२	०.१
	तराई दलित	३९	९२.३	७.७	३८.५	४६.२	५.१	७४.४	६४.१	१०.३	२८.२	२.६	१०.३	१७.९	२५.६	५.१	२.६	०.०
	गैरदलित जातजाति	६६६६९	९६.५	३.५	५६.४	५४.६	२.८	८३.९	७३.१	८.६	३४.२	२.४	१७.०	७.१	१३.५	६.८	०.८	०.१
	जम्मा	२४५०१९	९८.१	१.९	३९.३	६७.९	३.९	६६.२	८३.०	१४.९	५४.६	३.२	३४.६	६०.९	८४.५	४०.७	४.३	१.२
	जम्मा दलित	१७०११	९७.२	२.८	३८.४	५९.७	१.१	६४.०	७७.६	७.०	४३.५	१.६	२०.८	५६.६	८०.०	२६.३	१.१	०.३
मोरङ	पहाडी दलित	१५०९६	९७.९	२.१	४०.२	६०.८	१.२	६४.२	७९.९	७.५	४५.९	१.८	२१.३	५५.६	८२.०	२८.१	१.२	०.३
	तराई दलित	१९१५	९१.६	८.४	२४.५	५०.७	०.७	६२.९	५९.२	३.२	२४.६	०.४	१७.१	६४.५	६३.७	१२.०	०.५	०.२
	गैरदलित जातजाति	२२८००८	९८.२	१.८	३९.३	६८.५	४.२	६६.३	८३.४	१५.५	५५.४	३.३	३५.७	६१.२	८४.९	४१.७	४.५	१.३
	जम्मा	२७२१६०	९७.२	२.८	२४.०	६४.४	२.७	६६.२	७७.५	१४.५	३८.८	२.५	३२.३	६८.३	८२.२	३४.७	३.७	१.५
	जम्मा दलित	३०८५४	९३.२	६.८	२०.०	५१.३	०.४	६१.१	६१.७	४.१	२०.८	०.८	१५.६	६८.१	६७.९	१३.८	०.४	०.२
सुनसरी	पहाडी दलित	११८५१	९७.८	२.२	२६.८	५९.०	०.५	६१.८	७८.९	७.३	३२.९	१.४	१८.१	६०.८	८०.६	२७.०	०.८	०.२
	तराई दलित	१९००३	९०.३	९.७	१५.७	४६.६	०.४	६०.६	५१.१	२.२	१३.२	०.५	१४.१	७२.७	६०.०	५.६	०.२	०.२
	गैरदलित जातजाति	२४१३०६	९७.७	२.३	२४.६	६६.०	३.०	६६.८	७९.५	१५.९	४१.१	२.७	३४.४	६८.३	८४.०	३७.३	४.१	१.६
	जम्मा	२९२४०७	९७.४	२.६	३०.७	६०.७	३.९	६७.९	७९.८	१६.०	४३.५	२.७	३४.४	५६.८	८२.६	३८.९	३.२	०.९
	जम्मा दलित	२४५७८	९३.१	६.९	२६.०	४९.९	०.९	६५.१	६२.७	५.९	२४.९	१.१	१७.३	५७.२	६८.१	१८.८	०.६	०.२
उदयपुर	पहाडी दलित	९०६५	९७.९	२.१	२९.७	६४.९	१.८	६४.१	८२.९	११.३	४६.१	२.२	२३.४	३८.७	८२.६	४०.७	१.४	०.४
	तराई दलित	१५५१३	९०.३	९.७	२३.९	४१.०	०.४	६५.७	५०.९	२.८	१२.५	०.५	१३.७	६८.०	५९.६	६.१	०.१	०.१
	गैरदलित जातजाति	१८७८२९	९८.०	२.०	३१.३	६२.१	४.२	६८.२	८२.०	१७.४	४५.९	२.९	३६.६	५६.८	८४.५	४१.५	३.५	१.०
	जम्मा	८१०५१	९४.५	५.५	१९.८	४०.०	१.६	७६.७	६८.३	८.९	२१.२	१.७	१७.२	२७.३	४८.९	१९.५	०.४	०.२
	जम्मा दलित	१०१७४	९१.६	८.४	१८.८	३०.३	०.६	७३.४	५९.०	४.१	१३.१	१.०	९.६	२३.८	४१.३	८.७	०.२	०.१
सप्तरी	पहाडी दलित	८९२१	९३.५	६.५	१९.९	३१.०	०.७	७६.७	६१.६	४.३	१४.१	१.१	१०.१	२२.६	४२.६	९.५	०.२	०.१
	तराई दलित	१२५३	७७.६	२२.४	१०.८	२५.२	०.३	५०.०	४०.९	२.९	६.३	०.६	६.०	३२.१	३१.८	३.०	०.२	०.०
	गैरदलित जातजाति	७०८७७	९४.९	५.१	२०.०	४१.४	१.८	७७.२	६९.६	९.६	२२.३	१.८	१८.३	२७.८	४०.०	२१.१	०.५	०.२
	जम्मा	१४६८१६	९३.८	६.२	१७.०	४०.८	१.४	७३.५	५८.६	६.५	१२.३	१.०	२७.२	६९.९	७७.५	९.८	१.०	०.३
	जम्मा दलित	३७७७४	८७.१	१२.९	११.५	२६.२	०.३	६४.४	४३.५	१.७	५.८	०.२	१०.५	६२.२	६३.२	१.८	०.१	०.०

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	कम्तिमा एक सुविधा भएको	कुनै सुविधा नभएको	रेडियो सुविधा	टेलिभिजन	ल्याण्डलाइन टेलिफोन	मोबाइल फोन (साधारण)	स्मार्ट मोबाइल फोन	कम्प्युटर/ल्यापटप	इन्टरनेट सुविधा	कार/बिप/भ्यान	मोटरसाइकल/स्कुटर	साइकल	विद्युतीय पंखा	रेफ्रिजेरेटर	वासिङ मेसिन	एयर कन्डिसनर
प्रतिशत																		
	पहाडी दलित	१०११	९७.४	२.६	२१.३	५५.२	०.७	७६.८	६४.२	७.१	१७.४	१.२	२२.४	६३.०	८०.२	१५.०	०.६	०.२
	तराई दलित	३६७६३	८६.८	१३.२	११.३	२५.४	०.३	६४.१	४२.९	१.६	५.४	०.२	१०.१	६२.२	६२.७	१.४	०.१	०.०
	गैरदलित जातजाति	१०९०४२	९६.२	३.८	१८.९	४५.९	१.७	७६.७	६३.८	८.२	१४.६	१.३	३३.१	७२.५	८२.५	१२.६	१.३	०.४
सिराहा	जम्मा	१४८५४९	९५.४	४.६	२५.१	४५.९	१.६	६८.६	७०.४	८.६	२५.३	१.५	३३.८	६५.६	७९.६	१०.६	०.९	०.४
	जम्मा दलित	३५१९०	९०.५	९.५	१८.९	३१.४	०.४	६१.०	५८.०	२.५	१५.४	०.४	१४.७	५६.९	६९.७	२.८	०.१	०.१
	पहाडी दलित	११८७	९३.९	६.१	२६.८	५०.५	०.८	६९.६	६६.६	६.६	१९.०	०.९	२२.७	५८.९	७३.९	११.२	०.३	०.१
	तराई दलित	३०००३	९०.३	९.७	१८.७	३०.७	०.४	६०.८	५७.७	२.३	१५.३	०.४	१४.४	५६.८	६९.५	२.५	०.१	०.१
	गैरदलित जातजाति	११३३५९	९६.९	३.१	२७.१	४०.४	१.९	७०.९	७४.२	१०.५	२८.४	१.८	३९.८	६८.३	८२.७	१३.१	१.२	०.५
धनुषा	जम्मा	१७७०९१	९६.७	३.३	२०.१	५२.१	१.६	६७.१	७५.६	९.८	२९.७	१.४	३५.८	६४.३	८४.५	१२.०	१.५	०.६
	जम्मा दलित	३१५४२	९३.६	६.४	१२.९	३४.९	०.८	६०.४	६३.९	२.९	१९.१	०.४	१७.९	५७.५	७८.१	३.२	०.२	०.१
	पहाडी दलित	११९२	९५.३	४.७	१५.३	४९.२	०.४	७२.२	७०.२	४.३	२६.९	१.२	१७.३	५२.६	८०.७	१२.७	०.५	०.०
	तराई दलित	३०३५०	९३.६	६.४	१२.८	३४.४	०.८	६०.०	६३.६	२.८	१८.८	०.४	१७.९	५७.७	७८.०	२.९	०.२	०.१
	गैरदलित जातजाति	१४५५४९	९७.४	२.६	२१.६	५५.८	१.८	६८.६	७८.२	११.३	३२.०	१.६	३९.७	६५.७	८५.९	१३.९	१.८	०.८
महोत्तरी	जम्मा	१३७८८६	९४.९	५.१	१६.०	४४.१	१.०	६८.३	६९.६	६.६	२३.२	१.१	३०.२	६१.९	८१.५	८.६	०.८	०.३
	जम्मा दलित	२४२५९	८९.४	१०.६	१२.७	३१.२	०.४	५९.८	५७.८	२.१	१४.६	०.५	१३.५	५३.७	७१.८	२.६	०.१	०.१
	पहाडी दलित	१५६२	९५.६	४.४	१४.४	५४.४	०.४	७१.३	७२.६	४.२	१९.५	१.७	२०.९	३२.७	७९.१	१५.९	०.३	०.५
	तराई दलित	२२६९७	८९.०	११.०	१२.६	२९.६	०.४	५९.१	५६.८	१.९	१४.३	०.४	१३.०	५५.१	७१.३	१.७	०.१	०.०
	गैरदलित जातजाति	११३६२७	९६.१	३.९	१६.७	४६.९	१.१	७०.१	७२.१	७.६	२५.०	१.२	३३.८	६३.७	८३.६	९.८	०.९	०.३
सर्लाही	जम्मा	१६४८२४	९४.५	५.५	१७.१	३८.५	१.३	७८.०	६२.५	५.९	१४.६	१.४	३२.०	६३.५	७३.९	९.६	०.९	०.४
	जम्मा दलित	२४२७४	८९.०	११.०	१०.२	२१.७	०.४	७२.०	४८.३	१.४	५.५	०.५	१४.८	५४.२	५९.५	२.५	०.२	०.१
	पहाडी दलित	२७८३	९४.७	५.३	२८.४	४८.४	०.६	७३.१	६२.५	३.५	१३.६	०.८	१७.१	६१.३	७४.६	११.२	०.३	०.२
	तराई दलित	२१४९१	८८.३	११.७	७.९	१८.३	०.४	७१.९	४६.५	१.१	४.५	०.४	१४.५	५३.३	५७.६	१.४	०.२	०.१
	गैरदलित जातजाति	१४२५५०	९५.४	४.६	१८.३	४१.४	१.४	७९.१	६४.९	६.७	१६.१	१.६	३५.०	६५.१	७६.४	१०.८	१.०	०.४
रौतहट	जम्मा	१३७०२५	९५.९	४.१	२३.३	२९.१	१.८	८२.४	६२.६	६.९	१९.०	१.७	३५.१	७१.६	७६.८	८.८	०.८	०.३
	जम्मा दलित	१९१५९	९२.४	७.६	१९.२	१८.०	१.१	७८.४	४९.९	३.१	११.१	०.८	१९.२	६८.२	६७.६	२.९	०.२	०.१
	पहाडी दलित	७३२	९७.०	३.०	३६.१	४९.६	२.३	८०.२	६६.३	६.४	२९.२	१.५	२५.५	६२.८	७७.३	१५.७	०.७	०.५
	तराई दलित	१८४२७	९२.२	७.८	१८.६	१६.७	१.०	७८.३	४९.३	३.०	१०.३	०.८	१९.०	६८.४	६७.३	२.४	०.२	०.१
	गैरदलित जातजाति	११७८६६	९६.४	३.६	२४.०	३०.९	१.९	८३.०	६४.७	७.५	२०.३	१.८	३७.७	७२.२	७८.२	९.८	०.९	०.३
बारा	जम्मा	१३११७९	९६.७	३.३	२४.९	४७.२	१.७	८३.०	६६.७	८.६	२२.२	१.६	३८.६	७४.५	७७.१	१२.८	१.३	०.५
	जम्मा दलित	१५४०८	९४.३	५.७	२०.८	३०.९	०.८	७९.९	५१.२	३.९	१२.०	०.६	२२.५	७२.५	६८.३	३.७	०.२	०.१

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	कम्तिमा एक सुविधा भएको	कुनै सुविधा नभएको	रेडियो सुविधा	टेलिभिजन	ल्याण्डलाइन टेलिफोन	मोबाइल फोन (साधारण)	स्मार्ट मोबाइल फोन	कम्प्युटर/ल्यापटप	इन्टरनेट सुविधा	कार/बिप/भ्यान	मोटरसाइकल/स्कुटर	साइकल	विद्युतीय पंखा	रेफ्रिजेरेटर	वासिङ मेसिन	एयर कन्डिसनर
प्रतिशत																		
पहाडी दलित	पहाडी दलित	९७८	९८.०	२.०	२२.९	५६.१	१.४	७८.२	७०.२	६.२	२८.२	१.५	२२.३	५९.५	७९.६	२३.१	१.३	०.४
	तराई दलित	१४४३०	९४.१	५.९	२०.७	२९.२	०.८	८०.०	४९.९	३.८	१०.९	०.६	२२.६	७३.४	६७.५	२.४	०.१	०.१
	गैरदलित जातजाति	११५७७	९७.०	३.०	२५.४	४९.३	१.८	८३.४	६८.८	९.२	२३.५	१.७	४०.८	७४.७	७८.३	१४.०	१.४	०.५
	जम्मा	११३०१३	९७.०	३.०	३८.६	५१.२	३.३	८०.९	६७.६	१०.१	२५.४	२.०	४२.२	७०.५	७९.२	१५.७	३.९	१.८
	जम्मा दलित	१४३६८	९४.५	५.५	३५.३	३१.९	१.२	८०.६	४५.६	२.१	१०.५	०.५	२२.०	७३.२	६९.९	३.६	०.३	०.१
पर्स	पहाडी दलित	५४९	९७.४	२.६	६१.७	४६.६	२.९	७३.०	६३.२	४.२	२४.६	१.६	२४.६	४५.२	७१.६	१४.०	१.३	०.५
	तराई दलित	१३८१९	९४.३	५.७	३४.३	३१.४	१.२	८०.९	४४.९	२.०	१०.०	०.४	२१.९	७४.३	६९.९	३.२	०.२	०.१
	गैरदलित जातजाति	९८६४५	९७.३	२.७	३९.१	५४.१	३.६	८०.९	७०.८	११.३	२७.६	२.२	४५.२	७०.१	८०.५	१७.४	४.४	२.१
	जम्मा	४९४९३	९४.१	५.९	६२.९	४९.३	१.६	८१.६	५२.२	६.२	२०.७	१.४	७.६	१.०	२.५	४.७	०.५	०.१
	जम्मा दलित	४०५६	९४.०	६.०	६३.५	४३.४	०.६	८२.९	४६.४	३.४	१६.७	०.६	४.८	०.५	१.४	१.५	०.१	०.०
दोलखा	पहाडी दलित	४०४३	९३.९	६.१	६३.५	४३.४	०.६	८३.०	४६.३	३.४	१६.७	०.६	४.७	०.५	१.४	१.५	०.१	०.०
	तराई दलित	१३	१००.०	०.०	६९.२	३८.५	०.०	७६.९	६१.५	०.०	०.०	०.०	७.७	०.०	७.७	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	४४४३७	९४.२	५.८	६२.९	४९.८	१.६	८१.५	५२.८	६.४	२१.१	१.४	७.८	१.१	२.६	५.०	०.५	०.१
	जम्मा	७१६९७	९१.०	९.०	४३.९	४३.२	१.६	७८.१	५४.५	५.७	१५.९	१.२	९.९	२.०	१०.४	८.२	०.३	०.१
	जम्मा दलित	५२५८	९०.५	९.५	४८.५	३८.६	१.०	७८.१	४६.७	२.३	१०.४	०.६	७.२	१.०	५.९	३.१	०.०	०.०
सिन्धु-पाल्चोक	पहाडी दलित	५२५०	९०.५	९.५	४८.५	३८.६	१.०	७८.१	४६.७	२.२	१०.३	०.६	७.१	१.०	५.८	३.१	०.०	०.०
	तराई दलित	८	८७.५	१२.५	६२.५	५०.०	०.०	७५.०	६२.५	२५.०	३७.५	०.०	३७.५	०.०	३७.५	१२.५	१२.५	०.०
	गैरदलित जातजाति	६६४३९	९१.१	८.९	४३.५	४३.६	१.७	७८.१	५५.१	५.९	१६.४	१.३	१०.१	२.१	१०.८	८.६	०.४	०.१
	जम्मा	१११३१	९०.३	९.७	३२.६	३७.९	३.७	७९.८	६४.७	८.१	२२.१	२.४	१३.६	२.९	८.६	९.३	१.३	०.७
	जम्मा दलित	३६३	९२.६	७.४	४३.५	३७.५	०.३	७६.३	६०.९	५.२	२२.९	०.०	९.१	१.७	८.३	३.६	०.०	०.०
रसुवा	पहाडी दलित	३६१	९२.५	७.५	४३.५	३७.४	०.३	७६.७	६०.७	५.३	२२.७	०.०	९.१	१.७	८.३	३.६	०.०	०.०
	तराई दलित	२	१००.०	०.०	५०.०	५०.०	०.०	०.०	१००.०	०.०	५०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१०७६८	९०.३	९.७	३२.३	३८.०	३.८	७९.९	६४.८	८.२	२२.१	२.५	१३.७	३.०	८.६	९.४	१.४	०.७
	जम्मा	१११३१	९०.३	९.७	३२.६	३७.९	३.७	७९.८	६४.७	८.१	२२.१	२.४	१३.६	२.९	८.६	९.३	१.३	०.७
	जम्मा दलित	३६३	९२.६	७.४	४३.५	३७.५	०.३	७६.३	६०.९	५.२	२२.९	०.०	९.१	१.७	८.३	३.६	०.०	०.०
धादिङ	पहाडी दलित	३६१	९२.५	७.५	४३.५	३७.४	०.३	७६.७	६०.७	५.३	२२.७	०.०	९.१	१.७	८.३	३.६	०.०	०.०
	तराई दलित	९	८८.९	११.१	४४.४	११.१	०.०	८८.९	४४.४	०.०	२२.२	०.०	२२.२	०.०	३३.३	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	७३६२३	९३.५	६.५	३२.५	४०.८	२.१	७९.१	६०.८	६.६	२५.७	१.७	१४.६	३.५	२७.९	१४.९	१.०	०.२
	जम्मा	८३६२२	९३.३	६.७	३२.७	४९.७	२.०	७९.१	५९.८	६.०	२४.६	१.६	१३.८	३.५	२६.९	१३.८	०.९	०.२
	जम्मा दलित	९९९९	९२.३	७.७	३४.६	४१.५	०.७	७९.१	५२.६	२.०	१६.२	०.६	८.०	२.८	१९.८	५.९	०.२	०.०
नुवाकोट	पहाडी दलित	९९९०	९२.३	७.७	३४.५	४१.६	०.७	७९.१	५२.६	२.०	१६.२	०.६	८.०	२.८	१९.७	५.९	०.२	०.०
	तराई दलित	९	८८.९	११.१	४४.४	११.१	०.०	८८.९	४४.४	०.०	२२.२	०.०	२२.२	०.०	३३.३	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	७३६२३	९३.५	६.५	३२.५	४०.८	२.१	७९.१	६०.८	६.६	२५.७	१.७	१४.६	३.५	२७.९	१४.९	१.०	०.२
	जम्मा	८३६२२	९३.३	६.७	३२.७	४९.७	२.०	७९.१	५९.८	६.०	२४.६	१.६	१३.८	३.५	२६.९	१३.८	०.९	०.२
	जम्मा दलित	९९९०	९२.३	७.७	३४.५	४१.६	०.७	७९.१	५२.६	२.०	१६.२	०.६	८.०	२.८	१९.७	५.९	०.२	०.०

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	कम्तिमा एक सुविधा भएको	कुनै सुविधा नभएको	रेडियो सुविधा	टेलिभिजन	ल्याण्डलाइन टेलिफोन	मोबाइल फोन (साधारण)	स्मार्ट मोबाइल फोन	कम्प्युटर/ल्यापटप	इन्टरनेट सुविधा	कार/बिप/भ्यान	मोटरसाइकल/स्कुटर	साइकल	विद्युतीय पंखा	रेफ्रिजेरेटर	वासिङ मेसिन	एयर कन्डिसनर
प्रतिशत																		
	पहाडी दलित	४७३४	९३.५	६.५	४८.६	४४.६	०.५	८०.३	५३.७	२.८	२१.५	०.७	१०.३	२.८	२२.७	७.३	०.१	०.०
	तराई दलित	११	१००.०	०.०	३६.४	२७.३	०.०	६३.६	१००.०	३६.४	८१.८	०.०	३६.४	०.०	४५.५	९.१	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	६३९०१	९३.६	६.४	४१.५	४९.७	१.६	७८.९	६३.१	७.०	२९.३	१.७	१७.५	४.०	२७.०	१४.६	०.९	०.३
काठमाडौं	जम्मा	५४२८९२	९९.३	०.७	२७.३	७१.८	१७.७	५९.८	९३.२	४८.५	७७.६	१०.२	४८.५	११.५	४३.८	४९.०	१८.६	२.१
	जम्मा दलित	१९०६७	९८.९	१.१	२४.७	६०.७	५.५	६०.३	८९.२	२४.५	६१.३	३.५	३२.५	८.५	३१.६	२६.१	४.३	०.४
	पहाडी दलित	१८११३	९८.९	१.१	२४.८	६१.५	५.५	६०.३	८९.३	२४.४	६१.५	३.६	३२.७	८.३	३२.०	२६.६	४.२	०.४
	तराई दलित	९५४	९८.४	१.६	२३.०	४५.८	६.८	५९.९	८६.०	२७.३	५७.३	२.६	२८.६	१०.८	२४.८	१७.६	५.०	०.९
	गैरदलित जातजाति	५२३८२५	९९.४	०.६	२७.४	७२.२	१८.२	५९.८	९३.४	४९.४	७८.२	१०.४	४९.०	११.६	४४.२	४९.८	१९.१	२.२
भक्तपुर	जम्मा	१०८४०६	९९.२	०.८	३२.०	६९.२	१२.९	६०.३	९२.७	४५.६	७६.८	८.०	५०.६	१६.३	५०.०	४७.०	१४.२	१.४
	जम्मा दलित	३१०१	९८.६	१.४	३०.२	५८.९	२.३	६६.२	८७.१	२०.५	६०.८	३.१	३०.४	८.९	३२.४	२१.०	२.०	०.३
	पहाडी दलित	२९७७	९८.६	१.४	३०.३	५९.७	२.२	६६.६	८७.२	२०.२	६०.७	३.१	३०.३	८.८	३२.५	२१.०	२.०	०.२
	तराई दलित	१२४	१००.०	०.०	२८.२	३८.७	३.२	५७.३	८३.१	२९.८	६४.५	३.२	३३.१	११.३	२९.८	२१.८	२.४	०.८
	गैरदलित जातजाति	१०४३०५	९९.२	०.८	३२.१	६९.५	१३.२	६०.१	९२.९	४६.३	७७.२	८.१	५१.२	१६.५	५०.५	४७.८	१४.६	१.४
ललितपुर	जम्मा	१४०१३०	९८.५	१.५	३९.३	७४.०	१७.२	५८.८	९०.७	४७.५	७२.४	११.१	५२.०	१८.०	४७.३	४७.८	१८.३	२.४
	जम्मा दलित	४८९५	९८.४	१.६	३७.७	६४.१	४.७	६२.९	८८.१	२६.८	६०.२	४.५	३८.६	१२.०	३३.२	२६.८	४.६	०.५
	पहाडी दलित	४६९४	९८.४	१.६	३७.९	६४.९	४.७	६३.२	८८.०	२६.५	६०.१	४.४	३८.८	११.९	३३.१	२७.२	४.४	०.५
	तराई दलित	२०१	९८.०	२.०	३२.३	४५.३	५.०	५६.७	९०.०	३२.८	६२.२	७.०	३४.८	१४.४	३४.३	१७.९	१०.०	०.५
	गैरदलित जातजाति	१३५२३५	९८.५	१.५	३९.४	७४.४	१७.६	५८.६	९०.८	४८.२	७२.९	११.३	५२.५	१८.२	४७.८	४८.६	१८.८	२.४
काभ्रे-पलाञ्चोक	जम्मा	९१३३०	९५.८	४.२	३१.१	५७.६	३.९	७९.८	६९.८	१४.२	३८.१	३.४	२२.४	४.२	२२.७	१८.०	२.८	०.३
	जम्मा दलित	५९११	९४.५	५.५	३४.१	५२.५	१.५	८१.०	६१.८	५.४	२८.९	१.४	१५.४	२.६	१६.७	७.७	०.३	०.१
	पहाडी दलित	५८८८	९४.५	५.५	३४.१	५२.५	१.४	८१.१	६१.७	५.४	२८.९	१.४	१५.४	२.६	१६.७	७.७	०.३	०.१
	तराई दलित	२३	९५.७	४.३	१३.०	४३.५	४.३	६०.९	८२.६	४.३	३९.१	०.०	१३.०	०.०	८.७	४.३	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	८५४१९	९५.९	४.१	३०.९	५७.९	४.१	७९.७	७०.४	१४.८	३८.७	३.५	२२.९	४.३	२३.१	१८.७	२.९	०.३
रामेछाप	जम्मा	४६४६६	९१.४	८.६	४१.०	३८.४	१.७	८३.२	४५.०	४.६	७.४	०.६	८.०	१.८	९.६	४.९	०.२	०.१
	जम्मा दलित	४०३१	९१.३	८.७	४१.७	३३.६	१.१	८२.८	३९.५	३.०	५.५	०.२	६.२	१.८	८.४	१.९	०.१	०.१
	पहाडी दलित	४०१५	९१.३	८.७	४१.८	३३.४	१.०	८२.८	३९.४	३.०	५.५	०.२	६.२	१.८	८.४	१.८	०.१	०.१
	तराई दलित	१६	१००.०	०.०	२५.०	६.८	१२.५	८१.३	८१.३	६.३	६.३	०.०	६.३	०.०	२५.०	१२.५	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	४२४३५	९१.४	८.६	४१.०	३८.८	१.७	८३.३	४५.५	४.७	७.६	०.७	८.१	१.८	९.७	५.२	०.२	०.१
सिन्धुली	जम्मा	६९३१७	९२.८	७.२	३४.६	३४.८	१.४	७९.६	५८.२	५.६	१७.४	१.२	११.९	५.५	३०.८	११.५	०.५	०.१
	जम्मा दलित	८७५६	९१.४	८.६	३६.८	२७.६	०.५	७९.८	४९.१	२.३	९.९	०.५	६.८	४.३	२४.८	४.३	०.०	०.०

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	कम्तिमा एक सुविधा भएको	कुनै सुविधा नभएको	रेडियो सुविधा	टेलिभिजन	ल्याण्डलाइन टेलिफोन	मोबाइल फोन (साधारण)	स्मार्ट मोबाइल फोन	कम्प्युटर/ल्यापटप	इन्टरनेट सुविधा	कार/बिप/भ्यान	मोटरसाइकल/स्कुटर	साइकल	विद्युतीय पंखा	रेफ्रिजेरेटर	वासिङ मेसिन	एयर कन्डिसनर
प्रतिशत																		
मकवानपुर	पहाडी दलित	८१५५	९२.७	७.३	३८.६	२७.९	०.६	८१.४	५०.२	२.४	१०.३	०.५	७.१	३.८	२५.१	४.६	०.०	०.०
	तराई दलित	६०१	७३.२	२६.८	११.३	२३.५	०.२	५८.६	३४.४	०.७	४.२	०.२	३.२	१०.६	२०.६	१.३	०.२	०.०
	गैरदलित जातजाति	६०५६१	९३.०	७.०	३४.३	३५.८	१.५	७९.६	५९.५	६.१	१८.५	१.३	१२.६	५.७	३१.७	१२.५	०.६	०.१
	जम्मा	१०५६२०	९५.५	४.५	३७.२	५५.५	३.०	७६.८	७२.४	१३.८	३५.८	२.९	२४.६	१२.३	४९.०	२९.७	४.३	०.७
	जम्मा दलित	४५९९	९७.०	३.०	३७.५	५९.२	१.१	७८.८	७४.०	८.३	३३.२	१.८	२२.६	१३.१	५७.७	२६.६	१.७	०.५
चितवन	पहाडी दलित	४४६९	९७.०	३.०	३७.९	५९.४	१.०	७९.४	७३.७	८.०	३२.६	१.८	२२.५	१३.०	५७.४	२६.७	१.६	०.४
	तराई दलित	१३०	९९.२	०.८	२६.२	५०.८	५.४	५८.५	८३.८	१७.७	५१.५	३.१	२६.९	१८.५	६८.५	२३.१	६.२	३.८
	गैरदलित जातजाति	१०१०२१	९५.४	४.६	३७.२	५५.३	३.१	७६.७	७२.३	१४.१	३६.०	२.९	२४.७	१२.३	४८.६	२९.८	४.४	०.७
	जम्मा	१७९१६७	९७.९	२.१	३७.७	६४.४	६.०	६८.४	८६.२	२४.५	५९.३	५.०	४२.३	६०.१	८२.५	५४.७	१०.४	२.३
	जम्मा दलित	१६३८२	९७.१	२.९	३२.६	५६.३	१.७	६६.४	७९.३	११.२	४२.७	२.२	२६.२	६०.०	७९.६	३८.४	२.५	०.६
गोरखा	पहाडी दलित	१५९२१	९७.२	२.८	३२.८	५६.८	१.७	६६.५	७९.६	११.३	४२.९	२.३	२६.४	६०.१	७९.७	३८.९	२.५	०.६
	तराई दलित	४६१	९४.१	५.९	२४.९	३८.८	१.१	६२.५	६९.८	८.२	३५.४	१.१	२०.०	५७.७	७६.८	२१.७	२.६	०.७
	गैरदलित जातजाति	१६२७८५	९८.०	२.०	३८.२	६५.३	६.५	६८.६	८६.९	२५.८	६१.०	५.३	४३.९	६०.१	८२.८	५६.३	११.२	२.५
	जम्मा	७१७२९	९३.४	६.६	३३.६	५२.३	२.६	७७.३	५७.४	६.१	२५.६	२.१	८.५	१.९	२४.६	१५.७	०.७	०.२
	जम्मा दलित	११९२४	९३.५	६.५	३३.०	४६.२	१.२	७७.५	५४.०	३.३	२२.०	१.२	५.४	१.४	२१.४	८.८	०.१	०.१
मनाङ	पहाडी दलित	११८९५	९३.५	६.५	३३.०	४६.२	१.२	७७.५	५३.९	३.२	२२.०	१.२	५.४	१.४	२१.४	८.८	०.१	०.१
	तराई दलित	२९	९६.६	३.४	२७.६	४८.३	३.४	७२.४	६२.१	२४.१	२७.६	३.४	३.४	३.४	३१.०	१३.८	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	५९८०५	९३.४	६.६	३३.७	५३.६	२.९	७७.२	५८.१	६.६	२६.३	२.३	९.२	२.०	२५.२	१७.१	०.९	०.२
	जम्मा	१५४७	९५.२	४.८	१८.७	५९.१	४.८	६८.८	७६.१	१२.६	३७.८	२.४	१६.८	१.४	०.८	१९.४	२.७	०.१
	जम्मा दलित	८६	९५.३	४.७	१८.६	५०.०	२.३	६०.५	७४.४	८.१	२२.१	१.२	७.०	१.२	०.०	४.७	०.०	०.०
मुस्ताङ	पहाडी दलित	८१	९५.१	४.९	१८.५	५०.६	१.२	५८.०	७४.१	७.४	२१.०	१.२	७.४	१.२	०.०	४.९	०.०	०.०
	तराई दलित	५	१००.०	०.०	२०.०	४०.०	२०.०	१००.०	८०.०	२०.०	४०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१४६१	९५.२	४.८	१८.८	५९.६	५.०	६९.३	७६.२	१२.९	३८.७	२.५	१७.४	१.४	०.९	२०.३	२.९	०.१
	जम्मा	३६०६	९६.६	३.४	२४.४	५४.९	८.७	७०.२	७७.१	९.४	४८.०	४.२	२०.०	१.६	०.२	१७.१	४.०	०.१
	जम्मा दलित	५६९	९७.०	३.०	२३.२	५५.०	४.४	७५.२	७७.३	६.३	४२.०	२.६	१३.९	१.२	०.२	७.२	०.५	०.०
म्याग्दी	पहाडी दलित	५६७	९७.०	३.०	२३.१	५५.०	४.२	७५.१	७७.२	६.२	४१.८	२.६	१३.८	१.१	०.२	७.१	०.४	०.०
	तराई दलित	२	१००.०	०.०	५०.०	५०.०	५०.०	१००.०	१००.०	५०.०	१००.०	०.०	५०.०	५०.०	०.०	५०.०	५०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३०३७	९६.५	३.५	२४.६	५४.९	९.५	६९.३	७७.१	९.९	४९.१	४.५	२१.१	१.६	०.२	१८.९	४.७	०.१
	जम्मा	२८७६६	९३.२	६.८	२५.४	४०.८	२.६	७०.०	७४.५	८.४	४५.३	१.९	८.०	२.३	११.१	१०.४	१.०	०.१
	जम्मा दलित	७२२१	९१.१	८.९	२०.०	२८.१	०.९	६८.६	६७.८	३.७	३४.०	१.४	२.८	१.२	५.२	३.३	०.१	०.०

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	कम्तिमा एक सुविधा भएको	कुनै सुविधा नभएको	रेडियो सुविधा	टेलिभिजन	ल्याण्डलाइन टेलिफोन	मोबाइल फोन (साधारण)	स्मार्ट मोबाइल फोन	कम्प्युटर/ ल्यापटप	इन्टरनेट सुविधा	कार/बिप /भ्यान	मोटरसाइकल / स्कुटर	साइकल	विद्युतीय पंखा	रेफ्रिजरेटर	वासिङ मेसिन	एयर कन्डिसनर
प्रतिशत																		
	पहाडी दलित	७२०९	९१.१	८.९	२०.०	२८.१	०.९	६८.५	६७.८	३.७	३४.०	१.४	२.८	१.२	५.२	३.३	०.१	०.०
	तराई दलित	१२	९१.७	८.३	८.३	२५.०	०.०	७५.०	७५.०	८.३	२५.०	०.०	०.०	०.०	८.३	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२१५४५	९३.९	६.१	२७.३	४५.१	३.२	७०.४	७६.७	१०.०	४९.१	२.१	९.७	२.७	१३.१	१२.८	१.३	०.१
कास्की	जम्मा	१६०४१६	९८.४	१.६	३६.३	७२.९	११.७	६२.२	८८.३	३०.१	६५.९	७.३	४४.६	१५.५	६१.९	५१.३	११.२	०.८
	जम्मा दलित	२६४१६	९७.१	२.९	३२.२	६३.६	२.४	६३.८	८१.१	११.९	४५.१	३.२	२४.२	१०.५	४५.४	२६.८	२.२	०.०
	पहाडी दलित	२६३३८	९७.१	२.९	३२.२	६३.६	२.४	६३.८	८१.१	११.९	४५.०	३.३	२४.२	१०.५	४५.४	२६.८	२.२	०.२
	तराई दलित	७८	१००.०	०.०	३३.३	६४.१	३.८	६२.८	९१.०	२०.५	६१.५	२.६	३७.२	२३.१	६०.३	३३.३	३.८	१.३
	गैरदलित जातजाति	१३४०००	९८.७	१.३	३७.२	७४.७	१३.५	६१.९	८९.७	३३.७	७०.०	८.१	४८.६	१६.५	६५.१	५६.२	१३.०	१.०
लमजुङ	जम्मा	४४०७४	९६.१	३.९	४९.६	५६.४	२.८	७८.०	७२.९	१०.८	३९.६	१.८	१२.३	३.५	३१.३	२४.६	१.४	०.२
	जम्मा दलित	७८२५	९४.८	५.२	४५.१	४४.८	१.०	७५.९	६७.६	५.७	२९.२	०.८	६.०	१.९	२२.५	१०.२	०.३	०.०
	पहाडी दलित	७८१७	९४.८	५.२	४५.०	४४.८	१.०	७५.९	६७.६	५.७	२९.१	०.८	६.०	१.९	२२.५	१०.२	०.३	०.१
	तराई दलित	८	१००.०	०.०	७५.०	६२.५	०.०	८७.५	७५.०	१२.५	५०.०	०.०	१२.५	१२.५	२५.०	२५.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३६२४९	९६.४	३.६	५०.६	५८.९	३.२	७८.५	७४.०	१२.०	४१.९	२.१	१३.६	३.९	३३.२	२७.७	१.७	०.३
तनहुँ	जम्मा	८८५१३	९७.२	२.८	३३.२	५७.८	३.५	६९.२	७८.०	१३.८	४६.९	२.९	२२.३	६.७	५५.५	३४.७	२.७	०.४
	जम्मा दलित	१४८९८	९६.१	३.९	३०.७	५१.४	१.४	६८.६	७३.४	७.४	३६.३	१.७	१३.०	४.९	५०.३	२०.५	०.८	०.०
	पहाडी दलित	१४८७४	९६.०	४.०	३०.७	५१.४	१.४	६८.६	७३.४	७.४	३६.३	१.७	१३.०	४.९	५०.३	२०.५	०.८	०.२
	तराई दलित	२४	१००.०	०.०	३३.३	५४.२	०.०	६२.५	९१.७	८.३	४१.७	०.०	२५.०	१२.५	७०.८	१६.७	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	७३६१५	९७.४	२.६	३३.७	५९.१	३.९	६९.३	७९.०	१५.२	४९.०	३.२	२४.२	७.०	५६.६	३७.६	३.१	०.४
नवलपरासी -पूर्व	जम्मा	९३८५०	९८.१	१.९	४२.६	५९.२	३.२	६७.४	८४.३	१७.२	६०.८	३.३	३३.७	५३.४	८०.४	४५.८	६.१	१.२
	जम्मा दलित	१००५५	९७.२	२.८	४१.१	५०.३	१.०	६५.७	७९.२	७.२	४८.८	१.६	२०.७	४८.३	७६.९	२९.५	१.२	०.०
	पहाडी दलित	९७८८	९७.४	२.६	४१.६	५०.६	१.०	६५.९	७९.९	७.४	४९.५	१.७	२१.१	४७.९	७७.५	३०.१	१.२	०.३
	तराई दलित	२६७	९०.३	९.७	२२.५	३६.०	०.७	५७.७	५२.८	२.२	२२.५	०.४	८.२	६२.५	५६.९	७.५	०.४	०.०
	गैरदलित जातजाति	८३७९५	९८.२	१.८	४२.८	६०.३	३.५	६७.६	८४.९	१८.३	६२.३	३.५	३५.२	५४.०	८०.८	४७.८	६.७	१.३
स्याङ्जा	जम्मा	६८९२३	९७.८	२.२	३३.४	६३.५	२.६	७९.९	७५.८	११.७	३६.४	२.४	१९.१	३.७	३३.५	२४.५	१.८	०.१
	जम्मा दलित	११३३९	९६.८	३.२	२८.४	५३.६	१.१	७७.६	६८.९	५.४	२६.७	१.२	९.७	२.४	२३.९	११.४	०.५	०.०
	पहाडी दलित	११३३०	९६.८	३.२	२८.४	५३.६	१.१	७७.७	६८.८	५.४	२६.७	१.२	९.६	२.४	२३.८	११.४	०.५	०.१
	तराई दलित	९	१००.०	०.०	३३.३	६६.७	०.०	३३.३	१००.०	११.१	७७.८	०.०	६६.७	०.०	७७.८	४४.४	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	५७५८४	९८.०	२.०	३४.४	६५.४	२.९	८०.४	७७.२	१२.९	३६.३	२.६	२१.०	४.०	३५.४	२७.०	२.१	०.२
पर्वत	जम्मा	३६११२	९६.८	३.२	४०.९	५९.०	३.८	८२.३	७३.४	११.५	३४.०	२.०	११.३	३.३	१९.७	१३.१	१.३	०.२
	जम्मा दलित	९०५९	९५.०	५.०	३४.७	४८.३	१.४	७९.०	६५.९	४.०	२१.८	१.१	४.८	१.९	१२.६	५.२	०.३	०.०

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	कम्तिमा एक सुविधा भएको	कुनै सुविधा नभएको	रेडियो सुविधा	टेलिभिजन	ल्याण्डलाइन टेलिफोन	मोबाइल फोन (साधारण)	स्मार्ट मोबाइल फोन	कम्प्युटर/ल्यापटप	इन्टरनेट सुविधा	कार/बिप/भ्यान	मोटरसाइकल/स्कुटर	साइकल	विद्युतीय पंखा	रेफ्रिजरेटर	वासिङ मेसिन	एयर कन्डिसनर
प्रतिशत																		
	पहाडी दलित	९०५५	९५.०	५.०	३४.८	४८.४	१.४	७९.०	६५.९	४.०	२१.८	१.१	४.८	१.९	१२.६	५.२	०.३	०.१
	तराई दलित	४	१००.०	०.०	२५.०	२५.०	०.०	१००.०	७५.०	०.०	२५.०	०.०	०.०	०.०	२५.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२७०५३	९७.४	२.६	४३.०	६२.६	४.६	८३.३	७६.०	१४.१	३८.१	२.३	१३.५	३.८	२२.१	१५.८	१.६	०.२
बागलुङ	जम्मा	६४०९६	९५.९	४.१	३५.७	४५.०	३.०	७४.९	७३.८	९.५	३५.६	२.०	८.१	२.२	९.६	८.५	१.२	०.१
	जम्मा दलित	१८०९८	९३.७	६.३	३२.३	३४.३	१.०	७२.१	६६.४	४.१	२६.७	१.२	३.३	१.०	४.९	३.०	०.२	०.०
	पहाडी दलित	१८०८५	९३.७	६.३	३२.३	३४.३	१.०	७२.१	६६.४	४.१	२६.७	१.२	३.३	१.०	४.९	३.०	०.२	०.०
	तराई दलित	१३	९२.३	७.७	३०.८	४६.२	०.०	६९.२	७६.९	०.०	३८.५	०.०	१५.४	०.०	७.७	१५.४	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	४५९९८	९६.८	३.२	३७.१	४९.१	३.७	७५.९	७६.७	११.६	४१.९	२.३	१०.०	२.६	११.५	१०.७	१.६	०.२
रुकुम-पूर्व	जम्मा	१२८७८	८९.०	११.०	५१.३	१४.८	२.५	७३.५	५९.६	५.१	७.८	१.२	२.४	०.९	०.९	०.६	०.०	०.०
	जम्मा दलित	२७५३	८५.२	१४.८	४६.३	९.३	१.२	७२.७	५४.८	२.७	५.७	०.३	१.०	०.२	०.५	०.३	०.०	०.०
	पहाडी दलित	२७५१	८५.२	१४.८	४६.३	९.३	१.२	७२.७	५४.८	२.७	५.७	०.३	१.०	०.२	०.५	०.३	०.०	०.०
	तराई दलित	२	१००.०	०.०	५०.०	०.०	०.०	१००.०	१००.०	५०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१०१२५	९०.०	१०.०	५२.६	१६.३	२.८	७३.८	६०.८	५.८	८.४	१.४	२.७	१.१	१.१	०.७	०.०	०.१
रोल्पा	जम्मा	५२२०६	९३.६	६.४	५४.३	१६.०	२.०	८१.१	६६.०	४.६	१३.३	१.३	३.१	०.६	१.६	०.७	०.१	०.०
	जम्मा दलित	९०९१	९२.२	७.८	५२.९	१२.०	१.४	८०.२	६०.९	३.१	११.७	१.०	१.४	०.३	१.५	०.२	०.०	०.०
	पहाडी दलित	९०८६	९२.२	७.८	५२.९	१२.०	१.४	८०.२	६०.८	३.१	११.७	१.०	१.४	०.३	१.५	०.२	०.०	०.०
	तराई दलित	५	१००.०	०.०	८०.०	०.०	०.०	१००.०	१००.०	२०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	४३११५	९३.९	६.१	५४.६	१६.९	२.१	८१.३	६७.१	५.०	१३.७	१.४	३.४	०.६	१.७	०.८	०.१	०.०
प्युठान	जम्मा	५६१९५	९४.८	५.२	३५.६	३३.३	१.२	७९.२	६८.९	४.०	१७.३	०.८	६.६	३.०	१६.५	५.३	०.२	०.१
	जम्मा दलित	१२०५०	९२.९	७.१	३४.०	२३.१	०.३	७४.३	६२.८	१.८	१३.९	०.४	३.५	२.०	१२.७	२.६	०.०	०.०
	पहाडी दलित	१२०४०	९२.९	७.१	३४.०	२३.१	०.३	७४.३	६२.८	१.८	१३.९	०.४	३.५	२.०	१२.७	२.६	०.०	०.०
	तराई दलित	१०	९०.०	१०.०	३०.०	२०.०	१०.०	९०.०	६०.०	१०.०	१०.०	०.०	२०.०	१०.०	५०.०	१०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	४४१४५	९५.३	४.७	३६.१	३६.१	१.४	८०.५	७०.६	४.६	१८.३	०.९	७.५	३.३	१७.५	६.१	०.३	०.१
गुल्मी	जम्मा	६६१००	९७.८	२.२	६०.५	४६.५	३.०	८३.५	७५.७	८.३	४१.४	१.६	१२.२	५.१	९.५	७.०	०.६	०.२
	जम्मा दलित	१४३३५	९६.३	३.७	५६.१	३३.३	१.७	८०.४	६८.७	४.१	३५.५	०.७	६.४	३.३	५.३	२.८	०.२	०.०
	पहाडी दलित	१४३२८	९६.३	३.७	५६.१	३३.३	१.७	८०.४	६८.७	४.१	३५.५	०.७	६.४	३.४	५.३	२.८	०.२	०.१
	तराई दलित	७	१००.०	०.०	७१.४	२८.६	०.०	४२.९	७१.४	१४.३	१४.३	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	५१७६५	९८.२	१.८	६१.७	५०.२	३.४	८४.४	७७.७	९.५	४३.१	१.९	१३.८	५.६	१०.७	८.२	०.७	०.२
अर्घाखाँची	जम्मा	४८४४९	९७.२	२.८	५६.९	५३.२	१.६	८०.३	७०.६	६.१	३०.९	१.७	११.८	३.१	११.७	६.७	०.६	०.२
	जम्मा दलित	१०५६३	९५.७	४.३	५२.१	३९.२	१.१	७६.८	६५.४	३.०	२३.२	०.९	६.२	२.२	७.४	२.७	०.३	०.०

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	कम्तिमा एक सुबिधा भएको	कुनै सुबिधा नभएको	रेडियो सुबिधा	टेलिभिजन	ल्याण्डलाइन टेलिफोन	मोबाइल फोन (साधारण)	स्मार्ट मोबाइल फोन	कम्प्युटर/ल्यापटप	इन्टरनेट सुबिधा	कार/बिप/भ्यान	मोटरसाइकल/स्कुटर	साइकल	विद्युतीय पंखा	रेफ्रिजेरेटर	वासिङ मेसिन	एयर कन्डिसनर
प्रतिशत																		
पाल्पा	पहाडी दलित	१०५६०	९५.७	४.३	५२.१	३९.२	१.१	७६.८	६५.४	३.०	२३.२	०.९	६.२	२.२	७.४	२.७	०.३	०.२
	तराई दलित	३	१००.०	०.०	३३.३	६६.७	०.०	१००.०	६६.७	०.०	३३.३	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३७८८६	९७.७	२.३	५८.२	५७.१	१.७	८१.२	७२.१	७.०	३३.०	१.९	१३.३	३.३	१२.९	७.८	०.७	०.२
	जम्मा	६४९९१	९७.५	२.५	६०.६	५१.२	५.३	७७.६	७९.३	१४.५	४८.५	४.४	१६.७	३.८	२२.६	१५.४	१.२	०.२
	जम्मा दलित	८१७४	९७.०	३.०	६२.८	४८.९	४.६	७८.३	७५.६	११.४	४३.२	४.५	१०.६	३.०	१७.८	८.६	०.४	०.०
नवलपरासी - पश्चिम	पहाडी दलित	८१४२	९७.०	३.०	६२.९	४८.८	४.६	७८.३	७५.६	११.३	४३.२	४.५	१०.६	३.०	१७.८	८.६	०.४	०.१
	तराई दलित	३२	१००.०	०.०	४६.९	५६.३	१५.६	८४.४	८४.४	३१.३	५०.०	३.१	१५.६	०.०	२१.९	१२.५	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	५६८१७	९७.६	२.४	६०.२	५१.५	५.४	७७.५	७९.८	१५.०	४९.२	४.४	१७.६	३.९	२३.३	१६.३	१.३	०.२
	जम्मा	८२७०९	९७.६	२.४	१७.२	५९.७	२.३	६९.९	७८.२	१२.६	३६.७	३.२	३९.१	७.१	८४.०	३६.६	२.७	१.१
	जम्मा दलित	१३०७७	९५.७	४.३	१४.९	४८.६	१.२	६६.९	६६.६	६.४	२२.४	१.९	२६.०	७.४	७.४	२०.६	०.७	०.०
रूपन्देही	पहाडी दलित	४५००	९८.१	१.९	२३.६	६३.५	१.३	६४.०	८३.२	११.४	३९.२	२.६	२१.५	६.९	८५.४	४५.४	१.५	०.७
	तराई दलित	८५७७	९४.५	५.५	१०.३	४०.८	१.२	६८.४	५८.०	३.७	१३.५	१.६	२८.४	७.७	६९.४	७.६	०.४	०.३
	गैरदलित जातजाति	६९६३२	९७.९	२.१	१७.६	६१.८	२.५	७०.५	८०.३	१३.८	३९.४	३.४	४१.६	७.५	८५.७	३९.६	३.०	१.२
	जम्मा	२३८१७१	९८.४	१.६	२५.४	६१.१	५.२	६७.६	८४.१	१८.३	५३.०	४.३	४२.९	६.९	८८.७	४८.२	७.६	३.३
	जम्मा दलित	२८१५४	९७.६	२.४	२१.१	५०.०	१.४	६८.४	७५.०	७.०	३५.९	१.५	२५.४	६.८	८२.३	२९.२	१.६	०.०
कपिलवस्तु	पहाडी दलित	१५०६५	९८.८	१.२	२७.९	६२.१	२.०	६१.१	८५.७	११.०	५०.८	२.२	२४.६	५.४	९०.०	४७.५	२.५	१.०
	तराई दलित	१३०८९	९६.१	३.९	१३.२	३६.१	०.७	७६.९	६२.६	२.५	१८.७	०.७	२६.३	८.३	७३.६	८.२	०.७	०.४
	गैरदलित जातजाति	२१००१७	९८.६	१.४	२६.०	६२.५	५.७	६७.५	८५.३	१९.८	५५.३	४.६	४५.३	६.४	८९.६	५०.७	८.४	३.७
	जम्मा	१२१८६१	९६.४	३.६	१७.९	३८.५	१.५	७४.५	७०.३	७.९	२५.५	२.०	३२.९	७.८	७९.१	२३.४	२.९	१.०
	जम्मा दलित	१८१३१	९३.७	६.३	१४.०	२३.९	०.४	७०.८	५७.२	२.७	१५.२	०.६	१७.३	७.३	६८.१	१०.१	०.४	०.०
दाङ	पहाडी दलित	५०३०	९६.६	३.४	२७.४	४८.०	०.७	६८.३	७३.५	४.९	२७.७	०.९	१४.७	६.२	८३.५	२६.९	०.९	०.५
	तराई दलित	१३१०१	९२.५	७.५	८.८	१४.७	०.३	७१.७	५१.०	१.८	१०.४	०.५	१८.३	७.०	६२.२	३.७	०.३	०.१
	गैरदलित जातजाति	१०३७३०	९६.९	३.१	१८.६	४१.१	१.७	७५.२	७२.६	८.८	२७.३	२.२	३५.६	७.७	८१.१	२५.८	३.३	१.२
	जम्मा	१६२२६६	९६.७	३.३	३९.९	४९.२	२.६	७७.८	७६.९	१२.१	३४.२	२.१	१९.६	२६.६	५२.८	१७.७	१.४	०.३
	जम्मा दलित	१९६१५	९५.०	५.०	३९.३	४१.२	१.०	७४.२	७०.४	५.८	२५.०	१.०	१०.२	१५.०	४१.२	८.५	०.२	०.०
बाँके	पहाडी दलित	१९३४९	९५.१	४.९	३९.५	४१.२	१.०	७४.२	७०.४	५.८	२५.१	१.०	१०.२	१४.६	४१.१	८.६	०.२	०.१
	तराई दलित	२६६	९४.०	६.०	२५.९	३७.२	१.९	७२.६	६८.४	३.४	१५.४	०.८	११.३	३९.१	५२.६	६.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१४२९५१	९६.९	३.१	३९.९	५०.२	२.९	७८.३	७७.८	१३.०	३५.४	२.३	२०.९	२८.२	५४.४	१९.०	१.६	०.४
	जम्मा	१२९२३४	९५.४	४.६	२४.२	४५.१	३.०	६७.८	७०.१	११.०	३४.०	२.१	२७.४	६२.९	७५.५	२६.८	२.२	१.५
	जम्मा दलित	१८२७३	९३.५	६.५	२१.२	३६.७	०.८	६३.४	५९.८	४.८	२३.३	१.५	१५.४	६२.०	७०.६	१४.८	०.४	०.०

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	कम्तिमा एक सुविधा भएको	कुनै सुविधा नभएको	रेडियो सुविधा	टेलिभिजन	ल्याण्डलाइन टेलिफोन	मोबाइल फोन (साधारण)	स्मार्ट मोबाइल फोन	कम्प्युटर/ ल्यापटप	इन्टरनेट सुविधा	कार/बिप /भ्यान	मोटरसाइकल / स्कुटर	साइकल	विद्युतीय पंखा	रेफ्रिजेरेटर	वासिङ मेसिन	एयर कन्डिसनर
प्रतिशत																		
	पहाडी दलित	१०२६६	९७.१	२.९	२८.४	४७.६	१.०	६५.५	७५.२	६.८	३२.७	१.७	१७.९	५४.९	८२.५	२१.५	०.५	०.४
	तराई दलित	८००७	८८.९	११.१	१२.०	२२.७	०.६	६०.८	४०.१	२.३	११.३	१.२	१२.२	७१.०	५५.२	६.२	०.२	०.१
	गैरदलित जातजाति	११०९६१	९५.८	४.२	२४.७	४६.५	३.३	६८.६	७१.८	१२.०	३५.७	२.२	२९.४	६३.१	७६.३	२८.८	२.५	१.७
	गैरदलित जातजाति	११०९६१	९५.८	४.२	२४.७	४६.५	३.३	६८.६	७१.८	१२.०	३५.७	२.२	२९.४	६३.१	७६.३	२८.८	२.५	१.७
बर्दिया	जम्मा	१०६२८५	९७.९	२.१	२९.२	३५.२	१.४	८१.८	७४.३	६.०	३०.५	१.४	१८.२	७७.२	८१.६	१८.४	०.५	०.४
	जम्मा दलित	११९५२	९६.९	३.१	२५.९	३४.६	०.७	७३.९	६८.९	३.४	२८.५	१.४	१२.४	६९.३	७६.४	१४.६	०.२	०.०
	पहाडी दलित	१०१६७	९७.८	२.२	२७.५	३८.०	०.७	७४.४	७४.२	३.८	३१.६	१.६	१३.२	६८.४	७९.७	१६.३	०.२	०.३
	तराई दलित	१७८५	९१.८	८.२	१७.०	१५.५	०.२	७१.३	३९.२	१.०	११.०	०.६	८.१	७४.८	५७.०	४.७	०.१	०.१
	गैरदलित जातजाति	९४३३३	९८.१	१.९	२९.६	३५.३	१.५	८२.८	७५.०	६.३	३०.७	१.४	१९.०	७८.२	८२.२	१८.९	०.६	०.४
डोल्पा	जम्मा	९३८०	८४.४	१५.६	१९.९	२६.७	३.१	७५.८	४०.६	३.४	६.९	०.२	२.४	०.१	०.८	०.१	०.०	०.०
	जम्मा दलित	१२८२	८२.६	१७.४	१६.१	२१.१	२.९	७६.१	३३.३	३.०	५.३	०.१	०.७	०.०	०.२	०.०	०.०	०.०
	पहाडी दलित	१२७९	८२.६	१७.४	१६.०	२१.१	२.९	७६.१	३३.३	३.०	५.२	०.१	०.७	०.०	०.२	०.०	०.०	०.०
	तराई दलित	३	१००.०	०.०	३३.३	०.०	०.०	१००.०	३३.३	०.०	३३.३	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	८०९८	८४.७	१५.३	२०.५	२७.६	३.१	७५.७	४१.७	३.५	७.१	०.२	२.७	०.१	०.९	०.१	०.०	०.०
मुगु	जम्मा	१२४३०	९१.२	८.८	४२.१	७.०	१.७	८६.५	४५.६	४.६	४.०	०.३	०.७	०.१	०.१	०.१	०.०	०.०
	जम्मा दलित	२६२९	८९.५	१०.५	४४.२	४.१	०.५	८५.१	३३.३	१.५	१.०	०.१	०.३	०.१	०.०	०.०	०.०	०.०
	पहाडी दलित	२६२६	८९.५	१०.५	४४.२	४.२	०.५	८५.१	३३.३	१.५	१.०	०.१	०.३	०.१	०.०	०.०	०.०	०.०
	तराई दलित	३	१००.०	०.०	३३.३	०.०	०.०	१००.०	६६.७	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	९८०१	९१.६	८.४	४१.५	७.७	२.०	८६.९	४८.९	५.५	४.७	०.४	०.८	०.१	०.१	०.१	०.०	०.०
हुम्ला	जम्मा	११२०४	८८.६	११.४	३८.८	११.०	१.७	८२.८	३९.९	४.०	३.५	०.२	०.३	०.०	०.२	०.०	०.०	०.०
	जम्मा दलित	१७११	८२.९	१७.१	२७.२	३.९	०.५	७८.४	२७.२	१.२	१.५	०.०	०.१	०.०	०.१	०.०	०.०	०.०
	पहाडी दलित	१७०८	८२.८	१७.२	२७.१	३.९	०.५	७८.५	२७.२	१.२	१.५	०.०	०.१	०.०	०.१	०.०	०.०	०.०
	तराई दलित	३	१००.०	०.०	१००.०	०.०	०.०	६६.७	३३.३	०.०	३३.३	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	९४९३	८९.६	१०.४	४०.९	१२.३	२.०	८३.६	४२.२	४.५	३.९	०.२	०.३	०.०	०.२	०.०	०.०	०.०
जुम्ला	जम्मा	२४४२२	९१.३	८.७	३९.२	२०.६	२.१	८४.१	५५.७	३.९	८.५	०.५	४.६	०.८	०.३	०.२	०.१	०.०
	जम्मा दलित	४२६४	८८.५	११.५	२९.०	१४.४	०.६	८३.७	४८.०	१.२	५.१	०.५	२.०	०.७	०.२	०.०	०.०	०.०
	पहाडी दलित	४२६२	८८.५	११.५	२८.९	१४.४	०.६	८३.७	४८.०	१.२	५.१	०.५	२.०	०.७	०.२	०.०	०.०	०.०
	तराई दलित	२	१००.०	०.०	१००.०	५०.०	०.०	१००.०	१००.०	०.०	५०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२०१५८	९१.९	८.१	४१.३	२१.८	२.५	८४.२	५७.४	४.५	९.२	०.६	५.२	०.८	०.४	०.२	०.१	०.०
कालीकोट	जम्मा	२६७७०	९१.५	८.५	५२.४	४.३	०.९	८६.९	४६.२	१.९	११.९	०.२	१.२	०.२	०.३	०.२	०.०	०.०
	जम्मा दलित	७२८७	८९.९	१०.१	४९.५	२.९	०.७	८४.२	३८.५	०.९	९.४	०.१	०.३	०.०	०.१	०.०	०.०	०.०

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	कम्तिमा एक सुविधा भएको	कुनै सुविधा नभएको	रेडियो सुविधा	टेलिभिजन	ल्याण्डलाइन टेलिफोन	मोबाइल फोन (साधारण)	स्मार्ट मोबाइल फोन	कम्प्युटर/ ल्यापटप	इन्टरनेट सुविधा	कार/बिप /भ्यान	मोटरसाइकल / स्कुटर	साइकल	विद्युतीय पंखा	रेफ्रिजेरेटर	वासिङ मेसिन	एयर कन्डिसनर
			प्रतिशत															
दैलेख	पहाडी दलित	७२८५	८९.९	१०.१	४९.५	२.९	०.७	८४.२	३८.५	०.९	९.४	०.१	०.३	०.०	०.१	०.०	०.०	०.०
	तराई दलित	२	१००.०	०.०	५०.०	०.०	०.०	१००.०	५०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१९४८३	९२.१	७.९	५३.५	४.८	०.९	८७.९	४९.०	२.३	१२.८	०.३	१.५	०.२	०.३	०.२	०.०	०.०
	जम्मा	५४५९४	९०.२	९.८	५४.२	७.१	१.२	८१.४	५१.३	२.८	११.८	०.५	२.७	०.३	१.७	१.२	०.०	०.०
	जम्मा दलित	१४८६४	८६.४	१३.६	५१.६	३.६	०.४	७६.६	४१.३	१.२	९.७	०.२	०.९	०.१	०.८	०.४	०.०	०.०
जाजरकोट	पहाडी दलित	१४८५२	८६.४	१३.६	५१.६	३.५	०.४	७६.६	४१.३	१.२	९.६	०.२	०.९	०.१	०.८	०.४	०.०	०.०
	तराई दलित	१२	१००.०	०.०	६६.७	२५.०	१६.७	८३.३	५०.०	८.३	१६.७	०.०	८.३	०.०	०.०	१६.७	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३९७३०	९१.७	८.३	५६.५	८.४	१.५	८३.१	५५.०	३.४	१२.६	०.६	३.३	०.४	२.१	१.५	०.०	०.०
	जम्मा	३७४५३	९०.९	९.१	५३.७	६.६	१.२	८३.२	५०.८	३.०	११.९	०.८	२.१	०.४	१.८	०.९	०.०	०.०
	जम्मा दलित	१०४१७	८८.२	११.८	४८.७	४.१	१.२	८०.८	४३.९	२.५	९.६	०.९	०.८	०.३	०.८	०.३	०.०	०.०
रुकुम - पश्चिम	पहाडी दलित	१०४१२	८८.२	११.८	४८.७	४.१	१.२	८०.८	४३.९	२.५	९.६	०.९	०.८	०.३	०.७	०.३	०.०	०.१
	तराई दलित	५	१००.०	०.०	६०.०	२०.०	२०.०	६०.०	४०.०	२०.०	२०.०	०.०	०.०	०.०	२०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२६९३६	९२.०	८.०	५५.७	७.६	१.२	८४.१	५३.४	३.२	१२.८	०.८	२.६	०.४	२.२	१.२	०.०	०.०
	जम्मा	३७२९०	९१.८	८.२	४७.७	१५.७	१.३	८४.३	४८.९	४.८	११.९	०.४	४.५	०.७	२.८	१.२	०.१	०.०
	जम्मा दलित	७७३६	८९.६	१०.४	४१.५	१०.६	०.७	८२.१	३९.६	३.७	९.०	०.२	२.२	०.५	१.५	०.६	०.०	०.०
सल्यान	पहाडी दलित	७७३४	८९.६	१०.४	४१.५	१०.६	०.७	८२.१	३९.६	३.७	९.०	०.२	२.२	०.५	१.५	०.६	०.०	०.०
	तराई दलित	२	१००.०	०.०	५०.०	०.०	०.०	१००.०	५०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२९५५४	९२.४	७.६	४९.३	१७.०	१.५	८४.८	५१.४	५.१	१२.७	०.४	५.१	०.८	३.२	१.३	०.१	०.१
	जम्मा	५४६७२	९५.७	४.३	५२.४	१७.१	१.५	८६.३	६७.०	४.२	२८.५	०.७	५.६	०.९	३.७	१.६	०.१	०.०
	जम्मा दलित	८७९२	९४.८	५.२	४९.७	१२.४	१.१	८५.९	६०.६	२.१	२४.५	०.२	३.५	०.८	२.७	०.८	०.०	०.०
सुर्खेत	पहाडी दलित	८७८५	९४.९	५.१	४९.८	१२.४	१.१	८५.९	६०.६	२.०	२४.५	०.२	३.५	०.८	२.७	०.८	०.०	०.०
	तराई दलित	७	८५.७	१४.३	१४.३	१४.३	०.०	५७.१	५७.१	२८.६	५७.१	०.०	०.०	०.०	१४.३	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	४५८८०	९५.८	४.२	५२.९	१८.०	१.५	८६.४	६८.२	४.६	२९.३	०.८	६.०	०.९	३.९	१.८	०.१	०.०
	जम्मा	९७८२२	९५.८	४.२	३७.२	३२.९	३.१	७७.६	७३.६	११.१	३७.३	१.७	१६.०	५.४	४१.२	१५.०	०.९	०.३
	जम्मा दलित	२४१४३	९३.१	६.९	३०.६	२४.७	१.३	७५.२	६५.२	३.८	२६.६	०.९	८.२	३.७	३३.४	६.८	०.२	०.०

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	कम्तिमा एक सुबिधा भएको	कुनै सुबिधा नभएको	रेडियो सुबिधा	टेलिभिजन	ल्याण्डलाइन टेलिफोन	मोबाइल फोन (साधारण)	स्मार्ट मोबाइल फोन	कम्प्युटर/ ल्यापटप	इन्टरनेट सुबिधा	कार/बिप /भ्यान	मोटरसाइकल / स्कुटर	साइकल	विद्युतीय पंखा	रेफ्रिजरेटर	वासिङ मेसिन	एयर कन्डिसनर
प्रतिशत																		
बाजुरा	जम्मा	२८०४१	८७.८	१२.२	४८.०	१०.०	१.५	८१.१	४१.६	२.६	९.७	०.५	१.४	०.३	१.०	०.४	०.०	०.०
	जम्मा दलित	७२२४	८३.२	१६.८	४४.४	५.७	१.१	७४.८	३५.३	१.२	८.४	०.२	०.६	०.३	०.७	०.२	०.०	०.०
	पहाडी दलित	७२२३	८३.२	१६.८	४४.५	५.७	१.१	७४.८	३५.३	१.२	८.४	०.२	०.६	०.३	०.७	०.२	०.०	०.०
	तराई दलित	१	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२०८१७	८९.४	१०.६	४९.३	११.५	१.६	८३.३	४३.८	३.१	१०.१	०.७	१.६	०.३	१.०	०.५	०.०	०.०
बझाङ	जम्मा	३८०२५	९१.७	८.३	६६.४	९.१	१.१	८६.४	४८.८	२.६	१६.४	०.५	१.४	०.३	१.४	०.५	०.०	०.०
	जम्मा दलित	५६६८	८६.३	१३.७	५७.५	५.६	०.४	७९.६	३७.३	०.९	१२.१	०.१	०.६	०.१	०.६	०.१	०.०	०.०
	पहाडी दलित	५६६४	८६.२	१३.८	५७.५	५.५	०.४	७९.६	३७.३	०.९	१२.०	०.१	०.६	०.१	०.६	०.१	०.०	०.०
	तराई दलित	४	१००.०	०.०	१००.०	१००.०	२५.०	७५.०	५०.०	२५.०	५०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३२३५७	९२.६	७.४	६८.०	९.७	१.२	८७.६	५०.९	२.९	१७.२	०.६	१.६	०.४	१.५	०.६	०.०	०.०
दार्चुला	जम्मा	२८३८१	९४.६	५.४	६३.०	२०.०	१.७	८४.७	५७.०	३.४	१४.३	०.४	१.२	०.४	१२.५	२.५	०.३	०.१
	जम्मा दलित	३३१२	९१.५	८.५	५२.६	१५.९	०.८	८१.३	४१.४	१.६	१२.२	०.३	०.७	०.४	१३.०	१.७	०.१	०.०
	पहाडी दलित	३३१०	९१.५	८.५	५२.५	१५.९	०.८	८१.३	४१.४	१.५	१२.१	०.३	०.७	०.४	१३.०	१.७	०.१	०.१
	तराई दलित	२	१००.०	०.०	१००.०	५०.०	५०.०	१००.०	५०.०	५०.०	५०.०	०.०	०.०	०.०	५०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२५०६९	९५.०	५.०	६४.४	२०.६	१.८	८५.२	५९.०	३.६	१४.६	०.४	१.२	०.५	१२.४	२.७	०.३	०.१
बैतडी	जम्मा	४९४०७	९२.७	७.३	५८.४	१५.४	१.५	८६.०	४५.९	२.६	१३.०	०.६	१.८	०.४	३.२	०.७	०.०	०.०
	जम्मा दलित	९८२१	९०.६	९.४	५०.४	९.५	०.४	८३.२	३७.२	१.१	९.६	०.२	०.७	०.१	१.९	०.१	०.०	०.०
	पहाडी दलित	९८२१	९०.६	९.४	५०.४	९.५	०.४	८३.२	३७.२	१.१	९.६	०.२	०.७	०.१	१.९	०.१	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३९५८६	९३.३	६.७	६०.४	१६.९	१.८	८६.६	४८.०	३.०	१३.८	०.७	२.१	०.४	३.६	०.८	०.०	०.०
	जम्मा	३११७२	९३.७	६.३	४९.८	२१.३	१.७	८३.०	५९.५	४.९	२६.८	१.३	६.५	१.८	१३.३	२.२	०.१	०.१
डडेल्धुरा	जम्मा दलित	६४९७	९०.८	९.२	४६.९	१३.२	०.६	८०.७	४९.७	१.७	२३.३	०.६	२.४	१.१	९.६	०.६	०.०	०.०
	पहाडी दलित	६४९१	९०.८	९.२	४६.९	१३.२	०.६	८०.७	४९.६	१.७	२३.३	०.६	२.४	१.१	९.६	०.६	०.०	०.०
	तराई दलित	६	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	८३.३	८३.३	०.०	३३.३	०.०	०.०	०.०	५०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२४६७५	९४.५	५.५	५०.६	२३.४	२.०	८३.६	६२.१	५.७	२७.७	१.५	७.६	१.९	१४.२	२.७	०.१	०.१
	जम्मा	४५१४०	८७.६	१२.४	४६.५	१३.०	१.२	७६.२	४८.१	२.५	१४.४	०.६	३.४	१.७	१३.०	२.३	०.१	०.०
डोटी	जम्मा दलित	१०६००	८३.०	१७.०	४१.६	७.२	०.३	७१.६	३९.५	०.९	९.१	०.३	१.९	१.७	१०.५	०.९	०.१	०.०
	पहाडी दलित	१०५९३	८३.०	१७.०	४१.६	७.१	०.३	७१.६	३९.५	०.९	९.१	०.३	१.९	१.७	१०.४	०.९	०.१	०.०
	तराई दलित	७	१००.०	०.०	५७.१	१००.०	१४.३	७१.४	४२.९	१४.३	१४.३	१४.३	२८.६	०.०	१००.०	२८.६	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३४५४०	८९.०	११.०	४८.०	१४.७	१.५	७७.५	५०.८	३.०	१६.१	०.७	३.९	१.७	१३.८	२.८	०.१	०.०

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	कम्तिमा एक सुविधा भएको	कुनै सुविधा नभएको	रेडियो सुविधा	टेलिभिजन	ल्याण्डलाइन टेलिफोन	मोबाइल फोन (साधारण)	स्मार्ट मोबाइल फोन	कम्प्युटर/ल्यापटप	इन्टरनेट सुविधा	कार/बिप/भ्यान	मोटरसाइकल/स्कुटर	साइकल	विद्युतीय पंखा	रेफ्रिजेरेटर	वासिङ मेसिन	एयर कन्डिसनर
प्रतिशत																		
अछाम	जम्मा	४९५६७	८७.५	१२.५	५१.३	६.१	०.८	७६.६	४८.३	२.५	१३.३	०.४	३.३	०.४	५.०	१.०	०.०	०.०
	जम्मा दलित	१३९६०	८३.४	१६.६	४६.४	३.२	०.२	७२.५	३७.९	१.०	९.१	०.२	१.२	०.२	३.२	०.३	०.०	०.०
	पहाडी दलित	१३९५७	८३.४	१६.६	४६.४	३.२	०.२	७२.५	३७.९	१.०	९.१	०.२	१.२	०.२	३.२	०.३	०.०	०.०
	तराई दलित	३	१००.०	०.०	३३.३	०.०	०.०	३३.३	१००.०	०.०	३३.३	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३५६०७	८९.२	१०.८	५३.३	७.३	१.०	७८.३	५२.४	३.१	१४.९	०.५	४.१	०.४	५.७	१.३	०.१	०.०
कैलाली	जम्मा	१९५८७२	९७.८	२.२	२९.८	४०.३	२.६	७७.४	७४.१	१०.१	२९.७	१.९	२५.१	६८.०	८३.१	१८.५	०.८	०.६
	जम्मा दलित	२५४७६	९५.९	४.१	२६.४	२९.९	०.६	६९.३	६४.७	३.४	१९.४	१.३	११.६	५२.३	७५.८	९.३	०.२	०.०
	पहाडी दलित	२५३७०	९५.९	४.१	२६.४	२९.९	०.६	६९.३	६४.७	३.४	१९.५	१.३	११.५	५२.२	७५.८	९.३	०.२	०.२
	तराई दलित	१०६	९८.१	१.९	१७.९	३४.०	०.९	८२.१	६५.१	७.५	१७.९	०.९	२१.७	५७.५	७८.३	१४.२	०.९	०.०
	गैरदलित जातजाति	१७०३९६	९८.१	१.९	३०.३	४१.९	२.९	७८.६	७५.५	११.१	३१.२	२.०	२७.१	७०.३	८४.२	१९.८	०.९	०.७
कञ्चनपुर	जम्मा	११११६७	९८.२	१.८	३५.९	५०.५	३.४	७५.७	७४.६	९.२	४१.८	१.१	३०.१	७३.८	८८.२	२७.४	०.८	०.५
	जम्मा दलित	१४८२०	९६.६	३.४	२९.४	३८.५	०.७	७१.५	६२.५	२.८	३२.६	०.५	१५.४	६०.४	८१.६	११.५	०.३	०.०
	पहाडी दलित	१४८०५	९६.६	३.४	२९.४	३८.५	०.७	७१.५	६२.५	२.८	३२.६	०.५	१५.४	६०.३	८१.६	११.५	०.२	०.१
	तराई दलित	१५	९३.३	६.७	६.७	२०.०	०.०	५३.३	४०.०	०.०	२०.०	०.०	२०.०	७३.३	६०.०	६.७	६.७	०.०
	गैरदलित जातजाति	९६३४७	९८.४	१.६	३६.९	५२.३	३.९	७६.४	७६.५	१०.२	४३.२	१.२	३२.३	७५.८	८९.२	२९.९	०.९	०.५

अनुसूची ८: महिलाको नाममा घरजग्गा रहेको परिवार अनुसारको विवरण, राष्ट्रिय जनगणना २०७८

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	घर/जग्गा दुवै भएको	घर/जग्गा दुवै नभएको	उल्लेख नभएको	घर/जग्गा दुवै भएको (%)	घर/जग्गा दुवै नभएको (%)
नेपाल	जम्मा	६६६०८४१	१५८८९६८	४९६६५४८	१०५३२५	२३.९	७४.६
	पहाडी दलित	५९२२७५	९४९७०	४८४९९८	१२३०७	१६	८१.९
	मधेसी/तराई दलित	२७७८७५	४१४७४	२३१७३८	४६६३	१४.९	८३.४
	गैरदलित जातजाति	५७९०६९१	१४५२५२४	४२४९८१२	८८३५५	२५.१	७३.४
प्रदेश							
कोशी	जम्मा	११९०७५५	३३८१२८	८४१५६४	११०६३	२८.४	७०.७
	पहाडी दलित	७४९५३	१६९९३	५७७४९	७११	२२	७७
	मधेसी/तराई दलित	३७७९९	५०७९	३२३४९	३७१	१३.४	८५.६
	गैरदलित जातजाति	१०७८००३	३१६५५६	७५१४६६	९९८१	२९.४	६९.७
मधेस	जम्मा	११५६३८३	२९१३९२	८४६६३८	१८३५३	२५.२	७३.२
	पहाडी दलित	९९९४	२१८१	७६८५	१२८	२१.८	७६.९
	मधेसी/तराई दलित	१९१९८०	२९४०८	१५९३७३	३१९९	१५.३	८३
	गैरदलित जातजाति	९५४४०९	२५९८०३	६७९५८०	१५०२६	२७.२	७१.२
बागमती	जम्मा	१५६७९१७	३९०९४४	११६२८७७	१४०९६	२४.९	७४.२
	पहाडी दलित	८८६१०	१५५११	७२०९२	१००७	१७.५	८१.४
	मधेसी/तराई दलित	२५५३	३३७	२१८४	३२	१३.२	८५.५
	गैरदलित जातजाति	१४७६७५४	३७५०९६	१०८८६०१	१३०५७	२५.४	७३.७
गण्डकी	जम्मा	६६१६३२	१८७४८	४५३४४०	२१०४४	२८.३	६८.५
	पहाडी दलित	११७०३९	२३८८८	८९०१२	४१३९	२०.४	७६.१
	मधेसी/तराई दलित	४५१	७६	३५८	१७	१६.९	७९.४
	गैरदलित जातजाति	५४४१४२	१६३१८४	३६४०७०	१६८८८	३०	६६.९
लुम्बिनी	जम्मा	११४१३४५	२६७६२७	८५३३९५	२०३२३	२३.४	७४.८
	पहाडी दलित	१२१२८४	२२५२१	९६५६०	२२०३	१८.६	७९.६
	मधेसी/तराई दलित	४४८८४	६५५०	३७२९९	१०३५	१४.६	८३.१
	गैरदलित जातजाति	९७५१७७	२३८५५६	७१९५३६	१७०८५	२४.५	७३.८
कर्णाली	जम्मा	३६६०३७	४५९३२	३१०१०४	१०००१	१२.५	८४.७
	पहाडी दलित	८३१६१	६७५७	७४१४३	२२६१	८.१	८९.२
	मधेसी/तराई दलित	६४	८	५३	३	१२.५	८२.८
	गैरदलित जातजाति	२८२८१२	३९१६७	२३५९०८	७७३७	१३.८	८३.४
सुदूरपश्चिम	जम्मा	५७६७७२	६७७९७	४९८५३०	१०४४५	११.८	८६.४
	पहाडी दलित	९७२३४	७६१९	८७७५७	१८५८	७.८	९०.३
	मधेसी/तराई दलित	१४४	१६	१२२	६	११.१	८४.७
	गैरदलित जातजाति	४७९३९४	६०१६२	४१०६५१	८५८१	१२.५	८५.७
जिल्ला							
ताप्लेजुङ	जम्मा	२७७७६	४९२८	२२३६९	४७९	१७.७	८०.५
	पहाडी दलित	१९१३	२७१	१६०१	४१	१४.२	८३.७

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	घर/जग्गा दुवै भएको	घर/जग्गा दुवै नभएको	उल्लेख नभएको	घर/जग्गा दुवै भएको (%)	घर/जग्गा दुवै नभएको (%)
	मधेसी/तराई दलित	१	०	१	०	०	१००
	गैरदलित जातजाति	२५८६२	४६५७	२०७६७	४३८	१८	८०.३
संखुवासभा	जम्मा	३९११८	९१००	२९६२८	३९०	२३.३	७५.७
	पहाडी दलित	३२१२	५८९	२५८९	३४	१८.३	८०.६
	मधेसी/तराई दलित	१७	३	१४	०	१७.६	८२.४
	गैरदलित जातजाति	३५८८९	८५०८	२७०२५	३५६	२३.७	७५.३
सोलुखुम्बु	जम्मा	२६२३९	५३८६	२०६११	२४२	२०.५	७८.६
	पहाडी दलित	२१०३	३५९	१७२३	२१	१७.१	८१.९
	मधेसी/तराई दलित	११	२	९	०	१८.२	८१.८
	गैरदलित जातजाति	२४१२५	५०२५	१८८७९	२२१	२०.८	७८.३
ओखलढुङ्गा	जम्मा	३४२८६	८४०९	२५५०६	३७१	२४.५	७४.४
	पहाडी दलित	३६९६	७५५	२८८३	५८	२०.४	७८
	मधेसी/तराई दलित	८	४	४	०	५०	५०
	गैरदलित जातजाति	३०५८२	७६५०	२२६१९	३१३	२५	७४
खोटाङ	जम्मा	४१७२०	७५८५	३३६६९	४६६	१८.२	८०.७
	पहाडी दलित	४५८३	५८७	३९४७	४९	१२.८	८६.१
	मधेसी/तराई दलित	९	२	७	०	२२.२	७७.८
	गैरदलित जातजाति	३७१२८	६९९६	२९७५५	४१७	१८.८	८०
भोजपुर	जम्मा	३८५८०	७१०३	३११०२	३७५	१८.४	८०.६
	पहाडी दलित	३५७५	४८५	३०५४	३६	१३.६	८५.४
	मधेसी/तराई दलित	८	१	७	०	१२.५	८७.५
	गैरदलित जातजाति	३४९९७	६६१७	२८०४१	३३९	१८.९	८०.१
धनकुटा	जम्मा	३७६१६	९२३९	२८१७८	१९९	२४.६	७४.९
	पहाडी दलित	२६७०	५२६	२१३१	१३	१९.७	७९.८
	मधेसी/तराई दलित	१२	३	९	०	२५	७५
	गैरदलित जातजाति	३४९३४	८७१०	२६०३८	१८६	२४.९	७४.५
तेह्रथुम	जम्मा	२१८४५	५२७९	१६३८२	१८४	२४.२	७५
	पहाडी दलित	२०११	३४८	१६५४	९	१७.३	८२.२
	मधेसी/तराई दलित	५	१	४	०	२०	८०
	गैरदलित जातजाति	१९८२९	४९३०	१४७२४	१७५	२४.९	७४.३
पाँचथर	जम्मा	४२४३७	६९१३	३५०८३	४४१	१६.३	८२.७
	पहाडी दलित	२४६४	३५६	२०८७	२१	१४.४	८४.७
	मधेसी/तराई दलित	५	०	५	०	०	१००
	गैरदलित जातजाति	३९९६८	६५५७	३२९९१	४२०	१६.४	८२.५
इलाम	जम्मा	७०५०१	१२५८३	५७२८९	६२९	१७.८	८१.३
	पहाडी दलित	३७९३	६४३	३१०९	४१	१७	८२
	मधेसी/तराई दलित	३९	६	३३	०	१५.४	८४.६
	गैरदलित जातजाति	६६६६९	११९३४	५४१४७	५८८	१७.९	८१.२
झापा	जम्मा	२४५०१९	८०६६५	१६२३६५	१९८९	३२.९	६६.३
	पहाडी दलित	१५०९६	४१०७	१०८५९	१३०	२७.२	७१.९

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	घर/जग्गा दुवै भएको	घर/जग्गा दुवै नभएको	उल्लेख नभएको	घर/जग्गा दुवै भएको (%)	घर/जग्गा दुवै नभएको (%)
मोरङ	मधेसी/तराई दलित	१९१५	२४०	१६५४	२१	१२.५	८६.४
	गैरदलित जातजाति	२२८००८	७६३१८	१४९८५२	१८३८	३३.५	६५.७
	जम्मा	२७२१६०	९५३०४	१७४३२५	२५३१	३५	६४.१
	पहाडी दलित	११८५१	३५६४	८१६४	१२३	३०.१	६८.९
सुनसरी	मधेसी/तराई दलित	१९००३	२७१२	१६११०	१८१	१४.३	८४.८
	गैरदलित जातजाति	२४१३०६	८९०२८	१५००५१	२२२७	३६.९	६२.२
	जम्मा	२१२४०७	६८२५३	१४२१३९	२०१५	३२.१	६६.९
	पहाडी दलित	९०६५	२५३३	६४५५	७७	२७.९	७१.२
उदयपुर	मधेसी/तराई दलित	१५५१३	१९५६	१३४०६	१५१	१२.६	८६.४
	गैरदलित जातजाति	१८७८२९	६३७६४	१२२२७८	१७८७	३३.९	६५.१
	जम्मा	८१०५१	१७३८१	६२९१८	७५२	२१.४	७७.६
	पहाडी दलित	८९२१	१३७०	७४९३	५८	१५.४	८४
सप्तरी	मधेसी/तराई दलित	१२५३	१४९	१०८६	१८	११.९	८६.७
	गैरदलित जातजाति	७०८७७	१५८६२	५४३३९	६७६	२२.४	७६.७
	जम्मा	१४६८१६	३७५६५	१०७१२२	२१२९	२५.६	७३
	पहाडी दलित	१०११	२४३	७५८	१०	२४	७५
सिराहा	मधेसी/तराई दलित	३६७६३	४८९९	३१२५४	६१०	१३.३	८५
	गैरदलित जातजाति	१०९०४२	३२४२३	७५११०	१५०९	२९.७	६८.९
	जम्मा	१४८५४९	३७७३६	१०७९८५	२८२८	२५.४	७२.७
	पहाडी दलित	११८७	२६५	९०९	१३	२२.३	७६.६
धनुषा	मधेसी/तराई दलित	३४००३	५०६०	२८३२८	६१५	१४.९	८३.३
	गैरदलित जातजाति	११३३५९	३२४११	७८७४८	२२००	२८.६	६९.५
	जम्मा	१७७०९१	५२३५९	१२२२२५	२५०७	२९.६	६९
	पहाडी दलित	११९२	२६४	९१५	१३	२२.१	७६.८
महोत्तरी	मधेसी/तराई दलित	३०३५०	६०६६	२३८३१	४५३	२०	७८.५
	गैरदलित जातजाति	१४५५४९	४६०२९	९७४७९	२०४१	३१.६	६७
	जम्मा	१३७८८६	३४९७२	१००६३५	२२७९	२५.४	७३
	पहाडी दलित	१५६२	३६५	११८४	१३	२३.४	७५.८
सर्लाही	मधेसी/तराई दलित	२२६९७	३५६०	१८७७९	३५८	१५.७	८२.७
	गैरदलित जातजाति	११३६२७	३१०४७	८०६७२	१९०८	२७.३	७१
	जम्मा	१६४८२४	४०५०२	१२१९३७	२३८५	२४.६	७४
	पहाडी दलित	२७८३	६३६	२१००	४७	२२.९	७५.५
रौतहट	मधेसी/तराई दलित	२१४९१	३१०८	१८०४०	३४३	१४.५	८३.९
	गैरदलित जातजाति	१४०५५०	३६७५८	१०१७९७	१९९५	२६.२	७२.४
	जम्मा	१३७०२५	३१७७१	१०३१९१	२०६३	२३.२	७५.३
	पहाडी दलित	७३२	१२१	६०३	८	१६.५	८२.४
बारा	मधेसी/तराई दलित	१८४२७	२६४८	१५४८३	२९६	१४.४	८४
	गैरदलित जातजाति	११७८६६	२९००२	८७१०५	१७५९	२४.६	७३.९
	जम्मा	१३११७९	२८९९९	९९९१४	२२६६	२२.१	७६.२
	पहाडी दलित	९७८	१९०	७७२	१६	१९.४	७८.९

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	घर/जग्गा दुवै भएको	घर/जग्गा दुवै नभएको	उल्लेख नभएको	घर/जग्गा दुवै भएको (%)	घर/जग्गा दुवै नभएको (%)
	मधेसी/तराई दलित	१४४३०	२२१४	११९०७	३०९	१५.३	८२.५
	गैरदलित जातजाति	११५७७	२६५९५	८७२३५	१९४१	२३	७५.४
पर्सा	जम्मा	११३०१३	२७४८८	८३६२९	१८९६	२४.३	७४
	पहाडी दलित	५४९	९७	४४४	८	१७.७	८०.९
	मधेसी/तराई दलित	१३८१९	१८५३	११७५१	२१५	१३.४	८५
	गैरदलित जातजाति	९८६४५	२५५३८	७१४३४	१६७३	२५.९	७२.४
दोलखा	जम्मा	४९४९३	१०५१९	३८२५७	७१७	२१.३	७७.३
	पहाडी दलित	४०४३	६३२	३३४७	६४	१५.६	८२.८
	मधेसी/तराई दलित	१३	३	१०	०	२३.१	७६.९
	गैरदलित जातजाति	४५४३७	९८८४	३४९००	६५३	२१.८	७६.८
सिन्धुपाल्चोक	जम्मा	७६९७	९३८४	६१६१९	६९४	१३.१	८५.९
	पहाडी दलित	५२५०	६४७	४५६३	४०	१२.३	८६.९
	मधेसी/तराई दलित	८	२	६	०	२५	७५
	गैरदलित जातजाति	६६४३९	८७३५	५७०५०	६५४	१३.१	८५.९
रसुवा	जम्मा	१११३१	१७७६	९१८६	१६९	१६	८२.५
	पहाडी दलित	३६१	५८	२९५	८	१६.१	८१.७
	मधेसी/तराई दलित	२	०	२	०	०	१००
	गैरदलित जातजाति	१०७६८	१७१८	८८८९	१६१	१६	८२.६
धादिङ	जम्मा	८३६२२	१४२३१	६८१०५	१२८६	१७	८१.४
	पहाडी दलित	९९९०	१४०७	८४२६	१५७	१४.१	८४.३
	मधेसी/तराई दलित	९	०	९	०	०	१००
	गैरदलित जातजाति	७३६२३	१२८२४	५९६७०	११२९	१७.४	८१
नुवाकोट	जम्मा	६८६४६	१२२३५	५५४७६	९३५	१७.८	८०.८
	पहाडी दलित	४७३४	६९९	३९८४	५१	१४.८	८४.२
	मधेसी/तराई दलित	११	२	९	०	१८.२	८१.८
	गैरदलित जातजाति	६३९०१	११५३४	५१४८३	८८४	१८	८०.६
काठमाडौं	जम्मा	५४२८९२	१६०४८१	३८०२७८	२१३३	२९.६	७०
	पहाडी दलित	१८११३	३३७९	१४६२३	१११	१८.७	८०.७
	मधेसी/तराई दलित	९५४	१७४	७७९	१	१८.२	८१.७
	गैरदलित जातजाति	५२३८२५	१५६९२८	३६४८७६	२०२१	३०	६९.७
भक्तपुर	जम्मा	१०८४०६	२८३१३	७९३७६	७१७	२६.१	७३.२
	पहाडी दलित	२९७७	४७५	२४७६	२६	१६	८३.२
	मधेसी/तराई दलित	१२४	१०	११०	४	८.१	८८.७
	गैरदलित जातजाति	१०५३०५	२७८२८	७६७९०	६८७	२६.४	७२.९
ललितपुर	जम्मा	१४०१३०	३६२२२	१०२१३०	१७७८	२५.८	७२.९
	पहाडी दलित	४६९४	७५९	३८७१	६४	१६.२	८२.५
	मधेसी/तराई दलित	२०१	२९	१६८	४	१४.४	८३.६
	गैरदलित जातजाति	१३५२३५	३५४३४	९८०९१	१७१०	२६.२	७२.५
काभ्रेपलाञ्चोक	जम्मा	९१३३०	१८८४४	७४४७०	१०१६	२०.६	७८.३
	पहाडी दलित	५८८८	९७३	४८२३	९२	१६.५	८१.९

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	घर/जग्गा दुवै भएको	घर/जग्गा दुवै नभएको	उल्लेख नभएको	घर/जग्गा दुवै भएको (%)	घर/जग्गा दुवै नभएको (%)
	मधेसी/तराई दलित	२३	२	२१	०	८.७	९१.३
	गैरदलित जातजाति	८५४१९	१७८६९	६६६२६	९२४	२०.९	७८
रामेछाप	जम्मा	४६४६६	९१११	३६३५०	१००५	१९.६	७८.२
	पहाडी दलित	४०१५	६४७	३३५५	११३	१६.१	८१.१
	मधेसी/तराई दलित	१६	२	१३	१	१२.५	८७.२
	गैरदलित जातजाति	४२४३५	८४६२	३३०८२	८९१	१९.९	७८
सिन्धुली	जम्मा	६९३१७	१४९३१	५३७९५	५९१	२१.५	७७.६
	पहाडी दलित	८१५५	१५२०	६५६२	७३	१८.६	८०.५
	मधेसी/तराई दलित	६०१	५४	५४०	७	९	८९.९
	गैरदलित जातजाति	६०५६१	१३३५७	४६६९३	५११	२२.१	७७.१
मकवानपुर	जम्मा	१०५६२०	२२५३६	८१९५०	११३४	२१.३	७७.६
	पहाडी दलित	४४६९	८३८	३५८४	४७	१८.८	८०.२
	मधेसी/तराई दलित	१३०	२०	१०५	५	१५.४	८०.८
	गैरदलित जातजाति	१०१०२१	२१६७८	७८२६१	१०८२	२१.५	७७.५
चितवन	जम्मा	१७९१६७	५२३६१	१२४८८५	१९२१	२९.२	६९.७
	पहाडी दलित	१५९२१	३४७७	१२२८३	१६१	२१.८	७७.१
	मधेसी/तराई दलित	४६१	३९	४१२	१०	८.५	८९.४
	गैरदलित जातजाति	१६२७८५	४८८४५	११२१९०	१७५०	३०	६८.९
गोरखा	जम्मा	७१७२९	१५००१	५४४७०	२२५८	२०.९	७५.९
	पहाडी दलित	११८९५	२०७०	९४४४	३८१	१७.४	७९.४
	मधेसी/तराई दलित	२९	७	१९	३	२४.१	६५.५
	गैरदलित जातजाति	५९८०५	१२९२४	४५००७	१८७४	२१.६	७५.३
मनाङ	जम्मा	१५४७	४४७	१०६८	३२	२८.९	६९
	पहाडी दलित	८१	१४	६४	३	१७.३	७९
	मधेसी/तराई दलित	५	१	४	०	२०	८०
	गैरदलित जातजाति	१४६१	४३२	१०००	२९	२९.६	६८.४
मुस्ताङ	जम्मा	३६०६	७५६	२६३२	२१८	२१	७३
	पहाडी दलित	५६७	८३	४६७	१७	१४.६	८२.४
	मधेसी/तराई दलित	२	१	१	०	५०	५०
	गैरदलित जातजाति	३०३७	६७२	२१६४	२०१	२२.१	७१.३
म्याग्दी	जम्मा	२८७६६	५४०७	२२२६२	१०९७	१८.८	७७.४
	पहाडी दलित	७२०९	९८४	५९४०	२८५	१३.६	८२.४
	मधेसी/तराई दलित	१२	१	११	०	८.३	९१.७
	गैरदलित जातजाति	२१५४५	४४२२	१६३११	८१२	२०.५	७५.७
कास्की	जम्मा	१६०४१६	५४४९५	१००३८०	५५४१	३४	६२.६
	पहाडी दलित	२६३३८	६२६१	१९१०३	९७४	२३.८	७२.५
	मधेसी/तराई दलित	७८	१९	५५	४	२४.४	७०.५
	गैरदलित जातजाति	१३४०००	४८२१५	८५२२२	४५६३	३६	६०.६
लमजुङ	जम्मा	४४०७४	११७९४	३०६२३	१६५७	२६.८	६९.५
	पहाडी दलित	७८१७	१६०४	५८७४	३३९	२०.५	७५.१

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	घर/जग्गा दुवै भएको	घर/जग्गा दुवै नभएको	उल्लेख नभएको	घर/जग्गा दुवै भएको (%)	घर/जग्गा दुवै नभएको (%)
	मधेसी/तराई दलित	८	१	७	०	१२.५	८७.५
	गैरदलित जातजाति	३६२४९	१०१८९	२४७४२	१३१८	२८.१	६८.३
तनहुँ	जम्मा	८८५१३	२७८२१	५७९७५	२७१७	३१.४	६५.५
	पहाडी दलित	१४८७४	४०१८	१०३८१	४७५	२७	६९.८
	मधेसी/तराई दलित	२४	६	१७	१	२५	७०.८
	गैरदलित जातजाति	७३६१५	२३७९७	४७५७७	२२४१	३२.३	६४.६
नवलपरासी -पूर्व	जम्मा	९३८५०	३२०४२	५९७९१	२०१७	३४.१	६३.७
	पहाडी दलित	९७८८	२७२५	६८३३	२३०	२७.८	६९.८
	मधेसी/तराई दलित	२६७	३४	२२५	८	१२.७	८४.३
	गैरदलित जातजाति	८३७९५	२९२८३	५२७३३	१७७९	३४.९	६२.९
स्याङ्जा	जम्मा	६८९२३	१७६३१	४८९१५	२३७७	२५.६	७१
	पहाडी दलित	११३३०	२०४३	८८८६	४०१	१८	७८.४
	मधेसी/तराई दलित	९	४	४	१	४४.४	४४.४
	गैरदलित जातजाति	५७५८४	१५५८४	४००२५	१९७५	२७.१	६९.५
पर्वत	जम्मा	३६११२	९३२७	२५६८२	११०३	२५.८	७१.१
	पहाडी दलित	९०५५	१६६८	७३८८	३४९	१८.४	७७.७
	मधेसी/तराई दलित	४	०	४	०	०	१००
	गैरदलित जातजाति	२७०५३	७६५९	१८६४०	७५४	२८.३	६८.९
बागलुङ	जम्मा	६४०९६	१२४२७	४९६४२	२०२७	१९.४	७७.४
	पहाडी दलित	१८०८५	२४१८	१४९८२	६८५	१३.४	८२.८
	मधेसी/तराई दलित	१३	२	११	०	१५.४	८४.६
	गैरदलित जातजाति	४५९९८	१०००७	३४६४९	१३४२	२१.८	७५.३
रुकुम-पूर्व	जम्मा	१२८७८	११३२	११५२४	२२२	८.८	८९.५
	पहाडी दलित	२७५१	२१८	२४९१	४२	७.९	९०.५
	मधेसी/तराई दलित	२	०	२	०	०	१००
	गैरदलित जातजाति	१०१२५	९१४	९०३१	१८०	९	८९.२
रोल्पा	जम्मा	५२२०६	५७१२	४५६४५	८४९	१०.९	८७.४
	पहाडी दलित	९०८६	८८२	८०६५	१३९	९.७	८८.८
	मधेसी/तराई दलित	५	१	४	०	२०	८०
	गैरदलित जातजाति	४३११५	४८२९	३७५७६	७१०	११.२	८७.२
प्युठान	जम्मा	५६१९५	८५४६	४६५३०	१११९	१५.२	८२.८
	पहाडी दलित	१२०४०	१४४४	१०३४४	२५२	१२	८५.९
	मधेसी/तराई दलित	१०	१	९	०	१०	९०
	गैरदलित जातजाति	४४१४५	७१०१	३६१७७	८६७	१६.१	८२
गुल्मी	जम्मा	६६१००	१०८०१	५४२८५	१०१४	१६.३	८२.१
	पहाडी दलित	१४३२८	१७५७	१२३१६	२५५	१२.३	८६
	मधेसी/तराई दलित	७	३	४	०	४२.९	५७.१
	गैरदलित जातजाति	५१७६५	९०४१	४१९६५	७५९	१७.५	८१.१
अर्घाखाँची	जम्मा	४८४४९	११०८२	३६३७०	९९७	२२.९	७५.१
	पहाडी दलित	१०५६०	१८५६	८४४७	२५७	१७.६	८०

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	घर/जग्गा दुवै भएको	घर/जग्गा दुवै नभएको	उल्लेख नभएको	घर/जग्गा दुवै भएको (%)	घर/जग्गा दुवै नभएको (%)
	मधेसी/तराई दलित	३	०	३	०	०	१००
	गैरदलित जातजाति	३७८८६	९२२६	२७९२०	७४०	२४.४	७३.७
पाल्पा	जम्मा	६४९९१	११३५६	५२६६०	९७५	१७.५	८१
	पहाडी दलित	८१४२	११८४	६८५१	१०७	१४.५	८४.१
	मधेसी/तराई दलित	३२	५	२७	०	१५.६	८४.४
	गैरदलित जातजाति	५६८१७	१०१६७	४५७८२	८६८	१७.९	८०.६
नवलपरासी - पश्चिम	जम्मा	८२७०९	२३६९६	५७९००	१११३	२८.६	७०
	पहाडी दलित	४५००	१३६९	३०७९	५२	३०.४	६८.४
	मधेसी/तराई दलित	८५७७	१४४०	७००५	१३२	१६.८	८१.७
	गैरदलित जातजाति	६९६३२	२०८८७	४७८१६	९२९	३०	६८.७
रूपन्देही	जम्मा	२३८१७१	६९९९३	१६४१५७	४०२१	२९.४	६८.९
	पहाडी दलित	१५०६५	४४१५	१०४१९	२३१	२९.३	६९.२
	मधेसी/तराई दलित	१३०८९	१८०५	११०१०	२७४	१३.८	८४.१
	गैरदलित जातजाति	२१००१७	६३७७३	१४२७२८	३५१६	३०.४	६८
कपिलवस्तु	जम्मा	१२१८६१	३०१४८	८९३१९	२३९४	२४.७	७३.३
	पहाडी दलित	५०३०	१२३६	३७२७	६७	२४.६	७४.१
	मधेसी/तराई दलित	१३१०१	२०८७	१०७१९	२९५	१५.९	८१.८
	गैरदलित जातजाति	१०३७३०	२६८२५	७४८७३	२०३२	२५.९	७२.२
दाङ	जम्मा	१६२२६६	४३७६७	११५५४८	२९५१	२७	७१.२
	पहाडी दलित	१९३४९	३६५७	१५२६२	४३०	१८.९	७८.९
	मधेसी/तराई दलित	२६६	३१	२३२	३	११.७	८७.२
	गैरदलित जातजाति	१४२६५१	४००७९	१०००५४	२५१८	२८.१	७०.१
बाँके	जम्मा	१२९२३४	३११८५	९४६३४	३४१५	२४.१	७३.२
	पहाडी दलित	१०२६६	२४८४	७५६४	२१८	२४.२	७३.७
	मधेसी/तराई दलित	८००७	१००४	६६९५	३०८	१२.५	८३.६
	गैरदलित जातजाति	११०९६१	२७६९७	८०३७५	२८८९	२५	७२.४
बर्दिया	जम्मा	१०६२८५	२०२०९	८४८२३	१२५३	१९	७९.८
	पहाडी दलित	१०१६७	२०१९	७९९५	१५३	१९.९	७८.६
	मधेसी/तराई दलित	१७८५	१७३	१५८९	२३	९.७	८९
	गैरदलित जातजाति	९४३३३	१८०१७	७५२३९	१०७७	१९.१	७९.८
डोल्पा	जम्मा	९३८०	५६०	८६०२	२१८	६	९१.७
	पहाडी दलित	१२७९	७५	११८३	२१	५.९	९२.५
	मधेसी/तराई दलित	३	०	३	०	०	१००
	गैरदलित जातजाति	८०९८	४८५	७४१६	१९७	६	९१.६
मुगु	जम्मा	१२४३०	५९८	११२७२	५६०	४.८	९०.७
	पहाडी दलित	२६२६	६५	२४६२	९९	२.५	९३.८
	मधेसी/तराई दलित	३	०	२	१	०	६६.७
	गैरदलित जातजाति	९८०१	५३३	८८०८	४६०	५.४	८९.९
हुम्ला	जम्मा	११२०४	५०३	१०२१९	४८२	४.५	९१.२
	पहाडी दलित	१७०८	४८	१६२६	३४	२.८	९५.२

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	घर/जग्गा दुवै भएको	घर/जग्गा दुवै नभएको	उल्लेख नभएको	घर/जग्गा दुवै भएको (%)	घर/जग्गा दुवै नभएको (%)
	मधेसी/तराई दलित	३	१	२	०	३३.३	६६.७
	गैरदलित जातजाति	९४९३	४५४	८५९१	४४८	४.८	९०.५
जुम्ला	जम्मा	२४४२२	२३९४	२१०९२	९३६	९.८	८६.४
	पहाडी दलित	४२६२	२७९	३८०६	१७७	६.५	८९.३
	मधेसी/तराई दलित	२	१	१	०	५०	५०
	गैरदलित जातजाति	२०१५८	२११४	१७२८५	७५९	१०.५	८५.७
कालीकोट	जम्मा	२६७७०	११३२	२५०२३	६१५	४.२	९३.५
	पहाडी दलित	७२८५	१८२	६९३२	१७१	२.५	९५.२
	मधेसी/तराई दलित	२	०	२	०	०	१००
	गैरदलित जातजाति	१९४८३	९५०	१८०८९	४४४	४.९	९२.८
दैलेख	जम्मा	५४५९४	४५४३	४८५९९	१५१२	८.३	८८.९
	पहाडी दलित	१४८५२	७६७	१३५९७	४८८	५.२	९१.५
	मधेसी/तराई दलित	१२	२	९	१	१६.७	७५
	गैरदलित जातजाति	३९७३०	३७७४	३४९३३	१०२३	९.५	८७.९
जाजरकोट	जम्मा	३७४५३	२४७५	३३९२७	१०५१	६.६	९०.६
	पहाडी दलित	१०५१२	४८१	९७०६	३२५	४.६	९२.३
	मधेसी/तराई दलित	५	०	५	०	०	१००
	गैरदलित जातजाति	२६९३६	१९९४	२४२१६	७२६	७.४	८९.९
रुकुम - पश्चिम	जम्मा	३७२९०	५५८७	३०६७३	१०३०	१५	८२.३
	पहाडी दलित	७७३४	८०३	६७२७	२०४	१०.४	८७
	मधेसी/तराई दलित	२	०	२	०	०	१००
	गैरदलित जातजाति	२९५५४	४७८४	२३९४४	८२६	१६.२	८१
सल्यान	जम्मा	५४६७२	८६४३	४४८४३	११८६	१५.८	८२
	पहाडी दलित	८७८५	९९९	७५९५	१९१	११.४	८६.५
	मधेसी/तराई दलित	७	१	६	०	१४.३	८५.७
	गैरदलित जातजाति	४५८८०	७६४३	३७२४२	९९५	१६.७	८१.२
सुर्खेत	जम्मा	९७८२२	१९४९७	७५९१४	२४११	१९.९	७७.६
	पहाडी दलित	२४११८	३०५८	२०५०९	५५१	१२.७	८५
	मधेसी/तराई दलित	२५	३	२१	१	१२	८४
	गैरदलित जातजाति	७३६७९	१६४३६	५५३८४	१८५९	२२.३	७५.२
बाजुरा	जम्मा	२८०४१	११६९	२६२८३	५८९	४.२	९३.७
	पहाडी दलित	७२२३	१८३	६९३१	१०९	२.५	९६
	मधेसी/तराई दलित	१	०	१	०	०	१००
	गैरदलित जातजाति	२०८१७	९८६	१९३५१	४८०	४.७	९३
बझाङ	जम्मा	३८०२५	२२५९	३४९७५	७९१	५.९	९२
	पहाडी दलित	५६६४	२४७	५२७१	१४६	४.४	९३.१
	मधेसी/तराई दलित	४	२	२	०	५०	५०
	गैरदलित जातजाति	३२३५७	२०१०	२९७०२	६४५	६.२	९१.८
दार्चुला	जम्मा	२८३८१	१५७४	२५८३८	९६९	५.५	९१
	पहाडी दलित	३३१०	१२२	३०७७	१११	३.७	९३

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	घर/जग्गा दुवै भएको	घर/जग्गा दुवै नभएको	उल्लेख नभएको	घर/जग्गा दुवै भएको (%)	घर/जग्गा दुवै नभएको (%)
	मधेसी/तराई दलित	२	१	१	०	५०	५०
	गैरदलित जातजाति	२५०६९	१४५१	२२७६०	८५८	५.८	९०.८
बैतडी	जम्मा	४९४०७	२०५८	४६१५९	११९०	४.२	९३.४
	पहाडी दलित	९८२१	२५६	९३१९	२४६	२.६	९४.९
	गैरदलित जातजाति	३९५८६	१८०२	३६८४०	९४४	४.६	९३.१
डडेल्धुरा	जम्मा	३११७२	२३३०	२८२४८	५९४	७.५	९०.६
	पहाडी दलित	६४९१	४३५	५९२७	१२९	६.७	९१.३
	मधेसी/तराई दलित	६	०	५	१	०	८३.३
	गैरदलित जातजाति	२४६७५	१८९५	२२३१६	४६४	७.७	९०.४
डोटी	जम्मा	४५१४०	२६३८	४१६१५	८८७	५.८	९२.२
	पहाडी दलित	१०५९३	४०१	९९६८	२२४	३.८	९४.१
	मधेसी/तराई दलित	७	१	६	०	१४.३	८५.७
	गैरदलित जातजाति	३४५४०	२२३६	३१६४१	६६३	६.५	९१.६
अछाम	जम्मा	४९५६७	२८३३	४५९८८	७४६	५.७	९२.८
	पहाडी दलित	१३९५७	५५९	१३१८६	२१२	४	९४.५
	मधेसी/तराई दलित	३	०	२	१	०	६६.७
	गैरदलित जातजाति	३५६०७	२२७४	३२८००	५३३	६.४	९२.१
कैलाली	जम्मा	१९५८७२	३३३५५	१५९४०५	३११२	१७	८१.४
	पहाडी दलित	२५३७०	३३९८	२१५२७	४४५	१३.४	८४.९
	मधेसी/तराई दलित	१०६	१२	९१	३	११.३	८५.८
	गैरदलित जातजाति	१७०३९६	२९९४५	१३७७८७	२६६४	१७.६	८०.९
कञ्चनपुर	जम्मा	११११६७	१९५८१	९००१९	१५६७	१७.६	८१
	पहाडी दलित	१४८०५	२०१८	१२५५१	२३६	१३.६	८४.८
	मधेसी/तराई दलित	१५	०	१४	१	०	९३.३
	गैरदलित जातजाति	९६३४७	१७५६३	७७४५४	१३३०	१८.२	८०.४

अनुसूची ९: परिवारमा कम्तीमा १ जना अनुपस्थित पारिवारिक विवरण, राष्ट्रिय जनगणना २०७८

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा परिवार सङ्ख्या	कम्तीमा १ जना अक्सर अनुपस्थित परिवार (%)	
			स्वदेश	विदेश
नेपाल	जम्मा	६६६०८४१	१३.४	२३.४
	पहाडी दलित	५९२२७५	१२.३	३१.४
	मधेसी/तराई दलित	२७७८७५	२.४	१९.६
	गैरदलित जातजाति	५७९०६९१	१४	२२.७
प्रदेश				
कोशी	जम्मा	११९०७५५	१२.९	२२.७
	पहाडी दलित	७४९५३	१३.४	२५.४
	मधेसी/तराई दलित	३७७९९	२.७	१२.२
	गैरदलित जातजाति	१०७८००३	१३.२	२२.८
मधेस	जम्मा	११५६३८३	६.६	२१.८
	पहाडी दलित	९९९४	१३.९	२१.१
	मधेसी/तराई दलित	१९१९८०	२.५	२२.६
	गैरदलित जातजाति	९५४४०९	७.४	२१.६
बागमती	जम्मा	१५६७९१७	१५	१८.१
	पहाडी दलित	८८६१०	१७.६	१६.३
	मधेसी/तराई दलित	२५५३	८	६.१
	गैरदलित जातजाति	१४७६७५४	१४.९	१८.२
गण्डकी	जम्मा	६६१६३२	२०.७	३१.४
	पहाडी दलित	११७०३९	१५.१	३३.२
	मधेसी/तराई दलित	४५१	९.३	१२.९
	गैरदलित जातजाति	५४४१४२	२१.९	३१.१
लुम्बिनी	जम्मा	११४१३४५	१२.७	२७
	पहाडी दलित	१२१२८४	११.४	४०
	मधेसी/तराई दलित	४४८८४	१.५	१४.२
	गैरदलित जातजाति	९७५१७७	१३.३	२६
कर्णाली	जम्मा	३६६०३७	१४.२	१७.१
	पहाडी दलित	८३१६१	८.३	२२.७
	मधेसी/तराई दलित	६४	२१.९	१८.८
	गैरदलित जातजाति	२८२८१२	१५.९	१५.५
सुदूरपश्चिम	जम्मा	५७६७७२	१५.८	२९.८
	पहाडी दलित	९७२३४	७.९	४५.६
	मधेसी/तराई दलित	१४४	११.८	२०.१
	गैरदलित जातजाति	४७९३९४	१७.४	२६.६

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा परिवार सङ्ख्या	कम्तीमा १ जना अक्सर अनुपस्थित परिवार (%)	
			स्वदेश	विदेश
जिल्ला				
ताप्लेजुङ	जम्मा	२७७७६	१३.१	१७.५
	पहाडी दलित	१९१३	१०	१९.२
	मधेसी/तराई दलित	१	०	१००
	गैरदलित जातजाति	२५८६२	१३.४	१७.३
संखुवासभा	जम्मा	३९११८	२१.५	१६.३
	पहाडी दलित	३२१२	१७.१	१७.४
	मधेसी/तराई दलित	१७	२३.५	११.८
	गैरदलित जातजाति	३५८८९	२१.९	१६.२
सोलुखुम्बु	जम्मा	२६२३९	२३.७	१४.३
	पहाडी दलित	२१०३	१५.५	१६.५
	मधेसी/तराई दलित	११	१८.२	९.१
	गैरदलित जातजाति	२४१२५	२४.४	१४.१
ओखलढुङ्गा	जम्मा	३४२८६	२५.३	१५.९
	पहाडी दलित	३६९६	१९.३	१६.७
	मधेसी/तराई दलित	८	१२.५	२५
	गैरदलित जातजाति	३०५८२	२६	१५.८
खोटाङ	जम्मा	४१७२०	२६.८	२१.२
	पहाडी दलित	४५८३	२०.१	२२.३
	मधेसी/तराई दलित	९	०	२२.२
	गैरदलित जातजाति	३७१२८	२७.६	२१.१
भोजपुर	जम्मा	३८५८०	२३.३	१८.७
	पहाडी दलित	३५७५	२१.१	१८.३
	मधेसी/तराई दलित	८	१२.५	१२.५
	गैरदलित जातजाति	३४९९७	२३.६	१८.७
धनकुटा	जम्मा	३७६१६	२०.६	२१.२
	पहाडी दलित	२६७०	२०.६	१९.५
	मधेसी/तराई दलित	१२	०	८.३
	गैरदलित जातजाति	३४९३४	२०.७	२१.३
तेह्रथुम	जम्मा	२१८४५	१७.६	२१.४
	पहाडी दलित	२०११	१४.३	२०.३
	मधेसी/तराई दलित	५	२०	२०
	गैरदलित जातजाति	१९८२९	१८	२१.५
पाँचथर	जम्मा	४२४३७	१८.२	२२.३
	पहाडी दलित	२४६४	१४	२०.३

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा परिवार सङ्ख्या	कम्तीमा १ जना अक्सर अनुपस्थित परिवार (%)	
			स्वदेश	विदेश
	मधेसी/तराई दलित	५	०	०
	गैरदलित जातजाति	३९९६८	१८.५	२२.४
इलाम	जम्मा	७०५०१	१३.९	२१
	पहाडी दलित	३७९३	१३.४	२२.७
	मधेसी/तराई दलित	३९	१२.८	१२.८
	गैरदलित जातजाति	६६६६९	१३.९	२०.९
झापा	जम्मा	२४५०१९	८.७	२८.५
	पहाडी दलित	१५०९६	८.२	३२.२
	मधेसी/तराई दलित	१९१५	३.२	१६.९
	गैरदलित जातजाति	२२८००८	८.८	२८.३
मोरङ	जम्मा	२७२१६०	८.४	२२.३
	पहाडी दलित	११८५१	९.६	३३.३
	मधेसी/तराई दलित	१९००३	२.६	११.४
	गैरदलित जातजाति	२४१३०६	८.८	२२.६
सुनसरी	जम्मा	२१२४०७	७.४	२२.८
	पहाडी दलित	९०६५	९.२	२६.७
	मधेसी/तराई दलित	१५५१३	२.६	१२.६
	गैरदलित जातजाति	१८७८२९	७.७	२३.५
उदयपुर	जम्मा	८१०५१	२१.५	२१.६
	पहाडी दलित	८९२१	१८.९	२१.७
	मधेसी/तराई दलित	१२५३	४.४	११
	गैरदलित जातजाति	७०८७७	२२.२	२१.८
सप्तरी	जम्मा	१४६८१६	६.८	१९.६
	पहाडी दलित	१०११	१२	२१.७
	मधेसी/तराई दलित	३६७६३	२.९	१८.२
	गैरदलित जातजाति	१०९०४२	८	२०.१
सिराहा	जम्मा	१४८५४९	४.४	३२.३
	पहाडी दलित	११८७	८.२	२६.५
	मधेसी/तराई दलित	३४००३	१.६	३३.१
	गैरदलित जातजाति	११३३५९	५.२	३२.१
धनुषा	जम्मा	१७७०९१	५.३	३४.४
	पहाडी दलित	११९२	१२.३	२५.१
	मधेसी/तराई दलित	३०३५०	१.७	३७.६
	गैरदलित जातजाति	१४५५४९	६	३३.९

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा परिवार सङ्ख्या	कम्तीमा १ जना अक्सर अनुपस्थित परिवार (%)	
			स्वदेश	विदेश
महोत्तरी	जम्मा	१३७८८६	५.७	३०.८
	पहाडी दलित	१५६२	१४.९	१८.६
	मधेसी/तराई दलित	२२६९७	१.६	३०.८
	गैरदलित जातजाति	११३६२७	६.४	३०.९
सर्लाही	जम्मा	१६४८२४	७.८	१७.६
	पहाडी दलित	२७८३	१३.३	२२.६
	मधेसी/तराई दलित	२१४९१	२.९	१५.३
	गैरदलित जातजाति	१४०५५०	८.४	१७.९
रौतहट	जम्मा	१३७०२५	७.५	१३.९
	पहाडी दलित	७३२	१५.६	१३.७
	मधेसी/तराई दलित	१८४२७	३.१	११
	गैरदलित जातजाति	११७८६६	८.१	१४.३
बारा	जम्मा	१३११७९	८.२	११
	पहाडी दलित	९७८	१५.६	१४.९
	मधेसी/तराई दलित	१४४३०	३.३	६.६
	गैरदलित जातजाति	११५७७१	८.८	११.५
पर्सा	जम्मा	११३०१३	८	८.३
	पहाडी दलित	५४९	२८.८	२०
	मधेसी/तराई दलित	१३८१९	४.३	५.२
	गैरदलित जातजाति	९८६४५	८.४	८.६
दोलखा	जम्मा	४९४९३	२८.८	१३.६
	पहाडी दलित	४०४३	२७.८	१०.७
	मधेसी/तराई दलित	१३	३०.८	०
	गैरदलित जातजाति	४५४३७	२८.९	१३.८
सिन्धुपाल्चोक	जम्मा	७१६९७	३१.९	१७.८
	पहाडी दलित	५२५०	३१.६	१२.२
	मधेसी/तराई दलित	८	२५	३७.५
	गैरदलित जातजाति	६६४३९	३१.९	१८.२
रसुवा	जम्मा	१११३१	१६.७	१६.३
	पहाडी दलित	३६१	१८	९.१
	मधेसी/तराई दलित	२	५०	५०
	गैरदलित जातजाति	१०७६८	१६.७	१६.५
धादिङ	जम्मा	८३६२२	२७.२	१७.९
	पहाडी दलित	९९९०	२४.८	१७.८

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा परिवार सङ्ख्या	कम्तीमा १ जना अक्सर अनुपस्थित परिवार (%)	
			स्वदेश	विदेश
	मधेसी/तराई दलित	९	५५.६	०
	गैरदलित जातजाति	७३६२३	२७.५	१७.९
नुवाकोट	जम्मा	६८६४६	३०.३	१७.५
	पहाडी दलित	४७३४	२८.९	१५.६
	मधेसी/तराई दलित	११	९.१	९.१
	गैरदलित जातजाति	६३९०१	३०.४	१७.६
काठमाडौं	जम्मा	५४२८९२	६.७	१७.९
	पहाडी दलित	१८११३	६.९	१३.५
	मधेसी/तराई दलित	९५४	९.९	६.३
	गैरदलित जातजाति	५२३८२५	६.७	१८.१
भक्तपुर	जम्मा	१०८४०६	६.१	१६
	पहाडी दलित	२९७७	७.३	१२.६
	मधेसी/तराई दलित	१२४	४	२.४
	गैरदलित जातजाति	१०५३०५	६.१	१६.१
ललितपुर	जम्मा	१४०१३०	५.७	१७.२
	पहाडी दलित	४६९४	५.६	१३.३
	मधेसी/तराई दलित	२०१	१०	७.५
	गैरदलित जातजाति	१३५२३५	५.७	१७.४
काभ्रेपलाञ्चोक	जम्मा	९१३३०	२९.१	१६.५
	पहाडी दलित	५८८८	२४.४	११.८
	मधेसी/तराई दलित	२३	२१.७	४.३
	गैरदलित जातजाति	८५४१९	२९.४	१६.९
रामेछाप	जम्मा	४६४६६	४३.६	१५.८
	पहाडी दलित	४०१५	३८.९	१२.३
	मधेसी/तराई दलित	१६	१२.५	०
	गैरदलित जातजाति	४२४३५	४४.१	१६.२
सिन्धुली	जम्मा	६९३१७	२६.८	१६.३
	पहाडी दलित	८१५५	२३.१	१२.५
	मधेसी/तराई दलित	६०१	६	७
	गैरदलित जातजाति	६०५६१	२७.५	१६.९
मकवानपुर	जम्मा	१०५६२०	१६.४	१५
	पहाडी दलित	४४६९	१५.७	११.८
	मधेसी/तराई दलित	१३०	६.९	२.३
	गैरदलित जातजाति	१०१०२१	१६.५	१५.२

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा परिवार सङ्ख्या	कम्तीमा १ जना अक्सर अनुपस्थित परिवार (%)	
			स्वदेश	विदेश
चितवन	जम्मा	१७९१६७	१०.७	२६.२
	पहाडी दलित	१५९,२१	१०	२९
	मधेसी/तराई दलित	४६१	४.६	५.९
	गैरदलित जातजाति	१६२७८५	१०.८	२५.९
गोरखा	जम्मा	७१७२९	३७.३	२४.२
	पहाडी दलित	११८९५	२८.६	२३.४
	मधेसी/तराई दलित	२९	४४.८	१७.२
	गैरदलित जातजाति	५९८०५	३९	२४.४
मनाङ	जम्मा	१५४७	३०.४	१३.६
	पहाडी दलित	८१	१७.३	२.५
	मधेसी/तराई दलित	५	०	२०
	गैरदलित जातजाति	१४६१	३१.२	१४.२
मुस्ताङ	जम्मा	३६०६	३५	२१
	पहाडी दलित	५६७	१७.८	८.१
	मधेसी/तराई दलित	२	०	०
	गैरदलित जातजाति	३०३७	३८.२	२३.४
म्याग्दी	जम्मा	२८७६६	२१.४	२८.९
	पहाडी दलित	७२०९	१५.७	२८.४
	मधेसी/तराई दलित	१२	३३.३	१६.७
	गैरदलित जातजाति	२१५४५	२३.२	२९.१
कास्की	जम्मा	१६०४१६	९	२८.४
	पहाडी दलित	२६३३८	७.५	२९.३
	मधेसी/तराई दलित	७८	५.१	९
	गैरदलित जातजाति	१३४०००	९.३	२८.२
लमजुङ	जम्मा	४४०७४	२८.४	२९.६
	पहाडी दलित	७८१७	२०.३	३०.७
	मधेसी/तराई दलित	८	३७.५	२५
	गैरदलित जातजाति	३६२४९	३०.१	२९.३
तनहुँ	जम्मा	८८५१३	२३.६	३२.८
	पहाडी दलित	१४८७४	१८.७	३६.३
	मधेसी/तराई दलित	२४	२५	२०.८
	गैरदलित जातजाति	७३६१५	२४.६	३२.१
नवलपरासी -पूर्व	जम्मा	९३८५०	१२.७	३५.६
	पहाडी दलित	९७८८	१०	३८.१

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा परिवार सङ्ख्या	कम्तीमा १ जना अक्सर अनुपस्थित परिवार (%)	
			स्वदेश	विदेश
	मधेसी/तराई दलित	२६७	२.६	११.६
	गैरदलित जातजाति	८३७९५	१३.१	३५.४
स्याङ्जा	जम्मा	६८९२३	२८	३७
	पहाडी दलित	११३३०	१८.२	४१.१
	मधेसी/तराई दलित	९	११.१	३३.३
	गैरदलित जातजाति	५७५८४	३०	३६.२
पर्वत	जम्मा	३६११२	२८.१	३२.६
	पहाडी दलित	९०५५	१७.३	३३.७
	मधेसी/तराई दलित	४	२५	०
	गैरदलित जातजाति	२७०५३	३१.७	३२.२
बागलुङ	जम्मा	६४०९६	२०	३५.८
	पहाडी दलित	१८०८५	११.७	३८.६
	मधेसी/तराई दलित	१३	२३.१	१५.४
	गैरदलित जातजाति	४५९९८	२३.३	३४.७
रुकुम-पूर्व	जम्मा	१२८७८	१०.१	१९.७
	पहाडी दलित	२७५१	८.१	१९.६
	मधेसी/तराई दलित	२	५०	०
	गैरदलित जातजाति	१०१२५	१०.७	१९.७
रोल्पा	जम्मा	५२२०६	१४.४	२८.८
	पहाडी दलित	९०८६	११.३	३३.८
	मधेसी/तराई दलित	५	२०	६०
	गैरदलित जातजाति	४३११५	१५.१	२७.७
प्युठान	जम्मा	५६१९५	१७.१	४१.३
	पहाडी दलित	१२०४०	१०.७	५१.८
	मधेसी/तराई दलित	१०	१०	३०
	गैरदलित जातजाति	४४१४५	१८.८	३८.४
गुल्मी	जम्मा	६६१००	२८.६	४१.१
	पहाडी दलित	१४३२८	१५.४	४९.५
	मधेसी/तराई दलित	७	४२.९	२८.६
	गैरदलित जातजाति	५१७६५	३२.२	३८.८
अर्घाखाँची	जम्मा	४८४४९	२७.३	४२
	पहाडी दलित	१०५६०	१५.४	४९
	मधेसी/तराई दलित	३	३३.३	०
	गैरदलित जातजाति	३७८८६	३०.६	४०.१

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा परिवार सङ्ख्या	कम्तीमा १ जना अक्सर अनुपस्थित परिवार (%)	
			स्वदेश	विदेश
पाल्पा	जम्मा	६४९९१	२६.१	३५.३
	पहाडी दलित	८१४२	२१.९	४१
	मधेसी/तराई दलित	३२	२८.१	३१.२
	गैरदलित जातजाति	५६८१७	२६.७	३४.५
नवलपरासी - पश्चिम	जम्मा	८२७०९	६.५	२६.५
	पहाडी दलित	४५००	७.६	४१.३
	मधेसी/तराई दलित	८५७७	२	१५.७
	गैरदलित जातजाति	६९६३२	७	२६.९
रूपन्देही	जम्मा	२३८१७१	५.८	२४.७
	पहाडी दलित	१५०६५	६.१	३५.२
	मधेसी/तराई दलित	१३०८९	१.५	१३.३
	गैरदलित जातजाति	२१००१७	६	२४.७
कपिलवस्तु	जम्मा	१२१८६१	५.८	२५.५
	पहाडी दलित	५०३०	८	४३
	मधेसी/तराई दलित	१३१०१	१.२	१८.७
	गैरदलित जातजाति	१०३७३०	६.३	२५.५
दाङ	जम्मा	१६२२६६	१०.५	२५.८
	पहाडी दलित	१९३४९	७.१	३३
	मधेसी/तराई दलित	२६६	३.८	२०.३
	गैरदलित जातजाति	१४२६५१	११	२४.८
बाँके	जम्मा	१२९२३४	९.१	१७.४
	पहाडी दलित	१०२६६	१०.२	३३.४
	मधेसी/तराई दलित	८००७	०.९	६.३
	गैरदलित जातजाति	११०९६१	९.६	१६.७
बर्दिया	जम्मा	१०६२८५	२०.६	१९.४
	पहाडी दलित	१०१६७	१५	३९.१
	मधेसी/तराई दलित	१७८५	४	१४
	गैरदलित जातजाति	९४३३३	२१.५	१७.३
डोल्पा	जम्मा	९३८०	११	३.५
	पहाडी दलित	१२७९	४.२	२.५
	मधेसी/तराई दलित	३	३३.३	०
	गैरदलित जातजाति	८०९८	१२.१	३.६
मुगु	जम्मा	१२४३०	१७.७	५.९
	पहाडी दलित	२६२६	६.८	४.८

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा परिवार सङ्ख्या	कम्तीमा १ जना अक्सर अनुपस्थित परिवार (%)	
			स्वदेश	विदेश
	मधेसी/तराई दलित	३	०	०
	गैरदलित जातजाति	९८०१	२०.६	६.२
हुम्ला	जम्मा	११२०४	३४.३	४.७
	पहाडी दलित	१७०८	१६.५	२
	मधेसी/तराई दलित	३	१००	०
	गैरदलित जातजाति	९४९३	३७.५	५.२
जुम्ला	जम्मा	२४४२२	१५.१	६.५
	पहाडी दलित	४२६२	८.४	१०.९
	मधेसी/तराई दलित	२	१००	०
	गैरदलित जातजाति	२०१५८	१६.५	५.६
कालीकोट	जम्मा	२६७७०	१४.९	१०.३
	पहाडी दलित	७२८५	७.७	१६.४
	मधेसी/तराई दलित	२	५०	०
	गैरदलित जातजाति	१९४८३	१७.६	८
दैलेख	जम्मा	५४५९४	१४.७	२२.४
	पहाडी दलित	१४८५२	८	३२.१
	मधेसी/तराई दलित	१२	८.३	२५
	गैरदलित जातजाति	३९७३०	१७.२	१८.८
जाजरकोट	जम्मा	३७४५३	१०.४	१०.१
	पहाडी दलित	१०५१२	५.९	१२.१
	मधेसी/तराई दलित	५	२०	४०
	गैरदलित जातजाति	२६९३६	१२.१	९.४
रुकुम - पश्चिम	जम्मा	३७२९०	१३.१	१९.४
	पहाडी दलित	७७३४	८.६	२१.८
	मधेसी/तराई दलित	२	०	०
	गैरदलित जातजाति	२९५५४	१४.३	१८.८
सल्यान	जम्मा	५४६७२	१०.९	२३.४
	पहाडी दलित	८७८५	७.५	२५
	मधेसी/तराई दलित	७	१४.३	४२.९
	गैरदलित जातजाति	४५८८०	११.५	२३.१
सुर्खेत	जम्मा	९७८२२	१४.७	२१.२
	पहाडी दलित	२४११८	९.८	२९.५
	मधेसी/तराई दलित	२५	१६	१६
	गैरदलित जातजाति	७३६७९	१६.३	१८.५

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा परिवार सङ्ख्या	कम्तीमा १ जना अक्सर अनुपस्थित परिवार (%)	
			स्वदेश	विदेश
बाजुरा	जम्मा	२८०४१	१९.२	२२
	पहाडी दलित	७२२३	१०.६	३३.३
	मधेसी/तराई दलित	१	०	१००
	गैरदलित जातजाति	२०८१७	२२.२	१८.१
बझाङ	जम्मा	३८०२५	१८.६	३३.१
	पहाडी दलित	५६६४	१०.८	४६.४
	मधेसी/तराई दलित	४	५०	०
	गैरदलित जातजाति	३२३५७	१९.९	३०.८
दार्चुला	जम्मा	२८३८१	२५.२	१७.९
	पहाडी दलित	३३१०	११.८	१९.९
	मधेसी/तराई दलित	२	०	०
	गैरदलित जातजाति	२५०६९	२७	१७.७
बैतडी	जम्मा	४९४०७	१६.६	२६.५
	पहाडी दलित	९८२१	८.३	३१.१
	मधेसी/तराई दलित	३९५८६	१८.६	२५.४
	गैरदलित जातजाति	३९१७२	१८.२	२९.६
डडेल्धुरा	जम्मा	६४९१	८	४०.४
	पहाडी दलित	६	१६.७	१६.७
	मधेसी/तराई दलित	२४६७५	२०.८	२६.८
	गैरदलित जातजाति	४५१४०	१३.५	३९.१
डोटी	जम्मा	१०५९३	६.८	५१.१
	पहाडी दलित	७	५७.१	०
	मधेसी/तराई दलित	३४५४०	१५.५	३५.४
	गैरदलित जातजाति	४९५६७	१६.५	३९.२
अछाम	जम्मा	१३९५७	८.१	५१.२
	पहाडी दलित	३	०	०
	मधेसी/तराई दलित	३५६०७	१९.८	३४.५
	गैरदलित जातजाति	१९५८७२	१३.१	२७
कैलाली	जम्मा	२५३७०	६.८	५१.७
	पहाडी दलित	१०६	९.४	२०.८
	मधेसी/तराई दलित	१७०३९६	१४	२३.३
	गैरदलित जातजाति	११११६७	१५.८	३२.४
कञ्चनपुर	जम्मा	१४८०५	६.७	४९.२
	पहाडी दलित	१५	०	३३.३
	मधेसी/तराई दलित	९६३४७	१७.२	२९.९
	गैरदलित जातजाति			

अनुसूची १०: परिवारको संरचना अनुसारको विवरण, राष्ट्रिय जनगणना २०७८

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	एकल परिवार	संयुक्त परिवार
			प्रतिशत	
नेपाल	जम्मा	६६६०८४१	६०.१	३९.९
	जम्मा दलित	८७०१५०	६१.८	३८.२
	पहाडी दलित	५९२२७५	६२.४	३७.६
	मधेसी/तराई दलित	२७७८७५	६०.४	३९.६
	गैरदलित जातजाति	५७९०६९१	५९.८	४०.२
हिमाल	जम्मा	४०९,२६०	६३.८	३६.२
	जम्मा दलित	५०९,६६	६२.१	३७.९
	पहाडी दलित	५०८८७	६२.१	३७.९
	मधेसी/तराई दलित	७९	७०.९	२९.१
	गैरदलित जातजाति	३५८२९४	६४.१	३५.९
पहाड	जम्मा	२९४५०३०	६३.३	३६.७
	जम्मा दलित	३६८८३२	६४.४	३५.६
	पहाडी दलित	३६५१२१	६४.४	३५.६
	मधेसी/तराई दलित	३७११	७०.१	२९.९
	गैरदलित जातजाति	२५७६१९८	६३.१	३६.९
तराई	जम्मा	३३०६५५१	५६.८	४३.२
	जम्मा दलित	४५०३५२	५९.६	४०.४
	पहाडी दलित	१७६२६७	५८.५	४१.५
	मधेसी/तराई दलित	२७४०८५	६०.३	३९.७
	गैरदलित जातजाति	२८५६१९९	५६.३	४३.७
सहरी	जम्मा	१९३९००१	६३.८	३६.२
	जम्मा दलित	१५७५५३	६४.९	३५.१
	पहाडी दलित	११८८५७	६६.२	३३.८
	मधेसी/तराई दलित	३८६९६	६०.८	३९.२
	गैरदलित जातजाति	१७८१४४८	६३.७	३६.३
अर्धसहरी	जम्मा	२४३२०७९	५६.३	४३.७
	जम्मा दलित	३६७५००	५९.९	४०.१
	पहाडी दलित	१३८१९९	५९.६	४०.४
	मधेसी/तराई दलित	२२९३०१	६०.१	३९.९
	गैरदलित जातजाति	२०६४५७९	५५.७	४४.३
ग्रामीण	जम्मा	२२८९७६१	६१.०	३९.०
	जम्मा दलित	३४५०९७	६२.३	३७.७

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	एकल परिवार	संयुक्त परिवार
			प्रतिशत	
	पहाडी दलित	३३५२१९	६२.२	३७.८
	मधेसी/तराई दलित	९८७८	६४.८	३५.२
	गैरदलित जातजाति	१९४४६६४	६०.७	३९.३
कोशी	जम्मा	११९०७५५	६१.०	३९.०
	जम्मा दलित	११२७५२	६२.०	३८.०
	पहाडी दलित	७४९५३	६१.४	३८.६
	मधेसी/तराई दलित	३७७९९	६३.२	३६.८
	गैरदलित जातजाति	१०७८००३	६०.९	३९.१
मधेस	जम्मा	११५६३८३	५४.६	४५.४
	जम्मा दलित	२०१९७४	६०.३	३९.७
	पहाडी दलित	९९९४	५८.४	४१.६
	मधेसी/तराई दलित	१९१९८०	६०.४	३९.६
	गैरदलित जातजाति	९५४४०९	५३.४	४६.६
बागमती	जम्मा	१५६७९१७	६४.९	३५.१
	जम्मा दलित	९११६३	६७.४	३२.६
	पहाडी दलित	८८६१०	६७.४	३२.६
	मधेसी/तराई दलित	२५५३	६७.६	३२.४
	गैरदलित जातजाति	१४७६७५४	६४.७	३५.३
गण्डकी	जम्मा	६६१६३२	६३.२	३६.८
	जम्मा दलित	११७४९०	६६.४	३३.६
	पहाडी दलित	११७०३९	६६.४	३३.६
	मधेसी/तराई दलित	४५१	६५.६	३४.४
	गैरदलित जातजाति	५४४१४२	६२.५	३७.५
लुम्बिनी	जम्मा	११४१३४५	५८.४	४१.६
	जम्मा दलित	१६६१६८	६१.०	३९.०
	पहाडी दलित	१२१२८४	६२.३	३७.७
	मधेसी/तराई दलित	४४८८४	५७.७	४२.३
	गैरदलित जातजाति	९७५१७७	५८.०	४२.०
कर्णाली	जम्मा	३६६०३७	६१.२	३८.८
	जम्मा दलित	८३२२५	६१.७	३८.३
	पहाडी दलित	८३१६१	६१.७	३८.३
	मधेसी/तराई दलित	६४	७६.६	२३.४
	गैरदलित जातजाति	२८२८१२	६१.०	३९.०

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	एकल परिवार	संयुक्त परिवार
			प्रतिशत	
सुदूरपश्चिम	जम्मा	५७६७७२	५५.१	४४.९
	जम्मा दलित	९७३७८	५५.१	४४.९
	पहाडी दलित	९७२३४	५५.१	४४.९
	मधेसी/तराई दलित	१४४	५३.५	४६.५
	गैरदलित जातजाति	४७९३९४	५५.१	४४.९
ताप्लेजुङ	जम्मा	२७७७६	६३.९	३६.१
	जम्मा दलित	१९१४	६३.५	३६.५
	पहाडी दलित	१९१३	६३.५	३६.५
	मधेसी/तराई दलित	१	०.०	१००.०
	गैरदलित जातजाति	२५८६२	६४.०	३६.०
संखुवासभा	जम्मा	३९११८	६५.७	३४.३
	जम्मा दलित	३२२९	६३.४	३६.६
	पहाडी दलित	३२१२	६३.३	३६.७
	मधेसी/तराई दलित	१७	८२.४	१७.६
	गैरदलित जातजाति	३५८८९	६५.९	३४.१
सोलुखुम्बु	जम्मा	२६२३९	७०.४	२९.६
	जम्मा दलित	२११४	७२.१	२७.९
	पहाडी दलित	२१०३	७२.२	२७.८
	मधेसी/तराई दलित	११	५४.५	४५.५
	गैरदलित जातजाति	२४१२५	७०.२	२९.८
ओखलढुङ्गा	जम्मा	३४२८६	६५.७	३४.३
	जम्मा दलित	३७०४	६८.१	३१.९
	पहाडी दलित	३६९६	६८.१	३१.९
	मधेसी/तराई दलित	८	७५.०	२५.०
	गैरदलित जातजाति	३०५८२	६५.५	३४.५
खोटाङ	जम्मा	४१७२०	६३.५	३६.५
	जम्मा दलित	४५९२	६६.३	३३.७
	पहाडी दलित	४५८३	६६.२	३३.८
	मधेसी/तराई दलित	९	१००.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३७१२८	६३.२	३६.८
भोजपुर	जम्मा	३८५८०	६३.२	३६.८
	जम्मा दलित	३५८३	६३.७	३६.३
	पहाडी दलित	३५७५	६३.७	३६.३

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	एकल परिवार	संयुक्त परिवार
			प्रतिशत	
	मधेसी/तराई दलित	८	७५.०	२५.०
	गैरदलित जातजाति	३४९९७	६३.२	३६.८
धनकुटा	जम्मा	३७६१६	५९.६	४०.४
	जम्मा दलित	२६८२	६०.२	३९.८
	पहाडी दलित	२६७०	६०.१	३९.९
	मधेसी/तराई दलित	१२	७५.०	२५.०
	गैरदलित जातजाति	३४९३४	५९.६	४०.४
तेह्रथुम	जम्मा	२१८४५	६१.७	३८.३
	जम्मा दलित	२०१६	६२.५	३७.५
	पहाडी दलित	२०११	६२.४	३७.६
	मधेसी/तराई दलित	५	८०.०	२०.०
	गैरदलित जातजाति	१९८२९	६१.६	३८.४
पाँचथर	जम्मा	४२४३७	६२.८	३७.२
	जम्मा दलित	२४६९	६४.६	३५.४
	पहाडी दलित	२४६४	६४.६	३५.४
	मधेसी/तराई दलित	५	८०.०	२०.०
	गैरदलित जातजाति	३९९६८	६२.७	३७.३
इलाम	जम्मा	७०५०१	६०.६	३९.४
	जम्मा दलित	३८३२	६०.०	४०.०
	पहाडी दलित	३७९३	५९.७	४०.३
	मधेसी/तराई दलित	३९	८९.७	१०.३
	गैरदलित जातजाति	६६६६९	६०.६	३९.४
झापा	जम्मा	२४५०१९	५९.६	४०.४
	जम्मा दलित	१७०११	५८.९	४१.१
	पहाडी दलित	१५०९६	५८.६	४१.४
	मधेसी/तराई दलित	१९१५	६१.३	३८.७
	गैरदलित जातजाति	२२८००८	५९.६	४०.४
मोरङ	जम्मा	२७२१६०	६०.१	३९.९
	जम्मा दलित	३०८५४	६१.२	३८.८
	पहाडी दलित	११८५१	५७.९	४२.१
	मधेसी/तराई दलित	१९००३	६३.२	३६.८
	गैरदलित जातजाति	२४१३०६	६०.०	४०.०
सुनसरी	जम्मा	२१२४०७	५९.१	४०.९
	जम्मा दलित	२४५७८	६१.३	३८.७

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	एकल परिवार	संयुक्त परिवार
			प्रतिशत	
	पहाडी दलित	९०६५	५९.२	४०.८
	मधेसी/तराई दलित	१५५१३	६२.५	३७.५
	गैरदलित जातजाति	१८७८२९	५८.८	४१.२
उदयपुर	जम्मा	८१०५१	६२.०	३८.०
	जम्मा दलित	१०१७४	६४.१	३५.९
	पहाडी दलित	८९२१	६३.०	३७.०
	मधेसी/तराई दलित	१२५३	७२.१	२७.९
	गैरदलित जातजाति	७०८७७	६१.७	३८.३
सप्तरी	जम्मा	१४६८१६	५७.३	४२.७
	जम्मा दलित	३७७७४	६५.३	३४.७
	पहाडी दलित	१०११	५७.८	४२.२
	मधेसी/तराई दलित	३६७६३	६५.५	३४.५
	गैरदलित जातजाति	१०९०४२	५४.६	४५.४
सिराहा	जम्मा	१४८५४९	५४.६	४५.४
	जम्मा दलित	३५१९०	६०.९	३९.१
	पहाडी दलित	११८७	५६.३	४३.७
	मधेसी/तराई दलित	३४००३	६१.१	३८.९
	गैरदलित जातजाति	११३३५९	५२.६	४७.४
धनुषा	जम्मा	१७७०९१	५६.०	४४.०
	जम्मा दलित	३१५४२	५९.७	४०.३
	पहाडी दलित	११९२	५८.२	४१.८
	मधेसी/तराई दलित	३०३५०	५९.८	४०.२
	गैरदलित जातजाति	१४५५४९	५५.२	४४.८
महोत्तरी	जम्मा	१३७८८६	५६.०	४४.०
	जम्मा दलित	२४२५९	६०.६	३९.४
	पहाडी दलित	१५६२	५८.९	४१.१
	मधेसी/तराई दलित	२२६९७	६०.८	३९.२
	गैरदलित जातजाति	११३६२७	५५.०	४५.०
सर्लाही	जम्मा	१६४८२४	५७.१	४२.९
	जम्मा दलित	२४२७४	६३.५	३६.५
	पहाडी दलित	२७८३	६०.१	३९.९
	मधेसी/तराई दलित	२१४९१	६३.९	३६.१
	गैरदलित जातजाति	१४०५५०	५६.०	४४.०

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	एकल परिवार	संयुक्त परिवार
			प्रतिशत	
रौतहट	जम्मा	१३७०२५	५१.९	४८.१
	जम्मा दलित	१९१५९	५५.७	४४.३
	पहाडी दलित	७३२	५५.५	४४.५
	मधेसी/तराई दलित	१८४२७	५५.७	४४.३
	गैरदलित जातजाति	११७८६६	५१.३	४८.७
बारा	जम्मा	१३११७९	५०.०	५०.०
	जम्मा दलित	१५४०८	५१.९	४८.१
	पहाडी दलित	९७८	६०.०	४०.०
	मधेसी/तराई दलित	१४४३०	५१.३	४८.७
	गैरदलित जातजाति	११५७७१	४९.७	५०.३
पर्सा	जम्मा	११३०१३	५२.४	४७.६
	जम्मा दलित	१४३६८	५५.८	४४.२
	पहाडी दलित	५४९	५५.६	४४.४
	मधेसी/तराई दलित	१३८१९	५५.८	४४.२
	गैरदलित जातजाति	९८६४५	५१.९	४८.१
दोलखा	जम्मा	४९४९३	७५.४	२४.६
	जम्मा दलित	४०५६	७५.६	२४.४
	पहाडी दलित	४०४३	७५.६	२४.४
	मधेसी/तराई दलित	१३	६९.२	३०.८
	गैरदलित जातजाति	४५४३७	७५.४	२४.६
सिन्धुपाल्चोक	जम्मा	७१६९७	६८.९	३१.१
	जम्मा दलित	५२५८	७२.८	२७.२
	पहाडी दलित	५२५०	७२.८	२७.२
	मधेसी/तराई दलित	८	७५.०	२५.०
	गैरदलित जातजाति	६६४३९	६८.६	३१.४
रसुवा	जम्मा	१११३१	६७.३	३२.७
	जम्मा दलित	३६३	७१.१	२८.९
	पहाडी दलित	३६१	७०.९	२९.१
	मधेसी/तराई दलित	२	१००.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१०७६८	६७.२	३२.८
धादिङ	जम्मा	८३६२२	६५.७	३४.३
	जम्मा दलित	९९९९	६८.९	३१.१
	पहाडी दलित	९९९०	६८.९	३१.१

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	एकल परिवार	संयुक्त परिवार
			प्रतिशत	
	मधेसी/तराई दलित	९	८८.९	११.१
	गैरदलित जातजाति	७३६२३	६५.३	३४.७
नुवाकोट	जम्मा	६८६४६	६५.४	३४.६
	जम्मा दलित	४७४५	६७.२	३२.८
	पहाडी दलित	४७३४	६७.२	३२.८
	मधेसी/तराई दलित	११	६३.६	३६.४
	गैरदलित जातजाति	६३९०१	६५.३	३४.७
काठमाडौं	जम्मा	५४२८९२	६६.६	३३.४
	जम्मा दलित	१९०६७	६८.९	३१.१
	पहाडी दलित	१८११३	६९.०	३१.०
	मधेसी/तराई दलित	९५४	६७.६	३२.४
	गैरदलित जातजाति	५२३८२५	६६.६	३३.४
भक्तपुर	जम्मा	१०८४०६	६४.७	३५.३
	जम्मा दलित	३१०१	७१.०	२९.०
	पहाडी दलित	२९७७	७१.२	२८.८
	मधेसी/तराई दलित	१२४	६५.३	३४.७
	गैरदलित जातजाति	१०५३०५	६४.५	३५.५
ललितपुर	जम्मा	१४०१३०	६३.१	३६.९
	जम्मा दलित	४८९५	६८.०	३२.०
	पहाडी दलित	४६९४	६८.२	३१.८
	मधेसी/तराई दलित	२०१	६२.२	३७.८
	गैरदलित जातजाति	१३५२३५	६२.९	३७.१
काभ्रेपलाञ्चोक	जम्मा	९१३३०	६३.०	३७.०
	जम्मा दलित	५९११	६७.६	३२.४
	पहाडी दलित	५८८८	६७.७	३२.३
	मधेसी/तराई दलित	२३	५६.५	४३.५
	गैरदलित जातजाति	८५४१९	६२.७	३७.३
रामेछाप	जम्मा	४६४६६	६८.८	३१.२
	जम्मा दलित	४०३१	७०.४	२९.६
	पहाडी दलित	४०१५	७०.४	२९.६
	मधेसी/तराई दलित	१६	६८.८	३१.३
	गैरदलित जातजाति	४२४३५	६८.६	३१.४
सिन्धुली	जम्मा	६९३१७	६२.९	३७.१
	जम्मा दलित	८७५६	६६.८	३३.२

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	एकल परिवार	संयुक्त परिवार
			प्रतिशत	
	पहाडी दलित	८१५५	६६.४	३३.६
	मधेसी/तराई दलित	६०१	७२.५	२७.५
	गैरदलित जातजाति	६०५६१	६२.४	३७.६
मकवानपुर	जम्मा	१०५६२०	५९.७	४०.३
	जम्मा दलित	४५९९	६१.०	३९.०
	पहाडी दलित	४४६९	६०.८	३९.२
	मधेसी/तराई दलित	१३०	६६.९	३३.१
	गैरदलित जातजाति	१०१०२१	५९.७	४०.३
चितवन	जम्मा	१७९१६७	५९.५	४०.५
	जम्मा दलित	१६३८२	६१.१	३८.९
	पहाडी दलित	१५९२१	६१.१	३८.९
	मधेसी/तराई दलित	४६१	६४.०	३६.०
	गैरदलित जातजाति	१६२७८५	५९.३	४०.७
गोरखा	जम्मा	७१७२९	६६.४	३३.६
	जम्मा दलित	११९२४	६८.४	३१.६
	पहाडी दलित	११८९५	६८.४	३१.६
	मधेसी/तराई दलित	२९	७९.३	२०.७
	गैरदलित जातजाति	५९८०५	६६.०	३४.०
मनाङ	जम्मा	१५४७	६४.१	३५.९
	जम्मा दलित	८६	६४.०	३६.०
	पहाडी दलित	८१	६४.२	३५.८
	मधेसी/तराई दलित	५	६०.०	४०.०
	गैरदलित जातजाति	१४६१	६४.१	३५.९
मुस्ताङ	जम्मा	३६०६	६७.१	३२.९
	जम्मा दलित	५६९	६९.४	३०.६
	पहाडी दलित	५६७	६९.५	३०.५
	मधेसी/तराई दलित	२	५०.०	५०.०
	गैरदलित जातजाति	३०३७	६६.६	३३.४
म्याग्दी	जम्मा	२८७६६	६५.५	३४.५
	जम्मा दलित	७२२१	६८.९	३१.१
	पहाडी दलित	७२०९	६८.९	३१.१
	मधेसी/तराई दलित	१२	६६.७	३३.३
	गैरदलित जातजाति	२१५४५	६४.४	३५.६

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	एकल परिवार	संयुक्त परिवार
			प्रतिशत	
कास्की	जम्मा	१६०४१६	६५.२	३४.८
	जम्मा दलित	२६४१६	६८.२	३१.८
	पहाडी दलित	२६३३८	६८.२	३१.८
	मधेसी/तराई दलित	७८	६९.२	३०.८
	गैरदलित जातजाति	१३४०००	६४.६	३५.४
लमजुङ	जम्मा	४४०७४	६२.५	३७.५
	जम्मा दलित	७८२५	६४.४	३५.६
	पहाडी दलित	७८१७	६४.३	३५.७
	मधेसी/तराई दलित	८	८७.५	१२.५
	गैरदलित जातजाति	३६२४९	६२.१	३७.९
तनहुँ	जम्मा	८८५१३	६३.५	३६.५
	जम्मा दलित	१४८९८	६५.८	३४.२
	पहाडी दलित	१४८७४	६५.८	३४.२
	मधेसी/तराई दलित	२४	७५.०	२५.०
	गैरदलित जातजाति	७३६१५	६३.०	३७.०
नवलपरासी -पूर्व	जम्मा	९३८५०	५८.१	४१.९
	जम्मा दलित	१००५५	६१.६	३८.४
	पहाडी दलित	९७८८	६१.६	३८.४
	मधेसी/तराई दलित	२६७	६२.९	३७.१
	गैरदलित जातजाति	८३७९५	५७.६	४२.४
स्याङ्जा	जम्मा	६८९२३	६०.७	३९.३
	जम्मा दलित	११३३९	६३.५	३६.५
	पहाडी दलित	११३३०	६३.५	३६.५
	मधेसी/तराई दलित	९	३३.३	६६.७
	गैरदलित जातजाति	५७५८४	६०.१	३९.९
पर्वत	जम्मा	३६११२	६५.१	३४.९
	जम्मा दलित	९०५९	६७.७	३२.३
	पहाडी दलित	९०५५	६७.७	३२.३
	मधेसी/तराई दलित	४	१००.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२७०५३	६४.२	३५.८
बागलुङ	जम्मा	६४०९६	६२.५	३७.५
	जम्मा दलित	१८०९८	६६.७	३३.३
	पहाडी दलित	१८०८५	६६.७	३३.३

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	एकल परिवार	संयुक्त परिवार
			प्रतिशत	
	मधेसी/तराई दलित	१३	५३.८	४६.२
	गैरदलित जातजाति	४५९९८	६०.८	३९.२
रुकुम-पूर्व	जम्मा	१२८७८	६२.०	३८.०
	जम्मा दलित	२७५३	६४.८	३५.२
	पहाडी दलित	२७५१	६४.७	३५.३
	मधेसी/तराई दलित	२	१००.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१०१२५	६१.३	३८.७
रोल्पा	जम्मा	५२२०६	५६.७	४३.३
	जम्मा दलित	९०९१	५८.५	४१.५
	पहाडी दलित	९०८६	५८.६	४१.४
	मधेसी/तराई दलित	५	२०.०	८०.०
	गैरदलित जातजाति	४३११५	५६.३	४३.७
प्युठान	जम्मा	५६१९५	६१.६	३८.४
	जम्मा दलित	१२०५०	६४.१	३५.९
	पहाडी दलित	१२०४०	६४.१	३५.९
	मधेसी/तराई दलित	१०	८०.०	२०.०
	गैरदलित जातजाति	४४१४५	६१.०	३९.०
गुल्मी	जम्मा	६६१००	६१.४	३८.६
	जम्मा दलित	१४३३५	६२.९	३७.१
	पहाडी दलित	१४३२८	६२.९	३७.१
	मधेसी/तराई दलित	७	८५.७	१४.३
	गैरदलित जातजाति	५१७६५	६१.०	३९.०
अर्घाखाँची	जम्मा	४८४४९	६४.०	३६.०
	जम्मा दलित	१०५६३	६७.०	३३.०
	पहाडी दलित	१०५६०	६७.०	३३.०
	मधेसी/तराई दलित	३	१००.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३७८८६	६३.२	३६.८
पाल्पा	जम्मा	६४९९१	६०.५	३९.५
	जम्मा दलित	८१७४	६३.६	३६.४
	पहाडी दलित	८१४२	६३.६	३६.४
	मधेसी/तराई दलित	३२	६८.८	३१.३
	गैरदलित जातजाति	५६८१७	६०.१	३९.९
नवलपरासी - पश्चिम	जम्मा	८२७०९	५५.४	४४.६
	जम्मा दलित	१३०७७	५८.४	४१.६

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	एकल परिवार	संयुक्त परिवार
			प्रतिशत	
	पहाडी दलित	४५००	५८.६	४१.४
	मधेसी/तराई दलित	८५७७	५८.३	४१.७
	गैरदलित जातजाति	६९६३२	५४.८	४५.२
रूपन्देही	जम्मा	२३८१७१	५७.७	४२.३
	जम्मा दलित	२८१५४	५९.३	४०.७
	पहाडी दलित	१५०६५	६२.६	३७.४
	मधेसी/तराई दलित	१३०८९	५५.६	४४.४
	गैरदलित जातजाति	२१००१७	५७.४	४२.६
कपिलवस्तु	जम्मा	१२१८६१	५२.८	४७.२
	जम्मा दलित	१८१३१	५६.१	४३.९
	पहाडी दलित	५०३०	६१.३	३८.७
	मधेसी/तराई दलित	१३१०१	५४.१	४५.९
	गैरदलित जातजाति	१०३७३०	५२.२	४७.८
दाङ	जम्मा	१६२२६६	६०.६	३९.४
	जम्मा दलित	१९६१५	६३.२	३६.८
	पहाडी दलित	१९३४९	६३.२	३६.८
	मधेसी/तराई दलित	२६६	६२.८	३७.२
	गैरदलित जातजाति	१४२६५१	६०.२	३९.८
बाँके	जम्मा	१२९२३४	६०.५	३९.५
	जम्मा दलित	१८२७३	६१.४	३८.६
	पहाडी दलित	१०२६६	५९.७	४०.३
	मधेसी/तराई दलित	८००७	६३.७	३६.३
	गैरदलित जातजाति	११०९६१	६०.३	३९.७
बर्दिया	जम्मा	१०६२८५	५६.४	४३.६
	जम्मा दलित	११९५२	५९.९	४०.१
	पहाडी दलित	१०१६७	५८.४	४१.६
	मधेसी/तराई दलित	१७८५	६८.३	३१.७
	गैरदलित जातजाति	९४३३३	५५.९	४४.१
डोल्पा	जम्मा	९३८०	६८.३	३१.७
	जम्मा दलित	१२८२	७०.१	२९.९
	पहाडी दलित	१२७९	७०.१	२९.९
	मधेसी/तराई दलित	३	१००.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	८०९८	६८.०	३२.०

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	एकल परिवार	संयुक्त परिवार
			प्रतिशत	
मुगु	जम्मा	१२४३०	५८.८	४१.२
	जम्मा दलित	२६२९	६१.०	३९.०
	पहाडी दलित	२६२६	६१.०	३९.०
	मधेसी/तराई दलित	३	१००.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	९८०१	५८.२	४१.८
हुम्ला	जम्मा	११२०४	६०.०	४०.०
	जम्मा दलित	१७११	६३.६	३६.४
	पहाडी दलित	१७०८	६३.६	३६.४
	मधेसी/तराई दलित	३	१००.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	९४९३	५९.४	४०.६
जुम्ला	जम्मा	२४४२२	५९.३	४०.७
	जम्मा दलित	४२६४	५९.०	४१.०
	पहाडी दलित	४२६२	५९.०	४१.०
	मधेसी/तराई दलित	२	१००.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२०१५८	५९.३	४०.७
कालीकोट	जम्मा	२६७७०	५८.७	४१.३
	जम्मा दलित	७२८७	५८.७	४१.३
	पहाडी दलित	७२८५	५८.७	४१.३
	मधेसी/तराई दलित	२	१००.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१९४८३	५८.७	४१.३
दैलेख	जम्मा	५४५९४	६२.२	३७.८
	जम्मा दलित	१४८६४	६३.५	३६.५
	पहाडी दलित	१४८५२	६३.४	३६.६
	मधेसी/तराई दलित	१२	९१.७	८.३
	गैरदलित जातजाति	३९७३०	६१.८	३८.२
जाजरकोट	जम्मा	३७४५३	६३.५	३६.५
	जम्मा दलित	१०५१७	६२.१	३७.९
	पहाडी दलित	१०५१२	६२.१	३७.९
	मधेसी/तराई दलित	५	६०.०	४०.०
	गैरदलित जातजाति	२६९३६	६४.०	३६.०
रुकुम - पश्चिम	जम्मा	३७२९०	६३.१	३६.९
	जम्मा दलित	७७३६	६३.८	३६.२
	पहाडी दलित	७७३४	६३.८	३६.२

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	एकल परिवार	संयुक्त परिवार
			प्रतिशत	
	मधेसी/तराई दलित	२	५०.०	५०.०
	गैरदलित जातजाति	२९५५४	६२.९	३७.१
सल्यान	जम्मा	५४६७२	६१.०	३९.०
	जम्मा दलित	८७९२	६१.८	३८.२
	पहाडी दलित	८७८५	६१.८	३८.२
	मधेसी/तराई दलित	७	७१.४	२८.६
	गैरदलित जातजाति	४५८८०	६०.९	३९.१
सुर्खेत	जम्मा	९७८२२	६०.०	४०.०
	जम्मा दलित	२४१४३	६०.६	३९.४
	पहाडी दलित	२४११८	६०.६	३९.४
	मधेसी/तराई दलित	२५	६४.०	३६.०
	गैरदलित जातजाति	७३६७९	५९.८	४०.२
बाजुरा	जम्मा	२८०४१	५७.१	४२.९
	जम्मा दलित	७२२४	५८.२	४१.८
	पहाडी दलित	७२२३	५८.२	४१.८
	मधेसी/तराई दलित	१	०.०	१००.०
	गैरदलित जातजाति	२०८१७	५६.७	४३.३
बझाङ	जम्मा	३८०२५	५३.४	४६.६
	जम्मा दलित	५६६८	५१.१	४८.९
	पहाडी दलित	५६६४	५१.२	४८.८
	मधेसी/तराई दलित	४	२५.०	७५.०
	गैरदलित जातजाति	३२३५७	५३.७	४६.३
दार्चुला	जम्मा	२८३८१	५१.७	४८.३
	जम्मा दलित	३३१२	५३.४	४६.६
	पहाडी दलित	३३१०	५३.४	४६.६
	मधेसी/तराई दलित	२	५०.०	५०.०
	गैरदलित जातजाति	२५०६९	५१.५	४८.५
वैतडी	जम्मा	४९४०७	५२.८	४७.२
	जम्मा दलित	९८२१	५४.३	४५.७
	पहाडी दलित	९८२१	५४.३	४५.७
	गैरदलित जातजाति	३९५८६	५२.४	४७.६
डडेल्धुरा	जम्मा	३११७२	५७.६	४२.४
	जम्मा दलित	६४९७	५७.०	४३.०
	पहाडी दलित	६४९१	५६.९	४३.१

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	एकल परिवार	संयुक्त परिवार
			प्रतिशत	
	मधेसी/तराई दलित	६	१००.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२४६७५	५७.८	४२.२
डोटी	जम्मा	४५१४०	५९.९	४०.१
	जम्मा दलित	१०६००	६०.०	४०.०
	पहाडी दलित	१०५९३	६०.०	४०.०
	मधेसी/तराई दलित	७	४२.९	५७.१
	गैरदलित जातजाति	३४५४०	५९.८	४०.२
अछाम	जम्मा	४९५६७	६०.५	३९.५
	जम्मा दलित	१३९६०	५९.९	४०.१
	पहाडी दलित	१३९५७	५९.९	४०.१
	मधेसी/तराई दलित	३	६६.७	३३.३
	गैरदलित जातजाति	३५६०७	६०.८	३९.२
कैलाली	जम्मा	१९५८७२	५४.३	४५.७
	जम्मा दलित	२५४७६	५१.८	४८.२
	पहाडी दलित	२५३७०	५१.८	४८.२
	मधेसी/तराई दलित	१०६	५०.९	४९.१
	गैरदलित जातजाति	१७०३९६	५४.६	४५.४
कञ्चनपुर	जम्मा	११११६७	५३.३	४६.७
	जम्मा दलित	१४८२०	५२.९	४७.१
	पहाडी दलित	१४८०५	५२.९	४७.१
	मधेसी/तराई दलित	१५	६६.७	३३.३
	गैरदलित जातजाति	९६३४७	५३.४	४६.६

अनुसूची ११: घरको गुणस्तर अनुसारको विवरण, राष्ट्रिय जनगणना २०७८

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा परिवार	घरको गुणस्तर (%)				
			उच्च गुणस्तर	सामान्य गुणस्तर	मध्यम	न्यून गुणस्तर	अति न्यून गुणस्तर
नेपाल	जम्मा	६६६०८४१	२८.३	२५.६	३४.३	११.३	०.५
	पहाडी दलित	५९२२७५	१६.६	२३.४	४७.३	१२	०.६
	मधेसी/तराई दलित	२७७८७५	४.२	१९	३२.९	४०.७	३.२
	गैरदलित जातजाति	५७९०६९१	३०.६	२६.२	३३	९.८	०.४
प्रदेश							
कोशी	जम्मा	११९०७५५	२१.७	२५.८	४०.१	१२.१	०.४
	पहाडी दलित	७४९५३	१५.६	२५.९	४४.७	१३.२	०.६
	मधेसी/तराई दलित	३७७९९	४.३	१७.९	३९.९	३५.९	२.१
	गैरदलित जातजाति	१०७८००३	२२.७	२६	३९.८	११.१	०.३
मधेस	जम्मा	११५६३८३	१२.७	२९.७	२८.५	२८	१.२
	पहाडी दलित	९९९४	१२.२	३३.७	३०.८	२२	१.३
	मधेसी/तराई दलित	१९१९८०	३	१६	३०.१	४७.५	३.३
	गैरदलित जातजाति	९५४४०९	१४.६	३२.४	२८.१	२४.१	०.७
बागमती	जम्मा	१५६७९१७	५३.८	२५.६	१८.३	२.१	०.१
	पहाडी दलित	८८६१०	३२.६	३५.९	२७.३	४	०.२
	मधेसी/तराई दलित	२५५३	४८.१	२८.३	१७.७	४.७	१.२
	गैरदलित जातजाति	१४७६७५४	५५.१	२५	१७.८	२	०.१
गण्डकी	जम्मा	६६१६३२	३६.३	२६.४	३४.६	२.६	०.१
	पहाडी दलित	११७०३९	२४.७	२६.३	४४.६	४.३	०.१
	मधेसी/तराई दलित	४५१	२५.९	४०.६	२१.३	११.३	०.९
	गैरदलित जातजाति	५४४१४२	३८.८	२६.४	३२.५	२.२	०
लुम्बिनी	जम्मा	११४१३४५	२५	२८.१	३८.९	७.२	०.८
	पहाडी दलित	१२१२८४	१५.८	२३.८	५१.२	८.५	०.७
	मधेसी/तराई दलित	४४८८४	६.७	३१.९	३९.७	१८.२	३.५
	गैरदलित जातजाति	९७५१७७	२६.९	२८.५	३७.३	६.६	०.७
कर्णाली	जम्मा	३६६०३७	८	१०.७	६०.६	२०.१	०.७
	पहाडी दलित	८३१६१	४.१	९.३	६०	२५.५	१.१
	मधेसी/तराई दलित	६४	१५.६	२५	५१.६	६.२	१.६
	गैरदलित जातजाति	२८२८१२	९.१	११.१	६०.८	१८.५	०.५
सुदूरपश्चिम	जम्मा	५७६७७२	१४	२०.७	५०.९	१३.९	०.५
	पहाडी दलित	९७२३४	५.५	१७.२	५६.६	१९.७	१
	मधेसी/तराई दलित	१४४	२२.२	१४.६	३१.२	२८.५	३.५
	गैरदलित जातजाति	४७९३९४	१५.८	२१.४	४९.७	१२.७	०.४
जिल्ला							
ताप्लेजुङ	जम्मा	२७७७६	४.२	१०.१	७७	८.२	०.४
	पहाडी दलित	१९१३	३.७	१०	७०.१	१५.१	१.२
	मधेसी/तराई दलित	१	०	१००	०	०	०
	गैरदलित जातजाति	२५८६२	४.३	१०.१	७७.५	७.७	०.३

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा परिवार	घरको गुणस्तर (%)				
			उच्च गुणस्तर	सामान्य गुणस्तर	मध्यम	न्यून गुणस्तर	अति न्यून गुणस्तर
संखुवासभा	जम्मा	३९११८	२.६	१२.९	६२.७	२०	१.६
	पहाडी दलित	३२१२	१.७	१०.३	५७	२८.१	२.८
	मधेसी/तराई दलित	१७	११.८	२३.५	४१.२	५.९	१७.६
	गैरदलित जातजाति	३५८८९	२.७	१३.२	६३.३	१९.३	१.५
सोलुखुम्बु	जम्मा	२६२३९	१.८	१९.२	७५	३.८	०.३
	पहाडी दलित	२१०३	१.१	१४.६	७८.७	५.२	०.३
	मधेसी/तराई दलित	११	३६.४	१८.२	४५.५	०	०
	गैरदलित जातजाति	२४१२५	१.८	१९.६	७४.७	३.६	०.३
ओखलढुङ्गा	जम्मा	३४२८६	२.१	१२.८	७८.८	६	०.२
	पहाडी दलित	३६९६	१.१	१०.५	७९.५	८.५	०.५
	मधेसी/तराई दलित	८	३७.५	३७.५	१२.५	१२.५	०
	गैरदलित जातजाति	३०५८२	२.३	१३.१	७८.८	५.७	०.२
खोटाङ	जम्मा	४१७२०	१.६	८.७	७०.७	१८.३	०.७
	पहाडी दलित	४५८३	१	६.२	६७.७	२४.३	०.९
	मधेसी/तराई दलित	९	०	४४.४	५५.६	०	०
	गैरदलित जातजाति	३७१२८	१.७	९	७१.१	१७.६	०.७
भोजपुर	जम्मा	३८५८०	१.४	७.५	६७.९	२२.३	०.९
	पहाडी दलित	३५७५	०.८	५.९	६३.७	२८.३	१.३
	मधेसी/तराई दलित	८	१२.५	३७.५	२५	२५	०
	गैरदलित जातजाति	३४९९७	१.४	७.६	६८.४	२१.७	०.९
धनकुटा	जम्मा	३७६१६	१०.७	१९.५	६१.५	८	०.४
	पहाडी दलित	२६७०	७.८	१५.१	६२.८	१३.६	०.८
	मधेसी/तराई दलित	१२	७५	८.३	१६.७	०	०
	गैरदलित जातजाति	३४९३४	१०.९	१९.८	६१.४	७.५	०.३
तेह्रथुम	जम्मा	२१८४५	३.९	१२	७४.९	८.९	०.३
	पहाडी दलित	२०११	२.९	१०	७४	१२.३	०.६
	मधेसी/तराई दलित	५	२०	२०	६०	०	०
	गैरदलित जातजाति	१९८२९	४	१२.१	७५	८.५	०.३
पाँचथर	जम्मा	४२४३७	६.२	१०.२	७४.८	८.६	०.२
	पहाडी दलित	२४६४	६.५	११	६९.३	१२.८	०.३
	मधेसी/तराई दलित	५	२०	६०	२०	०	०
	गैरदलित जातजाति	३९९६८	६.१	१०.१	७५.२	८.३	०.२
इलाम	जम्मा	७०५०१	८.२	२१.५	६२.९	७.२	०.२
	पहाडी दलित	३७९३	६.४	२०	६३.६	९.८	०.२
	मधेसी/तराई दलित	३९	३३.३	२०.५	३०.८	१२.८	२.६
	गैरदलित जातजाति	६६६६९	८.३	२१.६	६२.९	७	०.२
झापा	जम्मा	२४५०१९	३६.६	३४.९	१९.४	९	०.१
	पहाडी दलित	१५०९६	२९.२	३९.७	२३.७	७.२	०.१

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा परिवार	घरको गुणस्तर (%)				
			उच्च गुणस्तर	सामान्य गुणस्तर	मध्यम	न्यून गुणस्तर	अति न्यून गुणस्तर
	मधेसी/तराई दलित	१९१५	१३.५	२३.१	२६.२	३५.३	१.८
	गैरदलित जातजाति	२२८००८	३७.३	३४.७	१९.१	८.९	०.१
मोरङ	जम्मा	२७२१६०	२६.७	३२	२७.८	१३.१	०.४
	पहाडी दलित	११८५१	२१.६	४०	२९.३	८.९	०.२
	मधेसी/तराई दलित	१९००३	४.४	१७.८	४१.१	३४.६	२.१
	गैरदलित जातजाति	२४१३०६	२८.८	३२.७	२६.६	११.६	०.२
सुनसरी	जम्मा	२१२४०७	३२.१	२८	२६.९	१२.७	०.३
	पहाडी दलित	९०६५	३५.७	३४	२५	५.२	०.१
	मधेसी/तराई दलित	१५५१३	२.९	१६.१	४०.२	३८.८	२.१
	गैरदलित जातजाति	१८७८२९	३४.४	२८.७	२५.९	१०.९	०.२
उदयपुर	जम्मा	८१०५१	११.९	२६.६	४१	१९.६	१
	पहाडी दलित	८९२१	६.७	२४.९	४१.८	२५.१	१.५
	मधेसी/तराई दलित	१२५३	३.१	३३	४१.३	२१.५	१
	गैरदलित जातजाति	७०८७७	१२.७	२६.७	४०.९	१८.९	०.९
सप्तरी	जम्मा	१४६८१६	५.८	२९.६	२९.१	३४.२	१.३
	पहाडी दलित	१०११	८.८	३७.१	२९.४	२३.४	१.३
	मधेसी/तराई दलित	३६७६३	०.७	१३.३	३०.२	५२.६	३.२
	गैरदलित जातजाति	१०९०४२	७.५	३५	२८.७	२८	०.७
सिराहा	जम्मा	१४८५४९	१०.३	३१.८	२८.८	२७.९	१.३
	पहाडी दलित	११८७	१३.९	३०	२९.५	२३.३	३.४
	मधेसी/तराई दलित	३४००३	२.३	१७.१	३१.४	४५.८	३.४
	गैरदलित जातजाति	११३३५९	१२.६	३६.२	२८.१	२२.५	०.७
धनुषा	जम्मा	१७७०९१	१७.७	३२.९	२३.८	२४.८	०.८
	पहाडी दलित	११९२	८.९	२६.८	३०.४	३२.२	१.७
	मधेसी/तराई दलित	३०३५०	५.९	२१.१	२७.१	४३.५	२.४
	गैरदलित जातजाति	१४५५४९	२०.२	३५.४	२३.१	२०.८	०.५
महोत्तरी	जम्मा	१३७८८६	१०.९	२८.८	२५.६	३३.५	१.२
	पहाडी दलित	१५६२	१३.४	३३.३	२९.८	२३.२	०.३
	मधेसी/तराई दलित	२२६९७	३	१४.८	२६.४	५२.१	३.८
	गैरदलित जातजाति	११३६२७	१२.५	३१.५	२५.४	२९.९	०.७
सर्लाही	जम्मा	१६४८२४	९.६	२६.१	३४.२	२८.९	१.३
	पहाडी दलित	२७८३	११.३	३४.७	३२.१	२०.७	१.३
	मधेसी/तराई दलित	२१४९१	१.४	१२.३	३३.६	४८.८	३.९
	गैरदलित जातजाति	१४०५५०	१०.८	२८	३४.३	२६	०.९
रौतहट	जम्मा	१३७०२५	८.५	२७.३	३५.९	२६.८	१.५
	पहाडी दलित	७३२	११.२	३४.३	३९.२	१५	०.३
	मधेसी/तराई दलित	१८४२७	२.२	१५.५	३४	४४	४.३
	गैरदलित जातजाति	११७८६६	९.५	२९.१	३६.२	२४.२	१
बारा	जम्मा	१३११७९	१५	३३.७	२७.२	२३	१
	पहाडी दलित	९७८	१७.८	४३.६	२३.८	१४.३	०.५

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा परिवार	घरको गुणस्तर (%)				
			उच्च गुणस्तर	सामान्य गुणस्तर	मध्यम	न्यून गुणस्तर	अति न्यून गुणस्तर
	मधेसी/तराई दलित	१४४३०	३.७	१९	३०.२	४३.८	३.३
	गैरदलित जातजाति	११५७७१	१६.४	३५.५	२६.९	२०.५	०.७
पर्सा	जम्मा	११३०१३	२५.७	२६.७	२२.३	२४.३	१.१
	पहाडी दलित	५४९	१४.४	२७.७	३५.७	२०.९	१.३
	मधेसी/तराई दलित	१३८१९	७.२	१४.९	२८.३	४६.५	३.१
	गैरदलित जातजाति	९८६४५	२८.३	२८.३	२१.३	२१.२	०.८
दोलखा	जम्मा	४९४९३	१०.६	४८.५	३९.७	१.१	०
	पहाडी दलित	४०४३	५.४	५२.५	४०.५	१.५	०
	मधेसी/तराई दलित	१३	२३.१	३०.८	४६.२	०	०
	गैरदलित जातजाति	४५४३७	११.१	४८.१	३९.७	१.१	०
सिन्धुपाल्चोक	जम्मा	७९६९७	१३.३	५१.६	३३.१	२	०
	पहाडी दलित	५२५०	६.७	५३.६	३५.५	४.२	०
	मधेसी/तराई दलित	८	५०	३७.५	१२.५	०	०
	गैरदलित जातजाति	६६४३९	१३.८	५१.४	३२.९	१.८	०
रसुवा	जम्मा	१११३१	१८.३	४०.३	३७.८	३.५	०.१
	पहाडी दलित	३६१	२२.४	५२.६	२२.४	२.५	०
	मधेसी/तराई दलित	२	०	१००	०	०	०
	गैरदलित जातजाति	१०७६८	१८.२	३९.९	३८.३	३.५	०.१
धादिङ	जम्मा	८३६२२	२१.९	४०.६	३३.७	३.७	०.१
	पहाडी दलित	९९९०	१३	४५.५	३६	५.३	०.१
	मधेसी/तराई दलित	९	२२.२	२२.२	५५.६	०	०
	गैरदलित जातजाति	७३६२३	२३.१	३९.९	३३.४	३.५	०.१
नुवाकोट	जम्मा	६८६४६	२१.१	४५.६	३१.६	१.६	०
	पहाडी दलित	४७३४	१३.७	४८.६	३४.७	२.९	०
	मधेसी/तराई दलित	११	४५.५	४५.५	९.१	०	०
	गैरदलित जातजाति	६३९०१	२१.७	४५.४	३१.४	१.६	०
काठमाडौं	जम्मा	५४२८९२	८४.४	११.५	३.५	०.६	०
	पहाडी दलित	१८११३	७३.८	१६.८	७.८	१.५	०
	मधेसी/तराई दलित	९५४	७३.३	१४.४	११	०.१	१.३
	गैरदलित जातजाति	५२३८२५	८४.८	११.३	३.४	०.५	०
भक्तपुर	जम्मा	१०८४०६	७३.२	१९.३	६.७	०.८	०
	पहाडी दलित	२९७७	६०	२२.४	१४.५	३.१	०
	मधेसी/तराई दलित	१२४	७१.८	१४.५	१२.९	०.८	०
	गैरदलित जातजाति	१०५३०५	७३.६	१९.३	६.४	०.७	०
ललितपुर	जम्मा	१४०१३०	६९.७	१९	१०.२	१	०
	पहाडी दलित	४६९४	५९.९	२२.८	१४.७	२.५	०
	मधेसी/तराई दलित	२०१	७१.६	१३.४	१२.९	२	०
	गैरदलित जातजाति	१३५२३५	७०.१	१८.९	१०	१	०

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा परिवार	घरको गुणस्तर (%)				
			उच्च गुणस्तर	सामान्य गुणस्तर	मध्यम	न्यून गुणस्तर	अति न्यून गुणस्तर
काभ्रेपलाञ्चोक	जम्मा	९१३३०	२८.९	२९.३	३९.६	२.२	०
	पहाडी दलित	५८८८	१८.७	३५.५	४१.३	४.४	०.१
	मधेसी/तराई दलित	२३	४३.५	३४.८	१७.४	४.३	०
	गैरदलित जातजाति	८५४१९	२९.६	२८.८	३९.५	२	०
रामेछाप	जम्मा	४६४६६	६.६	२६.१	६५.६	१.६	०
	पहाडी दलित	४०१५	५.१	२२.५	७०.८	१.६	०
	मधेसी/तराई दलित	१६	२५	१२.५	६२.५	०	०
	गैरदलित जातजाति	४२४३५	६.७	२६.५	६५.१	१.६	०.१
सिन्धुली	जम्मा	६९३१७	१२.६	२७.९	४७.३	११.७	०.६
	पहाडी दलित	८१५५	७.१	२७.१	५२.७	१२.४	०.६
	मधेसी/तराई दलित	६०१	२.८	४२.१	३५.४	१६.६	३
	गैरदलित जातजाति	६०५६१	१३.४	२७.८	४६.७	११.६	०.५
मकवानपुर	जम्मा	१०५६२०	३०.८	३३.१	३०.२	५.४	०.५
	पहाडी दलित	४४६९	२७.२	४३.१	२५.४	३.९	०.४
	मधेसी/तराई दलित	१३०	५४.६	३६.९	८.५	०	०
	गैरदलित जातजाति	१०१०२१	३०.९	३२.६	३०.४	५.५	०.५
चितवन	जम्मा	१७९१६७	४९.४	३७.९	१०.२	२.३	०.३
	पहाडी दलित	१५९२१	३२.९	४९.५	१३.६	३.६	०.५
	मधेसी/तराई दलित	४६१	३९	४६.२	११.९	२.६	०.२
	गैरदलित जातजाति	१६२७८५	५१	३६.७	९.८	२.२	०.३
गोरखा	जम्मा	७१७२९	१६.५	४८.८	३२.५	२.१	०.१
	पहाडी दलित	११८९५	११.९	५१.७	३२.९	३.३	०.१
	मधेसी/तराई दलित	२९	२०.७	४८.३	२७.६	३.४	०
	गैरदलित जातजाति	५९८०५	१७.४	४८.२	३२.५	१.९	०.१
मनाङ	जम्मा	१५४७	२.७	३१.४	६३.६	२.१	०.२
	पहाडी दलित	८१	४.९	३५.८	५९.३	०	०
	मधेसी/तराई दलित	५	०	४०	४०	२०	०
	गैरदलित जातजाति	१४६१	२.६	३१.१	६३.९	२.१	०.२
मुस्ताङ	जम्मा	३६०६	७.९	१५.६	५९.५	१६.५	०.४
	पहाडी दलित	५६७	३.९	१९.२	७२.१	४.८	०
	मधेसी/तराई दलित	२	५०	५०	०	०	०
	गैरदलित जातजाति	३०३७	८.७	१४.९	५७.२	१८.७	०.४
म्याग्दी	जम्मा	२८७६६	१३.८	१२.२	६६.९	७	०.१
	पहाडी दलित	७२०९	८.६	१०.१	७२.२	८.९	०.२
	मधेसी/तराई दलित	१२	८.३	३३.३	५०	८.३	०
	गैरदलित जातजाति	२१५४५	१५.६	१२.९	६५.१	६.४	०
कास्की	जम्मा	१६०४१६	६८.१	२०.५	१०.८	०.५	०
	पहाडी दलित	२६३३८	५२.८	२७.७	१८.३	१.१	०.१

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा परिवार	घरको गुणस्तर (%)				
			उच्च गुणस्तर	सामान्य गुणस्तर	मध्यम	न्यून गुणस्तर	अति न्यून गुणस्तर
	मधेसी/तराई दलित	७८	७४.४	१९.२	६.४	०	०
	गैरदलित जातजाति	१३४०००	७१.२	१९.१	९.४	०.३	०
लमजुङ	जम्मा	४४०७४	२८.६	२९.६	४०	१.८	०
	पहाडी दलित	७८१७	१८	२९.३	४८.८	३.८	०.१
	मधेसी/तराई दलित	८	३७.५	२५	३७.५	०	०
	गैरदलित जातजाति	३६२४९	३०.९	२९.७	३८.१	१.३	०
तनहुँ	जम्मा	८८५१३	३७.७	२६.९	३२.१	३.३	०.१
	पहाडी दलित	१४८७४	२८.५	२९.१	३७.८	४.६	०.१
	मधेसी/तराई दलित	२४	६२.५	२९.२	८.३	०	०
	गैरदलित जातजाति	७३६१५	३९.५	२६.४	३१	३	०.१
नवलपरासी -पूर्व	जम्मा	९३८५०	४३.६	३५.५	१८.२	२.६	०.१
	पहाडी दलित	९७८८	३३.३	४१.६	२१.२	३.७	०.२
	मधेसी/तराई दलित	२६७	८.६	४९.४	२२.५	१८	१.५
	गैरदलित जातजाति	८३७९५	४५	३४.८	१७.८	२.४	०.१
स्याङ्जा	जम्मा	६८९२३	२०.४	२७.८	४९.३	२.४	०
	पहाडी दलित	११३३०	१५.७	२५.२	५४.४	४.६	०.१
	मधेसी/तराई दलित	९	६६.७	२२.२	११.१	०	०
	गैरदलित जातजाति	५७५८४	२१.४	२८.३	४८.३	२	०
पर्वत	जम्मा	३६११२	१६.७	१६.२	६३.७	३.३	०
	पहाडी दलित	९०५५	१०.४	१४.९	६९.४	५.२	०.१
	मधेसी/तराई दलित	४	२५	२५	५०	०	०
	गैरदलित जातजाति	२७०५३	१८.८	१६.७	६१.८	२.६	०
बागलुङ	जम्मा	६४०९६	१२.२	१०.९	७१.७	५.१	०.१
	पहाडी दलित	१८०८५	७	९	७६.३	७.६	०.२
	मधेसी/तराई दलित	१३	२३.१	२३.१	५३.८	०	०
	गैरदलित जातजाति	४५९९८	१४.३	११.७	६९.९	४.१	०.१
रुकुम-पूर्व	जम्मा	१२८७८	१.३	६.३	७७	१५.२	०.२
	पहाडी दलित	२७५१	०.५	५.१	७४.८	१९.५	०.१
	मधेसी/तराई दलित	२	०	०	१००	०	०
	गैरदलित जातजाति	१०१२५	१.५	६.६	७७.७	१४.१	०.२
रोल्पा	जम्मा	५२२०६	२.७	८	७६.२	१२.७	०.३
	पहाडी दलित	९०८६	१.४	६.८	७४.१	१७.१	०.६
	मधेसी/तराई दलित	५	२०	२०	४०	२०	०
	गैरदलित जातजाति	४३११५	२.९	८.३	७६.७	११.८	०.३
प्युठान	जम्मा	५६१९५	६	१०.५	७८.५	५	०.१
	पहाडी दलित	१२०४०	२.६	८.५	८२.१	६.७	०.१
	मधेसी/तराई दलित	१०	२०	१०	७०	०	०
	गैरदलित जातजाति	४४१४५	६.९	११	७७.५	४.५	०.१
गुल्मी	जम्मा	६६१००	८.४	१५.३	७४.३	१.९	०
	पहाडी दलित	१४३२८	४.६	११.५	८०.३	३.६	०.१

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा परिवार	घरको गुणस्तर (%)				
			उच्च गुणस्तर	सामान्य गुणस्तर	मध्यम	न्यून गुणस्तर	अति न्यून गुणस्तर
	मधेसी/तराई दलित	७	०	२८.६	५७.१	१४.३	०
	गैरदलित जातजाति	५१७६५	९.४	१६.४	७२.७	१.५	०
अर्घाखाँची	जम्मा	४८४४९	८.४	१०.९	७६.५	३.९	०.३
	पहाडी दलित	१०५६०	५.४	८.६	८०.९	४.७	०.४
	मधेसी/तराई दलित	३	०	०	१००	०	०
	गैरदलित जातजाति	३७८८६	९.३	११.५	७५.२	३.७	०.३
पाल्पा	जम्मा	६४९९१	२०.५	२३	५४.९	१.५	०.१
	पहाडी दलित	८१४२	१४.८	२२.५	६०.८	१.८	०
	मधेसी/तराई दलित	३२	२१.९	४०.६	३७.५	०	०
	गैरदलित जातजाति	५६८१७	२१.३	२३.१	५४.१	१.५	०.१
नवलपरासी - पश्चिम	जम्मा	८२७०९	२७.२	४३.७	२०	८.८	०.४
	पहाडी दलित	४५००	२९.५	४७.१	१८.७	४.५	०.२
	मधेसी/तराई दलित	८५७७	६.६	३४.७	३४.२	२३	१.४
	गैरदलित जातजाति	६९६३२	२९.५	४४.६	१८.३	७.३	०.३
रूपन्देही	जम्मा	२३८१७१	५०.७	३४.४	१२.१	२.४	०.४
	पहाडी दलित	१५०६५	५०.२	३७.२	१०.४	१.८	०.३
	मधेसी/तराई दलित	१३०८९	११.८	४६.५	३०.४	९.३	२
	गैरदलित जातजाति	२१००१७	५३.१	३३.५	११.१	२	०.३
कपिलवस्तु	जम्मा	१२१८६१	१९.८	३९	३१	८	२.२
	पहाडी दलित	५०३०	२०.२	४३.१	२२.७	१२.५	१.६
	मधेसी/तराई दलित	१३१०१	२.६	२४.४	५०.१	१६.९	५.९
	गैरदलित जातजाति	१०३७३०	२१.९	४०.७	२९	६.६	१.७
दाङ	जम्मा	१६२२६६	२५.१	२४.७	४०.१	८.९	१.१
	पहाडी दलित	१९३४९	१६.६	२५.४	४३.७	१२.५	१.८
	मधेसी/तराई दलित	२६६	१०.९	२४.४	३८.३	२१.४	४.९
	गैरदलित जातजाति	१४२६५१	२६.३	२४.६	३९.६	८.४	१
बाँके	जम्मा	१२९२३४	२८.८	३१.७	२७.७	१०.५	१.३
	पहाडी दलित	१०२६६	२१.१	३९.३	२९.४	९.४	०.७
	मधेसी/तराई दलित	८००७	६.३	२१.१	४२.५	२६	४.१
	गैरदलित जातजाति	११०९६१	३१.१	३१.८	२६.५	९.४	१.१
बर्दिया	जम्मा	१०६२८५	११.१	३१.३	४१.३	१५.६	०.७
	पहाडी दलित	१०१६७	९.५	३८.१	३३.८	१७.५	१.२
	मधेसी/तराई दलित	१७८५	१.२	१५.३	४६.५	३३.७	३.३
	गैरदलित जातजाति	९४३३३	११.४	३०.९	४२.१	१५	०.६
डोल्पा	जम्मा	९३८०	०.२	५.४	४७.९	४४	२.४
	पहाडी दलित	१२७९	०	४.५	४४.३	४९.९	१.४
	मधेसी/तराई दलित	३	०	०	६६.७	०	३३.३
	गैरदलित जातजाति	८०९८	०.३	५.६	४८.५	४३.१	२.६

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा परिवार	घरको गुणस्तर (%)				
			उच्च गुणस्तर	सामान्य गुणस्तर	मध्यम	न्यून गुणस्तर	अति न्यून गुणस्तर
सुगु	जम्मा	१२४३०	१.४	५.८	३३.३	५८.४	१
	पहाडी दलित	२६२६	०.५	३.१	२९.८	६४.२	२.४
	मधेसी/तराई दलित	३	०	६६.७	०	३३.३	०
	गैरदलित जातजाति	९८०१	१.७	६.५	३४.३	५६.८	०.७
हुम्ला	जम्मा	११२०४	०.१	०.८	२९.९	६८.१	१.२
	पहाडी दलित	१७०८	०	०.१	१६.७	८१.६	१.६
	मधेसी/तराई दलित	३	०	०	१००	०	०
	गैरदलित जातजाति	९४९३	०.१	०.९	३२.२	६५.७	१.१
जुम्ला	जम्मा	२४४२२	२.१	७.५	५६.१	३४.१	०.१
	पहाडी दलित	४२६२	०.४	४.२	५५.३	३९.८	०.२
	मधेसी/तराई दलित	२	०	०	१००	०	०
	गैरदलित जातजाति	२०१५८	२.५	८.२	५६.३	३२.९	०.१
कालीकोट	जम्मा	२६७७०	१.६	६	६९	२३.१	०.४
	पहाडी दलित	७२८५	०.४	५.५	६५.१	२७.९	१
	मधेसी/तराई दलित	२	०	०	१००	०	०
	गैरदलित जातजाति	१९४८३	२	६.१	७०.५	२१.३	०.१
दैलेख	जम्मा	५४५९४	३.४	५.८	७०.६	१९.९	०.४
	पहाडी दलित	१४८५२	१.२	४.४	६४.३	२९.३	०.९
	मधेसी/तराई दलित	१२	८.३	१६.७	७५	०	०
	गैरदलित जातजाति	३९७३०	४.२	६.३	७२.९	१६.३	०.२
जाजरकोट	जम्मा	३७४५३	१.५	४.४	७५.७	१७.९	०.६
	पहाडी दलित	१०५१२	०.८	२.९	७२.१	२३.१	१.२
	मधेसी/तराई दलित	५	०	६०	४०	०	०
	गैरदलित जातजाति	२६९३६	१.९	४.९	७७.१	१५.८	०.३
रुकुम - पश्चिम	जम्मा	३७२९०	४.८	८.४	७५.७	११	०.२
	पहाडी दलित	७७३४	३	६.८	७२.३	१७.५	०.४
	मधेसी/तराई दलित	२	५०	०	५०	०	०
	गैरदलित जातजाति	२९५५४	५.२	८.९	७६.६	९.३	०.१
सल्यान	जम्मा	५४६७२	४.१	८.६	७४.५	१२.२	०.६
	पहाडी दलित	८७८५	२.४	७.५	७३.६	१६	०.५
	मधेसी/तराई दलित	७	२८.६	१४.३	४२.९	१४.३	०
	गैरदलित जातजाति	४५८८०	४.४	८.८	७४.७	११.५	०.६
सुर्खेत	जम्मा	९७८२२	२२.१	२२.२	४२.८	११.९	१.१
	पहाडी दलित	२४११८	११	२०.२	४९.६	१७.५	१.७
	मधेसी/तराई दलित	२५	२४	३२	३६	८	०
	गैरदलित जातजाति	७३६७९	२५.७	२२.८	४०.५	१०.१	०.८
बाजुरा	जम्मा	२८०४१	१.७	६	८०	१२.२	०.२
	पहाडी दलित	७२२३	०.६	४.२	७९	१५.९	०.३

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा परिवार	घरको गुणस्तर (%)				
			उच्च गुणस्तर	सामान्य गुणस्तर	मध्यम	न्यून गुणस्तर	अति न्यून गुणस्तर
	मधेसी/तराई दलित	१	०	०	१००	०	०
	गैरदलित जातजाति	२०८१७	२.१	६.६	८०.३	१०.९	०.१
बझाङ	जम्मा	३८०२५	२.९	८.८	७४.२	१४	०.२
	पहाडी दलित	५६६४	१.७	८.४	७१	१८.४	०.५
	मधेसी/तराई दलित	४	०	२५	७५	०	०
	गैरदलित जातजाति	३२३५७	३.१	८.८	७४.८	१३.२	०.१
दार्चुला	जम्मा	२८३८१	१०.८	१३.६	७०	५.५	०.१
	पहाडी दलित	३३१०	९.७	१४.२	६५.५	१०.५	०.२
	मधेसी/तराई दलित	२	५०	५०	०	०	०
	गैरदलित जातजाति	२५०६९	११	१३.५	७०.६	४.८	०
बैतडी	जम्मा	४९४०७	१.६	९.१	७६	१३.२	०.१
	पहाडी दलित	९८२१	०.७	७.५	७२.८	१८.८	०.२
	गैरदलित जातजाति	३९५८६	१.८	९.५	७६.८	११.८	०
डडेल्धुरा	जम्मा	३११७२	८.३	१५.७	६६.४	९.२	०.४
	पहाडी दलित	६४९१	३.६	१४.५	६८.७	१२.६	०.६
	मधेसी/तराई दलित	६	०	०	१००	०	०
	गैरदलित जातजाति	२४६७५	९.६	१६	६५.८	८.३	०.३
डोटी	जम्मा	४५१४०	३.९	८.१	६६.८	२०.८	०.४
	पहाडी दलित	१०५९३	१.७	६.७	६७.७	२३.४	०.५
	मधेसी/तराई दलित	७	०	०	१००	०	०
	गैरदलित जातजाति	३४५४०	४.६	८.५	६६.५	२०.१	०.३
अछाम	जम्मा	४९५६७	२.३	४.१	७१.३	२१.७	०.७
	पहाडी दलित	१३९५७	०.७	२.३	६८.४	२७.५	१.१
	मधेसी/तराई दलित	३	३३.३	३३.३	३३.३	०	०
	गैरदलित जातजाति	३५६०७	२.९	४.८	७२.४	१९.४	०.५
कैलाली	जम्मा	१९५८७२	२०.२	२९.४	३४.८	१४.९	०.८
	पहाडी दलित	२५३७०	९.४	२९.१	३७.७	२१.९	१.८
	मधेसी/तराई दलित	१०६	२६.४	१४.२	१७.९	३६.८	४.७
	गैरदलित जातजाति	१७०३९६	२१.७	२९.५	३४.४	१३.८	०.६
कञ्चनपुर	जम्मा	११११६७	२७.५	३३.९	२७.८	१०.२	०.६
	पहाडी दलित	१४८०५	१२.८	३६.५	३५.५	१३.६	१.६
	मधेसी/तराई दलित	१५	१३.३	२०	५३.३	१३.३	०
	गैरदलित जातजाति	९६३४७	२९.७	३३.५	२६.६	९.६	०.५

अनुसूची १२: सम्पन्नताको वर्गीकरणअनुसार परिवारको विवरण, राष्ट्रिय जनगणना २०७८

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	सम्पन्नताको वर्गीकरण (%)				
			अति न्युन वर्ग	न्युन वर्ग	मध्यम वर्ग	उच्च वर्ग	अति उच्च वर्ग
नेपाल	जम्मा	६६६०८४१	२०.३	१९.७	२०.०	२०.०	२०.०
	जम्मा दलित	८७०१५०	३६.०	२४.४	१९.५	१३.९	६.२
	पहाडी दलित	५९२२७५	३२.०	२४.३	१९.०	१६.६	८.२
	मधेसी/तराई दलित	२७७८७५	४४.५	२४.८	२०.६	८.३	१.९
	गैरदलित जातजाति	५७९०६९१	१७.९	१९.०	२०.१	२१.०	२२.१
भौगोलिक क्षेत्र							
हिमाल	जम्मा	४०९२६०	४१.६	२८.१	२०.२	७.५	२.७
	जम्मा दलित	५०९६६	५६.९	२४.८	१४.०	३.६	०.७
	पहाडी दलित	५०८८७	५६.९	२४.८	१४.०	३.६	०.७
	मधेसी/तराई दलित	७९	२९.१	१९.०	३०.४	१३.९	७.६
	गैरदलित जातजाति	३५८२९४	३९.४	२८.६	२१.१	८.०	२.९
पहाड	जम्मा	२९४५०३०	२०.७	२१.१	१६.३	१८.२	२३.७
	जम्मा दलित	३६८८३२	३५.६	२७.३	१६.७	१३.५	६.९
	पहाडी दलित	३६५१२१	३५.८	२७.४	१६.६	१३.४	६.८
	मधेसी/तराई दलित	३७११	१७.२	१८.९	२६.९	२३.९	१३.१
	गैरदलित जातजाति	२५७६१९८	१८.५	२०.२	१६.३	१८.९	२६.१
तराई	जम्मा	३३०६५५१	१७.३	१७.४	२३.३	२३.२	१८.८
	जम्मा दलित	४५०३५२	३३.९	२२.०	२२.४	१५.४	६.२
	पहाडी दलित	१७६२६७	१६.८	१७.६	२५.४	२६.९	१३.२
	मधेसी/तराई दलित	२७४०८५	४४.८	२४.९	२०.५	८.१	१.७
	गैरदलित जातजाति	२८५६१९९	१४.६	१६.७	२३.४	२४.५	२०.८
सहरी/ग्रामीण							
सहरी	जम्मा	१९३९००१	४.९	६.८	१३.२	३०.४	४४.७
	जम्मा दलित	१५७५५३	१७.२	१४.९	१९.६	३०.१	१८.२
	पहाडी दलित	११८८५७	१२.८	१२.८	१८.५	३४.१	२१.९
	मधेसी/तराई दलित	३८६९६	३०.७	२१.७	२३.०	१८.०	६.६
	गैरदलित जातजाति	१७८१४४८	३.९	६.१	१२.६	३०.४	४७.०
अर्धसहरी	जम्मा	२४३२०७९	१७.८	१८.८	२५.२	२२.५	१५.६
	जम्मा दलित	३६७५००	३३.९	२२.७	२३.०	१४.९	५.५

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	सम्पन्नताको वर्गीकरण (%)				
			अति न्युन वर्ग	न्युन वर्ग	मध्यम वर्ग	उच्च वर्ग	अति उच्च वर्ग
	पहाडी दलित	१३८१९९	१३.३	१८.२	२७.४	२८.३	१२.८
	मधेसी/तराई दलित	२२९३०१	४६.४	२५.४	२०.३	६.८	१.१
	गैरदलित जातजाति	२०६४५७९	१५.०	१८.२	२५.६	२३.९	१७.४
ग्रामीण	जम्मा	२२८९७६१	३५.८	३१.६	२०.२	८.६	३.७
	जम्मा दलित	३४५०९७	४६.७	३०.६	१५.८	५.५	१.४
	पहाडी दलित	३३५२१९	४६.५	३०.८	१५.७	५.६	१.४
	मधेसी/तराई दलित	९८७८	५३.९	२२.५	१७.८	५.०	०.८
	गैरदलित जातजाति	१९४४६६४	३३.९	३१.७	२१.०	९.२	४.२
प्रदेश							
कोशी	जम्मा	११९०७५५	२०.७	२२.१	१९.९	१९.७	१७.६
	जम्मा दलित	११२७५२	३१.६	२५.१	२०.१	१६.१	७.१
	पहाडी दलित	७४९५३	२७.५	२३.३	२०.४	१९.५	९.४
	मधेसी/तराई दलित	३७७९९	४०.०	२८.८	१९.५	९.३	२.५
	गैरदलित जातजाति	१०७८००३	१९.५	२१.८	१९.८	२०.१	१८.७
मधेस	जम्मा	११५६३८३	२५.९	२१.४	२५.८	१८.४	८.६
	जम्मा दलित	२०१९७४	४७.५	२४.४	१९.०	७.५	१.५
	पहाडी दलित	९९९४	२३.४	२१.४	२६.९	२१.१	७.२
	मधेसी/तराई दलित	१९१९८०	४८.८	२४.६	१८.६	६.८	१.२
	गैरदलित जातजाति	९५४४०९	२१.३	२०.८	२७.२	२०.७	१०.१
बागमती	जम्मा	१५६७९१७	८.५	१०.६	१६.९	२६.१	३८.०
	जम्मा दलित	९११६३	१३.८	१६.०	२६.०	२८.०	१६.२
	पहाडी दलित	८८६१०	१३.९	१६.१	२६.०	२७.८	१६.१
	मधेसी/तराई दलित	२५५३	८.४	११.१	२८.२	३३.१	१९.२
	गैरदलित जातजाति	१४७६७५४	८.१	१०.३	१६.३	२६.०	३९.३
गण्डकी	जम्मा	६६१६३२	१३.१	१९.६	१९.९	२१.९	२५.६
	जम्मा दलित	११७४९०	२०.८	२५.०	२१.४	२१.५	११.३
	पहाडी दलित	११७०३९	२०.८	२५.०	२१.४	२१.५	११.३
	मधेसी/तराई दलित	४५१	१५.५	१४.४	३३.३	२५.७	११.१
	गैरदलित जातजाति	५४४१४२	११.४	१८.४	१९.५	२२.०	२८.६
लुम्बिनी	जम्मा	११४१३४५	१७.७	२२.३	२२.८	२०.२	१७.०
	जम्मा दलित	१६६१६८	२७.७	२७.२	२२.६	१५.८	६.७

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	सम्पन्नताको वर्गीकरण (%)				
			अति न्यून वर्ग	न्यून वर्ग	मध्यम वर्ग	उच्च वर्ग	अति उच्च वर्ग
	पहाडी दलित	१२१२८४	२६.०	२८.७	२०.१	१७.२	८.०
	मधेसी/तराई दलित	४४८८४	३२.२	२३.३	२९.४	१२.१	३.०
	गैरदलित जातजाति	९७५१७७	१६.०	२१.५	२२.८	२१.०	१८.७
कर्णाली	जम्मा	३६६०३७	५१.३	२७.९	९.९	६.७	४.२
	जम्मा दलित	८३२२५	६०.२	२५.४	८.५	४.३	१.६
	पहाडी दलित	८३१६१	६०.३	२५.४	८.४	४.३	१.६
	मधेसी/तराई दलित	६४	२९.७	२६.६	२१.९	१८.८	३.१
	गैरदलित जातजाति	२८२८१२	४८.६	२८.७	१०.३	७.५	४.९
सुदूरपश्चिम	जम्मा	५७६७७२	३३.९	२५.८	१८.३	१३.६	८.४
	जम्मा दलित	९७३७८	४९.६	२५.२	१५.४	७.६	२.२
	पहाडी दलित	९७२३४	४९.६	२५.२	१५.४	७.६	२.२
	मधेसी/तराई दलित	१४४	३१.९	२६.४	१५.३	१८.१	८.३
	गैरदलित जातजाति	४७९३९४	३०.७	२५.९	१८.९	१४.८	९.६
जिल्ला							
ताप्लेजुङ	जम्मा	२७७७६	४१.३	३९.९	१२.४	४.३	२.१
	जम्मा दलित	१९१४	४६.७	३७.७	१०.०	४.०	१.६
	पहाडी दलित	१९१३	४६.७	३७.७	१०.०	४.०	१.६
	मधेसी/तराई दलित	१	०.०	०.०	१००.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२५८६२	४०.९	४०.०	१२.६	४.४	२.१
संखुवासभा	जम्मा	३९११८	३९.९	३४.८	१७.४	४.९	३.०
	जम्मा दलित	३२२९	४४.९	३३.९	१५.६	३.७	१.९
	पहाडी दलित	३२१२	४४.८	३४.१	१५.६	३.७	१.९
	मधेसी/तराई दलित	१७	५.८	५.९	२३.५	११.८	०.०
	गैरदलित जातजाति	३५८८९	३९.४	३४.९	१७.५	५.०	३.१
सोलुखुम्बु	जम्मा	२६२३९	३५.३	४०.३	१८.०	४.४	२.१
	जम्मा दलित	२११४	४१.९	३९.२	१५.४	२.६	०.९
	पहाडी दलित	२१०३	४२.१	३९.३	१५.४	२.४	०.८
	मधेसी/तराई दलित	११	९.१	१८.२	१८.२	४५.५	९.१
	गैरदलित जातजाति	२४१२५	३४.७	४०.४	१८.२	४.५	२.२
ओखलढुङ्गा	जम्मा	३४२८६	४४.५	३९.०	१२.४	२.९	१.२
	जम्मा दलित	३७०४	५४.६	३२.७	१०.२	२.१	०.४

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	सम्पन्नताको वर्गीकरण (%)				
			अति न्यून वर्ग	न्यून वर्ग	मध्यम वर्ग	उच्च वर्ग	अति उच्च वर्ग
	पहाडी दलित	३६९६	५४.७	३२.७	१०.२	१.९	०.४
	मधेसी/तराई दलित	८	१२.५	१२.५	१२.५	५०.०	१२.५
	गैरदलित जातजाति	३०५८२	४३.२	३९.८	१२.७	३.०	१.३
खोटाङ	जम्मा	४१७२०	५१.८	३३.८	११.०	२.३	१.१
	जम्मा दलित	४५९२	६२.४	२९.२	६.७	१.३	०.४
	पहाडी दलित	४५८३	६२.५	२९.२	६.७	१.२	०.४
	मधेसी/तराई दलित	९	२२.२	४४.४	२२.२	११.१	०.०
	गैरदलित जातजाति	३७१२८	५०.५	३४.३	११.५	२.४	१.२
भोजपुर	जम्मा	३८५८०	५१.४	३४.४	११.३	२.१	०.९
	जम्मा दलित	३५८३	६२.९	२७.८	७.९	०.९	०.५
	पहाडी दलित	३५७५	६३.०	२७.८	७.९	०.९	०.५
	मधेसी/तराई दलित	८	३७.५	१२.५	२५.०	१२.५	१२.५
	गैरदलित जातजाति	३४९९७	५०.२	३५.०	११.६	२.२	१.०
धनकुटा	जम्मा	३७६१६	२०.७	३३.०	२८.८	११.०	६.६
	जम्मा दलित	२६८२	३२.१	३४.०	२२.०	८.१	३.८
	पहाडी दलित	२६७०	३२.२	३४.१	२२.१	७.८	३.७
	मधेसी/तराई दलित	१२	०.०	८.३	०.०	७५.०	१६.७
	गैरदलित जातजाति	३४९३४	१९.८	३२.९	२९.३	११.२	६.८
तेह्रथुम	जम्मा	२१८४५	३३.९	४२.३	१७.४	४.३	२.१
	जम्मा दलित	२०१६	४६.३	३७.३	१२.३	३.२	१.०
	पहाडी दलित	२०११	४६.३	३७.३	१२.२	३.१	१.०
	मधेसी/तराई दलित	५	४०.०	२०.०	२०.०	२०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१९८२९	३२.७	४२.८	१७.९	४.४	२.२
पाँचथर	जम्मा	४२४३७	३३.५	३९.६	१८.२	५.७	३.०
	जम्मा दलित	२४६९	४०.९	३६.४	१३.७	६.६	२.४
	पहाडी दलित	२४६४	४१.०	३६.४	१३.७	६.५	२.४
	मधेसी/तराई दलित	५	०.०	४०.०	२०.०	४०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३९९६८	३३.०	३९.८	१८.५	५.६	३.१
इलाम	जम्मा	७०५०१	२०.८	३३.७	२८.८	११.२	५.५
	जम्मा दलित	३८३२	२४.६	३५.७	२६.८	१०.२	२.७

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	सम्पन्नताको वर्गीकरण (%)				
			अति न्युन वर्ग	न्युन वर्ग	मध्यम वर्ग	उच्च वर्ग	अति उच्च वर्ग
	पहाडी दलित	३७९३	२४.७	३५.९	२६.८	१०.०	२.६
	मधेसी/तराई दलित	३९	२३.१	१७.९	२३.१	३०.८	५.१
	गैरदलित जातजाति	६६६६९	२०.६	३३.५	२८.९	११.२	५.७
झापा	जम्मा	२४५०१९	७.९	११.४	१९.६	३०.५	३०.६
	जम्मा दलित	१७०११	१०.१	१४.९	२४.९	३३.२	१६.९
	पहाडी दलित	१५०९६	७.४	१३.८	२५.६	३५.२	१८.१
	मधेसी/तराई दलित	१९१५	३१.८	२३.७	१९.६	१७.३	७.६
	गैरदलित जातजाति	२२८००८	७.८	११.१	१९.२	३०.३	३१.६
मोरङ	जम्मा	२७२१६०	१३.९	१६.६	२१.०	२५.६	२२.९
	जम्मा दलित	३०८५४	२८.४	२४.५	२२.७	१७.७	६.७
	पहाडी दलित	११८५१	१०.९	१७.५	२७.१	३१.२	१३.४
	मधेसी/तराई दलित	१९००३	३९.३	२८.८	२०.०	९.३	२.६
	गैरदलित जातजाति	२४१३०६	१२.०	१५.६	२०.८	२६.६	२४.९
सुनसरी	जम्मा	२१२४०७	१२.५	१६.२	२०.६	२५.४	२५.४
	जम्मा दलित	२४५७८	२९.०	२२.९	२०.४	१८.३	९.४
	पहाडी दलित	९०६५	५.८	१२.१	२४.४	३५.६	२२.२
	मधेसी/तराई दलित	१५५१३	४२.६	२९.३	१८.०	८.३	१.९
	गैरदलित जातजाति	१८७८२९	१०.३	१५.३	२०.६	२६.४	२७.५
उदयपुर	जम्मा	८१०५१	३१.०	२२.२	२१.०	१६.८	९.०
	जम्मा दलित	१०१७४	३८.९	२४.१	२१.५	१२.३	३.२
	पहाडी दलित	८९२१	३९.८	२३.३	२०.४	१३.१	३.५
	मधेसी/तराई दलित	१२५३	३१.८	३०.२	२९.७	७.२	१.१
	गैरदलित जातजाति	७०८७७	२९.९	२१.९	२०.९	१७.४	९.८
सप्तरी	जम्मा	१४६८१६	३४.७	२१.०	२५.७	१३.२	५.४
	जम्मा दलित	३७७७४	५७.६	२१.५	१६.५	३.८	०.६
	पहाडी दलित	१०११	२३.५	२०.५	२९.९	१९.४	६.७
	मधेसी/तराई दलित	३६७६३	५८.५	२१.५	१६.१	३.४	०.४
	गैरदलित जातजाति	१०९०४२	२६.७	२०.९	२८.८	१६.५	७.०
सिराहा	जम्मा	१४८५४९	२५.०	२१.३	२७.३	१८.२	८.२
	जम्मा दलित	३५१९०	४५.६	२५.७	१९.९	७.३	१.४

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	सम्पन्नताको वर्गीकरण (%)				
			अति न्युन वर्ग	न्युन वर्ग	मध्यम वर्ग	उच्च वर्ग	अति उच्च वर्ग
	पहाडी दलित	११८७	२८.२	१९.९	२३.०	२१.०	७.९
	मधेसी/तराई दलित	३४००३	४६.२	२५.९	१९.८	६.९	१.२
	गैरदलित जातजाति	११३३५९	१८.६	१९.९	२९.६	२१.६	१०.३
धनुषा	जम्मा	१७७०९१	१९.०	१९.९	२६.१	२३.४	११.७
	जम्मा दलित	३१५४२	३७.९	२५.९	२२.०	११.७	२.५
	पहाडी दलित	११९२	२६.०	२५.५	२४.८	१७.८	५.९
	मधेसी/तराई दलित	३०३५०	३८.४	२५.९	२१.९	११.५	२.४
	गैरदलित जातजाति	१४५५४९	१४.८	१८.६	२७.०	२५.९	१३.७
महोत्तरी	जम्मा	१३७८८६	२६.५	२२.९	२६.०	१७.९	६.७
	जम्मा दलित	२४२५९	४५.८	२६.१	१८.६	८.०	१.४
	पहाडी दलित	१५६२	२२.५	२२.६	२३.६	२४.१	७.२
	मधेसी/तराई दलित	२२६९७	४७.४	२६.४	१८.३	६.९	१.०
	गैरदलित जातजाति	११३६२७	२२.४	२२.२	२७.६	२०.०	७.८
सर्लाही	जम्मा	१६४८२४	२८.९	२३.९	२५.३	१५.३	६.६
	जम्मा दलित	२४२७४	५०.८	२४.५	१७.२	६.४	१.१
	पहाडी दलित	२७८३	२५.१	२०.५	२८.३	२०.९	५.२
	मधेसी/तराई दलित	२१४९१	५४.१	२५.०	१५.८	४.५	०.६
	गैरदलित जातजाति	१४०५५०	२५.१	२३.८	२६.७	१६.९	७.५
रौतहट	जम्मा	१३७०२५	२८.८	२४.१	२६.८	१४.२	६.०
	जम्मा दलित	१९१५९	४७.९	२४.९	१९.७	६.१	१.४
	पहाडी दलित	७३२	१९.०	२२.३	२९.४	१९.७	९.७
	मधेसी/तराई दलित	१८४२७	४९.१	२५.०	१९.३	५.६	१.०
	गैरदलित जातजाति	११७८६६	२५.७	२४.०	२८.०	१५.५	६.८
बारा	जम्मा	१३११७९	२२.२	१९.२	२७.०	२२.३	९.३
	जम्मा दलित	१५४०८	४३.५	२३.४	२१.७	९.५	१.९
	पहाडी दलित	९७८	१४.१	१७.३	३१.३	२६.३	११.०
	मधेसी/तराई दलित	१४४३०	४५.५	२३.८	२१.०	८.४	१.३
	गैरदलित जातजाति	११५७७१	१९.४	१८.६	२७.७	२४.०	१०.३
पर्सा	जम्मा	११३०१३	२१.७	१८.२	२१.४	२२.९	१५.८
	जम्मा दलित	१४३६८	४७.९	२३.०	१६.८	९.३	३.०

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	सम्पन्नताको वर्गीकरण (%)				
			अति न्यून वर्ग	न्यून वर्ग	मध्यम वर्ग	उच्च वर्ग	अति उच्च वर्ग
	पहाडी दलित	५४९	२४.४	२४.८	२५.७	१५.८	९.३
	मधेसी/तराई दलित	१३८१९	४८.८	२३.०	१६.५	९.१	२.७
	गैरदलित जातजाति	९८६४५	१७.९	१७.५	२२.०	२४.८	१७.७
दोलखा	जम्मा	४९४९३	१७.१	२७.८	३७.०	१३.५	४.५
	जम्मा दलित	४०५६	१७.७	२९.७	४०.९	१०.०	१.७
	पहाडी दलित	४०४३	१७.७	२९.७	४०.९	१०.०	१.७
	मधेसी/तराई दलित	१३	१५.४	३०.८	४६.२	७.७	०.०
	गैरदलित जातजाति	४५४३७	१७.१	२७.७	३६.७	१३.८	४.८
सिन्धुपाल्चोक	जम्मा	७१६९७	१६.१	२१.६	४१.९	१५.४	५.०
	जम्मा दलित	५२५८	२०.२	२२.६	४५.५	१०.०	१.८
	पहाडी दलित	५२५०	२०.२	२२.६	४५.५	१०.०	१.७
	मधेसी/तराई दलित	८	०.०	१२.५	५०.०	०.०	३७.५
	गैरदलित जातजाति	६६४३९	१५.८	२१.६	४१.६	१५.८	५.३
रसुवा	जम्मा	१११३१	२०.०	२१.६	३१.१	१८.१	९.२
	जम्मा दलित	३६३	१०.५	१४.६	४६.०	२४.२	४.७
	पहाडी दलित	३६१	१०.५	१४.७	४६.०	२४.१	४.७
	मधेसी/तराई दलित	२	०.०	०.०	५०.०	५०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१०७६८	२०.३	२१.९	३०.६	१७.८	९.३
धादिङ	जम्मा	८३६२२	१७.२	२०.७	३१.३	२०.७	१०.१
	जम्मा दलित	९९९९	२०.२	२२.३	३७.७	१६.४	३.५
	पहाडी दलित	९९९०	२०.२	२२.३	३७.७	१६.४	३.५
	मधेसी/तराई दलित	९	२२.२	३३.३	२२.२	११.१	११.१
	गैरदलित जातजाति	७३६२३	१६.८	२०.४	३०.४	२१.३	११.०
नुवाकोट	जम्मा	६८६४६	१५.१	१८.१	३४.६	२१.२	११.१
	जम्मा दलित	४७४५	१८.२	१७.९	४०.१	१९.४	४.४
	पहाडी दलित	४७३४	१८.३	१७.९	४०.१	१९.४	४.४
	मधेसी/तराई दलित	११	०.०	०.०	३६.४	४५.५	१८.२
	गैरदलित जातजाति	६३९०१	१४.८	१८.१	३४.२	२१.३	११.६
काठमाडौँ	जम्मा	५४२८९२	०.४	२.१	७.३	३२.३	५८.०
	जम्मा दलित	१९०६७	१.१	५.२	१४.२	४६.८	३२.८

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	सम्पन्नताको वर्गीकरण (%)				
			अति न्यून वर्ग	न्यून वर्ग	मध्यम वर्ग	उच्च वर्ग	अति उच्च वर्ग
	पहाडी दलित	१८११३	१.०	५.०	१४.१	४७.०	३२.९
	मधेसी/तराई दलित	९५४	१.७	८.८	१५.८	४४.२	२९.५
	गैरदलित जातजाति	५२३८२५	०.४	२.०	७.०	३१.८	५८.९
भक्तपुर	जम्मा	१०८४०६	०.८	३.९	११.६	३०.८	५२.८
	जम्मा दलित	३१०१	२.८	८.०	१९.७	४४.१	२५.३
	पहाडी दलित	२९७७	२.९	८.०	१९.९	४४.१	२५.१
	मधेसी/तराई दलित	१२४	०.८	८.१	१६.९	४५.२	२९.०
	गैरदलित जातजाति	१०५३०५	०.७	३.८	११.४	३०.४	५३.६
ललितपुर	जम्मा	१४०१३०	१.९	५.५	१२.२	२५.४	५४.९
	जम्मा दलित	४८९५	२.५	८.८	१८.८	३७.१	३२.९
	पहाडी दलित	४६९४	२.४	८.९	१८.८	३६.९	३३.०
	मधेसी/तराई दलित	२०१	२.५	६.०	१८.४	४२.८	३०.३
	गैरदलित जातजाति	१३५२३५	१.९	५.४	११.९	२५.०	५५.७
काभ्रेपलाञ्चोक	जम्मा	९१३३०	१५.७	२२.३	२२.०	२१.८	१८.२
	जम्मा दलित	५९११	१९.५	२२.१	२८.५	२१.८	८.२
	पहाडी दलित	५८८८	१९.५	२२.१	२८.५	२१.७	८.२
	मधेसी/तराई दलित	२३	४.३	८.७	३०.४	५२.२	४.३
	गैरदलित जातजाति	८५४१९	१५.४	२२.३	२१.६	२१.८	१८.९
रामेछाप	जम्मा	४६४६६	३४.१	३८.०	१९.०	५.९	२.९
	जम्मा दलित	४०३१	३९.६	३८.१	१६.३	४.६	१.३
	पहाडी दलित	४०१५	३९.८	३८.०	१६.३	४.६	१.३
	मधेसी/तराई दलित	१६	६.३	६२.५	६.३	१८.८	६.३
	गैरदलित जातजाति	४२४३५	३३.६	३८.०	१९.३	६.१	३.०
सिन्धुली	जम्मा	६९३१७	३०.५	२५.०	२३.१	१४.४	७.०
	जम्मा दलित	८७५६	३५.०	२७.५	२५.०	९.९	२.६
	पहाडी दलित	८१५५	३५.५	२८.२	२३.२	१०.३	२.८
	मधेसी/तराई दलित	६०१	२७.१	१८.६	४८.३	५.०	१.०
	गैरदलित जातजाति	६०५६१	२९.८	२४.६	२२.८	१५.१	७.७
मकवानपुर	जम्मा	१०५६२०	१८.६	१५.४	२०.३	२३.५	२२.२
	जम्मा दलित	४५९९	१२.०	१३.७	२७.४	३०.६	१६.४

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	सम्पन्नताको वर्गीकरण (%)				
			अति न्यून वर्ग	न्यून वर्ग	मध्यम वर्ग	उच्च वर्ग	अति उच्च वर्ग
	पहाडी दलित	४४६९	१२.३	१३.८	२७.५	३०.२	१६.२
	मधेसी/तराई दलित	१३०	०.०	७.७	२४.६	४६.२	२१.५
	गैरदलित जातजाति	१०१०२१	१८.९	१५.५	२०.०	२३.२	२२.५
चितवन	जम्मा	१७९१६७	५.२	५.५	१५.१	३१.२	४३.०
	जम्मा दलित	१६३८२	६.७	९.३	२३.४	३६.९	२३.७
	पहाडी दलित	१५९२१	६.८	९.३	२३.१	३६.९	२३.९
	मधेसी/तराई दलित	४६१	५.२	७.८	३५.४	३६.७	१५.०
	गैरदलित जातजाति	१६२७८५	५.१	५.१	१४.३	३०.७	४४.९
गोरखा	जम्मा	७१७२९	१५.०	२१.०	३३.९	२०.३	९.७
	जम्मा दलित	११९२४	१५.७	२१.२	३९.२	१८.८	५.१
	पहाडी दलित	११८९५	१५.७	२१.२	३९.२	१८.८	५.१
	मधेसी/तराई दलित	२९	१०.३	१७.२	४१.४	२०.७	१०.३
	गैरदलित जातजाति	५९८०५	१४.९	२१.०	३२.८	२०.६	१०.७
मनाङ	जम्मा	१५४७	२०.०	३५.०	२९.२	१२.०	३.८
	जम्मा दलित	८६	१५.१	४६.५	२५.६	११.६	१.२
	पहाडी दलित	८१	१४.८	४६.९	२५.९	११.१	१.२
	मधेसी/तराई दलित	५	२०.०	४०.०	२०.०	२०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१४६१	२०.३	३४.३	२९.४	१२.०	४.०
मुस्ताङ	जम्मा	३६०६	२६.३	२९.१	२७.१	१०.४	७.१
	जम्मा दलित	५६९	२२.३	३७.६	२८.६	९.५	१.९
	पहाडी दलित	५६७	२२.४	३७.७	२८.७	९.३	१.८
	मधेसी/तराई दलित	२	०.०	०.०	०.०	५०.०	५०.०
	गैरदलित जातजाति	३०३७	२७.१	२७.५	२६.८	१०.६	८.१
म्याग्दी	जम्मा	२८७६६	२३.८	३५.८	२१.८	११.६	७.०
	जम्मा दलित	७२२१	३३.१	४०.४	१६.२	८.३	२.१
	पहाडी दलित	७२०९	३३.१	४०.३	१६.२	८.२	२.१
	मधेसी/तराई दलित	१२	१६.७	५०.०	१६.७	१६.७	०.०
	गैरदलित जातजाति	२१५४५	२०.७	३४.३	२३.७	१२.७	८.६
कास्की	जम्मा	१६०४१६	३.२	६.५	१२.१	२८.४	४९.८
	जम्मा दलित	२६४१६	६.८	११.६	१९.०	३७.७	२४.९

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	सम्पन्नताको वर्गीकरण (%)				
			अति न्युन वर्ग	न्युन वर्ग	मध्यम वर्ग	उच्च वर्ग	अति उच्च वर्ग
	पहाडी दलित	२६३३८	६.९	११.६	१९.०	३७.६	२४.९
	मधेसी/तराई दलित	७८	१.३	२.६	१५.४	४६.२	३४.६
	गैरदलित जातजाति	१३४०००	२.५	५.५	१०.८	२६.६	५४.७
लमजुङ	जम्मा	४४०७४	१५.२	२५.०	२२.३	२१.१	१६.४
	जम्मा दलित	७८२५	२३.७	२८.४	२३.३	१८.३	६.२
	पहाडी दलित	७८१७	२३.७	२८.५	२३.३	१८.३	६.२
	मधेसी/तराई दलित	८	२५.०	१२.५	१२.५	२५.०	२५.०
	गैरदलित जातजाति	३६२४९	१३.३	२४.३	२२.१	२१.७	१८.६
तनहुँ	जम्मा	८८५१३	१४.७	१७.२	१९.१	२३.८	२५.२
	जम्मा दलित	१४८९८	१९.२	२०.३	२२.६	२४.०	१३.८
	पहाडी दलित	१४८७४	१९.३	२०.३	२२.७	२४.०	१३.८
	मधेसी/तराई दलित	२४	०.०	१२.५	८.३	६६.७	१२.५
	गैरदलित जातजाति	७३६१५	१३.८	१६.६	१८.३	२३.८	२७.५
नवलपरासी -पूर्व	जम्मा	९३८५०	७.९	९.४	१७.९	३०.२	३४.७
	जम्मा दलित	१००५५	१०.७	११.९	२४.८	३४.२	१८.५
	पहाडी दलित	९७८८	१०.४	११.८	२४.३	३४.६	१८.९
	मधेसी/तराई दलित	२६७	२१.३	१५.४	४३.१	१६.५	३.७
	गैरदलित जातजाति	८३७९५	७.५	९.१	१७.१	२९.७	३६.६
स्याङ्जा	जम्मा	६८९२३	१५.८	२८.९	२४.४	१६.२	१४.७
	जम्मा दलित	११३३९	२४.१	३१.१	२२.६	१५.३	७.०
	पहाडी दलित	११३३०	२४.१	३१.१	२२.६	१५.३	६.९
	मधेसी/तराई दलित	९	०.०	०.०	३३.३	३३.३	३३.३
	गैरदलित जातजाति	५७५८४	१४.२	२८.४	२४.८	१६.३	१६.३
पर्वत	जम्मा	३६११२	२४.६	३३.५	१८.९	१३.२	९.७
	जम्मा दलित	९०५९	३५.८	३५.१	१४.८	११.०	३.३
	पहाडी दलित	९०५५	३५.८	३५.१	१४.८	११.०	३.३
	मधेसी/तराई दलित	४	२५.०	५०.०	०.०	२५.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२७०५३	२०.९	३३.०	२०.३	१३.९	११.९
बागलुङ	जम्मा	६४०९६	२४.२	३९.३	२०.२	९.९	६.५
	जम्मा दलित	१८०९८	३५.५	४१.४	१४.१	६.८	२.२

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	सम्पन्नताको वर्गीकरण (%)				
			अति न्यून वर्ग	न्यून वर्ग	मध्यम वर्ग	उच्च वर्ग	अति उच्च वर्ग
	पहाडी दलित	१८०८५	३५.५	४१.४	१४.१	६.८	२.२
	मधेसी/तराई दलित	१३	२३.१	२३.१	१५.४	३०.८	७.७
	गैरदलित जातजाति	४५९९८	१९.७	३८.५	२२.५	११.१	८.२
रुकुम-पूर्व	जम्मा	१२८७८	६३.६	२७.२	६.३	१.९	०.९
	जम्मा दलित	२७५३	७०.३	२३.६	४.९	०.९	०.२
	पहाडी दलित	२७५१	७०.३	२३.६	४.९	०.९	०.२
	मधेसी/तराई दलित	२	५०.०	५०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१०१२५	६१.८	२८.२	६.७	२.२	१.०
रोल्पा	जम्मा	५२२०६	४३.४	४३.४	९.६	२.७	०.८
	जम्मा दलित	९०९१	५१.१	३९.८	७.०	१.९	०.२
	पहाडी दलित	९०८६	५१.१	३९.८	७.०	१.९	०.२
	मधेसी/तराई दलित	५	४०.०	४०.०	०.०	२०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	४३११५	४१.८	४४.२	१०.२	२.९	०.९
प्युठान	जम्मा	५६१९५	३२.८	४५.५	१३.३	५.५	२.९
	जम्मा दलित	१२०५०	४१.४	४४.९	९.९	३.०	०.८
	पहाडी दलित	१२०४०	४१.४	४४.९	९.९	३.०	०.८
	मधेसी/तराई दलित	१०	४०.०	३०.०	१०.०	१०.०	१०.०
	गैरदलित जातजाति	४४१४५	३०.४	४५.७	१४.३	६.२	३.५
गुल्मी	जम्मा	६६१००	१९.४	४०.२	२७.३	८.७	४.५
	जम्मा दलित	१४३३५	२९.४	४३.२	२०.३	५.६	१.५
	पहाडी दलित	१४३२८	२९.४	४३.२	२०.३	५.६	१.५
	मधेसी/तराई दलित	७	१४.३	५७.१	२८.६	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	५१७६५	१६.६	३९.४	२९.३	९.५	५.३
अर्घाखाँची	जम्मा	४८४४९	२३.२	४२.३	२३.२	६.६	४.८
	जम्मा दलित	१०५६३	३२.४	४५.२	१५.४	४.९	२.२
	पहाडी दलित	१०५६०	३२.४	४५.२	१५.४	४.९	२.२
	मधेसी/तराई दलित	३	३३.३	३३.३	३३.३	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३७८८६	२०.६	४१.५	२५.४	७.०	५.५
पाल्पा	जम्मा	६४९९१	१५.२	२९.२	२६.५	१७.०	१२.०
	जम्मा दलित	८१७४	१८.७	३३.४	२४.४	१६.९	६.७
	पहाडी दलित	८१४२	१८.७	३३.४	२४.४	१६.८	६.७

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	सम्पन्नताको वर्गीकरण (%)				
			अति न्युन वर्ग	न्युन वर्ग	मध्यम वर्ग	उच्च वर्ग	अति उच्च वर्ग
	मधेसी/तराई दलित	३२	३.१	२८.१	३१.३	२१.९	१५.६
	गैरदलित जातजाति	५६८१७	१४.७	२८.६	२६.९	१७.०	१२.८
नवलपरासी - पश्चिम	जम्मा	८२७०९	१०.२	११.९	२५.१	३०.९	२२.०
	जम्मा दलित	१३०७७	१९.८	१८.४	२८.८	२३.६	९.४
	पहाडी दलित	४५००	७.२	१०.२	२४.३	३८.०	२०.२
	मधेसी/तराई दलित	८५७७	२६.५	२२.७	३१.२	१६.०	३.६
	गैरदलित जातजाति	६९६३२	८.३	१०.७	२४.३	३२.२	२४.४
रूपन्देही	जम्मा	२३८१७१	४.४	७.३	२०.५	३०.२	३७.५
	जम्मा दलित	२८१५४	९.६	१२.७	२९.१	३१.०	१७.६
	पहाडी दलित	१५०६५	३.३	६.४	२१.०	४०.८	२८.६
	मधेसी/तराई दलित	१३०८९	१६.९	१९.९	३८.६	१९.७	४.९
	गैरदलित जातजाति	२१००१७	३.७	६.६	१९.४	३०.१	४०.२
कपिलवस्तु	जम्मा	१२१८६१	१७.७	१७.६	२९.८	२१.१	१३.८
	जम्मा दलित	१८१३१	३२.८	२४.४	२७.७	११.३	३.८
	पहाडी दलित	५०३०	१७.८	१५.४	२९.६	२६.१	११.१
	मधेसी/तराई दलित	१३१०१	३८.५	२७.९	२७.०	५.६	१.०
	गैरदलित जातजाति	१०३७३०	१५.०	१६.४	३०.१	२२.९	१५.५
दाङ	जम्मा	१६२२६६	२०.१	२३.४	२१.७	२१.१	१३.८
	जम्मा दलित	१९६१५	२८.४	२५.०	२२.०	१९.०	५.६
	पहाडी दलित	१९३४९	२८.४	२४.९	२२.०	१९.०	५.६
	मधेसी/तराई दलित	२६६	२९.७	२९.३	२३.३	१४.३	३.४
	गैरदलित जातजाति	१४२६५१	१८.९	२३.२	२१.६	२१.३	१४.९
बाँके	जम्मा	१२९२३४	१८.३	१६.७	२३.२	२३.३	१८.५
	जम्मा दलित	१८२७३	२८.८	२०.८	२४.०	१८.६	७.८
	पहाडी दलित	१०२६६	१३.६	२०.२	२७.८	२६.७	११.६
	मधेसी/तराई दलित	८००७	४८.३	२१.६	१९.०	८.२	२.९
	गैरदलित जातजाति	११०९६१	१६.५	१६.१	२३.०	२४.१	२०.३
बर्दिया	जम्मा	१०६२८५	२१.२	२६.८	२७.६	१७.३	७.२
	जम्मा दलित	११९५२	२६.५	२३.४	२८.४	१६.९	४.८
	पहाडी दलित	१०१६७	२१.४	२३.५	३०.२	१९.३	५.५
	मधेसी/तराई दलित	१७८५	५५.५	२२.४	१७.९	३.३	०.९
	गैरदलित जातजाति	९४३३३	२०.५	२७.२	२७.५	१७.३	७.५

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	सम्पन्नताको वर्गीकरण (%)				
			अति न्यून वर्ग	न्यून वर्ग	मध्यम वर्ग	उच्च वर्ग	अति उच्च वर्ग
डोल्पा	जम्मा	९३८०	७५.८	१७.६	५.१	१.३	०.२
	जम्मा दलित	१२८२	८०.८	१४.०	४.७	०.५	०.१
	पहाडी दलित	१२७९	८०.८	१३.९	४.७	०.५	०.१
	मधेसी/तराई दलित	३	६६.७	३३.३	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	८०९८	७५.०	१८.२	५.१	१.४	०.२
मुगु	जम्मा	१२४३०	८२.६	११.१	४.०	१.६	०.७
	जम्मा दलित	२६२९	८९.५	८.३	१.५	०.५	०.२
	पहाडी दलित	२६२६	८९.५	८.३	१.४	०.५	०.२
	मधेसी/तराई दलित	३	३३.३	३३.३	३३.३	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	९८०१	८०.८	११.९	४.६	१.८	०.९
हुम्ला	जम्मा	११२०४	८७.९	९.४	२.४	०.३	०.०
	जम्मा दलित	१७११	९४.३	५.१	०.६	०.०	०.०
	पहाडी दलित	१७०८	९४.३	५.१	०.६	०.०	०.०
	मधेसी/तराई दलित	३	६६.७	३३.३	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	९४९३	८६.८	१०.१	२.८	०.३	०.०
जुम्ला	जम्मा	२४४२२	६८.७	२०.५	७.३	२.७	०.८
	जम्मा दलित	४२६४	७८.०	१६.९	४.२	०.८	०.१
	पहाडी दलित	४२६२	७८.०	१६.९	४.२	०.८	०.१
	मधेसी/तराई दलित	२	५०.०	५०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२०१५८	६६.७	२१.३	८.०	३.१	१.०
कालीकोट	जम्मा	२६७७०	६३.८	२९.६	४.९	१.४	०.४
	जम्मा दलित	७२८७	७०.३	२६.४	२.८	०.४	०.१
	पहाडी दलित	७२८५	७०.३	२६.४	२.८	०.४	०.१
	मधेसी/तराई दलित	२	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१९४८३	६१.३	३०.७	५.७	१.८	०.५
दैलेख	जम्मा	५४५९४	६४.०	२६.२	५.८	२.९	१.१
	जम्मा दलित	१४८६४	७३.८	२१.४	३.४	१.२	०.२
	पहाडी दलित	१४८५२	७३.८	२१.४	३.४	१.२	०.२
	मधेसी/तराई दलित	१२	४१.७	८.३	२५.०	२५.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३९७३०	६०.३	२८.०	६.७	३.५	१.५
जाजरकोट	जम्मा	३७४५३	५८.०	३३.९	६.०	१.६	०.६
	जम्मा दलित	१०५१७	६७.३	२७.५	४.३	०.९	०.१
	पहाडी दलित	१०५१२	६७.३	२७.५	४.२	०.९	०.१

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	सम्पन्नताको वर्गीकरण (%)				
			अति न्युन वर्ग	न्युन वर्ग	मध्यम वर्ग	उच्च वर्ग	अति उच्च वर्ग
	मधेसी/तराई दलित	५	२०.०	४०.०	४०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२६९३६	५४.३	३६.४	६.७	१.९	०.७
रुकुम - पश्चिम	जम्मा	३७२९०	५३.६	३१.५	९.७	४.१	१.१
	जम्मा दलित	७७३६	६५.२	२४.४	७.४	२.६	०.४
	पहाडी दलित	७७३४	६५.२	२४.४	७.४	२.६	०.४
	मधेसी/तराई दलित	२	५०.०	०.०	०.०	५०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२९५५४	५०.६	३३.४	१०.३	४.५	१.३
सल्यान	जम्मा	५४६७२	४२.०	४०.६	११.५	४.०	१.९
	जम्मा दलित	८७९२	४९.५	३७.३	९.५	३.०	०.७
	पहाडी दलित	८७८५	४९.५	३७.३	९.५	३.०	०.७
	मधेसी/तराई दलित	७	२८.६	२८.६	१४.३	२८.६	०.०
	गैरदलित जातजाति	४५८८०	४०.६	४१.२	११.९	४.२	२.१
सुर्खेत	जम्मा	९७८२२	२७.६	२४.८	१६.९	१७.८	१२.८
	जम्मा दलित	२४१४३	३८.३	२८.२	१७.४	११.५	४.७
	पहाडी दलित	२४११८	३८.३	२८.२	१७.३	११.५	४.७
	मधेसी/तराई दलित	२५	८.०	३२.०	२८.०	२४.०	८.०
	गैरदलित जातजाति	७३६७९	२४.१	२३.७	१६.७	१९.९	१५.५
बाजुरा	जम्मा	२८०४१	६३.०	२८.३	६.३	१.९	०.५
	जम्मा दलित	७२२४	७०.२	२५.४	३.७	०.६	०.१
	पहाडी दलित	७२२३	७०.२	२५.४	३.७	०.६	०.१
	मधेसी/तराई दलित	१	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२०८१७	६०.६	२९.३	७.१	२.४	०.६
बझाङ	जम्मा	३८०२५	५३.५	३२.०	१०.८	३.१	०.७
	जम्मा दलित	५६६८	६२.८	२७.०	८.२	१.७	०.२
	पहाडी दलित	५६६४	६२.९	२७.०	८.१	१.७	०.२
	मधेसी/तराई दलित	४	०.०	२५.०	७५.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३२३५७	५१.९	३२.८	११.२	३.३	०.७
दार्चुला	जम्मा	२८३८१	३९.५	३२.९	१५.५	१०.३	१.९
	जम्मा दलित	३३१२	५१.८	२३.८	१४.५	९.१	०.८
	पहाडी दलित	३३१०	५१.८	२३.८	१४.५	९.१	०.८
	मधेसी/तराई दलित	२	०.०	०.०	५०.०	०.०	५०.०
	गैरदलित जातजाति	२५०६९	३७.८	३४.१	१५.६	१०.४	२.१

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	सम्पन्नताको वर्गीकरण (%)				
			अति न्यून वर्ग	न्यून वर्ग	मध्यम वर्ग	उच्च वर्ग	अति उच्च वर्ग
बैतडी	जम्मा	४९४०७	५२.८	३१.७	१२.१	२.५	०.८
	जम्मा दलित	९८२१	६२.३	२७.३	९.०	१.२	०.२
	पहाडी दलित	९८२१	६२.३	२७.३	९.०	१.२	०.२
	गैरदलित जातजाति	३९५८६	५०.५	३२.७	१२.९	२.९	१.०
डडेल्धुरा	जम्मा	३११७२	३७.१	३३.५	१८.४	७.५	३.५
	जम्मा दलित	६४९७	४७.४	३२.३	१५.२	४.२	०.९
	पहाडी दलित	६४९१	४७.४	३२.३	१५.२	४.२	०.९
	मधेसी/तराई दलित	६	१६.७	८३.३	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२४६७५	३४.४	३३.८	१९.२	८.४	४.१
डोटी	जम्मा	४५१४०	५६.२	२९.७	८.८	३.९	१.४
	जम्मा दलित	१०६००	६५.६	२५.८	६.७	१.६	०.३
	पहाडी दलित	१०५९३	६५.६	२५.८	६.७	१.६	०.३
	मधेसी/तराई दलित	७	०.०	५७.१	२८.६	०.०	१४.३
	गैरदलित जातजाति	३४५४०	५३.४	३०.९	९.४	४.६	१.७
अछाम	जम्मा	४९५६७	६१.९	३०.३	४.६	२.२	१.०
	जम्मा दलित	१३९६०	७३.२	२३.५	२.३	०.८	०.३
	पहाडी दलित	१३९५७	७३.२	२३.५	२.३	०.८	०.३
	मधेसी/तराई दलित	३	०.०	३३.३	३३.३	३३.३	०.०
	गैरदलित जातजाति	३५६०७	५७.५	३२.९	५.५	२.८	१.२
कैलाली	जम्मा	१९५८७२	१९.४	२३.०	२५.०	२०.४	१२.३
	जम्मा दलित	२५४७६	३२.७	२४.०	२५.२	१४.०	४.१
	पहाडी दलित	२५३७०	३२.७	२४.०	२५.२	१४.०	४.१
	मधेसी/तराई दलित	१०६	३४.०	२३.६	११.३	२२.६	८.५
	गैरदलित जातजाति	१७०३९६	१७.४	२२.८	२५.०	२१.३	१३.५
कञ्चनपुर	जम्मा	११११६७	१२.९	१८.०	२५.८	२४.८	१८.६
	जम्मा दलित	१४८२०	२२.०	२३.२	३०.२	१८.३	६.४
	पहाडी दलित	१४८०५	२१.९	२३.२	३०.२	१८.३	६.४
	मधेसी/तराई दलित	१५	५३.३	१३.३	२०.०	६.७	६.७
	गैरदलित जातजाति	९६३४७	११.५	१७.२	२५.१	२५.८	२०.५

अनुसूची १३: विशेष उमेर समूह अनुसारको जनसङ्ख्या प्रतिशत, राष्ट्रिय जनगणना २०७८

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	प्रतिशत												
			० वर्ष	०-४ वर्ष	०-१४ वर्ष	०-१७ वर्ष	१६ — २४ वर्ष	१६ — ४० वर्ष	१६ + वर्ष	१५- ५९ वर्ष	१५-६४ वर्ष	६०+ वर्ष	६५+ वर्ष	६८+ वर्ष	१५-४९ वर्ष
नेपाल	जम्मा	२९१६४५७८	१.४	८.४	२७.८	३३.८	१७.६	४२.६	७०.१	६२	६५.२४	१०.२	६.९	५.२	५५.२
	पहाडी दलित	२५०६६१२	१.७	९.५	३२.३	३९.१	१८.८	४१.६	६५.३	५९.१	६२.२४	८.६	५.५	४.१	५४
	मधेसी/तराई दलित	१३९२३७८	१.९	११.६	३५.६	४१.९	१७.९	४१.५	६२.२	५६.८	५९.४१	७.७	५	३.६	५१.५
	गैरदलित जातजाति	२५२६५५८८	१.४	८.१	२७	३२.९	१७.५	४२.७	७१	६२.५	६५.८६	१०.५	७.२	५.४	५५.५
प्रदेश															
कोशी	जम्मा	४९६१४१२	१.३	७.७	२६	३१.७	१६.९	४१.७	७२.१	६२.८	६६.५	११.२	७.५	५.७	५४.८
	पहाडी दलित	३०८१९६	१.५	८.६	२८.९	३५.३	१८.१	४२	६९	६१.६	६५.०४	९.६	६.१	४.५	५४.६
	मधेसी/तराई दलित	१७३३५१	१.८	१०.७	३२.९	३८.८	१८.७	४३.८	६५	६०.३	६३.१५	६.८	३.९	२.७	५३.९
	गैरदलित जातजाति	४४७९८६५	१.३	७.५	२५.५	३१.२	१६.७	४१.६	७२.५	६३	६६.७३	११.५	७.८	५.९	५४.८
मधेस	जम्मा	६११४६००	१.६	१०.५	३३.२	३९.३	१७.४	४१.४	६४.७	५७.७	६०.५२	९.१	६.३	४.६	५२.५
	पहाडी दलित	४४२७८	१.३	८	२६.९	३३	१८.९	४४.८	७१	६३.५	६६.९९	९.६	६.१	४.४	५६.७
	मधेसी/तराई दलित	९६२६५१	१.९	१२	३६.५	४२.८	१७.५	४०.७	६१.२	५५.८	५८.३८	७.७	५.१	३.६	५१
	गैरदलित जातजाति	५१०७६७१	१.५	१०.२	३२.६	३८.७	१७.४	४१.५	६५.३	५८	६०.८७	९.४	६.५	४.८	५२.७
बागमती	जम्मा	६११६८६६	१.१	६.५	२२.१	२७.६	१७.७	४५.४	७६.१	६७.२	७०.६५	१०.७	७.२	५.५	५८.६
	पहाडी दलित	३४८६८६	१.४	७.९	२६.८	३३.२	१९.६	४६.६	७१	६४.९	६७.९५	८.२	५.२	३.९	५८.३
	मधेसी/तराई दलित	१०८२५	१.३	७.८	२६.५	३३.४	२६.३	५५.८	७१.५	७०.१	७१.४३	३.४	२.१	१.३	६०.३
	गैरदलित जातजाति	५७५७३५५	१.१	६.४	२१.८	२७.२	१७.६	४५.३	७६.४	६७.३	७०.८१	१०.९	७.४	५.७	५८.६
गण्डकी	जम्मा	२४६६४२७	१.१	६.८	२३.९	२९.५	१६.८	४१.१	७४.२	६२.८	६६.९३	१३.३	९.२	७.१	५४.९
	पहाडी दलित	४४५९५८	१.५	८.५	२९.१	३५.७	१८.८	४२.४	६८.६	६१	६४.४३	९.९	६.४	४.८	५५.७
	मधेसी/तराई दलित	१८८६	१.४	७.७	२६.५	३३.२	२२.९	५१	७१.६	६७.३	६९.६७	६.३	३.९	३	५६.८
	गैरदलित जातजाति	२०१८५८३	१.१	६.५	२२.७	२८.१	१६.३	४०.९	७५.५	६३.२	६७.४८	१४.१	९.८	७.६	५४.७
लुम्बिनी	जम्मा	५१२२०७८	१.५	८.६	२८.५	३४.८	१८.१	४३.१	६९.३	६१.९	६५.०१	९.६	६.५	४.८	५६.२
	पहाडी दलित	४९२५६१	१.६	९.४	३२.१	३८.९	१८.८	४१.८	६५.५	५९.५	६२.६	८.५	५.३	३.९	५५.६
	मधेसी/तराई दलित	२४२५८९	२	१०.७	३४.२	४०.९	१८.४	४२.४	६३.५	५७.६	६०.१७	८.२	५.७	४.२	५१.८
	गैरदलित जातजाति	४३८६९२८	१.४	८.४	२७.८	३४	१८	४३.३	७०.१	६२.४	६५.५५	९.८	६.६	५	५६.५
कर्णाली	जम्मा	१६८८४१२	१.९	१०	३३.१	४०.१	१९.३	४१.४	६४.४	५८.९	६१.७८	८	५.१	३.८	५३.४
	पहाडी दलित	३९५९०६	२.३	११.७	३७.५	४४.७	१९.४	३९.८	५९.८	५५.७	५८.४७	६.७	४	२.९	५१.१

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	प्रतिशत												
			० वर्ष	०-४ वर्ष	०-१४ वर्ष	०-१७ वर्ष	१६ — २४ वर्ष	१६ — ४० वर्ष	१६ + वर्ष	१५- ५९ वर्ष	१५-६४ वर्ष	६०+ वर्ष	६५+ वर्ष	६८+ वर्ष	१५-४९ वर्ष
सुदूरपश्चिम	मधेसी/तराई दलित	३२९	४.३	१७.६	३२.२	३८	१६.४	४४.७	६५	६०.८	६२.९२	७	४.९	४	५६.४
	गैरदलित जातजाति	१२९२१७७	१.७	९.५	३१.७	३८.७	१९.२	४१.९	६५.७	५९.९	६२.७९	८.३	५.५	४.१	५४.१
	जम्मा	२६९४७८३	१.७	८.९	३१	३७.८	१८.२	४१.४	६६.५	५९.५	६२.४३	९.४	६.६	५.१	५४.२
	पहाडी दलित	४७१०२७	२.१	१०.९	३७.८	४५.३	१८.२	३७.६	५९.३	५३.३	५६.४८	८.८	५.७	४.३	४९.५
	मधेसी/तराई दलित	७४७	२.८	११.८	३३.१	३९.९	१७.४	४३.१	६४.१	६०.९	६३.५९	६	३.३	२	४९.५
गैरदलित जातजाति	२२२३००९	१.६	८.४	२९.६	३६.२	१८.२	४२.२	६८	६०.९	६३.६९	९.६	६.७	५.२	५५.२	
जिल्ला															
ताप्लेजुङ	जम्मा	१२०५९०	१.४	८.५	२७.८	३४.२	१८.६	४१.५	७०	६१.५	६५.१९	१०.६	७	५.४	५२.५
	पहाडी दलित	८३८७	२	१०.२	३१.९	३८.६	२०	४१.८	६५.८	५९.९	६३.११	८.३	५	३.८	५२.३
	मधेसी/तराई दलित	२६	०	०	११.५	११.५	४२.३	८०.८	८८.५	८४.६	८८.४६	३.८	०	०	५७.१
	गैरदलित जातजाति	११२१७७	१.४	८.३	२७.५	३३.९	१८.४	४१.५	७०.३	६१.७	६५.३४	१०.८	७.२	५.५	५२.५
संखुवासभा	जम्मा	१५८०४१	१.३	७.६	२७	३३.१	१६.७	४०.५	७०.९	६०.८	६४.९४	१२.१	८	६.१	५१.७
	पहाडी दलित	१३३७९	१.६	९.२	३०.२	३६.७	१७.७	४०.५	६७.५	५९.६	६३.५२	१०.१	६.२	४.५	५२.१
	मधेसी/तराई दलित	४४	०	६.८	२२.७	२७.३	१८.२	४७.७	७७.३	६८.२	७०.४५	९.१	६.८	६.८	५२.४
	गैरदलित जातजाति	१४४६१८	१.३	७.४	२६.७	३२.८	१६.६	४०.५	७१.२	६१	६५.०७	१२.३	८.२	६.३	५१.७
सोलुखुम्बु	जम्मा	१०४८५१	१.५	७.९	२६.८	३२.७	१७.२	४०.७	७१.१	६१.१	६५.०३	१२.१	८.२	६.३	५१.२
	पहाडी दलित	८५४४	१.९	१०.९	३२.५	३८.५	१७.८	४१.२	६५.३	५९.२	६२.४५	८.२	५	३.५	५१.८
	मधेसी/तराई दलित	२७	०	३.७	१८.५	१८.५	२२.२	६३	८१.५	७०.४	७०.३७	११.१	११.१	११.१	५०
	गैरदलित जातजाति	९६२८०	१.४	७.७	२६.३	३२.२	१७.१	४०.६	७१.६	६१.३	६५.२५	१२.५	८.५	६.६	५१.१
ओखलढुङ्गा	जम्मा	१३९५५२	१.२	७.१	२५	३१.३	१७.६	३९.३	७२.८	६०.९	६५.२५	१४.२	९.८	७.६	५०.८
	पहाडी दलित	१५१४३	१.३	८.८	२९.९	३६.९	१८.४	४०.४	६७.७	५९.४	६३.२१	१०.७	६.९	५.३	५२
	मधेसी/तराई दलित	३१	०	१२.९	२२.६	२९	२२.६	५१.६	७४.२	७१	७४.१९	६.५	३.२	०	५३.३
	गैरदलित जातजाति	१२४३७८	१.२	६.९	२४.४	३०.६	१७.५	३९.२	७३.४	६१	६५.४९	१४.६	१०.१	७.९	५०.६
खोटाङ	जम्मा	१७५२९८	१.३	८.२	२८	३४.५	१७.६	३८	६९.८	५८.७	६२.९	१३.३	९.१	७.१	४८.९
	पहाडी दलित	१९६२६	१.५	९.७	३२.१	३९.४	१९.२	३९.१	६५.५	५७.९	६१.५८	१०	६.३	४.७	५०.२
	मधेसी/तराई दलित	४१	०	७.३	२४.४	२९.३	३६.६	५८.५	७५.६	७०.७	७५.६१	४.९	०	०	४०
	गैरदलित जातजाति	१५५६३१	१.३	८	२७.४	३३.९	१७.४	३७.९	७०.३	५८.८	६३.०७	१३.७	९.५	७.४	४८.८
भोजपुर	जम्मा	१५७९२३	१.४	७.७	२६.८	३२.९	१६.८	३८.५	७१.२	६०	६४.३७	१३.२	८.९	६.९	४९.७
	पहाडी दलित	१४९२३	१.६	८.९	३०.१	३६.८	१७.४	३८.५	६७.४	५८.८	६२.८४	११.१	७	५.४	४९.३
	मधेसी/तराई दलित	३४	०	५.९	२६.५	३२.४	८.८	४१.२	७०.६	६४.७	६७.६५	८.८	५.९	५.९	४०
	गैरदलित जातजाति	१४२९६६	१.३	७.६	२६.४	३२.५	१६.७	३८.५	७१.६	६०.१	६४.५३	१३.५	९.१	७.१	४९.८

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	प्रतिशत												
			० वर्ष	०-४ वर्ष	०-१४ वर्ष	०-१७ वर्ष	१६ — २४ वर्ष	१६ — ४० वर्ष	१६ + वर्ष	१५- ५९ वर्ष	१५-६४ वर्ष	६०+ वर्ष	६५+ वर्ष	६८+ वर्ष	१५-४९ वर्ष
धनकुटा	जम्मा	१५०५९९	१.३	७.१	२४.५	३०.१	१६.६	४०.३	७३.६	६२.८	६७.०८	१२.७	८.४	६.५	५३.१
	पहाडी दलित	१०८६६	१.५	८.२	२८	३४.४	१७.३	४०	६९.८	६१	६५.११	१०.९	६.८	५.१	५२.२
	मधेसी/तराई दलित	४०	२.५	७.५	१५	१७.५	३५	६२.५	८५	८२.५	८५	२.५	०	०	९२.३
	गैरदलित जातजाति	१३९६९३	१.२	७	२४.२	२९.८	१६.५	४०.३	७३.९	६३	६७.२३	१२.८	८.६	६.६	५३.२
तेह्रथुम	जम्मा	८८७३१	१.३	७.६	२५.६	३१.६	१७	३९.९	७२.४	६१.६	६५.९९	१२.८	८.४	६.५	५१.९
	पहाडी दलित	८२०७	१.८	८.८	२९	३५.३	१८.२	४०.१	६८.९	५९.८	६४.०८	११.२	६.९	५.२	५२
	मधेसी/तराई दलित	१६	०	६.२	१२.५	२५	३७.५	६२.५	८७.५	७५	७५	१२.५	१२.५	१२.५	७०
	गैरदलित जातजाति	८०५०८	१.३	७.५	२५.३	३१.२	१६.९	३९.८	७२.७	६१.८	६६.१८	१३	८.६	६.६	५१.९
पाँचथर	जम्मा	१७२४००	१.५	८.१	२६.३	३२.४	१७.७	४०.९	७१.७	६२	६६.०८	११.७	७.६	५.८	५२.३
	पहाडी दलित	१०१७०	१.७	९.५	३०.१	३६.८	१८.५	४०.९	६७.५	६०.३	६४.१७	९.६	५.७	४.२	५२.३
	मधेसी/तराई दलित	५८	१.७	३.४	६.९	८.६	४६.६	८२.८	९१.४	९१.४	९१.३८	१.७	१.७	०	८५.७
	गैरदलित जातजाति	१६२१७२	१.५	८	२६.१	३२.१	१७.७	४०.९	७१.९	६२.१	६६.१९	११.९	७.७	५.९	५२.३
इलाम	जम्मा	२७९५३४	१.२	६.५	२१.७	२७.१	१६.४	४२.४	७६.५	६५.५	६९.८२	१२.८	८.५	६.३	५५.८
	पहाडी दलित	१५१४३	१.४	७.४	२४.४	३०.४	१८	४२.६	७३.७	६४.४	६८.६२	११.२	७	५.१	५५.४
	मधेसी/तराई दलित	१५९	०.६	८.८	३४.६	३८.४	१२.६	४२.८	६२.९	५८.५	६०.३८	६.९	५	३.१	४६.३
	गैरदलित जातजाति	२६४२३२	१.१	६.४	२१.५	२६.९	१६.३	४२.४	७६.७	६५.५	६९.९	१२.९	८.६	६.४	५५.९
झापा	जम्मा	९९८०५४	१.२	७.३	२५.१	३०.६	१६	४१.३	७३.१	६३.६	६७.२१	११.३	७.७	५.९	५६.१
	पहाडी दलित	६०५४३	१.५	८	२७.५	३३.६	१७.५	४३	७०.५	६३.२	६६.४३	९.३	६.१	४.४	५७.१
	मधेसी/तराई दलित	८७९.४	१.९	१०.१	३१.१	३७.६	२०.२	४५.५	६६.७	६२.७	६५.२५	६.२	३.७	२.६	५५.३
	गैरदलित जातजाति	९२८७१७	१.२	७.२	२४.८	३०.३	१५.९	४१.१	७३.३	६३.७	६७.२८	११.५	७.९	६	५६.१
मोरङ	जम्मा	११४८१५६	१.२	७.६	२५.७	३१.२	१६.८	४२.६	७२.४	६३.५	६७.११	१०.८	७.२	५.३	५५.९
	पहाडी दलित	४८०९९	१.४	८.१	२७.९	३४.१	१७.८	४३	७०.१	६२.७	६६.०३	९.४	६.१	४.५	५६.१
	मधेसी/तराई दलित	८६७९.८	१.७	१०.३	३२.२	३८.२	१८.५	४३.९	६५.७	६०.५	६३.६३	७.३	४.२	२.८	५४.१
	गैरदलित जातजाति	१०१३२५९	१.२	७.४	२५.१	३०.५	१६.६	४२.४	७३.१	६३.८	६७.४६	११.१	७.५	५.६	५६
सुनसरी	जम्मा	९२६९६२	१.३	८.४	२७.३	३२.७	१७.१	४३.४	७०.९	६३.२	६६.४३	९.५	६.३	४.७	५६.५
	पहाडी दलित	३७२५०	१.२	७.५	२६.७	३२.९	१८.४	४५.४	७१.३	६५	६८.०३	८.३	५.३	४	५९
	मधेसी/तराई दलित	७९६९	१.९	११.३	३३.८	३९.५	१८.६	४३.५	६४.१	५९.७	६२.४२	६.५	३.८	२.६	५३.६
	गैरदलित जातजाति	८१७७४३	१.३	८.२	२६.७	३२.१	१६.९	४३.३	७१.४	६३.४	६६.७१	९.९	६.६	४.९	५६.६
उदयपुर	जम्मा	३४०७२१	१.४	८.१	२८	३४.४	१७.६	४१.२	६९.७	६१.५	६४.८४	१०.५	७.१	५.५	५४.३
	पहाडी दलित	३७९१६	१.७	९.३	३१.६	३८.५	१८.९	४१.४	६६	५९.४	६२.५७	९	५.८	४.३	५३.६

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	प्रतिशत												
			० वर्ष	०-४ वर्ष	०-१४ वर्ष	०-१७ वर्ष	१६ — २४ वर्ष	१६ — ४० वर्ष	१६ + वर्ष	१५- ५९ वर्ष	१५-६४ वर्ष	६०+ वर्ष	६५+ वर्ष	६८+ वर्ष	१५-४९ वर्ष
	मधेसी/तराई दलित	५३१४	२.३	११.२	३५.९	४२.१	२०.६	४४	६२.२	५८.५	६०.८६	५.६	३.३	२.३	५३.८
	गैरदलित जातजाति	२९७४९१	१.३	७.९	२७.४	३३.८	१७.४	४१.२	७०.३	६१.८	६५.२	१०.८	७.४	५.७	५४.४
सप्तरी	जम्मा	७०६२५५	१.५	९.५	२९.८	३५.५	१७.३	४२.१	६८.२	५९.८	६२.८८	१०.४	७.३	५.५	५३.७
	पहाडी दलित	४४९३	१.६	८.७	२५.७	३०.३	१८.२	४४.९	७२.८	६३.४	६७.०८	१०.९	७.३	५.३	५५
	मधेसी/तराई दलित	१६७३२४	१.७	११.१	३४.१	४०.१	१७.६	४१.८	६३.७	५७.८	६०.५६	८.१	५.३	३.९	५२.५
	गैरदलित जातजाति	५३४४३८	१.४	९	२८.५	३४.१	१७.२	४२.२	६९.६	६०.४	६३.५७	११.२	८	६	५४.१
सिराहा	जम्मा	७३९९५३	१.६	१०.७	३३.१	३९	१७.१	४०.९	६४.८	५७.३	६०.३	९.६	६.६	४.७	५३.३
	पहाडी दलित	५५८०	१.१	७.९	२८.८	३४.६	१८.३	४३.८	६९.३	६१.६	६५.६५	९.६	५.६	३.८	५५.८
	मधेसी/तराई दलित	१५९३९५	१.९	१२.२	३६.४	४२.७	१७.६	४०.४	६१.३	५५.७	५८.५१	७.८	५.१	३.५	५२
	गैरदलित जातजाति	५७४९७८	१.५	१०.३	३२.२	३८	१७	४१	६५.७	५७.७	६०.७५	१०.१	७	५.१	५३.६
धनुषा	जम्मा	८६७७४७	१.७	११	३३.४	३९.२	१७.१	४१	६४.५	५६.८	५९.९९	९.७	६.६	४.७	५३.१
	पहाडी दलित	५२७७	१.४	७.६	२७.२	३३.९	१८.९	४४	७०.५	६२.८	६६.५३	१०	६.२	४.५	५५.४
	मधेसी/तराई दलित	१४४३३१	२	१२.८	३७.१	४३	१७.४	४०.३	६०.८	५४.६	५७.६१	८.३	५.३	३.७	५१.६
	गैरदलित जातजाति	७८१३९	१.६	१०.७	३२.७	३८.५	१७	४१.२	६५.३	५७.३	६०.४२	१०	६.९	४.८	५३.४
महोत्तरी	जम्मा	७०६९९४	१.५	१०.७	३४	४०.२	१७.२	४०.६	६३.८	५६.६	५९.५७	९.४	६.४	४.५	५२
	पहाडी दलित	७००७	१.३	७.६	२८.२	३४.१	१७.९	४४	६९.८	६२.१	६५.६३	९.७	६.२	४.४	५६.५
	मधेसी/तराई दलित	११२६२४	१.८	११.८	३७	४३.६	१७.४	४०.३	६०.६	५५.२	५७.८९	७.७	५.१	३.६	५०.९
	गैरदलित जातजाति	५८७३६३	१.५	१०.५	३३.५	३९.७	१७.१	४०.७	६४.३	५६.८	५९.८२	९.७	६.७	४.७	५२.१
सर्लाही	जम्मा	८६२४७०	१.५	१०.१	३२.९	३९.३	१७.९	४१.७	६४.९	५८.१	६०.९२	९	६.२	४.५	५२.३
	पहाडी दलित	११९२९	१.३	८.२	२६.५	३३	१९.९	४५.७	७१.३	६४.३	६७.६५	९.२	५.९	४.४	५८
	मधेसी/तराई दलित	११०२५७	१.८	१२	३७.३	४३.८	१८.२	४०.८	६०.४	५५.२	५७.७९	७.४	४.९	३.५	४९.९
	गैरदलित जातजाति	७४०२८४	१.५	९.८	३२.४	३८.७	१७.८	४१.७	६५.४	५८.४	६१.२८	९.२	६.४	४.७	५२.६
रौतहट	जम्मा	८१३५७३	१.९	१२	३६.७	४३	१७.६	४०	६१	५५.१	५७.४५	८.१	५.८	४.३	४९.८
	पहाडी दलित	३२५४	१.५	८.२	२५.६	३२.५	१९.४	४५.२	७१.९	६५.३	६८.०१	९.१	६.४	४.८	५८.८
	मधेसी/तराई दलित	१०५१६२	२.१	१२.७	३८.३	४४.८	१७.९	३९.८	५९.४	५४.५	५६.५९	७.२	५.१	३.८	४८.७
	गैरदलित जातजाति	७०५१५७	१.९	११.९	३६.६	४२.८	१७.५	४०	६१.२	५५.२	५७.५३	८.३	५.९	४.४	४९.९
बारा	जम्मा	७६३१३७	१.५	१०.२	३२.७	३९.१	१७.७	४२.४	६५	५८.९	६१.४५	८.४	५.८	४.२	५२.७
	पहाडी दलित	४३४७	१.२	७.६	२६.५	३२.२	१९.३	४६.१	७१.८	६५.३	६८.०७	८.३	५.५	४	५७.२
	मधेसी/तराई दलित	८४८६४	१.७	११.८	३६.७	४३	१७.३	४१.१	६१	५६.३	५८.५२	७	४.८	३.५	४९.९
	गैरदलित जातजाति	६७३९२६	१.४	१०	३२.३	३८.६	१७.७	४२.५	६५.४	५९.१	६१.७७	८.६	५.९	४.३	५३.१

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	प्रतिशत												
			० वर्ष	०-४ वर्ष	०-१४ वर्ष	०-१७ वर्ष	१६ — २४ वर्ष	१६ — ४० वर्ष	१६ + वर्ष	१५- ५९ वर्ष	१५-६४ वर्ष	६०+ वर्ष	६५+ वर्ष	६८+ वर्ष	१५-४९ वर्ष
पर्सा	जम्मा	६५४४७१	१.५	९.५	३२	३८.५	१७.४	४२.७	६५.७	५९.५	६२.१९	८.५	५.८	४.१	५२.९
	पहाडी दलित	२३९१	१.२	८	२५.२	३१	१७.७	४३.५	७२.४	६३.८	६८.२६	११	६.६	५.१	५५.६
	मधेसी/तराई दलित	७८६९४	१.८	११.१	३६.४	४२.६	१६.७	४१.१	६१.४	५६.२	५८.६६	७.४	५	३.६	४९.७
	गैरदलित जातजाति	५७३३८६	१.४	९.२	३१.५	३७.९	१७.५	४२.९	६६.३	५९.९	६२.६५	८.६	५.९	४.२	५३.३
दोलखा	जम्मा	१७२७६७	१.३	६.९	२३.७	२९.५	१६.१	३८.५	७४.३	६०.४	६५.२७	१५.९	११	८.६	४९.९
	पहाडी दलित	१४८०२	१.५	८.२	२७.४	३३.७	१७.३	३९.७	७०.४	५९.५	६४.२१	१३.१	८.४	६.२	५०.४
	मधेसी/तराई दलित	६१	३.३	६.६	२४.६	२६.२	२७.९	५४.१	७५.४	६८.९	७२.१३	६.६	३.३	३.३	५२.४
	गैरदलित जातजाति	१५७९०४	१.२	६.८	२३.४	२९.१	१६	३८.४	७४.७	६०.५	६५.३७	१६.१	११.३	८.८	४९.९
सिन्धुपाल्चोक	जम्मा	२६२६२४	१.३	७.२	२४.२	२९.७	१५.५	३८.७	७३.९	६१	६५.५७	१४.९	१०.३	८	५१.२
	पहाडी दलित	१९२३०	१.१	७.७	२७.८	३४	१६.९	४०.६	७०	६०.८	६४.७५	११.४	७.५	५.६	५३.३
	मधेसी/तराई दलित	३४	२.९	११.८	२०.६	२३.५	१७.६	५५.९	७९.४	७६.५	७९.४१	२.९	०	०	६४.३
	गैरदलित जातजाति	२४३३६०	१.३	७.१	२३.९	२९.४	१५.३	३८.५	७४.२	६१	६५.६३	१५.१	१०.५	८.२	५१
रसुवा	जम्मा	४६६८९	१.६	८.५	२५.८	३१.१	१७.२	४२.५	७२.५	६१.९	६५.७	१२.३	८.५	६.६	५२.५
	पहाडी दलित	१४०६	१	७	२५	३०.५	१८.८	४७.६	७३.१	६५.१	६८.२१	९.९	६.८	४.९	५४.४
	मधेसी/तराई दलित	६	०	०	०	०	५०	१००	१००	१००	१००	०	०	०	१००
	गैरदलित जातजाति	४५२७७	१.६	८.६	२५.८	३१.१	१७.२	४२.४	७२.५	६१.८	६५.६२	१२.४	८.६	६.७	५२.४
धादिङ	जम्मा	३२५७१०	१.३	७.४	२५.४	३१.३	१६.६	४०.१	७२.६	६०.६	६४.८५	१४	९.८	७.७	५२.३
	पहाडी दलित	३८४६६	१.५	८.५	३०.१	३६.६	१७.५	४०.९	६७.५	५९	६२.७३	१०.९	७.२	५.५	५३.२
	मधेसी/तराई दलित	४३	०	७	१६.३	१८.६	२७.९	६२.८	८३.७	७६.७	७९.०७	७	४.७	४.७	६१.९
	गैरदलित जातजाति	२८७२०१	१.३	७.२	२४.७	३०.६	१६.४	३९.९	७३.२	६०.९	६५.१३	१४.४	१०.१	८	५२.२
नुवाकोट	जम्मा	२६३३९१	१.३	७.२	२४.४	२९.९	१५.९	३९.७	७३.७	६१.३	६५.७९	१४.३	९.८	७.६	५२.१
	पहाडी दलित	१८४७४	१.५	७.९	२८.४	३४.९	१७.२	४१.४	६९.३	६०.८	६४.८५	१०.८	६.७	५	५४
	मधेसी/तराई दलित	६५	०	०	३.१	६.२	५.८	८९.२	९६.९	९६.९	९६.९२	०	०	०	७५
	गैरदलित जातजाति	२४४८५२	१.३	७.२	२४.१	२९.६	१५.८	३९.६	७४	६१.३	६५.८५	१४.५	१०	७.८	५१.९
काठमाडौं	जम्मा	२०४१५८७	०.९	५.७	१९.७	२४.९	१९.२	५०.१	७८.७	७१.८	७४.६६	८.५	५.७	४.३	६३.९
	पहाडी दलित	६९८८८	१.१	७.३	२३.८	२९.९	२३.१	५६.१	७४.३	७२.२	७३.८४	४	२.३	१.७	६६.८
	मधेसी/तराई दलित	३८२१	०.७	६	२१.५	२८.७	२७.९	६०.७	७६.५	७५.८	७६.८६	२.६	१.६	१.४	६६.६
	गैरदलित जातजाति	१९६७८७	०.९	५.६	१९.५	२४.७	१९	४९.९	७८.९	७१.८	७४.६८	८.७	५.८	४.४	६३.८
भक्तपुर	जम्मा	४३२१३२	१.१	६.५	२०.७	२५.५	१७.१	४७.९	७७.८	७०.५	७३.४४	८.८	५.९	४.५	६१.९
	पहाडी दलित	११५३६	१.६	८.२	२५.५	३१.२	२०.५	५३.३	७२.५	७०.२	७१.८४	४.४	२.७	२	६४.५

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	प्रतिशत												
			० वर्ष	०-४ वर्ष	०-१४ वर्ष	०-१७ वर्ष	१६-२४ वर्ष	१६-४० वर्ष	१६+ वर्ष	१५-५९ वर्ष	१५-६४ वर्ष	६०+ वर्ष	६५+ वर्ष	६८+ वर्ष	१५-४९ वर्ष
	मधेसी/तराई दलित	४८२	०.८	७.३	२५.३	३३.६	३०.५	६४.५	७३	७३.४	७३.८६	१.२	०.८	०.६	६५.८
	गैरदलित जातजाति	४२०११४	१.१	६.४	२०.५	२५.३	१७	४७.७	७७.९	७०.५	७३.४८	९	६	४.५	६१.९
ललितपुर	जम्मा	५५१६६७	०.९	५.५	१९.३	२४.४	१७.३	४६.९	७९.१	७०.५	७३.८९	१०.२	६.८	५.२	६१.२
	पहाडी दलित	१८७५	१.२	७.३	२४	३०.१	२१.५	५४.२	७३.९	७१.३	७३.१७	४.६	२.८	२.१	६५
	मधेसी/तराई दलित	८०५	०.९	५.७	२२.६	२९.३	२९.७	६०	७५.२	७३.५	७५.१६	३.९	२.२	१.१	६६.१
	गैरदलित जातजाति	५३२१४७	०.९	५.४	१९.१	२४.१	१७.१	४६.६	७९.३	७०.५	७३.९१	१०.४	७	५.३	६१
काभ्रेपलाञ्चोक	जम्मा	३६४०३९	१.२	६.८	२२.५	२७.९	१६	४१.८	७५.६	६४.८	६९.०२	१२.७	८.५	६.५	५४.७
	पहाडी दलित	२२९२६	१.५	८.२	२६.५	३२.३	१७.९	४४.८	७१.५	६४.६	६८.२	८.९	५.३	३.७	५६.२
	मधेसी/तराई दलित	१०१	१	४	२४.८	२९.७	१८.८	६२.४	७४.३	७३.३	७३.२७	२	२	२	६०
	गैरदलित जातजाति	३४१०१२	१.२	६.७	२२.२	२७.६	१५.९	४१.६	७५.९	६४.८	६९.०८	१२.९	८.७	६.६	५४.६
रामेछाप	जम्मा	१७०३०२	१.२	६.५	२३.४	२९.५	१५.८	३६.५	७४.३	५९.७	६४.७९	१६.९	११.८	९.२	४८.६
	पहाडी दलित	१५४९५	१.५	७.६	२८.३	३५.३	१७.५	३८.५	६९.१	५९.२	६३.८७	१२.५	७.८	५.८	५०.९
	मधेसी/तराई दलित	८६	०	८.१	२२.१	२६.७	२३.३	५५.८	७४.४	७३.३	७४.४२	४.७	३.५	१.२	५३.१
	गैरदलित जातजाति	१५४७२१	१.१	६.४	२२.९	२८.९	१५.६	३६.३	७४.९	५९.७	६४.८७	१७.४	१२.२	९.५	४८.४
सिन्धुली	जम्मा	३०००२६	१.४	८	२७.८	३४.५	१८.७	४१.४	७०	६१.६	६५.०३	१०.६	७.२	५.५	५३.५
	पहाडी दलित	३४९७३	१.६	८.९	३०.५	३७.८	१९.६	४२.२	६६.९	६०.४	६३.६५	९.१	५.९	४.४	५३.९
	मधेसी/तराई दलित	२६०९	२.५	११.२	३५.६	४२.३	२०.६	४३.७	६२.५	५९.१	६१.२९	५.३	३.१	१.८	५२.१
	गैरदलित जातजाति	२६२४४४	१.४	७.९	२७.३	३४	१८.६	४१.२	७०.५	६१.८	६५.२५	१०.८	७.४	५.७	५३.४
मकवानपुर	जम्मा	४६६०७३	१.४	७.९	२५.७	३१.६	१८.१	४४.३	७२.३	६४.४	६७.७१	९.९	६.६	५	५६
	पहाडी दलित	१९४२९	१.६	७.९	२६.१	३२.४	१९.३	४६.५	७१.७	६५.५	६८.३८	८.४	५.६	४.१	५७.९
	मधेसी/तराई दलित	६४६	१.१	८.५	२६.९	३३.७	२४.३	५५.४	७०.१	७०.३	७१.०५	२.८	२	०.८	५८.१
	गैरदलित जातजाति	४४५९९८	१.४	७.९	२५.७	३१.६	१८	४४.१	७२.३	६४.४	६७.६८	१०	६.७	५	५५.९
चितवन	जम्मा	७१९८५९	१.२	७	२३.३	२८.७	१७.७	४४.३	७५	६६	६९.४२	१०.७	७.३	५.६	५८.७
	पहाडी दलित	६३३४६	१.४	८	२६.४	३२.९	१९.८	४६	७१.५	६५.१	६८.२८	८.५	५.३	४	५९.९
	मधेसी/तराई दलित	२०६६	१.१	८.१	२७.३	३४.२	२८.४	५७	७०.७	६९.७	७०.८६	३	१.८	१	५९.१
	गैरदलित जातजाति	६५४४४७	१.१	६.९	२३	२८.३	१७.५	४४.१	७५.३	६६	६९.५३	११	७.५	५.८	५८.६
गोरखा	जम्मा	२५१०२७	१.२	६.७	२३.५	२९	१५	३६.८	७४.६	५९.४	६४.५४	१७.१	१२	९.४	५०.१
	पहाडी दलित	४२६५५	१.३	७.७	२७.८	३४.३	१७.३	३९.९	६९.८	५९.८	६४.०७	१२.४	८.१	५.९	५३.२
	मधेसी/तराई दलित	१०६	०	८.५	१८.९	२७.४	१९.८	४९.१	७७.४	६७.९	७१.७	१३.२	९.४	८.५	५९
	गैरदलित जातजाति	२०८२६६	१.१	६.५	२२.६	२७.९	१४.५	३६.२	७५.५	५९.३	६४.६४	१८.१	१२.८	१०.१	४९.५

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	प्रतिशत												
			० वर्ष	०-४ वर्ष	०-१४ वर्ष	०-१७ वर्ष	१६-२४ वर्ष	१६-४० वर्ष	१६+ वर्ष	१५-५९ वर्ष	१५-६४ वर्ष	६०+ वर्ष	६५+ वर्ष	६८+ वर्ष	१५-४९ वर्ष
मनाङ	जम्मा	५६५८	०.९	४.९	१५	१७.९	१३.५	४७.८	८४	७१.५	७५.४२	१३.५	९.६	७.२	५४
	पहाडी दलित	३८१	०.८	४.७	१७.६	२१.५	२२.३	६२.२	८१.६	७९	८०.०५	३.४	२.४	१	६५.५
	मधेसी/तराई दलित	११	०	०	०	०	९.१	४५.५	१००	७२.७	९०.९१	२७.३	९.१	०	५०
	गैरदलित जातजाति	५२६६	०.९	५	१४.८	१७.७	१२.९	४६.८	८४.२	७१	७५.०५	१४.२	१०.२	७.७	५३.३
मुस्ताङ	जम्मा	१४४५२	०.९	५.३	२१.८	२७.३	१४.९	४३.४	७६.२	६५.८	६९.७१	१२.४	८.५	६.६	५३.१
	पहाडी दलित	२४९४	१.४	७.७	२८.५	३५	१९.८	४८.६	६९.४	६५.६	६८.०४	६	३.५	२.६	५९
	मधेसी/तराई दलित	६	०	०	१६.७	३३.३	१६.७	५०	६६.७	६६.७	६६.६७	१६.७	१६.७	१६.७	५०
	गैरदलित जातजाति	११९५२	०.८	४.८	२०.४	२५.७	१३.८	४२.३	७७.६	६५.९	७०.०६	१३.७	९.५	७.४	५१.७
म्याग्दी	जम्मा	१०७०३३	१.२	७.५	२५.८	३१.३	१६.२	३८.६	७२.२	६०	६४.०६	१४.३	१०.२	८	५०.२
	पहाडी दलित	२७९२१	१.७	९.७	३१.९	३८.४	१८.४	३९	६५.८	५७	६०.५३	११.१	७.६	५.९	५१.१
	मधेसी/तराई दलित	५५	०	३.६	१४.५	२०	२०	५४.५	८३.६	७४.५	७४.५५	१०.९	१०.९	९.१	२७.३
	गैरदलित जातजाति	७९०५७	१	६.७	२३.६	२८.९	१५.४	३८.४	७४.५	६१	६५.३	१५.४	११.१	८.८	४९.९
कास्की	जम्मा	६०००५१	१	६.२	२२.१	२७.६	१८.४	४५.८	७६.२	६७	७०.५५	१०.९	७.४	५.७	५९.६
	पहाडी दलित	१००२६८	१.४	७.८	२७.२	३३.४	२०.१	४७.३	७०.७	६५	६७.९	७.९	५	३.७	६०
	मधेसी/तराई दलित	३३०	०.६	३.९	२१.२	२९.७	२९.७	५८.२	७६.७	७४.८	७५.७६	३.९	३	२.४	६२.२
	गैरदलित जातजाति	४९९४५३	०.९	५.९	२१	२६.४	१८.१	४५.५	७७.३	६७.४	७१.०८	११.५	७.९	६.१	५९.५
लमजुङ	जम्मा	१५५८५२	०.८	६	२२.१	२७.४	१५.२	३८.१	७६	६१.२	६६.२८	१६.८	११.६	८.९	५१
	पहाडी दलित	२९११५	१.२	७.९	२७.४	३४.२	१८.२	४१.४	७०.२	६१.२	६५.३५	११.३	७.२	५.३	५४.६
	मधेसी/तराई दलित	२९	०	६.९	१७.२	३७.९	१३.८	४८.३	७५.९	६५.५	७२.४१	१७.२	१०.३	१०.३	६८.८
	गैरदलित जातजाति	१२६७०८	०.८	५.५	२०.९	२५.८	१४.५	३७.४	७७.३	६१.१	६६.४९	१८	१२.६	९.७	५०.२
तनहुँ	जम्मा	३२११५३	१.१	६.८	२४	२९.९	१६.७	४०.९	७४	६२.७	६६.९	१३.३	९.१	६.९	५५.१
	पहाडी दलित	५४२४५	१.४	८	२७.९	३४.५	१८.५	४२.३	६९.८	६१.८	६५.३१	१०.३	६.८	५	५६.५
	मधेसी/तराई दलित	८९	०	५.६	१९.१	२४.७	३३.७	६२.९	७८.७	८०.९	८०.९	०	०	०	६५.९
	गैरदलित जातजाति	२६६८१९	१	६.६	२३.३	२८.९	१६.३	४०.६	७४.८	६२.८	६७.२१	१३.९	९.५	७.३	५४.९
नवलपरासी-पूर्व	जम्मा	३७८०७९	१.३	७.५	२५.२	३१	१७.२	४३	७२.८	६४.२	६७.५९	१०.६	७.२	५.५	५८
	पहाडी दलित	३९२६२	१.६	८.७	२९.५	३५.९	१९	४४	६८.३	६२.३	६५.१७	८.२	५.३	४	५८.१
	मधेसी/तराई दलित	११४०	२.२	९.६	३०.९	३६.९	२१.२	४८.८	६७.५	६४	६६.४	५.१	२.७	१.९	५६.७
	गैरदलित जातजाति	३३७६७७	१.२	७.४	२४.७	३०.४	१७	४२.९	७३.४	६४.४	६७.८७	१०.९	७.४	५.७	५८
स्याङ्जा	जम्मा	२५३०२४	१.१	६.६	२२.६	२८.१	१५.९	३८.२	७५.५	६१	६५.९५	१६.३	११.४	८.८	५२.२
	पहाडी दलित	४३२८२	१.४	८.२	२८.२	३४.८	१८.५	४०.६	६९.५	६०.४	६४.४५	११.५	७.४	५.४	५४.३

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	प्रतिशत												
			० वर्ष	०-४ वर्ष	०-१४ वर्ष	०-१७ वर्ष	१६ — २४ वर्ष	१६ — ४० वर्ष	१६ + वर्ष	१५- ५९ वर्ष	१५-६४ वर्ष	६०+ वर्ष	६५+ वर्ष	६८+ वर्ष	१५-४९ वर्ष
	मधेसी/तराई दलित	४१	०	०	१७.१	२४.४	१२.२	४३.९	८०.५	६८.३	७०.७३	१४.६	१२.२	९.८	५२.४
	गैरदलित जातजाति	२०९७०१	१	६.३	२१.५	२६.७	१५.३	३७.७	७६.८	६१.२	६६.२५	१७.४	१२.३	९.५	५१.७
पर्वत	जम्मा	१३०८८७	१.२	७.१	२४.७	३०.३	१५.९	३८.४	७३.४	६०.३	६४.९	१५	१०.४	८	५२
	पहाडी दलित	३४४५५	१.४	८.५	२९.८	३६.५	१८.७	४१.१	६७.९	५९.८	६३.४४	१०.४	६.८	५.१	५४.४
	मधेसी/तराई दलित	१५	०	०	१३.३	२०	२६.७	२६.७	८६.७	४६.७	८०	४०	६.७	६.७	२२.२
	गैरदलित जातजाति	९६४१७	१.१	६.६	२२.९	२८.१	१४.९	३७.४	७५.३	६०.५	६५.४२	१६.७	११.७	९.१	५१.१
बागलुङ	जम्मा	२४९२११	१.५	८.१	२७.९	३३.९	१६.९	३८.८	७०.१	५८.९	६३	१३.३	९.१	७	५२.३
	पहाडी दलित	७५८८०	२	१०	३३.५	४०.२	१८.५	३९.४	६४.२	५६.७	६०.१६	९.८	६.४	४.८	५३.२
	मधेसी/तराई दलित	६४	०	६.२	२६.६	३१.२	२१.९	५०	७३.४	६४.१	६५.६३	९.४	७.८	४.७	५१.३
	गैरदलित जातजाति	१७७२६७	१.३	७.४	२५.६	३१.३	१६.२	३८.५	७२.४	५९.८	६४.१६	१४.६	१०.३	८	५२
रुकुम-पूर्व	जम्मा	५६७८६	१.६	९.९	३१.१	३८	१८.८	४०.३	६६.४	५८.८	६२.२४	१०.१	६.६	४.९	५१.५
	पहाडी दलित	१२०३०	१.८	१०.५	३३.१	४०.२	२०.३	४१.३	६४.४	५८.५	६१.५७	८.४	५.३	३.७	५२.६
	मधेसी/तराई दलित	५	०	०	२०	२०	२०	४०	८०	६०	८०	२०	०	०	६६.७
	गैरदलित जातजाति	४४७५१	१.५	९.७	३०.६	३७.४	१८.४	४०	६६.९	५८.९	६२.४१	१०.५	७	५.२	५१.३
रोल्पा	जम्मा	२३४७९३	१.७	१०.३	३२.४	३९.३	१९	४०.४	६५.१	५८.४	६१.४७	९.२	६.१	४.६	५३
	पहाडी दलित	३९९९०	१.९	११.१	३५.३	४२.५	१९.५	३९.७	६२	५६.६	५९.५२	८.१	५.२	३.८	५२.८
	मधेसी/तराई दलित	३४	२.९	११.८	२०.६	२६.५	२९.४	४१.२	७३.५	६७.६	७६.४७	११.८	२.९	२.९	५२.२
	गैरदलित जातजाति	१९४७६९	१.७	१०.१	३१.८	३८.६	१८.८	४०.५	६५.७	५८.८	६१.८७	९.४	६.३	४.७	५३
प्युठान	जम्मा	२३२०१९	१.६	९.३	३२.८	३९.६	१७.६	३८.८	६४.७	५७.१	६०.५३	१०.१	६.७	५	५३
	पहाडी दलित	४९३५१	१.८	१०.३	३७.२	४४.४	१८	३७.५	६०	५४	५७.१२	८.८	५.६	४.२	५२.२
	मधेसी/तराई दलित	५८	०	१०.३	२४.१	३१	२५.९	४६.६	७२.४	६७.२	७२.४१	८.६	३.४	३.४	६५.६
	गैरदलित जातजाति	१८२६१०	१.६	९	३१.६	३८.३	१७.६	३९.२	६६	५८	६१.४५	१०.४	७	५.२	५३.२
गुल्मी	जम्मा	२४६४९४	१.४	८	२७.४	३३.५	१५.६	३६.६	७०.४	५७.९	६२.६७	१४.७	९.९	७.६	५१.३
	पहाडी दलित	५६०११	१.९	९.८	३३	४०	१७.७	३७.८	६४.४	५६.१	५९.९८	१०.९	७	५.२	५२.५
	मधेसी/तराई दलित	४७	२.१	४.३	१०.६	१४.९	३१.९	५५.३	८७.२	७६.६	७६.६	१२.८	१२.८	८.५	३६.४
	गैरदलित जातजाति	१९०४३६	१.३	७.५	२५.७	३१.६	१५	३६.३	७२.१	५८.५	६३.४६	१५.८	१०.८	८.३	५०.९
अर्घाखाँची	जम्मा	१७७०८६	१.५	८.२	२८	३४.१	१५.५	३६.९	६९.८	५८.१	६२.५४	१३.९	९.४	७.२	५२.३
	पहाडी दलित	३९७४७	१.८	९.४	३३	३९.८	१६.९	३७.९	६४.४	५६.७	६०.४३	१०.४	६.६	५	५३.२
	मधेसी/तराई दलित	२२	०	९.१	१८.२	१८.२	२७.३	४०.९	८१.८	५४.५	६३.६४	२७.३	१८.२	१८.२	३३.३
	गैरदलित जातजाति	१३७३१७	१.४	७.८	२६.६	३२.४	१५.१	३६.६	७१.४	५८.५	६३.१५	१४.९	१०.२	७.९	५२

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	प्रतिशत												
			० वर्ष	०-४ वर्ष	०-१४ वर्ष	०-१७ वर्ष	१६-२४ वर्ष	१६-४० वर्ष	१६+ वर्ष	१५-५९ वर्ष	१५-६४ वर्ष	६०+ वर्ष	६५+ वर्ष	६८+ वर्ष	१५-४९ वर्ष
पाल्पा	जम्मा	२४५०२७	१.२	७.३	२४.८	३०.७	१६.७	४०.७	७३.१	६२.५	६६.६	१२.७	८.६	६.५	५५
	पहाडी दलित	३००९८	१.५	८.५	२८.९	३५.५	१७.८	४०.९	६८.८	६०.७	६४.५५	१०.३	६.५	४.८	५५.५
	मधेसी/तराई दलित	१२५	०	८	२३.२	२५.६	१४.४	४२.४	७६.८	५८.४	६१.६	१८.४	१५.२	११.२	५४.८
	गैरदलित जातजाति	२१४८०४	१.२	७.१	२४.२	३०	१६.६	४०.७	७३.७	६२.८	६६.८९	१३	८.९	६.८	५५
नवलपरासी - पश्चिम	जम्मा	३८६८६८	१.४	८	२६.३	३२.१	१८.१	४४.६	७१.८	६३.७	६६.८६	१०	६.९	५.१	५७.३
	पहाडी दलित	१८६८१	१.४	८.३	२७.४	३३.८	१९.४	४५.२	७०.३	६३.९	६७.०७	८.७	५.६	४.१	५९.२
	मधेसी/तराई दलित	४२६२१	१.५	९.१	३०.६	३७.३	१९.४	४४.३	६७.१	६०.७	६३.४६	८.७	५.९	४.३	५४.८
	गैरदलित जातजाति	३२५५६६	१.४	७.९	२५.७	३१.४	१७.८	४४.६	७२.५	६४.१	६७.२९	१०.२	७.१	५.२	५७.५
रूपन्देही	जम्मा	११२१९५७	१.४	८.२	२७.१	३३.२	१८.७	४५.३	७०.८	६३.९	६६.८६	८.९	६	४.५	५८.२
	पहाडी दलित	६१२२७	१.३	७.८	२७.४	३४	२०.२	४७.५	७०.४	६५.६	६८.१२	७.१	४.५	३.४	६१.५
	मधेसी/तराई दलित	७१७१२	१.८	१०	३२.७	३९.५	१९.४	४४.१	६५.१	५९.२	६१.८८	८.१	५.४	४.१	५२.८
	गैरदलित जातजाति	९८९०१८	१.४	८.१	२६.७	३२.७	१८.५	४५.३	७१.३	६४.२	६७.१४	९.१	६.२	४.६	५८.३
कपिलवस्तु	जम्मा	६८२९६१	१.८	१०	३२.६	३९.३	१८.१	४२.१	६५	५८.६	६१.२१	८.९	६.२	४.६	५३.५
	पहाडी दलित	२१२४६	१.६	९	३१.४	३८.१	१९.१	४३.७	६६.२	६०.५	६३.४१	८.१	५.२	४	५७.१
	मधेसी/तराई दलित	७७४१८	२.२	१२	३७	४३.९	१७.५	४०.१	६०.५	५४.६	५७.१६	८.३	५.८	४.२	४९.७
	गैरदलित जातजाति	५८४२९७	१.७	९.८	३२	३८.८	१८.२	४२.३	६५.६	५९	६१.६७	८.९	६.३	४.६	५३.८
दाङ	जम्मा	६७४९९३	१.४	७.९	२७.१	३३.५	१८.७	४४.८	७०.७	६४.२	६७.२८	८.७	५.६	४.२	५८.९
	पहाडी दलित	७९१२२	१.६	९.४	३१.९	३८.७	१९.६	४३.८	६५.८	६०.९	६३.७९	७.२	४.३	३.१	५६.९
	मधेसी/तराई दलित	१२६९	१.९	९.४	३०.३	३६.६	२०.६	४७	६७.४	६१.९	६३.६७	७.७	६	४.७	५५.१
	गैरदलित जातजाति	५९४६०२	१.३	७.७	२६.५	३२.८	१८.६	४४.९	७१.४	६४.७	६७.७६	८.९	५.८	४.३	५९.२
बाँके	जम्मा	६०३१९४	१.६	९	३०	३६.३	१८.६	४४.९	६७.८	६२.२	६४.६६	७.८	५.३	४	५७.२
	पहाडी दलित	४३४१२	१.६	९.१	३१.८	३८.७	१९.६	४४.६	६५.७	६१.५	६४.१३	६.७	४	२.९	५८
	मधेसी/तराई दलित	४०५८०	२.१	११.३	३५.२	४१.५	१७.५	४१.९	६२.५	५६.९	५९.२९	७.९	५.५	४.२	५०.८
	गैरदलित जातजाति	५१९२०२	१.५	८.८	२९.४	३५.७	१८.६	४५.१	६८.४	६२.७	६५.१३	७.९	५.४	४.१	५७.६
बर्दिया	जम्मा	४५९९००	१.५	८.१	२६.२	३२.२	१७.७	४४.२	७१.७	६४.५	६७.४७	९.३	६.३	४.८	५८.२
	पहाडी दलित	४१६४६	१.७	९.७	३२.७	३९.४	१८.४	४१	६४.८	५९	६२.१२	८.३	५.१	३.७	५४.९
	मधेसी/तराई दलित	८६९८	२.४	११	३४.२	४०.९	१७.७	४१.७	६३.३	५७.९	६०.१६	७.८	५.६	४.३	५२.८
	गैरदलित जातजाति	४०९५५६	१.४	७.९	२५.४	३१.३	१७.६	४४.६	७२.६	६५.२	६८.१६	९.४	६.५	४.९	५८.६
डोल्पा	जम्मा	४२७७४	१.३	८.५	३१.७	३८.१	१९	४४.७	६५.९	६२.१	६४.७८	६.२	३.५	२.४	५४.८
	पहाडी दलित	५९०२	१.७	१०.९	३८	४४.२	१८.२	४३.३	५९.६	५७.९	५९.७१	४	२.३	१.६	५२.३

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	प्रतिशत												
			० वर्ष	०-४ वर्ष	०-१४ वर्ष	०-१७ वर्ष	१६-२४ वर्ष	१६-४० वर्ष	१६+ वर्ष	१५-५९ वर्ष	१५-६४ वर्ष	६०+ वर्ष	६५+ वर्ष	६८+ वर्ष	१५-४९ वर्ष
मुगु	मधेसी/तराई दलित	४	०	०	०	०	०	५०	१००	५०	५०	५०	५०	५०	५०
	गैरदलित जातजाति	३६८६८	१.२	८.१	३०.७	३७.१	१९.१	४४.९	६६.९	६२.८	६५.५९	६.५	३.७	२.५	५५.२
	जम्मा	६४५४९	१.९	१०.८	३७	४३.१	१७.९	३९.६	६०.६	५५.५	५८.२६	७.५	४.७	३.६	४९.८
	पहाडी दलित	१४३७२	२.३	१३.४	४२	४८.२	१८.३	३९	५५.७	५२.३	५४.५७	५.७	३.४	२.४	४७.४
हुम्ला	मधेसी/तराई दलित	१९	०	२१.१	३१.६	४२.१	१५.८	४२.१	६३.२	६८.४	६८.४२	०	०	०	६०
	गैरदलित जातजाति	५०१५८	१.८	१०	३५.६	४१.७	१७.८	३९.७	६२.१	५६.४	५९.३१	८	५.१	३.९	५०.५
	जम्मा	५५३९४	२	११	३६.१	४२.१	१५.१	३८	६१.५	५५.४	५८.५२	८.५	५.४	४	४८.४
	पहाडी दलित	९२९०	२.५	१४.८	४३.८	५०	१५.९	३६.६	५३.८	५०.३	५२.९६	५.९	३.३	२.३	४४.६
जुम्ला	मधेसी/तराई दलित	१९	५.३	३१.६	५२.६	५२.६	५.३	३१.६	४७.४	४२.१	४७.३७	५.३	०	०	२८.६
	गैरदलित जातजाति	४६०८५	१.९	१०.२	३४.५	४०.६	१४.९	३८.३	६३.१	५६.४	५९.६५	९.१	५.८	४.३	४९.१
	जम्मा	११८३४९	१.७	९	३२	३८.९	२०	४३.५	६५.४	६१.१	६३.८६	६.९	४.१	३	५४.९
	पहाडी दलित	२१०७८	२	१०.८	३५.२	४२	२०.८	४२.९	६२.३	५९.२	६१.६८	५.७	३.२	२.३	५४.२
कालीकोट	मधेसी/तराई दलित	८	०	१२.५	१२.५	१२.५	१२.५	५०	८७.५	६२.५	७५	२५	१२.५	१२.५	४०
	गैरदलित जातजाति	९७२६३	१.६	८.७	३१.४	३८.२	१९.९	४३.६	६६.१	६१.५	६४.३३	७.१	४.३	३.२	५५.१
	जम्मा	१४५२९२	२.१	११.४	३७.१	४४.२	१९.७	३९.२	६०.२	५५.१	५८.१५	७.८	४.७	३.४	४९.७
	पहाडी दलित	४१०७६	२.६	१३.२	४१.३	४८.४	१९.५	३७.५	५५.९	५२.४	५५.०६	६.३	३.६	२.६	४७.८
दैलेख	मधेसी/तराई दलित	५१	१३.७	४९	६८.६	७६.५	५.९	२१.६	२७.५	२७.५	३१.३७	३.९	०	०	४०
	गैरदलित जातजाति	१०४१६५	२	१०.७	३५.५	४२.५	१९.८	३९.९	६१.९	५६.२	५९.३८	८.३	५.२	३.७	५०.४
	जम्मा	२५२३१३	२.१	१०.६	३४.३	४१.४	१९	३९.२	६३.१	५६.८	५९.८१	८.९	५.९	४.५	५१.३
	पहाडी दलित	७०६५०	२.६	१३	४०.२	४७.३	१८.४	३७.१	५७.१	५२.४	५५.२७	७.४	४.५	३.३	४८.४
जाजरकोट	मधेसी/तराई दलित	३९	५.१	७.७	३०.८	३३.३	१०.३	३८.५	६६.७	५६.४	५८.९७	१२.८	१०.३	५.१	५६.५
	गैरदलित जातजाति	१८१६२४	१.८	९.७	३२.१	३९.२	१९.२	४०	६५.४	५८.५	६१.५७	९.४	६.४	४.९	५२.४
	जम्मा	१८९३६०	२.१	११.४	३७.२	४४.७	१९.४	३९.५	६०.१	५५.९	५८.४६	६.९	४.४	३.२	५०.२
	पहाडी दलित	५५३८२	२.३	१२.७	४०.१	४७.८	१९.७	३८.४	५७.१	५३.८	५६.३९	६.१	३.५	२.५	४८.५
रुकुम - पश्चिम	मधेसी/तराई दलित	३१	०	१९.४	३८.७	४५.२	२५.८	४१.९	६१.३	५८.१	५८.०६	३.२	३.२	३.२	४७.४
	गैरदलित जातजाति	१३३९४७	१.९	१०.९	३६	४३.४	१९.३	३९.९	६१.३	५६.८	५९.३१	७.३	४.७	३.६	५०.८
	जम्मा	१६६७४०	१.९	९.९	३२.५	३९.७	१९.९	४२.२	६४.९	५९.५	६२.३६	८	५.२	३.८	५४.२
	पहाडी दलित	३४९३३	२.२	१०.९	३५.५	४३	२०.३	४१.८	६१.८	५७.५	६०.४५	६.९	४	२.८	५३.२
रुकुम - पश्चिम	मधेसी/तराई दलित	१७	५.९	५.९	५.९	१७.६	२९.४	७०.६	८२.४	९४.१	९४.१२	०	०	०	९०
	गैरदलित जातजाति	१३१७९०	१.८	९.७	३१.७	३८.९	१९.८	४२.३	६५.८	६०.१	६२.८६	८.३	५.५	४	५४.५

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	प्रतिशत												
			० वर्ष	०-४ वर्ष	०-१४ वर्ष	०-१७ वर्ष	१६-२४ वर्ष	१६-४० वर्ष	१६+ वर्ष	१५-५९ वर्ष	१५-६४ वर्ष	६०+ वर्ष	६५+ वर्ष	६८+ वर्ष	१५-४९ वर्ष
सल्यान	जम्मा	२३८५१५	१.९	९.७	३०.७	३७.९	१९.८	४१.९	६६.८	६०.७	६३.६९	८.६	५.६	४	५४.८
	पहाडी दलित	३८४६९	२.१	१०.३	३३	४०.५	२०.६	४२	६४.३	५९.५	६२.६५	७.५	४.४	३	५४.१
	मधेसी/तराई दलित	२८	३.६	७.१	२१.४	२५	२१.४	५७.१	७५	७८.६	७८.५७	०	०	०	६९.६
	गैरदलित जातजाति	२०००१८	१.८	९.६	३०.३	३७.४	१९.७	४१.९	६७.२	६०.९	६३.८९	८.९	५.८	४.२	५४.९
सुर्खेत	जम्मा	४१५१२६	१.७	८.९	३०.२	३७	१९.२	४३.५	६७.४	६१.८	६४.५	८.१	५.३	४.१	५६.८
	पहाडी दलित	१०४७५४	२	१०.४	३४.५	४१.६	१९.२	४१.५	६२.९	५८.४	६१.१६	७	४.३	३.१	५४.२
	मधेसी/तराई दलित	११३	१.८	८.८	२०.४	२६.५	२०.४	५३.१	७७.९	७०.८	७२.५७	८.८	७.१	६.२	५९.४
	गैरदलित जातजाति	३१०२५९	१.५	८.४	२८.७	३५.४	१९.२	४४.२	६९	६२.९	६५.६२	८.४	५.७	४.४	५७.७
बाजुरा	जम्मा	१३८५२३	१.९	१०.६	३६	४३	१७.९	३७.८	६१.३	५४.९	५७.७	९	६.३	४.८	४९.२
	पहाडी दलित	३५७७६	२.१	१२.१	४०.२	४७.६	१७.८	३६	५६.९	५१.६	५४.४१	८.२	५.४	४	४७
	मधेसी/तराई दलित	७	०	०	२८.६	४२.९	०	२८.६	५७.१	५७.१	५७.१४	१४.३	१४.३	०	३३.३
	गैरदलित जातजाति	१०२७४०	१.८	१०	३४.६	४१.४	१७.९	३८.४	६२.८	५६.१	५८.८४	९.३	६.६	५.१	५०
बझाङ	जम्मा	१८९०८५	१.८	९.९	३६.२	४३.४	१८	३७.३	६१.१	५४.२	५७.०४	९.६	६.८	५.४	४९
	पहाडी दलित	२९३००	१.९	१०.७	४०.१	४७.९	१७.५	३४.६	५६.९	४९.८	५३.२४	१०.१	६.७	५.१	४५.५
	मधेसी/तराई दलित	१३	०	०	१५.४	३०.८	१५.४	५३.८	७६.९	७६.९	८४.६२	७.७	०	०	६२.५
	गैरदलित जातजाति	१५९७७२	१.७	९.७	३५.४	४२.६	१८	३७.८	६१.९	५५	५७.७३	९.५	६.८	५.४	४९.७
दार्चुला	जम्मा	१३३३१०	१.७	८.२	३०.२	३६.९	१७.६	३९.९	६७.२	५९.१	६२.२५	१०.७	७.५	५.८	५२.३
	पहाडी दलित	१७३३०	२.३	१०.५	३६.३	४३.३	१८.८	३९.८	६०.९	५५.८	५८.६	७.९	५.१	३.८	५०.६
	मधेसी/तराई दलित	१०	०	१०	१०	२०	३०	७०	९०	९०	९०	०	०	०	७५
	गैरदलित जातजाति	११५९७०	१.६	७.९	२९.३	३६	१७.४	३९.९	६८.२	५९.६	६२.८	११.१	७.९	६.१	५२.६
बैतडी	जम्मा	२४२१५७	२	९.६	३२.६	३९.६	१८	३८.६	६४.९	५७.१	६०.२१	१०.३	७.२	५.६	५१.३
	पहाडी दलित	५२६०७	२.३	११.३	३६.१	४५.४	१८.४	३७.८	५९.१	५३.९	५६.७४	८	५.१	३.८	४९.५
	गैरदलित जातजाति	१८९५५०	१.८	९.१	३१	३८	१७.९	३८.८	६६.५	५८	६१.१७	११	७.८	६.१	५१.८
	गैरदलित जातजाति	१८९५५०	१.८	९.१	३१	३८	१७.९	३८.८	६६.५	५८	६१.१७	११	७.८	६.१	५१.८
डडेल्धुरा	जम्मा	१३९६०२	२	९.२	३१.३	३८.२	१८.१	४०	६६.१	५८.७	६१.८२	१०	६.९	५.४	५२.९
	पहाडी दलित	३१५९७	२.४	१०.९	३६.८	४४.३	१८.६	३८.५	६०.४	५४.६	५७.७	८.६	५.५	४.३	५१.२
	मधेसी/तराई दलित	२२	०	४.५	२७.३	३६.४	१८.२	५४.५	७२.७	६८.२	६८.१८	४.५	४.५	४.५	५०
	गैरदलित जातजाति	१०७९८३	१.८	८.८	२९.७	३६.५	१८	४०.४	६७.८	५९.९	६३.०२	१०.५	७.३	५.७	५३.४
डोटी	जम्मा	२०४८३१	२.१	१०.८	३६.६	४३.८	१७.४	३७.६	६०.६	५४.१	५७.१९	९.२	६.२	४.७	५०.१
	पहाडी दलित	४९५८९	२.५	१२.५	४२.१	४९.४	१६.७	३४.७	५४.९	४९.४	५२.६६	८.५	५.२	३.९	४६.९
	मधेसी/तराई दलित	४८	०	६.२	२७.१	३३.३	१४.६	५२.१	७०.८	६४.६	६८.७५	८.३	४.२	४.२	५९.१
	गैरदलित जातजाति	१५५१९४	२	१०.२	३४.९	४२	१७.६	३८.६	६२.४	५५.७	५८.६४	९.५	६.५	४.९	५१.१

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	प्रतिशत												
			० वर्ष	०-४ वर्ष	०-१४ वर्ष	०-१७ वर्ष	१६-२४ वर्ष	१६-४० वर्ष	१६+ वर्ष	१५-५९ वर्ष	१५-६४ वर्ष	६०+ वर्ष	६५+ वर्ष	६८+ वर्ष	१५-४९ वर्ष
अछाम	जम्मा	२२८८५२	२.२	११	३७.८	४५.१	१७.३	३५.९	५९.३	५२.४	५५.१३	९.८	७	५.६	४७.६
	पहाडी दलित	६५६९७	२.४	१२.३	४१.७	४९.२	१७	३३.७	५५.४	४८.७	५१.८३	९.६	६.५	५	४५.२
	मधेसी/तराई दलित	४	०	२५	२५	२५	०	५०	७५	७५	७५	०	०	०	
	गैरदलित जातजाति	१६३१५१	२.२	१०.४	३६.३	४३.५	१७.४	३६.८	६०.९	५३.८	५६.४६	९.९	७.२	५.९	४८.६
कैलाली	जम्मा	९०४६६६	१.४	७.८	२७.६	३४.१	१८.८	४५	७०.१	६३.५	६६.१९	८.९	६.२	४.८	५७.९
	पहाडी दलित	११९९३८	१.७	९.६	३५.३	४३	१९.१	३९.८	६१.८	५५.७	५८.९१	९	५.८	४.४	५१.६
	मधेसी/तराई दलित	५८०	३.३	१३.१	३४.५	४१	१८.३	४१.७	६२.९	५९.८	६२.४१	५.७	३.१	१.७	४९.२
	गैरदलित जातजाति	७८४१४८	१.४	७.५	२६.४	३२.७	१८.७	४५.८	७१.४	६४.७	६७.३	८.९	६.३	४.९	५८.९
कञ्चनपुर	जम्मा	५१३७५७	१.६	८.१	२७.९	३४.५	१८.६	४३.६	६९.८	६२.७	६५.६८	९.४	६.४	४.९	५७.८
	पहाडी दलित	६९१९३	१.९	९.९	३४	४१.१	१८.९	४०.४	६३.४	५७.२	६०.५६	८.८	५.५	४.१	५३.४
	मधेसी/तराई दलित	६३	३.२	९.५	३४.९	४१.३	१२.७	३९.७	६०.३	५७.१	६०.३२	७.९	४.८	३.२	४१.७
	गैरदलित जातजाति	४४४५०१	१.५	७.८	२७	३३.५	१८.६	४४.२	७०.८	६३.५	६६.४८	९.५	६.६	५.१	५८.५

अनुसूची १४: एकल उमेर समूह अनुसारको जनसङ्ख्या

उमेर	नेपाल			जम्मा दलित			पहाडी दलित			मधेसी/तराई दलित			गैरदलित जातजाति		
	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
जम्मा	२९९६४५७	१४२५३५१	१५७११०२७	३८९८९९०	१८६९४३९	२०२९५५१	२४०६६१२	११७४४०८	१३३२२०४	१३९२३७८	६९५०३१	६९७३४७	२५२६५५८	१२३८४११२	१२८८१४५६
०	४१११५९	२१९२१७	१९१८४२	६९६८९	३६३४१	३३३४८	४३७६५	२२६५४	२११११	२५९२४	१३६८७	१२२३७	३४१४७०	१८२९७६	१५८४९४
१	४५०४६९	२४०४८८	२०९९८१	७२४४८	३८०४८	३४४००	४३८९६	२२९३६	२०९६०	२८५५२	१५११२	१३४४०	३७८०२१	२०२४४०	१७५५८१
२	५१०८५५	२६९६९१	२४१२९४	८३१४१	४२८९३	४०२४८	४८४१२	२४९७६	२३४३६	३४७२९	१७९१७	१६८१२	४२७७१४	२२६६६८	२०१०४६
३	५३१२९५	२७८७८५	२५२५१०	८७८७९	४४९७४	४२९०५	५०३१५	२५७४२	२४५७३	३७५६४	१९२३२	१८३३२	४४३४१६	२३३८११	२०९६०५
४	५३५५०५	२८२३७४	२५३१३१	८७४४०	४५०७७	४२०६३	५२९६०	२७४४४	२५५१६	३४१८०	१७६३३	१६५४७	४४८३६५	२३७२९७	२११०६८
५	५६८३६५	२९९१४९	२६९२१६	९३५४९	४८३२५	४५२३४	५३८७०	२७८१२	२६०५८	३९६८९	२०५१३	१९१७६	४७४८०६	२५०८२४	२२३९८२
६	५६२७४५	२९४३८६	२६८३५९	९११००	४६७६५	४४३३५	५४५१७	२७८८४	२६६३३	३६५८३	१८८८१	१७७०२	४७६४५	२४७६२१	२२४०२४
७	५३४२७८	२७६२५७	२५८०२१	८६२७९	४३७९३	४२४८६	५२९४९	२६९३३	२६०१६	३३३३०	१६८६०	१६४७०	४४७९९९	२३२४६४	२१५५३५
८	५९९७२८	३१३३३०	२८६३९८	९७८६३	५०१८०	४७८०२	५७४०२	२९४२०	२७९८२	४०४६१	२०७६०	१९७०१	५०१८६५	२६३१५०	२३८७५५
९	५०१३११	२६०८८३	२४०४२८	७७२७०	३९३६४	३७९०६	५३२५६	२७२११	२६१३५	२४०१४	१२२४३	११७७१	४२४०४१	२२०९१९	२०३१२२
१०	६४६७७२	३३८१८५	३०७९८७	१०६१२१	५४७२६	५१३९५	६०५१९	३०९३५	२९५८४	४५६०२	२३७९१	२१८११	५४०६५१	२८४०५९	२५६५९२
११	४७५०१६	२४६२८१	२२८७३५	७२८५७	३७२११	३५६०६	५२२९१	२२५३०	२५७६१	२०५६६	१०७२१	९८४५	४०२१५९	२०९०३०	१९३१२९
१२	६३८८१७	३३०१४९	३०८६६८	१०३९३४	५३००७	५०९२७	६४४६२	३२८१२	३१६५०	३९४७२	२०१९५	१९२७७	५३४८८३	२७७१४२	२५७७४१
१३	५५६८९०	२८१७१८	२७५१७२	८५४१०	४२४२८	४२९८२	५९२४१	२९३९६	२९८४५	२६१६९	१३०३२	१३१३७	४७४८०	२३९२९०	२३२१९०
१४	५९२३७०	२९९०२१	२९३३४९	८९८५७	४४२८८	४५५६९	६१४६३	३०२५५	३१२०८	२८३९४	१४०३३	१४३६१	५०२५१३	२५४७३३	२४७७८०
१५	६०७२८८	३०५७५०	३०१३७८	९२७३३	४५७४९	४६९८४	६१४६१	३००९०	३१३७१	३१२७२	१५६५९	१५६१३	५१४३९५	२६०००१	२५४३९४
१६	६०८९७९	३०६७७३	३०२२०६	९००७९	४४२०५	४५८७४	५७७७२	२८०६२	२९७१०	३२३०७	१६१४३	१६१६४	५१८९००	२६२५६८	२५६३३२
१७	५३७९०१	२७२०९८	२६५८०३	७५४९९	३७२१०	३८३६९	५१६११	२४७२८	२६९६३	२३९०८	१२४८२	११४२६	४६२३०२	२३४८८८	२२७४१४
१८	७०८३८६	३६०५८४	३४७८०२	१०४६७४	५१८११	५२७८३	६४८३४	३०६५२	३४१८२	३९८४०	२१२३९	१८६०१	६०३७१२	३०८६९३	२९५०१९
१९	५०४०१०	२४९३१८	२५४६९२	६९१७७	३३०७१	३६१०६	४८६६०	२२३७३	२६२८७	२०५१७	१०६९८	९८१९	४३४८३३	२१६२४७	२१८५८६
२०	७०४६३०	३३११५७	३७३४७३	१०४१३७	४६६२७	५७५१०	६०३१५	२६२४७	३४०६८	४३८२२	२०३८०	२३४४२	६००४९३	२८४५३०	३१५९६३
२१	४८७०९९	२३३९०५	२५३९९४	६५२४६	३०३६२	३४८८४	४७०५७	२१०४२	२६०१५	१८१८९	९३२०	८८६९	४२१८५३	२०३५४३	२१८३१०
२२	५९६५७३	२८०८७९	३१५६९४	८३०००	३८०२०	४४९८०	५२३३७	२२९०७	२९४३०	३०६६३	१५११३	१५५५०	५१५५७३	२४२८५९	२७०७४४
२३	४९०१४६	२२३४८१	२६६६६५	६४७५९	२८३६३	३६३९६	४४७६३	१९१४२	२५६२१	१९९९६	९२२१	१०७७५	४२५३८७	१९५११८	२३०२६९
२४	५०४६१२	२३१५९६	२७३०१६	६४४३८	२८८०२	३५६३६	४४१९१	१९१८०	२५०११	२०२४७	९६२२	१०६२५	४४०१७४	२०२७९४	२३७३८०
२५	६२१३३३	२७८८२८	३४२७०५	८६८४१	३८०३९	४८८०२	४७६५१	१९७६५	२७८८६	३९१९०	१८२७४	२०९१६	५३४४९२	२४०५८९	२९३९०३
२६	४९९८०७	२२८१५५	२७०८५२	६३१८०	२८२८५	३४८९५	४२९६५	१८५३२	२४४३३	२०२१५	९७५३	१०४४२	४३६६२७	२००६७०	२३५९५७
२७	४१०८८८	१९१५२९	२१९३५९	४९९१२	२२६७७	२७२३५	३४९४३	१५११३	१९८३०	१४९६१	७४०५	७४०५	३६०९७६	१६८८५२	१९२१२४
२८	५७१११४	२५८४४७	३१२६६७	७४२१६	३२६१९	४१५९७	४७४३७	२०४८९	२६९४८	२६७७९	१२१३०	१४६४९	४९६८९८	२२५८२८	२१७७७०
२९	३५६२०७	१६४६८३	१९१५२४	४०४८६	१८०९७	२२३८९	३१३७५	१३२२३	१७७५२	९१११	४४७४	४६३७	३१५७२१	२४६५८६	१६९१३५
३०	६४५२१५	२८८३२५	३५६८९०	८८२२३	३८५६८	४९६५५	४६१३९	१९१३६	२७००३	४२०८४	१९४३२	२२६५२	५५६९९२	२४९७५७	३०७२३५

उमेर	नेपाल			जम्मा दलित			पहाडी दलित			मधेसी/तराई दलित			गैरदलित जातजाति		
	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
३१	३०७२२२	१४४६५४	१६२५६८	३२७७५	१४९०५	१७८७०	२५९०६	११४८५	१४४२१	६८६९	३४२०	३४४९	२७४४४७	१२९७४९	१४४६९८
३२	४५२२०४	२०६१३७	२४६०६७	५४०३०	२३७६३	३०२६७	३५५४३	१५३४३	२०२००	१८४८७	८४२०	१००६७	३९८१७४	१८२३७४	२१५८००
३३	३९११९४	१७६२६४	२१४९३०	४३९४३	१८९२५	२५०१८	३२१९९	१३८०७	१८३९२	११७४४	५११८	६६२६	३४७२५१	१५७३३९	१८९९१२
३४	३५१८७७	१६३५९६	१८८२८१	३८२७३	१६९४०	२१३२३	२८०६५	१२४५६	१५६०९	१०२०८	४४९४	५७४	३१३६०४	१४६६४६	१६६९५८
३५	६१८१९५	२८०५३८	३३७६५७	८४१०१	३७२७६	४६८२५	४१९६८	१७३७९	२४५८९	४२१३३	१९८९७	२२२३६	५३४०९४	२४३२६२	२९०८३२
३६	३८५९६४	१७८७६०	२०७२०४	४२८८९	१९०९४	२३७९५	२९८६४	१३०७९	१६७८५	१३०२५	६०१५	७०१०	३४३०७५	१५९६६६	१८३४०९
३७	३००७४१	१४१८३२	१५९०९९	३२६२७	१४६३३	१७९९४	२३९८९	१०५५३	१४४३६	८६३८	४०८०	४५५८	२६८११४	१२७१९९	१४०९१५
३८	४४८९५६	२००२०७	२४८७४९	५४५००	२३०८९	३१४११	३५२३५	१४९४२	२०२९३	१९२६५	८१४७	११११८	३९४४५६	१७७११८	२७७३३८
३९	२८७६३६	१३५५९४	१५२०४२	२९५३३	१३३३१	१६१४२	२२४८५	१००५७	१२४२८	७०४८	३३३४	३७४	२५८१०३	१२२२०३	१३५९००
४०	६२१२८४	२९४३५१	३२६९३३	८३२६८	३८४९९	४४७६९	४४१४२	१८४८३	२५६५९	३९१२६	२००१६	१९११०	५३८०१६	२५५८५२	२८२१६४
४१	२३५५५०	११४२५०	१२१३००	२२८९९	१०८७८	१२०२१	१७८६८	८२२६	९६४२	५०३१	२६५२	२३७९	२१२६५१	१०३३७२	१०९२७९
४२	३६३७३८	१७४४२४	१८८३१४	३९२८८	१८४८८	२०८००	२६८६८	१२१२९	१४७३९	१२४२०	६३५९	६०६१	३२४४५०	१५६९३६	१६७५१४
४३	२८८३२४	१३१०७१	१५७२५३	३०१०६	१२८९५	१७२११	२२५४९	९६०१	१२९४८	७५५७	३२९४	४२६३	२५८२१८	११८१७६	१४००४२
४४	२३८९३६	११३३१७	१२५५३९	२२८३३	१०२९८	१२५३५	१७६०५	७९२२	९६८३	५२२८	२३७६	२८५२	२१६१०३	१०३०९९	११३००४
४५	४६५७७३	२२६८४७	२३८९२६	६०९९२	२९१९०	३१८०२	३१३०१	१३६६०	१७६४१	२९६९१	१५५३०	१४१६१	४०४७८१	१९७५५७	२०७९२४
४६	२६०५६८	१२४९४०	१३५६२८	२६९०९	१२४१९	१४४९०	२०४९१	९३८२	१११०९	६४१८	३०३७	३३८१	२३३६५९	११२५२१	१२११३८
४७	१९५७६४	९५३३०	१००३३४	१९४२८	९१४४	१०२८४	१४६३८	६७६४	७८७४	४७९०	२३८०	२४१०	१७६३३६	८६२८६	९००५०
४८	३०८७५८	१४११८१	१६७५७७	३५११९	१५३९१	१९७२८	२३८५९	१०४३१	१३४२८	११२६०	४९६०	६३००	२७३६३९	१२५७९०	१४७८४९
४९	२०५१७७	९९१२७	१०६०५०	२०२५६	९४४२	१०८१४	१५६३६	७२४९	८३८७	४६२०	२१९३	२४२७	१८४९२१	८९६८५	९५२३६
५०	४९९६०२	२४१५४४	२५८०५८	६३२२७	३००८१	३३१४६	३५९६२	१५८६२	२०१००	२७२६५	१४२१९	१३०४६	४३६३७५	२११४६३	२२४९१२
५१	२०२९६८	१०११८०	१०१७८८	१९६०४	९७२८	९८७६	१५२४४	७४१६	७८२८	४३६०	२३१२	२०४८	१८३३६४	९१४५२	९१९१२
५२	२७०९५१	१३५०९१	१३५८६०	२७७०६	१३६६५	१४०४१	१९५५१	९४३१	१०१२०	८१५५	४२३४	३९२१	२४३२४५	१२१४२६	१२१८१९
५३	२३१२२१	११०८७३	१२०३४८	२३७०६	११०९२	१२६१४	१७७४८	८२७९	९४६९	५९५८	२८१३	३१४५	२०७५१५	९९७८१	१०७७३४
५४	२०९११०	१०३८०६	१०५३०४	२०६११	१०१३६	१०४७५	१५६५७	७७८२	७८७५	४९५४	२३५४	२६००	१८८४९९	९३६७०	९४८२९
५५	३३६७३३	१७०७२०	१६६०१३	४०९५५	२०७६९	२०१८६	२१५६१	१०१०३	११४५८	१९३९४	१०६६६	८७२८	२२५७८८	१४९९५१	१४५८२७
५६	२१९७३८	१०६१९३	१०६५४५	२३२८१	११७२२	११५४९	१६९४९	८२५४	८६९५	६३३२	३४६८	२८६४	१८९४५७	९४४७१	९४४८६
५७	१५४१८९	७८६८४	७५४०५	८६१४	८१०५	८११११	६०२४	६०८७	४६०९	२५९१	२०१४	१३७४६९	७००६९	६७४००	
५८	२२१७२२	१०६५५७	१११५२७	२७५७६	१३२३१	१४३४५	१९००४	८८३२	१०१७२	८५७२	४३९९	४१७३	१९४१५२	९३२२६	१००९२६
५९	१५०५५६	७५४०४	७५०५२	१७४३१	८८३५	८५९६	१३२१०	६५४८	६६६२	४२२१	२२८७	१९३४	१३३१२५	६६६६९	६६४५६
६०	३५९६५९	१७४१३७	१८५४२२	४८५७९	२१९२१	२६६५८	२९४०६	१२५४२	१६८६४	१९१७३	९३७९	९७९४	३११०८०	१५२२१६	१५८८६४
६१	१३६४८२	६८९७०	६७५१२	१५५१९	७६४२	७८७७	११९५५	५८६३	६०९२	३५६४	१७७९	१७८५	१२०९६३	६१३२८	५९६३५
६२	१७८०६८	८७६१०	९०४५८	२१६३२	१०४२९	११२०३	१५१०५	७८८३	७९२२	६५२७	३२४६	३२८१	१५६४३६	७७८८१	७९२५५
६३	१५००८९	७०६४४	७९०२५	१६८४२	७८८५	९०५७	१२४३९	५७४९	६६९०	४४०३	२०३६	२३६७	१३३२४७	६३२७९	६९९६८
६४	१३१३०६	६४१८१	६७१२५	१३५५०	६५५८	६९९२	१०५३२	५१०३	५४२९	३०१८	१४५५	१५६३	११७७५६	५७६२३	६०१३३

उमेर	नेपाल			जम्मा दलित			पहाडी दलित			मधेसी/तराई दलित			गैरदलित जातजाति		
	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
६५	२४६९४४	१२०४७९	१२६४६५	३१५०२	१४७६०	१६७४२	१६७४३	७४४४	९२९९	१४७५९	७३१६	७४४३	२१५४४२	१०५७९९	१०९७२३
६६	१३३०७३	६५२२२	६७८५१	१३०५०	६२६८	६७८२	१०१३९	४८०९	५३३०	२९११	१४५९	१४५२	१२००२३	५८९५४	६१०६९
६७	११६९३४	५८०८६	५८८४८	१०६८६	५१५६	५५१०	८५५६	४१००	४४५६	२१३०	१०७६	१०५४	१०६२४८	५२९१०	५३३३८
६८	१५८०९६	७७२५७	८०८३९	१५८३२	७२६०	८५७२	१०८९६	५०३२	५८६४	४९३६	२२२८	२७०८	१४२२६४	६९९९७	७२२६७
६९	११६५७	५८६४५	५७९२६	१०३७५	५०४५	५३३०	७८६७	३७७४	४०९३	२५०८	१२७५	१२३७	१०६१९६	५३६००	५२५९६
७०	२२०६८५	१०४०७६	११६६०९	३२८१९	१५०१२	१७८०७	१७३४७	७०२२	१०३२५	१५४७२	७९९०	७४८२	१८७८६६	८९०६४	९८८०२
७१	१०१०१९	४९८८१	१०१०३८	१००४९	४८०७	५२४२	७६०६	३५९३	४०१३	२४४३	१२१४	१२२९	९०९७०	४४९७४	४५९९६
७२	१२१५७०	५८४८४	६३०८६	१३१५८	६४१६	६७४२	८३६३	३८४९	४५१४	४७९५	२५६७	२२२८	१०८४१२	५२०६८	५६३४४
७३	८९९६७	४२७२१	४७२४६	८५०८	४०५१	४४५७	६२३५	२८५८	३३७७	२२७३	११९३	१०८०	८१४५९	३८६७०	४२७८९
७४	७६१२९	३६९९२	३९१३७	६६८४	३२८९	३३९५	५२००	२४७८	२७२२	१४८४	८११	६७३	६९४४५	३३७०३	३५७४२
७५	१२०६०३	५७२४०	६३३६३	१४१४२	६९२७	७२१५	७३९२	३०५५	४३३७	६७५०	३८७२	२८७८	१०६४६१	५०३१३	५६१४८
७६	७१७८७	३३९८५	३७८०२	६५३०	३१६१	३३६९	५०९७	२३६३	२७३४	१४३३	७९८	६३५	६५२५७	३०८२४	३४४३३
७७	६९४७१	३२९७०	३६५०१	६२०४	३०३३	३१७१	५३७९	२५८३	२७९६	८२५	४५०	३७५	६३२६७	२९९३७	३३३३०
७८	६१५०४	३०७३९	३०७६५	५२८९	२६८४	२६०५	३८९५	१९१४	१९८१	१३९४	७७०	६२४	५६२१५	२८०५५	२८१६०
७९	२९८३८	१६०६४	१३७७४	१९१३	१०४०	८७३	१६३४	८९४	७४०	२७९	१४६	१३३	२७९२५	१५०२४	१२९०१
८०	६२२३४	२९१०४	३३१३०	६२५७	२९३४	३३२३	३६८९	१५८९	२१००	२५६८	१३४५	१२२३	५५९७७	२६१७०	२९८०७
८१	२४५४९	१२७७८	११७७१	१४६०	७९१	६६९	१२८८	६९३	५९५	१७२	९८	७४	२३०८९	११९८७	१११०२
८२	२८३६९	१४०४६	१४३२३	१७८०	९०४	८७६	१५७७	७६८	७३९	२७३	१३६	१३७	२६५८९	१३१४२	१३४४७
८३	२४६५३	११७४०	१२९१३	१५०१	७३६	७६५	१३२६	६५५	६७१	१७५	८१	९४	२३१५२	११००४	१२१४८
८४	२१७५१	१०६४७	१११०४	११६६	५७४	५९२	१०५६	५२३	५३३	११०	५१	५९	२०५८५	१००७३	१०५१२
८५	२५०४३	११९५९	१३०८४	१८७५	९११	९६४	११५५	५२८	६२७	७२०	३८३	३३७	२३१६८	११०४८	१२१२०
८६	१४५०८	७२५३	७२५५	७६०	३८०	३८०	६२७	३१३	३१४	१३३	६७	६६	१३७४८	६८७३	६८७५
८७	१२३३६	५७३९	६५९७	६९०	३४२	३४८	६३३	३१५	३१८	५७	२७	३०	११६४६	५३९९	६२४९
८८	१७९२५	७९६७	९९५८	१०६१	४८०	५८१	९०८	४१२	४९६	१५३	६८	८५	१६८६४	७४८७	९३७७
८९	८५१५	३९७०	४५४५	४९२	२१२	२८०	३३४	१४७	१८७	१५८	६५	९३	८०२३	३७५८	४२६५
९०	१३५८०	५७८९	७७९१	१०६४	४२४	६४०	६३९	२२५	४१४	४२५	१९९	२२६	१२५१६	५३३५	७५५१
९१	४७१६	२१६८	२५४८	२४४	१०२	१४२	२१८	९५	१२३	२६	७	१९	४४७२	२०६६	२००६
९२	४९५८	२५५१	२८०७	२७२	१२९	१४३	२३२	१०६	१२६	४०	२३	१७	४६८६	२०२२	२६६४
९३	४११९	१८०२	२३१७	१९०	८८	१०२	१६३	७५	८८	२७	१३	१४	३९२९	१७४	२२१५
९४	३०३३	१२८१	१७५२	१३०	५४	७६	११०	४८	६२	२०	६	१४	२९०३	१२२७	१६७६
९५+	१७२३४	६८१०	१०४२४	१३५२	५२५	८२७	८२४	२९८	५२६	५२८	२२७	३०१	१५८८२	६२८५	९५९७

अनुसूची १५: परिवारमुली अनुसारको विवरण, राष्ट्रिय जनगणना २०७८

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	पुरुष	महिला
			प्रतिशत	
नेपाल	जम्मा	६६६६९३७	६८.५	३१.५
	जम्मा दलित	८७०४०९	६३.५	३६.५
	पहाडी दलित	५९२४८७	५७.४	४२.६
	मधेसी/तराई दलित	२७७९२२	७६.७	२३.३
	गैरदलित जातजाति	५७९६५२८	६९.२	३०.८
हिमाल	जम्मा	४०९७९९	७२.७	२७.३
	जम्मा दलित	५०९७९	७१.२	२८.८
	पहाडी दलित	५०९००	७१.२	२८.८
	मधेसी/तराई दलित	७९	५८.२	४१.८
	गैरदलित जातजाति	३५८८२०	७२.९	२७.१
पहाड	जम्मा	२९४९०५६	६५.४	३४.६
	जम्मा दलित	३६९०१०	५७.५	४२.५
	पहाडी दलित	३६५२७७	५७.३	४२.७
	मधेसी/तराई दलित	३७३३	७२.९	२७.१
	गैरदलित जातजाति	२५८००४६	६६.६	३३.४
तराई	जम्मा	३३०८०८२	७०.६	२९.४
	जम्मा दलित	४५०४२०	६७.७	३२.३
	पहाडी दलित	१७६३१०	५३.५	४६.५
	मधेसी/तराई दलित	२७४११०	७६.८	२३.२
	गैरदलित जातजाति	२८५७६६२	७१.१	२८.९
सहरी	जम्मा	१९४२५९९	६६.४	३३.६
	जम्मा दलित	१५७७०६	६१.५	३८.५
	पहाडी दलित	११८९८७	५५.८	४४.२
	मधेसी/तराई दलित	३८७१९	७९.०	२१.०
	गैरदलित जातजाति	१७८४८९३	६६.८	३३.२
अर्धसहरी	जम्मा	२४३३२४१	७१.०	२९.०
	जम्मा दलित	३६७५५५	६७.९	३२.१
	पहाडी दलित	१३८२३६	५४.१	४५.९
	मधेसी/तराई दलित	२२९३१९	७६.३	२३.७
	गैरदलित जातजाति	२०६५६८६	७१.५	२८.५
ग्रामीण	जम्मा	२२९१०९७	६७.५	३२.५
	जम्मा दलित	३४५१४८	५९.८	४०.२
	पहाडी दलित	३३५२६४	५९.३	४०.७

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	पुरुष	महिला
			प्रतिशत	
	मधेसी/तराई दलित	९८८४	७७.९	२२.१
	गैरदलित जातजाति	१९४५९४९	६८.८	३१.२
कोशी	जम्मा	११९१५५६	६९.१	३०.९
	जम्मा दलित	११२७७४	६७.६	३२.४
	पहाडी दलित	७४९६९	६३.३	३६.७
	मधेसी/तराई दलित	३७८०५	७६.२	२३.८
	गैरदलित जातजाति	१०७८७८२	६९.३	३०.७
मधेस	जम्मा	११५६७१५	७८.३	२१.७
	जम्मा दलित	२०१९९१	७५.३	२४.७
	पहाडी दलित	९९९५	६५.४	३४.६
	मधेसी/तराई दलित	१९१९९६	७५.८	२४.२
	गैरदलित जातजाति	९५४७२४	७८.९	२१.१
बागमती	जम्मा	१५७०९२७	६८.९	३१.१
	जम्मा दलित	९१२८७	६४.२	३५.८
	पहाडी दलित	८८७१४	६३.८	३६.२
	मधेसी/तराई दलित	२५७३	७६.१	२३.९
	गैरदलित जातजाति	१४७९६४०	६९.२	३०.८
गण्डकी	जम्मा	६६२४८०	५९.०	४१.०
	जम्मा दलित	११७५३५	५३.३	४६.७
	पहाडी दलित	११७०८२	५३.३	४६.७
	मधेसी/तराई दलित	४५३	६७.५	३२.५
	गैरदलित जातजाति	५४४९४५	६०.२	३९.८
लुम्बिनी	जम्मा	११४१९०२	६४.५	३५.५
	जम्मा दलित	१६६१९७	५८.३	४१.७
	पहाडी दलित	१२१३१०	४९.८	५०.२
	मधेसी/तराई दलित	४४८८७	८१.४	१८.६
	गैरदलित जातजाति	९७५७०५	६५.५	३४.५
कर्णाली	जम्मा	३६६२५५	६७.९	३२.१
	जम्मा दलित	८३२३५	६३.०	३७.०
	पहाडी दलित	८३१७१	६३.०	३७.०
	मधेसी/तराई दलित	६४	३७.५	६२.५
	गैरदलित जातजाति	२८३०२०	६९.४	३०.६
सुदूरपश्चिम	जम्मा	५७७१०२	६५.१	३४.९
	जम्मा दलित	९७३९०	५५.६	४४.४
	पहाडी दलित	९७२४६	५५.६	४४.४

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	पुरुष	महिला
			प्रतिशत	
	मधेसी/तराई दलित	१४४	७०.१	२९.९
	गैरदलित जातजाति	४७९७१२	६७.०	३३.०
ताप्लेजुङ	जम्मा	२७७९८	७५.७	२४.३
	जम्मा दलित	१९१४	७३.५	२६.५
	पहाडी दलित	१९१३	७३.५	२६.५
	मधेसी/तराई दलित	१	०.०	१००.०
	गैरदलित जातजाति	२५८८४	७५.९	२४.१
संखुवासभा	जम्मा	३९१७३	७१.३	२८.७
	जम्मा दलित	३२३०	७०.४	२९.६
	पहाडी दलित	३२१३	७०.५	२९.५
	मधेसी/तराई दलित	१७	५२.९	४७.१
	गैरदलित जातजाति	३५९४३	७१.४	२८.६
सोलुखुम्बु	जम्मा	२६३१९	७१.९	२८.१
	जम्मा दलित	२११४	६८.६	३१.४
	पहाडी दलित	२१०३	६८.५	३१.५
	मधेसी/तराई दलित	११	९०.९	९.१
	गैरदलित जातजाति	२४२०५	७२.२	२७.८
ओखलढुङ्गा	जम्मा	३४२९४	७३.६	२६.४
	जम्मा दलित	३७०६	७१.१	२८.९
	पहाडी दलित	३६९८	७१.१	२८.९
	मधेसी/तराई दलित	८	६२.५	३७.५
	गैरदलित जातजाति	३०५८८	७३.९	२६.१
खोटाङ	जम्मा	४१७५०	७२.४	२७.६
	जम्मा दलित	४५९२	७०.१	२९.९
	पहाडी दलित	४५८३	७०.१	२९.९
	मधेसी/तराई दलित	९	७७.८	२२.२
	गैरदलित जातजाति	३७१५८	७२.७	२७.३
भोजपुर	जम्मा	३८६३१	७३.७	२६.३
	जम्मा दलित	३५८७	७२.८	२७.२
	पहाडी दलित	३५७७	७२.७	२७.३
	मधेसी/तराई दलित	१०	१००.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३५०४४	७३.८	२६.२
धनकुटा	जम्मा	३७६४८	७०.२	२९.८
	जम्मा दलित	२६८३	६७.८	३२.२
	पहाडी दलित	२६७१	६७.७	३२.३

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	पुरुष	महिला
			प्रतिशत	
	मधेसी/तराई दलित	१२	९१.७	८.३
	गैरदलित जातजाति	३४९६५	७०.४	२९.६
तेहथुम	जम्मा	२१८५७	७२.९	२७.१
	जम्मा दलित	२०१६	६९.४	३०.६
	पहाडी दलित	२०११	६९.५	३०.५
	मधेसी/तराई दलित	५	६०.०	४०.०
	गैरदलित जातजाति	१९८४१	७३.२	२६.८
पाँचथर	जम्मा	४२४९५	७३.९	२६.१
	जम्मा दलित	२४७०	७२.६	२७.४
	पहाडी दलित	२४६५	७२.७	२७.३
	मधेसी/तराई दलित	५	४०.०	६०.०
	गैरदलित जातजाति	४००२५	७३.९	२६.१
इलाम	जम्मा	७०५३२	७७.४	२२.६
	जम्मा दलित	३८३३	७४.०	२६.०
	पहाडी दलित	३७९४	७३.८	२६.२
	मधेसी/तराई दलित	३९	८७.२	१२.८
	गैरदलित जातजाति	६६६९९	७७.६	२२.४
झापा	जम्मा	२४५१४२	६४.४	३५.६
	जम्मा दलित	१७०१४	५९.४	४०.६
	पहाडी दलित	१५०९७	५८.३	४१.७
	मधेसी/तराई दलित	१९१७	६८.१	३१.९
	गैरदलित जातजाति	२२८१२८	६४.७	३५.३
मोरङ	जम्मा	२७२२८३	७०.५	२९.५
	जम्मा दलित	३०८५५	७०.३	२९.७
	पहाडी दलित	११८५१	५८.६	४१.४
	मधेसी/तराई दलित	१९००४	७७.६	२२.४
	गैरदलित जातजाति	२४१४२८	७०.५	२९.५
सुनसरी	जम्मा	२१२५४५	६६.२	३३.८
	जम्मा दलित	२४५८१	६७.८	३२.२
	पहाडी दलित	९०६७	५४.६	४५.४
	मधेसी/तराई दलित	१५५१४	७५.६	२४.४
	गैरदलित जातजाति	१८७९६४	६६.०	३४.०
उदयपुर	जम्मा	८१०८९	६५.४	३४.६
	जम्मा दलित	१०१७९	६१.९	३८.१
	पहाडी दलित	८९२६	६०.३	३९.७

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	पुरुष	महिला
			प्रतिशत	
	मधेसी/तराई दलित	१२५३	७३.३	२६.७
	गैरदलित जातजाति	७०९१०	६५.९	३४.१
सप्तरी	जम्मा	१४६८५४	७७.४	२२.६
	जम्मा दलित	३७७८४	७६.५	२३.५
	पहाडी दलित	१०११	६७.३	३२.७
	मधेसी/तराई दलित	३६७७३	७६.८	२३.२
	गैरदलित जातजाति	१०९०७०	७७.७	२२.३
सिराहा	जम्मा	१४८५७१	६९.१	३०.९
	जम्मा दलित	३५१९२	६४.५	३५.५
	पहाडी दलित	११८७	६९.९	३०.१
	मधेसी/तराई दलित	३४००५	६४.३	३५.७
	गैरदलित जातजाति	११३३७९	७०.५	२९.५
धनुषा	जम्मा	१७७१४३	६८.२	३१.८
	जम्मा दलित	३१५४२	६२.९	३७.१
	पहाडी दलित	११९२	५८.१	४१.९
	मधेसी/तराई दलित	३०३५०	६३.१	३६.९
	गैरदलित जातजाति	१४५६०१	६९.४	३०.६
महोत्तरी	जम्मा	१३७९०२	७३.०	२७.०
	जम्मा दलित	२४२५९	७०.६	२९.४
	पहाडी दलित	१५६२	६५.४	३४.६
	मधेसी/तराई दलित	२२६९७	७०.९	२९.१
	गैरदलित जातजाति	११३६४३	७३.६	२६.४
सर्लाही	जम्मा	१६४८९३	८०.७	१९.३
	जम्मा दलित	२४२७६	८०.३	१९.७
	पहाडी दलित	२७८३	६१.६	३८.४
	मधेसी/तराई दलित	२१४९३	८२.७	१७.३
	गैरदलित जातजाति	१४०६१७	८०.७	१९.३
रौतहट	जम्मा	१३७०३२	८५.५	१४.५
	जम्मा दलित	१९१५९	८७.०	१३.०
	पहाडी दलित	७३२	७२.४	२७.६
	मधेसी/तराई दलित	१८४२७	८७.६	१२.४
	गैरदलित जातजाति	११७८७३	८५.३	१४.७
बारा	जम्मा	१३१२४०	८७.६	१२.४
	जम्मा दलित	१५४१०	९०.७	९.३
	पहाडी दलित	९७८	७२.४	२७.६

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	पुरुष	महिला
			प्रतिशत	
	मधेसी/तराई दलित	१४४३२	९१.९	८.१
	गैरदलित जातजाति	११५८३०	८७.२	१२.८
पर्सा	जम्मा	११३०८०	९०.६	९.४
	जम्मा दलित	१४३६९	९३.०	७.०
	पहाडी दलित	५५०	६४.९	३५.१
	मधेसी/तराई दलित	१३८१९	९४.१	५.९
	गैरदलित जातजाति	९८७११	९०.२	९.८
दोलखा	जम्मा	४९५३८	६१.४	३८.६
	जम्मा दलित	४०५९	५७.६	४२.४
	पहाडी दलित	४०४६	५७.६	४२.४
	मधेसी/तराई दलित	१३	७६.९	२३.१
	गैरदलित जातजाति	४५४७९	६१.७	३८.३
सिन्धुपाल्चोक	जम्मा	७१७७३	७२.०	२८.०
	जम्मा दलित	५२६०	६६.३	३३.७
	पहाडी दलित	५२५२	६६.३	३३.७
	मधेसी/तराई दलित	८	५०.०	५०.०
	गैरदलित जातजाति	६६५१३	७२.४	२७.६
रसुवा	जम्मा	१११४०	७९.३	२०.७
	जम्मा दलित	३६३	७३.६	२६.४
	पहाडी दलित	३६१	७४.०	२६.०
	मधेसी/तराई दलित	२	०.०	१००.०
	गैरदलित जातजाति	१०७७७	७९.५	२०.५
धादिङ	जम्मा	८३६४२	७०.६	२९.४
	जम्मा दलित	१००००	६२.१	३७.९
	पहाडी दलित	९९९१	६२.१	३७.९
	मधेसी/तराई दलित	९	६६.७	३३.३
	गैरदलित जातजाति	७३६४२	७१.७	२८.३
नुवाकोट	जम्मा	६८६७९	७१.९	२८.१
	जम्मा दलित	४७४५	६६.७	३३.३
	पहाडी दलित	४७३४	६६.७	३३.३
	मधेसी/तराई दलित	११	८१.८	१८.२
	गैरदलित जातजाति	६३९३४	७२.३	२७.७
काठमाडौँ	जम्मा	५४४८६७	६६.५	३३.५
	जम्मा दलित	१९१४५	६६.०	३४.०
	पहाडी दलित	१८१८१	६५.४	३४.६

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	पुरुष	महिला
			प्रतिशत	
	मधेसी/तराई दलित	९६४	७७.६	२२.४
	गैरदलित जातजाति	५२५७२२	६६.५	३३.५
भक्तपुर	जम्मा	१०८५०३	७३.०	२७.०
	जम्मा दलित	३१०७	७२.८	२७.२
	पहाडी दलित	२९८२	७२.२	२७.८
	मधेसी/तराई दलित	१२५	८८.०	१२.०
	गैरदलित जातजाति	१०५३९६	७३.०	२७.०
ललितपुर	जम्मा	१४०३६७	७१.०	२९.०
	जम्मा दलित	४९०५	७०.१	२९.९
	पहाडी दलित	४७०४	६९.४	३०.६
	मधेसी/तराई दलित	२०१	८६.६	१३.४
	गैरदलित जातजाति	१३५४६२	७१.०	२९.०
काभ्रेपलाञ्चोक	जम्मा	९१४२८	७५.४	२४.६
	जम्मा दलित	५९१२	६९.७	३०.३
	पहाडी दलित	५८८९	६९.६	३०.४
	मधेसी/तराई दलित	२३	७८.३	२१.७
	गैरदलित जातजाति	८५५१६	७५.८	२४.२
रामेछाप	जम्मा	४६४८९	६३.८	३६.२
	जम्मा दलित	४०३४	५८.४	४१.६
	पहाडी दलित	४०१८	५८.३	४१.७
	मधेसी/तराई दलित	१६	८७.५	१२.५
	गैरदलित जातजाति	४२४५५	६४.३	३५.७
सिन्धुली	जम्मा	६९३६४	७१.२	२८.८
	जम्मा दलित	८७५८	६७.०	३३.०
	पहाडी दलित	८१५६	६७.४	३२.६
	मधेसी/तराई दलित	६०२	६१.५	३८.५
	गैरदलित जातजाति	६०६०६	७१.८	२८.२
मकवानपुर	जम्मा	१०५७९२	७२.२	२७.८
	जम्मा दलित	४६०९	६५.४	३४.६
	पहाडी दलित	४४७२	६४.८	३५.२
	मधेसी/तराई दलित	१३७	८४.७	१५.३
	गैरदलित जातजाति	१०११८३	७२.५	२७.५
चितवन	जम्मा	१७९३४५	६५.८	३४.२
	जम्मा दलित	१६३९०	५७.५	४२.५
	पहाडी दलित	१५९२८	५६.८	४३.२

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	पुरुष	महिला
			प्रतिशत	
	मधेसी/तराई दलित	४६२	८२.३	१७.७
	गैरदलित जातजाति	१६२९५५	६६.६	३३.४
गोरखा	जम्मा	७१८२६	६२.९	३७.१
	जम्मा दलित	११९२९	५७.४	४२.६
	पहाडी दलित	११९००	५७.४	४२.६
	मधेसी/तराई दलित	२९	५१.७	४८.३
	गैरदलित जातजाति	५९८९७	६४.०	३६.०
मनाङ	जम्मा	१५७२	६७.०	३३.०
	जम्मा दलित	८७	७१.३	२८.७
	पहाडी दलित	८२	७०.७	२९.३
	मधेसी/तराई दलित	५	८०.०	२०.०
	गैरदलित जातजाति	१४८५	६६.८	३३.२
मुस्ताङ	जम्मा	३६७४	७२.१	२७.९
	जम्मा दलित	५७०	७३.२	२६.८
	पहाडी दलित	५६८	७३.२	२६.८
	मधेसी/तराई दलित	२	५०.०	५०.०
	गैरदलित जातजाति	३१०४	७१.९	२८.१
म्याग्दी	जम्मा	२८८३०	५९.९	४०.१
	जम्मा दलित	७२२२	५७.८	४२.२
	पहाडी दलित	७२१०	५७.९	४२.१
	मधेसी/तराई दलित	१२	५०.०	५०.०
	गैरदलित जातजाति	२१६०८	६०.६	३९.४
कास्की	जम्मा	१६०६५१	५९.०	४१.०
	जम्मा दलित	२६४३०	५२.८	४७.२
	पहाडी दलित	२६३५१	५२.७	४७.३
	मधेसी/तराई दलित	७९	७२.२	२७.८
	गैरदलित जातजाति	१३४२२१	६०.३	३९.७
लमजुङ	जम्मा	४४१७०	५६.४	४३.६
	जम्मा दलित	७८३१	५१.६	४८.४
	पहाडी दलित	७८२३	५१.६	४८.४
	मधेसी/तराई दलित	८	२५.०	७५.०
	गैरदलित जातजाति	३६३३९	५७.४	४२.६
तनहुँ	जम्मा	८८५८३	५४.३	४५.७
	जम्मा दलित	१४८९९	४७.३	५२.७
	पहाडी दलित	१४८७५	४७.३	५२.७

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	पुरुष	महिला
			प्रतिशत	
	मधेसी/तराई दलित	२४	४५.८	५४.२
	गैरदलित जातजाति	७३६८४	५५.७	४४.३
नवलपरासी -पूर्व	जम्मा	९३९२५	५९.९	४०.१
	जम्मा दलित	१००६३	५३.०	४७.०
	पहाडी दलित	९७९५	५२.४	४७.६
	मधेसी/तराई दलित	२६८	७३.९	२६.१
	गैरदलित जातजाति	८३८६२	६०.७	३९.३
स्याङ्जा	जम्मा	६८९५९	५८.९	४१.१
	जम्मा दलित	११३४०	५२.१	४७.९
	पहाडी दलित	११३३१	५२.१	४७.९
	मधेसी/तराई दलित	९	४४.४	५५.६
	गैरदलित जातजाति	५७६१९	६०.२	३९.८
पर्वत	जम्मा	३६१३७	६१.९	३८.१
	जम्मा दलित	९०६०	५६.९	४३.१
	पहाडी दलित	९०५६	५६.९	४३.१
	मधेसी/तराई दलित	४	७५.०	२५.०
	गैरदलित जातजाति	२७०७७	६३.६	३६.४
बागलुङ	जम्मा	६४१५३	५८.८	४१.२
	जम्मा दलित	१८१०४	५३.८	४६.२
	पहाडी दलित	१८०९१	५३.८	४६.२
	मधेसी/तराई दलित	१३	३८.५	६१.५
	गैरदलित जातजाति	४६०४९	६०.८	३९.२
रुकुम-पूर्व	जम्मा	१२८८६	६८.०	३२.०
	जम्मा दलित	२७५३	६५.५	३४.५
	पहाडी दलित	२७५१	६५.५	३४.५
	मधेसी/तराई दलित	२	५०.०	५०.०
	गैरदलित जातजाति	१०१३३	६८.७	३१.३
रोल्पा	जम्मा	५२२२१	५८.२	४१.८
	जम्मा दलित	९०९१	५०.६	४९.४
	पहाडी दलित	९०८६	५०.६	४९.४
	मधेसी/तराई दलित	५	४०.०	६०.०
	गैरदलित जातजाति	४३१३०	५९.८	४०.२
प्युठान	जम्मा	५६२०३	५२.४	४७.६
	जम्मा दलित	१२०५०	४३.७	५६.३
	पहाडी दलित	१२०४०	४३.६	५६.४

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	पुरुष	महिला
			प्रतिशत	
	मधेसी/तराई दलित	१०	७०.०	३०.०
	गैरदलित जातजाति	४४१५३	५४.७	४५.३
गुल्मी	जम्मा	६६१२५	५५.३	४४.७
	जम्मा दलित	१४३३६	४९.२	५०.८
	पहाडी दलित	१४३२९	४९.२	५०.८
	मधेसी/तराई दलित	७	४२.९	५७.१
	गैरदलित जातजाति	५१७८९	५७.०	४३.०
अर्घाखाँची	जम्मा	४८४६५	५६.०	४४.०
	जम्मा दलित	१०५६३	४९.५	५०.५
	पहाडी दलित	१०५६०	४९.५	५०.५
	मधेसी/तराई दलित	३	६६.७	३३.३
	गैरदलित जातजाति	३७९०२	५७.९	४२.१
पाल्पा	जम्मा	६५०४९	५४.५	४५.५
	जम्मा दलित	८१७८	४७.३	५२.७
	पहाडी दलित	८१४६	४७.३	५२.७
	मधेसी/तराई दलित	३२	४६.९	५३.१
	गैरदलित जातजाति	५६८७१	५५.६	४४.४
नवलपरासी - पश्चिम	जम्मा	८२७३८	७०.५	२९.५
	जम्मा दलित	१३०७८	६८.८	३१.२
	पहाडी दलित	४५०१	५०.२	४९.८
	मधेसी/तराई दलित	८५७७	७८.५	२१.५
	गैरदलित जातजाति	६९६६०	७०.८	२९.२
रूपन्देही	जम्मा	२३८३२०	६६.९	३३.१
	जम्मा दलित	२८१६२	६४.५	३५.५
	पहाडी दलित	१५०७१	४९.७	५०.३
	मधेसी/तराई दलित	१३०९१	८१.६	१८.४
	गैरदलित जातजाति	२१०१५८	६७.२	३२.८
कपिलवस्तु	जम्मा	१२१९४६	७४.४	२५.६
	जम्मा दलित	१८१३५	७३.१	२६.९
	पहाडी दलित	५०३३	५१.६	४८.४
	मधेसी/तराई दलित	१३१०२	८१.३	१८.७
	गैरदलित जातजाति	१०३८११	७४.६	२५.४
दाङ	जम्मा	१६२३१६	६३.४	३६.६
	जम्मा दलित	१९६१७	५४.६	४५.४
	पहाडी दलित	१९३५१	५४.४	४५.६

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	पुरुष	महिला
			प्रतिशत	
	मधेसी/तराई दलित	२६६	७१.१	२८.९
	गैरदलित जातजाति	१४२६९९	६४.६	३५.४
बाँके	जम्मा	१२९३०७	६८.५	३१.५
	जम्मा दलित	१८२७९	६४.४	३५.६
	पहाडी दलित	१०२७२	४८.६	५१.४
	मधेसी/तराई दलित	८००७	८४.८	१५.२
	गैरदलित जातजाति	१११०२८	६९.२	३०.८
बर्दिया	जम्मा	१०६३२६	६४.६	३५.४
	जम्मा दलित	११९५५	५२.३	४७.७
	पहाडी दलित	१०१७०	४७.१	५२.९
	मधेसी/तराई दलित	१७८५	८१.७	१८.३
	गैरदलित जातजाति	९४३७१	६६.१	३३.९
डोल्पा	जम्मा	९३९८	८०.७	१९.३
	जम्मा दलित	१२८३	७८.०	२२.०
	पहाडी दलित	१२८०	७८.१	२१.९
	मधेसी/तराई दलित	३	३३.३	६६.७
	गैरदलित जातजाति	८११५	८१.१	१८.९
मुगु	जम्मा	१२४३९	८३.१	१६.९
	जम्मा दलित	२६३०	८५.६	१४.४
	पहाडी दलित	२६२७	८५.७	१४.३
	मधेसी/तराई दलित	३	३३.३	६६.७
	गैरदलित जातजाति	९८०९	८२.४	१७.६
हुम्ला	जम्मा	११२२८	८२.३	१७.७
	जम्मा दलित	१७१२	८५.६	१४.४
	पहाडी दलित	१७०९	८५.६	१४.४
	मधेसी/तराई दलित	३	६६.७	३३.३
	गैरदलित जातजाति	९५१६	८१.७	१८.३
जुम्ला	जम्मा	२४४३८	७६.२	२३.८
	जम्मा दलित	४२६४	७४.९	२५.१
	पहाडी दलित	४२६२	७४.९	२५.१
	मधेसी/तराई दलित	२	५०.०	५०.०
	गैरदलित जातजाति	२०१७४	७६.५	२३.५
कालीकोट	जम्मा	२६७७९	७८.४	२१.६
	जम्मा दलित	७२८८	७७.१	२२.९
	पहाडी दलित	७२८६	७७.१	२२.९

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	पुरुष	महिला
			प्रतिशत	
	मधेसी/तराई दलित	२	५०.०	५०.०
	गैरदलित जातजाति	१९४९१	७८.९	२१.१
दैलेख	जम्मा	५४६१०	६४.०	३६.०
	जम्मा दलित	१४८६६	५५.९	४४.१
	पहाडी दलित	१४८५४	५५.९	४४.१
	मधेसी/तराई दलित	१२	४१.७	५८.३
	गैरदलित जातजाति	३९७४४	६७.०	३३.०
जाजरकोट	जम्मा	३७४६६	७२.३	२७.७
	जम्मा दलित	१०५१८	६९.९	३०.१
	पहाडी दलित	१०५१३	६९.९	३०.१
	मधेसी/तराई दलित	५	४०.०	६०.०
	गैरदलित जातजाति	२६९४८	७३.२	२६.८
रुकुम - पश्चिम	जम्मा	३७३०३	६७.२	३२.८
	जम्मा दलित	७७३६	६२.५	३७.५
	पहाडी दलित	७७३४	६२.५	३७.५
	मधेसी/तराई दलित	२	०.०	१००.०
	गैरदलित जातजाति	२९५६७	६८.५	३१.५
सल्यान	जम्मा	५४७०१	६६.३	३३.७
	जम्मा दलित	८७९२	६१.५	३८.५
	पहाडी दलित	८७८५	६१.५	३८.५
	मधेसी/तराई दलित	७	४२.९	५७.१
	गैरदलित जातजाति	४५९०९	६७.२	३२.८
सुर्खेत	जम्मा	९७८९३	५९.९	४०.१
	जम्मा दलित	२४१४६	५३.९	४६.१
	पहाडी दलित	२४१२१	५३.९	४६.१
	मधेसी/तराई दलित	२५	३२.०	६८.०
	गैरदलित जातजाति	७३७४७	६१.९	३८.१
बाजुरा	जम्मा	२८०६५	७४.८	२५.२
	जम्मा दलित	७२२४	६८.५	३१.५
	पहाडी दलित	७२२३	६८.५	३१.५
	मधेसी/तराई दलित	१	०.०	१००.०
	गैरदलित जातजाति	२०८४१	७६.९	२३.१
बझाङ	जम्मा	३८०४८	६८.९	३१.१
	जम्मा दलित	५६६८	६३.१	३६.९
	पहाडी दलित	५६६४	६३.२	३६.८
	मधेसी/तराई दलित	४	२५.०	७५.०

क्षेत्र	विवरण	जम्मा परिवार सङ्ख्या	पुरुष	महिला
			प्रतिशत	
	गैरदलित जातजाति	३२३८०	७०.०	३०.०
दार्चुला	जम्मा	२८४१७	७५.४	२४.६
	जम्मा दलित	३३१३	७६.०	२४.०
	पहाडी दलित	३३११	७६.०	२४.०
	मधेसी/तराई दलित	२	५०.०	५०.०
	गैरदलित जातजाति	२५१०४	७५.३	२४.७
बैतडी	जम्मा	४९४२८	७२.१	२७.९
	जम्मा दलित	९८२३	७०.७	२९.३
	पहाडी दलित	९८२३	७०.७	२९.३
	गैरदलित जातजाति	३९६०५	७२.५	२७.५
डडेल्धुरा	जम्मा	३११९३	६७.१	३२.९
	जम्मा दलित	६४९८	६०.४	३९.६
	पहाडी दलित	६४९२	६०.४	३९.६
	मधेसी/तराई दलित	६	१००.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२४६९५	६८.९	३१.१
डोटी	जम्मा	४५१८२	५४.०	४६.०
	जम्मा दलित	१०६००	४५.३	५४.७
	पहाडी दलित	१०५९३	४५.३	५४.७
	मधेसी/तराई दलित	७	५७.१	४२.९
	गैरदलित जातजाति	३४५८२	५६.७	४३.३
अछाम	जम्मा	४९५९५	५७.८	४२.२
	जम्मा दलित	१३९६४	५०.७	४९.३
	पहाडी दलित	१३९६१	५०.७	४९.३
	मधेसी/तराई दलित	३	१००.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३५६३१	६०.६	३९.४
कैलाली	जम्मा	१९५९५७	६३.४	३६.६
	जम्मा दलित	२५४७८	४८.०	५२.०
	पहाडी दलित	२५३७२	४७.९	५२.१
	मधेसी/तराई दलित	१०६	७०.८	२९.२
	गैरदलित जातजाति	१७०४७९	६५.८	३४.२
कञ्चनपुर	जम्मा	१११२१७	६५.८	३४.२
	जम्मा दलित	१४८२२	५४.९	४५.१
	पहाडी दलित	१४८०७	५४.९	४५.१
	मधेसी/तराई दलित	१५	७३.३	२६.७
	गैरदलित जातजाति	९६३९५	६७.४	३२.६

अनुसूची १६: महिलाको वैवाहिक स्थितिअनुसारको विवरण, राष्ट्रिय जनगणना २०७८

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	विवाहित	पारपाचुके	छुट्टिएको	अविवाहित (३५+)	विधुर/विधवा	एकल महिला
नेपाल	जम्मा	१२४३९२४७	६४.३	०.२	०.५	०.७	६.६	८.०
	पहाडी दलित	१०८३७८४	६२.४	०.२	०.७	०.५	७.२	८.६
	मधेसी/तराई दलित	५३५१५९	६६.६	०.१	०.२	०.१	५.७	६.१
	गैरदलित जातजाति	१०८२०३०४	६४.४	०.२	०.५	०.८	६.६	८.१
प्रदेश								
कोशी	जम्मा	२१३९९५९	६४.२	०.२	०.८	१.२	७	९.३
	पहाडी दलित	१३२७२८	६३.६	०.२	१.१	१	७	९.३
	मधेसी/तराई दलित	६८११५	६६.३	०.१	०.५	०.२	६.७	७.४
	गैरदलित जातजाति	१९३९११६	६४.२	०.२	०.८	१.२	७.१	९.३
मधेस	जम्मा	२४१४९०५	६६.७	०	०.१	०.२	५.५	५.९
	पहाडी दलित	१९१९०	६४.१	०.२	०.५	०.४	७.१	८.२
	मधेसी/तराई दलित	३६८८६२	६७.५	०	०.१	०.१	५.५	५.७
	गैरदलित जातजाति	२०२६८५३	६६.६	०.१	०.१	०.२	५.४	५.९
बागमती	जम्मा	२६६५६०३	६३.३	०.२	०.६	१.२	६.४	८.५
	पहाडी दलित	१४९४४७	६१.८	०.२	०.८	०.७	६.८	८.६
	मधेसी/तराई दलित	३४८६	६४.७	०.१	०.५	०.६	३.९	५.१
	गैरदलित जातजाति	२५१२६७०	६३.४	०.२	०.६	१.३	६.४	८.५
गण्डकी	जम्मा	११२२०७५	६५.१	०.३	०.७	१.१	८.४	१०.५
	पहाडी दलित	२००१४३	६४.४	०.३	१	०.७	७.४	९.३
	मधेसी/तराई दलित	७१६	६९.१	०	०.७	०.८	४.१	५.६
	गैरदलित जातजाति	९२१२१६	६५.२	०.३	०.७	१.१	८.६	१०.८
लुम्बिनी	जम्मा	२२२०५१९	६४.३	०.२	०.४	०.५	६.८	७.८
	पहाडी दलित	२२१५४७	६३.२	०.३	०.७	०.५	७.४	८.८
	मधेसी/तराई दलित	९३५४४	६३.२	०.१	०.२	०.१	६	६.४
	गैरदलित जातजाति	१९०५४२८	६४.५	०.२	०.४	०.५	६.७	७.७
कर्णाली	जम्मा	६९६०३५	६३.२	०.२	०.४	०.४	५.८	६.८
	पहाडी दलित	१५९००७	६३.४	०.२	०.४	०.३	५.९	६.८
	मधेसी/तराई दलित	१४६	७६	०	०.७	०	७.५	८.२
	गैरदलित जातजाति	५३६८८२	६३.१	०.२	०.४	०.४	५.८	६.८
सुदूरपश्चिम	जम्मा	११८०१५१	६१.७	०.१	०.२	०.२	७.३	७.९
	पहाडी दलित	२०१७२२	५८.४	०.१	०.२	०.२	८.४	८.९
	मधेसी/तराई दलित	२९०	६१	०	०	०.३	१०	१०.३
	गैरदलित जातजाति	९७८१३९	६२.४	०.१	०.२	०.२	७.१	७.६

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	विवाहित	पारपाचुके	छुट्टिएको	अविवाहित (३५+)	विधुर/ विधवा	एकल महिला
जिल्ला								
ताप्लेजुङ	जम्मा	४९०६४	६२.४	०.२	०.६	२	५.३	८
	पहाडी दलित	३३६९	६४.२	०.१	०.९	१.२	५.२	७.४
	मधेसी/तराई दलित	६	५०	०	०	०	०	०
	गैरदलित जातजाति	४५६८९	६२.३	०.२	०.५	२.१	५.३	८
संखुवासभा	जम्मा	६५३६९	६३.५	०.२	१	१.५	६.८	९.५
	पहाडी दलित	५५३४	६४.४	०.३	१	१.१	६.६	९
	मधेसी/तराई दलित	१७	६४.७	५.९	०	५.९	१७.६	२९.४
	गैरदलित जातजाति	५९८१८	६३.४	०.२	१	१.६	६.८	९.६
सोलुखुम्बु	जम्मा	४३५४२	६१.१	०.१	०.७	२.२	६.४	९.४
	पहाडी दलित	३४५१	६४.५	०.२	०.६	१.२	५	७.१
	मधेसी/तराई दलित	४	७५	२५	०	०	०	२५
	गैरदलित जातजाति	४००८७	६०.८	०.१	०.७	२.३	६.५	९.६
ओखलढुङ्गा	जम्मा	६०८७१	६३.७	०.१	०.५	१.४	६.७	८.८
	पहाडी दलित	६४५२	६४.१	०.१	०.६	०.७	६.२	७.७
	मधेसी/तराई दलित	१०	७०	०	०	०	१०	१०
	गैरदलित जातजाति	५४४०९	६३.७	०.१	०.५	१.५	६.८	८.९
खोटाङ	जम्मा	७३४८१	६२.६	०.१	०.७	१.७	६.२	८.८
	पहाडी दलित	८१४६	६३.१	०.१	०.७	१.१	५.१	७.१
	मधेसी/तराई दलित	७	७१.४	०	०	०	१४.३	१४.३
	गैरदलित जातजाति	६५३२८	६२.६	०.१	०.७	१.८	६.३	९
भोजपुर	जम्मा	६६५५८	६३.४	०.२	०.८	२	६.९	९.९
	पहाडी दलित	६२७५	६४	०.२	०.६	१.३	६	८.१
	मधेसी/तराई दलित	८	७५	०	०	०	१२.५	१२.५
	गैरदलित जातजाति	६०२७५	६३.३	०.२	०.८	२.१	७	१०.१
धनकुटा	जम्मा	६५३५०	६४.५	०.२	०.८	१.७	७.४	१०.१
	पहाडी दलित	४६४१	६४.७	०.४	१.१	१.१	७.५	१०.१
	मधेसी/तराई दलित	१३	५३.८	०	०	०	७.७	७.७
	गैरदलित जातजाति	६०६९६	६४.५	०.२	०.८	१.७	७.४	१०.१
तेह्रथुम	जम्मा	३७८९५	६५	०.२	०.८	१.९	६.८	९.७
	पहाडी दलित	३४४१	६४.८	०.१	१	१.२	७.७	१०.१
	मधेसी/तराई दलित	९	७७.८	०	११.१	०	०	११.१
	गैरदलित जातजाति	३४४४५	६५	०.२	०.७	२	६.७	९.६
पाँचथर	जम्मा	७२०६७	६५.१	०.२	०.६	२	५.८	८.६
	पहाडी दलित	४१८६	६५.७	०.३	०.७	१.२	५.४	७.६
	मधेसी/तराई दलित	७	५७.१	०	०	०	१४.३	१४.३
	गैरदलित जातजाति	६७८७४	६५.१	०.२	०.६	२.१	५.९	८.७

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	विवाहित	पारपाचुके	छुट्टिएको	अविवाहित (३५+)	विधुर/विधवा	एकल महिला
इलाम	जम्मा	१२०९७०	६६.३	०.२	०.८	२.१	५.७	८.७
	पहाडी दलित	६५४६	६६.५	०.३	०.८	१.७	६.४	९.२
	मधेसी/तराई दलित	५७	६८.४	०	०	१.८	८.८	१०.५
	गैरदलित जातजाति	११४३६७	६६.३	०.२	०.८	२.१	५.६	८.७
झापा	जम्मा	४४२००६	६३.५	०.३	१.१	१.१	८	१०.४
	पहाडी दलित	२६६७३	६२.६	०.३	१.५	१	८.३	११.१
	मधेसी/तराई दलित	३४३९	६१.६	०.१	१.१	०.३	९.२	१०.८
	गैरदलित जातजाति	४११८९४	६३.६	०.३	१	१.१	७.९	१०.४
मोरङ	जम्मा	४९७८५३	६४.६	०.२	०.८	०.८	७.६	९.३
	पहाडी दलित	२१३०१	६३.७	०.२	१.३	०.८	७.८	१०.२
	मधेसी/तराई दलित	३४४३१	६५.८	०.१	०.५	०.१	६.९	७.६
	गैरदलित जातजाति	४४२१२१	६४.५	०.२	०.८	०.८	७.६	९.४
सुनसरी	जम्मा	३९७४६	६४.७	०.३	०.८	०.९	६.८	८.७
	पहाडी दलित	१६५६१	६१.४	०.४	१.४	१	७.८	१०.६
	मधेसी/तराई दलित	२८०७२	६७.३	०.१	०.४	०.१	६.१	६.७
	गैरदलित जातजाति	३५२५१३	६४.६	०.३	०.७	०.९	६.८	८.८
उदयपुर	जम्मा	१४७७८७	६४.४	०.२	०.६	०.८	६.२	७.८
	पहाडी दलित	१६१५२	६४.२	०.१	०.७	०.५	६	७.३
	मधेसी/तराई दलित	२०३५	६७.८	०.१	०.३	०.२	६.२	६.८
	गैरदलित जातजाति	१२९६००	६४.३	०.२	०.६	०.९	६.२	७.८
सप्तरी	जम्मा	२८९७४३	६८.२	०.१	०.२	०.२	६	६.४
	पहाडी दलित	१९२५	६६.८	०.३	०.३	०.२	८.३	९
	मधेसी/तराई दलित	६५९३७	६८.६	०.१	०.२	०.१	५.६	५.९
	गैरदलित जातजाति	२२१८८१	६८.१	०.१	०.२	०.२	६.१	६.५
सिराहा	जम्मा	३००६९४	६८.४	०.१	०.१	०.२	६	६.४
	पहाडी दलित	२४१२	६४.६	०.१	०.२	०.३	६.२	६.९
	मधेसी/तराई दलित	६३२३०	६८.७	०	०.१	०.१	६	६.३
	गैरदलित जातजाति	२३५०५२	६८.३	०.१	०.१	०.२	६	६.४
धनुषा	जम्मा	३४९२१४	६९	०.१	०.१	०.१	५.७	६
	पहाडी दलित	२२९९	६२.६	०.२	०.७	०.४	८.४	९.६
	मधेसी/तराई दलित	५७०३२	६९.६	०.१	०.१	०.१	५.८	६
	गैरदलित जातजाति	२८९८८३	६८.९	०.१	०.१	०.२	५.७	६
महोत्तरी	जम्मा	२८२३५८	६६.६	०.१	०.१	०.२	५.५	५.८
	पहाडी दलित	३०४३	६५	०.४	०.४	०.५	५.२	६.४
	मधेसी/तराई दलित	४३९०१	६६.४	०	०.१	०.१	५.४	५.७
	गैरदलित जातजाति	२३५४१४	६६.६	०.१	०.१	०.२	५.५	५.८

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	विवाहित	पारपाचुके	छुट्टिएको	अविवाहित (३५+)	विधुर/ विधवा	एकल महिला
सर्लाही	जम्मा	३३९१३३	६५.२	०.१	०.२	०.२	५.३	५.८
	पहाडी दलित	५२२१	६३.१	०.१	०.७	०.४	७.४	८.५
	मधेसी/तराई दलित	४०८१६	६५.४	०	०.१	०.१	५	५.२
	गैरदलित जातजाति	२९३०९६	६५.२	०.१	०.२	०.२	५.४	५.८
रौतहट	जम्मा	३०६८०२	६५.२	०	०.१	०.२	५.१	५.४
	पहाडी दलित	१४२०	६३.३	०.१	०.४	०.५	७.८	८.९
	मधेसी/तराई दलित	३८४७९	६५.६	०	०.१	०.२	५.३	५.६
	गैरदलित जातजाति	२६६९०३	६५.२	०	०.१	०.२	५	५.४
बारा	जम्मा	२९५०७२	६५.९	०	०.२	०.२	५.१	५.५
	पहाडी दलित	१८४०	६४.५	०.२	०.८	०.३	७.३	८.७
	मधेसी/तराई दलित	३०८४९	६६.८	०	०.१	०.१	५.१	५.३
	गैरदलित जातजाति	२६२३८३	६५.८	०	०.२	०.३	५.१	५.५
पर्सा	जम्मा	२५१८८९	६५.१	०	०.१	०.२	५	५.३
	पहाडी दलित	१०३०	६४.६	०	०.१	०.२	७.७	८
	मधेसी/तराई दलित	२८६१८	६६.७	०	०.१	०.१	४.९	५.२
	गैरदलित जातजाति	२२२२४१	६४.९	०	०.१	०.२	५	५.३
दोलखा	जम्मा	७६५९७	६३.६	०.२	०.६	१.३	८.३	१०.३
	पहाडी दलित	६४१८	६३.३	०.१	०.६	१.१	७.२	९
	मधेसी/तराई दलित	१८	७२.२	०	०	०	०	०
	गैरदलित जातजाति	७०१६१	६३.६	०.२	०.६	१.३	८.४	१०.४
सिन्धुपाल्चोक	जम्मा	११४०४१	६४.६	०.१	०.५	१.१	८	९.९
	पहाडी दलित	८४४८	६१.२	०.१	०.६	०.८	८.३	९.८
	मधेसी/तराई दलित	११	८१.८	०	०	०	९.१	९.१
	गैरदलित जातजाति	१०५५८२	६४.९	०.१	०.५	१.२	८	९.९
रसुवा	जम्मा	१८७१४	६३.३	०.२	०.६	०.८	७.३	८.८
	पहाडी दलित	५६६	५९.५	०.२	१.२	०.९	८.८	११.१
	मधेसी/तराई दलित	२	१००	०	०	०	०	०
	गैरदलित जातजाति	१८१४६	६३.४	०.२	०.५	०.८	७.२	८.७
धादिङ	जम्मा	१४१७४८	६५.३	०.२	०.६	०.५	७.५	८.८
	पहाडी दलित	१६८३१	६२.३	०.१	०.७	०.३	७.८	९
	मधेसी/तराई दलित	१८	७७.८	०	०	०	०	०
	गैरदलित जातजाति	१२४८९९	६५.७	०.२	०.६	०.५	७.५	८.८
नुवाकोट	जम्मा	११४६१५	६५.३	०.२	०.६	०.८	८.२	९.७
	पहाडी दलित	८०३८	६१.९	०.२	०.८	०.३	८.५	९.७
	मधेसी/तराई दलित	८	७५	०	०	०	०	०
	गैरदलित जातजाति	१०६५६९	६५.६	०.२	०.५	०.८	८.२	९.७

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	विवाहित	पारपाचुके	छुट्टिएको	अविवाहित (३५+)	विधुर/विधवा	एकल महिला
काठमाडौं	जम्मा	८८९७१०	६१.४	०.३	०.६	१.७	५.२	७.८
	पहाडी दलित	२८४७५	५९.८	०.३	१	१	४.६	६.९
	मधेसी/तराई दलित	१२६३	६२.१	०	०.७	१.२	३.४	५.३
	गैरदलित जातजाति	८५९९७२	६१.४	०.३	०.६	१.७	५.२	७.८
भक्तपुर	जम्मा	१८७१२१	६३.८	०.२	०.६	१.१	६.३	८.२
	पहाडी दलित	४६७०	६२.१	०.४	०.९	०.६	५.८	७.७
	मधेसी/तराई दलित	११९	७१.४	०	०.८	०	५	५.९
	गैरदलित जातजाति	१८२३३२	६३.८	०.२	०.६	१.१	६.३	८.२
ललितपुर	जम्मा	२४३५२९	६२	०.३	०.६	१.७	६.४	८.९
	पहाडी दलित	७८५८	५८.५	०.३	०.९	१.२	५.७	८
	मधेसी/तराई दलित	२४७	५७.९	०.४	०	०.८	२.८	४
	गैरदलित जातजाति	२३५४२४	६२.२	०.३	०.६	१.७	६.४	९
काभ्रेपलाञ्चोक	जम्मा	१६०५६४	६४.२	०.१	०.६	१	८.१	९.९
	पहाडी दलित	१००८१	६१.४	०.१	०.७	०.४	९	१०.३
	मधेसी/तराई दलित	२९	५८.६	०	०	०	६.९	६.९
	गैरदलित जातजाति	१५०४५४	६४.४	०.१	०.६	१.१	८.१	९.८
रामेछाप	जम्मा	७७७३२	६३.७	०.१	०.५	१.५	८.१	१०.२
	पहाडी दलित	६८३०	६१.९	०.१	०.५	०.९	७.५	९
	मधेसी/तराई दलित	२५	६४	०	०	०	०	०
	गैरदलित जातजाति	७०८७७	६३.९	०.१	०.५	१.६	८.२	१०.३
सिन्धुली	जम्मा	१२७७७६	६३.३	०.१	०.५	०.६	६.१	७.३
	पहाडी दलित	१४७४९	६१.७	०.२	०.५	०.४	६.३	७.५
	मधेसी/तराई दलित	९६६	६७.५	०.१	०.३	०.१	५	५.५
	गैरदलित जातजाति	११२०६१	६३.४	०.१	०.५	०.६	६.१	७.३
मकवानपुर	जम्मा	१९५२६५	६४.१	०.२	०.६	०.८	६.५	८.१
	पहाडी दलित	८२७८	६१.१	०.३	०.८	०.७	८	९.८
	मधेसी/तराई दलित	१६५	६४.२	०.६	०	०.६	३	४.२
	गैरदलित जातजाति	१८६८२२	६४.२	०.२	०.६	०.८	६.४	८
चितवन	जम्मा	३१८१९१	६६.१	०.३	०.७	०.८	६.८	८.६
	पहाडी दलित	२८२०५	६४.८	०.३	१.२	०.६	६.८	८.९
	मधेसी/तराई दलित	६१५	६६.२	०	१	०.३	३.७	५
	गैरदलित जातजाति	२८९३७१	६६.२	०.३	०.७	०.८	६.८	८.५
गोरखा	जम्मा	११५३२९	६६.१	०.२	०.८	१.१	९.१	११.१
	पहाडी दलित	१९४४९	६४.१	०.१	०.९	०.५	८.७	१०.२
	मधेसी/तराई दलित	५३	८१.१	०	०	०	५.७	५.७
	गैरदलित जातजाति	९५८२७	६६.५	०.२	०.७	१.२	९.२	११.३

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	विवाहित	पारपाचुके	छुट्टिएको	अविवाहित (३५+)	विधुर/ विधवा	एकल महिला
मनाङ	जम्मा	२१७३	६०.८	०.८	०.८	६.४	९.७	१७.६
	पहाडी दलित	१२५	६२.४	०	०.८	५.६	५.६	१२
	मधेसी/तराई दलित	४	५०	०	०	०	०	०
	गैरदलित जातजाति	२०४४	६०.७	०.८	०.८	६.५	९.९	१८
मुस्ताङ	जम्मा	५६०९	५६.९	०.४	१	६.१	६.४	१३.९
	पहाडी दलित	९६७	५९.५	०.३	०.८	१.८	५.३	८.२
	मधेसी/तराई दलित	२	५०	०	०	०	५०	५०
	गैरदलित जातजाति	४६४०	५६.४	०.४	१.१	७	६.६	१५.१
म्याग्दी	जम्मा	४६५८४	६३.५	०.३	०.९	२.२	८.७	१२.१
	पहाडी दलित	११९५८	६५.७	०.२	०.९	१.१	६.९	९.१
	मधेसी/तराई दलित	१८	६६.७	०	०	५.६	१६.७	२२.२
	गैरदलित जातजाति	३४६०८	६२.८	०.४	०.९	२.५	९.३	१३.१
कास्की	जम्मा	२६९२१४	६२.६	०.४	१	१.३	७.४	१०.१
	पहाडी दलित	४४३१६	६३.१	०.४	१.४	०.७	६.८	९.३
	मधेसी/तराई दलित	१०१	६०.४	०	०	३	५	७.९
	गैरदलित जातजाति	२२४७९७	६२.५	०.४	०.९	१.४	७.६	१०.३
लमजुङ	जम्मा	७१९२३	६६.२	०.२	०.८	१.५	९.२	११.७
	पहाडी दलित	१३१०४	६६.२	०.२	०.९	०.७	७.३	९.१
	मधेसी/तराई दलित	१६	६२.५	०	६.२	६.२	६.२	१८.८
	गैरदलित जातजाति	५८८०३	६६.२	०.२	०.७	१.७	९.६	१२.३
तनहुँ	जम्मा	१४८३६३	६६.७	०.३	०.७	०.६	८.४	१०
	पहाडी दलित	२५१२१	६५.३	०.३	१	०.४	८	९.७
	मधेसी/तराई दलित	३८	६८.४	०	०	०	०	०
	गैरदलित जातजाति	१२३२०४	६७	०.३	०.७	०.७	८.४	१०
नवलपरासी -पूर्व	जम्मा	१७६५०	६६.७	०.२	०.७	०.६	७.३	८.८
	पहाडी दलित	१७६२५	६५.४	०.३	०.९	०.६	७.१	८.८
	मधेसी/तराई दलित	४२५	७०.१	०	०.७	०.२	२.६	३.५
	गैरदलित जातजाति	१५३६००	६६.९	०.२	०.६	०.६	७.४	८.८
स्याङ्जा	जम्मा	११९३८३	६५.६	०.२	०.५	०.८	१०.७	१२.३
	पहाडी दलित	२०१५४	६४.१	०.२	०.७	०.७	८.५	१०.१
	मधेसी/तराई दलित	२०	७०	०	५	०	५	१०
	गैरदलित जातजाति	९९२०९	६५.९	०.२	०.५	०.९	११.२	१२.७
पर्वत	जम्मा	५९६९७	६६.१	०.२	०.६	०.८	९.६	११.२
	पहाडी दलित	१५३४५	६५.४	०.२	०.७	०.६	७.५	८.९
	मधेसी/तराई दलित	८	७५	०	०	०	१२.५	१२.५
	गैरदलित जातजाति	४४३४४	६६.३	०.२	०.५	०.८	१०.४	११.९

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	विवाहित	पारपाचुके	छुट्टिएको	अविवाहित (३५+)	विधुर/विधवा	एकल महिला
बागलुङ	जम्मा	११२१५०	६४.६	०.२	०.६	१	८.२	१०.१
	पहाडी दलित	३१९७९	६४	०.३	०.७	०.७	६.९	८.६
	मधेसी/तराई दलित	३१	७१	०	०	०	९.७	९.७
	गैरदलित जातजाति	८०१४०	६४.८	०.२	०.५	१.२	८.८	१०.७
रुकुम-पूर्व	जम्मा	२३६५१	६२.७	०.३	०.६	१.३	६.६	८.८
	पहाडी दलित	४९६०	६३.८	०.४	०.६	१.१	६.१	८.३
	मधेसी/तराई दलित	३	३३.३	०	३३.३	०	०	३३.३
	गैरदलित जातजाति	१८६८८	६२.५	०.२	०.६	१.४	६.७	८.९
रोल्पा	जम्मा	१०१४८४	६३	०.२	०.५	०.७	६.६	७.९
	पहाडी दलित	१७४६२	६२.५	०.३	०.६	०.८	७	८.६
	मधेसी/तराई दलित	१८	५५.६	०	५.६	०	११.१	१६.७
	गैरदलित जातजाति	८४००४	६३.१	०.२	०.४	०.६	६.५	७.८
प्युठान	जम्मा	१०५०४८	६३.३	०.२	०.४	०.६	७.३	८.४
	पहाडी दलित	२२६९८	६१.८	०.३	०.४	०.४	६.८	७.९
	मधेसी/तराई दलित	२९	७९.३	०	०	०	३.४	३.४
	गैरदलित जातजाति	८२३२१	६३.७	०.२	०.३	०.६	७.४	८.५
गुल्मी	जम्मा	११४०८४	६४.९	०.२	०.६	०.६	१०.१	११.६
	पहाडी दलित	२५६४३	६३.२	०.१	०.७	०.५	८.६	९.९
	मधेसी/तराई दलित	२१	७१.४	०	०	०	९.५	९.५
	गैरदलित जातजाति	८८४२०	६५.४	०.२	०.६	०.७	१०.६	१२
अर्घाखाँची	जम्मा	८१८४८	६६.४	०.२	०.४	०.३	९.४	१०.३
	पहाडी दलित	१८३०१	६३.९	०.१	०.५	०.३	८.१	९
	मधेसी/तराई दलित	१०	६०	०	०	०	३०	३०
	गैरदलित जातजाति	६३५३७	६७.१	०.२	०.४	०.४	९.८	१०.७
पाल्पा	जम्मा	११३८४८	६५.७	०.१	०.४	०.८	९	१०.४
	पहाडी दलित	१४१७७	६४.४	०.१	०.६	०.७	८.८	१०.३
	मधेसी/तराई दलित	६२	६९.४	०	१.६	३.२	११.३	१६.१
	गैरदलित जातजाति	९९६०९	६५.९	०.१	०.४	०.८	९	१०.४
नवलपरासी - पश्चिम	जम्मा	१६७२२०	६४.७	०.२	०.४	०.४	६.८	७.८
	पहाडी दलित	८५६७	६३.१	०.४	०.७	०.९	७.८	९.८
	मधेसी/तराई दलित	१७३०४	६२.८	०.१	०.३	०.२	६.३	६.९
	गैरदलित जातजाति	१४१३४९	६५	०.२	०.४	०.४	६.८	७.८
रूपन्देही	जम्मा	४७९०४७	६३.४	०.२	०.४	०.५	६.५	७.६
	पहाडी दलित	२७७६१	६१.८	०.४	१	०.७	७.४	९.४
	मधेसी/तराई दलित	२७९७९	६३.४	०.१	०.२	०.१	५.५	५.९
	गैरदलित जातजाति	४२३३०७	६३.५	०.२	०.४	०.५	६.५	७.६

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	विवाहित	पारपाचुके	छुट्टिएको	अविवाहित (३५+)	विधुर/विधवा	एकल महिला
कपिलवस्तु	जम्मा	२७७६७७	६२.२	०.१	०.२	०.३	५.६	६.२
	पहाडी दलित	९४९७	६२.६	०.२	०.७	०.४	७.२	८.५
	मधेसी/तराई दलित	२९२७१	६२.६	०.१	०.२	०.१	५.७	६.१
	गैरदलित जातजाति	२३८९०९	६२.१	०.१	०.२	०.३	५.६	६.२
दाङ	जम्मा	२९९५२३	६५.७	०.२	०.५	०.४	६.१	७.२
	पहाडी दलित	३४६७८	६४.३	०.३	०.८	०.३	६.४	७.८
	मधेसी/तराई दलित	४९०	६५.७	०.४	०.८	०.२	५.९	७.३
	गैरदलित जातजाति	२६४३५५	६५.९	०.२	०.४	०.४	६.१	७.१
बाँके	जम्मा	२५०८८५	६३.९	०.२	०.४	०.४	५.८	६.८
	पहाडी दलित	१९११०	६३.५	०.३	०.८	०.२	६.४	७.७
	मधेसी/तराई दलित	१५०८१	६४.१	०.१	०.२	०.२	७	७.५
	गैरदलित जातजाति	२१६६९४	६४	०.२	०.४	०.५	५.७	६.७
बर्दिया	जम्मा	२०६२०४	६७.१	०.१	०.४	०.३	६.५	७.३
	पहाडी दलित	१८६९३	६३.९	०.३	०.७	०.२	७.९	९.१
	मधेसी/तराई दलित	३२७६	६४.१	०.१	०.१	०.४	५.३	६
	गैरदलित जातजाति	१८४२३५	६७.४	०.१	०.३	०.३	६.४	७.१
डोल्पा	जम्मा	१७२२६	५७.२	०.२	०.४	१.४	५.१	७.१
	पहाडी दलित	२१७९	६१.४	०.१	०.२	०.३	७.४	८.१
	मधेसी/तराई दलित	२	०	०	०	०	१००	१००
	गैरदलित जातजाति	१५०४५	५६.६	०.२	०.५	१.६	४.७	६.९
मुगु	जम्मा	२४७६१	६१.८	०.१	०.३	०.४	५.७	६.५
	पहाडी दलित	५१४७	६३.४	०.२	०.३	०.३	६.२	६.९
	मधेसी/तराई दलित	७	७१.४	०	१४.३	०	०	१४.३
	गैरदलित जातजाति	१९६०७	६१.४	०.१	०.३	०.५	५.५	६.४
हुम्ला	जम्मा	२१२१७	६१.८	०.२	०.३	१	६	७.५
	पहाडी दलित	३२७६	६२.३	०.२	०.४	०.२	५.८	६.६
	मधेसी/तराई दलित	४	७५	०	०	०	०	०
	गैरदलित जातजाति	१७९३७	६१.७	०.२	०.३	१.१	६	७.७
जुम्ला	जम्मा	४८०३६	६२.६	०.१	०.३	०.४	५.१	५.८
	पहाडी दलित	८४३१	६४.२	०	०.२	०.३	५.८	६.४
	मधेसी/तराई दलित	४	५०	०	०	०	२५	२५
	गैरदलित जातजाति	३९६०१	६२.३	०.१	०.३	०.४	४.९	५.७
कालीकोट	जम्मा	५६८३५	५८.६	०.१	०.२	०.२	६.३	६.७
	पहाडी दलित	१५५१३	५९.९	०	०.२	०.१	५.५	५.८
	मधेसी/तराई दलित	१२	८३.३	०	०	०	०	०
	गैरदलित जातजाति	४१३१०	५८.१	०.१	०.२	०.२	६.६	७

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	विवाहित	पारपाचुके	छुट्टिएको	अविवाहित (३५+)	विधुर/विधवा	एकल महिला
दैलेख	जम्मा	१०४९८०	६३	०.२	०.३	०.३	५.८	६.७
	पहाडी दलित	२८५१७	६२.५	०.१	०.३	०.३	६	६.८
	मधेसी/तराई दलित	१९	६८.४	०	०	०	१५.८	१५.८
	गैरदलित जातजाति	७६४४४	६३.२	०.२	०.३	०.३	५.८	६.६
जाजरकोट	जम्मा	७३५२१	६०.५	०.२	०.३	०.३	५.४	६.१
	पहाडी दलित	२१०२८	६१.२	०.१	०.३	०.२	५.३	५.९
	मधेसी/तराई दलित	१३	८४.६	०	०	०	१५.४	१५.४
	गैरदलित जातजाति	५२४८०	६०.२	०.२	०.३	०.३	५.४	६.२
रुकुम - पश्चिम	जम्मा	६९५०३	६३.६	०.२	०.४	०.३	५.९	६.८
	पहाडी दलित	१४२०६	६४.४	०.३	०.६	०.३	६	७.१
	मधेसी/तराई दलित	९	७७.८	०	०	०	०	०
	गैरदलित जातजाति	५५२८८	६३.४	०.२	०.३	०.४	५.८	६.७
सल्यान	जम्मा	१०११६३	६५.६	०.१	०.३	०.३	६.५	७.३
	पहाडी दलित	१६१४८	६५.५	०.२	०.४	०.२	६.७	७.५
	मधेसी/तराई दलित	१८	८८.९	०	०	०	०	०
	गैरदलित जातजाति	८४९९७	६५.६	०.१	०.३	०.४	६.४	७.३
सुर्खेत	जम्मा	१७८७९३	६५.४	०.२	०.६	०.४	५.८	७
	पहाडी दलित	४४५६२	६५.२	०.२	०.६	०.३	५.९	७.१
	मधेसी/तराई दलित	५८	७५.९	०	०	०	५.२	५.२
	गैरदलित जातजाति	१३४१७३	६५.४	०.२	०.५	०.५	५.८	७
बाजुरा	जम्मा	५६३६७	६०	०.१	०.२	०.२	६.९	७.३
	पहाडी दलित	१४२६४	६०	०.१	०.१	०.२	६.७	७.१
	मधेसी/तराई दलित	३	६६.७	०	०	०	३३.३	३३.३
	गैरदलित जातजाति	४२१००	५९.९	०.१	०.२	०.२	६.९	७.४
बझाङ	जम्मा	८०५७१	५९.६	०	०.१	०.२	७.४	७.७
	पहाडी दलित	१२१५२	५७.१	०	०.२	०.२	७.९	८.३
	मधेसी/तराई दलित	७	४२.९	०	०	०	२८.६	२८.६
	गैरदलित जातजाति	६८४१२	६०	०	०.१	०.२	७.३	७.६
दार्चुला	जम्मा	५७२७२	६४	०	०.२	०.३	६.८	७.३
	पहाडी दलित	७०५४	६२	०	०.१	०.२	६.५	६.८
	मधेसी/तराई दलित	४	७५	०	०	०	०	०
	गैरदलित जातजाति	५०२१४	६४.३	०	०.२	०.३	६.९	७.४
बैतडी	जम्मा	१०५४५०	६१.५	०	०.२	०.२	८	८.४
	पहाडी दलित	२१६७०	५९.८	०.१	०.१	०.१	७.१	७.४
	गैरदलित जातजाति	८३७८०	६२	०	०.२	०.२	८.३	८.७
डडेल्धुरा	जम्मा	६१०५१	६२.९	०.१	०.३	०.२	७.६	८.२
	पहाडी दलित	१३५६५	६०.३	०.१	०.२	०.२	७.४	७.९

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	विवाहित	पारपाचुके	छुट्टिएको	अविवाहित (३५+)	विधुर/ विधवा	एकल महिला
	मधेसी/तराई दलित	६	८३.३	०	०	०	०	०
	गैरदलित जातजाति	४७४८०	६३.६	०.१	०.३	०.२	७.७	८.३
डोटी	जम्मा	८८८७१	५९.१	०	०.२	०.२	९.३	९.७
	पहाडी दलित	२११७३	५७.७	०	०.२	०.१	९.७	१०.१
	मधेसी/तराई दलित	२०	६०	०	०	५	५	१०
	गैरदलित जातजाति	६७६७८	५९.५	०	०.२	०.२	९.१	९.५
अछाम	जम्मा	९७४१२	५७.५	०.१	०.३	०.२	८.६	९.१
	पहाडी दलित	२७४७९	५६.४	०	०.३	०.२	९.६	१०.१
	गैरदलित जातजाति	६९९३३	५८	०.१	०.३	०.२	८.२	८.८
कैलाली	जम्मा	४००२२९	६२.९	०.१	०.३	०.३	६.५	७.१
	पहाडी दलित	५३४१२	५७.३	०.१	०.३	०.३	८.९	९.५
	मधेसी/तराई दलित	२२६	५९.७	०	०	०	९.७	९.७
	गैरदलित जातजाति	३४६५९१	६३.८	०.१	०.३	०.३	६.२	६.८
कञ्चनपुर	जम्मा	२३२९२८	६२.९	०.१	०.३	०.३	७.२	७.८
	पहाडी दलित	३०९५३	५९.८	०.१	०.४	०.२	८.७	९.३
	मधेसी/तराई दलित	२४	७०.८	०	०	०	१२.५	१२.५
	गैरदलित जातजाति	२०१९५१	६३.४	०.१	०.२	०.३	७	७.६

अनुसूची १७: पहिलो विवाह गर्दाको औसत उमेर, राष्ट्रिय जनगणना २०७८

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	पहिलो विवाह गर्दाको औसत उमेर		
		जम्मा	पुरुष	महिला
नेपाल	जम्मा	१९.९	२१.६	१८.५
	पहाडी दलित	१९.३	२०.७	१८.१
	मधेसी/तराई दलित	१९.५	२१.१	१८.१
	गैरदलित जातजाति	२०.१	२१.५	१८.८
प्रदेश				
कोशी	जम्मा	२०.९	२२.९	१९.३
	पहाडी दलित	२०	२१.४	१८.६
	मधेसी/तराई दलित	२०.३	२१.८	१८.९
	गैरदलित जातजाति	२१.१	२२.७	१९.७
मधेस	जम्मा	१८.७	२०.४	१७.३
	पहाडी दलित	१८.९	२०.६	१७.९
	मधेसी/तराई दलित	१८.२	१९.६	१६.९
	गैरदलित जातजाति	१८.९	२०.५	१७.५
बागमती	जम्मा	२०.९	२२.७	१९.४
	पहाडी दलित	१९.५	२०.८	१८.३
	मधेसी/तराई दलित	१९.७	२१.१	१८.१
	गैरदलित जातजाति	२०.४	२१.८	१९.२
गण्डकी	जम्मा	२०.४	२२.५	१८.९
	पहाडी दलित	१९.९	२१.४	१८.६
	मधेसी/तराई दलित	२०.२	२१.४	१९.१
	गैरदलित जातजाति	२१.३	२३	१९.८
लुम्बिनी	जम्मा	१९.४	२१	१८.२
	पहाडी दलित	१९.१	२०.६	१८
	मधेसी/तराई दलित	१९.२	२१	१७.७
	गैरदलित जातजाति	१९.७	२१.२	१८.५
कर्णाली	जम्मा	१९.१	२०.३	१८.१
	पहाडी दलित	१९	२०	१८
	मधेसी/तराई दलित	१९.१	२१.६	१८.५
	गैरदलित जातजाति	१९.८	२०.८	१८.९
सुदूरपश्चिम	जम्मा	१९	२०.७	१७.८
	पहाडी दलित	१८.५	१९.९	१७.३
	मधेसी/तराई दलित	१९.६	२१.५	१७.५
	गैरदलित जातजाति	१९.३	२०.७	१८.२
जिल्ला				
ताप्लेजुङ	जम्मा	२१.१	२२.५	१९.७
	पहाडी दलित	१९.५	२०.८	१७.९

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	पहिलो विवाह गर्दाको औसत उमेर		
		जम्मा	पुरुष	महिला
संखुवासभा	मधेसी/तराई दलित	२४.८	२१.२	२६.५
	गैरदलित जातजाति	२१.३	२२.६	१९.९
	जम्मा	२०.९	२२.५	१९.४
	पहाडी दलित	२०	२१.५	१८.३
सोलुखुम्बु	मधेसी/तराई दलित	१९	२२.७	१७.१
	गैरदलित जातजाति	२१.३	२२.७	१९.७
	जम्मा	२१.४	२२.८	२०.२
	पहाडी दलित	२०.३	२१.४	१९.२
ओखलढुङ्गा	मधेसी/तराई दलित	१९.३	२०.८	१८
	गैरदलित जातजाति	२१.७	२२.९	२०.४
	जम्मा	२०	२१.५	१८.८
	पहाडी दलित	१९.३	२०.५	१८
खोटाङ	मधेसी/तराई दलित	१९.५	२१	१८
	गैरदलित जातजाति	२०.३	२१.६	१९.२
	जम्मा	२०.६	२२.२	१९.२
	पहाडी दलित	१९.७	२१	१८.६
भोजपुर	मधेसी/तराई दलित	२२.४	२३.२	२०.६
	गैरदलित जातजाति	२०.८	२२.४	१९.४
	जम्मा	२१	२२.६	१९.६
	पहाडी दलित	२०	२१.४	१८.४
धनकुटा	मधेसी/तराई दलित	२१.७	२४.६	१७.९
	गैरदलित जातजाति	२१.३	२२.८	२०.१
	जम्मा	२१.२	२२.७	१९.९
	पहाडी दलित	२०.२	२१.५	१९.३
तेह्रथुम	मधेसी/तराई दलित	२०	२०.७	१८.५
	गैरदलित जातजाति	२१.४	२२.७	२०.१
	जम्मा	२०.९	२२.६	१९.५
	पहाडी दलित	१९.८	२१.३	१८.३
पाँचथर	मधेसी/तराई दलित	१९.१	२३.३	१८
	गैरदलित जातजाति	२१.२	२२.७	१९.६
	जम्मा	२१.२	२२.६	१९.९
	पहाडी दलित	२०	२१.३	१८.६
इलाम	मधेसी/तराई दलित	२१.६	२१.९	२०.६
	गैरदलित जातजाति	२१.४	२२.७	२०.२

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	पहिलो विवाह गर्दाको औसत उमेर		
		जम्मा	पुरुष	महिला
	मधेसी/तराई दलित	२०.९	२२.५	२०.१
	गैरदलित जातजाति	२१.९	२३.५	२०.२
झापा	जम्मा	२१.३	२३.६	१९.४
	पहाडी दलित	२०.३	२२.२	१८.९
	मधेसी/तराई दलित	१९.२	२१.१	१७.१
	गैरदलित जातजाति	२१.४	२३.७	१९.५
मोरङ	जम्मा	२०.८	२३	१९
	पहाडी दलित	२०.१	२२	१८.६
	मधेसी/तराई दलित	१९	२०.७	१७.३
	गैरदलित जातजाति	२०.८	२२.९	१९.१
सुनसरी	जम्मा	२०.६	२२.६	१९
	पहाडी दलित	२०.२	२२	१८.७
	मधेसी/तराई दलित	१९	२०.५	१७.४
	गैरदलित जातजाति	२०.५	२२.४	१८.९
उदयपुर	जम्मा	२०.१	२१.७	१८.८
	पहाडी दलित	१९.५	२०.७	१८.८
	मधेसी/तराई दलित	१८.८	२१	१७.३
	गैरदलित जातजाति	२०.५	२१.९	१९.२
सप्तरी	जम्मा	१८.९	२०.५	१७.७
	पहाडी दलित	१९.३	२०.७	१८.२
	मधेसी/तराई दलित	१८.३	१९.५	१७.१
	गैरदलित जातजाति	१९.३	२०.८	१८.१
सिराहा	जम्मा	१८.७	२०.५	१७.३
	पहाडी दलित	१९.१	२०.८	१७.७
	मधेसी/तराई दलित	१८.२	१९.६	१६.९
	गैरदलित जातजाति	१८.९	२०.७	१७.६
धनुषा	जम्मा	१८.६	२०.८	१७
	पहाडी दलित	१८.६	२०.३	१७.७
	मधेसी/तराई दलित	१८	१९.७	१६.५
	गैरदलित जातजाति	१८.७	२०.८	१७.२
महोत्तरी	जम्मा	१८.७	२०.६	१७.३
	पहाडी दलित	१८.१	२१	१६.८
	मधेसी/तराई दलित	१८.२	१९.७	१६.८
	गैरदलित जातजाति	१८.९	२०.७	१७.३
सर्लाही	जम्मा	१८.८	२०.४	१७.४
	पहाडी दलित	१८.७	२०.१	१७.५
	मधेसी/तराई दलित	१८.२	१९.६	१६.९
	गैरदलित जातजाति	१८.९	२०.५	१७.४

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	पहिलो विवाह गर्दाको औसत उमेर		
		जम्मा	पुरुष	महिला
रौतहट	जम्मा	१८.४	१९.८	१७.२
	पहाडी दलित	१७.७	२०.४	१६.७
	मधेसी/तराई दलित	१८.१	१९.३	१६.९
	गैरदलित जातजाति	१८.६	२०	१७.४
बारा	जम्मा	१८.७	२०	१७.४
	पहाडी दलित	१९.६	२१.२	१८.७
	मधेसी/तराई दलित	१८.२	१९.४	१७.२
	गैरदलित जातजाति	१८.८	२०.१	१७.७
पर्सा	जम्मा	१९	२०.५	१७.६
	पहाडी दलित	१९.९	१९.९	१९.७
	मधेसी/तराई दलित	१८.६	१९.८	१७.२
	गैरदलित जातजाति	१९.१	२०.४	१७.७
दोलखा	जम्मा	२०.२	२१.६	१९
	पहाडी दलित	१९.७	२०.९	१८.८
	मधेसी/तराई दलित	१८.९	१८.९	१९.६
	गैरदलित जातजाति	२०.५	२१.७	१९.२
सिन्धुपाल्चोक	जम्मा	१९.७	२१	१८.६
	पहाडी दलित	१९.१	२०.३	१७.९
	मधेसी/तराई दलित	१७.६	२२.६	१५.७
	गैरदलित जातजाति	२०.१	२१.२	१८.९
रसुवा	जम्मा	२०.३	२१.६	१९
	पहाडी दलित	१९.९	२१.१	१८.९
	मधेसी/तराई दलित	२४	२७	२२.५
	गैरदलित जातजाति	२०.७	२१.८	१९.५
धादिङ	जम्मा	१९.५	२१.१	१८.२
	पहाडी दलित	१९	२०.२	१८
	मधेसी/तराई दलित	१८.९	१९	१९.५
	गैरदलित जातजाति	१९.९	२१.३	१८.७
नुवाकोट	जम्मा	१९.५	२१	१८.२
	पहाडी दलित	१८.८	२०.३	१७.१
	मधेसी/तराई दलित	२०.१	२१.१	१७.२
	गैरदलित जातजाति	१९.७	२१.१	१८.५
काठमाडौं	जम्मा	२२.१	२४	२०.४
	पहाडी दलित	२०.३	२१.८	१८.९
	मधेसी/तराई दलित	२०	२१.१	१८.५
	गैरदलित जातजाति	२१.८	२३.५	२०.२
भक्तपुर	जम्मा	२१.६	२३.२	२०.२
	पहाडी दलित	२०.३	२१.५	१९.४

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	पहिलो विवाह गर्दाको औसत उमेर		
		जम्मा	पुरुष	महिला
	मधेसी/तराई दलित	१९.६	२०.५	१७.९
	गैरदलित जातजाति	२१.९	२३.२	२०.४
ललितपुर	जम्मा	२१.९	२३.७	२०.४
	पहाडी दलित	१९.७	२१	१८.१
	मधेसी/तराई दलित	२०.६	२१.१	१८.४
	गैरदलित जातजाति	२०.७	२१.९	१९.५
काभ्रेपलाञ्चोक	जम्मा	१९.९	२१.२	१८.७
	पहाडी दलित	१९	२०.१	१८.१
	मधेसी/तराई दलित	१९.१	२०.४	१७.७
	गैरदलित जातजाति	१९.९	२१.१	१८.९
रामेछाप	जम्मा	१९.९	२१.४	१८.८
	पहाडी दलित	१९.५	२०.७	१८.२
	मधेसी/तराई दलित	१८.८	२०.२	१७.४
	गैरदलित जातजाति	२०.३	२१.५	१९.१
सिन्धुली	जम्मा	१९.७	२१.३	१८.४
	पहाडी दलित	१९.५	२०.८	१८.३
	मधेसी/तराई दलित	१९.५	२०.८	१७.२
	गैरदलित जातजाति	२०.१	२१.४	१८.९
मकवानपुर	जम्मा	२०.१	२१.६	१८.७
	पहाडी दलित	१९.४	२०.६	१८.२
	मधेसी/तराई दलित	१९.८	२१.१	१७.२
	गैरदलित जातजाति	२०	२१.१	१८.९
चितवन	जम्मा	२०.३	२२.४	१८.७
	पहाडी दलित	१९.६	२१.२	१८.२
	मधेसी/तराई दलित	१८.८	२०.२	१६.५
	गैरदलित जातजाति	२०.४	२२.१	१८.७
गोरखा	जम्मा	१९.९	२१.७	१८.६
	पहाडी दलित	१९.६	२१	१८.५
	मधेसी/तराई दलित	१९.७	२०.३	१८
	गैरदलित जातजाति	२०.४	२२	१९.१
मनाङ	जम्मा	२३.४	२४.३	२२.२
	पहाडी दलित	२१.९	२३	२०.४
	मधेसी/तराई दलित	२१.६	२०.९	२२
	गैरदलित जातजाति	२३.४	२४.४	२२
मुस्ताङ	जम्मा	२३.५	२४.५	२२.४
	पहाडी दलित	२१.१	२२.४	१९.५
	मधेसी/तराई दलित	२१.५	२६	१७
	गैरदलित जातजाति	२४	२५	२३

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	पहिलो विवाह गर्दाको औसत उमेर		
		जम्मा	पुरुष	महिला
म्याग्दी	जम्मा	२०.८	२२.४	१९.४
	पहाडी दलित	१९.९	२१.२	१८.८
	मधेसी/तराई दलित	२१.९	२२.१	२३.४
	गैरदलित जातजाति	२१.५	२३	१९.६
कास्की	जम्मा	२१.१	२३.४	१९.४
	पहाडी दलित	१९.९	२१.४	१८.६
	मधेसी/तराई दलित	२०.२	२०.५	१९.४
	गैरदलित जातजाति	२१.३	२३.४	१९.५
लमजुङ	जम्मा	२०.५	२२.६	१९
	पहाडी दलित	१९.९	२१.४	१८.४
	मधेसी/तराई दलित	१८.२	१९.७	१७.५
	गैरदलित जातजाति	२१.२	२३	१९.७
तनहुँ	जम्मा	२०	२२	१८.५
	पहाडी दलित	१९.४	२१	१८.३
	मधेसी/तराई दलित	१९.७	२१.२	१८.१
	गैरदलित जातजाति	२०.३	२२.१	१८.८
नवलपरासी - पूर्व	जम्मा	२०.१	२२.२	१८.७
	पहाडी दलित	१९.४	२०.९	१८.३
	मधेसी/तराई दलित	१८.७	१९.९	१७.४
	गैरदलित जातजाति	२०.३	२२	१८.९
स्याङ्जा	जम्मा	२०.३	२२.७	१८.६
	पहाडी दलित	१९.५	२१.४	१८
	मधेसी/तराई दलित	२०.५	२३.६	१७.७
	गैरदलित जातजाति	२०.६	२३	१८.६
पर्वत	जम्मा	२०	२२.५	१८.३
	पहाडी दलित	१९.३	२०.९	१७.३
	मधेसी/तराई दलित	१९.१	१७.८	२०
	गैरदलित जातजाति	२०.६	२३	१८.८
बागलुङ	जम्मा	२०.१	२२	१८.८
	पहाडी दलित	१९.५	२१	१८.३
	मधेसी/तराई दलित	२१.३	२३.८	२०.१
	गैरदलित जातजाति	२०.७	२२.३	१९.३
रुकुम-पूर्व	जम्मा	२०.१	२१.१	१९.२
	पहाडी दलित	१९.६	२०.३	१९
	मधेसी/तराई दलित	२०.२	२४	१९
	गैरदलित जातजाति	२०.९	२१.७	१९.७
रोल्पा	जम्मा	१९.२	२०.१	१८.६
	पहाडी दलित	१८.९	१९.८	१८.३

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	पहिलो विवाह गर्दाको औसत उमेर		
		जम्मा	पुरुष	महिला
	मधेसी/तराई दलित	१८.४	२१.२	१७
	गैरदलित जातजाति	१९.७	२०.५	१९
प्युठान	जम्मा	१९.३	२१	१८.२
	पहाडी दलित	१९	२०.५	१७.८
	मधेसी/तराई दलित	२२.७	२५.९	१९.६
	गैरदलित जातजाति	१९.७	२१.३	१८.६
गुल्मी	जम्मा	१९.५	२१.९	१७.९
	पहाडी दलित	१९	२१	१७.३
	मधेसी/तराई दलित	२०.५	२३.८	१८.३
	गैरदलित जातजाति	१९.८	२२.२	१७.८
अर्घाखाँची	जम्मा	१९.१	२१.७	१७.४
	पहाडी दलित	१९.१	२१	१७.७
	मधेसी/तराई दलित	१९.६	२०.८	१७.५
	गैरदलित जातजाति	१९.६	२१.९	१७.७
पाल्पा	जम्मा	१९.८	२१.८	१८.४
	पहाडी दलित	१९.३	२०.९	१८
	मधेसी/तराई दलित	१८.४	२०.२	१७.२
	गैरदलित जातजाति	१९.९	२१.७	१८.५
नवलपरासी - पश्चिम	जम्मा	१९.४	२१	१८.१
	पहाडी दलित	१९.७	२१.२	१८.५
	मधेसी/तराई दलित	१८.६	१९.७	१७.६
	गैरदलित जातजाति	१९.७	२१.१	१८.६
रूपन्देही	जम्मा	१९.७	२१.४	१८.४
	पहाडी दलित	१९.५	२१.२	१८.२
	मधेसी/तराई दलित	१८.३	१९.४	१७.२
	गैरदलित जातजाति	१९.५	२१	१८.२
कपिलवस्तु	जम्मा	१८.८	२०.१	१७.८
	पहाडी दलित	१८.७	२०	१७.६
	मधेसी/तराई दलित	१८	१८.८	१७
	गैरदलित जातजाति	१९.१	२०.२	१८.१
दाङ	जम्मा	१९.५	२१	१८.४
	पहाडी दलित	१८.९	२०.२	१७.८
	मधेसी/तराई दलित	१८.५	१९.७	१७.५
	गैरदलित जातजाति	१९.६	२०.९	१८.५
बाँके	जम्मा	१९.४	२०.९	१८.१
	पहाडी दलित	१९	२०.४	१८.१
	मधेसी/तराई दलित	१८.४	१९.५	१७

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	पहिलो विवाह गर्दाको औसत उमेर		
		जम्मा	पुरुष	महिला
	गैरदलित जातजाति	१९.४	२०.७	१८.५
बर्दिया	जम्मा	१९.३	२०.७	१८.३
	पहाडी दलित	१८.९	२०.४	१७.८
	मधेसी/तराई दलित	१९	१९.५	१८.१
	गैरदलित जातजाति	१९.७	२०.८	१८.६
डोल्पा	जम्मा	२०.३	२१	१९.६
	पहाडी दलित	२०.७	२१.४	१९.३
	मधेसी/तराई दलित	२१.७	२०.५	२४
	गैरदलित जातजाति	२१	२१.५	२०.७
सुगु	जम्मा	१९.४	२०.३	१८.५
	पहाडी दलित	१९.५	२०.३	१८.५
	मधेसी/तराई दलित	२०.४	२१.५	१८.६
	गैरदलित जातजाति	२०.४	२१.२	१९.१
हुम्ला	जम्मा	२०.४	२१.५	१९.३
	पहाडी दलित	१९.७	२०.७	१८.४
	मधेसी/तराई दलित	२०.२	२१.२	१८
	गैरदलित जातजाति	२०.८	२१.८	१९.८
जुम्ला	जम्मा	१९	२०.१	१८
	पहाडी दलित	१८.६	१९.५	१८.१
	मधेसी/तराई दलित	१८.९	१९.३	१९.२
	गैरदलित जातजाति	१९.४	२०.४	१८.६
कालीकोट	जम्मा	१९.३	२०.५	१८.२
	पहाडी दलित	१८.८	१९.९	१७.७
	मधेसी/तराई दलित	१८.१	२२	१७.४
	गैरदलित जातजाति	१९.७	२०.८	१८.८
दैलेख	जम्मा	१८.८	२०	१७.९
	पहाडी दलित	१८.४	१९.५	१७.५
	मधेसी/तराई दलित	१७.६	२५.७	१५.३
	गैरदलित जातजाति	१९.२	२०.३	१८.१
जाजरकोट	जम्मा	१९.१	२०.२	१८.१
	पहाडी दलित	१८.९	१९.८	१८.१
	मधेसी/तराई दलित	१७.४	२५	१६.८
	गैरदलित जातजाति	१९.७	२०.७	१८.७
रुकुम - पश्चिम	जम्मा	१८.९	२०	१७.९
	पहाडी दलित	१८.६	१९.६	१७.१
	मधेसी/तराई दलित	१९.४	१८.५	१९.२
	गैरदलित जातजाति	१९.४	२०.४	१८.५

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	पहिलो विवाह गर्दाको औसत उमेर		
		जम्मा	पुरुष	महिला
सल्यान	जम्मा	१८.८	२०	१७.९
	पहाडी दलित	१८.५	१९.५	१७.७
	मधेसी/तराई दलित	१९.५	२४	१८.३
	गैरदलित जातजाति	१९.२	२०.२	१८.२
सुर्खेत	जम्मा	१९.२	२०.६	१८.१
	पहाडी दलित	१८.६	१९.९	१७.५
	मधेसी/तराई दलित	१७.८	१८.१	१७.७
	गैरदलित जातजाति	१९.५	२०.७	१८.४
बाजुरा	जम्मा	१९.२	२०.३	१८.३
	पहाडी दलित	१९	१९.९	१८.६
	मधेसी/तराई दलित	२१.३	२२	२१
	गैरदलित जातजाति	१९.८	२०.७	१९
बझाङ	जम्मा	१८.३	१९.४	१७.४
	पहाडी दलित	१८.१	१९.१	१७
	मधेसी/तराई दलित	१९.९	२६	१६.२
	गैरदलित जातजाति	१८.६	१९.६	१७.७
दार्चुला	जम्मा	१९	२०.५	१७.७
	पहाडी दलित	१८.५	१९.८	१७.७
	मधेसी/तराई दलित	२१.३	२२.२	२१
	गैरदलित जातजाति	१९.३	२०.७	१८.२
बैतडी	जम्मा	१८.६	२०.५	१७.३
	पहाडी दलित	१८.५	२०.१	१६.९

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	पहिलो विवाह गर्दाको औसत उमेर		
		जम्मा	पुरुष	महिला
	गैरदलित जातजाति	१९.१	२०.८	१७.८
डडेल्धुरा	जम्मा	१८.६	२०.६	१७.२
	पहाडी दलित	१८.४	२०	१६.९
	मधेसी/तराई दलित	१९.३	२०	१३.६
	गैरदलित जातजाति	१९.२	२०.९	१७.६
डोटी	जम्मा	१८.६	२०.५	१७.४
	पहाडी दलित	१८.३	१९.९	१७.४
	मधेसी/तराई दलित	२१.२	२१.९	१७.३
	गैरदलित जातजाति	१९.१	२०.८	१७.९
अछाम	जम्मा	१८.९	२०.२	१८
	पहाडी दलित	१८.५	१९.७	१७.२
	मधेसी/तराई दलित	१७.७	१७.७	
	गैरदलित जातजाति	१९.४	२०.५	१८.५
कैलाली	जम्मा	१९.३	२०.९	१८.१
	पहाडी दलित	१८.५	२०.१	१७.२
	मधेसी/तराई दलित	१८.३	२१.६	१७.१
	गैरदलित जातजाति	१९.५	२०.८	१८.४
कञ्चनपुर	जम्मा	१९.३	२१.२	१७.९
	पहाडी दलित	१८.६	२०.४	१७.१
	मधेसी/तराई दलित	१७.४	२०.७	१६.५
	गैरदलित जातजाति	१९.६	२१.३	१८.३

अनुसूची १८: ५+, १५+, ५-१७ वर्षका व्यक्तिको साक्षरतादर, राष्ट्रिय जनगणना २०७८

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	५+ साक्षरतादर			१५+ साक्षरतादर			५-१७ साक्षरतादर		
		जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
नेपाल	जम्मा	७६.२	८३.६	६९.४	७१.६	८०.६	६३.४	९४.१	९४.३	९३.९
	पहाडी दलित	७५.७	८२.४	७०	६९	७७.३	६२.२	९६.५	९६.४	९६.५
	मधेसी/तराई दलित	५१.९	५९.९	४४	४२	५२.३	३२	७८.७	७९.९	७७.३
	गैरदलित जातजाति	७७.६	८४.९	७०.६	७३.३	८२.३	६५	९४.९	९५	९४.७
प्रदेश										
कोशी	जम्मा	७९.७	८६.१	७३.६	७५.६	८३.४	६८.३	९६.८	९६.७	९६.८
	पहाडी दलित	७७.३	८३	७२.१	७१.६	७८.७	६५.४	९७.४	९७.१	९७.७
	मधेसी/तराई दलित	५६.६	६३.४	५०	४७.६	५६.३	३९.१	८४.२	८४.५	८३.८
	गैरदलित जातजाति	८०.७	८७.२	७४.६	७६.८	८४.७	६९.५	९७.३	९७.२	९७.३
मधेस	जम्मा	६३.५	७२.५	५४.७	५६.२	६७.६	४५.२	८५.७	८६.६	८४.७
	पहाडी दलित	७०.३	७६.८	६४.२	६४.१	७२.१	५६.९	९४.६	९४	९५.२
	मधेसी/तराई दलित	४८.१	५६.१	४०.३	३७.५	४७.८	२७.८	७५.२	७६.७	७३.५
	गैरदलित जातजाति	६६.३	७५.४	५७.३	५९.४	७१	४८.२	८७.७	८८.५	८६.९
बागमती	जम्मा	८२.१	८८.३	७६	७८.९	८६.२	७१.९	९८	९८	९८.१
	पहाडी दलित	७६.६	८२.७	७०.७	७१.१	७८.७	६४.१	९७.८	९७.७	९७.९
	मधेसी/तराई दलित	७०.१	७५.८	६१.५	६५.७	७३.१	५३.५	८६.७	८८	८५.१
	गैरदलित जातजाति	८२.४	८८.६	७६.३	७९.४	८६.७	७२.३	९८.१	९८	९८.१
गण्डकी	जम्मा	८१.७	८८.८	७५.३	७८.१	८६.६	७१	९७.८	९७.७	९७.९
	पहाडी दलित	७७.९	८४.२	७२.६	७२.४	८०	६६.४	९७.२	९७.१	९७.४
	मधेसी/तराई दलित	७१.१	७७.५	६३.५	६५.७	७३.८	५५.९	९०.७	९१.५	८९.७
	गैरदलित जातजाति	८२.५	८९.७	७५.९	७९.३	८७.९	७२	९७.९	९७.८	९८
लुम्बिनी	जम्मा	७८.१	८५.२	७१.७	७३.४	८२.२	६५.९	९५.३	९५.४	९५.३
	पहाडी दलित	७८.६	८४	७३.६	७२.५	८०	६६.९	९७.४	९७.२	९७.५
	मधेसी/तराई दलित	६२.५	७१.१	५३.९	५३.४	६४.६	४२.१	८८.८	८९.३	८८.३
	गैरदलित जातजाति	७८.९	८६	७२.३	७४.५	८३.३	६६.९	९५.५	९५.६	९५.४
कर्णाली	जम्मा	७६.१	८३.३	६९.४	६९.२	७८.५	६०.८	९६.६	९६.६	९६.५
	पहाडी दलित	७२.४	७८.६	६६.८	६३.१	७१.२	५६.१	९५.५	९५.६	९५.४
	मधेसी/तराई दलित	७३.४	८८.५	६२.७	६९.५	८६.९	५९	९४	९४.९	९२.९
	गैरदलित जातजाति	७७.२	८४.६	७०.१	७०.९	८०.५	६२.२	९६.९	९६.९	९६.९
सुदूरपश्चिम	जम्मा	७६.२	८५.४	६८.२	७०	८१.७	६०.४	९६.४	९६.४	९६.३
	पहाडी दलित	७२.३	८१.३	६४.८	६२.८	७४.८	५३.९	९४.८	९४.९	९४.७
	मधेसी/तराई दलित	६८.९	७७.२	६०.८	६२.२	७३.६	५०.८	९०.५	९०.४	९०.६
	गैरदलित जातजाति	७७.१	८६.३	६८.९	७१.४	८२.९	६१.७	९६.७	९६.७	९६.८

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	५+ साक्षरतादर			१५+ साक्षरतादर			५-१७ साक्षरतादर		
		जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
जिल्ला										
ताप्लेजुङ	जम्मा	८२.२	८८.२	७६.२	७८.२	८५.९	७०.५	९७.४	९७.२	९७.६
	पहाडी दलित	७९.७	८४.६	७४.९	७४.२	८०.६	६८.१	९७.१	९७	९७.१
	मधेसी/तराई दलित	९२.३	९४.७	८५.७	९१.३	९४.४	८०	१००	१००	१००
	गैरदलित जातजाति	८२.४	८८.	७६.३	७८.५	८६.२	७०.६	९७.४	९७.२	९७.६
संखुवासभा	जम्मा	७९.७	८६.४	७२.९	७४.९	८३.४	६६.५	९७.९	९७.७	९८
	पहाडी दलित	७६.८	८२.६	७१.४	७०.७	७८.४	६३.५	९७.२	९६.७	९७.७
	मधेसी/तराई दलित	७३.२	८७	५५.६	६७.६	८२.४	५२.९	१००	१००	१००
	गैरदलित जातजाति	८०	८६.७	७३.१	७५.३	८३.८	६६.८	९७.९	९७.८	९८.१
सोलुखुम्बु	जम्मा	७६.९	८४.३	६९.५	७१.८	८१	६२.५	९७.५	९७.४	९७.७
	पहाडी दलित	७२.६	७९.३	६६.२	६५.१	७३.६	५७.३	९६.१	९६.६	९५.६
	मधेसी/तराई दलित	७६.९	८५	५०	७७.३	८८.९	२५	७५	५०	१००
	गैरदलित जातजाति	७७.३	८४.७	६९.८	७२.३	८१.६	६३	९७.७	९७.५	९७.९
ओखलढुङ्गा	जम्मा	७३.९	८१.६	६६.६	६८.३	७७.७	५९.५	९७.८	९७.५	९८
	पहाडी दलित	६९.९	७६.१	६४.२	६१.९	६९.८	५५	९६.८	९६.१	९७.४
	मधेसी/तराई दलित	८५.२	१००	६३.६	८३.३	१००	६०	१००	१००	१००
	गैरदलित जातजाति	७४.४	८२.२	६६.९	६९	७८.६	६०	९७.९	९७.७	९८.१
खोटाङ	जम्मा	७६	८३.६	६८.६	७०.३	८०	६०.९	९७.२	९७.१	९७.४
	पहाडी दलित	७१.२	७७.४	६५.५	६३	७१.१	५५.८	९६.२	९५.९	९६.५
	मधेसी/तराई दलित	९२.१	९६.६	७७.८	९०.३	९६	६६.७	१००	१००	१००
	गैरदलित जातजाति	७६.६	८४.	६९	७१.१	८१	६१.६	९७.४	९७.२	९७.५
भोजपुर	जम्मा	७८.९	८६.१	७१.८	७४	८३	६५.२	९८	९७.९	९८.१
	पहाडी दलित	७३.५	८०	६७.४	६६.४	७४.८	५८.६	९७.२	९७.३	९७.२
	मधेसी/तराई दलित	९०.६	१००	७०	८८	१००	५७.१	१००	१००	१००
	गैरदलित जातजाति	७९.४	८६.७	७२.३	७४.७	८३.८	६५.९	९८.१	९७.९	९८.२
धनकुटा	जम्मा	८१.४	८८.२	७४.८	७७.५	८५.८	६९.८	९८.४	९८.३	९८.६
	पहाडी दलित	७५.९	८२.७	६९.६	६९.८	७८.३	६२.२	९७.८	९७.५	९८.२
	मधेसी/तराई दलित	८६.५	८७.५	८४.६	८५.३	८६.४	८३.३	१००	१००	१००
	गैरदलित जातजाति	८१.८	८८.६	७५.३	७८.१	८६.३	७०.३	९८.५	९८.४	९८.६
तेह्रथुम	जम्मा	८१.९	८९.३	७५	७८.२	८७.३	६९.७	९७.७	९७.५	९७.९
	पहाडी दलित	७७	८४.२	७०.४	७१.३	८०.५	६३.१	९७.३	९७.१	९७.५
	मधेसी/तराई दलित	८६.७	१००	८०	८५.७	१००	७७.८	१००	१००	१००
	गैरदलित जातजाति	८२.४	८९.८	७५.४	७८.९	८७.९	७०.४	९७.८	९७.६	९७.९
पाँचथर	जम्मा	८२.३	८८.७	७६	७८.४	८६.४	७०.६	९८.२	९८.१	९८.४
	पहाडी दलित	७८.९	८३.८	७४.२	७३.६	८०.१	६७.५	९६.९	९६.२	९७.६

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	५+ साक्षरतादर			१५+ साक्षरतादर			५-१७ साक्षरतादर		
		जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
	मधेसी/तराई दलित	९८.२	१००	८५.७	९८.१	१००	८५.७	१००	१००	
	गैरदलित जातजाति	८२.५	८९	७६.१	७८.७	८६.८	७०.८	९८.३	९८.२	९८.५
इलाम	जम्मा	८३.४	८८.७	७८.१	८०.५	८६.८	७४.३	९८.५	९८.४	९८.६
	पहाडी दलित	७९.३	८४.१	७४.७	७५.१	८१	६९.६	९८	९७.५	९८.६
	मधेसी/तराई दलित	८३.४	९१.४	७६	७७.९	८८.९	६६	९५.७	१००	९२.६
	गैरदलित जातजाति	८३.६	८८.९	७८.३	८०.८	८७.१	७४.६	९८.५	९८.४	९८.६
झापा	जम्मा	८२.८	८८.६	७७.६	७९.३	८६.२	७३.३	९७.९	९७.९	९८
	पहाडी दलित	८०.७	८५.९	७६.१	७६.१	८२.४	७०.८	९७.८	९७.६	९८.१
	मधेसी/तराई दलित	६७.७	७५.४	५९.८	५९.९	६९.७	४९.८	९३.९	९४	९३.७
	गैरदलित जातजाति	८३.१	८८.९	७७.९	७९.७	८६.६	७३.६	९८	९७.९	९८.१
मोरङ	जम्मा	७८.६	८५.१	७२.६	७४.६	८२.४	६७.४	९५.७	९५.८	९५.६
	पहाडी दलित	७९.२	८४	७४.४	७४.१	८०.९	६८.४	९८.२	९७.८	९८.६
	मधेसी/तराई दलित	५७.५	६४.३	५०.७	४८.५	५७.२	४०.२	८५.४	८५.८	८४.९
	गैरदलित जातजाति	८०.३	८६.९	७४.२	७६.६	८४.५	६९.४	९६.६	९६.७	९६.६
सुनसरी	जम्मा	७८.१	८४.६	७२.१	७३.९	८१.९	६६.७	९४.८	९४.८	९४.७
	पहाडी दलित	८१.२	८७.१	७५.९	७६.८	८३.९	७०.८	९८.१	९८	९८.२
	मधेसी/तराई दलित	५४.४	६०.७	४८.३	४५.१	५३.३	३७.१	८१.८	८२.१	८१.५
	गैरदलित जातजाति	८०	८६.६	७३.८	७६	८४.१	६८.८	९५.९	९५.९	९६
उदयपुर	जम्मा	७७.२	८४.१	७०.९	७१.७	८०.३	६४.२	९७.१	९७	९७.३
	पहाडी दलित	७२.९	७८.८	६७.७	६५.३	७२.८	५८.९	९६.४	९५.७	९७
	मधेसी/तराई दलित	५१.८	६०.१	४३.६	३९.८	५१.२	२९	८१	८०.१	८२
	गैरदलित जातजाति	७८.१	८५.२	७१.७	७३	८१.६	६५.४	९७.६	९७.५	९७.७
सप्तरी	जम्मा	६७.७	७८.२	५७.५	६१.३	७४.५	४९	९०.३	९०.८	८९.६
	पहाडी दलित	७७.४	८६.५	६८.७	७३.६	८४.९	६३	९५	९३.९	९६.१
	मधेसी/तराई दलित	५१.८	६०.९	४३	४१.७	५३.३	३०.९	८०.९	८१.९	७९.९
	गैरदलित जातजाति	७२.५	८३.४	६१.८	६६.९	८०.५	५४.१	९३.६	९४	९३.२
सिराहा	जम्मा	६५.१	७४.८	५६	५७.६	६९.९	४६.८	८७.९	८८.६	८७.२
	पहाडी दलित	७०.३	७५.८	६५.३	६३.९	७१	५७.५	९२.९	९१.७	९४.१
	मधेसी/तराई दलित	४८.४	५७	४०.५	३७.९	४८.६	२८.८	७५.६	७७	७४
	गैरदलित जातजाति	६९.६	७९.५	६०.२	६२.७	७५.३	५१.५	९१.६	९१.९	९१.३
धनुषा	जम्मा	६५.२	७४.६	५६.३	५७.७	६९.५	४७	८८	८८.७	८७.४
	पहाडी दलित	६७.१	७४.८	५९.९	६०.२	६९.७	५१.७	९२.८	९१.९	९३.८
	मधेसी/तराई दलित	४८.९	५७.६	४१	३८.२	४९	२८.९	७६.५	७७.८	७५.२
	गैरदलित जातजाति	६८.४	७७.८	५९.४	६१.३	७३.३	५०.५	९०.५	९०.९	९०.१

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	५+ साक्षरतादर			१५+ साक्षरतादर			५-१७ साक्षरतादर		
		जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
महोत्तरी	जम्मा	५९.८	६८.४	५१.५	५१.८	६२.९	४१.५	८३	८३.८	८२.१
	पहाडी दलित	७०.३	७६.१	६५.१	६३.२	७०.३	५७	९५.४	९५.२	९५.५
	मधेसी/तराई दलित	४३.७	५१	३६.९	३२.४	४१.६	२३.९	७१.८	७३.५	७०.२
	गैरदलित जातजाति	६२.७	७१.५	५४.२	५५.२	६६.६	४४.५	८५.२	८५.८	८४.५
सर्लाही	जम्मा	६०.३	६८.२	५२.३	५२.८	६२.९	४२.८	८२.८	८४.२	८१.४
	पहाडी दलित	६७.५	७३.६	६२	६१.१	६८.१	५४.९	९४.३	९३.९	९४.७
	मधेसी/तराई दलित	४१.६	४८.२	३४.८	३१.७	४०.२	२३	६६	६८.४	६३.४
	गैरदलित जातजाति	६२.९	७१.१	५४.७	५५.६	६६	४५.३	८५.४	८६.६	८४.२
रौतहट	जम्मा	५७.८	६६	४९.५	४९.४	६०.३	३८.६	७९.२	८०.८	७७.५
	पहाडी दलित	७२.३	७९.७	६५.३	६६.५	७४.९	५८.८	९७.५	९७.६	९७.३
	मधेसी/तराई दलित	४५.८	५३.१	३८.४	३५	४४.६	२५.३	७१.६	७३.७	६९.४
	गैरदलित जातजाति	५९.४	६७.९	५१	५१.४	६२.५	४०.४	८०.३	८१.८	७८.७
बारा	जम्मा	६४.५	७३.१	५५.६	५७.२	६८.४	४५.८	८६.८	८७.६	८५.९
	पहाडी दलित	७२.३	७८.२	६६.६	६६.३	७३.६	५९.३	९५.५	९४.८	९६.३
	मधेसी/तराई दलित	५०.९	५८.४	४२.८	४०.३	५०.४	२९.५	७७.४	७९	७५.६
	गैरदलित जातजाति	६६.२	७५	५७.१	५९.१	७०.५	४७.५	८८	८८.७	८७.३
पर्सा	जम्मा	६९.१	७७.७	६०	६२.४	७३.७	५०.५	८९.८	९०.५	८९
	पहाडी दलित	७१.६	७७.३	६६.२	६६.१	७३.४	५९.१	९६	९५.३	९६.७
	मधेसी/तराई दलित	५३.३	६१.१	४४.८	४२.२	५३	३०.५	८०.९	८२.२	७९.५
	गैरदलित जातजाति	७१.२	८०	६२	६५	७६.३	५२.९	९१.१	९१.७	९०.५
दोलखा	जम्मा	७२.३	८१.१	६४.२	६६.७	७७.२	५७.१	९८.१	९८	९८.२
	पहाडी दलित	७१	७७.९	६४.८	६४.१	७२.६	५६.५	९७.८	९७.५	९८.१
	मधेसी/तराई दलित	६८.४	७१.१	६३.२	६०.९	६४.५	५३.३	१००	१००	१००
	गैरदलित जातजाति	७२.४	८१.४	६४.१	६६.९	७७.६	५७.२	९८.२	९८.१	९८.२
सिन्धुपाल्चोक	जम्मा	६८	७५.३	६१.१	६१.५	७०.२	५३.२	९७.६	९७.४	९७.८
	पहाडी दलित	६७.१	७३	६१.८	५८.६	६५.९	५२.२	९७.९	९७.९	९७.८
	मधेसी/तराई दलित	८०	८८.९	६६.७	७७.८	८८.२	६०	१००	१००	१००
	गैरदलित जातजाति	६८.१	७५.४	६१.१	६१.७	७०.५	५३.३	९७.६	९७.४	९७.८
रसुवा	जम्मा	६९.६	७६.२	६२.६	६३	७१.३	५४.१	९७.८	९७.८	९७.८
	पहाडी दलित	७१.३	७७.९	६४.१	६५.३	७४.३	५४.९	९६.४	९५.४	९७.२
	मधेसी/तराई दलित	१००	१००	१००	१००	१००	१००			
	गैरदलित जातजाति	६९.५	७६.१	६२.५	६३	७१.२	५४.१	९७.९	९७.९	९७.८
धादिङ	जम्मा	७२.४	७९.३	६५.९	६६.४	७४.६	५८.८	९७.७	९७.६	९७.९
	पहाडी दलित	६९.६	७४.९	६५	६१	६७.४	५५.६	९७.९	९७.९	९७.९
	मधेसी/तराई दलित	८५	९०	८०	८३.३	९०	७५	१००		१००
	गैरदलित जातजाति	७२.८	७९.८	६६	६७	७५.५	५९.२	९७.७	९७.६	९७.८

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	५+ साक्षरतादर			१५+ साक्षरतादर			५-१७ साक्षरतादर		
		जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
नुवाकोट	जम्मा	६९.१	७६.९	६१.६	६२.५	७२	५३.७	९८	९७.९	९८.१
	पहाडी दलित	६८.३	७५.४	६१.८	५९.७	६८.५	५१.८	९८.४	९८.३	९८.५
	मधेसी/तराई दलित	७३.८	७३.७	७५	७३	७२.७	७५	१००	१००	१००
	गैरदलित जातजाति	६९.१	७७	६१.६	६२.७	७२.२	५३.८	९८	९७.८	९८.१
काठमाडौं	जम्मा	८९.२	९४.२	८४.२	८७.६	९३.४	८१.९	९८.५	९८.५	९८.६
	पहाडी दलित	८५.६	९१	७९.७	८३	८९.५	७६	९७.९	९७.९	९७.९
	मधेसी/तराई दलित	७८.४	८२.८	७१.५	७५.८	८१.१	६६.९	९०.१	९०.२	९०
	गैरदलित जातजाति	८९.४	९४.३	८४.३	८७.८	९३.६	८२.१	९८.६	९८.५	९८.६
भक्तपुर	जम्मा	८८	९४.१	८१.७	८६	९३.२	७९	९८.९	९८.९	९८.९
	पहाडी दलित	८४.२	९०.५	७७.५	८१.१	८८.८	७३	९७.९	९७.८	९८.१
	मधेसी/तराई दलित	८२.३	८५.६	७४.६	७८.६	८२.७	६८.६	९७.६	९७.८	९७.४
	गैरदलित जातजाति	८८.१	९४.२	८१.९	८६.२	९३.३	७९.१	९८.९	९८.९	९९
ललितपुर	जम्मा	८८.१	९३.४	८२.७	८६.३	९२.५	८०.३	९८.६	९८.६	९८.६
	पहाडी दलित	८५.७	९१.४	७९.८	८२.९	८९.९	७५.८	९८.३	९८.३	९८.३
	मधेसी/तराई दलित	८४.२	८८.९	७५.९	८१.७	८७.७	७०.६	९५.८	९६.५	९४.७
	गैरदलित जातजाति	८८.२	९३.५	८२.९	८६.४	९२.६	८०.४	९८.६	९८.६	९८.७
काभ्रेपलाञ्चोक	जम्मा	७५.७	८४.१	६७.६	७१.२	८१.२	६१.८	९८.१	९७.९	९८.३
	पहाडी दलित	७१.१	७८.८	६४.२	६४.६	७४.२	५६.२	९७.३	९७	९७.६
	मधेसी/तराई दलित	८२.५	८४.१	७९.४	७७.६	८०.८	७०.८	१००	१००	१००
	गैरदलित जातजाति	७६	८४.५	६७.८	७१.६	८१.६	६२.१	९८.२	९८	९८.४
रामेछाप	जम्मा	६८.१	७७.९	५९.४	६१.६	७३.२	५१.४	९७.९	९७.८	९८.१
	पहाडी दलित	६७.५	७४.२	६१.४	५८.७	६७.१	५१.६	९७.६	९७.२	९८.१
	मधेसी/तराई दलित	६९.६	७३.१	६३	६४.२	६८.९	५४.५	१००	१००	१००
	गैरदलित जातजाति	६८.२	७८.२	५९.२	६१.८	७३.८	५१.३	९८	९७.९	९८
सिन्धुली	जम्मा	७२.६	८०	६५.५	६६.१	७५.५	५७.४	९६.६	९६.४	९६.८
	पहाडी दलित	७०	७६.८	६३.६	६१.७	७०.४	५३.९	९६.८	९६.६	९७
	मधेसी/तराई दलित	४६.१	५१.९	४०.१	३४.८	४३.५	२५.६	७३.६	७४.१	७३.२
	गैरदलित जातजाति	७३.२	८०.७	६६	६७	७६.४	५८.१	९६.८	९६.७	९७
मकवानपुर	जम्मा	७७.८	८४	७१.६	७३.४	८१	६५.८	९६.६	९६.५	९६.७
	पहाडी दलित	७७.५	८३.२	७१.९	७२.५	७९.५	६५.७	९७.९	९७.५	९८.४
	मधेसी/तराई दलित	८०.२	८३.८	७२.८	७७.३	८१.३	६८.१	९३.३	९६.८	८८.४
	गैरदलित जातजाति	७७.८	८४	७१.६	७३.४	८१.१	६५.९	९६.६	९६.५	९६.७
चितवन	जम्मा	८३.७	८८.९	७८.७	८०.७	८६.८	७५.२	९७.८	९७.८	९७.९
	पहाडी दलित	८०.८	८६.१	७६.२	७६.५	८२.६	७१.४	९८.२	९८.३	९८.१
	मधेसी/तराई दलित	७०.९	७५.६	६२.९	६५.२	७२	५२.४	९१.५	९३.१	८९.४
	गैरदलित जातजाति	८४	८९.२	७९	८१.१	८७.३	७५.६	९७.८	९७.८	९७.९

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	५+ साक्षरतादर			१५+ साक्षरतादर			५-१७ साक्षरतादर		
		जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
गोरखा	जम्मा	७२.४	८०.५	६५.२	६७	७६.५	५९	९७.४	९७.४	९७.४
	पहाडी दलित	७२.५	७८.९	६७.१	६५.७	७३.२	५९.७	९७.४	९७.४	९७.४
	मधेसी/तराई दलित	७३.२	८३.३	६५.५	६९.८	८०.६	६२	९०	८४.६	१००
	गैरदलित जातजाति	७२.३	८०.८	६४.८	६७.२	७७.१	५८.८	९७.४	९७.४	९७.४
मनाङ	जम्मा	७८.४	८६.७	६७.३	७६.२	८५.८	६३.२	९७.१	९७.५	९६.८
	पहाडी दलित	८९	९३.५	८१.२	८७.६	९३.१	७७.७	९८.४	९७.१	१००
	मधेसी/तराई दलित	९०.९	८५.७	१००	९०.९	८५.७	१००			
	गैरदलित जातजाति	७७.६	८६.२	६६.४	७५.४	८५.२	६२.३	९७	९७.५	९६.५
मुस्ताङ	जम्मा	७५.१	८३.५	६४.७	७०.७	८१	५७.८	९६.५	९६.५	९६.५
	पहाडी दलित	८०.८	८६.५	७४.८	७६.८	८३.८	६९	९५	९५.३	९४.७
	मधेसी/तराई दलित	८३.३	१००	५०	८०	१००	५०	१००	१००	
	गैरदलित जातजाति	७३.९	८२.९	६२.५	६९.५	८०.५	५५.५	९६.९	९६.८	९७
म्याग्दी	जम्मा	७९.७	८७.७	७२.२	७५.२	८५	६६.२	९८.२	९८.१	९८.४
	पहाडी दलित	७४.८	८२.२	६८.४	६७.६	७६.८	६०	९७.४	९७.२	९७.६
	मधेसी/तराई दलित	८१.१	९०.९	६५	७८.७	९०	५८.८	१००	१००	१००
	गैरदलित जातजाति	८१.४	८९.५	७३.५	७७.६	८७.४	६८.३	९८.६	९८.५	९८.७
कास्की	जम्मा	८७.७	९३.४	८२.४	८५.७	९२.५	७९.७	९८	९८	९८.१
	पहाडी दलित	८२.८	८८.५	७७.६	७९	८६	७३	९७.६	९७.४	९७.९
	मधेसी/तराई दलित	८५.८	९०.८	७६.६	८३.८	८९.५	७३	९४.१	९६.४	९०
	गैरदलित जातजाति	८८.७	९४.३	८३.४	८७	९३.६	८१	९८.१	९८.१	९८.२
लमजुङ	जम्मा	७७.५	८५.६	७०.२	७३.३	८२.९	६५	९८.२	९८	९८.५
	पहाडी दलित	७३.८	८०	६८.५	६७.५	७५	६१.३	९७.८	९७.१	९८.५
	मधेसी/तराई दलित	७०.४	८१.८	६२.५	६६.७	७७.८	६०	१००	१००	१००
	गैरदलित जातजाति	७८.३	८६.९	७०.६	७४.५	८४.५	६५.८	९८.४	९८.२	९८.५
तनहुँ	जम्मा	८१.६	८९	७५.२	७८	८६.९	७०.८	९७.९	९७.७	९८.१
	पहाडी दलित	७९.३	८६.१	७३.७	७४.३	८२.६	६८.१	९७.७	९७.५	९७.९
	मधेसी/तराई दलित	८२.१	८४.	७९.५	७९.२	८२.१	७५.८	१००	१००	१००
	गैरदलित जातजाति	८२.१	८९.६	७५.५	७८.७	८७.६	७१.३	९७.९	९७.८	९८.१
नवलपरासी -पूर्व	जम्मा	८२.४	८८.७	७६.८	७८.९	८६.५	७२.७	९७.५	९७.३	९७.७
	पहाडी दलित	७९.३	८५.४	७४.३	७४.३	८१.६	६८.८	९६.९	९६.९	९६.८
	मधेसी/तराई दलित	६४.१	६९.१	५८.६	५६.२	६३.४	४७.८	८७.८	८८.२	८७.४
	गैरदलित जातजाति	८२.८	८९.२	७७.२	७९.५	८७.१	७३.२	९७.६	९७.४	९७.९
स्याङ्जा	जम्मा	८१.७	८९.८	७४.८	७८.३	८७.८	७०.७	९८.३	९८.२	९८.४
	पहाडी दलित	७८.६	८५.१	७३.५	७३.३	८१	६७.५	९७.९	९७.७	९८.२
	मधेसी/तराई दलित	७८	९०	६६.७	७३.५	८५.७	६५	१००	१००	१००
	गैरदलित जातजाति	८२.३	९०.७	७५.१	७९.२	८९.१	७१.४	९८.४	९८.३	९८.४

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	५+ साक्षरतादर			१५+ साक्षरतादर			५-१७ साक्षरतादर		
		जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
पर्वत	जम्मा	८०.१	८८.१	७३.१	७६.२	८५.८	६८.३	९७.५	९७.३	९७.७
	पहाडी दलित	७५.४	८१.५	७०.२	६९.२	७६.६	६३.४	९६.६	९६.३	९६.९
	मधेसी/तराई दलित	६६.७	६६.७	६६.७	६१.५	६०	६२.५	१००	१००	१००
	गैरदलित जातजाति	८१.८	९०.४	७४.१	७८.५	८८.७	६९.९	९७.९	९७.७	९८.१
बागलुङ	जम्मा	८०	८७.३	७३.७	७५.४	८४.३	६८.३	९७.३	९७.२	९७.३
	पहाडी दलित	७६	८२.१	७१.२	६९	७६.३	६३.८	९६.४	९६.५	९६.३
	मधेसी/तराई दलित	७६.७	९६	६२.९	७०.२	९४.७	५३.६	१००	१००	१००
	गैरदलित जातजाति	८१.५	८९.२	७४.८	७७.७	८७	७०	९७.७	९७.६	९७.८
रुकुम-पूर्व	जम्मा	७१.४	७९.७	६३.७	६३.७	७४.२	५४.२	९६.६	९६.८	९६.४
	पहाडी दलित	६७.६	७५.५	६०.४	५८.४	६८.२	४९.८	९४.९	९५.४	९४.४
	मधेसी/तराई दलित	६०	५०	६६.७	५०	०	६६.७	१००	१००	
	गैरदलित जातजाति	७२.४	८०.८	६४.५	६५.१	७५.८	५५.३	९७.१	९७.२	९६.९
रोल्पा	जम्मा	७५.६	८४	६८.४	६८.७	७९.३	६०.२	९७.१	९७.१	९७.१
	पहाडी दलित	७२.८	८०.९	६६.३	६४.३	७४.२	५६.९	९६.१	९६.२	९६
	मधेसी/तराई दलित	६६.७	७२.७	६३.२	६३	६६.७	६१.१	१००	१००	१००
	गैरदलित जातजाति	७६.२	८४.६	६८.९	६९.६	८०.२	६०.९	९७.३	९७.३	९७.४
प्युठान	जम्मा	८०.१	८७.९	७४	७४.४	८४.२	६७.३	९७.२	९७.१	९७.२
	पहाडी दलित	७७.३	८३.७	७२.६	६९.२	७६.९	६४.५	९६.५	९६.५	९६.५
	मधेसी/तराई दलित	८०.८	९५.५	७०	७७.३	९३.८	६७.९	१००	१००	१००
	गैरदलित जातजाति	८०.९	८८.९	७४.४	७५.६	८५.८	६८	९७.४	९७.३	९७.५
गुल्मी	जम्मा	८०.३	८८	७४.१	७५.७	८४.९	६८.७	९८.२	९८	९८.४
	पहाडी दलित	७६	८१.७	७१.७	६८.७	७५.१	६४.३	९७.५	९७.१	९७.८
	मधेसी/तराई दलित	८०	९५.८	६१.९	७८.६	९५.५	६०	१००	१००	१००
	गैरदलित जातजाति	८१.६	८९.७	७४.८	७७.५	८७.३	७०	९८.५	९८.३	९८.७
अर्घाखाँची	जम्मा	८०	८७.७	७३.८	७५.३	८४.५	६८.४	९७.८	९७.८	९७.८
	पहाडी दलित	७६.३	८२	७२.१	६९.३	७५.६	६५	९७	९६.९	९७.२
	मधेसी/तराई दलित	६५	७७.८	५४.५	६१.१	७७.८	४४.४	१००		१००
	गैरदलित जातजाति	८१.१	८९.३	७४.३	७६.९	८६.७	६९.४	९८	९८	९८
पाल्पा	जम्मा	८३.७	९०.५	७८	८०.३	८८	७३.८	९८.६	९८.५	९८.७
	पहाडी दलित	८१.१	८७.४	७६.४	७६.२	८३.५	७१.१	९८.६	९८.६	९८.६
	मधेसी/तराई दलित	८०	८७	७५.४	७६	८३.८	७१.२	१००	१००	१००
	गैरदलित जातजाति	८४	९०.९	७८.२	८०.८	८९	७४.२	९८.६	९८.४	९८.७
नवलपरासी - पश्चिम	जम्मा	७८	८६.३	७०.२	७३.३	८३.५	६४.२	९७.२	९७.१	९७.३
	पहाडी दलित	८१.८	८७.९	७६.८	७७.५	८५	७१.८	९८.३	९७.७	९८.९
	मधेसी/तराई दलित	६७.४	७६.४	५८.४	५९	७०.६	४७.७	९५.१	९५	९५.१
	गैरदलित जातजाति	७९.१	८७.५	७१.३	७४.८	८५	६५.७	९७.४	९७.४	९७.५

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	५+ साक्षरतादर			१५+ साक्षरतादर			५-१७ साक्षरतादर		
		जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
रूपन्देही	जम्मा	८१.२	८८.	७४.४	७७.६	८६.४	६९.६	९५.८	९५.९	९५.८
	पहाडी दलित	८४.२	८९.७	७९.५	८०.५	८७.१	७५.२	९८.१	९८	९८.२
	मधेसी/तराई दलित	६७.५	७६.९	५७.८	५९.४	७१.९	४६.६	९२.४	९२.८	९२
	गैरदलित जातजाति	८२	८९.१	७५.३	७८.६	८७.४	७०.६	९६	९६	९६
कपिलवस्तु	जम्मा	७१.८	७९.६	६४.४	६५.३	७५.४	५६	९१.९	९२.१	९१.६
	पहाडी दलित	७७.२	८२.९	७२.६	७१.१	७७.९	६५.९	९६.६	९६.३	९६.९
	मधेसी/तराई दलित	६०	६८.४	५१.७	४९.१	६०.४	३८.१	८७.५	८७.९	८७
	गैरदलित जातजाति	७३.१	८१	६५.७	६७.१	७७.२	५७.७	९२.३	९२.६	९२.१
दाङ	जम्मा	८१.४	८७.९	७५.७	७७	८४.	७०.४	९८.४	९८.३	९८.५
	पहाडी दलित	७८.८	८५.५	७३.२	७२.६	८०.९	६६	९८	९७.८	९८.१
	मधेसी/तराई दलित	७३.५	७८.४	६८.३	६६.७	७३.४	५९.६	९५.४	९६.५	९४.३
	गैरदलित जातजाति	८१.७	८८.२	७६	७७.६	८५.३	७१	९८.५	९८.४	९८.६
बाँके	जम्मा	७३.४	७९.६	६७.५	६९	७६.७	६२	८८.७	८९.३	८८.१
	पहाडी दलित	८१.४	८७	७६.६	७६.३	८३.४	७०.८	९७.१	९६.९	९७.४
	मधेसी/तराई दलित	५३.५	६०.९	४५.६	४४.३	५३.९	३४.४	७८.७	८०.५	७६.७
	गैरदलित जातजाति	७४.२	८०.५	६८.३	७०.२	७७.९	६३.१	८८.८	८९.४	८८.२
बर्दिया	जम्मा	७६.९	८२.९	७१.५	७२	७९.२	६६	९७	९७	९७
	पहाडी दलित	८०	८५.९	७५.३	७३.९	८१.१	६८.७	९७.९	९७.७	९८.२
	मधेसी/तराई दलित	५८.९	६५.३	५२.४	४८.६	५७	४०	८९.१	८८.	८९.९
	गैरदलित जातजाति	७६.९	८३.१	७१.५	७२.३	७९.५	६६.२	९७.१	९७.१	९७.१
डोल्पा	जम्मा	६७	७५.४	५८.७	५९	६९.९	४८	९१.२	९२.१	९०.४
	पहाडी दलित	६७.४	७६.२	५८.३	५६.६	६८.४	४४.८	९२.५	९४	९०.८
	मधेसी/तराई दलित	२५	५०	०	२५	५०	०			
	गैरदलित जातजाति	६७	७५.२	५८.८	५९.३	७०.१	४८.५	९१	९१.७	९०.३
मुगु	जम्मा	६८.१	७७.३	५८.९	५७.५	७०.३	४५	९४.१	९४.१	९४.१
	पहाडी दलित	६४.९	७२.६	५७.२	५१.१	६२	४०.५	९३.२	९३.६	९२.७
	मधेसी/तराई दलित	६६.७	८७.५	४२.९	६१.५	८३.३	४२.९	१००	१००	१००
	गैरदलित जातजाति	६९	७८.६	५९.३	५९.२	७२.५	४६.१	९४.४	९४.३	९४.५
हुम्ला	जम्मा	६३.८	७३.४	५४.३	५३.२	६६.२	४०.१	९२	९२.३	९१.६
	पहाडी दलित	५८.३	६५.२	५१.२	४४.३	५४.४	३४.१	८६	८७.१	८५
	मधेसी/तराई दलित	८४.६	८८.९	७५	८८.९	१००	६६.७	७५	६६.७	१००
	गैरदलित जातजाति	६४.९	७४.९	५४.८	५४.७	६८.२	४१.१	९३.३	९३.६	९३.१
जुम्ला	जम्मा	७०.२	७८.९	६१.६	६२	७३.५	५०.७	९५	९५.२	९४.८
	पहाडी दलित	६४	७१.७	५६.६	५३.५	६३.७	४३.९	९२.५	९३	९२.१
	मधेसी/तराई दलित	५७.१	१००	२५	५७.१	१००	२५			
	गैरदलित जातजाति	७१.५	८०.४	६२.६	६३.७	७५.५	५२.१	९५.६	९५.७	९५.५

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	५+ साक्षरतादर			१५+ साक्षरतादर			५-१७ साक्षरतादर		
		जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
कालीकोट	जम्मा	७२.७	७९.८	६५.८	६३.५	७३.१	५४.४	९६.२	९६.२	९६.१
	पहाडी दलित	६९.८	७५.२	६४.६	५७.९	६५.४	५०.९	९५.४	९५.४	९५.४
	मधेसी/तराई दलित	६१.५	७७.८	५२.९	५६.२	७५	५०	७८.६	८५.७	७१.४
	गैरदलित जातजाति	७३.९	८१.६	६६.३	६५.५	७५.८	५५.६	९६.५	९६.६	९६.४
दैलेख	जम्मा	७५.५	८३	६८.७	६८.१	७७.९	५९.६	९६.७	९६.६	९६.७
	पहाडी दलित	७०.७	७७.४	६४.९	५९.९	६८.४	५३.१	९४.९	९५.३	९४.६
	मधेसी/तराई दलित	७५	८६.७	६६.७	६६.७	७७.८	६१.१	१००	१००	१००
	गैरदलित जातजाति	७७.३	८५.१	७०.२	७०.९	८१	६१.९	९७.५	९७.३	९७.७
जाजरकोट	जम्मा	७५.५	८१.३	६९.८	६७.१	७५.२	५९.४	९६.५	९६.५	९६.५
	पहाडी दलित	७०.९	७५.९	६६.१	५९.८	६६.८	५३.१	९५.७	९५.६	९५.७
	मधेसी/तराई दलित	७६	१००	५७.१	६८.४	१००	५०	१००	१००	१००
	गैरदलित जातजाति	७७.४	८३.५	७१.३	७०	७८.३	६१.८	९६.९	९७	९६.८
रुकुम - पश्चिम	जम्मा	७५.७	८२.५	६९.४	६८.८	७७.५	६१	९७.२	९७.१	९७.२
	पहाडी दलित	७२.६	७८.७	६६.९	६३.८	७१.५	५६.९	९६.३	९६	९६.५
	मधेसी/तराई दलित	९३.८	१००	८८.९	९३.८	१००	८८.९	१००	१००	
	गैरदलित जातजाति	७६.६	८३.६	७०.१	७०	७८.९	६२	९७.५	९७.४	९७.५
सल्यान	जम्मा	७७.३	८५	७०.३	७१.४	८१.१	६२.९	९७.४	९७.३	९७.५
	पहाडी दलित	७४.२	८०.९	६८.१	६६.७	७५.३	५९.३	९७.१	९६.९	९७.२
	मधेसी/तराई दलित	७६.९	१००	७१.४	७२.७	१००	६६.७	१००	१००	१००
	गैरदलित जातजाति	७७.९	८५.७	७०.७	७२.३	८२.१	६३.६	९७.५	९७.४	९७.५
सुर्खेत	जम्मा	८२.७	८९.३	७६.८	७८.२	८६.४	७१.१	९८.१	९८	९८.१
	पहाडी दलित	७८.८	८५	७३.५	७२.२	८०.१	६५.८	९७.३	९७.२	९७.४
	मधेसी/तराई दलित	७३.८	८६.४	६४.४	७०	८३.३	६१.१	१००	१००	१००
	गैरदलित जातजाति	८४	९०.६	७७.९	८०	८८.२	७२.८	९८.४	९८.४	९८.४
बाजुरा	जम्मा	७१.२	७९.८	६३.३	६१.९	७३.४	५१.८	९५.४	९५.६	९५.२
	पहाडी दलित	६७.५	७५.२	६०.५	५५.७	६५.८	४७.१	९३.७	९४.५	९२.९
	मधेसी/तराई दलित	७१.४	१००	३३.३	६०	१००	३३.३	१००	१००	
	गैरदलित जातजाति	७२.५	८१.४	६४.३	६४	७५.७	५३.३	९६.१	९६.१	९६.१
बझाङ	जम्मा	७०.५	८२.८	६०	६०.९	७७.५	४७.६	९४.९	९५.१	९४.७
	पहाडी दलित	६७.७	७७.६	५९.३	५५.२	६८.८	४४.६	९४.१	९४.३	९३.८
	मधेसी/तराई दलित	९२.३	१००	८७.५	९०.९	१००	८५.७	१००	१००	१००
	गैरदलित जातजाति	७१	८३.८	६०.१	६१.९	७९	४८.१	९५.१	९५.३	९४.८
दार्चुला	जम्मा	७७.८	८७.३	६९	७१.८	८४.२	६०.८	९७.२	९७.२	९७.३
	पहाडी दलित	७३.९	८०.२	६८	६५.१	७३.८	५७.३	९६.१	९५.८	९६.३
	मधेसी/तराई दलित	८८.९	१००	७५	८८.९	१००	७५	१००	१००	
	गैरदलित जातजाति	७८.३	८८	६९.१	७२.७	८५.६	६१.२	९७.५	९७.४	९७.५

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	५+ साक्षरतादर			१५+ साक्षरतादर			५-१७ साक्षरतादर		
		जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
बैतडी	जम्मा	७६.८	८७.७	६७.४	७०.४	८४.६	५८.८	९६.४	९६.५	९६.४
	पहाडी दलित	७४.७	८३.५	६७	६६.२	७८.३	५६.३	९५	९५.२	९४.९
	गैरदलित जातजाति	७७.४	८८.९	६७.५	७१.४	८६.२	५९.४	९६.९	९७	९६.८
डडेल्धुरा	जम्मा	७८.२	८९.१	६८.७	७२.३	८६.४	६०.९	९७.१	९७	९७.२
	पहाडी दलित	७४.९	८४	६७.३	६६.४	७८.४	५७.५	९६.२	९६.१	९६.३
	मधेसी/तराई दलित	७१.४	८३.३	५५.६	६२.५	८१.८	२०	१००	१००	१००
	गैरदलित जातजाति	७९.१	९०.५	६९.१	७३.९	८८.	६१.८	९७.४	९७.३	९७.५
डोटी	जम्मा	७०.७	८२.९	६०.९	६१.७	७७.८	४९.९	९३.९	९४.२	९३.७
	पहाडी दलित	६६.३	७७.७	५७.६	५३.७	६८.८	४३.८	९१.९	९२.४	९१.४
	मधेसी/तराई दलित	८४.४	९५.८	७१.४	८०	९४.४	६४.७	१००	१००	१००
	गैरदलित जातजाति	७२.१	८४.५	६१.९	६३.९	८०.२	५१.७	९४.७	९४.८	९४.५
अछाम	जम्मा	७२.६	८२.८	६४.२	६३.२	७६.९	५२.७	९५.३	९५.३	९५.२
	पहाडी दलित	६८.४	७८.४	६०.४	५५.९	६९.३	४६.२	९३.७	९४.१	९३.४
	मधेसी/तराई दलित	१००	१००		१००	१००				
	गैरदलित जातजाति	७४.३	८४.५	६५.८	६५.९	७९.६	५५.२	९६	९५.९	९६
कैलाली	जम्मा	७७.६	८५.२	७०.८	७२.४	८१.६	६४.५	९७.२	९७.१	९७.३
	पहाडी दलित	७४.८	८३.६	६७.८	६६.८	७८.३	५८.४	९६	९५.७	९६.२
	मधेसी/तराई दलित	६५.५	७२.९	५८.४	५८.२	६८.१	४८.४	८८.३	८८.५	८८.१
	गैरदलित जातजाति	७८	८५.४	७१.३	७३.२	८२.१	६५.४	९७.५	९७.४	९७.६
कञ्चनपुर	जम्मा	७९.६	८७.९	७२.६	७५	८५.२	६६.९	९७.१	९७	९७.३
	पहाडी दलित	७६.४	८४.७	६९.८	६९.३	८०	६१.५	९६.५	९६.३	९६.७
	मधेसी/तराई दलित	७५.४	८४	६८.८	६८.३	८४.२	५४.५	९५	८८.९	१००
	गैरदलित जातजाति	८०.१	८८.	७३	७५.८	८५.९	६७.७	९७.३	९७.१	९७.४

अनुसूची १९: ५ वर्ष वा सोभन्दा माथिका साक्षर व्यक्तिले उत्तीर्ण गरेको तह अनुसारको विवरण

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	प्रतिशत				जम्मा पुरुष	प्रतिशत				जम्मा महिला	प्रतिशत			
			आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सोभन्दा माथि	तह नखुलेको		आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सोभन्दा माथि	तह नखुलेको		आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सोभन्दा माथि	तह नखुलेको
नेपाल	जम्मा	२०४०८१२४	३३.१	५७.६	६.७	२.६	१०८४५३००	३३.२	५७.६	७.३	१.८	९५६२८२४	३२.९	५७.६	६.०	३.४
	जम्मा दलित	२३६८८६९	४४.७	५१.३	१.६	२.५	१२३७६२५	४५.४	५१.१	१.८	१.८	११३१२४४	४३.९	५१.५	१.३	३.२
	पहाडी दलित	१७२५३६५	४२.१	५३.३	१.७	२.९	८६९१४५	४३.७	५२.४	१.९	२.१	८५६२२०	४०.५	५४.२	१.६	३.८
	मधेसी/तराई दलित	६४३५०४	५१.६	४६.०	१.१	१.३	३६८४८०	४९.३	४८.१	१.५	१.१	२७५०२४	५४.७	४३.२	०.६	१.५
	गैरदलित जातजाति	१८०३९२५५	३१.६	५८.५	७.४	२.६	९६०७६७५	३१.६	५८.५	८.१	१.८	८४३१५८०	३१.५	५८.५	६.६	३.४
भौगोलिक क्षेत्र																
हिमाल	जम्मा	११८०१२९	३७.०	५५.८	४.०	३.३	६४४५०५	३६.५	५६.३	४.६	२.५	५३५६२४	३७.५	५५.१	३.२	४.२
	जम्मा दलित	१४९८८८	४५.१	५०.८	१.४	२.८	७९६५५	४४.८	५१.२	१.८	२.३	७०२३३	४५.४	५०.४	०.९	३.४
	पहाडी दलित	१४९६६०	४५.१	५०.८	१.३	२.८	७९५०१	४४.८	५१.१	१.८	२.३	७०१५९	४५.४	५०.४	०.९	३.४
	मधेसी/तराई दलित	२२८	३५.१	५४.४	५.७	४.८	१५४	३२.५	५९.१	७.१	१.३	७४	४०.५	४४.६	२.७	१२.२
	गैरदलित जातजाति	१०३०२४१	३५.८	५६.५	४.३	३.४	५६४८५०	३५.४	५७.१	५.०	२.६	४६५३९१	३६.३	५५.८	३.५	४.४
पहाड	जम्मा	८७९९०६९	३०.३	५७.९	८.८	३.०	४६१७९२४	३०.८	५७.७	९.४	२.१	४१८११४५	२९.८	५८.१	८.२	३.९
	जम्मा दलित	१०४७९९६	४२.८	५२.३	१.७	३.२	५२८८६१	४४.४	५१.५	१.९	२.२	५१८३३५	४१.२	५३.१	१.६	४.१
	पहाडी दलित	१०३७८९६	४२.८	५२.३	१.७	३.२	५२३०९०	४४.४	५१.५	१.८	२.२	५१४८०६	४१.१	५३.२	१.६	४.१
	मधेसी/तराई दलित	९३००	४३.४	४८.८	६.१	१.७	५७७१	४०.२	५१.६	६.८	१.४	३५२९	४८.५	४४.२	५.०	२.३
	गैरदलित जातजाति	७७५१८७३	२८.६	५८.७	९.८	२.९	४०८९०६३	२९.०	५८.५	१०.४	२.१	३६६२८१०	२८.२	५८.८	९.१	३.९
तराई	जम्मा	१०४२८९२६	३५.०	५७.६	५.२	२.२	५५८२८७१	३४.९	५७.७	५.९	१.५	४८४६०५५	३५.२	५७.५	४.४	२.९
	जम्मा दलित	११७१७८५	४६.३	५०.५	१.४	१.८	६२९१०९	४६.३	५०.७	१.७	१.३	५४२६७६	४६.३	५०.२	१.१	२.४
	पहाडी दलित	५३७८०९	३९.९	५५.८	१.८	२.५	२६६५५४	४१.९	५४.४	२.०	१.७	२७९२५५	३७.९	५७.१	१.७	३.३
	मधेसी/तराई दलित	६३३९७६	५१.७	४६.०	१.१	१.२	३६२५५५	४९.५	४८.०	१.४	१.१	२७९४२१	५४.८	४३.२	०.५	१.५
	गैरदलित जातजाति	९२५७१४१	३३.६	५८.५	५.७	२.२	४९५३७६२	३३.४	५८.६	६.५	१.६	४३०३३७९	३३.८	५८.४	४.९	३.०
सहरी/ग्रामीण																
सहरी	जम्मा	६२४१९०७	२५.२	५९.४	१३.६	१.८	३३११२५४	२५.१	५९.०	१४.६	१.३	२९३०६५३	२५.२	५९.९	१२.५	२.४
	जम्मा दलित	४५७८२६	३८.०	५६.७	३.४	१.९	२४२४८६	३८.५	५६.५	३.६	१.४	२१५३४०	३७.४	५६.९	३.२	२.५

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	प्रतिशत				जम्मा पुरुष	प्रतिशत				जम्मा महिला	प्रतिशत			
			आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सो भन्दा माथि	तह नखुलेको		आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सो भन्दा माथि	तह नखुलेको		आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सो भन्दा माथि	तह नखुलेको
	पहाडी दलित	३६१८५७	३५.४	५८.७	३.७	२.२	१८६३६२	३६.४	५८.२	३.८	१.६	१७५४९५	३४.४	५९.३	३.५	२.८
	मधेसी/तराई दलित	९५९६९	४७.५	४९.०	२.४	१.१	५६१२४	४५.३	५०.७	३.०	१.०	३९८४५	५०.६	४६.६	१.६	१.२
	गैरदलित जातजाति	५७८४०८१	२४.१	५९.७	१४.४	१.८	३०६८७६८	२४.०	५९.२	१५.४	१.३	२७१५३१३	२४.३	६०.२	१३.२	२.४
अर्घसहरी	जम्मा	७५४०९८४	३६.१	५७.४	४.२	२.३	४०५६११०	३५.८	५७.८	४.८	१.६	३४८४८७४	३६.४	५७.०	३.६	३.१
	जम्मा दलित	९४१३२७	४६.६	५०.३	१.२	१.९	५०५९३६	४६.५	५०.७	१.४	१.४	४३५३९१	४६.७	४९.९	१.०	२.५
	पहाडी दलित	४१४३६९	३९.४	५६.३	१.७	२.६	२०५३७३	४१.५	५५.०	१.७	१.८	२०८९९६	३७.३	५७.६	१.६	३.४
	मधेसी/तराई दलित	५२६९५८	५२.३	४५.६	०.९	१.३	३००५६३	५०.०	४७.७	१.३	१.१	२२६३९५	५५.३	४२.७	०.४	१.५
	गैरदलित जातजाति	६५९९६५७	३४.६	५८.४	४.७	२.४	३५४०१७४	३४.३	५८.८	५.२	१.७	३०४९४८३	३४.९	५८.०	४.०	३.१
ग्रामीण	जम्मा	६६२५२३३	३७.२	५६.२	३.१	३.६	३४७७९३६	३७.९	५६.१	३.५	२.५	३१४७२९७	३६.३	५६.२	२.७	४.८
	जम्मा दलित	९६९७१६	४६.०	४९.७	१.०	३.३	४८९२०३	४७.६	४८.८	१.२	२.४	४८०५१३	४४.३	५०.६	०.८	४.३
	पहाडी दलित	९४९१३९	४५.८	४९.८	१.०	३.४	४७७४१०	४७.५	४८.९	१.२	२.४	४७१७२९	४४.१	५०.८	०.८	४.३
	मधेसी/तराई दलित	२०५७७	५३.९	४३.२	१.१	१.८	११७९३	५१.७	४५.१	१.६	१.६	८७८४	५६.८	४०.७	०.४	२.०
	गैरदलित जातजाति	५६५५५१७	३५.७	५७.३	३.४	३.६	२९८८७३३	३६.३	५७.३	३.८	२.५	२६६६७८४	३४.९	५७.३	३.०	४.८
प्रदेश																
कोशी	जम्मा	३६३९५४७	३२.२	६०.९	४.९	२.०	१९०७६१४	३२.८	६०.१	५.५	१.६	१७३१९३३	३१.६	६१.८	४.२	२.४
	जम्मा दलित	३०५२५४	४३.६	५३.२	१.३	१.८	१५९४९३	४४.९	५२.१	१.४	१.५	१४५७६१	४२.३	५४.३	१.२	२.२
	पहाडी दलित	२१७३४६	४०.०	५६.५	१.६	१.९	११०७०२	४२.०	५४.८	१.६	१.६	१०६६४४	३८.०	५८.२	१.५	२.४
	मधेसी/तराई दलित	८७९०८	५२.६	४५.०	०.८	१.६	४८७९१	५१.५	४६.१	१.०	१.४	३९११७	५४.०	४३.७	०.५	१.८
	गैरदलित जातजाति	३३३४२९३	३१.२	६१.६	५.२	२.०	१७४८१२१	३१.७	६०.९	५.८	१.६	१५८६१७२	३०.६	६२.४	४.५	२.४
मधेस	जम्मा	३४८५१४०	३९.३	५५.०	४.७	१.०	१९७६९९०	३७.२	५६.१	५.८	०.९	१५०८१५०	४२.०	५३.५	३.३	१.२
	जम्मा दलित	४३८०३६	५०.२	४७.६	१.३	०.९	२५०७०४	४७.८	४९.६	१.७	०.८	१८७३३२	५३.४	४४.८	०.७	१.१
	पहाडी दलित	२८६८०	३८.३	५७.९	२.४	१.४	१५१२०	३९.५	५७.०	२.५	१.०	१३५६०	३६.९	५९.०	२.३	१.८
	मधेसी/तराई दलित	४०९३५६	५१.०	४६.८	१.२	०.९	२३५५८४	४८.४	४९.१	१.७	०.८	१७३७७२	५४.७	४३.७	०.५	१.०
	गैरदलित जातजाति	३०४७०४	३७.७	५६.०	५.२	१.०	१७२६२८६	३५.७	५७.०	६.४	०.९	१३२०८१८	४०.४	५४.८	३.६	१.२
बागमती	जम्मा	४६७४२९३	२६.७	५७.६	१३.१	२.६	२४९७५०३	२७.१	५७.३	१३.६	२.०	२१७६७९०	२६.२	५७.९	१२.५	३.३
	जम्मा दलित	२५१९०७	३८.६	५५.४	३.४	२.६	१३३५०८	४०.१	५४.५	३.५	२.०	११८३९९	३६.९	५६.४	३.३	३.४
	पहाडी दलित	२४४९३७	३८.६	५५.४	३.३	२.७	१२८९६२	४०.३	५४.४	३.३	२.०	११५९७५	३६.८	५६.५	३.३	३.४

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	प्रतिशत				जम्मा पुरुष	प्रतिशत				जम्मा महिला	प्रतिशत			
			आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सो भन्दा माथि	तह नखुलेको		आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सो भन्दा माथि	तह नखुलेको		आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सो भन्दा माथि	तह नखुलेको
	मधेसी/तराई दलित	६९७०	३७.१	५३.८	७.४	१.७	४५४६	३४.८	५५.९	७.९	१.४	२४२४	४१.४	४९.७	६.४	२.४
	गैरदलित जातजाति	४४२२३८६	२६.०	५७.७	१३.६	२.६	२३६३९९५	२६.३	५७.५	१४.२	२.०	२०५८३९१	२५.६	५८.०	१३.०	३.३
गण्डकी	जम्मा	१८८५१५४	२९.६	६०.५	६.२	३.८	९६२६४८	३०.४	६०.५	६.५	२.६	९२२५०६	२८.७	६०.५	५.८	५.०
	जम्मा दलित	३२२११६	३९.०	५५.७	१.७	३.६	१५८९९२	४०.९	५४.९	१.६	२.५	१६३१२४	३७.१	५६.५	१.८	४.६
	पहाडी दलित	३२०८४५	३८.९	५५.७	१.७	३.६	१५८२५१	४०.९	५५.०	१.६	२.५	१६२५९४	३७.०	५६.५	१.८	४.७
	मधेसी/तराई दलित	१२७१	४४.४	४८.९	२.७	४.०	७४१	४२.६	५०.५	२.८	४.०	५३०	४६.८	४६.८	२.५	४.०
	गैरदलित जातजाति	१५६३०३८	२७.६	६१.५	७.१	३.८	८०३६५६	२८.३	६१.६	७.४	२.६	७५९३८२	२६.९	६१.४	६.७	५.०
लुम्बिनी	जम्मा	३६७४२३१	३६.२	५६.०	४.५	३.३	१९०१८६७	३६.९	५६.१	४.९	२.१	१७७२३६४	३५.४	५५.९	४.२	४.६
	जम्मा दलित	४८९५२५	४६.६	४९.२	१.२	३.०	२४७५५२	४८.२	४८.५	१.३	२.०	२४१८७३	४४.९	४९.९	१.१	४.०
	पहाडी दलित	३५२१९८	४३.९	५१.४	१.३	३.४	१६९१९१	४६.६	४९.९	१.४	२.२	१८३००७	४१.४	५२.८	१.३	४.५
	मधेसी/तराई दलित	१३७३२७	५३.५	४३.६	०.८	२.०	७८४६१	५१.८	४५.६	१.०	१.५	५८८६६	५५.८	४१.०	०.६	२.६
	गैरदलित जातजाति	३१८४७०६	३४.६	५७.०	५.१	३.४	१६५४२१५	३५.२	५७.२	५.४	२.२	१५३०४९१	३३.९	५६.८	४.६	४.६
कर्णाली	जम्मा	११६३३१७	३५.२	५८.१	३.८	२.८	६१४९७१	३५.३	५८.२	४.५	२.०	५४८३४६	३५.२	५८.०	३.०	३.८
	जम्मा दलित	२५५३२८	४३.९	५२.३	१.१	२.७	१३२००६	४४.५	५२.०	१.४	२.१	१२३३२२	४३.२	५२.७	०.८	३.३
	पहाडी दलित	२५५१२५	४३.९	५२.३	१.१	२.७	१३१९०५	४४.५	५२.०	१.४	२.१	१२३२२०	४३.३	५२.७	०.८	३.३
	मधेसी/तराई दलित	२०३	३१.०	६०.१	३.९	४.९	१०१	३१.७	६०.४	५.९	२.०	१०२	३०.४	५९.८	२.०	७.८
	गैरदलित जातजाति	९०७९८९	३२.८	५९.७	४.६	२.९	४८२९६५	३२.८	५९.९	५.३	२.०	४२५०२४	३२.८	५९.६	३.७	३.९
सुदूरपश्चिम	जम्मा	१८८६४४२	३५.४	५६.२	४.८	३.६	९८३७०७	३५.९	५६.३	५.६	२.२	९०२७३५	३४.७	५६.१	४.१	५.१
	जम्मा दलित	३०६७०३	४६.४	४९.२	१.४	३.०	१५५२७०	४७.२	४८.९	१.९	२.१	१५१४३३	४५.७	४९.५	०.९	३.९
	पहाडी दलित	३०६२३४	४६.४	४९.२	१.४	३.०	१५५०१४	४७.२	४८.८	१.९	२.१	१५१२२०	४५.७	४९.५	०.९	३.९
	मधेसी/तराई दलित	४६९	४२.२	५०.५	३.६	३.६	२५६	३५.५	५६.६	५.५	२.३	२१३	५०.२	४३.२	१.४	५.२
	गैरदलित जातजाति	१५७९७३९	३३.२	५७.६	५.५	३.७	८२८४३७	३३.८	५७.७	६.२	२.२	७५१३०२	३२.५	५७.५	४.७	५.३
जिल्ला																
ताप्लेजुङ	जम्मा	९०६६६	३३.८	६०.४	३.६	२.१	४८९३५	३४.३	६०.०	३.९	१.८	४१७३१	३३.३	६१.०	३.३	२.४
	जम्मा दलित	६००२	४३.६	५३.४	१.२	१.८	३११८	४५.३	५१.९	१.३	१.५	२८८४	४१.६	५५.१	१.२	२.१

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	प्रतिशत				जम्मा पुरुष	प्रतिशत				जम्मा महिला	प्रतिशत			
			आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सो भन्दा माथि	तह नखुलेको		आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सो भन्दा माथि	तह नखुलेको		आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सो भन्दा माथि	तह नखुलेको
	पहाडी दलित	५९७८	४३.६	५३.४	१.२	१.८	३१००	४५.४	५१.८	१.३	१.५	२८७८	४१.७	५५.१	१.१	२.१
	मधेसी/तराई दलित	२४	२९.२	५८.३	८.३	४.२	१८	२७.८	६६.७	५.६	०.०	६	३३.३	३३.३	१६.७	१६.७
	गैरदलित जातजाति	८४६६४	३३.२	६०.९	३.८	२.१	४५८१७	३३.५	६०.५	४.१	१.९	३८८४७	३२.७	६१.४	३.५	२.४
संखुवासभा	जम्मा	११५६३१	३७.८	५६.७	३.४	२.१	६३१४२	३७.८	५६.६	३.९	१.८	५२४८९	३७.९	५६.९	२.८	२.५
	जम्मा दलित	९२९०	४५.६	५१.५	१.५	१.४	४८४५	४६.३	५०.७	१.८	१.२	४४४५	४४.८	५२.३	१.२	१.७
	पहाडी दलित	९२६२	४५.६	५१.५	१.५	१.४	४८२५	४६.३	५०.८	१.७	१.२	४४३७	४४.८	५२.३	१.२	१.७
	मधेसी/तराई दलित	२८	४२.९	४६.४	१०.७	०.०	२०	४०.०	४५.०	१५.०	०.०	८	५०.०	५०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१०६३४१	३७.१	५७.२	३.६	२.१	५८२९७	३७.०	५७.१	४.१	१.८	४८०४४	३७.२	५७.३	२.९	२.६
सोलुखुम्बु	जम्मा	७४३८२	३७.९	५३.९	४.४	३.९	४०८८७	३८.४	५३.६	४.७	३.३	३३४९५	३७.१	५४.२	३.९	४.७
	जम्मा दलित	५५६०	४८.१	४७.५	१.४	३.०	२९६२	४९.७	४६.२	१.६	२.६	२५९८	४६.३	४९.०	१.३	३.४
	पहाडी दलित	५५३९	४८.२	४७.४	१.४	३.०	२९४४	४९.८	४६.१	१.५	२.६	२५९५	४६.३	४९.०	१.३	३.४
	मधेसी/तराई दलित	२१	३३.३	५७.१	४.८	४.८	१८	२७.८	६१.१	५.६	५.६	३	६६.७	३३.३	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	६८८२२	३७.०	५४.४	४.६	४.०	३७९२५	३७.६	५४.१	५.०	३.३	३०८९७	३६.४	५४.७	४.२	४.८
ओखलढुङ्गा	जम्मा	९५७०६	३५.०	५७.१	३.९	४.१	५१३१४	३५.५	५७.५	४.०	३.०	४४३९२	३४.३	५६.६	३.८	५.३
	जम्मा दलित	९६७६	४२.९	५२.१	१.२	३.८	५०१५	४४.७	५१.२	१.२	३.०	४६६१	४१.०	५३.१	१.१	४.७
	पहाडी दलित	९६५३	४३.०	५२.०	१.२	३.८	४९९९	४४.८	५१.१	१.२	३.०	४६५४	४१.१	५३.१	१.१	४.७
	मधेसी/तराई दलित	२३	१७.४	७८.३	४.३	०.०	१६	१२.५	८१.३	६.३	०.०	७	२८.६	७९.४	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	८६०३०	३४.१	५७.६	४.२	४.१	४६२९९	३४.५	५८.२	४.३	३.०	३९७३१	३३.५	५७.०	४.१	५.४
खोटाङ	जम्मा	१२२००४	३४.७	६०.५	३.२	१.६	६६१२६	३४.८	६०.२	३.६	१.४	५५८७८	३४.६	६०.९	२.७	१.९
	जम्मा दलित	१२६४४	४५.०	५३.१	०.९	१.०	६५७८	४६.६	५१.४	१.०	०.९	६०६६	४३.३	५४.९	०.७	१.१
	पहाडी दलित	१२६०९	४५.१	५३.१	०.८	१.०	६५५०	४६.७	५१.४	१.०	०.९	६०५९	४३.३	५४.९	०.७	१.१
	मधेसी/तराई दलित	३५	२५.७	६५.७	८.६	०.०	२८	२१.४	६७.९	१०.७	०.०	७	४२.९	५७.१	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१०९३६०	३३.५	६१.४	३.४	१.७	५९५४८	३३.४	६१.२	३.९	१.४	४९८१२	३३.६	६१.६	२.९	२.०
भोजपुर	जम्मा	११४१४९	३५.८	५८.५	२.९	२.९	६१६०९	३५.८	५९.०	३.२	२.०	५२५४०	३५.८	५७.९	२.४	३.८
	जम्मा दलित	९९९६	४५.६	५०.४	०.९	३.१	५२७०	४७.६	४९.३	१.०	२.०	४७२६	४३.४	५१.६	०.८	४.३
	पहाडी दलित	९९६७	४५.७	५०.४	०.९	३.१	५२४८	४७.७	४९.२	१.०	२.०	४७१९	४३.३	५१.६	०.८	४.३

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	प्रतिशत				जम्मा पुरुष	प्रतिशत				जम्मा महिला	प्रतिशत			
			आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सो भन्दा माथि	तह नखुलेको		आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सो भन्दा माथि	तह नखुलेको		आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सो भन्दा माथि	तह नखुलेको
	मधेसी/तराई दलित	२९	२७.६	६५.५	६.९	०.०	२२	१८.२	७२.७	९.१	०.०	७	५७.१	४२.९	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१०४१५३	३४.९	५९.२	३.०	२.८	५६३३९	३४.७	५९.९	३.४	२.०	४७८१४	३५.१	५८.५	२.६	३.८
धनकुटा	जम्मा	११३२६३	३२.०	६१.३	४.१	२.६	६००२६	३३.१	६०.९	४.३	१.७	५३२३७	३०.८	६१.९	३.९	३.५
	जम्मा दलित	७५८६	४१.९	५४.६	१.७	१.८	३९६९	४३.५	५३.३	१.८	१.४	३६१७	४०.१	५६.०	१.६	२.३
	पहाडी दलित	७५५४	४२.०	५४.५	१.७	१.९	३९४८	४३.७	५३.२	१.७	१.४	३६०६	४०.२	५५.९	१.६	२.३
	मधेसी/तराई दलित	३२	९.४	७८.१	१२.५	०.०	२१	९.५	७९.४	१९.०	०.०	११	९.१	९०.९	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१०५६७७	३१.३	६१.८	४.३	२.६	५६०५७	३२.३	६१.४	४.५	१.७	४९६२०	३०.१	६२.३	४.०	३.६
तेह्रथुम	जम्मा	६७१७४	३०.३	६३.५	४.५	१.७	३५७५६	३०.१	६३.६	४.८	१.५	३१४१८	३०.६	६३.५	४.०	१.९
	जम्मा दलित	५७७६	३८.९	५७.५	१.८	१.८	३०३७	४०.२	५६.०	१.८	२.०	२७३९	३७.५	५९.२	१.८	१.५
	पहाडी दलित	५७६३	३९.०	५७.५	१.८	१.८	३०३२	४०.३	५६.०	१.८	२.०	२७३१	३७.५	५९.२	१.८	१.५
	मधेसी/तराई दलित	१३	२३.१	६१.५	१५.४	०.०	५	०.०	६०.०	४०.०	०.०	८	३७.५	६२.५	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	६१३९८	२९.५	६४.१	४.७	१.७	३२७१९	२९.१	६४.३	५.१	१.५	२८६७९	२९.९	६३.९	४.२	१.९
पाँचथर	जम्मा	१२९७३४	३१.८	६२.६	३.३	२.३	६९३८९	३२.९	६१.८	३.५	१.९	६०३४५	३०.६	६३.६	३.०	२.८
	जम्मा दलित	७२८१	४०.४	५५.८	१.१	२.७	३७९८	४२.३	५३.९	१.२	२.५	३४८३	३८.४	५७.८	१.०	२.८
	पहाडी दलित	७२२६	४०.४	५५.९	१.१	२.७	३७४९	४२.२	५४.१	१.२	२.५	३४७७	३८.४	५७.८	१.०	२.८
	मधेसी/तराई दलित	५५	५०.९	४०.०	५.५	३.६	४९	५५.१	३८.८	२.०	४.१	६	१६.७	५०.०	३३.३	०.०
	गैरदलित जातजाति	१२२४५३	३१.३	६३.०	३.४	२.३	६५५९१	३२.३	६२.२	३.७	१.८	५६८६२	३०.२	६३.९	३.१	२.८
इलाम	जम्मा	२१७४६२	३१.०	६२.२	४.५	२.४	११५२०७	३२.४	६१.२	४.६	१.९	१०२२५५	२९.३	६३.४	४.४	३.०
	जम्मा दलित	११२२७	३८.२	५७.४	२.०	२.४	५७७२	४०.१	५६.०	२.३	१.७	५४५५	३६.१	५९.०	१.७	३.२
	पहाडी दलित	१११०६	३८.०	५७.६	२.०	२.४	५७०८	४०.१	५६.०	२.२	१.७	५३९८	३५.९	५९.२	१.७	३.२
	मधेसी/तराई दलित	१२१	५०.४	४३.८	४.१	१.७	६४	४२.२	५१.६	४.७	१.६	५७	५९.६	३५.१	३.५	१.८
	गैरदलित जातजाति	२०६२३५	३०.६	६२.५	४.६	२.४	१०९४३५	३२.०	६१.४	४.७	१.९	९६८००	२८.९	६३.६	४.५	२.९
झापा	जम्मा	७६३७४१	२९.८	६२.९	५.४	१.९	३८९४५३	३०.७	६१.६	६.१	१.७	३७४२८८	२८.९	६४.३	४.७	२.२
	जम्मा दलित	५०१२९	३८.५	५८.३	१.६	१.७	२५४३५	४०.६	५६.५	१.६	१.३	२४६९४	३६.२	६०.१	१.६	२.०
	पहाडी दलित	४४८००	३७.२	५९.५	१.७	१.६	२२४१६	३९.४	५७.६	१.६	१.३	२२३८४	३४.९	६१.४	१.७	२.०
	मधेसी/तराई दलित	५३२९	४९.४	४७.७	१.१	१.९	३०१९	४९.३	४७.७	१.४	१.७	२३१०	४९.४	४७.८	०.६	२.१
	गैरदलित जातजाति	७१३६१२	२९.२	६३.२	५.७	१.९	३६४०१८	३०.०	६२.०	६.४	१.७	३४९५९४	२८.३	६४.६	५.०	२.२

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	प्रतिशत				जम्मा पुरुष	प्रतिशत				जम्मा महिला	प्रतिशत			
			आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा भन्दा माथि	तह नखुलेको		आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा भन्दा माथि	तह नखुलेको		आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा भन्दा माथि	तह नखुलेको
मोरङ	जम्मा	८३२९१२	३१.३	६१.२	६.०	१.५	४३५५८७	३१.५	६०.२	७.०	१.२	३९७३२५	३१.१	६२.२	४.९	१.८
	जम्मा दलित	७९९५३	४५.६	५१.७	१.२	१.५	४२३७१	४६.३	५१.२	१.३	१.१	३७५८२	४४.९	५२.३	१.०	१.८
	पहाडी दलित	३४९५९	३७.७	५९.१	१.६	१.६	१७३७०	३९.७	५७.३	१.७	१.२	१७५८९	३५.७	६०.८	१.५	२.०
	मधेसी/तराई दलित	४४९९४	५१.८	४६.०	०.८	१.४	२५००१	५०.९	४६.९	१.१	१.१	१९९९३	५२.९	४४.९	०.५	१.७
	गैरदलित जातजाति	७५२९५९	२९.८	६२.२	६.५	१.५	३९३२१६	२९.९	६१.२	७.७	१.२	३५९७४३	२९.६	६३.३	५.३	१.८
सुनसरी	जम्मा	६६१८४९	३२.६	६०.५	५.३	१.६	३४४९३८	३२.८	६०.०	५.८	१.४	३१६९११	३२.४	६१.०	४.६	१.९
	जम्मा दलित	६२६७५	४५.३	५१.५	१.४	१.८	३३१७७	४५.५	५१.३	१.५	१.६	२९४९८	४५.०	५१.६	१.३	२.०
	पहाडी दलित	२७९२४	३५.२	६०.५	२.५	१.८	१४०८२	३६.७	५९.३	२.५	१.५	१३८४२	३३.८	६१.८	२.४	२.१
	मधेसी/तराई दलित	३४७५१	५३.४	४४.२	०.६	१.८	१९०९५	५२.०	४५.५	०.८	१.७	१५६५६	५५.०	४२.६	०.४	२.०
	गैरदलित जातजाति	५९९१७४	३१.३	६१.४	५.७	१.६	३११७६१	३१.५	६०.९	६.३	१.३	२८७४१३	३१.१	६२.०	४.९	१.९
उदयपुर	जम्मा	२४०८७४	३५.०	५९.१	३.५	२.४	१२५२४५	३६.२	५८.३	३.८	१.७	११५६२९	३३.७	६०.१	३.२	३.०
	जम्मा दलित	२७४५९	४५.५	५१.४	१.०	२.१	१४१४६	४७.८	४९.५	१.१	१.६	१३३१३	४३.१	५३.४	१.०	२.५
	पहाडी दलित	२५००६	४३.५	५३.३	१.१	२.१	१२७३१	४६.१	५१.१	१.१	१.७	१२२७५	४०.८	५५.६	१.०	२.६
	मधेसी/तराई दलित	२४५३	६६.२	३१.८	०.५	१.५	१४१५	६३.२	३४.८	०.७	१.३	१०३८	७०.२	२७.६	०.३	१.८
	गैरदलित जातजाति	२१३४१५	३३.७	६०.१	३.८	२.४	१११०९९	३४.७	५९.४	४.१	१.८	१०२३१६	३२.५	६०.९	३.५	३.१
सप्तरी	जम्मा	४३३६१२	३४.७	५८.७	५.७	०.९	२४६९५२	३२.५	५९.८	७.०	०.७	१८६६६०	३७.७	५७.२	३.९	१.१
	जम्मा दलित	८०४७५	४८.०	५०.०	१.२	०.८	४६३५०	४५.८	५१.९	१.६	०.७	३४१२५	५१.०	४७.४	०.६	१.०
	पहाडी दलित	३१८२	३२.७	६२.६	३.६	१.२	१७३६	३२.३	६३.२	३.९	०.६	१४४६	३३.२	६१.८	३.१	१.९
	मधेसी/तराई दलित	७७२९३	४८.६	४९.५	१.१	०.८	४४६१४	४६.३	५१.५	१.५	०.७	३२६७९	५१.८	४६.८	०.५	०.९
	गैरदलित जातजाति	३५३१३७	३१.७	६०.७	६.७	०.९	२००६०२	२९.४	६१.७	८.३	०.७	१५२५३५	३४.७	५९.४	४.७	१.२
सिराहा	जम्मा	४३१७७०	३७.३	५६.५	४.९	१.३	२४०४०७	३५.९	५६.८	६.३	१.०	१९१३६३	३९.१	५६.१	३.२	१.६
	जम्मा दलित	७१७४५	४७.९	४९.२	१.४	१.५	४०१४८	४६.१	५०.७	२.०	१.२	३१५९७	५०.२	४७.२	०.७	१.८
	पहाडी दलित	३६३३	३६.१	५८.९	३.६	१.४	१८८४	३६.०	५९.२	३.९	०.९	१७४९	३६.२	५८.७	३.३	१.९
	मधेसी/तराई दलित	६८११२	४८.६	४८.६	१.३	१.५	३८२६४	४६.६	५०.३	१.९	१.२	२९८४८	५१.१	४६.५	०.६	१.८
	गैरदलित जातजाति	३६००२५	३५.२	५८.०	५.६	१.२	२००२५९	३३.८	५८.०	७.२	१.०	१५९७६६	३६.९	५७.९	३.७	१.५

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	प्रतिशत				जम्मा पुरुष	प्रतिशत				जम्मा महिला	प्रतिशत			
			आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सो भन्दा माथि	तह नखुलेको		आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सो भन्दा माथि	तह नखुलेको		आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सो भन्दा माथि	तह नखुलेको
धनुषा	जम्मा	५०४४२४	३७.०	५६.५	५.७	०.७	२८१२१७	३५.३	५६.७	७.३	०.६	२२३२०७	३९.१	५६.४	३.७	०.८
	जम्मा दलित	६४९३३३	४८.५	४९.३	१.४	०.७	३६२६१	४६.५	५०.८	२.०	०.७	२८६७२	५१.०	४७.५	०.७	०.७
	पहाडी दलित	३२८३	४०.१	५६.८	२.०	१.१	१७६२	४१.४	५५.२	२.४	१.०	१५२१	३८.५	५८.७	१.५	१.३
	मधेसी/तराई दलित	६१६५०	४९.०	४८.९	१.४	०.७	३४४९९	४६.८	५०.५	२.०	०.६	२७१५१	५१.८	४६.९	०.६	०.७
	गैरदलित जातजाति	४३९४९१	३५.३	५७.६	६.४	०.७	२४४९५६	३३.७	५७.६	८.१	०.६	१९४५३५	३७.४	५७.७	४.१	०.८
महोत्तरी	जम्मा	३७९५०८	३९.८	५५.४	४.२	०.७	२१२२८२	३७.६	५६.५	५.२	०.६	१६७२२६	४२.५	५३.९	२.८	०.८
	जम्मा दलित	४८२५१	५०.२	४८.०	१.२	०.६	२७०६१	४७.६	५०.३	१.५	०.६	२११९०	५३.६	४५.०	०.७	०.६
	पहाडी दलित	४५६६	३८.५	५७.९	२.०	१.६	२३५२	३९.९	५७.१	१.७	१.३	२२१४	३७.०	५८.८	२.३	१.९
	मधेसी/तराई दलित	४३६८५	५१.४	४७.०	१.१	०.५	२४७०९	४८.३	४९.७	१.५	०.५	१८९७६	५५.६	४३.४	०.५	०.५
	गैरदलित जातजाति	३३१२५७	३८.३	५६.४	४.६	०.७	१८५२२१	३६.२	५७.४	५.८	०.६	१४६०३६	४०.९	५५.२	३.१	०.८
सर्लाही	जम्मा	४६५९५३	४०.०	५५.०	४.१	०.८	२६४७७३	३८.३	५६.०	४.९	०.८	२०११८०	४२.३	५३.८	३.०	०.९
	जम्मा दलित	४७९१२	५१.०	४७.०	१.२	०.७	२७६६३	४८.९	४८.९	१.६	०.६	२०२४९	५३.९	४४.५	०.७	०.९
	पहाडी दलित	७४०८	३८.८	५७.८	२.०	१.४	३८६३	४१.४	५५.६	१.९	१.१	३५४५	३६.१	६०.१	२.०	१.८
	मधेसी/तराई दलित	४०५०४	५३.२	४५.१	१.१	०.६	२३८००	५०.१	४७.८	१.५	०.६	१६७०४	५७.६	४१.२	०.५	०.७
	गैरदलित जातजाति	४१८०४१	३८.८	५६.०	४.४	०.८	२३७११०	३७.१	५६.८	५.३	०.८	१८०९३१	४१.०	५४.८	३.३	०.९
रौतहट	जम्मा	४१५४९५	४४.०	५०.३	३.५	२.२	२३७५३८	४१.२	५२.६	४.४	१.८	१७७९५७	४७.७	४७.२	२.४	२.७
	जम्मा दलित	४४५७८	५२.३	४५.३	१.३	१.१	२५९६९	४८.९	४८.२	१.८	१.१	१८६०९	५७.०	४१.२	०.७	१.१
	पहाडी दलित	२१३८	३८.६	५६.९	३.२	१.३	११५०	४०.८	५५.३	३.३	०.६	९८८	३६.१	५८.७	३.०	२.१
	मधेसी/तराई दलित	४२४४०	५३.०	४४.७	१.३	१.१	२४८१९	४९.३	४७.९	१.८	१.१	१७६२१	५८.२	४०.३	०.६	१.०
	गैरदलित जातजाति	३७०९१७	४३.०	५०.९	३.८	२.३	२११५६९	४०.२	५३.२	४.७	१.९	१५९३४८	४६.७	४७.९	२.६	२.९
बारा	जम्मा	४४३२५९	४१.५	५३.९	३.६	१.०	२५५५७५	३९.४	५५.५	४.२	०.९	१८७६८४	४४.४	५१.७	२.८	१.२
	जम्मा दलित	४१०८९	५४.०	४३.६	१.०	१.३	२४१६१	५१.३	४६.२	१.४	१.२	१६९२८	५७.९	३९.९	०.५	१.६
	पहाडी दलित	२९०३	४२.०	५४.७	१.७	१.६	१५४०	४३.०	५४.२	१.७	१.२	१३६३	४०.९	५५.३	१.८	२.०
	मधेसी/तराई दलित	३८१८६	५४.९	४२.८	१.०	१.३	२२६२१	५१.८	४५.६	१.४	१.२	१५५६५	५९.४	३८.६	०.४	१.६
	गैरदलित जातजाति	४०२१७०	४०.३	५४.९	३.९	१.०	२३१४१४	३८.२	५६.५	४.५	०.८	१७०७५६	४३.०	५२.८	३.०	१.१

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	प्रतिशत				जम्मा पुरुष	प्रतिशत				जम्मा महिला	प्रतिशत			
			आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सो भन्दा माथि	तह नखुलेको		आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सो भन्दा माथि	तह नखुलेको		आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सो भन्दा माथि	तह नखुलेको
पर्सा	जम्मा	४११११९	४०.५	५२.९	५.८	०.७	२३८२४६	३८.०	५४.४	७.०	०.६	१७२८७३	४४.०	५०.९	४.१	०.९
	जम्मा दलित	३९०५३	५४.४	४३.५	१.३	०.७	२३०९१	५१.२	४६.४	१.८	०.६	१५९६२	५९.१	३९.५	०.६	०.८
	पहाडी दलित	१५६७	४०.५	५६.४	२.०	१.१	८३३	४०.७	५६.२	२.४	०.७	७३४	४०.३	५६.७	१.५	१.५
	मधेसी/तराई दलित	३७४८६	५५.०	४३.०	१.३	०.७	२२२५८	५१.६	४६.०	१.८	०.६	१५२२८	६०.०	३८.६	०.६	०.८
	गैरदलित जातजाति	३७२०६६	३९.१	५३.९	६.३	०.८	२१५१५५	३६.५	५५.३	७.६	०.६	१५६९११	४२.५	५२.१	४.५	०.९
दोलखा	जम्मा	११६५११	३५.१	५५.५	४.६	४.८	६२८३४	३५.७	५६.१	४.९	३.४	५३६७७	३४.५	५४.८	४.२	६.५
	जम्मा दलित	९७९९	४१.४	५१.४	२.०	५.२	५०७८	४३.०	५१.२	२.०	३.७	४६४१	३९.६	५१.७	१.९	६.८
	पहाडी दलित	९६८०	४१.४	५१.४	२.०	५.२	५०५१	४३.०	५१.३	२.०	३.७	४६२९	३९.६	५१.७	१.९	६.८
	मधेसी/तराई दलित	३९	४६.२	४६.२	५.१	२.६	२७	५१.९	४०.७	७.४	०.०	१२	३३.३	५८.३	०.०	८.३
	गैरदलित जातजाति	१०६७९२	३४.६	५५.९	४.८	४.८	५७७५६	३५.१	५६.५	५.१	३.३	४९०३६	३४.०	५५.१	४.४	६.५
सिन्धुपाल्चोक	जम्मा	१६५२७८	३८.१	५२.४	४.०	५.५	८९४२९	३९.२	५२.७	४.०	४.१	७५८४९	३६.९	५२.०	३.९	७.२
	जम्मा दलित	११९१२	४६.१	४७.९	१.८	४.२	६१३४	४८.८	४६.०	१.९	३.३	५७७८	४३.२	४९.९	१.७	५.२
	पहाडी दलित	११८८८	४६.१	४७.९	१.८	४.२	६११८	४८.८	४६.०	१.९	३.३	५७७०	४३.२	४९.९	१.७	५.२
	मधेसी/तराई दलित	२४	२९.२	६२.५	४.२	४.२	१६	१८.८	७५.०	६.३	०.०	८	५०.०	३७.५	०.०	१२.५
	गैरदलित जातजाति	१५३३६६	३७.५	५२.८	४.१	५.६	८३२९५	३८.५	५३.२	४.१	४.१	७००७१	३६.४	५२.२	४.१	७.३
रसुवा	जम्मा	२९६९९	३५.४	५६.०	४.८	३.९	१६७६१	३५.०	५६.३	४.९	३.८	१२९३८	३५.९	५५.५	४.६	४.०
	जम्मा दलित	९३९	४१.३	५४.६	१.६	२.४	५३३	४१.१	५५.९	१.५	१.५	४०६	४१.६	५३.०	१.७	३.७
	पहाडी दलित	९३३	४१.४	५४.७	१.६	२.४	५२९	४१.२	५५.८	१.५	१.५	४०४	४१.६	५३.२	१.७	३.५
	मधेसी/तराई दलित	६	३३.३	५०.०	०.०	१६.७	४	२५.०	७५.०	०.०	०.०	२	५०.०	०.०	०.०	५०.०
	गैरदलित जातजाति	२८७६०	३५.२	५६.०	४.९	३.९	१६२२८	३४.८	५६.४	५.०	३.९	१२५३२	३५.७	५५.६	४.७	४.०
धादिङ	जम्मा	२१६९८०	३७.६	५४.८	४.०	३.७	११५५६२	३८.८	५४.३	४.०	२.९	१०१४१८	३६.२	५५.२	४.०	४.६
	जम्मा दलित	२४३११	४६.३	४९.०	१.४	३.३	१२२१६	४९.९	४६.४	१.३	२.४	१२०९५	४२.७	५१.७	१.४	४.२
	पहाडी दलित	२४२७८	४६.३	४९.०	१.४	३.३	१२१९९	४९.९	४६.३	१.३	२.४	१२०७९	४२.७	५१.७	१.४	४.२
	मधेसी/तराई दलित	३३	२४.२	७५.८	०.०	०.०	१७	११.८	८८.२	०.०	०.०	१६	३७.५	६२.५	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१९२६६९	३६.५	५५.५	४.३	३.७	१०३३४६	३७.५	५५.३	४.३	२.९	८९३२३	३५.३	५५.७	४.३	४.७

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	प्रतिशत				जम्मा पुरुष	प्रतिशत				जम्मा महिला	प्रतिशत			
			आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सो भन्दा माथि	तह नखुलेको		आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सो भन्दा माथि	तह नखुलेको		आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सो भन्दा माथि	तह नखुलेको
नुवाकोट	जम्मा	१६८९८६	३५.९	५५.८	४.३	४.०	९१५८०	३६.५	५६.०	४.२	३.४	७७४०६	३५.३	५५.७	४.४	४.७
	जम्मा दलित	११६७३	४५.८	४९.७	१.१	३.३	६१२१	४८.६	४७.८	१.१	२.५	५५५२	४२.७	५१.८	१.२	४.२
	पहाडी दलित	११६२६	४५.९	४९.७	१.१	३.३	६०८०	४८.७	४७.८	१.०	२.५	५५४६	४२.८	५१.८	१.२	४.२
	मधेसी/तराई दलित	४७	३४.०	५७.४	६.४	२.१	४१	३४.१	५६.१	७.३	२.४	६	३३.३	६६.७	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१५७३१३	३५.२	५६.३	४.५	४.०	८५४५९	३५.६	५६.५	४.४	३.४	७१८५४	३४.७	५६.०	४.६	४.७
काठमाडौं	जम्मा	१७०९१८५	१९.५	५८.३	२०.४	१.९	९१३६०२	१९.४	५७.८	२१.३	१.५	७९५५८३	१९.६	५८.८	१९.४	२.२
	जम्मा दलित	५७९९७	३०.०	६१.३	७.१	१.६	३२३४७	३०.५	६१.१	७.२	१.२	२५६५०	२९.४	६१.६	७.०	२.१
	पहाडी दलित	५५२०६	३०.१	६१.४	६.९	१.६	३०५४८	३०.७	६१.१	७.०	१.२	२४६५८	२९.३	६१.७	६.८	२.१
	मधेसी/तराई दलित	२७९१	२८.०	५९.२	११.३	१.५	१७९९	२७.०	६०.५	११.६	०.९	९९२	२९.८	५७.०	१०.७	२.५
	गैरदलित जातजाति	१६५११८८	१९.१	५८.२	२०.८	१.९	८८१२५५	१८.९	५७.७	२१.८	१.६	७८९९३३	१९.३	५८.७	१९.८	२.२
भक्तपुर	जम्मा	३५३९६३	२२.४	५८.७	१६.७	२.२	१९०९८१	२२.२	५९.२	१७.३	१.४	१६२९८२	२२.६	५८.१	१६.१	३.१
	जम्मा दलित	९२३७	३३.७	५९.४	४.७	२.२	५१९९	३३.२	६०.६	४.५	१.८	४०३८	३४.४	५७.९	५.०	२.७
	पहाडी दलित	८८७०	३३.६	५९.६	४.६	२.२	४९३१	३३.१	६१.०	४.३	१.७	३९३९	३४.४	५८.०	५.०	२.७
	मधेसी/तराई दलित	३६७	३६.०	५४.०	७.६	२.५	२६८	३५.८	५३.४	८.२	२.६	९९	३६.४	५५.६	६.१	२.०
	गैरदलित जातजाति	३४४७२६	२२.१	५८.७	१७.१	२.२	१८५७८२	२१.९	५९.१	१७.७	१.४	१५८९४४	२२.३	५८.२	१६.४	३.१
ललितपुर	जम्मा	४५६९६८	२१.६	५७.४	१९.१	१.९	२४३१०८	२१.४	५७.३	१९.९	१.४	२१३६६०	२१.८	५७.५	१८.३	२.५
	जम्मा दलित	१५४३१	३१.६	५९.५	६.९	२.१	८४१६	३२.३	५९.४	६.६	१.७	७०१५	३०.६	५९.७	७.१	२.६
	पहाडी दलित	१४७९२	३१.८	५९.६	६.५	२.१	७९८५	३२.९	५९.३	६.१	१.७	६८०७	३०.७	५९.९	६.८	२.६
	मधेसी/तराई दलित	६३९	२४.९	५७.४	१६.१	१.६	४३१	२२.७	५९.९	१५.८	१.६	२०८	२९.३	५२.४	१६.८	१.४
	गैरदलित जातजाति	४४१५३७	२१.३	५७.३	१९.५	१.९	२३४६९२	२१.०	५७.२	२०.३	१.४	२०६८५५	२१.५	५७.४	१८.६	२.५
काभ्रेपलाञ्चोक	जम्मा	२५५६९३	३१.३	५८.८	६.५	३.४	१३९१३१	३२.०	५९.०	६.६	२.४	११६५६२	३०.५	५८.५	६.५	४.५
	जम्मा दलित	१५०३४	४१.२	५३.२	२.३	३.३	७९१०	४३.३	५२.१	२.१	२.५	७१२४	३८.९	५४.५	२.५	४.२
	पहाडी दलित	१४९५५	४१.२	५३.२	२.३	३.३	७८५८	४३.३	५२.१	२.१	२.५	७०९७	३८.९	५४.४	२.५	४.२
	मधेसी/तराई दलित	७९	३८.०	५५.७	३.८	२.५	५२	४०.४	५१.९	५.८	१.९	२७	३३.३	६३.०	०.०	३.७
	गैरदलित जातजाति	२४०६५९	३०.७	५९.२	६.८	३.४	१३१२२१	३१.३	५९.४	६.९	२.४	१०९४३८	३०.०	५८.८	६.७	४.५

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	प्रतिशत				जम्मा पुरुष	प्रतिशत				जम्मा महिला	प्रतिशत			
			आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा भन्दा माथि	तह नखुलेको		आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा भन्दा माथि	तह नखुलेको		आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा भन्दा माथि	तह नखुलेको
रामेछाप	जम्मा	१०८०४३	३५.९	५६.१	३.६	४.४	५८३३१	३७.३	५५.७	३.८	३.१	४९७१२	३४.३	५६.५	३.४	५.८
	जम्मा दलित	९६१८	४५.०	५०.६	१.४	३.०	५०२७	४७.५	४८.८	१.४	२.३	४५९१	४२.३	५२.५	१.४	३.८
	पहाडी दलित	९५६४	४५.०	५०.६	१.४	३.०	४९९०	४७.५	४८.८	१.४	२.३	४५७४	४२.२	५२.५	१.४	३.८
	मधेसी/तराई दलित	५४	४८.१	५१.९	०.०	०.०	३७	४०.५	५९.५	०.०	०.०	१७	६४.७	३५.३	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	९८४२५	३५.०	५६.६	३.८	४.५	५३३०४	३६.४	५६.४	४.०	३.२	४५१२१	३३.४	५६.९	३.६	६.०
सिन्धुली	जम्मा	२००२५५	३७.०	५६.६	३.५	२.९	१०७७५४	३७.५	५६.६	३.८	२.२	९२५०१	३६.४	५६.७	३.२	३.७
	जम्मा दलित	२३३६२	४३.६	५२.६	१.२	२.६	१२४१२	४५.४	५१.२	१.४	२.०	१०९५०	४१.६	५४.२	१.०	३.२
	पहाडी दलित	२२२९०	४२.८	५३.४	१.२	२.६	११७९६	४४.९	५१.७	१.३	२.१	१०४९४	४०.५	५५.३	१.०	३.२
	मधेसी/तराई दलित	१०७२	६०.४	३७.३	१.०	१.३	६१६	५४.४	४२.७	१.८	१.१	४५६	६८.४	३०.०	०.०	१.५
	गैरदलित जातजाति	१७६८९३	३६.१	५७.२	३.८	२.९	९५३४२	३६.५	५७.३	४.१	२.२	८१५५१	३५.७	५७.१	३.५	३.८
मकवानपुर	जम्मा	३३३१२९	३७.६	५४.४	४.९	३.१	१७९९४३	३९.२	५३.५	४.९	२.३	१५३१८६	३५.७	५५.५	४.९	४.०
	जम्मा दलित	१४२७९	४१.९	५३.३	२.३	२.६	७६६२	४५.०	५१.०	२.१	१.९	६६१७	३८.२	५५.९	२.५	३.४
	पहाडी दलित	१३८०७	४२.१	५३.०	२.२	२.६	७३२९	४५.६	५०.६	१.९	२.०	६४७८	३८.३	५५.९	२.५	३.४
	मधेसी/तराई दलित	४७२	३३.९	५९.७	५.३	१.१	३३३	३३.३	६०.१	६.३	०.३	१३९	३५.३	५९.०	२.९	२.९
	गैरदलित जातजाति	३१८८५०	३७.४	५४.५	५.०	३.१	१७२२८१	३९.०	५३.७	५.०	२.४	१४६५६९	३५.५	५५.४	५.०	४.०
चितवन	जम्मा	५५९६०३	२८.८	६०.८	७.८	२.६	२८८४८७	२९.७	६०.३	८.२	१.८	२७१११६	२७.९	६१.४	७.२	३.४
	जम्मा दलित	४८३९५	३८.५	५७.०	२.०	२.५	२४४५३	४०.४	५५.८	१.९	१.८	२३९४२	३६.६	५८.१	२.२	३.१
	पहाडी दलित	४७०४८	३८.३	५७.१	२.१	२.५	२३५४८	४०.३	५६.०	१.९	१.८	२३५००	३६.४	५८.३	२.२	३.१
	मधेसी/तराई दलित	१३४७	४४.७	५१.१	१.६	२.६	९०५	४३.०	५२.८	१.९	२.३	४४२	४८.२	४७.५	१.१	३.२
	गैरदलित जातजाति	५११२०८	२७.९	६१.२	८.३	२.६	२६४०३४	२८.७	६०.७	८.८	१.८	२४७१७४	२७.१	६१.७	७.७	३.५
गोरखा	जम्मा	१७११७२	३५.०	५५.३	४.४	५.३	८८६११	३६.३	५५.१	४.६	४.१	८२५६१	३३.७	५५.५	४.२	६.६
	जम्मा दलित	२८९९०	४१.४	५२.३	२.१	४.२	१४३६९	४३.६	५१.३	२.१	३.०	१४६२१	३९.३	५३.२	२.०	५.५
	पहाडी दलित	२८९१७	४१.४	५२.३	२.१	४.२	१४३३३	४३.६	५१.४	२.१	२.९	१४५८४	३९.३	५३.२	२.०	५.५
	मधेसी/तराई दलित	७३	३७.०	४७.९	४.१	११.०	३६	३८.९	४४.४	०.०	१६.७	३७	३५.१	५१.४	८.१	५.४
	गैरदलित जातजाति	१४२१८२	३३.७	५५.९	४.९	५.५	७४२४२	३४.८	५५.८	५.०	४.४	६७९४०	३२.५	५६.०	४.७	६.८
मनाङ	जम्मा	४१६९	२७.८	६१.८	५.६	४.७	२६२९	२५.३	६४.४	७.०	३.३	१५४०	३२.२	५७.४	३.३	७.१
	जम्मा दलित	३२५	२७.४	६४.०	४.६	४.०	२१९	२३.३	६९.४	५.५	१.८	१०६	३५.८	५२.८	२.८	८.५

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	प्रतिशत				जम्मा पुरुष	प्रतिशत				जम्मा महिला	प्रतिशत			
			आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सो भन्दा माथि	तह नखुलेको		आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सो भन्दा माथि	तह नखुलेको		आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सो भन्दा माथि	तह नखुलेको
	पहाडी दलित	३१५	२७.३	६४.१	४.८	३.८	२१३	२३.०	६९.५	५.६	१.९	१०२	३६.३	५२.९	२.९	७.८
	मधेसी/तराई दलित	१०	३०.०	६०.०	०.०	१०.०	६	३३.३	६६.७	०.०	०.०	४	२५.०	५०.०	०.०	२५.०
	गैरदलित जातजाति	३८४४	२७.९	६१.६	५.७	४.८	२४१०	२५.५	६३.९	७.१	३.४	१४३४	३१.९	५७.७	३.३	७.०
मुस्ताङ	जम्मा	१०४८०	३६.५	५२.८	५.३	५.४	६३७१	३३.३	५५.१	६.६	५.०	४१०९	४१.५	४९.१	३.३	६.१
	जम्मा दलित	१९३४	४१.७	५१.९	१.९	४.६	१०६४	४१.६	५२.५	२.२	३.७	८७०	४१.७	५१.१	१.५	५.६
	पहाडी दलित	१९२९	४१.७	५१.९	१.८	४.६	१०६०	४१.७	५२.५	२.१	३.७	८६९	४१.७	५१.२	१.५	५.६
	मधेसी/तराई दलित	५	४०.०	४०.०	२०.०	०.०	४	२५.०	५०.०	२५.०	०.०	१	१००.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	८५४६	३५.४	५३.०	६.१	५.६	५३०७	३१.६	५५.६	७.५	५.३	३२३९	४१.५	४८.६	३.८	६.२
म्याग्दी	जम्मा	७८९१७	३३.६	५८.३	३.८	४.४	४२११०	३४.०	५९.०	४.२	२.८	३६८०७	३३.१	५७.४	३.३	६.२
	जम्मा दलित	१८९२०	४४.३	५०.६	१.०	४.२	९७१२	४६.४	४९.६	१.०	३.०	९२०८	४२.०	५१.६	१.०	५.५
	पहाडी दलित	१८८७७	४४.३	५०.६	१.०	४.२	९६८२	४६.४	४९.६	१.०	२.९	९१९५	४२.०	५१.६	१.०	५.५
	मधेसी/तराई दलित	४३	४४.२	४१.९	७.०	७.०	३०	३६.७	४६.७	१०.०	६.७	१३	६१.५	३०.८	०.०	७.७
	गैरदलित जातजाति	५९९९७	३०.२	६०.७	४.७	४.४	३२३९८	३०.३	६१.९	५.२	२.७	२७५९९	३०.२	५९.३	४.१	६.४
कास्की	जम्मा	४९५८७४	२३.८	६३.५	९.८	२.९	२५५४९८	२४.०	६३.५	१०.४	२.०	२४०३७६	२३.६	६३.५	९.१	३.८
	जम्मा दलित	७७३४४	३४.३	६०.१	२.५	३.१	३९०९६	३५.६	५९.८	२.३	२.३	३८२४८	३३.०	६०.३	२.७	४.०
	पहाडी दलित	७७०७१	३४.३	६०.०	२.५	३.१	३८९०९	३५.६	५९.८	२.३	२.३	३८१६२	३३.०	६०.३	२.७	४.०
	मधेसी/तराई दलित	२७३	३१.१	६३.७	४.४	०.७	१८७	२९.९	६५.८	३.७	०.५	८६	३३.७	५९.३	५.८	१.२
	गैरदलित जातजाति	४१८५३०	२१.९	६४.१	११.१	२.९	२१६४०२	२१.९	६४.२	११.८	२.०	२०२१२८	२१.८	६४.१	१०.४	३.८
लमजुङ	जम्मा	११४२०७	३०.८	५९.२	५.४	४.६	५९३७१	३१.२	६०.२	५.५	३.०	५४८३६	३०.२	५८.१	५.४	६.३
	जम्मा दलित	२००४६	३८.९	५५.१	२.०	४.१	१००५७	४०.७	५४.७	१.९	२.७	९९८९	३७.०	५५.४	२.१	५.५
	पहाडी दलित	२००२७	३८.९	५५.१	२.०	४.१	१००४८	४०.७	५४.७	१.९	२.६	९९७९	३७.०	५५.४	२.१	५.५
	मधेसी/तराई दलित	१९	२१.१	६८.४	५.३	५.३	९	११.१	७७.८	०.०	११.१	१०	३०.०	६०.०	१०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	९४१६१	२९.०	६०.१	६.२	४.७	४९३१४	२९.३	६१.४	६.२	३.१	४४८४७	२८.७	५८.७	६.१	६.५
तनहुँ	जम्मा	२४५२७९	३१.१	६०.५	४.८	३.६	१२३६५५	३२.३	६०.४	४.७	२.५	१२१६२४	२९.९	६०.७	४.८	४.७
	जम्मा दलित	३९९४२	३७.९	५६.९	२.०	३.२	१९३६९	४०.२	५५.७	१.८	२.३	२०५७३	३५.८	५७.९	२.२	४.१

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	प्रतिशत				जम्मा पुरुष	प्रतिशत				जम्मा महिला	प्रतिशत			
			आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सो भन्दा माथि	तह नखुलेको		आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सो भन्दा माथि	तह नखुलेको		आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सो भन्दा माथि	तह नखुलेको
	पहाडी दलित	३९८७३	३७.९	५६.८	२.०	३.२	१९३३१	४०.२	५५.७	१.८	२.३	२०५४२	३५.८	५७.९	२.२	४.१
	मधेसी/तराई दलित	६९	२३.२	७५.४	१.४	०.०	३८	२३.७	७६.३	०.०	०.०	३१	२२.६	७४.२	३.२	०.०
	गैरदलित जातजाति	२०५३३७	२९.८	६१.३	५.३	३.७	१०४२८६	३०.८	६१.३	५.३	२.६	१०१०५१	२८.७	६१.२	५.३	४.८
नवलपरासी - पूर्व	जम्मा	२८९११८	३१.६	५९.९	५.२	३.३	१४४७५५	३३.५	५९.२	५.३	२.१	१४४३५३	२९.८	६०.६	५.१	४.६
	जम्मा दलित	२९३८४	४१.१	५४.६	१.४	२.९	१४४१८	४४.३	५२.५	१.३	१.९	१४९६६	३८.१	५६.७	१.४	३.८
	पहाडी दलित	२८६९६	४०.८	५५.०	१.४	२.८	१४०३३	४४.०	५२.८	१.३	१.९	१४६६३	३७.७	५७.१	१.४	३.८
	मधेसी/तराई दलित	६८८	५४.८	३९.८	०.७	४.७	३८५	५३.८	४०.५	०.८	४.९	३०३	५६.१	३८.९	०.७	४.३
	गैरदलित जातजाति	२५९७३४	३०.६	६०.५	५.६	३.४	१३०३४७	३२.३	५९.९	५.७	२.१	१२९३८७	२८.८	६१.०	५.५	४.७
स्याङ्जा	जम्मा	१९३६०७	२७.९	६३.०	५.५	३.५	९७००२	२८.४	६३.२	५.९	२.६	९६६०५	२७.५	६२.८	५.२	४.५
	जम्मा दलित	३१४३८	३६.५	५९.१	१.४	३.१	१५०२६	३८.४	५८.१	१.२	२.२	१६४१२	३४.७	५९.९	१.५	३.९
	पहाडी दलित	३१४०५	३६.५	५९.१	१.४	३.१	१५००८	३८.४	५८.१	१.२	२.२	१६३९७	३४.७	५९.९	१.५	३.८
	मधेसी/तराई दलित	३३	२७.३	६०.६	९.१	३.०	१८	२७.८	५५.६	१६.७	०.०	१५	२६.७	६६.७	०.०	६.७
	गैरदलित जातजाति	१६२१६९	२६.३	६३.८	६.३	३.६	८१९७६	२६.६	६४.१	६.७	२.७	८०१९३	२६.०	६३.४	६.०	४.६
पर्वत	जम्मा	९७८१०	२८.२	६३.२	५.३	३.३	५०१२५	२८.८	६२.७	६.१	२.४	४७६८५	२७.६	६३.७	४.५	४.२
	जम्मा दलित	२३९२९	३७.४	५८.९	०.८	२.९	११८४७	३९.३	५७.७	०.८	२.२	१२०८२	३५.५	६०.१	०.९	३.५
	पहाडी दलित	२३९१९	३७.४	५८.९	०.८	२.९	११८४३	३९.३	५७.७	०.८	२.२	१२०७६	३५.५	६०.१	०.९	३.५
	मधेसी/तराई दलित	१०	४०.०	४०.०	१०.०	१०.०	४	२५.०	२५.०	२५.०	२५.०	६	५०.०	५०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	७३८८१	२५.३	६४.६	६.७	३.४	३८२७८	२५.६	६४.३	७.७	२.४	३५६०३	२४.९	६४.९	५.७	४.५
बागलुङ	जम्मा	१८४५२१	३४.३	५६.५	४.१	५.१	९२५११	३५.६	५६.८	४.३	३.२	९२०१०	३३.०	५६.२	३.८	६.९
	जम्मा दलित	४९८६४	४४.७	४९.३	१.१	४.९	२३८१५	४६.९	४८.७	१.१	३.४	२६०४९	४२.६	४९.९	१.१	६.४
	पहाडी दलित	४९८१६	४४.७	४९.३	१.१	५.०	२३७९१	४६.९	४८.७	१.०	३.४	२६०२५	४२.६	४९.९	१.१	६.४
	मधेसी/तराई दलित	४८	३७.५	५०.०	८.३	४.२	२४	३७.५	५०.०	१२.५	०.०	२४	३७.५	५०.०	४.२	८.३
	गैरदलित जातजाति	१३४६५७	३०.५	५९.२	५.२	५.१	६८६९६	३१.७	५९.६	५.४	३.२	६५९६१	२९.२	५८.७	४.९	७.२
रुकुम-पूर्व	जम्मा	३७०१०	३९.४	५३.९	२.८	३.९	१९७८७	३९.९	५३.९	३.०	३.१	१७२२३	३८.७	५३.८	२.६	४.९
	जम्मा दलित	७३७५	४६.७	४८.७	०.७	३.८	३९२५	४६.९	४८.९	०.९	३.४	३४५०	४६.६	४८.६	०.५	४.४

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	प्रतिशत				जम्मा पुरुष	प्रतिशत				जम्मा महिला	प्रतिशत			
			आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सो भन्दा माथि	तह नखुलेको		आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सो भन्दा माथि	तह नखुलेको		आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सो भन्दा माथि	तह नखुलेको
	पहाडी दलित	७३७२	४६.७	४८.७	०.७	३.८	३९२४	४६.९	४८.९	०.९	३.४	३४४८	४६.५	४८.६	०.५	४.४
	मधेसी/तराई दलित	३	६६.७	३३.३	०.०	०.०	१	१००.०	०.०	०.०	०.०	२	५०.०	५०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२९६३५	३७.५	५५.२	३.३	४.०	१५८६२	३८.२	५५.२	३.५	३.१	१३७७३	३६.८	५५.२	३.१	५.०
रोल्पा	जम्मा	१६०४५७	४५.२	४८.६	२.०	४.२	८२२२८	४७.१	४८.२	२.३	२.५	७८२२९	४३.२	४९.१	१.७	६.०
	जम्मा दलित	२६२१०	५४.३	४०.९	०.५	४.२	१२९७१	५७.३	३९.७	०.६	२.४	१३२३९	५१.५	४२.२	०.४	६.०
	पहाडी दलित	२६१८९	५४.३	४०.९	०.५	४.२	१२९६२	५७.३	३९.७	०.६	२.४	१३२२७	५१.५	४२.२	०.४	६.०
	मधेसी/तराई दलित	२१	४२.९	३३.३	९.५	१४.३	९	३३.३	४४.४	११.१	११.१	१२	५०.०	२५.०	८.३	१६.७
	गैरदलित जातजाति	१३४२४७	४३.४	५०.१	२.३	४.२	६९२५७	४५.२	४९.७	२.६	२.५	६४९९०	४१.५	५०.५	२.०	६.०
प्युठान	जम्मा	१६८७३२	४४.१	४८.४	२.५	५.०	८१७१३	४६.१	४८.२	३.१	२.७	८७०१९	४२.२	४८.६	२.१	७.२
	जम्मा दलित	३४३२६	५४.१	३९.५	०.८	५.६	१५५७३	५८.१	३७.७	०.९	३.३	१८७५३	५०.८	४१.१	०.६	७.५
	पहाडी दलित	३४२८४	५४.१	३९.५	०.८	५.६	१५५५२	५८.१	३७.७	०.९	३.३	१८७३२	५०.९	४१.०	०.६	७.५
	मधेसी/तराई दलित	४२	४०.५	५४.८	२.४	२.४	२१	५२.४	४७.६	०.०	०.०	२१	२८.६	६१.९	४.८	४.८
	गैरदलित जातजाति	१३४४०६	४१.५	५०.६	३.०	४.९	६६१४०	४३.२	५०.६	३.६	२.६	६८२६६	३९.८	५०.६	२.४	७.१
गुल्मी	जम्मा	१८२२९८	३७.०	५४.८	३.७	४.५	८९४४५	३९.१	५३.८	४.२	२.८	९२८५३	३५.०	५५.७	३.२	६.२
	जम्मा दलित	३८५९४	४८.९	४६.०	०.८	४.३	१७९०७	५२.९	४३.४	०.८	२.९	२०६८७	४५.४	४८.२	०.८	५.६
	पहाडी दलित	३८५५९	४८.९	४६.०	०.८	४.३	१७८८४	५२.९	४३.४	०.८	२.९	२०६७५	४५.४	४८.१	०.८	५.६
	मधेसी/तराई दलित	३५	४२.९	४८.६	५.७	२.९	२३	४७.८	४३.५	८.७	०.०	१२	३३.३	५८.३	०.०	८.३
	गैरदलित जातजाति	१४३७०४	३३.८	५७.१	४.४	४.६	७१५३८	३५.७	५६.४	५.०	२.८	७२१६६	३२.०	५७.८	३.८	६.४
अर्घाखाँची	जम्मा	१३०९६९	३६.१	५६.८	३.४	३.६	६४१५३	३८.३	५५.०	४.१	२.५	६६८१६	३४.०	५८.६	२.८	४.७
	जम्मा दलित	२७७४४	४५.५	५०.६	०.८	३.२	१२७७९	५०.१	४७.०	०.८	२.१	१४९६५	४१.६	५३.६	०.७	४.१
	पहाडी दलित	२७७३१	४५.५	५०.५	०.८	३.२	१२७७२	५०.१	४७.०	०.८	२.१	१४९५९	४१.६	५३.६	०.७	४.१
	मधेसी/तराई दलित	१३	२३.१	६१.५	७.७	७.७	७	१४.३	५७.१	१४.३	१४.३	६	३३.३	६६.७	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१०३२२५	३३.६	५८.५	४.२	३.८	५१३७४	३५.४	५७.०	४.९	२.७	५१८५१	३१.७	६०.०	३.४	४.९
पाल्पा	जम्मा	१९०६३९	३२.९	५८.५	४.९	३.८	९३६३४	३४.३	५८.४	५.२	२.२	९७००५	३१.५	५८.५	४.६	५.४
	जम्मा दलित	२२५१६	४०.६	५४.३	१.७	३.४	१०४०४	४३.६	५२.७	१.८	१.९	१२११२	३७.९	५५.७	१.७	४.७
	पहाडी दलित	२२४२५	४०.५	५४.३	१.७	३.४	१०३६४	४३.६	५२.७	१.८	१.९	१२०६१	३७.९	५५.७	१.७	४.७

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	प्रतिशत				जम्मा पुरुष	प्रतिशत				जम्मा महिला	प्रतिशत			
			आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सो भन्दा माथि	तह नखुलेको		आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सो भन्दा माथि	तह नखुलेको		आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सो भन्दा माथि	तह नखुलेको
	मधेसी/तराई दलित	९१	४५.१	४७.३	४.४	३.३	४०	४०.०	५२.५	५.०	२.५	५१	४९.०	४३.१	३.९	३.९
	गैरदलित जातजाति	१६८१२३	३१.८	५९.०	५.३	३.८	८३२३०	३३.१	५९.१	५.६	२.२	८४८९३	३०.६	५८.९	५.०	५.४
नवलपरासी - पश्चिम	जम्मा	२७९१८६	३५.०	५८.३	४.१	२.७	१४८८७७	३५.६	५८.६	४.२	१.६	१३०३०९	३४.३	५७.८	४.०	३.९
	जम्मा दलित	४०४७०	४३.९	५२.१	१.३	२.७	२१६७७	४४.७	५२.३	१.३	१.७	१८७९३	४३.१	५१.८	१.३	३.८
	पहाडी दलित	१४१०५	३६.६	५९.१	१.८	२.५	६८२२	३८.०	५९.२	१.५	१.३	७२८३	३५.४	५९.०	२.१	३.५
	मधेसी/तराई दलित	२६३६५	४७.८	४८.३	१.०	२.८	१४८५५	४७.८	४९.१	१.२	१.९	११५१०	४७.९	४७.३	०.८	४.०
	गैरदलित जातजाति	२३८७१६	३३.४	५९.३	४.६	२.७	१२७२००	३४.०	५९.७	४.७	१.६	११५१६	३२.८	५८.९	४.४	३.९
रूपन्देही	जम्मा	८४००५८	३२.५	५९.१	६.४	२.०	४४५३३५	३२.३	५९.७	६.६	१.४	३९४७२३	३२.६	५८.५	६.२	२.७
	जम्मा दलित	९१६५४	४१.८	५४.५	१.७	२.०	४८६३२	४२.१	५४.८	१.७	१.४	४३०२२	४१.५	५४.०	१.७	२.७
	पहाडी दलित	४७५३३	३५.७	५९.४	२.३	२.५	२३२१७	३७.१	५८.९	२.२	१.७	२४३१६	३४.४	५९.९	२.४	३.३
	मधेसी/तराई दलित	४४१२१	४८.४	४९.१	१.०	१.६	२५४१५	४६.६	५१.१	१.२	१.२	१८७०६	५०.८	४६.४	०.७	२.१
	गैरदलित जातजाति	७४८४०४	३१.३	५९.७	७.०	२.०	३९६७०३	३१.१	६०.२	७.२	१.४	३५१७०१	३१.५	५९.१	६.८	२.७
कपिलवस्तु	जम्मा	४४६१९०	४४.३	५०.७	३.३	१.८	२४०९३९	४२.९	५२.१	३.६	१.३	२०५२५१	४५.८	४९.०	२.८	२.४
	जम्मा दलित	५६५८५	५४.६	४२.९	०.७	१.८	३०८७४	५४.२	४३.५	०.९	१.४	२५७११	५५.०	४२.१	०.६	२.३
	पहाडी दलित	१५०३८	४२.५	५४.२	१.२	२.०	७२९२	४५.३	५२.०	१.३	१.४	७७४६	३९.९	५६.३	१.१	२.६
	मधेसी/तराई दलित	४१५४७	५८.९	३८.८	०.६	१.७	२३५८२	५७.०	४०.९	०.८	१.४	१७९६५	६१.५	३६.०	०.३	२.२
	गैरदलित जातजाति	३८९६०५	४२.८	५१.८	३.६	१.८	२१००६५	४१.३	५३.४	४.१	१.३	१७९५४०	४४.५	४९.९	३.१	२.४
दाङ	जम्मा	५०५३७४	३३.४	५८.५	४.९	३.२	२५६७४९	३४.५	५७.८	५.४	२.३	२४८६२५	३२.२	५९.३	४.५	४.१
	जम्मा दलित	५७३५६	४४.३	५१.९	१.३	२.५	२८६१६	४६.५	५०.३	१.४	१.८	२८७४०	४२.१	५३.४	१.२	३.२
	पहाडी दलित	५६५०८	४४.२	५१.९	१.३	२.५	२८१५४	४६.५	५०.३	१.४	१.८	२८३५४	४२.०	५३.५	१.२	३.२
	मधेसी/तराई दलित	८४८	४७.५	४८.३	१.३	२.८	४६२	४६.५	४९.६	१.३	२.६	३८६	४८.७	४६.९	१.३	३.१
	गैरदलित जातजाति	४४८०१८	३२.०	५९.४	५.४	३.२	२२८१३३	३३.०	५८.८	५.९	२.३	२१९८८५	३०.९	६०.०	४.९	४.२
बाँके	जम्मा	४०५४८०	३६.५	५५.२	५.४	२.९	२१४५६०	३७.१	५५.०	५.८	२.१	१९०९२०	३५.८	५५.४	५.०	३.८
	जम्मा दलित	५१८९४	४६.०	५०.२	१.७	२.२	२७२७२	४६.८	४९.८	१.८	१.५	२४६२२	४५.०	५०.६	१.६	२.८
	पहाडी दलित	३२२८८	३७.०	५८.५	२.२	२.३	१५८२९	३९.०	५७.०	२.४	१.५	१६४५९	३५.०	५९.९	२.०	३.०

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	प्रतिशत				जम्मा पुरुष	प्रतिशत				जम्मा महिला	प्रतिशत			
			आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सो भन्दा माथि	तह नखुलेको		आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सो भन्दा माथि	तह नखुलेको		आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सो भन्दा माथि	तह नखुलेको
	मधेसी/तराई दलित	१९६०६	६०.७	३६.५	०.८	१.९	११४४३	५७.६	३९.९	१.०	१.५	८१६३	६५.१	३१.७	०.७	२.५
	गैरदलित जातजाति	३५३५८६	३५.१	५५.९	६.०	३.०	१८७२८८	३५.६	५५.८	६.४	२.२	१६६२९८	३४.५	५६.१	५.५	४.०
बर्दिया	जम्मा	३२७८३८	३२.२	५६.९	३.४	७.५	१६४४४७	३४.८	५६.९	३.७	४.६	१६३३९१	२९.६	५७.०	३.०	१०.४
	जम्मा दलित	३४८०१	४३.०	५१.७	१.१	४.२	१७०२२	४५.९	५०.१	१.२	२.८	१७७७९	४०.१	५३.३	१.०	५.६
	पहाडी दलित	३०१६६	४०.७	५३.८	१.२	४.३	१४४१९	४४.१	५१.९	१.३	२.७	१५७४७	३७.६	५५.५	१.१	५.८
	मधेसी/तराई दलित	४६३५	५७.७	३८.३	०.५	३.५	२६०३	५५.८	४०.३	०.६	३.३	२०३२	६०.०	३५.८	०.३	३.८
	गैरदलित जातजाति	२९३०३७	३०.९	५७.६	३.६	७.९	१४७४२५	३३.६	५७.७	४.०	४.८	१४५६१२	२८.३	५७.४	३.३	११.०
डोल्पा	जम्मा	२६६४९	३९.९	५३.७	३.४	३.०	१४८९६	३६.७	५६.६	४.२	२.५	११७५३	४४.१	४९.९	२.४	३.७
	जम्मा दलित	३६१६	४९.८	४६.५	०.६	३.१	२०६६	४७.०	४९.१	०.९	३.०	१५५०	५३.५	४२.९	०.३	३.२
	पहाडी दलित	३६१४	४९.८	४६.५	०.६	३.१	२०६५	४७.०	४९.१	०.९	३.१	१५४९	५३.६	४२.९	०.३	३.२
	मधेसी/तराई दलित	२	०.०	५०.०	०.०	५०.०	१	०.०	१००.०	०.०	०.०	१	०.०	०.०	०.०	१००.०
	गैरदलित जातजाति	२३०३३	३८.४	५४.८	३.८	३.०	१२८३०	३५.०	५७.९	४.७	२.४	१०२०३	४२.७	५१.०	२.७	३.७
मुगु	जम्मा	३९५२५	३९.७	५५.४	२.८	२.१	२२४४५	३७.४	५६.९	३.७	२.०	१७०८०	४२.७	५३.४	१.६	२.२
	जम्मा दलित	८१४१	४८.३	४८.९	०.८	२.०	४५६५	४५.६	५१.५	१.१	१.७	३५७६	५१.६	४५.६	०.४	२.४
	पहाडी दलित	८१३१	४८.३	४८.९	०.८	२.०	४५५८	४५.७	५१.५	१.१	१.७	३५७३	५१.६	४५.६	०.४	२.४
	मधेसी/तराई दलित	१०	३०.०	७०.०	०.०	०.०	७	२८.६	७१.४	०.०	०.०	३	३३.३	६६.७	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३१३८४	३७.५	५७.१	३.३	२.१	१७८८०	३५.३	५८.२	४.३	२.१	१३५०४	४०.४	५५.५	२.०	२.१
हुम्ला	जम्मा	३१८३७	३९.२	५४.१	३.४	३.२	१८३२१	३६.४	५६.०	४.६	२.९	१३५१६	४२.९	५१.६	१.८	३.७
	जम्मा दलित	४६८६	४८.८	४६.९	०.५	३.८	२६४५	४५.०	५१.०	०.७	३.४	२०४१	५३.८	४१.५	०.१	४.५
	पहाडी दलित	४६७५	४८.९	४६.८	०.५	३.९	२६३७	४५.०	५०.९	०.७	३.४	२०३८	५३.९	४१.५	०.१	४.५
	मधेसी/तराई दलित	११	३६.४	६३.६	०.०	०.०	८	३७.५	६२.५	०.०	०.०	३	३३.३	६६.७	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२७१५१	३७.५	५५.४	३.९	३.१	१५६७६	३५.०	५६.८	५.३	२.९	११४७५	४१.०	५३.४	२.१	३.५
जुम्ला	जम्मा	७६६५३	३६.१	५६.०	४.४	३.६	४२६८६	३४.४	५७.४	५.५	२.७	३३९६७	३८.२	५४.२	२.९	४.७
	जम्मा दलित	१२२४३	४३.३	५१.९	१.१	३.८	६६९१	४१.९	५३.२	१.५	३.५	५५५२	४५.०	५०.३	०.६	४.१
	पहाडी दलित	१२२३९	४३.३	५१.९	१.१	३.८	६६८८	४१.९	५३.२	१.५	३.५	५५५१	४५.०	५०.३	०.६	४.१

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	प्रतिशत				जम्मा पुरुष	प्रतिशत				जम्मा महिला	प्रतिशत			
			आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सो भन्दा माथि	तह नखुलेको		आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सो भन्दा माथि	तह नखुलेको		आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सो भन्दा माथि	तह नखुलेको
	मधेसी/तराई दलित	४	२५.०	७५.०	०.०	०.०	३	३३.३	६६.७	०.०	०.०	१	०.०	१००.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	६४४१०	३४.७	५६.८	५.०	३.६	३५९९५	३३.०	५८.२	६.२	२.६	२८४१५	३६.८	५५.०	३.४	४.८
कालीकोट	जम्मा	९४०३९	३४.६	५९.९	३.०	२.५	५०९३७	३३.८	६०.३	३.९	२.०	४३१०२	३५.६	५९.५	१.९	३.१
	जम्मा दलित	२४९०६	४२.६	५४.४	०.८	२.३	१३१६४	४१.८	५४.९	१.३	२.०	११७४२	४३.४	५३.८	०.२	२.६
	पहाडी दलित	२४८८७	४२.६	५४.४	०.८	२.३	१३१५६	४१.८	५४.९	१.३	२.०	११७३१	४३.४	५३.८	०.२	२.६
	मधेसी/तराई दलित	१९	३६.८	४७.४	०.०	१५.८	८	२५.०	६२.५	०.०	१२.५	११	४५.५	३६.४	०.०	१८.२
	गैरदलित जातजाति	६९१३३	३१.८	६१.९	३.७	२.६	३७७७३	३१.०	६२.२	४.८	२.०	३१३६०	३२.७	६१.६	२.५	३.२
दैलेख	जम्मा	१७१०००	३६.०	५७.८	३.५	२.७	८९०३५	३६.०	५७.८	४.३	२.०	८१९६५	३६.१	५७.८	२.७	३.४
	जम्मा दलित	४३८३३	४७.१	४९.४	१.०	२.५	२२१२९	४८.१	४८.७	१.३	१.९	२१७०४	४६.१	५०.१	०.६	३.१
	पहाडी दलित	४३८०६	४७.१	४९.४	१.०	२.५	२२११६	४८.१	४८.७	१.३	१.९	२१६९०	४६.१	५०.१	०.७	३.१
	मधेसी/तराई दलित	२७	४४.४	४०.७	७.४	७.४	१३	५३.८	२३.१	१५.४	७.७	१४	३५.७	५७.१	०.०	७.१
	गैरदलित जातजाति	१२७६७	३२.२	६०.७	४.४	२.७	६६९०६	३२.०	६०.८	५.२	२.०	६०२६१	३२.४	६०.५	३.५	३.६
जाजरकोट	जम्मा	१२७३२८	३६.८	५७.६	२.९	२.७	६७८१३	३६.६	५७.३	३.७	२.३	५९५१५	३७.०	५७.८	२.०	३.२
	जम्मा दलित	३४५९१	४३.१	५३.६	१.०	२.४	१८२१५	४३.१	५३.३	१.३	२.३	१६३७६	४३.०	५३.९	०.६	२.५
	पहाडी दलित	३४५७२	४३.१	५३.६	१.०	२.४	१८२०४	४३.१	५३.३	१.३	२.३	१६३६८	४३.०	५३.९	०.६	२.५
	मधेसी/तराई दलित	१९	३६.८	५२.६	५.३	५.३	११	३६.४	५४.५	९.१	०.०	८	३७.५	५०.०	०.०	१२.५
	गैरदलित जातजाति	९२७३७	३४.५	५९.०	३.७	२.८	४९५९८	३४.३	५८.८	४.६	२.३	४३१३९	३४.७	५९.३	२.५	३.४
रुकुम - पश्चिम	जम्मा	११४०८७	३३.९	५९.२	४.७	२.३	५९८२७	३४.४	५८.५	५.४	१.६	५४२६०	३३.३	५९.९	३.८	३.०
	जम्मा दलित	२२७२३	४२.४	५३.७	१.६	२.३	११८७७	४३.२	५३.०	२.१	१.८	१०८४६	४१.६	५४.५	१.१	२.८
	पहाडी दलित	२२७०८	४२.४	५३.७	१.६	२.३	११८७०	४३.२	५२.९	२.१	१.८	१०८३८	४१.६	५४.५	१.१	२.८
	मधेसी/तराई दलित	१५	१३.३	८०.०	०.०	६.७	७	१४.३	८५.७	०.०	०.०	८	१२.५	७५.०	०.०	१२.५
	गैरदलित जातजाति	९१३६४	३१.८	६०.५	५.४	२.३	४७९५०	३२.३	५९.९	६.३	१.६	४३४१४	३१.२	६१.३	४.५	३.१
सल्यान	जम्मा	१६७९५७	३४.६	५९.३	२.९	३.२	८७८६६	३६.०	५८.८	३.३	१.९	८००९१	३३.२	५९.९	२.३	४.६
	जम्मा दलित	२५९२०	४०.८	५४.८	०.९	३.५	१३३२८	४२.५	५४.२	१.२	२.१	१२५९२	३९.१	५५.३	०.६	४.९
	पहाडी दलित	२५९००	४०.८	५४.८	०.९	३.५	१३३२३	४२.५	५४.२	१.२	२.१	१२५७७	३९.१	५५.३	०.६	४.९
	मधेसी/तराई दलित	२०	२५.०	५५.०	१५.०	५.०	५	२०.०	४०.०	४०.०	०.०	१५	२६.७	६०.०	६.७	६.७
	गैरदलित जातजाति	१४२०३७	३३.५	६०.१	३.२	३.१	७४५३८	३४.८	५९.६	३.७	१.८	६७४९९	३२.०	६०.७	२.७	४.६

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	प्रतिशत				जम्मा पुरुष	प्रतिशत				जम्मा महिला	प्रतिशत			
			आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सो भन्दा माथि	तह नखुलेको		आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सो भन्दा माथि	तह नखुलेको		आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सो भन्दा माथि	तह नखुलेको
सुर्खेत	जम्मा	३१४२४२	३३.६	५८.६	४.८	३.०	१६११४५	३४.४	५८.४	५.३	१.८	१५३०९७	३२.७	५८.८	४.३	४.२
	जम्मा दलित	७४६६९	४३.३	५२.७	१.३	२.७	३७३२६	४५.२	५१.४	१.५	१.८	३७३४३	४१.४	५४.०	१.१	३.५
	पहाडी दलित	७४५९३	४३.४	५२.७	१.३	२.७	३७२८८	४५.२	५१.४	१.५	१.८	३७३०५	४१.५	५३.९	१.१	३.५
	मधेसी/तराई दलित	७६	२८.९	६७.१	२.६	१.३	३८	२८.९	६८.४	२.६	०.०	३८	२८.९	६५.८	२.६	२.६
	गैरदलित जातजाति	२३९५७३	३०.५	६०.५	५.९	३.१	१२३८१९	३१.२	६०.५	६.४	१.८	११५७५४	२९.८	६०.४	५.४	४.४
बाजुरा	जम्मा	८८३८६	३८.३	५५.०	३.८	२.९	४७५११	३७.७	५५.४	४.७	२.२	४०८७५	३८.९	५४.६	२.८	३.६
	जम्मा दलित	२१२६६	४५.१	५०.९	१.४	२.६	१११७०	४५.०	५०.७	२.०	२.३	१००९६	४५.१	५१.१	०.८	३.०
	पहाडी दलित	२१२६१	४५.१	५०.९	१.४	२.६	१११६६	४५.०	५०.७	२.०	२.३	१००९५	४५.१	५१.१	०.८	३.०
	मधेसी/तराई दलित	५	६०.०	४०.०	०.०	०.०	४	५०.०	५०.०	०.०	०.०	१	१००.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	६७१२०	३६.१	५६.३	४.६	३.०	३६३४१	३५.४	५६.८	५.६	२.२	३०७७९	३६.९	५५.८	३.५	३.८
बझाङ	जम्मा	१२०८१४	३९.७	५३.८	४.३	२.२	६५४४३	३८.८	५४.३	५.५	१.५	५५३७१	४०.८	५३.२	२.८	३.१
	जम्मा दलित	१७८६९	४७.६	४८.०	२.२	२.२	९४१४	४६.९	४८.३	३.२	१.६	८४५५	४८.४	४७.८	१.१	२.८
	पहाडी दलित	१७८५७	४७.६	४८.०	२.२	२.२	९४०९	४६.९	४८.३	३.२	१.६	८४४८	४८.४	४७.८	१.१	२.८
	मधेसी/तराई दलित	१२	३३.३	४१.७	१६.७	८.३	५	२०.०	६०.०	२०.०	०.०	७	४२.९	२८.६	१४.३	१४.३
	गैरदलित जातजाति	१०२९४५	३८.३	५४.८	४.६	२.२	५६०२९	३७.४	५५.३	५.९	१.४	४६९१६	३९.४	५४.२	३.२	३.२
दार्चुला	जम्मा	९५४१०	३४.९	५८.२	४.६	२.४	५१२७८	३३.५	५९.७	५.४	१.४	४४१३२	३६.५	५६.४	३.६	३.५
	जम्मा दलित	११४८०	४५.३	५१.४	१.१	२.१	५९८७	४४.३	५२.८	१.५	१.४	५४९३	४६.५	५०.०	०.७	२.८
	पहाडी दलित	११४७२	४५.४	५१.४	१.१	२.१	५९८२	४४.३	५२.७	१.५	१.४	५४९०	४६.५	५०.०	०.७	२.८
	मधेसी/तराई दलित	८	०.०	८७.५	१२.५	०.०	५	०.०	८०.०	२०.०	०.०	३	०.०	१००.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	८३९३०	३३.५	५९.१	५.०	२.४	४५२९१	३२.१	६०.६	५.९	१.४	३८६३९	३५.१	५७.३	४.०	३.६
बैतडी	जम्मा	१६९४५९	३६.८	५६.६	३.५	३.०	८९४४४	३५.९	५७.८	४.५	१.८	८००१५	३७.९	५५.३	२.५	४.४
	जम्मा दलित	३५२०१	४६.०	४९.९	०.९	३.२	१८२९८	४६.०	५०.२	१.३	२.४	१६९०३	४५.९	४९.५	०.५	४.१
	पहाडी दलित	३५२०१	४६.०	४९.९	०.९	३.२	१८२९८	४६.०	५०.२	१.३	२.४	१६९०३	४५.९	४९.५	०.५	४.१
	गैरदलित जातजाति	१३४२५८	३४.४	५८.४	४.२	२.९	७११४६	३३.३	५९.८	५.३	१.६	६३११२	३५.७	५६.८	३.०	४.४
डडेल्धुरा	जम्मा	९९९३५	३६.५	५६.६	३.९	३.१	५२८२४	३६.६	५७.१	४.८	१.४	४७१११	३६.३	५६.०	२.९	४.९
	जम्मा दलित	२१३४८	४६.८	४९.१	१.०	३.१	१०७९२	४८.१	४९.०	१.३	१.७	१०५५६	४५.५	४९.३	०.७	४.५

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	प्रतिशत				जम्मा पुरुष	प्रतिशत				जम्मा महिला	प्रतिशत			
			आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सो भन्दा माथि	तह नखुलेको		आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सो भन्दा माथि	तह नखुलेको		आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक वा सो भन्दा माथि	तह नखुलेको
	पहाडी दलित	२१३३३	४६.८	४९.१	१.०	३.१	१०७८२	४८.१	४९.०	१.३	१.७	१०५५१	४५.५	४९.३	०.७	४.५
	मधेसी/तराई दलित	१५	४०.०	६०.०	०.०	०.०	१०	२०.०	८०.०	०.०	०.०	५	८०.०	२०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	७८५८७	३३.७	५८.६	४.७	३.१	४२०३२	३३.७	५९.२	५.७	१.४	३६५५५	३३.६	५७.९	३.५	५.०
डोटी	जम्मा	१३०४६७	४३.७	५१.२	३.०	२.०	६८३८६	४२.९	५१.६	४.१	१.४	६२०८१	४४.६	५०.७	१.९	२.७
	जम्मा दलित	२९१७५	५५.४	४२.०	०.८	१.८	१४७७१	५५.०	४२.४	१.२	१.५	१४४०४	५५.८	४१.६	०.४	२.२
	पहाडी दलित	२९१३८	५५.४	४२.०	०.८	१.८	१४७४८	५५.०	४२.३	१.१	१.५	१४३९०	५५.८	४१.६	०.३	२.२
	मधेसी/तराई दलित	३७	२९.७	६४.९	५.४	०.०	२३	२६.१	६९.६	४.३	०.०	१४	३५.७	५७.१	७.१	०.०
	गैरदलित जातजाति	१०१२९२	४०.४	५३.८	३.७	२.१	५३६१५	३९.६	५४.१	४.९	१.४	४७६७७	४१.३	५३.५	२.४	२.९
अछाम	जम्मा	१४९५३४	४१.४	५१.०	३.१	४.५	७७०७७	४१.१	५१.६	४.३	३.०	७२४५७	४१.७	५०.३	१.९	६.१
	जम्मा दलित	३९९११	५०.५	४४.२	१.०	४.३	२०३८०	५०.५	४४.९	१.४	३.२	१९५३१	५०.६	४३.६	०.४	५.४
	पहाडी दलित	३९९०८	५०.५	४४.२	१.०	४.३	२०३७७	५०.५	४४.९	१.४	३.२	१९५३१	५०.६	४३.६	०.४	५.४
	मधेसी/तराई दलित	३	०.०	१००.०	०.०	०.०	३	०.०	१००.०	०.०	०.०	०	#घर/०!	#घर/०!	#घर/०!	#घर/०!
	गैरदलित जातजाति	१०९६२३	३८.०	५३.४	३.९	४.६	५६६९७	३७.७	५४.०	५.३	२.९	५२९२६	३८.४	५२.८	२.५	६.३
कैलाली	जम्मा	६५२६०१	३२.३	५७.२	६.१	४.४	३३८५४२	३३.८	५६.९	६.६	२.७	३१४०५९	३०.७	५७.५	५.६	६.२
	जम्मा दलित	८२२८४	४३.८	५१.०	२.२	३.०	४०८१०	४५.४	४९.९	२.७	२.०	४१४७४	४२.२	५२.१	१.६	४.१
	पहाडी दलित	८१९३८	४३.८	५१.०	२.२	३.०	४०६२५	४५.४	४९.९	२.७	१.९	४१३१३	४२.१	५२.२	१.६	४.१
	मधेसी/तराई दलित	३४६	४५.१	४६.८	३.५	४.६	१८५	४०.०	५०.८	५.९	३.२	१६१	५०.९	४२.२	०.६	६.२
	गैरदलित जातजाति	५७०३१७	३०.७	५८.१	६.७	४.६	२९७७३२	३२.३	५७.८	७.१	२.८	२७२५८५	२९.०	५८.३	६.२	६.५
कञ्चनपुर	जम्मा	३७९८३६	३२.४	५८.६	५.३	३.७	१९३२०२	३४.२	५७.९	५.८	२.२	१८६६३४	३०.६	५९.३	४.८	५.३
	जम्मा दलित	४८१६९	४२.८	५३.०	१.३	२.९	२३६४८	४४.८	५१.८	१.६	१.८	२४५२१	४०.९	५४.३	१.०	३.९
	पहाडी दलित	४८१२६	४२.८	५३.०	१.३	२.९	२३६२७	४४.८	५१.८	१.६	१.८	२४४९९	४०.८	५४.३	१.०	३.९
	मधेसी/तराई दलित	४३	४१.९	५८.१	०.०	०.०	२१	२८.६	७१.४	०.०	०.०	२२	५४.५	४५.५	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३३१६६७	३०.९	५९.४	५.९	३.८	१६९५५४	३२.७	५८.७	६.४	२.२	१६२११३	२९.१	६०.१	५.३	५.५

अनुसूची २०: बसाइँसराइसम्बन्धी विवरण, राष्ट्रिय जनगणना २०७८

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जनसङ्ख्या			प्रतिशत		
		जम्मा	पुरुष	महिला	बसाइँसराइ नगरेको जनसङ्ख्या	आन्तरिक बसाइँसराइ	विदेशमा जन्म
नेपाल	जम्मा	२९९६४५७८	१४२५३५५१	१४९११०२७	६९.०	२८.५	२.५
	पहाडी दलित	२५०६६९२	११७४४०८	१३३२२०४	७१.८	२७.०	१.२
	मधेसी/तराई दलित	१३९२३७८	६९५०३१	६९७३४७	७९.०	१७.०	३.९
	गैरदलित जातजाति	२५२६५५८८	१२३८४११२	१२८८१४७६	६८.१	२९.२	२.६
प्रदेश							
कोशी	जम्मा	४९६१४१२	२४१७३२८	२५४४०८४	६७	३०.१	२.९
	पहाडी दलित	३०८१९६	१४६९३६	१६१२६०	६३.७	३५.१	१.१
	मधेसी/तराई दलित	१७३३५१	८६४५९	८६८९२	८०.१	१६.३	३.६
	गैरदलित जातजाति	४४७९८६५	२१८३९३३	२२९५९३२	६६.७	३०.२	३
मधेस	जम्मा	६११४६००	३०६५७५१	३०४८८४९	७७.१	१९	३.९
	पहाडी दलित	४४२७८	२१४७०	२२८०८	६७.७	३१.५	०.७
	मधेसी/तराई दलित	९६२६५१	४७८१३६	४८४५१५	७८.८	१८.२	३.१
	गैरदलित जातजाति	५१०७६७१	२५६६१४५	२५४१५२६	७६.८	१९.१	४
बागमती	जम्मा	६११६८६६	३०४८६८४	३०६८१८२	५५.५	४३	१.५
	पहाडी दलित	३४८६८६	१७०८६६	१७७८२०	६०.३	३९.१	०.६
	मधेसी/तराई दलित	१०८२५	६४६५	४३६०	३७.९	५८.८	३.३
	गैरदलित जातजाति	५७५७३५५	२८७१३५३	२८८६००२	५५.३	४३.२	१.५
गण्डकी	जम्मा	२४६६४२७	११७०८३३	१२९५५९४	६५.८	३२.३	१.७
	पहाडी दलित	४४५९५८	२०६२८८	२३९६७०	७०	२८.७	१.१
	मधेसी/तराई दलित	१८८६	१००८	८७८	५५.४	४०.५	३.९
	गैरदलित जातजाति	२०१८५८३	९६३५३७	१०५५०४६	६४.९	३३.१	१.८
लुम्बिनी	जम्मा	५१२२०७८	२४५४४०८	२६६७६७०	७१.२	२५.१	३.७
	पहाडी दलित	४९२५६१	२२२७७१	२६९७९०	६९	२८.९	२.१
	मधेसी/तराई दलित	२४२५८९	१२२४५३	१२०१३६	८१.५	११	७.४
	गैरदलित जातजाति	४३८६९२८	२१०९१८४	२२७७७४४	७०.९	२५.५	३.६
कर्णाली	जम्मा	१६८८४१२	८२३७६१	८६४६५१	८५.१	१४.६	०.३
	पहाडी दलित	३९५९०६	१९०४७८	२०५४२८	८७.५	१२.१	०.४
	मधेसी/तराई दलित	३२९	१४१	१८८	६७.५	३१.३	१.२
	गैरदलित जातजाति	१२९२१७७	६३३१४२	६५९०३५	८४.३	१५.३	०.३
सुदूरपश्चिम	जम्मा	२६९४७८३	१२७२७८६	१४२१९९७	७३.३	२५.६	१.१
	पहाडी दलित	४७१०२७	२१५५९९	२५५४२८	७७.३	२१.१	१.५
	मधेसी/तराई दलित	७४७	३६९	३७८	६४.९	२३.८	११.२
	गैरदलित जातजाति	२२२३००९	१०५६८१८	११६६१९१	७२.४	२६.५	१

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जनसङ्ख्या			प्रतिशत		
		जम्मा	पुरुष	महिला	बसाइँसराइ नगरेको जनसङ्ख्या	आन्तरिक बसाइँसराइ	विदेशमा जन्म
जिल्ला							
ताप्लेजुङ	जम्मा	१२०५९०	६०७७३	५९८१७	८०.८	१८.६	०.५
	पहाडी दलित	८३८७	४०९३	४२९४	७८.५	२१.२	०.२
	मधेसी/तराई दलित	२६	१९	७	२६.९	७३.१	०
	गैरदलित जातजाति	११२१७७	५६६६१	५५५१६	८१	१८.४	०.६
संखुवासभा	जम्मा	१५८०४१	७९५७९	७८४६२	७७.९	२०.६	१.५
	पहाडी दलित	१३३७९	६५२१	६८५८	७४.१	२५.३	०.५
	मधेसी/तराई दलित	४४	२३	२१	५२.३	४७.७	०
	गैरदलित जातजाति	१४४६१८	७३०३५	७१५८३	७८.३	२०.१	१.६
सोलुखुम्बु	जम्मा	१०४८५१	५२७४७	५२१०४	८६.४	१३.४	०.२
	पहाडी दलित	८५४४	४१८३	४३६१	८३.६	१६.२	०.१
	मधेसी/तराई दलित	२७	२१	६	३७	६३	०
	गैरदलित जातजाति	९६२८०	४८५४३	४७७३७	८६.६	१३.२	०.२
ओखलढुङ्गा	जम्मा	१३९५५२	६८०८०	७१४७२	८७.४	१२.४	०.१
	पहाडी दलित	१५१४३	७२३४	७९०९	८३.२	१६.६	०.१
	मधेसी/तराई दलित	३१	१६	१५	४८.४	४८.४	३.२
	गैरदलित जातजाति	१२४३७८	६०८३०	६३५४८	८८	११.९	०.१
खोटाङ	जम्मा	१७५२९८	८६६३७	८८६६१	८६.९	१३	०.१
	पहाडी दलित	१९६२६	९४४७	१०१७९	८५.३	१४.६	०.१
	मधेसी/तराई दलित	४१	३१	१०	३९	६१	०
	गैरदलित जातजाति	१५५६३१	७७५९	७८४७२	८७.१	१२.८	०.१
भोजपुर	जम्मा	१५७९२३	७८२११	७९७१२	८३.७	१६	०.३
	पहाडी दलित	१४९२३	७२०२	७७२१	७९.४	२०.२	०.३
	मधेसी/तराई दलित	३४	२४	१०	५५.९	४४.१	०
	गैरदलित जातजाति	१४२९६६	७०९८५	७१९८१	८४.२	१५.५	०.३
धनकुटा	जम्मा	१५०५९९	७३८२४	७६७७५	७५.८	२३.६	०.७
	पहाडी दलित	१०८६६	५२१०	५६५६	७१.९	२७.८	०.२
	मधेसी/तराई दलित	४०	२७	१३	२०	६७.५	१२.५
	गैरदलित जातजाति	१३९६९३	६८५८७	७११०६	७६.१	२३.२	०.७
तेह्रथुम	जम्मा	८८७३१	४३५८१	४५१५०	७५.२	२४.२	०.५
	पहाडी दलित	८२०७	३९६७	४२४०	७३.७	२६	०.२
	मधेसी/तराई दलित	१६	६	१०	५०	५०	०
	गैरदलित जातजाति	८०५०८	३९६०८	४०९००	७५.३	२४	०.६
पाँचथर	जम्मा	१७२४००	८५६८३	८६७१७	७८.९	२०.६	०.५
	पहाडी दलित	१०१७०	४९७४	५१९६	७३.७	२५.९	०.३

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जनसङ्ख्या			प्रतिशत		
		जम्मा	पुरुष	महिला	बसाइँसराइ नगरेको जनसङ्ख्या	आन्तरिक बसाइँसराइ	विदेशमा जन्म
	मधेसी/तराई दलित	५८	५१	७	१७.२	८१	१.७
	गैरदलित जातजाति	१६२१७२	८०६५८	८१५१४	७९.२	२०.३	०.५
इलाम	जम्मा	२७९५३४	१३९४३१	१४०१०३	७३.३	२५.४	१.३
	पहाडी दलित	१५१४३	७३१६	७८२७	६६.४	३२.६	१
	मधेसी/तराई दलित	१५९	७७	८२	५१.६	४७.२	१.३
	गैरदलित जातजाति	२६४२३२	१३२०३८	१३२१९४	७३.७	२५	१.३
झापा	जम्मा	९९८०५४	४७८५०९	५१९५४५	५५	३९.६	५.३
	पहाडी दलित	६०५४३	२८७०७	३१८३६	५१.१	४६.२	२.६
	मधेसी/तराई दलित	८७९४	४४६६	४३२८	७१.४	२१.४	७.२
	गैरदलित जातजाति	९२८७१७	४४५३३६	४८३३८१	५५.१	३९.४	५.५
मोरङ	जम्मा	११४८१५६	५५७५१२	५९०६४४	६२.४	३३.५	४.१
	पहाडी दलित	४८०९९	२२४४७	२५६५२	५१.१	४७.३	१.६
	मधेसी/तराई दलित	८६७९८	४३३४०	४३४५८	८१.३	१४.६	४.१
	गैरदलित जातजाति	१०१३२५९	४९१७२५	५२१५३४	६१.३	३४.४	४.२
सुनसरी	जम्मा	९२६९६२	४४९०२३	४७७९३९	६२.६	३४	३.४
	पहाडी दलित	३७२५०	१७६२२	१९६२८	४८.७	४९.७	१.६
	मधेसी/तराई दलित	७१९६९	३५६९२	३६२७७	७९.९	१७.३	२.८
	गैरदलित जातजाति	८१७७४३	३९५७०९	४२२०३४	६१.७	३४.८	३.५
उदयपुर	जम्मा	३४०७२१	१६३७३८	१७६९८३	७०.६	२८.८	०.६
	पहाडी दलित	३७९१६	१८०१३	१९९०३	६९.८	२९.८	०.४
	मधेसी/तराई दलित	५३१४	२६६६	२६४८	८१.५	१८	०.५
	गैरदलित जातजाति	२९७४९१	१४३०५९	१५४४३२	७०.५	२८.९	०.६
सप्तरी	जम्मा	७०६२५५	३५१३६८	३५४८८७	७५.९	२०.६	३.५
	पहाडी दलित	४४९३	२१९०	२३०३	६८.१	३०	१.९
	मधेसी/तराई दलित	१६७३२४	८२७९४	८४५३०	७७.५	२०.४	२.१
	गैरदलित जातजाति	५३४४३८	२६६३८४	२६८०५४	७५.५	२०.६	३.९
सिराहा	जम्मा	७३९९५३	३६३७२४	३७६२२९	७७.५	१९.५	३
	पहाडी दलित	५५८०	२६९९	२८८१	७१	२८.४	०.६
	मधेसी/तराई दलित	१५९३९५	७६९३५	८२४६०	७८.५	१९.४	२.१
	गैरदलित जातजाति	५७४९७८	२८४०९०	२९०८८८	७७.३	१९.४	३.२
धनुषा	जम्मा	८६७७४७	४२९८९३	४३७८५४	७३.१	२३.२	३.७
	पहाडी दलित	५२७७	२५६०	२७१७	६९.४	३०.२	०.४
	मधेसी/तराई दलित	१४४३३१	६९७८२	७४५४९	७५.२	२१.८	३
	गैरदलित जातजाति	७१८१३९	३५७५५१	३६०५८८	७२.७	२३.४	३.९

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जनसङ्ख्या			प्रतिशत		
		जम्मा	पुरुष	महिला	बसाइँसराइ नगरेको जनसङ्ख्या	आन्तरिक बसाइँसराइ	विदेशमा जन्म
महोत्तरी	जम्मा	७०६९९४	३४९१५९	३५७८३५	७७.७	१८.१	४.२
	पहाडी दलित	७००७	३३५९	३६४८	६८.६	३०.८	०.६
	मधेसी/तराई दलित	११२६२४	५५०४६	५७५७८	७८.७	१७.७	३.६
	गैरदलित जातजाति	५८७३६३	२९०७५४	२९६६०९	७७.६	१८	४.३
सर्लाही	जम्मा	८६२४७०	४३५१३१	४२७३३९	७६.८	२०.१	३.१
	पहाडी दलित	११९२९	५७४६	६१८३	६९.१	३०.४	०.४
	मधेसी/तराई दलित	११०२५७	५५९०९	५४३४८	७९.६	१७.३	३.२
	गैरदलित जातजाति	७४०२८४	३७३४७६	३६६८०८	७६.५	२०.३	३.२
रौतहट	जम्मा	८१३५७३	४०८४०३	४०५१७०	८०.३	१६.४	३.३
	पहाडी दलित	३२५४	१५९१	१६६३	६३.१	३६.३	०.६
	मधेसी/तराई दलित	१०५१६२	५३१८७	५१९७५	८१.५	१५.६	२.८
	गैरदलित जातजाति	७०५१५७	३५३६२५	३५१५३२	८०.२	१६.४	३.४
बारा	जम्मा	७६३१३७	३८९७८७	३७३३५०	७९.१	१६.९	४
	पहाडी दलित	४३४७	२१३७	२२१०	६१.४	३८	०.६
	मधेसी/तराई दलित	८४८६४	४३७९०	४१०७४	८२.२	१४.२	३.५
	गैरदलित जातजाति	६७३९२६	३४३८६०	३३००६६	७८.९	१७.१	४
पर्सा	जम्मा	६५४४७१	३३८२८६	३१६१८५	७६.३	१६.९	६.८
	पहाडी दलित	२३९१	११८८	१२०३	६४.४	३३.४	२.२
	मधेसी/तराई दलित	७८६९४	४०६९३	३८००१	७९.७	१४	६.२
	गैरदलित जातजाति	५७३३८६	२९६४०५	२७६९८१	७५.९	१७.२	६.९
दोलखा	जम्मा	१७२७६७	८३७२०	८९०४७	८२.२	१७.४	०.४
	पहाडी दलित	१४८०२	७११०	७६९२	७९.५	२०.२	०.३
	मधेसी/तराई दलित	६१	४०	२१	४१	५९	०
	गैरदलित जातजाति	१५७९०४	७६५७०	८१३३४	८२.५	१७.१	०.४
सिन्धुपाल्चोक	जम्मा	२६२६२४	१२९२०५	१३३४१९	८५.५	१४.१	०.४
	पहाडी दलित	१९२३०	९२०४	१००२६	८१.६	१८.१	०.२
	मधेसी/तराई दलित	३४	२०	१४	३८.२	६१.८	०
	गैरदलित जातजाति	२४३३६०	११९९८१	१२३३७९	८५.८	१३.७	०.४
रसुवा	जम्मा	४६६८९	२४०३५	२२६५४	८५.५	१४.३	०.२
	पहाडी दलित	१४०६	७३३	६७३	७१.४	२८.५	०.१
	मधेसी/तराई दलित	६	४	२	०	१००	०
	गैरदलित जातजाति	४५२७७	२३२९८	२१९७९	८६	१३.८	०.२
धादिङ	जम्मा	३२५७१०	१५९०४८	१६६६६२	८०.५	१९	०.५
	पहाडी दलित	३८४६६	१८११६	२०३५०	७९.३	२०.५	०.२

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जनसङ्ख्या			प्रतिशत		
		जम्मा	पुरुष	महिला	बसाइँसराइ नगरेको जनसङ्ख्या	आन्तरिक बसाइँसराइ	विदेशमा जन्म
	मधेसी/तराई दलित	४३	२२	२१	४१.९	५५.८	२.३
	गैरदलित जातजाति	२८७२०१	१४०९१०	१४६२९१	८०.७	१८.८	०.५
नुवाकोट	जम्मा	२६३३९१	१२८९९८	१३४३९३	७९.५	२०.२	०.३
	पहाडी दलित	१८४७४	८८५९	९६१५	७५.३	२४.६	०.१
	मधेसी/तराई दलित	६५	५७	८	१६.९	८३.१	०
	गैरदलित जातजाति	२४४८५२	१२००८२	१२४७७०	७९.९	१९.८	०.३
काठमाडौँ	जम्मा	२०४१५८७	१०३५७२६	१००५८६१	३५.५	६२.२	२.३
	पहाडी दलित	६९,८८८	३६४०८	३३४८०	३१.९	६७.४	०.७
	मधेसी/तराई दलित	३८२१	२३१८	१५०३	१९.९	७६.५	३.५
	गैरदलित जातजाति	१९६७८७८	९९७०००	९७०८७८	३५.६	६२	२.४
भक्तपुर	जम्मा	४३२१३२	२१८४१८	२१३७१४	४४.१	५५.१	०.८
	पहाडी दलित	११५३६	५९७०	५५६६	३२.९	६६.७	०.४
	मधेसी/तराई दलित	४८२	३३३	१४९	१०.८	८५.५	३.७
	गैरदलित जातजाति	४२०११४	२१२११५	२०७९९९	४४.४	५४.७	०.८
ललितपुर	जम्मा	५५१६६७	२७७३१	२७४५३६	४६.८	५१.४	१.८
	पहाडी दलित	१८७५५	९५१३	९२०२	३९.९	५९.५	०.६
	मधेसी/तराई दलित	८०५	५१३	२९२	१५.३	८०	४.७
	गैरदलित जातजाति	५३२१४७	२६७१०५	२६५०४२	४७.१	५१.१	१.८
काभ्रेपलाञ्चोक	जम्मा	३६४०३९	१७८९०९	१८५१३०	७१	२८.६	०.३
	पहाडी दलित	२२९२६	१०९५६	११९७०	७०.२	२९.७	०.१
	मधेसी/तराई दलित	१०१	६६	३५	२९.७	६९.३	१
	गैरदलित जातजाति	३४१०१२	१६७८८७	१७३१२५	७१.१	२८.५	०.४
रामेछाप	जम्मा	१७०३०२	८०८२४	८९४७८	८४.९	१४.९	०.२
	पहाडी दलित	१५४९५	७३४७	८१४८	८१.८	१८.१	०.१
	मधेसी/तराई दलित	८६	५४	३२	५१.२	४८.८	०
	गैरदलित जातजाति	१५४७२१	७३४२३	८१२९८	८५.३	१४.५	०.२
सिन्धुली	जम्मा	३०००२६	१४७०६५	१५२९६१	७८.२	२१.५	०.३
	पहाडी दलित	३४९७३	१६९५३	१८०२०	७७.६	२२.२	०.१
	मधेसी/तराई दलित	२६०९	१३२४	१२८५	८६.४	१३.३	०.३
	गैरदलित जातजाति	२६२४४४	१२८७८८	१३३६५६	७८.१	२१.५	०.३
मकवानपुर	जम्मा	४६६०७३	२३३८१६	२३२२५७	७०.४	२८.८	०.८
	पहाडी दलित	१९४२९	९६३७	९७९२	६५.६	३४.१	०.३
	मधेसी/तराई दलित	६४६	४३१	२१५	२१.८	७२.६	५.६
	गैरदलित जातजाति	४४५९९८	२२३७४८	२२२२५०	७०.६	२८.५	०.९

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जनसङ्ख्या			प्रतिशत		
		जम्मा	पुरुष	महिला	बसाइँसराइ नगरेको जनसङ्ख्या	आन्तरिक बसाइँसराइ	विदेशमा जन्म
चितवन	जम्मा	७१९८५९	३५१७८९	३६८०७०	५२.८	४४.६	२.६
	पहाडी दलित	६३३४६	३००६०	३३२८६	५५.५	४२.९	१.६
	मधेसी/तराई दलित	२०६६	१२८३	७८३	३०.५	६३.४	६.१
	गैरदलित जातजाति	६५४४४७	३२०४४६	३३४००१	५२.६	४४.७	२.७
गोरखा	जम्मा	२५१०२७	११८१५५	१३२८७२	७८.८	२०.५	०.६
	पहाडी दलित	४२६५५	१९६४६	२३००९	७७.३	२२.३	०.४
	मधेसी/तराई दलित	१०६	४५	६१	३९.६	५०.९	८.५
	गैरदलित जातजाति	२०८२६६	९८४६४	१०९८०२	७९.२	२०.१	०.६
मनाङ	जम्मा	५६५८	३१९२	२४६६	५६.७	४२.८	०.४
	पहाडी दलित	३८१	२३९	१४२	४३.८	५६.२	०
	मधेसी/तराई दलित	११	७	४	६३.६	३६.४	०
	गैरदलित जातजाति	५२६६	२९४६	२३२०	५७.६	४१.९	०.४
मुस्ताङ	जम्मा	१४४५२	७९३४	६५१८	५९.९	३९.४	०.५
	पहाडी दलित	२४९४	१२९७	११९७	५७.६	४१.९	०.२
	मधेसी/तराई दलित	६	४	२	३३.३	६६.७	०
	गैरदलित जातजाति	११९५२	६६३३	५३१९	६०.४	३८.८	०.६
म्याग्दी	जम्मा	१०७०३३	५२१५३	५४८८०	८०.३	१८.४	१.१
	पहाडी दलित	२७९२१	१३१६१	१४७६०	८३.२	१६.३	०.४
	मधेसी/तराई दलित	५५	३३	२२	४७.३	४७.३	५.५
	गैरदलित जातजाति	७९०५७	३८९५९	४००९८	७९.३	१९.२	१.४
कास्की	जम्मा	६०००५१	२९२७९१	३०७२६०	५१.७	४५.५	२.६
	पहाडी दलित	१००२६८	४७८१७	५२४५१	५७.८	४०.६	१.४
	मधेसी/तराई दलित	३३०	२११	११९	२४.२	६८.२	७.६
	गैरदलित जातजाति	४९९४५३	२४४७६३	२५४६९०	५०.५	४६.५	२.९
लमजुङ	जम्मा	१५५८५२	७४०७७	८१७७५	७४.१	२५.१	०.८
	पहाडी दलित	२९११५	१३६३१	१५४८४	७५.१	२४.४	०.४
	मधेसी/तराई दलित	२९	१३	१६	४८.३	४८.३	०
	गैरदलित जातजाति	१२६७०८	६०४३३	६६२७५	७३.८	२५.२	०.८
तनहुँ	जम्मा	३२११५३	१५००९४	१७१०५९	६४.६	३३.४	१.८
	पहाडी दलित	५४२४५	२४६०२	२९६४३	६४.२	३३.९	१.८
	मधेसी/तराई दलित	८९	४५	४४	३६	६२.९	१.१
	गैरदलित जातजाति	२६६८१९	१२५४४७	१४१३७२	६४.७	३३.३	१.८
नवलपरासी - पूर्व	जम्मा	३७८०७९	१७७८८७	२००१९२	५४.६	४२.५	२.७
	पहाडी दलित	३९२६२	१८०९८	२११६४	५३.३	४४.२	२.४

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जनसङ्ख्या			प्रतिशत		
		जम्मा	पुरुष	महिला	बसाइँसराइ नगरेको जनसङ्ख्या	आन्तरिक बसाइँसराइ	विदेशमा जन्म
	मधेसी/तराई दलित	११४०	५९९	५४१	६८.१	२९.१	२.७
	गैरदलित जातजाति	३३७६७७	१५९१९०	१७८४८७	५४.७	४२.४	२.८
स्याङ्जा	जम्मा	२५३०२४	११६६७८	१३६३४६	७५.५	२३.३	१.१
	पहाडी दलित	४३२८२	१९४०९	२३८७३	७५.१	२३.८	१.१
	मधेसी/तराई दलित	४१	२०	२१	५१.२	४३.९	०
	गैरदलित जातजाति	२०९७०१	९७२४९	११२४५२	७५.६	२३.२	१.१
पर्वत	जम्मा	१३०८८७	६१६७८	६९२०९	७२	२६.८	१.१
	पहाडी दलित	३४४५५	१५९३९	१८५१६	७४.६	२४.२	१
	मधेसी/तराई दलित	१५	६	९	३३.३	६०	६.७
	गैरदलित जातजाति	९६४१७	४५७३३	५०६८४	७१	२७.७	१.१
बागलुङ	जम्मा	२४९२११	११६१९४	१३३०१७	८१.४	१७.७	०.८
	पहाडी दलित	७१८८०	३२४४९	३९४३१	८४.३	१४.८	०.८
	मधेसी/तराई दलित	६४	२५	३९	६०.९	३२.८	६.२
	गैरदलित जातजाति	१७७२६७	८३७२०	९३५४७	८०.३	१८.९	०.८
रुकुम-पूर्व	जम्मा	५६७८६	२७५१६	२९२७०	९३.४	६	०.६
	पहाडी दलित	१२०३०	५८०३	६२२७	९३.४	६	०.५
	मधेसी/तराई दलित	५	२	३	६०	४०	०
	गैरदलित जातजाति	४४७५१	२१७११	२३०४०	९३.४	६	०.६
रोल्पा	जम्मा	२३४७९३	१०९८७१	१२४९२२	९३.२	६.६	०.२
	पहाडी दलित	३९९९०	१८१९२	२१७९८	९२.५	७.२	०.३
	मधेसी/तराई दलित	३४	११	२३	८२.४	१७.६	०
	गैरदलित जातजाति	१९४७६९	९१६६८	१०३१०१	९३.४	६.४	०.२
प्युठान	जम्मा	२३२०१९	१०४१३२	१२७८८७	८६.९	१२.४	०.६
	पहाडी दलित	४९३५१	२११४०	२८२११	८६.९	१२.१	१
	मधेसी/तराई दलित	५८	२६	३२	७०.७	२९.३	०
	गैरदलित जातजाति	१८२६१०	८२९६६	९९६४४	८६.९	१२.५	०.५
गुल्मी	जम्मा	२४६४९४	११२०२५	१३४४६९	७७.८	२१.१	१.१
	पहाडी दलित	५६०११	२४५९६	३१४१५	७८.९	१९.६	१.४
	मधेसी/तराई दलित	४७	२५	२२	५३.२	४६.८	०
	गैरदलित जातजाति	१९०४३६	८७४०४	१०३०३२	७७.४	२१.५	१
अर्घाखाँची	जम्मा	१७७०८६	८०६७२	९६४१४	७७	२१.८	१.२
	पहाडी दलित	३९७४७	१७४२८	२२३१९	७८.२	२०.४	१.४
	मधेसी/तराई दलित	२२	१०	१२	५४.५	४५.५	०
	गैरदलित जातजाति	१३७३१७	६३२३४	७४०८३	७६.६	२२.२	१.१

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जनसङ्ख्या			प्रतिशत		
		जम्मा	पुरुष	महिला	बसाइँसराइ नगरेको जनसङ्ख्या	आन्तरिक बसाइँसराइ	विदेशमा जन्म
पाल्पा	जम्मा	२४५०२७	११२७६१	१३२२६६	७५.२	२३.४	१.३
	पहाडी दलित	३००९८	१३१८२	१६९१६	७२.१	२६.५	१.४
	मधेसी/तराई दलित	१२५	५२	७३	६२.४	३६	१.६
	गैरदलित जातजाति	२१४८०४	९९५२७	११५२७७	७५.७	२३	१.३
नवलपरासी - पश्चिम	जम्मा	३८६८६८	१८८१८२	१९८६८६	६६.४	२५.९	७.७
	पहाडी दलित	१८६८१	८५५६	१०१२५	५०.२	४५.९	३.९
	मधेसी/तराई दलित	४२६२१	२१३००	२१३२१	७८.१	११.४	१०.४
	गैरदलित जातजाति	३२५५६६	१५८३२६	१६७२४०	६५.८	२६.६	७.५
रूपन्देही	जम्मा	११२१९५७	५५०४७८	५७१४७९	५९.४	३४.७	५.९
	पहाडी दलित	६१२२७	२८३९७	३२८३०	४६.३	४९.१	४.६
	मधेसी/तराई दलित	७१७१२	३६३४१	३५३७१	७८.४	१३.५	८.१
	गैरदलित जातजाति	९८९०१८	४८५७४०	५०३२७८	५८.८	३५.३	५.९
कपिलवस्तु	जम्मा	६८२९६१	३३४६८७	३४८२७४	७४.७	१९.२	६
	पहाडी दलित	२१२४६	९७३१	११५१५	५०.८	४४.७	४.४
	मधेसी/तराई दलित	७७४१८	३८७५५	३८६६३	८२.५	११.४	६
	गैरदलित जातजाति	५८४२९७	२८६२०१	२९८०९६	७४.६	१९.३	६.१
दाङ	जम्मा	६७४९९३	३२०५७३	३५४४२०	७०.७	२८.२	१.१
	पहाडी दलित	७९१२२	३६६९५	४२४२७	७०.२	२८.३	१.५
	मधेसी/तराई दलित	१२६९	६४८	६२१	७८.६	१९.३	२
	गैरदलित जातजाति	५९४६०२	२८३२३०	३११३७२	७०.७	२८.२	१.१
बाँके	जम्मा	६०३१९४	२९६७४५	३०६४४९	६९.४	२६.५	४.१
	पहाडी दलित	४३४१२	२०२१८	२३१९४	५३.५	४३.६	२.८
	मधेसी/तराई दलित	४०५८०	२०८७५	१९७०५	८७.८	६.४	५.७
	गैरदलित जातजाति	५१९२०२	२५५६५२	२६३५५०	६९.३	२६.६	४
बर्दिया	जम्मा	४५९९००	२१६७६६	२४३१३४	७२.३	२५.९	१.७
	पहाडी दलित	४१६४६	१८८३३	२२८१३	५९	३८.८	२.१
	मधेसी/तराई दलित	८६९८	४४०८	४२९०	८७.१	५.२	७.७
	गैरदलित जातजाति	४०९५५६	१९३५२५	२१६०३१	७३.४	२५	१.५
डोल्पा	जम्मा	४२७७४	२१३७१	२१४०३	९३.१	६.९	०
	पहाडी दलित	५९०२	२९८७	२९१५	९२.३	७.६	०
	मधेसी/तराई दलित	४	२	२	२५	७५	०
	गैरदलित जातजाति	३६८६८	१८३८२	१८४८६	९३.२	६.७	०
मुगु	जम्मा	६४५४९	३२३८१	३२१६८	९३.३	६.६	०.१
	पहाडी दलित	१४३७२	७१९०	७१८२	९५.१	४.७	०.१

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जनसङ्ख्या			प्रतिशत		
		जम्मा	पुरुष	महिला	बसाइँसराइ नगरेको जनसङ्ख्या	आन्तरिक बसाइँसराइ	विदेशमा जन्म
	मधेसी/तराई दलित	१९	९	१०	७३.७	२६.३	०
	गैरदलित जातजाति	५०१५८	२५१८२	२४९७६	९२.८	७.१	०.१
हुम्ला	जम्मा	५५३९४	२७८८६	२७५०८	९२.१	७.८	०
	पहाडी दलित	९२९०	४६७६	४६१४	९३.९	६.१	०
	मधेसी/तराई दलित	१९	१२	७	६८.४	३१.६	०
	गैरदलित जातजाति	४६०८५	२३१९८	२२८८७	९१.७	८.२	०
जुम्ला	जम्मा	११८३४९	५९२२८	५९१२१	८८.४	११.५	०.१
	पहाडी दलित	२१०७८	१०४१७	१०६६१	८६.५	१३.४	०.१
	मधेसी/तराई दलित	८	३	५	८७.५	१२.५	०
	गैरदलित जातजाति	९७२६३	४८८०८	४८४५५	८८.८	११.१	०.१
कालीकोट	जम्मा	१४५२९२	७२२४५	७३०४७	८९	११	०.१
	पहाडी दलित	४१०७६	२०२७९	२०७९७	९१.१	८.८	०.१
	मधेसी/तराई दलित	५१	२६	२५	९४.१	५.९	०
	गैरदलित जातजाति	१०४१६५	५१९४०	५२२२५	८८.१	११.८	०
दैलेख	जम्मा	२५२३१३	१२०७७४	१३१५३९	९१.३	८.६	०.१
	पहाडी दलित	७०६५०	३३०३४	३७६१६	९२.९	६.९	०.१
	मधेसी/तराई दलित	३९	१६	२३	५३.८	४६.२	०
	गैरदलित जातजाति	१८१६२४	८७७२४	९३९००	९०.६	९.३	०.१
जाजरकोट	जम्मा	१८९३६०	९४०६३	९५२९७	९३.४	६.५	०.१
	पहाडी दलित	५५३८२	२७२६८	२८११४	९४.९	४.९	०.२
	मधेसी/तराई दलित	३१	१२	१९	८०.६	१९.४	०
	गैरदलित जातजाति	१३३९४७	६६७८३	६७१६४	९२.८	७.१	०.१
रुकुम - पश्चिम	जम्मा	१६६७४०	८१०९१	८५६४९	८९.६	९.९	०.५
	पहाडी दलित	३४९३३	१६९७९	१७९५४	८९.८	९.५	०.७
	मधेसी/तराई दलित	१७	७	१०	५२.९	४७.१	०
	गैरदलित जातजाति	१३१७९०	६४१०५	६७६८५	८९.५	१०	०.५
सल्यान	जम्मा	२३८५१५	११४९८२	१२३५३३	८८.२	११.६	०.२
	पहाडी दलित	३८४६९	१८३७३	२००९६	८६.५	१३.१	०.३
	मधेसी/तराई दलित	२८	५	२३	७५	२५	०
	गैरदलित जातजाति	२०००१८	९६६०४	१०३४१४	८८.५	११.२	०.२
सुर्खेत	जम्मा	४१५१२६	१९९७४०	२१५३८६	६८.५	३०.६	०.८
	पहाडी दलित	१०४७५४	४९२७५	५५४७९	७६.३	२२.६	१
	मधेसी/तराई दलित	११३	४९	६४	५५.८	४०.७	३.५
	गैरदलित जातजाति	३१०२५९	१५०४१६	१५९८४३	६५.९	३३.३	०.७

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जनसङ्ख्या			प्रतिशत		
		जम्मा	पुरुष	महिला	बसाइँसराइ नगरेको जनसङ्ख्या	आन्तरिक बसाइँसराइ	विदेशमा जन्म
बाजुरा	जम्मा	१३८५२३	६७०७०	७१४५३	९२.४	७.५	०.१
	पहाडी दलित	३५७७६	१७०५८	१८७१८	९३.७	६	०.२
	मधेसी/तराई दलित	७	४	३	८५.७	१४.३	०
	गैरदलित जातजाति	१०२७४०	५०००८	५२७३२	९१.९	८	०.१
बझाङ	जम्मा	१८९०८५	८८४७०	१००६१५	८८.६	११.३	०.१
	पहाडी दलित	२९३००	१३६३७	१५६६३	८९.८	९.९	०.३
	मधेसी/तराई दलित	१३	५	८	६१.५	३८.५	०
	गैरदलित जातजाति	१५९७७२	७४८२८	८४९४४	८८.४	११.५	०.१
दार्चुला	जम्मा	१३३३१०	६४४२४	६८८८६	८४.३	१४.९	०.७
	पहाडी दलित	१७३३०	८३८६	८९४४	८७.५	११.९	०.६
	मधेसी/तराई दलित	१०	६	४	१०	९०	०
	गैरदलित जातजाति	११५९७०	५६०३२	५९९३८	८३.९	१५.४	०.७
बैतडी	जम्मा	२४२१५७	११३८६४	१२८२९३	८५.८	१३.९	०.३
	पहाडी दलित	५२६०७	२४८१२	२७७९५	८७.१	१२.५	०.३
	गैरदलित जातजाति	१८९५५०	८९०५२	१००४९८	८५.४	१४.३	०.२
डडेल्धुरा	जम्मा	१३९६०२	६५८९३	७३७०९	७६.३	२३.२	०.४
	पहाडी दलित	३१५९७	१४५१३	१७०८४	८१.४	१७.९	०.७
	मधेसी/तराई दलित	२२	१२	१०	४५.५	५४.५	०
	गैरदलित जातजाति	१०७९८३	५१३६८	५६६१५	७४.८	२४.७	०.४
डोटी	जम्मा	२०४८३१	९३६०४	१११२२७	८४.१	१५.६	०.३
	पहाडी दलित	४९५८९	२१९७१	२७६१८	८६.६	१३	०.४
	मधेसी/तराई दलित	४८	२६	२२	४७.९	५०	२.१
	गैरदलित जातजाति	१५५१९४	७६०७	८३५८७	८३.३	१६.४	०.२
अछाम	जम्मा	२२८८५२	१०५३१९	१२३५३३	८७.४	१२.२	०.४
	पहाडी दलित	६५६९७	२९७९९	३५८९८	८९.१	१०.४	०.४
	मधेसी/तराई दलित	४	४	०	२५	५०	२५
	गैरदलित जातजाति	१६३१५१	७५५१६	८७६३५	८६.७	१२.९	०.४
कैलाली	जम्मा	९०४६६६	४३३४५६	४७१२१०	६३.१	३५.१	१.७
	पहाडी दलित	११९९३८	५४२६२	६५६७६	५९.१	३७.७	३.२
	मधेसी/तराई दलित	५८०	२८५	२९५	६७.१	१९.१	१३.८
	गैरदलित जातजाति	७८४१४८	३७८९०९	४०५२३९	६३.७	३४.७	१.५
कञ्चनपुर	जम्मा	५१३७५७	२४०६८६	२७३०७१	६०.२	३७.८	१.९
	पहाडी दलित	६९१९३	३११६१	३८०३२	६५.४	३१.५	३.१
	मधेसी/तराई दलित	६३	२७	३६	७४.६	२२.२	३.२
	गैरदलित जातजाति	४४४५०१	२०९४९८	२३५००३	५९.४	३८.८	१.७

अनुसूची २१: बसाइँसराइको कारण अनुसारको विवरण, राष्ट्रिय जनगणना २०७८

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	बसाइँसराइको कारण (%)									
			काम/रोजगारी	व्यापार/व्यवसाय	अध्ययन/तालिम	विवाह	आश्रित	प्राकृतिक प्रकोप	कृषि	घर फर्किएको	अन्य	उल्लेख नभएको
नेपाल	जम्मा	९३४१४०८	१५.२	२.८	७.८	३८.२	१९.५	०.७	३.९	४.१	६.६	१.२
	जम्मा दलित	१०३८६५३	११.५	१.७	४.२	४९.४	१७.२	०.८	३.६	४.७	५.४	१.३
	पहाडी दलित	७४११४६	१४.४	२.२	५.५	३६.०	२१.६	१.०	४.९	६.१	६.८	१.७
	मधेसी/तराई दलित	२९७५०७	४.५	०.६	१.१	८२.९	६.३	०.३	०.६	१.४	२.०	०.४
	गैरदलित जातजाति	८३०२७५५	१५.६	२.९	८.३	३६.८	१९.८	०.६	४.०	४.०	६.८	१.२
भौगोलिक क्षेत्र												
हिमाल	जम्मा	२६३८२७	१४.४	३.३	५.६	५९.५	७.६	०.५	१.३	४.४	२.६	०.८
	जम्मा दलित	३२१६०	९.९	२.२	२.९	६९.८	६.८	०.३	०.९	३.९	२.१	१.१
	पहाडी दलित	३१९९५	९.७	२.१	२.९	७०.१	६.८	०.३	०.९	३.९	२.१	१.१
	मधेसी/तराई दलित	१६५	५१.५	१३.३	२.४	१७.०	११.५	०.०	०.६	१.८	१.८	०.०
	गैरदलित जातजाति	२३१६६७	१५.०	३.५	५.९	५८.१	७.७	०.५	१.३	४.५	२.६	०.८
पहाड	जम्मा	४०१५२२९	१९.८	३.३	११.३	३०.९	१९.३	०.५	१.७	४.७	६.८	१.५
	जम्मा दलित	३८८९७६	१५.२	२.३	६.३	४४.१	१५.७	०.५	२.१	६.९	५.०	१.९
	पहाडी दलित	३८१७५९	१४.८	२.२	६.२	४४.६	१५.६	०.५	२.१	७.०	५.०	१.९
	मधेसी/तराई दलित	७२१७	३५.७	४.०	१३.१	१७.२	२१.०	०.१	१.०	१.३	४.९	१.७
	गैरदलित जातजाति	३६२६२५३	२०.३	३.५	११.९	२९.५	१९.७	०.६	१.६	४.५	७.०	१.५
तराई	जम्मा	५०६२३५२	११.५	२.३	५.२	४२.९	२०.३	०.७	५.९	३.६	६.७	१.०
	जम्मा दलित	६१७५१७	९.३	१.३	३.०	५१.८	१८.६	१.०	४.८	३.४	५.८	१.०
	पहाडी दलित	३२७३९२	१४.३	२.१	४.९	२२.७	२९.९	१.६	८.५	५.२	९.३	१.५
	मधेसी/तराई दलित	२९०१२५	३.७	०.५	०.८	८४.५	५.९	०.३	०.६	१.४	१.९	०.४
	गैरदलित जातजाति	४४४४८३५	११.८	२.५	५.५	४१.६	२०.५	०.७	६.०	३.६	६.८	१.०
सहरी/ग्रामीण												
सहरी	जम्मा	३९२४६६३	२३.२	४.३	१३.९	२०.५	२४.४	०.५	०.८	२.७	८.२	१.४
	जम्मा दलित	२६५८४६	२२.८	३.४	९.५	२७.७	२३.२	०.७	०.९	३.२	६.९	१.७
	पहाडी दलित	२१९९८१	२५.०	३.८	१०.६	१९.८	२५.६	०.९	१.१	३.६	७.६	१.९
	मधेसी/तराई दलित	४५८६५	१२.०	१.४	४.३	६५.८	११.२	०.२	०.२	१.१	३.२	०.७
	गैरदलित जातजाति	३६५८८१७	२३.२	४.४	१४.२	२०.०	२४.५	०.५	०.८	२.७	८.३	१.४
अर्धसहरी	जम्मा	३५४१५३६	९.६	१.६	३.९	४९.४	१७.८	०.८	६.१	३.८	६.०	१.०
	जम्मा दलित	४८३८४३	८.२	१.०	२.७	५६.६	१६.५	०.९	४.२	३.६	५.३	१.०
	पहाडी दलित	२४२७८८	१३.६	१.७	४.९	२६.७	२७.८	१.४	७.६	५.७	८.९	१.६
	मधेसी/तराई दलित	२४१०५५	२.९	०.४	०.५	८६.८	५.०	०.३	०.६	१.५	१.७	०.४
	गैरदलित जातजाति	३०५७६९३	९.८	१.७	४.१	४८.२	१८.०	०.८	६.४	३.८	६.२	१.०
ग्रामीण	जम्मा	१८७५२०९	८.७	१.८	२.६	५४.२	१२.६	०.८	६.४	७.४	४.४	१.२
	जम्मा दलित	२८८९६४	६.८	१.३	२.०	५७.४	१२.८	०.७	५.३	८.१	४.३	१.५
	पहाडी दलित	२७८३७७	६.७	१.३	२.०	५७.०	१२.८	०.७	५.४	८.३	४.३	१.५

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	बसाईसराइको कारण (%)									
			काम/रोजगारी	व्यापार/व्यवसाय	अध्ययन/तालिम	विवाह	आश्रित	प्राकृतिक प्रकोप	कृषि	घर फर्किएको	अन्य	उल्लेख नभएको
	मधेसी/तराई दलित	१०५८७	९.७	१.५	१.१	६७.४	१२.५	०.२	२.३	१.५	३.५	०.३
	गैरदलित जातजाति	१५८६२४५	९.१	१.९	२.८	५३.६	१२.५	०.८	६.६	७.३	४.४	१.१
प्रदेश												
कोशी	जम्मा	१७०१२६१	१३.९	२.८	५.४	३५.४	२१.६	०.६	७.५	५.१	७.४	०.३
	जम्मा दलित	१५१२५९	१३.८	२.१	३.५	४२.१	२०.५	०.७	५.८	४.२	६.९	०.३
	पहाडी दलित	११५६७७	१५.०	२.५	४.२	३३.७	२३.८	०.७	७.२	४.६	७.९	०.४
	मधेसी/तराई दलित	३५५८२	९.८	०.९	१.४	६९.५	९.६	०.६	१.४	२.९	३.६	०.३
	गैरदलित जातजाति	१५५०००२	१३.९	२.९	५.६	३४.८	२१.७	०.६	७.६	५.२	७.४	०.३
मधेस	जम्मा	१४२५५७६	५.९	१.१	२.२	७५.४	८.४	०.५	२.०	१.४	२.७	०.४
	जम्मा दलित	२२२३३७	३.३	०.५	०.८	८४.८	६.३	०.३	०.९	१.०	१.८	०.३
	पहाडी दलित	१४६१७	१४.१	२.१	२.३	४५.८	१६.९	१.२	८.२	२.८	६.४	०.३
	मधेसी/तराई दलित	२०७७२०	२.५	०.४	०.६	८७.५	५.५	०.२	०.४	०.९	१.५	०.३
	गैरदलित जातजाति	१२०३२३९	६.४	१.२	२.५	७३.७	८.८	०.५	२.२	१.४	२.८	०.४
बागमती	जम्मा	२७७५३८६	२३.५	३.४	१३.१	२२.५	२३.६	०.८	१.६	२.७	८.०	०.८
	जम्मा दलित	१४८९३८	२३.८	२.५	८.६	२९.२	२२.७	०.९	२.३	२.९	६.५	०.६
	पहाडी दलित	१४२१७२	२३.०	२.५	८.४	३०.२	२२.६	०.९	२.४	३.०	६.६	०.५
	मधेसी/तराई दलित	६७६६	४०.३	३.७	१४.१	९.७	२४.७	०.०	०.६	०.७	४.७	१.५
	गैरदलित जातजाति	२६२६४४८	२३.५	३.४	१३.४	२२.१	२३.६	०.८	१.६	२.७	८.१	०.८
गण्डकी	जम्मा	८८९०९९	१६.४	३.७	९.१	३२.३	१९.१	०.५	२.१	६.३	६.१	४.५
	जम्मा दलित	१४२४७०	१५.०	२.२	७.०	३९.९	१७.९	०.५	१.८	६.४	५.३	४.०
	पहाडी दलित	१४१६११	१४.९	२.२	७.०	४०.०	१७.९	०.५	१.८	६.४	५.३	४.०
	मधेसी/तराई दलित	८५९	३२.६	६.२	७.०	२२.९	१६.८	४.५	०.३	३.३	३.३	३.१
	गैरदलित जातजाति	७४६६२९	१६.६	३.९	९.६	३०.९	१९.४	०.५	२.२	६.३	६.२	४.६
लुम्बिनी	जम्मा	१५२७६७४	११.७	२.९	६.१	३९.२	२०.३	०.५	४.९	५.१	७.५	१.९
	जम्मा दलित	२०६४०४	१०.०	१.९	३.८	४४.२	२०.१	०.८	४.२	६.३	६.९	१.८
	पहाडी दलित	१६०१९५	११.९	२.२	४.७	३२.६	२४.७	१.०	५.१	७.४	८.३	२.०
	मधेसी/तराई दलित	४६२०९	३.५	०.७	०.७	८४.५	३.९	०.१	१.०	२.४	२.३	०.९
	गैरदलित जातजाति	१३२१२७०	१२.०	३.०	६.५	३८.४	२०.३	०.५	५.०	५.०	७.५	१.९
कर्णाली	जम्मा	२७४०५४	१३.२	४.०	८.५	३९.६	१४.४	०.४	३.५	८.३	५.३	२.७
	जम्मा दलित	५४४१३	९.७	२.५	४.१	४८.०	१३.६	०.५	४.१	९.५	५.२	२.८
	पहाडी दलित	५४३०४	९.७	२.५	४.१	४८.१	१३.६	०.५	४.१	९.५	५.२	२.८
	मधेसी/तराई दलित	१०९	४२.२	१३.८	३.७	२१.१	१०.१	०.०	२.८	०.९	१.८	३.७
	गैरदलित जातजाति	२१९६४१	१४.१	४.४	९.६	३७.६	१४.६	०.३	३.३	८.०	५.४	२.७
सुदूरपश्चिम	जम्मा	७४८३५८	१०.७	२.०	६.१	३६.१	२२.१	१.३	८.५	५.५	६.८	०.९
	जम्मा दलित	११२८३२	८.०	१.२	३.५	३८.५	२२.५	२.३	८.९	७.८	६.५	०.८
	पहाडी दलित	११२५७०	८.०	१.२	३.५	३८.५	२२.५	२.३	८.९	७.९	६.५	०.८

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	बसाईसराइको कारण (%)									
			काम/रोजगारी	व्यापार/व्यवसाय	अध्ययन/तालिम	विवाह	आश्रित	प्राकृतिक प्रकोप	कृषि	घर फर्किएको	अन्य	उल्लेख नभएको
	मधेसी/तराई दलित	२६२	१६.४	५.७	६.५	३८.२	२०.२	०.८	१.१	२.७	७.६	०.८
	गैरदलित जातजाति	६३५५२६	११.२	२.१	६.५	३५.७	२२.१	१.१	८.४	५.१	६.९	०.९
जिल्ला												
ताप्लेजुङ	जम्मा	२३९८३	१३.१	३.४	६.०	५७.५	८.२	०.९	३.०	३.१	४.५	०.२
	जम्मा दलित	१८७४	११.६	३.६	३.९	५८.८	९.६	२.३	३.७	२.२	४.१	०.२
	पहाडी दलित	१८५४	१०.७	३.७	३.९	५९.४	९.७	२.३	३.८	२.२	४.१	०.२
	मधेसी/तराई दलित	२०	९०.०	०.०	५.०	५.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२२१०९	१३.३	३.४	६.१	५७.४	८.१	०.८	२.९	३.१	४.६	०.२
संखुवासभा	जम्मा	३६०२७	१७.७	२.९	६.७	४८.४	११.३	०.८	४.१	४.२	३.६	०.३
	जम्मा दलित	३६०१	१३.०	२.०	३.३	५८.७	१०.३	०.३	३.६	४.१	४.१	०.४
	पहाडी दलित	३५८०	१२.९	१.९	३.३	५९.०	१०.३	०.३	३.६	४.२	४.१	०.४
	मधेसी/तराई दलित	२१	३८.१	१९.०	०.०	१४.३	२३.८	०.०	४.८	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३२४२६	१८.२	३.०	७.०	४७.३	११.४	०.९	४.१	४.२	३.६	०.३
सोलुखुम्बु	जम्मा	१४७९०	१९.२	५.९	८.८	४९.५	८.४	०.३	१.३	२.९	३.१	०.६
	जम्मा दलित	१४६९	९.६	५.५	३.५	६९.७	६.७	०.१	०.३	२.१	२.०	०.५
	पहाडी दलित	१४५२	९.२	५.०	३.४	७०.५	६.७	०.१	०.३	२.१	२.०	०.५
	मधेसी/तराई दलित	१७	४१.२	४७.१	११.८	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१३३२१	२०.३	५.९	९.३	४७.३	८.६	०.३	१.४	३.०	३.२	०.६
ओखलढुङ्गा	जम्मा	१८०६७	८.४	२.२	२.६	७४.५	४.६	०.३	१.७	२.७	२.८	०.१
	जम्मा दलित	२६००	५.२	२.२	२.०	८०.२	४.८	०.१	१.३	१.४	२.७	०.१
	पहाडी दलित	२५८४	५.०	२.१	१.९	८०.५	४.८	०.१	१.४	१.४	२.७	०.१
	मधेसी/तराई दलित	१६	३७.५	१८.८	१२.५	१८.८	६.३	०.०	०.०	६.३	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१५४६७	९.०	२.२	२.७	७३.५	४.६	०.३	१.८	२.९	२.८	०.१
खोटाङ	जम्मा	२४६४९	१०.३	२.०	३.९	६९.५	४.५	०.२	१.१	६.०	२.२	०.३
	जम्मा दलित	३०३३	७.९	१.५	१.५	७७.२	४.७	०.२	१.४	३.४	२.०	०.१
	पहाडी दलित	३००८	७.६	१.५	१.४	७७.७	४.७	०.२	१.४	३.४	२.०	०.१
	मधेसी/तराई दलित	२५	४८.०	४.०	२४.०	१६.०	४.०	०.०	०.०	४.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२१६१६	१०.६	२.१	४.२	६८.४	४.५	०.२	१.१	६.४	२.२	०.३
भोजपुर	जम्मा	२७८५२	१०.८	१.६	३.८	५८.३	९.३	०.७	३.७	७.५	४.०	०.३
	जम्मा दलित	३२७५	८.८	१.७	२.१	६२.९	१०.२	०.५	३.१	६.२	४.३	०.२
	पहाडी दलित	३२६०	८.६	१.७	२.१	६३.२	१०.१	०.५	३.१	६.२	४.३	०.२
	मधेसी/तराई दलित	१५	६०.०	०.०	०.०	१३.३	२०.०	०.०	०.०	०.०	६.७	०.०
	गैरदलित जातजाति	२४५७७	११.१	१.६	४.०	५७.७	९.२	०.८	३.८	७.६	३.९	०.३
धनकुटा	जम्मा	४३५७९	१२.१	२.९	५.९	४६.८	१०.४	०.१	१.६	१६.६	३.३	०.३
	जम्मा दलित	३४७८	११.४	२.६	४.२	५६.७	९.८	०.३	१.२	१०.५	३.१	०.२
	पहाडी दलित	३४४६	११.१	२.५	४.१	५७.१	९.८	०.३	१.२	१०.६	३.१	०.२

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	बसाईसराइको कारण (%)									
			काम/रोजगारी	ब्यापार/व्यवसाय	अध्ययन/तालिम	विवाह	आश्रित	प्राकृतिक प्रकोप	कृषि	घर फर्किएको	अन्य	उल्लेख नभएको
	मधेसी/तराई दलित	३२	४०.६	१५.६	१५.६	१५.६	९.४	०.०	०.०	०.०	३.१	०.०
	गैरदलित जातजाति	४०१०१	१२.२	२.९	६.०	४५.९	१०.४	०.१	१.७	१७.१	३.४	०.३
तेह्रथुम	जम्मा	२५८०३	७.८	२.३	३.०	६०.२	६.२	०.१	१.६	१६.०	२.४	०.३
	जम्मा दलित	२४५६	६.८	२.७	२.७	६४.३	५.९	०.१	१.८	१३.१	२.४	०.२
	पहाडी दलित	२४४७	६.८	२.७	२.७	६४.३	५.९	०.१	१.८	१३.२	२.४	०.२
	मधेसी/तराई दलित	९	२२.२	०.०	११.१	५५.६	११.१	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२३३४७	७.९	२.३	३.०	५९.८	६.२	०.१	१.६	१६.४	२.४	०.३
पाँचथर	जम्मा	३९०६२	९.४	३.२	३.४	६४.१	८.१	०.१	१.१	६.५	३.९	०.३
	जम्मा दलित	२८९३	१२.०	४.७	२.४	५६.३	१२.१	०.४	०.९	५.७	५.२	०.३
	पहाडी दलित	२८४४	१०.६	४.८	२.४	५७.३	१२.३	०.४	०.९	५.८	५.३	०.३
	मधेसी/तराई दलित	४९	९५.९	२.०	०.०	०.०	२.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३६१६९	९.२	३.१	३.५	६४.७	७.८	०.१	१.१	६.५	३.७	०.३
इलाम	जम्मा	७८८६५	१०.६	२.३	३.४	५२.१	१३.१	०.३	७.५	५.७	४.५	०.३
	जम्मा दलित	५३७७	१२.९	२.३	३.०	४७.६	१६.५	०.४	७.२	४.९	४.७	०.४
	पहाडी दलित	५२९९	१२.६	२.३	३.०	४८.०	१६.३	०.५	७.३	४.९	४.७	०.४
	मधेसी/तराई दलित	७८	३७.२	०.०	२.६	१९.२	३०.८	०.०	५.१	०.०	५.१	०.०
	गैरदलित जातजाति	७३४८८	१०.४	२.३	३.५	५२.५	१२.९	०.३	७.५	५.८	४.५	०.३
झापा	जम्मा	४६५८५४	१३.३	३.३	४.८	२६.८	२५.३	०.५	११.८	५.७	८.१	०.४
	जम्मा दलित	३३१८९	१६.४	२.७	३.९	२५.८	२७.५	०.५	९.७	४.८	८.२	०.४
	पहाडी दलित	३०५९४	१५.९	२.७	४.१	२४.२	२८.४	०.५	१०.१	५.०	८.६	०.५
	मधेसी/तराई दलित	२५९५	२१.८	२.३	१.५	४४.६	१७.०	०.५	४.४	३.०	४.५	०.३
	गैरदलित जातजाति	४३२६६५	१३.१	३.४	४.९	२६.९	२५.१	०.५	११.९	५.८	८.१	०.४
मोरङ	जम्मा	४४४०६३	१३.८	२.१	५.२	३२.२	२४.९	०.५	८.५	४.४	८.०	०.४
	जम्मा दलित	४०९१९	१२.५	१.४	२.९	४३.०	२१.७	०.६	६.२	४.१	७.२	०.४
	पहाडी दलित	२४११७	१५.४	२.१	३.८	२३.७	२९.८	०.६	९.८	४.५	९.८	०.४
	मधेसी/तराई दलित	१६८०२	८.३	०.५	१.५	७०.९	९.९	०.५	१.०	३.५	३.५	०.४
	गैरदलित जातजाति	४०३१४४	१३.९	२.२	५.५	३१.१	२५.२	०.५	८.८	४.४	८.१	०.४
सुनसरी	जम्मा	३५५१३६	१७.२	२.९	७.३	३२.४	२४.०	०.७	२.९	३.३	९.१	०.२
	जम्मा दलित	३४३३४	१६.१	१.८	४.२	४२.९	२१.४	०.८	१.९	२.७	७.८	०.२
	पहाडी दलित	१९४४८	२२.२	२.७	६.६	१८.८	३२.०	०.९	२.६	३.०	११.०	०.३
	मधेसी/तराई दलित	१४८८६	८.१	०.७	१.१	७४.५	७.६	०.८	१.१	२.३	३.६	०.१
	गैरदलित जातजाति	३२०८०२	१७.३	३.०	७.६	३१.२	२४.३	०.७	३.०	३.३	९.२	०.२
उदयपुर	जम्मा	१०३५३१	१३.१	३.१	५.५	३१.२	२१.२	१.५	१२.२	४.५	७.३	०.३
	जम्मा दलित	१२७६१	१३.२	२.२	४.५	३३.८	२०.९	१.३	१२.०	३.९	७.८	०.३
	पहाडी दलित	११७४४	१३.०	२.२	४.७	३२.१	२१.५	१.४	१२.७	४.०	८.२	०.३
	मधेसी/तराई दलित	१०१७	१४.७	३.१	२.७	५३.९	१३.४	०.३	४.४	३.४	४.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	९०७७०	१३.१	३.३	५.६	३०.९	२१.३	१.५	१२.२	४.६	७.३	०.३

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	बसाईसराइको कारण (%)									
			काम/रोजगारी	ब्यापार/व्यवसाय	अध्ययन/तालिम	विवाह	आश्रित	प्राकृतिक प्रकोप	कृषि	घर फर्किएको	अन्य	उल्लेख नभएको
सप्तरी	जम्मा	१७३०७०	४.४	०.८	१.५	८२.२	६.५	०.३	०.९	१.३	१.९	०.३
	जम्मा दलित	३९७३४	२.०	०.४	०.४	८८.६	५.१	०.१	०.५	१.१	१.४	०.३
	पहाडी दलित	१४६४	१२.०	२.३	१.३	६१.१	११.४	१.२	३.८	१.८	४.८	०.३
	मधेसी/तराई दलित	३८२७०	१.६	०.३	०.४	८९.७	४.९	०.१	०.३	१.१	१.३	०.३
	गैरदलित जातजाति	१३३३३६	५.१	१.०	१.८	८०.३	६.९	०.३	१.०	१.३	२.०	०.३
सिराहा	जम्मा	१६६६५२	३.४	१.२	१.६	८४.९	४.३	०.३	१.०	०.८	२.१	०.४
	जम्मा दलित	३६३२३	२.२	०.५	०.६	९०.९	२.४	०.२	०.६	०.६	१.७	०.४
	पहाडी दलित	१६५९	७.९	३.३	२.७	५८.५	१४.०	०.४	५.२	०.९	६.९	०.२
	मधेसी/तराई दलित	३४६६४	१.९	०.३	०.५	९२.४	१.९	०.१	०.३	०.६	१.५	०.४
	गैरदलित जातजाति	१३२३२९	३.७	१.४	१.८	८३.२	४.८	०.३	१.२	०.८	२.३	०.५
धनुषा	जम्मा	२३६७९०	६.८	१.१	३.१	७३.८	१०.५	०.२	०.९	१.२	२.२	०.३
	जम्मा दलित	३७९७७	३.१	०.३	०.९	८३.९	८.१	०.१	०.५	१.२	१.६	०.३
	पहाडी दलित	१६२९	१५.३	१.२	२.१	५०.५	१८.८	०.९	४.५	२.१	४.३	०.३
	मधेसी/तराई दलित	३६३४८	२.६	०.३	०.९	८५.४	७.६	०.१	०.३	१.१	१.५	०.३
	गैरदलित जातजाति	१९८८१३	७.५	१.२	३.५	७१.८	११.०	०.२	०.९	१.२	२.३	०.३
महोत्तरी	जम्मा	१६०६४८	३.७	०.८	१.३	८१.४	६.८	०.२	१.३	१.७	२.४	०.४
	जम्मा दलित	२६५३७	२.६	०.४	०.६	८५.८	६.७	०.१	०.८	१.०	१.८	०.३
	पहाडी दलित	२२४३	१४.०	२.१	३.८	४७.५	१५.०	०.४	७.६	१.६	७.७	०.३
	मधेसी/तराई दलित	२४२९४	१.५	०.२	०.३	८९.३	५.९	०.१	०.२	०.९	१.२	०.३
	गैरदलित जातजाति	१३४१११	३.९	०.९	१.४	८०.५	६.८	०.२	१.४	१.८	२.५	०.५
सर्लाही	जम्मा	२०२४००	६.६	१.३	१.९	६६.३	१२.९	०.८	४.५	१.२	३.९	०.५
	जम्मा दलित	२६४३५	५.४	०.५	०.९	७१.४	१४.६	०.४	२.६	०.७	३.१	०.४
	पहाडी दलित	३७५५	१३.४	१.७	२.१	४३.१	१७.४	१.३	११.३	२.३	६.९	०.५
	मधेसी/तराई दलित	२२६८०	४.०	०.३	०.७	७६.१	१४.१	०.३	१.२	०.५	२.४	०.४
	गैरदलित जातजाति	१७५९६५	६.८	१.४	२.१	६५.५	१२.७	०.९	४.८	१.३	४.०	०.५
रौतहट	जम्मा	१६१८३७	४.१	१.३	१.६	७९.६	६.२	१.१	२.४	१.०	२.३	०.३
	जम्मा दलित	२०८५७	२.७	०.६	०.७	८८.१	३.४	१.०	१.०	०.७	१.४	०.४
	पहाडी दलित	१२२४	१४.०	२.१	२.०	४०.४	२०.०	३.१	९.५	२.९	५.८	०.२
	मधेसी/तराई दलित	१९६३३	२.०	०.५	०.७	९१.१	२.३	०.९	०.४	०.६	१.१	०.४
	गैरदलित जातजाति	१४०९८०	४.३	१.४	१.८	७८.४	६.७	१.२	२.६	१.०	२.५	०.३
बारा	जम्मा	१६१२९७	८.२	१.२	२.३	७१.२	७.६	०.६	३.७	१.३	३.७	०.३
	जम्मा दलित	१६९२२	५.५	०.८	१.०	८२.९	५.०	०.४	१.३	०.५	२.३	०.२
	पहाडी दलित	१७०२	२१.६	२.६	२.४	३०.७	२१.१	२.०	१०.२	२.९	६.३	०.२
	मधेसी/तराई दलित	१५२२०	३.७	०.६	०.९	८८.७	३.२	०.२	०.३	०.३	१.९	०.२
	गैरदलित जातजाति	१४४३७५	८.५	१.३	२.५	६९.८	७.९	०.६	४.०	१.४	३.८	०.३
पर्सा	जम्मा	१६०८८२	९.८	१.३	४.३	६६.३	१०.४	०.१	१.६	२.९	३.०	०.४
	जम्मा दलित	१७५५२	५.३	०.५	१.३	८१.८	४.७	०.२	१.१	२.९	१.९	०.३

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	बसाईसराइको कारण (%)									
			काम/रोजगारी	ब्यापार/व्यवसाय	अध्ययन/तालिम	विवाह	आश्रित	प्राकृतिक प्रकोप	कृषि	घर फर्किएको	अन्य	उल्लेख नभएको
	पहाडी दलित	९४१	१५.३	२.०	१.१	३२.४	१७.६	१.१	१०.७	१२.५	६.९	०.३
	मधेसी/तराई दलित	१६६११	४.७	०.५	१.३	८४.६	४.०	०.२	०.५	२.३	१.६	०.३
	गैरदलित जातजाति	१४३३३०	१०.४	१.४	४.७	६४.४	११.१	०.१	१.६	२.९	३.१	०.४
दोलखा	जम्मा	३३६८६	१३.६	३.४	४.६	५५.८	१०.०	०.४	०.६	८.८	२.८	०.२
	जम्मा दलित	३३५४	८.८	२.५	२.५	६७.१	६.९	०.२	०.२	९.०	२.६	०.३
	पहाडी दलित	३३१८	८.२	२.४	२.६	६७.६	६.९	०.२	०.२	९.१	२.६	०.३
	मधेसी/तराई दलित	३६	५८.३	१३.९	०.०	१६.७	५.६	०.०	०.०	०.०	५.६	०.०
	गैरदलित जातजाति	३०३३२	१४.१	३.५	४.८	५४.६	१०.३	०.४	०.६	८.७	२.८	०.२
सिन्धुपाल्चोक	जम्मा	४१६५३	१०.३	२.०	२.२	६८.८	५.२	०.९	०.६	७.७	२.३	०.२
	जम्मा दलित	३७५५	८.६	१.३	१.५	७३.८	६.३	०.८	०.५	४.५	२.६	०.२
	पहाडी दलित	३७३३	८.३	१.३	१.६	७४.१	६.२	०.८	०.५	४.५	२.५	०.२
	मधेसी/तराई दलित	२२	५९.१	०.०	०.०	१८.२	१८.२	०.०	०.०	०.०	४.५	०.०
	गैरदलित जातजाति	३७८९८	१०.४	२.१	२.२	६८.३	५.०	०.९	०.६	८.०	२.३	०.२
रसुवा	जम्मा	७२१९	२२.६	२.९	२.७	५०.०	९.३	१.२	०.९	६.५	३.५	०.३
	जम्मा दलित	४१०	२७.३	४.१	०.५	५१.५	६.६	२.२	०.७	२.२	४.९	०.०
	पहाडी दलित	४०४	२६.७	४.२	०.५	५१.७	६.७	२.२	०.७	२.२	५.०	०.०
	मधेसी/तराई दलित	६	६६.७	०.०	०.०	३३.३	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	६८०९	२२.३	२.८	२.९	५०.०	९.४	१.१	०.९	६.७	३.५	०.३
धादिङ	जम्मा	६६६६७	११.९	३.५	३.८	५८.२	९.९	१.६	१.६	४.७	४.६	०.३
	जम्मा दलित	८३८६	७.६	२.२	२.५	६७.३	९.२	०.७	१.०	४.७	४.५	०.३
	पहाडी दलित	८३६१	७.५	२.२	२.५	६७.५	९.२	०.७	१.०	४.७	४.५	०.३
	मधेसी/तराई दलित	२५	५२.०	८.०	४.०	२०.०	८.०	०.०	०.०	४.०	४.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	५८२८१	१२.६	३.६	४.०	५६.९	१०.०	१.७	१.७	४.७	४.६	०.३
नुवाकोट	जम्मा	५६४३२	१३.९	२.०	३.९	५६.२	११.२	२.०	२.२	४.६	३.८	०.२
	जम्मा दलित	४८७६	१२.४	१.१	२.४	६३.२	९.३	०.६	१.०	५.८	४.०	०.३
	पहाडी दलित	४८२१	११.५	१.१	२.४	६३.९	९.४	०.६	१.०	५.९	४.०	०.३
	मधेसी/तराई दलित	५५	९२.७	१.८	०.०	३.६	१.८	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	५१५५६	१४.०	२.१	४.१	५५.६	११.३	२.१	२.३	४.४	३.८	०.२
काठमाडौँ	जम्मा	१३२८१७२	२६.८	३.९	१८.३	१५.७	२४.३	०.३	०.२	१.६	७.५	१.४
	जम्मा दलित	५०९९०	३३.१	३.३	१४.१	१५.२	२५.७	०.३	०.२	०.९	६.२	१.१
	पहाडी दलित	४७९१४	३२.९	३.३	१३.८	१५.६	२५.८	०.३	०.२	१.०	६.३	१.०
	मधेसी/तराई दलित	३०७६	३६.९	३.३	१९.१	९.३	२३.१	०.०	०.०	०.६	४.८	२.८
	गैरदलित जातजाति	१२७७८२	२६.६	३.९	१८.५	१५.८	२४.२	०.३	०.२	१.६	७.६	१.४
भक्तपुर	जम्मा	२४५२६३	२६.२	३.२	११.४	१६.०	२९.१	१.४	०.३	१.९	१०.४	०.२
	जम्मा दलित	८२८२	३२.९	२.९	९.८	१५.२	२९.९	०.७	०.२	१.३	६.९	०.१
	पहाडी दलित	७८५२	३२.३	२.८	९.८	१५.७	२९.९	०.७	०.२	१.३	७.२	०.१

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	बसाईसराइको कारण (%)									
			काम/रोजगारी	ब्यापार/व्यवसाय	अध्ययन/तालिम	विवाह	आश्रित	प्राकृतिक प्रकोप	कृषि	घर फर्किएको	अन्य	उल्लेख नभएको
	मधेसी/तराई दलित	४३०	४३.७	४.७	१०.२	५.१	३०.९	०.०	०.०	१.४	३.०	०.९
	गैरदलित जातजाति	२३६९८१	२६.०	३.२	११.४	१६.१	२९.१	१.४	०.३	१.९	१०.५	०.२
ललितपुर	जम्मा	२९८४४५	२७.७	२.८	१३.५	१६.१	२४.७	०.६	०.३	२.३	११.९	०.२
	जम्मा दलित	१२०५७	३२.९	२.४	१३.२	१५.९	२४.८	०.५	०.२	१.१	८.७	०.३
	पहाडी दलित	११३६८	३२.५	२.२	१२.८	१६.६	२४.९	०.५	०.२	१.१	८.९	०.२
	मधेसी/तराई दलित	६८९	४०.२	४.५	१९.०	४.४	२४.७	०.०	०.१	०.१	६.०	१.०
	गैरदलित जातजाति	२८६३८८	२७.५	२.८	१३.५	१६.१	२४.७	०.६	०.३	२.३	१२.०	०.२
काभ्रेपलाञ्चोक	जम्मा	११०२९७	१५.८	२.५	५.३	५१.४	१४.२	०.८	१.४	३.९	४.४	०.३
	जम्मा दलित	७२४९	१३.२	१.९	२.९	६०.७	११.६	०.६	१.२	४.०	३.५	०.३
	पहाडी दलित	७१७	१२.७	१.९	२.९	६१.३	११.६	०.६	१.२	४.०	३.५	०.३
	मधेसी/तराई दलित	७१	६३.४	०.०	९.९	१.४	१५.५	०.०	०.०	२.८	२.८	४.२
	गैरदलित जातजाति	१०३०४८	१६.०	२.६	५.४	५०.८	१४.४	०.८	१.४	३.८	४.४	०.३
रामेछाप	जम्मा	२७६१३	१०.६	३.१	३.३	६६.३	६.१	०.२	१.२	६.०	३.१	०.२
	जम्मा दलित	२९८८	९.०	२.८	२.३	७२.४	५.७	०.१	०.९	३.३	३.५	०.१
	पहाडी दलित	२९४६	८.६	२.७	२.३	७३.०	५.७	०.१	०.९	३.३	३.२	०.१
	मधेसी/तराई दलित	४२	३५.७	११.९	०.०	३१.०	०.०	०.०	०.०	०.०	२१.४	०.०
	गैरदलित जातजाति	२४६२५	१०.८	३.२	३.४	६५.५	६.१	०.२	१.२	६.३	३.०	०.३
सिन्धुली	जम्मा	६८९३१	११.७	३.०	५.४	४१.७	१४.३	१.०	१०.०	६.२	६.४	०.३
	जम्मा दलित	८५७३	११.०	१.७	३.९	४६.९	१४.१	०.९	९.१	५.३	६.९	०.३
	पहाडी दलित	८२१२	१०.३	१.६	३.८	४७.२	१४.२	०.९	९.४	५.५	६.८	०.३
	मधेसी/तराई दलित	३६१	२६.९	२.८	४.७	४०.७	१२.५	०.३	३.६	०.३	८.०	०.३
	गैरदलित जातजाति	६०३५८	११.८	३.२	५.६	४१.०	१४.३	१.०	१०.१	६.३	६.३	०.३
मकवानपुर	जम्मा	१४२१९५	१९.३	२.४	५.०	२८.५	२५.५	१.७	५.३	३.६	८.४	०.३
	जम्मा दलित	७४१४	२०.८	२.१	३.७	३०.८	२५.०	२.३	३.८	३.६	७.८	०.२
	पहाडी दलित	६९०४	१९.३	१.९	३.३	३२.७	२४.५	२.५	४.१	३.७	८.०	०.२
	मधेसी/तराई दलित	५१०	४१.८	४.७	१०.०	४.९	३१.०	०.०	०.०	१.४	६.३	०.०
	गैरदलित जातजाति	१३४७८१	१९.२	२.५	५.१	२८.४	२५.५	१.७	५.३	३.७	८.५	०.३
चितवन	जम्मा	३४८८१३	१९.६	३.५	७.९	१८.०	२९.७	१.७	६.२	४.१	९.०	०.३
	जम्मा दलित	३०६०४	२०.१	२.२	६.२	१९.०	३०.७	१.९	६.६	४.४	८.६	०.३
	पहाडी दलित	२९१६१	१८.९	२.२	६.१	१९.५	३०.७	२.०	६.८	४.६	८.९	०.४
	मधेसी/तराई दलित	१४४३	४५.३	३.५	८.१	७.६	३०.१	०.१	१.९	०.६	२.८	०.०
	गैरदलित जातजाति	३१८२०९	१९.५	३.६	८.१	१७.९	२९.६	१.७	६.२	४.०	९.०	०.३
गोरखा	जम्मा	५८८१८	१०.८	३.०	६.०	५१.४	११.२	१.०	१.९	९.२	३.३	२.१
	जम्मा दलित	१०६४७	८.३	२.१	४.१	६०.२	९.८	०.६	१.५	७.४	३.६	२.३
	पहाडी दलित	१०५७९	८.२	२.०	४.१	६०.४	९.८	०.६	१.६	७.४	३.५	२.३
	मधेसी/तराई दलित	६८	३०.९	७.४	७.४	२६.५	१३.२	०.०	०.०	७.४	४.४	२.९
	गैरदलित जातजाति	४८१७१	११.४	३.२	६.४	४९.४	११.६	१.१	१.९	९.६	३.३	२.१

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	बसाईसराइको कारण (%)									
			काम/रोजगारी	ब्यापार/व्यवसाय	अध्ययन/तालिम	विवाह	आश्रित	प्राकृतिक प्रकोप	कृषि	घर फर्किएको	अन्य	उल्लेख नभएको
मनाङ	जम्मा	२८१३	५६.३	३.२	३.७	१३.४	८.७	०.२	०.१	१३.१	१.०	०.२
	जम्मा दलित	२३५	५७.४	१.७	६.४	१७.४	९.४	०.०	०.०	६.८	०.९	०.०
	पहाडी दलित	२२९	५७.६	१.७	६.६	१७.९	९.६	०.०	०.०	५.७	०.९	०.०
	मधेसी/तराई दलित	६	५०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	५०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२५७८	५६.२	३.३	३.५	१३.०	८.६	०.२	०.१	१३.७	१.०	०.३
मुस्ताङ	जम्मा	५९०७	४६.६	२.८	२२.३	११.०	११.१	०.१	१.८	१.४	१.४	१.६
	जम्मा दलित	१०९४	४०.३	१.५	१६.६	१९.९	१५.८	०.१	०.१	१.८	१.६	२.२
	पहाडी दलित	१०९०	४०.३	१.५	१६.७	१९.९	१५.८	०.१	०.१	१.८	१.७	२.२
	मधेसी/तराई दलित	४	५०.०	०.०	०.०	२५.०	२५.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	४८१३	४८.०	३.१	२३.५	९.०	१०.१	०.१	२.१	१.४	१.३	१.५
म्याग्दी	जम्मा	२३३१४	१८.२	५.३	१०.१	४१.०	७.९	०.५	०.५	९.२	४.०	३.३
	जम्मा दलित	५२२६	११.०	३.१	६.६	५१.३	८.७	१.२	०.४	९.९	४.६	३.१
	पहाडी दलित	५१९७	१०.६	३.१	६.६	५१.५	८.७	१.२	०.४	९.९	४.७	३.२
	मधेसी/तराई दलित	२९	७५.९	३.४	३.४	१०.३	६.९	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१८०८८	२०.३	५.९	११.१	३८.१	७.६	०.३	०.६	९.१	३.८	३.३
कास्की	जम्मा	३००२४२	२२.९	४.६	१३.६	१७.५	२२.४	०.३	०.५	५.२	७.१	५.७
	जम्मा दलित	४४१६९	२३.९	२.५	१०.३	२२.६	२३.५	०.५	०.६	४.८	६.१	५.२
	पहाडी दलित	४३९१५	२३.८	२.५	१०.३	२२.७	२३.५	०.५	०.६	४.८	६.१	५.२
	मधेसी/तराई दलित	२५४	३७.८	९.४	१३.४	५.५	२२.८	०.०	०.०	२.४	३.९	४.७
	गैरदलित जातजाति	२५६०७३	२२.७	५.०	१४.२	१६.७	२२.२	०.३	०.५	५.३	७.३	५.८
लमजुङ	जम्मा	४२७३२	१२.६	३.८	७.७	४५.६	११.८	०.४	०.८	४.३	५.३	७.६
	जम्मा दलित	७७६३	९.७	२.१	५.३	५५.२	११.०	०.२	१.३	५.०	४.८	५.४
	पहाडी दलित	७७४८	९.६	२.१	५.३	५५.३	११.०	०.२	१.३	५.०	४.८	५.४
	मधेसी/तराई दलित	१५	३३.३	०.०	१३.३	३३.३	१३.३	०.०	०.०	०.०	०.०	६.७
	गैरदलित जातजाति	३४९६९	१३.२	४.२	८.३	४३.४	१२.०	०.५	०.८	४.२	५.४	८.१
तनहुँ	जम्मा	१२१८६१	१३.६	३.५	७.७	३४.९	१९.६	०.४	१.७	८.२	६.९	३.३
	जम्मा दलित	२०९११	११.९	२.२	५.८	३८.७	१९.९	०.४	१.९	९.२	६.५	३.४
	पहाडी दलित	२०८५४	११.८	२.२	५.८	३८.८	२०.०	०.४	१.९	९.३	६.५	३.४
	मधेसी/तराई दलित	५७	५२.६	३.५	७.०	१७.५	१२.३	०.०	०.०	०.०	७.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१००९५०	१४.०	३.८	८.१	३४.२	१९.५	०.४	१.७	८.०	७.०	३.३
नवलपरासी - पूर्व	जम्मा	१७६४४३	१३.३	२.८	६.३	२२.९	२९.०	०.९	७.१	४.८	७.७	५.१
	जम्मा दलित	१९३२०	१४.१	१.९	५.२	२३.६	२९.५	१.१	७.२	५.१	७.१	५.२
	पहाडी दलित	१८९५०	१४.०	१.९	५.३	२३.४	२९.७	०.९	७.३	५.२	७.२	५.३
	मधेसी/तराई दलित	३७०	२२.४	५.४	२.२	३४.३	१६.२	१०.५	०.८	१.९	३.०	३.२
	गैरदलित जातजाति	१५७१२३	१३.२	२.९	६.५	२२.८	२९.०	०.८	७.१	४.८	७.७	५.१
स्याङ्जा	जम्मा	६८३५३	८.१	२.२	४.२	६२.८	७.५	०.१	०.५	९.६	२.३	२.६
	जम्मा दलित	११८१०	६.१	१.४	३.३	६६.८	७.८	०.२	०.५	९.०	२.५	२.३

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	बसाईसराइको कारण (%)									
			काम/रोजगारी	ब्यापार/व्यवसाय	अध्ययन/तालिम	विवाह	आश्रित	प्राकृतिक प्रकोप	कृषि	घर फर्किएको	अन्य	उल्लेख नभएको
	पहाडी दलित	११७९०	६.१	१.४	३.२	६६.९	७.८	०.२	०.५	८.९	२.५	२.३
	मधेसी/तराई दलित	२०	२०.०	५.०	१०.०	३५.०	१५.०	०.०	०.०	१५.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	५६५४३	८.५	२.४	४.४	६१.९	७.५	०.१	०.५	९.७	२.२	२.७
पर्वत	जम्मा	३९०८३	११.०	३.२	६.४	५७.६	८.८	०.१	०.५	६.५	३.३	२.६
	जम्मा दलित	९२१५	८.७	१.९	५.७	६२.६	८.२	०.२	०.४	६.४	३.२	२.५
	पहाडी दलित	९२०५	८.७	१.९	५.७	६२.७	८.२	०.२	०.४	६.४	३.२	२.५
	मधेसी/तराई दलित	१०	३०.०	०.०	२०.०	४०.०	०.०	०.०	०.०	१०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२९८६८	११.७	३.७	६.६	५६.०	८.९	०.१	०.५	६.५	३.४	२.६
बागलुङ	जम्मा	४९५३३	१२.८	३.५	७.७	५२.६	९.५	०.२	०.७	६.१	४.६	२.४
	जम्मा दलित	१२०८०	१०.६	२.०	७.०	५७.६	८.७	०.२	०.८	६.३	४.२	२.६
	पहाडी दलित	१२०५४	१०.५	२.०	७.०	५७.६	८.७	०.२	०.८	६.३	४.२	२.६
	मधेसी/तराई दलित	२६	४२.३	०.०	७.७	३०.८	७.७	०.०	०.०	११.५	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३७४५३	१३.५	४.०	७.९	५०.९	९.७	०.१	०.६	६.१	४.८	२.४
रुकुम-पूर्व	जम्मा	४९७१	११.२	४.२	४.६	४३.७	६.९	०.२	१.०	२४.८	२.१	१.२
	जम्मा दलित	१०३९	७.७	४.२	३.८	४८.९	६.७	०.३	०.७	२४.४	२.६	०.८
	पहाडी दलित	१०३७	७.७	४.२	३.८	४८.९	६.८	०.३	०.७	२४.४	२.६	०.७
	मधेसी/तराई दलित	२	०.०	०.०	०.०	५०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	५०.०
	गैरदलित जातजाति	३९३२	१२.२	४.२	४.८	४२.४	६.९	०.२	१.१	२४.९	२.०	१.३
रोल्पा	जम्मा	१७०६१	१५.२	४.८	४.७	५५.०	६.९	०.७	१.३	५.९	३.७	१.७
	जम्मा दलित	३२४८	७.७	४.१	२.३	६६.६	६.१	०.८	१.०	६.८	२.८	१.७
	पहाडी दलित	३२४२	७.६	४.१	२.३	६६.७	६.१	०.८	१.०	६.८	२.८	१.७
	मधेसी/तराई दलित	६	८३.३	०.०	०.०	१६.७	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१३८१३	१७.०	५.०	५.३	५२.३	७.१	०.७	१.३	५.७	३.९	१.७
प्युठान	जम्मा	३३९८५	९.९	२.०	३.२	६१.७	६.०	०.२	१.२	१२.१	२.३	१.५
	जम्मा दलित	७४०५	५.८	१.२	२.०	६४.१	५.६	०.३	१.२	१५.९	२.२	१.६
	पहाडी दलित	७३८८	५.८	१.१	२.०	६४.२	५.६	०.३	१.२	१५.९	२.२	१.६
	मधेसी/तराई दलित	१७	१७.६	३५.३	०.०	२३.५	२३.५	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२६५८०	११.१	२.२	३.५	६१.०	६.१	०.१	१.२	११.०	२.३	१.४
गुल्मी	जम्मा	६५४७८	६.९	२.२	४.१	५७.९	७.५	०.२	०.८	१५.९	३.२	१.२
	जम्मा दलित	१४३४१	४.७	१.६	२.६	६०.१	७.६	०.३	०.७	१८.६	२.७	१.२
	पहाडी दलित	१४३१७	४.६	१.६	२.६	६०.१	७.६	०.३	०.७	१८.६	२.७	१.२
	मधेसी/तराई दलित	२४	६२.५	०.०	०.०	२५.०	४.२	०.०	०.०	८.३	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	५११३७	७.५	२.४	४.५	५७.३	७.५	०.२	०.८	१५.२	३.३	१.२
अर्घाखाँची	जम्मा	४४८७०	७.५	२.४	३.०	६०.०	१०.२	०.२	१.७	१०.१	४.३	०.७
	जम्मा दलित	९३९४	५.२	१.७	१.८	६४.५	१०.२	०.३	१.६	१०.३	३.९	०.६
	पहाडी दलित	९३८४	५.२	१.७	१.८	६४.५	१०.२	०.३	१.६	१०.३	३.९	०.७

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	बसाईसराइको कारण (%)									
			काम/रोजगारी	ब्यापार/व्यवसाय	अध्ययन/तालिम	विवाह	आश्रित	प्राकृतिक प्रकोप	कृषि	घर फर्किएको	अन्य	उल्लेख नभएको
	मधेसी/तराई दलित	१०	४०.०	०.०	०.०	४०.०	१०.०	०.०	१०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३५४७६	८.०	२.६	३.४	५८.८	१०.२	०.२	१.७	१०.१	४.३	०.७
पाल्पा	जम्मा	६५७२३	१२.१	२.९	८.१	४४.५	१४.५	०.२	१.७	७.८	६.८	१.४
	जम्मा दलित	९१०७	८.३	२.०	५.६	५३.६	१४.३	०.४	१.७	७.५	५.३	१.४
	पहाडी दलित	९०५९	८.२	२.०	५.६	५३.७	१४.२	०.४	१.७	७.५	५.३	१.४
	मधेसी/तराई दलित	४८	२०.८	६.३	१२.५	२५.०	२०.८	०.०	०.०	०.०	१४.६	०.०
	गैरदलित जातजाति	५६६१६	१२.७	३.०	८.५	४३.१	१४.५	०.२	१.८	७.८	७.१	१.३
नवलपरासी - पश्चिम	जम्मा	१३३३८०	८.४	२.२	२.४	४९.३	१७.९	०.५	६.०	४.२	७.५	१.६
	जम्मा दलित	१९११७	७.५	१.६	२.१	५४.१	१६.४	०.६	४.४	४.२	७.८	१.३
	पहाडी दलित	९५४६	११.७	२.५	३.७	२४.९	२८.५	१.०	७.७	५.९	१३.०	१.२
	मधेसी/तराई दलित	९५७१	३.३	०.८	०.५	८३.१	४.५	०.१	१.०	२.५	२.६	१.४
	गैरदलित जातजाति	११४२६३	८.६	२.३	२.४	४८.५	१८.२	०.५	६.३	४.२	७.४	१.७
रूपन्देही	जम्मा	४६३१२४	१४.०	३.२	७.५	३३.५	२४.३	०.२	३.७	४.१	७.९	१.७
	जम्मा दलित	४९१६०	१३.६	२.०	४.९	३९.५	२४.६	०.३	३.४	३.८	६.४	१.६
	पहाडी दलित	३३४२४	१८.१	२.६	६.८	१७.६	३४.३	०.४	४.७	५.०	८.६	१.९
	मधेसी/तराई दलित	१५७३६	३.९	०.६	०.८	८५.९	४.१	०.१	०.७	१.३	१.७	०.९
	गैरदलित जातजाति	४१३९६४	१४.०	३.४	७.८	३२.८	२४.२	०.२	३.७	४.१	८.०	१.७
कपिलवस्तु	जम्मा	१७९३०५	८.०	१.९	३.२	५३.६	१६.२	०.४	५.६	४.८	५.७	०.५
	जम्मा दलित	२५०२३	६.८	१.३	१.६	५८.७	१६.४	०.६	४.२	५.०	४.९	०.५
	पहाडी दलित	१०७२७	१२.७	२.२	३.१	२१.८	३४.८	१.२	८.६	६.३	८.७	०.६
	मधेसी/तराई दलित	१४२९६	२.३	०.६	०.५	८६.५	२.६	०.१	०.९	४.०	२.०	०.४
	गैरदलित जातजाति	१५४२८२	८.२	२.१	३.५	५२.८	१६.२	०.३	५.९	४.८	५.८	०.६
दाङ	जम्मा	२०२५३६	१४.०	३.९	९.५	२६.०	२१.४	०.७	६.०	४.१	९.९	४.४
	जम्मा दलित	२४४५२	१४.५	२.९	६.६	२५.३	२३.७	१.०	५.९	५.४	९.९	४.७
	पहाडी दलित	२४१७५	१४.५	२.९	६.६	२५.२	२३.७	१.१	६.०	५.४	९.९	४.७
	मधेसी/तराई दलित	२७७	२०.२	४.०	६.१	३६.५	१७.३	०.४	१.१	१.४	८.३	४.७
	गैरदलित जातजाति	१७८०८४	१३.९	४.१	९.९	२६.१	२१.१	०.७	६.०	३.९	९.९	४.४
बाँके	जम्मा	१८७६१२	१४.८	३.६	८.६	२९.४	२५.३	०.६	३.८	३.२	९.२	१.५
	जम्मा दलित	२५५६३	१२.६	२.०	५.५	३२.२	२६.७	०.७	३.७	३.७	११.२	१.७
	पहाडी दलित	२०४८१	१४.६	२.४	६.७	१९.७	३२.२	०.९	४.३	४.२	१३.२	१.८
	मधेसी/तराई दलित	५०८२	४.५	०.४	०.७	८२.५	४.५	०.२	१.४	१.६	३.१	१.१
	गैरदलित जातजाति	१६२०४९	१५.१	३.९	९.१	२९.०	२५.१	०.६	३.८	३.१	८.९	१.४
बर्दिया	जम्मा	१२९६२९	८.०	१.४	२.३	३६.२	२३.७	१.९	१३.१	३.४	७.८	२.२
	जम्मा दलित	१८५५५	७.८	१.३	१.९	२९.२	२९.०	३.४	११.७	४.५	८.९	२.३
	पहाडी दलित	१७४१५	८.१	१.३	१.९	२६.१	३०.६	३.६	१२.२	४.६	९.१	२.४
	मधेसी/तराई दलित	११४०	३.६	०.६	१.०	७७.७	५.१	०.२	३.१	१.६	५.१	२.१
	गैरदलित जातजाति	१११०७४	८.०	१.५	२.४	३७.३	२२.८	१.७	१३.३	३.३	७.६	२.२

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	बसाईसराइको कारण (%)									
			काम/रोजगारी	ब्यापार/व्यवसाय	अध्ययन/तालिम	विवाह	आश्रित	प्राकृतिक प्रकोप	कृषि	घर फर्किएको	अन्य	उल्लेख नभएको
डोल्पा	जम्मा	३०१६	३१.०	११.२	८.१	३४.६	७.४	०.२	०.३	०.८	३.२	३.२
	जम्मा दलित	४५७	२५.८	८.१	६.६	४९.२	५.९	०.०	०.४	१.५	२.०	०.४
	पहाडी दलित	४५४	२५.६	८.१	६.६	४९.३	५.९	०.०	०.४	१.५	२.०	०.४
	मधेसी/तराई दलित	३	६६.७	०.०	०.०	३३.३	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२५५९	३१.९	११.८	८.४	३२.०	७.६	०.२	०.३	०.६	३.५	३.७
मुगु	जम्मा	४५०१	२०.४	७.६	३.३	५२.३	१०.२	०.२	०.४	२.८	१.४	१.४
	जम्मा दलित	७४५	११.०	४.४	०.८	७२.३	५.२	०.०	०.३	४.२	१.१	०.७
	पहाडी दलित	७४०	१०.९	४.२	०.८	७२.७	५.१	०.०	०.३	४.२	१.१	०.७
	मधेसी/तराई दलित	५	२०.०	४०.०	०.०	२०.०	२०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३७५६	२२.२	८.३	३.८	४८.३	११.२	०.२	०.५	२.६	१.५	१.५
हुम्ला	जम्मा	४४३७	२०.८	२.६	१३.२	५२.५	६.२	०.०	०.३	०.४	१.८	२.२
	जम्मा दलित	५७४	११.७	१.०	५.२	७५.३	५.४	०.०	०.२	०.०	०.५	०.७
	पहाडी दलित	५६८	११.१	०.७	५.३	७६.१	५.५	०.०	०.२	०.०	०.५	०.७
	मधेसी/तराई दलित	६	६६.७	३३.३	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३८६३	२२.२	२.८	१४.३	४९.२	६.३	०.०	०.३	०.५	२.०	२.४
जुम्ला	जम्मा	१४१३४	१४.६	४.६	८.५	५९.३	५.२	०.१	०.७	१.१	२.१	३.८
	जम्मा दलित	२९०३	७.४	१.५	१.८	८२.२	१.९	०.१	०.६	१.३	१.५	१.७
	पहाडी दलित	२९०२	७.४	१.५	१.८	८२.२	१.९	०.१	०.६	१.३	१.५	१.७
	मधेसी/तराई दलित	१	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	११२३१	१६.४	५.४	१०.२	५३.४	६.१	०.१	०.७	१.१	२.२	४.४
कालीकोट	जम्मा	१६४४५	६.८	३.४	१.६	७८.७	२.९	०.२	०.२	२.०	०.७	३.५
	जम्मा दलित	३८११	३.१	१.६	०.८	८२.९	१.९	०.१	०.३	३.८	०.६	४.९
	पहाडी दलित	३८०८	३.१	१.६	०.८	८२.९	१.९	०.१	०.३	३.८	०.६	४.९
	मधेसी/तराई दलित	३	०.०	०.०	०.०	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१२६३४	७.९	३.९	१.८	७७.५	३.२	०.२	०.२	१.५	०.८	३.०
दैलेख	जम्मा	२३१४१	८.५	४.१	३.२	६६.५	६.४	०.२	१.०	४.४	३.२	२.४
	जम्मा दलित	५३६६	५.३	२.१	२.३	७१.८	५.८	०.२	०.७	६.२	३.१	२.५
	पहाडी दलित	५३४८	५.२	१.९	२.३	७२.०	५.८	०.२	०.७	६.३	३.१	२.४
	मधेसी/तराई दलित	१८	२२.२	४४.४	०.०	५.६	११.१	०.०	०.०	०.०	०.०	१६.७
	गैरदलित जातजाति	१७७७५	९.४	४.७	३.५	६४.९	६.६	०.२	१.१	३.९	३.३	२.४
जाजरकोट	जम्मा	१३२०७	१५.३	५.५	४.३	५७.७	६.७	०.१	०.९	४.९	२.०	२.६
	जम्मा दलित	३०३८	८.५	४.८	३.१	६४.४	६.७	०.१	०.४	६.८	२.१	३.१
	पहाडी दलित	३०३२	८.४	४.८	३.१	६४.४	६.७	०.१	०.४	६.८	२.१	३.१
	मधेसी/तराई दलित	६	५०.०	१६.७	०.०	१६.७	१६.७	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१०१६९	१७.३	५.७	४.७	५५.७	६.७	०.१	१.०	४.३	१.९	२.५
रुकुम - पश्चिम	जम्मा	३१०८१	१०.०	३.१	४.८	३१.६	४.३	०.२	०.८	४२.०	१.९	१.३
	जम्मा दलित	६४३५	७.८	२.९	३.३	३४.४	४.७	०.२	०.९	४२.४	२.०	१.४

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	बसाईसराइको कारण (%)									
			काम/रोजगारी	व्यापार/व्यवसाय	अध्ययन/तालिम	विवाह	आश्रित	प्राकृतिक प्रकोप	कृषि	घर फर्किएको	अन्य	उल्लेख नभएको
	पहाडी दलित	६४२७	७.७	२.८	३.३	३४.४	४.७	०.२	०.९	४२.४	२.०	१.४
	मधेसी/तराई दलित	८	६२.५	१२.५	१२.५	१२.५	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२४६४६	१०.५	३.२	५.२	३०.९	४.२	०.१	०.७	४१.९	१.९	१.३
सल्यान	जम्मा	३०३०५	८.४	३.१	३.६	६१.७	७.३	०.२	२.८	७.४	३.९	१.६
	जम्मा दलित	५४४४	६.०	२.४	२.१	६६.९	७.२	०.३	३.०	६.०	४.१	१.९
	पहाडी दलित	५४३६	६.०	२.४	२.१	६६.९	७.२	०.३	३.०	६.०	४.१	१.९
	मधेसी/तराई दलित	८	२५.०	०.०	०.०	७५.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२४८६१	८.९	३.३	३.९	६०.५	७.३	०.२	२.७	७.८	३.८	१.६
सुर्खेत	जम्मा	१३३७८७	१५.४	४.१	१२.७	२२.५	२३.५	०.६	५.९	३.८	८.३	३.२
	जम्मा दलित	२५६४०	१३.०	२.४	५.९	३०.१	२३.२	०.८	७.५	५.३	८.४	३.५
	पहाडी दलित	२५५८९	१२.९	२.४	५.९	३०.१	२३.२	०.८	७.५	५.३	८.४	३.५
	मधेसी/तराई दलित	५१	४७.१	२.०	५.९	१७.६	१३.७	०.०	५.९	२.०	३.९	२.०
	गैरदलित जातजाति	१०८१४७	१६.०	४.५	१४.३	२०.६	२३.५	०.५	५.६	३.५	८.३	३.१
बाजुरा	जम्मा	११०४२	११.०	५.०	६.५	६६.८	५.७	०.१	०.४	१.९	१.८	०.७
	जम्मा दलित	२३४८	५.५	२.६	२.५	७९.०	६.२	०.०	०.३	१.९	१.३	०.६
	पहाडी दलित	२३४७	५.५	२.६	२.५	७९.०	६.२	०.०	०.३	१.९	१.३	०.६
	मधेसी/तराई दलित	१	०.०	०.०	०.०	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	८६९४	१२.४	५.७	७.६	६३.५	५.६	०.१	०.४	२.०	२.०	०.७
बझाङ	जम्मा	२२६७६	५.७	२.९	३.६	७४.४	८.३	०.१	०.५	२.६	१.४	०.५
	जम्मा दलित	३२५३	३.६	१.९	२.६	७३.०	११.३	०.०	०.२	५.७	१.३	०.४
	पहाडी दलित	३२४८	३.६	१.९	२.६	७२.९	११.३	०.०	०.२	५.७	१.३	०.४
	मधेसी/तराई दलित	५	०.०	०.०	०.०	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१९४२३	६.१	३.१	३.८	७४.७	७.८	०.१	०.५	२.१	१.४	०.५
दार्चुला	जम्मा	२१४९८	१०.९	१.९	६.९	७०.३	४.९	०.२	०.३	१.६	२.५	०.४
	जम्मा दलित	२२७७	९.०	०.८	२.७	७६.४	५.२	०.१	०.२	२.५	२.३	०.७
	पहाडी दलित	२२६८	९.०	०.७	२.७	७६.७	५.०	०.१	०.२	२.५	२.३	०.७
	मधेसी/तराई दलित	९	११.१	११.१	११.१	०.०	६६.७	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१९२२१	११.१	२.१	७.४	६९.६	४.९	०.२	०.३	१.५	२.६	०.४
बैतडी	जम्मा	३५१७६	४.६	०.४	०.८	८५.७	५.२	०.०	०.२	१.६	१.१	०.४
	जम्मा दलित	६९४५	२.४	०.३	०.४	८८.७	४.६	०.१	०.१	२.०	१.२	०.२
	पहाडी दलित	६९४५	२.४	०.३	०.४	८८.७	४.६	०.१	०.१	२.०	१.२	०.२
	गैरदलित जातजाति	२८२३१	५.१	०.४	०.९	८४.९	५.३	०.०	०.३	१.५	१.१	०.४
डडेल्धुरा	जम्मा	३४६५८	९.७	१.८	४.२	५१.४	११.६	०.४	१०.९	५.०	४.३	०.७
	जम्मा दलित	६२६२	५.४	१.०	२.४	६४.०	१०.६	०.४	६.६	५.६	३.५	०.४
	पहाडी दलित	६२५०	५.४	१.०	२.४	६४.१	१०.६	०.४	६.६	५.६	३.५	०.४
	मधेसी/तराई दलित	१२	३३.३	०.०	८.३	४१.७	०.०	०.०	८.३	०.०	८.३	०.०
	गैरदलित जातजाति	२८३९६	१०.७	२.०	४.६	४८.७	११.८	०.४	११.८	४.९	४.५	०.७

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	बसाइँसराइको कारण (%)									
			काम/रोजगारी	व्यापार/व्यवसाय	अध्ययन/तालिम	विवाह	आश्रित	प्राकृतिक प्रकोप	कृषि	घर फर्किएको	अन्य	उल्लेख नभएको
डोटी	जम्मा	३५७७५	११.२	१.८	५.१	६४.९	५.६	०.१	१.८	७.१	१.९	०.६
	जम्मा दलित	७६५२	४.९	०.७	२.८	७२.६	४.२	०.३	१.२	११.४	१.६	०.४
	पहाडी दलित	७६२७	४.९	०.७	२.७	७२.८	४.१	०.३	१.२	११.४	१.५	०.४
	मधेसी/तराई दलित	२५	१६.०	८.०	८.०	२४.०	२०.०	०.०	०.०	०.०	२४.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२८१२३	१२.९	२.१	५.७	६२.८	५.९	०.१	२.०	६.०	१.९	०.६
अछाम	जम्मा	३६६५२	७.६	१.७	१.९	६३.९	२.९	०.१	०.५	१९.९	१.१	०.४
	जम्मा दलित	९१५१	३.६	१.२	१.१	६७.९	२.६	०.१	०.५	२१.५	१.१	०.४
	पहाडी दलित	९१४८	३.६	१.२	१.१	६८.०	२.६	०.१	०.५	२१.५	१.१	०.४
	मधेसी/तराई दलित	३	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२७५०१	९.०	१.८	२.२	६२.५	३.०	०.१	०.५	१९.४	१.१	०.४
कैलाली	जम्मा	३३९२३७	१२.७	२.५	८.५	२४.२	२७.२	२.२	८.८	३.९	८.८	१.१
	जम्मा दलित	५०००४	१०.२	१.५	५.२	१९.७	३१.२	४.४	११.५	६.१	९.२	१.०
	पहाडी दलित	४९८१३	१०.१	१.४	५.२	१९.७	३१.३	४.४	११.५	६.२	९.२	१.०
	मधेसी/तराई दलित	१९१	१४.७	६.३	६.८	४०.८	१८.३	१.०	१.०	३.७	६.३	१.०
	गैरदलित जातजाति	२८९२३३	१३.१	२.७	९.१	२५.०	२६.५	१.८	८.३	३.६	८.८	१.२
कञ्चनपुर	जम्मा	२११६४४	९.८	१.२	४.४	२५.६	२८.७	०.८	१३.७	७.०	८.०	०.७
	जम्मा दलित	२४९४०	९.२	०.९	२.६	२२.६	३०.४	१.२	१४.९	८.७	८.५	१.०
	पहाडी दलित	२४९२४	९.२	०.९	२.६	२२.६	३०.४	१.२	१४.९	८.७	८.५	१.०
	मधेसी/तराई दलित	१६	१८.८	०.०	०.०	३१.३	४३.८	०.०	०.०	०.०	६.३	०.०
	गैरदलित जातजाति	१८६७०४	९.९	१.३	४.६	२६.०	२८.५	०.८	१३.६	६.७	८.०	०.७

अनुसूची २२ : १० वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसङ्ख्याको आर्थिक काम अनुसारको विवरण, राष्ट्रिय जनगणना २०७८

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	१० वर्ष वा सोभन्दा माथिका जनसङ्ख्या			६ महिना वा सोभन्दा बढी काम गरेको (%)			३ देखि ६ महिना काम गरेको (%)			३ महिनाभन्दा कम काम गरेको (%)			कुनैपनि आर्थिक काम नगरेको (%)		
		जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
नेपाल	जम्मा	२३९५८८६८	११५१९६२१	१२४३९२४७	४१	५०.७	३२	११.४	९.४	१३.२	१०.१	८.३	११.९	३७.५	३१.६	४२.९
	पहाडी दलित	१९९५२७०	९११४८६	१०८३७८४	४०.७	४७.५	३४.९	१३.४	११.५	१५.१	१२	१०.४	१३.४	३३.९	३०.६	३६.७
	मधेसी/तराई दलित	१०५७३५२	५२२१९३	५३५१५९	३४.८	४८.९	२१	१२.६	१०.७	१४.५	१०.४	८	१२.९	४२.२	३२.५	५१.६
	गैरदलित जातजाति	२०९०६२४६	१००८५९४२	१०८२०३०४	४१.३	५१.१	३२.३	११.१	९.२	१३	१०	८.१	११.७	३७.६	३१.७	४३.१
प्रदेश																
कोशी	जम्मा	४१२७०९४	१९८७३५	२१३९९५९	४७.४	५६.९	३८.७	११.४	९.३	१३.३	९.९	८.१	११.५	३१.३	२५.८	३६.५
	पहाडी दलित	२५०३८७	११७६५९	१३२७२८	४८.१	५७.२	४०	११.९	९.९	१३.७	१०.२	८.४	११.८	२९.८	२४.५	३४.४
	मधेसी/तराई दलित	१३४८४४	६६७२९	६८११५	४३.३	५९.१	२७.७	१२.६	९.१	१५.९	१०	६.७	१३.३	३४.१	२५	४३.१
	गैरदलित जातजाति	३७४१८६३	१८०२७४७	१९३९११६	४७.५	५६.८	३९	११.३	९.३	१३.२	९.८	८.१	११.४	३१.३	२५.९	३६.४
मधेश	जम्मा	४७७००१३	२३५५१०८	२४१४९०५	३३.३	४८.१	१८.९	१०.७	८.७	१२.६	९.५	७.१	११.८	४६.५	३६.२	५६.६
	पहाडी दलित	३६८३६	१७६४६	१९१९०	३९.८	५३.२	२७.५	९.९	८.२	११.४	८.७	६.३	११	४१.६	३२.३	५०.१
	मधेसी/तराई दलित	७२३१८१	३५४३१९	३६८८६२	३३	४६.८	१९.८	१२.३	१०.६	१४	१०.४	८.१	१२.६	४४.३	३४.५	५३.७
	गैरदलित जातजाति	४००९९९६	१९८३१४३	२०२६५३३	३३.३	४८.२	१८.७	१०.४	८.३	१२.४	९.३	६.९	११.७	४७	३६.५	५७.२
बागमती	जम्मा	५२६०६९१	२५९५०८८	२६६५६०३	४४.९	५४.३	३५.७	८.६	६.८	१०.३	८.३	६.६	९.९	३८.३	३२.३	४४.१
	पहाडी दलित	२८९६०२	१४०१५५	१४९४४७	४७	५६.८	३७.८	९.९	७.७	१२	९.२	७.४	११	३३.८	२८.१	३९.१
	मधेसी/तराई दलित	८९६४	५४७८	३४८६	४८.२	६१.९	२६.६	८.५	६.४	११.८	८.४	६	१२.२	३४.९	२५.७	४९.३
	गैरदलित जातजाति	४९६२१२५	२४४९४५५	२५१२६७०	४४.७	५४.१	३५.६	८.५	६.८	१०.२	८.२	६.५	९.९	३८.६	३२.६	४४.४
गण्डकी	जम्मा	२०९५४७४	९७३३९९	११२२०७५	४१.९	४८.२	३६.४	११.२	९.५	१२.७	९.९	८.५	११.२	३७	३३.९	३९.७
	पहाडी दलित	३६३३१७	१६३१७४	२००१४३	३९.८	४६.५	३४.३	१२.८	११	१४.३	११.४	९.५	१२.९	३६	३३	३८.५
	मधेसी/तराई दलित	१५७५	८५९	७६	४४.६	५६.९	२९.७	११.९	१०	१४.१	१२.४	१०.६	१४.७	३१.१	२२.५	४१.५
	गैरदलित जातजाति	१७३०५८२	८०९३६६	९२१२१६	४२.३	४८.५	३६.९	१०.९	९.२	१२.३	९.६	८.२	१०.८	३७.२	३४	४०
लुम्बिनी	जम्मा	४१८४२९९	१९६३७८०	२२२०५१९	३८.७	४८.३	३०.१	१३.१	११	१४.९	११	९	१२.८	३७.२	३१.६	४२.२
	पहाडी दलित	३९२७६	१७१६९	२२१५४७	३७.४	४४.५	३२	१४	११.८	१५.६	१२.६	१०.८	१४	३६	३२.९	३८.४
	मधेसी/तराई दलित	१८७९६२	९४४१८	९३५४४	३४.८	४८.९	२०.५	१४	१२.२	१५.८	११	८.४	१३.५	४०.३	३०.५	५०.१
	गैरदलित जातजाति	३६०३६२१	१६९८१९३	१९०४४२८	३९	४८.७	३०.४	१२.९	१०.९	१४.८	१०.९	८.९	१२.६	३७.२	३१.६	४२.२
कर्णाली	जम्मा	१३३७८९३	६४१८५८	६९६०३५	४२.५	४७	३८.४	१४.१	१२.४	१५.७	१२.७	११.६	१३.६	३०.८	२९	३२.३
	पहाडी दलित	३०१३७६	१४२३६९	१५९००७	४१.२	४५.६	३७.१	१५.१	१३.४	१६.७	१३.४	१२.४	१४.४	३०.३	२८.६	३१.७

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	१० वर्ष वा सोभन्दा माथिका जनसङ्ख्या			६ महिना वा सोभन्दा बढी काम गरेको (%)			३ देखि ६ महिना काम गरेको (%)			३ महिनाभन्दा कम काम गरेको (%)			कुनै पनि आर्थिक काम नगरेको (%)		
		जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
सुदूरपश्चिम	मधेसी/तराई दलित	२४४	९८	१४६	५०.८	५५.१	४७.९	११.५	८.२	१३.७	६.६	७.१	६.२	३१.१	२९.६	३२.२
	गैरदलित जातजाति	१०३६२७३	४९९३९१	५३६८८२	४२.९	४७.३	३८.७	१३.८	१२.१	१५.३	१२.४	११.४	१३.४	३०.९	२९.२	३२.५
	जम्मा	२१८३४०४	१००३२५३	११८०१५१	३९	४४.६	३४.२	१५.२	१३	१७.१	१३.६	१२.२	१४.८	३२.२	३०.२	३४
	पहाडी दलित	३६१०३६	१५९३१४	२०१७२२	३४.५	३७.५	३२.१	१६.३	१४.८	१७.४	१४.६	१३.७	१५.३	३४.७	३४	३५.२
	मधेसी/तराई दलित	५८२	२९२	२९०	४०.२	५५.८	२४.५	१२.७	८.२	१७.२	१३.६	१०.६	१६.६	३३.५	२५.३	४१.७
जिल्ला	गैरदलित जातजाति	१८२१७८६	८४३६४७	९७८१३९	३९.८	४५.९	३४.६	१५	१२.७	१७	१३.४	११.९	१४.६	३१.७	२९.५	३३.७
ताप्लेजुङ	जम्मा	९८६५४	४९५९०	४९०६४	४८.५	५४.८	४२.२	१५.४	१३.७	१७.२	९.९	८.८	११.१	२६.१	२२.८	२९.५
	पहाडी दलित	६५६२	३१९३	३३६९	४६.७	५४.१	३९.६	१७.५	१५.७	१९.२	१०.३	८	१२.४	२५.६	२२.३	२८.८
	मधेसी/तराई दलित	२५	१९	६	८४	९४.७	५०	०	०	०	४	०	१६.७	१२	५.३	३३.३
	गैरदलित जातजाति	९२०६७	४६३७८	४५६८९	४८.७	५४.८	४२.४	१५.३	१३.६	१७	९.९	८.८	११	२६.२	२२.८	२९.६
संखुवासभा	जम्मा	१३०८६६	६५४९७	६५३६९	६१.६	६५.५	५७.७	१५.४	१३.५	१७.२	१३.९	१३	१४.८	९.२	८	१०.३
	पहाडी दलित	१०७१०	५१७६	५५३४	६१.७	६६	५७.६	१५.४	१३.५	१७.२	१३.८	१२.३	१५.२	९.२	८.२	१०.१
	मधेसी/तराई दलित	३५	१८	१७	६५.७	७७.८	५२.९	११.४	५.६	१७.६	५.७	५.६	५.९	१७.१	११.१	२३.५
	गैरदलित जातजाति	१२०१२१	६०३०३	५९८१८	६१.६	६५.४	५७.७	१५.३	१३.५	१७.२	१३.९	१३.१	१४.७	९.२	८	१०.४
सोलुखुम्बु	जम्मा	८७६३	४३६२१	४३५४२	५३.९	५६.३	५१.४	१२.६	११.८	१३.४	१०.६	१०.३	१०.८	२३	२१.५	२४.४
	पहाडी दलित	६६८७	३२३६	३४५१	५२.४	५६.१	४८.९	१४.३	१२.७	१५.८	११.२	११.३	११.२	२२.१	१९.९	२४.१
	मधेसी/तराई दलित	२३	१९	४	६५.२	७३.७	२५	८.७	०	५०	४.३	०	२५	२१.७	२६.३	०
	गैरदलित जातजाति	८०४५३	४०३६६	४००८७	५४	५६.३	५१.७	१२.४	११.७	१३.२	१०.५	१०.३	१०.७	२३	२१.६	२४.५
ओखलढुङ्गा	जम्मा	११८१३६	५७२६५	६०८७१	३९.४	४२.७	३६.२	२१.१	२०.२	२२	११.५	१०.३	१२.६	२८	२६.८	२९.१
	पहाडी दलित	१२२७७	५८२५	६४५२	३८.७	४२.३	३५.४	१९.१	१७.३	२०.८	१३.१	११.७	१४.३	२९.१	२८.७	२९.५
	मधेसी/तराई दलित	२५	१५	१०	६०	७३.३	४०	२०	१३.३	३०	८	०	२०	१२	१३.३	१०
	गैरदलित जातजाति	१०५८३४	५१४२५	५४४०९	३९.५	४२.८	३६.३	२१.४	२०.५	२२.२	११.३	१०.२	१२.४	२७.९	२६.६	२९
खोटाङ	जम्मा	१४४३२८	७०८४७	७३४८१	६३	६५.५	६०.६	१३.१	११.९	१४.२	८.९	८.६	९.२	१५.१	१४	१६.१
	पहाडी दलित	१५५९८	७४५२	८१४६	६२.६	६५.६	५९.८	१४.२	१२.८	१५.५	८.९	८.५	९.२	१४.३	१३	१५.५
	मधेसी/तराई दलित	३४	२७	७	७३.५	७४.१	७१.४	५.९	७.४	०	५.९	७.४	०	१४.७	११.१	२८.६
	गैरदलित जातजाति	१२८६९६	६३३६८	६५३२८	६३	६५.४	६०.६	१२.९	११.८	१४	८.९	८.६	९.२	१५.२	१४.२	१६.१
भोजपुर	जम्मा	१३१२५५	६४६९७	६६५५८	५५.३	५९.४	५१.३	१२.४	१०.७	१४.२	११	१०.२	११.७	२१.३	१९.७	२२.९
	पहाडी दलित	१२०८४	५८०९	६२७५	५३.८	५८.८	४९.२	१३.३	११.७	१४.९	११.७	१०.७	१२.६	२१.२	१८.८	२३.३
	मधेसी/तराई दलित	२८	२०	८	७५	८०	६२.५	३.६	०	१२.५	३.६	०	१२.५	१७.९	२०	१२.५
	गैरदलित जातजाति	११९१४३	५८८६८	६०२७५	५५.४	५९.५	५१.५	१२.३	१०.६	१४.१	१०.९	१०.१	११.६	२१.३	१९.८	२२.८

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	१० वर्ष वा सोभन्दा माथिका जनसङ्ख्या			६ महिना वा सोभन्दा बढी काम गरेको (%)			३ देखि ६ महिना काम गरेको (%)			३ महिनाभन्दा कम काम गरेको (%)			कुनै पनि आर्थिक काम नगरेको (%)		
		जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
धनकुटा	जम्मा	१२७०६७	६१७१७	६५३५०	६०.७	६४.३	५७.३	१२.१	१०.७	१३.५	१०.१	९.५	१०.७	१७	१५.४	१८.६
	पहाडी दलित	८९१५	४२७४	४६४१	५८.८	६४.५	५३.५	१३.२	११.१	१५.१	१०.२	९.१	११.३	१७.८	१५.३	२०.१
	मधेसी/तराई दलित	३७	२४	१३	६२.२	६६.७	५३.८	५.४	४.२	७.७	५.४	४.२	७.७	२७	२५	३०.८
	गैरदलित जातजाति	११८११५	५७४१९	६०६९६	६०.९	६४.३	५७.६	१२.१	१०.७	१३.४	१०.१	९.६	१०.६	१७	१५.४	१८.४
तेह्रथुम	जम्मा	७३८५५	३५९६०	३७८९५	६०.६	६४.५	५६.९	१५.६	१३.७	१७.५	१०.८	१०	११.५	१३	११.९	१४.१
	पहाडी दलित	६६०२	३१६१	३४४१	६०.६	६५.८	५५.९	१७.१	१४.३	१९.७	९.८	८.७	१०.९	१२.४	११.१	१३.५
	मधेसी/तराई दलित	१४	५	९	५७.१	६०	५५.६	७.१	०	११.१	२१.४	२०	२२.२	१४.३	२०	११.१
	गैरदलित जातजाति	६७२३९	३२७९४	३४४४५	६०.६	६४.४	५७	१५.५	१३.६	१७.३	१०.८	१०.१	११.६	१३	११.९	१४.१
पाँचथर	जम्मा	१४२६२५	७०५५८	७२०६७	५२.४	५८	४६.८	१२.८	११.२	१४.४	९.८	८.५	१०.९	२५.१	२२.२	२७.८
	पहाडी दलित	८१४७	३९६१	४१८६	५०.२	५८.९	४१.९	१३.७	११.२	१६	१०.४	८.५	१२.२	२५.७	२१.३	२९.९
	मधेसी/तराई दलित	५४	४७	७	९६.३	१००	७१.४	०	०	०	०	०	०	३.७	०	२८.६
	गैरदलित जातजाति	१३४४२४	६६५५०	६७८७४	५२.५	५८	४७.१	१२.८	११.२	१४.३	९.७	८.६	१०.९	२५	२२.३	२७.७
इलाम	जम्मा	२४०१७८	११९२०८	१२०९७०	५७.३	६३.६	५१.१	९.९	८.४	११.३	७.८	६.५	९.१	२५	२१.४	२८.४
	पहाडी दलित	१२६७६	६१३०	६५४६	५३.६	६१.७	४६	११	९.२	१२.७	९.१	७.२	१०.९	२६.३	२२	३०.४
	मधेसी/तराई दलित	११७	६०	५७	५९	७३.३	४३.९	९.४	३.३	१५.८	६	६.७	५.३	२५.६	१६.७	३५.१
	गैरदलित जातजाति	२२७३८५	११३०१८	११४३६७	५७.५	६३.७	५१.४	९.८	८.४	११.३	७.८	६.५	९	२४.९	२१.४	२८.३
झापा	जम्मा	८३६७४२	३९४७३६	४४२००६	४८.१	५८.१	३९.१	१०.३	८	१२.३	११	८.९	१२.८	३०.७	२५	३५.७
	पहाडी दलित	४९७०३	२३०३०	२६६७३	४८.६	५९.५	३९.२	९.५	७.२	११.५	११.२	८.८	१३.२	३०.७	२४.४	३६.२
	मधेसी/तराई दलित	६९७२	३५३३	३४३९	४७.८	६२.१	३३.२	१२.६	८.९	१६.४	११.५	८.८	१४.३	२८.१	२०.२	३६.१
	गैरदलित जातजाति	७८००६७	३६८१७३	४११८९४	४८	५७.९	३९.२	१०.३	८	१२.४	११	८.९	१२.८	३०.७	२५.१	३५.७
मोरङ	जम्मा	९५६६४१	४५८७८८	४९७८५३	४२.७	५५.८	३०.६	११	८.१	१३.६	९.४	७	११.५	३७	२९.१	४४.३
	पहाडी दलित	३९२७९	१७९७८	२१३०१	४२.५	५४.८	३२.२	१०.९	८.५	१३	९	६.७	१०.९	३७.६	३०	४३.९
	मधेसी/तराई दलित	६८१३७	३३७०६	३४४३१	४२.७	५९.३	२६.५	१३.३	९.६	१६.९	१०.५	६.९	१४	३३.५	२४.२	४२.६
	गैरदलित जातजाति	८४९२२५	४०७१०४	४४२१२१	४२.७	५५.६	३०.९	१०.८	८	१३.३	९.३	७	११.४	३७.२	२९.४	४४.४
सुनसरी	जम्मा	७५९४२३	३६२२७७	३९७१४६	३९.४	५३	२६.९	९	६.६	११.१	८.९	६.३	११.२	४२.८	३४.१	५०.७
	पहाडी दलित	३०८६८	१४३०७	१६५६१	३८.४	५३.४	२५.४	७.४	५.३	९.३	८.४	५.७	१०.७	४५.८	३५.६	५४.६
	मधेसी/तराई दलित	५५३०६	२७२३४	२८०७२	४३.१	५८.५	२८.२	११.६	८.५	१४.६	९.२	६.१	१२.२	३६	२६.८	४४.९
	गैरदलित जातजाति	६७३२४९	३२०७३६	३५२५१३	३९.१	५२.५	२६.९	८.९	६.५	११	८.९	६.४	११.१	४३.२	३४.६	५१
उदयपुर	जम्मा	२८०१६१	१३२३७४	१४७७८७	४५.८	५२.३	४०	१२.६	११.१	१३.९	९.५	८.२	१०.६	३२.२	२८.४	३५.६
	पहाडी दलित	३०२७९	१४१२७	१६१५२	४४.२	५२.१	३७.२	१२.५	१०.८	१४	१०.१	८.५	११.५	३३.२	२८.६	३७.३

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	१० वर्ष वा सोभन्दा माथिका जनसङ्ख्या			६ महिना वा सोभन्दा बढी काम गरेको (%)			३ देखि ६ महिना काम गरेको (%)			३ महिनाभन्दा कम काम गरेको (%)			कुनै पनि आर्थिक काम नगरेको (%)		
		जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
सप्तरी	मधेसी/तराई दलित	४०३७	२००२	२०३५	४३.५	५६.६	३०.७	१३.४	११.५	१५.२	११.३	८	१४.६	३१.८	२३.९	३९.५
	गैरदलित जातजाति	२४५८४५	११६२४५	१२९६००	४६	५२.३	४०.५	१२.६	११.१	१३.९	९.३	८.२	१०.४	३२.१	२८.५	३५.३
	जम्मा	५६६८१४	२७७०७१	२८९७४३	३४.२	४५.५	२३.५	१३.१	१०.८	१५.३	९.८	८.१	११.५	४२.९	३५.६	४९.८
	पहाडी दलित	३७५४	१८२९	१९२५	३८.६	५३.६	२४.४	११.४	९.१	१३.६	८.४	५.८	१०.९	४१.६	३१.४	५१.२
	गैरदलित जातजाति	४३४५४६	२१२६६५	२२१८८१	३४	४५.२	२३.३	१२.८	१०.५	१५	९.७	८	११.३	४३.५	३६.४	५०.४
सिराहा	जम्मा	५७४६९१	२७३९९७	३००६९४	३६	४५.५	२७.३	११	९.२	१२.६	९.७	७.८	११.५	४३.३	३७.६	४८.६
	पहाडी दलित	४६००	२१८८	२४१२	३८.२	४९.४	२८.२	९.३	८.४	१०.२	९.५	७.१	११.६	४३	३५.२	५०
	मधेसी/तराई दलित	११९२७४	५६०४४	६३२३०	३५.७	४४	२८.३	१२.४	११.१	१३.५	१०.९	९.१	१२.५	४१	३५.७	४५.६
	गैरदलित जातजाति	४५०८१७	२१५७६५	२३५०५२	३६	४५.८	२७.१	१०.६	८.६	१२.४	९.४	७.५	११.२	४४	३८.१	४९.४
धनुषा	जम्मा	६७२१०४	३२२८९०	३४९२१४	३१.७	४४.७	१९.८	११.७	९.५	१३.८	१०.७	८.५	१२.७	४५.९	३७.३	५३.८
	पहाडी दलित	४४२६	२१२७	२२९९	३३.५	४८.९	१९.३	१२.७	११.२	१४.१	११.३	८	१४.२	४२.५	३१.८	५२.४
	मधेसी/तराई दलित	१०७२५४	५०२२२	५७०३२	२९.५	४१.८	१८.७	१४	१२.१	१५.७	१२.६	१०.३	१४.६	४३.९	३५.८	५१
	गैरदलित जातजाति	५६०४२४	२७०५४१	२८९८८३	३२.१	४५.२	२०	११.३	९	१३.४	१०.३	८.२	१२.३	४६.२	३७.६	५४.३
महोत्तरी	जम्मा	५४८५५४	२६६१९६	२८२३५८	२७.४	४३	१२.८	१०.९	९.१	१२.६	१०	७.४	१२.३	५१.७	४०.४	६२.३
	पहाडी दलित	५७६७	२७२४	३०४३	३७.६	५२.६	२४.१	९.२	७.७	१०.६	८.८	५.६	११.६	४४.४	३४.१	५३.७
	मधेसी/तराई दलित	८४६६१	४०७६०	४३९०१	२५.८	४०.५	१२.२	१२.७	११.७	१३.८	११.१	८.६	१३.४	५०.३	३९.२	६०.६
	गैरदलित जातजाति	४५८१२६	२२२७१२	२३५४१४	२७.६	४३.४	१२.७	१०.६	८.७	१२.४	९.८	७.२	१२.१	५२	४०.७	६२.७
सर्लाही	जम्मा	६७७५६९	३३८४३६	३३९१३३	३०	४६	१४.१	१०.५	९.१	१२	९.५	७.२	११.९	४९.९	३७.८	६२
	पहाडी दलित	९९२२	४७०१	५२२१	३८.६	५२.२	२६.२	८.३	६.९	९.६	८.४	६.३	१०.२	४४.७	३४.६	५३.९
	मधेसी/तराई दलित	८२६५१	४१८३५	४०८१६	२७.२	४३.१	१०.८	१२.७	११.६	१३.७	१०.५	८.१	१२.९	४९.७	३७.१	६२.६
	गैरदलित जातजाति	५८४९९६	२९१९००	२९३०९६	३०.३	४६.३	१४.४	१०.३	८.८	११.८	९.४	७.१	११.८	५०	३७.९	६२
रौतहट	जम्मा	६१२०६४	३०५२६२	३०६८०२	३७	५२.७	२१.३	१०.१	८	१२.१	८.७	५.९	११.४	४४.३	३३.४	५५.२
	पहाडी दलित	२७२४	१३०४	१४२०	५५.८	६५.२	४७.२	९.२	६.९	११.३	६.४	४.४	८.३	२८.६	२३.५	३३.२
	मधेसी/तराई दलित	७७६४७	३९१६८	३८४७९	३७.८	५३.६	२१.७	१०.६	९.१	१२.२	८.६	५.९	११.४	४३	३१.५	५४.७
	गैरदलित जातजाति	५३१६९३	२६४७९०	२६६९०३	३६.८	५२.५	२१.१	१०	७.८	१२.१	८.७	५.९	११.४	४४.६	३३.७	५५.४
बारा	जम्मा	५९९०११	३०३९३९	२९५०७२	३५.६	५२.७	१७.९	९.२	७.२	११.४	८.६	६	११.२	४६.६	३४.१	५९.५
	पहाडी दलित	३६२२	१७८२	१८४०	४१.४	५५.९	२७.४	९.७	८	११.४	८	५.५	१०.४	४०.८	३०.५	५०.८
	मधेसी/तराई दलित	६३७३८	३२८८९	३०८४९	३७.५	५४.८	१९	९.७	७.७	११.८	८.६	६.२	११.१	४४.२	३१.३	५८
	गैरदलित जातजाति	५३१६५१	२६९२६८	२६२३८३	३५.३	५२.५	१७.७	९.२	७.१	११.३	८.६	६	११.२	४६.९	३४.४	५९.८

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	१० वर्ष वा सोभन्दा माथिका जनसङ्ख्या			६ महिना वा सोभन्दा बढी काम गरेको (%)			३ देखि ६ महिना काम गरेको (%)			३ महिनाभन्दा कम काम गरेको (%)			कुनै पनि आर्थिक काम नगरेको (%)		
		जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
पर्सा	जम्मा	५१९२०६	२६७३१७	२५१८८९	३४.९	५४.५	१४.१	८.७	६.४	११.१	८.८	५.७	१२.१	४७.६	३३.५	६२.७
	पहाडी दलित	२०२१	९९१	१०३०	४७.५	५५.७	३९.५	१२.६	९.५	१५.५	८.१	६.९	९.२	३१.९	२८	३५.७
	मधेसी/तराई दलित	५९४४२	३०८२४	२८६१८	३७	५७.२	१५.३	९.७	७.४	१२	८.४	५.१	१२	४४.९	३०.३	६०.७
	गैरदलित जातजाति	४५७७४३	२३५५०२	२२२२४१	३४.६	५४.२	१३.८	८.५	६.२	११	८.८	५.७	१२.१	४८.१	३३.९	६३.१
दोलखा	जम्मा	१४७०९८	७०५०१	७६५९७	५४.२	५७.९	५०.८	११.१	९.९	१२.२	१०.१	९.२	११	२४.६	२३.१	२६
	पहाडी दलित	१२२३८	५८२०	६४१८	५४	५७.७	५०.६	११.१	९.३	१२.७	९.६	८.४	१०.७	२५.३	२४.५	२६
	मधेसी/तराई दलित	५४	३६	१८	७०.४	७५	६१.१	५.६	२.८	११.१	३.७	५.६	०	२०.४	१६.७	२७.८
	गैरदलित जातजाति	१३४८०६	६४६४५	७०१६१	५४.२	५७.९	५०.८	११.१	९.९	१२.१	१०.१	९.२	११	२४.६	२३	२६
सिन्धुपाल्चोक	जम्मा	२२२६०५	१०८५६४	११४०४१	५०.९	५५	४६.९	१२.३	११.३	१३.२	९.१	८.१	१०	२७.७	२५.५	२९.९
	पहाडी दलित	१५९६१	७५१३	८४४८	४९.१	५४.२	४४.५	११.९	१०.४	१३.१	११.१	९.५	१२.४	२८	२५.९	३०
	मधेसी/तराई दलित	२८	१७	११	६४.३	७६.५	४५.५	३.६	०	९.१	७.१	०	१८.२	२५	२३.५	२७.३
	गैरदलित जातजाति	२०६६१६	१०१०३४	१०५५८२	५१	५५.१	४७.१	१२.३	११.४	१३.२	८.९	८	९.८	२७.७	२५.५	२९.९
रसुवा	जम्मा	३८४९४	१९९८०	१८७१४	४४.३	५०.७	३७.४	१४.६	१२.५	१६.९	१२.१	१०.७	१३.७	२९	२६.१	३२
	पहाडी दलित	११९३	६२७	५६६	४५	५३.४	३५.७	१०.२	७.७	१३.१	१५.८	१४.४	१७.५	२८.९	२४.६	३३.७
	मधेसी/तराई दलित	६	४	२	८३.३	१००	५०	१६.७	०	५०	०	०	०	०	०	०
	गैरदलित जातजाति	३७४९५	१९३४९	१८१४६	४४.२	५०.६	३७.५	१४.८	१२.७	१७	१२	१०.५	१३.६	२९	२६.२	३२
धादिङ	जम्मा	२७४१३९	१३२३९१	१४१७४८	५१.३	५६.२	४६.७	११.४	९.९	१२.८	७.८	६.७	८.८	२९.५	२७.२	३१.७
	पहाडी दलित	३१३५०	१४५१९	१६८३१	४९.८	५५	४५.२	१२.१	१०.२	१३.८	८.४	७	९.५	२९.८	२७.७	३१.५
	मधेसी/तराई दलित	३८	२०	१८	६८.४	९०	४४.४	५.३	०	११.१	२.६	०	५.६	२३.७	१०	३८.९
	गैरदलित जातजाति	२४२७५१	११७८५२	१२४८९९	५१.५	५६.३	४६.९	११.३	९.९	१२.७	७.७	६.६	८.७	२९.५	२७.१	३१.७
नुवाकोट	जम्मा	२२२७०८	१०८०९३	११४६१५	५०.४	५६.७	४४.४	११.२	९.३	१३	९.५	८.१	१०.९	२८.९	२५.९	३१.८
	पहाडी दलित	१५२२२	७८४	८०३८	४८	५६	४०.८	१२.४	९.४	१५.२	९.२	७.६	१०.५	३०.४	२७.१	३३.४
	मधेसी/तराई दलित	६४	५६	८	८७.५	९४.६	३७.५	४.७	१.८	२५	०	०	७.८	३.६	३७.५	३७.५
	गैरदलित जातजाति	२०७४२२	१००८५३	१०६५६९	५०.६	५६.८	४४.७	११.१	९.३	१२.८	९.६	८.१	१०.९	२८.८	२५.८	३१.६
काठमाडौँ	जम्मा	१७८८०६२	८९८३५२	८८९७१०	३८.८	५१.४	२६.१	५.९	४.२	७.६	७.६	५.५	९.७	४७.७	३८.९	५६.६
	पहाडी दलित	५९०७२	३०५९७	२८४७५	४३.३	५८.५	२७	५.९	३.९	८.२	७.३	४.९	९.९	४३.५	३२.८	५४.९
	मधेसी/तराई दलित	३३०१	२०३८	१२६३	४२.८	५६.८	२०.२	५.१	३.६	७.४	६.७	५	९.५	४५.४	३४.५	६२.९
	गैरदलित जातजाति	१७२५६८९	८६५७१७	८५९९७२	३८.६	५१.१	२६	५.९	४.२	७.६	७.६	५.६	९.७	४७.८	३९.१	५६.६
भक्तपुर	जम्मा	३७३९४५	१८६८२४	१८७२१	४६.३	५७.५	३५.२	६.४	४.६	८.२	७.२	५.२	९.२	४०.१	३२.८	४७.४
	पहाडी दलित	९५८४	४९१४	४६७०	४९.५	६३.३	३५	६.१	४.५	७.८	७.३	५.१	९.५	३७.१	२७	४७.७

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	१० वर्ष वा सोभन्दा माथिका जनसङ्ख्या			६ महिना वा सोभन्दा बढी काम गरेको (%)			३ देखि ६ महिना काम गरेको (%)			३ महिनाभन्दा कम काम गरेको (%)			कुनै पनि आर्थिक काम नगरेको (%)		
		जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
ललितपुर	मधेसी/तराई दलित	४०५	२८६	११९	५५.८	६६.८	२९.४	५.२	४.५	६.७	४.९	४.५	५.९	३४.१	२४.१	५८
	गैरदलित जातजाति	३६३९५६	१८१६२४	१८२३३२	४६.२	५७.३	३५.२	६.४	४.६	८.३	७.२	५.२	९.१	४०.२	३३	४७.४
	जम्मा	४८५१७४	२४१६४५	२४३५२९	४४.४	५५.४	३३.६	५.८	४.३	७.२	६.९	५.१	८.६	४२.९	३५.२	५०.६
	पहाडी दलित	१५८७१	८०१३	७८५८	४७.१	६०.४	३३.५	५.५	४	७.१	७.२	५.१	९.३	४०.२	३०.५	५०
काभ्रेपलाञ्चोक	मधेसी/तराई दलित	७०२	४५५	२४७	४७.३	६०.७	२२.७	५.४	४	८.१	६.४	४.२	१०.५	४०.९	३१.२	५८.७
	गैरदलित जातजाति	४६८६०१	२३३१७७	२३५४२४	४४.३	५५.२	३३.६	५.८	४.३	७.२	६.९	५.१	८.६	४३	३५.४	५०.६
	जम्मा	३१२१६१	१५१५९७	१६०५६४	४४.४	६०.१	४९.१	९.४	८	१०.७	७.७	६.७	८.७	२८.४	२५.२	३१.५
	पहाडी दलित	१९०५७	८९७६	१००८१	५३.४	६१.२	४६.४	१०.२	८.२	१२	८.८	७.२	१०.२	२७.६	२३.४	३१.३
रामेछाप	मधेसी/तराई दलित	८३	५४	२९	६८.७	८३.३	४१.४	६	३.७	१०.३	३.६	०	१०.३	२१.७	१३	३७.९
	गैरदलित जातजाति	२९३०२१	१४२५६७	१५०४५४	५४.५	६०	४९.३	९.३	८	१०.६	७.७	६.७	८.६	२८.५	२५.३	३१.६
	जम्मा	१४६४२९	६८६९७	७७७३२	४४.९	४९.४	४०.९	१५.८	१४.३	१७.१	१०.२	९.१	११.२	२९.१	२७.२	३०.८
	पहाडी दलित	१२८७८	६०४८	६८३०	४१.८	४७.९	३६.४	१५.२	१३.३	१६.९	११.२	९.९	१२.३	३१.८	२८.८	३४.५
सिन्धुली	मधेसी/तराई दलित	७२	४७	२५	४०.३	५१.१	२०	१५.३	१७	१२	१५.३	६.४	३२	२९.२	२५.५	३६
	गैरदलित जातजाति	१३३४७९	६२६०२	७०८७७	४५.२	४९.५	४१.३	१५.९	१४.४	१७.१	१०.१	९	११.१	२८.९	२७.१	३०.४
	जम्मा	२४८५२९	१२०७५३	१२७७७६	५०.३	५६.२	४४.७	१४.५	१२.२	१६.७	१३.५	१२.१	१४.८	२१.८	१९.६	२३.८
	पहाडी दलित	२८३१६	१३५६७	१४७४९	४८.६	५५.१	४२.७	१४.९	१२.३	१७.३	१४.९	१३.२	१६.४	२१.६	१९.४	२३.६
मकवानपुर	मधेसी/तराई दलित	१९८५	१०१९	९६६	४३.५	५३.१	३३.४	१७.९	१६.४	१९.५	१४.८	११.७	१८.१	२३.८	१८.८	२९
	गैरदलित जातजाति	२१८२२८	१०६१६७	११२०६१	५०.५	५६.३	४५.१	१४.४	१२.२	१६.६	१३.३	११.९	१४.५	२१.८	१९.६	२३.८
	जम्मा	३८९२७६	१९४०११	१९५२६५	४६.९	५५.५	३८.३	११.६	९.८	१३.४	८.५	६.९	१०	३३.१	२७.८	३८.३
	पहाडी दलित	१६२१३	७९३५	८२७८	४५.२	५८.५	३२.५	१०.७	८	१३.२	९.१	६.४	११.७	३५	२७.१	४२.६
चितवन	मधेसी/तराई दलित	५२७	३६२	१६५	५४.५	७१.८	१६.४	७.८	४.१	१५.८	४.६	३.६	६.७	३३.२	२०.४	६१.२
	गैरदलित जातजाति	३७२५३६	१८५७१४	१८६८२२	४६.९	५५.३	३८.६	११.६	९.८	१३.४	८.४	७	९.९	३३	२७.९	३८.१
	जम्मा	६११८७१	२९३६८०	३१८१९१	४४.५	५४.३	३५.४	८.८	६.८	१०.७	८.४	६.६	१०.१	३८.३	३२.३	४३.८
	पहाडी दलित	५२६४७	२४४४२	२८२०५	४५.३	५५.४	३६.७	९.३	७.१	११.२	८.८	७.१	१०.३	३६.५	३०.४	४१.८
गोरखा	मधेसी/तराई दलित	१६९९	१०८४	६१५	५७	७२.२	३०.२	६.६	४.५	१०.२	७.८	५.४	१२	२८.६	१७.९	४७.५
	गैरदलित जातजाति	५५७५२५	२६८१५४	२८९३७१	४४.४	५४.१	३५.३	८.८	६.७	१०.७	८.४	६.६	१०	३८.५	३२.६	४४
	जम्मा	२१४५२९	९९२७०	११५३२९	४७.५	५२.१	४३.५	११.४	९.७	१२.८	८.२	७.२	९.१	३२.९	३१	३४.६
	पहाडी दलित	३५४४९	१६०००	१९४४९	४५.४	४९.९	४१.७	११.६	९.९	१३.१	८.९	७.९	९.८	३४	३२.३	३५.४
गोरखा	मधेसी/तराई दलित	९२	३९	५३	५८.७	६४.१	५४.७	१२	५.१	१७	६.५	१२.८	१.९	२२.८	१७.९	२६.४
	गैरदलित जातजाति	१७९०५८	८३२३१	९५८२७	४७.९	५२.५	४३.९	११.३	९.७	१२.७	८.१	७.१	८.९	३२.७	३०.७	३४.५

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	१० वर्ष वा सोभन्दा माथिका जनसङ्ख्या			६ महिना वा सोभन्दा बढी काम गरेको (%)			३ देखि ६ महिना काम गरेको (%)			३ महिनाभन्दा कम काम गरेको (%)			कुनै पनि आर्थिक काम नगरेको (%)		
		जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
मनाङ	जम्मा	५०८७	२९१४	२१७३	६६.७	७३.४	५७.८	११.१	९.७	१३.१	६.८	५.४	८.७	१५.४	११.६	२०.५
	पहाडी दलित	३४३	२१८	१२५	६८.८	७५.२	५७.६	९.६	६.९	१४.४	५.८	३.७	९.६	१५.७	१४.२	१८.४
	मधेसी/तराई दलित	११	७	४	७२.७	८५.७	५०	९.१	०	२५	०	०	०	१८.२	१४.३	२५
	गैरदलित जातजाति	४७३३	२६८९	२०४४	६६.५	७३.२	५७.८	११.२	९.९	१३	६.९	५.५	८.७	१५.३	११.३	२०.६
मुस्ताङ	जम्मा	१२५९७	६९८८	५६०९	६२.८	६६.८	५७.७	५.४	४.७	६.३	७.२	६	८.६	२४.७	२२.५	२७.४
	पहाडी दलित	२०४८	१०८१	९६७	६३.१	६६.९	५८.८	५	४.२	६	७.४	६.७	८.२	२४.५	२२.३	२७
	मधेसी/तराई दलित	५	३	२	६०	६६.७	५०	०	०	०	०	०	०	४०	३३.३	५०
	गैरदलित जातजाति	१०५४४	५९०४	४६४०	६२.७	६६.८	५७.४	५.५	४.७	६.४	७.१	५.९	८.८	२४.७	२२.५	२७.४
म्याग्दी	जम्मा	८९६४१	४३०५७	४६५८४	४९.२	५२.६	४६	१२.८	११.८	१३.८	११.२	१०.६	११.७	२६.८	२५	२८.५
	पहाडी दलित	२२१२१	१०१६३	११९५८	४६.९	५०.४	४४	१४.२	१२.९	१५.२	१२.१	११.२	१२.९	२६.८	२५.५	२७.९
	मधेसी/तराई दलित	५०	३२	१८	३४	४०.६	२२.२	६	६.२	५.६	२८	४०.६	५.६	३२	१२.५	६६.७
	गैरदलित जातजाति	६७४७०	३२८६२	३४६०८	४९.९	५३.४	४६.६	१२.४	११.४	१३.४	१०.९	१०.४	११.३	२६.८	२४.८	२८.६
कास्की	जम्मा	५१६७८३	२४७५६९	२६९२१४	३८.६	४७.९	३०	७.८	६.२	९.३	८.५	६.८	१०.२	४५.१	३९.१	५०.६
	पहाडी दलित	८२८३३	३८५१७	४४३१६	४०.४	५०.५	३१.५	९.४	७.७	१०.९	९.३	७.३	११.१	४०.९	३४.५	४६.५
	मधेसी/तराई दलित	२९२	१९१	१०१	५०.७	५८.६	३५.६	५.८	६.३	५	६.५	६.८	५.९	३७	२८.३	५३.५
	गैरदलित जातजाति	४३३६५८	२०८८६१	२२४७९७	३८.२	४७.४	२९.७	७.५	५.९	९	८.४	६.७	१०	४५.९	४०	५१.४
लमजुङ	जम्मा	१३४९१६	६२९९३	७१९२३	३९.५	४४.९	३४.८	१३.७	१२.४	१४.९	१०.७	९.४	११.९	३६.१	३३.४	३८.४
	पहाडी दलित	२४१०४	११०००	१३१०४	३८	४३.६	३३.३	१४.९	१३.४	१६.१	१२	१०.२	१३.५	३५.१	३२.८	३७
	मधेसी/तराई दलित	२७	११	१६	३७	३६.४	३७.५	२२.२	१८.२	२५	११.१	९.१	१२.५	२९.६	३६.४	२५
	गैरदलित जातजाति	११०७८५	५१९८२	५८८०३	३९.८	४५.२	३५.१	१३.५	१२.१	१४.६	१०.४	९.२	११.५	३६.३	३३.५	३८.७
तनहुँ	जम्मा	२७२८४३	१२४४८०	१४८३६३	४७.४	५२.८	४२.९	१०.४	८.७	११.९	८.४	७.२	९.४	३३.७	३१.३	३५.८
	पहाडी दलित	४४७१९	१९५९८	२५१२१	४६.३	५२	४१.८	११	९.१	१२.५	८.९	७.६	९.९	३३.९	३१.३	३५.८
	मधेसी/तराई दलित	८०	४२	३८	५१.२	६४.३	३६.८	१५	१९	१०.५	७.५	२.४	१३.२	२६.२	१४.३	३९.५
	गैरदलित जातजाति	२२८०४४	१०४८४०	१२३२०४	४७.७	५२.९	४३.२	१०.३	८.६	११.८	८.३	७.१	९.३	३३.७	३१.३	३५.८
नवलपरासी -पूर्व	जम्मा	३१६७६१	१४५१११	१७१६५०	४३.७	५१.२	३७.४	९.८	७.८	११.५	९.३	७.७	१०.७	३७.२	३३.३	४०.५
	पहाडी दलित	३१८२५	१४२००	१७६२५	४०.५	५०.६	३२.४	१०.२	७.७	१२.२	१०.६	८	१२.७	३८.७	३३.७	४२.७
	मधेसी/तराई दलित	९१२	४८७	४२५	४१.२	५६.५	२३.८	१३.७	११.५	१६.२	१४.९	११.१	११.३	३०.२	२०.९	४०.७
	गैरदलित जातजाति	२८४०२४	१३०४२४	१५३६००	४४.१	५१.३	३८	९.७	७.८	११.४	९.२	७.७	१०.४	३७.१	३३.३	४०.३
स्याङ्जा	जम्मा	२१६७८९	९७४०६	११९३८३	४१.२	४४.९	३८.३	१२.९	११.४	१४.१	१२.४	११.३	१३.४	३३.४	३२.४	३४.२
	पहाडी दलित	३५५७३	१५४१९	२०१५४	३७.५	४१.४	३४.६	१४.१	१२.४	१५.३	१४.७	१२.९	१६.१	३३.७	३३.३	३४

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	१० वर्ष वा सोभन्दा माथिका जनसङ्ख्या			६ महिना वा सोभन्दा बढी काम गरेको (%)			३ देखि ६ महिना काम गरेको (%)			३ महिनाभन्दा कम काम गरेको (%)			कुनै पनि आर्थिक काम नगरेको (%)		
		जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
पर्वत	मधेसी/तराई दलित	३९	१९	२०	४१	४२.१	४०	१५.४	१०.५	२०	५.१	१०.५	०	३८.५	३६.८	४०
	गैरदलित जातजाति	१८११७७	८१९६८	९९२०९	४२	४५.५	३९	१२.७	११.२	१३.९	१२	१०.९	१२.८	३३.४	३२.३	३४.३
	जम्मा	११०४३७	५०७४०	५९६९७	३८.८	४३.८	३४.६	१४.७	१२.८	१६.२	११	९.५	१२.३	३५.५	३३.९	३६.९
	पहाडी दलित	२७९२२	१२५७७	१५३४५	३५.८	४१.७	३०.९	१५.७	१३.६	१७.४	१२.४	१०.६	१३.९	३६.१	३४.१	३७.८
	गैरदलित जातजाति	८२५०२	३८१५८	४४३४४	३९.८	४४.४	३५.९	१४.३	१२.६	१५.८	१०.५	९.२	११.७	३५.३	३३.८	३६.६
बागलुङ	जम्मा	२०५०२१	९२८७१	११२१५०	३२.९	३७.६	२८.९	१७.१	१५.४	१८.५	१४.३	१२.३	१५.९	३५.८	३४.७	३६.७
	पहाडी दलित	५६३८०	२४४०१	३१९७९	३०.२	३५.१	२६.४	१८.२	१६.४	१९.६	१५.३	१३.१	१७.१	३६.३	३५.४	३७
	मधेसी/तराई दलित	५४	२३	३१	४४.४	६०.९	३२.३	७.४	८.७	६.५	१३	४.३	१९.४	३५.२	२६.१	४१.९
	गैरदलित जातजाति	१४८५८७	६८४४७	८०१४०	३३.९	३८.५	२९.९	१६.७	१५	१८.१	१३.९	१२.१	१५.४	३५.६	३४.४	३६.६
रुकुम-पूर्व	जम्मा	४५३०२	२१६५१	२३६५१	४६.१	४९	४३.४	१८.१	१७.१	१९.१	१२.१	११.४	१२.८	२३.६	२२.५	२४.७
	पहाडी दलित	९४१३	४४५३	४९६०	४६.१	४९.३	४३.३	१७.२	१५.९	१८.३	११.३	१०.३	१२.३	२५.३	२४.५	२६.१
	मधेसी/तराई दलित	४	१	३	७५	०	१००	२५	१००	०	०	०	०	०	०	०
	गैरदलित जातजाति	३५८८५	१७१९७	१८६८८	४६.१	४८.९	४३.४	१८.४	१७.४	१९.३	१२.३	११.७	१२.९	२३.२	२१.९	२४.४
रोल्पा	जम्मा	१८६४८८	८५००४	१०१४८४	३७	४०.५	३४	१६.६	१५.९	१७.३	१२.२	११.२	१२.९	३४.२	३२.४	३५.८
	पहाडी दलित	३१०८४	१३६२२	१७४६२	३५.४	३९	३२.७	१७	१५.९	१७.९	१२.५	११.३	१३.५	३५	३३.८	३५.९
	मधेसी/तराई दलित	२८	१०	१८	५०	९०	२७.८	७.१	१०	५.६	१४.३	०	२२.२	२८.६	०	४४.४
	गैरदलित जातजाति	१५५३७६	७१३७२	८४००४	३७.३	४०.८	३४.३	१६.६	१५.९	१७.१	१२.१	११.२	१२.८	३४.१	३२.२	३५.८
प्युठान	जम्मा	१८४५९२	७९५४४	१०५०४८	३५.१	३९.३	३१.९	१५.७	१३.३	१७.६	१२.९	११.७	१३.९	३६.३	३५.७	३६.७
	पहाडी दलित	३८०८४	१५३८६	२२६९८	३१.७	३४.५	२९.७	१७	१४.७	१८.५	१३.९	१२.८	१४.७	३७.४	३७.९	३७.१
	मधेसी/तराई दलित	४८	१९	२९	३३.३	४७.४	२४.१	३१.२	२१.१	३७.९	१२.५	१०.५	१३.८	२२.९	२१.१	२४.१
	गैरदलित जातजाति	१४६४६०	६४१३९	८२३२१	३६	४०.४	३२.५	१५.४	१२.९	१७.३	१२.७	११.४	१३.६	३६	३५.२	३६.६
गुल्मी	जम्मा	२०३३७०	८९२८६	११४०८४	३९.३	४३	३६.४	१६.९	१४.६	१८.७	१८.८	१७.३	१९.९	२५	२५.१	२५
	पहाडी दलित	४४१६२	१८५१९	२५६४३	३५.८	३९	३३.५	१८	१५.६	१९.७	२१.७	२०.२	२२.८	२४.५	२५.१	२४
	मधेसी/तराई दलित	४३	२२	२१	६९.८	८१.८	५७.१	९.३	०	१९	९.३	१३.६	४.८	११.६	४.५	१९
	गैरदलित जातजाति	१५११६५	७०७४५	८८४२०	४०.३	४४	३७.२	१६.६	१४.३	१८.४	१८	१६.६	१९.१	२५.२	२५.१	२५.२
अर्घाखाँची	जम्मा	१४५६३१	६३७८३	८१८४८	४०.४	४४.७	३७.१	१४.१	१२.२	१५.६	११.२	९.८	१२.२	३४.३	३३.३	३५.१
	पहाडी दलित	३१४२७	१३१२६	१८३०१	३७.९	४२.५	३४.६	१४.९	१२.७	१६.४	११.३	९.७	१२.४	३५.९	३५	३६.६
	मधेसी/तराई दलित	१९	९	१०	४७.४	७७.८	२०	५.३	०	१०	१५.८	११.१	२०	३१.६	११.१	५०
	गैरदलित जातजाति	११४१८५	५०६४८	६३५३७	४१.१	४५.२	३७.८	१३.९	१२.१	१५.३	११.१	९.८	१२.२	३३.९	३२.९	३४.७

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	१० वर्ष वा सोभन्दा माथिका जनसङ्ख्या			६ महिना वा सोभन्दा बढी काम गरेको (%)			३ देखि ६ महिना काम गरेको (%)			३ महिनाभन्दा कम काम गरेको (%)			कुनैपनि आर्थिक काम नगरेको (%)		
		जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
पाल्पा	जम्मा	२०६३१७	९२४६९	११३८४८	५२	५५.३	४९.३	१५.२	१३.४	१६.७	११.६	११	१२	२१.२	२०.३	२२
	पहाडी दलित	२४५४३	१०३६६	१४१७७	४९.५	५३.१	४६.९	१५.५	१३.२	१७.२	१२.१	११.७	१२.४	२२.९	२२	२३.५
	मधेसी/तराई दलित	१०१	३९	६२	६२.४	५६.४	६६.१	६.९	५.१	८.१	७.९	१२.८	४.८	२२.८	२५.६	२१
	गैरदलित जातजाति	१८१६७३	८२०६४	९९६०९	५२.३	५५.६	४९.६	१५.२	१३.४	१६.६	११.५	१०.९	११.९	२१	२०.१	२१.८
नवलपरासी - पश्चिम	जम्मा	३२०६५४	१५३४३४	१६७२२०	३६.२	४८.९	२४.६	१३.४	१०.९	१५.८	१२.२	९.२	१४.९	३८.२	३१	४४.७
	पहाडी दलित	१५३५२	६७८५	८५६७	३३.३	४५.१	२३.९	१२.४	९.५	१४.७	१२.९	९.८	१५.३	४१.४	३५.५	४६.१
	मधेसी/तराई दलित	३४२८३	१६९७९	१७३०४	३४.७	४८.९	२०.७	१४.६	१२.४	१६.८	१३.२	९.७	१६.७	३७.५	२९	४५.८
	गैरदलित जातजाति	२७०१९	१२९६७०	१४१३४९	३६.६	४९.१	२५.१	१३.३	१०.७	१५.७	१२	९.१	१४.६	३८.१	३१	४४.५
रूपन्देही	जम्मा	९२६०३८	४४६९९१	४७९०४७	३५.४	४८.४	२३.३	१०.८	८.७	१२.८	९.८	७.६	१२	४४	३५.४	५२
	पहाडी दलित	५०५९२	२२८३१	२७७६१	३५.५	४८.७	२४.७	१०.१	७.५	१२.३	९.९	७.५	११.९	४४.५	३६.४	५१.२
	मधेसी/तराई दलित	५६५८७	२८६०८	२७९७९	३४.९	४९.१	२०.४	१३.४	११.५	१५.३	१०.१	७.९	१२.५	४१.६	३१.६	५१.९
	गैरदलित जातजाति	८१८८५९	३९५५५२	४२३३०७	३५.४	४८.३	२३.४	१०.६	८.५	१२.६	९.८	७.५	१२	४४.१	३५.६	५२
कपिलवस्तु	जम्मा	५३८२७८	२६०६०१	२७७६७७	३५.८	४७.६	२४.७	१३.१	११.५	१४.६	११	८.७	१३.१	४०.१	३२.२	४७.५
	पहाडी दलित	१७०३०	७५३३	९४९७	३८.१	४७.१	३०.९	११.१	९.७	१२.२	१२	९.५	१४	३८.८	३३.७	४२.९
	मधेसी/तराई दलित	५८२३९	२८९६८	२९२७१	३४.४	४६.८	२२.१	१४.८	१३.५	१६.१	१०.९	८.७	१३.१	३९.९	३१	४८.७
	गैरदलित जातजाति	४६३००९	२२४१००	२३८९०९	३५.९	४७.७	२४.८	१३	११.३	१४.६	१०.९	८.७	१३.१	४०.२	३२.३	४७.६
दाङ	जम्मा	५५९५४२	२६००१९	२९९५२३	३९.२	४८.६	३१	१२.४	१०.३	१४.२	९.७	७.८	११.४	३८.७	३३.३	४३.४
	पहाडी दलित	६३२३५	२८५५७	३४६७८	३७.२	४६.४	२९.७	१२.४	१०.६	१३.८	१०.४	८.५	११.९	४०.१	३४.५	४४.६
	मधेसी/तराई दलित	१०११	५२१	४९०	४०.८	५०.१	३०.८	१४.१	११.३	१७.१	१२.३	१०.६	१४.१	३२.८	२८	३८
	गैरदलित जातजाति	४९५२९६	२३०९४१	२६४३५५	३९.५	४८.९	३१.२	१२.४	१०.२	१४.२	९.६	७.७	११.४	३८.५	३३.२	४३.२
बाँके	जम्मा	४८५४७२	२३४५८७	२५०८८५	३७.२	४९	२६.२	११.६	९.९	१३.२	९.८	७.७	११.६	४१.४	३३.४	४९
	पहाडी दलित	३४७१२	१५६०२	१९११०	३८.१	४७.१	३०.७	१०.३	८.२	१२	९.८	८.१	११.१	४१.९	३६.६	४६.१
	मधेसी/तराई दलित	३०९४९	१५८६८	१५०८१	३३.४	५०.१	१५.८	१४	११.८	१६.२	१०.५	८.१	१३.१	४२.१	२९.९	५४.९
	गैरदलित जातजाति	४१९८११	२०३११७	२१६६९४	३७.४	४९	२६.५	११.६	९.९	१३.१	९.७	७.७	११.६	४१.४	३३.४	४८.८
बर्दिया	जम्मा	३८२६१५	१७६४११	२०६२०४	४७.१	५५.५	४०	१३.९	११.३	१६.१	१०.५	८.५	१२.२	२८.५	२४.७	३१.७
	पहाडी दलित	३३०८२	१४३८९	१८६९३	४०.५	४७	३५.५	१४.३	११.८	१६.२	१२.४	१०.६	१३.८	३२.८	३०.६	३४.५
	मधेसी/तराई दलित	६६५०	३३७४	३२७६	४२.३	५८	२६.२	९.५	७.७	११.३	८.५	५.८	११.४	३९.७	२८.५	५१.१
	गैरदलित जातजाति	३४२८८३	१५८६४८	१८४२३५	४७.९	५६.२	४०.७	१४	११.३	१६.२	१०.४	८.४	१२	२७.८	२४.१	३१.१
डोल्पा	जम्मा	३४३५१	१७१२५	१७२२६	२३.८	२८.४	१९.३	२०.३	२०.९	१९.८	१३.७	१३.६	१३.८	४२.१	३७.१	४७.१
	पहाडी दलित	४४२४	२२४५	२१७९	२२.२	२५.३	१९	२६.५	२७.४	२५.५	१३.५	१२.७	१४.४	३७.८	३४.६	४१.१

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	१० वर्ष वा सोभन्दा माथिका जनसङ्ख्या			६ महिना वा सोभन्दा बढी काम गरेको (%)			३ देखि ६ महिना काम गरेको (%)			३ महिनाभन्दा कम काम गरेको (%)			कुनै पनि आर्थिक काम नगरेको (%)		
		जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
मुगु	मधेसी/तराई दलित	४	२	२	२५	५०	०	२५	५०	०	२५	०	५०	२५	०	५०
	गैरदलित जातजाति	२९९२३	१४८७८	१५०४५	२४.१	२८.८	१९.४	१९.४	१९.९	१९	१३.७	१३.८	१३.७	४२.८	३७.५	४८
	जम्मा	४९३३९	२४५७८	२४७६१	५२.१	५३.८	५०.५	८.६	७.७	९.५	७.४	७.१	७.६	३१.९	३१.४	३२.४
	पहाडी दलित	१०३७९	५२३२	५१४७	५१.९	५२.८	५१.१	८.८	७.५	१०	६.६	६.७	६.६	३२.७	३३.१	३२.३
हुम्ला	मधेसी/तराई दलित	१४	७	७	५०	२८.६	७१.४	०	०	०	०	०	०	५०	७१.४	२८.६
	गैरदलित जातजाति	३८९४६	१९३३९	१९६०७	५२.२	५४.१	५०.३	८.६	७.८	९.३	७.५	७.२	७.९	३१.७	३०.९	३२.४
	जम्मा	४२५६६	२१३४९	२१२१७	३९	४२.५	३५.५	२१.५	१९.४	२३.६	१०.७	१०	११.३	२८.८	२८	२९.६
	पहाडी दलित	६५४८	३२७२	३२७६	३१.३	३३.६	२९.१	२८.४	२८	२८.९	१०.३	९.५	११.१	२९.९	२९	३०.९
जुम्ला	मधेसी/तराई दलित	१२	८	४	५०	५०	५०	०	०	०	०	०	०	५०	५०	५०
	गैरदलित जातजाति	३६००६	१८०६९	१७९३७	४०.४	४४.१	३६.७	२०.२	१७.९	२२.६	१०.८	१०.२	११.४	२८.६	२७.८	२९.३
	जम्मा	९५०६८	४७०३२	४८०३६	४३.९	४५.८	४२.१	१२.७	११.७	१३.६	९.४	८.८	१०	३४	३३.७	३४.३
	पहाडी दलित	१६३९९	७९६८	८४३१	४६.३	४८.८	४३.९	११.४	९.९	१२.८	९.६	८.९	१०.२	३२.८	३२.५	३३
कालीकोट	मधेसी/तराई दलित	७	३	४	५७.१	१००	२५	०	०	०	१४.३	०	२५	२८.६	०	५०
	गैरदलित जातजाति	७८६६२	३९०६१	३९६०१	४३.४	४५.१	४१.७	१२.९	१२.१	१३.७	९.४	८.८	९.९	३४.३	३४	३४.६
	जम्मा	१११६८०	५४८४५	५६८३५	३८.६	४१.६	३५.६	१६.२	१४.९	१७.५	१३.१	१२.५	१३.७	३२.१	३१	३३.२
	पहाडी दलित	३०२७९	१४७६६	१५५१३	३४.७	३७.५	३२.१	१७.९	१६.७	१९	१३.४	१२.९	१४	३४	३२.९	३५
दैलेख	मधेसी/तराई दलित	१८	६	१२	४४.४	३३.३	५०	५.६	०	८.३	२२.२	३३.३	१६.७	२७.८	३३.३	२५
	गैरदलित जातजाति	८१३८३	४००७३	४१३१०	४०	४३.१	३७	१५.६	१४.२	१६.९	१३	१२.३	१३.६	३१.५	३०.३	३२.५
	जम्मा	१९७७५६	९२७७६	१०४९८०	३९.६	४२.९	३६.७	१५.५	१४.२	१६.६	१२	११.१	१२.८	३२.९	३१.८	३३.९
	पहाडी दलित	५२२८२	२३७६५	२८५१७	३८.२	४१.४	३५.६	१६	१४.६	१७.१	१३	१२.२	१३.७	३२.८	३१.८	३३.६
जाजरकोट	मधेसी/तराई दलित	३०	११	१९	६०	५४.५	६३.२	१३.३	१८.२	१०.५	०	०	०	२६.७	२७.३	२६.३
	गैरदलित जातजाति	१४५४४४	६९०००	७६४४४	४०.२	४३.५	३७.१	१५.३	१४	१६.४	११.६	१०.७	१२.५	३२.९	३१.८	३४
	जम्मा	१४५०३४	७१५१३	७३५२१	४८.७	५२.७	४४.८	११.५	९.४	१३.६	१७.७	१७	१८.४	२२.१	२०.८	२३.३
	पहाडी दलित	४१२५१	२०२२३	२१०२८	४७.९	५१.८	४४.१	१२.४	१०.४	१४.३	१७.९	१७.३	१८.४	२१.९	२०.५	२३.२
रुकुम - पश्चिम	मधेसी/तराई दलित	२१	८	१३	५७.१	६२.५	५३.८	१९	०	३०.८	४.८	१२.५	०	१९	२५	१५.४
	गैरदलित जातजाति	१०३७६२	५१२८२	५२४८०	४९	५३.१	४५	११.२	९.१	१३.३	१७.६	१६.९	१८.३	२२.१	२०.९	२३.३
	जम्मा	१३२७७९	६३२७६	६९५०३	४२.१	४७.६	३७.२	१७.२	१४.३	२०	१८.३	१६.९	१९.७	२२.३	२१.३	२३.२
	पहाडी दलित	२७८६	१२९८०	१४२०६	३८.६	४३.८	३३.८	१८.४	१५.४	२१.१	२२.२	२०.४	२३.७	२०.८	२०.३	२१.३
रुकुम - पश्चिम	मधेसी/तराई दलित	१६	७	९	५०	७१.४	३३.३	३१.२	०	५५.६	१२.५	२८.६	०	६.२	०	११.१
	गैरदलित जातजाति	१०५५७७	५०२८९	५५२८८	४३.१	४८.५	३८.१	१६.९	१४	१९.६	१७.४	१६	१८.६	२२.६	२१.५	२३.७

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	१० वर्ष वा सोभन्दा माथिका जनसङ्ख्या			६ महिना वा सोभन्दा बढी काम गरेको (%)			३ देखि ६ महिना काम गरेको (%)			३ महिनाभन्दा कम काम गरेको (%)			कुनै पनि आर्थिक काम नगरेको (%)		
		जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
सल्यान	जम्मा	१९२०४४	९०८८१	१०११६३	४३.९	४९.१	३९.३	१५.६	१३.४	१७.५	१३.२	११.६	१४.५	२७.३	२५.९	२८.६
	पहाडी दलित	३०४७७	१४३२९	१६१४८	४१.८	४८	३६.३	१७.४	१५.१	१९.५	१२.८	११	१४.४	२८	२५.९	२९.९
	मधेसी/तराई दलित	२३	५	१८	६०.९	६०	६१.१	१७.४	२०	१६.७	४.३	०	५.६	१७.४	२०	१६.७
	गैरदलित जातजाति	१६१५४४	७६५४७	८४९९७	४४.३	४९.३	३९.९	१५.३	१३.१	१७.२	१३.२	११.८	१४.६	२७.२	२५.९	२८.४
सुर्खेत	जम्मा	३३७२७६	१५८४८३	१७८७९३	४२.७	४९.१	३७	११.२	९.५	१२.७	१०.१	८.६	११.३	३६.१	३२.९	३८.९
	पहाडी दलित	८२१५१	३७५८९	४४५६२	४२.१	४८.६	३६.६	१२.९	११	१४.५	१०.७	९.१	१२.१	३४.३	३१.३	३६.८
	मधेसी/तराई दलित	९९	४१	५८	४६.५	५६.१	३९.७	९.१	९.८	८.६	६.१	४.९	६.९	३८.४	२९.३	४४.८
	गैरदलित जातजाति	२५५०२६	१२०८५३	१३४१७३	४२.९	४९.२	३७.२	१०.६	९	१२.१	९.८	८.५	११.१	३६.७	३३.४	३९.७
बाजुरा	जम्मा	१०७६७३	५१३०६	५६३६७	३९.४	४१.८	३७.३	१६.२	१४.९	१७.४	११.८	११.३	१२.३	३२.५	३२	३३
	पहाडी दलित	२६८०५	१२५४१	१४२६४	३५.६	३६.२	३५.१	१७.३	१६.३	१८.२	१३.४	१३	१३.८	३३.७	३४.५	३२.९
	मधेसी/तराई दलित	६	३	३	१६.७	०	३३.३	१६.७	०	३३.३	०	०	०	६६.७	१००	३३.३
	गैरदलित जातजाति	८०८६२	३८७६२	४२१००	४०.७	४३.६	३८	१५.९	१४.५	१७.२	११.३	१०.७	११.८	३२.१	३१.२	३३
बझाङ	जम्मा	१४७८५०	६७२७९	८०५७१	३७	३९.५	३४.८	१७.६	१६.३	१८.६	१५.२	१४.६	१५.६	३०.३	२९.५	३१
	पहाडी दलित	२२१८४	१००३२	१२१५२	३३.८	३५.२	३२.६	१८.६	१७.६	१९.३	१४.२	१३.८	१४.६	३३.५	३३.४	३३.५
	मधेसी/तराई दलित	१२	५	७	१६.७	४०	०	१६.७	२०	१४.३	२५	२०	२८.६	४१.७	२०	५७.१
	गैरदलित जातजाति	१२५६५४	५७२४२	६८४१२	३७.५	४०.३	३५.२	१७.४	१६.१	१८.५	१५.३	१४.७	१५.८	२९.८	२८.९	३०.५
दार्चुला	जम्मा	१०९२५२	५१९८०	५७२७२	३३.३	३८.८	२८.४	१४.८	१३.६	१६	१४.८	१३.१	१६.३	३७	३४.५	३९.३
	पहाडी दलित	१३४८३	६४२९	७०५४	२७.६	३२.४	२३.३	१६	१५.३	१६.७	१८	१६.२	१९.६	३८.३	३६.१	४०.३
	मधेसी/तराई दलित	९	५	४	४४.४	६०	२५	११.१	०	२५	०	०	०	४४.४	४०	५०
	गैरदलित जातजाति	९५७६०	४५५४६	५०२१४	३४.१	३९.७	२९.१	१४.७	१३.४	१५.८	१४.३	१२.६	१५.९	३६.९	३४.३	३९.२
बैतडी	जम्मा	१९४३००	८८८५०	१०५४५०	३३.७	३८.१	३०	१८.९	१७	२०.४	१७.८	१६.६	१८.८	२९.६	२८.२	३०.८
	पहाडी दलित	४०१३१	१८४६१	२१६७०	३०.९	३४.५	२७.८	१९.६	१८.५	२०.६	१७.५	१६.५	१८.४	३२	३०.५	३३.२
	गैरदलित जातजाति	१५४१६९	७०३८९	८३७८०	३४.४	३९	३०.५	१८.७	१६.७	२०.३	१७.९	१६.७	१९	२९	२७.६	३०.२
डडेल्धुरा	जम्मा	११२५६०	५१५०९	६१०५१	३९.५	४४	३५.७	१५.३	१३.४	१६.९	१२.९	११.७	१३.८	३२.३	३०.८	३३.६
	पहाडी दलित	२४३५०	१०७८५	१३५६५	३६.३	३९.४	३३.७	१४.९	१३.१	१६.२	१३.३	१३.२	१३.४	३५.६	३४.३	३६.६
	मधेसी/तराई दलित	१८	१२	६	३३.३	४१.७	१६.७	५.६	८.३	०	१६.७	१६.७	१६.७	४४.४	३३.३	६६.७
	गैरदलित जातजाति	८८१९२	४०७१२	४७४८०	४०.४	४५.३	३६.२	१५.५	१३.५	१७.१	१२.७	११.४	१३.९	३१.४	२९.९	३२.७
डोटी	जम्मा	१५७९९३	६९१२२	८८८७१	३९.१	४०.९	३७.६	१५.५	१३.३	१७.२	१२.६	११.९	१३.२	३२.८	३३.८	३२
	पहाडी दलित	३६३०५	१५१३२	२११७३	३४.४	३४.१	३४.५	१७.२	१५.२	१८.६	१३.६	१३.१	१४	३४.८	३७.६	३२.८
	मधेसी/तराई दलित	४१	२१	२०	३४.१	५७.१	१०	७.३	४.८	१०	१२.२	४.८	२०	४६.३	३३.३	६०
	गैरदलित जातजाति	१२१६४७	५३९६९	६७६७८	४०.५	४२.८	३८.६	१५	१२.८	१६.७	१२.४	११.६	१३	३२.२	३२.८	३१.७

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	१० वर्ष वा सोभन्दा माथिका जनसङ्ख्या			६ महिना वा सोभन्दा बढी काम गरेको (%)			३ देखि ६ महिना काम गरेको (%)			३ महिनाभन्दा कम काम गरेको (%)			कुनै पनि आर्थिक काम नगरेको (%)		
		जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
अछाम	जम्मा	१७५४२२	७८०१०	९७४१२	४६.९	४७.४	४६.४	१६.९	१५.७	१७.८	१३.६	१३.७	१३.६	२२.६	२३.२	२२.२
	पहाडी दलित	४८६०३	२११२४	२७४७९	४४.३	४३.४	४५	१७	१६.४	१७.५	१४.३	१४.५	१४.१	२४.४	२५.७	२३.३
	मधेसी/तराई दलित	३	३	०	१००	१००		०	०		०	०		०	०	
	गैरदलित जातजाति	१२६८१६	५६८८३	६९९३३	४७.८	४८.९	४७	१६.८	१५.५	१७.९	१३.४	१३.४	१३.४	२२	२२.३	२१.८
कैलाली	जम्मा	७५२१५७	३५१९२८	४००२२९	३७	४६.३	२८.८	१३.६	११	१५.९	११.८	९.६	१३.८	३७.६	३३.१	४१.५
	पहाडी दलित	९४४९७	४१०८५	५३४१२	२७.८	३४.३	२२.७	१४.२	१२.४	१५.६	१३.९	११.९	१५.४	४४.२	४१.४	४६.३
	मधेसी/तराई दलित	४४६	२२०	२२६	४१.३	५७.७	२५.२	१२.६	८.६	१६.४	१४.१	१०.९	१७.३	३२.१	२२.७	४१.२
	गैरदलित जातजाति	६५७२१४	३१०६२३	३४६५९१	३८.३	४७.९	२९.७	१३.५	१०.८	१६	११.५	९.३	१३.५	३६.६	३२	४०.८
कञ्चनपुर	जम्मा	४२६१९७	१९३२६९	२३२९२८	४३.४	४८.८	३८.९	१४.७	११.९	१७.१	१४.८	१३.५	१५.८	२७.१	२५.७	२८.१
	पहाडी दलित	५४६७८	२३७२५	३०९५३	४०.६	४४.३	३७.७	१५.४	१३	१७.१	१४.९	१४.२	१५.५	२९.१	२८.४	२९.७
	मधेसी/तराई दलित	४७	२३	२४	४२.६	४७.८	३७.५	२१.३	८.७	३३.३	१०.६	१३	८.३	२५.५	३०.४	२०.८
	गैरदलित जातजाति	३७१४७२	१६९५२१	२०१९५१	४३.८	४९.४	३९.१	१४.६	११.८	१७.१	१४.८	१३.४	१५.९	२६.७	२५.४	२७.९

अनुसूची २३: दश वा सोभन्दा माथिका व्यक्तिका आर्थिक रूपले सक्रिय तथा रोजगार बेरोजगारको अवस्था अनुसारको विवरण,
राष्ट्रिय जनगणना २०७८

क्षेत्र	विवरण	दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसंख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता (जम्मा x)						दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जम्मा पुरुषको संख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता पुरुष (x)						दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जम्मा महिलाको संख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता (महिला x)					
			आर्थिक रूपले निष्क्रिय	आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप नछुलेको	आर्थिक रूपले निष्क्रिय		आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप नछुलेको	आर्थिक रूपले निष्क्रिय	आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप नछुलेको				
				अवसर निष्क्रिय	अवसर सक्रिय					अवसर निष्क्रिय	अवसर सक्रिय				अवसर निष्क्रिय		अवसर सक्रिय					
					अवसर रोजगार	अवसर बेरोजगार					अवसर रोजगार	अवसर बेरोजगार					अवसर रोजगार		अवसर बेरोजगार			
नेपाल	जम्मा	२३९५८८८८	३४.३	२९.६	९३.०	७.०	०.२	११५१९६२१	२८.६	२१.४	९३.८	६.२	०.२	१२४३९२४७	३९.५	३८.७	९२.०	८.०	०.३			
	जम्मा दलित	३०५२६२२	३३.५	३२.४	९२.०	८.०	०.३	१४३३६७९	२८.३	२३.८	९२.८	७.२	०.३	१६१८९४३	३८.२	४१.१	९०.९	९.१	०.४			
	पहाडी दलित	१९९५२७०	३०.९	३१.६	९२.२	७.८	०.४	९११४८६	२७.७	२४.८	९२.५	७.५	०.४	१०८३७८४	३३.५	३७.८	९१.८	८.२	०.५			
	तराई दलित	१०४७३५२	३८.६	३४.०	९१.६	८.४	०.२	५२९१९३	२९.४	२२.१	९३.३	६.७	०.२	५३५१५९	४७.६	४९.७	८८.२	११.८	०.२			
	गैरदलित जातजाति	२०९०६२४६	३४.४	२९.२	९३.२	६.८	०.२	१००८५१४२	२८.७	२१.०	९३.९	६.१	०.२	१०८२०३०४	३९.७	३८.३	९२.२	७.८	०.२			
भौगोलिक क्षेत्र																						
हिमाल	जम्मा	९८७५९२१	३१.५	२७.८	९३.६	६.४	०.३	४७२९५३२	२७.६	२१.४	९३.९	६.१	०.३	५१४६३८९	३५.०	३४.३	९३.३	६.७	०.४			
	जम्मा दलित	१२१७३५५	२९.१	३१.४	९२.५	७.५	०.५	५५७३४	२६.६	२५.१	९२.६	७.४	०.५	६६०२२९	३१.२	३७.१	९२.३	७.७	०.५			
	पहाडी दलित	१२०४६९१	२९.१	३१.५	९२.५	७.५	०.५	५५००२७	२६.६	२५.३	९२.६	७.४	०.५	६५४६६४	३१.१	३७.०	९२.३	७.७	०.५			
	तराई दलित	१२६६४	३१.०	२५.५	९३.३	६.७	०.१	७१०७	२३.३	१५.९	९३.९	६.१	०.२	५५५७	४०.९	४१.३	९१.८	८.२	०.१			
	गैरदलित जातजाति	८६५८५६६	३१.८	२७.२	९३.८	६.२	०.३	४१७२३९८	२७.८	२०.९	९४.०	६.०	०.३	४४८६१६८	३५.५	३३.९	९३.५	६.५	०.३			
पहाड	जम्मा	१४४०५४३	२५.७	२८.९	९४.१	५.९	०.२	७०३१४९	२४.०	२५.०	९३.७	६.३	०.२	७३७३९४	२७.३	३२.९	९४.५	५.५	०.३			
	जम्मा दलित	१८६५१२	२८.०	३१.७	९२.३	७.७	०.४	८९५११	२७.१	२७.८	९१.७	८.३	०.४	९७००१	२८.८	३५.३	९२.९	७.१	०.५			
	पहाडी दलित	१८६२४३	२८.०	३१.७	९२.३	७.७	०.४	८९३४९	२७.१	२७.९	९१.७	८.३	०.४	९६८९४	२८.८	३५.३	९२.९	७.१	०.५			
	तराई दलित	२६९	२३.४	१३.६	९३.३	६.७	०.०	१६२	२१.०	७.०	९६.६	३.४	०.०	१०७	२७.१	२४.४	८६.४	१३.६	०.०			
	गैरदलित जातजाति	१२५४०३१	२५.३	२८.५	९४.३	५.७	०.२	६१३६८	२३.६	२४.६	९४.०	६.०	०.२	६४०३९३	२७.०	३२.५	९४.७	५.३	०.२			
तराई	जम्मा	१२६४२४०४	३७.४	३१.४	९२.४	७.६	०.२	६०८६९४०	२९.९	२०.९	९३.७	६.३	०.२	६५५५४६४	४४.४	४३.६	९०.२	९.८	०.२			
	जम्मा दलित	१६४८७५५	३७.४	३३.२	९१.५	८.५	०.२	७८७०३४	२९.७	२२.४	९३.१	६.९	०.२	८६१७२९	४४.५	४५.८	८९.०	११.०	०.२			
	पहाडी दलित	६०४३३६	३५.३	३१.८	९१.५	८.५	०.३	२७९११०	३०.१	२२.९	९२.७	७.३	०.३	३३२२२६	३९.५	४०.३	९०.०	१०.०	०.३			
	तराई दलित	१०४४४१९	३८.७	३४.१	९१.६	८.४	०.२	५१४९२४	२९.४	२२.२	९३.३	६.७	०.२	५२९४९५	४७.७	४९.८	८८.१	११.९	०.२			
	गैरदलित जातजाति	१०९९३६४९	३७.४	३१.१	९२.५	७.५	०.२	५२९९१०६	३०.०	२०.७	९३.८	६.२	०.२	५६९३७४३	४४.४	४३.२	९०.४	९.६	०.२			
ग्रामीण/सहरी																						
सहरी	जम्मा	६७३६०७२	४१.८	२७.०	९२.३	७.७	०.२	३३२०७८९	३३.३	१७.०	९४.०	६.०	०.२	३४१५२८३	५०.१	४०.१	८९.१	१०.९	०.२			
	जम्मा दलित	५४३३६५	३९.०	२९.३	९१.४	८.६	०.४	२६३६००	३०.६	१८.६	९३.७	६.३	०.३	२७९७६५	४६.९	४२.५	८७.५	१२.५	०.४			

क्षेत्र	विवरण	दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसंख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता (जम्मा x)						दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जम्मा पुरुषको संख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता पुरुष (x)						दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जम्मा महिलाको संख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता (महिला x)					
			आर्थिक रूपले निष्क्रिय	आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप गर्नुलेको	आर्थिक रूपले निष्क्रिय		आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप गर्नुलेको	आर्थिक रूपले निष्क्रिय	आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप गर्नुलेको				
				अक्सर निष्क्रिय	अक्सर सक्रिय					अक्सर निष्क्रिय	अक्सर सक्रिय				अक्सर निष्क्रिय		अक्सर सक्रिय					
					अक्सर रोजगार	अक्सर बेरोजगार					अक्सर रोजगार	अक्सर बेरोजगार					अक्सर रोजगार		अक्सर बेरोजगार	अक्सर रोजगार	अक्सर बेरोजगार	
	पहाडी दलित	३९९९४३	३७.४	२५.०	९९.२	५.५	०.४	९५६९९०	३०.४	९५.३	९३.३	६.७	०.४	२०४७५३	४३.७	३५.५	५५.०	९२.०	०.५			
	तराई दलित	९५९४२२	४३.९	३३.२	९२.२	७.५	०.२	७७४९०	३९.९	९९.४	९४.५	५.५	०.२	७४०९२	५५.७	५५.६	५५.३	९४.७	०.२			
	गैरदलित जातजाति	६९९२७०७	४२.०	२६.५	९२.३	७.७	०.२	३०४७५५९	३३.५	९६.९	९४.०	६.०	०.२	३९३५५५५	५०.३	३९.९	५९.३	९०.७	०.२			
अर्धसहरी	जम्मा	९३०५०५०	३६.९	३९.४	९२.५	७.५	०.२	४४६७५०७	२९.२	२९.३	९३.६	६.४	०.२	४५४०२७३	४२.६	४२.५	९०.७	९.३	०.२			
	जम्मा दलित	९३३७७०५	३६.७	३३.९	९९.६	५.४	०.३	६३७४९७	२९.२	२२.५	९२.९	७.९	०.३	७००२९९	४३.४	४५.९	५९.४	९०.६	०.३			
	पहाडी दलित	४६७२७९	३४.०	३९.३	९९.७	५.३	०.५	२९०२६५	२९.२	२२.६	९२.७	७.३	०.४	२५७००६	३७.९	३९.४	९०.५	९.५	०.५			
	तराई दलित	५७०४३७	३५.९	३४.९	९९.५	५.५	०.२	४२७५२	२९.२	२२.४	९३.९	६.९	०.२	४४३२५	४६.६	४९.०	५५.६	९९.४	०.२			
	गैरदलित जातजाति	७९७०३७२	३६.९	३९.९	९२.६	७.४	०.२	३६०३९०	२९.२	२९.९	९३.७	६.३	०.२	४९३९९५२	४२.४	४२.४	९०.९	९.९	०.२			
ग्रामीण	जम्मा	७९९४७६	२५.७	२९.६	९४.९	५.९	०.३	३७३९०२५	२३.५	२४.५	९३.५	६.२	०.३	४९५३९९	२७.३	३४.९	९४.५	५.५	०.३			
	जम्मा दलित	९९७५४९	२७.४	३२.५	९२.६	७.४	०.४	५३२६६२	२६.९	२७.५	९२.२	७.५	०.४	६३५५७	२५.५	३७.२	९३.९	६.९	०.४			
	पहाडी दलित	९९३६०५६	२७.३	३२.५	९२.७	७.३	०.४	५९५०३९	२६.२	२७.९	९२.२	७.५	०.४	६२९०२५	२५.२	३६.९	९३.२	६.५	०.४			
	तराई दलित	३५४९३	३२.९	३४.५	९०.५	९.२	०.९	९७६३९	२५.०	२४.९	९२.९	७.९	०.२	९७६६२	३९.२	४७.०	५७.२	९२.५	०.९			
	गैरदलित जातजाति	६७४३९६७	२५.३	२९.९	९४.४	५.६	०.३	३९९५३६३	२३.४	२४.४	९४.०	६.०	०.३	३५४४५०४	२७.९	३३.६	९४.५	५.२	०.३			
प्रदेश																						
कोशी	जम्मा	४९२७०९४	२५.९	२७.२	९४.५	५.२	०.९	९९५९३५	२३.५	९९.५	९५.३	४.७	०.९	२९३९९५९	३३.९	३५.९	९४.२	५.५	०.९			
	जम्मा दलित	३५४२३९	२५.५	२७.९	९४.३	५.७	०.९	९५४३५५	२२.६	९५.९	९५.९	४.९	०.९	२००५४३	३४.५	३७.६	९३.९	६.९	०.९			
	पहाडी दलित	२५०३५७	२७.४	२७.३	९४.५	५.५	०.९	९९७६५९	२२.४	२०.२	९५.९	४.९	०.९	९३२७२५	३९.५	३४.५	९३.९	६.९	०.९			
	तराई दलित	९३४५४४	३९.६	२९.०	९३.५	६.२	०.९	६६७२९	२३.९	९६.७	९५.२	४.५	०.९	६५९९५	३९.९	४४.४	९९.०	९.०	०.९			
	गैरदलित जातजाति	३७४९५६३	२५.९	२७.९	९४.९	५.९	०.९	९५०२७४७	२३.६	९९.९	९५.३	४.७	०.९	९९३९९९६	३३.५	३४.९	९४.३	५.७	०.९			
मधेश	जम्मा	४७७००९३	४२.७	३३.९	९९.७	५.३	०.९	२३५५९०५	३२.७	२९.४	९३.६	६.४	०.९	२४९४९०५	५२.४	५९.२	५७.५	९२.५	०.९			
	जम्मा दलित	७६००९७	४०.४	३४.९	९९.३	५.७	०.९	३७९६५५	३९.०	२३.९	९३.०	७.०	०.९	३५०५२	४९.४	५०.३	५७.७	९२.३	०.९			
	पहाडी दलित	३६५३६	३७.४	२५.६	९२.३	७.७	०.९	९७६४६	२५.७	९५.७	९४.३	५.७	०.९	९९९९०	४५.३	४०.५	५९.९	९०.९	०.९			
	तराई दलित	७३३९९९	४०.५	३५.२	९९.२	५.५	०.९	३५४३९९	३९.९	२३.४	९२.९	७.९	०.२	३६५६६२	४९.६	५०.५	५७.६	९२.४	०.९			
	गैरदलित जातजाति	४००९९९६	४३.९	३३.७	९९.५	५.२	०.९	९९५३९४३	३३.०	२९.९	९३.७	६.३	०.९	२०२६५३	५२.९	५९.४	५७.४	९२.६	०.९			
बागमती	जम्मा	५२६०६९९	३५.२	२४.७	९४.९	५.९	०.९	२५९५०५	२९.३	९७.४	९४.७	५.३	०.९	२६६५६०३	४९.०	३३.३	९३.९	६.९	०.९			
	जम्मा दलित	२९५४६६	३९.९	२५.५	९४.२	५.५	०.९	९४५६३३	२५.५	९७.७	९५.९	४.९	०.९	९४२९३३	३६.३	३४.२	९३.९	६.९	०.९			
	पहाडी दलित	२५९६०२	३९.०	२५.६	९४.२	५.५	०.९	९४०९५५	२५.६	९७.९	९५.९	४.९	०.९	९४९४४७	३६.९	३४.९	९३.९	६.९	०.९			
	तराई दलित	३५६६४	३९.५	२२.६	९३.६	६.४	०.९	६८७६	२३.९	९३.६	९४.५	५.२	०.९	३४५६	४५.४	४२.६	५९.६	९०.४	०.९			
	गैरदलित जातजाति	४९६२९२५	३५.५	२४.७	९४.९	५.९	०.९	२४४९४५५	२९.५	९७.४	९४.७	५.३	०.९	२५९६६७०	४९.२	३३.२	९३.९	६.९	०.९			

क्षेत्र	विवरण	दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसंख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता (जम्मा x)					दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जम्मा पुरुषको संख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता पुरुष (x)					दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जम्मा महिलाको संख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता (महिला x)					
			आर्थिक रूपले निष्क्रिय	आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप गर्नुलेको		आर्थिक रूपले निष्क्रिय	आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप गर्नुलेको		आर्थिक रूपले निष्क्रिय	आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप गर्नुलेको	
				अक्सर निष्क्रिय	अक्सर सक्रिय					अक्सर निष्क्रिय	अक्सर सक्रिय					अक्सर निष्क्रिय	अक्सर सक्रिय			
					अक्सर रोजगार	अक्सर बेरोजगार					अक्सर रोजगार	अक्सर बेरोजगार					अक्सर रोजगार	अक्सर बेरोजगार		
गण्डकी	जम्मा	२०९५४७४	३३.१	२८.३	९.२	७.४	१.२	९७३३९९	३०.०	२१.९	९.२	७.४	१.१	११२२०७५	३५.८	३४.४	९.२	७.५	१.३	
	जम्मा दलित	३६४८९२	३२.२	३१.१	९.१	८.३	१.३	१६४०३३	२९.३	२३.७	९.१	८.२	१.२	२००८५९	३४.५	३७.६	९.१	८.५	१.४	
	पहाडी दलित	३६३३१७	३२.२	३१.१	९.१	८.३	१.३	१६३१७४	२९.३	२३.७	९.१	८.२	१.२	२००१४३	३४.५	३७.६	९.१	८.५	१.४	
	तराई दलित	१५७५	२५.८	२७.७	९.५.१	४.९	२.३	८५९	१७.६	१८.९	९.५.०	४.०	२.४	७१६	३५.८	४१.२	९.५.४	४.६	२.२	
	गैरदलित जातजाति	१७३०५८२	३३.३	२७.७	९.२.८	७.२	१.२	८०९३६६	३०.१	२१.५	९.२.८	७.२	१.१	९२१२१६	३६.०	३३.७	९.२.७	७.३	१.३	
लुम्बिनी	जम्मा	४१८४२९९	३४.०	३२.०	९.१.९	८.१	०.३	१९६३७८०	२८.८	२३.१	९.२.७	७.३	०.३	२२२०५१९	३८.७	४१.१	९.०.८	९.२	०.३	
	जम्मा दलित	५८०६७८	३४.१	३४.१	९.०.८	९.२	०.३	२६५५८७	२९.०	२४.८	९.१.८	८.२	०.३	३१५०९१	३८.३	४३.०	८.९.६	१०.४	०.३	
	पहाडी दलित	३९२७९६	३२.८	३४.१	९.०.७	९.३	०.३	१७११६९	२९.८	२६.४	९.१.२	८.८	०.३	२२१५४७	३५.२	४०.५	९.०.२	९.८	०.३	
	तराई दलित	१८७९६२	३६.६	३४.०	९.१.१	८.९	०.३	९४४१८	२७.६	२२.१	९.२.८	७.२	०.३	९३५४४	४५.७	५०.२	८.७.५	१२.५	०.३	
	गैरदलित जातजाति	३६०३६२१	३३.९	३१.६	९.२.१	७.९	०.३	१६९८१९३	२८.६	२२.८	९.२.९	७.१	०.२	१९०५४२८	३८.७	४०.८	९.१.०	९.०	०.३	
कर्णाली	जम्मा	१३३७८९३	२७.९	३०.२	९.२.५	७.५	०.५	६४८२५८	२६.३	२५.५	९.२.४	७.६	०.४	६९०३५	२९.४	३४.८	९.२.६	७.४	०.५	
	जम्मा दलित	३०१६२०	२७.४	३१.६	९.१.९	८.१	०.५	१४२४६७	२५.९	२६.९	९.१.९	८.१	०.५	१५९१५३	२८.७	३६.०	९.१.९	८.१	०.६	
	पहाडी दलित	३०१३७६	२७.४	३१.६	९.१.९	८.१	०.५	१४२३६९	२५.९	२६.९	९.१.९	८.१	०.५	१५९००७	२८.७	३६.०	९.१.९	८.१	०.६	
	तराई दलित	२४४	२७.९	२१.०	९.४.२	५.८	०.०	९८	२७.६	१९.७	९.६.५	३.५	०.०	१४६	२८.१	२१.९	९.२.७	७.३	०.०	
	गैरदलित जातजाति	१०३६२७३	२८.०	२९.९	९.२.७	७.३	०.४	४९९३९१	२६.४	२५.२	९.२.५	७.५	०.४	५३६८८२	२९.६	३४.४	९.२.८	७.२	०.५	
सुदूरपश्चिम	जम्मा	२१८३४०४	२९.५	३४.२	९.२.०	८.०	०.१	१००३२५३	२७.६	२८.२	९.२.२	७.८	०.१	११८०१५१	३१.२	३९.६	९.१.९	८.१	०.२	
	जम्मा दलित	३६१६१८	३१.९	३७.७	९.०.५	९.५	०.२	१५९६०६	३१.२	३३.४	८.९.९	१०.१	०.२	२०२०१२	३२.४	४१.१	९.१.१	८.९	०.२	
	पहाडी दलित	३६१०३६	३१.९	३७.७	९.०.५	९.५	०.२	१५९३१४	३१.२	३३.४	८.९.९	१०.१	०.२	२०१७२२	३२.४	४१.१	९.१.१	८.९	०.२	
	तराई दलित	५८२	३२.१	३०.१	९.३.१	६.९	०.०	२९२	२४.३	१९.५	९.४.४	५.६	०.०	२९०	४०.०	४३.७	९.०.८	९.२	०.०	
	गैरदलित जातजाति	१८२१७८६	२९.१	३३.६	९.२.३	७.७	०.१	८४३६४७	२७.०	२७.३	९.२.५	७.५	०.१	९७८१३९	३०.९	३९.३	९.२.०	८.०	०.१	
जिल्ला																				
ताप्लेजुङ	जम्मा		९८६५४	२४.५	२८.७	९.४.८	५.२	०.१	४९५९०	२१.३	२३.३	९.४.८	५.२	०.१	४९०६४	२७.८	३४.७	९.४.८	५.२	०.१
	जम्मा दलित		६६८७	२३.८	२९.५	९.१.७	८.३	०.१	३२२२	२०.६	२३.०	९.२.२	७.८	०.१	३३७५	२६.९	३६.३	९.१.०	९.०	०.२
	पहाडी दलित		६५६२	२३.९	२९.६	९.१.६	८.४	०.१	३१९३	२०.७	२३.१	९.२.१	७.९	०.१	३३६९	२६.९	३६.३	९.१.०	९.०	०.२
	तराई दलित		२५	१२.०	४.५	१००.०	०.०	०.०	१९	५.३	०.०	१००.०	०.०	०.०	६	३३.३	२५.०	१००.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति		९२०६७	२४.६	२८.६	९.५.०	५.०	०.१	४६३७८	२१.३	२३.३	९.४.९	५.१	०.१	४५६८९	२७.९	३४.५	९.५.०	५.०	०.१
संखुवासभा	जम्मा		१३०८६६	८.६	२७.३	९.७.५	२.५	०.१	६५४९७	७.६	२३.८	९.७.५	२.५	०.१	६५३६९	९.७	३०.८	९.७.६	२.४	०.१
	जम्मा दलित		१०७४५	८.६	२७.२	९.७.३	२.७	०.१	५१९४	७.७	२३.१	९.७.१	२.९	०.१	५५५१	९.५	३१.१	९.७.५	२.५	०.२

क्षेत्र	विवरण	दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसंख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता (जम्मा x)					दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जम्मा पुरुषको संख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता पुरुष (x)					दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जम्मा महिलाको संख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता (महिला x)				
			आर्थिक रूपले निष्क्रिय	आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप गर्नुलेको		आर्थिक रूपले निष्क्रिय	आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप गर्नुलेको		आर्थिक रूपले निष्क्रिय	आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप गर्नुलेको
				अक्सर निष्क्रिय	अक्सर सक्रिय					अक्सर निष्क्रिय	अक्सर सक्रिय					अक्सर निष्क्रिय	अक्सर सक्रिय		
					अक्सर रोजगार	अक्सर बेरोजगार					अक्सर रोजगार	अक्सर बेरोजगार					अक्सर रोजगार	अक्सर बेरोजगार	
	पहाडी दलित	१०७१०	८.६	२७.३	९७.३	२.७	०.१	५१७६	७.७	२३.२	९७.१	२.९	०.१	५५३४	९.५	३१.२	९७.६	२.४	०.२
	तराई दलित	३५	१४.३	१६.७	९२.०	८.०	०.०	१८	११.१	१२.५	१००.०	०.०	०.०	१७	१७.६	२१.४	८१.८	१८.२	०.०
	गैरदलित जातजाति	१२०१२१	८.६	२७.३	९७.५	२.५	०.१	६०३०३	७.६	२३.९	९७.५	२.५	०.१	५९८१८	९.७	३०.८	९७.६	२.४	०.१
सोलुखुम्बु	जम्मा	८७६३३	२१.६	२५.३	९६.४	३.६	०.१	४३६२१	२०.१	२२.६	९५.५	४.५	०.१	४३५४२	२३.०	२८.१	९७.४	२.६	०.१
	जम्मा दलित	६७१०	२०.९	२७.७	९६.५	३.५	०.१	३२५५	१८.८	२४.४	९५.८	४.२	०.२	३४५५	२३.०	३०.९	९७.१	२.९	०.१
	पहाडी दलित	६६८७	२०.९	२७.७	९६.५	३.५	०.१	३२३६	१८.७	२४.५	९५.८	४.२	०.२	३४५१	२३.०	३०.९	९७.२	२.८	०.१
	तराई दलित	२३	२१.७	११.१	९३.८	६.३	०.०	१९	२६.३	०.०	१००.०	०.०	०.०	४	०.०	५०.०	५०.०	५०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	८०४५३	२१.६	२५.१	९६.४	३.६	०.०	४०३६६	२०.२	२२.४	९५.५	४.५	०.१	४००८७	२३.०	२७.८	९७.४	२.६	०.०
ओखलढुङ्गा	जम्मा	११८१३६	२५.७	३४.९	८९.१	१०.९	०.०	५७३६५	२४.५	२९.८	८७.५	१२.५	०.०	६०८७१	२६.९	३९.८	९०.८	९.२	०.०
	जम्मा दलित	१२३०२	२७.०	३४.३	८८.५	११.५	०.१	५८४०	२६.६	२८.५	८७.६	१२.४	०.१	६४६२	२७.३	३९.७	८९.४	१०.६	०.१
	पहाडी दलित	१२२७७	२७.०	३४.३	८८.४	११.६	०.१	५८२५	२६.६	२८.५	८७.५	१२.५	०.१	६४५२	२७.३	३९.७	८९.४	१०.६	०.१
	तराई दलित	२५	१२.०	२७.३	१००.०	०.०	०.०	१५	१३.३	७.७	१००.०	०.०	०.०	१०	१०.०	५५.६	१००.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१०५८३४	२५.६	३४.९	८९.१	१०.९	०.०	५१४२५	२४.३	२९.९	८७.५	१२.५	०.०	५४४०९	२६.८	३९.८	९१.०	९.०	०.०
खोटाङ	जम्मा	१४४३२८	१४.०	२२.६	९७.२	२.८	०.०	७०८४७	१३.०	२०.६	९७.१	२.९	०.०	७३४८१	१५.०	२४.७	९७.२	२.८	०.१
	जम्मा दलित	१५६३२	१३.२	२३.१	९६.३	३.७	०.१	७४७९	१२.०	२०.७	९६.६	३.४	०.०	८१५३	१४.३	२५.३	९६.०	४.०	०.१
	पहाडी दलित	१५५९८	१३.२	२३.१	९६.३	३.७	०.१	७४५२	१२.०	२०.७	९६.६	३.४	०.०	८१४६	१४.३	२५.३	९६.०	४.०	०.१
	तराई दलित	३४	११.८	१३.३	९६.२	३.८	०.०	२७	११.१	१६.७	१००.०	०.०	०.०	७	१४.३	०.०	८३.३	१६.७	०.०
	गैरदलित जातजाति	१२८६९६	१४.२	२२.६	९७.३	२.७	०.०	६३३६८	१३.२	२०.६	९७.२	२.८	०.०	६५३२८	१५.१	२४.६	९७.४	२.६	०.१
भोजपुर	जम्मा	१३१२५५	२०.१	२६.३	९७.७	२.३	०.१	६४६९७	१८.५	२२.३	९७.६	२.४	०.१	६६५५८	२१.७	३०.३	९७.९	२.१	०.१
	जम्मा दलित	१२११२	२०.०	२६.५	९७.६	२.४	०.१	५८२९	१७.७	२२.२	९७.२	२.८	०.०	६२८३	२२.२	३०.६	९८.१	१.९	०.१
	पहाडी दलित	१२०८४	२०.०	२६.५	९७.६	२.४	०.१	५८०९	१७.७	२२.३	९७.१	२.९	०.०	६२७५	२२.२	३०.६	९८.१	१.९	०.१
	तराई दलित	२८	१७.९	८.७	१००.०	०.०	०.०	२०	२०.०	०.०	१००.०	०.०	०.०	८	१२.५	२८.६	१००.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	११९१४३	२०.२	२६.२	९७.८	२.२	०.१	५८८८८	१८.६	२२.३	९७.६	२.४	०.१	६०२७५	२१.७	३०.३	९७.९	२.१	०.१
धनकुटा	जम्मा	१२७०६७	१६.०	२३.४	९७.६	२.४	०.०	६१७७७	१४.५	२०.४	९७.५	२.५	०.०	६५३५०	१७.४	२६.३	९७.७	२.३	०.०
	जम्मा दलित	८९५२	१६.८	२४.३	९७.२	२.८	०.१	४२९८	१४.६	१९.३	९६.८	३.२	०.१	४६५४	१८.८	२९.१	९७.७	२.३	०.१
	पहाडी दलित	८९१५	१६.८	२४.३	९७.३	२.७	०.१	४२७४	१४.६	१९.४	९६.९	३.१	०.१	४६४१	१८.८	२९.१	९७.७	२.३	०.१
	तराई दलित	३७	१६.२	९.७	८९.३	१०.७	०.०	२४	१२.५	९.५	८९.५	१०.५	०.०	१३	२३.१	१०.०	८८.९	११.१	०.०
	गैरदलित जातजाति	११८११५	१५.९	२३.३	९७.६	२.४	०.०	५७४१९	१४.४	२०.५	९७.५	२.५	०.०	६०६९६	१७.३	२६.१	९७.७	२.३	०.०

क्षेत्र	विवरण	दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसंख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता (जम्मा x)					दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जम्मा पुरुषको संख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता पुरुष (x)					दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जम्मा महिलाको संख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता (महिला x)				
			आर्थिक रूपले निष्क्रिय	आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप गर्नुलेको		आर्थिक रूपले निष्क्रिय	आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप गर्नुलेको		आर्थिक रूपले निष्क्रिय	आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप गर्नुलेको
				अक्सर निष्क्रिय	अक्सर सक्रिय					अक्सर निष्क्रिय	अक्सर सक्रिय					अक्सर निष्क्रिय	अक्सर सक्रिय		
					अक्सर रोजगार	अक्सर बेरोजगार					अक्सर रोजगार	अक्सर बेरोजगार					अक्सर रोजगार	अक्सर बेरोजगार	
तेह्रथुम	जम्मा	७३८५५	१२.०	२४.१	९६.५	३.५	०.१	३५९६०	१०.८	२०.९	९६.८	३.२	०.१	३७८९५	१३.१	२७.२	९६.२	३.८	०.१
	जम्मा दलित	६६१६	११.४	२४.१	९६.१	३.९	०.०	३१६६	१०.०	२०.३	९६.६	३.४	०.०	३४५०	१२.६	२७.६	९५.६	४.४	०.०
	पहाडी दलित	६६०२	११.३	२४.०	९६.१	३.९	०.०	३१६१	१०.०	२०.३	९६.६	३.४	०.०	३४४१	१२.६	२७.६	९५.६	४.४	०.०
	तराई दलित	१४	१४.३	३३.३	१००.०	०.०	०.०	५	२०.०	२५.०	१००.०	०.०	०.०	९	११.१	३७.५	१००.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	६७२३९	१२.०	२४.१	९६.५	३.५	०.१	३२७९४	१०.९	२१.०	९६.८	३.२	०.१	३४४४५	१३.२	२७.२	९६.३	३.७	०.१
पाँचथर	जम्मा	१४२६२५	२३.४	२६.१	९६.५	३.५	०.१	७०५५८	२०.७	२१.१	९६.२	३.८	०.१	७२०६७	२६.२	३१.४	९७.०	३.०	०.१
	जम्मा दलित	८२०१	२३.९	२८.९	९७.३	२.७	०.१	४००८	१९.६	२१.८	९७.६	२.४	०.१	४१९३	२८.०	३६.५	९७.०	३.०	०.२
	पहाडी दलित	८१४७	२४.०	२९.२	९७.३	२.७	०.१	३९६१	१९.८	२२.२	९७.५	२.५	०.१	४१८६	२८.०	३६.५	९७.०	३.०	०.२
	तराई दलित	५४	३.७	०.०	१००.०	०.०	०.०	४७	०.०	०.०	१००.०	०.०	०.०	७	२८.६	०.०	१००.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१३४४२४	२३.४	२५.९	९६.५	३.५	०.१	६६५५०	२०.७	२१.०	९६.१	३.९	०.१	६७८७४	२६.१	३१.१	९७.०	३.०	०.१
इलाम	जम्मा	२४०१७८	२२.९	२१.२	९६.८	३.२	०.१	११९२०८	१९.७	१६.४	९७.०	३.०	०.१	१२०९७०	२६.१	२६.३	९६.६	३.४	०.१
	जम्मा दलित	१२७९३	२४.२	२४.२	९६.४	३.६	०.१	६१९०	२०.२	१७.५	९६.६	३.४	०.१	६६०३	२८.०	३१.१	९६.२	३.८	०.०
	पहाडी दलित	१२६७६	२४.२	२४.२	९६.४	३.६	०.१	६१३०	२०.२	१७.६	९६.६	३.४	०.१	६५४६	२८.०	३१.१	९६.२	३.८	०.०
	तराई दलित	११७	२४.८	१९.३	९८.६	१.४	०.०	६०	१६.७	१२.०	१००.०	०.०	०.०	५७	३३.३	२८.९	९६.३	३.७	०.०
	गैरदलित जातजाति	२२७३८५	२२.८	२१.०	९६.८	३.२	०.१	११३०१८	१९.७	१६.३	९७.१	२.९	०.१	११४३६७	२५.९	२६.०	९६.६	३.४	०.१
झापा	जम्मा	८३६७४२	२८.१	२७.१	९४.७	५.३	०.१	३९४७३६	२२.७	१९.२	९५.३	४.७	०.१	४४२००६	३३.०	३५.३	९३.९	६.१	०.१
	जम्मा दलित	५६६७५	२७.८	२६.५	९४.३	५.७	०.१	२६५६३	२१.७	१८.०	९५.२	४.८	०.१	३०११२	३३.२	३५.३	९३.१	६.९	०.१
	पहाडी दलित	४९७०३	२८.१	२६.२	९४.३	५.७	०.१	२३०३०	२२.२	१८.०	९५.२	४.८	०.१	२६६७३	३३.२	३४.६	९३.२	६.८	०.१
	तराई दलित	६९७२	२५.९	२८.१	९४.४	५.६	०.१	३५३३	१८.५	१७.८	९५.४	४.६	०.०	३४३९	३३.६	४१.२	९२.५	७.५	०.१
	गैरदलित जातजाति	७८००६७	२८.२	२७.२	९४.७	५.३	०.१	३६८१७३	२२.८	१९.३	९५.३	४.७	०.१	४११८९४	३३.०	३५.३	९४.०	६.०	०.१
मोरङ	जम्मा	९५६६४१	३४.२	२९.१	९४.१	५.९	०.१	४५८७८८	२६.५	१८.७	९५.२	४.८	०.१	४९७८५३	४१.३	४१.०	९२.३	७.७	०.१
	जम्मा दलित	१०७४१६	३२.२	२९.८	९३.५	६.५	०.१	५१६८४	२४.०	१७.८	९५.०	५.०	०.१	५५७३२	३९.८	४३.९	९०.९	९.१	०.१
	पहाडी दलित	३९२७९	३४.३	२८.६	९३.१	६.९	०.१	१७९७८	२७.०	१८.९	९४.३	५.७	०.१	२१३०१	४०.४	३८.७	९१.४	८.६	०.१
	तराई दलित	६८१३७	३१.०	३०.४	९३.७	६.३	०.१	३३७०६	२२.३	१७.२	९५.४	४.६	०.१	३४४३१	३९.४	४७.१	९०.५	९.५	०.१
	गैरदलित जातजाति	८४९२२५	३४.४	२९.०	९४.१	५.९	०.१	४०७१०४	२६.८	१८.८	९५.२	४.८	०.१	४४२१२१	४१.५	४०.६	९२.५	७.५	०.१
सुनसरी	जम्मा	७५९४२३	३९.१	२८.१	९२.४	७.६	०.१	३६२२७७	३०.६	१७.३	९३.९	६.१	०.१	३९७४४६	४६.८	४१.१	८९.९	१०.१	०.१
	जम्मा दलित	८६१७४	३६.३	२७.१	९३.०	७.०	०.१	४१५४१	२७.१	१५.७	९४.७	५.३	०.१	४४६३३	४४.८	४१.२	९०.०	१०.०	०.१
	पहाडी दलित	३०८६८	४१.६	२६.८	९१.५	८.५	०.१	१४३०७	३१.८	१५.४	९३.७	६.३	०.१	१६५६१	५०.१	४०.३	८७.९	१२.१	०.१

क्षेत्र	विवरण	दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसंख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता (जम्मा x)						दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जम्मा पुरुषको संख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता पुरुष (x)						दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जम्मा महिलाको संख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता (महिला x)					
			आर्थिक रूपले निष्क्रिय	आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप गर्नुलेको	आर्थिक रूपले निष्क्रिय		आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप गर्नुलेको	आर्थिक रूपले निष्क्रिय	आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप गर्नुलेको				
				अक्सर निष्क्रिय	अक्सर सक्रिय					अक्सर निष्क्रिय	अक्सर सक्रिय				अक्सर निष्क्रिय		अक्सर सक्रिय					
					अक्सर रोजगार	अक्सर बेरोजगार					अक्सर रोजगार	अक्सर बेरोजगार					अक्सर रोजगार		अक्सर बेरोजगार			
	तराई दलित	५५३०६	३३.४	२७.३	९३.७	६.३	०.१	२७२३४	२४.७	१५.८	९५.१	४.९	०.१	२८०७२	४१.७	४१.७	९१.१	८.९	०.२			
	गैरदलित जातजाति	६७३२४९	३९.४	२८.३	९२.३	७.७	०.१	३२०७३६	३१.०	१७.५	९३.७	६.३	०.१	३५२५१३	४७.१	४१.१	८९.९	१०.१	०.१			
उदयपुर	जम्मा	२८०९५९	२९.८	२८.५	९४.९	५.१	०.१	१३२३७४	२६.०	२२.६	९४.९	५.१	०.१	१४७७८७	३३.२	३४.४	९४.९	५.१	०.१			
	जम्मा दलित	३४३९६	३०.६	३०.३	९४.८	५.२	०.१	१६९२९	२५.८	२२.५	९५.०	५.०	०.१	१८१८७	३४.८	३८.१	९४.५	५.५	०.१			
	पहाडी दलित	३०२७९	३०.७	३०.३	९४.९	५.१	०.१	१४९२७	२६.३	२३.१	९५.२	४.८	०.१	१६१५२	३४.६	३७.५	९४.६	५.४	०.१			
	तराई दलित	४०३७	२९.३	२९.९	९३.४	६.६	०.०	२००२	२२.२	१९.०	९३.३	६.७	०.०	२०३५	३६.३	४३.१	९३.८	६.२	०.०			
	गैरदलित जातजाति	२४५८४५	२९.७	२८.३	९४.९	५.१	०.१	११६२४५	२६.१	२२.६	९४.९	५.१	०.१	१२९६००	३३.०	३३.९	९४.९	५.१	०.१			
सप्तरी	जम्मा	५६६८१४	३९.२	३५.२	९१.५	८.५	०.१	२७७०७१	३२.१	२४.७	९२.३	७.७	०.१	२८९७४३	४६.१	४७.९	९०.१	९.९	०.१			
	जम्मा दलित	१३२२६८	३७.४	३५.०	९२.०	८.०	०.१	६४४०६	३०.२	२४.७	९२.९	७.१	०.२	६७८६२	४४.२	४७.२	९०.५	९.५	०.१			
	पहाडी दलित	३७५४	३७.६	२९.९	९२.२	७.८	०.०	१८२९	२८.३	१८.९	९४.९	५.१	०.१	१९२५	४६.४	४३.९	८७.२	१२.८	०.०			
	तराई दलित	१२८५१४	३७.४	३५.२	९२.०	८.०	०.१	६२५७७	३०.२	२४.९	९२.९	७.१	०.२	६५९३७	४४.२	४७.३	९०.६	९.४	०.१			
	गैरदलित जातजाति	४३४५४६	३९.८	३५.३	९१.४	८.६	०.१	२१२६५५	३२.६	२४.७	९२.२	७.८	०.१	२२९८८१	४६.७	४८.२	९०.०	१०.०	०.१			
सिराहा	जम्मा	५७४६९१	३९.३	३२.४	९२.१	७.९	०.२	२७३९९७	३३.६	२३.३	९३.०	७.०	०.२	३००६९४	४४.५	४२.३	९०.९	९.१	०.२			
	जम्मा दलित	१२३८७४	३६.९	३३.५	९१.४	८.६	०.३	५८२३२	३१.८	२५.२	९२.१	७.९	०.२	६५६४२	४१.५	४२.१	९०.५	९.५	०.३			
	पहाडी दलित	४६००	३७.७	२८.८	९१.३	८.७	०.१	२१८८	३०.४	२०.६	९३.८	६.२	०.०	२४१२	४४.२	३८.२	८७.६	१२.४	०.१			
	तराई दलित	११९२७४	३६.९	३३.७	९१.४	८.६	०.३	५६०४४	३१.८	२५.३	९२.०	८.०	०.३	६३२३०	४१.४	४२.२	९०.६	९.४	०.३			
	गैरदलित जातजाति	४४०८१७	३९.९	३२.१	९२.३	७.७	०.२	२१५७५५	३४.१	२२.८	९३.३	६.७	०.२	२३५०५२	४५.३	४२.३	९१.०	९.०	०.२			
धनुषा	जम्मा	६७२००४	४२.४	३७.४	९२.१	७.९	०.१	३२२८९०	३४.०	२५.४	९३.५	६.५	०.१	३४९२१४	५०.२	५२.१	८९.५	१०.५	०.१			
	जम्मा दलित	१११६८०	४०.७	४०.५	९०.९	९.१	०.१	५२३४९	३२.७	२८.५	९२.४	७.६	०.१	५९३३१	४७.८	५४.२	८८.२	११.८	०.१			
	पहाडी दलित	४४२६	३८.६	३७.०	९१.२	८.८	०.२	२१२७	२८.२	२४.५	९३.५	६.५	०.४	२२९९	४८.३	५२.९	८६.६	१३.४	०.१			
	तराई दलित	१०७५५४	४०.८	४०.७	९०.९	९.१	०.१	५०२२२	३२.९	२८.७	९२.३	७.७	०.१	५७०३२	४७.७	५४.२	८८.३	११.७	०.१			
	गैरदलित जातजाति	५६०४२४	४२.८	३६.७	९२.४	७.६	०.१	२७७५४१	३४.२	२४.८	९३.७	६.३	०.१	२८९८८३	५०.७	५१.७	८९.८	१०.२	०.१			
महोत्तरी	जम्मा	५४८५५४	४७.०	३८.९	८९.२	१०.८	०.१	२६६१९६	३६.१	२४.१	९१.९	८.१	०.२	२८२३५८	५७.४	५९.९	८२.१	१७.९	०.१			
	जम्मा दलित	९०४२८	४५.१	४०.४	८८.०	१२.०	०.२	४३४८४	३४.४	२६.३	९०.५	९.५	०.२	४६९४४	५५.१	५९.६	८१.८	१८.२	०.१			
	पहाडी दलित	५७६७	३८.४	२९.९	९०.२	९.८	०.०	२७२४	२९.९	१७.४	९२.६	७.४	०.०	३०४३	४६.०	४४.४	८६.०	१४.०	०.०			
	तराई दलित	८४६६१	४५.६	४१.३	८७.८	१२.२	०.२	४०७६०	३४.७	२६.९	९०.४	९.६	०.२	४३९०१	५५.७	६०.९	८१.३	१८.७	०.१			
	गैरदलित जातजाति	४५८१२६	४७.४	३८.६	८९.५	१०.५	०.१	२२२७१२	३६.४	२३.६	९२.१	७.९	०.१	२३५४१४	५७.८	६०.०	८२.२	१७.८	०.१			

क्षेत्र	विवरण	दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसंख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता (जम्मा x)					दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जम्मा पुरुषको संख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता पुरुष (x)					दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जम्मा महिलाको संख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता (महिला x)				
			आर्थिक रूपले निष्क्रिय	आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप गर्नुलेको		आर्थिक रूपले निष्क्रिय	आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप गर्नुलेको		आर्थिक रूपले निष्क्रिय	आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप गर्नुलेको
				अक्सर निष्क्रिय	अक्सर सक्रिय					अक्सर निष्क्रिय	अक्सर सक्रिय					अक्सर निष्क्रिय	अक्सर सक्रिय		
					अक्सर रोजगार	अक्सर बेरोजगार					अक्सर रोजगार	अक्सर बेरोजगार					अक्सर रोजगार	अक्सर बेरोजगार	
सर्लाही	जम्मा	६७७५६९	४५.९	३६.३	९०.२	९.८	०.१	३३८४३६	३४.२	२२.६	९३.०	७.०	०.१	३३९१३३	५७.६	५७.४	८२.५	१७.५	०.१
	जम्मा दलित	९२५७३	४४.९	३८.७	८८.४	११.६	०.१	४६५३६	३३.१	२५.१	९१.८	८.२	०.२	४६०३७	५६.९	५९.९	७८.३	२१.७	०.१
	पहाडी दलित	९९२२	४०.८	२८.१	९२.९	७.१	०.१	४७०१	३०.८	१८.६	९४.७	५.३	०.१	५२२१	४९.९	३९.८	८९.९	१०.१	०.१
	तराई दलित	८२६५१	४५.४	४०.०	८७.७	१२.३	०.१	४१८३५	३३.३	२५.९	९१.४	८.६	०.२	४०८१६	५७.८	६३.०	७५.४	२४.६	०.१
	गैरदलित जातजाति	५८४९९६	४६.०	३५.९	९०.५	९.५	०.१	२९९९००	३४.४	२२.२	९३.२	६.८	०.१	२९३०९६	५७.६	५७.०	८३.१	१६.९	०.१
रौतहट	जम्मा	६१२०६४	४०.६	२९.९	९२.२	७.८	०.१	३०५२६२	३०.२	१७.८	९४.४	५.६	०.१	३०६००२	५१.०	४६.९	८७.६	१२.४	०.१
	जम्मा दलित	८०३७१	३८.९	२९.१	९२.५	७.५	०.१	४०४७२	२८.०	१७.९	९४.४	५.६	०.१	३९८९९	४९.८	४५.५	८८.२	११.८	०.१
	पहाडी दलित	२७२४	२६.६	१८.०	९५.७	४.३	०.२	१३०४	२२.२	११.३	९६.८	३.२	०.०	१४२०	३०.७	२४.८	९४.४	५.६	०.४
	तराई दलित	७७६४७	३९.३	२९.६	९२.३	७.७	०.१	३९१६८	२८.२	१८.१	९४.३	५.७	०.१	३८६७९	५०.५	४६.६	८७.८	१२.२	०.१
	गैरदलित जातजाति	५३१६९३	४०.९	३०.०	९२.२	७.८	०.१	२६४७९०	३०.५	१७.८	९४.३	५.७	०.१	२६६९०३	५१.१	४७.१	८७.५	१२.५	०.१
बारा	जम्मा	५९९०११	४२.४	३०.९	९२.५	७.५	०.१	३०३९३९	३०.८	१७.८	९४.८	५.२	०.१	२९५०७२	५४.४	५१.५	८८.५	१३.५	०.०
	जम्मा दलित	६७३६०	४०.३	२९.०	९२.६	७.४	०.०	३४६७१	२८.३	१६.७	९४.७	५.३	०.०	३२६८९	५३.१	४८.८	८७.२	१२.८	०.०
	पहाडी दलित	३६२२	३६.७	२८.२	९२.३	७.७	०.०	१७८२	२६.९	१८.२	९४.६	५.४	०.१	१८४०	४६.२	४१.२	८८.१	११.९	०.०
	तराई दलित	६३७३८	४०.५	२९.०	९२.७	७.३	०.०	३२८८९	२८.४	१६.७	९४.७	५.३	०.०	३०८४९	५३.५	४९.३	८७.१	१२.९	०.०
	गैरदलित जातजाति	५३१६५१	४२.७	३१.२	९२.५	७.५	०.१	२६९२६८	३१.१	१७.९	९४.८	५.२	०.१	२६२३८३	५४.६	५१.९	८८.४	१३.६	०.१
पर्सा	जम्मा	५१९२०६	४४.३	३०.४	९३.२	६.८	०.०	२६७३१७	३०.७	१५.८	९५.४	४.६	०.०	२५१८८९	५८.७	५६.४	८५.६	१४.४	०.१
	जम्मा दलित	६१४६३	४१.४	२८.९	९३.८	६.२	०.१	३१८१५	२७.७	१५.२	९५.९	४.१	०.१	२९६४८	५६.०	५३.०	८७.२	१२.८	०.१
	पहाडी दलित	२०२१	२९.५	२५.०	९३.९	६.१	०.१	९९१	२५.७	१७.०	९४.३	५.७	०.१	१०३०	३३.२	३३.६	९३.४	६.६	०.१
	तराई दलित	५९४४२	४१.८	२९.०	९३.८	६.२	०.१	३०८२४	२७.८	१५.१	९६.०	४.०	०.१	२८६१८	५६.९	५४.१	८८.७	१३.३	०.१
	गैरदलित जातजाति	४५७७४३	४४.७	३०.६	९३.१	६.९	०.०	२३५५०२	३१.१	१५.९	९५.४	४.६	०.०	२२२२४१	५९.१	५६.९	८५.३	१४.७	०.१
दोलखा	जम्मा	१४७०९८	२२.७	२३.६	९५.०	५.०	०.०	७०५०१	२१.२	१९.९	९४.६	५.४	०.०	७६५९७	२४.१	२७.१	९५.४	४.६	०.०
	जम्मा दलित	१२२९२	२३.२	२३.६	९४.९	५.१	०.१	५८५६	२२.६	१९.१	९४.६	५.४	०.१	६४३६	२३.८	२७.७	९५.१	४.९	०.१
	पहाडी दलित	१२२३८	२३.३	२३.६	९४.९	५.१	०.१	५८२०	२२.६	१९.२	९४.६	५.४	०.१	६४१८	२३.८	२७.७	९५.१	४.९	०.१
	तराई दलित	५४	२०.४	९.३	९७.४	२.६	०.०	३६	१६.७	६.७	९६.४	३.६	०.०	१८	२७.८	१५.४	१००.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१३४८०६	२२.७	२३.६	९५.०	५.०	०.०	६४६४५	२१.१	२०.०	९४.६	५.४	०.०	७०१६१	२४.१	२७.१	९५.५	४.५	०.०
सिन्धु-पाल्चोक	जम्मा	२२२६०५	२५.४	२४.७	९४.८	५.२	०.१	१०८५६४	२३.२	२०.७	९४.७	५.३	०.१	११४०४१	२७.५	२८.८	९५.०	५.०	०.१
	जम्मा दलित	१५९८९	२६.०	२६.५	९४.४	५.६	०.१	७५३०	२३.९	२०.९	९४.२	५.८	०.१	८४५९	२७.९	३१.७	९४.६	५.४	०.१
	पहाडी दलित	१५९६१	२६.०	२६.५	९४.४	५.६	०.१	७५१३	२३.९	२१.०	९४.२	५.८	०.१	८४४८	२७.९	३१.७	९४.६	५.४	०.१

क्षेत्र	विवरण	दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसंख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता (जम्मा x)					दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जम्मा पुरुषको संख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता पुरुष (x)					दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जम्मा महिलाको संख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता (महिला x)				
			आर्थिक रूपले निष्क्रिय	आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप गर्नुलेको		आर्थिक रूपले निष्क्रिय	आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप गर्नुलेको		आर्थिक रूपले निष्क्रिय	आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप गर्नुलेको
				अक्सर निष्क्रिय	अक्सर सक्रिय					अक्सर निष्क्रिय	अक्सर सक्रिय					अक्सर निष्क्रिय	अक्सर सक्रिय		
					अक्सर रोजगार	अक्सर बेरोजगार					अक्सर रोजगार	अक्सर बेरोजगार					अक्सर रोजगार	अक्सर बेरोजगार	
	तराई दलित	२८	२५.०	१४.३	१००.०	०.०	०.०	१७	२३.५	०.०	१००.०	०.०	०.०	११	२७.३	३७.५	१००.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२०६६१६	२५.४	२४.६	९४.९	५.१	०.१	१०१०३४	२३.१	२०.७	९४.७	५.३	०.१	१०५५८२	२७.५	२८.६	९५.१	४.९	०.१
रसुवा	जम्मा	३८६९४	२५.८	३०.२	९२.०	८.०	०.१	१९९८०	२२.९	२३.७	९२.०	८.०	०.१	१८७१४	२८.९	३७.८	९१.९	८.१	०.१
	जम्मा दलित	१११९९	२७.०	३१.९	९३.६	६.४	०.०	६३१	२२.७	२५.२	९४.५	५.५	०.०	५६८	३१.९	४०.३	९२.२	७.८	०.०
	पहाडी दलित	१११९३	२७.२	३२.१	९३.७	६.३	०.०	६२७	२२.८	२५.४	९४.५	५.५	०.०	५६६	३२.०	४०.५	९२.६	७.४	०.०
	तराई दलित	६	०.०	०.०	८३.३	१६.७	०.०	४	०.०	०.०	१००.०	०.०	०.०	२	०.०	०.०	५०.०	५०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३७४९५	२५.८	३०.२	९१.९	८.१	०.१	१९३४९	२२.९	२३.६	९२.०	८.०	०.१	१८१४६	२८.८	३७.७	९१.९	८.१	०.१
धादिङ	जम्मा	२७४१३९	२७.२	२३.६	९५.८	४.२	०.१	१३२३९१	२४.८	१९.०	९५.३	४.७	०.१	१४१७४८	२९.५	२८.२	९६.३	३.७	०.१
	जम्मा दलित	३१३८८	२७.८	२५.२	९५.१	४.९	०.१	१४५३९	२५.७	१९.८	९५.१	४.९	०.१	१६८४९	२९.६	३०.०	९५.१	४.९	०.१
	पहाडी दलित	३१३४०	२७.८	२५.२	९५.१	४.९	०.१	१४५१९	२५.८	१९.९	९५.१	४.९	०.१	१६८३१	२९.५	३०.०	९५.१	४.९	०.१
	तराई दलित	३८	२१.१	१३.३	१००.०	०.०	०.०	२०	१०.०	०.०	१००.०	०.०	०.०	१८	३३.३	३३.३	१००.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२४२७५१	२७.२	२३.४	९५.९	४.१	०.१	११७८५२	२४.७	१८.९	९५.४	४.६	०.१	१२४८९९	२९.५	२७.९	९६.५	३.५	०.१
नुवाकोट	जम्मा	२२२७०८	२६.९	२५.४	९५.५	४.५	०.१	१०८०९३	२३.९	१९.५	९५.४	४.६	०.१	११४६१५	२९.८	३१.५	९५.७	४.३	०.१
	जम्मा दलित	१५२८६	२८.४	२६.९	९५.७	४.३	०.२	७२४०	२४.९	१९.८	९६.०	४.०	०.१	८०४६	३१.५	३४.०	९५.४	४.६	०.३
	पहाडी दलित	१५२२२	२८.४	२७.०	९५.७	४.३	०.२	७१८४	२५.०	२०.०	९५.९	४.१	०.१	८०३८	३१.५	३४.०	९५.४	४.६	०.३
	तराई दलित	६४	७.८	५.१	१००.०	०.०	०.०	५६	३.६	१.९	१००.०	०.०	०.०	८	३७.५	४०.०	१००.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२०७४२२	२६.८	२५.३	९५.५	४.५	०.१	१००८५३	२३.९	१९.५	९५.४	४.६	०.१	१०६५६९	२९.७	३१.३	९५.७	४.३	०.१
काठमाडौं	जम्मा	१७८८८६२	४३.९	२४.८	९२.८	७.२	०.०	८९८३५२	३५.२	१५.४	९४.३	५.७	०.०	८८९७१०	५२.७	३८.०	८९.९	१०.१	०.०
	जम्मा दलित	६२३७३	३९.५	२२.१	९२.९	७.१	०.०	३२६३५	२९.४	१२.५	९५.१	४.९	०.०	२९७३८	५०.६	३७.२	८७.९	१२.१	०.०
	पहाडी दलित	५९०७२	३९.४	२२.२	९२.८	७.२	०.०	३०५९७	२९.३	१२.५	९५.२	४.८	०.०	२८४७५	५०.२	३६.९	८७.८	१२.२	०.०
	तराई दलित	३३०१	४१.८	२०.८	९३.६	६.४	०.०	२०३८	३०.९	१२.३	९४.१	५.९	०.०	१२६३	५९.५	४४.१	९१.३	८.७	०.०
	गैरदलित जातजाति	१७२५६८९	४४.१	२४.९	९२.८	७.२	०.०	८६५७१७	३५.५	१५.५	९४.३	५.७	०.०	८५९९७२	५२.७	३८.०	९०.०	१०.०	०.०
भक्तपुर	जम्मा	३७३९४५	३६.४	२१.२	९३.७	६.३	०.१	१८६२४४	२९.४	१३.६	९५.०	५.०	०.१	१८७१२१	४३.४	३०.८	९१.७	८.३	०.१
	जम्मा दलित	९९८९	३२.८	१९.५	९३.१	६.९	०.१	५२००	२४.०	१२.१	९५.९	४.१	०.१	४७८९	४२.५	३०.०	८८.०	१२.०	०.१
	पहाडी दलित	९५८४	३३.०	१९.६	९३.०	७.०	०.१	४९१४	२४.२	१२.१	९५.८	४.२	०.१	४६७०	४२.२	३०.०	८८.१	११.९	०.१
	तराई दलित	४०५	३०.१	१५.५	९५.४	४.६	०.०	२८६	२१.०	११.९	९७.०	३.०	०.०	११९	५२.१	२९.८	८७.५	१२.५	०.०
	गैरदलित जातजाति	३६३९५६	३६.५	२१.३	९३.७	६.३	०.१	१८१६२४	२९.६	१३.६	९४.९	५.१	०.१	१८२३३२	४३.५	३०.८	९१.८	८.२	०.१

क्षेत्र	विवरण	दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसंख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता (जम्मा x)					दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जम्मा पुरुषको संख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता पुरुष (x)					दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जम्मा महिलाको संख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता (महिला x)				
			आर्थिक रूपले निष्क्रिय	आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप गर्नुलेको		आर्थिक रूपले निष्क्रिय	आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप गर्नुलेको		आर्थिक रूपले निष्क्रिय	आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप गर्नुलेको
				अक्सर निष्क्रिय	अक्सर सक्रिय					अक्सर निष्क्रिय	अक्सर सक्रिय					अक्सर निष्क्रिय	अक्सर सक्रिय		
					अक्सर रोजगार	अक्सर बेरोजगार					अक्सर रोजगार	अक्सर बेरोजगार					अक्सर रोजगार	अक्सर बेरोजगार	
ललितपुर	जम्मा	४८५१७४	३९.२	२१.२	९३.५	६.५	०.१	२४१६४५	३१.६	१४.०	९४.७	५.३	०.१	२४३५२९	४६.७	३०.४	९१.५	८.५	०.१
	जम्मा दलित	१६५७३	३६.६	२०.२	९३.९	६.१	०.१	८४६८	२७.६	१२.६	९५.९	४.१	०.१	८१०५	४६.१	३०.९	९०.४	९.६	०.१
	पहाडी दलित	१५८७१	३६.६	२०.२	९३.९	६.१	०.१	८०१३	२७.५	१२.६	९५.९	४.१	०.१	७८५८	४५.८	३०.७	९०.५	९.५	०.१
	तराई दलित	७०२	३८.०	१९.८	९५.१	४.९	०.०	४५५	२९.०	१२.४	९७.५	२.५	०.०	२४७	५४.७	४१.१	८४.८	१५.२	०.०
	गैरदलित जातजाति	४६८६०१	३९.३	२१.२	९३.५	६.५	०.१	२३३१७७	३१.७	१४.०	९४.६	५.४	०.१	२३५४२४	४६.८	३०.३	९१.६	८.४	०.१
काभ्रे-पलाञ्चोक	जम्मा	३१२१६१	२६.६	२१.५	९६.५	३.५	०.१	१५१५९७	२३.३	१७.२	९६.५	३.५	०.१	१६०५६४	२९.७	२५.८	९६.६	३.४	०.१
	जम्मा दलित	१९१४०	२५.३	२३.५	९६.१	३.९	०.१	९०३०	२१.२	१७.१	९६.२	३.८	०.१	१०११०	२८.९	२९.९	९५.९	४.१	०.०
	पहाडी दलित	१९०५७	२५.३	२३.६	९६.०	४.०	०.१	८९७६	२१.३	१७.१	९६.२	३.८	०.१	१००८१	२८.९	२९.९	९५.९	४.१	०.०
	तराई दलित	८३	२०.५	१२.१	९८.३	१.७	०.०	५४	११.१	४.२	९७.८	२.२	०.०	२९	३७.९	३३.३	१००.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२९३०२१	२६.६	२१.३	९६.५	३.५	०.१	१४२५६७	२३.४	१७.३	९६.५	३.५	०.१	१५०४५४	२९.७	२५.६	९६.६	३.४	०.१
रामेछाप	जम्मा	१४६४२९	२३.३	३१.५	९४.५	५.५	०.२	६८६९७	२५.२	२६.०	९३.६	६.४	०.२	७७७३२	२९.२	३६.६	९५.५	४.५	०.२
	जम्मा दलित	१२९५०	३०.२	३३.३	९४.९	५.१	०.१	६०९५	२६.९	२७.०	९४.५	५.५	०.१	६८५५	३३.१	३९.५	९५.३	४.७	०.२
	पहाडी दलित	१२८७८	३०.२	३३.४	९४.९	५.१	०.१	६०४८	२६.९	२७.२	९४.६	५.४	०.१	६८३०	३३.१	३९.४	९५.३	४.७	०.२
	तराई दलित	७२	२६.४	२६.४	९२.३	७.७	०.०	४७	२१.३	१०.८	९०.९	९.१	०.०	२५	३६.०	६२.५	१००.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१३३४७९	२७.०	३१.३	९४.५	५.५	०.२	६२६०२	२५.१	२५.९	९३.५	६.५	०.२	७०८७७	२८.८	३६.३	९५.५	४.५	०.२
सिन्धुली	जम्मा	२४८५२९	२०.४	३०.९	९४.९	५.१	०.१	१२०७५३	१८.४	२५.०	९५.०	५.०	०.१	१२७७७६	२२.३	३६.८	९४.७	५.३	०.१
	जम्मा दलित	३०३०१	२०.३	३२.५	९३.४	६.६	०.१	१४५८६	१८.०	२५.३	९३.३	६.७	०.१	१५७१५	२२.४	३९.४	९३.६	६.४	०.१
	पहाडी दलित	२८३१६	२०.३	३२.४	९३.७	६.३	०.१	१३५६७	१८.१	२५.५	९३.६	६.४	०.०	१४७४९	२२.३	३९.१	९३.९	६.१	०.१
	तराई दलित	१९८५	२०.६	३३.०	८८.७	११.३	०.२	१०१९	१६.८	२३.२	८८.९	११.१	०.४	९६६	२४.६	४४.२	८८.४	११.६	०.०
	गैरदलित जातजाति	२१८२२८	२०.४	३०.७	९५.०	५.०	०.१	१०६१६७	१८.५	२५.०	९५.२	४.८	०.१	११२०६१	२२.३	३६.४	९४.९	५.१	०.१
मकवानपुर	जम्मा	३८९२७६	३०.३	२६.२	९४.५	५.५	०.१	१९४१११	२५.१	१९.१	९४.७	५.३	०.१	१९५२६५	३५.५	३४.३	९४.२	५.८	०.१
	जम्मा दलित	१६७४०	३२.१	२६.६	९४.३	५.७	०.१	८२९७	२४.४	१६.१	९५.१	४.९	०.१	८४४३	३९.७	३९.६	९२.९	७.१	०.१
	पहाडी दलित	१६२१३	३२.२	२६.९	९४.२	५.८	०.१	७९३५	२४.७	१६.४	९५.०	५.०	०.१	८२७८	३९.४	३९.४	९३.०	७.०	०.०
	तराई दलित	५२७	३०.७	१६.८	९५.४	४.६	०.४	३६२	१८.८	८.२	९७.०	३.०	०.३	१६५	५७.०	५२.९	८१.८	१८.२	०.६
	गैरदलित जातजाति	३७२५६६	३०.३	२६.२	९४.५	५.५	०.१	१८५७५४	२५.२	१९.३	९४.७	५.३	०.१	१८६८२२	३५.३	३४.१	९४.३	५.७	०.१
चितवन	जम्मा	६११८७१	३५.१	२५.५	९४.०	६.०	०.१	२९३६८०	२९.२	१७.७	९४.८	५.२	०.१	३१८१९१	४०.५	३४.१	९२.९	७.१	०.१
	जम्मा दलित	५४४३६	३३.२	२५.६	९४.३	५.७	०.१	२५५२६	२७.२	१७.५	९५.२	४.८	०.१	२८८२०	३८.५	३४.०	९३.२	६.८	०.१
	पहाडी दलित	५२६४७	३३.४	२५.८	९४.३	५.७	०.१	२४४४२	२७.७	१७.९	९५.१	४.९	०.१	२८२०५	३८.४	३३.९	९३.२	६.८	०.१

क्षेत्र	विवरण	दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसंख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता (जम्मा x)					दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जम्मा पुरुषको संख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता पुरुष (x)					दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जम्मा महिलाको संख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता (महिला x)				
			आर्थिक रूपले निष्क्रिय	आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप गर्नुलेको		आर्थिक रूपले निष्क्रिय	आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप गर्नुलेको		आर्थिक रूपले निष्क्रिय	आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप गर्नुलेको
				अक्सर निष्क्रिय	अक्सर सक्रिय					अक्सर निष्क्रिय	अक्सर सक्रिय					अक्सर निष्क्रिय	अक्सर सक्रिय		
					अक्सर रोजगार	अक्सर बेरोजगार					अक्सर रोजगार	अक्सर बेरोजगार					अक्सर रोजगार	अक्सर बेरोजगार	
	तराई दलित	१६९९	२६.१	१८.८	९६.५	३.५	०.१	१०८४	१६.४	११.१	९७.९	२.१	०.०	६१५	४३.१	३८.८	९१.१	८.९	०.३
	गैरदलित जातजाति	५४७५२५	३५.२	२५.५	९३.९	६.१	०.१	२६८१५४	२९.४	१७.७	९४.७	५.३	०.१	२८९३७१	४०.७	३४.२	९२.८	७.२	०.१
गोरखा	जम्मा	२१४५९९	३०.१	२४.६	९५.६	४.४	०.७	९९२७०	२८.१	२०.०	९५.१	४.९	०.७	११५३२९	३१.८	२८.८	९६.२	३.८	०.८
	जम्मा दलित	३५५४१	३१.५	२६.०	९४.९	५.१	०.५	१६०३९	२९.७	२१.१	९४.३	५.७	०.४	१९५०२	३२.९	३०.२	९५.४	४.६	०.५
	पहाडी दलित	३५४४९	३१.५	२६.०	९४.९	५.१	०.५	१६०००	२९.८	२१.१	९४.३	५.७	०.४	१९४४९	३२.९	३०.२	९५.४	४.६	०.५
	तराई दलित	९२	१९.६	१५.५	९३.३	६.७	३.३	३९	१२.८	१२.५	८९.३	१०.७	५.१	५३	२४.५	१७.९	९६.९	३.१	१.९
	गैरदलित जातजाति	१७९०५८	२९.८	२४.३	९५.८	४.२	०.८	८३२३१	२७.८	१९.८	९५.२	४.८	०.८	९५८२७	३१.६	२८.६	९६.४	३.६	०.८
मनाङ	जम्मा	५०८७	१३.८	११.७	९०.९	९.१	०.३	२९१४	१०.३	८.०	९१.४	८.६	०.२	२१७३	१८.५	१७.१	९०.०	१०.०	०.४
	जम्मा दलित	३५४	१३.३	९.२	९१.७	८.३	०.३	२२५	११.६	५.६	९३.०	७.०	०.४	१२९	१६.३	१५.७	८९.०	११.०	०.०
	पहाडी दलित	३४३	१३.४	९.५	९१.८	८.२	०.३	२१८	११.९	५.८	९३.३	६.७	०.५	१२५	१६.०	१६.२	८८.६	११.४	०.०
	तराई दलित	११	९.१	०.०	९०.०	१०.०	०.०	७	०.०	०.०	८५.७	१४.३	०.०	४	२५.०	०.०	१००.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	४७३३	१३.८	११.९	९०.८	९.२	०.३	२६८९	१०.२	८.२	९१.३	८.७	०.२	२०४४	१८.६	१७.२	९०.१	९.९	०.४
मुस्ताङ	जम्मा	१२५९७	२२.३	१४.५	९६.६	३.४	०.६	६९८८	२०.६	११.३	९६.७	३.३	०.५	५६०९	२४.५	१८.८	९६.६	३.४	०.८
	जम्मा दलित	२०५३	२१.७	१४.२	९६.२	३.८	०.८	१०८४	१९.६	११.२	९५.७	४.३	०.६	९६९	२४.१	१७.८	९६.८	३.२	१.०
	पहाडी दलित	२०४८	२१.७	१४.२	९६.२	३.८	०.८	१०८१	१९.५	११.२	९५.७	४.३	०.६	९६७	२४.१	१७.८	९६.८	३.२	१.०
	तराई दलित	५	४०.०	०.०	१००.०	०.०	०.०	३	३३.३	०.०	१००.०	०.०	०.०	२	५०.०	०.०	१००.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१०५४४	२२.५	१४.६	९६.७	३.३	०.६	५९०४	२०.८	११.३	९६.८	३.२	०.५	४६४०	२४.६	१९.०	९६.५	३.५	०.८
म्याग्दी	जम्मा	८९६४१	२४.३	२६.४	९४.६	५.४	१.२	४३०५७	२२.६	२२.८	९४.३	५.७	१.१	४६५८४	२५.८	२९.९	९४.९	५.१	१.३
	जम्मा दलित	२२१७१	२४.३	२८.०	९३.३	६.७	१.५	१०१९५	२३.१	२४.०	९३.०	७.०	१.४	११९७६	२५.२	३१.५	९३.६	६.४	१.६
	पहाडी दलित	२२१२१	२४.२	२८.०	९३.३	६.७	१.५	१०१६३	२३.२	२३.९	९३.०	७.०	१.४	११९५८	२५.१	३१.५	९३.६	६.४	१.६
	तराई दलित	५०	३२.०	४४.१	९४.७	५.३	०.०	३२	१२.५	४६.४	९३.३	६.७	०.०	१८	६६.७	३३.३	१००.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	६७४७०	२४.३	२५.९	९५.०	५.०	१.१	३२८६२	२२.४	२२.५	९४.७	५.३	१.०	३४६०८	२६.०	२९.३	९५.३	४.७	१.२
कास्की	जम्मा	५१६७८३	३९.६	२६.२	९१.३	८.७	२.१	२४७५६९	३३.९	१८.३	९२.६	७.४	१.८	२६९२१४	४४.८	३५.१	८९.६	१०.४	२.४
	जम्मा दलित	८३१२५	३५.७	२६.५	९१.५	८.५	२.३	३८७०८	२९.८	१८.१	९२.७	७.३	२.०	४४४१७	४०.८	३५.३	८९.८	१०.२	२.६
	पहाडी दलित	८२८३३	३५.७	२६.५	९१.५	८.५	२.३	३८५१७	२९.९	१८.१	९२.७	७.३	२.०	४४३१६	४०.८	३५.३	८९.८	१०.२	२.६
	तराई दलित	२९२	३१.२	१९.२	९२.५	७.५	१.०	१९१	२१.५	१७.७	९२.६	७.४	१.६	१०१	४९.५	२३.५	९२.३	७.७	०.०
	गैरदलित जातजाति	४३३६५८	४०.३	२६.१	९१.३	८.७	२.१	२०८८६१	३४.७	१८.३	९२.५	७.५	१.८	२२४७९७	४५.६	३५.०	८९.५	१०.५	२.३

क्षेत्र	विवरण	दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसंख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता (जम्मा x)					दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जम्मा पुरुषको संख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता पुरुष (x)					दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जम्मा महिलाको संख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता (महिला x)				
			आर्थिक रूपले निष्क्रिय	आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप नहुलेको		आर्थिक रूपले निष्क्रिय	आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप नहुलेको		आर्थिक रूपले निष्क्रिय	आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप नहुलेको
				अक्सर निष्क्रिय	अक्सर सक्रिय					अक्सर निष्क्रिय	अक्सर सक्रिय					अक्सर निष्क्रिय	अक्सर सक्रिय		
					अक्सर रोजगार	अक्सर बेरोजगार					अक्सर रोजगार	अक्सर बेरोजगार					अक्सर रोजगार	अक्सर बेरोजगार	
लमजुङ	जम्मा	१३४९१६	३३.४	३२.४	९३.१	६.९	०.८	६२९९३	३०.७	२६.५	९३.०	७.०	०.७	७१९२३	३५.९	३८.०	९३.२	६.८	०.८
	जम्मा दलित	२४१३१	३२.४	३४.४	९१.५	८.५	०.८	११०११	३०.२	२७.५	९१.६	८.४	०.९	१३१२०	३४.३	४०.६	९१.४	८.६	०.८
	पहाडी दलित	२४१०४	३२.४	३४.४	९१.५	८.५	०.८	११०००	३०.२	२७.५	९१.६	८.४	०.९	१३१०४	३४.३	४०.६	९१.४	८.६	०.८
	तराई दलित	२७	२५.९	४५.०	९०.९	९.१	०.०	११	२७.३	३७.५	८०.०	२०.०	०.०	१६	२५.०	५०.०	१००.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	११०७८५	३३.७	३१.९	९३.४	६.६	०.७	५१९८२	३०.८	२६.३	९३.३	६.७	०.७	५८८०३	३६.२	३७.४	९३.५	६.५	०.८
तनहुँ	जम्मा	२७२८४३	३०.४	२४.१	९४.२	५.८	१.०	१२४४८०	२७.८	१८.७	९३.८	६.२	१.०	१४८३६३	३२.६	२८.९	९४.६	५.४	१.०
	जम्मा दलित	४४७९९	३०.५	२५.२	९३.८	६.२	१.१	१९६४०	२७.८	१९.३	९३.३	६.७	१.२	२५१५९	३२.७	३०.२	९४.३	५.७	१.१
	पहाडी दलित	४४७९९	३०.६	२५.३	९३.८	६.२	१.१	१९५९८	२७.८	१९.३	९३.३	६.७	१.२	२५१२९	३२.७	३०.२	९४.३	५.७	१.१
	तराई दलित	८०	२६.३	१५.३	९८.०	२.०	०.०	४२	१४.३	५.६	९७.१	२.९	०.०	३८	३९.५	३०.४	१००.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२२८०४४	३०.४	२३.८	९४.२	५.८	१.०	१०४८४०	२७.९	१८.६	९३.८	६.२	१.०	१२३२०४	३२.६	२८.६	९४.६	५.४	१.०
नवलपरासी -पूर्व	जम्मा	३१६७६१	३३.०	२६.१	९३.१	६.९	१.४	१४५१११	२९.३	१९.०	९३.४	६.६	१.३	१७६५०	३६.२	३२.८	९२.७	७.३	१.५
	जम्मा दलित	३२७३७	३३.६	२८.८	९१.५	८.५	१.८	१४६८७	२८.८	१८.८	९२.७	७.३	१.७	१८०५०	३७.४	३८.०	९०.०	१०.०	२.०
	पहाडी दलित	३१८२५	३३.८	२८.७	९१.३	८.७	१.८	१४२००	२९.२	१८.८	९२.६	७.४	१.६	१७६२५	३७.५	३७.७	८९.९	१०.१	१.९
	तराई दलित	९१२	२४.१	३१.८	९६.९	३.१	३.४	४८७	१६.२	१९.६	९७.१	२.९	३.३	४२५	३३.२	४९.४	९६.३	३.७	३.५
	गैरदलित जातजाति	२८४०२४	३३.०	२५.८	९३.२	६.८	१.४	१३०४२४	२९.३	१९.०	९३.४	६.६	१.३	१५३६००	३६.०	३२.२	९३.०	७.०	१.४
स्याङ्जा	जम्मा	२१६७८९	२९.५	३१.९	९१.२	८.८	०.९	९७४०६	२८.३	२६.८	९०.४	९.६	०.८	११९३८३	३०.४	३६.२	९२.०	८.०	१.०
	जम्मा दलित	३५६१२	२९.८	३६.७	९०.८	९.२	१.१	१५४३८	२९.१	३०.३	८९.९	१०.१	१.१	२०१७४	३०.३	४१.६	९१.६	८.४	१.२
	पहाडी दलित	३५५७३	२९.८	३६.७	९०.८	९.२	१.१	१५४१९	२९.१	३०.३	९०.०	१०.०	१.१	२०१५४	३०.३	४१.६	९१.६	८.४	१.२
	तराई दलित	३९	३०.८	२२.२	८१.०	१९.०	०.०	१९	३१.६	२३.१	८०.०	२०.०	०.०	२०	३०.०	२१.४	८१.८	१८.२	०.०
	गैरदलित जातजाति	१८११७७	२९.४	३१.०	९१.३	८.७	०.८	८१९६८	२८.१	२६.२	९०.५	९.५	०.८	९९२०९	३०.४	३५.१	९२.०	८.०	०.९
पर्वत	जम्मा	११०४३७	३१.६	३१.९	८९.६	१०.४	१.०	५०७४०	३०.०	२५.६	८९.३	१०.७	०.९	५९६९७	३३.१	३७.४	९०.०	१०.०	१.१
	जम्मा दलित	२७९३५	३१.७	३४.३	८८.६	११.४	१.१	१२५८२	३०.०	२६.७	८८.९	११.१	१.०	१५३५३	३३.१	४०.९	८८.२	११.८	१.२
	पहाडी दलित	२७९२२	३१.७	३४.३	८८.६	११.४	१.१	१२५७७	३०.०	२६.७	८८.९	११.१	१.०	१५३४५	३३.२	४०.९	८८.२	११.८	१.२
	तराई दलित	१३	२३.१	५०.०	१००.०	०.०	०.०	५	२०.०	२५.०	१००.०	०.०	०.०	८	२५.०	६६.७	१००.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	८२५०२	३१.६	३१.१	९०.०	१०.०	१.०	३८१५८	२९.९	२५.३	८९.४	१०.६	०.९	४४३४४	३३.०	३६.३	९०.६	९.४	१.१
बागलुङ	जम्मा	२०५०२१	३२.७	४०.१	८९.७	१०.३	०.५	९२८७१	३१.४	३२.८	८९.१	१०.९	०.५	११२१५०	३३.८	४६.४	९०.४	९.६	०.५
	जम्मा दलित	५६४३४	३३.१	४२.४	८८.५	११.५	०.४	२४४२४	३२.०	३४.४	८७.९	१२.१	०.४	३२०१०	३३.९	४८.७	८९.१	१०.९	०.४
	पहाडी दलित	५६३८०	३३.१	४२.४	८८.४	११.६	०.४	२४४०१	३२.०	३४.४	८७.८	१२.२	०.४	३१९७९	३३.९	४८.७	८९.१	१०.९	०.४

क्षेत्र	विवरण	दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसंख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता (जम्मा x)					दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जम्मा पुरुषको संख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता पुरुष (x)					दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जम्मा महिलाको संख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता (महिला x)				
			आर्थिक रूपले निष्क्रिय	आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप गर्नुलेको		आर्थिक रूपले निष्क्रिय	आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप गर्नुलेको		आर्थिक रूपले निष्क्रिय	आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप गर्नुलेको
				अक्सर निष्क्रिय	अक्सर सक्रिय					अक्सर निष्क्रिय	अक्सर सक्रिय					अक्सर निष्क्रिय	अक्सर सक्रिय		
					अक्सर रोजगार	अक्सर बेरोजगार					अक्सर रोजगार	अक्सर बेरोजगार					अक्सर रोजगार	अक्सर बेरोजगार	
रुकुम-पूर्व	तराई दलित	५४	२९.६	२६.३	९२.९	७.१	०.०	२३	२१.७	५.६	९४.१	५.९	०.०	३१	३५.५	४५.०	९०.९	९.१	०.०
	गैरदलित जातजाति	१४८५८७	३२.६	३९.३	९०.१	९.९	०.६	६८४४७	३१.१	३२.३	८९.५	१०.५	०.५	८०१४०	३३.८	४५.५	९०.८	९.२	०.६
	जम्मा	४५३०२	२१.४	३३.१	९५.२	४.८	०.६	२१६५१	२०.२	२९.८	९४.७	५.३	०.७	२३६५१	२२.५	३६.१	९५.७	४.३	०.५
	जम्मा दलित	९४१७	२२.९	३१.६	९४.९	५.१	०.८	४४५४	२१.९	२७.६	९४.६	५.४	०.८	४९६३	२३.७	३५.४	९५.२	४.८	०.८
	पहाडी दलित	९४१३	२२.९	३१.६	९४.९	५.१	०.८	४४५३	२१.९	२७.६	९४.६	५.४	०.८	४९६०	२३.७	३५.४	९५.२	४.८	०.८
रोल्पा	तराई दलित	४	०.०	२५.०	१००.०	०.०	०.०	१	०.०	१००.०			०.०	३	०.०	०.०	१००.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३५८८५	२१.०	३३.४	९५.२	४.८	०.६	१७९९७	१९.७	३०.४	९४.७	५.३	०.७	१८६८८	२२.२	३६.३	९५.८	४.२	०.४
	जम्मा	१८६४८८	३१.८	३६.७	९३.७	६.३	०.१	८५००४	२९.७	३२.१	९२.७	७.३	०.१	१०१४८४	३३.५	४०.९	९४.८	५.२	०.१
	जम्मा दलित	३१११२	३२.५	३७.९	९३.८	६.२	०.२	१३६३२	३०.९	३२.७	९२.९	७.१	०.२	१७४८०	३३.८	४२.१	९४.७	५.३	०.२
	पहाडी दलित	३१०८४	३२.५	३७.९	९३.८	६.२	०.२	१३६२२	३०.९	३२.७	९२.९	७.१	०.२	१७४६२	३३.८	४२.१	९४.७	५.३	०.२
प्युठान	तराई दलित	२८	२८.६	२५.०	१००.०	०.०	०.०	१०	०.०	१०.०	१००.०	०.०	०.०	१८	४४.४	४०.०	१००.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१५५३७६	३१.६	३६.५	९३.७	६.३	०.१	७१३७२	२९.५	३२.०	९२.७	७.३	०.१	८४००४	३३.४	४०.६	९४.८	५.२	०.१
	जम्मा	१८४५९२	३३.७	३७.०	९१.७	८.३	०.२	७६५४४	३३.१	३०.५	९०.६	९.४	०.२	१०५०४८	३४.२	४१.९	९२.८	७.२	०.२
	जम्मा दलित	३८१३२	३४.७	३९.८	८९.९	१०.१	०.३	१५४०५	३५.०	३३.७	८८.५	११.५	०.२	२२७२७	३४.४	४३.९	९१.०	९.०	०.३
	पहाडी दलित	३८०८४	३४.७	३९.८	८९.९	१०.१	०.३	१५३८६	३५.०	३३.७	८८.५	११.५	०.२	२२६९८	३४.४	४३.९	९१.०	९.०	०.३
गुल्मी	तराई दलित	४८	१६.७	४७.५	८५.७	१४.३	०.०	१९	१५.८	३१.३	८१.८	१८.२	०.०	२९	१७.२	५८.३	९०.०	१०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१४६४६०	३३.५	३६.२	९२.२	७.८	०.२	६४१३९	३२.६	२९.७	९१.१	८.९	०.२	८२३२१	३४.२	४१.४	९३.३	६.७	०.२
	जम्मा	२०३३७०	२३.१	३७.८	८९.४	१०.६	०.२	८९२८६	२३.०	३२.४	८८.६	११.४	०.२	११४०८४	२३.१	४१.९	९०.१	९.९	०.३
	जम्मा दलित	४४३०५	२२.४	४१.२	८७.०	१३.०	०.३	१८५४१	२३.१	३६.२	८६.१	१३.९	०.२	२५६६४	२२.०	४४.८	८७.७	१२.३	०.३
	पहाडी दलित	४४१६२	२२.५	४१.२	८७.०	१३.०	०.३	१८५१९	२३.१	३६.२	८६.१	१३.९	०.२	२५६४३	२२.०	४४.८	८७.७	१२.३	०.३
अर्घाखाँची	तराई दलित	४३	११.६	१५.८	९३.८	६.३	०.०	२२	४.५	९.५	९४.७	५.३	०.०	२१	१९.०	२३.५	९२.३	७.७	०.०
	गैरदलित जातजाति	१५९१६५	२३.२	३६.८	९०.०	१०.०	०.२	७०७४५	२२.९	३१.४	८९.१	१०.९	०.२	८८४२०	२३.५	४१.१	९०.८	९.२	०.२
	जम्मा	१४५६३१	३१.६	३०.८	९१.५	८.५	०.२	६३७८३	३०.३	२५.३	९०.८	९.२	०.२	८१८४८	३२.६	३५.३	९२.०	८.०	०.२
	जम्मा दलित	३१४४६	३२.९	३२.५	९०.६	९.४	०.२	१३१३५	३२.०	२५.७	९०.१	९.९	०.४	१८३११	३३.६	३७.५	९१.०	९.०	०.१
	पहाडी दलित	३१४२७	३२.९	३२.५	९०.६	९.४	०.२	१३१२६	३२.०	२५.७	९०.१	९.९	०.४	१८३०१	३३.६	३७.५	९१.०	९.०	०.१

क्षेत्र	विवरण	दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसंख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता (जम्मा x)						दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जम्मा पुरुषको संख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता पुरुष (x)						दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जम्मा महिलाको संख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता (महिला x)					
			आर्थिक रूपले निष्क्रिय	आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप गर्नुलेको	आर्थिक रूपले निष्क्रिय		आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप गर्नुलेको	आर्थिक रूपले निष्क्रिय	आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप गर्नुलेको				
				अक्सर निष्क्रिय	अक्सर सक्रिय					अक्सर निष्क्रिय	अक्सर सक्रिय				अक्सर निष्क्रिय		अक्सर सक्रिय					
					अक्सर रोजगार	अक्सर बेरोजगार					अक्सर रोजगार	अक्सर बेरोजगार					अक्सर रोजगार		अक्सर बेरोजगार			
पाल्पा	जम्मा	२०६३१७	१९.५	२८.४	९५.५	४.५	०.८	९२४६९	१८.५	२४.७	९५.०	५.०	०.७	११३८४८	२०.२	३१.४	९५.९	४.१	०.८			
	जम्मा दलित	२४६४४	२१.१	२९.८	९५.०	५.०	०.३	१०४०५	२०.२	२५.७	९४.२	५.८	०.४	१४२३९	२१.७	३२.९	९५.७	४.३	०.३			
	पहाडी दलित	२४५४३	२१.१	२९.९	९५.०	५.०	०.३	१०३६६	२०.२	२५.७	९४.२	५.८	०.४	१४१७७	२१.७	३३.०	९५.६	४.४	०.३			
	तराई दलित	१०१	१८.८	१७.३	९७.०	३.०	१.०	३९	१५.४	२५.०	९५.८	४.२	२.६	६२	२१.०	१२.२	९७.७	२.३	०.०			
	गैरदलित जातजाति	१८१६७३	१९.२	२८.२	९५.५	४.५	०.८	८२०६४	१८.३	२४.६	९५.१	४.९	०.७	९९६०९	२०.०	३१.२	९६.०	४.०	०.९			
नवलपरासी - पश्चिम	जम्मा	३२०६५४	३४.६	३५.०	९०.८	९.२	०.३	१५३४३४	२७.७	२२.९	९२.१	७.९	०.२	१६७२२०	४१.०	४८.६	८८.८	११.२	०.३			
	जम्मा दलित	४९६३५	३५.२	३६.९	९०.२	९.८	०.४	२३७६४	२७.६	२३.७	९१.६	८.४	०.४	२५८७१	४२.२	५२.१	८७.५	१२.५	०.४			
	पहाडी दलित	१५३५२	३७.४	३७.२	८९.२	१०.८	०.३	६७८५	३१.३	२४.८	९०.४	९.६	०.३	८५६७	४२.२	४८.९	८७.५	१२.५	०.३			
	तराई दलित	३४२८३	३४.२	३६.८	९०.६	९.४	०.४	१६९७९	२६.२	२३.३	९२.१	७.९	०.४	१७३०४	४२.२	५३.७	८७.६	१२.४	०.५			
	गैरदलित जातजाति	२७१०९	३४.५	३४.७	९१.०	९.०	०.३	१२९६७०	२७.७	२२.८	९२.२	७.८	०.२	१४१३४९	४०.८	४८.०	८९.०	११.०	०.३			
रुपन्देही	जम्मा	९२६०३८	३९.८	३२.१	९१.०	९.०	०.३	४४६९९१	३१.६	२१.०	९२.८	७.२	०.२	४७०४७	४७.५	४५.७	८७.९	१२.१	०.३			
	जम्मा दलित	१०७१७९	३८.८	३३.१	९१.०	९.०	०.३	५१४३९	३०.१	२१.४	९२.९	७.१	०.३	५५७४०	४६.८	४७.३	८७.५	१२.५	०.३			
	पहाडी दलित	५०९९२	३९.५	३१.६	८८.९	११.१	०.२	२२८३१	३१.७	२०.१	९१.४	८.६	०.२	२७७६१	४६.०	४३.६	८५.२	१४.८	०.२			
	तराई दलित	५६५८७	३८.१	३४.४	९२.८	७.२	०.४	२८६०८	२८.९	२२.५	९४.०	६.०	०.३	२७९७९	४७.६	५१.०	९०.२	९.८	०.५			
	गैरदलित जातजाति	८१८८५९	३९.९	३२.०	९१.०	९.०	०.२	३९५५५२	३१.८	२०.९	९२.८	७.२	०.२	४२३३०७	४७.६	४५.५	८७.९	१२.१	०.३			
कपिलवस्तु	जम्मा	५३८२७८	३६.३	३२.३	९०.७	९.३	०.१	२६०६०१	२९.१	२२.१	९२.५	७.५	०.१	२७७६७७	४३.१	४४.२	८७.७	१२.३	०.२			
	जम्मा दलित	७५२६९	३६.०	३२.९	९०.६	९.४	०.२	३६५०१	२८.५	२२.८	९२.२	७.८	०.२	३८७६८	४३.०	४४.७	८७.७	१२.३	०.१			
	पहाडी दलित	१७२३०	३५.५	३०.८	९०.९	९.१	०.२	७५३३	३०.५	२१.९	९१.७	८.३	०.१	९४९७	३९.५	३८.९	९०.०	१०.०	०.२			
	तराई दलित	५८२३९	३६.१	३३.५	९०.५	९.५	०.२	२८९६८	२८.०	२३.०	९२.४	७.६	०.२	२९२७१	४४.१	४६.८	८६.९	१३.१	०.१			
	गैरदलित जातजाति	४६३००९	३६.४	३२.२	९०.७	९.३	०.१	२२४१००	२९.२	२२.०	९२.६	७.४	०.१	२३८९०९	४३.१	४४.१	८७.७	१२.३	०.२			
दाङ	जम्मा	५५९५४२	३५.५	३०.६	९२.४	७.६	०.३	२६००१९	३०.५	२२.०	९२.५	६.५	०.३	२९९५२३	३९.९	३९.२	९१.०	९.०	०.३			
	जम्मा दलित	६४४४६	३६.५	३१.३	९१.२	८.८	०.४	२९०७८	३१.४	२३.१	९२.५	७.५	०.४	३५१६८	४०.७	३९.२	८९.६	१०.४	०.४			
	पहाडी दलित	६३२३५	३६.६	३१.३	९१.१	८.९	०.३	२८५५७	३१.५	२३.०	९२.५	७.५	०.४	३४६७८	४०.८	३९.१	८९.५	१०.५	०.३			
	तराई दलित	१०११	३०.०	३३.२	९२.७	७.३	०.९	५२१	२५.३	२४.५	९३.१	६.९	१.०	४९०	३४.९	४३.८	९२.१	७.९	०.८			
	गैरदलित जातजाति	४९५२९६	३५.४	३०.५	९२.६	७.४	०.३	२३०९४१	३०.३	२१.९	९३.६	६.४	०.३	२६४३५५	३९.८	३९.२	९१.२	८.८	०.३			
बाँके	जम्मा	४८५४७२	३७.४	३०.३	९१.१	८.९	०.३	२३४५८७	२९.८	२०.४	९२.३	७.७	०.३	२५०८८५	४४.५	४२.१	८९.२	१०.८	०.२			
	जम्मा दलित	६५६६१	३७.८	३१.३	८९.८	१०.२	०.४	३१४७०	२९.८	२०.७	९१.७	८.३	०.४	३४१९१	४५.२	४३.८	८६.७	१३.३	०.३			
	पहाडी दलित	३४७९२	३७.५	२९.६	९०.५	९.५	०.३	१५६०२	३२.५	२१.८	९२.०	८.०	०.४	१९११०	४१.६	३६.९	८८.६	११.४	०.३			

क्षेत्र	विवरण	दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसंख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता (जम्मा x)						दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जम्मा पुरुषको संख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता पुरुष (x)						दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जम्मा महिलाको संख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता (महिला x)					
			आर्थिक रूपले निष्क्रिय	आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप गर्नुलेको	आर्थिक रूपले निष्क्रिय		आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप गर्नुलेको	आर्थिक रूपले निष्क्रिय	आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप गर्नुलेको				
				अक्सर निष्क्रिय	अक्सर सक्रिय					अक्सर निष्क्रिय	अक्सर सक्रिय				अक्सर निष्क्रिय		अक्सर सक्रिय					
					अक्सर रोजगार	अक्सर बेरोजगार					अक्सर रोजगार	अक्सर बेरोजगार					अक्सर रोजगार		अक्सर बेरोजगार			
	तराई दलित	३०९४९	३८.१	३३.२	८९.१	१०.९	०.४	१५८६८	२७.०	१९.७	९१.५	८.५	०.५	१५०८१	४९.७	५३.९	८२.७	१७.३	०.३			
	गैरदलित जातजाति	४१९८११	३७.४	३०.२	९१.३	८.७	०.२	२०३११७	२९.९	२०.३	९२.४	७.६	०.३	२१६६९४	४४.४	४१.८	८९.५	१०.५	०.२			
	जम्मा	३८२६१५	२६.४	२७.५	९४.१	५.९	०.२	१७६४११	२३.०	१९.८	९४.७	५.३	०.२	२०६२०४	२९.४	३४.६	९३.५	६.५	०.२			
	जम्मा दलित	३९७३२	३१.३	३१.०	९१.५	८.५	०.२	१७७६३	२७.८	२२.७	९२.४	७.६	०.२	२१९६९	३४.१	३८.५	९०.६	९.४	०.२			
	पहाडी दलित	३३०८२	३०.४	३२.०	९१.२	८.८	०.२	१४३८९	२८.३	२४.५	९१.७	८.३	०.२	१८६९३	३२.०	३८.१	९०.७	९.३	०.२			
वर्दिया	तराई दलित	६६५०	३५.७	२५.९	९३.२	६.८	०.२	३३७४	२५.५	१५.४	९४.८	५.२	०.२	३२७६	४६.३	४१.१	८९.९	१०.१	०.२			
	गैरदलित जातजाति	३४२८८३	२५.९	२७.१	९४.४	५.६	०.२	१५८६४८	२२.५	१९.५	९४.९	५.१	०.२	१८४२३५	२८.८	३४.१	९३.८	६.२	०.२			
	जम्मा	३४३५१	३९.१	४३.८	९२.१	७.९	०.२	१७९२५	३४.४	३८.१	९१.७	८.३	०.२	१७२२६	४३.७	५०.४	९२.६	७.४	०.२			
	जम्मा दलित	४४२८	३५.०	४३.६	९२.२	७.८	०.१	२२४७	३२.१	३८.४	९१.५	८.५	०.२	२१८१	३८.०	४९.५	९३.३	६.७	०.०			
	पहाडी दलित	४४२४	३५.०	४३.६	९२.३	७.७	०.१	२२४५	३२.१	३८.४	९१.५	८.५	०.२	२१७९	३८.०	४९.५	९३.४	६.६	०.०			
डोल्पा	तराई दलित	४	०.०	५०.०	५०.०	५०.०	०.०	२	०.०	५०.०	१००.०	०.०	०.०	२	०.०	५०.०	०.०	१००.०	०.०			
	गैरदलित जातजाति	२९९२३	३९.७	४३.८	९२.०	८.०	०.२	१४८७८	३४.८	३८.१	९१.७	८.३	०.१	१५०४५	४४.५	५०.५	९२.५	७.५	०.२			
	जम्मा	४९३३९	२९.९	१९.२	९६.३	३.७	०.३	२४५७८	२९.४	१७.५	९६.०	४.०	०.३	२४७६१	३०.५	२१.०	९६.६	३.४	०.३			
	जम्मा दलित	१०३९३	३०.३	१८.५	९६.३	३.७	०.३	५२३९	३०.७	१७.१	९६.१	३.९	०.३	५१५४	२९.८	१९.९	९६.५	३.५	०.३			
	पहाडी दलित	१०३७९	३०.२	१८.५	९६.३	३.७	०.३	५२३२	३०.७	१७.१	९६.१	३.९	०.३	५१४७	२९.८	१९.९	९६.५	३.५	०.३			
मुगु	तराई दलित	१४	५०.०	०.०	१००.०	०.०	०.०	७	७१.४	०.०	१००.०	०.०	०.०	७	२८.६	०.०	१००.०	०.०	०.०			
	गैरदलित जातजाति	३८९४६	२९.९	१९.४	९६.३	३.७	०.३	१९३३९	२९.०	१७.५	९५.९	४.१	०.३	१९६०७	३०.७	२१.४	९६.६	३.४	०.३			
	जम्मा	४२५६६	२६.०	२९.८	९०.१	९.९	०.४	२१३४९	२५.२	२६.७	८९.९	१०.१	०.४	२१२१७	२६.८	३३.१	९०.२	९.८	०.५			
	जम्मा दलित	६५६०	२५.९	३४.२	८५.८	१४.२	०.४	३२८०	२५.३	३०.८	८५.६	१४.४	०.४	३२८०	२६.५	३७.६	८५.९	१४.१	०.५			
	पहाडी दलित	६५४८	२५.९	३४.२	८५.८	१४.२	०.४	३२७२	२५.२	३०.९	८५.६	१४.४	०.४	३२७६	२६.५	३७.७	८५.९	१४.१	०.५			
हुम्ला	तराई दलित	१२	४१.७	०.०	८५.७	१४.३	०.०	८	३७.५	०.०	८०.०	२०.०	०.०	४	५०.०	०.०	१००.०	०.०	०.०			
	गैरदलित जातजाति	३६००६	२६.०	२९.०	९०.८	९.२	०.४	१८०६९	२५.२	२५.९	९०.६	९.४	०.४	१७९३७	२६.८	३२.३	९१.०	९.०	०.५			
	जम्मा	९५०६८	३०.१	२४.४	९२.७	७.३	१.९	४७०३२	२९.६	२२.०	९२.३	७.७	१.८	४८०३६	३०.६	२६.८	९३.१	६.९	२.०			
	जम्मा दलित	१६४०६	२७.८	२१.७	९०.४	९.६	२.७	७९७१	२७.७	१९.१	९०.४	९.६	२.६	८४३५	२८.०	२४.२	९०.३	९.७	२.९			
	पहाडी दलित	१६३९९	२७.८	२१.७	९०.४	९.६	२.७	७९६८	२७.७	१९.१	९०.४	९.६	२.६	८४३१	२८.०	२४.२	९०.३	९.७	२.९			
जुम्ला	तराई दलित	७	२८.६	०.०	८०.०	२०.०	०.०	३	०.०	०.०	१००.०	०.०	०.०	४	५०.०	०.०	५०.०	५०.०	०.०			
	गैरदलित जातजाति	७८६६२	३०.६	२५.०	९३.२	६.८	१.७	३९०६१	३०.०	२२.७	९२.७	७.३	१.६	३९६०१	३१.२	२७.४	९३.८	६.२	१.९			

क्षेत्र	विवरण	दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसंख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता (जम्मा x)						दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जम्मा पुरुषको संख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता पुरुष (x)						दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जम्मा महिलाको संख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता (महिला x)					
			आर्थिक रूपले निष्क्रिय	आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप गर्नुलेको	आर्थिक रूपले निष्क्रिय		आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप गर्नुलेको	आर्थिक रूपले निष्क्रिय	आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप गर्नुलेको				
				अक्सर निष्क्रिय	अक्सर सक्रिय					अक्सर निष्क्रिय	अक्सर सक्रिय				अक्सर निष्क्रिय		अक्सर सक्रिय					
					अक्सर रोजगार	अक्सर बेरोजगार					अक्सर रोजगार	अक्सर बेरोजगार					अक्सर रोजगार		अक्सर बेरोजगार			
कालीकोट	जम्मा	१११६८०	२९.७	३३.४	९१.९	८.१	०.३	५४८४५	२८.७	३०.०	९१.४	८.६	०.३	५६८३५	३०.७	३६.७	९२.३	७.७	०.३			
	जम्मा दलित	३०२९७	३१.३	३६.८	९०.७	९.३	०.३	१४७७२	३०.३	३३.३	८९.६	१०.४	०.२	१५५२५	३२.३	४०.२	९१.८	८.२	०.३			
	पहाडी दलित	३०२७९	३१.३	३६.८	९०.७	९.३	०.३	१४७६६	३०.३	३३.३	८९.६	१०.४	०.२	१५५१३	३२.३	४०.२	९१.८	८.२	०.३			
	तराई दलित	१८	२७.८	३८.५	१००.०	०.०	०.०	६	३३.३	५०.०	१००.०	०.०	०.०	१२	२५.०	३३.३	१००.०	०.०	०.०			
	गैरदलित जातजाति	८१३८३	२९.१	३२.१	९२.३	७.७	०.३	४००७३	२८.१	२८.८	९२.१	७.९	०.३	४१३१०	३०.१	३५.४	९२.५	७.५	०.३			
दैलेख	जम्मा	१९७७५६	३०.१	३०.८	९०.९	९.१	०.४	९२७७६	२९.१	२८.६	९०.४	९.६	०.३	१०४९८०	३१.०	३४.६	९१.४	८.६	०.४			
	जम्मा दलित	५२३१२	३०.२	३१.७	९०.४	९.६	०.४	२३७७६	२९.४	२८.०	९०.२	९.८	०.४	२८५३६	३०.८	३४.९	९०.५	९.५	०.५			
	पहाडी दलित	५२२८२	३०.२	३१.७	९०.४	९.६	०.४	२३७६५	२९.४	२८.०	९०.२	९.८	०.४	२८५१७	३०.८	३५.०	९०.५	९.५	०.५			
	तराई दलित	३०	२३.३	१३.०	९५.०	५.०	०.०	११	२७.३	१२.५	१००.०	०.०	०.०	१९	२१.१	१३.३	९२.३	७.७	०.०			
	गैरदलित जातजाति	१४५४४४	३०.१	३०.५	९१.१	८.९	०.४	६९०००	२९.०	२८.१	९०.५	९.५	०.३	७६४४४	३१.०	३४.५	९१.८	८.२	०.४			
जाजरकोट	जम्मा	१४५०३४	२०.३	३१.९	९४.६	५.४	०.२	७५११३	१९.१	२८.३	९४.७	५.३	०.२	७३५२१	२१.५	३५.४	९४.४	५.६	०.२			
	जम्मा दलित	४१२७२	२०.३	३२.६	९४.५	५.५	०.३	२०२३१	१८.९	२९.३	९४.६	५.४	०.२	२१०४१	२१.६	३५.९	९४.५	५.५	०.३			
	पहाडी दलित	४१२५१	२०.३	३२.६	९४.५	५.५	०.३	२०२२३	१८.९	२९.३	९४.६	५.४	०.२	२१०२८	२१.६	३५.९	९४.४	५.६	०.३			
	तराई दलित	२१	१९.०	२९.४	१००.०	०.०	०.०	८	२५.०	१६.७	१००.०	०.०	०.०	१३	१५.४	३६.४	१००.०	०.०	०.०			
	गैरदलित जातजाति	१०३७६२	२०.४	३१.५	९४.६	५.४	०.२	५१२८२	१९.२	२७.९	९४.८	५.२	०.२	५२४८०	२१.५	३५.२	९४.४	५.६	०.२			
रुकुम - पश्चिम	जम्मा	१३२७७९	१९.५	३३.६	८९.२	१०.८	०.४	६३३७६	१८.७	२८.५	८९.४	१०.६	०.३	६९५०३	२०.२	३८.३	८९.०	११.०	०.४			
	जम्मा दलित	२७२०२	१८.२	३७.७	८७.६	१२.४	०.४	१२९८७	१७.९	३२.७	८८.१	११.९	०.४	१४२१५	१८.५	४२.४	८७.१	१२.९	०.५			
	पहाडी दलित	२७१८६	१८.२	३७.८	८७.६	१२.४	०.४	१२९८०	१७.९	३२.७	८८.१	११.९	०.४	१४२०६	१८.५	४२.४	८७.१	१२.९	०.५			
	तराई दलित	१६	०.०	१२.५	८५.७	१४.३	०.०	७	०.०	२८.६	१००.०	०.०	०.०	९	०.०	०.०	७७.८	२२.२	०.०			
	गैरदलित जातजाति	१०५५७७	१९.९	३२.५	८९.६	१०.४	०.३	५०२८९	१८.९	२७.४	८९.७	१०.३	०.३	५५२८८	२०.७	३७.३	८९.५	१०.५	०.४			
सल्यान	जम्मा	१९२०४४	२५.०	३१.२	९३.५	६.५	०.३	९०८८१	२३.६	२५.४	९३.४	६.६	०.३	१०११६३	२६.२	३६.५	९३.६	६.४	०.३			
	जम्मा दलित	३०४००	२५.६	३२.५	९३.४	६.६	०.३	१४३३४	२३.७	२५.९	९३.१	६.९	०.४	१६१६६	२७.२	३८.७	९३.६	६.४	०.२			
	पहाडी दलित	३०४७७	२५.६	३२.५	९३.३	६.७	०.३	१४३२९	२३.७	२५.९	९३.१	६.९	०.४	१६१४८	२७.२	३८.७	९३.६	६.४	०.२			
	तराई दलित	२३	१७.४	२१.१	१००.०	०.०	०.०	५	२०.०	२५.०	१००.०	०.०	०.०	१८	१६.७	२०.०	१००.०	०.०	०.०			
	गैरदलित जातजाति	१६१५४४	२४.९	३०.९	९३.५	६.५	०.३	७६५४७	२३.६	२५.३	९३.४	६.६	०.३	८४९९७	२६.०	३६.१	९३.६	६.४	०.३			
सुर्खेत	जम्मा	३३७२७६	३२.३	२८.०	९३.१	६.९	०.५	१५८४८३	२९.३	२१.५	९३.१	६.९	०.५	१७८७९३	३५.०	३४.३	९३.०	७.०	०.५			
	जम्मा दलित	८२२५०	३०.७	२९.०	९३.०	७.०	०.६	३७६३०	२८.०	२२.३	९३.२	६.८	०.५	४४६२०	३३.०	३५.१	९२.८	७.२	०.६			
	पहाडी दलित	८२१५१	३०.७	२९.०	९३.०	७.०	०.६	३७५८९	२८.०	२२.३	९३.२	६.८	०.५	४४५६२	३३.०	३५.१	९२.८	७.२	०.६			

क्षेत्र	विवरण	दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसंख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता (जम्मा x)					दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जम्मा पुरुषको संख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता पुरुष (x)					दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जम्मा महिलाको संख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता (महिला x)				
			आर्थिक रूपले निष्क्रिय	आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप गर्नुलेको		आर्थिक रूपले निष्क्रिय	आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप गर्नुलेको		आर्थिक रूपले निष्क्रिय	आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप गर्नुलेको
				अक्सर निष्क्रिय	अक्सर सक्रिय					अक्सर निष्क्रिय	अक्सर सक्रिय					अक्सर निष्क्रिय	अक्सर सक्रिय		
					अक्सर रोजगार	अक्सर बेरोजगार					अक्सर रोजगार	अक्सर बेरोजगार					अक्सर रोजगार	अक्सर बेरोजगार	
	तराई दलित	९९	३४.३	२४.६	९५.९	४.१	०.०	४१	२६.८	२०.०	९५.८	४.२	०.०	५८	३९.७	२८.६	९६.०	४.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२५५०२६	३२.८	२७.७	९३.१	६.९	०.५	१२०८५३	२९.७	२१.३	९३.१	६.९	०.४	१३४१७३	३५.७	३४.०	९३.०	७.०	०.५
बाजुरा	जम्मा	१०७६७३	३०.१	३१.८	९१.३	८.७	०.१	५१३०६	२९.५	२९.०	९०.६	९.४	०.१	५६३६७	३०.७	३४.३	९१.९	८.१	०.१
	जम्मा दलित	२६८११	३१.७	३५.०	८९.५	१०.५	०.१	१२५४४	३२.४	३३.०	८८.५	११.५	०.१	१४२६७	३१.१	३६.८	९०.४	९.६	०.१
	पहाडी दलित	२६८०५	३१.७	३५.०	८९.५	१०.५	०.१	१२५४१	३२.४	३३.०	८८.५	११.५	०.१	१४२६४	३१.१	३६.८	९०.४	९.६	०.१
	तराई दलित	६	५०.०	३३.३	१००.०	०.०	०.०	३	६६.७	१००.०			०.०	३	३३.३	०.०	१००.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	८०८६२	२९.६	३०.७	९१.८	८.२	०.१	३८७६२	२८.५	२७.८	९१.३	८.७	०.१	४२१००	३०.६	३३.५	९२.४	७.६	०.१
बझाङ	जम्मा	१४७८५०	२८.२	३८.२	९३.०	७.०	०.१	६७२७९	२७.३	३४.६	९१.८	८.२	०.१	८०५७१	२८.९	४१.२	९४.२	५.८	०.२
	जम्मा दलित	२२१९६	३१.१	३९.९	९२.७	७.३	०.३	१००३७	३०.८	३७.३	९१.६	८.४	०.२	१२१५९	३१.४	४२.१	९३.७	६.३	०.४
	पहाडी दलित	२२१८४	३१.१	३९.९	९२.७	७.३	०.३	१००३२	३०.८	३७.३	९१.६	८.४	०.२	१२१५२	३१.४	४२.०	९३.७	६.३	०.४
	तराई दलित	१२	२५.०	४४.४	४०.०	६०.०	०.०	५	२०.०	२५.०	६६.७	३३.३	०.०	७	२८.६	६०.०	०.०	१००.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१२५६५४	२७.७	३७.९	९३.१	६.९	०.१	५७२४२	२६.७	३४.१	९१.९	८.१	०.१	६८४१२	२८.५	४१.१	९४.३	५.७	०.१
दार्चुला	जम्मा	१०९२५२	३३.८	३८.३	९०.५	९.५	०.१	५१९८०	३१.७	३१.४	९०.३	९.७	०.१	५७२७२	३५.७	४४.९	९०.७	९.३	०.१
	जम्मा दलित	१३४९२	३४.०	४४.९	८६.५	१३.५	०.०	६४३४	३२.०	३७.१	८५.१	१४.९	०.०	७०५८	३५.९	५२.५	८८.४	११.६	०.०
	पहाडी दलित	१३४८३	३४.०	४४.९	८६.५	१३.५	०.०	६४२९	३२.०	३७.१	८५.१	१४.९	०.०	७०५४	३५.९	५२.५	८८.३	११.७	०.०
	तराई दलित	९	४४.४	२०.०	१००.०	०.०	०.०	५	४०.०	०.०	१००.०	०.०	०.०	४	५०.०	५०.०	१००.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	९५७६०	३३.८	३७.३	९१.०	९.०	०.१	४५५४६	३१.६	३०.६	९१.०	९.०	०.१	५०२१४	३५.७	४३.८	९१.०	९.०	०.१
बैतडी	जम्मा	१९४३००	२६.८	३९.४	८९.३	१०.७	०.२	८८८५०	२५.५	३४.१	८८.५	११.५	०.१	१०५४५०	२८.०	४४.०	९०.२	९.८	०.२
	जम्मा दलित	४०१३१	२८.६	४०.५	८८.५	११.५	०.४	१८४६१	२७.५	३५.३	८८.१	१२.९	०.२	२१६७०	२९.५	४५.२	८९.९	१०.१	०.५
	पहाडी दलित	४०१३१	२८.६	४०.५	८८.५	११.५	०.४	१८४६१	२७.५	३५.३	८८.१	१२.९	०.२	२१६७०	२९.५	४५.२	८९.९	१०.१	०.५
	गैरदलित जातजाति	१५४१६९	२६.४	३९.१	८९.५	१०.५	०.१	७०३८९	२५.०	३३.८	८८.८	११.२	०.१	८३७८०	२७.५	४३.७	९०.२	९.८	०.१
डडेल्धुरा	जम्मा	११२५६०	२९.६	३०.०	९०.५	९.५	०.१	५१५०९	२८.३	२५.३	९०.३	९.७	०.१	६१०५१	३०.६	३४.०	९०.७	९.३	०.०
	जम्मा दलित	२४३६८	३२.६	३२.०	८९.६	१०.४	०.१	१०७९७	३१.५	२८.८	८९.२	१०.८	०.१	१३५७१	३३.५	३४.७	९०.०	१०.०	०.१
	पहाडी दलित	२४३५०	३२.६	३२.०	८९.६	१०.४	०.१	१०७८५	३१.५	२८.८	८९.२	१०.८	०.१	१३५६५	३३.५	३४.७	९०.०	१०.०	०.१
	तराई दलित	१८	४४.४	३०.०	८५.७	१४.३	०.०	१२	३३.३	२५.०	८३.३	१६.७	०.०	६	६६.७	५०.०	१००.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	८८१९२	२८.७	२९.४	९०.८	९.२	०.०	४०७९२	२७.४	२४.५	९०.६	९.४	०.०	४७४८०	२९.८	३३.८	९०.९	९.१	०.०
डोटी	जम्मा	१५७९९३	३०.४	३२.२	९१.३	८.७	०.१	६९१२२	३१.४	२९.०	९०.४	९.६	०.१	८८८७१	२९.६	३४.५	९२.१	७.९	०.१
	जम्मा दलित	३६३४६	३२.४	३५.६	८९.९	१०.१	०.१	१५१५३	३५.०	३४.४	८८.३	११.७	०.१	२११९३	३०.६	३६.४	९१.०	९.०	०.१

क्षेत्र	विवरण	दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसंख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता (जम्मा x)						दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जम्मा पुरुषको संख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता पुरुष (x)						दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जम्मा महिलाको संख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता (महिला x)					
			आर्थिक रूपले निष्क्रिय	आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप नहुनेको	आर्थिक रूपले निष्क्रिय		आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप नहुनेको	आर्थिक रूपले निष्क्रिय	आर्थिक रूपले सक्रिय			आर्थिक क्रियाकलाप नहुनेको				
				अक्सर निष्क्रिय	अक्सर सक्रिय					अक्सर निष्क्रिय	अक्सर सक्रिय				अक्सर निष्क्रिय		अक्सर सक्रिय					
					अक्सर रोजगार	अक्सर बेरोजगार					अक्सर रोजगार	अक्सर बेरोजगार					अक्सर रोजगार		अक्सर बेरोजगार			
	पहाडी दलित	३६३०५	३२.४	३५.६	८९.९	१०.१	०.१	१५१३२	३५.०	३४.४	८८.३	११.७	०.१	२११७३	३०.५	३६.४	९१.०	९.०	०.१			
	तराई दलित	४१	४६.३	३६.४		०.०	०.०	२१	३३.३	१४.३	१००.०	०.०	०.०	२०	६०.०	७५.०	१००.०	०.०	०.०			
	गैरदलित जातजाति	१२१६४७	२९.८	३१.२	९१.७	८.३	०.१	५३९६९	३०.५	२७.६	९०.९	९.१	०.१	६७६८८	२९.३	३४.०	९२.४	७.६	०.१			
	जम्मा	१७५४२२	२१.४	३१.५	९५.१	४.९	०.१	७८०१०	२१.८	३०.०	९४.५	५.५	०.१	९७४१२	२१.०	३२.६	९५.६	४.४	०.१			
अछाम	जम्मा दलित	४८६०६	२३.०	३३.१	९४.४	५.६	०.१	२११२७	२४.३	३२.७	९३.६	६.४	०.०	२७४७९	२२.१	३३.४	९५.०	५.०	०.१			
	पहाडी दलित	४८६०३	२३.०	३३.१	९४.४	५.६	०.१	२११२४	२४.३	३२.७	९३.६	६.४	०.०	२७४७९	२२.१	३३.४	९५.०	५.०	०.१			
	तराई दलित	३	०.०	०.०		०.०	०.०	३	०.०	०.०	१००.०	०.०	०.०	०								
	गैरदलित जातजाति	१२६८१६	२०.७	३०.९	९५.४	४.६	०.१	५६८८३	२१.०	२९.१	९४.८	५.२	०.१	६९९३३	२०.५	३२.४	९५.८	४.२	०.०			
कैलाली	जम्मा	७५२१५७	३४.३	३३.७	९१.८	८.२	०.२	३५१९२८	३०.१	२४.६	९३.०	७.०	०.२	४००२२९	३८.०	४२.८	९०.२	९.८	०.२			
	जम्मा दलित	९४९४३	४०.३	४२.१	८८.८	११.२	०.२	४१३०५	३७.६	३३.७	८९.५	१०.५	०.२	५३६३८	४२.४	४९.२	८८.०	१२.०	०.३			
	पहाडी दलित	९४४९७	४०.४	४२.२	८८.७	११.३	०.२	४१०८५	३७.७	३३.८	८९.४	१०.६	०.२	५३४१२	४२.५	४९.३	८८.०	१२.०	०.३			
	तराई दलित	४४६	३१.६	२९.५	९४.९	५.१	०.०	२२०	२२.३	१९.९	९५.६	४.४	०.०	२२६	४०.७	४१.८	९३.६	६.४	०.०			
	गैरदलित जातजाति	६५७२१४	३३.४	३२.६	९२.१	७.९	०.२	३१०६२३	२९.१	२३.५	९३.३	६.७	०.२	३४६५९१	३७.३	४१.९	९०.४	९.६	०.२			
	जम्मा	४२६१९७	२४.७	३४.०	९३.०	७.०	०.२	१९३२६९	२३.४	२८.३	९३.३	६.७	०.२	२३२९२८	२५.८	३८.९	९२.७	७.३	०.१			
	जम्मा दलित	५४७२५	२६.५	३६.०	९१.७	८.३	०.२	२३७४८	२५.८	३१.२	९१.५	८.५	०.३	३०९७७	२७.०	३९.७	९१.८	८.२	०.१			
	पहाडी दलित	५४६७८	२६.५	३६.०	९१.७	८.३	०.२	२३७२५	२५.८	३१.२	९१.५	८.५	०.३	३०९५३	२७.०	३९.७	९१.८	८.२	०.१			
कञ्चनपुर	तराई दलित	४७	१९.१	३१.६	८४.६	१५.४	०.०	२३	२६.१	१७.६	८५.७	१४.३	०.०	२४	१२.५	४२.९	८३.३	१६.७	०.०			
	गैरदलित जातजाति	३७१४७२	२४.४	३३.७	९३.२	६.८	०.१	१६९५२१	२३.१	२७.९	९३.५	६.५	०.१	२०१९५१	२५.६	३८.८	९२.९	७.१	०.१			

अनुसूची २४: आर्थिक कामको पेशा अनुसारको विवरण, राष्ट्रिय जनगणना २०७८

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	सैनिक अधिकारी	व्यवस्थापक	पेशाविद्	प्राविधिक तथा सहायक पेशाविद्	कार्यालय सहायक	सेवा तथा वस्तु बिक्री गर्ने कामदार	कृषि, वन र माछापालन कार्यका दक्ष कामदार	शिल्पकला तथा कालिगढ र यस सम्बन्धी व्यापार गर्ने यन्त्र तथा मेशिन अपरेटर र जडान गर्ने कामदार	सामान्य वा प्राथमिक पेशाका कामदार	उल्लेख नभएका	
जम्मा													
नेपाल	जम्मा	१४९८३३१०	०.७	५.१	३.८	१.९	१.३	५.८	५०.१	५.६	२.७	२३.०	०.१
	जम्मा दलित	१९३०२९५	०.४	२.३	१.२	०.७	०.५	२.९	५०.४	८.७	२.४	३०.३	०.१
	पहाडी दलित	१३१८७६६	०.६	२.८	१.४	०.८	०.५	३.३	५८.२	९.३	२.५	२०.६	०.१
	मधेसी/तराई दलित	६११५२९	०.१	१.२	०.८	०.५	०.३	२.०	३३.६	७.५	२.४	५१.३	०.२
	गैरदलित जातजाति	१३०५३०१५	०.७	५.६	४.२	२.०	१.४	६.२	५०.०	५.१	२.७	२१.९	०.१
भौगोलिक क्षेत्र													
हिमाल	जम्मा	६४७९४९५	१.१	५.९	४.६	२.३	१.८	६.४	५३.३	४.८	२.४	१७.४	०.१
	जम्मा दलित	८२८३३५	०.६	२.६	१.३	०.८	०.५	३.०	६१.८	८.८	२.१	१८.३	०.१
	पहाडी दलित	८१९९८०	०.६	२.६	१.३	०.७	०.५	२.९	६२.३	८.७	२.१	१८.०	०.१
	मधेसी/तराई दलित	८३५५	१.६	४.१	२.४	१.६	१.६	८.१	१५.२	१३.८	३.७	४७.६	०.२
	गैरदलित जातजाति	५६५११६०	१.१	६.४	५.१	२.६	२.०	६.९	५२.०	४.२	२.५	१७.२	०.१
पहाड	जम्मा	१०३८५८७	०.६	३.१	३.१	१.१	०.७	३.४	७२.५	२.६	१.१	११.८	०.१
	जम्मा दलित	१२९५३३	०.५	१.६	१.२	०.५	०.३	१.८	७२.०	६.६	०.८	१४.७	०.१
	पहाडी दलित	१२९३३४	०.५	१.६	१.२	०.५	०.३	१.७	७२.१	६.५	०.८	१४.७	०.१
	मधेसी/तराई दलित	१९९	४.०	११.६	५.०	२.०	०.०	१७.६	३३.७	९.०	३.५	१३.६	०.०
	गैरदलित जातजाति	९०९०५४	०.६	३.४	३.३	१.२	०.७	३.७	७२.५	२.०	१.१	११.३	०.०
तराई	जम्मा	७४६५२२८	०.४	४.७	३.२	१.५	१.०	५.६	४४.२	६.७	३.१	२९.३	०.१
	जम्मा दलित	९७२४२७	०.३	२.२	१.१	०.७	०.४	३.०	३७.८	८.९	२.९	४२.६	०.१
	पहाडी दलित	३६९४५२	०.६	३.९	१.५	१.०	०.६	४.७	४४.२	११.४	३.८	२८.३	०.१
	मधेसी/तराई दलित	६०२९७५	०.१	१.२	०.८	०.५	०.३	१.९	३३.९	७.४	२.४	५१.४	०.२
	गैरदलित जातजाति	६४९२८०१	०.४	५.१	३.५	१.७	१.१	६.०	४५.२	६.४	३.२	२७.४	०.१
सहरी/ग्रामीण													
सहरी	जम्मा	३६४८७९६	१.५	११.३	७.३	४.६	३.४	१२.४	१७.०	८.५	४.०	३०.०	०.१
	जम्मा दलित	३०९३२२	१.३	५.६	२.३	१.८	१.४	७.७	२३.९	१५.८	४.३	३५.७	०.२
	पहाडी दलित	२२८७८५	१.६	६.७	२.६	२.१	१.५	८.७	२५.९	१७.१	४.३	२९.३	०.१
	मधेसी/तराई दलित	८०५३७	०.२	२.६	१.४	१.१	०.९	४.९	१८.५	१२.१	४.१	५४.०	०.२
	गैरदलित जातजाति	३३३९४७४	१.५	११.८	७.७	४.९	३.६	१२.९	१६.३	७.८	४.०	२९.५	०.१
अर्धसहरी	जम्मा	५६२३९४६	०.५	३.८	२.८	१.२	०.८	४.७	४८.१	६.३	३.०	२८.७	०.१
	जम्मा दलित	७९९४५४	०.३	१.९	१.०	०.६	०.४	२.५	३९.२	८.६	२.८	४२.६	०.२
	पहाडी दलित	२९११९८	०.८	३.५	१.४	०.९	०.६	४.०	४५.०	११.६	४.१	२८.०	०.१
	मधेसी/तराई दलित	५०८२५६	०.१	१.०	०.८	०.४	०.३	१.६	३५.९	६.८	२.१	५०.९	०.२
	गैरदलित जातजाति	४८२४४९२	०.६	४.१	३.१	१.३	०.९	५.१	४९.५	५.९	३.०	२६.४	०.१
ग्रामीण	जम्मा	५७१०५६८	०.३	२.६	२.६	०.७	०.५	२.७	७३.२	३.०	१.५	१२.८	०.१
	जम्मा दलित	८२१५१९	०.२	१.५	१.०	०.४	०.३	१.५	७१.२	६.२	१.४	१६.३	०.१
	पहाडी दलित	७९८७८३	०.२	१.५	१.०	०.४	०.३	१.५	७२.२	६.२	१.३	१५.४	०.१
	मधेसी/तराई दलित	२२७३६	०.३	०.९	०.८	०.४	०.२	१.८	३५.६	६.४	२.३	५१.१	०.२
	गैरदलित जातजाति	४८८९०४९	०.४	२.८	२.८	०.८	०.५	२.९	७३.६	२.५	१.५	१२.२	०.१

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	सैनिक अधिकारी	व्यवस्थापक	पेशाविद्	प्राविधिक तथा सहायक पेशाविद्	कार्यालय सहायक	सेवा तथा वस्तुविक्री गर्ने कामदार	कृषि, वन र माछापालन कार्यका दश कामदार	शिल्पकला तथा कालिगढ र यस सम्बन्धी व्यापार गर्ने यन्त्र तथा मेसिन अपरेटर र जडान गर्ने कामदार	सामान्य वा प्राथमिक पेशाका कामदार	उल्लेख नभएका	
प्रदेश													
कोशी	जम्मा	२८३४०८८	०.४	४.९	३.२	१.५	१.०	५.३	५४.५	५.३	२.८	२१.०	०.१
	जम्मा दलित	२६४६२९	०.३	२.७	१.१	०.८	०.५	३.२	४१.८	११.४	३.५	३४.५	०.१
	पहाडी दलित	१७५८१९	०.५	३.२	१.४	०.९	०.५	३.६	५४.५	११.८	३.१	२०.५	०.१
	मधेसी/तराई दलित	८८८१०	०.१	१.७	०.७	०.६	०.५	२.४	१६.६	१०.६	४.२	६२.४	०.२
	गैरदलित जातजाति	२५६९४५९	०.४	५.२	३.४	१.६	१.१	५.५	५५.८	४.६	२.७	१९.६	०.१
मधेस	जम्मा	२५५०४४६	०.३	२.९	३.०	१.२	०.७	५.०	४१.१	७.०	२.७	३५.९	०.१
	जम्मा दलित	४२४४६५	०.१	१.१	०.९	०.५	०.३	२.०	३३.४	७.२	२.२	५२.२	०.२
	पहाडी दलित	२१५१३	१.२	२.९	२.०	०.९	०.६	५.६	३६.०	१४.०	५.६	३१.१	०.१
	मधेसी/तराई दलित	४०२९५२	०.१	१.०	०.८	०.४	०.३	१.८	३३.३	६.८	२.०	५३.३	०.२
	गैरदलित जातजाति	२१२५९८१	०.३	३.३	३.४	१.४	०.८	५.६	४२.७	७.०	२.९	३२.७	०.१
बागमती	जम्मा	३२४६६९६	१.४	८.३	५.९	३.७	२.८	९.५	३६.९	६.५	३.५	२१.४	०.०
	जम्मा दलित	१९७५८६	१.५	४.३	२.०	१.४	१.२	६.२	४२.९	१४.६	३.८	२२.१	०.१
	पहाडी दलित	१९१७५०	१.५	४.३	२.०	१.४	१.२	६.०	४३.९	१४.४	३.८	२१.५	०.१
	मधेसी/तराई दलित	५८३६	१.४	५.१	२.४	२.१	१.९	१०.८	११.७	१८.७	३.७	४२.०	०.१
	गैरदलित जातजाति	३०४९११०	१.४	८.६	६.२	३.८	२.९	९.७	३६.५	६.०	३.५	२१.३	०.०
गण्डकी	जम्मा	१३२०१९४	०.७	७.०	४.३	१.८	१.३	५.८	५१.६	५.२	२.८	१९.२	०.२
	जम्मा दलित	२३३५००	०.४	३.४	१.६	०.८	०.६	३.३	५३.५	१०.२	३.४	२२.५	०.३
	पहाडी दलित	२३२४१५	०.४	३.४	१.६	०.८	०.६	३.३	५३.६	१०.२	३.४	२२.४	०.३
	मधेसी/तराई दलित	१०८५	०.८	४.२	२.७	०.८	०.५	६.२	२४.१	१७.७	४.३	३७.६	१.०
	गैरदलित जातजाति	१०८६६९४	०.८	७.८	४.९	२.०	१.५	६.३	५१.२	४.१	२.७	१८.५	०.२
लुम्बिनी	जम्मा	२६२५९२५	०.५	४.५	३.१	१.३	०.९	४.६	५४.०	५.५	२.६	२२.७	०.१
	जम्मा दलित	३६३६०३	०.४	२.५	१.१	०.७	०.५	२.८	५४.३	८.१	२.४	२७.०	०.१
	पहाडी दलित	२५१३१२	०.५	३.०	१.२	०.८	०.५	३.२	५६.५	८.७	२.५	२२.९	०.१
	मधेसी/तराई दलित	११२२९१	०.१	१.३	०.९	०.५	०.४	२.०	४९.५	६.७	२.३	३६.३	०.१
	गैरदलित जातजाति	२२६२३२२	०.६	४.९	३.४	१.४	१.०	४.९	५३.९	५.१	२.६	२२.१	०.१
कर्णाली	जम्मा	९२६३४०	०.८	३.२	२.९	१.१	०.७	३.४	६९.८	३.०	१.०	१४.१	०.१
	जम्मा दलित	२१०३३७	०.४	१.७	१.०	०.५	०.३	१.९	७०.८	६.४	१.१	१५.८	०.१
	पहाडी दलित	२१०१६९	०.३	१.७	१.०	०.५	०.३	१.९	७०.९	६.४	१.१	१५.८	०.१
	मधेसी/तराई दलित	१६८	७.७	५.४	६.०	२.४	१.२	८.३	५३.०	४.८	०.६	१०.१	०.६
	गैरदलित जातजाति	७६००३	०.९	३.७	३.४	१.३	०.८	३.८	६९.५	२.०	१.०	१३.६	०.१
सुदूरपश्चिम	जम्मा	१४७९६२१	०.६	३.१	३.०	१.१	०.७	३.८	६५.२	३.८	१.५	१७.१	०.०
	जम्मा दलित	२३६१७५	०.४	१.५	१.१	०.५	०.३	२.१	६९.३	५.०	०.८	१८.९	०.१
	पहाडी दलित	२३५७८८	०.४	१.५	१.०	०.५	०.३	२.१	६९.३	५.०	०.८	१८.९	०.१
	मधेसी/तराई दलित	३८७	१.०	४.९	२.३	१.३	०.८	७.२	४२.९	३.६	०.८	३५.१	०.०
	गैरदलित जातजाति	१२४३४४६	०.६	३.४	३.४	१.२	०.८	४.१	६४.५	३.६	१.६	१६.७	०.०
पुरुष													
नेपाल	जम्मा	७८७६३२२	१.२	६.६	४.३	२.३	१.४	७.१	४३.९	८.७	४.९	१९.४	०.१
	जम्मा दलित	९८५१३८	०.८	२.९	१.४	०.९	०.६	३.७	४२.४	१४.०	४.५	२८.७	०.२
	पहाडी दलित	६३२४२०	१.१	३.७	१.५	१.०	०.६	४.३	४८.५	१५.२	४.९	१९.०	०.१
	मधेसी/तराई दलित	३५२७१८	०.२	१.५	१.१	०.६	०.५	२.७	३१.५	११.७	४.०	४६.१	०.२

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	सैनिक अधिकारी	व्यवस्थापक	पेशाविद्	प्रविधिक तथा सहायक पेशाविद्	कार्यालय सहायक	सेवा तथा वस्तु विक्री गर्ने कामदार	कृषि, वन र माछापालन कार्यका दस कामदार	शिल्पकला तथा कलिंगाढ र यस सम्बन्धी व्यापार गर्ने	यन्त्र तथा मेशिन अपरेटर र जडान गर्ने कामदार	सामान्य वा प्राथमिक पेशाका कामदार	उल्लेख नभएका
	गैरदलित जातजाति	६८९११८४	१.३	७.२	४.८	२.५	१.६	७.६	४४.१	७.९	४.९	१८.१	०.१
भौगोलिक क्षेत्र													
हिमाल	जम्मा	३२८६२१५	१.९	७.७	५.२	२.९	१.९	७.७	४६.१	७.२	४.५	१४.८	०.१
	जम्मा दलित	३९३७०६	१.२	३.४	१.५	१.०	०.६	३.९	५२.१	१४.७	४.३	१७.१	०.१
	पहाडी दलित	३८८४४१	१.२	३.४	१.५	०.९	०.६	३.८	५२.७	१४.७	४.३	१६.८	०.१
	मधेसी/तराई दलित	५२६५	२.५	४.८	२.९	२.२	२.०	१०.०	८.९	१८.९	५.५	४२.१	०.२
	गैरदलित जातजाति	२८९२५०९	२.०	८.३	५.७	३.१	२.१	८.२	४५.३	६.२	४.५	१४.५	०.१
पहाड	जम्मा	५१८९१०	१.२	४.०	३.९	१.४	०.९	४.४	६६.४	४.३	२.१	११.४	०.१
	जम्मा दलित	६२९९४	१.०	२.१	१.६	०.७	०.५	२.६	६४.१	११.३	१.५	१४.६	०.१
	पहाडी दलित	६२८६९	१.०	२.१	१.६	०.७	०.५	२.५	६४.२	११.३	१.५	१४.६	०.१
	मधेसी/तराई दलित	१२५	६.४	१५.२	५.६	२.४	०.०	२२.४	१६.८	१२.०	५.६	१३.६	०.०
	गैरदलित जातजाति	४५५९१६	१.२	४.३	४.२	१.५	१.०	४.७	६६.७	३.४	२.२	११.०	०.१
तराई	जम्मा	४०७११७	०.७	६.१	३.७	१.९	१.१	७.०	३९.३	१०.४	५.५	२४.२	०.१
	जम्मा दलित	५२८४३८	०.५	२.७	१.२	०.८	०.५	३.७	३२.६	१३.८	५.१	३९.०	०.२
	पहाडी दलित	१८१११०	१.१	५.०	१.५	१.३	०.७	६.०	३३.९	१७.९	७.४	२५.२	०.१
	मधेसी/तराई दलित	३४७३२८	०.१	१.५	१.१	०.६	०.४	२.५	३१.८	११.६	३.९	४६.१	०.२
	गैरदलित जातजाति	३५४२७५९	०.७	६.६	४.१	२.१	१.२	७.५	४०.३	९.९	५.६	२२.०	०.१
सहरी/ग्रामीण													
सहरी	जम्मा	२०९००६७	२.४	१३.७	७.६	५.२	३.२	१४.१	१३.९	११.५	६.६	२१.८	०.१
	जम्मा दलित	१७३५९६	२.१	६.८	२.४	२.१	१.३	९.०	१७.७	२२.२	७.१	२९.२	०.२
	पहाडी दलित	१२२८०९	२.८	८.३	२.७	२.३	१.४	१०.२	१८.०	२४.२	७.४	२२.६	०.१
	मधेसी/तराई दलित	५०७८७	०.३	३.३	१.८	१.४	१.१	६.०	१७.२	१७.३	६.२	४५.२	०.२
	गैरदलित जातजाति	१९१६४७१	२.४	१४.४	८.१	५.५	३.४	१४.५	१३.५	१०.५	६.५	२१.१	०.१
अर्धसहरी	जम्मा	३०२४८५९	०.९	४.८	३.३	१.५	१.०	५.८	४३.२	१०.०	५.३	२४.२	०.१
	जम्मा दलित	४३०८९९	०.६	२.३	१.२	०.७	०.४	३.१	३४.०	१३.४	५.०	३९.२	०.२
	पहाडी दलित	१४१६१४	१.५	४.४	१.५	१.१	०.६	५.१	३४.०	१८.६	८.०	२५.०	०.१
	मधेसी/तराई दलित	२८९२८५	०.१	१.२	१.०	०.५	०.४	२.१	३४.०	१०.८	३.६	४६.१	०.२
	गैरदलित जातजाति	२५९३९६०	१.०	५.२	३.६	१.७	१.०	६.३	४४.७	९.४	५.४	२१.७	०.१
ग्रामीण	जम्मा	२७६१३९६	०.७	३.३	३.०	०.९	०.६	३.३	६७.५	५.१	३.०	१२.५	०.१
	जम्मा दलित	३८०६४३	०.४	१.९	१.२	०.५	०.३	२.१	६३.१	१०.९	२.८	१६.५	०.१
	पहाडी दलित	३६७९९७	०.४	१.९	१.२	०.५	०.३	२.१	६४.२	११.०	२.८	१५.५	०.१
	मधेसी/तराई दलित	१२६४६	०.५	१.१	१.१	०.५	०.३	२.४	३२.२	१०.२	४.०	४७.६	०.२
	गैरदलित जातजाति	२३८०७५३	०.७	३.५	३.३	१.०	०.७	३.५	६८.२	४.२	३.०	११.८	०.१
प्रदेश													
कोशी	जम्मा	१४७४८८०	०.७	६.०	३.५	१.९	१.१	६.०	४९.४	८.४	५.१	१७.९	०.१
	जम्मा दलित	१३८८४१	०.६	३.२	१.२	०.९	०.५	३.६	३४.५	१७.६	६.३	३१.४	०.१
	पहाडी दलित	८८७८७	०.८	३.९	१.४	०.९	०.५	४.१	४६.७	१८.०	५.९	१७.५	०.१
	मधेसी/तराई दलित	५००५४	०.२	१.९	०.८	०.७	०.६	२.८	१२.९	१६.९	७.०	५६.०	०.२
	गैरदलित जातजाति	१३३६०३९	०.७	६.३	३.८	२.०	१.२	६.२	५०.९	७.४	४.९	१६.५	०.१
मधेस	जम्मा	१५०२७५८	०.४	४.०	३.७	१.६	१.०	६.७	३९.८	१०.६	४.५	२७.५	०.१
	जम्मा दलित	२४३९७२	०.२	१.४	१.२	०.६	०.४	२.७	३१.९	११.२	३.६	४६.६	०.२

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	सैनिक अधिकारी	व्यवस्थापक	पेशाविद्	प्राविधिक तथा सहायक पेशाविद्	कार्यालय सहायक	सेवा तथा वस्तु बिक्री गर्ने कामदार	कृषि, वन र माछापालन कार्यका दक्ष कामदार	शिल्पकला तथा कालिगढ र यस सम्बन्धी व्यापार गर्ने यन्त्र तथा मेसिन अपरेटर र जडान गर्ने कामदार	सामान्य वा प्राथमिक पेशाका कामदार	उल्लेख नभएका	
	पहाडी दलित	११९४३	२.१	३.४	१.८	१.०	०.६	७.२	२९.१	२०.७	९.६	२४.४	०.१
	मधेसी/तराई दलित	२३२०२९	०.१	१.३	१.२	०.६	०.४	२.५	३२.०	१०.७	३.३	४७.८	०.
	गैरदलित जातजाति	१२५८७८६	०.५	४.५	४.२	१.८	१.१	७.५	४१.४	१०.५	४.७	२३.८	०.१
बागमती	जम्मा	१७५६८५४	२.४	१०.५	६.५	४.४	२.७	१०.९	३०.७	९.०	६.१	१६.८	०.०
	जम्मा दलित	१०४८६४	२.५	५.५	२.२	१.८	१.२	७.५	३२.७	२१.७	६.७	१८.२	०.१
	पहाडी दलित	१००७९४	२.५	५.५	२.२	१.७	१.१	७.३	३३.७	२१.६	६.८	१७.५	०.१
	मधेसी/तराई दलित	४०७०	२.०	५.७	२.९	२.६	२.१	१२.६	७.०	२४.२	४.९	३५.९	०.०
	गैरदलित जातजाति	१६५१९९०	२.४	१०.८	६.७	४.५	२.८	११.२	३०.६	८.२	६.१	१६.७	०.०
गण्डकी	जम्मा	६४३७५७	१.४	८.८	४.६	२.१	१.३	६.५	४४.४	८.५	५.६	१६.६	०.२
	जम्मा दलित	१०९९२१	०.९	४.२	१.५	१.०	०.६	३.९	४३.४	१७.३	७.०	१९.९	०.३
	पहाडी दलित	१०९२५५	०.९	४.२	१.५	१.०	०.६	३.९	४३.६	१७.२	७.०	१९.८	०.३
	मधेसी/तराई दलित	६६६	१.४	५.१	२.०	१.४	०.३	७.१	१५.५	२६.४	६.८	३२.९	१.४
	गैरदलित जातजाति	५३३८३६	१.५	९.८	५.२	२.३	१.५	७.०	४४.६	६.७	५.३	१५.९	०.२
लुम्बिनी	जम्मा	१३४२२८३	१.०	६.१	३.४	१.६	१.०	६.०	४६.८	९.०	४.९	२०.१	०.१
	जम्मा दलित	१८०४९९	०.७	३.२	१.२	०.९	०.५	३.८	४५.३	१३.३	४.७	२६.१	०.२
	पहाडी दलित	११४८८७	१.०	४.१	१.३	१.०	०.५	४.४	४५.२	१५.०	५.१	२२.१	०.२
	मधेसी/तराई दलित	६५६१२	०.१	१.७	१.१	०.६	०.५	२.६	४५.५	१०.५	३.९	३३.३	०.२
	गैरदलित जातजाति	११६१७८४	१.०	६.६	३.७	१.७	१.१	६.३	४७.०	८.३	४.९	१९.१	०.१
कर्णाली	जम्मा	४५५४५८	१.५	४.२	३.७	१.४	०.९	४.१	६३.४	५.०	२.०	१३.८	०.१
	जम्मा दलित	१०१७०६	०.७	२.२	१.३	०.६	०.४	२.४	६३.०	१०.८	२.२	१६.२	०.१
	पहाडी दलित	१०१६३७	०.७	२.२	१.३	०.६	०.४	२.४	६३.१	१०.८	२.२	१६.२	०.१
	मधेसी/तराई दलित	६९	१.७.४	७.२	८.७	१.४	१.४	११.६	२३.२	१०.१	१.४	१५.९	१.४
	गैरदलित जातजाति	३५३७५२	१.७	४.७	४.४	१.६	१.१	४.६	६३.६	३.३	१.९	१३.१	०.१
सुदूरपश्चिम	जम्मा	७००३३२	१.२	४.७	४.१	१.४	१.०	५.५	५५.८	६.३	३.०	१६.९	०.१
	जम्मा दलित	१०५३३५	०.७	२.३	१.५	०.७	०.५	३.५	६०.७	८.७	१.७	१९.५	०.१
	पहाडी दलित	१०५११७	०.७	२.३	१.५	०.७	०.५	३.५	६०.८	८.७	१.७	१९.५	०.१
	मधेसी/तराई दलित	२१८	१.८	६.९	३.२	१.४	०.९	८.७	३७.६	६.०	१.४	३२.१	०.०
	गैरदलित जातजाति	५९४९९७	१.२	५.१	४.६	१.५	१.१	५.९	५४.९	५.९	३.२	१६.५	०.१
महिला													
नेपाल	जम्मा	७१०६९८८	०.१	३.५	३.२	१.४	१.२	४.४	५६.९	२.१	०.३	२६.९	०.१
	जम्मा दलित	९४५१५७	०.१	१.७	१.०	०.५	०.४	२.१	५८.७	३.२	०.२	३२.०	०.१
	पहाडी दलित	६८६३४६	०.१	२.०	१.२	०.६	०.५	२.४	६७.१	३.८	०.२	२२.०	०.१
	मधेसी/तराई दलित	२५८८११	०.०	०.८	०.५	०.३	०.२	१.१	३६.५	१.७	०.२	५.८	०.१
	गैरदलित जातजाति	६१६१८३१	०.१	३.८	३.५	१.५	१.३	४.७	५६.६	२.०	०.३	२६.१	०.१
भौगोलिक क्षेत्र													
हिमाल	जम्मा	३१९३२८०	०.२	४.१	३.९	१.८	१.७	५.१	६०.६	२.२	०.३	२०.०	०.१
	जम्मा दलित	४३४६२९	०.१	१.८	१.२	०.६	०.५	२.२	७०.५	३.४	०.२	१९.४	०.१
	पहाडी दलित	४३१५३९	०.१	१.८	१.२	०.६	०.५	२.२	७०.९	३.४	०.२	१९.१	०.१
	मधेसी/तराई दलित	३०९०	०.१	३.०	१.४	०.७	०.९	४.७	२६.०	५.०	०.७	५.७	०.३
	गैरदलित जातजाति	२७५८६५१	०.२	४.५	४.४	२.०	१.९	५.५	५९.०	२.१	०.३	२०.१	०.१
पहाड	जम्मा	५१९६७७	०.१	२.३	२.३	०.८	०.५	२.५	७.८	०.८	०.१	१२.१	०.

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	सैनिक अधिकारी	व्यवस्थापक	पेशाविद्	प्राविधिक तथा सहायक पेशाविद्	कार्यालय सहायक	सेवा तथा वस्तु विक्री गर्ने कामदार	कृषि, वन र माछापालन कार्यका दक्ष कामदार	शिल्पकला तथा कालिगढ र यस सम्बन्धी व्यापार गर्ने	यन्त्र तथा मेशिन अपरेटर र जडान गर्ने कामदार	सामान्य वा प्राथमिक पेशाका कामदार	उल्लेख नभएका
	जम्मा दलित	६६५३९	०.०	१.१	०.८	०.४	०.२	१.०	७९.५	२.१	०.१	१४.७	०.०
	पहाडी दलित	६६४६५	०.०	१.१	०.८	०.४	०.२	१.०	७९.५	२.१	०.१	१४.७	०.०
	मधेसी/तराई दलित	७४	०.०	५.४	४.१	१.४	०.०	९.५	६२.२	४.१	०.०	१३.५	०.०
	गैरदलित जातजाति	४५३१३८	०.१	२.४	२.५	०.९	०.५	२.७	७८.५	०.७	०.१	११.७	०.०
तराई	जम्मा	३३९४०३१	०.१	३.१	२.६	१.१	०.८	४.०	५०.१	२.३	०.३	३५.६	०.१
	जम्मा दलित	४४३९८९	०.०	१.६	०.९	०.५	०.३	२.१	४४.०	३.२	०.३	४७.०	०.१
	पहाडी दलित	१८८३४२	०.१	२.८	१.४	०.८	०.६	३.५	५४.०	५.३	०.४	३१.२	०.१
	मधेसी/तराई दलित	२५५६४७	०.०	०.७	०.५	०.३	०.२	१.१	३६.६	१.७	०.२	५८.६	०.१
	गैरदलित जातजाति	२९५००४२	०.१	३.३	२.९	१.२	०.९	४.३	५१.०	२.१	०.३	३३.८	०.१
सहरी/ग्रामीण													
सहरी	जम्मा	१५५८७२९	०.४	८.०	६.८	३.८	३.६	१०.२	२१.१	४.५	०.६	४१.०	०.१
	जम्मा दलित	१३५७२६	०.२	४.१	२.२	१.५	१.४	६.१	३१.९	७.७	०.६	४४.१	०.१
	पहाडी दलित	१०५९७६	०.३	४.९	२.६	१.७	१.६	७.०	३५.०	९.०	०.६	३७.१	०.१
	मधेसी/तराई दलित	२९७५०	०.०	१.६	०.८	०.७	०.५	२.९	२०.८	३.१	०.५	६८.९	०.१
	गैरदलित जातजाति	१४२३००३	०.४	८.३	७.२	४.१	३.८	१०.६	२०.१	४.२	०.६	४०.७	०.१
अर्धसहरी	जम्मा	२५९९०८७	०.१	२.६	२.३	०.८	०.७	३.४	५३.८	२.०	०.३	३३.९	०.१
	जम्मा दलित	३६८५५५	०.१	१.५	०.८	०.४	०.३	१.८	४५.४	३.०	०.३	४६.५	०.१
	पहाडी दलित	१४९५८४	०.१	२.६	१.४	०.६	०.५	३.०	५५.५	५.१	०.३	३०.८	०.१
	मधेसी/तराई दलित	२१८९७१	०.०	०.७	०.४	०.२	०.१	०.९	३८.५	१.५	०.२	५७.३	०.१
	गैरदलित जातजाति	२२३०५३२	०.१	२.८	२.५	०.९	०.७	३.७	५५.२	१.९	०.३	३१.९	०.१
ग्रामीण	जम्मा	२९४९१७२	०.०	१.९	२.१	०.६	०.४	२.१	७८.६	१.०	०.१	१३.१	०.१
	जम्मा दलित	४४०८७६	०.०	१.१	०.८	०.३	०.२	१.१	७८.१	२.१	०.१	१६.२	०.१
	पहाडी दलित	४३०७८६	०.०	१.१	०.८	०.३	०.२	१.१	७९.०	२.१	०.१	१५.२	०.१
	मधेसी/तराई दलित	१००९०	०.०	०.७	०.५	०.२	०.२	१.१	४०.०	१.७	०.१	५५.५	०.१
	गैरदलित जातजाति	२५०८२९६	०.०	२.०	२.४	०.६	०.४	२.३	७८.६	०.८	०.१	१२.६	०.१
प्रदेश													
कोशी	जम्मा	१३५९२०८	०.१	३.८	२.९	१.२	०.९	४.६	६०.१	१.९	०.३	२४.३	०.०
	जम्मा दलित	१२५७८८	०.०	२.२	१.१	०.७	०.४	२.७	४९.८	४.५	०.४	३८.०	०.१
	पहाडी दलित	८७०३२	०.१	२.६	१.४	०.८	०.५	३.०	६२.५	५.४	०.३	२३.५	०.१
	मधेसी/तराई दलित	३८७५६	०.०	१.३	०.५	०.४	०.३	२.०	२१.४	२.६	०.७	७०.६	०.२
	गैरदलित जातजाति	१२३३४२०	०.१	३.९	३.१	१.२	०.९	४.८	६१.१	१.६	०.३	२२.९	०.०
मधेस	जम्मा	१०४७६८८	०.०	१.४	१.९	०.६	०.४	२.५	४३.०	१.९	०.२	४८.०	०.१
	जम्मा दलित	१८०४९३	०.०	०.७	०.५	०.३	०.२	१.०	३५.५	१.८	०.२	५९.७	०.१
	पहाडी दलित	९५७०	०.२	२.४	२.२	०.८	०.७	३.६	४४.६	५.६	०.५	३९.४	०.१
	मधेसी/तराई दलित	१७०९२३	०.०	०.६	०.४	०.३	०.१	०.९	३५.०	१.६	०.२	६०.८	०.१
	गैरदलित जातजाति	८६७१५	०.०	१.६	२.२	०.७	०.४	२.८	४४.५	१.९	०.२	४५.५	०.०
बागमती	जम्मा	१४८९८४२	०.३	५.८	५.३	२.९	२.९	७.७	४४.२	३.६	०.५	२६.८	०.०
	जम्मा दलित	९२७२२	०.३	३.०	१.८	१.१	१.२	४.६	५४.६	६.५	०.५	२६.५	०.०
	पहाडी दलित	९०९५६	०.३	३.०	१.८	१.१	१.२	४.६	५५.२	६.५	०.५	२५.९	०.०

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	सैनिक अधिकारी	व्यवस्थापक	पेशाविद्	प्राविधिक तथा सहायक पेशाविद्	कार्यालय सहायक	सेवा तथा वस्तु बिक्री गर्ने कामदार	कृषि, वन र माछापालन कार्यका दक्ष कामदार	शिल्पकला तथा कालिगढ र यस सम्बन्धी व्यापार गर्ने यन्त्र तथा मेसिन अपरेटर र जडान गर्ने कामदार	सामान्य वा प्राथमिक पेशाका कामदार	उल्लेख नभएका	
	मधेसी/तराई दलित	१७६६	०.१	३.७	१.२	१.०	१.४	६.६	२२.५	६.२	०.९	५६.१	०.३
	गैरदलित जातजाति	१३९७१२०	०.३	५.९	५.५	३.१	३.०	७.९	४३.५	३.४	०.५	२६.८	०.०
गण्डकी	जम्मा	६७६४३७	०.१	५.३	४.१	१.४	१.३	५.१	५८.५	२.०	०.३	२१.७	०.२
	जम्मा दलित	१२३५७९	०.१	२.७	१.६	०.६	०.६	२.८	६२.४	३.९	०.३	२४.७	०.२
	पहाडी दलित	१२३१६०	०.१	२.७	१.६	०.६	०.६	२.८	६२.५	३.९	०.३	२४.७	०.२
	मधेसी/तराई दलित	४१९	०.०	२.९	३.८	०.०	०.७	४.८	३७.९	३.८	०.५	४५.१	०.५
	गैरदलित जातजाति	५५२८५८	०.१	५.९	४.६	१.६	१.५	५.६	५७.६	१.६	०.३	२१.०	०.२
लुम्बिनी	जम्मा	१२८३६४२	०.१	२.९	२.७	१.०	०.८	३.३	६१.६	१.९	०.२	२५.५	०.१
	जम्मा दलित	१८३१०४	०.१	१.८	१.०	०.५	०.४	१.९	६३.२	२.९	०.२	२७.९	०.१
	पहाडी दलित	१३६४२५	०.१	२.१	१.१	०.६	०.४	२.२	६६.०	३.५	०.२	२३.६	०.१
	मधेसी/तराई दलित	४६६७९	०.०	०.८	०.६	०.३	०.२	१.०	५५.०	१.४	०.१	४०.५	०.१
	गैरदलित जातजाति	११००५३८	०.१	३.१	३.०	१.१	०.९	३.५	६१.३	१.७	०.२	२५.१	०.१
कर्णाली	जम्मा	४७०८८२	०.१	२.३	२.१	०.८	०.५	२.७	७६.०	१.१	०.१	१४.३	०.१
	जम्मा दलित	१०८६३१	०.०	१.३	०.७	०.३	०.३	१.४	७८.१	२.३	०.१	१५.४	०.१
	पहाडी दलित	१०८५३२	०.०	१.३	०.७	०.३	०.३	१.४	७८.१	२.३	०.१	१५.४	०.१
	मधेसी/तराई दलित	९९	१.०	४.०	४.०	३.०	१.०	६.१	७३.७	१.०	०.०	६.१	०.०
	गैरदलित जातजाति	३६२२५१	०.१	२.६	२.५	१.०	०.६	३.०	७५.३	०.७	०.१	१४.०	०.१
सुदूरपश्चिम	जम्मा	७७९२८९	०.१	१.७	२.१	०.७	०.५	२.३	७३.८	१.५	०.१	१७.२	०.०
	जम्मा दलित	१३०८४०	०.०	०.९	०.७	०.३	०.२	१.०	७६.२	२.१	०.१	१८.४	०.०
	पहाडी दलित	१३०६७१	०.०	०.९	०.७	०.३	०.२	१.०	७६.३	२.१	०.१	१८.४	०.०
	मधेसी/तराई दलित	१६९	०.०	२.४	१.२	१.२	०.६	५.३	४९.७	०.६	०.०	३९.१	०.०
	गैरदलित जातजाति	६४८४४९	०.१	१.९	२.४	०.८	०.५	२.५	७३.३	१.४	०.१	१७.०	०.०

**अनुसूची २५: कृषि र गैरकृषि क्षेत्रमा संलग्न जनसङ्ख्या र दरसम्बन्धी विवरण,
राष्ट्रिय जनगणना २०७८**

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा जनसङ्ख्या			कृषि क्षेत्रमा संलग्न (%)			गैरकृषि क्षेत्रमा संलग्न		
		जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
नेपाल	जम्मा	१४९८३३१०	७८७६३२२	७१०६९८८	५७.३	५०.६	६४.८	४२.६	४९.४	३५.२
	पहाडी दलित	१३१८७६६	६३२४२०	६८६३४६	६४.४	५४.२	७३.९	३५.५	४५.७	२६
	मधेसी/तराई दलित	६११५२९	३५२७१८	२५८८११	५७.३	५२.६	६३.८	४२.७	४७.४	३६.२
	गैरदलित जातजाति	१३०५३०१५	६८९११८४	६१६१८३१	५६.६	५०.१	६३.८	४३.३	४९.८	३६.१
प्रदेश										
कोशी	जम्मा	२८३४०८८	१४७४८८०	१३५९२०८	६२.७	५६.५	६९.४	३७.३	४३.५	३०.६
	पहाडी दलित	१७५८१९	८८७८७	८७०३२	६२.४	५३.६	७१.४	३७.६	४६.४	२८.६
	मधेसी/तराई दलित	८८८१०	५००५४	३८७५६	४८	३७.३	६२	५१.९	६२.७	३८
	गैरदलित जातजाति	२५६९४५९	१३३६०३९	१२३३४२०	६३.२	५७.४	६९.५	३६.८	४२.६	३०.५
मधेस	जम्मा	२५५०४४६	१५०२७५८	१०४७६८८	५४.१	५१.४	५७.९	४५.९	४८.६	४२.१
	पहाडी दलित	२१५१३	११९४३	९५७०	४७	३८.८	५७.३	५२.९	६१.१	४२.७
	मधेसी/तराई दलित	४०२९५२	२३२०२९	१७०९२३	५८.७	५५.४	६३.१	४१.३	४४.५	३६.९
	गैरदलित जातजाति	२१२५९८१	१२५८७८६	८६७९१५	५३.३	५०.७	५६.९	४६.७	४९.२	४३.१
बागमती	जम्मा	३२४६६९६	१७५६८५४	१४८९८४२	४२.२	३५.२	५०.४	५७.८	६४.७	४९.६
	पहाडी दलित	१९१७५०	१००७९४	९०९५६	५०.३	३८.९	६२.९	४९.७	६१	३७.१
	मधेसी/तराई दलित	५८३६	४०७०	१७६६	२४.६	१५.२	४६.१	७५.४	८४.७	५३.९
	गैरदलित जातजाति	३०४९११०	१६५१९९०	१३९७१२०	४१.७	३५	४९.६	५८.३	६४.९	५०.४
गण्डकी	जम्मा	१३२०१९४	६४३७५७	६७६४३७	५७.६	५०.१	६४.७	४२.२	४९.७	३५.१
	पहाडी दलित	२३२४१५	१०९२५५	१२३१६०	६१.३	५०.४	७०.९	३८.५	४९.२	२८.९
	मधेसी/तराई दलित	१०८५	६६६	४१९	४२.५	३१.५	५९.९	५६.७	६७.४	३९.६
	गैरदलित जातजाति	१०८६६९४	५३३८३६	५५२८५८	५६.८	५०	६३.३	४३	४९.८	३६.४
लुम्बिनी	जम्मा	२६२५२५	१३४२२८३	१२८३६४२	६०.३	५२.७	६८.२	३९.६	४७.२	३१.७
	पहाडी दलित	२५१३१२	११४८८७	१३६४२५	६२.६	५०.९	७२.४	३७.३	४९	२७.५
	मधेसी/तराई दलित	११२२९१	६५६१२	४६६७९	६१.५	५६.६	६८.४	३८.५	४३.४	३१.६
	गैरदलित जातजाति	२२६२३२२	११६१७८४	११००५३८	६०	५२.७	६७.७	३९.९	४७.२	३२.२
कर्णाली	जम्मा	९२६३४०	४५५४५८	४७०८८२	७३.७	६७.३	७९.९	२६.२	३२.६	२०
	पहाडी दलित	२१०१६९	१०१६३७	१०८५३२	७४.९	६७	८२.२	२५.१	३२.९	१७.७
	मधेसी/तराई दलित	१६८	६९	९९	५४.२	२४.६	७४.७	४५.८	७५.४	२५.३
	गैरदलित जातजाति	७१००३	३५३७५२	३६२२५१	७३.४	६७.४	७९.३	२६.५	३२.५	२०.६
सुदूरपश्चिम	जम्मा	१४७९६२१	७००३३२	७७९२८९	७०	६०.५	७८.६	२९.९	३९.४	२१.४
	पहाडी दलित	२३५७८८	१०५११७	१३०६७१	७४.८	६६.१	८१.९	२५.१	३३.९	१८.१
	मधेसी/तराई दलित	३८७	२१८	१६९	६३	५३.७	७५.१	३७	४६.३	२४.९
	गैरदलित जातजाति	१२४३४४६	५९४९९७	६४८४४९	६९.१	५९.५	७७.९	३०.८	४०.४	२२.१
जिल्ला										
ताप्लेजुङ	जम्मा	७२८८१	३८३०४	३४५७७	७९.१	७६.८	८१.७	२०.९	२३.२	१८.३
	पहाडी दलित	४८८१	२४८२	२३९९	७५.१	६८.५	८२	२४.९	३१.५	१८

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा जनसङ्ख्या			कृषि क्षेत्रमा संलग्न (%)			गैरकृषि क्षेत्रमा संलग्न		
		जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
	मधेसी/तराई दलित	२२	१८	४	९.१	०	५०	९०.९	१००	५०
	गैरदलित जातजाति	६७९.७८	३५८०.४	३२१७.४	७९.४	७७.४	८१.६	२०.६	२२.६	१८.४
संखुवासभा	जम्मा	११८८४०	६०२३३	५८६०७	८२.४	७७.७	८७.३	१७.६	२२.३	१२.७
	पहाडी दलित	९७२८	४७५१	४९७७	८०.४	७२.८	८७.७	१९.५	२७.१	१२.३
	मधेसी/तराई दलित	२९	१६	१३	४८.३	३७.५	६१.५	५१.७	६२.५	३८.५
	गैरदलित जातजाति	१०९०८३	५५४६६	५३६१७	८२.६	७८.१	८७.३	१७.४	२१.८	१२.७
सोलुखुम्बु	जम्मा	६७१४१	३४२३८	३२९०३	७४	६७.२	८१.१	२५.९	३२.७	१८.९
	पहाडी दलित	५२११	२५९२	२६१९	७३.६	६१.७	८५.४	२६.४	३८.३	१४.६
	मधेसी/तराई दलित	१८	१४	४	१६.७	१४.३	२५	८३.३	८५.७	७५
	गैरदलित जातजाति	६१९१२	३१६३२	३०२८०	७४.१	६७.७	८०.७	२५.९	३२.३	१९.२
ओखलढुङ्गा	जम्मा	८५०६९	४१९०६	४३१६३	८०	७५.८	८४	२०	२४.१	१६
	पहाडी दलित	८७०२	४१५२	४५५०	७९.३	७२.२	८५.९	२०.६	२७.७	१४.१
	मधेसी/तराई दलित	२२	१३	९	४०.९	१५.४	७७.८	५९.१	८४.६	२२.२
	गैरदलित जातजाति	७६३४५	३७७४१	३८६०४	८०	७६.३	८३.७	२०	२३.७	१६.३
खोटाङ	जम्मा	१२२५९१	६०९०५	६१६८६	८७.२	८४.७	८९.७	१२.७	१५.२	१०.३
	पहाडी दलित	१३३६६	६४८०	६८८६	८७.८	८३.३	९१.९	१२.२	१६.७	८.१
	मधेसी/तराई दलित	२९	२४	५	४४.८	३७.५	८०	५५.२	६२.५	२०
	गैरदलित जातजाति	१०९१९६	५४४०१	५४७९५	८७.२	८४.९	८९.४	१२.८	१५.१	१०.६
भोजपुर	जम्मा	१०३२६२	५१९२९	५१३३३	८४.८	८२.३	८७.४	१५.१	१७.६	१२.६
	पहाडी दलित	९५२७	४७१५	४८१२	८२.९	७७.५	८८.२	१७.१	२२.५	११.८
	मधेसी/तराई दलित	२३	१६	७	३९.१	३१.२	५७.१	६०.९	६८.८	४२.९
	गैरदलित जातजाति	९३७१२	४७१९८	४६५१४	८५.१	८२.९	८७.३	१४.९	१७.१	१२.७
धनकुटा	जम्मा	१०५४१३	५२१९७	५३२१६	८०.४	७६.१	८४.७	१९.६	२३.९	१५.३
	पहाडी दलित	७३२९	३६२०	३७०९	७६.७	६८.८	८४.५	२३.२	३१.१	१५.५
	मधेसी/तराई दलित	२७	१८	९	१८.५	११.१	३३.३	८१.५	८८.९	६६.७
	गैरदलित जातजाति	९८०५७	४८५५९	४९४९८	८०.७	७६.६	८४.७	१९.३	२३.४	१५.३
तेह्रथुम	जम्मा	६४२६८	३१६९८	३२५७०	८३.८	८१.६	८६.१	१६.१	१८.४	१३.९
	पहाडी दलित	५७८४	२८०९	२९७५	८२.२	७६.७	८७.४	१७.८	२३.३	१२.६
	मधेसी/तराई दलित	१२	४	८	७५	२५	१००	२५	७५	०
	गैरदलित जातजाति	५८४७२	२८८८५	२९५८७	८४	८२.१	८५.९	१६	१७.९	१४.१
पाँचथर	जम्मा	१०६८९२	५४८८४	५२००८	७९.५	७७	८२	२०.५	२२.९	१८
	पहाडी दलित	६०५२	३११६	२९३६	७१.३	६३.४	७९.७	२८.६	३६.५	२०.३
	मधेसी/तराई दलित	५२	४७	५	३.८	२.१	२०	९६.२	९७.९	८०
	गैरदलित जातजाति	१००७८८	५१७२१	४९०६७	८०	७७.९	८२.१	२०	२२.१	१७.८
इलाम	जम्मा	१८०२३४	९३६५८	८६५७६	७७.३	७४.७	८०.२	२२.६	२५.३	१९.८
	पहाडी दलित	९३३७	४७८४	४५५३	६८.३	६०.६	७६.४	३१.७	३९.४	२३.६
	मधेसी/तराई दलित	८७	५०	३७	५०.६	४०	६४.९	४९.४	६०	३५.१
	गैरदलित जातजाति	१७०८१०	८८८२४	८१९८६	७७.९	७५.५	८०.४	२२.१	२४.५	१९.६
झापा	जम्मा	५८००६९	२९५८९०	२८४१७९	५६.४	४९.१	६४	४३.६	५०.८	३६
	पहाडी दलित	३४४२८	१७४०४	१७०२४	५०.४	३९.५	६१.५	४९.६	६०.५	३८.५

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा जनसङ्ख्या			कृषि क्षेत्रमा संलग्न (%)			गैरकृषि क्षेत्रमा संलग्न		
		जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
मोरङ	मधेसी/तराई दलित	५०१५	२८१९	२१९६	४८	३९.२	५९.४	५१.९	६०.८	४०.५
	गैरदलित जातजाति	५४०६२६	२७५६६७	२६४९५९	५६.९	४९.८	६४.२	४३.१	५०.१	३५.८
	जम्मा	६०२९३५	३२५४०७	२७७५२८	५०.६	४२.८	५९.७	४९.४	५७.१	४०.३
	पहाडी दलित	२४५२५	१२५८३	११९४२	४८.२	३८.२	५८.७	५१.८	६१.८	४१.३
	मधेसी/तराई दलित	४५३२८	२५५५५	१९७७३	४७.९	३५.९	६३.५	५२.१	६४.१	३६.५
सुनसरी	गैरदलित जातजाति	५३३०८२	२८७२६९	२४५८१३	५०.९	४३.७	५९.४	४९	५६.३	४०.६
	जम्मा	४३४५०१	२३८८६६	१९५६३५	४१.५	३५.२	४९.२	५८.५	६४.८	५०.८
	पहाडी दलित	१६७३४	९२१३	७५२१	२२.९	१६.१	३१.२	७७.१	८३.९	६८.८
	मधेसी/तराई दलित	३५३९१	१९९३६	१५४५५	४८.६	३९	६०.९	५१.४	६०.९	३९.१
	गैरदलित जातजाति	३८२३७६	२०९७१७	१७२६५९	४१.६	३५.७	४८.९	५८.३	६४.३	५१.१
उदयपुर	जम्मा	१८९९९२	९४७६५	९५२२७	७०.१	६४.२	७६	२९.९	३५.८	२४
	पहाडी दलित	२०२१५	१००८६	१०१२९	६८.२	६०.३	७६	३१.८	३९.७	२४
	मधेसी/तराई दलित	२७५५	१५२४	१२३१	४४.४	३५	५६	५५.६	६५	४४
	गैरदलित जातजाति	१६७०२२	८३१५५	८३८६७	७०.८	६५.२	७६.३	२९.२	३४.८	२३.७
	जम्मा	३२३७६६	१७८३५०	१४५४१६	६०.४	५४.१	६८.२	३९.६	४५.९	३१.८
सप्तरी	पहाडी दलित	२१९४	१२५४	९४०	३९.४	३०.३	५१.५	६०.६	६९.७	४८.४
	मधेसी/तराई दलित	७६१९६	४१७६५	३४४३१	६०.९	५३	७०.४	३९.१	४७	२९.५
	गैरदलित जातजाति	२४५३७६	१३५३३१	११००४५	६०.५	५४.७	६७.६	३९.५	४५.३	३२.४
	जम्मा	३२५६६२	१७११०१	१५४५६१	६२.९	५८.७	६७.५	३७.१	४१.३	३२.५
	पहाडी दलित	२६२३	१४१८	१२०५	४७.६	४१.६	५४.७	५२.३	५८.३	४५.३
सिराहा	मधेसी/तराई दलित	७०३९७	३६०१८	३४३७९	६५.९	६१.२	७०.७	३४.१	३८.७	२९.२
	गैरदलित जातजाति	२५२६४२	१३३६६५	११८९७७	६२.२	५८.२	६६.७	३७.८	४१.८	३३.३
	जम्मा	३६३९२६	२०२४८६	१६१४४०	५५.४	५१.५	६०.३	४४.६	४८.५	३९.७
	पहाडी दलित	२५४४	१४५०	१०९४	४५.२	३७.४	५५.५	५४.८	६२.६	४४.५
	मधेसी/तराई दलित	६०१५४	३२२३३	२७९२१	५९.९	५५.४	६५.१	४०.१	४४.६	३४.९
धनुषा	गैरदलित जातजाति	३०१२२८	१६८८०३	१३२४२५	५४.६	५०.९	५९.३	४५.४	४९.१	४०.७
	जम्मा	२६५०१६	१५८५९५	१०६४२१	५१.५	५३.२	४८.९	४८.५	४६.७	५१.१
	पहाडी दलित	३२०४	१७९६	१४०८	४१.४	३३.७	५१.३	५८.५	६६.३	४८.६
	मधेसी/तराई दलित	४२०६१	२४७७२	१७२८९	५६.२	५७.७	५४	४३.८	४२.२	४६
	गैरदलित जातजाति	२१९७५१	१३२०२७	८७७२४	५०.७	५२.६	४७.९	४९.२	४७.३	५२.१
सर्लाही	जम्मा	३३९५८२	२१०६४६	१२८९३६	५३	५५.३	४९.३	४७	४४.७	५०.७
	पहाडी दलित	५४८३	३०७६	२४०७	५०	४३.८	५८	५०	५६.१	४२
	मधेसी/तराई दलित	४१५९०	२६३२०	१५२७०	५४.८	५९	४७.६	४५.१	४१	५२.३
	गैरदलित जातजाति	२९२५०९	१८१२५०	१११२५९	५२.८	५५	४९.३	४७.२	४५	५०.७
	जम्मा	३४०८१८	२०३३३८	१३७४८०	५५.१	५२.९	५८.२	४४.९	४७	४१.७
रौतहट	पहाडी दलित	१९४६	९९७	९४९	५३.४	३८.६	६९	४६.५	६१.२	३१
	मधेसी/तराई दलित	४४२६९	२६८४९	१७४२०	५७.५	५५.४	६०.६	४२.५	४४.६	३९.४
	गैरदलित जातजाति	२९४६०३	१७५४९२	११९१११	५४.७	५२.७	५७.८	४५.२	४७.३	४२.२
	जम्मा	३१९८४२	२००३९९	११९४४३	४९.८	४६.९	५४.५	५०.२	५३	४५.५
	पहाडी दलित	२१४३	१२३८	९०५	४१	३३.४	५१.५	५८.९	६६.६	४८.५

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा जनसङ्ख्या			कृषि क्षेत्रमा संलग्न (%)			गैरकृषि क्षेत्रमा संलग्न		
		जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
पर्सा	मधेसी/तराई दलित	३५५५१	२२५९७	१२९५४	५६	५३.५	६०.४	४३.९	४६.४	३९.६
	गैरदलित जातजाति	२८२१४८	१७६५६४	१०५५८४	४९	४६.२	५३.८	५०.९	५३.८	४६.१
	जम्मा	२७८३४	१७७८४३	९३९९१	४१.८	३८.३	४८.३	५८.२	६१.६	५१.७
	पहाडी दलित	१३७६	७१४	६६२	६२.९	५२.१	७४.५	३७.१	४७.९	२५.५
दोलखा	मधेसी/तराई दलित	३२७३४	२१४७५	११२५९	४८.६	४५.७	५४.१	५१.४	५४.३	४५.८
	गैरदलित जातजाति	२३७७२४	१५५६५४	८२०७०	४०.७	३७.३	४७.३	५९.२	६२.७	५२.७
	जम्मा	११०८५४	५४१९४	५६६६०	७४.८	६७.६	८१.७	२५.२	३२.४	१८.२
	पहाडी दलित	९१४३	४३९२	४७५१	७४.४	६२.६	८५.३	२५.६	३७.४	१४.७
सिन्धुपाल्चोक	मधेसी/तराई दलित	४३	३०	१३	२७.९	१३.३	६१.५	७२.१	८६.७	३८.५
	गैरदलित जातजाति	१०१६६८	४९७७२	५१८९६	७४.९	६८	८१.४	२५.१	३१.९	१८.६
	जम्मा	१६०८३३	८०८८३	७९९५०	७४.७	६८.५	८०.९	२५.३	३१.५	१९.१
	पहाडी दलित	११४८६	५५७०	५९१६	७१.७	५९.५	८३.२	२८.३	४०.५	१६.८
रसुवा	मधेसी/तराई दलित	२१	१३	८	२८.६	०	७५	७१.४	१००	२५
	गैरदलित जातजाति	१४९३२६	७५३००	७४०२६	७४.९	६९.२	८०.७	२५.१	३०.८	१९.३
	जम्मा	२७४७९	१४७६२	१२७१७	६५.१	५६.३	७५.३	३४.९	४३.६	२४.७
	पहाडी दलित	८४८	४७३	३७५	५१.२	३४.९	७१.७	४८.८	६५.१	२८.३
धादिङ	मधेसी/तराई दलित	६	४	२	१६.७	०	५०	८३.३	१००	५०
	गैरदलित जातजाति	२६६२५	१४२८५	१२३४०	६५.६	५७.१	७५.५	३४.४	४२.९	२४.५
	जम्मा	१९३२४६	९६४००	९६८४६	७१	६४.३	७७.६	२९	३५.७	२२.४
	पहाडी दलित	२२०१५	१०४९१	११५२४	७२.७	६२.३	८२.३	२७.३	३७.७	१७.७
नुवाकोट	मधेसी/तराई दलित	२९	१८	११	३१	१६.७	५४.५	६९	८३.३	४५.५
	गैरदलित जातजाति	१७२०२	८५८९१	८५३११	७०.८	६४.६	७७	२९.२	३५.४	२३
	जम्मा	१५८३०४	८००८८	७८२१६	७२.१	६५.४	७९	२७.८	३४.५	२१
	पहाडी दलित	१०५९०	५२४०	५३५०	६५.७	५३.१	७८	३४.३	४६.८	२२
काठमाडौं	मधेसी/तराई दलित	५९	५४	५	३.४	१.९	२०	९६.६	९८.१	८०
	गैरदलित जातजाति	१४७६५५	७४७९४	७२८६१	७२.६	६६.३	७९.१	२७.३	३३.६	२०.९
	जम्मा	९३५४०७	५४९०७८	३८६४२९	१०.२	८	१३.३	८९.८	९२	८६.७
	पहाडी दलित	३३४०४	२०५६८	१२८३६	८.४	५.६	१२.९	९१.६	९४.४	८७.१
भक्तपुर	मधेसी/तराई दलित	१८०२	१३३४	४६८	५.९	३.२	१३.५	९४.१	९६.७	८६.५
	गैरदलित जातजाति	९००३०१	५२७७६	३७३१५	१०.२	८.१	१३.३	८९.८	९१.९	८६.७
	जम्मा	२२३९४३	१२५५०९	९८४३४	२१.१	१६.१	२७.५	७८.८	८३.८	७२.५
	पहाडी दलित	६०२९	३५८५	२४४४	१६.५	१०.५	२५.३	८३.४	८९.३	७४.६
ललितपुर	मधेसी/तराई दलित	२६७	२१७	५०	४.९	२.८	१४	९५.१	९७.२	८६
	गैरदलित जातजाति	२१७६४७	१२१७०७	९५९४०	२१.३	१६.३	२७.५	७८.७	८३.६	७२.४
	जम्मा	२७६४४४	१५६५८२	१२०२६२	१८.४	१४.८	२३	८१.६	८५.१	७७
	पहाडी दलित	९४९५	५५६६	३९२९	१५.८	१०.८	२२.८	८४.१	८९.१	७७.१
काभ्रेपलाञ्चोक	मधेसी/तराई दलित	४१५	३१३	१०२	८.७	७.७	११.८	९१.३	९२.३	८८.२
	गैरदलित जातजाति	२६६९३४	१५०७०३	११६२३१	१८.५	१५	२३	८१.४	८४.९	७७
	जम्मा	२२३३५६	११३४३९	१०९११७	६५	५७.१	७३.१	३४.९	४२.८	२६.८
	पहाडी दलित	१३७९५	६८७४	६९२१	६४.२	५१.६	७६.८	३५.७	४८.३	२३.२

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा जनसङ्ख्या			कृषि क्षेत्रमा संलग्न (%)			गैरकृषि क्षेत्रमा संलग्न		
		जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
	मधेसी/तराई दलित	६५	४७	१८	१६.९	६.४	४४.४	८३.१	९३.६	५५.६
	गैरदलित जातजाति	२०९४९६	१०६५१८	१०२९७८	६५.१	५७.५	७२.९	३४.९	४२.४	२७.१
रामेछाप	जम्मा	१०३७९९	४९९९४	५३८०५	७५.६	६९.१	८१.८	२४.३	३०.९	१८.२
	पहाडी दलित	८७७९	४३०४	४४७५	७०.४	५९.४	८१	२९.५	४०.५	१८.९
	मधेसी/तराई दलित	५१	३५	१६	३५.३	२०	६८.८	६४.७	८०	३१.२
	गैरदलित जातजाति	९४९६९	४५६५५	४९३१४	७६.१	७०	८१.८	२३.८	३०	१८.१
सिन्धुली	जम्मा	१९४४५२	९७२८	९७३२४	७७	७०.८	८३.२	२३	२९.२	१६.८
	पहाडी दलित	२२२०६	१०९३७	११२६९	७५.३	६६.४	८३.९	२४.७	३३.६	१६.१
	मधेसी/तराई दलित	१५१३	८२७	६८६	५७.८	४४.९	७३.५	४२.२	५५.१	२६.५
	गैरदलित जातजाति	१७०७३३	८५३६४	८५३६९	७७.४	७१.६	८३.२	२२.६	२८.३	१६.८
मकवानपुर	जम्मा	२६०४९०	१४००३०	१२०४६०	५८.२	४९.८	६७.९	४१.८	५०.१	३२
	पहाडी दलित	१०५३३	५७८१	४७५२	४५.५	३३.३	६०.३	५४.५	६६.६	३९.७
	मधेसी/तराई दलित	३५२	२८८	६४	९.४	६.६	२१.९	९०.३	९३.१	७८.१
	गैरदलित जातजाति	२४९६०५	१३३९६१	११५६४४	५८.८	५०.६	६८.३	४१.१	४९.३	३१.७
चितवन	जम्मा	३७७५८९	१९८७६७	१७८८२२	४७.४	३९.६	५६	५२.६	६०.३	४४
	पहाडी दलित	३३४२७	१७०१३	१६४१४	४८.३	३६.७	६०.४	५१.६	६३.३	३९.६
	मधेसी/तराई दलित	१२१३	८९०	३२३	२५.६	१५.५	५३.६	७४.३	८४.४	४६.४
	गैरदलित जातजाति	३४२९४९	१८०८६४	१६२०८५	४७.४	४०	५५.६	५२.६	५९.९	४४.४
गोरखा	जम्मा	१४३९०३	६८५११	७५३९२	७२.३	६७.३	७६.८	२७.५	३२.५	२३
	पहाडी दलित	२३३८६	१०८३१	१२५५५	७२	६३.३	७९.५	२७.९	३६.६	२०.४
	मधेसी/तराई दलित	७१	३२	३९	५२.१	३७.५	६४.१	४७.९	६२.५	३५.९
	गैरदलित जातजाति	१२०४४६	५७६४८	६२७९८	७२.३	६८	७६.३	२७.४	३१.७	२३.५
मनाङ	जम्मा	४३०५	२५७७	१७२८	४१.९	३२.१	५६.५	५८	६७.९	४३.३
	पहाडी दलित	२८९	१८७	१०२	३३.९	२१.४	५६.९	६५.७	७८.६	४२.२
	मधेसी/तराई दलित	९	६	३	४४.४	३३.३	६६.७	५५.६	६६.७	३३.३
	गैरदलित जातजाति	४००७	२३८४	१६२३	४२.५	३३	५६.४	५७.५	६७	४३.४
मुस्ताङ	जम्मा	९४८९	५४१५	४०७४	५१.७	४३.१	६३.२	४७.९	५६.६	३६.५
	पहाडी दलित	१५४६	८४०	७०६	५५	४७.१	६४.३	४४.८	५२.७	३५.३
	मधेसी/तराई दलित	३	२	१	३३.३	०	१००	६६.७	१००	०
	गैरदलित जातजाति	७९४०	४५७३	३३६७	५१.१	४२.३	६२.९	४८.६	५७.३	३६.७
म्याग्दी	जम्मा	६५६३४	३२३०९	३३३२५	७१.५	६५.७	७७	२८.३	३४.१	२२.८
	पहाडी दलित	१६२०१	७५७६	८६२५	७५	६६.३	८२.७	२४.८	३३.५	१७.२
	मधेसी/तराई दलित	३४	२८	६	२६.५	१४.३	८३.३	७३.५	८५.७	१६.७
	गैरदलित जातजाति	४९३९९	२४७०५	२४६९४	७०.३	६५.६	७५.१	२९.५	३४.२	२४.८
कास्की	जम्मा	२८३७३९	१५०६६५	१३३०७४	३१.८	२६.२	३८.२	६७.८	७३.४	६१.४
	पहाडी दलित	४८९३४	२५२३१	२३७०३	३८.६	२८.८	४९.१	६०.९	७०.८	५०.४
	मधेसी/तराई दलित	१८४	१३७	४७	११.४	८.८	१९.१	८८.६	९१.२	८०.९
	गैरदलित जातजाति	२३४६२१	१२५२९७	१०९३२४	३०.४	२५.७	३५.८	६९.२	७३.९	६३.७
लमजुङ	जम्मा	८६२४७	४१९५५	४४२९२	६६	६१.३	७०.५	३३.८	३८.५	२९.३
	पहाडी दलित	१५६३९	७३८९	८२५०	६९.२	६१.४	७६.२	३०.६	३८.४	२३.६

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा जनसङ्ख्या			कृषि क्षेत्रमा संलग्न (%)			गैरकृषि क्षेत्रमा संलग्न		
		जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
	मधेसी/तराई दलित	१९	७	१२	५२.६	५७.१	५०	३६.८	२८.६	४१.७
	गैरदलित जातजाति	७०५८९	३४५५९	३६०३०	६५.३	६१.२	६९.२	३४.५	३८.६	३०.६
तनहुँ	जम्मा	१८०८३८	८५५५०	९५२८८	६१.४	५३.५	६८.४	३८.४	४६.२	३१.४
	पहाडी दलित	२९५७८	१३४५७	१६१२१	६२.३	५०.४	७२.३	३७.४	४९.३	२७.५
	मधेसी/तराई दलित	५९	३६	२३	२७.१	८.३	५६.५	७२.९	९१.७	४३.५
	गैरदलित जातजाति	१५१२०१	७२०५७	७९१४४	६१.२	५४.१	६७.६	३८.६	४५.७	३२.१
नवलपरासी -पूर्व	जम्मा	१९८८८५	९६७७१	१०२११४	५३.६	४४	६२.७	४६.२	५५.७	३७.१
	पहाडी दलित	१९५०१	९४०९	१००९२	४९.६	३६.१	६२.३	५०.१	६३.६	३७.५
	मधेसी/तराई दलित	६३७	३८५	२५२	५१.६	४२.१	६६.३	४७.३	५६.४	३३.३
	गैरदलित जातजाति	१७८७४७	८६९७७	९१७७०	५४	४४.९	६२.७	४५.७	५४.९	३७.१
स्याङ्जा	जम्मा	१४४३१६	६५७९९	७८५१७	६९.४	६२	७५.६	३०.४	३७.७	२४.२
	पहाडी दलित	२३५८७	१०२८५	१३३०२	७०.७	६०.१	७८.९	२९.२	३९.७	२१
	मधेसी/तराई दलित	२४	१२	१२	३७.५	१६.७	५८.३	६२.५	८३.३	४१.७
	गैरदलित जातजाति	१२०७०५	५५५०२	६५२०३	६९.२	६२.४	७५	३०.६	३७.४	२४.८
पर्वत	जम्मा	७१८८५	३३५३३	३८३५२	६५.७	५९	७१.७	३४.१	४०.८	२८.१
	पहाडी दलित	१७८३१	८२८५	९५४६	६७	५६.१	७६.५	३२.६	४३.५	२३.२
	मधेसी/तराई दलित	१०	४	६	५०	२५	६६.७	५०	७५	३३.३
	गैरदलित जातजाति	५३३४४	२५२४४	२८१००	६५.३	५९.९	७०.१	३४.६	३९.९	२९.८
बागलुङ	जम्मा	१३१६५३	६०६७२	७०९८१	६८.७	६१.९	७४.५	३१.१	३७.९	२५.४
	पहाडी दलित	३५९२३	१५७६५	२०१५८	७२.३	६३.४	७९.२	२७.५	३६.३	२०.५
	मधेसी/तराई दलित	३५	१७	१८	५७.१	४७.१	६६.७	४२.९	५२.९	३३.३
	गैरदलित जातजाति	९५६९५	४४८९०	५०८०५	६७.३	६१.४	७२.६	३२.५	३८.४	२७.३
रुकुम-पूर्व	जम्मा	३४५९१	१६७८८	१७८०३	८२.७	७९.९	८५.२	१६.३	१९.१	१३.५
	पहाडी दलित	७०२८	३३६४	३६६४	८२.७	७९.५	८५.६	१६.५	१९.७	१३.५
	मधेसी/तराई दलित	४	१	३	७५	१००	६६.७	२५	०	३३.३
	गैरदलित जातजाति	२७५५९	१३४२३	१४१३६	८२.७	८०	८५.२	१६.२	१९	१३.५
रोल्पा	जम्मा	१२२६२०	५७४५३	६५१६७	७४.८	६९.६	७९.४	२५	३०.२	२०.४
	पहाडी दलित	२०२१०	९०१९	१११११	७५.६	६८.८	८१.१	२४.१	३०.९	१८.६
	मधेसी/तराई दलित	२०	१०	१०	४५	३०	६०	५५	७०	४०
	गैरदलित जातजाति	१०२३९०	४८४२४	५३९६६	७४.७	६९.८	७९.१	२५.२	३०.१	२०.८
प्युठान	जम्मा	११७६१०	५१११४	६६४९६	७१	६२.२	७७.९	२८.९	३७.७	२२.१
	पहाडी दलित	२३८४५	९५५८	१४२८७	७४.२	६४.२	८०.९	२५.७	३५.६	१९
	मधेसी/तराई दलित	३७	१५	२२	५६.८	३३.३	७२.७	४३.२	६६.७	२७.३
	गैरदलित जातजाति	९३७२८	४१५४१	५२१८७	७०.३	६१.७	७७	२९.७	३८.२	२२.९
गुल्मी	जम्मा	१५२५०४	६६८९०	८५६१४	७६.९	६९	८३	२३.१	३०.९	१७
	पहाडी दलित	३३३६२	१३८६४	१९४९८	७९.७	६९.२	८७	२०.३	३०.७	१२.९
	मधेसी/तराई दलित	३८	२१	१७	५०	२८.६	७६.५	५०	७१.४	२३.५
	गैरदलित जातजाति	११९१०४	५३००५	६६०९९	७६.१	६९	८१.८	२३.८	३०.९	१८.२
अर्घाखाँची	जम्मा	९५६३१	४२५४१	५३०९०	७१.१	६२.५	७८.१	२८.८	३७.५	२१.९
	पहाडी दलित	२०१३२	८५२६	११६०६	७१.१	५८.५	८०.५	२८.८	४१.५	१९.५

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा जनसङ्ख्या			कृषि क्षेत्रमा संलग्न (%)			गैरकृषि क्षेत्रमा संलग्न		
		जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
पाल्पा	मधेसी/तराई दलित	१३	८	५	३८.५	२५	६०	६१.५	७५	४०
	गैरदलित जातजाति	७५४८६	३४००७	४१४७९	७१.१	६३.५	७७.४	२८.८	३६.५	२२.६
	जम्मा	१६२४७९	७३७१४	८८७६५	७२.७	६४	७९.९	२७.२	३५.८	२०
	पहाडी दलित	१८९२२	८०८१	१०८४१	७१.७	५९.१	८१	२८.३	४०.८	१८.९
नवलपरासी - पश्चिम	मधेसी/तराई दलित	७८	२९	४९	४६.२	१७.२	६३.३	५२.६	८२.८	३४.७
	गैरदलित जातजाति	१४३४७९	६५६०४	७७८७५	७२.८	६४.६	७९.७	२७	३५.२	२०.१
	जम्मा	१९८२५८	१०५८४२	९२४१६	५७.४	४९.६	६६.३	४२.५	५०.३	३३.६
	पहाडी दलित	८९९०	४३७३	४६१७	४७.९	३४.६	६०.६	५२	६५.४	३९.३
रूपन्देही	मधेसी/तराई दलित	२१४४२	१२०५७	९३८५	६२.१	५४.६	७१.७	३७.८	४५.२	२८.२
	गैरदलित जातजाति	१६७८२६	८९४१२	७८४१४	५७.३	४९.७	६६	४२.६	५०.२	३३.९
	जम्मा	५१८८१८	२८८७३१	२३००८७	४६.१	४०.२	५३.५	५३.८	५९.७	४६.४
	पहाडी दलित	२८०८२	१४५३०	१३५४२	३४.३	२४.५	४४.८	६५.६	७५.४	५५.१
कपिलवस्तु	मधेसी/तराई दलित	३३०३०	१९५७३	१३४५७	५७.१	५०	६७.४	४२.८	४९.९	३२.५
	गैरदलित जातजाति	४५७७०६	२५४६२८	२०३०७८	४६	४०.३	५३.२	५३.९	५९.६	४६.७
	जम्मा	३२२३७१	१७६६७९	१४५६९२	६४.७	६२	६८.१	३५.२	३८	३१.८
	पहाडी दलित	१०४१७	४९९४	५४२३	५७.२	४६.६	६७	४२.७	५३.३	३३
दाङ	मधेसी/तराई दलित	३५०१०	१९९९०	१५०२०	७०.८	६९.४	७२.६	२९.२	३०.५	२७.४
	गैरदलित जातजाति	२७६९४४	१५१६९५	१२५२४९	६४.३	६१.५	६७.६	३५.७	३८.५	३२.३
	जम्मा	३४२९९५	१७३३४६	१६९६४९	५६.५	४८.६	६४.५	४३.५	५१.३	३५.४
	पहाडी दलित	३७८९९	१८६९५	१९२०४	५३.९	४४	६३.५	४६.१	५५.९	३६.४
बाँके	मधेसी/तराई दलित	६७९	३७५	३०४	५७.१	५३.६	६१.५	४२.९	४६.४	३८.५
	गैरदलित जातजाति	३०४४१७	१५४२७६	१५०१४१	५६.८	४९.१	६४.७	४३.१	५०.८	३५.३
	जम्मा	२८४३२०	१५६३१८	१२८००२	४७.४	४०.८	५५.५	५२.४	५९	४४.४
	पहाडी दलित	२०१८४	९८९३	१०२९१	४६.२	३३.७	५८.३	५३.७	६६.२	४१.६
बर्दिया	मधेसी/तराई दलित	१७९२७	१११२१	६८०६	४९.४	४४.८	५६.८	५०.५	५५	४३.२
	गैरदलित जातजाति	२४६२०९	१३५३०४	११०९०५	४७.४	४१	५५.२	५२.५	५८.९	४४.७
	जम्मा	२७३७२८	१३२८६७	१४०८६१	६७.७	५७.४	७७.४	३२.३	४२.६	२२.५
	पहाडी दलित	२२२४१	९९९०	१२२५१	६४.७	५१.४	७५.६	३५.२	४८.५	२४.३
डोल्पा	मधेसी/तराई दलित	४०१३	२४१२	१६०१	६८.१	६७.९	६८.४	३१.८	३१.९	३१.५
	गैरदलित जातजाति	२४७४७४	१२०४६५	१२७००९	६७.९	५७.६	७७.७	३२	४२.३	२२.२
	जम्मा	१९८७५	१०७६५	९११०	६८.४	६५.१	७२.३	३१.२	३४.४	२७.४
	पहाडी दलित	२७५१	१४६८	१२८३	७३.७	६८.८	७९.३	२६.२	३१.१	२०.६
मुगु	मधेसी/तराई दलित	३	२	१	३३.३	५०	०	६६.७	५०	१००
	गैरदलित जातजाति	१७२१	९२९५	७८२६	६७.६	६४.६	७१.१	३२	३४.९	२८.५
	जम्मा	३३५९९	१६८६२	१६७३७	७६.९	७०.९	८३	२३	२९	१७
	पहाडी दलित	६९८९	३५०२	३४८७	८१.२	७४.६	८७.८	१८.८	२५.४	१२.२
हुम्ला	मधेसी/तराई दलित	७	२	५	५७.१	५०	६०	४२.९	५०	४०
	गैरदलित जातजाति	२६६०३	१३३५८	१३२४५	७५.८	७०	८१.८	२४.१	२९.९	१८.२
हुम्ला	जम्मा	३०३११	१५३७१	१४९४०	८०	७४.४	८५.७	२०	२५.६	१४.२
	पहाडी दलित	४५८८	२३२४	२२६४	८६.१	८२.८	८९.४	१३.८	१७.१	१०.४

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा जनसङ्ख्या			कृषि क्षेत्रमा संलग्न (%)			गैरकृषि क्षेत्रमा संलग्न		
		जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
	मधेसी/तराई दलित	६	४	२	३३.३	२५	५०	६६.७	७५	५०
	गैरदलित जातजाति	२५७१७	१३०४३	१२६७४	७८.९	७२.९	८५	२१.१	२७.१	१४.९
जुम्ला	जम्मा	६२७२१	३११७८	३१५४३	७५.२	६७.७	८२.७	२४.५	३२.१	१७
	पहाडी दलित	११०२८	५३८१	५६४७	७२.९	६०.८	८४.५	२६.९	३९.१	१५.४
	मधेसी/तराई दलित	५	३	२	४०	३३.३	५०	६०	६६.७	५०
	गैरदलित जातजाति	५१६८८	२५७९४	२५८९४	७५.८	६९.१	८२.४	२४	३०.७	१७.४
कालीकोट	जम्मा	७५७८३	३७८२२	३७९६१	७८.७	७३.८	८३.५	२१.३	२६.१	१६.४
	पहाडी दलित	१९९८५	९९०५	१००८०	७९.५	७२.४	८६.४	२०.५	२७.६	१३.५
	मधेसी/तराई दलित	१३	४	९	९२.३	७५	१००	७.७	२५	०
	गैरदलित जातजाति	५५७८५	२७९१३	२७८७२	७८.४	७४.३	८२.५	२१.५	२५.६	१७.४
दैलेख	जम्मा	१३२७०३	६३२७२	६९४३१	७६.६	७१.५	८१.१	२३.४	२८.४	१८.८
	पहाडी दलित	३५१५१	१६२१३	१८९३८	७९.४	७३.८	८४.२	२०.६	२६.२	१५.८
	मधेसी/तराई दलित	२२	८	१४	५०	१२.५	७१.४	५०	८७.५	२८.६
	गैरदलित जातजाति	९७५३०	४७०५१	५०४७९	७५.५	७०.८	८०	२४.४	२९.२	१९.९
जाजरकोट	जम्मा	११३०२२	५६६१६	५६४०६	८१.६	७६.८	८६.४	१८.४	२३.१	१३.६
	पहाडी दलित	३२२१७	१६०६८	१६१४९	८२.५	७६.८	८८.२	१७.४	२३.१	११.८
	मधेसी/तराई दलित	१७	६	११	७०.६	१६.७	१००	२९.४	८३.३	०
	गैरदलित जातजाति	८०७८८	४०५४२	४०२४६	८१.२	७६.८	८५.६	१८.७	२३.१	१४.३
रुकुम - पश्चिम	जम्मा	१०३२१६	४९८२१	५३३९५	७५.९	६८.६	८२.७	२४	३१.४	१७.२
	पहाडी दलित	२१५१९	१०३४१	१११७८	७५.३	६७.१	८२.९	२४.६	३२.८	१७
	मधेसी/तराई दलित	१५	७	८	५३.३	२८.६	७५	४६.७	७१.४	२५
	गैरदलित जातजाति	८१६८२	३९४७३	४२२०९	७६	६८.९	८२.७	२३.९	३१	१७.२
सल्यान	जम्मा	१३९५७६	६७३७२	७२२०४	७७.७	७१.३	८३.८	२२.२	२८.७	१६.२
	पहाडी दलित	२१९४७	१०६२१	११३२६	७३.६	६४.२	८२.४	२६.४	३५.७	१७.६
	मधेसी/तराई दलित	१९	४	१५	७३.७	२५	८६.७	२६.३	७५	१३.३
	गैरदलित जातजाति	११७६१०	५६७४७	६०८६३	७८.५	७२.६	८४	२१.४	२७.३	१५.९
सुर्खेत	जम्मा	२१५५३४	१०६३७९	१०९१५५	६१.२	५२.९	६९.३	३८.८	४७.१	३०.७
	पहाडी दलित	५३९९४	२५८१४	२८१८०	६४.६	५४.५	७३.९	३५.३	४५.४	२६
	मधेसी/तराई दलित	६१	२९	३२	४१	१७.२	६२.५	५९	८२.८	३७.५
	गैरदलित जातजाति	१६१४७९	८०५३६	८०९४३	६०	५२.३	६७.६	३९.९	४७.६	३२.३
बाजुरा	जम्मा	७२६५३	३४८७६	३७७७७	७९.५	७४.१	८४.५	२०.५	२५.९	१५.५
	पहाडी दलित	१७७८३	८२१५	९५६८	८३.९	७९.५	८७.७	१६.१	२०.५	१२.३
	मधेसी/तराई दलित	२	०	२	१००		१००	०		०
	गैरदलित जातजाति	५४८६८	२६६६१	२८२०७	७८.१	७२.४	८३.४	२१.९	२७.६	१६.६
बझाङ	जम्मा	१०३०३७	४७४०४	५५६३३	७९.२	७१.३	८५.९	२०.८	२८.६	१४.१
	पहाडी दलित	१४७६१	६६८०	८०८१	७८	७०.६	८४	२१.९	२९.३	१५.९
	मधेसी/तराई दलित	७	४	३	५७.१	५०	६६.७	४२.९	५०	३३.३
	गैरदलित जातजाति	८८२६९	४०७२०	४७५४९	७९.४	७१.५	८६.२	२०.६	२८.५	१३.८
दार्चुला	जम्मा	६८७८६	३४०२६	३४७६०	७१.७	६३.९	७९.२	२८.३	३६	२०.७
	पहाडी दलित	८३१७	४१०७	४२१०	७०.१	६३.९	७६.२	२९.८	३६.१	२३.८

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा जनसङ्ख्या			कृषि क्षेत्रमा संलग्न (%)			गैरकृषि क्षेत्रमा संलग्न		
		जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
	मधेसी/तराई दलित	५	३	२	०	०	०	१००	१००	१००
	गैरदलित जातजाति	६०४६४	२९९१६	३०५४८	७१.९	६४	७९.६	२८.१	३६	२०.३
बैतडी	जम्मा	१३६७५१	६३७७६	७२९७५	७७.८	६८.४	८६.१	२२.२	३१.६	१३.९
	पहाडी दलित	२७३०७	१२८२६	१४४८१	७३.७	६२.८	८३.३	२६.३	३७.२	१६.७
	गैरदलित जातजाति	१०९४४४	५०९५०	५८४९४	७८.९	६९.७	८६.८	२१.१	३०.२	१३.२
	गैरदलित जातजाति	१०९४४४	५०९५०	५८४९४	७८.९	६९.७	८६.८	२१.१	३०.२	१३.२
डडेल्धुरा	जम्मा	७६१९२	३५६५३	४०५३९	७३.६	६३.२	८२.८	२६.४	३६.८	१७.२
	पहाडी दलित	१५६८९	७०८७	८६०२	७५	६४.९	८३.३	२५	३५	१६.७
	मधेसी/तराई दलित	१०	८	२	३०	३७.५	०	७०	६२.५	१००
	गैरदलित जातजाति	६०४९३	२८५५८	३१९३५	७३.३	६२.७	८२.७	२६.७	३७.३	१७.३
डोटी	जम्मा	१०६१९५	४५७३१	६०४६४	७७.९	६८.५	८५	२२	३१.४	१५
	पहाडी दलित	२३६५९	९४४०	१४२१९	८१.१	७३.१	८६.४	१८.९	२६.८	१३.६
	मधेसी/तराई दलित	२२	१४	८	३१.८	१४.३	६२.५	६८.२	८५.७	३७.५
	गैरदलित जातजाति	८२५१४	३६२७७	४६२३७	७७	६७.४	८४.६	२३	३२.६	१५.४
अछाम	जम्मा	१३५६९४	५९९११	७५७८३	८३.५	७६.६	८८.९	१६.५	२३.३	११.१
	पहाडी दलित	३६७६१	१५६९२	२१०६९	८७.३	८२.२	९१.१	१२.७	१७.७	८.९
	मधेसी/तराई दलित	३	३	०	०	०		१००	१००	
	गैरदलित जातजाति	९८९३०	४४२१६	५४७१४	८२.१	७४.६	८८	१७.९	२५.३	११.९
कैलाली	जम्मा	४६९४२३	२३५४३८	२३३९८५	५७	४८	६६.१	४२.९	५२	३३.९
	पहाडी दलित	५२७६३	२४०८४	२८६७९	६१.८	५२.५	६९.६	३८.२	४७.५	३०.४
	मधेसी/तराई दलित	३०३	१७०	१३३	६७.३	६०	७६.७	३२.७	४०	२३.३
	गैरदलित जातजाति	४१६३५७	२१११८४	२०५१७३	५६.४	४७.४	६५.६	४३.६	५२.५	३४.४
कञ्चनपुर	जम्मा	३१०८९०	१४३५१७	१६७३७३	७१.२	६०	८०.८	२८.७	३९.९	१९.२
	पहाडी दलित	३८७४८	१६९८६	२१७६२	७३.३	६१.६	८२.४	२६.७	३८.४	१७.६
	मधेसी/तराई दलित	३५	१६	१९	६८.६	५०	८४.२	३१.४	५०	१५.८
	गैरदलित जातजाति	२७२१०७	१२६५१५	१४५५९२	७०.९	५९.८	८०.६	२९	४०.१	१९.४

अनुसूची २६: बालविवाहको अवस्था, राष्ट्रिय जनगणना २०७८

क्षेत्र	दलित/गैर दलित	२०-२४ जनसङ्ख्या			१८ वर्षभन्दा पहिले विवाह गर्ने (सङ्ख्या)			बालविवाह (%)		
		जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
नेपाल	जम्मा	२७३१३३९	१२५९२१७	१४७२१२२	३८५०२१	६२६८७	३२२३३४	१४.१	५	२१.९
	दलित जातजाति	३७५९२७	१६७२४८	२०८६७९	८५८४४	१४८३९	७१००५	२२.८	८.९	३४
	गैरदलित जातजाति	२३५५४१२	१०९१९६९	१२६३४४३	२९९१७७	४७८४८	२५१३२९	१२.७	४.४	१९.९
प्रदेश										
कोशी	जम्मा	४४३५४४	२०४२९३	२३९२५१	५६९४४	८८४०	४८१०४	१२.८	४.३	२०.१
	दलित जातजाति	४६७३८	२१२४१	२५४९७	१००७०	१८८७	८१८३	२१.५	८.९	३२.१
	गैरदलित जातजाति	३९६८०६	१८३०५२	२१३७५४	४६८७४	६९५३	३९९२१	११.८	३.८	१८.७
मधेश	जम्मा	५६५७९०	२६८५३७	२९७२५३	११२७५९	१५३७५	९७३८४	१९.९	५.७	३२.८
	दलित जातजाति	९३८४०	४४४९९	४९३४१	२४९७०	४०१४	२०९५६	२६.६	९	४२.५
	गैरदलित जातजाति	४७१९५०	२२४०३८	२४७९१२	८७७८९	११३६१	७६४२८	१८.६	५.१	३०.८
बागमती	जम्मा	५९००५३	२८७४३८	३०२६१५	४९८३५	१००२८	३९८०७	८.४	३.५	१३.२
	दलित जातजाति	३७९०७	१७७४३	२०१६४	६१२०	११७४	४९४६	१६.१	६.६	२४.५
	गैरदलित जातजाति	५५२१४६	२६९६९५	२८२४५१	४३७१५	८८५४	३४८६१	७.९	३.३	१२.३
गण्डकी	जम्मा	२१९१७७	९९८०३	११९३७४	२६०१०	३४५०	२२५६०	११.९	३.५	१८.९
	दलित जातजाति	४३९०९	१८६३५	२५२७४	८८८१	१२५२	७६२९	२०.२	६.७	३०.२
	गैरदलित जातजाति	१७५२६८	८११६८	९४१००	१७१२९	२९९८	१४९३१	९.८	२.७	१५.९
लुम्बिनी	जम्मा	४८७२८६	२१४८८९	२७२३९७	७११७४	११८५१	५९३२३	१४.६	५.५	२१.८
	दलित जातजाति	७०८१३	३००८७	४०७२६	१५४६२	२५०६	१२९५६	२१.८	८.३	३१.८
	गैरदलित जातजाति	४१६४७३	१८४८०२	२३१६७१	५५७१२	९३४५	४६३६७	१३.४	५.१	२०
कर्णाली	जम्मा	१६८५४३	७६४४२	९२१०१	३३९२५	७२५९	२६६६६	२०.१	९.५	२९
	दलित जातजाति	३९४५२	१७७५७	२१६९५	११४५०	२६२०	८८३०	२९	१४.८	४०.७
	गैरदलित जातजाति	१२९०९१	५८६८५	७०४०६	२२४७५	४६३९	१७८३६	१७.४	७.९	२५.३

क्षेत्र	दलित/गैर दलित	२०-२४ जनसङ्ख्या			१८ वर्षभन्दा पहिले विवाह गर्ने (सङ्ख्या)			बालविवाह (%)		
		जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
सुदूरपश्चिम	जम्मा	२५६९४६	१०७८१५	१४९१३१	३४३७४	५८८४	२८४९०	१३.४	५.५	१९.१
	दलित जातजाति	४३२६८	१७२८६	२५९८२	८८९१	१३८६	७५०५	२०.५	८	२८.९
	गैरदलित जातजाति	२१३६७८	९०५२९	१२३१४९	२५४८३	४४९८	२०९८५	११.९	५	१७
जिल्ला										
ताप्लेजुङ	जम्मा	११६६१	५७४०	५९२१	१७४१	३६८	१३७३	१४.९	६.४	२३.२
	दलित जातजाति	८८९	४०७	४८२	२०६	४६	१६०	२३.२	११.३	३३.२
	गैरदलित जातजाति	१०७७२	५३३३	५४३९	१५३५	३२२	१२१३	१४.२	६	२२.३
संखुवासभा	जम्मा	१३३७८	६३५७	७०२१	२३४२	४३४	१९०८	१७.५	६.८	२७.२
	दलित जातजाति	१२०५	५३७	६६८	३००	५८	२४२	२४.९	१०.८	३६.२
	गैरदलित जातजाति	१२१७३	५८२०	६३५३	२०४२	३७६	१६६६	१६.८	६.५	२६.२
सोलुखुम्बु	जम्मा	९४५१	४६४३	४८०८	८९७	१४३	७५४	९.५	३.१	१५.७
	दलित जातजाति	८५६	३८९	४६७	१६०	२९	१३१	१८.७	७.५	२८.१
	गैरदलित जातजाति	८५९५	४२५४	४३४१	७३७	११४	६२३	८.६	२.७	१४.४
ओखलढुङ्गा	जम्मा	१२७२८	६१३३	६५९५	१५६८	२८८	१२८०	१२.३	४.७	१९.४
	दलित जातजाति	१४१५	६३६	७७९	३०५	५६	२४९	२१.६	८.८	३२
	गैरदलित जातजाति	११३१३	५४९७	५८१६	१२६३	२३२	१०३१	११.२	४.२	१७.७
खोटाङ	जम्मा	१५३३८	७३४५	७९९३	२२७७	३६०	१९१७	१४.८	४.९	२४
	दलित जातजाति	१८१७	८२८	९८९	४२३	७४	३४९	२३.३	८.९	३५.३
	गैरदलित जातजाति	१३५२१	६५१७	७००४	१८५४	२८६	१५६८	१३.७	४.४	२२.४
भोजपुर	जम्मा	१३३९९	६४०५	६९९४	२०२४	३७०	१६५४	१५.१	५.८	२३.६
	दलित जातजाति	१३१६	५९७	७१९	३२२	६५	२५७	२४.५	१०.९	३५.७
	गैरदलित जातजाति	१२०८३	५८०८	६२७५	१७०२	३०५	१३९७	१४.१	५.३	२२.३

क्षेत्र	दलित/गैर दलित	२०-२४ जनसङ्ख्या			१८ वर्षभन्दा पहिले विवाह गर्ने (सङ्ख्या)			बालविवाह (%)		
		जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
धनकुटा	जम्मा	१३०७९	६१२३	६९५६	१८९६	३७१	१५२५	१४.५	६.१	२१.९
	दलित जातजाति	९४७	४३८	५०९	२१९	४९	१७०	२३.१	११.२	३३.४
	गैरदलित जातजाति	१२१३२	५६८५	६४४७	१६७७	३२२	१३५५	१३.८	५.७	२१
तेह्रथुम	जम्मा	७८९१	३६९८	४१९३	१२७९	२३९	१०४०	१६.२	६.५	२४.८
	दलित जातजाति	७७१	३५७	४१४	१८३	४१	१४२	२३.७	११.५	३४.३
	गैरदलित जातजाति	७१२०	३३४१	३७७९	१०९६	१९८	८९८	१५.४	५.९	२३.८
पाँचथर	जम्मा	१६११७	७८५०	८२६७	२४५३	५०२	१९५१	१५.२	६.४	२३.६
	दलित जातजाति	९७९	४७७	५०२	२४२	६०	१८२	२४.७	१२.६	३६.३
	गैरदलित जातजाति	१५१३८	७३७३	७७६५	२२११	४४२	१७६९	१४.६	६	२२.८
इलाम	जम्मा	२४७१८	११८०१	१२९१७	२९५४	५२३	२४३१	१२	४.४	१८.८
	दलित जातजाति	१४२३	६४१	७८२	२५१	४८	२०३	१७.६	७.५	२६
	गैरदलित जातजाति	२३२९५	१११६०	१२१३५	२७०३	४७५	२२२८	११.६	४.३	१८.४
झापा	जम्मा	८४३६८	३७६६५	४६७०३	९१२०	११९६	७९२४	१०.८	३.२	१७
	दलित जातजाति	६४२४	२८७८	३५४६	१२५०	२३२	१०१८	१९.५	८.१	२८.७
	गैरदलित जातजाति	७७९४४	३४७८७	४३१५७	७८७०	९६४	६९०६	१०.१	२.८	१६
मोरङ	जम्मा	१०३०८७	४७२०८	५५८७९	१२३११	१५८०	१०७३१	११.९	३.३	१९.२
	दलित जातजाति	१३१९९	५९७२	७२२७	२७७९	४४९	२३३०	२१.१	७.५	३२.२
	गैरदलित जातजाति	८९८८८	४१२३६	४८६५२	९५३२	११३१	८४०१	१०.६	२.७	१७.३
सुनसरी	जम्मा	८७१७१	३९२३४	४७९३७	११२२०	१५८२	९६३८	१२.९	४	२०.१
	दलित जातजाति	११२१५	५१२९	६०८६	२३७७	४४५	१९३२	२१.२	८.७	३१.७
	गैरदलित जातजाति	७५९५६	३४१०५	४१८५१	८८४३	११३७	७७०६	११.६	३.३	१८.४
उदयपुर	जम्मा	३११५८	१४०९१	१७०६७	४८६२	८८४	३९७८	१५.६	६.३	२३.३
	दलित जातजाति	४२८२	१९५५	२३२७	१०५३	२३५	८१८	२४.६	१२	३५.२
	गैरदलित जातजाति	२६८७६	१२१३६	१४७४०	३८०९	६४९	३१६०	१४.२	५.३	२१.४

क्षेत्र	दलित/गैर दलित	२०-२४ जनसङ्ख्या			१८ वर्षभन्दा पहिले विवाह गर्ने (सङ्ख्या)			बालविवाह (%)		
		जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
सप्तरी	जम्मा	६६५२४	३०९३७	३५५८७	१०७३६	१५१०	९२२६	१६.१	४.९	२५.९
	दलित जातजाति	१६४५४	७६६३	८७९१	३७६३	६४२	३१२१	२२.९	८.४	३५.५
	गैरदलित जातजाति	५००७०	२३२७४	२६७९६	६९७३	८६८	६१०५	१३.९	३.७	२२.८
सिराहा	जम्मा	६८८६१	३०७८२	३८०७९	१४५१५	१६६६	१२८४९	२१.१	५.४	३३.७
	दलित जातजाति	१५४७६	६९४८	८५२८	४३९२	६५७	३७३५	२८.४	९.५	४३.८
	गैरदलित जातजाति	५३३८५	२३८३४	२९५५१	१०१२३	१००९	९११४	१९	४.२	३०.८
धनुषा	जम्मा	८०२४५	३५२११	४५०३४	१९०८३	१४९४	१७५८९	२३.८	४.२	३९.१
	दलित जातजाति	१४१३४	६११२	८०२२	४३१४	४७९	३८३५	३०.५	७.८	४७.८
	गैरदलित जातजाति	६६१११	२९०९९	३७०१२	१४७६९	१०१५	१३७५४	२२.३	३.५	३७.२
महोत्तरी	जम्मा	६३४१८	२९५००	३३९१८	१३००४	१३१३	११६९१	२०.५	४.५	३४.५
	दलित जातजाति	१०७४३	५०६०	५६८३	२७८६	३८३	२४०३	२५.९	७.६	४२.३
	गैरदलित जातजाति	५२६७५	२४४४०	२८२३५	१०२१८	९३०	९२८८	१९.४	३.८	३२.९
सर्लाही	जम्मा	८१५८१	३९८६४	४१७१७	१५४०२	२२७०	१३१३२	१८.९	५.७	३१.५
	दलित जातजाति	११७५८	५८२८	५९३०	२९७९	५२८	२४५१	२५.३	९.१	४१.३
	गैरदलित जातजाति	६९८२३	३४०३६	३५७८७	१२४२३	१७४२	१०६८१	१७.८	५.१	२९.८
रौतहट	जम्मा	७५२४९	३६८७५	३८३७४	१७६१२	३२७०	१४३४२	२३.४	८.९	३७.४
	दलित जातजाति	१०२१८	५१७७	५०४१	२८९२	५५५	२३३७	२८.३	१०.७	४६.४
	गैरदलित जातजाति	६५०३१	३१६९८	३३३३३	१४७२०	२७१५	१२००५	२२.६	८.६	३६
बारा	जम्मा	७११२८	३५४८८	३५६४०	१३१६८	२४२०	१०७४८	१८.५	६.८	३०.२
	दलित जातजाति	८०८३	४०९७	३९८६	२१९८	४६०	१७३८	२७.२	११.२	४३.६
	गैरदलित जातजाति	६३०४५	३१३९१	३१६५४	१०९७०	१९६०	९०१०	१७.४	६.२	२८.५
पर्सा	जम्मा	५८७८४	२९८८०	२८९०४	९२३९	१४३२	७८०७	१५.७	४.८	२७
	दलित जातजाति	६९७४	३६१४	३३६०	१६४६	३१०	१३३६	२३.६	८.६	३९.८
	गैरदलित जातजाति	५१८१०	२६२६६	२५५४४	७५९३	११२२	६४७१	१४.७	४.३	२५.३

क्षेत्र	दलित/गैर दलित	२०-२४ जनसङ्ख्या			१८ वर्षभन्दा पहिले विवाह गर्ने (सङ्ख्या)			बालविवाह (%)		
		जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
दोलखा	जम्मा	१४३३९	६७८९	७५५०	१४६९	२६१	१२०८	१०.२	३.८	१६
	दलित जातजाति	१२७९	५८५	६९४	२०१	४३	१५८	१५.७	७.४	२२.८
	गैरदलित जातजाति	१३०६०	६२०४	६८५६	१२६८	२१८	१०५०	९.७	३.५	१५.३
सिन्धुपाल्चोक	जम्मा	२११६३	१००७८	११०८५	२६५२	५७६	२०७६	१२.५	५.७	१८.७
	दलित जातजाति	१७०७	७५४	९५३	३०८	७२	२३६	१८	९.५	२४.८
	गैरदलित जातजाति	१९४५६	९३२४	१०१३२	२३४४	५०४	१८४०	१२	५.४	१८.२
रसुवा	जम्मा	४२६७	२१९१	२०७६	४२२	८५	३३७	९.९	३.९	१६.२
	दलित जातजाति	१३९	७४	६५	१७	३	१४	१२.२	४.१	२१.५
	गैरदलित जातजाति	४१२८	२११७	२०११	४०५	८२	३२३	९.८	३.९	१६.१
धादिङ	जम्मा	२८५७४	१३३६२	१५२१२	४२७२	८५५	३४१७	१५	६.४	२२.५
	दलित जातजाति	३५१५	१४९९	२०१६	७७७	१४४	६३३	२२.१	९.६	३१.४
	गैरदलित जातजाति	२५०५९	११८६३	१३१९६	३४९५	७११	२७८४	१३.९	६	२१.१
नुवाकोट	जम्मा	२१७३५	१००९७	११६३८	३०३०	६४४	२३८६	१३.९	६.४	२०.५
	दलित जातजाति	१५६८	६७५	८९३	३०५	४६	२५९	१९.५	६.८	२९
	गैरदलित जातजाति	२०१६७	९४२२	१०७४५	२७२५	५९८	२१२७	१३.५	६.३	१९.८
काठमाडौं	जम्मा	२१८००३	१०८८९३	१०९११०	१०००८	१७६६	८२४२	४.६	१.६	७.६
	दलित जातजाति	९६४४	४९७३	४६७१	१०१९	२१५	८०४	१०.६	४.३	१७.२
	गैरदलित जातजाति	२०८३५९	१०३९२०	१०४४३९	८९८९	१५५१	७४३८	४.३	१.५	७.१
भक्तपुर	जम्मा	४२३१६	२१२२८	२१०८८	२२९५	४८०	१८१५	५.४	२.३	८.६
	दलित जातजाति	१४४३	७३३	७१०	१८०	४२	१३८	१२.५	५.७	१९.४
	गैरदलित जातजाति	४०८७३	२०४९५	२०३७८	२११५	४३८	१६७७	५.२	२.१	८.२
ललितपुर	जम्मा	५३६६९	२७१२१	२६५४८	२९१४	६५०	२२६४	५.४	२.४	८.५
	दलित जातजाति	२३९३	१२२१	११७२	२६६	५४	२१२	११.१	४.४	१८.१
	गैरदलित जातजाति	५१२७६	२५९००	२५३७६	२६४८	५९६	२०५२	५.२	२.३	८.१

क्षेत्र	दलित/गैर दलित	२०-२४ जनसङ्ख्या			१८ वर्षभन्दा पहिले विवाह गर्ने (सङ्ख्या)			बालविवाह (%)		
		जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
काभ्रेपलाञ्चोक	जम्मा	३१३७३	१४८९६	१६४७७	३१२४	७०६	२४१८	१०	४.७	१४.७
	दलित जातजाति	२२५६	९८८	१२६८	३७४	७५	२९९	१६.६	७.६	२३.६
	गैरदलित जातजाति	२९११७	१३९०८	१५२०९	२७५०	६३१	२११९	९.४	४.५	१३.९
रामेछाप	जम्मा	१३६६७	६१६७	७५००	१६४१	३०३	१३३८	१२	४.९	१७.८
	दलित जातजाति	१३८२	५९७	७८५	२४९	४५	२०४	१८	७.५	२६
	गैरदलित जातजाति	१२२८५	५५७०	६७१५	१३९२	२५८	११३४	११.३	४.६	१६.९
सिन्धुली	जम्मा	२८०९६	१३१४८	१४९४८	४१६८	८७९	३२८९	१४.८	६.७	२२
	दलित जातजाति	३७२१	१६७५	२०४६	८०१	१७३	६२८	२१.५	१०.३	३०.७
	गैरदलित जातजाति	२४३७५	११४७३	१२९०२	३३६७	७०६	२६६१	१३.८	६.२	२०.६
मकवानपुर	जम्मा	४४६७०	२१५७७	२३०९३	६१००	१४३०	४६७०	१३.७	६.६	२०.२
	दलित जातजाति	२००४	९३९	१०६५	३२९	६४	२६५	१६.४	६.८	२४.९
	गैरदलित जातजाति	४२६६६	२०६३८	२२०२८	५७७१	१३६६	४४०५	१३.५	६.६	२०
चितवन	जम्मा	६८१८१	३१८९१	३६२९०	७७४०	१३९३	६३४७	११.४	४.४	१७.५
	दलित जातजाति	६८५६	३०३०	३८२६	१२९४	१९८	१०९६	१८.९	६.५	२८.६
	गैरदलित जातजाति	६१३२५	२८८६१	३२४६४	६४४६	११९५	५२५१	१०.५	४.१	१६.२
गोरखा	जम्मा	१९३०९	८५५४	१०७५५	२६८४	३७८	२३०६	१३.९	४.४	२१.४
	दलित जातजाति	३७९०	१५२५	२२६५	८१५	९६	७१९	२१.५	६.३	३१.७
	गैरदलित जातजाति	१५५१९	७०२९	८४९०	१८६९	२८२	१५८७	१२	४	१८.७
मनाङ	जम्मा	३८०	१९६	१८४	२८	४	२४	७.४	२	१३
	दलित जातजाति	३४	२०	१४	१	०	१	२.९	०	७.१
	गैरदलित जातजाति	३४६	१७६	१७०	२७	४	२३	७.८	२.३	१३.५
मुस्ताङ	जम्मा	९१८	४८६	४३२	७३	१४	५९	८	२.९	१३.७
	दलित जातजाति	२२४	१०७	११७	३२	५	२७	१४.३	४.७	२३.१
	गैरदलित जातजाति	६९४	३७९	३१५	४१	९	३२	५.९	२.४	१०.२

क्षेत्र	दलित/गैर दलित	२०-२४ जनसङ्ख्या			१८ वर्षभन्दा पहिले विवाह गर्ने (सङ्ख्या)			बालविवाह (%)		
		जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
म्याग्दी	जम्मा	९१३१	४४३४	४६९७	१३३५	१९०	११४५	१४.६	४.३	२४.४
	दलित जातजाति	२७०२	११९८	१५०४	६७९	११०	५६९	२५.१	९.२	३७.८
	गैरदलित जातजाति	६४२९	३२३६	३१९३	६५६	८०	५७६	१०.२	२.५	१८
कास्की	जम्मा	५९९४०	२८७८०	३११६०	४३३४	५६९	३७६५	७.२	२	१२.१
	दलित जातजाति	१०८९०	४८८४	६००६	१६७२	२३२	१४४०	१५.४	४.८	२४
	गैरदलित जातजाति	४९०५०	२३८९६	२५१५४	२६६२	३३७	२३२५	५.४	१.४	९.२
लमजुङ	जम्मा	१२६२०	५८३३	६७८७	१४७८	१६४	१३१४	११.७	२.८	१९.४
	दलित जातजाति	२६९३	११६४	१५२९	५१६	६०	४५६	१९.२	५.२	२९.८
	गैरदलित जातजाति	९९२७	४६६९	५२५८	९६२	१०४	८५८	९.७	२.२	१६.३
तनहुँ	जम्मा	२७८९४	१२२४५	१५६४९	४२०७	६०७	३६००	१५.१	५	२३
	दलित जातजाति	५१२४	२१२१	३००३	११११	१७३	९३८	२१.७	८.२	३१.२
	गैरदलित जातजाति	२२७७०	१०१२४	१२६४६	३०९६	४३४	२६६२	१३.६	४.३	२१.१
नवलपरासी-पूर्व	जम्मा	३५०३७	१५४५४	१९५८३	४७४९	७३७	४०१२	१३.६	४.८	२०.५
	दलित जातजाति	४१०२	१७४८	२३५४	९३४	१६९	७६५	२२.८	९.७	३२.५
	गैरदलित जातजाति	३०९३५	१३७०६	१७२२९	३८१५	५६८	३२४७	१२.३	४.१	१८.८
स्याङ्जा	जम्मा	२११७८	९४८१	११६९७	२३२८	१९८	२१३०	११	२.१	१८.२
	दलित जातजाति	४१४०	१७५४	२३८६	७३६	६७	६६९	१७.८	३.८	२८
	गैरदलित जातजाति	१७०३८	७७२७	९३११	१५९२	१३१	१४६१	९.३	१.७	१५.७
पर्वत	जम्मा	१०९३०	४८८९	६०४१	१४९६	१७८	१३१८	१३.७	३.६	२१.८
	दलित जातजाति	३३२०	१३८०	१९४०	७५५	११४	६४१	२२.७	८.३	३३
	गैरदलित जातजाति	७६१०	३५०९	४१०१	७४१	६४	६७७	९.७	१.८	१६.५
बागलुङ	जम्मा	२१८४०	९४५१	१२३८९	३२९८	४११	२८८७	१५.१	४.३	२३.३
	दलित जातजाति	६८९०	२७३४	४१५६	१६३०	२२६	१४०४	२३.७	८.३	३३.८
	गैरदलित जातजाति	१४९५०	६७१७	८२३३	१६६८	१८५	१४८३	११.२	२.८	१८

क्षेत्र	दलित/गैर दलित	२०-२४ जनसङ्ख्या			१८ वर्षभन्दा पहिले विवाह गर्ने (सङ्ख्या)			बालविवाह (%)		
		जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
रुकुम-पूर्व	जम्मा	५६९४	२५९६	३०९८	१०५६	२३५	८२१	१८.५	९.१	२६.५
	दलित जातजाति	१२९१	५८८	७०३	३३४	८०	२५४	२५.९	१३.६	३६.१
	गैरदलित जातजाति	४४०३	२००८	२३९५	७२२	१५५	५६७	१६.४	७.७	२३.७
रोल्पा	जम्मा	२३५०६	१००७४	१३४३२	४९०९	१२०३	३७०६	२०.९	११.९	२७.६
	दलित जातजाति	४०८९	१६८१	२४०८	११५५	२५३	९०२	२८.२	१५.१	३७.५
	गैरदलित जातजाति	१९४१७	८३९३	११०२४	३७५४	९५०	२८०४	१९.३	११.३	२५.४
प्युठान	जम्मा	२०७७४	७९००	१२८७४	४२१७	५३०	३६८७	२०.३	६.७	२८.६
	दलित जातजाति	४३८७	१४७४	२९१३	११६२	१६०	१००२	२६.५	१०.९	३४.४
	गैरदलित जातजाति	१६३८७	६४२६	९९६१	३०५५	३७०	२६८५	१८.६	५.८	२७
गुल्मी	जम्मा	१९५३२	७७१२	११८२०	३३००	२६७	३०३३	१६.९	३.५	२५.७
	दलित जातजाति	४९५०	१८१३	३१३७	११६८	१०४	१०६४	२३.६	५.७	३३.९
	गैरदलित जातजाति	१४५८२	५८९९	८६८३	२१३२	१६३	१९६९	१४.६	२.८	२२.७
अर्घाखाँची	जम्मा	१३९६२	५३४०	८६२२	२५८९	१७५	२४१४	१८.५	३.३	२८
	दलित जातजाति	३३७१	११७०	२२०१	८१६	६६	७५०	२४.२	५.६	३४.१
	गैरदलित जातजाति	१०५९१	४१७०	६४२१	१७७३	१०९	१६६४	१६.७	२.६	२५.९
पाल्पा	जम्मा	२०९८३	८८८४	१२०९९	३१५३	३७६	२७७७	१५	४.२	२३
	दलित जातजाति	२६८२	१००३	१६७९	५८४	६६	५१८	२१.८	६.६	३०.९
	गैरदलित जातजाति	१८३०१	७८८१	१०४२०	२५६९	३१०	२२५९	१४	३.९	२१.७
नवलपरासी - पश्चिम	जम्मा	३७३३०	१७०३४	२०२९६	३९९८	६४६	३३५२	१०.७	३.८	१६.५
	दलित जातजाति	६०७६	२७८०	३२९६	१०१५	१९४	८२१	१६.७	७	२४.९
	गैरदलित जातजाति	३१२५४	१४२५४	१७०००	२९८३	४५२	२५३१	९.५	३.२	१४.९
रूपन्देही	जम्मा	११०७३३	५२१९५	५८५३८	११९००	२००१	९८९९	१०.७	३.८	१६.९
	दलित जातजाति	१३६५५	६४७४	७१८१	२२९८	४०६	१८९२	१६.८	६.३	२६.३
	गैरदलित जातजाति	९७०७८	४५७२१	५१३५७	९६०२	१५९५	८००७	९.९	३.५	१५.६

क्षेत्र	दलित/गैर दलित	२०-२४ जनसङ्ख्या			१८ वर्षभन्दा पहिले विवाह गर्ने (सङ्ख्या)			बालविवाह (%)		
		जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
कपिलवस्तु	जम्मा	६३३४०	२९२९४	३४०४६	८०२७	१४१८	६६०९	१२.७	४.८	१९.४
	दलित जातजाति	९०२२	४११७	४९०५	१६७१	३१२	१३५९	१८.५	७.६	२७.७
	गैरदलित जातजाति	५४३१८	२५१७७	२९१४१	६३५६	११०६	५२५०	११.७	४.४	१८
दाङ	जम्मा	६६९५५	२८४२४	३८५३१	११४३५	२०३२	९४०३	१७.१	७.१	२४.४
	दलित जातजाति	८२९८	३४३९	४८५९	२१६९	३८८	१७८१	२६.१	११.३	३६.७
	गैरदलित जातजाति	५८६५७	२४९८५	३३६७२	९२६६	१६४४	७६२२	१५.८	६.६	२२.६
बाँके	जम्मा	५९६२९	२६७३०	३२८९९	९५६८	१६७३	७८९५	१६	६.३	२४
	दलित जातजाति	८१७९	३६३२	४५४७	१९५६	३३०	१६२६	२३.९	९.१	३५.८
	गैरदलित जातजाति	५१४५०	२३०९८	२८३५२	७६१२	१३४३	६२६९	१४.८	५.८	२२.१
बर्दिया	जम्मा	४४८४८	१८७०६	२६१४२	७०२२	१२९५	५७२७	१५.७	६.९	२१.९
	दलित जातजाति	४८१३	१९१६	२८९७	११३४	१४७	९८७	२३.६	७.७	३४.१
	गैरदलित जातजाति	४००३५	१६७९०	२३२४५	५८८८	११४८	४७४०	१४.७	६.८	२०.४
डोल्पा	जम्मा	४२२९	२०२४	२२०५	५८२	१६८	४१४	१३.८	८.३	१८.८
	दलित जातजाति	५४२	२४६	२९६	१६९	४७	१२२	३१.२	१९.१	४१.२
	गैरदलित जातजाति	३६८७	१७७८	१९०९	४१३	१२१	२९२	११.२	६.८	१५.३
मुगु	जम्मा	६१८९	२९०६	३२८३	१२५३	३३०	९२३	२०.२	११.४	२८.१
	दलित जातजाति	१३७३	६२५	७४८	४१७	१०२	३१५	३०.४	१६.३	४२.१
	गैरदलित जातजाति	४८१६	२२८१	२५३५	८३६	२२८	६०८	१७.४	१०	२४
हुम्ला	जम्मा	४२४६	२००७	२२३९	७५१	१६७	५८४	१७.७	८.३	२६.१
	दलित जातजाति	७५३	३६०	३९३	२०५	४४	१६१	२७.२	१२.२	४१
	गैरदलित जातजाति	३४९३	१६४७	१८४६	५४६	१२३	४२३	१५.६	७.५	२२.९
जुम्ला	जम्मा	१२४८७	५७९१	६६९६	२२३८	४९७	१७४१	१७.९	८.६	२६
	दलित जातजाति	२३५४	१०७१	१२८३	६४३	१५४	४८९	२७.३	१४.४	३८.१
	गैरदलित जातजाति	१०१३३	४७२०	५४१३	१५९५	३४३	१२५२	१५.७	७.३	२३.१

क्षेत्र	दलित/गैर दलित	२०-२४ जनसङ्ख्या			१८ वर्षभन्दा पहिले विवाह गर्ने (सङ्ख्या)			बालविवाह (%)		
		जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
कालीकोट	जम्मा	१४६६१	६८०४	७८५७	२११९	४४४	१६७५	१४.५	६.५	२१.३
	दलित जातजाति	४०७९	१८७६	२२०३	९३५	२०२	७३३	२२.९	१०.८	३३.३
	गैरदलित जातजाति	१०५८२	४९२८	५६५४	११८४	२४२	९४२	११.२	४.९	१६.७
दैलेख	जम्मा	२४७९४	१०९९६	१३७९८	४६७९	८८३	३७९६	१८.९	८	२७.५
	दलित जातजाति	६६६७	२८२०	३८४७	१८३०	३६६	१४६४	२७.४	१३	३८.१
	गैरदलित जातजाति	१८१२७	८१७६	९९५१	२८४९	५१७	२३३२	१५.७	६.३	२३.४
जाजरकोट	जम्मा	१८५५०	८८५२	९६९८	४१०६	९६६	३१४०	२२.१	१०.९	३२.४
	दलित जातजाति	५४८९	२६७१	२८१८	१६६८	४४२	१२२६	३०.४	१६.५	४३.५
	गैरदलित जातजाति	१३०६१	६१८१	६८८०	२४३८	५२४	१९१४	१८.७	८.५	२७.८
रुकुम - पश्चिम	जम्मा	१७४०७	७८४२	९५६५	४११८	९७६	३१४२	२३.७	१२.४	३२.८
	दलित जातजाति	३७१७	१७२१	१९९६	१२५६	३१६	९४०	३३.८	१८.४	४७.१
	गैरदलित जातजाति	१३६९०	६१२१	७५६९	२८६२	६६०	२२०२	२०.९	१०.८	२९.१
सल्यान	जम्मा	२४९११	११३०५	१३६०६	६०६०	१३४४	४७१६	२४.३	११.९	३४.७
	दलित जातजाति	४१६०	१९४९	२२११	१३४६	३३९	१००७	३२.४	१७.४	४५.५
	गैरदलित जातजाति	२०७५१	९३५६	११३९५	४७१४	१००५	३७०९	२२.७	१०.७	३२.५
सुर्खेत	जम्मा	४१०६९	१७९१५	२३१५४	८०१९	१४८४	६५३५	१९.५	८.३	२८.२
	दलित जातजाति	१०३१८	४४१८	५९००	२९८१	६०८	२३७३	२८.९	१३.८	४०.२
	गैरदलित जातजाति	३०७५१	१३४९७	१७२५४	५०३८	८७६	४१६२	१६.४	६.५	२४.१
बाजुरा	जम्मा	१२६९६	५६०७	७०८९	१९०४	४२६	१४७८	१५	७.६	२०.८
	दलित जातजाति	३१८१	१३९४	१७८७	६७०	१४०	५३०	२१.१	१०	२९.७
	गैरदलित जातजाति	९५१५	४२१३	५३०२	१२३४	२८६	९४८	१३	६.८	१७.९
बझाङ	जम्मा	१६७८३	७२३२	९५५१	३१८१	७७२	२४०९	१९	१०.७	२५.२
	दलित जातजाति	२४०६	१०६८	१३३८	६५५	१६८	४८७	२७.२	१५.७	३६.४
	गैरदलित जातजाति	१४३७७	६१६४	८२१३	२५२६	६०४	१९२२	१७.६	९.८	२३.४

क्षेत्र	दलित/गैर दलित	२०-२४ जनसङ्ख्या			१८ वर्षभन्दा पहिले विवाह गर्ने (सङ्ख्या)			बालविवाह (%)		
		जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
दार्चुला	जम्मा	१२०००	५२२०	६७८०	२०१५	३४४	१६७१	१६.८	६.६	२४.६
	दलित जातजाति	१६९१	७३१	९६०	४४४	९४	३५०	२६.३	१२.९	३६.५
	गैरदलित जातजाति	१०३०९	४४८९	५८२०	१५७१	२५०	१३२१	१५.२	५.६	२२.७
बैतडी	जम्मा	२२३२६	९०७३	१३२५३	३०४०	३९५	२६४५	१३.६	४.४	२०
	दलित जातजाति	५०३३	२०१३	३०२०	९५८	१३३	८२५	१९	६.६	२७.३
	गैरदलित जातजाति	१७२९३	७०६०	१०२३३	२०८२	२६२	१८२०	१२	३.७	१७.८
डडेल्धुरा	जम्मा	१३१४८	५२९७	७८५१	१९०९	२१९	१६९०	१४.५	४.१	२१.५
	दलित जातजाति	३०३३	११३४	१८९९	५६५	५८	५०७	१८.६	५.१	२६.७
	गैरदलित जातजाति	१०११५	४१६३	५९५२	१३४४	१६१	११८३	१३.३	३.९	१९.९
डोटी	जम्मा	१७७४८	६९८१	१०७६७	२७२५	३८०	२३४५	१५.४	५.४	२१.८
	दलित जातजाति	४१५६	१५६८	२५८८	९०९	१११	७९८	२१.९	७.१	३०.८
	गैरदलित जातजाति	१३५९२	५४१३	८१७९	१८१६	२६९	१५४७	१३.४	५	१८.९
अछाम	जम्मा	१९४०२	७९८३	११४१९	३२०४	६९०	२५१४	१६.५	८.६	२२
	दलित जातजाति	५३९३	२१९२	३२०१	१२३२	२५२	९८०	२२.८	११.५	३०.६
	गैरदलित जातजाति	१४००९	५७९१	८२१८	१९७२	४३८	१५३४	१४.१	७.६	१८.७
कैलाली	जम्मा	९१९१३	३९८५६	५२०५७	१०९१८	१९५९	८९५९	११.९	४.९	१७.२
	दलित जातजाति	११६१०	४६५८	६९५२	२१७५	३०२	१८७३	१८.७	६.५	२६.९
	गैरदलित जातजाति	८०३०३	३५१९८	४५१०५	८७४३	१६५७	७०८६	१०.९	४.७	१५.७
कञ्चनपुर	जम्मा	५०९३०	२०५६६	३०३६४	५४७८	६९९	४७७९	१०.८	३.४	१५.७
	दलित जातजाति	६७६५	२५२८	४२३७	१२८३	१२८	११५५	१९	५.१	२७.३
	गैरदलित जातजाति	४४१६५	१८०३८	२६१२७	४१९५	५७१	३६२४	९.५	३.२	१३.९

अनुसूची २७: अठार वर्षभन्दा कम उमेरका बालबालिकाको बसोबासको अवस्था अनुसारको विवरण,
राष्ट्रिय जनगणना २०७८

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	बसोबासको अवस्था								
			आमाबाबु दुवैसँग	आमासँग मात्र	बाबुसँग मात्र	बाबुर सौतेनी आमासँग	आमा र सौतेनी बाबुसँग	अन्य नातेदार-सँग	काम लगाउने व्यक्तिसँग	अन्य व्यक्ति-सँग	उल्लेख नभएको
नेपाल	जम्मा	९८६९५८३	७७.९	१७.१	१.०	०.३	०.१	३.०	०.०	०.५	०.१
	जम्मा दलित	१५६२९५८	७४.७	२०.२	१.०	०.४	०.१	३.२	०.०	०.३	०.१
	पहाडी दलित	९८०२४२	६९.७	२३.४	१.२	०.५	०.१	४.५	०.०	०.५	०.१
	मधेसी/तराई दलित	५८२७९६	८३.०	१४.९	०.६	०.२	०.०	१.१	०.०	०.१	०.०
	गैरदलित जातजाति	८३०६६२५	७८.५	१६.५	१.०	०.३	०.१	२.९	०.०	०.५	०.१
भौगोलिक क्षेत्र											
हिमाल	जम्मा	६४४८९६	८३.०	११.१	१.४	०.४	०.१	३.१	०.०	०.८	०.१
	जम्मा दलित	१०५९५८	८२.४	१२.१	१.०	०.५	०.१	३.४	०.०	०.४	०.१
	पहाडी दलित	१०५८४५	८२.४	१२.१	१.०	०.५	०.१	३.४	०.०	०.४	०.१
	मधेसी/तराई दलित	११३	७६.१	१६.८	०.९	१.८	०.०	२.७	०.०	०.९	०.९
	गैरदलित जातजाति	५३८९३८	८३.१	१०.९	१.५	०.४	०.१	३.१	०.०	०.९	०.१
पहाड	जम्मा	३६८६२०९	७५.३	१८.१	१.३	०.४	०.१	३.९	०.०	०.८	०.१
	जम्मा दलित	६०२४२३	६९.७	२४.०	१.१	०.५	०.१	३.९	०.०	०.५	०.२
	पहाडी दलित	५९६८२५	६९.६	२४.१	१.१	०.५	०.१	३.९	०.०	०.५	०.२
	मधेसी/तराई दलित	५५९८	८०.४	१०.५	१.९	०.५	०.१	४.६	०.४	१.८	०.१
	गैरदलित जातजाति	३०८३७८६	७६.४	१७.०	१.३	०.४	०.१	३.८	०.१	०.८	०.१
तराई	जम्मा	५५३८४७८	७९.०	१७.१	०.८	०.३	०.०	२.३	०.०	०.३	०.१
	जम्मा दलित	८५४५७७	७७.२	१८.६	०.९	०.३	०.१	२.७	०.०	०.२	०.१
	पहाडी दलित	२७७५७२	६५.१	२६.१	१.६	०.६	०.१	६.०	०.०	०.४	०.१
	मधेसी/तराई दलित	५७७००५	८३.०	१५.०	०.६	०.२	०.०	१.१	०.०	०.१	०.०
	गैरदलित जातजाति	४६८३९०१	७९.४	१६.९	०.८	०.३	०.०	२.३	०.०	०.३	०.१
सहरी/ग्रामीण											
सहरी	जम्मा	२३८२१७३	७८.२	१५.१	१.१	०.३	०.१	४.१	०.१	१.१	०.१
	जम्मा दलित	२५०७५७	७५.४	१८.२	१.१	०.४	०.१	३.८	०.१	०.९	०.१
	पहाडी दलित	१७००७२	७०.१	२१.७	१.३	०.५	०.१	४.९	०.१	१.२	०.२
	मधेसी/तराई दलित	८०६८५	८६.५	१०.९	०.६	०.२	०.०	१.५	०.०	०.२	०.१
	गैरदलित जातजाति	२१३१४१६	७८.५	१४.८	१.१	०.२	०.०	४.१	०.१	१.१	०.१
अर्धसहरी	जम्मा	४१२३१०२	७८.६	१७.७	०.८	०.३	०.०	२.१	०.०	०.३	०.१
	जम्मा दलित	६९३४५४	७७.०	१९.०	०.९	०.३	०.१	२.४	०.०	०.२	०.१
	पहाडी दलित	२१०६५२	६४.७	२६.८	१.६	०.६	०.१	५.६	०.०	०.५	०.२
	मधेसी/तराई दलित	४८२८०२	८२.४	१५.७	०.६	०.२	०.०	१.०	०.०	०.१	०.०
	गैरदलित जातजाति	३४२९६४८	७९.०	१७.४	०.८	०.३	०.०	२.१	०.०	०.३	०.१
ग्रामीण	जम्मा	३३६४३०८	७६.७	१७.८	१.३	०.५	०.१	३.२	०.०	०.४	०.१
	जम्मा दलित	६१८७४७	७१.७	२२.४	१.१	०.५	०.१	३.९	०.०	०.२	०.१

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	बसोबासको अवस्था								उल्लेख नभएको
			आमाबाबु दुवैसँग	आमासँग मात्र	बाबुसँग मात्र	बाबु र सौतेनी आमासँग	आमा र सौतेनी बाबुसँग	अन्य नातेदार-सँग	काम लगाउने व्यक्तिसँग	अन्य व्यक्ति-सँग	
	पहाडी दलित	५९९५१८	७१.४	२२.७	१.१	०.५	०.१	३.९	०.०	०.२	०.१
	मधेसी/तराई दलित	१९२२९	८३.३	१३.६	०.८	०.३	०.०	१.८	०.०	०.१	०.१
	गैरदलित जातजाति	२७४५५६१	७७.९	१६.८	१.३	०.५	०.१	३.०	०.०	०.४	०.१
प्रदेश											
कोशी	जम्मा	१५७४०३९	७७.२	१६.६	१.६	०.५	०.१	३.६	०.०	०.३	०.१
	जम्मा दलित	१७६०५८	७७.८	१५.८	१.६	०.६	०.१	३.८	०.०	०.२	०.१
	पहाडी दलित	१०८७९३	७२.३	१९.४	२.१	०.८	०.२	४.९	०.०	०.३	०.१
	मधेसी/तराई दलित	६७२६५	८६.६	१०.०	०.९	०.३	०.१	२.०	०.०	०.१	०.०
	गैरदलित जातजाति	१३९७९८१	७७.२	१६.७	१.६	०.५	०.१	३.६	०.०	०.३	०.१
मधेस	जम्मा	२४०१८६१	८२.७	१५.४	०.५	०.२	०.०	१.०	०.०	०.२	०.०
	जम्मा दलित	४२६२७२	८१.१	१७.१	०.५	०.२	०.०	१.०	०.०	०.१	०.०
	पहाडी दलित	१४६१३	७९.०	१६.६	१.१	०.३	०.१	२.७	०.०	०.२	०.०
	मधेसी/तराई दलित	४११६५९	८१.१	१७.१	०.५	०.२	०.०	१.०	०.०	०.१	०.०
	गैरदलित जातजाति	१९७५५८९	८३.१	१५.१	०.५	०.२	०.०	०.९	०.०	०.२	०.०
बागमती	जम्मा	१६८६८८५	८०.४	१२.३	१.५	०.४	०.१	४.०	०.१	१.३	०.१
	जम्मा दलित	११९४०८	७६.२	१६.०	१.७	०.५	०.१	४.१	०.१	१.३	०.१
	पहाडी दलित	११५७९५	७६.०	१६.२	१.७	०.५	०.१	४.०	०.१	१.३	०.१
	मधेसी/तराई दलित	३६१३	८१.९	७.२	१.६	०.२	०.०	५.७	०.६	२.६	०.१
	गैरदलित जातजाति	१५६७४७७	८०.७	१२.०	१.५	०.३	०.१	४.०	०.१	१.३	०.१
गण्डकी	जम्मा	७२७८३९	६७.५	२५.१	१.३	०.५	०.१	४.१	०.०	१.०	०.४
	जम्मा दलित	१५९७२७	६५.१	२८.०	१.२	०.७	०.१	३.९	०.०	०.६	०.४
	पहाडी दलित	१५९१००	६५.०	२८.१	१.२	०.७	०.१	३.९	०.०	०.६	०.४
	मधेसी/तराई दलित	६२७	७६.९	११.०	३.०	१.०	०.०	५.९	०.२	१.९	०.२
	गैरदलित जातजाति	५६८११२	६८.२	२४.३	१.३	०.५	०.१	४.१	०.१	१.१	०.४
लुम्बिनी	जम्मा	१७८३०१२	७५.८	१९.८	१.०	०.४	०.१	२.६	०.०	०.३	०.१
	जम्मा दलित	२९०८३७	७१.२	२३.५	१.१	०.५	०.१	३.२	०.०	०.२	०.१
	पहाडी दलित	१९१७०८	६२.३	३०.८	१.३	०.६	०.१	४.४	०.०	०.४	०.१
	मधेसी/तराई दलित	९९१२९	८८.३	९.५	०.९	०.२	०.०	०.९	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१४९२१७५	७६.६	१९.१	०.९	०.३	०.१	२.५	०.०	०.३	०.१
कर्णाली	जम्मा	६७७०४८	८१.६	१३.२	०.९	०.४	०.१	३.३	०.०	०.४	०.१
	जम्मा दलित	१७७१०६	८०.१	१४.६	०.८	०.५	०.१	३.६	०.०	०.३	०.१
	पहाडी दलित	१७६९८१	८०.१	१४.६	०.८	०.५	०.१	३.६	०.०	०.३	०.१
	मधेसी/तराई दलित	१२५	७६.०	२०.८	०.८	०.८	०.०	१.६	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	४९९९४२	८२.१	१२.८	०.९	०.४	०.१	३.२	०.०	०.५	०.१
सुदूरपश्चिम	जम्मा	१०१८८९९	७२.०	२२.०	०.८	०.३	०.०	४.५	०.०	०.३	०.१
	जम्मा दलित	२१३५५०	६५.८	२६.९	०.८	०.३	०.०	५.८	०.०	०.२	०.१
	पहाडी दलित	२१३२५२	६५.८	२६.९	०.८	०.३	०.०	५.८	०.०	०.२	०.१

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	बसोबासको अवस्था								
			आमाबाबु दुवैसँग	आमासँग मात्र	बाबुसँग मात्र	बाबु र सौतेनी आमासँग	आमा र सौतेनी बाबुसँग	अन्य नातेदार-सँग	काम लगाउने व्यक्तिसँग	अन्य व्यक्ति-सँग	उल्लेख नभएको
	मधेसी/तराई दलित	२९८	८०.९	१४.८	०.७	०.०	०.३	३.०	०.३	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	८०५३४९	७३.६	२०.७	०.८	०.३	०.०	४.१	०.०	०.३	०.१
जिल्ला											
ताप्लेजुङ	जम्मा	४१२४३	८३.५	१०.३	२.०	०.५	०.१	३.३	०.०	०.२	०.०
	जम्मा दलित	३२३९	७९.३	१४.३	१.९	०.८	०.२	३.३	०.०	०.२	०.०
	पहाडी दलित	३२३६	७९.४	१४.२	१.९	०.८	०.२	३.३	०.०	०.२	०.०
	मधेसी/तराई दलित	३	३३.३	३३.३	०.०	०.०	०.०	३३.३	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३८००४	८३.९	१०.०	२.१	०.५	०.१	३.३	०.०	०.१	०.०
संखुवासभा	जम्मा	५२२९९	७८.८	१३.३	१.९	०.७	०.१	४.७	०.०	०.४	०.१
	जम्मा दलित	४९२७	७७.८	१४.४	१.८	०.९	०.२	४.४	०.०	०.२	०.२
	पहाडी दलित	४९१५	७७.८	१४.४	१.९	०.९	०.२	४.४	०.०	०.२	०.१
	मधेसी/तराई दलित	१२	७५.०	१६.७	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	८.३
	गैरदलित जातजाति	४७३७२	७८.९	१३.२	१.९	०.७	०.१	४.७	०.०	०.४	०.१
सोलुखुम्बु	जम्मा	३४३१४	८१.८	१०.१	१.९	०.४	०.१	३.४	०.०	२.१	०.०
	जम्मा दलित	३२९२	७९.६	१५.०	१.५	०.५	०.१	२.६	०.१	०.६	०.०
	पहाडी दलित	३२८७	७९.६	१५.१	१.५	०.५	०.१	२.६	०.१	०.६	०.०
	मधेसी/तराई दलित	५	८०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	२०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३१०२२	८२.१	९.६	२.०	०.४	०.१	३.५	०.०	२.३	०.०
ओखलढुङ्गा	जम्मा	४३६६६	८४.४	११.९	१.२	०.३	०.०	२.०	०.०	०.१	०.०
	जम्मा दलित	५५९४	७९.१	१७.०	१.०	०.४	०.१	२.४	०.०	०.१	०.०
	पहाडी दलित	५५८५	७९.१	१७.०	१.०	०.४	०.१	२.४	०.०	०.१	०.०
	मधेसी/तराई दलित	९	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३८०७२	८५.२	११.१	१.३	०.३	०.०	१.९	०.०	०.१	०.०
खोटाङ	जम्मा	६०४७९	८२.४	१२.३	१.५	०.५	०.१	२.९	०.०	०.३	०.०
	जम्मा दलित	७७३५	८०.२	१५.१	१.३	०.५	०.०	२.५	०.०	०.२	०.१
	पहाडी दलित	७७२३	८०.२	१५.१	१.३	०.५	०.०	२.५	०.०	०.२	०.१
	मधेसी/तराई दलित	१२	६६.७	८.३	०.०	०.०	०.०	८.३	०.०	१६.७	०.०
	गैरदलित जातजाति	५२७४४	८२.७	११.८	१.५	०.४	०.१	३.०	०.०	०.४	०.०
भोजपुर	जम्मा	५२०१३	७९.९	१३.१	२.०	०.७	०.१	३.९	०.०	०.२	०.०
	जम्मा दलित	५४९८	७७.९	१४.७	१.८	०.९	०.२	४.४	०.०	०.२	०.०
	पहाडी दलित	५४८७	७७.९	१४.७	१.७	०.९	०.२	४.४	०.०	०.२	०.०
	मधेसी/तराई दलित	११	६३.६	१८.२	९.१	०.०	०.०	९.१	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	४६५१५	८०.२	१२.९	२.१	०.७	०.१	३.८	०.०	०.२	०.०
धनकुटा	जम्मा	४५३५२	७३.६	१७.७	२.०	०.७	०.१	५.१	०.०	०.६	०.१
	जम्मा दलित	३७४९	७३.०	१९.०	१.५	०.८	०.१	४.८	०.०	०.८	०.१
	पहाडी दलित	३७४२	७३.०	१९.०	१.५	०.८	०.१	४.८	०.०	०.८	०.१

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	बसोबासको अवस्था								उल्लेख नभएको
			आमाबाबु दुवैसँग	आमासँग मात्र	बाबुसँग मात्र	बाबु र सौतेनी आमासँग	आमा र सौतेनी बाबुसँग	अन्य नातेदार-सँग	काम लगाउने व्यक्तिसँग	अन्य व्यक्ति-सँग	
	मधेसी/तराई दलित	७	७१.४	०.०	०.०	०.०	०.०	२८.६	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	४१६०३	७३.७	१७.६	२.१	०.७	०.२	५.२	०.०	०.६	०.१
तेह्रथुम	जम्मा	२८०३७	७७.३	१५.८	२.०	०.५	०.१	४.०	०.०	०.१	०.१
	जम्मा दलित	२८९७	७५.०	१६.३	२.६	०.८	०.१	५.०	०.०	०.२	०.१
	पहाडी दलित	२८९३	७५.०	१६.२	२.६	०.८	०.१	५.०	०.०	०.२	०.१
	मधेसी/तराई दलित	४	७५.०	२५.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२५१४०	७७.५	१५.८	१.९	०.५	०.१	३.९	०.०	०.१	०.१
पाँचथर	जम्मा	५५८८६	७६.८	१५.३	२.१	०.७	०.१	४.७	०.०	०.२	०.१
	जम्मा दलित	३७४८	७६.३	१६.२	२.०	०.९	०.१	४.१	०.०	०.२	०.२
	पहाडी दलित	३७४३	७६.३	१६.२	२.०	०.९	०.१	४.१	०.०	०.२	०.२
	मधेसी/तराई दलित	५	८०.०	२०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	५२१३८	७६.८	१५.३	२.१	०.७	०.१	४.८	०.०	०.२	०.१
इलाम	जम्मा	७५७९५	७९.२	१२.४	२.७	०.७	०.१	४.६	०.०	०.२	०.१
	जम्मा दलित	४६६३	७४.९	१५.०	३.२	१.१	०.२	५.५	०.०	०.३	०.०
	पहाडी दलित	४६०२	७५.०	१४.९	३.२	१.१	०.२	५.५	०.०	०.३	०.०
	मधेसी/तराई दलित	६१	७०.५	२१.३	३.३	०.०	०.०	४.९	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	७११३२	७९.५	१२.२	२.६	०.७	०.१	४.५	०.०	०.२	०.१
झापा	जम्मा	३०५३८०	७१.४	२१.०	२.०	०.५	०.१	४.६	०.०	०.३	०.१
	जम्मा दलित	२३६१६	६७.१	२१.९	२.९	०.९	०.३	६.६	०.०	०.३	०.१
	पहाडी दलित	२०३१३	६५.२	२३.३	३.०	०.९	०.२	६.८	०.०	०.३	०.२
	मधेसी/तराई दलित	३३०३	७८.२	१३.६	१.८	०.८	०.४	५.१	०.१	०.१	०.०
	गैरदलित जातजाति	२८१७६४	७१.८	२०.९	१.९	०.५	०.१	४.४	०.०	०.३	०.१
मोरङ	जम्मा	३५८७८८	७८.०	१६.७	१.३	०.४	०.१	३.३	०.०	०.३	०.०
	जम्मा दलित	४९५४९	७९.७	१४.६	१.४	०.५	०.१	३.४	०.०	०.२	०.०
	पहाडी दलित	१६४०९	६५.०	२४.९	२.५	१.०	०.२	६.१	०.०	०.२	०.१
	मधेसी/तराई दलित	३३१४०	८७.१	९.६	०.८	०.३	०.०	२.०	०.०	०.१	०.०
	गैरदलित जातजाति	३०९२३९	७७.७	१७.०	१.२	०.४	०.१	३.३	०.०	०.३	०.०
सुनसरी	जम्मा	३०३४४३	७८.४	१७.३	१.०	०.३	०.१	२.७	०.०	०.२	०.०
	जम्मा दलित	४०७१४	८२.६	१२.९	१.२	०.३	०.१	२.७	०.०	०.२	०.०
	पहाडी दलित	१२२६०	७१.२	१९.९	२.३	०.६	०.१	५.३	०.०	०.५	०.१
	मधेसी/तराई दलित	२८४५४	८७.५	९.९	०.७	०.२	०.०	१.६	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२६२७२९	७७.७	१७.९	१.०	०.३	०.१	२.७	०.०	०.२	०.०
उदयपुर	जम्मा	११७३४४	७६.८	१७.७	१.४	०.५	०.१	३.३	०.०	०.१	०.१
	जम्मा दलित	१६८३७	७५.८	१८.२	१.३	०.६	०.१	३.६	०.०	०.१	०.१
	पहाडी दलित	१४५९८	७४.८	१९.१	१.२	०.६	०.१	३.८	०.०	०.१	०.१
	मधेसी/तराई दलित	२२३९	८२.१	११.९	२.२	०.९	०.०	२.४	०.१	०.१	०.२
	गैरदलित जातजाति	१००५०७	७६.९	१७.६	१.४	०.५	०.१	३.२	०.०	०.१	०.०

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	बसोबासको अवस्था								
			आमाबाबु दुवैसँग	आमासँग मात्र	बाबुसँग मात्र	बाबु र सौतेनी आमासँग	आमा र सौतेनी बाबुसँग	अन्य नातेदार-सँग	काम लगाउने व्यक्तिसँग	अन्य व्यक्ति-सँग	उल्लेख नभएको
सप्तरी	जम्मा	२५०४९०	८२.४	१६.१	०.४	०.२	०.०	०.९	०.०	०.१	०.०
	जम्मा दलित	६८४४२	८२.६	१५.७	०.४	०.१	०.०	१.०	०.०	०.१	०.०
	पहाडी दलित	१३६३	८१.१	१५.६	१.०	०.१	०.०	२.३	०.०	०.०	०.०
	मधेसी/तराई दलित	६७०७९	८२.६	१५.७	०.४	०.१	०.०	०.९	०.०	०.१	०.०
	गैरदलित जातजाति	१८२०४८	८२.३	१६.२	०.४	०.२	०.०	०.९	०.०	०.१	०.०
सिराहा	जम्मा	२८८३६३	७३.४	२४.७	०.५	०.२	०.०	१.१	०.०	०.२	०.०
	जम्मा दलित	६९९२२	७१.१	२६.७	०.६	०.२	०.०	१.३	०.०	०.१	०.०
	पहाडी दलित	१९३२	७८.३	१८.०	०.९	०.४	०.१	२.२	०.०	०.१	०.०
	मधेसी/तराई दलित	६७९९०	७०.९	२६.९	०.६	०.२	०.०	१.३	०.०	०.१	०.०
	गैरदलित जातजाति	२१८४४१	७४.१	२४.०	०.४	०.२	०.०	१.०	०.०	०.२	०.०
धनुषा	जम्मा	३४००२९	७१.०	२६.९	०.४	०.२	०.०	१.२	०.०	०.३	०.०
	जम्मा दलित	६३८७१	६८.१	२९.८	०.५	०.२	०.०	१.२	०.०	०.१	०.०
	पहाडी दलित	१७८९	७६.५	१९.७	०.८	०.०	०.१	२.६	०.०	०.३	०.१
	मधेसी/तराई दलित	६२०८२	६७.८	३०.१	०.५	०.२	०.०	१.२	०.०	०.१	०.०
	गैरदलित जातजाति	२७६१५८	७१.७	२६.२	०.४	०.२	०.०	१.१	०.०	०.३	०.०
महोत्तरी	जम्मा	२८४४०३	७५.४	२२.८	०.५	०.२	०.०	१.०	०.०	०.१	०.०
	जम्मा दलित	५१४९८	७५.२	२२.९	०.५	०.२	०.०	१.१	०.०	०.१	०.०
	पहाडी दलित	२३९१	८१.२	१४.७	१.०	०.३	०.१	२.७	०.०	०.२	०.०
	मधेसी/तराई दलित	४९१०७	७४.९	२३.३	०.५	०.२	०.०	१.०	०.०	०.१	०.०
	गैरदलित जातजाति	२३२९०५	७५.५	२२.८	०.५	०.२	०.०	०.९	०.०	०.१	०.०
सर्लाही	जम्मा	३३८५३८	८५.९	११.९	०.६	०.२	०.०	१.०	०.०	०.४	०.०
	जम्मा दलित	५२२३१	८६.३	११.७	०.६	०.२	०.०	१.०	०.०	०.१	०.०
	पहाडी दलित	३९३८	७६.१	१८.५	१.३	०.४	०.०	३.३	०.०	०.४	०.०
	मधेसी/तराई दलित	४८२९३	८७.२	११.२	०.५	०.२	०.०	०.८	०.०	०.१	०.०
	गैरदलित जातजाति	२८६३०७	८५.९	११.९	०.६	०.२	०.०	१.०	०.०	०.४	०.०
रौतहट	जम्मा	३४९९९०	८८.८	९.६	०.४	०.२	०.०	०.८	०.०	०.१	०.०
	जम्मा दलित	४८१३०	९०.८	७.६	०.५	०.२	०.०	०.८	०.०	०.०	०.०
	पहाडी दलित	१०५८	८४.४	११.८	०.९	०.३	०.०	२.४	०.१	०.०	०.१
	मधेसी/तराई दलित	४७०७२	९१.०	७.५	०.५	०.२	०.०	०.८	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३०१८६०	८८.५	९.९	०.४	०.२	०.०	०.८	०.०	०.१	०.०
बारा	जम्मा	२९८३१२	९२.६	५.७	०.५	०.२	०.०	०.८	०.०	०.२	०.०
	जम्मा दलित	३७९२०	९४.६	३.९	०.५	०.२	०.०	०.७	०.०	०.१	०.०
	पहाडी दलित	१४०१	८४.४	१०.९	१.४	०.१	०.१	२.६	०.०	०.४	०.०
	मधेसी/तराई दलित	३६५१९	९५.०	३.७	०.४	०.२	०.०	०.६	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२६०३९२	९२.३	५.९	०.५	०.२	०.०	०.८	०.०	०.२	०.०
पर्सा	जम्मा	२५१७३६	९३.४	४.८	०.५	०.२	०.०	०.९	०.०	०.२	०.०
	जम्मा दलित	३४२५८	९४.६	३.८	०.४	०.२	०.०	०.८	०.०	०.१	०.०
	पहाडी दलित	७४१	७३.७	२०.५	१.६	०.४	०.३	३.५	०.०	०.०	०.०

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	बसोबासको अवस्था								
			आमाबाबु दुवैसँग	आमासँग मात्र	बाबुसँग मात्र	बाबु र सौतेनी आमासँग	आमा र सौतेनी बाबुसँग	अन्य नातेदार-सँग	काम लगाउने व्यक्तिसँग	अन्य व्यक्ति-सँग	उल्लेख नभएको
	मधेसी/तराई दलित	३३५१७	९५.१	३.४	०.४	०.२	०.०	०.८	०.०	०.१	०.०
	गैरदलित जातजाति	२१७४७८	९३.२	५.०	०.५	०.२	०.०	१.०	०.०	०.२	०.०
दोलखा	जम्मा	५०८८९	८०.३	१४.७	१.३	०.४	०.१	२.८	०.०	०.४	०.१
	जम्मा दलित	५०११	७८.६	१६.५	१.०	०.५	०.२	२.९	०.०	०.३	०.१
	पहाडी दलित	४९९५	७८.६	१६.५	१.०	०.५	०.२	२.९	०.०	०.२	०.१
	मधेसी/तराई दलित	१६	७५.०	१२.५	०.०	६.३	०.०	०.०	०.०	६.३	०.०
	गैरदलित जातजाति	४५८७८	८०.४	१४.५	१.४	०.३	०.१	२.८	०.०	०.४	०.१
सिन्धुपाल्चोक	जम्मा	७८०४७	८१.५	११.२	२.७	०.५	०.१	३.०	०.०	०.९	०.०
	जम्मा दलित	६५३९	७९.५	१३.७	२.१	०.७	०.१	३.३	०.०	०.५	०.०
	पहाडी दलित	६५३१	७९.५	१३.७	२.१	०.७	०.१	३.४	०.०	०.५	०.०
	मधेसी/तराई दलित	८	७५.०	२५.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	७१५०८	८१.६	११.०	२.८	०.५	०.१	३.०	०.०	१.०	०.०
रसुवा	जम्मा	१४५२३	८६.६	७.४	२.४	०.५	०.०	२.४	०.०	०.६	०.०
	जम्मा दलित	४२९	८५.३	७.२	१.६	१.२	०.०	४.४	०.२	०.०	०.०
	पहाडी दलित	४२९	८५.३	७.२	१.६	१.२	०.०	४.४	०.२	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१४०९४	८६.६	७.४	२.५	०.५	०.०	२.३	०.०	०.६	०.०
धादिङ	जम्मा	१०१९३०	७७.९	१६.३	१.५	०.५	०.१	३.४	०.०	०.३	०.०
	जम्मा दलित	१४०९३	७०.३	२३.०	१.५	०.७	०.१	४.२	०.०	०.३	०.०
	पहाडी दलित	१४०८५	७०.३	२३.०	१.५	०.७	०.१	४.२	०.०	०.३	०.०
	मधेसी/तराई दलित	८	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	८७८३७	७९.१	१५.३	१.५	०.४	०.१	३.२	०.०	०.३	०.०
नुवाकोट	जम्मा	७८८३०	८०.५	१४.०	१.६	०.४	०.१	३.१	०.०	०.२	०.१
	जम्मा दलित	६४५१	७५.२	१८.५	१.५	०.७	०.१	३.७	०.०	०.२	०.१
	पहाडी दलित	६४४७	७५.२	१८.५	१.५	०.७	०.१	३.७	०.०	०.२	०.१
	मधेसी/तराई दलित	४	५०.०	२५.०	०.०	०.०	०.०	०.०	२५.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	७२३७९	८१.०	१३.६	१.६	०.४	०.१	३.०	०.०	०.२	०.१
काठमाडौँ	जम्मा	५०८३९९	७९.१	१०.९	१.४	०.२	०.०	५.६	०.२	२.५	०.१
	जम्मा दलित	२१९६८	७७.६	१०.७	१.६	०.२	०.१	५.९	०.२	३.७	०.१
	पहाडी दलित	२०८७०	७७.५	११.०	१.५	०.२	०.१	५.८	०.२	३.६	०.१
	मधेसी/तराई दलित	१०९८	७८.६	५.९	२.२	०.०	०.०	८.०	०.७	४.६	०.०
	गैरदलित जातजाति	४८६४३१	७९.२	१०.९	१.४	०.२	०.०	५.६	०.२	२.५	०.१
भक्तपुर	जम्मा	११०२१९	८३.८	१०.५	१.२	०.३	०.१	३.५	०.१	०.५	०.१
	जम्मा दलित	३७६०	८१.१	१०.६	२.०	०.४	०.०	४.३	०.१	१.५	०.१
	पहाडी दलित	३५९८	८१.०	११.०	२.०	०.४	०.०	४.१	०.१	१.४	०.१
	मधेसी/तराई दलित	१६२	८३.३	१.२	३.१	०.०	०.०	८.०	०.६	३.१	०.६
	गैरदलित जातजाति	१०६४५९	८३.९	१०.५	१.१	०.३	०.१	३.५	०.१	०.५	०.१
ललितपुर	जम्मा	१३४३५४	८३.३	८.८	१.३	०.२	०.०	४.०	०.१	२.२	०.१
	जम्मा दलित	५८७२	७९.२	८.६	१.८	०.२	०.१	४.३	०.२	५.७	०.१

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	बसोबासको अवस्था								
			आमाबाबु दुवैसँग	आमासँग मात्र	बाबुसँग मात्र	बाबु र सौतेनी आमासँग	आमा र सौतेनी बाबुसँग	अन्य नातेदार-सँग	काम लगाउने व्यक्तिसँग	अन्य व्यक्ति-सँग	उल्लेख नभएको
	पहाडी दलित	५६३६	७९.३	८.८	१.८	०.२	०.१	४.२	०.२	५.५	०.१
	मधेसी/तराई दलित	२३६	७६.३	४.२	१.३	०.०	०.०	६.८	०.८	१०.६	०.०
	गैरदलित जातजाति	१२८४८२	८३.४	८.८	१.३	०.२	०.०	४.०	०.१	२.१	०.१
काभ्रेपलाञ्चोक	जम्मा	१०१६०३	८२.६	११.८	१.५	०.५	०.१	३.०	०.०	०.६	०.०
	जम्मा दलित	७४४६	७८.८	१४.९	१.३	०.८	०.१	३.२	०.१	०.७	०.०
	पहाडी दलित	७४१६	७८.८	१५.०	१.३	०.८	०.१	३.२	०.१	०.७	०.०
	मधेसी/तराई दलित	३०	९०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	१०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	९४१५७	८२.९	११.५	१.५	०.५	०.१	३.०	०.०	०.६	०.०
रामेछाप	जम्मा	५०१९७	८०.४	१४.७	१.३	०.५	०.१	२.७	०.०	०.३	०.०
	जम्मा दलित	५४८६	७९.१	१५.७	१.४	०.४	०.१	३.०	०.०	०.२	०.०
	पहाडी दलित	५४६३	७९.०	१५.७	१.४	०.४	०.१	३.०	०.०	०.२	०.०
	मधेसी/तराई दलित	२३	९५.७	०.०	०.०	०.०	०.०	४.३	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	४४७११	८०.६	१४.६	१.३	०.५	०.१	२.७	०.०	०.३	०.०
सिन्धुली	जम्मा	१०३६०५	८०.७	१३.७	१.३	०.५	०.१	३.२	०.०	०.५	०.१
	जम्मा दलित	१४३२९	७९.८	१४.३	१.६	०.६	०.०	३.२	०.१	०.३	०.१
	पहाडी दलित	१३२२५	७९.५	१४.५	१.७	०.६	०.०	३.३	०.१	०.२	०.१
	मधेसी/तराई दलित	११०४	८३.७	११.५	०.७	०.५	०.०	२.९	०.३	०.४	०.१
	गैरदलित जातजाति	८९२७६	८०.८	१३.६	१.३	०.४	०.१	३.२	०.०	०.५	०.१
मकवानपुर	जम्मा	१४७४१०	८५.२	८.८	१.७	०.६	०.१	३.१	०.०	०.४	०.१
	जम्मा दलित	६५०४	८२.६	१०.७	२.०	०.८	०.०	३.३	०.०	०.४	०.१
	पहाडी दलित	६२८६	८२.६	११.०	२.०	०.८	०.०	३.१	०.०	०.४	०.१
	मधेसी/तराई दलित	२१८	८१.२	४.६	३.२	०.०	०.०	१०.१	०.५	०.५	०.०
	गैरदलित जातजाति	१४०९०६	८५.३	८.७	१.७	०.६	०.१	३.१	०.०	०.४	०.१
चितवन	जम्मा	२०६८७९	७५.५	१८.०	१.३	०.५	०.१	३.६	०.१	०.८	०.१
	जम्मा दलित	२१५२०	६९.६	२२.८	२.०	०.६	०.१	३.९	०.१	०.९	०.१
	पहाडी दलित	२०८१४	६९.०	२३.३	२.०	०.७	०.१	३.९	०.०	०.९	०.१
	मधेसी/तराई दलित	७०६	८५.६	५.९	१.६	०.१	०.१	४.२	१.०	१.१	०.३
	गैरदलित जातजाति	१८५३५९	७६.२	१७.५	१.३	०.५	०.१	३.६	०.१	०.८	०.१
गोरखा	जम्मा	७२८७८	६८.८	२३.९	१.४	०.६	०.१	३.४	०.०	१.४	०.२
	जम्मा दलित	१४६८०	६६.३	२७.०	१.४	०.६	०.१	४.०	०.०	०.२	०.३
	पहाडी दलित	१४६५१	६६.२	२७.१	१.४	०.६	०.१	३.९	०.०	०.२	०.३
	मधेसी/तराई दलित	२९	७२.४	१०.३	१०.३	०.०	०.०	६.९	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	५८१९८	६९.५	२३.१	१.५	०.६	०.१	३.३	०.०	१.७	०.२
मनाङ	जम्मा	१०१५	७७.२	८.१	१.९	०.६	०.२	३.५	०.४	६.४	१.७
	जम्मा दलित	८२	७०.७	६.१	१.२	२.४	१.२	८.५	०.०	९.८	०.०
	पहाडी दलित	८२	७०.७	६.१	१.२	२.४	१.२	८.५	०.०	९.८	०.०
	गैरदलित जातजाति	९३३	७७.८	८.३	१.९	०.४	०.१	३.१	०.४	६.१	१.८

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	बसोबासको अवस्था								
			आमाबाबु दुवैसँग	आमासँग मात्र	बाबुसँग मात्र	बाबु र सौतेनी आमासँग	आमा र सौतेनी बाबुसँग	अन्य नातेदार-सँग	काम लगाउने व्यक्ति-सँग	अन्य व्यक्ति-सँग	उल्लेख नभएको
मुस्ताङ	जम्मा	३९४६	४७.८	५.३	१.२	०.८	०.१	२.२	०.३	४०.८	१.५
	जम्मा दलित	८७६	६७.६	७.४	१.५	१.७	०.२	२.७	०.२	१७.७	०.९
	पहाडी दलित	८७४	६७.७	७.२	१.५	१.७	०.२	२.७	०.२	१७.७	०.९
	मधेसी/तराई दलित	२	०.०	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३०७०	४२.२	४.७	१.१	०.५	०.१	२.०	०.४	४७.४	१.७
म्याग्दी	जम्मा	३३५४६	६९.४	२२.४	१.४	०.६	०.१	५.०	०.१	०.९	०.३
	जम्मा दलित	१०७२४	६८.८	२४.१	१.१	०.७	०.१	४.५	०.०	०.५	०.३
	पहाडी दलित	१०७१३	६८.८	२४.१	१.१	०.७	०.१	४.५	०.०	०.५	०.३
	मधेसी/तराई दलित	११	७२.७	०.०	९.१	०.०	०.०	९.१	०.०	९.१	०.०
	गैरदलित जातजाति	२२८२२	६९.६	२१.६	१.६	०.५	०.१	५.२	०.१	१.१	०.३
कास्की	जम्मा	१६५६४३	७१.३	२१.०	१.२	०.४	०.१	४.३	०.१	१.१	०.६
	जम्मा दलित	३३६१०	६८.४	२४.६	१.२	०.६	०.१	३.७	०.१	०.९	०.४
	पहाडी दलित	३३५१२	६८.४	२४.६	१.२	०.६	०.१	३.७	०.१	०.९	०.४
	मधेसी/तराई दलित	९८	७६.५	६.१	१.०	१.०	०.०	८.२	१.०	६.१	०.०
	गैरदलित जातजाति	१३२०३३	७२.०	२०.१	१.३	०.३	०.१	४.४	०.१	१.२	०.६
लमजुङ	जम्मा	४२६९६	६९.१	२३.८	१.६	०.६	०.१	४.३	०.०	०.२	०.३
	जम्मा दलित	९९६२	६८.१	२५.०	१.५	०.७	०.२	४.०	०.०	०.२	०.३
	पहाडी दलित	९९५१	६८.१	२५.०	१.५	०.७	०.२	४.०	०.०	०.२	०.३
	मधेसी/तराई दलित	११	४५.५	२७.३	०.०	०.०	०.०	२७.३	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३२७३४	६९.४	२३.५	१.६	०.५	०.१	४.३	०.०	०.३	०.३
तनहुँ	जम्मा	९५८६५	६४.२	२८.०	१.३	०.७	०.२	४.२	०.१	०.८	०.४
	जम्मा दलित	१८७४५	६०.५	३१.८	१.३	०.८	०.२	४.३	०.०	०.५	०.५
	पहाडी दलित	१८७२३	६०.५	३१.८	१.३	०.८	०.२	४.३	०.०	०.५	०.५
	मधेसी/तराई दलित	२२	५०.०	३६.४	०.०	०.०	०.०	४.५	०.०	९.१	०.०
	गैरदलित जातजाति	७७१२०	६५.१	२७.०	१.३	०.७	०.१	४.२	०.१	०.९	०.४
नवलपरासी - पूर्व	जम्मा	११७०९४	६८.२	२४.८	१.२	०.६	०.१	४.०	०.१	०.६	०.३
	जम्मा दलित	१४५००	६६.२	२५.७	१.८	०.९	०.१	४.२	०.०	०.८	०.३
	पहाडी दलित	१४०७९	६५.७	२६.३	१.७	०.९	०.१	४.१	०.०	०.८	०.३
	मधेसी/तराई दलित	४२१	८१.५	८.१	३.३	१.२	०.०	५.०	०.०	०.७	०.२
	गैरदलित जातजाति	१०२५९४	६८.५	२४.७	१.२	०.६	०.१	४.०	०.१	०.६	०.३
स्याङ्जा	जम्मा	७११२५	६३.१	३१.५	१.१	०.४	०.१	३.२	०.०	०.३	०.३
	जम्मा दलित	१५०८६	५९.४	३५.०	१.१	०.५	०.१	३.६	०.०	०.१	०.३
	पहाडी दलित	१५०७६	५९.४	३५.०	१.१	०.५	०.१	३.६	०.०	०.१	०.३
	मधेसी/तराई दलित	१०	५०.०	४०.०	०.०	०.०	०.०	१०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	५६०३९	६४.१	३०.५	१.१	०.३	०.१	३.१	०.०	०.४	०.३
पर्वत	जम्मा	३९६४५	६७.०	२७.५	१.१	०.४	०.१	३.३	०.०	०.३	०.४
	जम्मा दलित	१२५७७	६६.४	२७.६	१.१	०.६	०.१	३.७	०.०	०.२	०.३
	पहाडी दलित	१२५७४	६६.४	२७.५	१.१	०.६	०.१	३.७	०.०	०.२	०.३

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	बसोबासको अवस्था								
			आमाबाबु दुवैसँग	आमासँग मात्र	बाबुसँग मात्र	बाबु र सौतेनी आमासँग	आमा र बाबुसँग	अन्य नातेदार- सँग	काम लगाउने व्यक्तिसँग	अन्य व्यक्ति- सँग	उल्लेख नभएको
	मधेसी/तराई दलित	३	६६.७	३३.३	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२७०६८	६७.३	२७.४	१.१	०.३	०.१	३.१	०.०	०.३	०.४
बागलुङ	जम्मा	८४३८६	६४.९	२७.७	१.१	०.६	०.१	४.९	०.०	०.६	०.३
	जम्मा दलित	२८८८५	६३.०	३१.०	०.९	०.६	०.१	३.७	०.०	०.४	०.३
	पहाडी दलित	२८८६५	६३.०	३१.०	०.९	०.६	०.१	३.७	०.०	०.४	०.३
	मधेसी/तराई दलित	२०	६०.०	४०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	५५५०१	६५.८	२६.०	१.१	०.५	०.१	५.५	०.०	०.६	०.३
रुकुम-पूर्व	जम्मा	२१५५२	८२.८	१३.१	१.३	०.४	०.२	२.०	०.०	०.२	०.०
	जम्मा दलित	४८३७	८०.१	१५.९	०.९	०.६	०.२	२.२	०.०	०.०	०.०
	पहाडी दलित	४८३६	८०.१	१५.९	०.९	०.६	०.२	२.२	०.०	०.०	०.०
	मधेसी/तराई दलित	१	०.०	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१६७१५	८३.६	१२.३	१.४	०.४	०.२	१.९	०.०	०.२	०.०
रोल्पा	जम्मा	९२२०२	७२.८	२२.४	१.०	०.५	०.१	२.८	०.०	०.२	०.१
	जम्मा दलित	१६९८९	६८.५	२६.३	१.०	०.५	०.२	३.२	०.०	०.२	०.२
	पहाडी दलित	१६९८०	६८.५	२६.३	१.०	०.५	०.१	३.२	०.०	०.२	०.२
	मधेसी/तराई दलित	९	५५.६	३३.३	०.०	०.०	११.१	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	७५२१३	७३.८	२१.६	१.०	०.५	०.१	२.७	०.०	०.२	०.०
प्युठान	जम्मा	९१८६७	६२.०	३२.९	०.९	०.५	०.१	३.२	०.०	०.२	०.१
	जम्मा दलित	२१९४०	५५.१	३९.६	०.९	०.६	०.१	३.५	०.०	०.२	०.१
	पहाडी दलित	२१९२२	५५.०	३९.६	०.९	०.६	०.१	३.५	०.०	०.२	०.१
	मधेसी/तराई दलित	१८	६१.१	३८.९	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	६९९२७	६४.१	३०.८	०.९	०.५	०.१	३.२	०.०	०.२	०.१
गुल्मी	जम्मा	८२६११	५८.१	३५.३	१.२	०.५	०.१	४.४	०.०	०.३	०.१
	जम्मा दलित	२२४२०	५४.६	३८.४	१.३	०.५	०.१	४.६	०.०	०.२	०.१
	पहाडी दलित	२२४१३	५४.६	३८.४	१.३	०.५	०.१	४.६	०.०	०.२	०.१
	मधेसी/तराई दलित	७	०.०	८५.७	०.०	०.०	०.०	१४.३	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	६०१९१	५९.४	३४.१	१.२	०.४	०.१	४.३	०.०	०.४	०.१
अर्घाखाँची	जम्मा	६०३४१	६०.२	३४.३	१.१	०.५	०.१	३.५	०.०	०.२	०.१
	जम्मा दलित	१५८३३	५५.७	३८.२	१.१	०.६	०.१	४.०	०.०	०.२	०.१
	पहाडी दलित	१५८२९	५५.७	३८.१	१.१	०.६	०.१	४.०	०.०	०.२	०.१
	मधेसी/तराई दलित	४	०.०	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	४४५०८	६१.७	३३.०	१.१	०.५	०.१	३.२	०.०	०.२	०.१
पाल्पा	जम्मा	७५२४९	६२.८	३०.७	१.२	०.५	०.२	३.८	०.०	०.७	०.१
	जम्मा दलित	१०७०३	५६.७	३६.५	१.१	०.८	०.२	४.१	०.०	०.६	०.०
	पहाडी दलित	१०६७१	५६.६	३६.६	१.१	०.८	०.२	४.१	०.०	०.६	०.०
	मधेसी/तराई दलित	३२	६२.५	३१.३	०.०	०.०	०.०	३.१	०.०	३.१	०.०
	गैरदलित जातजाति	६४५४६	६३.९	२९.८	१.२	०.४	०.१	३.७	०.०	०.७	०.१
	जम्मा	१२४३६८	७८.८	१७.८	१.०	०.४	०.१	१.९	०.०	०.१	०.१

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	बसोबासको अवस्था								
			आमाबाबु दुवैसँग	आमासँग मात्र	बाबुसँग मात्र	बाबु र सौतेनी आमासँग	आमा र सौतेनी बाबुसँग	अन्य नातेदार-सँग	काम लगाउने व्यक्तिसँग	अन्य व्यक्ति-सँग	उल्लेख नभएको
नवलपरासी - पश्चिम	जम्मा दलित	२२२०३	७८.६	१७.५	१.१	०.४	०.१	२.२	०.०	०.०	०.१
	पहाडी दलित	६३०७	६३.०	३०.६	१.५	०.५	०.१	४.०	०.०	०.१	०.२
	मधेसी/तराई दलित	१५८९६	८४.८	१२.३	०.९	०.४	०.१	१.५	०.०	०.०	०.१
	गैरदलित जातजाति	१०२१६५	७८.८	१७.८	१.०	०.४	०.१	१.८	०.०	०.१	०.१
रूपन्देही	जम्मा	३७२९८४	८०.५	१५.९	०.९	०.२	०.०	२.१	०.०	०.२	०.१
	जम्मा दलित	४९११४	७८.९	१७.०	१.१	०.३	०.१	२.२	०.०	०.२	०.१
	पहाडी दलित	२०८००	६५.७	२७.३	१.६	०.६	०.१	४.०	०.०	०.५	०.२
	मधेसी/तराई दलित	२८३१४	८८.६	९.५	०.७	०.२	०.०	०.९	०.०	०.१	०.०
	गैरदलित जातजाति	३२३८७०	८०.७	१५.८	०.८	०.२	०.०	२.१	०.०	०.२	०.१
कपिलवस्तु	जम्मा	२६८४८४	८२.९	१४.२	०.८	०.२	०.०	१.२	०.०	०.४	०.०
	जम्मा दलित	४२०६३	८३.१	१४.२	१.०	०.३	०.०	१.३	०.०	०.१	०.०
	पहाडी दलित	८०८९	६२.३	३१.१	१.३	०.६	०.०	४.२	०.०	०.४	०.१
	मधेसी/तराई दलित	३३९७४	८८.०	१०.१	०.९	०.३	०.०	०.६	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२२६४२१	८२.९	१४.३	०.८	०.२	०.०	१.२	०.०	०.५	०.०
दाङ	जम्मा	२२६२४८	७५.०	१९.७	१.०	०.४	०.१	३.१	०.०	०.५	०.१
	जम्मा दलित	३१११३	७०.७	२२.६	१.४	०.६	०.२	३.९	०.०	०.५	०.१
	पहाडी दलित	३०६४८	७०.६	२२.७	१.४	०.६	०.२	३.९	०.०	०.५	०.१
	मधेसी/तराई दलित	४६५	७८.१	१५.७	१.९	०.९	०.०	२.२	०.०	०.४	०.९
	गैरदलित जातजाति	१९५१३५	७५.७	१९.३	०.९	०.४	०.१	३.०	०.०	०.५	०.१
बाँके	जम्मा	२१९०७०	८०.७	१४.५	१.०	०.४	०.१	२.९	०.०	०.४	०.१
	जम्मा दलित	३३६६४	७७.६	१६.४	१.३	०.५	०.१	३.७	०.०	०.३	०.१
	पहाडी दलित	१६८१२	६३.१	२७.४	१.५	०.८	०.१	६.२	०.०	०.६	०.२
	मधेसी/तराई दलित	१६८५२	९२.१	५.३	१.१	०.२	०.१	१.१	०.०	०.०	०.१
	गैरदलित जातजाति	१८५४०६	८१.३	१४.१	०.९	०.३	०.१	२.८	०.०	०.४	०.१
बर्दिया	जम्मा	१४८०३६	७४.३	२०.४	१.०	०.४	०.१	३.५	०.०	०.३	०.१
	जम्मा दलित	१९९५८	६५.३	२५.७	१.३	०.६	०.१	६.५	०.०	०.३	०.१
	पहाडी दलित	१६४०१	६०.२	२९.४	१.४	०.७	०.१	७.७	०.०	०.४	०.१
	मधेसी/तराई दलित	३५५७	८८.९	८.७	०.९	०.३	०.१	१.०	०.०	०.०	०.१
	गैरदलित जातजाति	१२८०७८	७५.७	१९.५	०.९	०.४	०.१	३.०	०.०	०.३	०.१
डोल्पा	जम्मा	१६३०६	९१.०	४.८	१.२	०.३	०.१	२.१	०.०	०.५	०.१
	जम्मा दलित	२६११	९०.७	५.४	१.०	०.७	०.१	२.०	०.०	०.२	०.०
	पहाडी दलित	२६११	९०.७	५.४	१.०	०.७	०.१	२.०	०.०	०.२	०.०
	गैरदलित जातजाति	१३६९५	९१.१	४.६	१.२	०.२	०.१	२.१	०.०	०.५	०.१
मुगु	जम्मा	२७८४२	९२.०	४.४	०.६	०.२	०.०	१.४	०.०	१.३	०.०
	जम्मा दलित	६९३१	९१.९	४.६	०.६	०.३	०.०	१.७	०.०	०.८	०.०
	पहाडी दलित	६९२३	९१.९	४.६	०.६	०.३	०.०	१.७	०.०	०.८	०.०
	मधेसी/तराई दलित	८	८७.५	०.०	०.०	१२.५	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२०९११	९२.१	४.४	०.६	०.२	०.०	१.३	०.०	१.५	०.०

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	बसोबासको अवस्था								
			आमाबाबु दुवैसँग	आमासँग मात्र	बाबुसँग मात्र	बाबु र सौतेनी आमासँग	आमा र सौतेनी बाबुसँग	अन्य नातेदार-सँग	काम लगाउने व्यक्तिसँग	अन्य व्यक्ति-सँग	उल्लेख नभएको
हुम्ला	जम्मा	२३३४६	८८.९	४.३	०.९	०.२	०.९	९.८	०.९	३.५	०.२
	जम्मा दलित	४६५८	९३.२	३.९	०.६	०.२	०.०	९.९	०.०	०.८	०.९
	पहाडी दलित	४६४८	९३.२	३.९	०.६	०.२	०.०	९.९	०.०	०.८	०.९
	मधेसी/तराई दलित	९०	९००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	९८६८८	८७.९	४.४	९.०	०.२	०.९	९.९	०.९	४.२	०.२
जुम्ला	जम्मा	४६०३६	८९.५	६.९	०.७	०.३	०.०	२.९	०.०	०.३	०.९
	जम्मा दलित	८८६२	८८.९	७.२	०.६	०.५	०.९	२.४	०.०	०.३	०.९
	पहाडी दलित	८८६९	८८.९	७.२	०.६	०.५	०.९	२.४	०.०	०.३	०.९
	मधेसी/तराई दलित	९	९००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३७९७४	८९.७	५.९	०.८	०.३	०.०	३.०	०.०	०.२	०.९
कालीकोट	जम्मा	६४२५३	९०.०	६.७	०.८	०.५	०.०	९.९	०.०	०.९	०.०
	जम्मा दलित	९९९३६	८८.२	८.०	०.९	०.५	०.९	२.९	०.०	०.९	०.०
	पहाडी दलित	९९८९७	८८.३	८.०	०.९	०.५	०.९	२.९	०.०	०.९	०.०
	मधेसी/तराई दलित	३९	७६.९	९७.९	२.६	०.०	०.०	२.६	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	४४३९७	९०.८	६.९	०.८	०.५	०.०	९.८	०.०	०.९	०.०
दैलेख	जम्मा	९०४५६९	८०.२	९५.७	०.७	०.४	०.९	२.८	०.०	०.२	०.९
	जम्मा दलित	३३४२७	७६.०	९९.४	०.६	०.३	०.०	३.४	०.०	०.२	०.९
	पहाडी दलित	३३४९४	७६.०	९९.४	०.६	०.३	०.०	३.४	०.०	०.२	०.९
	मधेसी/तराई दलित	९३	८४.६	९५.४	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	७९९३४	८२.२	९३.९	०.७	०.४	०.९	२.४	०.०	०.२	०.९
जाजरकोट	जम्मा	८४५६८	८८.७	७.४	०.८	०.५	०.९	२.९	०.०	०.३	०.९
	जम्मा दलित	२६४६२	८८.२	७.९	०.७	०.५	०.९	२.२	०.०	०.३	०.९
	पहाडी दलित	२६४४८	८८.२	७.९	०.७	०.५	०.९	२.२	०.०	०.३	०.९
	मधेसी/तराई दलित	९४	७८.६	९४.३	०.०	०.०	०.०	७.९	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	५८९०६	८९.०	७.३	०.९	०.५	०.९	२.०	०.०	०.३	०.०
रुकुम - पश्चिम	जम्मा	६६२४९	८०.५	९४.८	०.८	०.३	०.९	३.९	०.०	०.३	०.९
	जम्मा दलित	९५०९९	७९.६	९४.८	०.८	०.५	०.९	३.८	०.०	०.३	०.९
	पहाडी दलित	९५००८	७९.६	९४.८	०.८	०.५	०.९	३.८	०.०	०.३	०.९
	मधेसी/तराई दलित	३	६६.७	३३.३	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	५९२३८	८०.७	९४.८	०.९	०.३	०.९	२.९	०.०	०.३	०.९
सल्यान	जम्मा	९०३४९	७८.९	९७.९	९.०	०.४	०.९	३.०	०.०	०.३	०.९
	जम्मा दलित	९५५८०	७७.४	९७.५	९.०	०.४	०.०	३.३	०.०	०.३	०.९
	पहाडी दलित	९५५७३	७७.४	९७.५	९.०	०.४	०.०	३.३	०.०	०.३	०.९
	मधेसी/तराई दलित	७	७९.४	२८.६	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	७४७६९	७८.३	९७.०	९.०	०.४	०.९	२.९	०.०	०.३	०.९
सुर्खेत	जम्मा	९५३५३८	७९.०	२०.६	९.९	०.५	०.९	६.०	०.०	०.४	०.२
	जम्मा दलित	४३६२८	६९.९	२९.७	९.०	०.५	०.९	६.९	०.०	०.४	०.२

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	बसोबासको अवस्था								
			आमाबाबु दुवैसँग	आमासँग मात्र	बाबुसँग मात्र	बाबु र सौतेनी आमासँग	आमा र सौतेनी बाबुसँग	अन्य नातेदार-सँग	काम लगाउने व्यक्तिसँग	अन्य व्यक्ति-सँग	उल्लेख नभएको
	पहाडी दलित	४३५९८	७०.०	२१.६	१.०	०.५	०.१	६.१	०.०	०.४	०.२
	मधेसी/तराई दलित	३०	६०.०	४०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१०९९१०	७१.५	२०.१	१.१	०.५	०.१	६.०	०.०	०.४	०.२
बाजुरा	जम्मा	५९५३७	८१.९	१३.०	०.९	०.३	०.१	३.५	०.०	०.३	०.१
	जम्मा दलित	१७०३१	७५.१	१८.४	१.०	०.३	०.०	४.८	०.०	०.२	०.१
	पहाडी दलित	१७०२८	७५.१	१८.४	१.०	०.३	०.०	४.८	०.०	०.२	०.१
	मधेसी/तराई दलित	३	०.०	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	४२५०६	८४.६	१०.८	०.९	०.३	०.१	३.०	०.०	०.३	०.१
बझाङ	जम्मा	८२०८३	७७.२	१७.१	०.८	०.३	०.०	४.३	०.०	०.२	०.१
	जम्मा दलित	१४०२७	७४.२	१७.५	०.७	०.३	०.०	६.८	०.०	०.२	०.२
	पहाडी दलित	१४०२३	७४.२	१७.५	०.७	०.३	०.०	६.८	०.०	०.२	०.२
	मधेसी/तराई दलित	४	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	६८०५६	७७.८	१७.०	०.८	०.३	०.०	३.८	०.०	०.२	०.१
दार्चुला	जम्मा	४९२१७	७९.८	१५.३	१.१	०.५	०.०	३.१	०.०	०.१	०.१
	जम्मा दलित	७५०७	८४.८	११.८	१.०	०.४	०.०	१.९	०.०	०.१	०.१
	पहाडी दलित	७५०५	८४.८	११.८	१.०	०.४	०.०	१.९	०.०	०.१	०.१
	मधेसी/तराई दलित	२	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	४१७१०	७९.०	१५.९	१.१	०.५	०.०	३.४	०.०	०.२	०.१
बैतडी	जम्मा	९५८५३	७८.८	१८.७	०.६	०.३	०.०	१.६	०.०	०.१	०.१
	जम्मा दलित	२३८६२	७८.२	१८.९	०.७	०.३	०.०	१.८	०.०	०.१	०.१
	पहाडी दलित	२३८६२	७८.२	१८.९	०.७	०.३	०.०	१.८	०.०	०.१	०.१
	गैरदलित जातजाति	७१९९१	७९.०	१८.६	०.६	०.२	०.०	१.५	०.०	०.१	०.१
डडेल्धुरा	जम्मा	५३३९२	७२.१	२३.५	०.६	०.३	०.०	३.२	०.०	०.२	०.१
	जम्मा दलित	१४००१	६७.९	२७.७	०.६	०.४	०.०	३.२	०.०	०.१	०.०
	पहाडी दलित	१३९९३	६७.९	२७.७	०.६	०.४	०.०	३.२	०.०	०.१	०.१
	मधेसी/तराई दलित	८	८७.५	०.०	०.०	०.०	१२.५	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	३९३९९	७३.६	२१.९	०.७	०.३	०.०	३.१	०.०	०.२	०.१
डोटी	जम्मा	८९६४९	६१.४	३३.६	०.६	०.२	०.०	३.१	०.०	०.९	०.१
	जम्मा दलित	२४५१७	५५.६	३९.४	०.६	०.२	०.०	३.६	०.०	०.५	०.१
	पहाडी दलित	२४५०१	५५.५	३९.५	०.६	०.२	०.०	३.६	०.०	०.५	०.१
	मधेसी/तराई दलित	१६	८१.३	१२.५	०.०	०.०	०.०	०.०	६.३	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	६५१३२	६३.५	३१.५	०.६	०.२	०.०	२.९	०.०	१.१	०.१
अछाम	जम्मा	१०३३२५	७०.१	२४.३	०.६	०.३	०.०	४.४	०.०	०.३	०.१
	जम्मा दलित	३२३१४	६४.९	२८.२	०.६	०.३	०.०	५.७	०.०	०.३	०.१
	पहाडी दलित	३२३१३	६४.९	२८.२	०.६	०.३	०.०	५.७	०.०	०.३	०.१
	मधेसी/तराई दलित	१	०.०	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	७१०११	७२.४	२२.५	०.६	०.३	०.०	३.८	०.०	०.३	०.१

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	बसोबासको अवस्था								
			आमाबाबु दुवैसँग	आमासँग मात्र	बाबुसँग मात्र	बाबु र सौतेनी आमासँग	आमा र सौतेनी बाबुसँग	अन्य नातेदार- सँग	काम लगाउने व्यक्तिसँग	अन्य व्यक्ति- सँग	उल्लेख नभएको
कैलाली	जम्मा	३०८५१५	७१.५	२०.३	०.९	०.४	०.१	६.४	०.०	०.३	०.१
	जम्मा दलित	५१८००	५९.१	२९.३	१.०	०.४	०.०	९.८	०.०	०.३	०.१
	पहाडी दलित	५१५६२	५९.०	२९.३	१.०	०.४	०.०	९.८	०.०	०.३	०.१
	मधेसी/तराई दलित	२३८	८१.९	१३.४	०.८	०.०	०.०	३.८	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	२५६७५	७४.०	१८.५	०.९	०.४	०.१	५.७	०.०	०.३	०.१
कञ्चनपुर	जम्मा	१७७३२८	६७.८	२६.३	०.८	०.३	०.०	४.५	०.०	०.२	०.१
	जम्मा दलित	२८४९१	६२.०	३०.०	०.९	०.३	०.०	६.४	०.०	०.२	०.१
	पहाडी दलित	२८४६५	६२.०	३०.१	०.९	०.३	०.०	६.५	०.०	०.२	०.१
	मधेसी/तराई दलित	२६	७६.९	२३.१	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१४८८३७	६८.९	२५.६	०.८	०.४	०.०	४.१	०.०	०.२	०.१

अनुसूची २८: विशेष उमेर समूह अनुसारको लैङ्गिक र आश्रित अनुपात, राष्ट्रिय जनगणना २०७८

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	आश्रित अनुपात			लैङ्गिक अनुपात						
		बाल	वृद्ध	जम्मा	०-१४	०-१७	१६-२४	१६-४०	१५-५९	१५-६४	६०+
नेपाल	जम्मा	४२.७	१०.६	५३.३	१०८.९	१०७.६	९३.९	८८.४	९०.४	९०.६	९४.२
	पहाडी दलित	५१.९	८.८	६०.७	१०४.१	१०२.३	८३.३	७८.७	८१	८१.२	८४.३
	मधेसी/तराई दलित	५९.९	८.५	६८.३	१०५.८	१०५.३	९९.२	९३.१	९५.७	९५.७	१०२
	गैरदलित जातजाति	४०.९	१०.९	५१.८	१०९.७	१०८.४	९४.८	८९.१	९१.१	९१.३	९४.७
प्रदेश											
कोशी	जम्मा	३९.१	११.३	५०.४	१०५.४	१०४.८	९३.८	८८.५	९०.८	९१.१	९६.२
	पहाडी दलित	४४.४	९.४	५३.७	१०१.८	१०१.२	९०.८	८४.५	८६.५	८६.८	९१
	मधेसी/तराई दलित	५२.१	६.२	५८.४	१०५.२	१०४.४	९२	९४.६	९६.७	९६.६	९८.३
	गैरदलित जातजाति	३८.२	११.६	४९.९	१०५.७	१०५.१	९४.१	८८.५	९०.९	९१.२	९६.४
मधेस	जम्मा	५४.८	१०.४	६५.२	११०.१	१०९.४	९९.४	९१.६	९४.७	९५	१०५.७
	पहाडी दलित	४०.२	९.१	४९.३	१०४.८	१०३	८९	८७	९०	९०.५	९३.९
	मधेसी/तराई दलित	६२.६	८.७	७१.३	१०६	१०५.४	९९.३	९०.६	९३.७	९३.७	१०२.७
	गैरदलित जातजाति	५३.५	१०.७	६४.३	१११	११०.२	९९.५	९१.९	९४.९	९५.३	१०६.३
बागमती	जम्मा	३१.३	१०.२	४१.५	१११.३	११०.५	१०२.२	९६.१	९६.९	९७	९१.७
	पहाडी दलित	३९.५	७.७	४७.२	१०६.१	१०५.३	९४.८	९१.९	९३.२	९३.१	८८.४
	मधेसी/तराई दलित	३७.१	२.९	४०	११४.१	१२३.३	११८.९	१०४.३	१६७.८	१६६.३	९७.९
	गैरदलित जातजाति	३०.८	१०.४	४१.२	१११.७	११०.८	१०२.५	९६.२	९७.१	९७.१	९१.९
गण्डकी	जम्मा	३५.७	१३.७	४९.४	१११.४	१०९.९	९३.५	८३.१	८४.१	८४.३	८७.३
	पहाडी दलित	४५.२	१०	५५.२	१०६.४	१०४.८	८४.३	७५.६	७८.१	७८.३	८३.२
	मधेसी/तराई दलित	३८	५.६	४३.५	९९.६	१०९.७	१३९.४	१३०.१	१२५	१२६.९	८४.४
	गैरदलित जातजाति	३३.६	१४.६	४८.२	११२.८	१११.४	९५.९	८४.९	८५.४	८५.६	८७.९
लुम्बिनी	जम्मा	४३.९	१०	५३.८	१०८.३	१०६.४	८७.९	८२.६	८५	८५.३	९४.६
	पहाडी दलित	५१.२	८.५	५९.८	१०४.८	१०१.८	७४.९	६९.१	७२.३	७२.८	८४.२
	मधेसी/तराई दलित	५६.८	९.४	६६.२	१०५.४	१०४.८	९९.४	९७.९	९९.९	९९.६	१०२
	गैरदलित जातजाति	४२.४	१०.१	५२.६	१०९	१०७.१	८८.९	८३.४	८५.७	८६.१	९५.४
कर्णाली	जम्मा	५३.६	८.३	६१.९	१०६	१०४.२	८९.१	८८.२	९०	९०.३	९३.१
	पहाडी दलित	६४.२	६.८	७१	१०३.३	१०१.७	८६.६	८४.४	८६.६	८६.८	८९
	मधेसी/तराई दलित	५१.२	७.७	५८.९	११६.३	११५.५	८०	६९	६३.९	६१.७	३५.३
	गैरदलित जातजाति	५०.६	८.७	५९.३	१०७	१०५.१	८९.९	८९.४	९१	९१.३	९४.१
सुदूरपश्चिम	जम्मा	४९.७	१०.५	६०.२	१०८.४	१०५.६	८०.७	७९.६	८२.१	८२.३	८२
	पहाडी दलित	६७	१०.१	७७.१	१०२.८	१००.४	७५.४	७२.६	७४.८	७४.८	७४.६
	मधेसी/तराई दलित	५२	५.३	५७.३	९३	९८.७	११६.७	१०३.८	१०८.७	१०५.६	४०.६
	गैरदलित जातजाति	४६.४	१०.६	५७	११०	१०७.१	८१.९	८०.९	८३.५	८३.८	८३.५

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	आश्रित अनुपात			लैङ्गिक अनुपात						
		बाल	वृद्ध	जम्मा	०-१४	०-१७	१६-२४	१६-४०	१५-५९	१५-६४	६०+
जिल्ला											
ताप्लेजुङ	जम्मा	४२.७	१०.८	५३.४	१०२	१०१	१००.८	१०२.४	१०१	१०१.५	१०४.१
	पहाडी दलित	५०.५	८	५८.५	९६.४	९५.८	९०.१	९३.२	९३.८	९५.२	१०२.३
	मधेसी/तराई दलित	१३	०	१३	५०	५०	१०००	६००	४५०	३६०	०
	गैरदलित जातजाति	४२.१	११	५३.१	१०२.५	१०१.५	१०१.६	१०३	१०१.५	१०२	१०४.३
संखुवासभा	जम्मा	४१.६	१२.४	५४	१०५.८	१०५.३	१००.२	१०१.७	१००.९	१००.६	९४.७
	पहाडी दलित	४७.६	९.८	५७.४	९९.७	१००	९६.५	९४.६	९२.९	९२.९	९४.५
	मधेसी/तराई दलित	३२.३	९.७	४१.९	१५०	२००	३००	१३३.३	११४.३	१२१.४	३३.३
	गैरदलित जातजाति	४१.१	१२.६	५३.७	१०६.५	१०५.९	१००.५	१०२.४	१०१.६	१०१.३	९४.७
सोलुखुम्बु	जम्मा	४१.२	१२.६	५३.८	१०४.३	१०४.२	१०२.७	१०३.९	१०१	१००.८	९६
	पहाडी दलित	५२.१	८	६०.१	१०२	१०२.९	९०.६	९१.७	९३.६	९३.३	८९.८
	मधेसी/तराई दलित	२६.३	१५.८	४२.१	१५०	१५०		७५०	५३३.३	५३३.३	२००
	गैरदलित जातजाति	४०.२	१३	५३.२	१०४.६	१०४.३	१०३.९	१०५	१०१.६	१०१.५	९६.४
ओखलढुङ्गा	जम्मा	३८.३	१५	५३.३	१०२.८	१०१.९	९६	९४.२	९३.४	९३.४	९०.६
	पहाडी दलित	४७.२	११	५८.२	९९.३	९८.६	९१.७	८६.१	८७.९	८८.८	९०.८
	मधेसी/तराई दलित	३०.४	४.३	३४.८	४०	५०	१३३.३	१६६.७	१४४.४	१३०	१००
	गैरदलित जातजाति	३७.२	१५.५	५२.७	१०३.४	१०२.४	९६.६	९५.३	९४	९३.९	९०.६
खोटाङ	जम्मा	४४.४	१४.५	५९	१०२.२	१०१.७	९७.५	९७.८	९५.५	९५.७	९८.५
	पहाडी दलित	५२.१	१०.३	६२.४	९९.१	९८.७	९१.३	८८.१	८८.१	८९	१०१.४
	मधेसी/तराई दलित	३२.३	०	३२.३	१५०	२००	६५०	७००	४८०	४१६.७	१००
	गैरदलित जातजाति	४३.५	१५.१	५८.६	१०२.६	१०२.१	९८.३	९९.१	९६.४	९६.५	९८.२
भोजपुर	जम्मा	४१.६	१३.८	५५.४	१०२.३	१०२.५	९९	९८.७	९६.८	९६.८	९५.८
	पहाडी दलित	४८	११.२	५९.१	९५.७	९६	९२.४	९१.५	९१.७	९१.९	९५.६
	मधेसी/तराई दलित	३९.१	८.७	४७.८	२००	२६६.७	२००	३६६.७	३४०	२८३.३	५०
	गैरदलित जातजाति	४०.९	१४	५५	१०३.२	१०३.३	९९.७	९९.५	९७.३	९७.३	९५.८
धनकुटा	जम्मा	३६.५	१२.६	४९.१	१०४.९	१०३.९	९५.९	९४	९२.८	९३.२	९६.९
	पहाडी दलित	४३.१	१०.५	५३.६	९८.४	९७.२	९२.९	८९.३	८९.२	८९.६	९३.२
	मधेसी/तराई दलित	१७.६	०	१७.६	५००	६००	१३३.३	१७७.८	१७५	१८३.३	
	गैरदलित जातजाति	३६	१२.७	४८.७	१०५.४	१०४.५	९६.१	९४.३	९३.१	९३.५	९७.१
तेह्रथुम	जम्मा	३८.८	१२.७	५१.५	१०४.२	१०४.७	९६.९	९४.९	९३.६	९४.२	९६.२
	पहाडी दलित	४५.३	१०.८	५६.१	१०१.२	१००.९	९५.३	९०	८९.५	९०.५	९६.८
	मधेसी/तराई दलित	१६.७	१६.७	३३.३	१००	३००	५०	६६.७	७१.४	७१.४	०
	गैरदलित जातजाति	३८.२	१२.९	५१.१	१०४.५	१०५.१	९७.१	९५.४	९४	९४.५	९६.२
पाँचथर	जम्मा	३९.८	११.५	५१.३	१०२	१०२.२	१००.६	९९	९६.८	९७.१	१०२.३
	पहाडी दलित	४६.९	८.९	५५.८	९९.२	९७.९	९६.९	९४.२	९३.५	९३.४	९९

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	आश्रित अनुपात			लैङ्गिक अनुपात						
		बाल	वृद्ध	जम्मा	०-१४	०-१७	१६-२४	१६-४०	१५-५९	१५-६४	६०+
	मधेसी/तराई दलित	७.५	१.९	९.४			१२५०	८६०	७८३.३	७८३.३	०
	गैरदलित जातजाति	३९.४	११.७	५१.१	१०२.२	१०२.५	१००.७	९९.२	९६.९	९७.२	१०२.५
इलाम	जम्मा	३१.१	१२.१	४३.२	१०५.२	१०४.६	९६.७	९६.१	९५.८	९६.७	१०९.९
	पहाडी दलित	३५.५	१०.२	४५.७	९६.७	९८.२	९०.७	९०.७	९१.१	९१.५	१००.५
	मधेसी/तराई दलित	५७.३	८.३	६५.६	७१.९	७९.४	६६.७	१००	११६.३	११८.२	५७.१
	गैरदलित जातजाति	३०.८	१२.३	४३.१	१०५.८	१०५	९७.१	९६.४	९६.१	९६.९	११०.५
झापा	जम्मा	३७.३	११.५	४८.८	१०६.७	१०५.७	८९.९	८१.८	८६.५	८६.९	९४.७
	पहाडी दलित	४१.४	९.१	५०.५	१०६.५	१०५.३	८८.३	८०.६	८४.२	८४.३	८७.४
	मधेसी/तराई दलित	४७.६	५.६	५३.३	१०४.९	१०१.९	१०२.५	१०४.४	१०३.५	१०२.८	९१.९
	गैरदलित जातजाति	३६.९	११.७	४८.६	१०६.८	१०५.७	८९.८	८१.७	८६.५	८६.९	९५.१
मोरङ	जम्मा	३८.३	१०.७	४९	१०५.९	१०५.३	९३.१	८६.४	८९.८	९०.१	९६
	पहाडी दलित	४२.२	९.२	५१.४	१०१.४	१०१.८	८९.४	७८.९	८१.७	८२.१	८९.४
	मधेसी/तराई दलित	५०.६	६.५	५७.२	१०६.९	१०५.३	९०.७	९४.२	९६	९६.१	१००.४
	गैरदलित जातजाति	३७.१	११.१	४८.२	१०६	१०५.५	९३.६	८६.१	८९.८	९०	९६
सुनसरी	जम्मा	४१	९.५	५०.५	१०६.७	१०६.१	९२.२	८५.४	८९	८९.३	९३.१
	पहाडी दलित	३९.२	७.८	४७	१०६.५	१०४.२	९०.५	८२.२	८५.३	८४.७	७७.४
	मधेसी/तराई दलित	५४.२	६	६०.२	१०२.८	१०२.८	९१.८	९३.२	९६	९६	९७.९
	गैरदलित जातजाति	४०	९.९	४९.९	१०७.२	१०६.५	९२.३	८४.९	८८.७	८९	९३.४
उदयपुर	जम्मा	४३.२	११	५४.२	१०५.१	१०४.३	९१.१	८४.७	८७.३	८७.५	९२.६
	पहाडी दलित	५०.५	९.३	५९.८	१०१.६	१००.७	९१	८२.६	८४.८	८५	९२.४
	मधेसी/तराई दलित	५८.९	५.४	६४.३	१११.५	११२.८	८९.४	९३.७	९६.८	९६.२	७९
	गैरदलित जातजाति	४२.१	११.३	५३.४	१०५.४	१०४.६	९१.१	८४.८	८७.४	८७.७	९२.८
सप्तरी	जम्मा	४७.४	११.७	५९	१११.८	११०.६	९६.७	८९.८	९३.१	९३.३	९९.६
	पहाडी दलित	३८.३	१०.८	४९.१	९८.५	९८.१	९०.५	९४	९६	९५.८	८२.८
	मधेसी/तराई दलित	५६.३	८.८	६५.१	१०७.३	१०६.२	९५.३	८८.९	९३.३	९२.९	९४.५
	गैरदलित जातजाति	४४.८	१२.५	५७.३	११३.७	११२.३	९७.२	९०	९३	९३.३	१०१
सिराहा	जम्मा	५४.९	१०.९	६५.८	११५.८	११४.४	९२.७	८२.१	८६.३	८६.७	१०२.३
	पहाडी दलित	४३.८	८.५	५२.३	१०२.१	१०१	९३.४	८४.७	८९.७	८९.२	९५.६
	मधेसी/तराई दलित	६२.३	८.६	७०.९	१०७.६	१०६.६	९२.१	८०.४	८४.३	८४.६	९९.१
	गैरदलित जातजाति	५३.१	११.६	६४.६	११८.७	११७.१	९२.८	८२.५	८६.८	८७.३	१०३.१
धनुषा	जम्मा	५५.७	११	६६.७	११६.८	११५.५	९२	८२.७	८६.७	८७.६	१११.५
	पहाडी दलित	४०.९	९.४	५०.३	१०६.२	१०३.१	९१.७	८९.३	८९.९	९०.२	९१.३
	मधेसी/तराई दलित	६४.३	९.२	७३.६	१०९.८	१०८.६	८९	७८.५	८२.१	८२.८	१०८.७
	गैरदलित जातजाति	५४.२	११.३	६५.५	११८.५	११७.२	९२.६	८३.५	८७.६	८८.५	११२.१

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	आश्रित अनुपात			लैङ्गिक अनुपात						
		बाल	वृद्ध	जम्मा	०-१४	०-१७	१६-२४	१६-४०	१५-५९	१५-६४	६०+
महोत्तरी	जम्मा	५७.१	१०.८	६७.९	१०८	१०७.१	९६.९	८५.९	८९.८	९०.५	१११.६
	पहाडी दलित	४३	९.४	५२.४	१०२.८	१००.८	८८.६	८२.४	८६.७	८७	९८.३
	मधेसी/तराई दलित	६४	८.८	७२.८	१०३.१	१०२.७	९८.६	८५.८	८८.९	८९.५	१११.८
	गैरदलित जातजाति	५६	११.२	६७.२	१०९.१	१०८.१	९६.७	८६	९०	९०.७	१११.७
सर्लाही	जम्मा	५४	१०.१	६४.१	१०७.८	१०७.५	१०२.२	९५.३	९८.१	९८.४	१०५.४
	पहाडी दलित	३९.१	८.७	४७.८	१०७.८	१०४.७	८५.६	८४.३	८७.२	८८.३	९४.५
	मधेसी/तराई दलित	६४.६	८.४	७३	१०४.३	१०४.५	१०६.२	९८.९	१०१.१	१०१.३	१०९.२
	गैरदलित जातजाति	५२.८	१०.४	६३.२	१०८.४	१०८	१०१.९	९५	९७.९	९८.१	१०५.१
रौतहट	जम्मा	६४	१०.१	७४.१	१०४.४	१०४	१०१.४	९५.६	९८.३	९८.३	१०२.१
	पहाडी दलित	३७.६	९.४	४७	११३	१११.६	८५	८८.३	८९.५	९०.८	९६.७
	मधेसी/तराई दलित	६७.६	९.१	७६.७	१०३	१०२.९	१०६.८	१००.७	१०२.६	१०२.४	९६.६
	गैरदलित जातजाति	६३.६	१०.३	७३.८	१०४.६	१०४.१	१००.७	९४.९	९७.७	९७.८	१०२.९
बारा	जम्मा	५३.३	९.५	६२.७	१०८.५	१०८	१०५.६	१००.६	१०२.१	१०२	१०५.१
	पहाडी दलित	३८.९	८	४६.९	१०३.५	१०१.३	९५.८	९१	९४.८	९५.७	९१
	मधेसी/तराई दलित	६२.७	८.१	७०.९	१०५.६	१०५.६	११०.४	१०६.७	१०८.१	१०७.६	१००.३
	गैरदलित जातजाति	५२.३	९.६	६१.९	१०८.९	१०८.३	१०५.१	९९.९	१०१.५	१०१.४	१०५.७
पर्सा	जम्मा	५१.५	९.३	६०.८	१०८.८	१०८.८	११०.२	१०४.३	१०५.८	१०५.७	१०८.४
	पहाडी दलित	३६.९	९.६	४६.५	१०४.८	१०७.६	८३.१	९४.२	९५.४	९५.२	१०५.५
	मधेसी/तराई दलित	६२	८.५	७०.५	१०४.५	१०४.५	११५.५	१०८.१	१०८.८	१०८.४	१०७
	गैरदलित जातजाति	५०.२	९.४	५९.६	१०९.५	१०९.५	१०९.७	१०३.८	१०५.५	१०५.५	१०८.६
दोलखा	जम्मा	३६.३	१६.९	५३.२	१०३.६	१०२.८	९५.५	९४.१	९१.५	९१.७	९०.३
	पहाडी दलित	४२.७	१३.१	५५.७	१००.८	१०२.४	९०.६	८९.८	९०.१	८९.५	८६.७
	मधेसी/तराई दलित	३४.१	४.५	३८.६	१५०	१६६.७	४६६.७	३१२.५	२५०	२१४.३	३३.३
	गैरदलित जातजाति	३५.८	१७.२	५३	१०३.९	१०२.९	९५.९	९४.५	९१.६	९१.९	९०.६
सिन्धुपाल्चोक	जम्मा	३६.८	१५.७	५२.५	१०३.७	१०१.९	९४.७	९४.३	९४.१	९४.३	९७.४
	पहाडी दलित	४२.९	११.६	५४.४	१००.८	१००.७	८४.५	८४.४	८७.९	८८.२	९२.४
	मधेसी/तराई दलित	२५.९	०	२५.९	७५	१००	२००	२१६.७	१६०	१७०	
	गैरदलित जातजाति	३६.४	१६	५२.४	१०३.९	१०२.१	९५.७	९५.१	९४.६	९४.८	९७.७
रसुवा	जम्मा	३९.२	१३	५२.२	१०१.७	१०१	१०५	१११.४	१०८.१	१०८.३	१०५.३
	पहाडी दलित	३६.७	९.९	४६.६	९२.३	९४.१	१२०.८	१२४.५	११६.३	११६.५	१०७.५
	मधेसी/तराई दलित	०	०	०				२००	२००	२००	
	गैरदलित जातजाति	३९.३	१३.१	५२.४	१०२	१०१.३	१०४.४	१११	१०७.९	१०८.१	१०५.३
धादिङ	जम्मा	३९.१	१५.१	५४.२	१०५.७	१०४.१	९२.३	९०.२	९१	९१.४	९७.७
	पहाडी दलित	४८	११.४	५९.४	१००.७	९८.७	८०.१	८०.७	८२.६	८२.८	९५.२

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	आश्रित अनुपात			लैङ्गिक अनुपात						
		बाल	वृद्ध	जम्मा	०-१४	०-१७	१६-२४	१६-४०	१५-५९	१५-६४	६०+
	मधेसी/तराई दलित	२०.६	५.९	२६.५	४०	३३.३	२००	१४५.५	१२०	१२६.७	२००
	गैरदलित जातजाति	३८	१५.६	५३.५	१०६.५	१०५	९४.२	९१.६	९२.१	९२.६	९८
नुवाकोट	जम्मा	३७.१	१४.९	५२	१०३.६	१०२.२	९५.२	९२.२	९२.७	९३.३	९८
	पहाडी दलित	४३.८	१०.४	५४.२	१०२.९	१०१.५	८८.६	८४.७	८७.७	८८.१	९१.३
	मधेसी/तराई दलित	३.२	०	३.२		३००	१८००	१०६०	६८७.५	६८७.५	
	गैरदलित जातजाति	३६.७	१५.२	५१.९	१०३.६	१०२.३	९५.६	९२.८	९३	९३.६	९८.३
काठमाडौं	जम्मा	२६.४	७.६	३३.९	११८.२	११७.८	१०८.२	९९.२	१००.९	१००.८	८९.२
	पहाडी दलित	३२.२	३.२	३५.४	११४.४	११५.७	११२.७	१०७.१	१०८.६	१०८.४	८१.४
	मधेसी/तराई दलित	२८	२.१	३०.१	११४.६	१३४.१	२११.४	१७६.५	१७०.८	१७०.२	१०२
	गैरदलित जातजाति	२६.२	७.७	३३.९	११८.३	११७.९	१०७.८	९८.८	१००.५	१००.४	८९.३
भक्तपुर	जम्मा	२८.१	८	३६.२	११८	११७.३	१०७.६	९९.४	१००.१	९९.९	८६.३
	पहाडी दलित	३५.४	३.७	३९.२	११४.५	११२.४	११०	१०७.४	१०७.४	१०६.३	७१.७
	मधेसी/तराई दलित	३४.३	१.१	३५.४	१७७.३	२०५.७	३५९.४	२६५.९	२५४	२४९	२०
	गैरदलित जातजाति	२७.९	८.२	३६.१	११८	११७.४	१०७.३	९९	९९.८	९९.६	८६.६
ललितपुर	जम्मा	२६.१	९.२	३५.३	११३.८	११२.८	१०७	९८.४	९९.५	९९.४	८८.६
	पहाडी दलित	३२.८	३.८	३६.७	१०९.९	१०९.१	१०९.२	१०३.८	१०४	१०३.२	६८.८
	मधेसी/तराई दलित	३०.१	३	३३.१	१४५.९	१५१.१	२१४.५	१९८.१	१९०.२	१८९.५	१२१.४
	गैरदलित जातजाति	२५.९	९.४	३५.३	११४	११२.९	१०६.७	९८	९९.३	९९.२	८९
काभ्रेपलाञ्चोक	जम्मा	३२.६	१२.३	४४.९	१०८.१	१०५.९	९४.८	९५.९	९४.५	९४.३	८८.८
	पहाडी दलित	३८.८	७.८	४६.६	१००.३	९८.९	८५.३	८९.९	८९.१	८९.६	८४.८
	मधेसी/तराई दलित	३३.८	२.७	३६.५	१२७.३	११४.३	१७१.४	२७०.६	२३६.४	२३६.४	०
	गैरदलित जातजाति	३२.२	१२.६	४४.८	१०८.७	१०६.५	९५.६	९६.३	९४.९	९४.६	८९
रामेछाप	जम्मा	३६.२	१८.२	५४.४	१००.२	९८.९	८९.९	८९	८७.८	८८.३	८६.३
	पहाडी दलित	४४.३	१२.३	५६.६	१००.१	९९.६	८४.७	८४.९	८५.७	८६.४	९०.४
	मधेसी/तराई दलित	२९.७	४.७	३४.४	९०	६४.३	३००	३००	२३१.६	२२०	३३.३
	गैरदलित जातजाति	३५.४	१८.८	५४.१	१००.२	९८.९	९०.४	८९.३	८८	८८.५	८६
सिन्धुली	जम्मा	४२.७	११.१	५३.८	१०३.२	१०२	९५.३	९२.७	९३.६	९३.८	९३
	पहाडी दलित	४७.९	९.२	५७.१	१०२.३	१०१.६	८८.८	८८.७	९०.७	९०.६	९०.४
	मधेसी/तराई दलित	५८.१	५.१	६३.२	९९.८	१००.४	१०४.२	१०६.७	१०७.४	१०६.१	८०.५
	गैरदलित जातजाति	४१.९	११.४	५३.३	१०३.४	१०२	९६.२	९३.१	९३.९	९४.१	९३.३
मकवानपुर	जम्मा	३७.९	९.७	४७.७	१०५.८	१०५.२	१०१.१	९९.९	९९.५	९९.६	९५.३
	पहाडी दलित	३८.१	८.१	४६.२	१०६.४	१०३	९६.२	९५.६	९६.८	९६.९	८८.१
	मधेसी/तराई दलित	३७.९	२.८	४०.७	१३५.१	१३४.४	२९२.५	२५१	२४१.४	२४०	१२५
	गैरदलित जातजाति	३७.९	९.८	४७.८	१०५.८	१०५.३	१०१.१	९९.९	९९.५	९९.६	९५.५

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	आश्रित अनुपात			लैङ्गिक अनुपात						
		बाल	वृद्ध	जम्मा	०-१४	०-१७	१६-२४	१६-४०	१५-५९	१५-६४	६०+
चितवन	जम्मा	३३.६	१०.५	४४	११४.९	११४.१	९८.५	८७	८९.७	९०.१	९४.४
	पहाडी दलित	३८.७	७.८	४६.५	११०.१	१०८.७	८८.९	७९.७	८३.४	८३.७	८९.६
	मधेसी/तराई दलित	३८.६	२.५	४१.१	११४	१२५.६	२३३	१९२.३	१९०.९	१९०.५	१५४.२
	गैरदलित जातजाति	३३.१	१०.८	४३.८	११५.५	११४.७	९९.२	८७.५	९०.१	९०.५	९४.८
गोरखा	जम्मा	३६.४	१८.६	५४.९	१०५.८	१०४.५	८८.१	८१.६	८२.४	८३	९१.१
	पहाडी दलित	४३.५	१२.६	५६.१	१०२	१०२.१	७९.७	७५.६	७८.५	७८.६	८५.५
	मधेसी/तराई दलित	२६.३	१३.२	३९.५	८१.८	१२३.१	९०.९	७३.३	८०	८१	४०
	गैरदलित जातजाति	३५	१९.८	५४.७	१०६.८	१०५	९०.३	८३	८३.३	८३.९	९१.९
मनाङ	जम्मा	१९.८	१२.८	३२.६	९३.६	९६.३	१४९.७	१७०.४	१५२.८	१४८.५	७८.५
	पहाडी दलित	२२	३	२४.९	१२३.३	११५.८	२२६.९	२१६	१८६.७	१८५	८५.७
	मधेसी/तराई दलित	०	१०	१०			०	१५०	१६६.७	२३३.३	२००
	गैरदलित जातजाति	१९.७	१३.५	३३.२	९१.४	९४.८	१४३	१६६.८	१५०.४	१४५.९	७८.१
मुस्ताङ	जम्मा	३१.३	१२.२	४३.५	१११	११६.५	१३५.३	१४१.६	१३१.४	१२९.२	९५.८
	पहाडी दलित	४१.८	५.१	४७	१०२.३	१०१.८	१०६.७	१११	११३.२	११२.१	८८.६
	मधेसी/तराई दलित	२५	२५	५०				२००	३००	३००	०
	गैरदलित जातजाति	२९.२	१३.६	४२.७	११३.५	१२०.९	१४५.३	१५०.३	१३५.५	१३२.९	९६.६
म्याग्दी	जम्मा	४०.२	१५.९	५६.१	१०६.७	१०६.२	१०३.७	९५.१	९२.७	९२.४	८५.४
	पहाडी दलित	५२.७	१२.५	६५.२	१०४.१	१०४.५	९०.६	८१	८२.८	८३.३	८३.४
	मधेसी/तराई दलित	१९.५	१४.६	३४.१	६०	१२०	४५०	५००	२१५.४	२१५.४	५०
	गैरदलित जातजाति	३६.२	१७	५३.१	१०८	१०७	१०९.६	१००.६	९६.२	९५.६	८५.९
कास्की	जम्मा	३१.३	१०.५	४१.७	११६.९	११५.६	१०२.६	८९.९	९०.९	९१	८४
	पहाडी दलित	४०	७.३	४७.३	१११.३	१०९.८	९४.२	८३.७	८५.१	८५.१	८०.५
	मधेसी/तराई दलित	२८	४	३२	१३३.३	१५७.९	२९२	२१४.८	२०८.८	२१२.५	४४.४
	गैरदलित जातजाति	२९.६	११.१	४०.७	११८.४	११७.२	१०४.५	९१.२	९२	९२.१	८४.५
लमजुङ	जम्मा	३३.३	१७.६	५०.९	१०८	१०७.४	९६	८४.८	८५.१	८५.४	९०.१
	पहाडी दलित	४१.९	११.१	५३	१०७.६	१०५.९	८६.८	७६.७	८०.४	८०.४	८८.४
	मधेसी/तराई दलित	२३.८	१४.३	३८.१	४००	२६६.७	३००	७५	५८.३	७५	६६.७
	गैरदलित जातजाति	३१.४	१९	५०.४	१०८.१	१०७.९	९८.८	८६.९	८६.२	८६.६	९०.४
तनहुँ	जम्मा	३५.९	१३.६	४९.५	११०	१०८.१	९०.५	७८.९	८०.७	८१	८६.४
	पहाडी दलित	४२.७	१०.४	५३.१	१०७.४	१०४.३	८१.२	७१.४	७४.३	७४.६	७९.६
	मधेसी/तराई दलित	२३.६	०	२३.६	५४.५	८३.३	१५०	१०७.४	११८.२	११८.२	
	गैरदलित जातजाति	३४.६	१४.२	४८.८	११०.७	१०९.१	९२.७	८०.६	८२	८२.४	८७.५
नवलपरासी -पूर्व	जम्मा	३७.३	१०.७	४८	११२.६	१११.२	८८.१	७६.६	८०.५	८०.९	९१.७
	पहाडी दलित	४५.२	८.२	५३.४	१०७.६	१०५.१	८१.६	७३.१	७७.२	७७	८१

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	आश्रित अनुपात			लैङ्गिक अनुपात						
		बाल	वृद्ध	जम्मा	०-१४	०-१७	१६-२४	१६-४०	१५-५९	१५-६४	६०+
	मधेसी/तराई दलित	४६.५	४.१	५०.६	९६.६	१००.५	१०५.१	११४.७	११५.३	११८.२	१५२.२
	गैरदलित जातजाति	३६.४	११	४७.३	११३.४	११२.१	८८.९	७६.९	८०.८	८१.२	९२.६
स्याङ्जा	जम्मा	३४.३	१७.३	५१.६	११०.६	१०८.४	८९.९	७९	७८.१	७८.५	८४.३
	पहाडी दलित	४३.७	११.४	५५.१	१०२.३	१००.९	८३.३	७१	७२.८	७३.३	८२.१
	मधेसी/तराई दलित	२४.१	१७.२	४१.४	६००	२३३.३	१५०	१२५	६४.७	७०.६	१००
	गैरदलित जातजाति	३२.४	१८.५	५०.९	११३	११०.५	९१.६	८०.९	७९.२	७९.५	८४.६
पर्वत	जम्मा	३८.१	१६	५४.१	११२.७	११०.७	९१	८१	८१.५	८१.७	८६.४
	पहाडी दलित	४७	१०.७	५७.६	१०६.१	१०५.१	८२.२	७४.५	७७.९	७८.२	८३.६
	मधेसी/तराई दलित	१६.७	८.३	२५	१००	५०	३००	३००	७५	५०	५०
	गैरदलित जातजाति	३५	१७.९	५२.९	११६	११३.४	९५.३	८३.७	८२.८	८२.९	८७.१
बागलुङ	जम्मा	४४.२	१४.५	५८.७	१०९.५	१०७.६	८५.३	७८	७८.४	७८.८	८७.५
	पहाडी दलित	५५.६	१०.६	६६.२	१०४.६	१०२.४	७४.२	६७.४	७०.६	७१.३	८६.८
	मधेसी/तराई दलित	४०.५	११.९	५२.४	५४.५	५३.८	१००	१००	८६.४	८२.६	०
	गैरदलित जातजाति	३९.९	१६	५५.९	११२.२	११०.५	९१	८२.९	८१.६	८१.८	८७.८
रुकुम-पूर्व	जम्मा	५०	१०.७	६०.७	१०२.४	१०१.९	९०	८९.४	९०.४	९०.३	९०.७
	पहाडी दलित	५३.८	८.६	६२.४	१०५.५	१०३.४	९०.४	८७.५	८८	८७.८	८५.२
	मधेसी/तराई दलित	२५	०	२५			०	०	५०	३३.३	०
	गैरदलित जातजाति	४९	११.२	६०.२	१०१.५	१०१.४	८९.९	९०	९१.१	९१	९२
रोल्पा	जम्मा	५२.८	९.९	६२.७	१०४.३	१०२.७	८२.५	७८.८	८०.३	८०.६	८५.६
	पहाडी दलित	५९.३	८.७	६८	१०३.४	१०१.३	७५.८	७१.२	७३.५	७३.९	७९.१
	मधेसी/तराई दलित	२६.९	३.८	३०.८	४०	२८.६	४२.९	७५	५३.३	५२.९	३३.३
	गैरदलित जातजाति	५१.५	१०.२	६१.६	१०४.५	१०३	८४	८०.५	८१.७	८२.१	८६.९
प्युठान	जम्मा	५४.१	११.१	६५.२	१०४.७	१०१.७	७१.१	६६.९	६९.८	७०.६	८४.८
	पहाडी दलित	६५.२	९.९	७५.१	१०१.४	९७.३	६०.२	५५.१	५९.५	६०.६	८१.८
	मधेसी/तराई दलित	३३.३	४.८	३८.१	२५०	२६०	३६.४	४२.१	६२.५	६१.५	२५
	गैरदलित जातजाति	५१.४	११.४	६२.७	१०५.८	१०३.१	७४.४	७०.३	७२.६	७३.३	८५.५
गुल्मी	जम्मा	४३.७	१५.९	५९.६	१०९.४	१०६.१	७४.९	७०	७१.९	७२.९	८९
	पहाडी दलित	५५.१	११.७	६६.७	१०३.३	९९.३	६५.६	६१.२	६५	६६	८६.१
	मधेसी/तराई दलित	१३.९	१६.७	३०.६	१५०	१३३.३	१४००	३३३.३	१४०	१४०	२०
	गैरदलित जातजाति	४०.५	१७	५७.६	१११.७	१०८.७	७८.३	७२.८	७३.९	७४.९	८९.६
अर्घाखाँची	जम्मा	४४.८	१५.१	५९.९	११२.८	१०८.३	७२.१	६७.६	७०.५	७१.८	९२.८
	पहाडी दलित	५४.६	१०.९	६५.५	१०४.६	९९.५	६१.६	५८.८	६३.७	६५.१	९०.९
	मधेसी/तराई दलित	२८.६	२८.६	५७.१	३३.३	३३.३	१००	१२५	२००	१३३.३	२०
	गैरदलित जातजाति	४२.१	१६.२	५८.४	११६	१११.६	७५.९	७०.४	७२.४	७३.८	९३.२

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	आश्रित अनुपात			लैङ्गिक अनुपात						
		बाल	वृद्ध	जम्मा	०-१४	०-१७	१६-२४	१६-४०	१५-५९	१५-६४	६०+
पाल्पा	जम्मा	३७.२	१२.९	५०.२	१०८.१	१०५.९	८३.७	७६.१	७७.६	७८.२	८५
	पहाडी दलित	४४.८	१०.१	५४.९	१०२.५	१००.८	७०	६४.६	६७.५	६८.६	८३.१
	मधेसी/तराई दलित	३७.७	२४.७	६२.३	१०७.१	१००	८०	७६.७	६५.९	६७.४	५३.३
	गैरदलित जातजाति	३६.२	१३.३	४९.५	१०९.१	१०६.८	८६	७७.९	७९	७९.५	८५.२
नवलपरासी - पश्चिम	जम्मा	३९.३	१०.३	४९.६	१०८.९	१०७.५	९४.८	८६.५	८८.९	८९	९८.१
	पहाडी दलित	४०.८	८.३	४९.१	१०८.७	१०५.७	८९	७४.८	७५.९	७६.२	८३.२
	मधेसी/तराई दलित	४८.२	९.४	५७.६	१०६.३	१०५	९५.६	९३.६	९६.९	९६.४	९८.९
	गैरदलित जातजाति	३८.१	१०.५	४८.६	१०९.४	१०८	९५.१	८६.३	८८.७	८८.९	९८.८
रूपन्देही	जम्मा	४०.६	९	४९.६	१११.१	१०९.७	९७.९	८८.७	९०.५	९०.७	९७.३
	पहाडी दलित	४०.२	६.७	४६.८	१०८.४	१०६.१	८९.२	७६.८	७९.५	७९.३	७८.७
	मधेसी/तराई दलित	५२.९	८.७	६१.६	१०४.२	१०३.७	१०४.२	१००.७	१०१.६	१०१.५	१०५.४
	गैरदलित जातजाति	३९.८	९.२	४८.९	११२	११०.५	९८	८८.७	९०.६	९०.८	९७.८
कपिलवस्तु	जम्मा	५३.२	१०.१	६३.४	१०४.८	१०३.४	९२	८८.१	९०.५	९०.८	१०३.७
	पहाडी दलित	४९.६	८.१	५७.७	१०६.१	१०३.८	७९	७१.४	७४.६	७५.२	८७.७
	मधेसी/तराई दलित	६४.८	१०.२	७५	१०४.५	१०३.८	९५.७	९५.१	९७	९६.६	१०३.४
	गैरदलित जातजाति	५२	१०.२	६२.२	१०४.८	१०३.३	९२	८७.९	९०.४	९०.७	१०४.३
दाङ	जम्मा	४०.३	८.४	४८.६	१०८.६	१०६.४	८३.५	७९.५	८३.३	८३.८	९३.८
	पहाडी दलित	५०	६.८	५६.८	१०४	१०१.८	७८.७	७५	७८.६	७९	८५.२
	मधेसी/तराई दलित	४७.६	९.४	५७.१	९७.४	९८.७	११०.५	१००.७	१०४.२	१०५.६	१३९
	गैरदलित जातजाति	३९	८.५	४७.६	१०९.४	१०७.१	८४.२	८०.१	८३.९	८४.४	९४.७
बाँके	जम्मा	४६.४	८.२	५४.६	११०.३	१०८.८	९१.८	८७.९	९०.८	९१.१	९७.६
	पहाडी दलित	४९.६	६.३	५५.९	१०८.६	१०५.८	८१.२	७४.९	७८	७८.४	८४
	मधेसी/तराई दलित	५९.४	९.२	६८.७	१०८.३	१०९.३	१०१.९	१०३.६	१०५.९	१०५.८	९६.२
	गैरदलित जातजाति	४५.२	८.३	५३.५	११०.७	१०९	९२.१	८८	९१	९१.३	९८.८
बर्दिया	जम्मा	३८.९	९.४	४८.२	१०७.२	१०४.८	८०.१	७८.१	८१.९	८२.३	९५.४
	पहाडी दलित	५२.७	८.३	६१	१०५.८	१०३.१	७३.४	६८.३	७१.३	७२	८६.५
	मधेसी/तराई दलित	५६.९	९.३	६६.२	१०६.३	१०४	९६.१	९४.३	९९.९	१००.१	१०८.९
	गैरदलित जातजाति	३७.२	९.५	४६.७	१०७.४	१०५.१	८०.५	७८.७	८२.६	८३	९६.१
डोल्पा	जम्मा	४८.९	५.५	५४.४	९९.५	९७.७	९५.७	१०१.२	१०१.२	१००.५	८९
	पहाडी दलित	६३.७	३.८	६७.५	१०५.२	१०४.५	९६.९	१००.९	१०३	१०२.४	७४.३
	मधेसी/तराई दलित	०	१००	१००				१००	१००	१००	१००
	गैरदलित जातजाति	४६.८	५.७	५२.५	९८.५	९६.५	९५.५	१०१.३	१००.९	१००.२	९०.६
मुगु	जम्मा	६३.५	८.१	७१.६	१०५.३	१०३.३	९१.५	९५.९	९८.५	९८.३	९४.३
	पहाडी दलित	७७	६.२	८३.२	१०३.३	१०४	९२.५	९७	९८.७	९८.३	९१.१

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	आश्रित अनुपात			लैङ्गिक अनुपात						
		बाल	वृद्ध	जम्मा	०-१४	०-१७	१६-२४	१६-४०	१५-५९	१५-६४	६०+
	मधेसी/तराई दलित	४६.२	०	४६.२	१००	१००	२००	१००	८५.७	८५.७	
	गैरदलित जातजाति	६०	८.६	६८.६	१०६	१०३.१	९१.२	९५.६	९८.५	९८.३	९४.९
हुम्ला	जम्मा	६१.७	९.२	७०.९	१०३.३	१०१.४	९२.८	९८.६	१०१	१०१	९५.८
	पहाडी दलित	८२.७	६.१	८८.८	१०२.१	१०१.५	१००.८	१००.८	१०१.६	१०२.२	९४.३
	मधेसी/तराई दलित	१११.१	०	१११.१	१५०	१५०		५००	३००	२००	०
	गैरदलित जातजाति	५७.९	९.७	६७.६	१०३.६	१०१.४	९१.२	९८.१	१००.९	१००.८	९६
जुम्ला	जम्मा	५०.२	६.४	५६.६	१०५.९	१०४.२	९१.१	९५.८	९७.३	९७.५	९९.८
	पहाडी दलित	५७	५.१	६२.१	१०४.७	१०३.४	८८.३	९१.५	९४.२	९४.३	९२.७
	मधेसी/तराई दलित	१६.७	१६.७	३३.३	०	०	०	१००	१५०	१००	०
	गैरदलित जातजाति	४८.८	६.७	५५.४	१०६.२	१०४.३	९१.८	९६.७	९८	९८.२	१०१.२
कालीकोट	जम्मा	६३.८	८.१	७२	१०६.१	१०४	८९.८	९३.४	९४.८	९४.८	९५.४
	पहाडी दलित	७५	६.६	८१.६	१०४.४	१०२.८	८८.८	९०.२	९२.२	९२.७	९८.६
	मधेसी/तराई दलित	२१८.८	०	२१८.८	१६९.२	१६०	५०	२२.२	२७.३	३३.३	१००
	गैरदलित जातजाति	५९.७	८.७	६८.४	१०६.८	१०४.५	९०.२	९४.७	९५.८	९५.५	९४.४
दैलेख	जम्मा	५७.४	९.८	६७.२	१०३.६	१०१.६	८५.१	८३.२	८५.१	८५.७	९३.७
	पहाडी दलित	७२.८	८.२	८०.९	१०१.१	९९	७८.४	७६.१	७८.८	७९.३	८७.७
	मधेसी/तराई दलित	५२.२	१७.४	६९.६	१४०	११६.७	३३.३	५०	५७.१	५३.३	२५
	गैरदलित जातजाति	५२.१	१०.४	६२.४	१०४.८	१०२.८	८७.७	८५.९	८७.४	८८.१	९५.६
जाजरकोट	जम्मा	६३.६	७.५	७१.१	१०२.१	१०१.२	९४.४	९५	९६.६	९६.९	९८.१
	पहाडी दलित	७१.१	६.२	७७.३	९९.९	९९.३	९६.१	९४	९५.४	९५.३	९२.२
	मधेसी/तराई दलित	६६.७	५.६	७२.२	७१.४	७५	१००	६२.५	५०	५०	
	गैरदलित जातजाति	६०.६	८	६८.६	१०३.२	१०२	९३.७	९५.४	९७	९७.५	१००.२
रुकुम - पश्चिम	जम्मा	५२.१	८.३	६०.४	१०७.२	१०४.८	८७.७	८७.७	८८.७	८८.८	९२.९
	पहाडी दलित	५८.८	६.७	६५.४	१०७.२	१०४.५	८९.१	८६.४	८७.८	८७.८	९१.९
	मधेसी/तराई दलित	६.२	०	६.२	०	२००	६६.७	५०	७७.८	७७.८	
	गैरदलित जातजाति	५०.४	८.७	५९.१	१०७.३	१०४.९	८७.३	८८.१	८८.९	८९	९३.२
सल्यान	जम्मा	४८.२	८.८	५७	१०६.२	१०४.७	८९.१	८५.५	८७.२	८७.५	९२.१
	पहाडी दलित	५२.६	७	५९.६	१०३.२	१०१.४	९०.८	८५.३	८६.६	८६.३	८२.६
	मधेसी/तराई दलित	२७.३	०	२७.३	२०	१६.७	०	३३.३	२२.२	२२.२	
	गैरदलित जातजाति	४७.४	९.१	५६.५	१०६.९	१०५.५	८८.८	८५.६	८७.३	८७.७	९३.७
सुर्खेत	जम्मा	४६.८	८.३	५५	११०.६	१०८.६	८७.६	८३	८५.५	८५.८	८८.९
	पहाडी दलित	५६.५	७	६३.५	१०५.३	१०३.१	८१.५	७७.५	८०.५	८०.९	८६.४
	मधेसी/तराई दलित	२८	९.८	३७.८	१३०	१३०.८	१३०	८७.५	७३.९	७०.८	२५
	गैरदलित जातजाति	४३.७	८.७	५२.४	११२.८	११०.९	८९.८	८४.९	८७.२	८७.४	८९.६

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	आश्रित अनुपात			लैङ्गिक अनुपात						
		बाल	वृद्ध	जम्मा	०-१४	०-१७	१६-२४	१६-४०	१५-५९	१५-६४	६०+
वाजुरा	जम्मा	६२.५	१०.८	७३.३	१०३.६	१०१.२	८२.८	८६.४	८८.९	८९.१	८८.१
	पहाडी दलित	७३.९	९.९	८३.८	१०२.५	१००.६	८३	८१.३	८४.४	८४.५	८२.५
	मधेसी/तराई दलित	५०	२५	७५				१००	१००	१००	०
	गैरदलित जातजाति	५८.८	११.२	६९.९	१०४	१०१.४	८२.७	८८.२	९०.४	९०.६	८९.९
बझाङ	जम्मा	६३.४	११.९	७५.३	१०३.९	१०१.१	७८.९	७९.५	८१.५	८१.७	७९.८
	पहाडी दलित	७५.३	१२.५	८७.८	१०२	९८.५	७९.९	७८.७	८०.४	७९.७	६८.२
	मधेसी/तराई दलित	१८.२	०	१८.२	१००	१००	०	४०	६६.७	५७.१	०
	गैरदलित जातजाति	६१.४	११.८	७३.२	१०४.३	१०१.७	७८.८	७९.६	८१.७	८२	७२.६
दार्चुला	जम्मा	४८.५	१२.१	६०.६	१०४.७	१०३.१	८५.६	८५.३	८८.५	८९	९२.२
	पहाडी दलित	६२	८.७	७०.७	१००.८	९९.६	८४.६	८६.४	८९.३	८९.२	९४.३
	मधेसी/तराई दलित	११.१	०	११.१			५०	१३३.३	१२५	१२५	
	गैरदलित जातजाति	४६.७	१२.६	५९.२	१०५.४	१०३.८	८५.७	८५.२	८८.४	८९	९१.९
बैतडी	जम्मा	५४.१	१२	६६.१	१०६.४	१०३.९	७८.८	७८.६	८१.५	८१.९	७९.८
	पहाडी दलित	६७.२	९	७६.२	१०२.२	१००	७८.१	७८	८१.४	८१.८	८६.४
	गैरदलित जातजाति	५०.७	१२.८	६३.५	१०७.९	१०५.२	७९	७८.८	८१.५	८१.९	७८.५
डडेल्धुरा	जम्मा	५०.६	११.२	६१.८	१०९.८	१०६.९	७७.१	७९.१	८२.२	८२.४	७६.८
	पहाडी दलित	६३.८	९.५	७३.३	१०६	१०३	६९.६	७०.७	७४.९	७५.३	७२.८
	मधेसी/तराई दलित	४०	६.७	४६.७	२०	६०	३००	२००	२००	२००	
	गैरदलित जातजाति	४७.१	११.६	५८.७	१११.३	१०८.४	७९.५	८१.६	८४.२	८४.४	७७.७
डोटी	जम्मा	६४	१०.८	७४.८	१०७.४	१०४.३	७५.८	७१.७	७३.४	७३.४	७०.२
	पहाडी दलित	८०	९.९	८९.९	१०३.७	१०१.५	७२	६२.८	६४.७	६४.६	६९
	मधेसी/तराई दलित	३९.४	६.१	४५.५	१६०	१६६.७	६००	१२७.३	१०६.७	१२०	१००
	गैरदलित जातजाति	५९.५	११.१	७०.५	१०८.९	१०५.३	७६.९	७४.४	७६.१	७६.१	७०.५
अछाम	जम्मा	६८.६	१२.७	८१.४	१०१.९	९९.१	७५.६	७५.७	७६.९	७७.३	७३.७
	पहाडी दलित	८०.४	१२.५	९२.९	१००.९	९८.९	७४.७	७१.३	७२.४	७२.३	७०.४
	मधेसी/तराई दलित	३३.३	०	३३.३							
	गैरदलित जातजाति	६४.३	१२.८	७७.१	१०२.४	९९.३	७५.९	७७.४	७८.६	७९.२	७५
कैलाली	जम्मा	४१.७	९.४	५१.१	१११.३	१०८.४	८४.५	८३.३	८५.५	८५.६	८५.७
	पहाडी दलित	५९.९	९.८	६९.८	१०३.३	१००.५	७५.६	७२.४	७३.४	७३.१	७०.७
	मधेसी/तराई दलित	५५.२	५	६०.२	९४.२	९५.१	११६.३	१०१.७	१०५.३	१०२.२	४३.५
	गैरदलित जातजाति	३९.२	९.३	४८.६	११३	११०	८५.९	८४.८	८७.२	८७.४	८८.३
कञ्चनपुर	जम्मा	४२.५	९.८	५२.२	११३.९	११०.५	७९.१	७५	७८.७	७९.१	८७.३
	पहाडी दलित	५६.१	९	६५.१	१०३	१००.९	७१.३	६८.२	७१.८	७२.१	७९
	मधेसी/तराई दलित	५७.९	७.९	६५.८	५७.१	७३.३	६०	७८.६	१११.८	१००	०
	गैरदलित जातजाति	४०.५	९.९	५०.४	११६.२	११२.५	८०.४	७६	७९.७	८०.१	८८.६

अनुसूची २९: अपाङ्गता अनुसारको विवरण, राष्ट्रिय जनगणना २०७८

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	अपाङ्गता नभएको	अपाङ्गता नहुलेको	अपाङ्गता भएको	शारीरिक अपाङ्गता	न्यून दृष्टियुक्त	पूर्ण दृष्टिविहीन	बहिरोपन	सुस्तश्रवण	श्रवण दृष्टिविहीन	स्वर र बोलाइ	मानसिक वा मनोसामाजिक	बौद्धिक अपाङ्गता	अनुवंशीय रक्तश्राव (हेमोफिलिया)	अटिजम्	बहुअपाङ्गता
जम्मा																	
नेपाल	जम्मा	२९१६४५७८	९७.८	०.०	२.२	३७.१	१७.१	५.४	७.९	८.०	१.६	६.४	४.३	१.८	०.८	०.८	८.९
	जम्मा दलित	३८९८९९०	९७.५	०.०	२.४	३९.८	१५.६	५.३	८.३	७.४	१.६	६.७	४.१	१.६	०.७	०.७	८.४
	पहाडी दलित	२५०६६१२	९७.०	०.१	२.९	३९.८	१५.२	४.६	९.०	८.५	१.६	६.७	४.१	१.५	०.६	०.६	८.०
	मधेसी/तराई दलित	१३९२३७८	९८.४	०.०	१.६	३९.८	१६.९	७.८	६.२	३.५	१.५	६.५	४.१	२.२	०.९	०.९	९.७
	गैरदलित जातजाति	२५२६५५८८	९७.८	०.०	२.२	३६.७	१७.३	५.४	७.९	८.१	१.६	६.४	४.४	१.८	०.८	०.८	९.०
भौगोलिक क्षेत्र																	
हिमाल	जम्मा	११७५७६२४	९७.४	०.०	२.५	३७.४	१६.२	४.८	८.६	९.१	१.६	६.५	४.३	१.६	०.७	०.८	८.५
	जम्मा दलित	१५३२२९५	९६.९	०.१	३.०	४०.७	१४.७	४.५	९.०	८.२	१.६	६.६	४.२	१.४	०.६	०.६	७.८
	पहाडी दलित	१५१६६२२	९६.९	०.१	३.०	४०.६	१४.७	४.५	९.०	८.३	१.६	६.७	४.२	१.४	०.६	०.६	७.८
	मधेसी/तराई दलित	१५६७३	९८.१	०.०	१.९	४२.७	१३.७	६.८	१०.६	२.७	१.४	४.१	४.४	१.०	०.७	१.४	१०.६
	गैरदलित जातजाति	१०२२५३२९	९७.५	०.०	२.५	३६.८	१६.४	४.८	८.५	९.२	१.६	६.५	४.३	१.७	०.७	०.८	८.६
पहाड	जम्मा	१७७२९४८	९७.१	०.०	२.९	४१.१	१४.७	४.९	९.६	८.३	१.८	६.१	२.८	१.२	०.५	०.६	८.३
	जम्मा दलित	२४३०९३	९६.९	०.०	३.०	४५.४	१२.७	५.०	१०.५	७.५	१.५	५.७	२.२	१.१	०.४	०.६	७.५
	पहाडी दलित	२४२७४७	९६.९	०.०	३.०	४५.४	१२.७	५.०	१०.५	७.५	१.५	५.७	२.२	१.१	०.४	०.६	७.५
	मधेसी/तराई दलित	३४६	९८.६	०.०	१.४	४०.०	४०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	२०.०
	गैरदलित जातजाति	१५२९८५५	९७.१	०.०	२.८	४०.४	१५.०	४.९	९.४	८.४	१.८	६.२	२.९	१.२	०.५	०.७	८.५
तराई	जम्मा	१५६३४००६	९८.१	०.०	१.९	३६.२	१८.३	६.१	७.०	६.८	१.५	६.४	४.६	२.०	०.९	०.८	९.४
	जम्मा दलित	२१२३६०२	९८.०	०.०	२.०	३७.८	१७.०	६.३	७.२	६.३	१.६	६.९	४.२	२.०	०.८	०.८	९.२
	पहाडी दलित	७४७२४३	९७.३	०.०	२.७	३५.७	१७.१	४.६	८.३	९.४	१.७	७.२	४.३	१.७	०.६	०.६	८.६

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	अपाङ्गता नभएको	अपाङ्गता नहुलेको	अपाङ्गता भएको	शारीरिक अपाङ्गता	न्यून दृष्टियुक्त	पूर्ण दृष्टिविहीन	बहिरोपन	सुस्तश्रवण	श्रवण दृष्टिविहीन	स्वर र बोलाइ	मानसिक वा मनोसामाजिक	बौद्धिक अपाङ्गता	अनुवंशीय रक्तश्राव (हेमोफिलिया)	अटिजम्	बहुअपाङ्गता
	मधेसी/तराई दलित	१३७६३५९	९८.४	०.०	१.६	३९.८	१६.९	७.८	६.१	३.५	१.५	६.५	४.१	२.२	०.९	०.९	९.७
	गैरदलित जातजाति	१३५१०४०४	९८.१	०.०	१.९	३६.०	१८.६	६.१	७.०	६.९	१.५	६.३	४.७	२.०	०.९	०.८	९.४
सहरी/ग्रामीण																	
सहरी	जम्मा	७९६३५७२	९८.३	०.०	१.७	३६.७	१८.१	५.८	७.०	७.२	१.३	५.६	४.९	२.०	१.२	१.१	९.३
	जम्मा दलित	६७७१४९	९७.९	०.०	२.०	३९.९	१६.१	५.४	७.५	६.५	१.४	६.३	४.८	१.७	०.९	०.८	८.८
	पहाडी दलित	४८०२४७	९७.७	०.०	२.३	४०.३	१५.६	४.८	८.०	७.६	१.३	६.२	४.८	१.५	०.८	०.८	८.२
	मधेसी/तराई दलित	१९६९०२	९८.५	०.०	१.५	३८.५	१७.७	७.८	५.९	२.४	१.६	६.४	४.८	२.३	१.२	०.६	१०.९
	गैरदलित जातजाति	७२८६४२३	९८.३	०.०	१.७	३६.३	१८.३	५.८	६.९	७.२	१.३	५.५	४.९	२.०	१.२	१.१	९.३
अर्धसहरी	जम्मा	११५५४२८२	९८.१	०.०	१.९	३६.६	१८.०	६.१	७.१	६.९	१.५	६.४	४.७	२.०	०.८	०.८	९.२
	जम्मा दलित	१७२५१५०	९८.०	०.०	१.९	३८.४	१७.०	६.३	७.१	६.२	१.५	६.५	४.३	२.०	०.८	०.८	८.९
	पहाडी दलित	५७६२३२	९७.३	०.१	२.७	३६.७	१७.१	४.६	८.३	९.२	१.५	६.६	४.७	१.७	०.७	०.६	८.३
	मधेसी/तराई दलित	११४८९१८	९८.४	०.०	१.६	३९.९	१६.९	७.८	६.२	३.७	१.५	६.५	४.०	२.२	०.९	०.९	९.५
	गैरदलित जातजाति	९८२९१३२	९८.१	०.०	१.९	३६.३	१८.२	६.०	७.१	७.०	१.४	६.४	४.८	२.०	०.८	०.८	९.२
ग्रामीण	जम्मा	९६४६७२४	९७.०	०.०	३.०	३७.८	१५.९	४.८	९.०	९.२	१.८	६.८	३.८	१.४	०.६	०.६	८.५
	जम्मा दलित	१४९६६९१	९६.७	०.१	३.२	४०.७	१४.४	४.६	९.४	८.४	१.७	६.९	३.७	१.४	०.५	०.६	७.९
	पहाडी दलित	१४५०१३३	९६.७	०.१	३.३	४०.६	१४.४	४.६	९.४	८.५	१.७	६.९	३.७	१.४	०.५	०.६	७.८
	मधेसी/तराई दलित	४६५५८	९८.२	०.०	१.८	४३.३	१२.९	७.७	७.७	२.४	१.६	७.२	३.६	१.३	०.६	१.३	१०.५
	गैरदलित जातजाति	८१५००३३	९७.०	०.०	३.०	३७.२	१६.१	४.८	९.०	९.३	१.८	६.८	३.८	१.५	०.६	०.६	८.६
प्रदेश																	
कोशी	जम्मा	४९६१४१२	९७.६	०.०	२.४	३४.५	१६.४	५.४	७.८	९.५	१.७	७.३	४.७	१.९	०.७	०.८	९.३
	जम्मा दलित	४८१५४७	९७.७	०.०	२.३	३६.३	१४.२	५.९	८.०	९.१	१.८	८.०	४.२	२.०	०.८	०.९	८.८
	पहाडी दलित	३०८१९६	९७.२	०.०	२.८	३४.०	१५.०	५.४	९.०	१०.८	२.०	८.०	४.०	१.८	०.७	०.८	८.५

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	अपाङ्गता नभएको	अपाङ्गता नहुलेको	अपाङ्गता भएको	शारीरिक अपाङ्गता	न्यून दृष्टियुक्त	पूर्ण दृष्टिविहीन	बहिरोपन	सुस्तश्रवण	श्रवण दृष्टिविहीन	स्वर र बोलाइ	मानसिक वा मनोसामाजिक	बौद्धिक अपाङ्गता	अनुवंशीय रक्तश्राव (हेमोफिलिया)	अटिजम्	बहुअपाङ्गता
	मधेसी/तराई दलित	१७३३५१	९८.५	०.०	१.५	४४.०	११.७	७.४	४.९	३.६	०.९	७.९	४.८	२.७	१.२	१.३	९.६
	गैरदलित जातजाति	४४७९८६५	९७.६	०.०	२.४	३४.३	१६.६	५.४	७.८	९.५	१.७	७.२	४.८	१.९	०.७	०.८	९.३
मधेस	जम्मा	६११४६००	९८.५	०.०	१.५	३७.७	१७.३	८.०	६.५	३.५	१.५	७.०	४.३	१.९	१.१	०.९	१०.४
	जम्मा दलित	१००६९२९	९८.५	०.०	१.५	३९.७	१६.१	८.२	६.६	३.१	१.६	६.८	३.८	१.९	१.०	०.९	१०.४
	पहाडी दलित	४४२७८	९७.६	०.०	२.४	३२.९	१४.७	४.३	१०.४	६.४	१.६	१०.७	४.०	२.५	१.२	०.७	१०.५
	मधेसी/तराई दलित	९६२६५१	९८.५	०.०	१.५	४०.१	१६.२	८.५	६.४	२.८	१.६	६.५	३.८	१.८	१.०	०.९	१०.४
	गैरदलित जातजाति	५१०७६७१	९८.५	०.०	१.५	३७.३	१७.६	८.०	६.४	३.६	१.५	७.०	४.४	१.९	१.१	०.८	१०.४
बागमती	जम्मा	६११६८६६	९८.०	०.०	२.०	३५.१	१८.०	५.४	७.६	८.६	१.५	५.९	४.६	१.८	१.१	१.०	९.४
	जम्मा दलित	३५९५११	९७.६	०.०	२.४	३७.८	१५.७	५.५	८.५	८.२	१.५	५.९	४.३	१.४	१.०	०.९	९.३
	पहाडी दलित	३४८६८६	९७.५	०.०	२.५	३७.७	१५.८	५.५	८.५	८.३	१.५	५.९	४.३	१.४	१.०	०.९	९.३
	मधेसी/तराई दलित	१०८२५	९८.५	०.०	१.५	४२.८	१३.८	७.५	१०.१	१.९	१.९	६.९	३.८	०.६	०.६	१.९	८.२
	गैरदलित जातजाति	५७५७३५५	९८.०	०.०	२.०	३४.८	१८.२	५.४	७.५	८.७	१.५	५.९	४.६	१.८	१.१	१.०	९.४
गण्डकी	जम्मा	२४६६४२७	९६.९	०.२	२.९	३३.६	१६.८	३.७	१०.७	१०.१	१.६	७.४	५.३	१.९	०.३	०.६	८.०
	जम्मा दलित	४४७८४४	९६.७	०.२	३.०	३६.६	१५.४	३.७	१०.४	९.१	१.७	७.३	५.६	१.८	०.४	०.५	७.४
	पहाडी दलित	४४५९५८	९६.७	०.२	३.०	३६.६	१५.४	३.७	१०.४	९.१	१.७	७.३	५.६	१.८	०.४	०.५	७.४
	मधेसी/तराई दलित	१८८६	९७.८	०.५	१.७	४८.५	१८.२	३.०	६.१	३.०	०.०	६.१	६.१	०.०	०.०	०.०	९.१
	गैरदलित जातजाति	२०१८५८३	९६.९	०.२	२.९	३२.९	१७.१	३.७	१०.८	१०.३	१.६	७.५	५.२	१.९	०.३	०.६	८.१
लुम्बिनी	जम्मा	५१२२०७८	९७.६	०.०	२.४	३७.८	१७.७	५.०	७.८	८.०	१.६	५.९	४.३	१.९	०.८	०.७	८.५
	जम्मा दलित	७३५१५०	९७.४	०.०	२.६	३८.३	१७.२	४.६	८.४	८.१	१.५	६.४	४.३	१.९	०.६	०.७	८.१
	पहाडी दलित	४९२५६१	९७.०	०.०	२.९	३८.९	१५.६	४.२	९.१	९.०	१.४	६.७	४.३	१.६	०.६	०.७	८.१
	मधेसी/तराई दलित	२४२५८९	९८.०	०.०	२.०	३६.३	२१.९	६.०	६.२	५.४	१.६	५.८	४.५	२.९	०.७	०.६	८.०
	गैरदलित जातजाति	४३६६९२८	९७.७	०.०	२.३	३७.८	१७.८	५.१	७.७	८.०	१.६	५.८	४.३	१.९	०.८	०.७	८.६

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	अपाङ्गता नभएको	अपाङ्गता नहुलेको	अपाङ्गता भएको	शारीरिक अपाङ्गता	न्यून दृष्टियुक्त	पूर्ण दृष्टिविहीन	बहिरोपन	सुस्तश्रवण	श्रवण दृष्टिविहीन	स्वर र बोलाइ	मानसिक वा मनोसामाजिक	बौद्धिक अपाङ्गता	अनुवंशीय रक्तश्राव (हेमोफिलिया)	अटिजम्	बहुअपाङ्गता
कर्णाली	जम्मा	१६८८४१२	९६.९	०.०	३.१	४५.४	१४.२	४.३	९.१	७.६	१.६	६.१	२.८	१.०	०.३	०.६	६.९
	जम्मा दलित	३९६२३५	९६.६	०.०	३.४	४७.७	१३.०	४.४	९.०	६.७	१.५	५.९	२.९	०.९	०.४	०.६	७.०
	पहाडी दलित	३९५९०६	९६.६	०.०	३.४	४७.७	१३.०	४.३	९.०	६.७	१.५	५.९	२.९	०.९	०.४	०.६	७.०
	मधेसी/तराई दलित	३२९	९६.७	०.०	३.३	३६.४	९.१	१८.२	९.१	९.१	०.०	०.०	१८.२	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	१२९२१७७	९६.९	०.०	३.०	४४.७	१४.६	४.३	९.२	८.०	१.६	६.२	२.७	१.०	०.३	०.६	६.९
सुदुर-पश्चिम	जम्मा	२६९४७८३	९७.४	०.०	२.६	४०.८	१७.६	५.३	७.२	७.९	१.५	५.४	३.६	१.४	०.६	०.५	८.३
	जम्मा दलित	४७१७७४	९७.१	०.०	२.९	४१.५	१६.३	५.१	७.६	८.०	१.६	६.४	३.३	१.२	०.५	०.५	८.१
	पहाडी दलित	४७१०२७	९७.१	०.०	२.९	४१.५	१६.३	५.१	७.६	८.०	१.६	६.४	३.३	१.२	०.५	०.५	८.१
	मधेसी/तराई दलित	७४७	९८.३	०.०	१.७	४६.२	७.७	१५.४	०.०	७.७	०.०	७.७	७.७	०.०	०.०	०.०	७.७
	गैरदलित जातजाति	२२२३००९	९७.५	०.०	२.५	४०.७	१७.९	५.३	७.१	७.९	१.५	५.१	३.६	१.४	०.६	०.५	८.४
पुरुष																	
नेपाल	जम्मा	१४२५३५५१	९७.५	०.०	२.५	४०.३	१५.३	५.१	७.७	७.४	१.५	६.७	४.३	१.७	०.७	०.६	८.८
	जम्मा दलित	१८६९४३९	९७.२	०.०	२.८	४३.०	१३.८	५.०	७.८	६.६	१.६	७.०	४.१	१.६	०.६	०.५	८.४
	पहाडी दलित	११७४४०८	९६.६	०.१	३.४	४२.८	१३.६	४.३	८.५	७.७	१.५	७.१	४.१	१.४	०.५	०.५	७.९
	मधेसी/तराई दलित	६९५०३१	९८.२	०.०	१.८	४३.७	१४.५	७.२	५.५	३.१	१.७	६.७	४.२	२.१	०.८	०.६	९.८
	गैरदलित जातजाति	१२३८४११२	९७.६	०.०	२.४	३९.८	१५.६	५.१	७.६	७.६	१.५	६.७	४.३	१.७	०.७	०.७	८.९
भौगोलिक क्षेत्र																	
हिमाल	जम्मा	५७७२४७	९७.२	०.०	२.८	४०.१	१४.७	४.५	८.४	८.५	१.६	६.८	४.२	१.६	०.६	०.७	८.४
	जम्मा दलित	७८८१२	९६.५	०.१	३.५	४३.६	१३.४	४.१	८.६	७.४	१.५	७.१	४.३	१.३	०.५	०.५	७.८
	पहाडी दलित	७८०१४१	९६.४	०.१	३.५	४३.६	१३.४	४.१	८.५	७.५	१.५	७.१	४.२	१.३	०.५	०.५	७.८
	मधेसी/तराई दलित	८६७१	९८.२	०.०	१.८	४२.०	१०.२	५.७	१२.७	१.९	१.३	४.५	७.०	१.३	०.६	०.६	१२.१
	गैरदलित जातजाति	४९९८४३५	९७.३	०.०	२.७	३९.५	१४.९	४.५	८.४	८.७	१.६	६.७	४.२	१.६	०.७	०.७	८.५

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	अपाङ्गता नभएको	अपाङ्गता नहुलेको	अपाङ्गता भएको	भारीक अपाङ्गता	न्यून दृष्टियुक्त	पूर्ण दृष्टिविहीन	बहिरोपन	सुस्तश्रवण	श्रवण दृष्टिविहीन	स्वर र बोलाइ	मानसिक वा मनोसामाजिक	बौद्धिक अपाङ्गता	अनुवंशीय रक्तश्राव (हेमोफिलिया)	अटिजम्	बहुअपाङ्गता
पहाड	जम्मा	८७४२६०	९६.८	०.०	३.२	४४.१	१३.३	४.४	९.७	८.१	१.७	६.२	२.६	१.०	०.४	०.४	८.०
	जम्मा दलित	११८२१५	९६.५	०.०	३.५	४८.२	११.३	४.७	१०.५	७.०	१.५	५.९	२.३	०.९	०.४	०.४	७.०
	पहाडी दलित	११८०१०	९६.५	०.०	३.५	४८.२	११.३	४.७	१०.५	७.०	१.५	५.९	२.३	०.९	०.४	०.४	७.०
	मधेसी/तराई दलित	२०५	९७.६	०.०	२.४	४०.०	४०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	२०.०
	गैरदलित जातजाति	७५६०४५	९६.८	०.०	३.१	४३.४	१३.६	४.४	९.६	८.३	१.८	६.३	२.७	१.०	०.४	०.४	८.२
तराई	जम्मा	७६६२०४४	९७.८	०.०	२.१	३९.७	१६.२	५.८	६.५	६.३	१.४	६.८	४.६	१.९	०.८	०.६	९.३
	जम्मा दलित	१०३२४१२	९७.८	०.०	२.२	४१.५	१४.७	६.०	६.५	५.६	१.७	७.२	४.४	१.९	०.७	०.६	९.२
	पहाडी दलित	३४६२५७	९६.९	०.०	३.१	३९.०	१४.८	४.६	७.८	८.६	१.६	७.७	४.५	१.७	०.६	०.६	८.५
	मधेसी/तराई दलित	६८६१५५	९८.२	०.०	१.८	४३.७	१४.५	७.२	५.४	३.१	१.७	६.८	४.२	२.१	०.८	०.६	९.८
	गैरदलित जातजाति	६६२९६३२	९७.९	०.०	२.१	३९.४	१६.५	५.७	६.५	६.४	१.४	६.७	४.७	१.९	०.८	०.७	९.३
सहरी/ग्रामीण																	
सहरी	जम्मा	३९७८९८३	९८.२	०.०	१.८	३९.६	१६.५	५.६	६.७	६.६	१.२	५.८	४.८	१.९	१.१	१.१	९.१
	जम्मा दलित	३३३७६५	९७.७	०.०	२.३	४२.८	१४.१	५.२	६.७	५.९	१.३	६.७	५.४	१.८	०.८	०.७	८.६
	पहाडी दलित	२३२६३७	९७.४	०.०	२.५	४३.२	१४.०	४.७	६.७	७.१	१.३	६.७	५.२	१.६	०.७	०.८	८.१
	मधेसी/तराई दलित	१०११२८	९८.३	०.०	१.७	४१.६	१४.६	७.०	६.६	१.८	१.६	६.७	६.०	२.३	१.२	०.४	१०.३
	गैरदलित जातजाति	३६४५२१८	९८.२	०.०	१.८	३९.२	१६.८	५.६	६.७	६.७	१.२	५.७	४.७	२.०	१.१	१.१	९.१
अर्धसहरी	जम्मा	५६५०१७८	९७.८	०.०	२.२	४०.१	१५.८	५.७	६.६	६.३	१.४	६.८	४.८	२.०	०.७	०.६	९.२
	जम्मा दलित	८३७५२७	९७.८	०.०	२.२	४२.२	१४.८	५.९	६.४	५.६	१.६	६.८	४.४	१.९	०.७	०.६	९.१
	पहाडी दलित	२६६८९९	९६.९	०.१	३.०	३९.९	१५.१	४.३	७.८	८.५	१.४	६.९	५.०	१.६	०.६	०.४	८.४
	मधेसी/तराई दलित	५७०६२८	९८.२	०.०	१.८	४४.०	१४.६	७.२	५.२	३.३	१.७	६.७	४.०	२.१	०.८	०.७	९.७
	गैरदलित जातजाति	४८१२६५१	९७.८	०.०	२.१	३९.७	१६.०	५.७	६.६	६.४	१.४	६.८	४.९	२.०	०.७	०.६	९.२
ग्रामीण	जम्मा	४६२४३९०	९६.६	०.०	३.४	४०.७	१४.३	४.३	८.९	८.७	१.८	७.१	३.६	१.३	०.५	०.५	८.३
	जम्मा दलित	६९८१४७	९६.२	०.१	३.७	४३.७	१२.९	४.३	९.२	७.५	१.६	७.३	३.६	१.२	०.४	०.५	७.७

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	अपाङ्गता नभएको	अपाङ्गता नहुलेको	अपाङ्गता भएको	शारीरिक अपाङ्गता	न्यून दृष्टियुक्त	पूर्ण दृष्टिविहीन	बहिरोपन	सुस्तश्रवण	श्रवण दृष्टिविहीन	स्वर र बोलाइ	मानसिक वा मनोसामाजिक	बौद्धिक अपाङ्गता	अनुवंशीय रक्तश्राव (हेमोफिलिया)	अटिजम्	बहुअपाङ्गता
	पहाडी दलित	६७४८७२	९६.२	०.१	३.८	४३.७	१३.०	४.२	९.२	७.६	१.६	७.३	३.६	१.३	०.४	०.५	७.७
	मधेसी/तराई दलित	२३२७५	९७.९	०.०	२.१	४५.३	११.८	७.७	७.५	२.२	१.६	६.९	३.७	१.०	०.६	१.२	१०.४
	गैरदलित जातजाति	३९२६२४३	९६.६	०.०	३.३	४०.१	१४.६	४.४	८.९	८.९	१.८	७.०	३.६	१.३	०.५	०.५	८.५
प्रदेश																	
कोशी	जम्मा	२४१७३२८	९७.४	०.०	२.६	३७.३	१४.९	५.१	७.६	९.३	१.७	७.५	४.५	१.८	०.६	०.६	९.२
	जम्मा दलित	२३३३९५	९७.४	०.०	२.६	३८.९	१२.९	५.८	७.६	८.६	१.७	८.०	४.१	२.१	०.८	०.७	८.७
	पहाडी दलित	१४६९३६	९६.९	०.०	३.१	३६.२	१३.६	५.५	८.५	१०.४	२.०	८.२	३.७	२.०	०.७	०.६	८.६
	मधेसी/तराई दलित	८६४५९	९८.३	०.०	१.७	४७.३	१०.६	६.७	४.८	३.१	०.९	७.२	५.३	२.८	१.१	१.०	९.२
	गैरदलित जातजाति	२१८३९३३	९७.४	०.०	२.६	३७.१	१५.१	५.०	७.६	९.४	१.७	७.४	४.५	१.७	०.६	०.६	९.२
मधेस	जम्मा	३०६५७५१	९८.३	०.०	१.७	४१.३	१५.२	७.२	५.९	३.२	१.५	७.५	४.५	१.८	०.९	०.७	१०.३
	जम्मा दलित	४९९६०६	९८.२	०.०	१.८	४३.७	१३.९	७.३	५.७	२.७	१.८	७.२	४.०	१.७	०.९	०.६	१०.४
	पहाडी दलित	२१४७०	९७.४	०.०	२.६	३६.३	१२.६	२.५	१०.९	५.२	१.६	११.९	४.४	२.७	०.९	०.५	१०.५
	मधेसी/तराई दलित	४७८१३६	९८.३	०.०	१.७	४४.२	१४.०	७.७	५.३	२.६	१.८	६.९	४.०	१.७	०.९	०.७	१०.४
	गैरदलित जातजाति	२५६६१४५	९८.३	०.०	१.७	४०.८	१५.५	७.२	५.९	३.३	१.४	७.६	४.६	१.८	०.९	०.७	१०.३
बागमती	जम्मा	३०४८६८४	९७.८	०.०	२.२	३७.७	१६.५	५.१	७.६	८.२	१.५	६.१	४.३	१.७	१.०	०.९	९.३
	जम्मा दलित	१७७३३१	९७.३	०.०	२.७	४०.०	१४.७	५.१	८.१	७.४	१.४	६.१	४.८	१.४	०.८	०.७	९.७
	पहाडी दलित	१७०८६६	९७.२	०.०	२.७	४०.०	१४.८	५.०	८.०	७.५	१.४	६.१	४.७	१.४	०.७	०.७	९.६
	मधेसी/तराई दलित	६४६५	९८.५	०.०	१.५	४०.८	१०.२	९.२	१३.३	२.०	१.०	५.१	५.१	१.०	१.०	१.०	१०.२
	गैरदलित जातजाति	२८७१३५३	९७.९	०.०	२.१	३७.५	१६.६	५.१	७.५	८.२	१.५	६.१	४.३	१.८	१.०	१.०	९.३
गण्डकी	जम्मा	११७०८३३	९६.५	०.२	३.३	३६.७	१५.५	३.५	१०.४	९.२	१.५	७.५	५.१	१.८	०.३	०.५	७.९
	जम्मा दलित	२०७२९६	९६.३	०.२	३.५	३९.६	१४.६	३.५	९.६	८.०	१.६	७.७	५.६	१.७	०.४	०.४	७.४
	पहाडी दलित	२०६२८८	९६.३	०.२	३.५	३९.६	१४.५	३.५	९.६	८.०	१.६	७.७	५.६	१.७	०.४	०.४	७.४

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	अपाङ्गता नभएको	अपाङ्गता नहुलेको	अपाङ्गता भएको	शारीरिक अपाङ्गता	न्यून दृष्टियुक्त	पूर्ण दृष्टिविहीन	बहिरोपन	सुस्तश्रवण	श्रवण दृष्टिविहीन	स्वर र बोलाइ	मानसिक वा मनोसामाजिक	बौद्धिक अपाङ्गता	अनुवंशीय रक्तश्राव (हेमोफिलिया)	अटिजम्	बहुअपाङ्गता
	मधेसी/तराई दलित	१००८	९७.६	०.६	१.८	५५.६	२२.२	०.०	११.१	०.०	०.०	०.०	५.६	०.०	०.०	०.०	५.६
	गैरदलित जातजाति	९६३५३७	९६.६	०.२	३.३	३६.०	१५.७	३.५	१०.६	९.५	१.५	७.५	५.०	१.८	०.३	०.६	८.०
लुम्बिनी	जम्मा	२४५४४०८	९७.३	०.०	२.७	४१.२	१५.७	४.८	७.३	७.४	१.५	६.३	४.४	१.९	०.७	०.६	८.३
	जम्मा दलित	३४५२२४	९७.०	०.०	३.०	४१.८	१५.०	४.५	८.०	७.३	१.५	७.०	४.२	१.९	०.५	०.६	७.६
	पहाडी दलित	२२२७७१	९६.५	०.०	३.५	४२.४	१३.९	४.०	८.७	८.१	१.३	७.३	४.२	१.५	०.५	०.६	७.४
	मधेसी/तराई दलित	१२२४५३	९७.८	०.०	२.२	४०.०	१८.३	५.९	६.०	४.७	१.९	६.२	४.३	३.२	०.६	०.४	८.३
	गैरदलित जातजाति	२१०९१८४	९७.४	०.०	२.६	४१.१	१५.८	४.९	७.२	७.४	१.५	६.१	४.४	१.९	०.७	०.६	८.५
कर्णाली	जम्मा	८२३७६१	९६.४	०.०	३.५	४८.५	१२.५	३.९	९.१	७.१	१.५	६.४	२.७	०.९	०.३	०.५	६.७
	जम्मा दलित	१९०६१९	९६.१	०.०	३.९	५१.०	११.२	३.८	८.९	६.२	१.४	६.३	३.०	०.८	०.४	०.४	६.७
	पहाडी दलित	१९०४७८	९६.१	०.०	३.९	५१.०	११.२	३.८	८.९	६.२	१.४	६.३	३.०	०.८	०.४	०.४	६.७
	मधेसी/तराई दलित	१४१	९५.७	०.०	४.३	५०.०	०.०	०.०	०.०	१६.७	०.०	०.०	३३.३	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	६३३१४२	९६.५	०.०	३.४	४७.६	१२.९	३.९	९.२	७.४	१.५	६.४	२.६	०.९	०.३	०.५	६.७
सुदुर-पश्चिम	जम्मा	१२७२७८६	९७.१	०.०	२.९	४४.१	१५.२	४.९	६.९	७.३	१.४	५.८	३.६	१.३	०.५	०.४	८.४
	जम्मा दलित	२१५९६८	९६.७	०.०	३.३	४४.५	१३.९	४.७	७.२	७.२	१.५	७.०	३.५	१.१	०.५	०.३	८.४
	पहाडी दलित	२१५५९९	९६.७	०.०	३.३	४४.५	१४.०	४.७	७.२	७.२	१.५	७.०	३.५	१.१	०.५	०.३	८.४
	मधेसी/तराई दलित	३६९	९८.१	०.०	१.९	५७.१	०.०	१४.३	०.०	०.०	०.०	१४.३	०.०	०.०	०.०	०.०	१४.३
	गैरदलित जातजाति	१०५६८१८	९७.२	०.०	२.८	४४.०	१५.५	४.९	६.९	७.३	१.४	५.५	३.६	१.३	०.५	०.४	८.५
महिला																	
नेपाल	जम्मा	१४९११०२७	९८.०	०.०	२.०	३३.५	१९.२	५.८	८.३	८.६	१.६	६.१	४.४	१.९	०.९	०.९	९.०
	जम्मा दलित	२०२९५५१	९७.८	०.०	२.१	३५.९	१७.७	५.८	८.९	८.२	१.६	६.२	४.०	१.७	०.७	०.९	८.४
	पहाडी दलित	१३३२२०४	९७.४	०.१	२.६	३६.२	१७.०	५.०	९.४	९.४	१.७	६.२	४.०	१.५	०.६	०.८	८.१
	मधेसी/तराई दलित	६९७३४७	९८.६	०.०	१.४	३४.७	२०.०	८.६	७.१	४.०	१.४	६.२	३.८	२.२	१.०	१.३	९.७
	गैरदलित जातजाति	१२८८१४७६	९८.०	०.०	२.०	३३.०	१९.४	५.९	८.२	८.६	१.६	६.०	४.५	१.९	०.९	०.९	९.१

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	अपाङ्गता नभएको	अपाङ्गता नहुलेको	अपाङ्गता भएको	शारीरिक अपाङ्गता	न्यून दृष्टियुक्त	पूर्ण दृष्टिविहीन	बहिरोपन	सुस्तश्रवण	श्रवण दृष्टिविहीन	स्वर र बोलाइ	मानसिक वा मनोसामाजिक	बौद्धिक अपाङ्गता	अनुवंशीय रक्तश्राव (हेमोफिलिया)	अटिजम्	बहुअपाङ्गता
भौगोलिक क्षेत्र																	
हिमाल	जम्मा	६०४०३७७	९७.७	०.०	२.३	३४.२	१७.९	५.२	८.७	९.७	१.६	६.२	४.५	१.७	०.८	०.८	८.६
	जम्मा दलित	८१३४८३	९७.३	०.१	२.६	३७.३	१६.३	५.०	९.५	९.२	१.७	६.१	४.२	१.५	०.६	०.८	७.८
	पहाडी दलित	८०६४८१	९७.३	०.१	२.६	३७.२	१६.३	५.०	९.५	९.२	१.७	६.२	४.२	१.५	०.६	०.८	७.८
	मधेसी/तराई दलित	७००२	९८.१	०.०	१.९	४३.४	१७.६	८.१	८.१	३.७	१.५	३.७	१.५	०.७	०.७	२.२	८.८
	गैरदलित जातजाति	५२२६८९४	९७.७	०.०	२.२	३३.६	१८.२	५.२	८.६	९.८	१.६	६.२	४.५	१.८	०.८	०.८	८.७
पहाड	जम्मा	८९८६८८	९७.४	०.०	२.६	३७.६	१६.४	५.५	९.४	८.५	१.९	६.०	३.१	१.५	०.६	०.९	८.७
	जम्मा दलित	१२४८७८	९७.४	०.०	२.६	४१.८	१४.४	५.४	१०.५	८.१	१.६	५.३	२.२	१.३	०.४	०.८	८.१
	पहाडी दलित	१२४७३७	९७.४	०.०	२.६	४१.८	१४.४	५.४	१०.५	८.१	१.६	५.३	२.२	१.३	०.४	०.८	८.१
	मधेसी/तराई दलित	१४१	१००.०														
	गैरदलित जातजाति	७७३८१०	९७.४	०.०	२.६	३६.९	१६.७	५.५	९.२	८.६	१.९	६.१	३.३	१.५	०.६	०.९	८.८
तराई	जम्मा	७९७९६२	९८.३	०.०	१.७	३२.०	२०.९	६.६	७.६	७.४	१.६	६.०	४.६	२.०	१.०	०.९	९.५
	जम्मा दलित	१०९११९०	९८.३	०.०	१.७	३३.३	१९.८	६.७	८.०	७.२	१.६	६.४	४.०	२.०	०.९	१.०	९.२
	पहाडी दलित	४००९८६	९७.६	०.०	२.४	३२.०	१९.६	४.८	८.९	१०.३	१.८	६.७	४.१	१.७	०.७	०.७	८.८
	मधेसी/तराई दलित	६९०२०४	९८.६	०.०	१.४	३४.६	२०.०	८.६	७.१	४.०	१.४	६.२	३.९	२.३	१.१	१.३	९.७
	गैरदलित जातजाति	६८८०७७२	९८.३	०.०	१.७	३१.८	२१.१	६.६	७.५	७.५	१.६	५.९	४.७	२.०	१.०	०.९	९.५
सहरी/ग्रामीण																	
सहरी	जम्मा	३९८४५८९	९८.४	०.०	१.६	३३.४	१९.९	६.०	७.४	७.८	१.४	५.३	५.१	२.०	१.३	१.०	९.५
	जम्मा दलित	३४३३८४	९८.१	०.०	१.८	३६.५	१८.४	५.६	८.६	७.३	१.५	५.८	४.०	१.५	०.९	०.९	९.१
	पहाडी दलित	२४७६१०	९७.९	०.०	२.०	३७.०	१७.५	४.८	९.५	८.३	१.४	५.७	४.२	१.४	०.८	०.९	८.४
	मधेसी/तराई दलित	९५७७४	९८.७	०.०	१.३	३४.२	२१.९	८.९	४.९	३.१	१.७	५.९	३.१	२.२	१.२	१.०	११.८
	गैरदलित जातजाति	३६४१२०५	९८.४	०.०	१.५	३३.०	२०.१	६.१	७.२	७.८	१.४	५.२	५.२	२.०	१.३	१.१	९.६

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	अपाङ्गता नभएको	अपाङ्गता नहुलेको	अपाङ्गता भएको	भारीरिक्त अपाङ्गता	न्यून दृष्टियुक्त	पूर्ण दृष्टिविहीन	बहिरोपन	सुस्तश्रवण	श्रवण दृष्टिविहीन	स्वर र बोलाइ	मानसिक वा मनोसामाजिक	बौद्धिक अपाङ्गता	अनुवंशीय रक्तश्राव (हेमोफिलिया)	अटिजम्	बहुअपाङ्गता
अर्धसहरी	जम्मा	५९०४१०४	९८.३	०.०	१.७	३२.४	२०.६	६.५	७.७	७.५	१.५	६.०	४.६	२.१	०.९	१.०	९.२
	जम्मा दलित	८८७६२३	९८.३	०.०	१.७	३३.९	१९.७	६.९	८.१	७.०	१.४	६.२	४.२	२.०	०.९	१.०	८.७
	पहाडी दलित	३०९३३३	९७.६	०.१	२.३	३३.२	१९.४	५.०	८.९	१०.१	१.६	६.३	४.४	१.८	०.७	०.७	८.१
	मधेसी/तराई दलित	५७८२९०	९८.६	०.०	१.४	३४.६	१९.९	८.६	७.४	४.२	१.३	६.२	४.०	२.३	१.०	१.३	९.३
	गैरदलित जातजाति	५०१६४८१	९८.३	०.०	१.७	३२.१	२०.८	६.५	७.६	७.६	१.५	५.९	४.७	२.१	०.९	०.९	९.३
ग्रामीण	जम्मा	५०२२३३४	९७.३	०.०	२.६	३४.३	१७.७	५.३	९.१	९.८	१.८	६.५	३.९	१.६	०.७	०.८	८.६
	जम्मा दलित	७९८५४४	९७.२	०.१	२.८	३७.१	१६.१	५.०	९.६	९.४	१.८	६.३	३.८	१.५	०.६	०.८	८.१
	पहाडी दलित	७७५२६१	९७.१	०.१	२.८	३७.०	१६.२	५.०	९.६	९.५	१.८	६.३	३.८	१.५	०.६	०.८	८.०
	मधेसी/तराई दलित	२३२८३	९८.५	०.०	१.५	४०.३	१४.४	७.६	७.९	२.६	१.५	७.६	३.५	१.८	०.६	१.५	१०.६
	गैरदलित जातजाति	४२२३७९०	९७.३	०.०	२.६	३३.८	१८.०	५.३	९.०	९.८	१.८	६.६	४.०	१.६	०.७	०.८	८.७
प्रदेश																	
कोशी	जम्मा	२५४४०८४	९७.९	०.०	२.१	३१.२	१८.२	५.८	८.०	९.७	१.८	७.०	५.०	२.१	०.८	१.०	९.४
	जम्मा दलित	२४८१५२	९७.९	०.०	२.१	३३.३	१५.८	६.०	८.५	९.७	१.८	८.०	४.३	१.८	०.८	१.१	८.८
	पहाडी दलित	१६१२६०	९७.५	०.०	२.५	३१.५	१६.५	५.३	९.५	११.२	२.१	७.९	४.३	१.६	०.७	१.०	८.४
	मधेसी/तराई दलित	८६८९२	९८.७	०.०	१.३	३९.८	१३.१	८.३	५.१	४.३	०.८	८.७	४.२	२.७	१.२	१.८	१०.१
	गैरदलित जातजाति	२२९५९३२	९७.९	०.०	२.१	३१.०	१८.४	५.८	८.०	९.७	१.७	६.९	५.०	२.१	०.८	१.०	९.५
मधेस	जम्मा	३०४८८४९	९८.७	०.०	१.३	३३.०	२०.०	९.१	७.३	४.०	१.५	६.२	४.०	२.१	१.३	१.१	१०.५
	जम्मा दलित	५०७३२३	९८.७	०.०	१.३	३४.३	१९.०	९.३	७.९	३.५	१.५	६.२	३.५	२.१	१.२	१.३	१०.३
	पहाडी दलित	२२८०८	९७.८	०.०	२.२	२९.२	१७.१	६.३	९.९	७.७	१.६	९.३	३.६	२.४	१.६	०.८	१०.५
	मधेसी/तराई दलित	४८४५१५	९८.७	०.०	१.३	३४.७	१९.१	९.५	७.७	३.२	१.५	६.०	३.५	२.१	१.१	१.३	१०.३
	गैरदलित जातजाति	२५४१५२६	९८.७	०.०	१.३	३२.८	२०.२	९.०	७.१	४.१	१.५	६.२	४.१	२.१	१.३	१.०	१०.५
बागमती	जम्मा	३०६८१८२	९८.१	०.०	१.९	३२.१	१९.७	५.८	७.६	९.१	१.५	५.६	४.८	१.९	१.२	१.१	९.६
	जम्मा दलित	१८२१८०	९७.८	०.०	२.२	३५.१	१७.०	५.९	९.०	९.१	१.६	५.८	३.७	१.४	१.३	१.१	८.९

क्षेत्र	विवरण	जम्मा	अपाङ्गता नभएको	अपाङ्गता नहुलेको	अपाङ्गता भएको	शारीरिक अपाङ्गता	न्यून दृष्टियुक्त	पूर्ण दृष्टिविहीन	बहिरोपन	सुस्तश्रवण	श्रवण दृष्टिविहीन	स्वर र बोलाइ	मानसिक वा मनोसामाजिक	बौद्धिक अपाङ्गता	अनुवंशीय रक्तश्राव (हेमोफिलिया)	अटिजम्	बहुअपाङ्गता
	पहाडी दलित	१७७८२०	९७.८	०.०	२.२	३५.०	१७.०	५.९	९.१	९.२	१.६	५.८	३.८	१.४	१.३	१.१	९.०
	मधेसी/तराई दलित	४३६०	९८.६	०.०	१.४	४५.९	१९.७	४.९	४.९	१.६	३.३	९.८	१.६	०.०	०.०	३.३	४.९
	गैरदलित जातजाति	२८८६००२	९८.१	०.०	१.९	३१.९	१९.९	५.८	७.५	९.१	१.५	५.६	४.९	२.०	१.२	१.१	९.६
गण्डकी	जम्मा	१२९५५९४	९७.२	०.२	२.६	३०.०	१८.४	४.०	११.०	११.१	१.७	७.३	५.५	२.०	०.३	०.७	८.०
	जम्मा दलित	२४०५४८	९७.१	०.२	२.६	३३.२	१६.४	४.०	११.३	१०.४	१.८	६.९	५.६	२.०	०.४	०.६	७.५
	पहाडी दलित	२३९६७०	९७.१	०.२	२.६	३३.१	१६.४	४.०	११.३	१०.४	१.८	६.९	५.६	२.०	०.४	०.६	७.५
	मधेसी/तराई दलित	८७८	९७.९	०.३	१.७	४०.०	१३.३	६.७	०.०	६.७	०.०	१३.३	६.७	०.०	०.०	०.०	१३.३
	गैरदलित जातजाति	१०५५०४६	९७.२	०.२	२.६	२९.२	१८.८	४.०	११.०	११.३	१.६	७.५	५.५	२.०	०.३	०.७	८.२
लुम्बिनी	जम्मा	२६६७६७०	९७.९	०.०	२.१	३३.९	२०.०	५.३	८.३	८.७	१.६	५.६	४.२	१.८	१.०	०.८	८.७
	जम्मा दलित	३८९९२६	९७.७	०.०	२.३	३४.१	१९.७	४.७	८.७	९.१	१.५	५.८	४.५	१.९	०.७	०.७	८.५
	पहाडी दलित	२६९७९०	९७.५	०.०	२.५	३४.९	१७.७	४.३	९.४	९.९	१.६	५.९	४.४	१.७	०.७	०.७	८.८
	मधेसी/तराई दलित	१२०१३६	९८.२	०.०	१.८	३१.८	२६.३	६.१	६.४	६.४	१.३	५.३	४.७	२.५	०.८	०.८	७.७
	गैरदलित जातजाति	२२७७७४४	९८.०	०.०	२.०	३३.८	२०.१	५.४	८.२	८.७	१.७	५.५	४.२	१.८	१.०	०.९	८.७
कर्णाली	जम्मा	८६४६५१	९७.३	०.०	२.७	४१.६	१६.४	४.९	९.२	८.३	१.७	५.७	२.९	१.२	०.३	०.७	७.२
	जम्मा दलित	२०५६१६	९७.१	०.०	२.९	४३.४	१५.४	५.१	९.१	७.४	१.६	५.४	२.७	१.१	०.५	०.८	७.४
	पहाडी दलित	२०५४२८	९७.१	०.०	२.९	४३.४	१५.४	५.१	९.१	७.४	१.६	५.४	२.७	१.१	०.५	०.८	७.४
	मधेसी/तराई दलित	१८८	९७.३	०.०	२.७	२०.०	२०.०	४०.०	२०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	६५९०३५	९७.३	०.०	२.६	४१.०	१६.७	४.८	९.२	८.६	१.७	५.९	२.९	१.२	०.३	०.६	७.१
सुदुर-पश्चिम	जम्मा	१४२१९९७	९७.७	०.०	२.३	३७.१	२०.२	५.७	७.५	८.६	१.६	४.९	३.५	१.४	०.६	०.६	८.२
	जम्मा दलित	२५५८०६	९७.४	०.०	२.५	३८.२	१८.९	५.५	८.०	८.९	१.७	५.७	३.२	१.३	०.४	०.६	७.७
	पहाडी दलित	२५५४२८	९७.४	०.०	२.५	३८.२	१८.९	५.५	८.०	८.९	१.७	५.७	३.२	१.३	०.४	०.६	७.७
	मधेसी/तराई दलित	३७८	९८.४	०.०	१.६	३३.३	१६.७	१६.७	०.०	१६.७	०.०	०.०	१६.७	०.०	०.०	०.०	०.०
	गैरदलित जातजाति	११६६१९१	९७.७	०.०	२.२	३६.८	२०.५	५.७	७.४	८.६	१.६	४.७	३.६	१.५	०.७	०.६	८.३

अनुसूची ३०: घरको जोखिमअनुसार पारिवारिक विवरण, राष्ट्रिय जनगणना २०७८

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	जोखिम नभएको (%)	कम जोखिम भएको (%)	मध्यम जोखिम भएको (%)	उच्च जोखिम भएको (%)	पूर्ण जोखिम भएको (%)
नेपाल	जम्मा	६६६०८४१	३४.२	३७.५	२५.३	२.९	०.२
	पहाडी दलित	५९२२७५	२२.४	४३.८	२७.८	५.६	०.५
	मधेसी/तराई दलित	२७७८७५	६.९	२६.२	६०.२	६.२	०.५
	गैरदलित जातजाति	५७९०६९१	३६.७	३७.४	२३.३	२.५	०.१
प्रदेश							
कोशी	जम्मा	११९०७५५	३०.५	४२.३	२४.८	२.३	०.१
	पहाडी दलित	७४९५३	२४.१	४३.९	२७.६	४.१	०.३
	मधेसी/तराई दलित	३७७९९	८.७	३३.५	५२	५.५	०.३
	गैरदलित जातजाति	१०७८००३	३१.७	४२.५	२३.७	२	०.१
मधेस	जम्मा	११५६३८३	१६.९	३२.७	४६.८	३.३	०.२
	पहाडी दलित	९९९४	१९.३	३७.५	३५.२	७.७	०.४
	मधेसी/तराई दलित	१९९९८०	५	२३.९	६४.६	६	०.६
	गैरदलित जातजाति	९५४४०९	१९.३	३४.५	४३.४	२.८	०.१
बागमती	जम्मा	१५६७९१७	५.४	२९.८	१०.१	१.६	०.१
	पहाडी दलित	८८६१०	३९.६	३९	१७.९	३.३	०.२
	मधेसी/तराई दलित	२५५३	५५	२४.५	१२.६	७.७	०.३
	गैरदलित जातजाति	१४७६७५४	५९.५	२९.३	९.७	१.५	०.१
गण्डकी	जम्मा	६६१६३२	४३.१	३८.१	१६.५	२.२	०.१
	पहाडी दलित	११७०३९	३०.६	४२.१	२३	४.१	०.३
	मधेसी/तराई दलित	४५१	३०.८	२९.५	३३	६	०.७
	गैरदलित जातजाति	५४४१४२	४५.७	३७.३	१५.१	१.८	०.१
लुम्बिनी	जम्मा	११४१३४५	३०.३	४१.९	२४.७	२.९	०.२
	पहाडी दलित	१२१२८४	२०.७	५१	२४.४	३.६	०.३
	मधेसी/तराई दलित	४४८८४	१०.६	२९.७	५१.२	७.८	०.७
	गैरदलित जातजाति	९७५१७७	३२.४	४१.३	२३.५	२.६	०.२
कर्णाली	जम्मा	३६६०३७	१२.९	४३.८	३४.५	८.३	०.६
	पहाडी दलित	८३१६१	८.५	४०.४	३८.३	११.६	१.२
	मधेसी/तराई दलित	६४	३१.२	४२.२	२३.४	३.१	०
	गैरदलित जातजाति	२८२८१२	१४.२	४४.७	३३.३	७.४	०.४
सुदूरपश्चिम	जम्मा	५७६७७२	२१.५	४४.५	२९.५	४.३	०.३
	पहाडी दलित	९७२३४	९.६	४५	३७.१	७.६	०.७
	मधेसी/तराई दलित	१४४	२८.५	३०.६	३६.१	४.२	०.७
	गैरदलित जातजाति	४७९३९४	२३.९	४४.४	२७.९	३.६	०.२
जिल्ला							
ताप्लेजुङ	जम्मा	२७७७६	९.६	६२.५	२५.७	२	०.२
	पहाडी दलित	१९१३	७.८	५७.४	३०.१	४.१	०.६

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	जोखिम नभएको (%)	कम जोखिम भएको (%)	मध्यम जोखिम भएको (%)	उच्च जोखिम भएको (%)	पूर्ण जोखिम भएको (%)
	मधेसी/तराई दलित	१	१००	०	०	०	०
	गैरदलित जातजाति	२५८६२	९.७	६२.९	२५.४	१.९	०.२
संखुवासभा	जम्मा	३९११८	९.३	५६	२७	७.३	०.५
	पहाडी दलित	३२१२	६.७	४७.९	३२.६	१२	०.९
	मधेसी/तराई दलित	१७	२९.४	१७.६	१७.६	२३.५	११.८
	गैरदलित जातजाति	३५८८९	९.५	५६.७	२६.५	६.९	०.४
सोलुखुम्बु	जम्मा	२६२३९	१३	७१.७	१३.८	१.३	०.१
	पहाडी दलित	२१०३	८.८	७३.४	१५.६	२	०.१
	मधेसी/तराई दलित	११	६३.६	२७.३	९.१	०	०
	गैरदलित जातजाति	२४१२५	१३.४	७१.६	१३.६	१.३	०.१
ओखलढुङ्गा	जम्मा	३४२८६	७.१	६७.३	२२.७	२.८	०.२
	पहाडी दलित	३६९६	४.४	६३.१	२७.२	४.७	०.५
	मधेसी/तराई दलित	८	३७.५	५०	१२.५	०	०
	गैरदलित जातजाति	३०५८२	७.४	६७.८	२२.२	२.५	०.१
खोटाङ	जम्मा	४१७२०	६.७	५४.१	३३.६	५.२	०.४
	पहाडी दलित	४५८३	४.९	४७.९	३९.७	७	०.६
	मधेसी/तराई दलित	९	४४.४	३३.३	२२.२	०	०
	गैरदलित जातजाति	३७१२८	६.९	५४.८	३२.९	५	०.३
भोजपुर	जम्मा	३८५८०	५.९	५१.२	३७.१	५.३	०.६
	पहाडी दलित	३५७५	४.५	४३	४३.२	८.४	०.९
	मधेसी/तराई दलित	८	३७.५	६२.५	०	०	०
	गैरदलित जातजाति	३४९९७	६	५२.१	३६.५	४.९	०.५
धनकुटा	जम्मा	३७६१६	२२.४	५०.६	२३.९	२.८	०.२
	पहाडी दलित	२६७०	१६.१	४७.२	३०.९	५.४	०.४
	मधेसी/तराई दलित	१२	८३.३	१६.७	०	०	०
	गैरदलित जातजाति	३४९३४	२२.९	५०.९	२३.४	२.७	०.२
तेह्रथुम	जम्मा	२१८४५	१३	६३.८	२०.६	२.४	०.२
	पहाडी दलित	२०११	९.४	६०.५	२६.१	३.६	०.४
	मधेसी/तराई दलित	५	२०	४०	४०	०	०
	गैरदलित जातजाति	१९८२९	१३.३	६४.१	२०.१	२.३	०.२
पाँचथर	जम्मा	४२४३७	१२.३	६३.९	२१.५	२.१	०.२
	पहाडी दलित	२४६४	१३.२	५२	२९.८	४.६	०.४
	मधेसी/तराई दलित	५	६०	२०	२०	०	०
	गैरदलित जातजाति	३९९६८	१२.२	६४.७	२१	१.९	०.२
इलाम	जम्मा	७०५०१	१७.४	५८	२१.१	३.३	०.३
	पहाडी दलित	३७९३	१४.७	५४.३	२५.८	४.९	०.३
	मधेसी/तराई दलित	३९	४१	३५.९	१२.८	७.७	२.६
	गैरदलित जातजाति	६६६६९	१७.५	५८.२	२०.८	३.२	०.३

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	जोखिम नभएको (%)	कम जोखिम भएको (%)	मध्यम जोखिम भएको (%)	उच्च जोखिम भएको (%)	पूर्ण जोखिम भएको (%)
झापा	जम्मा	२४५०१९	४७.६	३०.७	२०.५	१.१	०
	पहाडी दलित	१५०९६	४०.९	३७.१	२०.४	१.५	०.१
	मधेसी/तराई दलित	१९१५	१७.१	२३.९	५३.७	५.१	०.२
	गैरदलित जातजाति	२२८००८	४८.३	३०.४	२०.३	१	०
मोरङ	जम्मा	२७२१६०	३७.७	३५.९	२४.७	१.६	०.१
	पहाडी दलित	११८५१	३४.६	३८.९	२४.५	१.९	०.१
	मधेसी/तराई दलित	१९००३	१०.६	३६.३	४६.७	६.१	०.३
	गैरदलित जातजाति	२४१३०६	४०	३५.७	२३	१.२	०
सुनसरी	जम्मा	२१२४०७	३८.६	३५.१	२५.३	१	०
	पहाडी दलित	९०६५	४५.८	३६.२	१६.९	०.९	०.१
	मधेसी/तराई दलित	१५५१३	५.२	३१.४	५८.७	४.६	०.२
	गैरदलित जातजाति	१८७८२९	४१	३५.३	२२.९	०.७	०
उदयपुर	जम्मा	८१०५१	१९.२	३८.८	३६.६	५.२	०.३
	पहाडी दलित	८९२१	११.३	३७.३	४२.६	८.४	०.४
	मधेसी/तराई दलित	१२५३	७.९	३०.९	५२.३	८.५	०.४
	गैरदलित जातजाति	७०८७७	२०.४	३९.१	३५.६	४.७	०.३
सप्तरी	जम्मा	१४६८१६	७.७	२६.२	६४	१.९	०.१
	पहाडी दलित	१०११	१२.३	३४.२	४९.४	४.२	०
	मधेसी/तराई दलित	३६७६३	१.३	१७.१	७६.८	४.४	०.४
	गैरदलित जातजाति	१०९०४२	९.९	२९.२	५९.८	१.१	०
सिराहा	जम्मा	१४८५४९	१३.४	३३.४	४९.८	३.२	०.२
	पहाडी दलित	११८७	१९.५	२९.२	३८.३	१२.२	०.८
	मधेसी/तराई दलित	३४००३	३.९	२५.१	६५.१	५.५	०.५
	गैरदलित जातजाति	११३३५९	१६.१	३५.९	४५.४	२.४	०.१
धनुषा	जम्मा	१७७०९१	२२.९	३३.२	३९.७	४	०.१
	पहाडी दलित	११९२	१५.८	३५.२	२६.९	२१.७	०.३
	मधेसी/तराई दलित	३०३५०	९.१	२७.४	५७.४	५.९	०.३
	गैरदलित जातजाति	१४५५४९	२५.९	३४.५	३६.१	३.५	०.१
महोत्तरी	जम्मा	१३७८८६	१४.१	३०.२	५०.८	४.५	०.४
	पहाडी दलित	१५६२	१४.७	३९.६	४०.७	४.९	०.३
	मधेसी/तराई दलित	२२६९७	४.४	१८.८	६५.६	९.६	१.५
	गैरदलित जातजाति	११३६२७	१६	३२.३	४८	३.५	०.२
सर्लाही	जम्मा	१६४८२४	१५.५	३४.५	४५.७	४.१	०.३
	पहाडी दलित	२७८३	२२.१	३८.३	३२.३	६.७	०.६
	मधेसी/तराई दलित	२१४९१	३.२	२६.९	६३.७	५.५	०.८
	गैरदलित जातजाति	१४०५५०	१७.२	३५.६	४३.२	३.८	०.२
रौतहट	जम्मा	१३७०२५	१४.२	३६.४	४६.२	३	०.२
	पहाडी दलित	७३२	२४.७	४२.१	३२.२	१	०

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	जोखिम नभएको (%)	कम जोखिम भएको (%)	मध्यम जोखिम भएको (%)	उच्च जोखिम भएको (%)	पूर्ण जोखिम भएको (%)
	मधेसी/तराई दलित	१८४२७	५.३	२६.४	६१.६	६.२	०.४
	गैरदलित जातजाति	११७८६६	१५.५	३७.९	४३.८	२.५	०.२
बारा	जम्मा	१३११७९	१९.१	३३.९	४४.३	२.७	०.१
	पहाडी दलित	९७८	२६.२	३६.९	३४.२	२.६	०.२
	मधेसी/तराई दलित	१४४३०	६	२६.४	६१	६	०.६
	गैरदलित जातजाति	११५७७१	२०.६	३४.८	४२.३	२.२	०.१
पर्सा	जम्मा	११३०१३	३०.४	३४.३	३२.२	२.९	०.१
	पहाडी दलित	५४९	१९.१	५०.३	२६	४.६	०
	मधेसी/तराई दलित	१३८१९	१०.३	२९.१	५४.२	६.१	०.३
	गैरदलित जातजाति	९८६४५	३३.३	३५	२९.१	२.५	०.१
दोलखा	जम्मा	४९४९३	१३	६०	२५.४	१.५	०.१
	पहाडी दलित	४०४३	६.९	५५.७	३४.४	२.९	०.१
	मधेसी/तराई दलित	१३	३०.८	६१.५	७.७	०	०
	गैरदलित जातजाति	४५४३७	१३.६	६०.४	२४.६	१.३	०
सिन्धुपाल्चोक	जम्मा	७१६९७	१५.६	६३	१९.१	२.२	०
	पहाडी दलित	५२५०	८.८	६१.१	२५.६	४.३	०.१
	मधेसी/तराई दलित	८	६२.५	१२.५	२५	०	०
	गैरदलित जातजाति	६६४३९	१६.२	६३.२	१८.५	२	०
रसुवा	जम्मा	१११३१	२०.८	५५	२१	३	०.२
	पहाडी दलित	३६१	२७.१	४८.८	२०.५	३.६	०
	मधेसी/तराई दलित	२	०	१००	०	०	०
	गैरदलित जातजाति	१०७६८	२०.६	५५.२	२१	२.९	०.२
धादिङ	जम्मा	८३६२२	२५.३	४४	२५.४	५.१	०.२
	पहाडी दलित	९९९०	१५.८	४२.७	३३.७	७.४	०.३
	मधेसी/तराई दलित	९	३३.३	३३.३	३३.३	०	०
	गैरदलित जातजाति	७३६२३	२६.६	४४.१	२४.३	४.८	०.२
नुवाकोट	जम्मा	६८६४६	२३.९	५३.४	१९.८	२.९	०.१
	पहाडी दलित	४७३४	१५.८	५१.७	२६.९	५.४	०.२
	मधेसी/तराई दलित	११	८१.८	१८.२	०	०	०
	गैरदलित जातजाति	६३९०१	२४.४	५३.६	१९.२	२.७	०.१
काठमाडौं	जम्मा	५४२८९२	८४.९	१३.४	१.५	०.१	०
	पहाडी दलित	१८११३	७६.९	१९.४	३.३	०.४	०
	मधेसी/तराई दलित	९५४	८०.१	१७.४	१.२	१	०.३
	गैरदलित जातजाति	५२३८२५	८५.२	१३.२	१.५	०.१	०
भक्तपुर	जम्मा	१०८४०६	८०	१७.४	२.४	०.२	०
	पहाडी दलित	२९७७	६८.७	२४.२	६.२	०.८	०
	मधेसी/तराई दलित	१२४	७५.८	२२.६	१.६	०	०
	गैरदलित जातजाति	१०५३०५	८०.३	१७.२	२.३	०.२	०

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	जोखिम नभएको (%)	कम जोखिम भएको (%)	मध्यम जोखिम भएको (%)	उच्च जोखिम भएको (%)	पूर्ण जोखिम भएको (%)
ललितपुर	जम्मा	१४०१३०	७४.९	२०.४	४.३	०.३	०
	पहाडी दलित	४६९४	६८.३	२४.५	६.६	०.६	०
	मधेसी/तराई दलित	२०१	७४.१	२२.९	२.५	०.५	०
	गैरदलित जातजाति	१३५२३५	७५.२	२०.२	४.३	०.३	०
काभ्रेपलाञ्चोक	जम्मा	९१३३०	३७.२	४५	१५.३	२.४	०
	पहाडी दलित	५८८८	२५	४५.५	२३.६	५.८	०.१
	मधेसी/तराई दलित	२३	६०.९	३४.८	४.३	०	०
	गैरदलित जातजाति	८५४१९	३८	४५	१४.८	२.२	०
रामेछाप	जम्मा	४६४६६	१०.८	६६.८	२०.५	१.८	०.१
	पहाडी दलित	४०१५	८.२	६४.४	२५.३	२	०
	मधेसी/तराई दलित	१६	२५	६८.८	०	६.२	०
	गैरदलित जातजाति	४२४३५	११.१	६७	२०	१.८	०.१
सिन्धुली	जम्मा	६९३१७	२०.७	४६.६	२५.६	६.८	०.३
	पहाडी दलित	८१५५	१३.२	५१.३	२७.८	७.१	०.६
	मधेसी/तराई दलित	६०१	५.५	२९.१	३४.४	३०.१	०.८
	गैरदलित जातजाति	६०५६१	२१.८	४६.१	२५.२	६.६	०.३
मकवानपुर	जम्मा	१०५६२०	४०.४	३४.८	२०	४.६	०.३
	पहाडी दलित	४४६९	४०.५	३६.४	१८.९	४.१	०.१
	मधेसी/तराई दलित	१३०	७०	२५.४	४.६	०	०
	गैरदलित जातजाति	१०१०२१	४०.४	३४.७	२०	४.६	०.३
चितवन	जम्मा	१७९१६७	६१	२८.७	८.९	१.२	०.१
	पहाडी दलित	१५९२१	५०.६	३६.१	११.५	१.७	०.१
	मधेसी/तराई दलित	४६१	५०.५	३०.८	१८	०.७	०
	गैरदलित जातजाति	१६२७८५	६२	२८	८.७	१.२	०.१
गोरखा	जम्मा	७१७२९	२१.६	५०.५	२४.२	३.५	०.१
	पहाडी दलित	११८९५	१५.८	४६.७	३०.९	६.२	०.४
	मधेसी/तराई दलित	२९	३१	३१	३४.५	३.४	०
	गैरदलित जातजाति	५९८०५	२२.७	५१.३	२२.९	३	०.१
मनाङ	जम्मा	१५४७	३०.६	६४.३	४.८	०.३	०
	पहाडी दलित	८१	२९.६	६३	७.४	०	०
	मधेसी/तराई दलित	५	४०	४०	०	२०	०
	गैरदलित जातजाति	१४६१	३०.७	६४.४	४.७	०.२	०
मुस्ताङ	जम्मा	३६०६	५१.८	३०.१	१२.८	५.२	०.१
	पहाडी दलित	५६७	४३.९	४०	१२.९	३	०.२
	मधेसी/तराई दलित	२	१००	०	०	०	०
	गैरदलित जातजाति	३०३७	५३.३	२८.३	१२.८	५.६	०
म्याग्दी	जम्मा	२८७६६	२२.९	५२.८	२१.३	२.६	०.४
	पहाडी दलित	७२०९	१४.२	५४.२	२६.४	४.५	०.७

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	जोखिम नभएको (%)	कम जोखिम भएको (%)	मध्यम जोखिम भएको (%)	उच्च जोखिम भएको (%)	पूर्ण जोखिम भएको (%)
	मधेसी/तराई दलित	१२	४१.७	४१.७	८.३	८.३	०
	गैरदलित जातजाति	२१५४५	२५.८	५२.४	१९.६	१.९	०.३
कास्की	जम्मा	१६०४१६	७३.९	२१.५	४.१	०.५	०
	पहाडी दलित	२६३३८	५९.३	३१	८.३	१.३	०.१
	मधेसी/तराई दलित	७८	८०.८	१६.७	२.६	०	०
	गैरदलित जातजाति	१३४०००	७६.७	१९.७	३.२	०.४	०
लमजुङ	जम्मा	४४०७४	३७.६	४५.३	१५.५	१.५	०.१
	पहाडी दलित	७८१७	२५.९	४६.९	२४.२	२.८	०.२
	मधेसी/तराई दलित	८	५०	२५	२५	०	०
	गैरदलित जातजाति	३६२४९	४०.१	४४.९	१३.७	१.३	०
तनहुँ	जम्मा	८८५१३	४४.६	३२.६	१९.२	३.४	०.१
	पहाडी दलित	१४८७४	३४.८	३४.६	२४.५	५.९	०.२
	मधेसी/तराई दलित	२४	६६.७	२५	८.३	०	०
	गैरदलित जातजाति	७३६१५	४६.६	३२.२	१८.१	३	०.१
नवलपरासी -पूर्व	जम्मा	९३८५०	५१.१	३३.५	१३.१	२.२	०.१
	पहाडी दलित	९७८८	४२.५	३८.१	१६.२	३.१	०.२
	मधेसी/तराई दलित	२६७	१०.१	३२.२	४७.६	९	१.१
	गैरदलित जातजाति	८३७९५	५२.२	३३	१२.६	२.१	०.१
स्याङ्जा	जम्मा	६८९२३	२७.५	४९	२१.१	२.४	०.१
	पहाडी दलित	११३३०	२०.८	४७.८	२५.९	५.३	०.१
	मधेसी/तराई दलित	९	६६.७	२२.२	११.१	०	०
	गैरदलित जातजाति	५७५८४	२८.८	४९.२	२०.२	१.८	०
पर्वत	जम्मा	३६११२	२१.४	३६.१	३९	३.४	०.१
	पहाडी दलित	९०५५	१४.७	३३.९	४५.४	५.८	०.१
	मधेसी/तराई दलित	४	५०	०	५०	०	०
	गैरदलित जातजाति	२७०५३	२३.७	३६.८	३६.८	२.६	०
बागलुङ	जम्मा	६४०९६	१७.६	५८	२१.७	२.५	०.२
	पहाडी दलित	१८०८५	११	५७.२	२६.९	४.६	०.४
	मधेसी/तराई दलित	१३	२३.१	६१.५	१५.४	०	०
	गैरदलित जातजाति	४५९९८	२०.२	५८.४	१९.७	१.७	०.१
रुकुम-पूर्व	जम्मा	१२८७८	५.३	४०.१	४९.२	५.३	०.२
	पहाडी दलित	२७५१	४	३६.२	५३.३	६.४	०.१
	मधेसी/तराई दलित	२	०	५०	५०	०	०
	गैरदलित जातजाति	१०१२५	५.६	४१.१	४८	५	०.२
रोल्पा	जम्मा	५२२०६	७.२	६४	२५	३.५	०.३
	पहाडी दलित	९०८६	४.७	६४.४	२६.२	४.३	०.५
	मधेसी/तराई दलित	५	२०	४०	४०	०	०
	गैरदलित जातजाति	४३११५	७.७	६४	२४.८	३.३	०.२

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	जोखिम नभएको (%)	कम जोखिम भएको (%)	मध्यम जोखिम भएको (%)	उच्च जोखिम भएको (%)	पूर्ण जोखिम भएको (%)
प्युठान	जम्मा	५६१९५	९.६	६५.९	२०.८	३.५	०.२
	पहाडी दलित	१२०४०	५.७	६५.७	२३.४	५	०.२
	मधेसी/तराई दलित	१०	२०	६०	२०	०	०
	गैरदलित जातजाति	४४१४५	१०.६	६६	२०.२	३.१	०.१
गुल्मी	जम्मा	६६१००	१२.५	७३.३	१३.२	०.९	०.१
	पहाडी दलित	१४३२८	७	७१.६	१९.२	१.९	०.२
	मधेसी/तराई दलित	७	४२.९	४२.९	१४.३	०	०
	गैरदलित जातजाति	५१७६५	१४	७३.७	११.६	०.६	०.१
अर्घाखाँची	जम्मा	४८४४९	१०.७	७३.४	१३.६	२.१	०.३
	पहाडी दलित	१०५६०	७	७२.७	१७.३	२.७	०.४
	मधेसी/तराई दलित	३	०	६६.७	३३.३	०	०
	गैरदलित जातजाति	३७८८६	११.८	७३.५	१२.५	१.९	०.२
पाल्पा	जम्मा	६४९९१	२९.८	५५.८	१३	१.४	०.१
	पहाडी दलित	८१४२	२३.१	५८.४	१६.८	१.६	०.१
	मधेसी/तराई दलित	३२	४३.८	५०	६.२	०	०
	गैरदलित जातजाति	५६८१७	३०.७	५५.५	१२.४	१.३	०.१
नवलपरासी - पश्चिम	जम्मा	८२७०९	२७.७	३९.१	३१.२	१.९	०.१
	पहाडी दलित	४५००	२९	४४	२५.४	१.५	०.१
	मधेसी/तराई दलित	८५७७	९.५	३३.५	५२	४.८	०.२
	गैरदलित जातजाति	६९६३२	२९.८	३९.५	२९	१.६	०.१
रूपन्देही	जम्मा	२३८१७१	५३.६	२९.२	१५.७	१.४	०.१
	पहाडी दलित	१५०६५	५३.४	३४.८	११	०.७	०
	मधेसी/तराई दलित	१३०८९	१७.४	३७.३	३९.४	५.५	०.४
	गैरदलित जातजाति	२१००१७	५५.९	२८.३	१४.६	१.१	०.१
कपिलवस्तु	जम्मा	१२१८६१	२४.५	३३.७	३७.६	३.९	०.३
	पहाडी दलित	५०३०	२४.५	३९.३	३४	२.१	०.१
	मधेसी/तराई दलित	१३१०१	६	२४.७	५८.६	९.६	१.२
	गैरदलित जातजाति	१०३७३०	२६.८	३४.६	३५.१	३.२	०.२
दाङ	जम्मा	१६२२६६	३४.९	३६.२	२२.९	५.६	०.५
	पहाडी दलित	१९३४९	२६.७	३६.२	२८.१	८.१	०.९
	मधेसी/तराई दलित	२६६	१७.७	३२.७	४०.२	८.३	१.१
	गैरदलित जातजाति	१४२६५१	३६	३६.२	२२.१	५.३	०.४
बाँके	जम्मा	१२९२३४	३३.३	२९.७	३२.८	३.९	०.३
	पहाडी दलित	१०२६६	२५.८	३९.१	३१.७	३.२	०.२
	मधेसी/तराई दलित	८००७	९.५	२२.६	५५.७	११.१	१.१
	गैरदलित जातजाति	११०९६१	३५.७	२९.३	३१.२	३.४	०.३
बर्दिया	जम्मा	१०६२८५	२१.८	३९.२	३६.५	२.४	०.१
	पहाडी दलित	१०१६७	१८.६	४१.१	३७.४	२.८	०.१

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	जोखिम नभएको (%)	कम जोखिम भएको (%)	मध्यम जोखिम भएको (%)	उच्च जोखिम भएको (%)	पूर्ण जोखिम भएको (%)
	मधेसी/तराई दलित	१७८५	२.६	२३.८	६१.४	११.९	०.२
	गैरदलित जातजाति	९४३३३	२२.५	३९.३	३६	२.२	०.१
डोल्पा	जम्मा	९३८०	५.६	३७.९	४१.५	१४.८	०.२
	पहाडी दलित	१२७९	५.१	३२.९	४६.४	१५	०.६
	मधेसी/तराई दलित	३	०	६६.७	०	३३.३	०
	गैरदलित जातजाति	८०९८	५.७	३८.७	४०.८	१४.७	०.१
मुगु	जम्मा	१२४३०	४.९	१८.५	४४.९	३०.४	१.३
	पहाडी दलित	२६२६	२.५	१५.४	४९.८	२८.८	३.६
	मधेसी/तराई दलित	३	३३.३	३३.३	३३.३	०	०
	गैरदलित जातजाति	९८०१	५.५	१९.३	४३.६	३०.८	०.७
हुम्ला	जम्मा	११२०४	०.५	१४	६७.९	१६.४	१.२
	पहाडी दलित	१७०८	०.९	९.५	६६.७	२१.३	१.५
	मधेसी/तराई दलित	३	०	०	१००	०	०
	गैरदलित जातजाति	९४९३	०.४	१४.८	६८.१	१५.६	१.१
जुम्ला	जम्मा	२४४२२	६.३	४१.५	४२.७	९.३	०.२
	पहाडी दलित	४२६२	२.३	३६.२	४७.१	१४.२	०.२
	मधेसी/तराई दलित	२	०	०	१००	०	०
	गैरदलित जातजाति	२०१५८	७.२	४२.७	४१.८	८.२	०.१
कालीकोट	जम्मा	२६७७०	५.९	५७.३	३०.१	६.१	०.६
	पहाडी दलित	७२८५	४.८	५०.५	३४.१	९.५	१.२
	मधेसी/तराई दलित	२	०	५०	५०	०	०
	गैरदलित जातजाति	१९४८३	६.३	५९.९	२८.६	४.८	०.३
दैलेख	जम्मा	५४५९४	६.७	३४.६	४६.६	११.४	०.८
	पहाडी दलित	१४८५२	४.१	२९.१	४८.६	१६.५	१.७
	मधेसी/तराई दलित	१२	४१.७	४१.७	१६.७	०	०
	गैरदलित जातजाति	३९७३०	७.७	३६.६	४५.८	९.४	०.४
जाजरकोट	जम्मा	३७४५३	६.३	४६.४	३६	१०.३	१
	पहाडी दलित	१०५१२	३.८	४१.७	३८.६	१३.८	२.१
	मधेसी/तराई दलित	५	६०	४०	०	०	०
	गैरदलित जातजाति	२६९३६	७.२	४८.३	३५	८.९	०.६
रुकुम - पश्चिम	जम्मा	३७२९०	८.८	४९.९	३५.६	५.४	०.३
	पहाडी दलित	७७३४	६.४	४४.१	४०.४	८.५	०.५
	मधेसी/तराई दलित	२	५०	५०	०	०	०
	गैरदलित जातजाति	२९५५४	९.४	५१.५	३४.४	४.५	०.२
सल्यान	जम्मा	५४६७२	८.३	५६.२	३०.४	४.७	०.४
	पहाडी दलित	८७८५	५.९	५४.८	३३.१	५.६	०.५
	मधेसी/तराई दलित	७	४२.९	४२.९	१४.३	०	०
	गैरदलित जातजाति	४५८८०	८.८	५६.४	२९.८	४.६	०.४

क्षेत्र	दलित/गैरदलित जातजाति	जम्मा	जोखिम नभएको (%)	कम जोखिम भएको (%)	मध्यम जोखिम भएको (%)	उच्च जोखिम भएको (%)	पूर्ण जोखिम भएको (%)
सुर्खेत	जम्मा	९७८२२	२९.७	४२.६	२२.२	५.१	०.४
	पहाडी दलित	२४११८	१८.४	४३.५	२९.१	८.३	०.८
	मधेसी/तराई दलित	२५	२८	४८	२०	४	०
	गैरदलित जातजाति	७३६७९	३३.४	४२.३	२०	४	०.३
बाजुरा	जम्मा	२८०४१	५.४	५७.३	३१.८	५.३	०.२
	पहाडी दलित	७२२३	२.८	५५.२	३४.३	७.४	०.३
	मधेसी/तराई दलित	१	०	०	१००	०	०
	गैरदलित जातजाति	२०८१७	६.३	५८	३१	४.५	०.२
बझाङ	जम्मा	३८०२५	५.३	५१.७	३७.४	५.२	०.४
	पहाडी दलित	५६६४	३.३	४७	४०.२	८.४	१.१
	मधेसी/तराई दलित	४	०	१००	०	०	०
	गैरदलित जातजाति	३२३५७	५.७	५२.५	३६.९	४.६	०.३
दार्चुला	जम्मा	२८३८१	१३.४	५२.४	३०.७	३.३	०.२
	पहाडी दलित	३३१०	११.८	४०.४	४०.१	७.२	०.५
	मधेसी/तराई दलित	२	५०	५०	०	०	०
	गैरदलित जातजाति	२५०६९	१३.७	५४	२९.४	२.८	०.१
बैतडी	जम्मा	४९४०७	३.३	४८	४१	७.३	०.४
	पहाडी दलित	९८२१	१.८	४४.५	४१.४	११.४	०.९
	गैरदलित जातजाति	३९५८६	३.७	४८.८	४०.९	६.३	०.२
डडेल्धुरा	जम्मा	३११७२	११.२	६२.३	२२	४	०.५
	पहाडी दलित	६४९१	५.९	६०.३	२६.७	६.४	०.७
	मधेसी/तराई दलित	६	०	८३.३	१६.७	०	०
	गैरदलित जातजाति	२४६७५	१२.५	६२.९	२०.८	३.४	०.४
डोटी	जम्मा	४५१४०	७.८	४३.२	३७.२	११.१	०.७
	पहाडी दलित	१०५९३	४.१	४२	३९.६	१३.१	१.१
	मधेसी/तराई दलित	७	४२.९	५७.१	०	०	०
	गैरदलित जातजाति	३४५४०	८.९	४३.६	३६.५	१०.५	०.६
अछाम	जम्मा	४९५६७	४.९	५३.९	३१.८	८.४	१
	पहाडी दलित	१३९५७	२	५०.६	३४.८	११.२	१.५
	मधेसी/तराई दलित	३	३३.३	६६.७	०	०	०
	गैरदलित जातजाति	३५६०७	६	५५.२	३०.६	७.४	०.९
कैलाली	जम्मा	१९५८७२	२९.९	३६.८	३०.८	२.३	०.२
	पहाडी दलित	२५३७०	१४.६	३६.१	४४.१	४.६	०.५
	मधेसी/तराई दलित	१०६	३०.२	२०.८	४३.४	५.७	०
	गैरदलित जातजाति	१७०३९६	३२.१	३६.९	२८.८	२	०.१
कञ्चनपुर	जम्मा	११११६७	४२.२	३९.९	१६.३	१.५	०.१
	पहाडी दलित	१४८०५	२४.१	४६	२६.५	३.१	०.२
	मधेसी/तराई दलित	१५	२६.७	४०	२६.७	०	६.७
	गैरदलित जातजाति	९६३४७	४५	३९	१४.७	१.२	०

प्रकाशकः

नेपाल सरकार

प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय

राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

थापाथली, काठमाडौं

फोन नं.: ५३६५३२३, ५३४१८०१, ५३२८४०६, ५३४५९४६ (४७, ४८)

फ्याक्स नं.: ९९७-१-५३२७७२०

इमेल : info@nsonepal.gov.np, वेबसाइट : www.nsonepal.gov.np

इमेल : popcen@nsonepal.gov.np वेबसाइट : www.censusnepal.cbs.gov.np

ISBN: 978-9937-9844-6-1

9 789937 984461